

Επαμεινώνδα Ι. Σταματιάδη

ΣΑΜΙΑΚΑ

Τόμος Δ

ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχεία Νομού Σάμου.

ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ: Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τμήμα Μαθηματικών.

Σάμος 2013

Απαγορεύεται η μεταβολή του παρόντος καθ' οιονδήποτε τρόπο, καθώς και η επαναδιανομή του από άλλες ιστοσελίδες.

Ευχαριστούμε τα Γ.Α.Κ. Αρχεία Νομού Σάμου για την παραχώρηση του πρωτοτύπου.

Υπεύθυνος ψηφιακής έκδοσης: Α. Τσολομύτης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μαθηματικών.

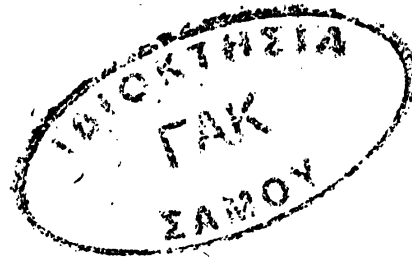
Στοιχεία ψηφιοποίησης: Η ψηφιοποίηση έγινε με φωτογραφική αναπαραγωγή στα 15 Mpixels. Η επεξεργασία των αρχείων έγινε σε GNU/Linux 2.6.32.

Modification of this file in any way or redistribution from web pages other than <http://myria.math.aegean.gr/labs/dt/> are all strictly forbidden.

We thank the General State Archives of Samos for providing the original book.

Digitally published by A. Tsolomitis, University of the Aegean, Department of Mathematics.

The book was photographically reproduced at 15 Mpixels. The files were processed on GNU/Linux 2.6.32.



ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΧΩΡΑΣ
ΣΑΜΟΥ

ΣΑΜΙΑΚΑ

ΗΤΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΥ

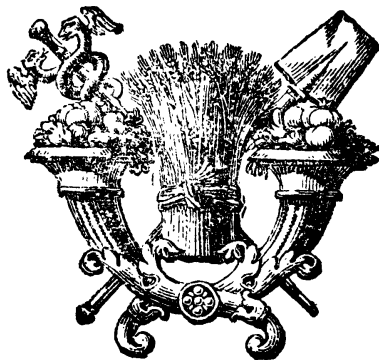
ΤΩΝ ΠΑΝΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἡγεμονικοῦ Διοικητικοῦ Γραφείου,
Μέλους ἀντεπιστέλλοντος πολλῶν σοφῶν ἐταιριῶν
καὶ Ἰππότου διαφόρων Ταγμάτων.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ



ΕΝ ΣΑΜΩ.

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

1886

•

•

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Χωρογραφία τῆς καθ' ἡμᾶς Σάμου.

Πόσον γλυκὺ χρῆμα εἶναι ἡ πατρίς καὶ ὅποια αἰσθήματα καὶ μόνον τὸ ὄνομα αὐτῆς προφερόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκαστοῦ ἐξεγείρει! Σαπφειρώδης παρίσταται πάντοτε ὁ οὐρανὸς αὐτῆς καὶ ζωηφόρος ἡ διαπνέουσα αὐτὴν αἴθρα. Τῶν ὄρεων αὐτῆς ἡ κατατομή, τῶν πεδιάδων ἡ ἔκτασις, τῶν κολπῶν αἱ καμπαὶ κέκτηνται κάλλος δυσπερίγραπτον· ἀλλὰ καὶ τῶν σειομένων δένδρων τὸ ψθύρισμα καὶ τῶν ρυακίων ὁ κελαρυσμὸς καὶ τοῦ πτηνοῦ τὸ ἄτυμα, τὰ πάντα, τὰ πάντα ἐμποιοῦσι τέρψιν ἀνεκλάλητον. Καὶ ἂν αἰσθήματα τοιαῦτα διεγείρει πᾶσα χώρα τοῖς ἐν αὐτῇ γεννηθεῖσιν, ἄρχε γέ τινα διεγείρει τοῖς ἑαυτοῖς τέκνοις ἡ Σάμος;

Ὡ πατρίς, ἐν τοῖς τρισὶ προηγουμένοις τόμοις ἐπραγματεύθημεν τὴν ἱστορίαν σου ἀπὸ τῶν παναρχίων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ ἀνεγράψαμεν τὰ κατὰ τὴν ἀκμὴν, τὴν πρὸς ἀκμὴν καὶ τοὺς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἄθλους σου. Ἐν τοῖς ἐπομένοις δυοῖς τόμοις, συμπληροῦντες τὸ ἡμέτερον ἔργον, θέλομεν διαλάβει περὶ παντὸς σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὴν νῦν κατὰστασίν σου, δῆλον ὅτι περὶ τῶν ὑπαρχουσῶν κωμοπόλεων σου καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐν αὐταῖς οἰκούντων, περὶ τοῦ εἶδους τῆς διοικήσεώς σου, περὶ τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἔθιμων τῶν κατοίκων σου, περὶ τῶν προϊόντων, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας σου καὶ περὶ τῶν τοιούτων· ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς χωρογραφίας.

Εἰς τέσσαρα διοικητικῶς ἡ Σάμος τανῦν διαιρεῖται τμήματα, εἰς τὸ τοῦ Βαθέος, εἰς τὸ τῶν Καρλοβασίων, εἰς τὸ τοῦ Μαρθοκάμπου καὶ εἰς τὸ τῆς Χώρας. Κατὰ τὸ μὲν τοῦ Βαθέος, περιλαμβάνον τὴν βορειοανατολικὴν τῆς νήσου πλευράν, σύγκειται ἐκ τῶν κωμοπόλεων Λιμένος Βαθέος, Βαθέος, Παλαιοκάστρου, Βουρλιωτῶν καὶ τῶν ἐξ ἐπομένων χωρίων Μαργαριτῶν, Βαλεοντάδων, Μανωλατῶν, Νενέδων, Σταυροπέδων καὶ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἅτινα κοινῶς Ἔξ Γειτονίαι ὀνομά-

ζονται· τὸ δὲ τῶν Καρλοβασίων, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν δυσμικὴν τῆς νήσου πλευρᾶν, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κωμοπόλεων Κωντακαϊκῶν, Φούρνων, Κοντείκων, Πλατάνου, Νέου Καρλοβάσου, Μεσαίου Καρλοβάσου, Παλαιοῦ Καρλοβάσου, Λέκας καὶ Καστανέας· τὸ δὲ τοῦ Μαραθοκάρμπου, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾶν καὶ τὴν παρὰ τῷ ὄρει Κερκετεῖ χώραν, ἧς ἡ ἀντίθετος ἀνήκει τῷ τμήματι τῶν Καρλοβασίων, ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν δύο κωμῶν Δρακαίων καὶ Πρινωίων, ἀτινα συναποτελοῦσι τὸν ὄμιον Καλαμπυκτασίων, καὶ ἐκ τῶν κωμοπόλεων Μαραθοκάρμπου, Κουμείκων, Νεοχωρίου, Σκουρείκων καὶ Σπαθαραίων· τὸ δὲ τῆς Χώρας, περιλαμβάνον τὴν ἀνατολικὴν τῆς νήσου πλευρᾶν, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κωμοπόλεων Πύργου, Κουμαραδαίων, Ἀρβανιτῶν, Παγώνδου, Μύλων, Μαυρατζαίων, Χώρας, Μυτιληνῶν καὶ Κοκκαρίου, ὅπερ ὁμως θέσει ἀνήκει τῷ τμήματι Βαθέος. Τῇ τοιαύτῃ ἄρα ἐπόμενοι τάξει, θέλομεν καὶ ἡμεῖς πραγματευθῆ τὴν χωρογραφίαν τῆς νήσου.

Τμήμα Βαθέος.

Ὁ Λιμὴν Βαθέος, ἔδρα τῆς διοικήσεως, εἶναι κωμόπολις, δεκάτη ῥίθων τινῶν ὑπαρξίν ἀριθμοῦσα, διότι πρὸ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδεμίαν μὲν οἰκίαν, ὀλίγας δὲ μόνας ἀποθήκας ἐμπορικὰς περιελάμβανε· πλὴν ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν μετώκησάν τινες ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου χωρίου Βαθέος εἰς αὐτήν, ἀποκατέστησαν δὲ καὶ οὐκ ὀλίγοι ἄλλοδαποί, ἰδίως ἐκ Κεφαλληνίας ὀρμώμενοι, καὶ κτίσαντες οἰκίας, συνετέλεσαν διὰ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν σχέσεων πρὸς τὴν Γουρκίαν καὶ πρὸς τὴν Ρωσίαν μάλιστα νὰ καταστήσωσι τὸ πρὶν ἀκατοίκητον αὐτὸ μέρος τὴν καλλίστην τῶν τῆς νήσου κωμοπόλεων. Ἡγεμονεύοντος τῆς Σάμου τοῦ Στεφάνου Βογορίδου, ὁ Λιμὴν Βαθέος ὠνομάζετο Στεφανούπολις· πλὴν ἀλλὰ βραχυτάτην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διάρκειαν ἔχουσῶν τῶν τιμῶν, ἧς ἀπονέμει ἡ κολακεία, ἐπὶ βραχὺν χρόνον, δῆλον ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Βογορίδης διετέλει ἡγεμὼν τῆς Σάμου, καὶ τῇ κωμοπόλει τὸ τοιοῦτο παρέμεινεν ὄνομα.

Ἡ κωμόπολις αὕτη τὸ ὄνομα ἔχει ἐκ τοῦ πρὸ αὐτῆς λιμένος, ὅστις, κείμενος, ἐν βορείῳ μὲν πλάτει $37^{\circ} 46' 0''$, ἐν ἀνατολικῷ δὲ μήκει $26^{\circ} 58' 0''$ καὶ ἀπὸ τοῦ βορειοδυσμικοῦ πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν διευθετούμενος, εἶναι ἀρκούντως εὐρύς καὶ ἔχει πέντε μὲν χιλιομέτρων μῆκος, ἐνὸς δὲ τοῦλάχιστον πλάτους καὶ βάρους μέχρι τεσσαρᾶ.

κοντα ὀργυιῶν. Ἐχει δὲ ὁ λιμὴν σχῆμα πετάλου καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἀσφαλέστατος, εἴαν μὴ, τοῦ στομίου λίαν ἀνοικτοῦ ὄντος, ὁ λιβοζέφυρος προὔξενει σάλλον κινδυνώδη καὶ τράχον τοῖς ἐν αὐτῷ ναυλοχοῦσι πλοίοις· πλὴν ἀλλ' ἀπὸ ὀκταετίας ἤρξατο κατασκευαζόμενος βραχίων ἐξασφαλιστικός μετὰ προκυμαίας καθ' ὅλον τὸ οἰκούμενον μέρος αὐτοῦ, ἧτις, ἀποπερατωθεῖσα, ἔχει μῆκος χιλίων πεντήκοντα δύο μέτρων ἐπὶ ἔνδεκα πλάτους μετὰ δύο πλατειῶν, ὧν ἡ μὲν, ἡ ἐν τῷ κέντρῳ, καλεῖται τοῦ Πυθαγόρου, ἡ δὲ πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ Κατζουνίου τῆς Ὀμοροίας, ὁ δ' ἐξασφαλιστικός βραχίων, συντελούμενος, οὐ μόνον τὸν λιμένα ἐξασφαλίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν κωμόπολιν τὰ μέγιστα καλλωπίζει. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος, ἀριστερόθεν τῷ εἰσπλέοντι, τεσσαράκοντα δὲ μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑψοῦται φανός, ἐκπέμπων εἰς ἀπόστασιν ὀκτῶ μιλλίων φῶς λευκόν, εἰς βόρειον μὲν πλάτος $37^{\circ} 46' 20''$ εἰς ἀνατολικόν δὲ μῆκος $26^{\circ} 59' 15''$ μὲν ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Γρενουηκοῦ, $24^{\circ} 39' 00''$ δὲ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων. Πρόκεινται δὲ τοῦ λιμένος αἱ λεγόμεναι Νησίδες τοῦ Κότσικα, πέντε τὸν ἀριθμὸν οὔσαι καὶ ὀνομαζόμεναι ἰδικιώτερον Πρασονῆσι, Ἅγιος Νικόλαος ἢ Δασκαλειό, ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ναοῦ, τοῦ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμωμένου, ἢ ἀπὸ τῶν περισωζομένων ἐρειπίων οἰκοδομῆς, ἧτις, καθ' ἃ λέγεται, ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε ὡς διδασκαλεῖον, Διαπόρι, Μακρόνησο ἢ Ἅγια Παρασκευή, ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῇ ἐκκλησίας, καὶ Στρογγυλό· πρὸς δὲ ταῖς καὶ σκόπελός τις, Ζάγκα πέτρα καλούμενος. Αἱ δὲ νησίδες αὗται ἐκλήθησαν ἐν συνόλῳ τοῦ Κότσικα, ἐκ τῆς παρακειμένης ἐπὶ τῆς Σάμου μικρᾶς Μονῆς, τῆς τιμωμένης ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ Κότσικα. Κατὰ τὴν παράδοσιν, πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντά που ἐτῶν, μοναχός τις ἐκ Νέας Ἐφέσου, Ἄζαρίας τοῦνομα, εὔρεν αὐτόθι, κατ' ὄναρ ἰδὼν, ἐντὸς δένδρου κέδρου, κότσικα κοινῶς ἐν Σάμῳ λεγομένου, εἰκόνα τῆς Θεομήτορος· ὅθεν καὶ ἠκοδόμησεν ἐπὶ τοῦ μέρους μονοδριον, ὅπερ φέρει ἔκτοτε τὸ ὄνομα Παναγία τοῦ Κότσικα. Ἐπὶ τῆς ἠργυρωμένης δὲ ἀρχαίας εἰκόνης τοῦ ναοῦ τοῦ μονοδρίου ἀναγινώσκονται τάδε Ἀρεκαιρίσθη ἡ παροῦσα εἰκὼν διὰ συνδρομῆς Χ. Σταυρινοῦ καὶ Ἀγγελῆ Μαρμαρᾶ, προεστεύοντος παπᾶ κὺρ Δαμασκηνοῦ προηγουμένου, 1781 Ἀπριλίου 8· ἔνωθεν δὲ τῆς θύρας τοῦ μονοδρίου ἀναγινώσκειται 1796 Ὀκτωβρίου 13 ἠκοδομήθη εἰς τὰ χεῖρια τοῦ παπᾶ Χ. Ἀθίου, ἕτεροι δὲ δύο ἐπιγραφαι ὑπάρχουσιν ἡ μὲν ἐπὶ τῆς κρήνης, ἔτος 1806 φέρουσα, ἡ δὲ ἐπὶ

τοῦ κωδωνοστασίου, ἔτος ἸϞΓΙ φέρουσα, μνείαν δὲ ποιούμεναι τῶν ἰδρυτῶν αὐτῶν. Ἀριστερόθεν τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν λιμένα, ἐν μικρᾷ δὲ ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως ἀποστάσει, ὑπάρχει μέρος τι ἀμπελόφυτον καὶ ὑπὸ ἐσπεριθουιδῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων κεκαλυμμένον, *Καλιμί* ὀνομαζόμενον, ἔθελ, καθ' ἃ οἱ πρεσβύτεροι ἔλεγον ἡμῖν, ἐνεφώλευεν ἄλλοτε ὄφις μέγας, ἀπροσπελαστον ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ χωρίον αὐτὸ καταστήσας· κατέναντι δὲ σχεδὸν τοῦ ἠαλαμίου κεῖται τὸ *Μαλαγάρι*, θέσις τερπνὴ καὶ ὑπὸ πιτύων πολλῶν πεφυτευμένη, κληθεῖσα δὲ οὕτως ἀπὸ τινος Γεωργίου Μιλαγκέρη, κτήματα αὐτοῦ ἔχοντος, καὶ οὕσα τὸ ἀσφαλέστερον πρὸς ναυλογίαν μέρος τοῦ λιμένος. Ἐν Καλαμίῳ πολλοὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀρχαῖοι τέροι, κτίρια ποικίλα ἐνεχόντες, εὐρέθησαν, ἐν δὲ Μιλαγκέρῳ ἔχθη ἀρχαίου πολισμητος μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐσώζοντο· τανυν δὲ ὑπάρχει αὐτοῦ ἐκκλησιδίων, ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν τιμώμενον καὶ ὑπὸ τινος Γρηγορίου Ἀτμανῆ ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος τούτου κτισθέν.

Ἐν τῇ κωμοπόλει Λιμενι Βαθέος εἰσρέει ὁ ἡγεμών, ἡ βουλή, ὁ μητροπολίτης καὶ αἱ ἀνωτεροὶ τῆς ἡγεμονίας Ἀρχαί. Ἐν αὐτῇ ἐπ' ἴσης ὑπάρχει ἐν ἐφετείῳ, ἐν πρωτοδικείῳ, ἐν ἀρηγοδικείῳ, ἐν γυμνασίῳ, Πυθαγόρειοι ἐπωνομούμενον, εἰς οὗ τὴν σύστασιν συνετέλεσαν πολλοὶ, καθ' ἃ μαρτυρεῖ τὸ ὑπερθεὶν τῆς θύρας τοῦ πρώτου αὐτοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ τὰ νῦν χρησιμεύει ὡς στρατῶν, γεγραμμένον ἐπιγράμμα τοδε.

*Τρεῖς ὀκοδόμησάν με, θεατά. Βουλὴ
κλεινοῦ Στεφανοῦ ἡγεμόνος, δῶρημα δὲ
Ἱεροσολύμων πατριάρχου Κυρίλλου
καὶ συνδρομῇ Σαμίων πατρίδος· ἀνή-
γειρε δὲ με χεῖρ διοικοῦντος Σίμων
Γαβριὴλ Κρεστίδου ἐν ἔτει 1848.*

Τὸ δὲ νῦν ὑπάρχον οἰκοδόμημα τοῦ γυμνασίου συνετέλεσθη ἐπὶ ἡγεμό-
τος Ἰωαννουστάντινου Ἀδοσιδίου, κατατεθέντος τῇ τρίτῃ Ἰουνίου 1882
τοῦ θεμελίου αὐτοῦ λίθου, τοῦ τοιαύτην φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν

*Ἀρχοντος Σαμίων Μουῶν θέραπος Ἀδοσιδῆω
Γυμνάσιον παιδῶν ἐνθάδ' ἱδρύεται
ἔτει σωτηρίῳ φωπθ'.*

Ὑπερθεν δὲ τῆς θύρας αὐτοῦ ἐπὶ μαρμάρου γέγλυπται ὁ Πυθαγόρας μετὰ τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς

Πυθαγόρας Σαμίων·

ἑτέρα δὲ ἐπιγραφή, μικρὸν κατωτέρω λελαξευμένη, λέγει

*Τὸ Πυθαγόρειον τόδε Γυμνάσιον ἰδρύθη
ἐν ἔτει 1882*

Κωνσταντίνου Ἀδοσίδου ἡγεμονεύοντος.

Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ὑπάρχει ἐν δημοτικὸν σχολεῖον τῶν ἀρρένων, ὑπερθεν τῆς θύρας τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκονται τάδε

*Ξεῖνέ μοι ὄμμα χαρᾶς στήσον πλέον μὴ με παρέρχῃ·
ἴσταμ' ἐγὼ προμαχῶν πρῶτος παιδείας,
τοῦ Σάμου δ' ἄρχοντος ζήλος κλεινοῦ Κορέμενου
μ' ἴδρυσε συνδραμῶν τῇ πολιτῶν δαπάνῃ
ἐν ἔτει 1841*

ἐν παρθεναγωγεῖον, ὑπερθεν τῆς θύρας τοῦ ὁποίου γέγραπται τὸ ἐπόμενον ἐπίγραμμα

*Δήμου Κωνσταντινὸς ὅτ' ἦεν ἀγὸς μεγάλθυμος
Ἀδοσίδης Σαμίων ἐγγράεται Βαθέος
τόνδ' Ἐλικωριάδεσσι δόμον χαρίεντα φέλησιν
εἴσαρτ' ἐξ ἐρίνου παρθενικῆσι χάριν*

καὶ δύο τιπογραφεῖα, ὧν ἐν τῆς διοικήτεως, τὸ δὲ ἕτερον ἰδιωτικόν.

Ὁ Λιμὴν Βιθέος περιλαμβάνει πεντακοσίους ἐνενηήκοντα πέντε οἴκους μετὰ δισηλίων δ' ακοσίων ἑκκοσίων ἐνοίκων, διακοσίας ὀγδοήκοντα ἑξ ἀποθήκας καὶ ἐργαστήρια καὶ τέσσαρας ναοὺς· ἀξιοθέατα δ' ἐν αὐτῷ τυγχάνουσι τὸ Ἡγεμονικὸν μέγαρον τρωσοφον, ἔχον μῆκος εἰκοσι μέτρων καὶ πλάτος ὀκτωκαίδεκα, ἐμβαδὸν δὲ τριακοσίων ἐξήκοντα τετραγωνικῶν μέτρων, οὗ ὁ θεμέλιος λίθος, κατατεθείς τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ Σεπτεμβρίου 1875, τοιαύτην ἐπ' αὐτοῦ φέρει γεγραμμένην ἐπιγραφὴν

*Ἡγεμῶν Κωνσταντῖνος I Φωτιάδης λίθον τόνδε θεμέλιον
μεγάλρον ἡγεμονικοῦ κατέθηκε, Σαμίων μεγαλογνωμόων
ἐπιτελείων κατὰ τοῦν. Ἐτει σωτηριῶ αἰωος, μηνὶ Σεπτεμβριῶ κα.*

καὶ ὁ παρ' αὐτῷ δημόσιος κήπος, τὸ γοσοκομείον, ἰσόγειον ἐπίμη-
κες οἰκοδόμημα, ἔχον μῆκος μὲν τριάκοντα πέντε μέτρων καὶ πλά-
τος δέκα τριῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένου αὐτῷ τοῦ ἐκ δώδεκα μέ-
τρων τὸ πλάτος συνεχρομένου παρρητήματος, κεκτισμένον δὲ ἐπὶ ἐκτά-
σεως ἑξακοσίων τετραγωνικῶν μέτρων καὶ περιέχον δύο αἰθούσας διὰ
τοὺς βρέως ἀρρώστους, ὧν ἐκῆστη ἔχει ἐμβαδὸν πεντήκοντα ἕξ τε-
τραγωνικῶν μέτρων καὶ περιλαμβάνει ὀκτώ κλίνκας, καὶ δύο αἰθούσας
διὰ τοὺς ἐν ἀναρρώσει διατελοῦντας, ὧν ἐκῆστη ἔχει ἐμβαδὸν πεντή-
κοντα ἕξ ἐπ' ἴσης τετραγωνικῶν μέτρων καὶ περιλαμβάνει πέντε κλί-
νας, τοῦ θεμελίου αὐτοῦ λίθου κατατεθέντος τῇ δευτέρᾳ Μαρτίου 1875
καὶ τοιαύτην ἐπ' αὐτοῦ φέροντος ἐπιγραφὴν

*Ἡγεμονεύοντος τῆς Σάμου Κωνσταντίνου Ι. Φωτιάδου, συνδρομη-
τῶν Σαμίων καὶ ἄλλων φιλοκτιρισμόνων ἀνδρῶν, ἀνεγειρομένου
ἐν Σάμῳ γοσοκομείου, ὁ θεμέλιος οὖτος λίθος κατετέθη
Μηνὶ Μαρτίῳ β'. ἔτει αῶοε.*

τὸ δεσμοκτήριον καὶ τὸ ἀρχειοφυλακείον, ὕπερθεν τῆς θύρας τοῦ ὀ-
ποίου ἀναγινώσκειται τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα

*Δῆμος γράμμασιν ἀρχεῖον σφετέροις μεγαθύμου
Ἀδδοσίδου Σαμίων εἶσατ' ἐφ' ἠγεμόνος
ὄφρα καὶ ἔσσομένοισι διδάγματα παισὶ παρείη
τῆς κείνων πινυτῆς ἠδὲ δικαιοσύνης.*

Ἀπόκεινται δ' ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ πλὴν τῶν ἀρχείων καὶ τῶν
ἐπισήμων τῆς ἠγεμονίας ἐγγράφων καὶ τὰ ἐπόμενα λείψανα τῆς ἀρ-
χαιότητος.

*Αγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος ἄνευ κεφαλῆς.

*Αγαλμα ἄνευ κεφαλῆς.

Κεφαλή ἀνδρός καλῆς τέχνης.

Κεφαλή ἀνδρός, ἥς τὸ πρόσωπον ὑπάρχει λελωθημένον.

Στήλη τριγωνική, ὕψους 0, 36 καὶ πλάτους κατὰ πλευρὰν 0, 10,
ἐφ' ἐκάστης τῶν τριῶν πλευρῶν τῆς ὁποίας γέγλυπται ἀνήρ.

Ἀνάγλυφον λελωθημένον μήκους 0, 20 καὶ πλάτους 0, 30 παρι-
στάνον δύο ἀνδρας.

Κάλπη νεκρική ἐνέχουσα ὀστά.

Τμήμα μαρμάρου ἀπὸ τοῦ Ἡραίου μετενεχθὲν καὶ τοιαῦτα ἐπ' αὐ-

τοῦ γεγραμμένα

Σαμιοὺς ι . . .
σὼι κατοικο . . .
λοσι ευεργε . . .
υπηρετων ευ . . .
φασιστυ σκ . . .
αιοις . πηγ .

Ἔτερον τμήμα μαρμαῦρου, ἐκ τοῦ Ἡραίου ἐπ' ἴσης μετενεχθὲν καὶ τὰς ἐπομένας μόνας λέξεις ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγραμμένας φέρον

Πλειστιαίμος

*Ἐδοξε τῆ βουλῆ καὶ τῶι δη
μῶι . . εἶπεν ε*

Κεράμιον, ἐν τῷ Ἡραίῳ εὔρεθὲν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγραμμένα φέρον

*ιρηνα
υτυχι*

Τὰ ἐν σελίδι 206 τοῦ Α'. τόμου τῶν Σαμιακῶν περιγραφόμενα ἀνάγλυφα τοῦ Ζωίλου, τοῦ Σιμάκωνος καὶ τῆς Εὐτυχίας.

Ἡ ἐν σελίδι 217 τοῦ Α'. τόμου τῶν Σαμιακῶν πλάξ, ἐφ' ἧς ὑπάρχει καταγραφή τοῦ κόσμου τῆς Ἡρας.

Καὶ δίδφορα κοσμήματα μαρμαῦρινα.

Παράγει δὲ ὁ Λιμὴν Βαθέος ἀμύγδαλα, ἐσπεριδοειδεῖς καρπούς, ὧν ὅμως ἢ ἀπὸ τινος εἰς τὰ τοιούτους ἀποφέροντα δένδρα ἐπελθοῦσα νόσος ἠλάττωσε σφόδρα τὴν ποσότητα, ἀνθοκράμβας ἐξαιρέτους καὶ παντοῖα ἄλλα λάχανα κηπαῖα.

Βαθύ. Ἡ κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον καὶ δέκατον ὄγδοον αἰῶνα τὰς νήσους τοῦ Ἑλληνικοῦ πελάγους ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσα πειρατεία ἠνάγκαζε τοὺς κατοίκους αὐτῶν νὰ κτιζῶσι τὰς ἑαυτῶν οἰκίας πόρρω τῆς θαλάσσης ἐν θέσεσιν ἀποκεκρυμμέναις ὅπως μένωσιν ἀπηλλαγμένοι τῶν πειρατικῶν ἐπιθέσεων καὶ προσβολῶν· ὅθεν καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Βαθέος κῆτοικοι, οἵτινες, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὠρμώντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ Πελοποννήσου, ἐπηῆζαν τὰς ἑαυτῶν κατοικίας ἐν τῷ βῆθει, τῷ σχηματιζομένῳ ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο βουνῶν Κουτζομούλου καὶ Βαρελᾶ, τῶν πεφυτευμένων τότε διὰ πιτυῶν καὶ ἄλλων δένδρων πκ-

χυκώρων· τὰ δὲ δένδρα ταῦτα, σύσκιον ἀποτελοῦντα δάσος, ἐκάλυπτον πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦ λιμένος χώραν, κατεστράφησαν δὲ πυρὶ, μεσοῦσης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, διὰ τὴν ἐπομένην αἰτίαν. Ἡ Τουρκικὴ διοίκησις εἶχε διατάξει τὴν ἐκ τῶν ξύλων τοῦ δάσους ἐκείνου κατασκευὴν μεγάλου πολεμικοῦ πλοίου ἐν τῇ παραλίᾳ, ἣτις τανῦν καλεῖται *Ταμπάκιχα*· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν περιστάσιν ταύτην οἱ ἐγγύριοι πολλὰς ὑπέστησαν ἀγχαρείας καὶ καταδυναστεύσεις ὑπὸ τῶν ἐπιστατούντων εἰς τὴν ναυπήγησιν τοῦ πλοίου, δυστυχῶς ἔθεντο πῦρ καὶ κατέκαυσαν τὸ δάσος ἵνα μὴ ἐπαναληφθῇ ἡ ναυπήγησις ἑτέρου πλοίου καὶ αἱ ταύτη παρομοιοῦσαι βιασιοπραγαίαι καὶ καταπίσεις.

Ἄλλὰ ὁ τοῦ Βαθέος πληθυσμὸς ἠῤῥξησεν ἀρχομένου τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου αἰῶνος μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἄχμέτ Ἀλῆ πασᾶ κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν σφαγὴν πολυπληθῶν αὐτῆς κατοίκων. Τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ, πλείστοι ἐξ Ἀργους, Ναυπλίου, Γυθείου, Μεγαλοπόλεως, Μονεμβασίας καὶ ἐτέρωθεν τῆς τοῦ Πέλοπος γῆς, τὴν σπάθην τῶν Τούρκων φεύγοντες, μετόκησαν τῆδε κακείσε καὶ δὴ καὶ εἰς Σάμον, ἔνθα, ἀνεσιν εὐρόντες, ἀποκατέστησαν ἐν ἰδίαις συνοικίαις· οὕτως ἄρα ἐν Βαθεὶ ὑπάρχει συνοικία γνωστὴ ἄχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μωραϊτοχωῖρι* καὶ οἰκογένειαι, φέρουσα τὸ ἐπώνυμον *Μωραῖται*, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ εἰκόνες ἱεραὶ εὐρηναί, διασώζουσαι τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μέρους, ἐξ οὗ προῆλθον, οἷον Παναγία ἢ Ναυπλιώπισσα καὶ ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀργεῖτης. Πρῶτος δέ, ὅσον ἡμεῖς οἶδαμεν, μνημονεύων κατ' ὄνομα τοῦ Βαθέος, εἶναι ὁ Ἰωσήφ Γεωργειρῆνης, λέγων ὅτι ἡ κωμόπολις αὕτη ἐν ἔτει 1678 περιελάμβανε τετρακοσίους οἴκους καὶ τέσσαρας ἐκκλησίας· ὁ δὲ Τουρνεφόρτιος τῷ ἔτει 1702 τοὺς μὲν οἴκους ἰσφαλμένως ἀριθμεῖ εἰς τριακοσίους, τὰς δὲ ἐκκλησίας εἰς πέντε, ὁ δὲ Καισάριος Δαπόντες πεντήκοντα πέντε ἔτη ὀψιαιτέρον περὶ Βαθέος γράφει

*Τὸ δὲ Βαθὺ εἶναι χωριὸν τὸ πλεὸν καλλίτερόν της
ὡς πολυανθρωπότερον καὶ πλουσιώτερόν της·
ὑπὲρ τὰ τετρακόσια σπήτια λογαριάζω
καὶ ἐκκλησίαις ἐξ ἑπτὰ καὶ τόσαις λογαιάζω.*

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1828 γενομένην ἀπαρίθμησιν, τὸ Βαθὺ περιελάμβανεν ἑνεακοσίας εἰκοσιν ἕξ οἰκίας καὶ τετρακισχιλίους καὶ ἐξήκοντα κατοίκους· τανῦν δὲ περιλαμβάνει ἑνεακοσίους εἰκοσιν ἑπτὰ οἴκους, πεπαλαιωμένους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τετρακισχιλίους καὶ ἐξακοσί-

ους κατοίκους μετά ἑπτὰ ναῶν, ὧν κάλλιστος εἶναι ὁ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμώμενος, καὶ ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου.

Ἡ τοῦ Βαθείος γῆ εἶναι ξηρά, παράγει ὁμως οἶνον καλόν, σταφίδας, ἀμύγδαλα, καρπούς ἐσπεριδοειδεῖς, μέταξαν καὶ τὰ περίφημα σῦκα, τὰ τὸ πάλαι μὲν ὀμομηλίδες, νῦν δὲ μπουκναι καλούμενα. Διαπνεόμενοι οἱ τοῦ Βαθείος κάτοικοι ὑπὸ καθαρᾶς ποντιαδος αὔρας, εἰσὶν ὑγιεῖς, ζωηροί, φιλελεύθεροι καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς ἀποκλίνοντες· πολλὰ δὲ ἐπιζήλα μακροβιότητος παραδείγματα ἐν Βαθεῖ ἀπαντῶσιν, ἐνὶ δὲ τούτων ἀντὶ παντός ἄλλου ἀρκούμεθα. Τῷ ἔτει 1827 ἀπεβίωσεν αὐτόθι ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἀνὴρ τις, Ἰάκωβος Σταματάκης καλούμενος καὶ σώας μέχρι τέλους πάσας τὰς ἐαυτοῦ αἰσθήσεις διατηρήσας· δύο δ' ἔτη πρὶν ἢ ἀποβιώσῃ οὗτος, δὴλα δὴ ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν καὶ δέκα ὀκτῶ ἐτῶν, ἔγημε γυναῖκα εἰκοσιπενταέτη, ἐξ ἧς μετὰ συμβίωσιν δεκάμηνον ἔσχε τέκνον. Ἀπορὸν τισι φαίνεται πῶς οἱ Βαθεῶται, καίτοι πρὸ αὐτῶν τὸν μόνον τῆς νήσου λιμένα ἔχοντες, ἐν τούτοις περὶ τὴν γεωργίαν ἀποκλειστικῶς ἀνέκαθεν ἡσχολήθησαν, ὀλοτελῶς δὲ παρημέλησαν τὴν ναυτιλίαν· πλὴν ἀλλὰ πρὸς τοὺς περὶ τούτου ἀποροῦντας δύνανται ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ Λιβανίου νὰ εἰπωσιν: *Ἐρπέσθω μὲν ὅστις ἐθέλει ναυτιλίᾳ καὶ πλείτω καὶ κινδυνεύετω· ἡμῖν δὲ γεωργίαν ἔπεισιν ἐπαινεῖν καὶ τοὺς ἐν τῷ γεωργεῖν εὐδαιμονίζειν. Παλαιάτατον μὲν δὴ πρᾶγμα γεωργία καὶ ἅμα τοῖς ἀνθρώποις εἰς τὸν βίον συνεισελθόν· ἔδει γὰρ εὐθύς μὲν γενομένοις δεῖσθαι καὶ τῶν ἀπὸ γῆς τροφῶν, δεηθέντες δὲ τὴν γῆν ἐπιχειρεῖν ἐργάζεσθαι. Ναυτιλίαν δὲ καὶ τὸ πλεῖν εἰσῆγαγεν εἰς τὸν βίον ἡ πλεονεξία. . . Καὶ μὴν θαμάτων μὲν ἡδιστον ἀγρός, ἄμπελος, τὸ τῆς Ἀθηναῶν δῶρον, καρποί, φυτὰ, λῆια· πικρότερον δὲ ἡ θάλασσα μηκωμένη ταῖς τῶν ἀνέμων προσβολαῖς, κύματά τε κυρτούμενα καὶ ἀφρός φοβερός (1).*

Τὸ Βαθὺ ἀφίσταται τοῦ Λιμένος ὡσεὶ τέταρτον ὥρας· μίαν δὲ ὥραν μακρὰν αὐτοῦ βορειοανατολικῶς κείται ἡ κοιλάς τῆς Βλαμαρῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ παράγεται ὁ ἐπιζήτητος ἀνθοσμίας οἶνος καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁπίσας χαίνει ὀπὴ φοβερά, Καταβόθρα κοινῶς καλουμένη, δι' ἧς τὰ ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὄρεων καταρρέοντα ὕδατα ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ δημώδη παράδοσιν, ἡ κοιλάς ἐκλήθη οὕτως ἀ-

(1) Λιβανίου, σύγκρισις ναυτιλίας καὶ γεωργίας I.

πὸ μιᾶς γραίας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, αἵτινες, θανοῦσαι καὶ βρικό-
λακιάσασαι, ἐγκατέστησαν ἐπὶ τῶν δύο αὐτόθι ἀντικειμένων ὄρεων,
κράζουσαι ἢ μία τῇ ἄλλῃ ἐν ὄρχ νυκτὸς βέλγα, μαρή!· πλὴν ἀλλὰ
τὸ ἔτυμον τοῦ τῆς Βλαμαρῆς ὀνόματος ἐξηγήσαμεν ἐν κεφαλαίῳ δευ-
τέρῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ παρόντος συγγράμματος.

Πρὸς τὴν μεσημβρινοανατολικὴν τῆς κοιλάδος ἄκραν ὠκοδόμηται
μοναστήριον, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου τιμώμενον·
κατέναντι δὲ σχεδὸν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμιστείας πού ὄρας πρὸς
τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ραμπαηδόνι ὠκοδόμηται ἕτερον
σεμνεῖον εὐαγές, ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τιμώμενον. Ἀλλὰ
περὶ τούτου, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει μοναστηρίων τῆς νήσου,
ὁ λόγος ἔσται ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ.

Παλαιόκαστρον. Πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τῆς νήσου καὶ ἡμισει-
αν ὄραν μακρὰν τοῦ Βαθέος ἐν κοιλάδι ἀμπελοφύτῳ κεῖται τὸ Παλαιό-
καστρον, κωμόπολις λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐξ ἐρείπιων κυκλωπέου τεί-
χους, περισωζομένων αὐτόθι. Ὅτι δ' ἐν τῇ θέσει τοῦ νῦν Παλαιοκά-
στρου κατὰ τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ὑπ-
ῆρχε πόλισμά τι, τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ δεικνύμενα ἔτι λείψανα οἰκοδο-
μημάτων ἑλληνικῆς καὶ βυζαντιακῆς ἐποχῆς καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ὑπὸ
τῶν γεωργῶν ἀποκαλυπτόμενα μάρμαρα, κεραμίδες καὶ παντοῖα πῆ-
λινα ἀγγεῖα· ἐρείπια δὲ δύο ἀρχαίων ἐκκλησιῶν ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ
ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις ἡ θέσις αὕτη πυκνῶς κατοικεῖτο. Τὸ Παλαιό-
καστρον περιλαμβάνει νῦν ἑκατὸν ἐξήκοντα ὀκτώ οἰκίας μετὰ ἐπτα-
κοσίων τριᾶκοντα τεσσάρων κατοίκων καὶ δύο ναοὺς. Ἐν ἐνὶ αὐτῶν,
ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένῳ, ἡ ὀμώνυμος τῷ ἁγίῳ εἰ-
κὼν ἔτος κατασκευῆς φέρει τὸ χῆμθ· πλὴν ἀλλὰ τοῦ ναοῦ τούτου ἀρ-
χαιότερος εἶναι ὁ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμώμε-
νος, ὥστε ἡ κτίσις τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἀνατρέχει εἰς τὰς ἀρχὰς
τοῦ ἑκκαίδεκάτου αἰῶνος. Οἱ Παλαιοκαστρίται εἰσι καθ' ὀλοκληρίαν
ἀμπελοφυτοὶ, διακρινόμενοι ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ δραστηριότητι, πολλοὶ
δ' αὐτῶν καὶ μακροβιώτατοι ἐγένοντο. Αὐτόθι οὐ πρό πολλοῦ ἀπεβί-
ωσεν ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν γυνή τις, Σταμάτα Πασχαλάκη
τοῦ ὀνόμα, ἣτις ἠξιώθη νὰ ἴδῃ, κατὰ τὴν προφητικὴν εὐχὴν, ὡς νεόφυ-
τα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης αὐτῆς ἀπογόνους γενεᾶς τετάρτης· δι-
λον ὅτι ἔτεκε θυγατέρα ὀνόματι Καλὴν, τεκοῦσαν θυγατέρα ὀνόματι
Αἰκατερίνην, τεκοῦσαν θυγατέρα ὀνόματι Ἑλένην, τεκοῦσαν θυγατέρα

ὀνόματι Μαρίαν, ἥτις ζώσης ἔτι τῆς Σταμάτας ἦτο ἐπίγαμος. Προϊόντα δὲ τὸ Παλαιόκαστρον παράγει ἀνθοσμίαν οἶνον, σταφίδας, ἔλαιον, κερκτία, ἀμύγδαλα καὶ μέταξαν· εὐρέθη δ' αὐτόθι καὶ στῶμα γαιάνθρακος, φαύλης ὁμως ποιότητος.

Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Παλαιοκάστρου καὶ δυσμικῶς αὐτοῦ κεῖται ὁ λιμὴν *Μουλαβραίμη*, ὅστις τὸ πρότερον μὲν ὠνομάζετο *Βουρκαριὰ* ἴσως διότι ἦτο τελματώδης, τῶν τελμάτων βούρκων χυδαίσιτι καλουμένων, ὑπὸ δὲ Τουρνεφορτίου ὠνομάζεται *Λιμὴν τῶν γαλερῶν*, διότι αὐτόθι ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ὑπάρξεως τῶν Ἰταλικῶν δημοκρατιῶν ἐναυλόχουν αἱ ἐκπεμπόμεναι πρὸς καταδίωξιν τῶν λυμαινομένων τὸ Ἰκάριον πειρατῶν γαλέραι τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν Γενουησιῶν καὶ διότι αὐτόθι προσωρμίζοντο συνήθως αἱ τὸν ἐπταστάδιον πορθμὸν διαπλέουσαι ἐμπορικαὶ γαλέραι· τὸ τελευταῖον δὲ ὁ λιμὴν οὗτος ὄνομα ἔλαβεν ἀπὸ τινος Τούρκου, Μολλᾶ Ἰβραίμη καλουμένου, ὃν, ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ πλοίου ἐπανερχόμενον, πειραταὶ συλλαβόντες, ἐβύθισαν αὐτόθι. Ὁ λιμὴν οὗτος, ὢν κάλλιστον ἐν τρικυμίᾳ καταφύγιον τοῖς πλέουσιν, ἔχει ἑξακοσίων μὲν μέτρων μῆκος, ἐνεακοσίων δ' ἐν τῷ στομίῳ αὐτοῦ εὖρος καὶ πεντεκαίδεκα μέχρι τριάκοντα μέτρων βῆθος· ἐν ἐνὶ δὲ μέρει οὗτος εἶναι ἄβυσσος. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἐσώζοντο αὐτόθι ἐρείπια δύο ναῶν, ὧν ὁ εἰς ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματι καὶ ἦτο ἀναμφιλέκτως ὁ τοῦ Ἐπακταίου Ποσειδῶνος, ὁ τὸ ὄνομα διδούς Ποσειδίῳ τῷ πρὸς τὴν Μυκλήν ἐκνεύοντι ἀκρωτηρίῳ τῆς Σάμου, ὁ δ' ἕτερος ὠκοδόμητο χαμηλότερον· πέντε δὲ ἢ ἑξ στυλοὶ ἀπελείποντο ἕως τότε ἐκ τῶν ναῶν ἐκείνων. Πλὴν δὲ τούτων ἐφαίνοντο καὶ ἐρείπια πόλεως ἀρχαίας, ἐν δὲ τῇ ἐσχατιᾷ τοῦ λιμένος πρὸς τὸ στενώτερον τοῦ πορθμοῦ μέρος ἐδείκνυντο τὰ θεμέλια ἀρχαίου πύργου μαρμαρίνου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐτείνετο ἄλυσις πρὸς τὴν ἀπέναντι ἀσιατικὴν παραλίαν, ἔνθα ἐν θέσει, Πούντα καλουμένη, φαίνεται ἔτι τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον προσεδένετο ἢ ἐτέρα τῆς ἀλύσεως ἄκρα, ὅπως οὕτως ἐμπροδίζηται ἢ διὰ τοῦ ἐπτασταδίου πορθμοῦ ναυστολία.

Κοκκάρι. Εἰς ἀπόστασιν δύο σχεδὸν ὥρων βορειοδυσμικῶς τοῦ Λιμένος Βαθέος ἐγγὺς ὄρμου, πρὸ τοῦ ὁποῦ ἐξαπλοῦται μαγευτικῶς ἢ θάλασσα, εὖρηται τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ, εἰ καὶ διοικητικῶς ὑπάγεται εἰς τὸ τῆς Χώρας τμήμα, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, διὰ τὴν θέσιν ὁμως, ἐν ἣ κεῖται, ἀναγκαζόμεθα νὰ περιλάβωμεν μετὰ τῶν χωρίων, τῶν ἀνη-

κόντων εἰς τὸ τμήμα Βαθείας. Τὸ δὲ Κοκκάρι, ὕπερ καὶ Κροκίρι ἐν ἀρχιοτέροις ἐγγράφοις ἀπαντᾷ, ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τῶν κοκκαρίων ἢ λεπτῶν κρομμύων, ἅτινα ἐν ἀφθονίᾳ ἄλλοτε αὐτόθι παρήγοντο· περιέχει δὲ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἐπτὰ οἰκίας μετὰ ἐπτακοσίων τεσσαράκοντα πέντε κατοίκων, πάντων ἀμπελουργῶν, καὶ δύο ἐκκλησίας. Αἱ παρχομένοι ἐν Κοκκαρίῳ σταφίδες εἰσὶν ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς νήσου, γλυκύταται δὲ καὶ αἱ αὐτόθι κολοκύνται, αἵτινες καὶ *Μύραι* ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὀνομάζονται διὰ τὸ σχῆμα αὐτῶν· ὅθεν καὶ παροιμιωδῶς οἱ Σάμιαι χρωῖνται τῇ φράσει *θέλεις Μύρα Κοκκαριώτικη*; ἐπὶ τῶν ἀνεχεῖς χρημάτων μεψιμοιρούντων.

Βουρλιῶται. Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Κοκκαρίου δυσμικῶς ἐπὶ ὄρους, ὅπερ εἶναι κλάδος τοῦ Ἀμπέλου καὶ εἰς ὕψος τριακοσίων ἐξήκοντα μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κεῖται ἡ κωμόπολις αὕτη, συνοικισθεῖσα πρὸ διακοσίων ἐβδομήκοντά που ἐτῶν ὑπὸ Βουρλιωτῶν, ἐποικησάντων ἐκ τῶν παρὰ τῇ Σμύρνῃ Βουρλῶν, τοῦ Χυτρίου τῶν ἀρχαίων. Ἀνέρχεται τις δὲ εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην διὰ δύο ὁδῶν ἢ ἐκ τοῦ μέρους τῶν *Αὐλακίων*, κωμίου παραθαλασσίου, ἀπέχοντος τοῦ Κοκκαρίου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, τῶν δὲ Βουρλιωτῶν τρία τέταρτα τῆς ὥρας καὶ συγκειμένου ἐκ πεντεκαίδεκα οἰκῶν καὶ ἀποθηκῶν, ἢ διὰ τοῦ *Μάρα*, ὀλίγῳ ἀπώτερον τῶν Αὐλακίων ἀπέχοντος. Ἡ τελευταία αὕτη ὁδὸς εἶναι δύσβατος, ἀδύνατον ὅμως καὶ νὰ φαντασθῇ τις τοῦ μέρους ἐκείνου τὴν ἀγρίαν μεγαλοπρέπειαν. Διέρχεται ἡ ὁδὸς διὰ φάραγγος δασώδους, ἣν σχηματίζουν τὰ ὄρη Κοκκινοβράχια καὶ Πουριά, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰς βῆθος καταπληκτικὸν ρεεῖ ρύαξ, ἀπὸ τοῦ ὄρους Λάκκες πηγάζων καὶ Βαθὺ Ρεῦμα ὀνομαζόμενος, διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ ὁποῦοι κινοῦνται τρεῖς ὑδρόμυλοι.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ ἐκ Βουρλῶν πρῶτοι εἰς Σάμον ἐποικήσαντες, συνφίσησαν παρὰ τῇ θαλάσσει, ἐν χωρίῳ, οὗ μέχρι τοῦ νῦν περισώζονται τὰ ἐρείπια ἐν θέσει, *Παλαιοχωρι* καλουμένη, καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπόστασιν ἕτερα ἐρείπια μαρτυροῦσιν ὅτι αὐτόθι ἄλλοτε ὑπῆρχεν ὄχυρόν φρούριον, ἐν ᾧ, ἐχθρῶν ἐπερχομένων, κατέφευγον πρὸς σωτηρίαν οἱ περίοικοι· παρενοχλούμενοι δὲ διηνεκῶς ὑπὸ τῶν πειρατῶν οὗτοι, ἐξέλιπον τὴν θέσιν ἐκείνην καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ ὑψηλότερα, ἔνθα ἔκτισαν τὴν κωμόπολιν τῶν Βουρλιωτῶν. Ὀνομάζεται δὲ τὸ ἐρείπιμον ἐκεῖνο φρούριον, ὅπερ οἱ ἐγγύριοι ἀποδίδουσι τοῖς Γενοσηνοῖσι, *Κάστρον* τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἀπὸ τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας;

τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου τούτου τιμωμένης. Ὅτι δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο κατωφείτο καὶ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου χρόνους, τεκμαιρόμεθα ἔκ τε τῶν λελαξευμένων μαρμάρων, ὧν αὐτὸ γέμει, ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων λελωθῆμένη τοιαύτη ἐπιγραφή ἀναγινώσκεται

κ κ εκβ ρ . . .
 . . Ουεργιου
 . . οικονομου
 ἐπι Γοργίου ιερεως

ἐξ ἀναγλύφων, αὐτόθι εὐρεθέντων, καὶ ὧν ἔν και ἡμεῖς ἴδομεν, εἰκονίζον ἰππέα, δόρυ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατοῦντα καὶ διώκοντα σὺν, καὶ ἔκ τῶν περισῶζομένων ἐκεῖ πλησίον ἐρειπίων ναοῦ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων.

Ἡ κωμόπολις τῶν Βουρλιωτῶν περιλαμβάνει τριακοσίας ὀγδοήκοντα ὀκτώ οἰκίας μετὰ χιλίων τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ κατοίκων, δύο ναοὺς, ἓν ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ ἓν δημοτικόν. ὕδατων δὲ αὐτόθι πολλῶν ρεόντων διχυγεστάτων τε καὶ δροσερωτάτων, ἡ γῆ αὐτῆς εἶναι ψαμμώδης καὶ δροσερᾶ. Οὐ μακρὰν τῆς κωμοπόλεως εὐρηται πηγή, τοῦ Πινακᾶ καλουμένη, ἐξ ἧς πολλοὶ πίνοντες, ἔπαθον διὰ τὴν τοῦ ὕδατος ψυχρότητα· προϊόντα δὲ οἱ Βουρλιῶται παράγουσιν οἶνον ἐξάιρετον, σῦκα, κοινῶς λεγόμενα *λεριά*, ἔσπεριδοειδεῖς καρπούς, κερύσια, περσικὰ μήλα καὶ ἄλλας ὀπώρας. Προσφυεῖς δ' αὐτόθι τυγχάνουσι· καὶ αἱ μωρέαι πρὸς βομβυκοτροφίαν, οἱ δὲ ἐγκάτοικοί εἰσιν ἀμπελουργοὶ ἐργατικοὶ καὶ φιλόπονοι.

Ἀποικία τῶν Βουρλιωτῶν ἦν τὸ παρκαείμενον κώμιον Ἀγειογδύται, κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ οἰκιστῆρος, ἐκδορέως αἰγῶν τὸ ἐπάγγελμα· ἀλλὰ τοῦτο ἐξέλιπον πρὸ τινων ἐτῶν οἱ οἰκοῦντες, ὅθεν καὶ μόνοι οἱ ἐρείψιμοι οἴκοι καὶ ἡ ἐκκλησία τανῦν φαίνονται.

Μεσημβρινοανατολικῶς τῶν Βουρλιωτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐλάχισσῃ ἡμισείας ὥρας ἀπ' αὐτῶν ἐν ὑψηλῇ καὶ τερπνοτάτῃ θέσει ὠκοδόμηται ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας τοῦ Βροντᾶ, περὶ ἧς ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ πρὸντος τόμου γενήσεται λόγος· αὐτὴν δὲ τις εἰς τὰ ὀπίσω καταλιμπάνων, ἀνέρχεται εἰς μίαν τῶν ἀνωτάτων τοῦ Ἀμπελου κορυφῶν, ὕψους χιλίων ἑκατὸν ἐξήκοντα μέτρων ἔχουσιν. Αὐτόθι σώζονται ἐρείπια ἀρχαίων κτιρίων καὶ φρουρίου, *Κάστρον τοῦ Λαζάρου* κοινῶς ὀνομαζομένου, τοῦ ὁποίου ἄγνωστος μὲν τυγχάνει ὁ τῆς κτίσεως χρόνος, δὲν πιστεύομεν ὅμως καὶ νῦν ὑπερβαίνει τὰ τελευταῖα πρὸ τῆς ἐρημώσεως

τῆς νήσου ἔτη. Οὐ μακρὰν δὲ τοῦ μέρους τούτου σώζονται τὰ ἐρείπια ἐτέρου φρουρίου, *Κάστρον τῆς Λουλούδας* ὀνομαζομένου καὶ κληθέντος οὕτω, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκ τοῦ ὀνόματος θυγατρὸς ἱερέως τινὸς Βουρλιώτου, ἧτις, καταληφθεῖσα ὑπὸ ἐπιληψίας ἐν ᾧ ἐκάθητο ἐπὶ τινος βράχου αὐτόθι, κατέπεσεν εἰς τὸν κρημνὸν καὶ ἀπεβίωσε. Τὰ φρούρια ταῦτα τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἐχρησίμευον βεβαίως ἢ καταφύγια ἐν ᾧ ῥα ἐχθρῶν ἐπιδρομῶν ἢ σκοπιαὶ ἀπὸ τῶν ὀποίων κατώπτευον τὰ τὸν ἐπταστάδιον πορθμὸν διαπλέοντα πλοῖα, καθ' ὅσον ἐκεῖθεν μαγευτικῶς ἐπισκοπεῖται ἅπαντα ἡ ἀνατολικὴ τῆς νήσου πλευρὰ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ χωρίων, ἀντιπαρακειμένου τοῦ ὄρους Καρβούνι, ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ ὀποίου, *Προφήτης Ἡλίας* καλουμένης, ἐπισκοπεῖται ἅπαντα ἡ τῆς νήσου δυσμικὴ πλευρὰ. Αἱ λόχμαι καὶ αἱ χαράδραι τῶν ὀρέων τούτων ἐχρησίμευον ἄλλοτε κρυσφήγετα τῶν κακούργων καὶ αἱ θέσεις, αἱ ἔκτοτε καλούμεναι *Καραμανόληδες*, *Δάνηδες* κλπ. ὑπενθυμίζουσι τὰ ἐνδαιτήματα τῶν ὀμωνύμων κλεπτῶν. Πηγαὶ διαυγῶν καὶ ὀροσερωτάτων ὑδάτων ἀρδεύουσι τὰ περὶχωρὰ καὶ τις αὐτῶν φέρει τὸ ὄνομα *Πηγὴ τοῦ Χασὰν ἀγά*, διότι εἰς τῶν διοικητῶν τῆς νήσου, τοιοῦτο ἔχων ὄνομα, πῶν ὕδωρ αὐτόθι, ἐξεμέτρησεν αἶφνω τὸ ζῆν ἐκ τῆς ψυχρότητος αὐτοῦ.

Ἐξ Γειτονίαι. Δυσμικῶς τῶν Βουρλιωτῶν καὶ ἐν τῇ βορείῳ τῆς νήσου πλευρᾷ κείνται ἕξ χωρία, ἀπὸ ἡμισείας μέχρι μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀλλήλων διέχοντα, ὑπὸ κατοίκων δὲ τῆς κωμοπόλεως Βουρλιωτῶν ἀλλεπολλήλως οἰκισθέντα καὶ ἀποτελοῦντα ἓνα δῆμον ὑπὸ τὸ ὄνομα δῆμου *Ἐξ Γειτονιῶν*. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς· *Μαργαρίται* ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶν οἰκιστοῦ λαβόντες τὸ ὄνομα, ὡσεὶ μίαν ὥραν τῶν Βουρλιωτῶν ἀπέχοντες καὶ περιλαμβάνοντες εἴκοσιν ἕξ οἰκίας καὶ ἑκατὸν τέσσαρὰς κατοίκους· *Βαλεορτάδαι* ἀπὸ τινος Βαλεοντῆ κληθέντες καὶ ἐν ἴσῃ ἀποστάσει κείμενοι, περιλαμβάνοντες δὲ εἴκοσιν ἕξ οἰκίας καὶ ἑκατὸν ἕξ κατοίκους· πλὴν ἀλλ' ἕνεκεν τῆς θερμότητος τοῦ μέρους καὶ τῆς κακῆς τοῦ ἐδάφους ποιότητος, ὁ πληθυσμὸς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἀραιούται καὶ βαθμηδὸν τὸ κώμιον αὐτὸ ἐρημωθήσεται, ὅπως συνέβη ταῖς ἄλλοτε ὑπαρχούσαις ἐκεῖ πλησίον συνοικίαις *Χατζηγεωργίδες* καὶ *Σταματάκιδες*, τανῦν δὲ ἡρημωμέναις· *Μανωλάται*, τὸ ὄνομα ἔχοντες ἀπὸ τινος Μανώλη, αὐτόθι ἐν ἔτει 1794 ἐγκαταστάντες, καὶ μίαν καὶ ἡμισείαν ὥραν τῶν Βουρλιωτῶν ἀπέχοντες, περιλαμβάνοντες δὲ ὀγδοήκοντα οἴκους καὶ τριακοσίους κατοίκους

καὶ παρακείμενον ἔχοντες τὸ ἐκ τεσσάρων οἴκων συγκείμενον κώμιον *Γεωργάται*. Ἐπ' ἴσης παρὰ τοῖς *Μανωλάταις* κείται τὸ κώμιον *Σκοπελίται*, δεκατρεῖς περιλαμβάνον οἰκίας. *Νερέδες*, τὸ δυσμικώτερον τῶν χωρίων τοῦ δήμου Ἐξ Γειτονιῶν καὶ μίαν που καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῶν *Βουρλιωτῶν* ἀπέχον, τὸ δὲ ὄνομα ἀπὸ τινος *Νενέ* προσλαβὸν καὶ περιλαμβάνον ἑκατὸν εἴκοσιν ὀκτώ οἴκους μετὰ πεντακοσίων πενήκοντα ἐπτὰ ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ἔτος κτίσεως τὸ 1672 φερούσης. *Σταυρινίδαί*, ἀπὸ τινος *Σταυρινοῦ* τὸ ὄνομα λαβόντες καὶ περιλαμβάνοντες πενήκοντα μίαν οἰκίαν καὶ ἑκατὸν ἐνενήκοντα κατοίκους, καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Ἅγιος *Κωνσταντῖνος*, διαιρούμενος εἰς δύο κώμια, τὸ μὲν παράλιον, τὸ δὲ βραχὺ ἀπ' αὐτοῦ ἀφιστάμενον πρὸς τὸ ὄρος, τὸ ὄνομα ἔχων ἀπὸ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας, τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τούτου τιμωμένης καὶ ἔτος κτίσεως τὸ 1790 φερούσης, καὶ περιλαμβάνων ἐν συνόλῳ ἑκατὸν καὶ μίαν οἰκίαν μετὰ πεντακοσίων πενήκοντα τριῶν ἐνοίκων. Τῷ τελευταίῳ δὲ αὐτῷ χωρίῳ παράκειται τὸ κώμιον *Ἀλατζάδαι*, ἀπὸ τινος Ἀλατζᾶ τὸ ὄνομα προσλαβὸν καὶ πεντεκαίδεκα οἴκους περιλαμβάνον.

Ἡ θέσις τῶν Ἐξ Γειτονιῶν εἶναι μία τῶν τερπνοτέρων τῆς νήσου, διότι τὰ διάφορα χωρία εἰσὶν ὡς εἰπεῖν ἐγκατεσπαρμένα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους Ἀμπέλου ἐν τῷ μέσῳ λευκῶν καὶ ἄλλων δένδρων εὐσκιοφύλλων, ἔχουσι δὲ ὑπ' αὐτὰ μεγαλοπρεπῶς ἐκτεινομένην τὴν κυανόχροα θάλασσαν. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι αὐτόθι εἶχον πόλιν τι, διότι ἀνατολικῶς τοῦ ἁγίου *Κωνσταντίνου*, ἐν θέσει καλουμένη *Πασπαλή*, ἄχρι τοῦ νῦν δείκνυνται ἔχνη παλαιῶν κτιρίων. Τὰ προμνησθέντα ἔξ χωρία διετέλουν τὸ πρὶν διοικητικῶς ἡνωμένα μετὰ τοῦ δήμου *Βουρλιωτῶν*, ἀλλ' ἤδη ἀποτελοῦσιν ἴδιον δῆμον, ὡς προείπομεν, ἔδραν ἔχοντα τὸν ἅγιον *Κωνσταντῖνον*· παράγουσι δὲ οἴνους, κάστανα, κάρυα, γεώμηλα, μέλι, μέταξαν, ξυλείαν, τῶν δὲ κατοίκων οἱ πλείονές εἰσι γεωργοὶ φιλόπονοι, ὀλίγοι ναυτικοί, ἔνιοι δ' αὐτῶν ἀσχολοῦνται καὶ περὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ τμήματος *Βαθῆος*· ἤδη δὲ τὸν λόγον φέρωμεν εἰς τὸ

Τμήμα Καρλοβάσιων.

Τὸ δὲ ὄνομα *Καρλοβάσιον* προῆλθεν ἐκ τῶν δύο τουρκικῶν λέξεων *καρλί* ὄβαση, ὅπερ μεθερμηνευόμενον σημαίνει χιονοσκεπῆς κοιλάς. Ἐκάλεσαν δὲ οὕτως οἱ *Τούρκοι* τὴν δυσμικὴν τῆς νήσου πλευράν, διότι

αὕτη ἐν ἀρχῇ, δενδρόφυτος οὖσα, ἐκαλύπτετο ἐν ὄρα χειμῶνος ὑπὸ χιόνος, ὥστε τὰ δένδρα, λευκαινόμενα, ἐφαίνοντο ἀπὸ μακρόθεν ὡσεὶ πεδῖον χιονοσκεπαστον· ἦτο δὲ τὸ μέρος τοῦτο πυκνῶς τὸ πάλαι κατρωκημένον, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐξ ἐρείπιων ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ ἐκ τάφων, πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ τμήματος τούτου εὕρισκομένων. Ἀρχόμεθα ἤδη τῆς περιγραφῆς τῶν τοῦ τμήματος τούτου κωμοπόλεων, αἵτινές εἰσι τοιαῦται.

Κωντακαίικα καὶ ὀρθότερον *Κωτακαίικα*, κειμένη ἐπὶ τερπνοῦ ὑψώματος, ἑκατὸν πενήκοντά που μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὴν πρῆξιν, μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, Γεώργιος τις ἐκ τῆς νήσου Κῶ, ὅστις καὶ Κώτης ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ἐπωνομάζετο, ἀγοράσας αὐτόθι γαίας, ἐνεκατέστη καλλιεργῶν αὐτάς· οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, γήμαντες γυναῖκας ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου τῶν Φούρων, παρέλαβον αὐτάς εἰς τὰς πατριῶς κτήσεις καὶ, οἰκίας αὐτόθι οἰκοδομήσαντες, ἐγένοντο οἰκιστῆρες τοῦ ἀπ' αὐτῶν κληθέντος χωρίου *Κωτακαίικων* καὶ κατὰ παρεθέσει τοῦ ν ἐν τῇ δημῳδῇ προφορᾷ *Κωντακαίικων*. Περιλαμβάνει δὲ αὐτὸ ἤδη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ὀκτὼ οἰκίας καὶ ὀκτακοσίους ἕξ κατοίκους μετὰ μιᾶς ἐκκλησίας· εἰς ἀπόστασιν δὲ τετάρτου που ὄρας ἀπὸ τῶν *Κωντακαίικων* ἀπαντᾷ κώμιόν τι, *Κάτω Καλύβια* ἢ *Ἀνλάκια* καλούμενον καὶ οἰκούμενον ὑπὸ ὀκτωκαίδεκα οἰκογενειῶν. Προϊόντα δὲ τὰ *Κωντακαίικα* παράγουσιν οἶνους, ἔλαιον καὶ μέταξαν.

Δυσμικῶς τοῦ χωρίου τούτου εἰς ὕψος ἐνεακοσίων πενήκοντα μέτρων ὑπέρεκειται τὸ ὄρος *Καστροβοῦρι*, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὀποίου σῶζονται ἀρχαῖαι δεξαμεναὶ καὶ ἐρείπια τειχίων καὶ ὀρσοθυρῶν, μαρτυροῦντα ὅτι φρουρίον τι ἄλλοτε ὑπῆρχεν αὐτόθι· τοῦ δὲ φρουρίου τούτου ἡ κτίσις ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων ἀναφέρεται εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ Γενουήνσιοι ἐδέσποζον τῆς νήσου. Ἐν τῇ περιοχῇ δὲ αὐτοῦ εὐρέθη καὶ ἀνάγλυφον, πρῆξιν ἀνδρα καὶ γυναῖκα, ἐφ' ἐδωλίων ἀπέναντι τριποδος καθημένους. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ σχεδὸν τοῦ ὀροπεδίου, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τοῦ ὄρους τούτου, σῶζονται ἐρείπια ναοῦ, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμωμένου, καὶ περὶ τοῦ ὀποίου οἱ ἀπλούστεροι πολλὰ ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας κυήματα διηγοῦνται· κάτωθεν δὲ τοῦ ὀροπεδίου καὶ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς τοῦ ὄρους πλευρᾶς ὑπάρχουσιν ἐρείπια πόλεως, ἀνατρεχούσης εἰς τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.

Φοῦροι. Πρὸς βορρᾶν τῶν *Κωντακαίικων* καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶν

τετάρτων ὥρας ἀπ' αὐτῶν κείνται οἱ Φούρνοι, χωρίον, οὗ τὸ ὄνομα ἀναμιμνήσκει τὴν ἀρχαίαν ἐν Σάμῳ πόλιν Ἴπνοῦντα ἢ Ἴπνουσίαν. Ὡς γνωστόν, Ἴπνος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκαλεῖτο ὁ καθ' ἡμᾶς φούρνος, ἐντεῦθεν δὲ τινες υπέλαβον ὅτι, καθὼς τὸ πάλαι ἐκ τῶν πολλῶν Ἴπνων, οὗς τὸ χωρίον περιελάμβανε διὰ τὴν κατασκευὴν πηλίνων ἀγγείων, ὠνομάσθη αὐτὸ Ἴπνοῦς ἢ Ἴπνουσία, οὕτω καὶ νῦν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ φούρνων τὸ χωρίον ἐκλήθη οὕτω· ὄντως δὲ αὐτόθι καὶ σήμερον κατασκευάζουσι παντὸς εἶδους ἀγγεῖα πήλινα, περὶ ὧν δυνάμεθα μετὰ τοῦ Λακταντίου νὰ εἴπωμεν *Cur autem sigulinæ repertori honos non habetur? an quia isti divites vasa Samia contenuunt?* Ἄλλως δὲ καὶ ἐρείπια οὐχὶ ὀλίγα οἰκοδομῶν ἀρχαίων εὑρῆνται ἐν τοῖς πέριξ τοῦ χωρίου τούτου, μαρτυροῦντα ὅτι πυκνὸς ὑπῆρχεν ἄλλοτε αὐτόθι πληθυσμός. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν Φούρνων ἀπόστασιν ἐν θέσει καλουμένη *Παλαιοχωρὶ* σώζονται ἔχνη πολλὰ κτιρίων καὶ δεξαμενῶν, ὡσεὶ τέταρτον δὲ ὥρας βορειοανατολικῶς τοῦ Παλαιοχωρίου ἀπαντῶσιν ἕτερα ἐρείπια οἰκοδομῶν καὶ δεξαμενῶν· δυσμικῶς δὲ τῶν Φούρνων καὶ ὡσεὶ τέταρτον ἐπ' ἴσης ὥρας πόρρω τοῦ αὐτόθι ναοῦ, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τιμωμένου, ἀπαντᾷ πληθὺς μαρμάρων λελαξευμένων καὶ συντριμμάτων πηλίνων σκευῶν. Ἐπ' ἴσης ἡμίσειαν που ὥραν βορειοδυσμικῶς τῶν Φούρνων ἐν θέσει καλουμένη *Βλαχάταις*, ὑπάρχει ἔδαφος ἐστρωμένον διὰ πλακῶν, ἀσβέστῳ ἀλλήλαις συνηρμοσμένων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θέσει *Κελμίσις*, οὐ μακρὰν τῶν Φούρνων, εὑρέθησαν πλείστοι τάφοι χριστιανικοί, ἐκκλησία δ' αὐτόθι, γεραιρομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτῆρος, φέρει ἔτος 6132 ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Ἐναντίον ὁμῶς τῆς ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένης ὑποθέσεως μαρτυρεῖ ἡ παρχόδοσις, καθ' ἣν οἱ πρῶτοι τοῦ νεωτέρου χωρίου κάτοικοι ἦλθον ἐκ τῶν κατέναντι νήσων Κορσεῶν, τῶν κοινῶς Φούρνων λεγομένων, ὧν τὸ ὄνομα μετέδωσαν καὶ εἰς τὸ ἐν Σάμῳ χωρίον, ἐν ᾧ μετώκησαν (1).

(1) Τοῦ λόγου περὶ τῶν Κελμίσιων γενομένου, παρατιθέμεθα ὡδε ἀρχαῖον τι περὶ αὐτῶν ἔγγραφο, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὁποῖα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦτο ἡ τῆς Σάμου κατάστασις, ἀφ' οὗ ἐν ταῖς διαθήκαις ἐσημειοῦτο ἡ περίπτωσις *ἐν συμβῆτίποτες τοῦ νησίου καὶ κινδυνεύει νὰ χυλάσῃ καὶ νὰ φύγουνοι ἐγχώριοι*· ἔχει δὲ τὸ ἔγγραφο οὕτω.

Οἱ Φοῦροι περιλαμβάνουσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο οἰκίας μετὰ ἑξακοσίων ἐβδομήκοντα ὀκτὼ κητοίκιον, ἀσχολουμένων περὶ τὴν γεωργίαν· εἶναι δὲ χωρίον λίαν νοσερὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ ἐν αὐτῷ θνησιμότης, ἰδίως τῶν ἀνδρῶν, σχετικῶς μεγίστη. Προέρχεται δὲ τὸ τοιοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θέσις εἶναι ἀρήλιος, σκιαζομένη ἐπὶ πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ ὄρους κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐν ᾧ τῷ θέρει μετὰ μεσημβρίαν αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες πίπτουσι κηθέτως ἐπὶ αὐτῷ· ἐντεῦθεν τὸ χωρίον διατελεῖ ἐκτεθειμένον τὸν μὲν χειμῶνα εἰς ψῦχος σφοδρὸν, τὸ δὲ θέρους εἰς καύσιον ἀνυπόφορον. Πρὸς ἐπίτασιν δὲ τοῦ κακροῦ, τὸ ὑπερκείμενον ὄρος διὰ συνεχῶν πυρκαϊῶν ἀπεγυμνώθη τῶν διασῶν αὐτοῦ, πολυπληθεῖς δὲ φλόμοι βλαστάνουσιν ἐν τοῖς πέριξ· ὅθεν καὶ ὅτε πρό τινας ἐπεσκεψάμεθα τὸ χωρίον αὐτό, εὔρομεν ἐπὶ ἑκατὸν ἐνενήκοντα γυναικῶν, ζωστῶν αὐτόθι, ἐξήκοντα μίαν χηρευούσας, τεσσαράκοντα πέντε ἀγάμους δι' ἄλλειψιν ἀνδρῶν, μόνον δ' ὀγδοή-

αγγελίῳ ἔφη, οὐκ οἶδατε ποία ὥρα ὁ θάνατος ἔρχεται καὶ ποία φυλακῆ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, τὴν αὐτὴν ὥραν φοβηθέντα μήπως καὶ αἰφνιδίως ἔλθῃ ἐπ' ἐμὲ καὶ ὁ θάνατος νὰ ἀφίσω τὸ παρὸν μονῆριον εἰς τὸ ἅγιον καὶ θεοβάδιστον ὄρος τοῦ Σινᾶ νὰ τὸ κομμαντάρῃ ὁ οἰκονόμος τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ νὰ τὰ κυβερνᾷ ὡς κυβερνᾷ καὶ τὸν ἅγιον Γεώργιον. Ὅσαις ἐσοδαῖς περισσεύουν ἀπὸ τὴν φαγοῦραν καὶ ἀπὸ τὸ πούλημα τοῦ σιταρίου καὶ μαγείρεμα, κρασίν, ρακίν, νὰ τὸ πουλῆ νὰ βγάλῃ τῆς ἐξοδαῖς δέκατα . . . καὶ ἀπὸ τὰ στεκούμενα νὰ μὴν γαλάσῃ τίποτες ἀπὸ ζᾶ, ἀπὸ σιδηρικὰ ἢ βρέλια καὶ μετρητὰ καὶ ἂν τύχουνε τίποτες τοῦ νησίου καὶ κινδυνεύει νὰ γαλάσῃ νὰ φύγουν, καθὼς ὁ κόσμος ἄς κάμη καὶ αὐτὸς ὅ τι μπόρῃ καὶ ἄς τὰ πουλήσῃ καὶ ἄς τὰ πάγῃ ἕως τὸ μοναστήρι καὶ οἱ καλόγεροι ὅπου εἰρίσκονται ἐδῶ νὰ ἦναι εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ οἰκονόμου καὶ εἴ τις καλόγερος δὲν τὸν ἀκούει καὶ δὲν πείθεται ἄς κάμη ὁ οἰκονόμος μετ' ἐκεῖνον ὅ τι τοῦ φαίνεται. Καὶ ἐγὼ κάθημαι εἰς τὸ κελλί μου καὶ κάμω καὶ ἐγὼ ὅ τι δύναμαι νὰ προμηθεύω καὶ βοηθῶ καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον ὥστε νὰ δύναμαι ἤγουν κρατῶ τὸν μύλον καὶ τὸ ἀμπέλιον τὸ μοσκάτον διὰ νὰ τὸ κίβσω καὶ ὑπόταν βῶσω τὸ τέλος, εἶναι τοῦ μοναστηρίου, ἂν ζήσω καὶ σταθῶ, εἰ δὲ καὶ φύγω καὶ πάγω πούπετης πάλαι δικὰ τους εἶναι.

Ἐγένετο δὲ ἡ παρὸν διαθήκη κατ' ἐμπροσθεν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας, γράφομεν καὶ ὑποκἀτωθεν τοὺς ὀρισμένους ἐπίτροπους.

Γεώργιος ἱερεὺς καὶ ἐπίτροπος.

Γεώργιος Χουζούρη ἐπίτροπος.

Ἀνδρέας ἐπίτροπος.

X Παλαγιώτης ἐπίτροπος.

Διακο ἀδὰμ ἐπίτροπος.

κοντα τέσσαρας ἐγγήμους καὶ ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα πέντε τὰς τεκνοποιούσας. Ἀναδιφῆσαντες ἐπ' ἴσης τὰ τοῦ αὐτοῦ δήμου ληξινρχικὰ βιβλία, εὔρομεν ἐν διαστήματι ἐτῶν δώδεκα μείωσιν πληθυσμοῦ κατὰ ἐνενήκοντα ἐξ ἀνδρῶν· ἡ δὲ διαφορά τῆς μεταξύ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν θνησιμότητος προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἄνδρες ὡς ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν εἰσι μᾶλλον τῶν γυναικῶν ἐκτεθειμένοι εἰς τοῦ καύσωνος καὶ εἰς τοῦ ψύχους τὴν ἐπήρειαν, ἐπομένως μᾶλλον ὑποκείμενοι εἰς νοσήματα.

Κοντέϊκα. Βορειοανατολικῶς τῶν Φούρων καὶ εἰς ὠριαίαν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν κεῖται τὸ χωρίον τοῦτο, πρῶτον οἰκιστῆρα σχὸν περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ποιμένα τινα ἐκ Πλατάνου, Κωνσταντῖνον Κοντὸν καλούμενον, παρ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ προσέβαλε. Τὰ Κοντέϊκα περιλαμβάνουσιν ὀγδοήκοντα ἐννέα οἴκους μετὰ τριακοσίων ἐξήκοντα ἐπτὰ ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐκκλησίας, ἡ δὲ γῆ αὐτῶν εἶναι λίαν λεπτή, τῆς τῶν κατοίκων φιλοπονίας ἀναπληροῦσης τὴν κακὴν τοῦ ἐδάφους ποιότητα· προϊόντα δὲ παράγουσιν οὔτοι ἔλαιον, οἶνον καὶ μέταξαν, ὀλίγα ὅμως ἐξ ἐκάστου εἶδους.

Πλάτανος. Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μεσημβρινώτερον τῶν Κοντέϊκων ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς, ἐχούσης πρὸς δυσμὰς μὲν τὸν Κερκετέα, πρὸς βορρᾶν δὲ τὴν θάλασσαν τῶν Καρλοβασίων, ἧς ἀπέχει πλέον τῆς ὥρας, καὶ πρὸς νότον τὴν τοῦ Μαρχθοκάμπου, κεῖται ὁ Πλάτανος κωμόπολις οἰκισθεῖσα πρὸ διακοσίων ἐβδομήκοντά που ἐτῶν, ἐφ' ὅσον εἰς τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτόθι οἴκων ἔτος οἰκοδομῆς τὸ 1641 φέρει, ὑπὸ ἐποίκων Εὐβοέων, κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῶν αὐτόθι ὑπαρχουσῶν ἄλλοτε πολλῶν πλατάνων. Περιλαμβάνει δὲ τὸ χωρίον αὐτὸ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα οἴκους μετὰ ἐπτὰκοσίων ὀγδοήκοντα πέντε ἐνοίκων, ἀσχολουμένων ἰδίως περὶ τὴν ἀμπελοργίαν, καὶ δύο ἐνοριακῶν ναῶν· διαπνέεται δὲ ὑπὸ ἀέρος διαφορητικωτάτου καὶ ζωγόνου καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως τὸ ψῦχος αὐτόθι ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εἶναι θριμύτατον, ἔχει δὲ ὕδωρ κάλλιστον, δι' ὃ καὶ παροιμιωδῶς λέγεται

Νά 'χ' ἀπ' τὸν Πλάτανο νερό, σταφύλ' ἀπ' τὴν Κολῶρα.

Ἀποικίαι τοῦ Πλατάνου καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ κείμενά εἰσι τὰ Καβεσέϊκα, κώμιον ἐκ τριάκοντα ὀκτώ οἴκων καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ οἰκιστῆρος Δημητρίου Καβέση τὸ ὄνομα προσλαβόν, καλούμενον δὲ καὶ ἄργιος Θεόδωρος ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ναοῦ. τὰ Καμίγια, κώμιον δέκα μόλις οἴκους περιλαμβάνον καὶ ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσβεστοκαμίνων οὕτως ὀνομασθέν, καὶ τὰ Βαρνατέϊκα, κώμιον ἐγκαταλειφθὲν ἤδη. Ἐκ Πλα-

τάνου δὲ ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν παραλίαν, ἀπαντῶμεν τὸ

Νεον Καρλόβασι, ὅπερ καὶ *Νεοχώριον* τὸ πρὶν ὠνομάζετο, ἐπὶ θέσεως, ἐν ἧ βεβαίως τὸ πάλαι ὑπῆρχε πόλις ἀκμάζουσα· τοῦτο δὲ μαρτυροῦσιν οὐ μόνον τειχία, ἀλλὰ καὶ μάρμαρα λελαξευμένα καὶ κέραμοι πνυτοειδεις, αὐτόθι εὕρισκόμενοι, οἱ δὲ τῶν ἐγγχωρίων πρεσβύτεροι διηγοῦνται ὅτι καὶ ἀγάλματα καὶ σαρκοφάγοι καὶ ἕτερα τῶν τοιούτων τῆς τέχνης κατασκευασμάτων ἀνεκαλύφθησαν ἄλλοτε αὐτόθι ὑπὸ τῶν τὴν γῆν καλλιεργούντων, καὶ ὧν τὰ μὲν ἐξήχθησαν τῆς νήσου, τὰ δὲ ἐχρησίμευσαν εἰς οἰκοδομητικὰς ἀνάγκας τῶν ἐγγχωρίων. Οὐ μόνον δ' ἐν ἧ θέσει κείττι τὸ Νέον Καρλόβασι ἀπαντῶσι πολλὰ ἀρχαιότητος ἔρείπια, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πέριξ. Πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ ἐν θέσει, λεγομένη *Βρύσις τοῦ Κωστῆ*, πρὸς νότον αὐτοῦ, ὑπερθεν τοῦ ναϊδίου τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος καὶ ἔνθα νῦν ἱδρυται τὸ μετόχιον τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἐν τῇ θέσει *Ζαχαρείκοις*, παρὰ τῷ ναϊσκῷ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐγγὺς τοῦ χειμάρρου τοῦ Γκίνη, παρὰ τῇ θέσει *Παραγίτζα* κατὰ τὸν *Κάμπον*, ἔνθα ἱδρυται τὸ ναϊδιον, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου τιμώμενον, παρὰ τῇ ἀγούσῃ πρὸς τὸν Μωρέαν ἀτραπῷ καὶ ἐν ἐτέραις θέσεσιν ἔτι οὐκ ὀλίγα περισώζονται ἔχνη ἀρχαίων τειχῶν ἢ ἄλλων οἰκοδομημάτων, ἐξ ὧν τεκμαιρόμεθα ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ τῆς νήσου ἦτο τὸ πάλαι ἐκ τῶν μᾶλλον εὐοικητῶν.

Οἱ πρῶτοι τῶν Καρλοβασίων κάτοικοι, πλὴν τῶν ἀπογόνων τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Χίον μετοικησάντων Σαμίων, ἦσαν Πελοποννήσιοι, Ἰκάριοι, Νάξιοι, Κρηῖτες, Εὐβοεῖς καὶ ἄλλοι νησιῶται· ἐντεῦθεν ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Δημητρίου τιμωμένη, εὗρηται εἰκὼν τῆς *Παραγίας Ἀραπ.λιώτισσας*, δῆλον ὅτι ἐκ Ναυπλίου κομισθείσης, ὑπάρχουσι δὲ συνοικίαι *Καριωτέικα* καὶ *Ἀξολόγι* εἰς ἀνάμνησιν τῶν αὐτὰς συστησάντων Ἰκαρίων καὶ Ναξίων. Ἐπηξάν δὲ οἱ πρῶτοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης κάτοικοι τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐν δάσει πρὸς νότον τοῦ ὑψώματος, τοῦ τανῦν *Ἀλωνάκι* ὀνομαζομένου, ὅπως διαφεύγῃσι τὰ ὄμματα τῶν ναυτιλομένων, ἐπεξέτειναν δὲ ἀλλαχόσε τὸν οἰκοδομητικὸν χῶρον οἱ μετ' αὐτούς· περιλαμβάνει δὲ τὸ Νέον Καρλόβασι ἤδη ἐπτακοσίας ἐξήκοντα ὀκτῶ οἰκίας μετὰ τρισχιλίων καὶ τριακοσίων τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἐνοίκων, ἐπιδεδομένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν, καὶ ἐξ ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ἐνὸς σχολαρχείου, ἐνὸς παρθεναγωγείου καὶ ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου. Μίαν δὲ περίπου ὥραν μακρὰν

τοῦ Νέου Καρλοβάσου βορειοδυτικῶς ἐπὶ ὄροπεδίου καταφύτου ὠκοδόμηται τὸ ἐκ τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς ἐξαρτώμενον μοναστήριον τοῦ προφήτου Ἑλίου, περὶ οὗ ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει γενήσεται λόγος· εἰς μικρὰν δὲ ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἀπόστασιν καὶ χωριζόμενον διὰ χειμάρρου ἐν ὄρχ χειμῶνος ὀρμητικοῦ, ὃν ζευγνύει μεγαλοπρεπῆς μαρμαρόκτιστος γέφυρα, ἔχουσα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν θεμελίων αὐτῆς μέτρων 6 0,40, πλάτος 7 0,30, μῆκος 32 καὶ τρεῖς ἀψίδας, ὧν ἑκάστη ἔχει διάμετρον μέτρων πέντε, καὶ ἧς τὰ πεζοδρόμια καὶ τὰ πλαίσια, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ κιγκλίδες, εἰσὶν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πεπονημένα, κεῖται τὸ

Μεσαῖον Καρλόβασι, ὃπερ καὶ *Καλύβια* προσονομάζεται, διότι οἱ πρῶτοι αὐτοῦ οἰκιστῆρες, ἐκ τοῦ παρακειμένου Παλαιοῦ Καρλοβάσου ὀρμώμενοι, ἔκτισαν αὐτόθι ἐν ἀρχῇ καλύβιας, ἃς ὀψιαίτερον μετέτρεψαν εἰς οἴκους. Καθ' ἃ δὲ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων παρελθόμεν, τὸ ἀρχικὸν χωρίον ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τιμωμένου ναοῦ, ἔνθα καὶ πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπῆρχε πόλισμά τι· ὅτι δὲ αὐτόθι ἔκειτο τὸ πρῶτον χωρίον, πείθουσιν ἡμᾶς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς. Πᾶσαι αἱ περὶ τὸν ἁγιον Ἀθανάσιον γαῖαι εἰσὶν ἀγροὶ κεχερσωμένοι· ἐν ἔτει δὲ 1838 καλλιεργῶν τις ἕνα τῶν ἀγρῶν τούτων, εὔρε τρεῖς πίθους κεκαλυμμένους διὰ πλκῶν, καλῶς ἀλλήλαις προσηρμοσμένων, καὶ περιέχοντας ἐν τῷ πυθμένι ὀλίγον ἔλαιον πεπηγός. Ἡ χωρητικότης ἑκάστου τῶν μέχρι τοῦ νῦν διατηρουμένων πίθων τούτων εἶναι ὡσεὶ πέντε φορτίων, παρ' αὐτοῖς δ' εὔρεθη καὶ λίθος, χρησιμεύων, κατὰ τὸ παλαιὸν τῶν ἐλαιοτριβείων σύστημα, ὡς πιεστήριον. Ἔτεροι δὲ καλλιεργοῦντες αὐτόθι, εὔρον θεμέλια οἰκοδομῶν ἀσβεστοκτίστων, πλείστας κεράμους, πλείστας ὀπτὰς πλίνθους, ὑδρίας πλήρεις ὀστῶν, πήλινα ἀγγεῖα, τάφους καὶ χάλκινα βυζαντιακὰ νομίσματα· ὅπῃ τις δ' ἐπιχωσθεῖσα ἤδη, βορειοδυτικῶς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἐβεβαίωσαν ἡμᾶς ὅτι ἦγε τὸν ἐπισκεπτόμενον, ἔρποντα, εἰς κοιμητήριον πλήρες ὀστῶν ἀνθρωπίνων. Ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐσχάτοις, ἀνασκαφῶν ἐνεργουμένων αὐτόθι, εὔρεθησαν εἰς βῆθος ἑνὸς γαλλικοῦ μέτρου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἕξ τάφοι, ἀνά τρεῖς παραλλήλως κείμενοι, δι' ἀσβέστου ἐκτισμένοι καὶ ὀστᾶ περιέχοντες. Πλὴν τοῦ ἑνὸς κεκαλυμμένου διὰ πλακὸς ἐχούσης μῆκος μὲν 0,90 γαλλικοῦ μέτρου, πλάτος δὲ 0,70, οἱ ἕτεροι πέντε ἐκκλύπτοντο διὰ τεμαχίων πλακῶν· ἐπὶ τῆς μεγάλῃς δὲ

πλακός και έντός κύκλου ήτο διαγεγλυμμένος σταυρός, έχων μήκος 0,30 και πλάτος 0,20 γαλλικού μέτρου, έξ ου εικάζομεν ότι έν τώ τάφω τούτῳ ένετέθαπτο άρχιερεύς τις ή ιερεύς. Τό δέ πρό τής έρημώσεως τής νήσου χωρίον έξετεινέτο από του ναού του άγίου 'Αθανασίου μέχρι τής παραλίας και εκείθεν του ναού τής όσίας Πελαγίας, ής ή εικών φέρι έτος κατασκευής τό έτος 1470· άνακαινιζομένου δέ πρό των έτών του τελευταίου ναού τούτου, εύρέθησαν θεμέλια εκκλησίας τρισυποστάτου, ρυθμού βυζαντιακού. Κατά τήν παράδοσιν, τό μετά τον συνοικισμόν τής νήσου συστάν χωρίον διηρείτο είς δύο ένορίας και ως ένορια και εκκλησίαι έχρησίμευον ή τε προειρημένη έπ' όνόματι του άγίου 'Αθανασίου τιμωμένη και ή έπ' όνόματι τής άγίας Μαρίνης παρακειμένη, περίξ τής όποίας φαίνονται άρχαία θεμέλια.

Τό Μεσαιόν Καρλόβασι κείται έν θέσει όμαλή και τερπνή και υπό άέρος καθαρού διαπνεομένη και περιλαμβάνει εκκτόν ένενήκοντα οικους μετά χιλίων εκατόν είκοσι δύο ένοίκων και τριών εκκλησιών, των κατοίκων αύτου ως έπί τό πολύ ναυτικών όντων. Είς μικράν δέ από του Μεσαιού Καρλοβάσου άπόστασιν και δυσμικώς αύτου κείται τό

Παλαιόν Καρλόβασι, έπί βουνού κείμενον και δια φάραγγος, μέσω τής όποίας ρέει χείμαρρός τις, διηρημένον είς συνοικίας δύο, ών ή μέν προς δυσμάς καλείται *Γαλατάς*, ή δέ προς άνατολάς *Ακαμάτρα*. Ως και εκ του όνόματος γίνεται δήλον, τό χωρίον τούτο είναι τό άρχαιότερον των τριών όμωνύμων, οικισθέν πρό διακοσίων έβδομήκοντά που έτών έν θέσει, *Παλαιά Βρύσις* τανυν καλουμένη, υπό τε Πελοποννησίων, άγαγόντων εκ Νχυπλίου τήν έν τώ αύτόθι όμωνύμω ναῶ άποκειμένην εικόνα του άγίου Νικολάου του 'Αναπλιώτου, και υπό 'Ικαρίων, και κατηριθμείτο κατά τους παρελθόντας χρόνους μετά των καλλίστων και πλουσιωτέρων τής νήσου κωμοπόλεων· πλὴν άλλ' από τινος έξέπεσε τής πρώτης αύτου καταστάσεως. Περιλαμβάνει δέ εκκτόν έβδομήκοντα έξ οικους μετά έπτακοσίων όγδοήκοντα όκτώ ένοίκων και τριών ένοριακῶν εκκλησιών. Πρός βορράν και ύπερθεν του χωρίου σώζονται τά έρείπια άρχαίου πύργου, *Καστρι* κοινῶς καλουμένου, όστις έχρησίμευεν ως σκοπιά, έξ ής κατώπτευον τά παραπλέοντα πλοία και εξηγγέλλετο τοίς έγχωρίοις ή προσέλευσις πειρατών.

Οί κάτοικοι των τριών Καρλοβασίων είσιν ιδίως έμποροι και ναυτικοί και διακρίνονται έπί έπιχειρηματικῶ πνεύματι· ή δέ μεγίστη δυσκολία, ήν άπήντων έν ταίς ναυτικαίς αύτων έργασίαις, ένεκα του

ἀλιμένου τῆς θέσεως αὐτῶν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς κατασκευῆς τεχνητοῦ λιμένος, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ ἐξασφαλίζωσι τὰ ἑαυτῶν πλοῖα κατὰ τῶν τρικυμιῶν καὶ ἰδίως κατὰ τοῦ καικίου, εἰς τὴν ἀσθενεστέραν τοῦ ὁποίου πνοὴν τὸν ἔσχατον ἐκεῖνα διατρέχουσι κίνδυνον. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ οἱ ναυτιλλόμενοι, καταπλέοντες εἰς Καρλοβάσια, ἀνεῖλκον εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖα καὶ πάλιν ὅταν ἔμελλον νὰ ἀποπλεύσωσιν ὤθουν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ τοιοῦτο δ' ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἰδίως γιγνόμενον καὶ πολύμοχθον ἦτο καὶ κινδυνῶδες· ὅθεν συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ πρόκριτοι πάντων τῶν δῆμων τοῦ τμήματος, συναπεφάσισαν δι' ἐπιβολῆς ἰδιαιτέρων φόρων καὶ δι' ἐράνων ἐκουσίων νὰ κατασκευάσωσι λιμένα ἐν θέσει, καλουμένην *Σχοίνω*, καὶ τῇ ὀγδῶῃ Σεπτεμβρίου 1871 κατήρξαντο τοῦ τοιοῦτου ἔργου, ὅπερ ἄχρι τοῦ νῦν ἐξακολουθοῦσι καὶ ὅπερ συντελούμενον ἔσεται κοινῆς ὠφελείας οὐ σμικρᾶς πρόξενον. Ἄνωθεν τοῦ Σχοίνου ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπάρχει σπήλαιόν τι, πλήρες σταλακτιτῶν, ἔχον ὡσεὶ διακοσίων μέτρων βάθος καὶ καλούμενον τοῦ Ἄγιου Ἀντωνίου ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ναυιδίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσίου τούτου καὶ τῆς ἀγίας Βαρβάρας τιμωμένου, καὶ ὃν ἄλλοτε εὐσεβῶν ἀναχωρητῶν ἐνδιαίτημα· ἀπέναντι δὲ τοῦ σπηλαίου καὶ εἰς ἀπόστασιν τριακοσίων ποὺ μέτρων δυσμικρῶς ἀπεντᾶ ἐκκλησιδίον, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τιμώμενον, ἔχον πηγὴν ὕδατος ψυχροτάτου καὶ παρ' αὐτῷ πελωρίαν πλάτανον πᾶχος ἕξ μέτρων. Πρὸ τῶν τριῶν δὲ ὁμωνύμων χωρίων καὶ παρὰ τῇ θαλάσῃ ἤρξαντο ἀπὸ τινος χρόνου οἱ κάτοικοι αὐτῶν οἰκίας καὶ ἐμπορικᾶς ἀποθήκας κτίζοντες, ἄνευ κατὰ δυστυχίαν εὐθυγραμμίας καὶ ρυθμοῦ τινος, ὥστε, χρόνου προϊόντος, αἱ κοινῶς λεγόμεναι *Ρίβαι* τοῦ νέου, μεσχείου καὶ παλαιοῦ Καρλοβάσου μεταβληθήσονται εἰς κωμοπόλεις, δι' ὃ ἔπρεπεν ἀπὸ τοῦδε νὰ δοθῇ αὐταῖς σχεδὸν τι οἰκοδομητικόν. Εἰς ἀπόστασιν δὲ ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Παλαιοῦ Καρλοβάσου ἐπὶ βουνοῦ κεῖται ἡ

Λέκα, οἰκιστῆρα πρῶτον, κατὰ τὴν παράδοσιν, σχοῦσα Ἄλβανόν τινα Λέκαν τούνομα, ὅστις, φεύγων μετ' ἄλλων ἐκ Πελοποννήσου τὰς καταδιώξεις τῆς ἐκεῖ Τουρκικῆς ἐξουσίας, διεπεραιώθη εἰς Σάμον καὶ κατώκησε τὸ ἔκτοτε προσλαβὼν τὸ ὄνομα αὐτοῦ χωρίον τοῦτο. Ἐχει δὲ ἡ Λέκα θέσιν τερπνὴν, διότι ὑπ' αὐτῇ ἐκτείνεται ἔνθεν μὲν ἡ δροστολύιστος τῶν Καρλοβασίων κοιλάς, ἔνθεν δὲ ἡ κυανῆ θάλασσα καὶ περιλαμβάνει διακοσίας πενήκοντα ὀκτῶ οἰκίας μετὰ χιλίων τεσσαράκοντα πέντε ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας. Οἱ τῆς Λέ-

κας κάτοικοι εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεωργοί, διακρίνονται δ' ἐπὶ ἰ-
 διαζούσῃ εὐφυίᾳ, φιλοπαιγμοσύνῃ καὶ ἐτοιμότητι πνεύματος, ὅθεν καὶ
 καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον τὸ ὄνομα *Λεκάτης* λαμβάνεται ταύτοσήμαν-
 τον τοῦ φιλοσκώμμονος καὶ σαρκαστοῦ, τὰ δὲ *Λεκάτικα* εἶναι ἀποκρί-
 σεις, αὐτοῖς ἰδίως ἀποδιδόμεναι. Ἐκ παραδείγματος ἄν, κρουομένου
 κώδωνος ἐκκλησίας, θελήσῃ τις νὰ μάθῃ τὸ τῆς κωδωνοκρουσίας αἴ-
 τιον καὶ ἐρωτήσῃ *Λεκάτην* τινά, *Πῶς σημαίν' ἡ καμπάνα*; ἐκεῖνος ἀ-
 ποκρίνεται *Μὲ τὸ σχοιρί*. Ἄν ἐρωτήσῃ τις τοιοῦτον *Πῶς ἀκοβεὶ ὁ*
δειτὰ; ταῦτόν εἰπεῖν πῶς ὀνομάζεται, ἐκεῖνος ἀποκρίνεται *Μὲ τ' αὐ-*
τιά. Τοιαῦται δὲ εἰσὶ καὶ αἱ ἐπόμεναι αὐτῶν ἀποκρίσεις.—*Ποῦ ἦσουν;*
'Απὸ κάτ' ἀπ' τὸ φέσι μου.—*Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;* *'Απ' ἐδῶ μεριά.*—
Ποῦ πᾶς; *Σ' τὸν δρόμον μου.*—*Διὰ τί ἄργησες γὰ ἔλθης;* *Διότι*
δὲν ἦλθα γρήγορα.—*Ποῦ εἶναι τὸ σπητι σου;* *Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο.*
—Ἀπὸ ποῖο μέρος πηγαίνουρ 'ς τὸ σπητι σου; *'Απ' τὴν πόρτα.*—
'Αμ' ποῦ εἶναι ἡ πόρτα; *Σ' τὸν τοῦχο.*—*Ποιαοῦ εἶσαι;* *Τ' ἀφέν-*
τη μου καὶ τῆς μάνας μου.—*Ποιὰ εἶν' ἡ μάνα σου;* *'Εκεῖνη ποῦ μ'*
ἐγέννησε.—*Ποῖος εἶναι ὁ γονός σου;* *'Εκεῖνος ποῦ μ' ἐβάπτισε.*—
Τί σε λέγουρ; *'Ονομα.*—*Πόσων χρόνων εἶσαι;* *'Απὸ τότε ποῦ*
γεννήθηκα ὡς τόρα.—*Τί κάμνεις;* *'Αρασαίνω γὰ μὴ σκάσω καὶ τὰ*
τούτοις ὅμοια.

Ἐπάρχουσι δὲ καὶ ἀνέκδοτα οὐκ ὀλίγα περὶ *Λεκατῶν*. Ἐρχεσαι 'ς
 τ' ἀμπέλι μου γὰ σκάβης; ἔλεγε τις πρὸς γεωρῦχον *Λεκάτην*. Ὁκτῶ
 γρόσια θὰ σοῦ δίνω ἡμεροκάματο, ἀλλὰ θὰ τρῶς ἀπ' ἐκεῖνα. — Ἐ-
 γώ 'ς δίνω δεκάξ', ἀποκρίνεται μετὰ πονηρίας ὁ *Λεκάτης*, γὰ φᾶς
 μιὰ φορὰ ἀπ' ἐκεῖνα.

— Δὲν βλέπεις πῶς εἶπαν τὸ πάτερ ἡμῶν γὰ πᾶς γ' ἀνάψης τὸ
 μαράλι; ἔλεγε γέρων τις πρὸς παιδίον ἐν τῷ ἐν *Λέκχ* ναῶ τοῦ ἀγίου
 Ἰωάννου. — Τί γὰ σου κάμ', μπάρμπα; ἀποκρίνεται ὁ παῖς τ' ἄκουσα,
 ἀμ' ξέρω τὸ μαράλι π' δὲν πιάγ' γιατί' εἶναι μπρουτζένιο.

— Δὲν μου κάμνεις κ' ἐμένα, βρὲ παλληκάρη, μιὰ στραβολέκα
 σὰν αὐτὴ ποῦ βαστᾶς, γὰ σοῦ δώσω ἓνα ἐξάρι; ἔλεγε *Καρλοβάσιος*
 πρὸς *Λεκάτην* κρατοῦντα ποιμενικὴν ράβδον, στραβολέκαν χυδαῖστὶ
 λεγομένην. Ἐγώ, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος, σ' δίνω δύο ἐξάρια γὰ μ' κά-
 μης ἓνα στραβὸ *Καρλόβασι*.

— Τί ἔχεις καὶ ξεροχασμουριέσαι; ἠρώτα ἕτερός τις *Ξενιζόμενον*
 πρὸ αὐτοῦ *Λεκάτην* γυσταίξει ἢ διψᾷ; — Ἐγὼ κοιμώμουν' ἀπ' κατ'

ἀπ' τῆ βροσι κ' ἔβλεπα φαγιὰ καὶ κρασί, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ὑποδεικνύων τῷ ξενίζοντι ὅτι ὑπὸ πείνης ἔπασχεν, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ φιλοπνίας ἢ δίψης.

Λεκάτη τινὶ ἐργαζομένῳ εἰς ἐπιχωμάτισιν τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτοῦ, βορρά σφοδρότατου πνέοντος, ἀνὴρ ἐκείθεν διαβαίνων, εἶπεν. Ἄμ' σ' ἀφίρει ὁ βορειᾶς γὰ κάμης δουλειὰ σ' τὸ δῶμα; αἰνιττόμενος ὅτι ἡ τοῦ βορρά σφοδρότης δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ τὴν ἐργασίαν· ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Λεκάτης, εἶπε Μηγὰρ εἶναι ἴδικό του, δῆλον ὅτι μὴ τὸ δῶμα ἀνήκη τῷ βορρᾷ, ὥστε νὰ παρέχη ἄδειαν ἐργασίας;

Ἀποικία τῆς Λέκας βορειοδυτικῶς αὐτῆς ἐν τερπνοτάτῃ θέσει κεῖται τὸ κώμιον τῶν Σουρλαίων, οὕτω κληθὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ οἰκιστῆρος Σταμούλου Σουρλή, τοῦ ἐκ Κυθήρων ὀρμωμένου, καὶ πεντεκαίδεκα οἴκους περιλαμβάνον, παράγον δὲ ροιάς μεγίστας, τὸ κώμιον Μουριά, ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτόθι μωρεῶν τὸ ὄνομα προσλαβὼν καὶ ἐξ ὀκτῶ οἴκων συγκείμενον, καὶ οἱ Σουρηδες, κώμιον ἀπὸ τινος Σουρη ὀνομασθὲν καὶ ἑνδεκα οἰκίσκους περιλαμβάνον· παρ' αὐτῷ δὲ ἐν θέσει Γρόμπα καλουμένη ἀπαντῶσιν ἔχνη πολίσματος ἀρχαίου, τμήματα μαρμάρου, κέραμοι, συντρίμματα πηλίνων σκευῶν καὶ ἐν ὑδραγωγείῳ. Οὐχὶ δὲ μακρὰν τῶν Σουρλαίων καὶ παρὰ τῷ ρεύματι σφοδροῦ ἐν ὄρῃ χειμῶνος χειμάρρου, τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένου Κερκητίου, ὠκοδόμηται παλαιὰ ἐκκλησία, κοινῶς Παραγία τοῦ Ποταμοῦ ὀνομαζομένη· αὐτόθι φαίνονται ἔχνη ἀρχαίας κώμης καὶ ναοῦ, οὐτινος δύο στῆλαι ἐκ μαρμάρου καὶ ἰάσπιδος ἐτηρήθησαν ἐν τῇ θολοειδεὶ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ. Ὁ Τουρνεφόρτιος μνείαν ποιεῖται ὡς σωζομένων αὐτόθι τεσσάρων καλλίστων κιόνων ἐκ μαρμάρου ψαροχρόου, ὧν τὰ κιονόκρανα ἐκοσμοῦντο διὰ διπλῆς σειρᾶς φύλλων ἀκάνθης, καὶ ἐπιστυλίου τινὸς λίθου ἰάσπιδος· ταῦτα δὲ ὑπολαμβάνει λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Χαριδότου Ἑρμοῦ. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει μικρὸν βυζαντιακῆς ἐποχῆς φρούριον, ὅπερ προϋστάτευε βεβαίως τοὺς περιοίκους κατὰ τῶν ἀλαστόρων ἐπιδρομῶν τῶν τότε χρόνων· οὐ μακρὰν δ' αὐτοῦ εὔρεθη πρό τινων ἐτῶν καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένον ὀρειχάλκινον ἀγαλμάτιον, ὅπερ ἄγνωστον ἡμῖν τυγχάνει ὁποίου φιλαρχαίου εὐρωπαϊοῦ τὴν συλλογὴν κοσμεῖ σήμερον. Δυσμικῶς τῆς Παναγίας τοῦ Ποταμοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐλάχισσῃ τετάρτου ὥρας εὔρηται ἀρχαῖον λατομεῖον λίθου ἰάσπιδος, Κολῶνα κοινῶς ὀνομαζόμενον ἕνεκα τμημάτων κιόνων ἡμικατασκευάστων εὔρεθέντων ἐν αὐτῷ.

Ἡ Λέκκα παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ κεράτια· αὐτόθι δ' εὕρηται καὶ χῶμα τι χρώματος ὑπομέλανος, πηλὸς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλούμενον, ὅπερ, μιγνύμενον μετ' ὄξους, ἔχει τὴν ἰδιότητα τὴν μὲν κεφαλὴν νὰ καθορίζῃ, τὴν δὲ κόμην νὰ μαλακύνῃ. Ἔτερον δὲ εἶδος χώματος εὕρηται ἐν Γζουρλαίοις, ἀργυρόχρουν, ὅπερ, εἰς πῦρ βαλλόμενον, ἐξάγει ὁσμὴν θειώδη καὶ μεταποιεῖται εἰς καλλίστην ἐρυθρὰν βαφήν.

Καστανέα. Εἰς ἐλάχισω ὥρᾳ ἀπὸ τῆς Λέκκας ἀπόστασιν καὶ εἰς ὠρικίαν ἀπὸ τοῦ Πλατάνου, πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Φτεριᾶ, ἐν θέσει καταφύτῳ καὶ ὑπὸ διαυγῶν ἀρδουομένη ὑδάτων κεῖται τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὄνομα προσλαβὼν ἐκ τῶν αὐτόθι τὸ πάλαι φυομένων πολλῶν καστανεῶν. Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ πρῶτοι τῆς Καστανέας οἰκιστῆρες προῆλθον ἐξ Ἡπείρου, ἐνεκα δὲ τῆς ὑψηλῆς θέσεως, ἐν ἣ αὕτη κεῖται, τὸ μὲν ἔαρ εἶναι δροσερωτάτη, τὸν δὲ χειμῶνα ψυχροτάτη· περιλαμβάνει δὲ διακοσίους δύο οἴκους μετὰ ἐπτκοσίων τριάκοντα τεσσάρων ἐνοίκων καὶ ἐνὸς ἐνοριακοῦ ναοῦ καὶ παράγει οἶνους, ἔλαιον καὶ κάστανα. Ἀποικία τῆς Καστανέας εἶναι τὸ κώμιον *Κοσμαδέοι*, κείμενον εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς βορειοδυτικῶς ἀπόστασιν, τὸ ὄνομα δὲ λαβὼν ἀπὸ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ Κοσμᾶ Καστανεώτου καὶ περιλαμβάνον ἑνδεκα οἰκίσκους· τοῖς Κοσμαδέοις δὲ ὑπόκεινται καὶ ἐξ οἰκογενειακῆς συνοικίας, οἱ *Κασόλιδαι*, οἱ *Γαλαθρίδαι*, οἱ *Ἀντωνάκιδαι*, οἱ *Πλακιῶται*, οἱ *Μιγάρδαι* καὶ οἱ *Νικολοῦδαι*, τὸ ὄνομα λαβοῦσαι ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτόθι πηξάντων τὰς ἐαυτῶν ἀγροτικὰς καλύβας.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Καστανέας καὶ ὡσεὶ τέταρτον ὥρας διέχον αὐτῆς κεῖται τὸ ὄρος *Καστρί*, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου σώζονται ἐρείπια ἀσβεστοκτίστου τείχους μετὰ μιᾶς δεξαμενῆς· εἰς δέκα δὲ λεπτῶν περὶπου ἀπόστασιν ἐν θέσει, καλουμένην *Ἅγιος Παρτελεήμων*, εὐρέθησαν πρό τινας ἀρχαῖοι τάφοι καὶ ἐν αὐτοῖς πλαγγῶνες πήλινοι καὶ σκεύη οἰκιακὰ καὶ λαβὴ ξίφους χαλκίνη καὶ λόγχη σιδηρᾶ καὶ ἕτερα παρόμοια.

Συμπληρώσαντες οὕτω τὴν χωρογραφίαν τοῦ τμήματος Καρλοβασίων, φέρομεν ἤδη τὸν λόγον εἰς τὸ

Τμῆμα Μαραθοκάμπου.

Τὸ τμῆμα τοῦτο, περιλαμβάνον τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τῆς νήσου, πρωτεύουσιν ἔχει τὴν ὀμώνυμον κωμόπολιν Μαραθοκάμπου, κει-

μένην μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ Κερκετέως, διακόσια πεντήκοντά που μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης παρὰ τὰς καμπὰς λόφων, ἄλλοτε καταφύτων, τανῦν δὲ περιφρυγῶν καταστάντων, ἐπὶ ἐδάφους κατάντους καὶ ὑπὸ χειμάρρων καὶ ρυάκων ἐλικοδρομούντων διχαζομένου. Ἡ πρὸς τὸν ὀρίζοντα, μάλιστα δὲ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς εὐρεῖα ἄποψις, ἢ τῶν δένδρων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐλαιῶν πληθὺς καὶ αἰ πρὸς τὰς ἀκτὰς παραλλήλως ἐκτεινόμεναι σκιάεσαι τῶν βουνῶν ράχεις, ἀνελίσσουσιν ὑπὸ ταῖς ὄψεσι τοῦ θεατοῦ χώραν τερπνὴν, πρὸ τῆς ὑποίας ἐκτείνεται ἐπιχαρίτως τὸ πέλαγος, τὸ συγκαλύψαν κατὰ τὴν μυθολογίαν τὸν κηρίναις πτέρυξιν ἀεροπορήσαντα καὶ ἐν αὐτῷ πεσόντα Ἴκαρον.

Οἱ πρῶτοι ἐλθόντες ἔποικοι, Χῖοι, Πελοποννήσιοι καὶ Καρπάθιοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντες, κατὰ τὴν παράδοσιν συνωκίσθησαν ὀλίγῳ κατωτέρῳ τοῦ μέρους, ἔνθα κεῖται ἡ νῦν κωμόπολις τοῦ Μαραθοκάμπου, ἐν θέσει *Λουκαίικα* καλουμένη· πλὴν ἄλλ' οἱ μετ' αὐτοὺς εἶτε διότι ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἠνωχλοῦντο εἶτε δι' ἄλλην οἰανδ' ἢ ποτε αἰτίαν μετέλλαξαν τόπον κατοικήσεως καί, ἀνελθόντες ὑψηλότερον, ὤκησαν αὐτόθι. Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος Μαραθοκάμπου λέγουσί τινες ὅτι αὐτὸ προῆλθεν ἐκ τῆς πατρίδος τῶν πρώτων οἰκιστῆρων, ἐκ Μαραθονησίου, τοῦ ἀρχαίου Γυθείου, τῆς Πελοποννήσου ὀρμωμένων· πλὴν ἄλλ' ἡμεῖς, καίτοι πολλὰς ἐν Γυθείῳ ἐρεύνας ποιήσαντες, οὐδεμίαν παράδοσιν παρὰ τοῖς ἐκεῖ γέρουσιν ἀπηντήσαμεν περὶ μετοικεσίας Γυθεατῶν εἰς Σάμον. Καὶ διότι μὲν μεταξύ τῶν πρώτων ἐν Μαραθοκάμπῳ ἐποίκων πολλοὶ ὠρμῶντο ἐκ Πελοποννήσου, τοῦτο ἐξ ἄλλων τε τεκμαιρόμεθα καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἄχρι τοῦ νῦν ὑπάρχει αὐτόθι συνοικία, ὀνομαζομένη τῶν Βατικιωτῶν, τουτέστι τῶν ἐκ Βατίκων ἢ Βοιῶν τῆς Λακωνικῆς καταγομένων· τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ Χίων ἐποίκων, διότι ἄχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ Μαραθοκάμπῳ ἀπαντῶσιν οἰκογένειαι Μόνων ἢ Μαόνων καὶ Ἀνεμικῶν, ὧν οἱ ἀρχικοὶ κλάδοι βιωσιν ἀπὸ αἰώνων ἐν Χίῳ. Ἀλλὰ διὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν ἰδέαν, ἣν ἐσχηματίσαμεν, ὅτι τὸ τοῦ Μαραθοκάμπου ὄνομα προῆλθεν ἐκ τῶν πολλῶν μαράθρων, ἕτινα φύοντα αὐτόθι· τούτοις δὲ συμμαρτυρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ τῆς κωμοπόλεως τουρκικὸν ὄνομα, *Αἰντοβα.λη* ἢ μαράθρων χωρίον καλουμένης.

Ὁ Μαραθοκάμπος, ἀποτελῶν δῆμον πρώτης τάξεως καὶ διήκων ἐν περιφερείᾳ ἐκτάσεως ὠρῶν κατὰ μὲν μῆκος ὡσεὶ πέντε, κατὰ δὲ πλάτος

ώσεί τριῶν, ἦτο τὸ πρὶν μία τῶν ἀκμαιοτέρων τῆς νήσου κωμοπόλεων, πολὺ ἔχουσα ναυτικὸν καὶ ἐμπόριον· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1834 ἡ κωμόπολις αὕτη περιῆλθεν εἰς παρακμὴν, τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐκ περιστάσεων ἀντιξίων ὑποστάντων ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς αὐτῶν ἐπιχειρήσεσι ζηθείας δυσεπανορθώτους καὶ πολλῶν αὐτῶν τὴν γεννέτειραν ἐκλιπόντων καὶ ἐν τῇ ξένη ἐγκαταστάντων. Νῦν δὲ αὕτη περιλαμβάνει ἐνεακοσίας δώδεκα οἰκίας μετὰ τρισχιλίων καὶ ἑπτακοσίων πεντήκοντα κατοίκων, περὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ γεωργίαν ἀσχολουμένων, καὶ ἑπτὰ ἐνοριακοὺς ναοὺς· προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, ἄνησον, κεράτια, μέταξαν καὶ σάπωνα. Αὐτόθι ὑπάρχουσι τινὰ δημόσια καὶ δημοτικὰ καταστήματα, οἷον πρωτοδικεῖον, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπάρχονται τὰ δύο τμήματα Μαραθοκάρπου καὶ Καρλοβασίων, εἰρηνοδικεῖον, σχολαρχεῖον, παρθεναγωγεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἐν μονύδριον γυναικεῖον, περὶ οὗ ἐν τῷ περὶ μονῶν κεφαλαίῳ γενήσεται λόγος.

Ὡς ἐκ τοῦ ὄρεινου τῆς χώρας, οἱ Μαραθοκάρπιοι εἰσι μεγαλόσωμοι, εὐσθενεῖς καὶ γενναῖοι, γίνονται δὲ μακρόβιοι καὶ οὐχὶ ὀλίγοι αὐτόθι ἀπαντῶσιν οἱ τὴν ἑκατονταετηρίδα ὑπερβάντες. Πρὸ μικροῦ μόλις ἀπεβίωσεν ἐν Μαραθοκάρπῳ ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν ὀκτῶ ἐτῶν ἀνὴρ τις, Ἰγνάτιος Παπαλεξανδρῆς τοῦνομα, οὗ ἔζη ἔτι ἡ σύζυγος, τὸ ἑκατοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγουσα, καὶ ὅστις εἶχε τρισέγγονα ἐν ὄρῳ γάμου. Οὐ πρὸ πολλοῦ δ' ἐπ' ἴσης ἀπεβίωσεν αὐτόθι ἕτερος γέρον, Γεώργιος Χάρακας τοῦνομα, ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν.

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας πού ὥρας ἀπὸ τοῦ Μαραθοκάρπου παρὰ τῇ παραλίᾳ εὗρηται ὄρμος τις, ἐκτεθειμένος εἰς τὸν μεσημβρινὸν ἄνεμον, ἔνθα ὠκοδόμηται ὡσεὶ πεντήκοντα ἀποθῆκαι καὶ ᾧ χρῶνται ὄρμητηρίῳ τὰ τῶν ἐγχωρίων πλοίαρια, ἅτινα ὁμως ἐν ὄρῳ τρικυμίας καταφεύγουσιν εἰς *Μακροῦν Πόνταν*, θέσιν βορειοδυσμικῶς κειμένην. Ἐν τῷ ὄρμῳ τούτῳ ὑπάρχει τὸ ὑγειονομεῖον, τὸ λιμεναρχεῖον καὶ τὸ τελωνεῖον, συγκεντροῦται δὲ ὁλόκληρον τὸ ἐμπόριον τοῦ δήμου.

Νοτιοανατολικῶς τοῦ Μαραθοκάρπου ἐν θέσει λεγομένη *Ἄνω Καρβεῖκα*, φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίου πολισματος καὶ τείχους· νοτιοδυσμικῶς δὲ τῆς αὐτῆς κωμοπόλεως, ἔνθα ἱδρύται ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου τιμώμενος ναῖσκος, δεικνυνται ἐπ' ἴσης ἐρείπια κυκλωπέων τειχῶν καὶ πόλεως ἐκτεινομένης ἄχρι τῆς παραλίας, ὡς ἐκ τῶν λελαξευμένων πετρῶν, πολλῶν κεράμων καὶ συντριμμάτων πηλίνων σκευῶν, ἅτινα αὐτόθι ἀπαντῶσιν, ἔξεστι γὰρ εἰκάζωμεν.

Πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τοῦ Μαραθοκάμπου καὶ εἰς ἡμισεί-
 ας πού ὥρας ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἀπαντῶσι δύο ἀμπελόεσσα συνοι-
 κίαι, τὰ *Σεβασταίικα*, περιέχοντα ἑνδεκα οἴκους καὶ ἀπὸ τινος Σεβα-
 στοῦ τὸ ὄνομα ἔχοντα, καὶ τὰ *Σακκουλαίικα*, περιλαμβάνοντα δεκα-
 πέντε οἰκίας καὶ οἰκισθέντα ὑπὸ τινος Ἰωάννου, ἐπικληθέντος *Σάκκου-*
λα διὰ τὴν ἐπομένην αἰτίαν. Ἐν ἐορτασίμῳ τινὶ ἡμέρᾳ, ἡ σύζυγος
 αὐτοῦ λίαν πρῶι, ἀφυπνος γενομένη, ἐζύμωσε πολλοὺς τηγανίτας καὶ
 ἔκρυσεν αὐτοὺς ἵνα μετὰ τὴν τῆς θείας λειτουργίας ἀπόλυσιν παραθέ-
~~ρη~~ εἰς ὄσους ἤθελον ἔλθει πρὸς ἐπίσκεψιν· ἀλλ' ὁ ἀδηφάγος Ἰωάννης,
 ἐξυπνήσας καὶ τοῖς τηγανίταις ἐντυχῶν, κατεβρόχθισεν αὐτοὺς μέχρι
 ἑνός. Ἐπανελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ τοὺς τηγανίτας
 εὑροῦσα, μαθοῦσα δὲ ὅτι κατέφαγεν αὐτοὺς ὁ ἀνὴρ, εἶπεν αὐτῷ. *Σακ-*
κούλαν εἶχες εἰς τὸ στομάχι σου καὶ ἔβαλες μέσα τόσους τηγαρί-
ταις ; Ὅθεν καὶ ἔκτοτε οὗτος ἐπωνομάσθη *Σακκούλας*.

Πρὸς τὴν δυσμικωτῆτην τῆς Σάμου ἄκραν, ἐν θέσει ὑψηλῇ, τερπνῇ
 καὶ ὑπὸ καθαρῶτάτου διαπνεομένη ἀέρος, κάτωθεν τῆς ὁποίας ὡσεὶ
 τάπης κυανόχρους ἐξαπλοῦται τὸ Ἰκάριον πέλαγος, καὶ τέσσαρας ὡ-
 ρας μακρὰν τοῦ Μαραθοκάμπου κεῖνται αἱ δύο κῶμαι *Πριγιαὶ* καὶ
Δρακαῖοι, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ δῆμος τῶν Καλαμπακασίων. Ὁ Τουρ-
 νεφόρτιος παράγει τὸ ὄνομα τοῦ δήμου τούτου ἐκ παραφθορᾶς τοῦ
 ὀνόματος Καταιδῆτης, ὅπερ, λέγει, ἄγνωστον ἡμῖν πόθεν τὸ τοιοῦτο
 παραλαβῶν, ἀπεδίδοτο ἄλλοτε τῷ Κερκητεῖ· πλὴν ἀλλ' ἠπατήθη
 τερατωδῶς, διότι χωρία μὲν καὶ ἄλλα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καλαμπάκας ἐν
 Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἠπείρῳ εὑρῆνται, καλὲ μπάκ τασὶ δὲ εἰσι λέξεις τουρ-
 κικαί, σημαίνουσαι βράχον εἰς χρῆσιν σκοπιᾶς. Αἱ δύο κῶμαι *Πριγιαὶ*,
 τὸ ὄνομα προσλαβοῦσα ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτόθι πρίνων, καὶ *Δρακαῖοι*,
 οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῆς οἰκιστοῦ Δράκου τοῦνομα, διέ-
 χουσιν ἀλλήλων δύο ὡς ἐγγιστα ὥρας, περιλαμβάνουσι δὲ ἡ μὲν πρώτη
 ἑκατὸν ἑνδεκα οἴκους μετὰ τετρακοσίων δεκαεννέα ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐκ-
 κλησίας, ἡ δὲ δευτέρα τεσσαράκοντα τρεῖς οἴκους μετὰ ἑκατὸν ἐνενη-
 κοντα δύο ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐκκλησίας· ἀμφοτέρων δὲ τῶν κωμῶν οἱ
 κάτοικοι εἰσιν ἐσκληραγωγημένοι καὶ εὐσθενεῖς, ὡς ἀσχολούμενοι ἰδίως
 περὶ τὴν ὑλοτομίαν καὶ τὴν ἀνθρακοποιίαν, οὐχὶ δὲ ὀλίγα παραδείγ-
 ματα μακροβιότητος παρέχουσι, διότι ἡ μὲν βρίζα καὶ ἡ κριθή, ἐξ ὧν
 τρέφονται, ἐνδυναμόνει αὐτοὺς, ὁ δὲ καθρῶτατος ἀήρ ὃν πνέουσι καὶ
 τὸ διαχυγέστατον ὕδωρ ὃ πίνουσι καὶ ὁ κατὰ φύσιν βίος ὃν διάγουσι,

παρατείνει τὴν ζωὴν αὐτῶν· ὅθεν καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπεβίωσεν ἐκεῖ γυνή τις, Καλὴ Καπανταῆ καλουμένη, ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν καὶ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, μόνην τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου αὐτῆς διατελέσασα κλινήρης. Ἀλλὰ καὶ οἱ γάμοι ἐν ταῖς δυσὶν ἐκείναις κώμαις τελοῦνται ἐπὶ τὸ ρωμαντικώτερον, τῆς ἐρωμένης ἀπαγούσης τὸν ἐρώμενον ἐν ὄρῳ νυκτός καὶ ἀφ' οὐ συνδιέλθωσι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῦ Κερκετέως ἢ ἐν μέσῳ τῶν προαιωνίων τοῦ μέρους ἐκείνου διασῶν, ἐπανερχονται ἀπαγαγούσά τε καὶ ἀπαχθεῖς εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν καὶ τελοῦσι τοὺς ἐπισήμους αὐτῶν γάμους· προϊόντα δὲ τὸ Καλαμπάκτασι παράγει ὀλίγον οἶνον, ἔλκιον, κεράτια, κρόμμυα, μέλι καὶ ὀλίγην μέταξαν.

Οὐ μακρὰν τῶν Καλαμπακτασίων ἐν θέσει, *Πυργάκι* κοινῶς λεγομένη, ὑπάρχουσιν ἐρείπια πύργου ἀρχαίου, ὅστις ἐχρησίμευεν, ὡς φαίνεται, σκοπιά, ἐξ ἧς ἐδίδοντο τοῖς ἐπὶ τῆς νήσου συνθήματα περὶ καταπλεόντων πλοίων ἢ περὶ ἐπερχομένων πειρατῶν· αὐτόθι δὲ καὶ νομίσματα χρυσοῦ βυζαντιακὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εὑρέθησαν. Πλείστα δὲ ἐρείπια ἐκκλησιῶν ἀρχαίων μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο διετέλεσεν ἄλλοτε ἡσυχαστήριον πολυκρίθμων μοναστῶν, λίαν ἄλλως κατάλληλον πρὸς τοῦτο ὄν.

ὑπὲρ τὸ Καλαμπάκτασι ὑφῶται ὁ μεγαλοπρεπῆς καὶ ὑψίκριμος Κερκετεύς, ὁ τανῦν Κέρκης καλούμενος, τοῦ ὁποίου τὰς πλευρὰς ἐστόλιζον τὸ πρὶν δάση βαθύσκια, ἐκλείποντα ὁσημέραι κατὰ δυστυχίαν διὰ τοῦ πελέκεως, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ πυρός. Ὅπως ἀπὸ τοῦ Μαραθοκάμπου ἀνέλθη τις ἐπὶ τὸν Κερκετέα καὶ ἐξετάσῃ τὰ ἐπ' αὐτοῦ περίεργα, πρέπει νὰ κατατρίψῃ δύο ὅλας ἡμέρας· διότι ἐν οὐδενὶ ὄρει τῶν νήσων τοῦ Ἑλληνικοῦ πελάγους τοσαῦτα ἀπαντῶσιν ἀξιοθέατα ἀντικείμενα, ὅσα ἐπὶ τοῦ Κερκετέως. Καὶ πρῶτον ἐκλείπων τις τὸν Μαραθοκάμπον, εἰσέρχεται εἰς ἀτραπὸν, πρὸς τὰ ἄνω ἀγούσαν· διελθὼν δὲ δάσος πευκῶν, ἀραιὸν δι' ἣν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν αἰτίαν, ἀφικνεῖται μετὰ ὠριαίαν ἐπίπονον πορείαν εἰς ναῖσκον τινά, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τιμώμενον. Οὐχὶ μακρὰν τοῦ ναΐσκου τούτου, ἀνωθεν λοφίσκου περικυκλουμένου ὑπὸ ὄγκωδῶν βράχων, χαίνει φρικῶδες βράθρον, οὗ τὸ στόμιον ἔχει σχῆμα φρέατος, ἢ δὲ περιφέρεια εἶναι δέκα καὶ τριῶν μέτρων. Αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτοῦ πλευραὶ φαίνονται ὡς διὰ σμίλης λαξευθεῖσαι, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία ὅτι τὸ βράθρον τοῦτο εἶναι κατασκευάσμα τῆς ἰδιοτρόπου φύσε-

ως. Ἐάν τις θελήσῃ νὰ βυθίσῃ τὸ βλέμμα ἐν αὐτῷ, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἴλιγγος καὶ ὑπὸ σκοτοδίνης· ὁ τι δ' ἐπαυξάνει τὴν τοιαύτην τοῦ παρατηρητοῦ κατάστασιν εἶναι ὅτι ἂν ἐντὸς ρίψῃ λίθον τινά, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀκούει τοῦ κρότου, ὅστις προξενεῖται ἐκ τοῦ κατακυλινδουμένου πρὸς τὸ βῆθος σώματος ἐκείνου, διότι λέγεται ὅτι τὸ βράθρον τοῦτο συγκοινωνεῖ τῇ θαλάσῃ καὶ ὅτι ἐν ὧρᾳ τρικυμίας ἀκούεται ἐν τῷ βράθρῳ μυκηθμὸς ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν παφλαζόντων κυμάτων. Καλεῖται δὲ κοινῶς αὐτὸ *Τρύπα τοῦ Παραρέτου* καὶ τὸ ὄνομα προσέλαβεν, ὡσπερ ἐν τόμῳ πρώτῳ ἔφθημεν εἰπόντες, ἀπὸ Παναρέτου τινός, πρὸ ἑβδομήκοντά που ἔτῶν ἐν αὐτῷ πεσόντος μετὰ δύο αὐτοῦ ἐταίρων, Ἰωάννου καὶ Ἀνδρέου καλουμένων. Ὁ Πανᾶρετος οὗτος ἦτο ἱερεὺς, συνδιασκεδάζων δ' ἐκεῖ πλησίον κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἑορτὴν μετὰ τῶν προμνησθέντων δύο ἄλλων, ἀπεφάσισεν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ζωροῦ ἀνθοσμίου διατελῶν, νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ βράθρον ἵνα τὰ ἐν αὐτῷ παρατηρήσῃ. Ὅθεν προσδέσας εἰς πέτραν σχοινίον, ἤρξατο τῆς καταβάσεως· μόλις ὅμως κατελθὼν ὀργικῶς τινάς, κατελήφθη ὑπὸ σκοτοδινιάσεως καὶ κατέπεσεν ἐν τῷ βράθρῳ. Αὐτοῦ μὴ ἀκούοντες οἱ δύο ἐταῖροι, ἀπεπειράθησαν ἐναλλάξ νὰ κατέλθωσι καὶ αὐτοὶ ἵνα ἴδωσι τί ὁ Πανᾶρετος ἔπαθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐγένοντο θύματα τῆς ἑαυτῶν ἀφροσύνης· οὕτω δὲ αὐτὸ ἔκτοτε ἐπωνομάσθη *Τρύπα τοῦ Παραρέτου*. Ὀλίγον παρέκει, παρὰ ταῖς ὄχθαις ἐνὸς χειμάρρου ἀπαντᾷ ἐκκλησία, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος τιμωμένη καὶ ἐπικαλουμένη *Παραγία τοῦ Χατζῆ Μαρὸλη* ἀπὸ τοῦ κτίτορος αὐτῆς. Οὐδεμίαν ἐρημίαν ὑπάρχει καταλληλοτέρα ταύτης πρὸς μελέτην καὶ πρὸς προσευχὴν. Πλάτανοι εὐσκιόφυλλοι καὶ δένδρα παχύκορμα ἄλλα κατακοσμοῦσι τὴν θέσιν, ἦν ὡς τάπητες ἐπιστρωννύουσι κισσοὶ δροσώδεις καὶ θάμνοι πολυχρώματοι· ἀειρροῦ δὲ χειμάρρου τὸ κελάρυσμα καὶ ὁ ψίνθυρος τῶν ὑπὸ τοῦ ἀέρος σειομένων πευκῶν, ἐνούμενα τῷ ἠδεῖ ἄσματι ἔποπὸς τινος ἢ κοσσύφου, κατακηλοῦσι τὸ οὖς καὶ ἐξεγείρουσι τὴν καρδίαν. Εἰς τετάρτου σχεδὸν ὧρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς *Παραγίας τοῦ Χατζῆ Μαρὸλη* ὀδεύων τις ἐπὶ στενωτάτης ἀτραποῦ, κατεσκευασμένης ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ ὄρους, κάτωθεν τῆς ὑποίας ὑπάρχει φρικώδης φάραγξ, εἰς ἣν ἐξ ἐλαχίστης ἀπροσεξίας ἢ ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου δύναται τις κατακρημνιζόμενος, νὰ εὕρῃ θάνατον ἀκαριαῖον, ἀπαντᾷ σπήλαιόν τι, εἰς ὃ φέρουσιν εἴκοσι καὶ δύο ραῦλως ἐξειργασμένα· βραχίονες καὶ ὅπερ καλεῖται *Παραγία Κακοπε-*

ρατιαρή από τοῦ ἐν αὐτῷ ναϊδίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμωμένου, τῆς διὰ τὴν κακὴν τῆς ὁδοῦ κατάστασιν *Κακοπερατιαρῆς* ἐπωνυμουμένης. Τὸ σπήλαιον αὐτὸ ἔχει ὀκτώ μὲν μέτρων εὖρος, δέκα δ' ἐν τῇ εἰσοδῷ καὶ τριάντα ἐν τοῖς ἐνδοτέροις μέτρων ὕψος· προχωρῶν τις δὲ ὡσεὶ τριάντα βήματα πρὸς τὸ βῆθος, εὕρσκει δεξαμενὴν χειροποίητον, ἐν ἣ συρρέουσι τὰ ἐκ τῶν ραγάδων τῶν βράχων πίπτοντα στῆδην ὕδατα. Πολυάριθμοι σταλακτῖται, σχηματισθέντες ἐκ τῶν ἀπολιθωθεισῶν μικρῶν τοῦ ὕδατος σταγόνων, αἵτινες ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας πίπτουσιν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν θόλων, κρέμανται δίκην ἐγκάρπων πανταχοῦ. Ἐκ τοῦ σπηλαιίου τούτου ἐπιστρέφων διὰ τῆς αὐτῆς κινδυνωδестаῆτος ἀτραποῦ καὶ στρεφόμενος πρὸς δυσμὰς μετὰ δῖωρον κοπιωδестаῆτην πορείαν ἀνά μέσον βράχων ὀξυγωνίων ἢ πολυέδρωσ ὑπὸ τῆς φύσεως λελαξευμένων, ἀνέρχεται τις εἰς μικρὸν ὄροπέδιον· μικρὸν δ' ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ κόπου ἀναπαυόμενος, ἐπιχειρεῖ τὴν πρὸς τὴν ὑψίστην τοῦ Κερκετέως κορυφὴν ἀνάβασιν, βυθίζων κατὰ μῆκος ράχews, διεύθυνσιν ἐχούσης ἐκ τοῦ βορειοανατολικοῦ πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν καὶ σχηματιζούσης διάφορα ὑψώματα γιγαντιαῖα ἄχρις ἐκεῖνου, ὅπερ ὑπέρεκειται πάντων καὶ ὕψος ἔχει χιλίων πεντακοσίων ἐβδομήκοντα μέτρων. Καλεῖται δὲ αὐτὸ *Βίγλα*, διότι αὐτόθι ἄνδρες, μένοντες ἐντὸς μικροῦ κτιρίου, οὗ τὰ ἐρείπια ἔτι σώζονται καὶ ὅπερ ἐκαλεῖτο βίγλα ἢ σκοπιὰ, ἐξήγγελλον διὰ συνθημάτων τοῖς ἐπὶ τῆς νήσου τὸν κατάπλου καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Σαμίων. Ἐν τῷ μέρει αὐτῷ πᾶσα βλάστησις ἀφαντοῦται, σποράδην μόνον θάμνων τινῶν ἀκανθωδῶν ἢ ποῶν εὐόσμων διαποικιλουσῶν τοὺς βράχους διὰ τοῦ ὠχροπρασίνου αὐτῶν χρώματος.

Ἄδύνατον εἶναι ἡμῖν νὰ περιγράψωμεν τὴν ἀπὸ τῆς Βίγλας μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπαράμιλλον ἀποψιν. Ὡς πεδῖον κυανόχρουν ἐκτείνεται ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ παρατηρητοῦ ἢ θάλασσα καὶ ὡς δένδρα παρίστανται ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐσπαρμέναι αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι ἀπὸ τῆς Ρόδου πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς Λήμνου πρὸς βορρᾶν. Ὁ Ἄθως, τὰ πολλὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὄρη μέχρι τοῦ νιφόεντος Ταύρου, νῆσοι, πόλεις, πεδιάδες, ποταμοί, λίμναι τὰ πάντα ὡς ἐν μαγεῖα ἀνελλισσονται ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ καὶ ἕξκλλος ἐκ τοῦ τοιούτου πανοράματος, στρέφει ἐκεῖνος τὰ τῆς διανοίας ὄμματα πρὸς τὸν αἰῶνον τοῦ σύμπαντος ἀριστοτέχνην καὶ μετὰ τοῦ προφητᾶνακτος ἀναφωνεῖ·

ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, κύριε ! Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας !

Πρὸς τὸ μέρος τῶν Καλαμπακτασίων ὁ Κερκετεὺς ἔχει τηλικαύτας κατωφερείας, τοσαῦτα βάραθρα φρικώδη, ὥστε ὑπολαμβάνει τις ὅτι ἀδύνατος ἀποβαίνει ἢ ἐκείθεν κατὰβασις· ἀλλὰ διευθυνόμενος πρὸς βορρᾶν, ἀπαντᾷ μικρὰν ἀτραπὸν, δι' ἧς δύναται νὰ κατέλθῃ, διολισθαίνων μᾶλλον ἢ βαδίζων. Εἶτα διερχόμενος πυκνοῦ δάσους πιτύων καὶ δρυῶν καὶ κυπαρίσσω καὶ θυϊδῶν, καθορᾷ τὴν κώμην τῶν Δρσκαίων· στρεφόμενος δὲ πρὸς δυσμᾶς, ἀντιπαρέρχεται εἰδὸς τι γιγαντιαίου τείχους ἐκ βράχων γυμνῶν καὶ καθέτως ὑψουμένων, δίκην φοβεροῦ καὶ ἀνυπερβάτου προπυργίου. Αὐτόθι ἄξιον λόγου τυγχάνει τὸ *Καρδύλι*, ἦτοι σπήλιον ἐν θέσει ἀπροσίτῳ καὶ βραθυρῶδι πεντακόσια μέτρα ὑπὲρ τὴν τῆς θαλάσσης ἐπιφάνειαν, ἐξ οὗ κατὰ πᾶσαν νύκτα νεφελώδη ἐκπέμπεται λάμψις, ἧς τὴν φυσικὴν αἰτίαν ἐν τόμῳ πρώτῳ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐξηγήσαμεν.

Πρῶτος, ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, μνημονεύων τῆς λάμψεως ταύτης, τυγχάνει ὁ τῷ ἔτει 1655 τὴν Σάμον περιπλεύσας Θεβενώ. Ἐπελθούσης τῆς νυκτός, διηγεῖται οὗτος ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ὀδοιπορικῷ, ἠγάψαμεν πολλὰ ἐπὶ τοῦ πλοίου φῶτα· εἶχον δὲ μετὰ περιεργείας ἐστραμμένα πρὸς τὴν Σάμον τὰ βλέμματα, ὅτε, παρατηρήσας ἐπ' αὐτῆς φῶς τι, ὅπερ ἐξέλαβον ἀντὶ λυχνίας, ἠρώτησα ἀξιότιμόν τινα Χίον καθολικόν, πρὸς ὃν φίλα συνεδέθην, τί τὸ φῶς ἐκεῖνο ἐσήμαινε· αὐτὸς δὲ μοι ἀπεκρίθη ὅτι δεκάκις ἢ δωδεκάκις ἐκεῖθεν διαπλέων, εἶδε πάντοτε αὐτό, ὅτι οὐδεμία οἰκία ἢ δένδρον ὑπῆρχεν ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ, ὅτι πολλοὶ πολλάκις προσεπάθησαν νὰ ἀνεύρωσι τὴν τοῦ φωτός θέσιν, ἀλλ' ἀπέτυχον, διότι πλησιαζόντων αὐτῶν, ἐκεῖνο ἤφαρτοῦτο, καὶ ὅτι ἐν ἧ θέσει τὸ φῶς ἠκτινοβόλει, ὠκοδόμητο χριστιανικόν τι κατοικητήριον ὅπως ἐρείψιμον, ἐξ οὗ ἐτεκμαίροντο ὅτι τὸ φῶς ἐκεῖνο ἦτο μυστηριώδες. Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ὑπολαβὼν ἐγὼ ὅτι ἐγενόμην σκώμματος ἀντικείμενον, κατήλθον εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πλοιάρχου, πρὸς ὃν τὴν αὐτὴν περὶ τοῦ φωτός ἐρώτησιν ἀπέτεινα· καὶ αὐτὸς ὅμως, καίτοι Τοῦρκος, ἐπαρέλαβέ μοι οἷα ὁ Χίος εἶπερ. Ὁθεν καὶ ἠρξάμην μετὰ μείζονος προσοχῆς τὸ φῶς παρατηρῶν καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν ἔβλεπον αὐτὸ ἀνυψούμενον καὶ καταβιβαζόμενον δίκην λυμπτήρος· ἐφαίρετό μοι δὲ φέγγον διακοσίους περὶ πούδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἰκαρον τετραμμένην πλευρᾷ τῆς γῆσου. Εἰς Χίον δὲ ἀφικόμενος, ἠρώτησα περὶ

τοῦ φωτός τὸν τῆς Γαλιλαίας ὑπόπρόξερον· πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ταῦτα ἐπαρέλαβέ μοι, προστιθείς ὅτι πολλάκις καὶ ὁ ἴδιος προσεπάθησε γὰρ ἐξακριβώσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὅσον ὅμως ἐπλησίαζεν, ἐπὶ τοσούτο τὸ φῶς ἐγίνετο ἀφανές. Ταῦτα δὲ ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία παρηρμήνευσαν, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπόμεν καὶ ὡς δείκνυται καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχοις τοῦ κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπισκεψαμένου τὴν Σάμον Καισαρίου τοῦ Δαπόντε.

Δὲν εἶναι μόνα τόσα δὲ τὰ θαύματα τῆς Σάμου,
εἶναι καὶ ἄλλα περισσά, τοιαῦτ' ἀκροατά μου.
Ὅθεν σὺ ἔχεις γὰρ ἰδῆς καὶ ἄλλο πλεῖο μεγάλο
καὶ γὰρ θαυμάσης πλειότερον εἰς τοῦτο δίχως ἄλλο.
Ἐδῶ 'ς τὴν πολυθαύμαστον Σάμον προωρισμένον
παρὰ τοῦ παρτοκράτορος καὶ περιωρισμένον.
Ἐδῶ θωρεῖς, πατέρα μου, ἐδῶ θωρεῖς καὶ βλέπεις
θεῶν ἀξιοθέατον καὶ τὴν ψυχὴν σου τέρπεις.
Ἐδῶ θωρεῖς, πλὴν ἂν χωρῆς, ἂν ἦσ' ἐκ τῶν ἀξίων,
τ' ἄγια θεωροῦνται γὰρ πάλιν ἐκ τῶν ἁγίων.
Θωρεῖς ἐδῶ, παμφίλιτατε, βλέπεις ἐδῶ, νιέ μου,
ἄχ! καὶ ἄς ἤμουν ἄξιος κ' ἐγὼ δι' αὐτό, Θεέ μου!
Τὸ λείψανον τὸ ἅγιον, τὸ ἀποκεκρυμμένον
τοῖς πᾶσιν ὡς τὴν σήμερον καὶ τὸ ἐξακουσμένον.
Λείψανον τὸ παρθενικὸν ἐκείνου τοῦ παρθένου,
τοῦ Θεολόγου μαθητοῦ καὶ τοῦ ἠγαπημένου.
Αὐτὸ μετέστη, λέγουσιν, εἰς ἓνα τῶν σπηλαίων,
εἰς ἓνα ὄρος ὑψηλὸν καὶ τῶν πολλὰ τραχέων.
Καὶ ὁ.ι' εἰς αὐτὸ πείθονται καὶ τὸ ὁμολογοῦσι
καὶ διὰ τὸ καρδύλιον, ὅπου ἐκεῖ θωροῦσι.
Τὴν γύκτ' ἀπὸ τὸ πέλαγος πολλοὶ καὶ προσκυνοῦσι,
ὅπου τὸ μέρος πλέουσιν αὐτὸ καὶ τὸ περνοῦσι.
Καὶ διὰ τί ἡ Σάμος μου αὐτὴ ὅπου παιρῆται
ἀνάμεσα 'ς τὴν Ἐφεσον καὶ εἰς τὴν Πάτμον κείται.
Ὅπου ὁ Θεολόγος μας μὲ τούταις καὶ ταῖς δύο
εἶχε γὰρ κάμῃ πλειότερον ἐν τῷ παρόντι βίῳ.
Τόσον ὅπου 'ς τὴν Ἐφεσον καὶ τὴν ὑπεραγίαν
ὁ Θεολόγος ἔφερε, κατὰ τὴν ἱστορίαν.
Καὶ κατὰ τὴν ἐπιστολὴν συνόδου τῆς ἁγίας

πρὸς τὸν λαὸν τῆς πόλεως συνόδου Ἐφesoίας.
Τρίτον ὅτι οἱ ἱερεῖς πάντοτε δὲν ὀκνεοῦν
ὅλοι κοινῶς τὸν ἅγιον αὐτὸν γὰ μνημονεῦν.
Ἵς τὸν ὄρθρον, Ἵς τὸν ἑσπερινὸν καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν,
εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πᾶσαν ἀκολουθίαν.
Πρᾶγμα ὁποῦ δὲν γίνεται εἰς ἄλλας ἐκκλησίας
ἀνατολῆς καὶ δύσεως, μὴ οὔσης συνηθείας.
Ἐδῶ μόνον γινόμενον καὶ εἰς τὴν Πάτμον πάλιν
διὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἐκεῖσε τὴν μεγάλην.
Φῶς φανερόν πῶς ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἀπόστολόν του
ἐπρόσταξε γὰ λέγεται τ' ὄνομα τὸ δικόν του.
Ἡ εἶναι Ἵς τὸν παράδεισον, καθὼς τινας μιλοῦσι,
μὲ τὸν Ἡλίαν καὶ Ἐνώχ κ' αὐτὸς ἐκεῖ καὶ ζοῖοι.
Ἡ ἄν δὲν ἦναι τος ἐκεῖ, εἶναι βεβαιωμένα
ἐδῶ εἰς τοῦτο τὸ νησί διὰ τὰ εἰρημένα.
Δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν ἐκεῖ γὰ ἀναβῶσι
διὰ κρημνοὺς τοὺς φοβεροὺς γὰ πᾶν γὰ τὸ ἰδῶσι.
Πολλοὶ πολλὰ ἐπάσχισαν, πλὴν πάντοτε ματαίως,
κάνεις δὲν ἀξιώθηκε ἢ παλαιὸς ἢ νέος.
Θωρεῖς ἐδῶ δὲ περισσὰ σπήλαια καὶ κελλία
ἀνδρῶν ὁσίων παλαιῶν καὶ χαίρει ἢ καρδία.
Ἐκ τούτων ἴσως μπόρεσε κάμμιὰ ψυχὴ ἁγία
ἀγάπη πρὸς τὸν ἅγιον μεγάλη καὶ τελεία,
Νὰ τὸ ἰδῆ τὸ λείψανον αὐτὸ δυνάμει θείᾳ,
ὅτι ἄλλιῶς δὲν δύναται δύναμις ἀνθρωπεία.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοῦ ὄρους πλευρᾶς καὶ εἰς ὕψος πεντακοσίων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἀπαντῶσι δύο ἕτερα σπήλαια ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ναίσκων τὸ ὄνομα προσλαμβάνοντα, δῆλον ὅτι τὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὸ τῆς Μακρυτῆς Παραγίας. Εἰς τὸ πρῶτον ἀφικνεῖται τις, ἀκολουθῶν εἶδος ἀναβαθμοῦ στενοῦ, ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένου· αὐτοῦ δὲ πρόκειται προκύλιον ἀψιδωτόν, ἔχον μῆκος βημάτων εἴκοσι καὶ πλάτος πεντεκαίδεκα, ἐν ᾧ ὑποδομήται ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος τιμώμενος ναίσκος, μεθ' ὃν ἀνοίγει τὸ σπήλαιον, οὗ τὸ πλάτος ποικίλει ἀπὸ τριῶν μέχρις ἑπτὰ μέτρων καὶ τὸ ὕψος ἀπὸ ἐνὸς μέχρι τριῶν· μετὰ ἑβδομήκοντα δὲ βήματα τὸ σπήλαιον τοσοῦτο χαμηλώνει, ὥστε δὲν δύναται τις ἄλλ' ἢ ἔρπων γὰ προ-

χωρήσει περαιτέρω.

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τούτου πρὸς τὸ ἕτερον ἄγουσα ἀτραπὸς εἶναι βαραθρώδης καὶ κινδυνωδεστάτη, μικρὸν δὲ πρόχωμα προστατεύει τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου τούτου, οὗ τὸ στόμιον εἶναι σχήματος τριγωνικοῦ καὶ ὕψος ἔχει μέτρων δέκα. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ὁ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμώμενος ναῖσκος, ὅστις, κατὰ τινὰ ἐπιγραφὴν, ἐκτίσθη τῷ ἔτει 1765. Τὸ σπήλαιον τοῦτο περιέχει πολλοὺς σταλακτίτας καὶ ὁστᾶ ἀνθρώπων ὑπερμεγέθη, ἀνήκοντα, κατὰ τὴν παράδοσιν, εἰς ἐρημίτας, ἀποθεμένους τὴν τοῦ κόσμου μέριμναν καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις σπηλαίοις τὸν ἡσυχίον τοῦ ἀσκητοῦ βίον προελομένους. Ἀγγεῖα πῆλινα προσδέχονται τὸ ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ θόλου ἀποσταλαζόμενον ὕδωρ, τοῦτο δὲ οἱ τὸ σπήλαιον ἐπισκεπτόμενοι πίνουσι μετ' εὐλαβείας ὡς ἀγίασμα, κρανίῳ τινὶ ἀνθρωπίῳ ὡσεὶ ποτηρίῳ χρώμενοι.

Κατερχόμενός τις τῆς Παναγίας Μακρυνῆς, ἀπαντᾷ ὄροπέδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ναῖτκος, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης τιμώμενος. Τρεῖς πλάτανοι, δωδεκάς πιτύων πετασοφόρων καὶ πηγὴ ὕδατος διαυγοῦς κοσμοῦσι τὸ μέρος τοῦτο· περὶ τὰ χίλια δὲ μέτρα πορρωτέρω εὑρηται ἡ κώμη τῶν Πρινιῶν. Τὰ περὶ τὸ τοῦ μέρους τούτου εἰσὶ θελκτικὰ, ἐφ' ὅσον φυτεῖαι ἐλαιῶν τηλεθωσῶν ἐκτείνονται μέχρι τῆς παραλίας. Ἐκεῖθεν παρακχμπτων τις μεσημβρινῶς καὶ εἶτα ἀνατολικῶς τὰς κατωφερείας τοῦ Κερκετέως, ἵνα φθάσῃ εἰς Μαραθόκαμπον, δέον νὰ βαδίσῃ ἐπὶ ὄρας ἕξ περίπου διὰ μέσου δασῶν δρυῶν, πιτύων, ἐλαιῶν καὶ ἄλλων δένδρων καὶ ἐπὶ ἐδάφους κεκαλυμμένου ὑπὸ σχοίνων, μύρτων, κομάρων καὶ σπάρτων ἀκανθωδῶν.

Τῆς κώμης τῶν Πρινιῶν κάτωθεν ὑπάρχει σπήλαιον ἐπιθαλάσσιον, διὰ τοῦ στενωτάτου στομίου τοῦ ὁποίου εἰσερχόμενός τις ἐπὶ λέμβου, εὕρισκει εὐρύχωρον καὶ γαληνιαῖαν λίμνην, καλυπτομένην ὑπὸ ὕψηλῆς καὶ ἐπιπέδου ὀροφῆς. Ἐν αὐτῇ ὀλίγῳ ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος ὁ βράχος, τετμημένος ὢν, σχηματίζει βῆθρον κυκλοτερές καὶ κανονικόν, πολλῶν ἀγρίων περιστερῶν προσφιλές ἐνδιαίτημα· εἰς τὴν ἀκύμαντον δὲ ταύτην λίμνην καταφεύγουσιν ἐν ὄρῃ βροχῆς ἢ καταιγίδος οἱ ἀλιεῖς. Ἐπ' ἴσης περιέργως ὑπάρχει εὐρημένη ἐν παρακειμένῃ θέσει ρωγμὴ τις, ἐξ ἧς μεθ' ὀρμῆς ἐκπέμπεται ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἀήρ ὅτε μὲν θερμότητος, ὅτε δὲ ὑγρός.

Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ ὄρους πλευρᾶς ἀπαντῶσιν ἕτερα σπήλαια πολλοῦ λόγου ἄξια, οἷον τὸ λεγόμενον *Παράθυρον τῆς Παραγίας*, ᾧ

οἱ ποιμένες χρῶνται ὡς μάνδρα, τὸ τοῦ *Κασόλη*, ἢ *Παναγία Σαραντασκαλιώτισσα* καὶ τὸ *Σπήλαιον τοῦ Πυθαγόρου*. Ἡ *Παναγία Σαραντασκαλιώτισσα* καλεῖται οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος τιμωμένου ναΐσκου καὶ τῶν εἰς αὐτὸ φερουσῶν καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας λελαξευμένων τεσσαράκοντα βαθμίδων· ὑπέρκειται δὲ τὸ σπήλαιον αὐτὸ φάραγγος εἰς ὕψος μέτρων ἑκατὸν τριάκοντα ἀπὸ τοῦ βάθους αὐτῆς καὶ μέτρων τετρακοσίων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει πλάτος μὲν τεσσάρων μέτρων, μῆκος δὲ δέκα, ἐν δὲ τῷ βάθει αὐτοῦ πλησίον δεξαμενῆς χειροποιήτου πλήρους ὕδατος χαίνει φοβερὸν βάραθρον, ἄγνωστον οἶον βάθος ἔχον. Ὅποῖος ἄρα γε ἅγιος τῆς θρησκείας ἔρως καὶ ὁποῖον θερμὸν καὶ δυσκατάληπτον αἶσθημα ὠδήγει τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἄνδρας ὅπως περιφρονήσωσι τὰ θέλγητρα τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ ἐν μέσῳ ἐρημίας καὶ σπηλαίων καὶ ἐνδιαιτημάτων ἀγρίων ἐπιζητήσωσι τὴν κατοίκησιν αὐτῶν;

Τὸ δὲ *Σπήλαιον τοῦ Πυθαγόρου*, ὑψηλότερον τῶν ἄλλων κείμενον, ἔχει ὀροφὴν σχήματος σφαιροειδοῦς ἐν εἴδει ἀεροστάτου· ἐν ᾧ δὲ κεῖται ἐν κατωφερείᾳ πετρώδει, τὸ δάπεδον ὁμῶς αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ γενναίας γῆς, φυοῦσης πλήθος βρυωνιῶν. Ὁ αὐτὸ ἐπισκεπτόμενος βλέπει ἐπὶ τινος πλευρᾶς ὠραίαν λεκάνην, παίγνιον τῆς φύσεως, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους χειρόμυλον, ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸ καταφυγουσῶν κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἐπανάστασιν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἤλεθον δι' αὐτοῦ σῆτον πρὸς παρασκευὴν ἄρτου· καλεῖται δὲ τῷ τοιούτῳ ὀνόματι τὸ σπήλαιον, διότι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐν αὐτῷ κατέφυγεν ὁ Πυθαγόρας, διωκόμενος ὑπὸ τῶν περὶ Ἀναξίμανδρον τὸν Μιλήσιον ἐχθρῶν αὐτοῦ, καθ' ἃ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἱστορήσαμεν. Ἐγγὺς δὲ τῶν σπηλαίων αὐτῶν εὕρηνται δύο ἕτερα μικρότερα, πάντα κρατῆρες ὄντες, πῦρ ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ Κερκετέως ἐξερευγόμενοι ἄλλοτε, τανῦν δὲ ἀπεσβεσμένοι.

Ἄλλὰ τὸ μεγαλοπρεπέστερον πάντων τῶν γνωστῶν σπηλαίων εἶναι τὸ μεταξύ τῆς Παναγίας Σαραντασκαλιώτισσης καὶ τοῦ σπηλαίου τοῦ Πυθαγόρου κείμενον ἔναντι τοῦ μέρους, ἐνθ' ἁλλήλαις συνάπτονται αἱ θέσεις Κιούρκα καὶ Τραγοῦδι, δυσμικῶς τοῦ Μαραθοκάρπου καὶ εἰς ὕψος τετρακοσίων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Διὰ μικροῦ στομίου εἰσέρχεται τις εἰς εὐρύχωρον καὶ ὑψηλὴν στοάν, ἐν τῷ βάθει τῆς ὁποίας ἡ ὀροφὴ ὑποβαστάζεται ὑπὸ δύο περικαλλῶν κιόνων, ὕψους πέντε πού μέτρων, διαγραφόντων θαυμαστὸν πυλῶνα· διερχόμενος δὲ μετ' ἀγωνίας καὶ ἐκπλήξεως τὰ προπύλεια ταῦτα, ἀπαν-

τᾶ μεγαλοπρεπεστάτην αἶθουσαν διὰ περιστυλίου κεκοσμημένην, ἐξ ἧς ἄρχεται σειρά στοῶν, θαλάμων, κρυσταλλωμάτων παντός σχήματος. Ὅσῳ δέ τις ἐρευνᾷ τὸ περιέργον τοῦτο σπήλαιον, ποῦ μὲν βαδίζων ἐπὶ ὀμαλοῦ ἢ ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, ποῦ δὲ ἀναρριχώμενος εἰς ἱκανὸν ὕψος, ποῦ δὲ λοξοδρομῶν καὶ περιπλανώμενος διὰ νέων πάντοτε καὶ ἀτελευτήτων ὀπῶν, ὅτε μὲν στενωτάτων, ὅτε δὲ λίαν εὐρειῶν, τόσῳ αἰσθάνεται τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκπληξιν αὐτοῦ κορυφούμενα· διότι, ἐν ᾧ ὑπολαμβάνει ὅτι κατήντησεν εἰς τὸ τέρμα, αἴφνης νέαν ἀπαντᾷ ὀπὴν καὶ, αὐτὴν διερχόμενος, εὐρίσκειται ἐν ἐτέροις μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τῆς φύσεως λελατομημένοις ζοφεροῖς καὶ καθύγροις δώμασι. Νομίζει τις ἐπ' ἀληθείας ὅτι ὁδεύει ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πλούτωνος καὶ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν καταχθονίων τοῦ ἄδου κευθμώνων. Ὑπὸ τῆ ἀμυδρᾷ τῶν κηρίων λάμπει· ἐπὶ τοῦ ὀροφώματος καὶ ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἀνακλῶσι παντός σχήματος καὶ παντός χρώματος ἀποκρυσταλλώσεις· στύλοι μικτῶν ρυθμῶν, ἀντικίχι ἀτημελῶς δεδιπλωμένοι, γλυφαί, ἀνδρείκελα, φατνώματα, ἐξοχαί, ὁμοιώματα κεφαλῶν ἀνθρώπων ἢ ζῴων, ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, κιονοστοιχίαι, περιστύλια, κλίμακες, ποῦ μὲν κοιλῶδεις, ποῦ δὲ ὀξύλιθοι καὶ ποῦ κανονικαὶ ὀροφαί, ὑγραι καὶ ἀνώμαλοι πλευραί, καλυπτόμεναι ὑπὸ ἀλαβαστρίνων καὶ κρυσταλλωτῶν ἀνθέων καὶ καρπῶν παντοίων χρωμάτων, παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπολελιθωμένα φυτά, ἀλαβάστρινοι στύλοι τὴν ὀροφήν ὑπέχοντες, ἠχοῦντες ὡς κώδωνες καὶ παλλόμενοι εἰς τὸν ἐλάχιστον διὰ τῆς χειρὸς κτύπον. Αἱ ἀπειράριθμοι τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ σπηλαίου διαίρεσεις καὶ αἱ ἐν διαφόροις αὐτοῦ μέρεσι δεξάμεναι, διαυγεστάτων ὑδάτων πλήρεις, παριστῶσι θέαμα ἐξάισιον καὶ ἀποτελοῦσι λαβύρινθον δυσδιέξοδον· πάντα δὲ τὰ ἐπὶ τοῦ βράχου ὀρώμενα καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκλαμβανόμενα ὡς ὑπ' ἀνθρώπου πεποιημένα, εἰσὶν ἔργα φύσεως ἰδιοτρόπου, ἐπὶ αἰῶνας ἐργασθείσης ἐν τῷ ἠφαιστειογενεῖ σπηλαίῳ ἵνα φιλοτεχνήσῃ ἐκ σταγόνων διαυγεστάτου ὕδατος, στήλην καταπιπτουσῶν ἐκ τῶν θόλων αὐτοῦ, τὰ κρυστάλλινα ταῦτα κοσμήματα καὶ ὁμοιώματα, τὰ πολυποίκιλα ἄνθη, τὰς ἀλαβαστρίνους στήλας, τοὺς θαυμασίους σταλακτίτας καὶ σταλαγμίτας.

Ὅδεῦον τις τὴν πρὸς τὸν Μαραθῦκαμπον ἄγουσαν ὁδόν, διέρχεται δι' ἐπαύλεως, ἀνηκούσης τῆ Μονῆ τῆς Πάτμου καὶ καλουμένης τοῦ ἁγίου Γεωργίου· εἰς μικρὰν δὲ δυσμικῶς ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἀπαντᾷ κοιλάς, ὀνομαζομένη κοινῶς *Καστρί τοῦ ἁγίου Ἰωάννου*, ἐνεκα

τοῦ αὐτόθι ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τούτου τιμωμένου ναοῦ. Ἰχνη κατ' αφανῆ ὀρθογωνίου οἰκοδομῆς, ἀνατρεχούσης πάντως εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ μέρει τούτῳ· εἰκότως δὲ δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἡ ὀρθογώνιος αὕτη οἰκοδομὴ ἐχρησίμευε πάντως ὡς ἀκρόπολις πολισματος, ἐκτεινομένου μέχρι τῆς θαλάσσης εἰς μῆκος ἑνὸς χιλιομέτρου ἐπὶ ἰσαριθμοῦ πλάτους. Ὅντως δὲ αὐτόθι εὕρηται ἐν πληθῶσι συντρίμματα κεράμων καὶ μαρμαρίνων στηλῶν καὶ ἴχνη τειχιῶν. Τοιοῦτος διὰ βραχέων τυγχάνει ὢν ὁ Κερκετεύς, αἱ ὑπάρχουσαι δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἑνδεκα ἐκκλησίαι καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀπαντῶντα πολυπληθῆ ἀνθρώπινα ὅσα μαρτυροῦσιν ὅτι τὴν ἐρημίαν αὐτοῦ διέκοπτον ἄλλοτε αἱ εὐχαι καὶ αἱ δεήσεις ἀσκητῶν καὶ ἐρημιτῶν καθ' ἑκατοστίας αὐτόθι δαιτωμένων καὶ τρεφομένων πρωτίστως ἐξ εἶδους τινὸς μυκῆτων, ἐπὶ τοῦ ὄρους αὐτοῦ φυομένων καὶ παραγόντων μάζαν τινὰ παρεμφερῆ πρὸς ἄρτον.

Κουμείκα. Ἀνατολικῶς τοῦ Μπραθοκῆμπου καὶ εἰς μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ κείττι τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δεικνύει πρῶτους οἰκιστῆρας ἔσχε Κυμαίους ἐξ Εὐβοίας. Περιλαμβάνει δὲ αὐτὸ διακοσίους ἐβδόμηκοντα ἐξ οἴκους μετὰ ἐνεακοσίων ἐνενήκοντα ἐννέα κατοίκων, ἀσχολουμένων ἰδίως περὶ τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν, καὶ ἕνα περικαλλῆ ναόν· προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, κρόμμυα, κεράτια καὶ ἄνησον. Ὡσεὶ τέταρτον δὲ ὥρας αὐτοῦ διέχει ἡ θάλασσα, παρὰ τῇ ὁποίᾳ οἱ Κουμειῶται κέκτηνται ἐμπορικὰς τινὰς ἀπόθηκας· αὐτόθι δὲ προσορμίζονται καὶ τὰ ὀλίγα αὐτῶν πλοῖα. Εἰς τὰ Κουμείκα ὑπάγεται καὶ τὸ κώμιον *Σταμοῦλεῖκα*, ἐκ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ αὐτοῦ Σταμούλου τὸ ὄνομα ἔχον καὶ ἑνδεκα οἴκους περιλαμβάνον.

Οὐ μακρὰν τῶν Κουμείκων σώζονται ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ ἢ μοναστηρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τανῦν τιμωμένου· παρ' αὐτῷ δὲ τάφοι λελαξευμένοι μετὰ ὄστων ἐν αὐτοῖς κατὰ διαφόρους χρόνους εὐρέθησαν.

Ἐν Κουμείκοις εὕρηται χῶμά τι, ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων *Ψαλμόχωμα* καλούμενον, δι' οὗ καλύπτουσι τὰ δώματα καὶ ὅπερ, χρόνου παρελθόντος, λαμβάνει χρῶμα χρυσίζον κίτρινον καὶ ἀπολιθοῦται εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε καὶ ἀδάμαντα δύναται τις δι' αὐτοῦ νὰ κόψῃ. Μεταξὺ δὲ Κουμείκων καὶ Πλατάνου εὕρηται ἕτερον χῶμα, καλούμενον *Σαπουνόχωμα*, ὅπερ ἀνορύττεται ἐξ ἰκανοῦ βάλθους· εἶναι δὲ δύο χρωμά-

των υπολευκού και κυανού και αὐτῶ λίαν ἐπιτυχῶς χρωῖνται ὡς σάπωμα. Ὁ Ποκώκκιος γράφει ὅτι εἶδε παῖδας και γυναῖκας νὰ τρώγουσι τὸ τοιοῦτο χῶμα, τὸ μὲν πρὸς δισκέδασιν, τὸ δὲ χάριν τροφῆς· ἀλλ' οἱ τρώγοντες ἐπειδὴ ἠναγκάζοντο νὰ πίνωσιν ὕδωρ πολὺ, προσεβάλλοντο ἐκ σπληνίτιδος και ἐξ ὕδρωπος.

Σκουρέϊκα. Πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν τῶν Κουμείκων και ἡμίσειαν ὥραν αὐτῶν διέχοντα κείνται τὰ Σκουρέϊκα, χωρίον πρῶτον οἰκιστὴν σχὸν Γεώργιον τινα Σκούραν. Ἐν τῇ αὐτόθι ἐκκλησίᾳ, τῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένη, σώζεται εἰκὼν τοῦ μεγάλου ἀρχι-επίσκοπου τούτου, φέρουσα ἐπ' αὐτῆς γεγραμμένα *Δέησις τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Σκούρα 1718*, ἐξ οὗ τεκμαιρόμεθα ὅτι ἡ κωμόπολις αὕτη ἤρξατο συνοικιζομένη ἐν ἀρχαῖς τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου αἰῶνος· ἐξ ἐγγράφου δὲ τινος, σωζομένου παρὰ τοῖς ἀπογόνους ἐκείνου, μαθητόμεν ὅτι ὁ Γεώργιος Σκούρας ἠγόρασεν ἀντὶ τεσσαράκοντα γροσίων ὅλην τοῦ χωρίου τὴν γῆν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πάλαι ὑπῆρχεν αὐτόθι πόλισμά τι, διότι ἐν τινι ἀμπελῶ εὐρέθησαν κιονόκρανα και ἐρείπια ἀρχαῖα. Ἀλλὰ και ἐν ἀγρῶ τινι, κατ' οἰκογενειακὴν τοῦ κυρίου αὐτοῦ παράδοσιν, κρύπτονται θησαυροί, τοὺς ὁποίους δὲν τολμῶσι νὰ ἀνορύξωσι, διότι, λέγουσι, πολλὰ τῶ ἀνορύζοντι ἐπίκεινται δυστυχήματα· τὸ τοιοῦτο δὲ σημαίνει ἐρμηνευόμενον ὅτι εἰς τῶν προγεγενημένων τοῦ ἀγροῦ κατόχων, σκάπτων αὐτόθι, εὔρεν ἀρχαιότητος λείψανα, ἀλλ' ὁ φόβος ὁ ἐκ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, ἥτις ἐπενέβαινεν ἀμέσως τῶ καιρῶ ἐκείνῳ, ἀπαιτοῦσα παρὰ τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἐπὶ θησαυρῶν ὑποθετικῶν, οὓς δῆθεν εὔρων ἐκεῖνος κατεκράτει, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διασχλίπηται ὅτι δαίμονες πονηροὶ περιφρουροῦσι τὸ μέρος ἵνα, μὴ τις ἀνασκαφὴν ἐπιχειρήσας, ὑποστῇ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἐν θέσει δὲ καλουμένη *Αριτζαρεϊκα* δεικνυνται ἔτι ἕχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν και λιμένος τεχνητοῦ· ὀλίγω δὲ ἄνωθεν ἀπαντᾷ σπήλαιον πελεκητόν, ἐν ᾧ εὐρέθησαν δύο λελαξευμένοι τάφοι. Τοιοῦτοι δ' εὐρέθησαν και ἐν θέσει, καλουμένη *Πέρον*, πᾶσα δὲ ἡ παραλία ἐκείνη φαίνεται ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ και κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἦτο πυκνῶς κατοικημένη. Τὰ Σκουρέϊκα περιλαμβάνουσιν ἑκατὸν πέντε οἰκίας και τετρακοσίους ἐνενηκοντα τρεῖς κατοίκους, περὶ τὴν γεωργίαν ἀσχολουμένους· προϊόντα δὲ παράγουσιν ἔλαιον και κερᾶτια. Αὐτόθι τῶ 1830 ἀπεβίωσε γυνὴ τις ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν εἴκοσι και πέντε ἐτῶν,

διατηρήσασα μέχρι τέλους νεανικήν ὀξυδέρκειαν καὶ εὐηχοίαν καὶ πάντας αὐτῆς τοὺς ὀδόντας· τῷ δὲ 1867 ἀπεβίωσεν ἕτερος γέρον, Παναγιώτης Φουδάτος τοῦνομα, τὸ ἑκατοστὸν δωδέκατον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγων.

Νεοχώριον. Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῶν Σκουρείκων βορειοανατολικῶς ἐν κοιλάδι περιορισμένη κείται τὸ Νεοχώριον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ σκηνοικισμοῦ αὐτοῦ ἑκαλεῖτο *Ζουρέϊκα*, μία τῶν νεωτέρων κωμῶν τῆς νήσου, περιλαμβάνουσα ἑκατὸν τριάκοντα ἑπτὰ οἴκους μετὰ τετρακοσίων ὀγδοήκοντα δύο κατοίκων· μόνον δὲ προϊόν παράγει τὸ ἔλαιον. Δυστυχῶς ἡ ἔνδεια καὶ ἡ ἀπορία ἐμάκρανε πᾶσαν ἰκμάδα τῆς ἐργατικότητος τῶν Νεοχωριτῶν, οἵτινες, καίτοι μὴ εὐφορον γῆν κεκτημένοι, ἠδύναντο ὅμως νὰ διατελῶσι καὶ σήμερον ἐν εὐπόρῳ δὴ τινι καταστάσει, ὅπως κατὰ προγενεστέρους χρόνους, ἐὰν μὴ ἐνέπιπτον ἐν τοῖς ὄνωξι τῆς τοκογλυφίας.

Πλησίον τοῦ Νεοχωρίου, ἐν θέσει *Γούβα* καὶ ἐν μικρᾷ περιοχῇ, σώζονται ἴχνη πολιτισματος ἀρχαίου· αὐτόθι σκάπτων τις τὸν ἑαυτοῦ ἀγρόν, εὔρε κεράμους πολλὰς, ἐν αἷς καὶ κεράμιον ὕννιν ἀρότρου μετὰ σφραγίδος κυκλικῆς, φερούσης τὸ ὄνομα *Ἡριόχου*.

Σπαθαραῖοι. Ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Πεύκας καὶ εἰς ὕψος τριακοσίων εἴκοσι μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ Νεοχωρίου καὶ εἰς μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ κείται τὸ χωρίον τοῦτο, οἰκισθὲν πρὸ διακοσίων ἐτῶν. καὶ τὸ ὄνομα προσλαβὸν ἀπὸ ἱερέως τινος, Πέτρου Σπάθα καλουμένου, περὶ οὗ ἐκ παραδόσεως ἔχομεν ὅτι ἐγέννησεν ὀκτωκαίδεκα υἱοὺς καὶ θυγατέρας. ἐξ ὧν ἔσχεν ἀπογόνους πολυαριθμούς. Λέγεται δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ὁ τότε ἀρχιερεὺς, περιοδεύων τὴν νήσον, ἀφίκετο καὶ εἰς τὸ ὀλίγας καλύβας περιλαμβάνον χωρίον αὐτό, ἐνθα καὶ κατέλυσε παρὰ τῷ ἱερεὶ Σπαθᾷ· ἰδὼν δ' ἐκεῖ τοσοῦτους ἀνθρώπους συνηγμένους, ἐξέλαβεν αὐτοὺς ὡς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων, προσελθόντας εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι ἦσαν τέκνα, ἔγγονα καὶ δισέγγονα αὐτοῦ, ὁ ἀρχιερεὺς, πλήρης θαυμασμοῦ, ἠρώτησεν ἂν ἐκ μιᾶς συζύγου τοσοῦτους ἀπέκτησεν ἀπογόνους· τότε ὁ ἱερεὺς, ἀναρνηθεὶς τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει πρὸ πολλοῦ γενομένης πρεσβυτέρας αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὀλολύζων ὅτι ὀκτωκαίδεκα μόνον ἔτη αὐτῇ συζήσας, ἰσάριθμα ἐκτῆσατο τέκνα, ὥστε ἂν μὴ ἀπεβίου προώρως ἐκείνη, βεβαίως ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσῃ τριπλάσια τῶν ὧν εἶχεν ἤδη.

Οἱ πρῶτοι χῆτοικοι τοὺς οἴκους αὐτῶν ἐπηζαν ἐν ταῖς θέσεσι, ταῖς νῦν *Βλάσις καὶ Κατζουρέικα* ὀνομαζομέναις καὶ ἐν αἷς ἄχρι τοῦδε ἀρχαίων οἰκοδομημάτων ἐρείπια δείκνυνται· ὀψιαιότερον ὁμως εἶτε, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον εἶτε δι' ἄλλην αἰτίαν μετόκησαν εἰς τὴν θέσιν, ἐνθα νῦν κεῖνται οἱ Σπαθαραῖοι, ὑπὲρ τὸ τέταρτον ὥρας ἀνωτέρω τῆς πρώτης αὐτῶν κατοικήσεως. Περιλαμβάνει δὲ ἡ κωμόπολις αὕτη τριακοσίους οἴκους μετὰ χιλίων ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων ἐνοίκων καὶ μιᾶς ἐκκλησίας, καὶ διακρίνεται διὰ τὸ καθαρὸν τοῦ ἀέρος καὶ διὰ τὸ μακρόβιον καὶ πολύτεκνον τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐν ἔτει 1829 ἔζων αὐτόθι δύο γυναῖκες, περὶ ὧν μετὰ θαυμασμοῦ ἔγραφεν ἡ *Γερικὴ Ἐφημερίς* τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 48 καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους φύλλῳ αὐτῆς· τῶν δύο τούτων γυναικῶν ἡ μία, Γραμματικὴ Κουσχάδενά καλουμένη, καὶ τὸ ἑκατοστὸν τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος διανύουσα, εἶχεν υἱὸν ἐνενηκοντούτην, Μιχαὴλ τοῦνομα, καὶ θυγατέρας πρεσβύτιδας, ὧν ἡ μία, Σοφία καλουμένη, ἐν τρισὶ τοκετοῖς ἔτεκεν ἑπτὰ τέκνα, δῆλον ὅτι ἐν μὲν τοῖς δυοῖς πρώτοις ἀνά δύο, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τρία, ἡ δ' ἑτέρα τῶν γυναικῶν, Μαρία Παπαμανόλη ὀνομαζομένη καὶ τὸ ἑκατοστὸν ἐξηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος διατρέχουσα, τοσοῦτους εἶχεν ἀπογόνους, ὥστε, ζώσης ἔτι αὐτῆς, ἐκεῖνοι ἤρχοντο εἰς γάμου κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, μὴ ἐκ συγγενείας κωλυόμενοι. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὑπῆρχεν οἰκογένειά τις ἐκ δύο υἱῶν καὶ μιᾶς θυγατρὸς συγκειμένη, ἡ τῶν Καριοτογλέων ἐπωνυμουμένη, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν τριάκοντα δύο ἄρρενά τέκνα, πάντα μέχρι γήρωσ βαθυτάτου ζήσαντα. Καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἐν Σπαθαραίοις εἶδομεν γέροντά τινα, τὸν Νικόλαον Κρασμοῦρον, ὅστις ἀπεβίωσε τῷ 1864 ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν, καὶ γυναικᾶ τινα, Εἰρήνην Ρίζου, ἄρτι ἀποβιώσασαν ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα πέντε ἐτῶν καὶ τοσοῦτους ἔχουσαν ἀπογόνους, ὥστε ἐνυμφεύοντο οὗτοι πρὸς ἀλλήλους, ζώσης τῆς προμήτορος, μὴ κωλυόμενοι διὰ τὴν συγγένειαν, πρὸς δὲ τῇ καὶ ἕτερον, τὸν Εὐστάθιον Πλασταργιᾶν, ἀποβιώσαντα πρὸ μικροῦ μόλις ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν πέντε ἐτῶν, μέχρι δὲ τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἡμερῶν ἐν τῷ ἀγρῷ μετὰ νεανικῆς ζωηρότητος ἐργαζόμενον. Ζῆ δ' ἔτι αὐτόθι ὑπὲρ γῆρωσ ἡ Διαμαντοῦλα Σπύρου, ἔχουσα ἀπογόνους τετάρτης γενεᾶς. Ἴσως τὰ τοιαῦτα τῆς ἐκτάκτου μακροβιότητος παραδείγματα φανῶσι τοῖς μεταγενεστέροις παρὰ δόξα ἢ καὶ μυθώδη· πλὴν ἐχέτωσαν ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνοι πῶς ἔζων οἱ πρὸ ἡμῶν ἄνθρωποι, νῆσον εὐκρεσιτάτην.

οικοῦντες, ἀέρα καθαρώτατον διαπνέοντες καί, πρὸ παντὸς ἄλλου, ἀμερίμνως ζῶντες καὶ ἀπηλλαγμένοι τυγχάνοντες τῆς τύρβης καὶ τοῦ ἀδιαλείπτου ταράχου, ἐν οἷς οἱ νεώτεροι ἡμεῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπαύστως ἐξαντλούμεθα, θύματα γινόμενοι τοῦ σώμα καὶ ψυχὴν διαφθείροντός ὀθνείου πολιτισμοῦ. Ἀφθονία δὲ ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὰ τοῦ χωρίου αὐτοῦ προϊόντα, ὧν πρῶτιστά εἰσι τὸ ἔλαιον, ὁ οἶνος καὶ οἱ ἐσπεριδοειδεῖς καρποί, ἰδίως κίτρα, τῶν ὁποίων εὐρηνταί τινα μέχρις ἑκτωκαίδεκα ὀκάδων βάρους ἔχοντα, καὶ κύαμοι ἐξαιρέτου μεγέθους καὶ γλυκύτητος.

Αὐτόθι εὐρηνταί ἐπ' ἴσης καὶ ἁμίαντος, κοινῶς βῶλος καλούμενος, ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, λευκοπράσινος τὸ χρῶμα, ὃν μεταχειρίζονται ὡς θρυαλλίδα λυχνίας καὶ ὡς φάρμακον, διότι ἀναλελυμένον ἐν ζέοντι ὕδατι δίδουσι πρὸς πόσιν τοῖς τυχὸν αἰκισθεῖσι.

Πρὸς δυσμὰς τῶν Σπαθαραίων καὶ μικρὸν ἀπ' αὐτῶν φαίνονται ἰχνη πολίσματος ἀρχαίου, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὁποίου ὠκοδομήθη τὸ ἤδη ἐρείψιμον μετόχιον, τὸ κοινῶς λεγόμενον *Παλαιοκλησιαί*, καὶ ναῖσκος τις, ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τιμώμενος. Ὑπερθεν δὲ τῆς θύρας τοῦ τελευταίου τούτου ὑπάρχει ἐντετειχισμένη μαρμαρίνη πλάξ, αὐτόθι εὐρεθεῖσα καὶ ἀναγεγραμμένον ἔχουσα ψήφισμα, λωβηθὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ οὐ μόνον διακρίνονται αἱ ἐπόμεναι λέξεις γραμμασι κεφαλαιώδεσι ὄημου . . . *στεφανηφορο* . . . *εδοθη* . . . *ξενια* . . . *τοιηδε* . . .

Συμπληρώσαντες οὕτω τὴν χωρογραφίαν τοῦ τμήματος Μαραθοκάμπου, μεταβλίνομεν ἤδη εἰς τὸ

Τμήμα Χώρας.

Ἡ κωμόπολις *Χώρα*, ἣτις τὸ πρὶν ἦτο πρωτεύουσα τῆς νήσου, κεῖται πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τῆς φερωνύμου αὐτῆ πεδιάδος ἐπὶ τοῦ κατάντους ἡμικυκλοειδοῦς ὄροπέδιου, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς πόλεως ἀρχόμενον, λήγει ἀντίπεραν τοῦ Ἡραίου. Ὁ ὀρίζων τὸ ὄροπέδιον αὐτὸ κλάδος τοῦ Ἀμπέλου ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ὑπὸ ἀπειροπληθῶν παχυκόρμων δένδρων, ἅτινα ὅμως, ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ ἐγχώριοι κατὰ μέγα μέρος κατέστρεψαν διὰ τοῦ πυρός ἵνα ἀποφύγῃσι τὰς ἀφορήτους κακώσεις καὶ τὰς ἀγγαρείας, ἐξ ὧν ἔπασχον ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ὑποχρεούσης αὐτοὺς νὰ πόπτωσι καὶ εἰς τὴν παράλιαν μεταφέρωσιν ἐκ τοῦ ὄρους ξύλα μικρὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ ὄθω-

μανικοῦ στόλου, ἐπὶ ἐβδομάδας δὲ πολλάς αἱ τῆς Χώρας γυναῖκες νύκτωρ ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν ἑαυτῶν οἰκῶν εἰργάζοντο ὑπὸ τὴν λάμπριν τῶν πυρπολουμένων προαιωνίων δασῶν ἐκείνων· ἀπέχει δὲ ἡ Χώρα τῆς ἀρχαίας πόλεως ἡμίσειόν που ὥραν. Τὸ πρὸ αὐτῆς ἐκτεινόμενον πεδῖον, κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν, συκῶν καὶ παντοίων ἄλλων δένδρων ὀπωροφόρων τυγχάνον, καὶ ἡ μεγαλοπρεπῶς κυμαινομένη θάλασσα, ἐμπιπλῶσι τὴν ψυχὴν τέρψεως δυσερμνεύτου· ὅταν δ' ἐν ὥρῃ ἔαρος, ἀκμαζόντων τῶν ἀνθῶν πάντων τῶν ἐν δρυμοῖς, τῶν ἐν λειμῶσι, τῶν ἐν ὄρεσιν, ἡ γλυκεῖα τοῦ ζεφύρου αὔρα, ἡρέμα σείουσα τοὺς κλάδους τῶν εὐσκιοφύλλων δένδρων, ἐνοῖ τὸ ψιθύρημα αὐτῶν μετὰ τοῦ κελχδήματος τῶν στρουθίων, μετὰ τοῦ βόμβου τῶν μελισσῶν καὶ μετὰ τοῦ κελάρυσματος τῶν ὑδάτων, τῶν διὰ μυρίων ρυακίων εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβαλλόντων, τότε νομίζει τις ὅτι δὲν εἶναι ἀληθῆς ἡ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀνελισσομένη εἰκὼν, ἀλλ' ὅτι εἶναι ὀπτικῆς ἀπάτης γέννημα.

Ἡ Χώρα περιλαμβάνει τριχοσίας πενήτηκοντα δύο οἰκίας καὶ χιλίους τριχοσίους ἐξήκοντα πέντε κατοίκους μετὰ τεσσάρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν· ἦτο δὲ ἄλλοτε, ὡς προείπομεν, ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης νήσου, ἐδρεύοντος ἐν αὐτῇ τοῦ διοικητοῦ καὶ τοῦ ἱεράρχου, ὧν τὰ κατοικήματα ἄχρι τοῦ νῦν σώζονται. Ἐπ' ἐσχάτοις ἡ Χώρα εἶχεν ἐκπέσει λίαν τῆς προτέρας αὐτῆς καταστάσεως, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶχον περιέλθει εἰς πενίαν, τῶν γειτόνων αὐτῶν Μυτιληναίων καταλαβόντων πολὺ μέρος τῶν κτημάτων αὐτῶν. Εἰς πενίαν δὲ περιῆλθον τὸ μὲν διὰ τὴν ἀρχολιπαρίαν τῶν ἑαυτῶν πατέρων, τὸ δὲ διότι μεταβαίνοντες εἰς τὰ ἐν τῇ παρακειμένη Ἀσίῃ ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἀνετωτέρα ἐύρισκοντες αὐτόθι ἐργασίαν, παρημέλουν τὴν τῶν ἰδίων κτημάτων καλλιέργειαν· ὅθεν καὶ σαρκαστικῶς οἱ ἄλλοι τῶν Σαμίων περὶ αὐτῶν τὸ πρὶν ἔλεγον

*Βούρους φέρτ' ἀπ' τὴν Καρίνα,
μὴ ψοφήσωμ' ἀπ' τὴν πεῖνα,*

ἐννοοῦντες ὅτι ἀνευ τῶν ἰχθυοτροφείων τῆς Καρίνας καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀλιευομένων ὀξύρυγχων, τῶν χυδαῖστί βούρων καλουμένων, ἀδύνατον ἦτο νὰ ζήσωσιν οἱ τῆς Χώρας κάτοικοι. Πλὴν ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἀπὸ τίνος, μετ' ἐπιμελείας ἐπιδοθέντες εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἤρξαντο οὗτοι ἀνακύπτοντες τῆς ἐνδείας, ἡ δὲ κωμόπολις αὐτῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οὐ μικρὸν ἐκαλλωπίσθη δι' ὁδῶν εὐθειῶν,

διὰ τῆς ἐπίσκευτῆς τοῦ ἀρχαίου διοικητηρίου καὶ δι' ἐτέρων ὠφελίμων ἔργων. Πάντες σχεδὸν οἱ οἴκοι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Χώρας ἐκτίσθησαν ἐκ λίθων, ληφθέντων ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς ἀρχαίας πόλεως· ὅθεν καὶ πολλὰ τὶς ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ τὰ λείψανα καὶ συντρίμματα τῶν στηλῶν, κιονοκράνων, κορωνίδων, γείσων, λαρνάκων, ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐφθαρμένων καὶ δυσδιακρίτων. Εὗρηνται δ' ἐνιαχοῦ καὶ ἐντετειχισμέναι ἐπιγραφαί, ὡς ἐκ παραδείγματος ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τοιαύτη τις, λέγουσα

. . . Εβρητις

. . . ονδε καταφθιμεν . . .

ἐτέρα παρὰ τῆ θύρα τοῦ ναϊδίου τῆς ἀγίας Ἄννης, λέγουσα

. . . εκ διαθηκης

. . . τ . . . πω . . . σιαπωτ . . . ι του τυραννου

. . . τη επιμελειαι . . .

. . . ευκιου τε λα . . .

. . . ο Φιλο

ἐπὶ τῶν προθύρων τοῦ ναϊδίου τοῦ ὀσίου Ἀντωνίου ἐτέρα, λέγουσα

Ἠγήσιππε

ἦρωσ χρησιτὲ

χαῖρε.

ὑπὸ ἀνάγλυφον, εἰκονίζον παιδίσκην, κρατοῦσαν ἐν χερσὶ νεοσὸν περιστερᾶς, λέγουσα

Ἀρχία Βήλωνος Ναξία χαῖρε

καὶ ἐπιγραφή ἐπὶ τινος οἰκίας ἐντετειχισμένη καὶ λέγουσα

Ζώσιππος

ἦρωσ

χρησιτὲ χαῖρε.

Πηγαὶ καὶ κρήναι ἱκαναὶ εὗρηνται ἐν Χώρα, ἐπὶ μιᾶς δὲ τῶν τελευταίων ἀναγινώσκειται ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, τουρκιστὶ γεγραμμένη.

Εἰς ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν

τὴν κρήνην ταύτην κατεσκεύασε

Μαχμέτ Σαήτ δ τῆς Σάμου βοεβόδας

ἐν ἔτει 1208 (ἤτοι 1793 μ. Χ.)

Προϊόντα δὲ ἡ Χώρα παράγει σταφίδας, κρόμμου, ἔλαιον, κεράτια, μέταξαν καὶ ἑξαισίους ὑδροπέπονους.

Μεσημβρινοανατολικῶς τῆς Χώρας καὶ ἡμίσειάν που ὦραν μακρὰν αὐτῆς, ὑπέρκειται τὸ ὄρος *Καστρί*, οὗ ἡ βορειοδυτικὴ πλευρὰ ἔχει ὕψος ἐπτακοσίων τεσσαράκοντα ἐπτὰ ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ἐκτείνεται δὲ αὐτὸ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ κλίνει βαθμιαίως ἐκ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν. Ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἄκρῃ ἀποχωρίζεται διὰ φάρα γγος ἀπὸ κοιλάδος, ὕψος ἑκατὸν δέκα μέτρων ἔχουσης, διευθυνομένης δ' ἐκ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ σχηματιζούσης ἐν τῇ μεσημβρινῇ αὐτῆς ἄκρῃ τὸ ἀκρωτήριο, τὸ κοινῶς καλούμενον *Καβο-Φονιάς* ἢ ἑλληνικώτερον Ἀρήιον ἄκρον.

Τὸ ὄρος *Καστρί* ἔχει χιλίων ὀκτακοσίων μέτρων μῆκος, ἡ αὐτὴ δὲ που ἀπόστασις ὑπάρχει ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ ἄκρας μέχρι τοῦ *Καβο-Φονιά*, ὅπερ ἀποτελεῖ ζώνην ὑψωμάτων τρισχιλίων καὶ ἑξακοσίων μέτρων, περιβάλλουσαν τὴν ἀρχαίαν πόλιν πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς. Πρὸς μεσημβρίαν αὕτη ὠρίζετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς δυσμὰς ἐξετείνετο πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἡραίου ἄχρι τῆς τανῦν *Γλυφάδας* καλουμένης. Εἶναι δὲ ἡ *Γλυφάδα* λίμνη μικρὰ, περιτετειχισμένη καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἰχθυοτροφεῖον, λείψανα δὲ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς φαινόμενα, δεικνύουσιν ὅτι τὸ πάλαι αὕτη ἦτο ἡ ἐνδιαίτημα πλουσίου τινός ἢ δημόσιόν τι κτίριον, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἦτο μῦλος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἤληθον τοὺς σίτους αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ δὲ πόλις τῆς *Σάμου* περιεκυκλοῦτο ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς τείχους, τὸ ὁποῖον, ἀφ' οὗ ἐξετείνετο καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τοῦ ὄρους *Καστρί*, οὗ τὸ ὄροπέδιον περιλαμβάνετο ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως, ἐτρέπετο ἐπομένως δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν πρὸς τὴν θάλασσαν. Πρὸς ἀνατολὰς τὸ τεῖχος διήρχετο χαράδραν, χρησιμεύουσαν ὡς ταφεῖον, εἶτα δὲ ἀνήρχετο πρὸς βορρᾶν καὶ περιέκλειεν ἐντὸς τετραγώνου ἐπιμήκους τὴν κοιλάδα, ἧς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν καὶ ἧτις ἐπέιχε τόπον δευτέρας καὶ χαμηλοτέρας ἀκροπόλεως, προστατευούσης ὅλον τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, μεθ' ὃ τὸ τεῖχος διηυθύνετο κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸ μέσον τοῦ λιμένος, ὃν προϋστάτευε τὸ φύσει ὄχυρόν ἀκρωτήριο τοῦ *Καβο-Φονιά*. Ἐκ δυσμῶν τὸ τεῖχος ἠκολούθει ἐν πρώτοις εὐθυγράμμως καὶ κατὰ μῆκος τῇ κατωφερείᾳ τοῦ ὄρους καὶ προεκτεινόμενον ἐν τῇ πεδιάδι, ἐσχημάτιζε γωνίαν εἰσέχουσαν εἰς τὰ

έντός καὶ κατήντα οὕτως εἰς τὴν παραλίαν, παραλλήλως τῆς ὁποίας ἐξετείνετο πρὸς ἀνατολάς, ἐξικνούμενον ἄχρι τοῦ λιμένος, ἀφ' οὗ περιέβαλλε μικρὸν τινα βουνόν, ὅστις ἄλλοτε διετέλει ὠχυρωμένος.

Ὁ εὐρὺς οὗτος χῶρος, ὅστις, κατὰ τὰς πρό τινας χρόνου γενομένας καταμετρήσεις, ἔχει οὐχὶ ἐλάχισω τῶν ὀκτώ χιλιομέτρων περίμετρον, παρείχετο σειρὰν συνεχῆ τείχους, τριῶν μὲν μέτρων πάχους, ἕξ δὲ ὕψους. Ἐκ δικλειμμάτων ὠχυροῦτο αὐτὸ διὰ πύργων τετραγωνικῶν, ὧν εἰς καὶ μόνος περισώζεται, ἑκατόν που μέτρων μακρὰν τῆς κορυφῆς τοῦ Κάστρου δυσμικῶς· ἔχει δὲ οὗτος ἐσωτερικὸν μὲν εὐρος κατὰ πλευρὰν μέτρων τέσσάρων καὶ ἡμίσεος, ἐξωτερικὸν δὲ ἑπτὰ, καὶ ὕψος πρὸς βορρᾶν μὲν ἕξ μέτρων, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ὀκτώ, τῆς διαφορᾶς ταύτης προερχομένης ἐκ τοῦ κεκλιμένου ἐδάφους, ἐφ' οὗ εἶναι κεκτισμένος. Εἰσέρχεται τις δ' ἐν αὐτῷ διὰ θυρίδος, ἐχούσης δύο μέτρων ὕψος καὶ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος πλάτος καὶ ἔχει πέντε πολεμικὰς ὀπάς, δύο ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς, δύο ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς καὶ μίαν ἐπὶ τῆς βορειοδυσμικῆς, τῆς συναρμολογήσεως τῶν λίθων ἐπ' ἀλλήλοις οὔσης καλλιτεχνικωτάτης.

Τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως, δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὸ τελειότερον ὑπόδειγμα τῆς στρατιωτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων, ἐν πολλοῖς διατηροῦνται, ἔχουσι δὲ πλάτος μέτρων δύο καὶ ἑκατοστῶν ἐνενηκοντα, τῶν ἀπαρτιζουσῶν αὐτὰ πετρῶν ἐχουσῶν μήκος μὲν ἀπὸ ἐνὸς μέτρου καὶ ἐβδομήκοντα ἑκατοστῶν μέχρι δύο μέτρων καὶ δέκα ἑκατοστῶν, πλάτος δὲ ὀγδοήκοντα πέντε ἑκατοστῶν καὶ πᾶχος τριᾶκοντα πέντε ἑκατοστῶν κατὰ μέσον ὄρον· τέσσαρες δὲ μεγάλοι τετράγωνοι δεξάμεναί, ἐν αἷς οἱ ἀρχαῖοι ἐταμίευον ὕδωρ, καὶ πολλοὶ λίθοι σεσωρευμένοι εἰσὶ τὰ μόνα λείψανα τῶν κτιρίων, ἅτινα ἐξωρξίζον βεβαίως τοῦ μεγαλοπράγμονος Πολυκράτους τὴν ἀκρόπολιν. Τῆς πόλεως Σάμου ἐφαίνοντο μέχρι τέλους τοῦ ἐκκαίδεκάτου αἰῶνος πλεῖστα εἰρηπία, ὃ δὲ Πορκάκιος τῷ ἔτει 1590 ἔγραφεν ὅτι αὐτόθι ὑπῆρχε μεγαλοπρεπῆς πόλις, ἧς περιεσώζοντο λείψανα μεγάλων οἰκοδομῶν καὶ πλεῖστοι κίονες· πάντα ταῦτα ὁμως βαθμηδὸν ἐγένοντο ἐξίτηλα, τῶν μαρμάρων ἢ ἀλλαχόσε δι' ἰδιωτικὰς χρεῖας μετακομισθέντων ἢ εἰς ἄσβεστον μεταποιηθέντων καὶ νῦν μόνον ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων τειχίων τεκμαιρόμεθα τὸ μεγαλεῖον τῆς περιδόξου ἄλλοτε ἐκείνης πόλεως.

Ἄλλ' ἢ σειρὰ τοῦ λόγου φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν περιγραφὴν ἑτέρου τε-

ραστίου ἔργου τῆς ἀρχαιότητος, ἐνὸς τῶν τριῶν θαυμασίων τῆς Σάμου, ὅπερ, ἐπισκεψόμενος, ἐξυμνεῖ ὑπερβαλλόντως ὁ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ ἱστορικός· εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἀμφίστομον ὄρυγμα, ὅπερ κατεσκευάσεν Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου ὁ Μεγαρεὺς ἀρχιτέκτων, καὶ περὶ τοῦ ὅποιου ἀσαφῆ τινα καὶ ἀμφίβολα εἶπομεν καὶ ἡμεῖς ἐν κεφαλαίῳ εἰκοστῷ δευτέρῳ τοῦ πρώτου τόμου, ὡς περὶ πράγματος ἀπλῶς ἱστορικοῦ, ἀγνώστου δὲ τότε ὄντος. Εὐτυχῶς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ τόμου ἐκείνου, ἐπήλθε τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ ὀρύγματος ἡ ἀνακάλυψις καὶ ὁ πλὴν διακοσίων που μέτρων καθ' ὀλοκληρίαν καθαρισμὸς αὐτοῦ ἀπὸ τε τοῦ ἐνὸς στομίου καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου· ὅθεν καὶ ἡμεῖς εἰσελθόντες εἰς αὐτὸ καὶ λεπτομερῶς τὸ ἔργον περιεργασθέντες, τὴν μεγαλοπραγμοσύνην δὲ τῶν αὐτὸ ἐκτελεσάντων θαυμάσωντες, ἀναπληροῦμεν τὰ τότε ἔλλιπῶς καὶ ἀτελῶς ἀναγραφέντα, ἐν τῷ βιβλίῳ τῷδε τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ποιούμενοι. Ἀλλὰ πρότερον ἴδωμεν τί ὁ Ἡρόδοτος περὶ τοῦ ὀρύγματος ἐκείνου γράφει.

Οὕρεος ὑψηλοῦ ἐς πεντήκορτα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξόμενον ἀμφίστομον· τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἐπὶ στάδιοι εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρκεται, τρίπον δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετεύομενον διὰ σωλήνων, παραγίγεται εἰς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. Ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου.

Ἐν πρώτοις ἄπορον ἡμῖν φαίνεται ὅτι οὐδεὶς τῶν μεθ' Ἡρόδοτον γραψάντων ἀρχαίων ἐμνημόνευσε τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ τεχνουργήματος, ἀλλ' οὐδὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αὐτὸ εἰς ἀχρηστίαν ἔκτοτε περιῆλθε, δι' ὅπερ καὶ τὴν προσοχὴν τῶν ὕστερον γεγονότων συγγραφέων διέλαθεν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἔχνη ὑδραγωγείου τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, διακρινόμενα ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ ὄρους, ἐν τοῖς ἐγκάτοις τοῦ ὀποίου τὸ παλαιὸν ὀρώρκετο ὄρυγμα, καὶ τείχη ὑδραγωγείου, περιωζόμενα κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς κώμης Μύλων ὁδόν, μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ ἐγχώριοι ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἑτέροις ἐχρήσαντο ὑδραγωγείοις εἴτε πρὸς διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος εἰς τὴν πόλιν εἴτε καὶ πρὸς ἀρδευσιν τῆς πεδιάδος, ἐν ἧ' οἱ γεωφυχοῦντες συνεχῶς ἀποκαλύπτουσι πηλίνους σωλήνας ἀρχαίας κατασκευῆς πρὸς τοῦτο τεθειμένους. Ἴσως δὲ καὶ τῆς

μεγάλης ἐπὶ Ἡροδότου πηγῆς ἐξαντληθείσης σὺν τῷ χρόνῳ ἢ ἀνεπαρκoῦς καταστάσεως, ἠναγκάσθησαν οἱ ἐγγύριοι νὰ μεταφέρωσιν ὀψιαιότερον τὰ ὕδατα τῶν μεταξὺ τῆς Μονῆς τῆς Μεγάλης Παναγίας καὶ τοῦ Παγώνθου διαφόρων πηγῶν τοῦ Ἰμβράσου ποταμοῦ, ὧν ἡ μείζων τανῦν καλεῖται *φλέβα τοῦ Ζαρπάνη*, καὶ αὐξήσωσι τὸ τῆς μεγάλης πηγῆς πρὸς χρῆσιν τῆς πόλεως ὕδωρ· λέγομεν δὲ τοῦτο, διότι, ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν ὑδραγωγείων πειθόμεθα, τὸ ἐκ τῶν πηγῶν ἐκείνων ὀχετεύομενον ὕδωρ ἤγετο πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Ἡροδότου πηγὴν. Ταῦτα πάντα ἐνισχύουσι τὴν ἰδέαν ἡμῶν ὅτι πολλῶ ὕστερον μετὰ τὸν Ἀλικαρνασσία ἱστορικὸν τὸ ὑδραγωγεῖον ὑπῆρχεν ἐν χρήσει, ἐφ' ὅσον καὶ ἐντὸς ἔτι αὐτοῦ διακρίνονται ἐπισκευαὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

Ὅποιοι δ' ἐγένετο ὁ τὸ ἐν Σάμῳ ὄρυγμα τεχνουργήσας Εὐπαλίνος, κατὰ τίνα χρόνον ἔζη καὶ πότε καὶ ὑπὸ τίνας περιστάσεις ἐτεχνούργησεν αὐτό, δι' ἀκριβείας δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν· διότι, ὡς ἔφθημεν ἀλλαχοῦ εἰπόντες, τῶν συγγραμμάτων πάντων τῶν Σαμίων συγγραφέων ἐξιτήλων τῷ χρόνῳ γενομένων, ἠγνοοῦμεν ἂν οὐ μόνον τὸν τεχνουργήσαντα Εὐπαλίνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ τεχνουργηθὲν ὄρυγμα, εἰ μὴ ὁ Ἡρόδοτος ἔγραφε περὶ αὐτῶν. Καθ' ἡμᾶς, τὸ μὲν ὄρυγμα δὲν ἀνατρέχει πέραν τοῦ ἔκτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ὡς ἐκ τοῦ ἰσοδόμου τῆς κατασκευῆς εἰκάζομεν, Εὐπαλίνος δὲ ὁ τοῦ Ναυστρόφου υἱὸς ἦτο ἢ εἰς τῶν συντελεσάντων τῇ μετατροπῇ τοῦ πολιτεύματος ἐν Σάμῳ Μεγαρέων αἰχμαλώτων, καθ' ἃ ἐν κεφαλαίῳ ὀγδόῳ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος κατὰ πλάτος ἱστορήσαμεν, ἢ εἰς τῶν οἰκείων αὐτῶν, ἐλθὼν ἐκ Μεγάρων εἰς Σάμον καθ' ὃν χρόνον ἔμαθεν ὅτι οἱ αἰχμαλωτευθέντες ὁμοπολιταὶ αὐτοῦ, πολιταὶ Σάμιοι γερόμενοι καὶ κατ' ἀκολουθίαν τιμῶν ἀπολαύοντες, ἐξελέξαντο τὴν Σάμον ἀντὶ δευτέρας πατρίδος καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταβιώσωσιν ἐν αὐτῇ. Ὅτι δὲ ὁ ἀνὴρ ἦτο ἐξόχου διανοίας καὶ μεγαλεπήβολος λῆαν, μαρτυρεῖ αὐτὸ τὸ τεράστιον ἔργον, ὃ αὐτὸς ἐτεχνίτευσε καὶ τοῦ ὁποιοῦ ἢ κατασκευῆ, καθ' ἡμᾶς, ἤρξατο ἐξήκοντα ἄκτῳ ἢ τεσσαράκοντα τέσσαρα ἔτη πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἤρξατο ἡ τυραννὶς τοῦ Πολυκράτους, ἀκμάσαντας ὡς μὲν τινες λέγουσι τῷ πεντακοσιοστῷ ἐξηκοστῷ, ὡς δ' ἕτεροι τῷ πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ πρὸ Χριστοῦ ἔτει, συνετελέσθη δὲ ἴσως ἐπὶ Πολυκράτους ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, διότι ἡ μὲν διπλῆ τοῦ ὄρους διάτρησις πρὸς κατασκευὴν ὀρύγματος καὶ ὑδραγωγείου παρ' αὐτῷ εἰς ἕκτασιν σταδίων ἐπτὰ καὶ εἰς βᾶθος εἰκοσίπηχυ ἀπῆται χρόνον

μακρόν, εἶχε δὲ καὶ πολλὰς τὰς δυσχερείας, ὡς ἐκ τῆς φύσεως δὲ τοῦ ἔργου καὶ τῆς στενότητος τοῦ μέρους δὲν ἠδύναντο πολλοὶ νὰ ἐργάζωνται συγχρόνως ἐν αὐτῷ.

Ἄλλὰ ὁποῖος ἄρχε γὰρ ἦτο ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ Εὐπαλῖνος ἐπεχείρησε νὰ διατρυπήσῃ ὄρος πετρῶδες καὶ νὰ ἀπαντήσῃ τηλικαύτως πρὸς τοῦτο δυσχερείας ἵνα μεταφέρῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾧ ἀσυγκρίτως εὐχερέστερον ὑπῆρχεν αὐτῷ νὰ διοχετεύσῃ ἐκ τῆς πηγῆς τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν, παρακκίμπτων τὸ ὄρος διὰ σωλήνων καὶ ἐργαζόμενος οὐχὶ ἐν τοῖς ἐγκάτοις, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτοῦ ἐπιφανείᾳ; Τὸν τοιοῦτον λόγον δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν ἐν τῇ ἱστορικῇ μελέτῃ τῶν τότε χρόνων. Οἱ γὰρ *Ἕλληες τὸ πάλαι*, λέγει ὁ Θουκυδίδης, καὶ τῶν βαρβάρων οἳ τε ἐν τῇ ἠπειρῷ παραθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιουῖσθαι ναυσίν, ἐπ' ἀλλήλοις ἐτρέποντο πρὸς ληστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ προτέρου αὐτῶν ἕνεκα καὶ τοῖς ἀσθερέσι τροφῆς· καὶ προσπίπτοντες πόλεις ἀτειχίστους καὶ κατὰ κόμας οἰκουμέναις ἤρπαζον καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνῃ τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δὲ τι καὶ δόξης μᾶλλον· ἐληίζοντο δὲ κατ' ἠπειρον ἀλλήλους. Ἄλλως τε καὶ ἐν Σάμῳ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὡς ἀλλαχοῦ ἱστορήσαμεν, συνεχεῖς ὑπῆρχον πόλεμοι οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν ἐξωθεν πρὸς διαρπαγὴν ἢ λεηλασίαν ἐπερχομένων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Καρικῆς καταγωγῆς ἀρχαίων τῆς νήσου κατοίκων καὶ τῶν Δωρικῶν ἢ Ἰωνικῶν γένους ἐπηλύδων, οἳτινες, διαιρέσαντες τὴν νῆσον εἰς δύο φυλάς, τὴν *Χησίαν* καὶ τὴν *Ἀστυπάλαιαν*, ὤκουν ἐν αὐτῇ. Ὅθεν καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἔνευ τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἦτο τοῖς ἐπιχωρίοις νὰ ἔχωσιν ἐξήσφαλισμένα πάντα τὰ πρὸς τὸν βίον χρειώδη, ἐν ᾗ περιπτώσει ἠναγκάζοντο νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς τῆς τετειχισμένης πόλεως καὶ ἐν αὐτῇ τὴν σωτηρίαν ἐκζητήσωσι. Τί δὲ τοῦ ὕδατος χρειωδέστερον ἢ πῶς ἠδύναντο οἱ ἐν τῇ πόλει καταφεύγοντες νὰ ἀντιστῶσιν εἰς μακροχρόνιον πολιορκίαν, ἐὰν ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὴν εὐκολίαν τοῦ ἀποκόπτειν τὸ εἰς αὐτοὺς ἐκ τινος πηγῆς διοχετευόμενον ὕδωρ καὶ εἰς λειψυδρίαν περιάγειν αὐτούς;

Ὅτι τὸ ὑψηλὸν ὄρος, ἐν τοῖς ἐγκάτοις τοῦ ὁποίου ὀρώρυκτο τὸ ὄρυγμα, εἶναι τὸ νῦν *Καστρί* καλούμενον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ ἀκρόπολις τῆς Σάμου, καὶ ὅτι αὐτόθι ἔδει νὰ ἀναζητηθῇ πάντοτε τὸ τοῦ Εὐπαλῖνου ἔργον, τοῦτο αὐτῇ τοῦ μέρους ἡ θέσις ἐκ

πρώτης παρατηρήσεως δύναται νὰ πείσῃ ἕκαστον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ καταμέτρησις τοῦ Ἡροδότου, διδόντος εἰς τὸ ὄρος *Καστρι* ὕψος ὀργυιῶν ἑκατὸν πεντήκοντα, ὑπολείπεται κατὰ εἴκοσιν ὀκτώ που γαλλικὰ μέτρα τοῦ πραγματικοῦ ὕψους αὐτοῦ, ἔχοντος τριούτο κατὰ τὰς νεωτέρας καταμετρήσεις διακοσίων τεσσαράκοντα ὀκτώ γαλλικῶν μέτρων· τὴν διαφορὰν ὁμῶς ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τῇ *συνηθείᾳ*, ἣν πᾶντοτε οἱ ἀρχαῖοι εἶχον νὰ στρογγυλεύωσι τοὺς ἀριθμοὺς κατ' ὀλίγον, ὅτε μὲν ὑπερβαίνοντες, ὅτε δὲ ὑπολείπομενοι κατὰ τι αὐτῶν.

Ὁ Ἡρόδοτος, περιγράφων τὸ ὄρυγμα, λόγον ποιεῖται περὶ μόνου τοῦ μέρους αὐτοῦ, ὅπερ ὀρώρυκτο ἐν τῷ ὄρει· φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁμῶς αὐτὸ παρεξετείνεται ἐνθεν μὲν πρὸς ἄρκτον μέχρι τῆς πηγῆς ἐξ ἧς προσεδέχεται τὸ ὕδωρ, ἐνθεν δὲ πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος, ἐνθα διωχέτευσεν αὐτό. Ἐπρεπεν ἄρα αἱ ἐργασίαι νὰ ἀρχίσωσιν ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν ἵνα ἀκριβῶς γνωσθῇ πόθεν προσελαμβάνετο τὸ ὕδωρ, ποίαν γραμμὴν τὸ ὄρυγμα ἐλάμβανε ἐν τῷ ὄρει καὶ ποῦ τὸ ὕδωρ ἔρρεεν ἐν τῇ πύλει καὶ ἐν τῷ λιμένι. Καὶ ἤρξαντο λοιπὸν αἱ ἐργασίαι ἐν μὲν τῷ πρὸς μεσημβρίαν μέρει τοῦ ὀρύγματος ὑπὸ τῆς ἐπιστάσις τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Σταυροῦ Θεοφάνους Ἀρέλη τῆς εἰκοστῆ πέμπτης Μαΐου, ἐν δὲ τῷ πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τῆς ἐπιστάσις τοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἀγίας Τριάδος ἐνασκουμένου ἱερομονάχου Κυρίλλου Μονίνα τῆς δωδεκάτης Ἰουνίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ δευτέρου ἔτους.

Γνωστὴ τοῖς Σαμίσις ἀπὸ πολλοῦ ἦτο ἡ μεγάλη πηγὴ, ἧς τὸ ὕδωρ διωχετεύετο διὰ τοῦ Εὐπαλινείου ὀρύγματος· καλεῖται δὲ αὕτη τανῦν Ἀγιάδες οὐχὶ βεβαίως ἀπὸ τῶν παρ' ἀρχαίοις *Ναιχάδων*, ἀλλὰ διότι παρακειμένων αὐτόθι δύο ναίσκων, τιμωμένων τοῦ μὲν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς γεννήσεως, τοῦ δὲ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, ὁ λαὸς ὠνόμασεν, ὡς συνήθως συμβαίνει, τὴν θέσιν, ἐν ἧ κείνται οἱ δύο ναῖσκοι, Ἀγίους Ἰωάννας ἢ ἐν γλώσσει παραφθαρμένη Ἀγίους Γιάννηδες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο, ἔτι μᾶλλον παραφθαρὲν, ἐγένετο βαθμηδὸν Ἀἱ Γιάννηδες καὶ ἐπὶ τέλους Ἀγιάδες. Ὑπὸ τὸν ἕτερον τῶν ναῶν τούτων, τὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς γεννήσεως τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τιμώμενον, σώζεται ἀρχαιοτάτη δεξαμενὴ, ἔχουσα δύο ὀπάς, τὴν μὲν πρὸς δυσμᾶς, τὴν δὲ ἀνατολικώτερον, δι' ὧν προσδέχεται αὕτη ὕδωρ πολὺ. Γέροντις διεβεβαίωσεν ἡμᾶς ὅτι εἰς ἀπόστασιν πενήκον-

τα μέτρων ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς δυσμικῶς, σκάπτων ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ τὴν αὐτόθι πατρικὴν ἄμπελον, ἀπεκάλυψε πηγὴν, ἀναβλύσαν ἀφθονώτατον ὕδωρ, ἣτις ὁμῶς ἔκτοτ' ἐπεσχώθη· αὕτη δὲ ἀναμφιλέκτως εἶναι ἢ τοῦ Ἡροδότου μεγάλη πηγὴ, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ διωχετεύετο διὰ τοῦ παρακειμένου ὄρους εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν. Στηρίζεται δὲ ἡ προμνησθεῖσα δεξαμενὴ ἐπὶ πεντεκαίδεκα τετραγωνικῶν στύλων λελαξευμένου λίθου καὶ ἔχει μῆκος μὲν ἑπτὰ μέτρων, πλάτος δὲ πέντε καὶ ἡμίσεος. Ἐπ' ἀληθείας, χάριτες πολλαὶ ὀφείλονται τῷ πρώτῳ συλλαβόντι τὴν ιδέαν ἵνα ἐπὶ τῆς δεξαμενῆς ταύτης χριστιανικὸν κτίση ναὸν καὶ διασώσαντι οὕτω τὸ ἀρχαῖον αὐτὸ μνημεῖον ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς τοῦ τε πανδαμάτορος χρόνου καὶ τῶν ἀφιλοκάλων ἀνθρώπων. Αὐτόθεν ἤρχιζε τὸ ὄρυγμα, ὅπερ νῦν βῆθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἔχει δύο μέχρι δέκα μέτρων, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους, καὶ πλάτος τεσσαράκοντα μέχρις ὀγδοήκοντα ἑκατοστῶν· ἐν ἐνὶ δὲ μέρει καὶ εἰς ἕκτασιν δέκα μέτρων αἱ τοῦ ὀρύγματος πλευραὶ εἴτε ἐκ πολλῆς πίεσεως εἴτε ἐκ σεισμοῦ φαίνονται ἀποβαλοῦσαι τὴν εὐθυγραμμίαν αὐτῶν καὶ ἐνωθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἰς βῆθος ἡμίσεος μέτρον, μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ὄρυγμα ἀναλαμβάνει τὸ πρότερον αὐτοῦ εὖρος. Διευθύνεται δ' ἐν ἀρχῇ τὸ ὄρυγμα πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἕκτασιν πεντακοσίων εἴκοσι πέντε μέτρων, εἶτα δὲ λαμβάνει στροφὴν πρὸς τὸ νοτιοδυσμικόν, ἔνθα καὶ ἀφαντοῦται.

Τοῦ ἀρχαίου ὕδραγωγείου ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς μέχρι τοῦ ρεύματος κεκαλυμμένου διὰ χώματος ἐν πολλοῖς καὶ κατεστραμμένου ὄντος, ἐδέησε νὰ ἐπιληφθῶσιν ἐργασίας συντόνου πρὸς καθαρισμὸν μὲν τοῦ κεκαλυμμένου μέρους, πρὸς κτίσιν δὲ τοῦ κατεστραμμένου· ἐπεσκευάσθησαν δὲ μέχρι τοῦδε τετρακόσια δέκα μέτρα αὐτοῦ μετὰ φεγγιτῶν δεκατεσσάρων, τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν φεγγιτῶν γενησομένων εἴκοσι τεσσάρων.

Ἄλλὰ διὰ τί ἔρα γέ ὁ Εὐπαλῖνος δὲν ἠκολούθησεν εὐθείᾳ γραμμῇ ἀπὸ τῆς πηγῆς πρὸς τὸ ὄρος, ἀλλὰ τοσοῦτους ἔδωκεν ἐλιγμούς εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ; Τὸ αἴτιον ἀποδοτέον πάντως εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ αὐτόθι ρεύματος, τοῦ τανῦν λεγομένου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὸ πάλαι δὲ ἕσως ἐνὸς τῶν διαβρεχόντων τὴν νῆσον ποταμῶν, οὗ ταῖς περιστροφαῖς ἠναγκάσθη νὰ παρακολουθήσῃ ὁ τεχνίτης. Τὰ δὲ ἐκ τῆς ὀρύξεως τοῦ αὐτόθι ὕδραγωγείου ἐξαχθέντα χώματα ἀπετέλεσαν λόφους ἀρκούντως ὑψηλοῦς, οἵτινες ἄχρι τοῦδε τῆδε κἀκεῖσε δείκνυνται.

Ὡς ἀνωτέρω ἀνεγραψάμεν, τὸ ὕδραγωγεῖον, λαμβάνον στροφὴν πρὸς

τὸ νοτιοδυτικόν, ἀφαντοῦται· ἀνευρέθη δὲ αὐτὸ τριακόσια τεσσαράκοντα μέτρα μεσημβρινοδυτικῶς τοῦ ρεύματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ ὄρους Καστρί. Γενομένης αὐτόθι ἀνασκαφῆς εἰς βάθος πέντε καὶ ἡμίσεος μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄρους, ἀνεφάνη τὸ ἀμφίστομον τοῦ Ἡροδότου ὄρυγμα, εἰς τὸ ὁποῖον κατέρχεται τις διὰ δεκαεπτὰ νεωστὶ κατασκευασθεισῶν βαθμίδων· ἔχει δὲ αὐτὸ ἐν τῇ εἰσόδῳ ὕψος δύο μέτρων καὶ πλάτος ἐξήκοντα ἑκατοστῶν. Ἐν τῷ στομίῳ καὶ ἐν ἐκτάσει εἴκοσι μέτρων τὸ ὄρυγμα εἶναι λελαξευμένον ἐν τῷ ὄρει· προσωτέρω δὲ ἄρχεται τείχος ρωμαϊκῆς κατασκευῆς, προστατεύον αὐτὸ καὶ ἔχον μῆκος μὲν τριάκοντα ἐπτὰ μέτρων, πλάτος δὲ ἑβδομήκοντα πέντε ἑκατοστῶν καὶ ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Ἀρχομένου δὲ τοῦ τείχους τούτου, ἀπαντᾷ τις χεῖνον πλαγίως αὐτοῦ τὸ ὑδραγωγεῖον, ἢ, καθ' Ἡρόδοτον εἰπεῖν, ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσιπληχὺ βάθος, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίγνεται εἰς τὴν πόλιν. Ἐχει δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον πλάτος πενήκοντα τεσσάρων ἑκατοστῶν καὶ ἐκαθαρίσθησαν ἐξ αὐτοῦ μέχρι τοῦδε μέτρα τριάκοντα.

Διελθὼν τις τὰ ὡς ἀνωτέρω προείπομεν τριάκοντα ἐπτὰ μέτρα τείχους τῆς ρωμαϊκῆς κατασκευῆς, ἀπκντᾷ τὸ ἀρχαῖον ὄρυγμα, κατασκευασμένον ἐκ λίθων τετραγώνων, τεχνικώτατα ἐπ' ἀλλήλοις ἐφηρμοσμένων, καὶ κολυπτόμενον ὑπὸ θόλου τριγωνικοῦ, ἐξ ὁμοίων λίθων ἐπ' ἴσης κατασκευασμένου· ἔχει δὲ τὸ καλλιτεχνικώτατον αὐτὸ ὄρυγμα ὕψος μὲν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος γαλλικοῦ μέτρου, πλάτος δὲ ἑβδομήκοντα τριῶν ἑκατοστῶν καὶ προκαλεῖ πρᾶγματι τὸν θαυμασμόν τοῦ παρατηρητοῦ διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῶν ἀρχαίων, οἵτινες διττὴν εἶχον νὰ ἐνεργήσωσιν αὐτόθι καὶ δυσχερεστάτην ἐργασίαν, πρῶτον νὰ διατρήσωσι τὸ ὄρος καὶ δεύτερον νὰ κατασκευάσωσι τὴν ἐν αὐτῷ τετειχισμένην καὶ θολωτὴν ὁδὸν ἵνα διέρχωνται δι' αὐτῆς. Ἐδέησε δὲ νὰ κατασκευάσωσι τὴν τοιαύτην τετειχισμένην καὶ θολωτὴν ὁδόν, διότι τὸ ὄρος αὐτόθι δὲν ἦτο λίαν στερεὸν καὶ κατάρροισι πετρῶν καὶ χωμάτων ἠδύναντο νὰ καταστρέψωσι, καταχωννύουσαι τὸ ἔργον. Πράγματι δ' ἐν ἐνὶ μέρει, ἐνθα ὁ θόλος εἶναι κατεστραμμένος, ὕλαι, ἐκ τοῦ ὄρους καταρρεύσασαι, ἔφραξαν τὴν διέβασιν, ἣν ἀναρριχώμενός τις δι' αὐτῶν ποιεῖται· ἀλλαχοῦ δ' αἱ λιθόκτιστοι πλευραὶ, πιεσθεῖσαι πρὸς τὰ ἔσω, τοσοῦτο ἐξέκλιναν τῆς εὐθυγραμμίας, ὥστε ἡ διέβασις εἰς ἄνθρωπον εὐσαρκὸν τυγχάνει δυσχερῆς. Ἐκτείνεται δὲ τὸ ὄρυγμα αὐτὸ ἑκατόν

ἐξήκοντα ἕξ μέτρα ἐντὸς τοῦ ὄρους, περαιτέρω τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθημεν νὰ προβῶμεν, ἅτε μὴ καθαρισθέντος εἰσέτι τοῦ μέρους.

Τὸ δὲ ἄλλο εἰκοσίπηχυ ὄρυγμα ἢ τὸ κυρίως ὑδραγωγεῖον μικρὸν ἀπὸ τοῦ στομίου ἀφαντοῦται, διότι εἶναι ἐσκαμμένον ἀμέσως ὑπὸ τὸ πρῶτον ὄρυγμα, τὸ τετειχισμένον καὶ θολωτόν, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἐτέρᾳ τοῦ ὄρους πλευρᾷ, τῇ πρὸς τὸ Τηγάνιον, εἶναι παραλλήλως τοῦ πρώτου ὀρύγματος λελαξευμένον ἐν τῷ ὄρει, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἴδει. Καὶ θαυμαστὸν ἄρα εἶναι καὶ πολλῆς τῆς ἐκπλήξεως πρόξενον πῶς ἐν τῷ ταρταρῶδει ἐκείνῳ χώρῳ, τῷ μόλις πεντήκοντα τεσσάρων ἑκατοστῶν γαλλικοῦ μέτρου εὖρος ἔχοντι, ἐδυνήθησαν οἱ ἀρχαῖοι νὰ ποιήσωσι τοιαύτην ἐργασίαν. Τίνα ὑπομονήν, ὅποσον δὲ χρόνον ἀπήτησε τὸ περατούργημα αὐτό, ἀφ' οὗ οὔτε πολλοὶ οὔτε ἐπὶ μακρὸν νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν στενότητα τοῦ μέρους καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἄλλων ἐργαλείων, πλὴν τοῦ λωστοῦ καὶ τῆς σφύρας, ἠδύναντο ;

Τὸ δὲ ὕδωρ ὠχετεύετο διὰ τῶν σωλῆνων, οἵτινες εἶχον τεθῆ ἐν τῷ ὑδραγωγείῳ κάτωθεν μὲν τοῦ πρὸς τὴν πηγὴν, παραπλεύρως δὲ τοῦ πρὸς τὴν πόλιν ἄνω ὀρύγματος. Οἱ σωλῆνες οὗτοι, πολλαχοῦ διατηρούμενοι, εἶναι τοσοῦτον ἐντελῶς ἐξεργασμένοι, ὥστε φαίνονται ὡς εἰχθῆς τεθέντες, καίτοι τοσοῦτων αἰώνων ἔκτοτε παρελθόντων· ἔχουσι δὲ οὗτοι μῆκος μὲν ἐξήκοντα πέντε μέχρις ἐξήκοντα ἐπτὰ ἑκατοστῶν γαλλικοῦ μέτρου, περίμετρον δὲ ὀγδοήκοντα μέχρις ὀγδοήκοντα τριῶν καὶ πάχος τριῶν μέχρι τεσσάρων ἑκατοστῶν. Ἐνιοὶ αὐτῶν εἰσι κοίλοι, ἀλλ' οἱ πλείους εἰσι στρογγύλοι· εἰσάγεται δὲ ὁ εἷς σωλὴν εἰς τὸν ἕτερον καὶ ἀνά δύο σωλῆνας ὁ εἷς ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ὀπήν τινα εἴτε πρὸς καθαρισμὸν αὐτοῦ εἴτε ὅπως τὸ ὕδωρ ἔρχηται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα καὶ διευκολύνηται οὕτως ἢ διοχέτευσις αὐτοῦ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὀρύγματος καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῷ ὑδραγωγείου ἐκ μέρους τῆς πηγῆς ἱκανὰ ταῦτα· ἐπὶ τῆς κατασκευασθησομένης δὲ πύλης τῆς εἰσόδου τοῦ ὀρύγματος ἐν τῷ μέρει τούτου χαρακτηθήσεται τὸ ἐπόμενον ἠρωελεγειὸν ἐπίγραμμα, πεποιημένον ὑπὸ Λεάνδρου Ἀρβανιτῆκη.

*Μηκεδαγὸν τόδ' ὄρυγμα, εὐτυκτον, θαῦμα ιδέσθαι,
ὑδατος ἔγκασιν οἷς μακρὸν ἀγωγὸν ἔχον,
Εὐπαλίτρος ὃ τευξέε ἰδυίησι πραπίδεςσι,
συγχωσθὲν δὲ χρόνον δηρὸν ἄϊστον ἔην,
ζήλου Κωνσταντίνου ἀρίφροτος Ἀδοσίδαο,
ἠγεμονεύοντος τηλεκλυτοῦ Σάμου,*

*ἀδροτάτη δαπάνη δῆμος Σαμίων μεγαθέμων
καίλισεν ἐκθάψας, οἶον ἔην τὸ πάρος,
Κηρίλλου πατρὸς σεπτοῦ ἀγιοτριαδίτεω
τῆν τοῦδε στόματος σχόντος ἐπιστάσλην.*

Τὸ δὲ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν τοῦ ὄρους πλευρὰν στόμιον τοῦ ὄρυγματος εὐρέθη τριακόσια μέτρα μακρὰν τῆς ἀμχιτοῦ ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ Χώρας εἰς τὸν λιμένα Τηγανίου καὶ ἑκατὸν δέκα μέτρα τῆς θαλάσσης διεχούσης. Πρὸ τοῦ στομίου τούτου ὑπῆρχε, φαίνεται, τὸ πάλαι μικρὰ τετράγωνος οἰκοδομή, ἧς τὰ ἐρείπια φαίνονται ἔτι, ἔχοντα μῆκος μέτρων ἑνδεκα καὶ ἑκατοστῶν τεσσαράκοντα πέντε καὶ πρὸς μὲν τὸ στόμιον πλάτος μέτρων δέκα, μετὰ πέντε δὲ μέτρα εὐρυνόμενα σταυροειδῶς, ἐκάστου κέρατος τοῦ σταυροῦ τούτου ἔχοντος εὗρος μέτρων δύο καὶ ἐνενηκόντα πέντε ἑκατοστῶν. Ἐν τῷ ὄρυγματι κατέρχεται τις δι' ἀρχαίας λιθίνης κλίμακος ἐξ ἑπτὰ βηθμίδων. Τὸ ὄρυγμα αὐτόθεν χωρεῖ ἐκ τοῦ νοτιοανατολικοῦ πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν καὶ κατόπιν τρέπεται πρὸς τὸ βόρειον. Ἐν τῇ ἀρχῇ ἡ κατασκευὴ εἶναι ἀρχαία διὰ λίθων ἀββακιδῶν λαλοῦσάντων, ἡ δὲ πρώτη πάροδος ἔχει ὕψος ἑνὸς μέτρου καὶ ἐβδομήκοντα ἑκατοστῶν καὶ πλάτος ἐβδομήκοντα ἑκατοστῶν· μετὰ τινὰ δὲ βήματα τὸ ὄρυγμα εἶναι κατασκευασμένον δι' ἄμμοκονίας καὶ στεγάζεται διὰ πλακῶν ὀγκωδῶν, ἔχουσῶν πᾶχος τεσσαράκοντα ἑκατοστῶν. Κατόπιν δὲ τούτων τὸ ὄρυγμα εἶναι κατασκευασμένον ἐκ λίθων, ὧν αἱ πλευραὶ σχηματίζουσι πολύγωνα ἀκανόνιστα ἀρχαίας ἐργασίας· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπαντᾷ θόλος ἀσβεστόκτιστος. Τριακόνα μέτρα προχωρήσας τις οὕτως, εὐρίσκει θύραν, ἧτις κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους κατασκευασθεῖσα, ὡς ἐκ τῆς αὐτόθι ὑπαρχούσης ἀσβεστοκτίστου ἐπισκευῆς δεικνύται, ἐξησφάλιζε τὸ ὄρυγμα ἐν γένει· ἐν τῷ ἀριστερῷ δὲ τῆς θύρας μέρει εὑρίηται δύο ἐπιμήκεις τριγωνικαὶ ὀπί, ὅμοιαι πρὸς τὰς κοινῶς λεγομένας πολεμιστρας. Ὀλίγω δὲ προσωτέρω, παραπλευρῶς καὶ δεξιόθεν τοῦ ὄρυγματος, ἀρχεται τὸ δεύτερον ὄρυγμα ἢ τὸ ὑδραγωγεῖον, ἔχον πλάτος ὀγδοήκοντα ἑκατοστῶν καὶ βῆθος ἑπτὰ μέτρων ἢ εἰκοσι πῆχεων καθ' Ἡρόδοτον· τὸ δὲ ἐν γένει ὄρυγμα ἀπὸ πλευρᾶς εἰς πλευρὰν ἔχει αὐτόθι πλάτος μὲν ἑνὸς μέτρου καὶ ὀγδοήκοντα ἑκατοστῶν, ὕψος δὲ ἑνὸς μέτρου καὶ ἐβδομήκοντα ἑκατοστῶν. Εἶναι δὲ τὸ ὄρυγμα καὶ τὸ παρ' αὐτῷ ὑδραγωγεῖον ἐσκαμμένον ἐν τῇ πέτρᾳ τοῦ ὄρους διὰ σμίλης, ὅπερ βεβαίως ἀπήτησεν ἀξιολογιστὸν τε υπομονὴν καὶ χρόνον οὐκ ὀλί-

γού παρέλευσιν· κατὰ διαστήματα δὲ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρου φαίνονται ἔτι αἱ θέσεις, ἐν αἷς οἱ τότε ἐργαζόμενοι ἀπέθετον τὰς λυχνίας αὐτῶν ἵνα βλέπωσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρικαλέου ἐκείνου ἐρέβους, ἐν δυσὶ δὲ μέρεσιν ὑπάρχουσι καὶ εἶδη κλινῶν, ἐφ' αἷς πρὸς ἀνάπαυσιν κατεκλίνοντο οἱ ἐργαζόμενοι. Εἶναι δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον οὐχὶ καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν γραμμὴν ἄνωθεν ἠνεωγμένον, ἀλλὰ κατὰ διαλείμματα, ὥστε τὸ ὅλον ἀποτελεῖ εἴκοσι καὶ ὀκτώ ἀνοίγματα ἢ φεγγίτας, ὧν τὸ μῆκος παραλλάσσει ἀπὸ δύο μέχρις εἴκοσι μέτρων καὶ οὗς εἶχον φαίνεται ἀνοικτούς ἵνα κατέρχωνται ἐν τῷ πυθμένι καὶ καθαίρωσιν ἐν ἀνάγκῃ τοὺς σωλήνας τοῦ ὕδατος. Ἡ δὲ τοῦ ὀρύγματος πάροδος εἶναι λίαν στενὴ καὶ ἀκροσφαλῆς, μεγίστη δ' ἀπαιτεῖται προσοχὴ τῷ δι' αὐτῆς διερχομένῳ, ἐφ' ὅσον σταγόνες ὑδάτων, διὰ τῶν ρωγμῶν τοῦ ὄρου ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας διαρρέουσαι καὶ ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἐδάφους κρυσταλλωθεῖσαι, κατέστησαν αὐτὸ λίαν ὀλισθηρὸν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ βῆδισιν λίαν κινδυνώδη.

Εἰς ἀπόστανσιν τετρακοσίων τριάκοντα μέτρων ἀπὸ τῆς εἰσόδου, τῆς χωροσταθμίσεως μὴ γενομένης, φαίνεται, ἀκριβοῦς, σχηματίζεται μικρὰ τις καμπή, ὅπως συνδέθῃ βεβχίως ἢ ἐργασία τῶν ἐκ τοῦ ἐνὸς στομίου καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐτέρου ἐργαζομένων. Ἡ ἀπὸ τῆς καμπῆς δὲ ταύτης πρὸς τὰ πρόσω πορεία τυγχάνει οὔσα λίαν ἐπίπονος, διότι ἔνεκα τῶν χωμάτων, ἅτινα κατέρρευσαν ἐκ τοῦ ὄρου ἢ καὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος ὑπὸ τῶν καθαρισάντων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὸ ὑδραγωγεῖον, διεφθέρη τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ ὕψος, δι' ὅπερ ἀναγκάζεται τις νὰ βκίνῃ τετραποδῆται ἐπὶ βορβορώδους στενωτάτου χώρου, παραπλευρῶς ἔχων τὸ ὑδραγωγεῖον χαῖνον καὶ ἔτοιμον νὰ δεχθῇ αὐτὸν ὀλισθαίνοντα καὶ καταπίπτοντα εἰς βῆθος ἐπτὰ μέτρων. Προσέχων δὲ ἵνα μὴ ἐν τῷ ὑδραγωγείῳ καταπέση, προσκρούει συνεχῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς ἄνωθεν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὀροφώματος ἐσχηματισμένους σταλακτίτας καὶ δεινὸν ἐκ τῆς τοιαύτης προσκρούσεως ἀλγῶν, μονολογεῖ, ἄξια, ὦ κεφαλὴ, πάσχεις, θελήσασα ἐν τῷ ὑπογείῳ τούτῳ ἄδη νὰ κατέλθῃς. Ταῦτα δὲ ἡμεῖς μαρτυροῦμεν καὶ ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθινή ἐστὶ, διότι αὐτοπαθῶς τε καὶ ὀλοπαθῶς τὸ πρᾶγμα ἐδιδάχθημεν.

Ἡ τοιοῦτου εἶδους βῆδισις ἐν μέσῳ βορβόρου καὶ ὑγρασίας πολλῆς, ἐν μέσῳ σκότους φρικαλέου, διακοπτομένου ὑπὸ τῆς ἀμυδρᾶς λάμπσεως κηρίου, ὅπερ ὁ εἰσερχόμενος ὀφείλει νὰ κρατῇ ἐν χειρὶ καὶ ὅπερ ἔτοιμον εἶναι νὰ σβεσθῇ κατὰ πᾶν βῆμα, διαρκεῖ περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν. Οὐ-

τως εισήλθομεν καὶ ἡμεῖς τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν τῷ ὀρύγματι, προχωρήσαντες δὲ εἰς ἀπόστασιν ἑξακοσίων ἑξήκοντα τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τοῦ στομίου, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ προβῶμεν περαιτέρω, παρεμποδισθέντες ὑπὸ ἀληθοῦς στήλης σταλακτίτου, ἐμφρασσοῦσης τὸ ὄρυγμα· κατετρίψαμεν δὲ ὅπως φθάσωμεν μέχρι τοῦ σταλακτίτου τούτου καὶ ἐξέλθωμεν τοῦ ὀρύγματος ὥραν μίαν καὶ στιγμαὶς εἴκοσιν. Ἀπὸ τοῦ στομίου δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον, μήπω καθαρισθὲν, λαμβάνει δύο διακλαδώσεις εἰς μῆκος τριακοσίων τριάκοντα ἑξήκοντα μέτρων, καὶ διὰ τῆς μιᾶς μὲν διακλαδώσεως τὸ ὕδωρ παρ-εγγίνετο εἰς τὸν ἀρχαῖον λιμένα τῶν Σαμίων, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας αὐτὸ ὠχετεύετο εἰς τὴν πόλιν. Συνελόντι δ' εἰπεῖν τὸ καθαρισθὲν ὄρυγμα ἐκ μὲν τῆς πρὸς τὴν μεγάλην πηγὴν πλευρᾶς τοῦ ὄρους ἔχει μῆκος ἑκατὸν ἑξήκοντα ἑξήκοντα μέτρων, ἐκ δὲ τῆς ἀντικειμένης πρὸς τὴν πόλιν πλευρᾶς αὐτοῦ ἔχει μῆκος χιλίων, ἧτοι ἐν ὅλοις ἔχει μῆκος χιλίων ἑκατὸν ἑξήκοντα ἑξήκοντα μέτρων· τὸ δὲ ὑδραγωγεῖον ἐκ μὲν τῆς πρὸς τὴν μεγάλην πηγὴν πλευρᾶς τοῦ ὄρους ἔχει μῆκος ὀκτακοσίων τεσσαράκοντα μέτρων, ἐκ δὲ τῆς ἀντικειμένης πρὸς τὴν πόλιν πλευρᾶς τοῦ ὄρους μετὰ τῶν δύο διακλαδώσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν λιμένα καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἔχει μῆκος χιλίων τριακοσίων τριάκοντα ἑξήκοντα μέτρων, ἧτοι ἐν ὅλοις ἔχει μῆκος δισχιλίων καὶ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα ἑξήκοντα μέτρων. Πρὸς ἐντελῆ δὲ τοῦ ὀρύγματος καθαρισμόν ὅπως δύνηται τις νὰ εἰσέρχηται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς στομίου καὶ ἐξέρχηται ἐκ τοῦ ἑτέρου, κατὰ τοὺς γενομένους παρ' ἡμῶν ὑπολογισμούς, δὲν ἀπολείπονται ἀλλ' ἢ ἑκατὸν πενήκοντα ὡς ἑγγιστα μέτρα, ὧν ὁ καθαρισμὸς γενήσεται καὶ αὐτῶν· οὕτω δὲ ἔχομεν τὸ ὑπὸ Ἡροδότου ὀρισθὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος σταδίων ἑπτὰ, δηλὸν ὅτι ἐκάστου σταδίου ἰσοδυναμοῦντος πρὸς μέτρα ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τέσσαρα, ἔχομεν μῆκος χιλίων τριακοσίων δέκα μέτρων, οἷον ὡς ἑγγιστα εἶναι τὸ ἐν τῷ ὄρει ὄρυγμα. Κατασκευασθείσης δὲ θύρας ἐν τῷ πρὸς τὴν πόλιν στομίῳ τοῦ ὀρύγματος, ἐχαράχθη ἐπ' αὐτῆς τὸ ἐπόμενον ἠρωελεγειῖον ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ πολυμαθοῦς καθηγητοῦ Λεάνδρου Ἀρβανιτάκη.

*Μηκεδανὴν σήραγγ' ἀμφίστομον ἔγκασι μακρὰν
αὐλακ' ἔχουσαν ἑοῖς ὕδατος ἠδυνότου,
ἦν ποτε Εὐπαλῖνος, ἀγῆρ Μεγαρέας, κάμε τεύχων,
ἔργον τεκτοσύνης θαῦμ' ὀρώσει μέγα,
ταύτην παρδαμάτωρ συνέχασε χρόνος καὶ αἴστον*

θήκατο ἀλλοδαποῖς ἐνδαπίοις τε ἄμα·
 Ἐδτε δὲ Κωνσταντῖνος ἀρίφρων ἠγεμόνευε
 τηλεκλυτοῖο Σάμου, Ἀδοσίδης ἐπικλην,
 ἠγεμόνος ζήλω Σαμίων τ' ἀγαλόμενοι εἶδεν
 ἐξαυτίς σήραγξ ἡελλοιο φάος,
 Θειοφάνους Σταυροῖο Μονῆς ἠγήτορος ἰρῆς
 τούτῳ τῷ στόματι σπουδῆ ἔφεσταότος.

Οὕτως ἐλύθη ἡ περὶ ἀμφιστόμου τοῦ ὀρύγματος ἀπορία, τοῦ Ἡροδότου τοιοῦτῳ ὀνόματι αὐτὸ ὀνομάσαντος, διότι ἐκατέρωθεν αὐτὸ εἶχε δύο στόμια, ἓν διὰ τὸ ὄρυγμα, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς πάροδος, καὶ ἕτερον διὰ τὸ ὑπ' αὐτῷ ἢ παραπλεύρως αὐτοῦ ὑπάρχον ὑδραγωγεῖον, ἐν ᾧ ὑπῆρχον οἱ τοῦ ὕδατος σωλῆνες· πρὸς συμπλήρωσιν δὲ νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ λύσωμεν καὶ δύο ἀπορίας, ἃς ἠδύνατό τις περὶ αὐτοῦ νὰ ἐκφέρῃ. Πρῶτον, διὰ τί ἐγένοντο δύο ὀρύγματα, τὸ μὲν ἀνώτερον, τὸ δὲ εἴκοσι πήχεις κατώτερον, καὶ δεύτερον διὰ τί τὸ κατώτερον ὄρυγμα μέχρι μὲν τινος ὀρώρεται καθέτως ὑπὸ τὸ ἀνώτερον, ἀπὸ τινος δὲ παραπλεύρως αὐτοῦ. Τὴν λύσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀποριῶν τούτων εὐρίσκομεν, ἐξετάζοντες τὴν θέσιν τῆς πηγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ προῦκειτο νὰ διοχετευθῆ, καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ ὄρους. Πράγματι, τῆς πηγῆς χαμηλῆς λίαν οὐσίας, ἔπρεπεν ἀνάλογον τὴν κλίσιν νὰ ἔχη καὶ ἡ πρὸς τὴν πόλιν διοχέτευσις τοῦ ὕδατος, τούτου δ' ἕνεκεν ἐν τηλικούτῳ βῆθει ἐγένετο αὕτη· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατασκευὴ μόνου τοῦ στενοῦ ὑδραγωγείου δὲν ἦτο δυνατὴ, ἐὰν μὴ ἐρίνετο πρότερον πάροδος τις πρὸς κυκλοφορίαν τῶν ἐργατῶν, ἐδέησε νὰ ὀρύξωσιν ἀνώτερον, ἅμα δὲ καὶ εὐρύτερον ὄρυγμα, δι' οὗ οἱ ἐργάται νὰ διέρχωνται εἴτε ἐργαζόμενοι ἐν τῇ ὀρύξει τοῦ κυρίως ὑδραγωγείου εἴτε καθαίροντες αὐτό, ὡς ἴσως εἶχεν ἀνάγκη καθάρσεως. Πρὸς δὲ ἔνθα μὲν τὸ ἔνδον τοῦ ὄρους ἦτο στερεόν καὶ δὲν ὑπῆρχε καταρροίας κίνδυνος, διέτρησαν αὐτὸ ἐφ' ἱκανὸν πλάτος καὶ τὸ ὑδραγωγεῖον παραπλεύρως τοῦ ὀρύγματος κατασκεύασαν, ἔνθα δὲ τὸ ὄρος δὲν παρείχετο τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἐξησφάλισαν τὸ ὄρυγμα διὰ τείχους θολωτοῦ καὶ ὑπ' αὐτὸ κατασκεύασαν τὸ ὑδραγωγεῖον, τὸ ὁποῖον ἄλλως ἐκινδύνευε νὰ καταχωσθῆ ἐκ καταπιπτουσῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑλῶν. Τοιαύτη τοῦλάχιστον εἶναι ἡ περὶ τούτων ἡμετέρα γνώμη.

Ὅποιοι ἐγένοντο καὶ ὅποσοι ἐεργάσθησαν ἐν τῷ ὀρύγματι ἐκείνῳ, ἄχρις οὗ συντελέσωσιν αὐτό; Ἦσαν ἄρα γε οὗτοι δοῦλοι τῶν Σαμίων

ἢ αἰχμάλωτοι ἄλλοδαποί, ἐξαναγκασθέντες εἰς τὸ τοιοῦτον ἐπίμοχθον ἔργον; Πόσοι ἄρα γε τὸν θάνατον εὖρον, ἐργαζόμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ τίνες διὰ τῆς ζωῆς αὐτῶν παρήγαγον εἰς τὸ εἶναι τὸ μεγαλοῦργημα τοῦ Μεγαρέως τεχνίτου; Πέπλον λήθης ἐπὶ πάντων τούτων ἐξέτειναν οἱ αἰῶνες καὶ οὐδὲν μνημεῖον εὗρέθη, διαφωτίζον ἡμᾶς περὶ τῶν ἀνωτέρω, πλὴν πολλῶν συντριμμιάτων πηλίνων σκευῶν καὶ μιᾶς ἐπιγραφῆς, λεγούσης

*Διονυσόδωρος
ὁ θεοφόρος
μητρὶ Ἐπικρατεῖα
ἀφ' ὧν ἐργάζεται.*

Ἄλλὰ ὅστ' ἀ πολυάριθμα, ἐγκατεσπαρμένα αὐτόθι, καὶ δύο πλάκες τετραγωνικαί, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐντὸς κύκλου ὑπάρχει λελαξευμένος σταυρός, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος χώρος ἐγένετο χριστιανῶν ἢ καὶ ἀσκητῶν ἀπόκρυφον ἐνδικαίτημα καὶ ὅτι ἐδέξατο τοὺς τελευταίους στεναγμοὺς οὐκ ὀλίγων τῶν ζῆν ἐκμετρησάντων αὐτόθι. Τὰ δὲ συντρίμματα πολλῶν ὑδριῶν καὶ δύο εὐρεθῆσαι ἐκκλησιαστικῶς λεγόμενα *καρθηλοβασταγίδες* ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ εἰκάζωμεν ὅτι τοῖς Θεοφανείοις ἐν χρόνοις πονηροῦ Ἰσως οἱ ἁγισμοὶ ἐν τῷ μυστηριώδει αὐτῷ μέρει ἐτελοῦντο. Οἱ ἐν τῷ ὄρυγματι ἐργασθέντες παρῆλθον ἀγνωστοὶ ἡμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν αἰώνων, τὸ ἔργον ὁμῶς αὐτῶν ἀπελείφθη προκείμενον εἰς θαυμασμόν τῶν ὀρώντων καὶ εἰς ἔπαινον τῶν κατασκευασάντων αὐτό, οἰοιδήποτε καὶ ἂν οὗτοι ἐγένοντο. Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι Σάμιοι καὶ χρόνον μακρὸν καὶ ἐργασίαν πολλήν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἔνιοι ἐθυσίασαν ὅπως κατασκευάσωσι τὸ ὄρυγμα· οἱ δὲ νεώτεροι ἀπεκάλυψαν καὶ τῷ φιλαρχαίῳ κόσμῳ γνωστὸν ἐποίησαν, δαπάνη ὀγδοήκοντα καὶ ἐννέα χιλιάδων γροσίων. Εἶναι ἀληθές ὅτι πρὸς ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν καὶ ἐντελῆ τοῦ ἔργου καθαρισμόν ἀπαιτηθήσεται δαπάνη ἀσυγκρίτως μείζων τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης· ἀλλὰ γενναίως καὶ ταύτην θέλει παράσχει ὁ τῶν Σαμίων δῆμος χάριν ἔργου ἐκ τῶν μεγίστων καὶ θαυμασιωτέρων τῆς ἀρχαιότητος (1).

(1) Ἴδὲ τὴν ἡμετέραν διατριβὴν περὶ τοῦ Ὀρύγματος τοῦ Ἐυπαλίνου ἐν Σάμῳ σελ. 1—39 ἐν Σάμῳ 1884 καὶ E. Fabricius, *Alterthümer auf der Insel Samos*.

Μεταξὺ Χώρας καὶ τοῦ ἀρχαίου λιμένος ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας τοῦ ὄρους ἀπαντᾷ σπήλαιόν τι, ἀρχαῖον βεβαίως λατομεῖον, νῦν δ' ἔχον ἐν αὐτῷ μικρὰν ἐκκλησίαν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Εἰσοδείων τῆς Παναγίας τιμωμένην, ἀπὸ δὲ τοῦ σπηλαίου Σπηλιανὴν ἐπωνυμουμένην καὶ ἐκ τῆς ἐν Ἀμοργῷ Μονῆς τῆς Χοζεβιοτίσσης ἐξαρτωμένην· ἔχει δὲ αὐτὸ πλάτος ἀπὸ ὀκτῶ μέχρι πεντεκαίδεκα μέτρων καὶ ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέχρι τεσσάρων μέτρων, πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ὠκοδόμηται ναὸς, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Γεωργίου τιμώμενος. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ διέμενον ἡ Σαμία Σίβυλλα Ἡροφίλη ἢ, κατ' ἄλλους, Φυτώ· εἶναι δὲ τὸ σπήλαιον ἀρκούντως περιεργον καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ εἰσερχομένοις ἐμπνέει μυστηριώδη τινὰ συγκίνησιν ἕνεκα τοῦ βάρους καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης σκοτίας καὶ σιγῆς. Ὁ ναὸς τῶν Εἰσοδείων κεῖται εἰς ἐνενήκοντα τεσσάρων βημάτων βῆθος ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ἢ δ' ἐν αὐτῷ εἰκὼν εἶναι ἀρχαία, ἐπὶ κεράμου πεποιημένη, καὶ, κατὰ τοὺς ἀπλουστέρους, κέκτηται περιεργόν τινα ἰδιότητα· δὴλα δὲ ἔάν τις εὐχῆται νὰ ἀπολαύσῃ τινός, δύναται νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἐπιθέτων νόμισμά τι ἐπὶ τῆς εἰκόνης ἐκείνης, ἐπικολλωμένου τοῦ νομίσματος ἂν ἡ εὐχὴ μέλλει νὰ ἐκπληρωθῇ, ἢ πίπτοντος χαμαὶ ἂν ἡ εὐχὴ δὲν πρόκειται νὰ ἐκπληρωθῇ. Τρεῖς χειροποίητοι δεξιμέναί, ὧν ἡ μία ὄπισθεν τῆς ἐκκλησίας λέγεται ἀγίασμα, προσδέχονται τὰ διὰ τῶν ραγῶν τῶν βράχων διαρρέοντα ὕδατα, ὧν ἡ κατὰ σταγόνας πτώσις ἀποτελεῖ τὸν μόνον ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκείνῳ πένθιμον ἤχον. Ἡ τὴν ἀγίαν τράπεζαν ὑποβαστάζουσα στήλη ἔχει ἐπ' αὐτῇ γεγραμμένην τὴν ἐπομένην νεκρικὴν ἐπιγραφὴν

Ἐπαφρόδειτος ὁ
 Παραπολλωνίου τοῦ
 Ἐρμανδείμιδος τὴν ἐ-
 αὐτοῦ γυναῖκα Γερελλα
 νὴν Μορίμην καὶ τὴν ἐαυ-
 τοῦ μητέρα Γερελλα
 νὴν Ἀπάτην· Ἡρώιναι
 χαίρετε.

Ἐτέρα δὲ ἐπιγραφὴ εὑρήται ἐν τῇ Σπηλιανῇ ἐντετειχισμένῃ, τοιαύτη

Νίκη Αἰσχυρί

ωνος
 γυνή δὲ Ἀβλίου
 Ἀταρίου ἡρωίνῃ
 χρηστὴ χαῖρε.

Πλὴν δὲ τοῦ λατομείου τούτου ἀπαντῶσι καὶ ἕτερα ὡσεὶ τεσσαράκοντα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ τε ὄρους Καστρί καὶ τοῦ βορειοδυτικῶς κειμένου καὶ διὰ χαράδρας ἀπ' αὐτοῦ χωριζομένου ὄρους *Tartaroüda* ἢ κατ' ἄλλην προφορὰν *Tataroüga*· οὕτω δὲ καλεῖται παρὰ τοῦ λαοῦ εἶδος τι πτηνῶν, ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ ἐμφωλευόντων αὐτόθι καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὸ ὄρος διδόντων. Ὅθεν καὶ λίαν ἐσφαλμένη ἐξελέγχεται ἡ τοῦ Γκερέν ἐτυμολογία, τὸ ὄρος Καταροῦγα καλοῦντος καὶ ἐκ τοῦ καταρρήγνυμι τὸ ὄνομα παρχῶντος. Τὰ λατομεία ταῦτα δίδουσιν ἡμῖν ἰδέαν ἀσφαλῆ τῶν τεραστίων ἐργασιῶν τῶν ἀρχαίων Σαμίων πρὸς οἰκοδομὴν τῶν τειχῶν τῆς Ἀστυπαλαίας καὶ ἐπισπῶνται ἄχρι τοῦ νῦν τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν. Ἐν τισιν αὐτῶν, ἐχόντων ἑλατὸν καὶ ἐπέκεινα βημάτων μῆκος, ὁ θόλος ὑποβαστάζεται ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς λελαξευμένων ἐπὶ τῶν βράχων στύλων, τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι τετραγωνικῶς κεχαρακωμένον καὶ ὁ θεατὴς νομίζει ὅτι πρὸ μικροῦ μόλις ὁ λιθοτόμος διεχάραξεν αὐτὸ ὅπως, βραχὺ ἀναπαυθεὶς, ἐξορύξῃ τὸν πρὸς τειχοποιίαν χρησιμεύοντα λίθινον ὄγκον.

Ὁ ἀρχαῖος τῶν Σαμίων λιμὴν, ὅστις ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναγράφεται ὡς ἐν τῶν θαυμασιῶν ἔργων τῆς νήτου, *Τηγάρι* τανῦν διὰ τὸ κυκλοτερές αὐτοῦ σχῆμα ὀνομαζόμενος, ἀποτελεῖται ἐκ δύο μικρῶν ἀκρωτηρίων, δῆλον ὅτι ἀνατολικῶς μὲν ἐκ τοῦ Κασο-Φονιά ἢ Ἀρηίου ἄκρου, ἐκτεινομένου πρὸς μεσημβρίαν εἰς μῆκος ὀκτακοσίων μέτρων, δυτικῶς δ' ἐκ τοῦ ἄκρου, ἐφ' οὗ ὠκοδόμηται ὁ ἐρείψιμος Πύργος τοῦ Λογοθέτου καὶ ὅπερ ἔχει μῆκος τετρακοσίων μέτρων· ὁ δὲ Πύργος οὗτος ἐκτίσθη τῷ ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ τῇ κοινῇ τῶν Σαμίων συνδρομῇ πρὸς ἔκφυγαν κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Αὐτῷ δὲ παρχαίεται ναὸς μεγαλοπρεπῆς, εἰς ἀνάμνησιν τιμώμενος τῆς τοῦ Σωτῆρος μεταμορφώσεως, τῆς πανηγυριζομένης ἐπετείως τὴν ἑκτὴν Αὐγούστου, ἡμέραν καθ' ἣν τῷ προμνησθέντι ἔτει ἡ Σάμος διεσώθη ἀπὸ τῆς ὀρμῆς τῶν Τούρκων· κάτωθεν δὲ τοῦ Πύργου πρὸς τὴν θάλασσαν ὀπή τις, ἐν μέσῳ βράχων κρυπτομένη καὶ λίθοις τετραγωνικοῖς ἐπιστεγαζομένη, πρὸς τὴν ἀκρόπολιν δὲ τὴν διεύθυνσιν ἔχουσα καὶ εἰς ἣν δὲν δύνανται τις νῆα εἰσδύσει ἕνεκα τῶν χωμάτων καὶ

τῶν πετρῶν, ἐξ ὧν πληροῦται, ὑπομιμνήσκει ἡμῖν τὴν κρυπτὴν διώρυχα, δι' ἧς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ὁ Μιχάνδριος κατελθὼν, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς Σάμου, καθ' ἃ ἐν κεφαλαίῳ δωδεκάτῳ τοῦ πρώτου τόμου τῶν Σαμιακῶν ἱστορήσαμεν. Ἐπὶ τῶν βάσεων τοῦ ἀρχαίου τεχνητοῦ λιμένος, ἡγεμονεύοντος τοῦ Μιλτιάδου Ἀριστάρχου καὶ τῆ δαπάνῃ δύο που ἑκατομμυρίων γροσίων κατασκευάσθη προκυμαία, ἧτις δι' ἐνὸς βραχίονος διχιρεῖ τὸν ὅλον λιμένα εἰς ἐσωτερικόν τε καὶ ἐξωτερικόν· καὶ ὁ μὲν ἐσωτερικὸς ἔχει μῆκος ἀπ' ἄρχου πρὸς μεσημβρίαν διακοσίων εἴκοσι πέντε μέτρων, πλάτος δ' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα μέτρων καὶ ἑμβαδὸν τεσσαράκοντα δύο χιλιάδων καὶ τριακοσίων τετραγωνικῶν μέτρων, ὁ δὲ ἐξωτερικὸς λιμὴν ἔχει μῆκος μὲν διακοσίων πενήκοντα μέτρων, πλάτος δὲ τοῦ μέρους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐξασφαλίζονται τὰ πλοῖα μέτρων ἑβδομήκοντα καὶ ἑμβαδὸν δεκαεπτὰ χιλιάδων καὶ πεντακοσίων τετραγωνικῶν μέτρων, δῆλον ὅτι ἀμφότεροι οἱ λιμένες ἔχουσιν ἑμβαδὸν ἐξηκονταχισιλίῳν τετραγωνικῶν μέτρων.

Ἡ προκυμαία, ἡ προσεπικαλουμένη τοῦ Ὑγειοκομείου, κωνοειδῆς τὸ σχῆμα οὔσα, ἔχει μῆκος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε μέτρων, πλάτος δ' ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ μέτρων τριάκοντα, ἐν δὲ τῷ τέλει μέτρων δέκα ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἕκτασιν τρισχιλίων ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε μέτρων· ἢ δ' ἐσωτερικὴ προκυμαία, εὐθύγραμμος μέχρι ἑκατὸν δέκα μέτρων, σχήματος δὲ ἡμικυκλίου ἀνοικτοῦ μέχρις ἐτέρων τριακοσίων δέκα μέτρων οὔσα, ἔχει πλάτος μὲν ἑκαίδεκα μέτρων, κατ' ἐπιφάνειαν δ' ἕκτασιν μέτρων τετραγωνικῶν ἑξακισχιλίων καὶ ἑπτακοσίων εἴκοσιν. Ὑπάρχει δὲ περιπλέον τεταλειοποιημένη ἕκτασις μέτρων διακοσίων εἴκοσι τριῶν ἄνευ λιθοστρώσεως τῆς ἐπιφανείας, τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τῆς τοῦ Ὑγειοκομείου προκυμαίας ἀτελοῦς ἔτι ὄντος. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν προκυμαίων· ἡ δὲ μεγάλη ἀποβάθρα ἔχει μῆκος ἑξήκοντα πέντε μέτρων καὶ πλάτος δεκατεσσάρων, κατ' ἐπιφάνειαν δ' ἕκτασιν ἑνεακοσίων δέκα τετραγωνικῶν μέτρων. Ἀπὸ τοῦ δυσμικοῦ δὲ μέρους τῆς ἀποβάθρας ταύτης ἐκτείνεται προκυμαία μέχρι τοῦ ἀρχαίου τείχους, μῆκος μὲν ἔχουσα ἑκατὸν δέκα καὶ πέντε μέτρων, πλάτος δὲ, ἀτελὲς ὅμως ἔτι, τεσσάρων καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἕκτασιν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε μέτρων.

Ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης ἀποβάθρας ἀρχεται βραχίων, συνδέων τῇ ξηρᾷ τὴν τοῦ ἔξω λιμένος μεγάλην προκυμαίαν καὶ ἔχων μῆκος μὲν μέτρων ἑβδομήκοντα, πλάτος δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν μέτρων εἴκοσιν ὀκτώ, ἐν

τῷ μέσῳ δὲ μέτρων ἑνδεκα καὶ ἐν τῷ τέλει, ἔνθα ἐνοῦται μετὰ τῆς προκυμαίας, τεσσαράκοντα καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἑκτασιν μέτρων χιλίων ὀγδοήκοντα. Ἡ δὲ μεγάλη προκυμαία ἔχει μῆκος μὲν διακοσίων τριάκοντα πέντε μέτρων, πλάτος δὲ ἑπτὰ καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἑκτασιν χιλίων ἑξακοσίων εἴκοσι πέντε μέτρων· ἄρα σύμπασα ἡ προκυμαία ἔχει κατ' ἐπιφάνειαν ἑκτασιν δεκατριῶν χιλιάδων καὶ ἑξακοσίων εἴκοσι πέντε μέτρων. Τὸ λιμενικὸν δὲ τοῦτο ἔργον, ὅπερ διηύθυναν ὁ ἐκ Γερμανίας μηχανικὸς Οὐμαν καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐκ Γαλλίας μηχανικὸς Βουσσέ καὶ ὅπερ τελειοποιήσεως δεῖται, συνετέλεσέν ὁμολογουμένως τῇ προαγωγῇ τοῦ ἐμπορίου ἐν τῷ τμήματι Χώρας· διότι, ἐν ᾧ πρότερον πάντα τὰ προϊόντα αὐτοῦ ἐξήγοντο ἐκ τοῦ λιμένος Βαθείος οὐ σμικρὰ δαπάνη διὰ τὴν μέχρις αὐτοῦ μετακόμισιν, ἔκτοτε ταῦτα ἐξάγονται ἐκ Τηγανίου, ὅπερ ἤρξατο οἰκίζομενον καὶ ἀποτελέσει κωμόπολιν βαθμηδόν. Ἡδὴ δὲ αὐτὸ περιλαμβάνει ὀγδοήκοντα ἑννέα οἰκίας καὶ ἀποθήκας καὶ τριακοσίους ἐξήκοντα δύο κατοίκους.

Δεξιόθεν τοῦ Ἀρηνίου ἄκρου, ἀπὸ Ἰανουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ τετάρτου ἔτους κατεσκευάσθη φανός, ὑψόμενος εἴκοσι δύο μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐκπέμπων φῶς λευκὸν μέχρις ἀποστάσεως ὀκτῶ μιλίων εἰς βόρειον μὲν πλάτος 37° 41' 00" εἰς μῆκος δὲ 26° 56' 45" ἀνατολικῶς τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Γρενουηκοῦ καὶ 24° 36' 30" ἀνατολικῶς τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων.

Ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τοῦ πρὸ αὐτῆς λιμένος εἰσὶν ἄριστα ἐκλελεγμένα καὶ τὴν ἐξάριετον μαρτυροῦσι τῶν προγόνων ἡμῶν καλαισθησίαν· διότι ἐνθεν μὲν καθορᾶται ἡ πολυώνυμος Μυκᾶλη καὶ ὁ ἑπταστάδιος πορθμός, ὁ διὰ τῶν ἐπιχαρίτων καμπῶν αὐτοῦ χωρίζων τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς ἠπείρου, ἐνθεν δὲ φαίνονται ἐγκατεσπαρμέναι αἱ νῆσοι τοῦ συμπλέγματος τῶν Σποράδων. Ἐπὶ δὲ τῆς Σάμου ἐνθεν μὲν πρὸς ἀνατολὰς καθορᾶται ἡ τοῦ Μεσοκάρπου πεδιάς μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἀλυκῆς καὶ τῶν πολυποικίλων δένδρων, ἐν οἷς πλεονάζουσιν αἱ τηλεθώσσαι ἐλαῖαι καὶ αἱ πολύκαρποι κερατέαι, ἐνθεν δὲ πρὸς δυσμὰς ἡ πολυστάφυλος τῆς Χώρας πεδιάς, κατάρφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ παντοίων δένδρων ὀπωροφόρων, διὰ πολλῶν δὲ ἀρδευομένην ρυάκων. Ὅποια δὲ καλλιτεχνήματα καθορᾶζον τὸ μέρος τοῦτο τεκμηριώμεθα ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ ἐκ τῶν παντοειδῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα κατὰ πᾶν βῆμα ἀπαντᾶ τις ἐν Τηγανίῳ· ἀλλὰ καὶ τῆς

ιστορίας τῆς ἀρχαίας Σάμου ὅποσα ἄγνωστα ἡμῖν γεγονότα δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς τυχαία τις ἢ καὶ ἀπὸ σκοποῦ ἐνεργουμένη μνημείων ἢ ἐπιγραφῶν εὑρεσις; Γιγνομένης πρό τινος τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς ὁδοῦ αὐτόθι καὶ ἀνασκαφῆς ἐνεργουμένης πρὸς ἀνόρυξιν πετρῶν εἰς βύθου τεσσάρων πού γαλλικῶν μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εὑρέθησαν τείχη ἀρχαίου κτιρίου, ὅπερ εἰκότως δύναται τις νὰ ὑπολάβῃ ὡς ὑδραγωγεῖον· ἔχει δ' αὐτὸ πλάτος ἐνὸς μέτρου καὶ εἴκοσι πέντε ἑκατοστῶν καὶ ὕψος μέτρου ἐνὸς καὶ τεσσαράκοντα ἑκατοστῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τούτου ἀρχεται βῆσις οἰκοδομῆς ἀσβεστοκτίστου, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ὑπάρχουσι μέγαρα μεγάλα, ἀποτελοῦντα τὰς πλευράς τοῦ ὑδραγωγείου, ἐν ᾧ ὑπάρχει ὕδωρ πόσιμον. Ὀλίγον δὲ κατωτέρω τῆς θέσεως ταύτης ἀνεκαλύφθησαν βῆσις ἐτέρου τετραγωνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐπὶ πέτρας, ἀντιστρόφως τεθειμένης, ἀναγινώσκονται τὰ ἐπόμενα ὀνόματα.

Κλεόνικος Μυσαρίου
Ἀπολλόδωρος Ἀρτεμιδώρου
Διονύσιος Διονυσίου
καὶ τούτου υἱὸς Διονύσιος
Κλεόνικος . . . κλέους
Πάνοπλος Δημητρίου
. . . κλος Δημητρίου
Σῶσος Χάρητος
Διονύσιος Δημητρίου
Ποσειδόνιος Ἀριστομάχου
Διοσκουρίδης Ἀρτιόου
Ἀσκληπιάδης Ἄντ . . .
Ἴουλος Μερίππου
Μανθός Ἐλλαντίκου
Ἀπολλώνιος . . . ναίου.

Ἐπ' ἴσης ἐνεργουμένης τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς ἐκ Τηγανίου εἰς Χώραν ἀγούσης ὁδοῦ, εὑρέθη βῆσις ἀγέλατος, φέρουσα ἐπ' αὐτῆς τρεῖς βοείους κεφαλὰς καὶ τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν

Δῆμος Γαλαρ Οὐδία Ποστομῶ
τῷ τῶν ἀθναίων ἡρώ
ἀεργέτη.

Αὐτῶσι ὁμοίως εὐρέθη ἀνάγλυφον, παριστῶν ἀσθενῆ κατακείμενόν
καὶ παρ' αὐτῷ γυναῖκα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

Ἄρτεμισία Οὐρ . . .
ουριος Ἄρτεμι
Ἐπιτυχία ἥρωες
χαίρετε.

Ὅμοιος προτομὴ γυναικὸς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

Ἐτους ρνα Γαμικῆ
Ζωσίμου Ζήσασα
ἔτη λθ' ἥρωες χρη
σιτὴ χαίρε· ὁ Παρά
γων σε ἀσπάζεται.

Ἐτι δὲ λίθοι ἐνεπίγραφοι, τοιαύτας φέροντες ἐπιγραφάς

Ὁ δῆμος
Μάρκον Ἀβιον Δροῦσον τὸν
πατέρα θεᾶς Ἰουλίας σεβα
στῆς μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιον
γεγονότα τῷ κόσμῳ

καὶ

· . . ος στήλην σκύ . . .
· . θήκατο τὴν λε . . .
· . . ος μνήμη τοῦ . . .
· . . ἰζόμενος

καὶ ἐπὶ κιονίου ἔνθεν μὲν

Ἄσκληπιάδου
Ματρε . . .
Ἡγεμονέ
ως
Ρούφου
φίλα

ἔνθεν δὲ

Ἡγεμονέως
· . . κη . . .

Ρούφου
Ἀσκληπιάδου
φιλα . . .
Λευκίου δὲ
ρίκη

καὶ

Janouí Reginae
Attius Epiicius p. praes
* es
prov. insularum.

Ὁμοίως ἔξωθεν τῆς Χώρας εὐρέθη ἡ ἐπομένη λελωθιμένη ἐπιγραφή, ἣν συμπεπληρωμένην παρατιθέμεθα.

. . . τῷ δήμῳ τῶν Σαμίων δεδόχθαι τῆ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἐπαινέσαι τε Ἰππόνικον ἀρετῆς ἔνεκα καὶ εὐνοίας, ἣν ἔχων τυγχάνει περὶ τὸν δῆμον τῶν Σαμίων καὶ ἀναγράφαι αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐεργέτην τοῦ δήμου τῶν Σαμίων, δεδόσθαι δὲ αὐτῷ καὶ ἐκγόροις πολιτείαν ἐφ' ἴση καὶ ὁμοίᾳ καὶ ἐπικληθῆσθαι αὐτὸν ἐπὶ φυλῆν καὶ χιλιαστὴν καὶ ἑκατοστὴν καὶ γένος καὶ ἀναγράφαι αὐτόν, καθότι καὶ τοὺς ἄλλους Σαμίους· εἶναι δὲ αὐτὸν καὶ ἔφοδον ἐπὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον εἶναι τὸν δέηται, πρώτῳ μετὰ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ βασιλικὰ, τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἀναγράφαι εἰς στήλην Ἀθήνην καὶ στήσαι εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας, τὸν δὲ ταμίαν εἰς τὸ ἀνάλωμα ὑπηρετήσαι.

Παρὰ δὲ τῆ Ἰλυσσίδος, ἰσοπεδουμένης τῆς ὁδοῦ, ἀνευρέθησαν πολυάριθμοι τάφοι, ἐγκρύπτοντες ὅσῳ καὶ οὐκ ὀλίγα νεκρικὰ κτερίσματα· ἀρ' οὐδὲ καθ' ἕκαστον βῆμα ἡ ἀξίνη τοῦ γεωργοῦ ἀποκαλύπτει μαρμάρων συντρίμματα καὶ κιονοκρήνων τεμάχια καὶ τείχη καὶ ἐπιστρώματα μαρμάρινα, τί ἀρὰ γε δύναται νὰ παραγέγη εἰς φῶς ἀνασκαφήτις, τεχνικῶς διευθυνομένη;

Μίαν ὥραν μακρὴν τοῦ Ἰπτανίου δυσμικῶς καὶ παρὰ τὴν ξηρὰν ἐν ὄρῳ θέρους κοίτην τοῦ ποταμοῦ Ἰμβρόσου, εἰς τὸν ὅποιον χύνονται τὰ ὕδατα τῶν χειμῶρων τοῦ Ἰβέρου, τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου, τοῦ Μουρτζῆ καὶ τῆς Νεροτρουβιάς, εἰς καὶ μόνος περισωζόμενος ἀτελής κίων ὑπομνήσκει ὅτι ἄλλοτε ἠκοδόμητο αὐτόθι ὁ μέγιστος καὶ πλουσιώτατος τῶν ναῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ τῆς προστάτιδος τῆς γῆσου Ἥρας. Ὁ κίων δὲ οὗτος καὶ τὰ ἄλλα τοῦ ναοῦ λείψανα, ὅσα

μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐσώζοντο ἔτι, ἐνέπνευσαν εἰς Καισάριον τὸν Δαπόντεν τοὺς ἐπομένους στίχους.

Ἐδῶ καὶ μίαν θεωρεῖς κολώναν ποῦ σηκώνει,
 ὅπου θαρρεῖς ἔς τὰ σύννεφα μέσα ἐκεῖ τὴν χώνει.
 Καὶ ὑψηλὴν καὶ θαυμαστὴν διὰ τὰ μεγαλεῖα,
 τῶν λίθων ὄντων δώδεκα, τέρας τῆ ἀληθεία.
 Τεράστιον ἀληθινὰ εἶναι αὐτὴ ἡ στήλη,
 σωστὰ γὰρ τὴν διηγηθῆ δὲν δύναται κοινῶς.
 Ἄπ' τὰ ἑπτὰ θεάματα τῆς γῆς γὰρ ἦναι ἕνα
 ἡ στήλη ἔπρεπεν αὐτὴ ὄντως βεβαιωμένα.
 Ἡ κἄν ὄγδοον θέαμα γὰρ τὴν ὀνοματίσουν
 τὴν στήλην τὴν Σαμιώτικην καὶ γὰρ τὴν ἐψηφίσουν.
 Ἄπὸ μακρόθεν ὦραις δυὸ τὴν βλέπεις καὶ σε κράζει,
 διὰ γὰρ πᾶς γὰρ τὴν ἰδῆς θαρρεῖς καὶ σε φωνάζει.
 Ὁ κάθε ἕνας λίθος τῆς (ἄκουσε καὶ γὰρ φρενίτης)
 καί, γὰρ χαρῆς τὰ μάτια σου, παρτοῦ γὰρ τὴν κηρύττης).
 Ὅκτὼ ἐννέα πιθαμαῖς τὸ πλάτος του μετράται,
 εἶναι δὲ σὰν μνλόπετρα πᾶς λίθος καὶ ὀράται.
 Πέντε δὲ πάλιν πιθαμαῖς τὸ χόνδρος ὁ καθένας,
 τοὺς κύτταλα καὶ ἔχασα καὶ τὴν φωνὴν καὶ φρένας.
 Ὡσὰν κ' ἐμένα ἄνθρωποι πέντε' ἐξ γὰρ ξαπλωθοῦσι
 ἐπάνω του ὅλοι ἐκεῖ, χωρὶς ἄλλο χωροῦσι.
 Καὶ εἰς τριάντα πιθαμαῖς τὸ γύρω κάθε λίθος
 μὲ τό' λεγαν καὶ ἔλεγα ὅτι πῶς εἶναι μῦθος.
 Ὅτι διήγημα ἐκεῖ εἶναι αὐτὴ ἡ στήλη
 καὶ τὴν ἀκοῦς καὶ τὴν θεωρεῖς ἔς τοῦ καθενός τὰ χεῖλη.
 Ἄτός μου τὴν ἐμέτρησα μὲ ἔπαινον μεγάλον
 ἐκείνων τῶν κτιτόρων τῆς, τῶν θείων ὄχι ἄλλων . . .
 Δὲν εἶναι δὲ καὶ μοναχὴ, ὑπὲρ τὰς δέκα εἶναι,
 αὐτὸ κάμνει τὸν θεατὴν φρεῖλαι καὶ ἐκπλαγῆναι.
 Ὅτι δὲν εἶναι μόνον μιὰ πλὴν παρὰ δέκα εἶναι,
 αὐτὴ ὅμως δυηθήθηκεν ἕως τοῦ γῆν σταθῆναι . . .
 Μὲ γὰρ ἦναι δὲ πόλλαις καὶ πύσσον ἕνα τόπον
 διὰ παλάτι ἀρκετὸν βασιλικῶν προσώπων.
 Τοῦ Ξάνθου τὰ παλάτια τόρα τὴν ὀνομάζουν,
 τὸν σπείρουν ὁμοῦ σήμερον, τὸν σπείρουν καὶ θαυμάζουν.

Τῶν δὲ ἐν Σάμῳ, καθ' ἃ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, τελεσθέντων γάμων τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας περισώζεται μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ μυθικὴ παράδοσις, διότι τοῦ εἰς τὸν Ἰμβρασον, ὡς προείπομεν, χυνομένου χειμάρρου Νεροτρουβιᾶς ἀναβλύζοντος δι' ὁπῆς τινος ἐκ τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων, οἱ ἐγγύριοι ἀφηγοῦνται ὅτι, μεταβαίνουσα τὸ πάλαι ἡ θεὰ γυμνόπους ἵνα φιλοτήτι μιγῇ τῷ βορειοδυτικῶς τοῦ Ἰμβράσου ἐν θέσει ὑψηλῇ καὶ καταφύτῳ, *Βίγλα* τανῦν καλουμένη, ἀναμένοντι αὐτὴν Διὶ καὶ τοὺς πόδας χραίνουσα ἐν τῷ αὐτόθι ὑπάρχοντι ἐρυθρόχροϊ βορβόρῳ, ἠναγκάζετο, εἰς τὸν ναὸν ἐπανερχομένη εἶτα, νὰ λούῃ αὐτούς· ἐκεῖ δ' ἔνθα ἡ Ἥρα καθημένη τὸ τοιοῦτο ἔπραττεν, ἐσχηματίσθη ἡ ὀπή, ἐξ ἧς τὴν πηγὴν λαμβάνει ὁ μνησθεὶς χεῖμαρρος. Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ αὐτῆς πολλοὶ πολλὰ καὶ ἀντιφατικὰ πρὸς ἄλληλα ἔγραψαν. Μεταξὺ τῶν νεωτέρων περιηγητῶν, ὁ Ποκῶκ διέγραψε σχεδίον τι, καθ' ὃ ὁ ναὸς ἐκείνος εἶχεν εἴκοσι κίονας κατὰ μῆκος καὶ ὀκτὼ κατὰ πρόσοψιν· ἐπ' ἴσης πρὸς ἀνατολὰς εἶχε στοᾶν μετὰ τεσσάρων σειρῶν κίωνων, μιᾶς μόνης σειρᾶς τοιούτων εἰς τὰς πλευρὰς καὶ εἰς τὴν δυτικὴν πρόσοψιν ὑπαρχούσης. Τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦτο τετρακοσίων ἐβδομήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐννέα. Καθ' ἑτέρους ὁμοῦς ἀρχαιολόγους, ὁ ναὸς τῆς Ἥρας ἦτο δεκάστυλος καὶ δίπτερος, εἶχε δὲ εἴκοσιν ἕνα κίονα ἐν ταῖς πλαγίαις αὐτοῦ πλευραῖς καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτοῦ ἦτο τριακοσίων τεσσαράκοντα τεσσάρων ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑκατὸν ἐξήκοντα ἐξ. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἀριθμῶν ἄλλοι τῶν περιηγητῶν δὲν συμφωνοῦσιν· ὅθεν καὶ εἰ μὴ δι' ἀνασκαφῆς ἀποκαλυφθῶσιν αἱ βᾶσεις τοῦ ναοῦ, ἂν σώζονται ἔτι, πᾶς περὶ τοῦ σχήματος καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ λόγος ἔσται εἰκασία ἀπλή καὶ τῆς πραγματικότητος ἴσως πόρρω ἀφισταμένη.

Καὶ τὸ ὕψος δὲ καὶ τὴν διάμετρον τοῦ περισώζομένου κίονος ὁ Ποκῶκ δὲν ὠκνησε νὰ ὀρίσῃ· κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ, τὸ ἐνεστὼς ὕψος τοῦ κίονος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς βάσεως, εἶναι 32 π. 3 δ. 10 γ. ἀπολειπομένου δὲ μέχρι τοῦ κιονοκράνου ὕψους 10 π. 8 δ. 6 γ. 9)7. Τὸ κιονόκρανον, ὅπερ εἶδεν, εἶχεν 1 π. καὶ 8 δ. ὕψος, ὥστε ὁ κίων εἶχεν ὕψος ἐν συνόλῳ 44 π. 8 δ. 4 γ. 6)7. Ἡ διάμετρος τῆς βάσεως εἶναι 6 π. 3 δ. 4 γ. ἡ τοῦ πρώτου σπονδύλου 5 π. 6 δ. καὶ ἡ τοῦ τελευταίου 4 π. 7 δ. ἀλλὰ ὁ ἀνώτερος σπόνδυλος, ἐφ' οὗ ἠρείδετο ἀμέσως τὸ κιονόκρανον, δὲν εἶχε διάμετρον πλείω τῶν 4 π. καὶ 2 δ. Περιέργον δὲ εἶναι ὅτι ὁ πολὺ ὑψαιότερον τοῦ Ποκῶκ, τῷ ἔτει 1802, τὴν

Σάμον ἐπισκεψάμενος, βαρῶνος Ριεδέζελ ἀναγράφει δύο σωζομένους κίονας, λέγων. *Εἰς μιᾶς λεύγης ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χώρας σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας· συνίσταται δὲ αὐτὰ ἐκ δύο κίωνων ὠραιοτάτου λευκοῦ μαρμάρου πεποιημένων, ὀρθίων καὶ ἐξ ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ ἄλλων ἀνεστραμμένων. Οἱ κίονες οὗτοι εἰσιν ἄνευ βάσεων καὶ ἔχουσιν ἐξ ραβδώσεως τὴν μίαν ἄνωθεν τῆς ἄλλης καὶ ἑπτὰ νεοπολιτικῶν σπιθαμῶν διάμετρον, ὃ δὲ εἰς αὐτῶν σύγκειται ἐκ δώδεκα σπορδύλων ἐπ' ἀλλήλοις τεθειμένων. Ἐν κιονόκρανον, χαμαὶ ἐρριμμένον, εἶναι μοναδικὸν καὶ στερεῖται σπειροειδῶν κοσμημάτων, τὸ δὲ διάζωμα ὠραίζεται διὰ κοσμημάτων ρομβοειδῶν, τὸ ὅλον δὲ περιστέφεται ὑπὸ γεισώματος ἀπλοῦ. Τὸ κιονόκρανον ὡς καὶ οἱ ἄνευ βάσεως κίονες δεικνύουσιν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἀρχαιοτάτης ἰωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἴσως τῶν χρόνων αὐτοῦ τοῦ Ροίκου. Τοῦλάχιστον εἶναι βεβαιότατον ὅτι οὐδὲν κτώμεθα ἰωνικὸν μνημεῖον τοσοῦτῳ ἀρχαῖον τοῦ εἶδους τούτου, δι' ὃ καὶ ἤξιζεν αὐτὸ νὰ ἀποτεθῆ ἐν τῷ καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης. Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ κίονος τούτου ὁ βαρῶνος Ριεδέζελ ἀναγράφει· ποσάκις δ' ἐστῶτας παρ' αὐτῷ, ἡ πλάνος φαντασία, διαλύουσα τῶν αἰώνων τὴν ἀχλύν, μετήνεγκεν ἡμᾶς εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος, καθ' οὓς ὁ ναὸς ἐν πύσῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ ἐν παντὶ τῷ πλούτῳ καὶ τῷ ὠραϊσμῷ συνεκάλει πανταχόθεν μὲν τῆς νήσου, πολλαχόθεν δὲ τῆς ἀλλοδαπῆς τοὺς ἐνθέρμους λατρευτὰ τῆς Ἰμβρασίας θεοῦ! Καὶ διήρχοντο ἐνώπιον ἡμῶν πλήθη παρθένων περικαλλῶν, στέμμασιν εὐανθέσι κεκοσμημένων, καὶ αὐταῖς συνείποντο νεανίαι εὐσώματοι, χλιδῶνας περὶ τοὺς βραχίονας φέροντες καὶ ἐν ἄσμασι καὶ χοροῖς τὴν δεσπότιν τῆς νήσου τιμῶντες. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὑψοῦντο τότε τοῦ Πολυκράτους τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ δημόσια οἰκοδομήματα, καὶ τὴν κυανῆν θαλασσαν διέσχίζον αἱ γαστροειδεῖς ὑπόπρωροι σχμαῖναι, καὶ ἐνκοιζόμεν ἐν τῇ ἐκστάσει ἡμῶν ὅτι ἐβλέπομεν τὸν Πυθαγόραν διδάσκοντα, καὶ τὸν Ἡρόδοτον συγγράφοντα τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν Μέλισσον συμπλεκόμενον τῷ Περικλεῖ, καὶ τὸν Σοφοκλέα διδόντα τὸ κέλευσμα τῆς κατὰ τῶν σμικρῶν νηῶν ἐπιθέσεως· ἀλλ' ἡ ὀπτασία αὕτη μικρὸν διήρκει ἐνώπιον τῆς οἰκτρᾶς πραγματικότητος. Οἴμοι! ὁ χῶρος, ἐν τῷ ὀποίῳ τосαῦτα συνέρρεον πλήθη καὶ τосαῦτα ἀνεμέλποντο ἄσματα, ὁ χῶρος, ὃν τосαῦτα ἐκόσμουσαν ἀριστουργήματα, σήμερον χρησιμεύει εἰς σποράν κρομμύων!*

Εἰς τετάρτου που ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ μόνου περιωζομένου τούτου κίονος τῆς Ἦρας ὠκοδόμηται ὁ πύργος τοῦ εἰς τὸν ἀνοικισμὸν τῆς Σάμου τὰ μάλα παρὰ τῷ Κιλίτζ Ἀλῆ πασᾶ συντελέσαντος Πατριῆου πρωρχτοῦ Νικολάου Σαρακίνη, ἔτος ἀνεγέρσεως τὸ 1577 φέρων. Ὁ πύργος οὗτος καὶ αἱ παρακείμεναι ἄμπελοι, ἀνήκουσι τανῦν τῇ ἐν Πάτμῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου σεμνυνομένη Μονῇ, αὐτῇ περιελθοῦσαι διὰ διαθήκης τοῦ Νικολάου Σαρακίνη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, ἀπαιδὸς ἀποβιώσαντος· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ τοῦ Νικολάου τούτου σύνευνος, ἐπιζήσασα τοῦ τε συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ, ἤγειρεν ἐνστάσεις κατὰ τῆς διαθήκης, ἣτις αὐτὴν ἀπεστέρει τὴν ἐντελῆ κυριότητα ἄλλων τε καὶ τῶν ἐν Σάμῳ κτημάτων τούτων. Βικάζομεν δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς Μελετίου τοῦ Πηγᾶ.

Νικηφόρῳ Χαρτοφύλακι τῷ Λαοδικείας μητροπολίτη χρηματίσαντι.

Δεδέγμεθά σου, φίλον τέκνον, τὰς ἐπὶ τῇ φθασάσῃ παραιτήσεις σιωπῇ φιλανθρώπως οὕτως, ὥστε σε καὶ ἀτίμητον τῶν ἐγκλημάτων ἀπολῦσαι ἢ οὐ δέδια μή σου τῇ συνέσει τὸ καθ' ἡμᾶς εὐθεράπευτον, ἐπιστολῶν αὐθις καθηγήσῃται παραλείψεις. Τεκμαιρόμεθα δὲ τουτὶ κάξ ὧν γράφεις. Εἰ γὰρ τὸ μεγίστους τιὰς ὑπολαβεῖν καὶ ἀπροσίτους ἡμᾶς εἶναι σοφία καὶ ἀρετῇ, τὸ τρισόλβιον τῆς γλώττης κατέσχε σε, λύσει πάντως τὸ εὐπροσίτους καὶ πάνυ μετρίους καταλαβεῖν ἀμφοτέρωθεν. Ἄλλως δὲ καὶ τὸ δις προσπταίειν ταῦτῳ ἠκιστα γε πρὸς σοφοῦ. Γράφε τοίνυν ἐπιστέλλων, ἐπιδιορθούμενος τὰς ἡμετέρας ἀθυρίας, ὧν πολλῶν καὶ χαλεπῶν οὐσῶν, ἐκείνη τῶν ἄλλων ὑπερεκτῆκει μου τὴν ψυχὴν, τὸ καθορᾶν τὰ καθ' ἡμᾶς παιδείας ἄγαν ἐστερημένα. Ταύτην δὲ ἢ μόνως ἢ διαφερόντως καταψύχουσιν αἱ τῶν σπουδαίων ἐπιστολαί, ἀγάπης καὶ σοφίας τῆς αὐτῶν οὔσαι τεκμήριον. Τὴν δὲ ὑπόθεσιν τῆς χήρας, (1) ἦν ὡς ἠδικημένην παρὰ τινῶν συνίστησί σου παρ' ἡμῖν ἢ συνεσις, κεκρίκαμεν κωλύσαντες αὐτὴν καὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ τοῦ ἀδικεῖν. Ἦδίκησε γὰρ οὐ μετρίως τοῦτε ἀνδρὸς παραβάσα τὴν διαθήκην καὶ τοῦ υἱοῦ, οὐκ αὐτῇ, ἀλλὰ τῷ μοναστηρίῳ τὴν κληρονομίαν καταλειψάντων· τὰς δὲ διαθήκας ἀμφοτέρως κρατεῖν παρὰ πᾶσι τό τε δίκαιον καὶ ὁ νόμος ἀπαιτεῖ. Ἐρωσο ἐν Κυρίῳ.

(1) Αὕτη εἶναι ἡ τοῦ Νικολάου Σαρακίνη σύζυγος.

Μυτιληνοί. Πρὸς βορρᾶν τῆς Χώρας καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶν τετάρτων ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ ὑπολόφου καὶ ἐν θέσει εὐγαίῳ, ὑδρηλῆ τε καὶ τερπνῆ κεῖται ἡ κωμόπολις αὕτη, ἣτις, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δεικνυται, πρῶτους οἰκιστὰς ἔσχεν ἐκ Μυτιλήνης ἐλθόντας. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Κιλίτζ 'Αλῆ πασᾶς ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμᾶν τὴν ἀδειαν νὰ ἀνοικήσῃ τὴν Σάμον, ἡ νῆσος Λέσβος διετέλει ἐν καταστάσει οἰκτρᾶ, διότι κατὰ τὴν ὑπὸ Μωᾶμεθ τοῦ Β'. ἄλωσιν αὐτῆς, τῶν ἐγκατοίκων εἰς τρεῖς τάξεις διαιρεθέντων, οἱ μὲν ἔμποροι μετωκίσθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἱ δ' ὅπως οὖν εὐποροὶ ἐγένοντο δοῦλοι τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ἐγκαταστάντων γενιτζήρων, οἱ δὲ πένητες εἰς ἀνεκδιηγήτους ἐξευτελισμοὺς καὶ καταδυναστεύσεις ὑπεβλήθησαν. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης τάξεως ἀποίκους ὁ Κιλίτζ 'Αλῆ πασᾶς ἐκλεξάμενος, μετήνεγκεν εἰς Σάμον καὶ συνώκισεν εἰς ἴδιον χωρίον, τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς τῶν ἐποίκων πατρίδος προσλαβόν.

Ἡ κωμόπολις αὕτη διαβρέχεται ὑπὸ χειμάρρου σφοδροτάτου ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, τοῦ Χησίου τῶν ἀρχαίων· ὁ χειμάρρος δ' οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τὸν ἐπταστάδιον πορθμόν, ρέων διὰ φάραγγος μέσφ δύο ὀρέων καὶ διατέμνων τὸ δυσμικὸν μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ Μεσοκάμπου. Ὁ δὲ Μεσόκαμπος ἔχει μῆκος μὲν τοῦλάχιστον τεσσάρων χιλιομέτρων, πλάτος δὲ δύο, τῆς ζώνης τῶν ὑψωμάτων, ἅτινα περικυκλοῦσιν αὐτὸν ἐκ βορρᾶ πρὸς δυσμῶν, καταληγούσης πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν ἄκραν τὴν λεγομένην *Ψιλήν Ἀμιμον*· εἶναι δὲ κατὰ φύτον ἐξ ἐλαιῶν καὶ ἄλλων δένδρων καὶ ἔγνη πολλά κυκλωπέων τειχῶν καὶ ἄλλα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εὐρεθέντα αὐτόθι λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, μαρτυροῦσιν ὅτι πυκνὸς τὸ πάλαι ἐκάλυπτε τὸ μέρος τοῦτο τῆς νήσου πληθυσμός. Τὸν χειμάρρον ζευγνύει μαρμαρόκτιστος μεγαλοπρεπῆς γέφυρα, ἔχουσα τριάκοντα τεσσάρων μὲν μέτρων μῆκος, ἐπτὰ δὲ πλάτος, δέκα δὲ ὕψος καὶ συνδέουσα τοὺς Μυτιληνοὺς πρὸς τὴν μεγάλην ἀμαξιτὸν ὁδόν, τὴν φέρουσαν εἰς λιμένα Βαθίαι. Ὁμοία ὁδὸς ἀμαξιτὸς συνδέει τοὺς Μυτιληνοὺς τῇ Χώρᾳ καὶ ἑτέρα τὴν Χώρην τῷ λιμένι Τηγανίου· ἡ δὲ γέφυρα καὶ ἡ μεγάλη ἀμαξιτὸς ὁδὸς ἐγένοντο ἐπιστασίᾳ τοῦ ἐκ Πολωνίας μηχανικοῦ Σοτελεύσκη.

Ἡ κωμόπολις τῶν Μυτιληνῶν περιλαμβάνει ἐνεακοσίους εἴκοσι δύο οἴκους μετὰ τρισχιλίων καὶ τετρακοσίων ὀγδοήκοντα ἑννέα κατοίκων, φιλοπόνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γεωργῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐν πᾶσιν εὐπορούντων, καὶ ἐξ ἐνηριακᾶς ἐκκλησίας· ἔχει ἐπ' ἑαυτῆς ἐν ἑλληνικὸν σχολεῖον,

ἐν δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἐν παρθεναγωγεῖον, κάλλιστον ἴδρυμα, προϊ-
όντα δὲ παράγει ἐξ ὄλων τῶν καρπῶν ἐν ἀφθονίᾳ, ἰδίᾳ δὲ σταφίδας,
ἔλαιον, οἶνον, κρόμμυα, κεράτια, ἄνησον καὶ δημητριακοὺς καρπούς.
Αὐτόθι πρό. μικροῦ ἀπεβίωσε γυνή τις, Εἰρήνη Περσκή καλουμένη, ἀ-
ξιωθείσα νὰ ἴδῃ ἀπογόνους αὐτῆς μέχρι τετάρτης γενεᾶς, δῆλον ὅτι
σχοῦσα θυγατέρα ὀνόματι Μαρίαν, ἧς θυγάτηρ ἐγένετο Αἰκατερίνη, ἧς
θυγάτηρ ἐγένετο Βασιλική, ἧς θυγάτηρ ἐγένετο Χρυσάνθη, ἣτις ἦγε τὸ
δέκατον τρίτον τῆς ἡλικίας ἔτος, ὅτε ἀπεβίου ἡ προμήτωρ Εἰρήνη.
ζῶσι δ' εἰσέτι ὁ Κωνσταντῖνος Κκλούδης ὑπερεκατοντούτης καὶ ἡ πό-
τινα σύζυγος αὐτοῦ Μαρία, πανηγυρίσαντες ἄρτι τὸν πρό ὀγδοήκοντα
ἔτων τελεσθέντα γάμον αὐτῶν. Μεσημβρινοανατολικῶς δὲ τῶν Μυτι-
ληνῶν καὶ ἡμίσειαν που ὦραν μακρὰν αὐτῶν ὑκοδόμηται τὸ μοναστή-
ριον τῆς Νέας Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ κοινότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς
Ἁγίας Τριάδος ἐγνωσμένον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ
παρόντος τόμου θέλομεν διαλάβει. Ἄνῆρ δέ τις, γαιωρυχῶν οὐ μακρὰν
τῆς κωμοπόλεως ταύτης τὴν ἑαυτοῦ ἄμπελον, εὔρε τὴν ἐπομένην λίαν
λελωθημένην καὶ ἀκατάληπτον ἐπιγραφὴν, ἐξ ἧς ὁμως γνωρίζεται ἡ-
μῖν τὸ ὄνομα ἀρχῆς χιλιαστῆρων.

. . . ης ηνεικα . . . γραψον . . . κριτησειν ελικωριωι . . .
ⱥ . . . ς . . . αποδεικνυμενους υπο των χιλιαστηρων ερμηριους τ . . . :
. . . ις συνοδου . . . γινομενης επι μηρι . . . ευειτε . . . αν
αν δε αποδημωσιν ους αν καταλιπωσιν αυτων κυριους κατα
. . . υ γεια τους αυτων . . . μασι Ηρας
. . . τοις αυτου χιλιαστησι αυτος . . .
. δραχμας διακοσιας απο των γ . . .

Ὅμοίως αὐτόθι εὑρηται ἀνάγλυφον, παριστῶν ἄνδρα καὶ γυναῖκα
παρὰ τράπεζαν καθημένους καὶ παρ' αὐτοῖς ἔχοντας παιδίον· φέρει δὲ
ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένα τάδε.

*Εὐμάνης Νάννα ἦρωσ χαῖρε
Πρέπων ἦρωσ χαῖρε.*

Αὐτόθι εὑρηται ἐπ' ἴσης λίθος ἐνεπίγραφος, ἀλλαχόθεν μετενεχθεὶς
καὶ τριαύτην φέρων τὴν ἐπιγραφὴν

*Ὁ πῆρ Πτολεμαίου καὶ Πτολεμαίου
καὶ Βερενίκης καὶ ὁ πῆρ Ἀρσινόης τῆς*

γυναικὸς καὶ *Καλλικράτου Βοίσκου τοῦ ναυάρ*
χου ὁ . . τοῦ . . ιος ἀνέθηκεν
ἀρετῆς ἔνεκεν.

Μῦλοι. Εἰς ἀπόστασιν ἐλάχισω τῆς ὥρας καὶ μεσημβρινῶς τῶν Μυτιληνῶν παρὰ ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ Ἰμβράσου κεῖνται οἱ Μῦλοι, χωρίον προσλαβὸν τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὑδρομύλων, τῶν κινουμένων ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ρηθέντος ποταμοῦ. Εἶναι δὲ οἱ Μῦλοι τὸ ἀρχαιότερον τῆς νήσου χωρίον, διότι συνέστη ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Σαρακίνου ἐλθόντων πρώτων ἐποίκων· ὅθεν καὶ ἐκαλεῖτο ἐν ἀρχῇ *Χωρίον τοῦ Κιλίτζ Ἀλή πασα*, ὡς δείκνυται ἐν τουρκικοῖς ἐγγράφοις τῶν τότε χρόνων, ἐν Πάτριω περιωζομένοις. Μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, οἱ Μῦλοι περιελάμβανον διακοσίους οἴκους μετὰ μιᾶς ἐκκλησίας, παρήγαγον δὲ πορτοκάλια καὶ λιμόνια ἄφθονα· ὀψιαιτέρον ὁμως ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἠραιώθη σφόδρα ἕνεκα τῶν αὐτόθι ἐπικρατούντων πυρετῶν καὶ νῦν αὐτὸ μῶλις περιλαμβάνει ἐξήκοντα ἑπτὰ οἴκους μετὰ διακοσίων πενήκοντα ἑπτὰ κατοίκων καὶ μιᾶς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας· ἡ ἀρχαία ὁμως τοιαύτη κεῖται δυσμικώτερον καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Τριάδος τιμωμένη, ἧς αἱ εἰκόνες ἔχουσιν ἠλικίαν πέντε τοῦλάχιστον αἰῶνων, ἀλλαχόθεν βεβαίως κατὰ τὸν ἀνοικισμὸν τῆς νήσου κομισθεῖσαι. Παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ ταύτῃ πολλοὶ τάφοι ἱερέων εὑρέθησαν, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων σταυρῶν καὶ χρυσῶν ἀμφίων τεκμαιρόμεθα. Τὴν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν ἐλάττωσιν οἱ Μῦλοι ἀποδίδουσιν εἰς τὰς ἀράς ἀρχιερέως τινός, ὅστις, καθ' ἃ λέγουσιν, ὀργισθεὶς, κατηράσθη τοῦ χωρίου αὐτῶν καὶ ἔκτοτε ἀντὶ αὐξήσεως ἐπῆλθε μείωσις ἐν τῷ πληθυσμῷ αὐτῶν. Οἱ τῶν Μύλων κάτοικοι εἰσιν ἀγαθοὶ καὶ φερέπονοι γεωργοί, ὠχροὶ ὁμως καὶ κεκμηκότες ἐκ τῶν πυρετῶν, δι' ὅπερ καὶ οἱ ἄλλοι Σάμιοι, διακωμωδοῦντες αὐτούς, λέγουσιν ὅτι δύο Μυλίων πωλούντων πέπονας, ὁ μὲν εἰς διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἐφώνει *Πάρετε*, συνεπλήρου δὲ ὁ ἄλλος ἀσθενεῖ τῇ φωνῇ τὴν φράσιν, προστιθεὶς *πεπόνια*· οἱ δὲ θέλοντες νὰ σαρκάσωσι δειλὸν τινα καυχηματίαν, λέγουσιν ὅτι ἔχει *αἶμα Μυλιώτικον*. Ἐπ' ἐσχάτοις ὁμως τὸ τῶν Μύλων νοσερὸν ἠλαττώθη· παρᾶγει δὲ τὸ χωρίον αὐτὸ λάχανα ἀξιόλογα, ἔλαιον, ἐλαίας χαμαιπετεῖς, σταφίδας, κεράτια, ἐσπεριδοειδεῖς ὀπώρας καὶ ὀλίγους δητριακοὺς καρπούς.

Ἄν δὲ πρέπη νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς ἐγχωρίους, ὁ φιλόσοφος Πυ-

θαγόρας οὐχί μακρὰν τῶν Μύλων, ἐπὶ τοῦ κατάντους κοιλάδος τινός, ἐκέκτητο μικρὸν ἀγροτικὸν οἶκον, ἐν τῷ ὁποίῳ μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τοῦ ταρχοῦ τῆς πόλεως παρεδίδοτο εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ μελέτας. Ἐν τούτοις ἐγγὺς τῶν Μύλων ἐν τινι ἀμπέλῳ, παρὰ τῇ Νερο-τρουβιᾷ κειμένη, εὐρέθησαν ἄρτι τὰ ἐπόμενα δύο ἐπιγράμματα.

. . . μνηρος α
 . . . ἀσεν το κηρω . . .
 . . ον γευθ . . . δ . . ατος παρα . . .
 ρπως ο επικαλουμε
 ρος Αιτας εαυτω και
 τω Θαλλουσης γενει λ . . .
 λ ουδενι συνχωρησαν
 τος τον τοπον του κ
 κυριου και ευεργετου Ουλ
 πιου Λευκιου εαν δε τι
 α . . των χυλησ . . και ανοικη
 οφειλει τη αρχηγετιδι
 της πολεως Ηραι εν . .
 εξεστω δε τω θελον
 τι κατηγορειν.

Ἡ δ' ἑτέρα ἐπιγραφή ἔχει οὕτω

† Μνήσθητι Κε
 τῆς δούλης σου Βασ
 ἡλουε τῆς Ὠδε κ
 ειταμένης.

Παγώνδας. Ἡρίσειαν ὄραν ἀπωτέρω τῶν Μύλων δυσμικῶς καὶ ἐν ὕψει ἑκατὸν ὀγδοήκοντα μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κείται τὸ χωρίον τοῦτο, φέρων ὄνομα, ὅπερ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα βοιωτικῶ τῷ τύπῳ ἀπαντᾷ. Παγώνδας ἐκαλεῖτο ὁ τοῦ Πινδάρου πατήρ, δύο δ' ἕτεροι τοιαῦτοι μαρτυροῦνται, ὁ μὲν ὡς Βοιωτάρχης ἐκ Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Θεουκλίδου (1), ὁ δὲ ὡς Θηβαῖος, νικήσας κατὰ τὴν εικοστὴν πέρπετον Ὀλυμπιάδα εἰς ἄρμα ὑπὸ τοῦ Πausανίου (2). Βε-

(1) Θεουκλ. Δ. 91.

(2) Πausan. Β. 8. 2.

Βαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅπως ἐκζητήσωμεν τὴν πρώτην τοῦ χωρίου σύστασιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος παγῶν δᾶ, ταυτόν εἶπεν πηγῶν γῆ, ἵνα μύθωμεν πῶς αὐτὸ ἐκλήθη οὕτως, εἰ καὶ πολλαὶ πηγαὶ ὑδάτων αὐτόθι εὑρῆνται. Κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, οἱ πρῶτοι τοῦ χωρίου κάτοικοι προῆλθον ἐξ Εὐβοίας, ἔνθα καὶ ὁμώνυμον χωρίον Παγώνδας, ἐν τῷ δήμῳ Κηρινθίων, ἄχρι τοῦ νῦν ὑπάρχει· ἐν τοῖς τουρκικοῖς δ' ἐγγράφοις ὁ Παγώνδας ὀνομάζεται *Κριμιζη-κιοῖ*, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον Ἐρυθροχώριον, ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ πέντως χρώματος τῶν οἴκων αὐτοῦ. Ὄντως δ' αὐτόθι εὑρῆται χῶμα, λεγόμενον *κοκκινόχωμα*, χρώματος ἐρυθροῦ, γλοιῶδες καὶ πρὸς τὴν κεραμουργίαν πρόσφορον, ἀναδίδον δὲ καὶ ὀσμὴν τινα· διὰ τοῦ χώματος τούτου οἱ ἐγχώριοι καλύπτουσι τὰ δώματα αὐτῶν, ὃ δὲ Τουρνεφόρτιος ὑπέθεσεν ὅτι ἐξ αὐτοῦ οἱ ἀρχαῖοι κατασκεύαζον τὰ περιλάλητα αὐτῶν ἀγγεῖα. Ὁ Παγώνδας μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Γεωργειρήνου ὡς ἡ ὑγιεινέστερα καὶ εὐαερωτέρα τῶν τῆς Σάμου κωμοπόλεων, τριακοσίους οἴκους ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ περιλαμβάνουσα καὶ πλοῦτον πολὺν ἐκ τῆς μεταξοποιίας εἰσκομιζουσα· κατὰ τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους, ἴσως ἕνεκα τῆς τῶν αὐτόθι δένδρων ἐκκοπῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως ἐληχαρῶν φυτιδίων ἐν τοῖς λιμνάζουσιν ἔξωθεν αὐτῆς ὕδασι, ἢ κωμόπολις αὕτη κατέστη νοσώδης καὶ μόλις πρό τινων ἔτων, πυκνωθέντων τῶν δένδρων, ἀνεκτέησατο τὴν πρώτην αὐτῆς εὐάειαν, οὔσα μία τῶν καλλίστων τῆς νήσου. Περιέχει δὲ ὁ Παγώνδας τετρακοσίους πεντήκοντα δύο οἴκους μετὰ χιλίων ἑνεακοσίων τριάκοντα ἑννέα κατοίκων καὶ τριῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, ὧν ἀξιοθέατος τυγχάνει ἢ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος τιμωμένη, ἑνὸς ἐλληνικοῦ σχολείου καὶ ἑνὸς δημοτικοῦ· διακρίνονται δὲ οἱ Παγώνδιοι ἐπὶ κρυφινοίχ, ἐπιδεικτικῇ διαθέσει καὶ ἐριστικῷ χαρακτῆρι, οὗ ἕνεκα καὶ φιλοτάραχοι ὑπὸ τῶν ἄλλων Σαμίων προσονομαζόνται· πολλάκις δὲ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ὧν συζητοῦσι, κέκτηνται τὴν ιδιότητα τῶν σοφισμάτων τῶν ἀρχαίων ψευδοφιλοσόφων, ὡς ἐκ παραδείγματος τί πρότερον ἐγένετο τὸ ὦδον ἢ ἡ ὄρνις; Ἐὰν τὸ ὦδον, πῶς τοῦτο ἐγένετο ἄνευ ὄρνιθος· ἐὰν δὲ ἡ ὄρνις, πῶς αὕτη, μὴ ὑπάρχοντος ὦου; Ἐπίστετε δὲ καὶ ἐπὶ τὰ δυσδιαλυτώτερα μετατρέπουσι τὰς συζητήσεις αὐτῶν· ἐκ παραδείγματος συζητοῦσιν ἂν εἶχεν ὀμφαλὸν ὁ Ἄδᾶμ, οὐ, μὴ ἐκ γυναικὸς γεννηθέντος, δὲν ἀπεκόπη βεβαίως ὁ ὀμφάλιος λῶρος; Ἡ, πῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ θέλουσιν ἀναστῆ αἱ γυ-

ναϊκες, αὶ ἀποθανοῦσαι ἐν ἐγκυμοσύνῃ; Θέλουσιν ἄρα γε προσέλθει τῷ ὑπερτάτῳ ἐκείνῳ κριτηρίῳ ἐγκυμονοῦσαι ἢ ἀφ' οὗ προηγουμένως γεννήσωσι; διότι, ἐὰν καταδικασθῶσιν εἰς τὸ ἐξώτερον πῦρ, εἶναι δίκαιον νὰ συμβασανίζηται καὶ τὸ ἐν γαστρὶ αὐτῶν ἔμβρυον; Προϊόντα δὲ οἱ Παγώνδιοι ἔχουσι σταφίδας, οἶνον, ἔλαιον, χαμαιπετεῖς ἐλαίας, κεράτια, κρόμμουα, δημητριακοὺς καρπούς καὶ μέταξαν, ἐξ ἧς ἄλλοτε πολύτιμα κατεσκευάζον ὑφάσματα.

Μαυρατζαῖοι. Ὑπὲρ τὴν ὥραν μακρὰν τοῦ Παγώνδου βορειοανατολικῶς κεῖται τὸ μικρὸν τοῦτο χωρίον, ὅπερ ἐκαλεῖτο ἐν ἀρχῇ *Γαῖτάνκιοι* ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ οἰκιστῆρος Γαῖτάνου, ποιμένος ἐκ Κουμαραδαίων, πρὸ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν αὐτόσε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ οἰκογενείας μετοικῆσαντος· ὀψιαίτερον ὁμως Γεώργιός τις Μαυρατζᾶς ἐκ Χώρας, μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐπ' ἴσης οἰκογενείας εἰς τὸ Γαῖτάνκιον μετοικῆσας, ἠμαύρωσε τὴν δόξαν τοῦ ἀρχικοῦ οἰκιστῆρος καὶ ἐγένετο αἰτία ἵνα τὸ χωρίον μετονομασθῇ Μαυρατζαῖοι. Ὁ Γκερέν, ἀγνοῶν πῶς τὸ χωρίον προσέλαβε τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα, ἀνατρέχει εἰς τὴν ἐτυμολογίαν ἵνα λύσῃ τὸν ἀπορίαν αὐτοῦ. *Οἱ Μαυρατζαῖοι*, λέγει, *κρύπτονται ἐν τῷ βάθει λαιμοῦ ὄρους, οὗ αἱ πλευραὶ καλύπτονται ὑπὸ πευκῶν· προήλθεν ἄρα γε τὸ ὄνομα αὐτῶν (μαῦρον ζέω) ἐκ τῆς ἐκτεταμένης σκιᾶς, ἣν τὰ δένδρα ταῦτα παράγουσι, καὶ ἐκ τῆς θερμότητος, ἣτις αὐτόθι ἐπικρατεῖ;* Περιλαμβάνει δὲ τὸ χωρίον αὐτὸ ἐνενήκοντα πέντε οἴκους μετὰ τετρακοσίων δέκα πέντε ἐνοίκων, γεωργῶν πάντων, καὶ μιᾶς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀρχαία πλάξ, τοιαύτην φέρουσα λελωθῆμένην ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐπιγραφὴν

Γαίου Τιμοκράτους

. . αἰου *Τι* . . . αἰους υἱὸς *Κυρήνα Φλαβιανὸς* . . πεικοπ . .
 ονος ἑπαρχος σπειρῆς πρώτης *Νουμιδῶν καὶ χιλι* .
Ἰταλικῆς καὶ ἑπαρχος ἄλλης δευτέρας Γάλλων
δὲς στεφάνῳ πυργωτῷ καὶ δόρατι καὶ βηξίλλῳ
ς τὸν σεβαστὸν καὶ ἀγνωσθέντα μεγάλων ακ . . π .
 ἦρωσ.

Οἱ Μαυρατζαῖοι παράγουσι σταφίδας, ἔλαιον, κεράτια καὶ κρόμμουα· αὐτόθι δὲ κατασκευάζονται καὶ διάφορα πήλινα σκεύη μετ' εὐφυίας μὲν καὶ στερεότητος, ἀλλ' ἀκόμψως ἐξεργασμένα· παροιμιωδῶς δὲ ἐπὶ

δειλοῦ λέγεται ὅτι φοβεῖται σὰν ποῦ φοβοῦνται τὰ Μαυρατζαίικα κανάτια τὸν τοῖχον. Καίτοι δὲ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ τὸ πάλαι ἐν Σάμῳ κατασκευαζόμενα περίφημα πήλινα ἀγγεῖα, ἐν τούτοις δὲν εἶναι καὶ ἐντελῶς ἀπορριπτέα· ὅθεν καὶ ἐπιτρέπεται ἡμῖν ἵνα περὶ αὐτῶν εἴπωμεν τὸ τοῦ Πλαύτου

Quibus divitiæ domi sunt, scaphio et cantharis
batiolis bibunt; at nos nostro Samiolo poterio
tamen vivimus; nos tamen efficacius pro opibus nostra moenia.

Μικρὸν πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς Μαυρατζαίους, ἀπαντῶμεν τὸ κώμιον *Γκιώνιδες*, ἀπὸ τινος Γκιώνη οὕτως ὀνομασθὲν καὶ ἐκ δώδεκα οἰκῶν ἀποτελούμενον· πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῶν Μαυρατζαίων καὶ εἰς ἀπόστασιν ὡσεὶ τετάρτου ὥρας ἀπ' αὐτῶν παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Γραβῶν κεῖται τὸ περικαλλές μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ. Μίαν δὲ πού ὤραν μακρὰν τῶν Μαυρατζαίων μεσημβρινοδυσμικῶς, κατ' ἀνατολὰς δὲ τοῦ ὄρους Μπιρνιᾶ καὶ ἐπὶ ὄροπεδίου καταφύτου ἐκ πιτύων καὶ ἐλαιῶν καὶ δρυῶν ὠκοδόμηται ἕτερον μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἢ, ὅπως ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις φέρεται, τῆς *Παναγίας τῶν Πέντε ὀσπητίων* καὶ κοινῶς τῆς Μεγάλης Παναγίας· ἀλλὰ περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἀλλαχοῦ γενήσεται λόγος.

Ἀρβανῖται. Μετὰ τὸν θάνατον Γεωργίου Καστριώτου, τοῦ κοινότερον ἐγνωσμένου ὑπὸ τὸ ὄνομα Σκενδέρβη, οἱ τούτου ὀπαδοὶ Ἀλβανοί, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ καὶ τῶν Τούρκων καὶ ἐξαναγκαζόμενοι πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς νὰ ἐξομώσωσι τὸ πᾶτριον θρησκείμα, ἐφυγαδεύθησαν οἱ μὲν εἰς Χειμάρραν, Σούλιον καὶ Πάργαν, οἱ δὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ παρενοχλούμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεχώρησαν καὶ κατέφυγον οἱ μὲν πρὸς τὰ Γεράνεια ὄρη, ἄλλοι δὲ εἰς τὰς νήσους Ἰδραν, Σπέτζες, Πόρον, Σαλαμίνα, Ψαρά καὶ μέχρι τῆς Κύπρου. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἤτοι πρὸ διακοσίων πενήτηκοντὰ πού ἐτῶν, ὡς ἐξ ἀρχαίων ἐγγράφων τεκμαιρόμεθα, δύο ἀδελφοὶ ὑλοτόμοι, κατὰ τὴν ἐπιχώριον παράδοσιν, Ἀλβανοί, ἀφικόμενοι μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν εἰς Σάμον, ὤκησαν ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ Ἀμπέλου, τετρακόσια μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ πλέον τῆς ὥρας μακρὰν τῶν Μαυρατζαίων, ἐκεῖ ἔνθα τανῦν ὑπάρχει τὸ χωρίον *Ἄνω Ἀρβανῖται*· ἔζων δὲ οὗτοι ἄσχετοι πρὸς πάντας τοὺς περιοίκους, πρεσβεύοντες μὲν τὸ ὀρθό-

δοξον θρησκευμα, λαλοῦντες δὲ γλῶσσάν, ἦν οὐδείς τῶν Σαμίων ἐνόει, βεβαίως τὴν Ἰλλυρικὴν. Μετὰ παρέλευσιν τινων ἐτῶν, ἔνιοι τῶν ἀπογόνων τῶν πρώτων ἐποίκων μετόκησαν ὀλίγῳ κατωτέρῳ τοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν ὡσεὶ τετάρτου ὥρας ἀπ' αὐτοῦ καὶ συνεστήσαντο ἰδίαν κωμὴν, ἣτις ἔκτοτε καλεῖται *Κάτω Ἀρβανίται*.

Ἡ θέσις ἀμφοτέρων τῶν χωρίων τούτων εἶναι εὐυδρὸς, τερπνὴ καὶ μαγευτικὴ ἐν ὥρῃ ἔαρος, ἀλλὰ κατὰ ψυχρὸς ἐν ὥρῃ χειμῶνος· ἀνέρχεται τις δὲ εἰς αὐτὰ δι' ὁδοῦ ἀνοιχθείσης ἐν μέσῳ δάσους πυκνοῦ ὑψηλῶν πευκῶν. Καὶ τὸ μὲν χωρίον τῶν Ἄνω Ἀρβανιτῶν σύγκειται ἐξ ἑκατὸν ἐπτὰ οἰκιῶν μεθ' ἐνὸς ἐνοριακοῦ ναοῦ, τὸ δὲ τῶν Κάτω Ἀρβανιτῶν ἐκ πενήκοντα ἐπτὰ οἰκιῶν μεθ' ἐνὸς ἐπ' ἴσης ἐνοριακοῦ ναοῦ, ἀμφοτέρω δὲ περιλαμβάνουσιν ἐξακοσίους ὀγδοήκοντα τρεῖς κατρίκους, διασώζοντας ἔτι ἐν τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν ἴχνη τῆς ξενικῆς αὐτῶν καταγωγῆς. Ἐνεκα τοῦ κρημνώδους καὶ τοῦ δυσβάτου τῆς χώρας αὐτῶν οἱ αὐτόθι οἰκοῦντες εἶναι λίαν φερέπονοι, διαπνεόμενοι δὲ ὑπὸ καθαρωτάτου ἀέρος εἶναι εὐρρωστοὶ καὶ μακρόβιοι. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1868 γέρων τις ἐξ Ἀρβανιτῶν, Ἰωάννης Παπαχατζῆς τοῦνομα, διανύων τὸ ἑκατοστὸν τρίτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος καὶ μέρτυς προσκληθεὶς δι' ὑπόθεσιν τινα εἰς Λιμένα Βαθέος, πεζῇ μετέβη αὐτόσε· ἦτο δὲ ὁ ἀνὴρ πελώριος τὸ ἀνάστημα, ἔχων πλήρεις τὰς διανοητικὰς δυνάμεις, ὑποσχάζων δὲ μόνον ὀλίγον. Ἀπεβίωσε δὲ οὗτος μετὰ ὀκτῶ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἔτη. Ἐπ' ἴσης τῷ 1870 ἀπεβίωσεν αὐτόθι γυνὴ τις, Φωτεινὴ Τζερέπα καλουμένη, ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα τεσσάρων ἐτῶν καὶ ἡμεῖς δ' ἐν ἔτει 1882 εἶδομεν αὐτόθι γέροντα ὑπερεκατοντούτην, Δημήτριον Σεβαστὸν ὀνομαζόμενον καὶ νεανικῇ τῇ ζωηρότητι ἔτι ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ ἐργαζόμενον μετὰ τῆς κατὰ δύο ἔτη νεωτέρας συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης.

Οἱ δὲ Κάτω Ἀρβανίται, ἐλλείψει ἄλλου, δύνανται νὰ σεμνύνωνται ἐπὶ τῇ γεννήσει ἀνδρὸς ἀμαθοῦς μὲν καὶ ἀρχαικοῦ, ἀλλὰ παραδόξου καὶ εὐφυοῦς, εἰρωνοῦς τε καὶ χλευαστοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου πλεῖστα ὅσα ἀναφέρονται ἀνέκδοτα, ἐξελέγχοντα τὸν ἰδιότροπον καὶ αἰνιγματώδη αὐτοῦ χαρακτήρα· ἦτο δὲ οὗτος ὁ Εὐαγγελινὸς Κουφαθανάσης, ἐφημέριος τῆς αὐτόθι ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, οὗ τὸ κλέος εὐρὺ ἀνὰ πᾶσαν Σχῆμον καὶ μέσον Ἀρβανιτῶν. Παραινῶν οὗτος τὰ ὀλίγα λογικὰ αὐτοῦ πρόβατα, ἅτινα, ἰδίαις χρώμενος προσωνομίαις, *σταρότζουνα* καὶ *μοριτζούφινα* ἀπεκάλεε, ὁ ἀνὴρ, ἔλεγεν, εἶναι ἡ κορώνη τοῦ χω-

ριοῦ, μὰ πρέπει καὶ ὡς ἄρχοντας γὰ φέρεται. Ἡ δὲ γυναῖκα εἶναι ἥλιος καὶ λάμπει εἰς τὸ σπῆτι· μὰ πρέπει διὰ γὰ λάμπη σὰν τὸν ἥλιο γὰ φυλάη τὸν ἑαυτὸν τῆς· καὶ τῆν σακκοῦλαν τοῦ ἀνδρός της. Θέλων δὲ νὰ ἐλέγξῃ τὴν γλισχρότητα τῶν συνεγχωρίων αὐτοῦ, οἵτινες δὲν προσέφερον τῇ ἐκκλησίᾳ ἄρτους ἵνα καὶ αὐτὸς ἐξ ἐκείνων διανείμῃ ἀντιδώρον, ἐν ἑορτασίμῳ τινὶ ἡμέρᾳ διένειμεν ἀντὶ ἀντιδώρου βαλάνους τοῖς ἐκκλησιασθεῖσιν, εἰπὼν ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ χριστιανοὶ ἐναντίον τῆς ἀρχαίας συνηθείας δὲν προσφέρουσι πλέον προσφορὰς, εὐρίσκεται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀνάγκην γὰ διανείμῃ τοῖς χριστιανοῖς βαλάνους· γνωστὸν δὲ ὅτι τοῖς βαλάνοις ἰδίως οἱ χοῖροι ἀσμενίζουσιν. Ἐξοργισθέντων δὲ διὰ ταῦτα ἐνίων τῶν ἐκκλησιασθέντων, εἰς αὐτῶν, ἐκδικούμενος, ἔβαψε διὰ μελκίτης βαφῆς ἐν ὄρᾳ νυκτός τὸ σχοινίον τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὁ ἱερεὺς ἐρχόμενος, μήπω τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος, ὅπως κρούσῃ τὸν κώδωνα διὰ τὴν ἐωθινήν λειτουργίαν, μελανωθῇ τὰς χεῖρας, ἴσως δὲ καὶ τὸ πρόσωπον καὶ καταγέλαστος γένηται. Ὁ Εὐαγγελινός, πράγματι ἐλθὼν τὴν πρωίαν εἰς τὸν νχὸν καὶ τὸν κώδωνα κρούσας, εἶδε μετ' ὀλίγον ὅτι αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἦσαν μαῦραι· ἀλλὰ πλυνθεὶς, ἔδειξεν ἀδιαφορίαν. Τῇ δ' ἑορτῇ τῆς πεντηκοστῆς, συνελθόντων πάντων τῶν ἐνοριτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀφ' οὗ ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέχρις ὅτου ἐγονυπέτησαν πάντες ἵνα ἀναγνωσθῶσιν αἱ νενομισμέναι τῆς ἡμέρας εὐχαί, ὁ ἱερεὺς ἐξῆλθε διὰ πλαγίας θύρας, καταλιπὼν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ μάτην αὐτὸν ἵνα ἀναγνώσῃ τὰς εὐχὰς ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀναμένοντας. Ἐπὶ τέλους δὲ ἀφ' οὗ ἐπέστησαν ὅτι ὁ ἱερεὺς ἐγένετο ἄφαντος, ἀπῆλθον τοῦ ναοῦ, ἀγνοοῦντες ποῦ γὰ ἀποδώσωσι τὴν ἀφάνειαν τοῦ ἱερέως. Ἐκεῖνος δὲ ἀνελθὼν εἰς τὸ ἕτερον χωρίον τῶν Ἀρβανιτῶν, ἔλεγε τοῖς ἐρωτῶσιν αὐτὸν πῶς τόσῳ πρωὶ ἀφίκετο, καταλιπὼν τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἐμάνδρισε καὶ εἶναι ἡσυχὰ, ἀφομοιῶν οὕτω τοὺς ἐνορίτας αὐτοῦ πρὸς κτήνη, ἐν ταῖς μάνδραις αὐτῶν κατακλεισθέντα.

Ἄλλ' ἰδίως τὰ βέλη αὐτοῦ ἐξετόξευε κατὰ τῶν ἀρχιερέων, ἢ ἀλαζονία καὶ τὸ δεσποτικὸν τῶν ὁποίων προσέκρουε εἰς τὴν ἀπλότητα καὶ εἰς τὸν ἡπιον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἀφορμὰς δυσαρεσκείας πρὸς τινὰ τούτων ἔχων, ἐφόρτωσε μιᾶ τῶν ἡμερῶν δύο κοφίνους μετὰ κομάρων ἐπὶ ἐνὸς ὄνου καί, καθισθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, μετέβη εἰς Λιμένα Βαθέος ὅπως προσενέγκῃ τὰ κόμαρα δῶρον τῶ ἀρχιερεῖ· ἀλλὰ μέχρις οὗ εἰς

Λιμένα Βαθέος φθάση, τὰ κόμαρα, σειόμενα ἐντὸς τῶν κοφίνων, ἔβλάθησαν, ἀποτελέσαντα μίαν μάζαν. Τὰς κοφίνους ὁ Εὐάγγελινὸς τῷ ἀρχιερεὶ προσφέρων, λέγει· *Δεσπότη μου, σείσε, σείσε* (τοῦτο δὲ καὶ διαφορουμένως λέγεται *σ' εἶσαι, σ' εἶσαι*) ὁ γαίδαρος τὰ κόμαρα, τὰ καμε μὲν τζιρλιά· ὅμως φάγε τα τώρα ὅπως εἶναι καὶ ἄλλη φορά σου φέρνω ἄλλα. Μὴ ἔχων τί πρὸς ταῦτα νὰ εἴπη, ὁ ἱεράρχης ἐκέγχασε σαρδόνιον.

Ἄλλοτε ὑπάρχοντος ἀστυνόμου, ὅστις δὲν ἐδέχετο εἰς ἀκρόασιν τοὺς προσερχομένους, οὐδ' ἐξεπεραίου τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, ἔαν μὴ προσήνεγκον αὐτῷ δῶρόν τι, ἔχων δὲ καὶ αὐτὸς ἀνάγκην δι' ὑπόθεσιν τινὰ νὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, προσῆλθε φέρων ὑπὸ τὸ ἱμάτιον χοιρίδιον· κρούσας δὲ τὴν θύραν, ἔσφιξε σύναμα τὸν πόδα τοῦ χοιριδίου, ὅπερ ἤρξατο γρυλλίζον. Τῶν γρυλλισμῶν ὁ ἀστυνόμος ἀκούσας, ἔσπευσε παραχρῆμα νὰ ἀνοίξῃ τῷ ἱερεῖ, ὅστις, καταλιπὼν τὸ χοιρίδιον εἰς τὴν ὁδόν, εἰσῆλθεν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ ἀστυνόμου. Οὗτος δ' ὑπολαβὼν ὅτι τὸ χοιρίδιον εἰσήχθη ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, μετὰ πάσης τῆς προσηνείας ἠκρόασατο τοῦ Εὐάγγελινου καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ προθύμως διεξεπεραίωσεν· ὅτε ὅμως βραδύτερον ἔγνω ὅτι χοιρίδιον ἐν τῇ αὐλῇ δὲν ὑπάρχει, ἠγανάκτησε σφόδρα κατὰ τοῦ ἱερέως, ὅστις, δικαιολογῶν τὴν ἀπάτην, ἦν μετῆλθεν, ἔλεγεν ὅτι ὁ ἀστυνόμος καταλαβαίνει τὴν γλῶσσαν τοῦ γουρουνιοῦ καὶ δι' αὐτὸ μὲν γουροῦνι πῆγε νὰ τὸν εὔρη.

Ξενίζοντός ποτε φίλους τινὰς καὶ τοῦ οἴνου ἐξαντληθέντος, ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ, προσελθοῦσα, ἐξήγγειλε τὸ πρᾶγμα αἰνιγματωδῶς, διότι αἰνίγμασι πάντοτε ὁ Εὐάγγελινὸς ἐχρῆτο, εἰποῦσα *Συννεφιά συννεφιασμός, συνεταράχθ' ὁ οὐρανός· νὰ σηκώσω τὰ φτερά, νὰ πετάξουν οἱ ἀετοί;* δῆλον ὅτι ὁ οἶνος προσήγγισε τῷ πυθμένι καὶ ἐπομένως ἦτο θολός (συννεφιά συννεφιασμός, συνεταράχθη ὁ οὐρανός), νὰ ἄρω τὰ τρυβλία (νὰ σηκώσω τὰ φτερά) διὰ νὰ ἀπέλθωσιν οἱ ξενιζόμενοι ; (νὰ πετάξουν οἱ ἀετοί ;) Πρὸς ταύτην ὁ ἱερεὺς αἰνιγματωδῶς ἐπ' ἴσης ἀπεκρίθη· *Μὴ σηκώσης τὰ φτερά καὶ πετάξουν οἱ ἀετοί, γιατί κοντὰ 'ς τὸν ἕνα ἀδελφὸ ἔχω κ' ἄλλο ἀδελφὸ· βγάλε τὸ καπέλο του, κάμε ὅ τι ἔκανες;* δῆλον ὅτι μὴ ἄρης τὰ τρυβλία καὶ ἀπέλθωσιν οἱ ξενιζόμενοι, διότι πλησίον τοῦ ἐνὸς πίθου τοῦ οἴνου ὑπάρχει καὶ ἕτερος πλήρης τοιούτου (κοντὰ 'ς τὸν ἕνα ἀδελφὸ ἔχω κ' ἄλλον ἀδελφὸ), ὃν ἠδύνατο νὰ ἐκπωματίσῃ (βγάλε τὸ καπέλο του) καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαγάγῃ οἶνον, ὡς ἔπραξε καὶ εἰς τὸν ἄλλον πίθον (κάμε ὅ τι

ἔκαμες). Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω· προϊόντα δὲ οἱ Ἀρβανῖται ἔχουσιν οἴ-
νους, μέλι ἐξαιρετόν, τυρόν ἰδιαζούσης κατασκευῆς, ὅμοιον τῷ ὀπολίῳ
μόνον ἐν Ἀλβανίᾳ ἀπαντᾷ τις, ὅσον ἡμεῖς παρὰ πολλῶν ἐπληροφορή-
θημεν, πίσσαν καὶ πισσάσφαλτον· ἀσχολοῦνται δὲ καὶ περὶ τὴν κτη-
νοτροφίαν.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κωμιδίου τῶν Κάτω Ἀρβανιτῶν φαίνονται ἐφ'
ἐνὸς δασώδους λόφου ἐν θέσει λεγομένη *Καστράκι* τείχη κυκλώπεια
καὶ παρ' αὐτοῖς ἴχνη πολισματος. Πρὸ ἐτῶν δὲ γεωργοί, καλλιεργοῦντες
τοὺς παρὰ τοῖς τείχεσιν ἐκείνοις ἀγρούς, εὖρον χύτραν καὶ πλατύστο-
μον ὑδρίαν, ἐμπεριέχουσιν ἀττικά νομίσματα ἱκανά.

Πύργος. Μίαν ὥραν ἀπωτέρω τῶν Ἀρβανιτῶν ἐν θέσει τερπνῇ καὶ
δροσῶδει, ἐγγὺς χειμάρρου πηγάζοντος ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπέλου καὶ ρέ-
οντος πρὸς μεσημβρίαν, τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονευομένου Ἀμφι-
λύσσου, κεῖται τὸ χωρίον Πύργος, περιέχον τριακοσίους ἐβδομήκοντα
οἴκους μετὰ χιλίων τετρακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ κατοίκων καὶ δύο
ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, ὧν ἀξία λόγου τυγχάνει ἢ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς
κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμωμένη. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ποιμὴν τις
ἐξ Ἡλίδος τῆς Πελοποννήσου εἰς Σάμον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ οἰκογενείας
ἀφικόμενος καὶ τὸ αὐτόθι μέρος εὐάρεστον καὶ δασῶδες εὐρών, ἐγένετο
ὁ πρῶτος τοῦ χωρίου οἰκιστής· προϊόντα δὲ αὐτὸ φέρει οἴνους ἐξαιρέ-
τους, κάρυα, σχινίδας καὶ μέταξαν. Εἰς ἀπόστασιν δὲ τετάρτου ὥρας
μακρὰν τοῦ Πύργου κατ' ἀνατολὰς ἐν θέσει καλουμένη *Ποθητήρα* ἀνήρ
τις, καλλιεργῶν τὴν ἑαυτοῦ ἄμπελον, εὔρε λίθον, τοιάνδε τὴν ἐπιγρα-
φὴν φέροντα

Ἡὸρος
τεμένεος
Ἰωνος
Ἀθένεθρι

ἐξ οὗ τεκμαιρόμεθα ὅτι τῷ μέρει παρέκειτο τέμενος εἰς λατρείαν τοῦ Ἰ-
ωνος, ὅπερ ἀνασκαφὴ τις δύναται ἐν χρόνῳ μέλλοντι νὰ ἀποκαλύψῃ.

Κομμαραδαῖοι. Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Πύργου, εἰς οὗ τὴν διοι-
κητικὴν δικαιοδοσίαν μέχρι πρὸ μικροῦ ὑπήγετο, νῦν δὲ ἀποτελοῦν Ἰ-
διον δῆμον, κεῖται τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὄνομα ἔχον ἀπὸ τῶν πολλῶν
φρομένων αὐτόθι *κομάρων*· σύγκειται δὲ ἐξ ὀγδοήκοντα δύο οἴκων
καὶ τριακοσίων ἑξήκοντα τριῶν κατοίκων, ἀσχολουμένων περὶ τὴν γεωργίαν.

αν και προϊόντα έχόντων οἶνον, σταφίδας και ἔλαιον. Μετά τοῦ χωρίου τούτου συμπληροῦται ἡ χωρογραφία τῆς νήσου· φέρε δὲ νῦν εἴπωμεν λεπτομερέστερον περὶ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς.

Ὁ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς πολλαπλασιασμός, λέγει τις τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων σοφῶν, εἶναι ταῦτοχρόνως και αἷτιον και ἀποτέλεσμα τῶν ἐν ἐκάστη χώρῃ οἰκονομικῶν, πολιτικῶν και κοινωνικῶν τῆς γενικῆς ὑπάρξεως λόγων. Ἐνθεν μὲν δὲν δύνανται νὰ ζήσωσι πλείους ἢ ὅσοι, τὸ δὴ λεγόμενον, ἡ ἐθνικὴ τράπεζα χωρεῖ, ἔνθεν δὲ ὅσῳ μείζους ὑπάρχουσιν αἱ ἐντὸς ἐπὶ κρατείας τινὸς ἀνθρωποδυνάμεις, τοσοῦτῳ γενναιότεροί εἰσιν οἱ καθολικοὶ τοῦ ἔθνους ἐκείνου καρποί· ὅθεν και ὁ πολλαπλασιασμός τῶν κατοίκων δεδομένης τινὸς χώρας συνδέεται πρὸς τὴν εὐρύτεραν τῆς πολιτείας ἔννοιαν, ἔνθα δὲ ἡ περίοδος τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων εἶναι συντομωτέρα, ἐκεῖ ἡ τῆς ἐθνικῆς εὐρωστίας ἀπόδειξις και μᾶλλον βεβαία τυγχάνει οὔσα. Τούτων ἄρα οὕτως έχόντων και ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὡς ἄριστ' ἀποδεικνυμένων, φέρε ἴδωμεν κατὰ τίνα ἀναλογίαν ἐπισυμβαίνει ἐν Σάμῳ ὁ τῶν κατοίκων πολλαπλασιασμός.

Ὁ ἱστοριογράφος Παῦλος Ραμνούσιος, γράφων ἐν ἔτει 1572, οὐδόλως μνημονεύει κατοίκων ἐν Σάμῳ· ἀλλὰ και ὁ ἐντολῆ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ιγ'. ἐν ἔτει 1621 ἐπισκεψάμενος χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἄλλας τε νήσους και δὴ και τὴν Σάμον Λουδοβίκος Δεσάγης, βερῶνος τῆς Κουρμεινῆς, γράφων ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ὀδοιπορικῷ, λέγει τάδε. *Ἡ Σάμος εἶναι μία τῶν μεγαλειτέρων νήσων, ἔχουσα ἑκατὸν πον μιλίων περίμετρον· στερεῖται δὲ πυκνοῦ πληθυσμοῦ, ὅπως αἱ ἄλλαι νήσοι, ὀλιγον προσοδοφόρος οὔσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν προασπίζεται ὑπὸ φρουρῶν, διατελεῖ καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν πειρατῶν, τῶν ἐμφωλευόντων μεταξὺ τῶν σκοπέλων τῶν ἐγγύτατα αὐτῆς κειμένων· ὁ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τὴν νήσον ἐπισκεψάμενος μαρκήσιος Φλερὺ γράφει ὅτι οἱ τῆς νήσου ταύτης κάτοικοι, οἱ κερχλικὸν ἀποτίνοντες φόρον, ἠριθμοῦντο τότε εἰς δεκακισχιλίους. Ἰωσήφ δὲ Γεωργειοῆνης, ὁ Σάμου ἀρχιεπίσκοπος, περιγραφὴν ἐν ἔτει 1666 ταύτης ἐκδοῦς, λέγει, ὡς εἶδομεν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ, ὅτι ἡ νήσος περιλαμβάνεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἐπομένας κωμοπόλεις, ἃν δὲν σημεῖοι μὲν τὸν πληθυσμόν, ἀναγράφει ὅμως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐταῖς οἰκιῶν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν και τὸν ἀριθμὸν τῶν τότε τὴν Σάμον οἰκούντων ὡς ἐξῆς.*

1	Μεγάλην Χώραν περιλαμβάνουσαν οίκιας — 650 καὶ ἐκκλησίας	1
2	Μύλους	200 1
3	Παγώνδαν	300 2
4	Σπαθαραίους	50 1
5	Πύργον	100 2
6	Ἀρβανίτας ἀναφερομένους ὡς κώμιον	
7	Πλάτανον	300 2
8	Μπραθόκαμπον	200 2
9	Καστανέαν	50 1
10	Λέκαν	500 1
11	Καρλόβασι	500 5
12	Φούρνους	200 2
13	Βουρλιώτας	100 1
14	Βαθύ	400 4
15	Παλαιόκαστρον	100 1
16	Μυτιληνοὺς	200 2

οίκιας 3850 ἐκκλησίας 33

ἦτοι ἂν ἐν ἐκκάστῃ τῶν οἰκίῳν ὑπολογίσωμεν κατὰ μέσον ὄρον πέντε ἄτομα, ἡ Σάμος περιελάμβανε τότε δεκαεννέα χιλιάδας διακοσίους πεντήκοντα κατοίκους. Ἐτέρωθεν δὲ ὁ μὲν Τουρνεφόρτιος, γράφων ἐν ἔτει 1702, λέγει καθ' οὓς χρόνους ἠκμαζεν ἡ Ἑλλάς, ἡ νῆσος Σάμος ἦτο *Μίαν πολυοίκητος καὶ κάλλιστα καλλιεργημένη ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτῆς ὀρέων καθορῶνται καὶ νῦν ἔτι μακρὰ τείχη, κτισθέντα ὅπως συνέχῳσι τὸ χῶμα. Ἀλλὰ σήμερον δὲν πιστεύω νὰ δπάρχῳσιν ἐν Σάμῳ κάτοικοι πλείονες τῶν δωδεκακισχιλίῳν· ὁ δὲ Ποκῳκ, γράφων ἐν ἔτει 1739, λέγει ὅτι οἱ ἐπ' αὐτοῦ κεφαλικὸν ἐν Σάμῳ ἐκτίνοντες φόρον ἠριθμοῦντο εἰς χιλίους διακοσίους ἐξήκοντα οἰκογενεῖς. Ὁ δὲ Καισῳριος Δαπόντες, ἐν ἔτει 1760 περὶ Σάμου γράφων, λέγει ὅτι αὕτη περιελάμβανε τότε ὀκτωκαίδεκα χωρία, ἐξ ὧν ἡ Χώρα περιεἶχε τριακοσίους πῳ οἴκους, τὸ Παλαιόκαστρον ἑκατὸν καὶ οἱ Μυτιληνοὶ πλείους τῳν διακοσίῳν. Ἐπίσημον δὲ ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σάμου ἔχομεν γενομένην τὸ πρῳτον ἐν ἔτει 1828, ἐντολῆ τοῦ τότε διοικητοῦ τῳν ἀνατολικῳν Σποράδῳν Ἰωάννου Κῳλέττου· κατὰ τὴν ἀπογραφὴν δ' ἐκείνην, ἡ Σάμος εὔρηται τοιόνδε τὸν ἀριθμὸν τῳν οἰκῳνῳν αὕτην ἔχουσα.*

	ἄνδρες	σύνολον	γυναῖκες	σύνολον	γεν. πληθ.
	512		450		
	2035		1944		
	276		216		
	644		642		
ος	112		142		
	162		158		
	89		93		
	63		57		
	88		53		
	45		41		
	134		133		
		4160		3929	8089
	1309		1362		
	46		31		
	643		657		
	529		485		
	261		239		
	669		570		
	88		70		
	85		64		
		3630		3478	7108
	1121		1075		
	330		320		
	280		243		
	138		134		
	295		298		
	116		178		
	309		332		
	274		283		
	333		364		
		3196		3227	6423
	1560		1587		
	138		128		
	187		212		
	390		352		
	94		90		
	420		347		
		2789		2716	5505
	19775		19350	27125	

Δευτέρα επίσημος του πληθυσμού απογραφή ἐγένετο ἐν ἔτει 1864 ὑπὸ τοῦ τότε ἡγεμόνος Μιλτιάδου Ἀριστάρχου, ἐξ ἧς κατεδείχθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἦτο τοιοῦσδε.

Χωρίον		ἄνδρες	σύνολον	γυναῖκες	σύνολον	γεν. πληθ.
ΤΜΗΜΑ ΒΑΘΕΟΣ	Λιμὴν Βαθέος	964		919		
	Βαθὺ	2058		2033		
	Παλαιόκαστρον	303		310		
	Βουρλιῶται	830		855		
	Ἐξ Γειτονίαι	881		881		
			5036		4998	10034
ΤΜΗΜΑ ΧΩΡΑΣ	Μυτιληνοὶ καὶ Κοκκάρη	1708		1696		
	Χώρα καὶ Τηγάνιον	678		720		
	Πύργος	752		781		
	Ἀρβανῖται	370		353		
	Παγώνδας καὶ Μῦλοι	864		888		
	Μαυρατζαῖοι	130		137		
	Σπαθαραῖοι (α)	325		320		
			4827		4895	9722
ΤΜΗΜΑ ΚΑΡΛΟΒΑΣΙΩΝ	Νέον Καρλόβασι	1391		1345		
	Μεσαιὸν Καρλόβασι	367		353		
	Παλαιὸν Καρλόβασι	346		245		
	Κωντακαίικα	315		296		
	Φοῦρνοι	275		364		
	Κοντέικα	142		131		
	Πλάτανος	407		429		
	Καστανέα	380		407		
	Λέικα	495		511		
			4118		4081	8199
ΤΜΗΜΑ ΜΑΡΑΘΟΚ.	Μαραθόκαμπος	1733		1897		
	Καλαμπακτάσια	248		275		
	Νεοχώριον	200		236		
	Κουμείικα	551		544		
	Σκουρέικα	166		193		
			2898		3145	6043
			16879		17119	33998

(α) Ὁ δῆμος Σπαθαραίων ὑπήγετο τότε εἰς τὸ τμήμα Χώρας.

Παραβάλλοντες τὰς δύο ταύτας ἀπογραφὰς πρὸς ἀλλήλας, εὐρίσκομεν ὅτι ἐντὸς τριάκοντα ἕξ ἐτῶν ἐπῆλθεν αὐξήσις κατὰ ἑξακισχιλίας καὶ ὀκτακοσίας ἑβδομήκοντα τρεῖς ψυχάς. Τρίτη δὲ ἀπογραφή ἐγένετο ἐπιμελεῖσθαι ἡμῶν ἐν ἔτει 1874, ἧς ἡ σύνοψις τοιαύτη τις εἶναι.

Τμῆμα Βαθείος	ἄρρενες 4860	θήλειαι 4574	ἐν ὅλοις 9434
Τμῆμα Χώρας	» 5085	» 5005	» 10090
Τμῆμα Καρλοβασίων	» 4237	» 4182	» 8419
Τμῆμα Μαραθοκάμπου	» 2994	» 3204	» 6198

γένους ἄρρενος 17176 θήλειαι 16965 ἐν ὅλοις 34141

* Ἄρα ἐν διαστήματι δέκα ὄλων ἐτῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἠύξησε κατὰ ὀκτακόσια ἑβδομήκοντα μόνον ἄτομα· λεπτομερέστερον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζοντες, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐπιδραῖ ἰδίως ἐπὶ τὸ ἄρρεν φύλλον, ἐφ' ὅσον ἐν ᾧ τῷ ἔτει 1828 οἱ τοῦ ἄρρενος γένους ὑπερέβαινον τοὺς τοῦ θήλειαι κατὰ τετρακόσια εἴκοσι πέντε ἄτομα, τῷ ἔτει 1874 οἱ τοῦ θήλειαι ὑπερέβαινον τοὺς τοῦ ἄρρενος κατὰ χίλια τετρακόσια εἴκοσι ἐπτὰ τοιαῦτα. Ὅθεν καὶ ἂν ἑξακολουθήσῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐπισυμβαῖνον τὸ πρᾶγμα, οὐ μὴ παρέλθῃ χρόνος πολὺς καὶ ἡ λειψανδρία γενήσεται ἐπαισθητὴ ἐν Σάμῳ.

Ἡ ἔρευνα τῆς κατὰ πᾶν ἔτος κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ πάσης χώρας πολὺ ὁμολογουμένως ἔχει τὸ διδακτικόν, διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρεῦνης ὡς ἄριστα νὰ καταδειχθῇ δύναται οὐ μόνον ἡ ὑγιεινὴ καὶ παραγωγικὴ, ἀλλὰ σύναμα καὶ ἡ ἠθικὴ τῆς χώρας ἐκείνης κατάστασις. Ἐνθεν τοι καὶ αἱ τῶν πεπολιτισμένων ἐπικρατειῶν κυβερνήσεις ἰδιαίτερα συνεστήσαντο καταστατικῆς γραφεία, ὧν μόνη ἀπασχόλησις τυγχάνει ἡ ἐκζήτησις ἀκριβῶν καὶ ἀλανθάστων πληροφοριῶν περὶ τῆς αὐξήσεως ἢ μειώσεως τοῦ ἐγχωρίου πληθυσμοῦ κατὰ πᾶν ἔτος, ὅπως ἐξευρίσκωνται οὕτω τὰ αἷτια, τὰ τυχόν τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ παρακωλύοντα, καὶ ἐκ τοῦ μέσου αἴρωνται, νομοθετουμένων ἢ διατασσομένων ἐκείνων, ὅσα συμβάλλονται πρὸς τὴν εὐζωίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρὸς τὴν αὐξήσιν τῶν ἀτόμων. Ἄλλως δὲ τὸ εὐχέρων τῆς Σάμου καὶ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ κλίματος αὐτῆς τὰ μέγιστα συντελεῖ πρὸς τὴν μακροβιότητα καὶ τὴν πολυτεκνίαν τῶν ἐν αὐτῇ ζώντων· τοιαύτης δὲ μακροβιότητος ἐκτάκτου καὶ πολυτεκνίας θαυμαστῆς ἡμεῖς τε αὐτοὶ κατ' ἐπανάληψιν ἱκανὰ παραδείγματα προσ-

ηνέγκαμεν καὶ πολλῶν ἐπισκεψαμένων τὴν Σάμον ἀξιόπιστον τὴν μαρτυρίαν ἔχομεν. Ὁ ἐν ἔτει 1629 ἐντολῇ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως περιγραφὴν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰκαρίου πελάγους γράψας Κορονέλλης, λέγει ὅτι ἡ θέσις τῆς Σάμου, κειμένης εἰς τὸν τριακοστὸν ὄγδοον βαθμὸν πλάτους καὶ πεντηκοστὸν πέμπτον μήκους, καθίστησι τοσοῦτῳ τερπνὸν τὸ κλίμα αὐτῆς, ὥστε οἱ ἐγχώριοι ζῶσιν ἄχρις ἐσχάτου γήρωος, ἀπολαύοντες διηνεκῶς πλήρους ὑγείας· τὸ τοιοῦτο δὲ εἶναι παράγων σπουδαῖος πρὸς τὴν τοῦ πληθυσμοῦ αὔξησιν. Οὐχὶ ἄρ' ἀπλῆς περιεργείας ἱκανοποιήσις θεωρητέα ἢ ἔρευνα τῆς αὔξήσεως ἢ μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης χώρας· τούναντίον ἀντικείμενον σπουδαιοτάτης μελέτης πρέπει αὕτη νὰ λογίζεται καὶ τὴν μέριμναν τῶν κυβερνώντων εἶπερ τι καὶ ἄλλο δέον νὰ ἐπισπᾶται, διότι αὐτὴν μελετῶντες, ὅποσα κοινωνικὰ ζητήματα δύνανται οὗτοι νὰ ἐπιλύσωσιν; Ὅποίας ἐπιβλαβεῖς ἐξεῖς καὶ ἔθιμα διὰ συνετῶν νομοθετημάτων καὶ διὰ προσφυῶς γιγνομένων προτροπῶν καὶ παρακελεύσεων δύνανται νὰ ἀποσκορακίσωσιν; Ὅποίαν συνελόντι εἰπεῖν μεταβολὴν εἰς τὴν κοινωνίαν ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μελῶν δύνανται νὰ ἐπενέγκωσι;

Πλὴν ὅμως τῆς ἐπὶ τὸ γενικώτερον ταύτης ἐρεύνης, καὶ ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος φύλου ἀποβαίνει ἀντικείμενον τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις λίαν φιλοπεριέργου πολυπραγμοσύνης. Τούτων ἄρα οὕτως ἐχόντων πόθεν εἴποι ἂν τις προέρχεται ἢ τοσαύτη χαλαρὰ τοῦ ἀπογραφικοῦ ἐν Σάμῳ πληθυσμοῦ πρόοδος; Πόθεν προέρχεται, ἰδικώτερον τοῦ πράγματος ἐξεταζομένου, ἢ ὁσημέραι καταδηλούμενη ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἄρρενος γένους;

Τὰ αἷτια τοῦ τοιοῦτου ἀποδοτέα πάντως εἰς τὴν τῶν Σαμίων ἐκ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος μετανάστασιν, ἣτις ἤρξατο μὲν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1834, λόγων πολιτικῶν ἕνεκεν, ἐπετάθη δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1856, ὅτε διὰ τὴν ἐπιγενομένην εἰς τὰς ἀμπέλους καταστροφὴν καὶ διὰ τὴν ἐκ ταύτης ἔνδειαν πλείστοι ἐξέλιπον τὴν Σάμον καὶ εἰς διάφορα τοῦ κόσμου μέρη διεσπάρησαν. Τῶν τοιούτων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς δεκατετρακισχιλίους, τινὲς ἔσχον τὴν τύχην ἐπίζηλον, εἰς ἀξιώματα ὑψηλὰ περιελθόντες· ἕτεροι δὲ ἐκτῆσαντο πλούτη οὐκ εὐκαταφρόνητα. Ὁ ἐκ Μαραθοκάμπου Ἐμμανουὴλ Νικολαρούδης, καταταχθεὶς ἑθελοντῆς ἐν τοῖς Ζουαβικοῖς τῆς Γαλλίας τάγμασι καὶ μετασχὼν τοῦ ἐν ἔτει 1844 κατὰ τοῦ Μαρόκου πολέμου ὑπὸ τῷ πρίγγιπι Ζοανβίλ, προήχθη βαθμηδὸν διὰ τὴν αὐτοῦ ἀνδρίαν καὶ τὴν ἐν κινδύνοις τόλμην

εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ· εἰς βαθμὸν ἀξιωματικοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἐπ' ἴσης προήχθη καὶ ὁ Ἀλέξης Μπότης. Ἐν Ἀγγλίᾳ δύο Σάμιοι ἀδελφοί, υἱοὶ Εὐστρατίου Καβαρδίνη, προήχθησαν εἰς τὸν βαθμὸν ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, ὁ δ' ἕτερος τούτων, Νικόλαος τοῦνομα, ἕνεκεν τοῦ ἠρακλείου αὐτοῦ ἀναστήματος ὡς ὑπασπιστῆς ὑπὸ τοῦ πρίγγιπος τῆς Οὐαλλίας Ἀλφρέδου προσελήφθη. Ἐν τῷ αὐστριακῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ὑπηρετεῖ ἕτερος Σάμιος, ὁ Δημήτριος Σούμπας, βαθμὸν πλωτάρχου φέρων. Ὁ Μανουὴλ Μαντραφούρης, μετασχὼν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ διακριθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ Γάλλους μάχαις τῶν Ρώσων ἐπὶ γενναϊότητι καὶ παρακεκινδυνευμένη ὄντως τόλμη, ἐτιμήθη ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ βαθμοῦ λοχαγοῦ καὶ διὰ τεσσάρων ἀριστείας παρασήμων. Ὁ Διαμαντῆς Βουρβούλιας, διακριθεὶς ἐπ' ἴσης ἐν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ καὶ παρασήμοις τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως, διατελεῖ νῦν δῆμαρχος Μαριανουπόλεως. Ὁ Γεώργιος Κατσούνης, εὐδοκίμως ἐν τῷ ἀγγλικῷ πολεμικῷ ναυτικῷ ὑπηρετήσας, προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν ἀξιωματικοῦ. Ὁ Ἀλέξιος Μπακίρης, διακριθεὶς ἐν Ἀμερικῇ ἐπὶ ἀνδρία κατὰ τὸν μεταξὺ ἐνωτικῶν καὶ ἀνθενωτικῶν πόλεμον, ἐτιμήθη δι' ἀναλόγου βαθμοῦ (1)· ἐπ' ἴσης ὁ Νικόλαος Βαρβάρης, ὑπηρεσίας μεγάλως παρασχὼν τοῖς ἐνωτικοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἐκείνον, κέκτηται βαθμὸν ἀνώτερον ἐν τῷ πολεμικῷ ναυτικῷ τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος Βουρλῆς, ξενοδοχεῖον ἐν Καντῶνι ἔχων καὶ σώσας κατὰ τὸν μεταξὺ Σινῶν καὶ Εὐρωπαϊῶν πόλεμον πολλὰς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας διὰ τῆς τόλμης καὶ σταθερότητος αὐτοῦ, ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως διὰ παρασήμου καὶ δι' ἑτησίας συντάξεως ἐνεακοσίων φράνκων. Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι πολυπληθεῖς Σάμιοι ὑπηρετοῦσι καὶ ὡς πολιτικοὶ καὶ ὡς στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι, ἐν οἷς ὑπάρχουσι δύο ἀντισυνταγματάρχαι ὁ Λεωνίδας Σταμάτης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀγγελινίδης, δύο ταγματάρχαι ὁ Ὀδυσσεὺς Λαχανᾶς καὶ ὁ Ἡρακλῆς Σταμάτης, ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι δὲ ὑποδεέστεροι ἀξιωματικοί.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν εἰς ἀξιώματα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ περιελθόντων συμπολιτῶν ἡμῶν· περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν ἐκάστη χώρῃ ἐγκαταβιούτων τοιούτων, καίτοι μεγάλως προσπαθήσαντες, ἀλλ' ὁμως δὲν ἐπετύχομεν νὰ λάβωμεν ἀκριβεῖς πληροφορίες. Γινώσκουμεν μόνον ὅτι

(1) Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ ἀνδρείως ἀγωνιζόμενοι ἔπεσαν οἱ Σάμιοι Ἰωάννης Τζαφατζῆνος καὶ Δημήτριος Ζορμπᾶς.

ἐν Πολυνησίᾳ ὑπάρχει νῆσος μικρά, ἐν τῇ ὑποίχῃ ἀλιεύουσι Σάμιοι καὶ τὴν ὁποίαν οὗτοι ὠνόμασαν ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος *Νέαν Σάμον*. ὑπὸ τοιοῦτο δὲ ὄνομα αὕτη εἶναι γνωστή. Ἐν Κόβερλεν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἐξήκοντα Σάμιοι, μετ' ἀμερικανίδων νενυμφευμένοι, ζῶσιν αὐτόθι, ἐκμισθώσαντες ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη τὸ τῆς ἀλιείας ἐντὸς ποταμοῦ τινος δικαίωμα. Ἐν Αὐστραλίᾳ ὑπάρχουσιν εἴκοσι τρεῖς Σάμιοι, ἐν Καλλιφορνίᾳ εἴκοσιν, ἐν Βουένος Ἄερες τρεῖς, ὧν εἷς, Κωνσταντίνος Τζότρας καλούμενος, διευθύνει μέγα ἐμπορικὸν κατὰσθημα, ἐν Χονκ-Κόνκ εἷς, διατηρῶν ξενοδοχεῖον, ἐν Οὐασιγκτῶνι δὲ πέντε, ὧν εἷς ὁ Νικόλαος Κότης διευθύνει μεγαλοπρεπές καὶ πλούσιον κουρείον, ἐν Ἀβυσσινίᾳ ἑξ. ἐν Λονδίνῳ δὲ ὁ Δημήτριος Σίφνης κέκτηται μέγα καπνοπωλεῖον, οὐκ ὀλίγοι δ' εὐρηνται ἐν Παναμά, Μοντεβιδέω, Βερακρούζη, ἀγίῳ Δομίγγῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων χωρῶν, παραλειπομένων τῶν βιούντων ἐν Ἑλλάδι, Αἰγύπτῳ καὶ ἐτέραις χώραις, ἐγγύτερον ἡμῶν κειμέναις.

Ἄλλ' ἂν ἡ πρόοδος αὕτη ἐνίων τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν πολλῆς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς τιμῆς ἅμα πρόξενος ἀποβαίνει, ἐν τούτοις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου οὐδὲν ἀγαθὸν φέρει αὕτη, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκ Σάμου οὕτως ἀπελθόντες καὶ ἀλλαχοῦ ἐγκαταβιούντες, οὐδεμίαν πρόθεσιν ἐπανόδου εἰς τὴν γεννέτειραν γῆν ἔχουσι πλέον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως, οὐδέποτε ἐμποροῦνται οἱ Σάμιοι, παρώτρυνέ τινας αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν τῇ ξένη διεβίωσαν, νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν αὐτοῦς τεκοῦσαν καὶ ἐν αὐτῇ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου διέλθωσιν· ἀλλὰ τούτους δὲν ἐμιμήθησαν βεβαίως οἱ πάντες, οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ μιμηθῶσι, διότι ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ μέρους, ἐν τῷ ὁποίῳ διέπλασέ τις τὸ κοινωνικὸν αὐτοῦ στάδιον, δὲν εἶναι πάντοτε εὐκαλός. Ἐντεῦθεν ἀραιοῦται μὲν ὁ τῆς νήσου πληθυσμός, ἀπόλλυσι δὲ ἡ πατρίς ἀνεπιστρεπτὴ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, πόρον βίου ἀλλαχοῦ εὐρόντα καὶ ἐν ξένη τὸ ἑαυτῶν σαρκίον νὰ ἀφίσῃσι μέλλοντα. Τὸ δὲ χεῖρον, τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν πλεονασσῶν ἀπὸ τινος, καὶ τὸ κακὸν τοῦ ἐκπατρισμοῦ φαίνεται ὑπερπερισεῦον, τῆς γεωργίας γλίσχρωσ ἀμειβούσης τοὺς ἰδρωτάς τῶν ἐκ ταύτης τὰ πρὸς τὸ ζῆν ποριζομένων διὰ τὴν ἐπίμεμπτον ἰδίως ἐπιμονὴν τῶν γεωργῶν ἡμῶν ἐν τῇ πατροπαραδότῳ καὶ ἀτελεῖ τῆς γῆς καλλιέργειᾳ· δι' ὃ καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Σάμου, καθ' ὅς ἐποιήσαμεν ἐπισήμους ἐρευνᾶς, διατελεῖ τανῦν ἔχων ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις πίναξι φαίνεται.

ΤΜΗΜΑ

Όνομα χωριού.	Οικίαι.	Οικογενεῖς.	Κάτοικοι.	ἄνδρες.	ἑγγαμοί.	ἄγαμοί.	χῆροι.
Λιμὴν Βαθέος	595	563	2290	522	428	76	18
Βαθὺ	927	902	4608	1147	1016	79	52
Παλαιόκαστρον.	168	158	734	195	170	16	9
Βουρλιῶται	388	378	1476	318	282	17	19
Μαργαρῖται	26	30	104	24	20	2	2
Βαλεοντάδαι	26	26	106	19	16	1	2
Μανωλάται	80	85	332	69	63	4	2
Νενέδες	128	144	557	126	107	11	8
Σταυρινίδαι	51	50	190	44	40	2	2
Ἅγ. Κωνσταντῖνος	47	57	215	41	36	3	2
Ὀρμος ἁγ. Κ)τίνου	54	55	238	46	41	4	1
Ἀλατζάδαι	15	10	48	13	10	2	1
	2505	2458	10898	2564	2229	217	118

ΤΜΗΜΑ

Όνομα χωριού.	Οικίαι.	Οικογενεῖς.	Κάτοικοι.	ἄνδρες.	ἑγγαμοί.	ἄγαμοί.	χῆροι.
Κωντακαίικα	188	176	806	155	140	2	13
Κάτω Καλύβια	40	18	73	19	16	3	
Φοῦρνοι	182	172	678	157	114	29	14
Κοντέϊκα	89	87	367	70	63	4	3
Πλάτανος	180	190	785	228	149	67	12
Καβεσεῖικα	12	9	38	13	8	4	1
Καμίλια	10	7	28	7	6	1	
Νέον Καρλόβασι	768	819	3348	639	563	57	19
Μεσαῖον Καρλόβασι	190	237	1122	310	253	44	13
Παλαιὸν Καρλόβασι	176	241	788	190	149	22	19
Λέικα	258	273	1045	212	168	25	19
Σουρλαῖοι	15	10	32	9	9		
Μουριά	8	5	24	5	5		
Σουρῆδες	11	8	27	7	6	1	
Καστανέα	202	202	734	153	130	13	10
Κοσμαδέοι	11	11	36	11	10		1
	2340	2465	9931	2185	1789	272	124

ΒΑΘΕΟΣ

Γυναίκες.	έγγαμοι.	άγαμοι.	χήρα.	Παιδιά	άρρενα.	θήλεα.
455	376	53	26	1313	723	590
1143	986	92	65	2318	1153	1165
198	135	18	45	341	175	166
319	226	11	82	839	460	379
27	24	2	1	53	27	26
25	19	4	2	62	30	32
76	69	4	3	187	99	88
119	107	8	4	312	168	144
46	44	2		100	59	41
43	36	4	3	131	63	68
54	46	6	2	138	79	59
11	10		1	24	14	10
2516	2078	204	234	5848	3050	2768

ΚΑΡΛΟΒΑΣΙΩΝ

Γυναίκες.	έγγαμοι.	άγαμοι.	χήρα.	Παιδιά	άρρενα.	θήλεα.
178	143	12	23	473	258	215
15	14	45	1	39	21	48
190	84	5	61	331	166	165
80	63	13	12	217	110	107
185	149	3	23	372	182	190
12	9			13	7	6
9	9	104		12	5	7
771	578	20	89	1938	1043	895
287	253	14	14	525	290	235
241	139	28	58	387	213	174
231	155		48	602	308	294
8	7		1	15	9	6
5	5	1		14	7	7
8	7			12	7	5
175	130	35	10	406	204	202
10	10			15	7	8
2375	1755	280	340	5371	2837	2534

ΤΜΗΜΑ

Όνομα χωρίου.	Οικίαι.	Οικογενεῖς.	Κάτοικοι.	ἄνδρες.	ἑγγαμοί.	ἄγαμοί.	χῆροι.
Χώρα	352	362	1365	290	260	14	16
Τηγάνιον	89	94	362	80	70	5	5
Μυτιληνοί	922	879	3489	754	698	11	45
Κοκκάριον	167	177	753	161	145	9	7
Μύλοι	67	62	257	54	44	6	4
Παγώνδας	452	473	1939	379	346	17	16
Μαυρατζάτοι	95	104	415	83	71	7	5
Ἄρβανῖται	164	162	683	159	139	6	14
Πύργος	370	372	1487	410	341	49	20
Κουμαραδάτοι	82	79	313	87	68	15	4
	2761	2764	11063	2457	2182	139	136

ΤΜΗΜΑ

Όνομα χωρίου.	Οικίαι.	Οικογενεῖς.	Κάτοικοι.	ἄνδρες.	ἑγγαμοί.	ἄγαμοί.	χῆροι.
Μαραθόκαμπος	912	856	3750	935	810	71	54
Σεβασταίικα	11	7	24	6	6		
Σακκουλείικα	15	14	39	11	8	2	1
Πριναί	111	94	419	118	107	6	5
Δρακαῖτοι	43	48	192	35	31	2	2
Κουμείικα	276	250	989	296	226	60	10
Σταμουλείικα	11	8	18	7	7	6	
Σκουρέικα	105	110	493	103	92		5
Νεογώριον	137	145	482	134	96	32	6
Σπαθαράτοι	300	284	1144	273	248	11	14
	1921	1812	7550	1918	1631	190	97

ΧΩΡΑΣ

Γυναίκες	έγγαμοι	άγαμοι	χήραι.	Παιδιά	άρρενα	σήλα.
339	260	16	63	736	392	344
84	70	11	3	198	111	87
888	698	82	108	1847	1005	842
178	145	15	18	414	214	200
63	44	7	14	138	73	65
432	326	64	42	1128	585	543
93	71	12	10	239	120	119
162	139	8	15	362	176	186
406	301	53	52	671	367	304
91	68	17	6	185	77	58
2738	2122	285	331	5868	3120	2748

ΜΑΡΑΘΟΚΑΜΠΟΥ

Γυναίκες	έγγαμοι	άγαμοι	χήραι.	Παιδιά	άρρενα	σήλα.
885	660	176	49	1930	953	977
7	6	1		11	5	6
9	9			19	12	7
124	107	11		177	80	97
44	31	8	6	113	53	60
300	226	48	5	393	215	178
6	6		26	51	3	2
143	92	18	33	247	120	127
150	134	9	7	198	97	101
291	248	15	28	580	297	283
1959	1519	286	154	3673	1836	1838

Συνοψίζοντες τὰ ἐν τοῖς τέτταρσι προηγουμένοις πίναξιν ἐκτεθέν-
τα, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου εἶναι τοιοῦτος.

Οἰκίαι 9527, ἐν αἷς βιοῦσιν 9499 οἰκογένειαι, συγκαίμεναι ἐκ
39442 ἀτόμων ὡς ἐξῆς·

ἐξ ἀνδρῶν 9324, ὧν εἰσιν		ἔγγαμοι	7833	9324
		ἄγαμοι	1916	
		χηρεύοντες	475	
		<hr/>		
ἐκ γυναικῶν 9388, ὧν εἰσιν		ἔγγαμοι	7454	9388
		ἄγαμοι	875	
		χηρεύουσαι	1059	
		<hr/>		
ἐκ παιδίων 20730, ὧν εἰσιν		ἄρρενα	10842	20730
		θῆλαια	9888	
		<hr/>		
Ἐν ὅλοις 39442		ἐν ὅλοις	39442	

Τούτοις προσθετέους Σαμίους διεσπαρμένους ἀνά τὴν ἀπέ- ναντι Ἀσιατικὴν ἠπειρον καὶ ἀλλαγῶ τῆς Τουρκίας καὶ Αἰ- γύπτου	10000
Σαμίους βιοῦντας ἐν Ἑλλάδι, Ρουμανίᾳ καὶ Εὐρώπῃ	3000
Σαμίους ζῶντας ἐν Ἰνδικῇ, Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ	350
<hr/>	
Ἄρα ὁ ὅλικός πληθυσμὸς τῶν Σαμίων ἀνέρχεται εἰς ἄτομα	52792

Κατὰ θρήσκευμα δὲ διαιρούμενοι οἱ ἐν Σάμῳ οἰκοῦντές εἰσι τοιοῦτοι·	
Χριστιανοὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας	39425
Χριστιανοὶ τῆς ρωμαϊκῆς καθολικῆς ἐκκλησίας	14
Χριστιανοὶ ἄρμένιοι γρηγοριανοὶ	2
Χριστιανοὶ διαμαρτυρούμενοι	1
<hr/>	
	39442

Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ οἱ μωαμεθανοί, οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν
ἐν Σάμῳ προσωρινῶς διαμένουσιν τουρκικὴν φρουράν· πλὴν ἀλλ' ἐπει-
δὴ οὗτοι οὔτε μονίμως ἐν Σάμῳ μένουσιν οὔτε συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ
τοῦ ὀργανικοῦ προνομιακοῦ Χάρτου ὀριζόμενα, οὐδένα περὶ αὐτῶν ποι-
οῦμεθα λόγον.

Ὑπὸ ἐθνογραφικὴν δὲ ἢ πολιτικὴν ἔποψιν πλὴν τῶν κυρίως Σαμίων,

εὔρηνται ἐν Σάμῳ ἄτομα ξένης ἐθνότητος ἢ ὑπηκοότητος τσαῦτα·	
Ἕλληνοι ὑπήκοοι	7
Ἀυστριακοὶ ὑπήκοοι	28
Γάλλοι ὑπήκοοι	13
Γερμανοὶ ὑπήκοοι	2
Ἕλληνας ὑπήκοοι	563
Ἱταλοὶ ὑπήκοοι	4
Ρῶσοι ὑπήκοοι	2

Ἐν ὅλοις ξένοι ὑπήκοοι 619

Τῶν ξένων δὲ ὑπηκόων αὐτῶν, πλὴν δέκα καὶ τεσσάρων, οἱ λοιποὶ εἰσὶν Ἕλληνας τὴν ἐθνότητα, ἀπολαύοντες ὁμως ξένης προστατείας. Κατ' ἐπαγγέλματα δὲ διαιρούμενοι οἱ τῆς Σάμου κάτοικοι εἰσὶν

Ἀγγειοπλάσται	14
Ἄλιεις	25
Ἄρτοποιοὶ	13
Ἀσβεστοποιοὶ	18
Ἀχθοφόροι	17
Βαρελοποιοὶ	57
Βαφεῖς	26
Βιβλιοδέται	4
Βυρσοδέψαι	390
Γεωργοὶ	5189
Διασταλλακταὶ	51
Διδάσκαλοι	84
Δικηγόροι	13
Ἐλαιοτρίβαι	117
Ἐμποροὶ	93
Ἐπαῖται	17
Ἐφαπλωματοποιοὶ	5
Ζαχαροπλάσται	7
Ζωγράφοι	3
Ἱατροὶ ἐμπειρικοὶ	8
Ἱατροὶ ἐπιστήμονες	16
Ἱερεῖς ἑγγαμοὶ	131

Ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ	116
Καπνοπῶλαι	11
Καφεψοὶ	125
Κεραμεῖς	36
Κηπουροὶ	14
Κριωπῶλαι	25
Κτηματῖαι	143
Κτίσται	45
Λεμβοῦχοι	13
Λεπτουργοὶ	34
Λιθοξόοι	13
Μάγειροι	8
Μαθηταὶ	3748
Μαῖαι	33
Μαχαιροποιοὶ	6
Μεσίται	116
Μεταξουργοὶ	3
Μουσικοὶ	9
Μυλοποιοὶ	6
Μυλωθροὶ	79
Νακτουργοὶ	4
Ναυπηγοὶ	6
Ναυτικοὶ	1401
Νεῶν ἀκέσται	7
Ἐνοδόχοι	6
Ἐυλέμποροι	5
Οἰνοπῶλαι	65
Ὀπλοποιοὶ	4
Παντοπῶλαι	123
Ποιμένες	78
Ράπται	26
Σακκοποιοὶ	5
Σανδαλοποιοὶ	66
Σαπωνοποιοὶ	23
Σιδηρουργοὶ	34
Σιτοπῶλαι	26

Στρατιωτικοί		82
Τέκτονες		27
Τυπογράφοι		8
Ἑπάλληλοι δημόσιοι		123
Ἑφασματοπῶλαι		29
Φανοποιοί		11
Φαρμακοποιοί		4
Φεσοποιοί		3
Χαλκείς		6
Χρυσοχόοι		4
Ὀρολογοποιοί		5
		<hr/>
	Ἐν ὅλοις	13072
Τούτοις προσθετέας γυναίκας		9388
	παιδιά 20730	
ὧν ἀφαιρέσει μαθητῶν	3748	
	<hr/>	16982
		<hr/>
	Ὀλικὸς πληθυσμὸς	39442

Συμπληροῦντες τὸ περὶ πληθυσμοῦ τῆς νήσου κεφάλαιον, παρατιθέμεθα καὶ καταστατικὴν τῶν γεννήσεων, γάμων καὶ ἀποβιώσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1874, ἐκ τῶν ἐπισήμων ληξιαρχικῶν βιβλίων ταύτην ἐρα-νισθέντες. Ὁμολογουμένως ἡ βίος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων μεγάλως παρήλλαξεν, ἔθεν καὶ ἀραιοῦνται μὲν ὀσημέραι αἱ τῶν μακροβίων τάξεις, δὲν ἀπαντῶσι δὲ τοσοῦτον συνήθη, ὡς κατὰ τοὺς προτέρους χρό-νους, ἐκτάκτου πολυτεχνίας τὰ παραδείγματα. Αἱ περὶ πολιτισμοῦ καὶ κοινωνικῆς προόδου παράδοξοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ κκατάγέλαστοι, τῶν νεωτέρων θεωρίαι συντελοῦσιν ὅπως καταστήσῃσι δυσφόρητον τὸν τοῦ γάμου ἱερὸν δεσμὸν καὶ ἀπορίας καὶ κακοδαμονίας τοῖς γεννήτορσι πρό-ξενον τὸν πολὺν ἀριθμὸν τῶν τέκνων· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αἱ ὀσημέραι πολλαπλασιαζόμεναι ἀνάγκαι καὶ ὁ διαρκῆς καρδίας τε καὶ πνεύματος τάραχος, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγομεν, περιορίζουσιν ἐντὸς στενωπῶν ὀ-ρίων τὴν ἄλλως βραχυτάτην τοῦ ἀνθρώπου ζωὴν, ὥστε οὐ μὴ παρέλ-θη χρόνος πολὺς καὶ θαυμαστόν τι καὶ παρὰ φύσιν λογισθήσεται ἐνε-νήκοντα ἢ ἑκατὸν ἔτων ἢ ἡλικία. Ἡ δὲ καταστατικὴ τῶν ἀπὸ τοῦ προμνησθέντος ἔτους γεννήσεων, γάμων καὶ ἀποβιώσεων ἔχει οὕτω.

1874	1119	619	500	236	482	136	117	229	120	109
1875	1263	638	625	282	572	134	161	277	146	131
1876	1291	639	652	218	699	157	183	359	197	162
1877	1237	640	597	235	727	178	174	375	192	183
1878	1275	649	626	191	727	184	200	343	173	170
1879	1255	660	595	235	650	187	188	275	130	145
1880	1303	657	646	358	676	161	156	359	174	185
1881	1202	649	553	261	567	124	148	295	149	146
1882	1284	651	633	293	513	108	124	281	143	138
1883	1293	655	638	275	619	103	121	395	189	206
1884	1267	644	623	259	528	109	113	306	159	147

13789	7101	6688	2843	6760	1581	1685	3494	1772	1722
-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Ἐνακεφαλαιοῦντες τὸν ὀπισθεν πίνακα, εὐρίσκομεν ὅτι κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐνδεκαετίαν ἐγεγνήθησαν παιδία ἐν συνόλῳ 13789, ὅθλον ὅτι

ἄρρενα	7101
θῆλεα	6688

13789

ἐγένοντο 2843 γάμοι καὶ ἀπεβίωσαν ἄνθρωποι 6760 παντὸς φύλου καὶ ἡλικίας

ἦτοι	ἄνδρες	1581
»	γυναῖκες	1685
παιδία ἄρρενα		1772
»	θῆλεα	1722

6760

Ἐναλυτικώτερον τὸν ἐν γένει πίνακα τῶν γεννήσεων, γάμων καὶ ἀποβιώσεων ἐξετάζοντες ἐπὶ τῇ βίβλῳ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων, ἀέχομεν ὑπ' ὄψιν, παρατηροῦμεν ὅτι αἱ πλείους γεννήσεις συμβαίνουσι κατὰ πρῶτον μὲν ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ, κατὰ δεύτερον δ' ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ καὶ κατὰ τρίτον ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ καὶ Ἰουνίῳ· ἐπ' ἴσης δ' αἱ πλείους γάμοι τελοῦνται κατὰ πρῶτον ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ, κατὰ δεύτερον ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ καὶ κατὰ τρίτον ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ. Μεταξὺ δὲ τῶν συναπτομένων ἐν Σάμῳ γάμων ὑπάρχουσι καὶ τινες, δυνάμενοι νὰ προκαλέσωσιν ἰλαρότητα, ἐφ' ὅσον ἢ τὸ πολὺ νεαρὸν ἢ τὸ ἐνεκεν τῆς ἡλικίας πολὺ δυσανάλογον τῶν συζευγνυμένων πᾶν ἄλλο ὑπόσχεται ἢ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ. Καὶ λοιπὸν τὰ ληξιαρχικά βιβλία τῶν διαφόρων δήμων ἀναδιφῶντες, εὔρομεν γάμους, οὓς κάλλιστα δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν *πλαγγωνικούς*, οἷος ἐκ παραδείγματός ἐστιν ὁ συνδέσας ἐν τινὶ χωρίῳ δεκατετραέτη παιδα πρὸς δεκαέτιδα κόρην ἢ ὁ ἀρμόσας ἀλλαχοῦ δεκαπενταέτη παιδα πρὸς δεκαέτιδα κόρην ἢ ὁ ἐνώσας ἐν ἐτέρῳ χωρίῳ δεκαεναέτη παιδα δεκαεπταέτιδι κόρῃ. Ἀπληντήσαμεν ὁμοίως ἐτέρους γάμους, οὓς προσφυῶς δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν *ψευδοπλαγγωνικούς*, οἷος ἐκ παραδείγματός ὁ συνάψας εἰκοσιεπταέτη νεανίαν δωδεκαέτιδι κόρῃ· εὔρομεν ἐπὶ τέλους καὶ γάμους, οὓς δὲν σφαλλόμεθα ἀποκαλοῦντες *ἐκτρωματικούς*, διότι τὸ μόνον ἐλατῆριον αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ χρηματισμός. Οὕτως ἐν τινὶ χωρίῳ συνήρθη πρὸ τινος γάμος.

οὐχὶ βεβαίως πρὸς πολλαπλασιασμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μεταξὺ θαλεροῦ νεανίου εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν καὶ σεβασμίας πρεσβύτιδος, τεσσαρακοντάκις τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἡμέραν πανηγυρισχῆς. Ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ τὰ χρῦσα τοῦ ὑμεναίου δεσμὰ περιέβαλαν ἄνδρα εἴκοσι καὶ ἐπτὰ ἐτῶν ἡλικίαν ἄγοντα καὶ γυναῖκα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τὸν γαμικὸν στέφανον τιθεμένην κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος· ἐν ἄλλῳ δὲ χωρίῳ συνήφθη γάμος μεταξὺ τριακονταέτους ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς (τί ἂν τις περὶ αὐτῆς εἴποι!) ἐπαγγελμαμένης νὰ παρᾶσχῃ αὐτῷ τὰς τοῦ ὑμεναίου γλυκύτητας ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν . . . πεντήκοντα! Πλείστα ὅμοια παραδείγματα ἠδυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τῶν διαφόρων δήμων ὅπως καταδηλώσωμεν οἷαν τινὲς περὶ γάμου ἰδέαν ἔχουσιν. Ὅποια δὲ εἰσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων οἰκτρῶν καὶ ἄσυμβιβάστων συνοικεσιῶν, καθ' ἑκάστην ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἡμῶν βλέπομεν. Ὁ σφριγῶν σύζυγος μικρὸν μετὰ τὴν τέλει τῶν γάμων αὐτοῦ, βδελυσσόμενος καὶ ἀποδιοπομπούμενος τὴν παρήλικα αὐτοῦ σύνευνον, ἀποφεύγει, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ κακῶς ἀποδιώκει αὐτήν· ἐκείνη δὲ, θῦμα τῆς τοῦ συζύγου κακογνωμίας καὶ τῆς ἀπιστίας ἑαυτὴν ὑπολαμβάνουσα, καταφεύγει πρῶτον μὲν εἰς τοὺς οἰκείους, εἶτα δὲ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς Ἀρχάς, ἐπικαλουμένη τὴν προστατείαν αὐτῶν ἐν πράγμασι, καθ' ὧν καὶ αὐτὴ ἀντιστρατεύεται ἢ φύσις. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐγκαταλιμπάνεται ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ, τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἐν ἡδοναῖς καὶ ἐν πότοις τὴν προῖκα αὐτῆς κατασωτεύοντος ἢ εἰς ἄλλοδαπὴν ἀνεπιστρέπτει ἀπερχομένου καὶ οὐδαμῶς περὶ τῆς τύχης τῆς κουριδίης ἀλόχου ἔκτοτε μεριμνῶντος. Κατὰ μέσον δὲ ὄρον ἐν Σάμῳ οἱ μὲν ἄνδρες νυμφεύονται ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἐβδόμου τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔτους, αἱ δὲ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ τρίτου, τοῦ γάμου ἐν ταῖς κατωτέραις τοῦ λαοῦ τάξεσιν εὐπροσιτωτέρου ἢ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τυγχάνοντος.

Κατὰ μέσον δ' ἐπ' ἴσης ὄρον, ἐν Σάμῳ ἢ μείζων θνησιμότης ἀπαντᾷ μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δεκάτου ἔτους καὶ μεταξὺ τοῦ ἐξηκοστοῦ καὶ ἐβδομηκοστοῦ. Θνήσκουσι δὲ πλείονες ἐκ τῶν τῆς γεωργικῆς τάξεως, οἷς ἔπονται ἐκ τῶν τῆς ναυτικῆς καὶ κατὰ τρίτον λόγον ἐκ τῶν τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Ἄξιον δὲ πικρατηρήσεως ὑπάρχει ὅτι ἐν Σάμῳ αἱ γυναικὲς εἰσι μακροβιώτεραι τῶν ἀνδρῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἐπόμενος πίναξ τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποβιωσάντων ἐν ἐκτάκτῳ γήρῳ.

Ἄνδρες.

Πέτρος Παπαῦ Κωνσταντίνου ἐν Καστανέᾳ	ἔτων 105
Ἰωάννης Παπαχτζῆς ἐν Παλαιῷ Καρλοβάσῳ	» 111
Δημήτριος Ἀναγνώστου ἐν Ἀρβανίταις	» 102
Ἀθανάσιος Τρικεριώτης ἐν Νενέδαις	» 110
Ἰωάννης Μιμίνης ἐν Βαθει	» 117
Γεώργιος Ρίγλης ἐν Νεοχωρίῳ	» 105
Ἀντώνιος Λατίνης ἐν Φούρνοις	» 103

Γυναῖκες.

Ἀρχοντοῦλα Καπανταῆ ἐν Παλαιῷ Καρλοβάσῳ	ἔτων 111
Κυριακὴ Ἀναγνώστου ἐν Νεοχωρίῳ	» 102
Μαρία Λογαρᾶ ἐν Νενέδαις	» 120
Παρασκευὴ Παλιχτζου ἐν Μαραθοκάμπῳ	» 110
Μαρία Σεβαστοῦ ἐν Βουρλιώταις	» 101
Εἰρήνη Κοκκαλῆ ἐν Μαραθοκαμπῳ	» 118
Εἰρήνη Κοσκινᾶ ἐν Πλατάνῳ	» 115
Μαργαρίτα Καρούλια ἐν Παλαιῷ Καρλοβάσῳ	» 105
Σοφία Βασιλείου ἐν Μαυρατζαίοις	» 114
Σταμάτα Δήμου ἐν Σπαθαραίοις	» 110
Νυμφοδώρα Δούκογλου ἐν Λιμένι Βαθέος	» 101
Τριανταφυλλιά Βαρότζου ἐν Νέῳ Καρλοβάσῳ	» 101
Γραμματικὴ Βουρᾶ ἐν Ἀρβανίταις	» 115
Ἑλένη Παρασκευᾶ ἐν Νέῳ Καρλοβάσῳ	» 106
Καλλιὼ Παναγιώτου ἐν Σπαθαραίοις	» 103

Οἱ μακροβιώτεροι δὲ τῶν τανῦν ἐν Σχίμῳ ζώντων εἰσὶν ἡ Μαροῦδα Βαρδίκου ἐν Κοκκαρίῳ, ἑκατὸν δώδεκα ἔτων, ἡ Ἀγγελίνα Σταμούλου ἐν Καστανέᾳ, τὸ ἑκατοστὸν ἕνατον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγουσα, ὁ Εὐστάθιος Κυριακοῦ ἐν Κοντείκοις, τὸ ἑκατοστὸν ἑβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων, ὁ Δημήτριος Σεβαστὸς ἐν Ἀρβανίταις, τὸ ἑκατοστὸν ὀγδοον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων καὶ ἔχων τὸ σπάνιον εὐτύχημα νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος μετὰ τῆς ζώσης καὶ κατὰ δύο ἔτη νεωτέρας συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης, ἡ Ἀρχοντοῦ Παπαντωνῆ ἐν Λιμένι Βαθέος, τὸ ἑκατοστὸν ἑβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγουσα, καὶ ὁ Σταμάτιος Μιχελᾶκης ἐν Παγώνδᾳ, ὑπερεκατοντούτης ὢν· οὐκ ὀλίγοι δὲ ζῶσιν οἱ τὸ βερὺ φορτίον τῶν ἐνενήκοντα καὶ πλέον ἔτων ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν φέροντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Διοίκησις τῆς νήσου.

Ἐν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγράψαμέν τινα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διωκεῖτο ἡ Σάμος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δεσποτείαν ἄχρι τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πρώτου. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, κατ' ἔτος συνεκροτεῖτο γενικὴ συνέλευσις ἐν Χώρῃ, συγκειμένη ἐκ πληρεξουσίων πασῶν τῶν κωμοπόλεων, οἵτινες θεωροῦντες τοὺς γενικοὺς λογαριασμούς, τοὺς κατακεχωρισμένους ἐν βιβλίῳ, ὅπερ ἐκαλεῖτο *Κώδικας*, ἐξέλεγον σύναμα τέσσαρας ἄνδρας, ἀνὰ ἓνα ἐξ ἑκάστου τμήματος, οἵτινες ἐκαλοῦντο *μεγάλοι προεστοί*. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀγᾶ, τοῦ καδδῆ καὶ τοῦ ἀρχιερέως, ἐν Χώρῃ ἐδρεύοντες, ἐπέβαλλον τοὺς δημοσίους ἐράνους πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῆς διοικήσεως καὶ πρὸς ἐκτισιν τοῦ τῆς ὑπηκοῦτητος φόρου· ἐπώπτευον δὲ καὶ τὰς πράξεις τοῦ ἀγᾶ καὶ τοῦ καδδῆ καὶ ἐν περιπτώσει καταπίεσεων ἢ καταχρήσεων αὐτῶν ἔγραφον πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίτροπον τῆς νήσου, τὸν *καποῦ-κεχαγιᾶν* τουρκιστὶ λεγόμενον, ὁθωμανὸν πάντοτε ὄντα καὶ ἐκλεγόμενον ἐκ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐπιρροῆν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκείνη ἔχόντων, κατ' ἀνάγκην δὲ καὶ γενναίως διὰ τοῦτο ἀμειβόμενον. Ἐν δὲ ταῖς κωμοπόλεσι συνερχόμενος ἄπαξ τοῦ ἔτους ὁ λαὸς ἐπ' ἴσης ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκκλησία, ἐξέλεγε τοὺς δημοτικοὺς αὐτοῦ ἄρχοντας ἄνευ ψήφων καὶ σφαιριδίων, ἀλλὰ δι' ὀνομαστικῆς μόνον ἐκφωνήσεως, ἐνός τῶν τοῦ χωρίου γερόντων ἐρωτῶντος *Ὁ δεῖνα εἶναι καλός*; τῶν δ' ἐκκλησιαζομένων ἀποκρινομένων ἢ εἶναι ἢ δὲν εἶναι· ἐκαλοῦντο δὲ οἱ οὕτως ἐν ταῖς κωμοπόλεσιν ἐκλεγόμενοι *μικροὶ προεστοί* ἢ ἐν τισὶ χωρίοις *ταυλομάται* καὶ ἦσαν πάντοτε οἱ σεβαστότεροι καὶ τιμιώτεροι τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν. Καθῆκον εἶχον οὗτοι νὰ συμβιβάζωσι τοὺς τυχόν διαφορομένους, νὰ εἰσπράττωσι τοὺς ὑπὸ τῶν μεγάλων προεστῶν ἐπιβαλλομένους φόρους καὶ ἐράνους, νὰ ἐκτελῶσι τὰς ἐκδιδομένας διαταγὰς τῆς διοικήσεως καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσι πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας· προκειμένης δὲ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως διὰ τοῦ πρωτογερου, ταῦτόν εἶπεν κλητῆρος, συνεκάλουν τοὺς συνεχωρίους εἰς συνέλευσιν καὶ μετ' αὐτῶν συναπεφάσιζον περὶ τοῦ πρακτέου. Ἦσαν δὲ τοῖς πᾶσι σεβαστοὶ καὶ αἱ διαταγαὶ αὐτῶν ἐξετελοῦντο ὡς νόμοι ἔγγραφοι, μηδενὸς ἀντιλέγοντος ἢ ἀντιπράσσοντος, διότι ἐκ τῆς ἀπλή-

τητος και τῆς εὐθύτητος ἤρουντο οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἰσχύν. Ὁ ἀγᾶς ἄρα και ὁ καθδῆς και οἱ μεγάλοι προεστοί, ἐνεργοῦντες παρὰ τῷ λαῷ διὰ τῶν μικρῶν προεστῶν, ἀπετέλουν τὴν διοίκησιν τῆς νήσου· οἱ δὲ εἰσπράκτορες τῶν φόρων και ἐρχῶν ἐκαλοῦντο *καψιμάλαι*.

Τὸ τοιοῦτο σύστημα μετὰ τινων παραλλαγῶν διήρκεσε μέχρι τοῦ ἕτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ τετάρτου, τοῦ λαοῦ συγκαλουμένου ἐτησίως εἰς γενικὴν συνέλευσιν και ἐκλέγοντος τοὺς τρεῖς ἀντιπροσώπους τῆς νήσου, οἵτινες ἐκαλοῦντο *πολιτικοὶ κριταί*· μετ' αὐτῶν ὁ Λυκοῦργος, καθ' ὃ συνέταξε *στρατοπολιτικὸν σύστημα*, διέφυκει τὴν νῆσον. Μετὰ δὲ τὴν ὑποταγὴν ἢ τουρκικὴ κυβέρνησις, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸν ἐκπαλαι τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς Σάμου, οἷος ἀνεγράφετο ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς διατάγμασι, τοῖς σωζομένοις ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ κράτους, ἐξεπόνησε τὸν πρῶτον ὀργανικὸν Χάρτην, καθ' ὃν μετὰ τινων παραλλαγῶν ἐξεδόθη ὀψιαιότερον ὁ λεγόμενος Ἀναλυτικός. Ἐπὶ τοὺς Χάρτας τούτους, οὓς ἐν τοῖς προτέροις τόμοις ἐδημοσιεύσαμεν, τοῦ τῆς Σάμου πολιτεύματος κρηπιδουμένου, τανῦν τὴν διοίκησιν αὐτῆς συνιστῶσιν ὁ ἡγεμῶν μετὰ τῆς Βουλῆς, ὁ μὲν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ κυριάρχου σουλτάνου, ἢ δὲ ὡς ἐκπροσωποῦσα τὸν λαόν, παρ' οὗ διὰ τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἐκλέγεται. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὰ καθέκαστα τῆς διοικήσεως αὐτῆς, καλὸν ὑπολαμβάνομεν νὰ γνωρίσωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις τὸν τρόπον τοῦ διορισμοῦ και ἐγκαθιδρύσεως τοῦ τε ἡγεμόνος και τῆς Βουλῆς.

Τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς και τοῦ διορισμοῦ και παύσεως τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες δέον νὰ ὦσιν ὁμόθρησκοι και ὁμόδοξοι τοῖς Σαμίοις, ἀνήκει τῷ σουλτάνῳ· καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὰς παύσεις αὐτῶν, οὐδέποτε ἐκεῖνος προέβη εἰς τοιαύτας, ἐὰν μὴ πρῶτον οἱ Σάμιοι ἤθελον ἀπαιτήσαι τὸ τοιοῦτο, πέμποντες πρεσβείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ ἄλλως πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἐνεργοῦντες. Μόνον τὸν Ἀδοσίδην ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡγεμονίας ἢ τουρκικὴ κυβέρνησις οἰκοθεν ἀνεκάλυσε· τοῦτο ὅμως ἀπεδοκιμάσθη σφόδρα ὑπὸ τῶν Σαμίων, κατανοησάντων ὅτι, ἐὰν τοιαύτη καθιεροῦτο ἀρχή, ὁ τῆς Σάμου ἡγεμῶν, συνεχῶς ἀντικαθιστῶμενος, κατ' οὐδὲν ἤθελε διαφέρει τῶν ὑποδειστέρων τῆς Τουρκίας ὑπαλλήλων, τὰ προνόμια τῆς νήσου ἐξεμνηδενίζοντο και τὸ ἡγεμονικὸν αὐτῆς ἀξίωμα ἐξέπιπτε και σὺν τῷ χρόνῳ κατηργεῖτο. Διὰ ταῦτα και ἐπιτροπείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέστειλαν, καθ' ἣ ἐν τόμῳ τρίτῳ ἐφθήμεν ἱστορήσαντες.

Διοριζομένου δὲ νέου ἡγεμόνος, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐξαγγέλλει τοῦτο τῇ Βουλῇ, τυχὸν δὲ ὀψιαιτέρον πράττει καὶ ὁ διορισθεὶς, ἀνατιθέμενος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν διοίκησιν τῆς νήσου τοῖς βουλευταῖς ἄχρι τῆς ἐν Σάμῳ καθόδου αὐτοῦ· τοῦτο δὲ γίνεται ἓνα ἢ δύο μῆνας μετὰ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ἀναλόγως τῶν ἰδιαιτέρων ἐργασιῶν, ἃς ἔχει νὰ ἐκπεραιώσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν τῆς νήσου, ἃς πρὶν ἢ ἐκεῖθεν ἀπέλθῃ ἡ Βουλὴ ἀνατίθῃσιν αὐτῷ. Ἀφικνούμενος δὲ εἰς Σάμον διὰ πολεμικοῦ τουρκικοῦ συνήθως ἀτμοπλοίου, δεκτὸς ἐπ' αὐτοῦ γίνεται ὑπὸ τῶν βουλευτῶν, προσαγορευόντων αὐτὸν διὰ τοῦ ὡς εὐπαρέστης· ἀποβιβαζόμενος δὲ εἰς τὴν ξηρὰν, προσαγορεύεται ὑπὸ τοῦ δημάρχου Λιμένος Βαθέος ἢ, ἐντολῇ αὐτοῦ, ὑφ' ἐτέρου τινὸς διὰ συντόμου λογυδρίου, μεθ' ὃ ὁδηγεῖται ἐν τῇ καθεδρικῷ ναῷ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμωμένῳ, ἔνθα, τελεταρχοῦντος τοῦ μητροπολίτου, ψάλλεται δοξολογία καὶ δέησις ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, μεθ' ἣν ὁ μητροπολίτης ἀπευθύνει αὐτῷ συγχαρητήριον προσφώνησιν ἐπὶ τῷ διορισμῷ καὶ τῇ εἰς Σάμον ἐπ' αἰσίοις ἐλεύσει αὐτοῦ. Τούτων γενομένων, ὁ ἡγεμὼν, συνοδεύοντων αὐτῷ πάντων τῶν ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ παρευρεθέντων, φέρεται εἰς τὸ ἡγεμονικὸν μέγαρον, ἔνθα δέχεται τὴν ἐκδήλωσιν τῶν σεβασμάτων τῶν ὑπάλληλων Ἀρχῶν καὶ τῶν προκρίτων. Τὸ πρὶν, κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ ἡγεμόνος αἱ ὁδοὶ ἐστρώννυντο διὰ δαφνῶν καὶ ἀψίδες θριαμβευτικαὶ ἡγείροντο καὶ φωταψαῖαι τὸ ἐσπέρας ἐγίγνοντο· πλὴν ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτοις τὰ τοιαῦτα ἐξέλιπον, τῶν Σαμίων πεισθέντων ὅτι ἐνίοτε ἐκεῖνοι, οὓς προσεδέχοντο ἐν δάφναις καὶ ἐν θριάμβῳ, ἀνταπέδωσαν αὐτοῖς ἀκάνθας καὶ τριβόλους καὶ ὅτι φρόνιμον εἶναι ἐκδηλώσεις τοιαῦται νὰ γίνωνται τοῖς ἀρχουσιν οὐχὶ ἐν τῇ ἀφίξει αὐτῶν, ἀλλ' ἀφ' οὗ διὰ τῶν ἔργων καταστῶσιν ἄξιοι τῆς κοινῆς τιμῆς καὶ ἀγάπης.

Καὶ ταῦτα μὲν γίνονται κατὰ τὴν ἔλευσιν νέου ἡγεμόνος· ἡ δὲ ἐπίσημος αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσις τελεῖται ὡς ἐξῆς. Τῇ ὀρισθείσῃ πρὸς τοῦτο ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, συγκαλουμένων προηγουμένως καὶ τῶν δημάρχων πάντων τῶν δήμων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, παρατάσσεται ὁ ἐν Σάμῳ σταθμῶν τουρκικὸς στρατὸς κατ' ἀποσπάσματα ἀπὸ τοῦ μεγάρου μέχρι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, οἱ δὲ βουλευταὶ καὶ πάντες οἱ ὑπάλληλοι συνέρχονται ἐν τῷ μεγάρῳ ὅπως συνοδεύσωσι τῷ ἡγεμόνι. Οὗτος, τὴν ἐπίσημον στολὴν αὐτοῦ φέρων, ἡχούντων τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν, προπορευομένου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἡγεμονικῆς χωροφυλακῆς μετὰ δύο

πολιταρχῶν, ἐφεπομένων δὲ τῶν βουλευτῶν, τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐν τῷ λιμένι ναυλοχούντων τυχόν τουρκικῶν πλοίων καὶ τῶν ὑπαλλήλων τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ὑπηρεσίας, ἐν μέσῳ δύο στοίχων τῆς ἡγεμονικῆς χωροφυλακῆς, ἐκατέρωθεν ἐν ὄπλοις βαδίζόντων, μεταβαίνει εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν, ἐν τοῖς προπυλαίοις τοῦ ὁποίου προαπαντᾷ μὲν αὐτὸν ὁ δήμαρχος Λιμένος Βαθῆος, ὑποδέχεται δὲ ὁ μητροπολίτης, φέρων τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον μετὰ τοῦ ἱεροῦ πρεσβυτερίου καὶ πρὸς ἀσπασμὸν προσφέρων αὐτῷ τὸ Εὐαγγέλιον. Εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὸν ναὸν, ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, μετ' αὐτὸν δὲ εἰσέρχονται καὶ οἱ συνοδεύοντες, οἵτινες καταλαμβάνουσι τοιάσδε θέσεις. Δεξιόθεν τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου οἱ πρόξενοι τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἀριστερόθεν δὲ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐν τῷ λιμένι τυχόν ναυλοχούντων τουρκικῶν πολεμικῶν πλοίων, ἀπέναντι δὲ τῶν προξένων παρὰ τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ οἱ βουλευταί· ἐπ' ἴσης κάτωθεν τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν ὁ διευθυντῆς τοῦ διοικητικοῦ γραφείου, πρὸς τ' ἀριστερά δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἡγεμονικῆς χωροφυλακῆς. Παρὰ τοῖς βουλευτοῖς δὲ ὁ πρόεδρος καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν ἐφετῶν, οἱ ἐφέται, ὁ πρόεδρος καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν πρωτοδικῶν, οἱ πρωτοδίκαι, ὁ γενικὸς ταμίας, ὁ γυμνασίαρχος μετὰ τῶν καθηγητῶν τοῦ γυμνασίου, τοῦ σχολάρχου καὶ τῶν διδασκάλων τοῦ σχολαρχείου Βαθῆος, ὁ ἰατρὸς τῆς ἡγεμονίας μετὰ τοῦ ἰατροῦ διευθυντοῦ τῶν ὑγειονομείων καὶ ὁ τελώνης Βαθῆος· ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ὁ δήμαρχος Λιμένος Βαθῆος μετὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, οἱ τῶν λοιπῶν δήμων παρευρεθέντες δήμαρχοι καὶ οἱ ὑποδέεστεροι ὑπάλληλοι τῶν διαφόρων τῆς ὑπηρεσίας κλάδων. Καταλαμβάνοντων οὕτω πάντων τὰς ἑαυτῶν θέσεις, ἀρχετικὴ δοξολογία, ἣ συντελεσθεῖσιν, ἐπακολουθεῖ δέησις τις ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου καὶ ὕμνος ὑπὲρ τοῦ νέου ἡγεμόνος· τούτων δὲ περατωθέντων, ὁ ἡγεμὼν ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς συνοδείας καὶ κατευθύνεται εἰς τὴν κεντρικὴν τῆς πρωτευούσης πλατεῖαν, τὴν Πυθαγόρειον ὠνομασμένην, ἐν ἣ ὑπάρχει ἐκ τοῦ προτέρου νῦν τρεπισμένη ἐξέδρα δαφνοστόλιστος. Ἐπ' αὐτῇ ἀναβαίνων τότε ὁ παρὰ τῷ διοικητικῷ γραφείῳ γραμματεὺς τῆς τουρκικῆς γλώσσης ἀναγινώσκει ἐν πρωτοτύπῳ, δῆλον ὅτι τουρκιστί, τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἡγεμόνος, ὃπερ μετ' ἐκείνον, ἐπὶ τῆς ἐξέδρας ἀνερχόμενος, ἀναγινώσκει ὁ διευθυντῆς τοῦ διοικητικοῦ γραφείου μεθρημηνευμένον ἐλληνι-

στί. Ἀναγνωσθέντος οὕτω τοῦ διατάγματος, ψάλλεται πολυχρο-
σμὸς ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, ἀδομένου τοῦ ὁποίου τὰ μὲν ἐν τῷ λιμέ-
νι πολεμικὰ ὀθωμανικὰ πλοῖα, ἀναπετανύντα ἐπὶ τοῦ τιμῆντος ἱ-
στοῦ τὴν ὀθωμανικὴν σημαίαν, χαιρετῶσιν αὐτὴν δι' εἴκοσι καὶ ἑνὸς
κανονοβολισμῶν, τὸ αὐτὸ πράττοντος καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ τοῦ τουρκικοῦ
πυροβολικοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναπετάσῃ ὀθωμανικὴν σημαίαν. Μετὰ
δὲ τὸ πέρασ τοῦ ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου πολυχροτισμοῦ καὶ τῶν κανονοβο-
λισμῶν, ὁ ἡγεμὼν ἀνέρχεται ἐπὶ τῇ ἐξέδρᾳ καὶ ἐκφωνεῖ λόγον, δι' οὗ
ἐκτίθησι τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ διοικητικὴν πορείαν καί, συνιστῶν τοῖς
πᾶσι τὴν εἰρήνην, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὸν πρὸς τοὺς νόμους σεβασμὸν,
ἐπικαλεῖται σύναμα τὴν ἀντίληψιν πάντων πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς διοι-
κήσεως αὐτοῦ. Κατερχομένου δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐξέδρας, ψάλλεται ἑ-
τερος πολυχροτισμὸς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τότε τὰ μὲν ἐν τῷ λιμένι ὀθωμα-
νικὰ πλοῖα, ἀναπετανύντα τὴν ἡγεμονικὴν σημαίαν, χαιρετῶσιν αὐ-
τὴν δι' ἑπτακαίδεκα κανονοβολισμῶν, ἰσαριθμῶς δὲ κανονοβολεῖ καὶ
ἐν τῇ ξηρᾷ τὸ πυροβολικόν. Τούτων πάντων γενομένων, ὁ ἡγεμὼν ἐπ-
ανέρχεται μετὰ τῆς αὐτῆς προπομπείας εἰς τὸ μέγαρον, ἔνθα δέχεται
τὰς συγχαρητηρίους ἐπισκέψεις τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ ἱεροῦ πρε-
σβυτερίου, τῶν προξένων, τῶν βουλευτῶν καὶ πασῶν τῶν ὑπαλλήλων
Ἀρχῶν, οὕτω δ' ἐγκαταστάς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ αὐτοῦ ἀξιώματι, ἀνα-
λαμβάνει τὰς τῆς διοικήσεως ἡνίας.

Τὴν Βουλὴν ἐκλέγει ἢ κατ' ἔτος συνερχομένη γενικὴ συνέλευσις, τὴν
δὲ γενικὴν συνέλευσιν ὁ λαὸς ὡς ἐξῆς. Κατὰ πᾶσαν τριετίαν ἕκαστος
δήμαρχος, διαταγῇ τοῦ ἡγεμόνος, συγκαλεῖ τὸ δημοτικὸν αὐτοῦ συμ-
βούλιον καὶ ἐντὸς πέντε τὸ πολὺ ἡμερῶν συντάσσει μετ' αὐτοῦ δύο
καταλόγους, ἓνα ὑπὸ στοιχείον Α'. τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκ-
λέγειν ἐκ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ καὶ ἕτερον ὑπὸ στοιχείον Β'. τῶν ἐχόν-
των τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι. οἱ κατάλογοι δὲ οὗτοι περιέχουσι
τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν, τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐγγραφο-
μένου, τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπάγγελμα ἢ ἐπιτηδεύμα καὶ τὴν κατὰ μέσον
ὄρον φορολογίαν αὐτοῦ. Ὅπως δὲ τις Σάμιος ἀπολαύη τοῦ δικαιώμα-
τος τοῦ ἐκλέγειν, πρέπει νὰ ἔχῃ συμπεπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πρῶτον
τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος καὶ ἐκτὴν φόρον ἐπιτηδεύματος ἢ οἰκοδομῆς ἢ
δεκάτης πεντήκοντα τοῦλάχιστον γροσίων κατ' ἔτος ἢ ἦναι κύριος πλοίου
κατὰ τὸ ὅλον ἢ μέτοχος ἐπὶ τοιοῦτου κατὰ πέντε τοῦλάχιστον τό-
νους. ὅπως δ' ἀπολαύη τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι ὡς ἐκλογεὺς

δέον να ἔχη συμπεπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πέμπτον τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας ἔτος καὶ ἐκτίνη φόρον ἐπιτηδεύματος ἢ οἰκοδομῆς ἢ δεκάτης ἑκατὸν τοῦλάχιστον γροσίων κατ' ἔτος, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς εἰς ἔν ἀθροίσεως δύο εἰδῶν φόρων πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἄνωτέρω ὠρισμένου ποσοῦ, ἢ ἦναι κύριος πλοίου κατὰ τὸ ὅλον ἢ μέτοχος ἐπὶ τοιούτου κατὰ δέκα τοῦλάχιστον τόνους ἢ ἦναι πλοίαρχος κύριος πλοίου κατὰ τὸ ὅλον ἢ πλοίαρχος μέτοχος ἐπὶ τοιούτου κατὰ δέκα τοῦλάχιστον τόνους.

Συνταχθέντων οὕτω τῶν καταλόγων εἰς διπλοῦν καὶ τοῦ ἐνός τῶν ἀντιγράφων ὑποβληθέντος τῇ διοικήσει, ἐκτίθενται ἀμφότεροι οἱ κατάλογοι ἐν τε τῷ δημαρχείῳ καὶ ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ τοῦ δήμου μέρει, διὰ προγράμματος δέ, ἀναγιγνωσκομένου ἐπ' ἐκκλησιῶν καὶ τοιχοκολλωμένου, ὁ δήμαρχος προσκαλεῖ πάντας τοὺς κατὰ τῶν καταλόγων ἔχοντας τυχὸν ἐνστάσεις να ὑποβάλωσι ταύτας ἐντὸς ὀκταήμερου προθεσμίας· πᾶς δὲ πολίτης, οὗ ἢ τὸ ὄνομα παρελείφθη ἐκ τοῦ καταλόγου ἢ τὸ ποσὸν τῆς φορολογίας δὲν ἐσημειώθη ὀρθῶς ἢ ἄλλως πως δὲν ἐχαρακτηρίσθη προσηκόντως, δύναται ἐντὸς τῆς ὀκταήμερου ταύτης προθεσμίας να ὑποβάλῃ ἐνώπιον τοῦ δημάρχου προφορικῶς ἢ ἐγγράφως ἐνστάσεις κατὰ τῶν ἐκτεθέντων καταλόγων. Ἐπ' ἴσης ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας πᾶς ὁ ἔχων τὰ προσόντα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι δύναται δεδικαιολογημένως να ἀπαιτήσῃ τὴν ἐξέχειψιν ἢ τὴν ἐγγραφὴν παντὸς ἀτόμου, μὴ προσηκόντως ἐγγραφέντος ἢ παραλειφθέντος.

Τὰ κατὰ τῶν καταλόγων παράπονα καὶ αἱ ἐνστάσεις συζητοῦνται ἐνώπιον τοῦ δημάρχου καὶ ἐπιτροπείας, συγκειμένης ἐκ τριῶν μελῶν, ὧν τὸ μὲν ἐν διορίζει τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, τὸ δ' ἕτερον ὁ ἐνιστάμενος ἢ παραπονούμενος καὶ τὸ τρίτον ἀμφότεροι ἐκ συμφώνου καὶ, αὐτῶν διαφωνούντων, ὁ δήμαρχος· ἐγγράφονται δὲ τὰ παράπονα καὶ αἱ ἐνστάσεις ἐν ἰδικῷ βιβλίῳ, πρωτοκόλλῳ τῶν παραπόνων καὶ τῶν ἐνστάσεων ὀνομαζομένῳ καὶ ἐκάστοτε ὑπὸ τε τῆς ἐπιτροπείας καὶ τοῦ ἐνισταμένου ἢ παραπονούμενου ὑπογραφομένῳ.

Τῇ δὲ ἐνάτῃ ἀπὸ τῆς τοιχοκολλήσεως τῶν καταλόγων ἡμέρᾳ τὸ πρωτόκολλον τῶν παραπόνων καὶ ἐνστάσεων ἐκτίθεται ἐν τῷ δημαρχείῳ καὶ ἀντίγραφον αὐτοῦ τοιχοκολλᾶται ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ μέρει τοῦ δήμου, συγχρόνως δὲ διὰ προγράμματος προσκαλοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι να ὑποβάλωσιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τὰς ἑαυτῶν ἀντιρρῆσεις κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῶν παραπόνων καὶ ἐνστάσεων· ἐπὶ τῶν ἀν-

τιρρήσεων δὲ τούτων ἀποφαίνεται ἢ ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἐπιτροπεία, μεθ' ὃ, κλειόμενον τὸ πρωτόκολλον μετὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπιτροπείας, ἀποστέλλεται τῷ ἡγεμόνι ἵνα οὗτος ὀριστικῶς ἀποφασίσῃ ἐπ' αὐτῶν. Ταῦτα ὁ ἡγεμὼν ὑποβάλλει εἰς νέαν ἐπιτροπείαν, συγκειμένην ἐκ τῶν προέδρων τῶν ἐφετῶν καὶ πρωτοδικῶν, τοῦ εἰσαγγελέως καὶ δύο ἀνωτέρων δικαστικῶν ὑπαλλήλων, μεταρρυθμίζουσιν δὲ ἢ παραδεχομένην τὰς ἀποφάσεις τῆς πρώτης ἐπιτροπείας, καθ' ὃ κρίνη αὐτὰς ὀρθὰς ἢ ἐσφαλμένας. Ἐπὶ τῇ βίβσει ταύτῃ, ὁ δήμαρχος διορθοῖ τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους τοῦ κατ' αὐτὸν δήμου, ἡγεμονικὸν δὲ δικάταγμα ἐπικυροῖ αὐτοὺς ὅπως ἢ ἐκ νομομαθῶν ἐπιτροπῇ ἀπεφῆνατο.

Ἐπικυρωθέντων οὕτω τῶν καταλόγων τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, ὁ ἡγεμὼν διὰ διατάγματος ὀρίζει τὸν χρόνον τῆς τῶν ἐκλογῶν ἐνάρξεως. Διαρκουσι δ' αἱ ἐκλογαὶ διὰ μὲν τοὺς δήμους πρώτης τάξεως ἡμέρας ἕξ, διὰ δὲ τοὺς τῆς δευτέρας ἡμέρας τέσσαρας καὶ διὰ τοὺς τῆς τρίτης ἡμέρας δύο· πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τῆς ἐκλογῆς ὁ δήμαρχος διὰ προγράμματος ὀρίζει τὸν εὐρυχωρότερον τοῦ δήμου ναόν, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἐκλογή. Τούτων οὕτω ρυθμισθέντων, γίνεται τῇ ὀρισθείσῃ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἐν τῷ ναῷ, συνελθόντων τῶν ἐκλογέων, παράκλησις ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου τῶν τοῦ δήμου ἱερέων, ὅστις μετὰ ταύτην ὑπομιμνήσκει τοῖς ψηφηφόροις τὰ πρὸς τὸν ἡγεμόνα, τὴν πατρίδα καὶ τὸν δῆμον αὐτῶν καθήκοντα καὶ προτρέπει αὐτοὺς ἵνα τὴν ψῆφον δώσωσι κατὰ συνείδησιν οἷς ἂν νομίζωσιν ἰκανωτέροις καὶ τιμιωτέροις.

Τῆς ἱεροπραξίας περατωθείσης, διορίζεται τριμελής ἐπιτροπεία ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐκλογέων, τῶν λαβόντων κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἐκλογικὴν περίοδον τὰς πλείονας ψήφους, ἧς πρόεδρος εἶναι ὁ πρεσβύτερος τῶν μελῶν αὐτῆς, ἢ, τούτων κωλυομένων ἢ ἀρνούμενων, ἐκ τῶν ἀμέσως ἐπομένων ἐκλογέων. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη, λαμβάνουσα θέσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ δημάρχου ὀρισθέντος ναοῦ πέριξ τραπέζης, ἐφ' ἧς κατατίθεται ἢ διὰ τὰς ψήφους κάλπη, ἀφ' οὗ προηγουμένως παρατηρηθῆ καὶ σφραγισθῆ, διευθύνει τὴν ἐκλογὴν, ἣν ἐφορεῖ καὶ εἰς ἀπὸ μέρους τῆς διοικήσεως ἀποστελλόμενος ἰδικὸς ὑπάλληλος ὡς ἐξῆς.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας, ὑπ' ὅψιν ἔχων τὸν κατάλογον τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν, διανέμει τοῖς ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένοις ἀνά ἓν λευκὸν ψηφοδέλτιον, ἠριθμημένον καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ φέρον τὴν δημοτικὴν σφραγίδα καὶ τὴν ἰδίαν ὑπογραφήν, σύναμα δὲ προσ-

καλεῖ αὐτοὺς νὰ γράψωσιν ἐπὶ τοῦ ψηφοδελτίου ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι τόσα ὀνόματα, ὅσος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἐκάστῳ δήμῳ ἐκλογέων, δῆλον ὅτι ἐν μὲν τοῖς δήμοις πρώτης τάξεως, Βαθει, Νέῳ Καρλοβάτῳ, Μαραθοκάμπῳ καὶ Μυτιληνοῖς ἐβδομήκοντα ἐν ὀνόματα, ἐν δὲ τοῖς δήμοις δευτέρας τάξεως Λιμένι Βαθέος, Βουρλιώταις, Ἐξ Γαιτωνίαις, Πύργῳ, Παγώνδῳ καὶ Χώρῳ πεντήκοντα ἐν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δήμοις, τρίτης τάξεως οὔσι, τριάκοντα ἐν. Τότε ἕκαστος ψηφηφόρος, ἐγγράφων ἢ ἰδιοχειρῶς ἢ δι' ἄλλου ἰσάριθμα τῶν ὡς ἄνω ὠρισμένων ὀνόματα ἐπὶ τοῦ ψηφοδελτίου, ρίπτει αὐτὸ ὁ ἴδιος, τῆς δι' ἀντιπροσώπου ψηφηφορίας μὴ ἐπιτρεπομένης, ἐν τῇ κάλπῃ δεδιπλωμένον εἰς τέσσαρα· ὁ δὲ πρόεδρος μετὰ τῆς περι- αὐτὸν δημαρειακῆς ἐπιτροπείας σημειοὶ ἀμέσως ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐκλογῆς τὸ τοῦ ψηφοφορήσαντος ὄνομα.

Κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἅμα ὡς διακοπῇ ἢ ἐκλογῇ, σφραγίζεται ἡ ὀπὴ τῆς κάλπης ταῖς σφραγῖσι τῆς δημαρχίας, τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐφόρου καὶ παντὸς βουλομένου τοῦτο ἐκ τῶν ψηφηφορούντων καὶ κατατίθεται ἐν ἀσφαλεῖ μέρει πρὸς φύλαξιν. Τῇ δὲ ἐπομένη ἡμέρῃ ἢ κάλπῃ ἀποσφραγίζεται καὶ ἡ ἐκλογῇ ἐπαναλαμβάνεται οὕτω μέχρι τῆς τελευταίας ὠρισμένης ἡμέρας πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτῆς· ἡ ἐκλογῇ δὲ θεωρεῖται ἀποπερατωθεῖσα, ὅταν ψηφηφορήσωσιν οἱ ἡμίσεις πλέον ἐνὸς τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν. Περαιτωθείσης τῆς ψηφηφορίας ἀνοίγεται ἡ κάλπῃ καὶ ἀριθμοῦνται τὰ ἐν αὐτῇ ψηφοδέλτια· ἐκτυλισσομένων δὲ αὐτῶν, πᾶς ψηφηφορῶν δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἐφ' ἐκάστου ἐγγεγραμμένα ὀνόματα, ἐνὸς δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀναγινώσκοντος, σημειοῦνται ταῦτα ἐν πρωτοκόλλῳ ἰδιαιτέρῳ, μονογεγραμμένῳ ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐφόρου. Μετὰ δὲ τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων, οἱ πλείονας τοιαύτας λαβόντες ἐβδομήκοντα εἰς ἐν τοῖς δήμοις πρώτης τάξεως, πενήκοντα εἰς ἐν τοῖς δήμοις δευτέρας, καὶ τριάκοντα εἰς ἐν τοῖς δήμοις τρίτης, ἀνακηρύσσονται ἐκλογεῖς, ἔχοντες τὸ δικαίωμα ἐπὶ τριετίαν νὰ ἐκλέγωσι τοὺς διὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν πληρεξουσίου ἢ τὰς δημοτικὰς Ἀρχὰς τοῦ ἑαυτῶν δήμου· τυχούσης δὲ ἰσοψηφίας μεταξὺ δύο ἢ πλειοτέρων πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων, γίνεται ὑπὸ τῆς δημαρειακῆς ἐπιτροπείας κλήρωσις καὶ ὁ πρῶτος λαχίων θεωρεῖται ἐκλογεὺς.

Καὶ τοιοῦτο μὲν εἶναι τὸ ἐν ἰσχύϊ ἐκλογικὸν σύστημα ἐν Σάμῳ, τὸ

ὅποιον ἔχει τὴν πλημμελίαν τοῦ ἀποκλείειν ἐπὶ τρία ἔτη τῶν δημοσίων πολλὰκις ἄνδρας φιλοπάτριδας καὶ χρηστοὺς καὶ ἱκανοὺς, φέρειν δὲ εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἄνδρας οὐδὲν προσὸν κεκτημένους, πλὴν ὅτι ἐκτίνουσιν ἀσήμαντόν τι χρηματικὸν ποσὸν περισσύτερον ἄλλων ἢ καὶ εἰκονικῶς τοιοῦτο ἐκτίνοντας, ἐπιτηδαιοτέρους ὅμως περὶ τὰς ραδιοϋργίας καὶ περὶ τὰς φατριαστικὰς πλεκτάνας ὄντας. Ἡ καθολικὴ ψηφοφορία ἠδύνατο μόνη ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν πληρεξουσίων ἢ τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ γνήσιον φρόνημα καὶ τὰς ἀληθεῖς ἰδέας τοῦ λαοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐκθύμως συνηγορήσαμεν πάντοτε· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἡμετέρα καὶ ἡ ἄλλων ὑπὲρ τοῦ τοιούτου συνηγορία ἐματαιώθη ἄχρι τοῦδε ἀπέναντι τῶν ἐνεργειῶν ἐκείνων, αἵτινες βλέπουσι μὲν καὶ ἀνομολογοῦσι τὸ πλημμελὲς καὶ τὸ ἐπιζήμιον τοῦ τοιούτου συστήματος, τοῦ συνδυαζόντος τὰ πάθη καὶ ἐξεγείροντος τὰς φατρίας καὶ τὰς διαίρεσεις, εὐρίσκουσιν ὅμως συμφέρουσαν τὴν διατήρησιν αὐτοῦ, διότι εὐκολώτερον αὐτοῖς εἶναι νὰ δελεάσωσι καὶ συμπαρασύρῳσιν ἐβδομήκοντα ἕνα ἢ πεντήκοντα ἕνα ἢ τριῶντα ἕνα ἀνθρώπους, προκειμένης ἐκλογῆς πληρεξουσίου καὶ δημάρχου, ἢ νὰ συναγάγῳσι τὰς ψήφους τῶν πλειόνων κατοίκων ἐνὸς δήμου.

Τῆς δὲ γενικῆς συνελύσεως ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὸν ὀργανικὸν Χάρτην, συγκαλουμένης, ἡ ἐκλογὴ τῶν πληρεξουσίων γίνεται ὡς ἑξῆς. Συνερχομένων τῶν ἐκλογέων ἐκάστου δήμου ἐν τῷ εὐρυχωροτέρῳ ναῶ, συνεπείᾳ προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ δημάρχου ἐκάστῳ αὐτῷ ἀπευθυνομένης καὶ ἐπὶ τῇ βῆσει ἡγεμονικοῦ διατάγματος, ὀρίζοντος τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς, ἐκδιδομένης, ὁ προϊστάμενος τῶν ἱερῶν ψάλλει παράκλησιν, μεθ' ἣν ὀρκίζει τοὺς ἐκλογεῖς διὰ τοῦ ἐπομένου ὄρκου. *Ὁμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς ὑπεραγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος καὶ εἰς τὸ ἱερόν· Εὐαγγέλιον ὅτι θέλω δῶσει τὴν ἰψήφον μου κατὰ συνείδησιν, ἔχων ὑπ' ὄψιν μου μόνον τὰ πρὸς τὸν ἡγεμόνα μου, τὴν πατρίδα μου καὶ τὸν δῆμόν μου χρέη, ἐλεύθερος ἀπὸ πάσης ξένης ἐπιρροῆς, κατ' ἰδίαν μου πεποιθήσιν, καὶ ὅτι δὲν ἐδέχθην οὔτε θέλω δεχθῆ ἐπὶ τοσούτῳ δῶρα ἢ ὑποσχέσεις ἀμέσως ἢ ἐμμέσως.* Συνιστωμένης δὲ δημοκρατικῆς ἐπιτροπείας, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τῇ γενικῇ ἐκλογῇ γίνεται, ἕκαστος τῶν ἐκλογέων τῶν μὲν δήμων Λιμένος Βαθῆος, Βαθῆος, Βουρλιωτῶν, Ἐξ Γειτονιῶν, Νέου Καρλοβάσου, Μαρκοκώμπτου, Πύργου, Παγώνδου, Μυτιληνῶν καὶ Χώρας γράφει ἐπὶ τοῦ ψηφοδέλτιου αὐτοῦ δύο ἐνόματα πληρεξουσίων, οἱ δὲ ἐκλογεῖς Παλαιοκάστρου, Κοκκαρίου, Κων-

τακαϊκῶν, Φούρνων, Κοντείκων, Πλατάνου, Μεσαίου Καρλοβάσου, Παλαιοῦ Καρλοβάσου, Λέκας, Καστανέας, Καλαμπακτασίων, Κουμείκων, Σκουρεϊκῶν, Νεοχωρίου, Σπαθαραίων, Κουμαραδαίων, Μαυρατζαίων καὶ Ἀρβανιτῶν ἐν ὄνομα πληρεξουσίου· δῆλον ὅτι πάντες οἱ πληρεξούσιοι, πλὴν τοῦ μητροπολίτου, αὐτοδικαίως, κατὰ τὸν ὀργανικὸν Χάρτην, μετέχοντος τῆς συνελεύσεως, ἀριθμοῦνται εἰς τριάκοντα ὀκτώ, ὧν δώδεκα ἀνήκουσιν εἰς τὸ τμήμα Χώρας, δέκα εἰς τὸ τμήμα Καρλοβασιῶν, ἐννέα εἰς τὸ τμήμα Βαθέος καὶ ἑπτὰ εἰς τὸ τμήμα Μαραθοκίμπου. Ληγούσης δὲ αὐθημερὸν τῆς ἐκλογῆς, καὶ τῆς διαλογῆς τῶν ψηφοδελτίων γιγνομένης, οἱ πλείους ψήφους λαβόντες ἀνακηρύσσονται πληρεξούσιοι διὰ τὴν προσεχῆ γενικὴν συνέλευσιν μόνην, ἐφ' ὅσον δι' ἐκάστην συνέλευσιν γίνεται καὶ ἰδικὴ πληρεξουσίῳ ἐκλογή.

Ἴνα δὲ τις ἐκλεχθῆ πληρεξούσιος, δεόν νὰ ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, νὰ ἐκτίνη ἐτήσιον φόρον ἐπιτηδεύματος, οἰκοδομῆς ἢ δεκτῆς τοῦλάχιστον ἑκατὸν γροσίων ἢ ἦναι πλοίαρχος, κύριος πλοίου ἐν ὄλῳ ἢ μέτοχος ἐπὶ τοιούτου δέκα τοῦλάχιστον τόνων. Ἀποκλείονται δὲ τῆς συνελεύσεως πρῶτον, οἱ δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐστερημένοι τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ μὴ ἀποκαταστάντες ἐν αὐτοῖς· δεύτερον, οἱ ἀπηγορευμένοι ἦτοι οἱ μὴ ἔχοντες ἐλευθέραν τὴν διαχείρισιν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας· τρίτον, οἱ κατηγορηθέντες ἢ καταδικασθέντες ἐπὶ φόνῳ, ληστείᾳ καὶ παρομοίῳ ἄλλοις κακουργήμασι καὶ ἐγκληματικαῖς πράξεσι, ταῖς ὑπὸ τοῦ ἐν ἰσχύϊ ποινικοῦ νόμου προβλεπομέναις καὶ οἱ διατελοῦντες ὑπὸ ἀνᾶκρισιν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, ἐπιφέροντος τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· τέταρτον, οἱ φυγάδες καὶ μεταναστεύσαντες εἰς ξένας ἐπικρατείας, ὅσοι ἐγκαταστάντες ὀριστικῶς ἐν αὐταῖς, ἀπέκτησαν καὶ διατηροῦσι ξένην προστατείαν· πέμπτον, οἱ μετὰ βεβαιότητος ἀποδειχθέντες σφετερισταὶ δημοσίων κτημάτων ἢ χρημάτων καὶ οἱ καταχρήσται τῆς διαχείρισεως τῶν ταμείων τῶν κοινωφελῶν καταστημάτων, καὶ ἕκτον οἱ ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ ἱερομόναχοι.

Ἐπιστάντος δὲ τοῦ πρὸς συγκάλεσιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως χρόνου, ὅστις εἶναι συνήθως ὁ Μάρτιος ἢ Ἀπρίλιος μὴν ἐκάστου ἔτους, ὁ ἡγεμὼν συγκαλεῖ διὰ διατάγματος ταύτην, ὀρίζων τὴν ἡμέραν καὶ τὸ μέρος, ἐν ᾧ αὐτὴ θέλει συνέλθει· κατὰ δὲ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν συνέρχονται πάντες οἱ πληρεξούσιοι ἐν τῷ καθεδρικῷ τοῦ δήμου, ἐν ᾧ ἢ συνέλευσις συνεκλήθη, νᾶ καὶ, προσελθόντι τῷ διευθυντῇ τοῦ διοικη-

τικοῦ γραφείου, ἐπιδίδουσι αὐτῷ τὰ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατικῆς ἐπιτροπείας τοῦ δήμου αὐτῶν εἰσιτήρια, δι' ὧν ἀναγνωρίζονται ὡς νόμιμοι πληρεξούσιοι· ἀπαρτίας δὲ εὐρεθείσης, πρῶτον μὲν ἐκλέγουσι τὸν ἐν αὐτοῖς πρεσβύτερον ὡς προσωρινὸν πρόεδρον καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς νεώτερον ὡς προσωρινὸν γραμματέα, εἶτα δὲ ἐκλέγουσιν ὀκταμελῆ ἐπιτροπείαν, ἣτις, μεταβαίνουσα παρὰ τῷ ἡγεμόνι, ἐξαγγέλλει τὸν καταρτισμὸν τῆς συνελεύσεως καὶ παρακαλεῖ ὅπως, ἐλθὼν, κηρύξῃ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ὁ δὲ, ἐν ἐπισήμῳ στολῇ, παρακολουθούτων τῶν βουλευτῶν καὶ πάντων τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς ἡγεμονίας, πορεύεται εἰς τὸν ναὸν καὶ μετὰ σύντομον δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν, γινομένην ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, τελεταρχοῦντος, ἐκφωνεῖ λόγον ἐναρκτήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθησι τὴν τοῦ τόπου κατάστασιν καὶ ὑποδεικνύει τροποποιήσεις, δι' ὧν, κατ' αὐτόν, δύνανται νὰ θεραπευθῶσι τὰ πλημμελῶς ἔχοντα· μετὰ δὲ τὸν λόγον ὁ ἡγεμὼν ἀποχωρεῖ εἰς τὰ ἴδια, συμπροπεμπόμενος ὑφ' ἀπάντων τῶν πληρεξουσίων.

Πρῶτον τῆς συνελεύσεως ἔργον ὑπάρχει ἡ ἐξέλεξις τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων· αὐτῶν δὲ ἐγκύρων εὐρεθέντων, οἱ πληρεξούσιοι ὀρκίζονται ὡς ἑξῆς· *Ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἑμοουσίου καὶ ἀδαιρέτου Τριάδος νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνηδότης τὰ ἐπὶ τῆς πατρίδος ἀνατεθέντα μοι ἱερὰ καθήκοντα καὶ μὴ ἀποβλέπω, εἰ μὴ εἰς τὸ γενικὸν τῆς πατρίδος καλόν.* Τοῦ ὅρκου δὲ δοθέντος, ἡ συνέλευσις ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὀριστικοῦ προέδρου καὶ γραμματέως· κατὰ προγενεστέρους χρόνους, ὅτε σπάνις λογίων καὶ πεπειραμένων ἀνδρῶν ὑπῆρχεν, ἡ θέσις αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς προσήκουσα μόνῳ τῷ ἐκ Μαραθοκάμπου Ἀντωνίῳ Γεωργιάδῃ, οὗ τὴν σοφίαν ὁ διελθὼν τὸν τρίτον τόμον τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος ἔλαθε βεβαίως τὴν εὐκαιρίαν νὰ νοήσῃ. Πρὸς αὐτὸν ἐστέλλετο ἐκ Χώρας, ἔνθα τότε αἱ συνέλευσις συνεκροτοῦντο, πρεσβεία ἐκ πληρεξουσίων, οἵτινες διαπόντιοι καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπισημότητος εἰς Μαραθοκάμπον ἀπερχόμενοι, ἐξήγγελλον τῷ Γεωργιάδῃ τὸ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν αἴτιον. Ὁ δὲ προβάλλων ὅτε μὲν τὸ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ προβεβηκός, ὅτε δὲ τὴν τοῦ σώματος ἀσθενεῖαν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπειοίετο νὰ δεχθῇ τὸ τοιοῦτο βαρὺ καὶ δυσβάστακτον φορτίον· ἐπὶ τέλους ὅμως, τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ πάθους ἐξορκιζόντων αὐτὸν νὰ μὴ φανῇ ἀπειθής εἰς τὴν γλυκεῖαν τῆς πατρίδος φωνήν, ἐκάμπετο καὶ οὕτω, περιβαλλόμενος τὸν τιμῆντα ἐπενδύτην ἢ *καφτάρ*, ὅστις εἶχεν ὑπὸ τοῦ Ταχῆρ πασᾶ δοθῆ αὐτῷ, κατήρχετο, ἐφεπομένου

λαοῦ πολλοῦ, εἰς τὸν ὄρμον Μαρθοκᾶμπου καί, ἐπιβαίνων πλοιαρίου ση-
μαιοστολίστου, ἔπλεεν εἰς Ποτοκάκιον, ἔνθεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπισημότη-
τος ἀνήρχετο εἰς Χώραν, δεκτὸς ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων ἐν πολλῇ τιμῇ
γιγνόμενος. Ἄλλὰ νῦν αἱ τοιαῦται ἐκλιπκρήσεις ἐξέλιπον, διότι ὅπως
τύχῳσι τῆς τοῦ προέδρου θέσεως δὲν εἶναι εὐχρηστοί οἱ ἐκλιπαροῦντες.

Γενομένης τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὀριστικοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέ-
ως, ἡ συνέλευσις διαιρεῖται εἰς τμήματα δικάφορα, ὧν ἐν ἐντολὴν ἔχει
νὰ συντάξῃ τὴν πρὸς τὸν ἐναρκτήριον λόγον ἀπάντησιν· τούτου δὲ συν-
ταχθέντος καὶ τῆ ἡγεμονίᾳ ἀνακοινωθέντος, ἡ συνέλευσις προσκαλεῖ διὰ
τεσσάρων πληρεξουσίων τοὺς βουλευτὰς τῆς ληξάσης βουλευτικῆς περι-
όδου ἵνα, προσελθόντες, δώσωσιν εὐθύναι τῶν ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένων ἐξ
οὔτου ἢ τελευταία γενικὴ συνέλευσις ἀνέθετο αὐτοῖς τὰ τῆς διοικήσεως ὑ-
πὸ τῆ προεδρείᾳ καὶ ἐποπτείας τοῦ ἡγεμόνος· οἱ δὲ, προσερχόμενοι, δι-
δουσι λόγον τῶν πράξεων αὐτῶν, σύναμα δ' ἐκθέτουσι τὴν οἰκονομικὴν
κατάστασιν τοῦ δημοσίου ταμείου, ὑποβάλλοντες καὶ τοῦ γενικοῦ τα-
μῖα ἔκθεσιν περὶ τῶν εἰσπραχθέντων καὶ δαπανηθέντων κατὰ τὸ λη-
ξάν ἔτος μετὰ τῶν σχετικῶν βιβλίων καὶ λογαρισμῶν πρὸς ἐξέλεξιν.

Κατὰ τὸν ὀργανικὸν Χάρτην, τὰ ἀντικείμενα καὶ ἡ ἀρμοδιότης τῆς
συνελεύσεως, καθ' ἃ καὶ ἀλλαχοῦ ἐδημοσιεύσαμεν, περιορίζονται

α. *Εἰς τὰς προϋργιατὰς συζητήσεις ἐπὶ τῶν ἐτησίων προσό-
δων καὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ τόπου ἐξόδων.*

β. *Εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῶν μέσων καὶ τὴν ἐπινοήσιν τοῦ καταλλη-
λοτέρου καὶ ἀνεπαχθιστέρου τρόπου τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων
φόρων εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀδικηταί τις.*

γ. *Εἰς τὴν ἐμφύχωσιν τοῦ ἐμπορίου τῆς γῆσου.*

δ. *Εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν κατοίκων.*

ε. *Εἰς τὴν σύσκεψιν καὶ ἀπόφασιν περὶ τῆς συστάσεως καὶ τῶν
ἐξόδων τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν.*

Ὅλαι αἱ ἀποφάσεις τῆς συνελεύσεως συντάσσονται κατὰ πλειο-
ψηφίαν καὶ ὑπογράφονται παρ' ὅλου τοῦ σώματος· ἀπαγορεύονται
δὲ αἱ ἀντιβαίνουσαι εἰς τὴν ὀφειλομένην ὑποταγὴν, τὴν ὑπηκοότητα
καὶ τὴν πίστιν. Ἐπειτα καθυποβάλλονται πρὸς τὸν πρίγγιπα τῆς
γῆσου διὰ νὰ λαμβάνῃ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν αὐ-
τῶν μέτρα.

Ἡ γενικὴ συνέλευσις συγκαλεῖται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀλλὰ δὲν
δύναται νὰ περιορίσῃ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς

ἐνάργεως αὐτῆς ἔλαττον τοῦ μηνός, οὐδὲ γὰρ παρατείνῃ πλέον τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεως μηνός·

Αἱ ἀποφάσεις τῆς συνελεύσεως, παρουσιαζόμεναι ἐνυπόγραφοι, ὡς εἴρηται εἰς τὸν πρίγγιπα, ἐκτελοῦνται παρ' αὐτοῦ. Ὅσαι δὲ ἀποφάσεις ἀντιβαίνουσιν εἰς τὴν ὑπερηβολὴν, εἶναι συντεταγμέναι καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὀρίων καὶ καθηκόντων τῆς συνελεύσεως ἢ ἀντίκεινται εἰς τὰ καθεστῶτα, μένουσιν ἀνεκτέλεστοι· εἰς δὲ τὴν προσεχῆ τοῦ ἐλευσομένου ἔτους σιντέλευσιν ὁ ἡγεμὼν κοινοποιεῖ τοῦτο μετὰ τῶν παρατηρήσεων, τῶν λόγων καὶ αἰτιῶν τῆς μὴ παραδοχῆς καὶ τῆς μὴ ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἀναγκαίαν διόρθωσιν τῶν ἀποφάσεων τούτων.

Τοιαῦτα ἐπὶ λέξεως εἶναι τὰ δικαιώματα τῆς συνελεύσεως καὶ τοιαῦτα τὰ ἀντικείμενα, περὶ ἃ δύναται νὰ περιστραφῇ ἡ ἐργασία αὐτῆς· ὁμοιογενέως δὲ τὸ ἀόριστον καὶ συγκεχυμένον τῶν ἐκφράσεων καὶ τῆς ἐννοίας αὐτῶν συνετέλεσεν, ὥστε τὸ σωματεῖον τοῦτο οὔτε ἐπαρκῶς οὔτε ὅσον ἔδει χρησίμως νὰ ὑπηρετήσῃ πάντοτε τῇ πατρίδι. Ἀναδιφῶν δὲ τις τὰ ἀπ' ἀρχῆς πρακτικὰ αὐτοῦ καὶ πρὸς τὰ πράγματα ἀντιπαραβάλλων ταῦτα, πεισθήσεται πάντως ὅτι αἱ κατὰ καιροῦς συνελεύσεις σπανίως ἐξεπροσώπησαν τὸ δημόσιον πνεῦμα καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, πολλοὶς δὲ τῶν ψηφισμάτων αὐτῆς ἔνιοι τῶν ἡγεμόνων ἐχρησάντο εἴτε ὡς ὄπλοις κατὰ τῶν ἀντικειμένων εἴτε ὡς προμαχώνι, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἐκρύπτοντο ὡς δῆθεν ἀνεύθυνοι ἐπὶ τοῖς γενομένοις, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἦσαν οἱ πρότιστοι καὶ κυριώτατοι ἐκείνων ἐργάται. Κατὰ τοὺς τελευταίους ὅμως χρόνους αἱ συνελεύσεις ἔλαβον μείζω ἀνεξαρτησίαν καὶ ἠδυνάσαν πῶς τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, περιβληθεῖσαι νομοθετικὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἐξουσίαν· διότι, ἐν ᾧ πρότερον πᾶσα πρὸς νομοθέτησιν πρότασις ἔδει νὰ γείνη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος μόνου διὰ διαγγέλματος καὶ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, νῦν τῇ προτάσει παντὸς πληρεξουσίου οἰοσθήποτε νόμος ἐπιψηφίζεται ὑπὸ τῆς συνελεύσεως καὶ διαβιβάζεται τῷ ἡγεμόνι ἵνα κυρωθεῖς ἐκτελεσθῇ. Ἐὰν δὲ οὗτος δὲν κυρώσῃ τοῦτον, ἐκτίθησιν ἐν τῇ ἐπομένῃ συνελεύσει τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν εὔρε σύμφορον νὰ πράξῃ τοῦτο· ὁμοίως καὶ ὁ ἡγεμὼν ὑποβάλλει τῇ συνελεύσει πρὸς ἐπικύρωσιν τὰ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐκδοθέντα παρ' αὐτοῦ πρὸς μεταρρυθμισιν τῶν κειμένων νόμων ἢ πρὸς βελτίωσιν τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ὑπηρεσίας διατάγματα, ὧν τὰ μὲν ὀρθῶς ἔχοντα ἐπικυροῖ καὶ οὕτω λαμβάνουσιν ἰσχὺν νόμου, τὰ δὲ πλημμελῶς

ἔχοντα τροποποιεῖ ἢ καὶ τέλεον ἀπορρίπτει.

Διαρκουσῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς συνελεύσεως, ὁ ἡγεμῶν διὰ διαγγέλματος προσκαλεῖ τοὺς πληρεξουσίους νὰ ἐκλέξωσιν ἐν ὠρισμένην τινη ἡμέρᾳ δύο ὑποψηφίους βουλευτὰς ἐξ ἑκάστου τῶν τεσσάρων τμημάτων, ἐξ ὧν οὗτος ἐκλέγει τοὺς τέσσαρας, τοὺς ἀπαρτίσοντας τὸ σῶμα τῆς Βουλῆς καὶ οὔτινες, ἐν ἀπουσίᾳ τῆς συνελεύσεως, θέλουσι συσκέπτεσθαι ἐπὶ ἔν ἔτος, καθ' ἃ ὁ ὀργανικὸς Χάρτης ὀρίζει, μετὰ τοῦ ἡγεμόνος περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ τόπου. Ἡ δὲ συνέλευσις διὰ μυστικῆς ἢ καὶ διὰ φανερᾶς ἐνίστε ψηφηφορίας ἐκλέγει τοὺς ὀκτὼ ὑποψηφίους· ψηφισαμένη δὲ ὅσα κρίνη ἐπωφελῆ τῇ νήσῳ νομοθετήματα, συντάξασά τε τὸν προϋπολογισμὸν τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ ἐπιόντος ἔτους καὶ περατώσασα οὕτω τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἐξαγγέλλει τὸ τοιοῦτο δι' ὀκταμελοῦς ἐπιτροπείας πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις, ἐρχόμενος μετὰ τῆς αὐτῆς, μεθ' ἧς καὶ κατὰ τὴν ἐναρξίν ἐπισημότητος, κηρύσσει διὰ βραχέος λόγου τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ὑπογραφομένων δὲ τῶν πρακτικῶν ὑπὸ πάντων τῶν πληρεξουσίων, διαλύεται ἡ τῆς συνελεύσεως σφραγίς, ἣτις φέρει τὴν εἰκόνα τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ κύκλω τὰς λέξεις Θεὸς Σάμος ἔσωσε τῆς Σ'. *Αὐγούστου α.ω.λδ'*. εἰς τέσσαρα τεμάχια, ἀνά ἓν τῶν ὀποίων λαμβάνει εἰς πληρεξούσιος τῆς Χώρας, ἕτερος τοῦ Βαθέος, τρίτος τοῦ Νέου Καρλοβάσου καὶ τέταρτος τοῦ Μαραθοκᾶμπου· φυλάττουσι δ' οὗτοι αὐτὰ κατ' οἶκον μέχρι τῆς προτεχοῦς συνελεύσεως, ὅτε ἐπιδίδουσιν ἕκαστος ὃ κατέχει τεμάχιον εἰς ἓνα τῶν ἐκλεχθέντων πληρεξουσίων τοῦ δήμου αὐτοῦ, ἀν μὴ ἐξελέχθη τοιοῦτος ὁ ἴδιος, ἵνα χρησιμεύσῃ ἐν ταῖς τῆς συνελεύσεως ἐργασίαις. Περὶ τοσούτου δ' ἐποιοῦντο ἄλλοτε τὴν σφραγίδα τῆς συνελεύσεως, ὥστε κατασκευασθείσης ποτὲ νέας τοιαύτης, σκέψις ἐμβριθῆς ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων ἐγένετο περὶ ἐξφανίσεως τῆς παλαιωθείσης· μετὰ πολλὴν δὲ συζήτησιν, οἱ βουλευφόροι ἀναμνησθέντες τοῦ δακτυλίου τοῦ Πολυκράτους, ἐξελέξαντο ἐπιτροπείαν, ἣτις, ἐπιβᾶσα πλοιαρίου, ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης ἐνεπιστεύσατο τὰ τέσσαρα τεμάχια τῆς πολυτίμου σφραγίδος, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ριφθέντα. Ἐὐτυχῶς οὐδεὶς τῶν ἀλιευθέντων ἕκτοτε ἰχθύων εὔρεθη ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ φέρων τεμάχιόν τι ἐξ ἐκείνων· ἄλλως εἰς πολλὴν δυσχέρειαν ἤθελον περιέλθει οἱ πληρεξούσιοι περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐξ οὗτου δὲ ἡ Σάμος συνέστη εἰς ἡγεμονίαν, συνέλευσις καὶ χρόνος καὶ μέρος ἐν ᾧ συνῆλθον καὶ πρόεδροι καὶ γραμματεῖς αὐτῶν ἐγένοντο ὡς ἐξῆς.

Χρόνος συγκροτήσεως.			Τόπος.	Πρόεδροι αὐτῶν.	Γραμματεῖς αὐτῶν.
1834	Αὐγούστου	20	Α. Βαθέος	Α. Ἰωαννίδης	Κ. Ἀντωνιάδης
1835	Ἰανουαρίου	23	Βαθῦ	Κ. Σταματιάδης	Ι. Θεοδωρίδης
»	Μαρτίου	15	Χώρα	Α. Ἰωαννίδης	Κ. Ἀντωνιάδης
1836	Δεκεμβρίου	5	Α. Βαθέος	Χ.Γ. Δούκογλους	Ι. Φωτιάδης
1837	Φεβρουαρίου	4	Χώρα	Χ.Γ. Δούκογλους	Ι. Φωτιάδης
1838	Μαρτίου	10	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Μ. Καψάλης
1839	Ἀπριλίου	11	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Ι. Φωτιάδης
1840	Ἀπριλίου	1	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Μ. Καψάλης
1841	Μαρτίου	17	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Ι. Π. Δημητρίου
1842	Φεβρουαρίου	7	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Ι. Π. Δημητρίου
1843	Μαρτίου	14	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς
1844	Ἰανουαρίου	23	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς
1845	Μαρτίου	21	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς
1846	Μαρτίου	16	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Ι. Πευκιάδης
1847	Φεβρουαρίου	19	Χώρα	Ι. Φωτιάδης	Ι. Π. Δημητρίου
1848	Μαρτίου	15	Χώρα	Ι. Π. Θεοδωρίδης	Δ. Τζακιρογλίδης
1849	Μαρτίου	8	Χώρα	Ι. Π. Θεοδωρίδης	Δ. Τζακιρογλίδης
1851	Μαρτίου	19	Χώρα	Α. Γεωργιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς
1852	Φεβρουαρίου	23	Χώρα	Μ. Καψάλης	Δ. Τζακιρογλίδης
1853	Ἰανουαρίου	26	Χώρα	Δημ. Ξυλάρας	Δ. Τζακιρογλίδης
1854	Ἰανουαρίου	18	Χώρα	Γ. Καραγιαννίδης	Δ. Γεωργιάδης
1855	Μαρτίου	7	Χώρα	Ι. Πρωτόπαπας	Ν. Ἀρίσταρχος
1856	Ἀπριλίου	27	Α. Βαθέος	Ν.Χ. Σουβαλιτζῆς	Κ. Βεῖνογλίδης
1857	Ἀπριλίου	18	Α. Βαθέος	Κ. Μιτζάκης	Ἀλέξ. Δούκας
1858	Φεβρουαρίου	14	Α. Βαθέος	Ι. Πρωτόπαπας	Κ. Βεῖνογλίδης
1859	Μαΐου	13	Χώρα	Δημ. Ξυλάρας	Α. Ἀθανασιάδης
1860	Μαΐου	8	Χώρα	Α. Χ. Γεωργίου	Ἀλέξ. Δούκας
1861	Μαΐου	8	Βαθῦ	Ι. Παλαιός	Α. Ἀθανασιάδης
1862	Νοεμβρίου	12	Χώρα	Κ. Μιτζάκης	Α. Ἀθανασιάδης
1863	Ὀκτωβρίου	6	Βαθῦ	Μ. Προβαταρίδης	Δ. Θεοφανίδης
1864	Σεπτεμβρίου	4	Α. Βαθέος	Μ. Προβαταρίδης	Ν. Πανταζίδης
1865	Νοεμβρίου	19	Α. Βαθέος	Ι. Στεφανίδης	Ν. Πετζομάνης
1867	Μαρτίου	8	Α. Βαθέος	Ι. Παλαιός	Θ. Στεφανίδης
1868	Ὀκτωβρίου	4	Α. Βαθέος	Ι. Παλαιός	Χ. Μελαγχροινίδης
1869	Ἰανουαρίου	13	Α. Βαθέος	Ι. Πευκιάδης	Θ. Στεφανίδης
1870	Ἰανουαρίου	9	Α. Βαθέος	Μ. Πύργιος	Κ. Ζαμπανίδης
1872	Μαρτίου	8	Α. Βαθέος	Ι. Παλαιός	Θ. Στεφανίδης

Χρόνος συγκροτήσεως.	Τόπος.	Πρόεδροι αὐτῶν.	Γραμματεῖς αὐτῶν.
----------------------	--------	-----------------	-------------------

1873 Ἀπριλίου 20 | Λ. Βαθέος | Ι. Παλαιός | Θ. Στεφανίδης

Ἡ συνέλευσις διελύθη, ἀποχωρησάντων τινῶν πληρεξουσίων, καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ἠκυρώθησαν ὑπὸ τῆς ἐπομένης συνελεύσεως.

1874 Ἀπριλίου 19 | Λ. Βαθέος | Σάμου Γαβριήλ | Ν. Σταματιάδης

1875 Ἀπριλίου 30 | Λ. Βαθέος | Α. Χ. Γεωργίου | Ι. Τζάκων

1876 Ἀπριλίου 19 | Λ. Βαθέος | Ι. Χ. Ἰωάννου | Ι. Τζάκων

1878 Ἰουλίου 12 | Λ. Βαθέος | Πελοπ. Λεκάτης | Π. Γεωργιάδης

Ἡ συνέλευσις διέκοψε τὰς ἐργασίας αὐτῆς τῇ 18 Ἰουλίου, ἃς ἐπανέλαβε τῇ 16 Ἰανουαρίου 1879.

1880 Ἰανουαρ. 16 | Λ. Βαθέος | Π. Σοφούλης | Θ. Στεφανίδης

1880 Ὀκτωβρ. 17 | Χώρα | Ἰππ. Κωστήκης | Χ. Κοκκουλίδης

Ἡ συνέλευσις αὕτη συνῆλθεν ἐκτάκτως.

1881 Ἀπριλίου 24 | Χώρα | Ν. Σταματιάδης | Θ. Στεφανίδης

1882 Ἀπριλίου 15 | Χώρα | Ἐπ. Φραγκούλης | Ι. Σίδερης

1883 Ἀπριλίου 24 | Χώρα | Π. Σοφούλης | Θ. Στεφανίδης

1884 Ἀπριλίου 29 | Χώρα | Κ. Ἀνεζίνης | Θ. Στεφανίδης

Ἄμα τῇ διαλύσει τῆς συνελεύσεως, ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν ὑποδειχθέντων αὐτῷ ὀκτὼ ὑποψηφίων διορίζει διὰ διατάγματος τοὺς τέσσαρας βουλευτάς, ἓνα ἐξ ἐκάστου τῶν τεσσάρων τμημάτων· οἱ δέ, ἀναλαμβάνοντες τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος τὸν ἐξῆς ὄρκον. *Ὁρκίζομαι ἰνὰ φυλάξω ὑποταγὴν εἰς τὸν Σουλτάνον, πίστιν εἰς τὸν ἡγεμόνα μου, ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς ἡγεμονίας, διαχειρίζω ἐν συνειδήτῳ τὴν ἐμπιστευθεῖσάν μοι ὑπηρεσίαν καὶ ἀποβλέπω μόνον εἰς τὸ κοινὸν καλόν.* Ἄλλὰ τίνα εἰσὶν ἄρα γε τὰ καθήκοντα τῆς Βουλῆς καὶ μέχρι τίνος ἐκτείνεται ἡ δικαιοδοσία αὐτῆς ἐν τῇ διοικήσει;

Ἐάν αἱ περὶ δικαιοδοσίας τῆς συνελεύσεως ἐκφράσεις τοῦ ὀργανικοῦ Χάρτου πολλὴν ἐνέχῃσι τὴν ἀοριστίαν, αἱ περὶ δικαιοδοσίας τῶν βουλευτῶν ὁμῶς εἰσὶν ὅλως σκοτειναὶ καὶ συγκεχυμέναι. Ἐξ ἐκάστου τῶν τῆς νήσου τμημάτων, λέγει ὁ Χάρτης, ἐκλέγονται ἀνὰ δύο ὑποψήφιοι βουλευταί, οἱ τιμωτέροι, εἰδημονέστεροι, οἱ εἰδότες ἀναγινώσκει

καὶ γράφει καὶ μὴ ἔχοι τις ἡλικίαν μικροτέραν τῶν τριάκοντα ἐ-
τῶν. Ἐκ τῶν προτεινομένων τούτων ὑποψηφίων ὁ ἡγεμὼν διορίζει
καὶ ἐπικυροῖ τοὺς ἰκατωτέρους καὶ τιμιωτέρους. Οἱ εἰρημῖνοι τέσσα-
ρες βουλευταὶ, ἐν ἀπουσίᾳ τῆς συνελεύσεως, θέλουσι συσκέπτεσθαι
ἐπὶ ἕν ἔτος μετὰ τοῦ πρίγγιπος ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ περὶ τῶν
ὑποθέσεων τοῦ τόπου καὶ θέλουν ἀποτελεῖ τὸ σῶμα τῆς Βουλῆς. Ἡ
διαληφθεῖσα Βουλὴ, ἦτοι τὰ τέσσαρα μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου
θέλουσι διατελεῖ ὑπὸ τὴν προεδρίαν καὶ ἐποπτείαν τοῦ πρίγγιπος ἢ
τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀοριστίᾳ τοῦ προνομιακοῦ Χάρτου, ἡ
πρώτη γενικὴ συνέλευσις τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ τε-
τάρτου ἔτους, συζητήσασα πολλὰ καὶ τὸ περὶ σχηματισμοῦ καὶ καθη-
κόντων τῆς Βουλῆς ἄρθρον ἐκείνου, ἐψηφίσασα ὅπως ἡ Βουλὴ σύγκη-
ται ἐκ πέντε μελῶν, ὧν τὰ μὲν τέσσαρα ἤθελεν ἐκλέγει ὁ ἡγεμὼν ἢ
ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ ἐξ εἴκοσι, δῆλον ὅτι πέντε ἐξ ἐκάστου τμήματος,
ἃ ἡ συνέλευσις ἤθελεν αὐτῷ ὑποδείξει, τὸ δὲ πέμπτον ἤθελεν ἐκλέγει
ἡ συνέλευσις, τῇ κοινῇ γνώμῃ πάντων τῶν πληρεξουσίων. Ὁ πέμπτος
οὗτος βουλευτῆς, Πρωτογνώμων κληθεὶς, ἐπέιχε τόπον προέδρου μετα-
ξὺ τῶν ἄλλων βουλευτῶν· συμφώνως δὲ τοῖς τότε ψηφισθεῖσιν ὁ τε
Πρωτογνώμων καὶ οἱ δύο βουλευταὶ ἀνενοῦντο ἑτησίως, τῶν δύο ἄλ-
λῶν μενόντων κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ ἐπιόντος ἔ-
τους ἵνα εἰσαγάγῃσιν οὕτως εἰπεῖν τοὺς νέους βουλευτὰς εἰς τὰ διοικη-
τικὰ πράγματα. Ἡ Βουλὴ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ
ἀπεφάσιζεν ἐπὶ τῶν ὑποβαλλομένων αὐτῇ ὑποθέσεων κατὰ πλειοψηφί-
αν· ὅτε ὅμως οἱ τρεῖς τῶν βουλευτῶν ἦσαν ὁμόγνημοι, ὁ δὲ Πρωτο-
γνώμων καὶ ὁ τέταρτος βουλευτῆς διεφώνουν, τότε, τοῦ Πρωτογνώμο-
νος δύο ψήφους ἔχοντος, ἡ ἀπόφασις ἐθεωρεῖτο ἰσοπαλῆς καὶ ὁ ἡγε-
μὼν ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ ἀπεφάσιζε τελειωτικῶς. Ἐκέκτητο δὲ ἡ
Βουλὴ, οὕτω συγκροτουμένη, καὶ δικαιοδοσίαν ἀνεκκλήτου δικαστη-
ρίου ἐπὶ πολιτικῶν, ἐμπορικῶν καὶ ἐγκληματικῶν διαδικασιῶν, βᾶσιν
ἔχουσα ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῆς τὴν ἐξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου·
ὅστις δὲ τῶν πολιτῶν, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀνεκκλή-
του τούτου τῆς πατρίδος δικαστηρίου, προσέτρεχεν εἰς ἑτέραν ἐξωτε-
ρικὴν Ἀρχὴν ἵνα ζητήσῃ ἀναθώρησιν τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ, ὁ τοιοῦ-
τος ἐπαιδεύετο ἀνστηρότατα, ἠτιμάζετο, ἐστερεῖτο παντὸς πολιτικοῦ
δικαιώματος καὶ, ἂν ἡ χρεία τὸ ἐκάλει, ἦτο ἀπόβλητος καὶ διὰ βίου
εξόριστος ἀπὸ τὴν πατρίδα.

Συνελθούσης τῆς δευτέρας ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ τριακοστῶ πέμπτῳ γενικῆς συνελεύσεως, ὁ τοῦ ἡγεμόνος ἐπίτροπος Κωνσταντίνος Μουσοῦρος, θέλων νὰ ἀποφύγη τὰς δυσχερείας τῆς ἐκλογῆς τῶν βουλευτῶν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς εὐθύνας, ἀνέθετο τῇ συνελεύσει ὅπως αὐτῇ ἐκλέγη τοὺς τέσσαρας τοιούτους· ὅθεν καὶ ἡ συνέλευσις ὥρισεν ἵνα ἐξ ἐκάστου τμήματος ψηφηφορῶνται τρεῖς ὑποψήφιοι, ὁ δὲ λαχῶν τῶν πλειόνων ψήφων ἀναγνωρίζεται βουλευτῆς τοῦ τμήματος. Ἡ μετ' αὐτὴν δὲ συνελθούσα τρίτη γενικὴ συνέλευσις, τὴν θέσιν τοῦ Πρωτογνώμονος καταργήσασα, τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν ὥρισεν εἰς τέσσαρας, τὴν δὲ ἐκλογὴν αὐτῶν ὡς ἐξῆς· οἱ πληρεξούσιοι ἐκάστου τμήματος νὰ προτείνωσιν ἐκ τῶν τοῦ τμήματος προκρίτων τρεῖς ὑποψηφίους, ὧν τὸν ἓνα διὰ πλειοψηφίας νὰ ἐκλέγη ἡ συνέλευσις. Πλὴν ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν Βογορίδης διὰ διαγγέλματος αὐτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μεταξὺ ἄλλων ἀπεδοκίμασε καὶ τὸ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν ψήφισμα τοῦτο τῆς συνελεύσεως καὶ ἐπεφυλάχασατο εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ διορίζειν τοὺς βουλευτάς, τῆς συνελεύσεως τηρούσης μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ προτείνειν ὑποψηφίους ἀνὰ τέσσαρας ἐξ ἐκάστου τμήματος. Ἐξηκολούθησε δὲ τὸ σύστημα τοῦτο μέχρι τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ δευτέρου, ὅτε διὰ τοῦ ἐκδοθέντος ἀναλυτικοῦ Χάρτου ὠρίσθη ἵνα ἡ μὲν συνέλευσις προτείνῃ ἀνὰ δύο ἐξ ἐκάστου τμήματος, ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκλέγη ἐξ αὐτῶν τὸν ἓνα, ὅπερ καὶ ἄχρι τοῦδε γίνεται.

Τῆς τοιαύτης ἀοριστίας ἐνεκεν πολλαὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς προέκυψαν ἔριδες μεταξὺ βουλευτῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐκείνων μὲν ἀξιούντων νὰ μετέχωσι τῆς ἐν γένει διοικήσεως καὶ συναποφασίζωσι περὶ παντὸς ἐν γένει διοικητικοῦ ἀντικειμένου, τούτων δὲ ἰσχυριζομένων ὅτι ἡ δικαιοδοσία τῆς Βουλῆς περιορίζεται ἐν μόνῃ τῇ ἐποπτείᾳ τῶν οἰκονομικῶν τῆς νήσου, ταῦτόν εἶπεν εἰς τὴν ἐπίβλεψιν τῶν εἰσπράξεων τῶν δημοσίων φόρων καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐνταλμάτων τῶν σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὴν ἔκτισιν τῶν δημοσίων δαπανῶν. Ἐπ' ἴσης δὲ πολλάκις οἱ βουλευταὶ ἐξώθησαν τοὺς ἡγεμόνας, ὅσκις ἰδίως οὔτοι ἔτυχον ἀσθενοῦς καὶ εὐενδότου χαρακτῆρος ὄντες, εἰς πράξεις ἀνοικείους καὶ ἐπέρριψαν ἀδίκως ἐκείνοις εὐθύνην, τὴν ὁποίαν κατ' ἀλήθειαν αὐτοὶ πρωτίστως ἔπρεπε νὰ ὑπέχωσιν.

Ἡ τοιαύτη ἀοριστία καὶ ἀσάφεια τῆς ἐξουσίας τῶν ἡγεμόνων καὶ τῆς δικαιοδοσίας τῶν βουλευτῶν δύναται νὰ ἔχη πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ

τὸ ἐπόμενον κακότητες ἀποτέλεσμα. Ἀγαθὴν τινα πρᾶξιν ἐν τοῖς δημοσίοις συντελουμένην, οἱ βουλευταί, ἂν θέλωσι, δύνανται, δημοκοποῦντες, νὰ ἀποδίδωσι ταῖς ἑαυτῶν παρὰ τῷ ἡγεμόνι συστάσεις καὶ ἐνεργείαις· φαύλην δὲ διαπραχθεῖσαν, δύνανται ἐπ' ἴσης νὰ ἐπιρρίπτωσι τῇ τοῦ ἡγεμόνος δῆθεν ἀξιωματέμπτω θελήσει καὶ ἀκραδάντῳ ἐπιμονῇ, καθ' ἧς οὐδόλως ἴσχυσαν αἱ παρατηρήσεις αὐτῶν καὶ ἐκλιπαρήσεις. Διὰ τῶν τοιούτων δὲ διαδόσεων μειοῦσι τὸ τοῦ ἡγεμόνος γόητρον καὶ πῶς ἐπαχθῆ καθιστῶσιν αὐτὸν παρὰ τῷ λαῷ. Ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ὁ ἡγεμών, ἐὰν ἐμφορῆται ἰδιοτελείας ἢ ἄλλων διαθέσεων ἀνεπιζήλων, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ προτάξῃ ἐν τῇ ἐπιτεύξει αὐτῶν τοὺς βουλευτάς, οἵτινες, ἢ τὴν εὐνοίαν τοῦ ἄρχοντος ἢ ἄλλους ἐπιδιώκοντες σκοπούς, πράττουσι κατὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν, γινώσκοντες ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσι ἐτέραν εὐθύνην πλὴν τῆς φωνῆς τῆς συνειδήσεως, πᾶσα δὲ εὐθύνη ἐπὶ τέλους τὸν ἡγεμόνα θέλει βρῦνει· θῦμα δὲ τῶν οὕτω πῶς γινομένων καθίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ λαός.

Ἴσως δὲ τις εἴπη ἡμῖν ὅτι ταῦτα δύνανται νὰ ματαιωθῶσιν ἐὰν πᾶς βουλευτῆς εὐόρκως τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα ἐκπληροῖ ἢ ἠθικώτερον πολιτεύηται· ἀλλὰ πρὸς ταῦτα εὐχερῆς ὑπάρχει ἡ ἀπάντησις. Ἐὰν αἱ τῶν ἀνθρώπων κοινωνίαι, καὶ δὴ καὶ ἡ Σαμική, ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τοῦ πνεύματος τῆς φιλοπρωτίας καὶ τῆς φιλοδοξίας, βεβαίως οὐδεὶς ἤθελεν ἐπιζητεῖ βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐλαχίστην μὲν τὴν ἡδονήν, πολλὰς δὲ τὰς πικρίας καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν ἔχουσι· ἀφ' οὗ ὅμως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ὀρεγόμενοι τῆς βουλευτικῆς λαμπρηδόνος καὶ τοῦ βουλευτικοῦ ὀνόματος, ἔστω καὶ συναίσθανόμενοι καὶ ἀνομολογοῦντες τὴν πρὸς τοῦτο ἀνικανότητα αὐτῶν, τὴν τοιαύτην δυσάρεστον ἐπ' ἀληθείας κατάστασιν δέον νὰ ἐκζητήσωμεν ἐν τῷ ἐκλογικῷ συστήματι, τῷ διέποντι τανῦν τὴν Σάμον, καὶ ἐξηγούμεθα πλατύτερον. Ἴνα διορισθῇ τις βουλευτῆς, πλὴν τῆς εὐνοίας τοῦ κυρώσοντος αὐτὸν ἡγεμόνος, ἔχει ἀνάγκην τῆς ψήφου καὶ τῶν πληρεξουσίων τῆς γενικῆς συνελεύσεως· ἵνα δ' ἐκλεχθῇ τις πληρεξούσιος ἔχει ἀνάγκην τῆς ψήφου τῶν ἐκλογέων τοῦ δήμου αὐτοῦ, ἵνα δὲ ἀναδειχθῇ τις ἐκλογεὺς ἔχει ἀνάγκην τῶν ψήφων τῆς πλειότητος τῶν συνδημοτῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἵνα ὁ βουλευτῆς ἐπιτύχῃ τῆς ψήφου τῶν πληρεξουσίων δέον νὰ τυγχάνῃ εὐνοῦς αὐτοῖς, ὅπως ὁ πληρεξούσιος διὰ νὰ ἐκλεχθῇ τοιοῦτος δέον νὰ ἀπολαύῃ τῆς εὐνοίας τῶν ἐκλογέων τοῦ δήμου αὐτοῦ, ὅπως ὁ ἐκλογεὺς διὰ νὰ ἀποδειχθῇ τοιοῦτος

δέον νὰ ἀπολαύη τῆς εὐνοίας τῶν συνδημοτῶν αὐτοῦ. Ἴνα δὲ τῆς τοιαύτης εὐνοίας τυγχάνωσιν, ὁ μὲν ἐπιθυμῶν νὰ διορισθῆ βουλευτής, πλὴν τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἀγάπης τοῦ ἡγεμόνος, ὑποχρεοῦται καὶ πᾶσαν καταβάλλει προσπάθειαν ὅπως θεραπεύσῃ τὰς ἀξιώσεις τῶν πληρεξουσίων, δι' ὃ συνίστησι τὸν ἐν ταῖς δημοσίαις θέσεσι διορισμὸν ἀνδρῶν οἰκειῶν ἢ φίλων ἐκείνοις καὶ ὃ τι δύναται πράττει ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι διατηρήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ψῆφον αὐτῶν· ἐπ' ἴσης δὲ οἱ πληρεξούσιοι πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἐκλογεῖς πρὸς τὴν πλειονότητα τῶν συνδημοτῶν αὐτῶν τὰ ὅμοια ποιοῦσιν. Ἴδού ποῦ ἔγκειται ἡ τοῦ κακοῦ αἰτία. Οἱ βουλευταὶ πιεζόμενοι, πιέζουσι καὶ αὐτοὶ τὸν ἡγεμόνα, ὅστις περιέρχεται εἰς τὴν δυσχέρειαν ἢ νὰ ἀποκρούσῃ τὰς τῶν βουλευτῶν προτάσεις καὶ ἀξιώσεις καὶ περιέλθῃ εἰς ρῆξιν πρὸς αὐτούς, ἥτις ὡς ἀποτέλεσμα ἀφευκτον ἔξει τὴν χαλάρωσιν τῆς διοικήσεως, ἢ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν καὶ τότε ἔσται νευρόσπαστον ἐν χερσὶ τῶν βουλευτῶν, οὐχὶ βεβαίως ἐπ' ἀγαθῷ τῆς νήσου πάντοτε. Ἀνένδοτοι ἔμειναν ἡγεμόνες τινὲς εἰς τὰς τῶν βουλευτῶν ἀπαιτήσεις, ἐνέδωσαν δ' ἕτεροι αὐταῖς· ἀλλὰ καὶ οὗτοι καὶ ἐκείνοι μετεμελήθησαν πικρῶς ἐπὶ τέλους.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα ἄρα ἡ δικαιοδοσία καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς Βουλῆς ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ποιοῦ τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μελῶν καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἡγεμόνος. Ἐὰν οἱ βουλευταὶ ᾧσι φιλοπάτριδες, συνασθάνωνται τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἡγεμὼν τυγχάνῃ συμβιβαστικοῦ χαρακτῆρος ὢν, δύνανται ἐκείνοι νὰ μετέχωσι πάντων τῶν τῆς διοικήσεως πραγμάτων, ὑποδεικνύουσι τοὺς ἀρμοδίους ὑπαλλήλους ὅπως διορισθῶσι, καθορίζουσι τὰς δημοσίας δαπάνας ἢ μειῶσιν αὐτάς· ἐὰν τοῦμπαλιν οἱ βουλευταὶ ᾧσιν ἄνευ ἀξίας, ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐμφορῆται πνεύματος ἀπολυτοφροσύνης, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἔργον τῶν βουλευτῶν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἀνεξέλεγκτον ὑπογραφὴν τῶν ἐνταλμάτων, δυνάμει τῶν ὀπισθίων μισθοδοτοῦνται οἱ ἐν ἀγνοίᾳ ὅλως αὐτῶν διοριζόμενοι ὑπάλληλοι, ἢ ἐκτίνονται δαπάναι δημοσίου, τὰς ὁποίας οὐδ' ὅλως καθώρισαν οὗτοι, ὡς οὐχὶ σπανίως εἶδομεν ἐπισυμβαίνειν.

Καὶ θέλει λοιπὸν ὑφίστασθαι ἡ τοιαύτη ἔκρυθμος κατάστασις, ἐν ᾧ σφ δὲν καθορίζεται ἡ ἐξουσία τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἡ δικαιοδοσία τῶν βουλευτῶν, ἐν ᾧ σφ δὲν μεταρρυθμίζεται τὸ ἐν ἰσχύϊ ἐκλογικὸν ἰδίως σύστημα, καταργουμένης τῆς ἐμμέσου ἐκλογῆς καὶ εἰσαγομένης τῆς ἀ-

μέσου υπό τοῦ λαοῦ διὰ σφαιριδίων καὶ μυστικῆς ψηφφορίας. Ὁταν ὁ λαὸς μυστικῶς καὶ ἐν ἀγνοίᾳ παντὸς ἄλλου πρόκηται νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ὑπέρτατον πρὸς τὴν πολιτείαν καθῆκον αὐτοῦ, δῆλον ὅτι νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ, ἀναντίρρητον ὑπάρχει ὅτι τὴν ψῆφον αὐτοῦ θέλει δώσει· ἐκείνοις, οἵτινες φιλοπατρίας ἐμποροῦνται καὶ γνώσεων εὐμοιροῦσι καὶ ἱκανοὶ ὅπως τὸ καλὸν πράξωσιν εἶναι, ἐκείνοις ἐν λόγῳ οἵτινες τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ ἀπολαύουσι. Βεβαίως καὶ τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς ἔχει τὰς ἀτελείας αὐτοῦ· οἰαιδῆποτε ὁμως καὶ ἂν λογισθῶσιν αὗται, εἶναι ἀσυγκρίτως ὀλιγώτεροι καὶ ἦττον βλαβεραὶ τῶν ἀτελειῶν καὶ τῶν πλημμελειῶν, ἅς τὸ ἔμμεσον ἐκλογικὸν σύστημα ἔχει.

Ἄλλ' εἶνα καθορισθῆ μὲν ἡ τοῦ ἡγεμόνος ἐξουσία καὶ ἡ τῶν βουλευτῶν δικαιοδοσία, μεταρρυθμισθῆ δὲ τὸ παρ' ἡμῖν ἐκλογικὸν σύστημα, ἀπαιτεῖται ἕκδοσις νέου Χάρτου, τροποποιούντος τὸν ὑπάρχοντα, τὸ τοιοῦτο δὲ μέγαν ἔχει τὸν κίνδυνον, διότι ὁσάκις ἐξεδόθη νέος Χάρτης, τὸν προεκδοθέντα δῆθεν ἐπέξηγῶν, τὰ τῶν Σχμίων προνόμια ὑπέστησαν οὐχὶ ἀσήμαντον προσβολήν· ὅθεν καὶ πλείστης δεῖται περισκέψεως πᾶσα πρὸς τοῦτο ἀπόπειρα. Τοποτηρητῆς τῆς ἡγεμονίας ὁ Γεώργιος Κονεμένος τυγχάνων, διὰ διατάχματος αὐτοῦ εἰσήγαγε τὴν ἀμέσον ἐκλογὴν· ἀλλὰ ταύτης ἀντιστρατευομένης εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ὀργανικοῦ Χάρτου, ὁ μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσας ἐπανάφερεν αὐθις τὸ σύστημα τῆς ἐμέσου ἐκλογῆς, ὅπως τὸ πρότερον ἦτο. Καὶ περὶ μὲν Βουλῆς ἄλλοι· βουλευταὶ δὲ ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἡγεμονίας ἄχρι τοῦ νῦν ἐγένοντο οἷδε.

Ἔτη	Τμημα Βαθέος	Χώρας	Καρλοβασίων	Μαραθοκάμπου
1834	N. Σταματιάδης	X. Παρμαξίζης	A. Μανολάκης	Κων. Λαΐος
1835	I. Παπαχατζῆ	I. Γαρουφαλῆς	A. Μανολάκης	Κων. Λαΐος
1836	X. M. Σταυρινίδης	X. Παρμαξίζης	Δ. Θωμαΐδης	Δημ. Πλύτζης
1837	I. Παπαχατζῆ	A. Διακοδημήτρις	Δ. Θωμαΐδης	Ἴω. Ἄπλυτος
1838	I. Παπαχατζῆ	X. A. Κυριαζῆς	A. Καραμανόλης	Ἴω. Ἄπλυτος
1839	I. Δημητρέλιας	K. Θεοφανίδης	A. Καραμανόλης	A. Γεωργιάδης
1840	I. Δημητρέλιας	A. Διακοδημήτρις	Πασ. Γεωργίου	A. Γεωργιάδης
1841	M. Πάσος	I. Σπύρης	Γ. Τραχηλάκης	Δημ. Ξυλάρας
1842	I. Ἐλαιοτριβιάρης	Δημ. Βασέλος	Γ. Παναγιώτου	M. Πετζομάνης
1843	M. Πάσος	Γ. Σχοπελίτης	A. Μανολάκης	Ἄλ. Κότζικας
1844	M. Φλετορίδης	Δημ. Βασέλος	A. Μανολάκης	M. Πετζομάνης
1845	M. Φλετορίδης	I. Σπύρης	Δ. Θωμαΐδης	K. Καλογεράκης
1846	Ἐλ. Ἰωσηφίδης	I. Σπύρης	A. Καραμανόλης	Δ. Νικολῆ
1847	M. Φλετορίδης	I. Σπύρης	I. Π. Δημητρίου	Δ. Νικολῆ

Ἔτη	Τμήμα Βαθέος	Χώρας	Καρλοβασίων	Μαραθοκώμπτου
1848	Μ. Πάσος	Ι. Σπύρης	Ι. Π. Δημητρίου	Δ. Νικολῆ
1849	Μ. Φλετορίδης	Α. Κατζόλας	Ι. Π. Δημητρίου	Κων. Λάιος
1850	Διοικ. Ἐπιτροπή			
1851	Στ. Γεωργιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς	Κ. Μιτζάκης	Δημ. Ξυλάρας
1852	Γ. Ἀνδρουλῆς	Μ. Καψάλης	Κ. Μιτζάκης	Α. Χ. Γεωργίου
1853	Ν. Σταματιάδης	Δ. Κωνσταντινίδης	Ζ. Παναγιωτίδης	Δημ. Ξυλάρας
1854	Ἐλ. Φωτιάδης	Γ. Καραγιαννίδης	Δ. Ἐμμανουήλ	Ι. Χ. Θεοδώρου
1855	Μιχ. Νικολαΐδης	Δ. Ζωγράφος	Κ. Μιτζάκης	Δημ. Ξυλάρας
1856	Μιχ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Νικ. Σουβαλτζῆς	Μ. Πετζουάνης
1857	Μιχ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Νικ. Σουβαλτζῆς	Δημ. Ξυλάρας
1858	Κ. Βεΐνογλίδης	Α. Κνήτης	Κ. Μιτζάκης	Α. Χ. Γεωργίου
1859	Ι. Πευκιάδης	Ι. Στεφανίδης	Κ. Νικολάου	Δημ. Ξυλάρας
1860	Ι. Πευκιάδης	Ι. Στεφανίδης	Κ. Μιτζάκης	Δημ. Ξυλάρας
1861	Μιχ. Νικολαΐδης	Α. Κνήτης	Δ. Σουβαλτζῆς	Ι. Χ. Θεοδώρου
1862	Στ. Νικολαΐδης	Α. Κνήτης	Κ. Μιτζάκης	Ι. Χ. Θεοδώρου
1863	Στ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Κ. Μιτζάκης	Ι. Χ. Θεοδώρου
1864	Ι. Πευκιάδης	Γρ. Κωνσταντᾶς	Δ. Σουβαλτζῆς	Ι. Ἀπλutos
1865	Μ. Προβαταρίδης	Ι. Στεφανίδης	Κ. Μιτζάκης	Μ. Πετζουάνης
1866	Μ. Προβαταρίδης	Ι. Στεφανίδης	Κ. Μιτζάκης	Μ. Πετζουάνης
1867	Ι. Πευκιάδης	Κ. Μανωλιάδης	Ε. Χασομέρης	Α. Χ. Γεωργίου
1868	Μιχ. Νικολαΐδης	Δ. Ζωγράφος	Ν. Σουβαλτζῆς	Γ. Φραγκονικόλα
1869	Μιχ. Νικολαΐδης	Δ. Ζωγράφος	Ν. Σουβαλτζῆς	Γ. Φραγκονικόλα
1870	Μιχ. Νικολαΐδης	Α. Κνήτης	Ι. Χ. Ἰωάννου	Διαμ. Κώνστα
1871	Στ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Ι. Χ. Ἰωάννου	Ι. Χ. Θεοδώρου
1872	Μιχ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Ε. Χασομέρης	Διαμ. Κώνστα
1873	Μιχ. Νικολαΐδης	Ι. Στεφανίδης	Ε. Χασομέρης	Διαμ. Κώνστα
1874	Κ. Ἀνεζίνης	Μ. Καψάλης	Ι. Χ. Ἰωάννου	Ι. Χ. Θεοδώρου
1875	Παν. Σοφούλης	Α. Π. Ἀδάμ	Γ. Βλιάμος	Γ. Κεντούρης
1876	Παν. Σοφούλης	Α. Π. Ἀδάμ	Γ. Βλιάμος	Γ. Κεντούρης
1877	Κ. Ἀνεζίνης	Ἄριστ. Λεκάτης	Ἄνδρ. Μελάς	Ἰωάν. Δηλιανᾶς
1878	Κ. Ἀνεζίνης	Ἄριστ. Λεκάτης	Ἄνδρ. Μελάς	Ἰωάν. Δηλιανᾶς
1879	Δ. Τζακιρογλίδης	Α. Π. Ἀδάμ	Ι. Χ. Ἰωάννου	Δημ. Μιτζάλης
	Κ. Βεΐνογλίδης	Ἄριστ. Λεκάτης	Χ. Ἀθανασιάδης	Γ. Κεντούρης
1880	Παν. Σοφούλης	Κ. Μανωλιάδης	Ε. Χασομέρης	Ι. Χ. Θεοδώρου
1881	Στ. Νικολαΐδης	Χ. Δ. Θεοφανίδης	Χ. Δ. Κυριακοῦ	Κ. Δεσποτάκης
1882	Κ. Ἀνεζίνης	Μ. Καψάλης	Δ. Μιτζάκης	Ι. Χ. Θεοδώρου
1883	Παν. Σοφούλης	Χ. Δ. Θεοφανίδης	Γ. Βλιάμος	Γ. Κεντούρης
1884	Κ. Ἀνεζίνης	Μ. Καψάλης	Ν. Κ. Νικολάου	Μ. Χ. Θεοδώρου

Πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν ἀντικειμένων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ὑπ-
ἀρχει προσέτι ἐν διοικητικὸν Γραφεῖον, ὅπερ συνεστήσατο ἐν ἔτει χι-
λιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πενηκοστῷ πρώτῳ ὁ τοποτηρητῆς τῆς ἡγεμο-
νίας Γεώργιος Κονεμένος, τῆς ὑπηρεσίας διενεργουμένης ἄχρι τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης ἀτάκτως καὶ ἀκανονιστως. Διὰ τοῦ Γραφείου τούτου, ὅ-
περ διατελεῖ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ἡγεμόνος, διαβιβάζονται
τὰ κελεύσματα ἐκείνου πᾶσαι ταῖς ὑπαλλήλοις Ἀρχαῖς, γνωστοποι-

οὔνται τοῖς διοριζομένοις ἢ ἀπολυομένοις τὰ τοῦ διορισμοῦ ἢ τῆς ἀπολύσεως διατάγματα καὶ γίνεταί ἢ μετὰ τῶν προξένων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἀλληλογραφία· προσδεχόμενον δὲ τὰς τῶν ἰδιωτῶν ἀναφοράς, ἐνεργεῖ ἐφ' ἐκάστης αὐτῶν τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα.

Ἡ Σάμος διαιρεῖται εἰς εἴκοσιν ἐννέα δήμους, ὧν τέσσαρές εἰσι πρώτης τάξεως, τὸ Βαθύ, τὸ Νέον Καρλόβασι, ὁ Μαραθόκαμπος καὶ οἱ Μυτιληνοί, ἕξ δευτέρας τάξεως ὁ Λιμὴν Βαθέος, οἱ Βουρλιῶται, αἱ Ἐξ Γειτονίαι, ὁ Πύργος, ὁ Παγώνδας καὶ ἡ Χώρα καὶ δεκαεννέα τρίτης τάξεως τὸ Παλαιόκαστρον, τὸ Κοκκῆριον, τὰ Κωντακαίικα, οἱ Φοῦρνοι, τὰ Κοντέικκ, ὁ Πλάτανος, τὸ Μεσατον Καρλόβασι, τὸ Παλαιὸν Καρλόβασι, ἡ Λέκα, ἡ Καστανέα, τὸ Καλαμπάκτασι, τὰ Κουμείικα, τὰ Σκουρέικα, τὸ Νεσχώριον, οἱ Σπαθαραῖοι, οἱ Κουμαραδαῖοι, οἱ Ἀρβανῖται, οἱ Μαυρατζαῖοι καὶ οἱ Μῦλοι· πρὸς δε τοῖς, δύο κοινότητες, ἡ τοῦ Τηγανίου, ἀνήκουσα εἰς τὸν δῆμον Χώρας, καὶ ἡ τῶν Κάτω Ἀρβανιτῶν, ὑπαγομένη εἰς τὸν ὁμώνυμον δῆμον. Καὶ δῆμοι μὲν πρώτης τάξεώς εἰσιν οἱ ἔχοντες πληθυσμὸν τοῦλάχιστον τριῶν χιλιάδων ψυχῶν, δευτέρας δὲ τάξεως οἱ ἔχοντες πληθυσμὸν τοῦλάχιστον δύο χιλιάδων ψυχῶν καὶ τρίτης τάξεως οἱ ἔχοντες πληθυσμὸν ἐλάχισσων τῶν δύο χιλιάδων ψυχῶν.

Ἐν ἐκάστῳ δήμῳ προΐσταται εἰς δήμαρχος, ἔχων ὑφ' ἐκυτῷ ἓνα πάρεδρον καὶ ἓν δημοτικὸν συμβούλιον, συγκείμενον διὰ μὲν τοὺς δήμους πρώτης τάξεως ἕξ ἐπτὰ μελῶν, διὰ δὲ τοὺς τῆς δευτέρας τάξεως ἓκ πέντε καὶ διὰ τοὺς τῆς τρίτης ἓκ τριῶν. Πάντες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι καὶ ἀναγεοῦνται ἐτησίως, ἡ δὲ ἐκλογή αὐτῶν γίνεται ὡς ἐξῆς. Κατὰ πᾶν ἔτος μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνελεύσεως καὶ τὸν διορισμὸν τῶν βουλευτῶν, ὁ ἡγεμὼν διὰ διατάγματος προσκαλεῖ τοὺς δημάρχους νὰ συγκαλέσωσι τοὺς ἐκλογεῖς τοῦ κατ' αὐτοὺς δήμου ἐν ὠρισμένη ἡμέρᾳ καὶ ἐκλέξωσι τὰς νέας δημοτικὰς Ἀρχάς· εἰδοποιούμενοι δὲ οἱ ἐκλογεῖς, συνέρχονται καὶ ἐν ψηφοδελτίοις ἐγγράφουσι δύο ὀνόματα ὑποψηφίων δημάρχων καὶ τὰ ὀνόματα τριῶν ἢ πέντε ἢ ἐπτὰ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ δήμου, δημοτικῶν συμβούλων. Ἐκ τῶν δύο ὑποψηφίων δημάρχων, ὁ ἡγεμὼν, συνεννοούμενος τῇ Βουλῇ, ἐκλέγει τὸν ἓνα καὶ διορίζει ὀριστικῶς δῆμαρχον, ὁ δ' ἕτερος αὐτοδικαίως διορίζεται πάρεδρος, ὅπως καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοδικαίως εἰσὶ τοιοῦτοι, διὰ διατάγματος κυρηχμένης τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν.

Ὁ δήμαρχος εἶναι ἡ ἐκτελεστικὴ τοῦ δήμου Ἀρχὴ καὶ ὑπάγεται εἰς τὰς ἀμέσους διαταγὰς καὶ ὁδηγίας τῆς διοικήσεως· χρέη δὲ αὐτοῦ εἶναι

α. Νὰ ἐκτελεῖ ἅς λαμβάνει διαταγὰς καὶ ὁδηγίας παρὰ τῆς ἡγεμονικῆς διοικήσεως.

β. Νὰ δημοσιεύῃ καὶ ἐκτελεῖ τοὺς ἐκδιδόμενους νόμους καὶ διατάγματα· καθ' ὅσον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ ἀνάγονται.

γ. Νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν τάξιν, ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ δήμου αὐτοῦ.

δ. Νὰ φροντίζῃ περὶ βελτιώσεως τῆς καταστάσεως ἐν γένει τῶν δημοτῶν αὐτοῦ.

ε. Νὰ ἐφορεύῃ μετὰ τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν τὰς ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα καὶ πᾶν ἀγαθοεργὸν κατὰστημα τοῦ δήμου αὐτοῦ.

ς. Νὰ προτείνῃ ἐκ συμφώνου τὰ πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑπαρχόντων, σύστασιν ἄλλων καὶ τὴν καλὴν ὄλων τούτων διεύθυνσιν καὶ διοίκησιν.

ζ. Νὰ προσέχῃ εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν φόρων, νὰ προλαμβάνῃ τὰς καταχρήσεις καὶ νὰ ἀναφέρῃ τῇ διοικήσει τὰ πρὸς θεραπείαν συντείνοντα.

η. Νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ τῆς ἀστυνομικῆς διοικήσεως καὶ ἀναφέρῃ τὰ πρὸς βελτίωσιν.

θ. Νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων καὶ νόμων.

ι. Νὰ ἐνεργῇ ὅσα δι' ἰδιαιτέρων νόμων, διαταγμάτων καὶ ὁδηγιῶν ἤθελον ἀνατεθῆ αὐτῷ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν εἶναι τὰ τοῦ δημάρχου καθήκοντα, ὄν, κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ πάρεδρος· τὸ δὲ δημοτικὸν συμβούλιον θεωρεῖται ὡς ἡ συμβουλευτικὴ δύναμις ἐκάστου δήμου, ἐπαγρυπνοῦν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ὀλομελείας αὐτοῦ ὅπως παρέχεται αὐτῷ πᾶσα δυνατὴ ὠφέλεια, βελτίωσις καὶ προαγωγή, διασκεδάζεται δὲ ἀπ' αὐτοῦ πᾶσα ζημία καὶ βλάβη. Σκέπτεται δὲ καὶ γνωμοδοτεῖ περὶ τῶν ἐξῆς ἀντικειμένων

α. Περί διανομῆς τοῦ ἀναλογοῦντος ἐτησίου φόρου καὶ ἄλλων δαπανῶν τοῦ κοινοῦ τῆς πατρίδος ταμείου, ὅταν ρητοὶ νόμοι διατάττωσι τοῦτο.

β. Περί ψηφίσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ δήμου ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν κειμένων νόμων.

γ'. Περί ἐπέξεργασίας καὶ ἐκκαθάρσεως τῶν δημοτικῶν λογαριασμῶν καὶ ὄλων τῶν διαχειρίσεων τῶν ἐν τῷ δήμῳ ἐκκλησιαστικῶν καὶ παντὸς εἶδους ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ὅσων ἡ ἐπιτήρησις καὶ αἱ δαπάναι ἀνήκουσι τῷ δήμῳ.

δ'. Περί διανομῆς τῆς προσωπικῆς τῶν δημοτῶν ἐργασίας.

ε'. Περί συνομολογήσεως δανείου εἰς βῆρος τοῦ δήμου ἢ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀγαθοεργοῦ τινος καταστήματος καὶ συντάξεως τοῦ περὶ τούτου χρεωλυτικοῦ σχεδίου.

ς'. Περί οἰασδῆποτε διαχειρίσεως καὶ ἐκποιήσεως δημοτικῶν κτημάτων ἢ δικαιωμάτων.

ζ'. Περί κανονίσεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως καὶ ἄλλης διαθέσεως τῶν κτημάτων τῶν ἐν τῷ δήμῳ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων ἀγαθοεργῶν καταστημάτων.

η'. Περί προτάσεως τῶν ἐφόρων αὐτῶν καὶ ἄλλων διοικητῶν κατὰ τοὺς περὶ τούτου νόμους.

θ'. Περί συστάσεως, πολλαπλασιάσεως καὶ διατηρήσεως σχολείων καὶ τῶν πρὸς συντήρησιν καὶ βελτίωσιν αὐτῶν μέσων.

ι'. Περί παντὸς εἶδους νέων οἰκοδομῶν, δημοτικῶν σχολείων καὶ ἄλλων ἀγαθοεργῶν καὶ δημοτικῶν καταστημάτων ἢ ἐπισκευῆς αὐτῶν.

ια'. Περί συμβιβασμοῦ ἢ ἐπὶ δικαστηρίου διεκδικήσεως διαφορᾶς ἀναγομένης εἰς τὰ δικαστήρια καὶ διορισμοῦ συνηγόρων καὶ λοιπῶν.

ιβ'. Περί διορισμοῦ ἀντιπροσώπων τοῦ δήμου διὰ κληροδοσίας καὶ ἄλλας μὴ ἀντικειμένους εἰς τὰ καθεστῶτα νομίμους ἀνάγκας καὶ ὑποθέσεις τοῦ δήμου.

ιγ'. Περί προτάσεως τῶν ἀναγκαίων ταμιῶν τοῦ δήμου ἢ τῶν ἐν αὐτῷ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, διὰ τὰς θέσεις ταύτας προτεινομένων τριῶν προσώπων, ἐξ ὧν διορίζει ἓν ἢ διοίχῃσις.

ιδ'. Περί ὄλων τῶν ἀντικειμένων ὅσα δι' ἰδιαιτέρων νόμων καὶ διαταγμάτων ἤθελον ἀνατεθῆ εἰς τὴν σύσκεψιν καὶ γνωμοδότησιν αὐτοῦ.

Πᾶσα πράξις τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ὑποβάλλεται ἐν πρωτοτύπῳ εἰς διπλοῦν τῇ διοικήσει, ἣτις ἀποφασίζει ἐπ' αὐτῆς καὶ ἂν μὲν ἐπικυρωθῆ, ἐκτελεῖται, ἄλλως θεωρεῖται ἄκυρος, τοῦ ἐκτελοῦντος αὐτὴν καταδιωκομένου ποινικῶς καὶ ἀπολυομένου τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἂν τυγχάνῃ ὧν δημόσιος ἢ δημοτικὸς ὑπάλληλος. Οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι δὲν λαμβάνουσι μισθόν, εἰ μὴ μόνον ἀποζημίωσιν τῶν δαπα-

νῶν αὐτῶν ὁπόταν ἤθελον ἀπέλθει ἐκτὸς τῆς ἑδρας αὐτῶν δι' ὑποθέσεις ἢ ὑπηρεσίαν τοῦ δήμου. Ἡ δὲ θέσις δημοτικοῦ συμβούλου δὲν εἶναι ὑποχρεωτική· ἀλλ' ἐὰν ἀποδεχθῆ τις αὐτήν, μόνον ἕνεκεν εὐλόγων καὶ νομίμων αἰτιῶν δύναται νὰ παραιτηθῆ. Ἐνεκα δὲ τῆς τοιαύτης διατάξεως πᾶς ὅστις, κλητευθεὶς, δὲν παρευρεθῆ δις εἰς νομίμους συνεδριάσεις τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ δὲν δικαιολογήσῃ ἀποχρώντως τὰ αἴτια τῆς μὴ προσελεύσεως αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ προστίμου δέκα μέχρις ἑκατὸν γροσίων, ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς διοικητικῆς Ἀρχῆς, τῇ ἐγκλήσει τοῦ δημάρχου.

Πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν τοῦ δήμου δαπανῶν, οἳαί εἰσιν ἡμισθοδοσία τοῦ δημάρχου, τοῦ παρ' αὐτῷ γραμματέως καὶ κλητῆρος, τῶν ἀγροφυλάκων, ὁ φωτισμὸς καὶ καθαρισμὸς καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, ὅπερ καθορίζει ταύτας, ἐπιβάλλει ἐτησίως ἕν τισι μὲν δήμοις εἰσφορὰν δημοτικὴν, παραλλάσσουσαν ἀπὸ γροσίων δέκα πέντε μέχρι τριάκοντα ἐφ' ἑκάστου ἐνήλικος καὶ αὐτεξουσίου δημότου, κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ δήμου, ἐν ἄλλοις δὲ φόρον ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῆς καταναλώσεως, ὃν ἀμέσως μὲν ἐκτίνουσιν οἱ πωληταὶ αὐτῶν, πρᾶγματι δὲ καταβάλλουσιν οἱ καταναλίσκοντες δημόται, ἐφ' ὅσον οἱ πωληταὶ ἐπιβαρύνουσι τὰ εἶδη αὐτῶν διὰ τοῦ φόρου, ὃν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκτίτωσι πρὸς τὸν δῆμον. Τὸ τελευταῖον τῆς φορολογίας σύστημα τυγχάνει τὸ προτιμότερον καὶ ἀνεπαχθέστερον· δὲν εἶναι δυνατὸν ὁμως νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐν τοῖς μικροῖς δήμοις, ἐν τοῖς ὁποίοις δὲν ὑπάρχουσι πωληταὶ ἰδικοὶ καὶ ἐπομένως τὰ χρειώδη αὐτοῦ ἕκαστος παρίζεται ἐκ τῶν μεγαλειτέρων δήμων, δι' ὅπερ ἡ ἐπιβολὴ καὶ ἔτι μάλλον ἡ εἰσπραξις τοῦ ἐπ' αὐτῶν φόρου ἀπαντᾷ δυσυπερβλήτους δυσκολίας. Πλὴν δὲ τῆς δημοτικῆς εἰσφορᾶς, ὑπὸ τινος τῶν τελευταίων γενικῶν συνελεύσεων καθωρίσθησαν πρὸς καλλωπισμὸν τῶν δήμων καὶ δύο ἕτεροι φόροι, τέως περιερχόμενοι εἰς τὸ γενικὸν τῆς νήσου ταμεῖον, ὁ τῆς ἑδοποιίας καὶ ὁ τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων. Τὸν πρῶτον ἐκτίνει πᾶς Σάμιος, πλὴν τῶν ὑπὲρ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη γεγεννημένων, καὶ συνίσταται εἰς τριάκοντα μὲν γρόσια κατ' ἔτος διὰ τοὺς ἐγγάμους, εἰς δέκα πέντε δὲ γρόσια διὰ τοὺς ἀγάμους· δαπανῶνται δὲ τὰ ἐκ τοῦ φόρου τούτου εἰσπρασσόμενα χρήματα εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν ἐντὸς τῶν δήμων ἢ ἄλλων ὠφελίμων ἔργων, οἳα ἡ κατασκευὴ προκυμαίας καὶ ἐξασφαλιστικοῦ βραχίονος ἐν Λιμένι Βαθέρῳ ἢ λιμένας ἐν Καρλοβασίαις καὶ τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῆς ἐκ τοῦ φόρου τούτου εἰσπράξε-

ως ἀνέρχεται εἰς γρόσια ἑκατὸν ὀγδοήκοντά που χιλιάδας κατ' ἔτος.

Τὸν δ' ἕτερον φόρον, τὸν τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων, ἐκτί-
νουσιν οἱ κύριοι οἰκοδομῶν ὀλοκλήρως ἢ κατὰ μέρος ἐνοικιασμένων ἢ
ἐν αἷς, καίτοι μὴ ἐνοικιασμέναις, μετέρχεται αὐτὸς ὁ ἰδιοκτῆμων ὁποι-
ονδήποτε κλάδον ἐμπορίου ἢ βιομηχανίας, οἱ κύριοι ἐλαιοτριβείων καὶ
ἀλευρομύλων καὶ οἱ μετερχόμενοι ἐπιτηδεύματι, ἐξαιρουμένων τῶν δι-
δακτῶν, ἰατρῶν, τῶν τέκνων τῶν ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, ἐὰν ἐρ-
γάζωνται παρὰ τοῖς ἑαυτῶν γονεῦσι, τῶν μαθητευομένων, ὅσοι δὲν
συνεπλήρωσαν τὸ τρίτον τῆς μαθητείας αὐτῶν ἔτος καὶ τῶν ὑπηρετῶν,
τῶν ὁποίων ὁ μηνιαίος μισθὸς δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἑκατὸν γρόσια. Ἐκ-
τίνουσι δὲ φόρον οἰκοδομῶν τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ
αὐτῶν εἰσοδήματος καὶ φόρον ἐπιτηδεύματος ἐπ' ἴσης τέσσαρα τοῖς
ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου αὐτῶν εἰσοδήματος, τῶν ἀπολαμβανόν-
των κέρδος ἐτήσιον ἕλαττον τῶν πεντακοσίων γροσίων μὴ ὑποκειμένων
εἰς ἕκτισιν φόρου ἐπιτηδεύματος. Ἡ δὲ ἐξακρίβωσις τοῦ πραγματικοῦ
εἰσοδήματος τῶν οἰκοδομῶν καὶ τοῦ ὑποτιθεμένου τῶν ἐπιτηδευμάτων
γίνεται ὡς ἐξῆς. Οἱ ἐνοικιασταὶ καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τῶν οἰκοδομῶν ὑ-
ποχρεοῦνται ἐπὶ ποινῇ προστίμου γροσίων πενήκοντα, γενομένης συμ-
φωνίας τινὸς ἐνοικιάσεως, νὰ προσάξωσιν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν εἰς τὸν
ἀρμόδιον δῆμαρχον τὰ πρωτότυπα τῶν ἐνοικιαστηρίων ἐγγράφων ἢ,
ἂν δὲν ἐγένετο ἔγγραφος συμφωνία, δηλοποιήσωσιν ἀμφοτέρω προφορι-
κῶς τὸ ἐνοίκιον, προσερχόμενοι τῷ δῆμαρχῳ· οἱ δὲ ἀποκρύπτοντες
τὸ ἀληθὲς ποσὸν τῆς ἐνοικιάσεως ὑποβάλλονται εἰς διπλοῦν φόρον τῆς
ἀποκρυβείσης ποσότητος. Τὸ δὲ εἰσοδήμα τῶν μὴ ἐνοικιασμένων οἰ-
κοδομῶν, τῶν ἐλαιοτριβείων καὶ ἀλευρομύλων ὀρίζει κατὰ προσέγγισιν
ὁ δῆμαρχος μετὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Διὰ δὲ τὴν ἐξακρίβωσιν
τοῦ ὑποτιθεμένου εἰσοδήματος τῶν ἐπιτηδευματιῶν, ὁ δῆμαρχος μετὰ
τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, παραλαμβάνοντες καὶ ἓνα ἢ δύο τῶν εὐ-
ποληπτοτέρων καὶ εἰδημονεστέρων ἐκάστης συντεχνίας, συντάττουσιν
ἀπὸ κοινοῦ ὀνομαστικὸν κατάλογον πάντων τῶν ἐπιτηδευματιῶν καὶ
κατὰ μέσον ὅρον τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ ἕκαστος ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύμα-
τος αὐτοῦ ἀπολαμβάνει. Τὸν τοιοῦτον κατάλογον ὡς καὶ τὸν ἕτερον
τῆς φορολογίας τῶν οἰκοδομῶν, συνταχθέντας, ὁ δῆμαρχος ἐκτίθησι
πρὸς γινῶσιν τῶν φορολογουμένων, τοιχοκολλῶν αὐτοὺς ἐν τῷ κεντρικῶ-
τέρῳ τοῦ δήμου μέρει· ὅσοι δὲ τῶν ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ ἐχόντων
οἰκοδομὰς, ὑποκειμένας εἰς φόρους, νομίζουσιν ὅτι ἐφορολογήθησαν,

πλέον τοῦ δέοντος, δικαιούνται ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τῶν καταλόγων τοιχοκολλήσεως νὰ ἐκφέρωσι τὰς ἐνστάσεις αὐτῶν. Ὅμοίως καὶ πᾶς δύναται νὰ ποιήσῃ ἐνστάσεις κατὰ τῆς ἐντελοῦς παραλείψεως ἢ τῆς μὴ προσηκούσης φορολογίας ἐμπόρων, βιομηχάνων ἢ ἐχόντων οἰκοδομὰς ὑποκειμένας εἰς φόρον· οἱ δὲ κατὰ τοὺς καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐνστάσεις ὑποβάλλονται εἰς διπλοῦν τῷ ἡγεμόνι, ὅστις παραπέμπει ταῦτα εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον. Ἐξελεγχθέντες δὲ οἱ κατὰ τοὺς καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐνστάσεις ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐπιστρέφονται μετὰ τῆς γνωμοδοτήσεως τῷ ἡγεμόνι· συμφώνως δὲ τῇ γνωμοδοτήσει ταύτῃ ἢ ἐπικυροῦνται ἢ ἐπιστρέφονται τοῖς δημάρχοις ἵνα διορθωθῶσιν ὑπ' αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ φόρος τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων, μὴ ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενος, ἀσήμαντον τοῖς δήμοις ἀποφέρει ὠφέλειαν· διότι ἐκ μὲν τοῦ πρώτου μολὶς εἰσπράσσονται δέκα χιλιάδες, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου μολὶς εἴκοσι χιλιάδας γροσίων δι' ἅπαντας τοὺς δήμους. Καὶ οὗτοι μὲν εἶναι οἱ φόροι οἱ ὑπὲρ τῶν δήμων εἰσπρασσόμενοι καὶ δημοτικοὶ διὰ τοῦτο καλούμενοι· οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐκτινόμενοι καὶ εἰς αὐτὸ περιερχόμενοι φόροι εἰσὶν οἱ ἐπόμενοι.

Οἱ τελωνειακοί. Πάντα τὰ ἐκ Σάμου ἐξαγόμενα διὰ τὴν Τουρκίαν προϊόντα ὑποβάλλονται εἰς ἐξαγωγικὸν δασμὸν τεσσάρων ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· πάντα δὲ τὰ ἐξαγόμενα διὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὰ διὰ συνθηκῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν συνδεόμενα, ὑποβάλλονται εἰς τοιοῦτον δασμὸν ἑνὸς ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἐπ' ἴσης τὰ ἐκ Τουρκίας προερχόμενα ἐγχώρια ἢ καὶ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα, μὴ φέροντα ὅμως τελωνειακὴν ἀποδείξιν (τεσκερέν) ὅτι ὑπεβλήθησαν ἐν τινι τῶν λιμένων τοῦ τουρκικοῦ κράτους εἰς ἑκτίσιν εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ, ἐκτίνουσιν ἐν Σάμῳ τοιοῦτον ἕξ τοῖς ἑκατόν, τῶν εὐρωπαϊκῶν προϊόντων ἀπαλλασσομένων παντὸς τέλους, ἐὰν συνοδεύωνται δι' ἀποδείξεως πληρωμῆς. Ὅποσα δὲ εἰσπράσσει τὸ δημοσίον ταμεῖον ἐκ τῶν τελωνειακῶν δικαιωμάτων καταδεικνύουσιν οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοί.

Ἐν ἔτει 1871	Γρόσια	648,492
Ἐν ἔτει 1872	«	659,105
Ἐν ἔτει 1873	«	650,115
Ἐν ἔτει 1874	«	725,653
Ἐν ἔτει 1875	«	759,861
Ἐν ἔτει 1876	«	604,208

Ἐν ἔτει 1877	Γρόσια	643,381
Ἐν ἔτει 1878	«	712,649
Ἐν ἔτει 1879	«	665,115
Ἐν ἔτει 1880	«	936,893
Ἐν ἔτει 1881	«	917,880
Ἐν ἔτει 1882	«	867,952
Ἐν ἔτει 1883		895,502

Ἡ δεκάτη, εἰς ἣν ὑποβάλλεται πᾶν προϊόν γῆς ἀνεξαιρέτως ἐν καιρῷ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτοῦ, τῆς τοπικῆς καταναλώσεως αὐτοῦ μενούσης ἐντελῶς ἀφορολογήτου.

Τὰ δι' ἐξαγωγὴν προωρισμένα προϊόντα εἴτε ἀποθηκευθῶσιν εἴτε μὴ ζυγίζονται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξαγωγῆς ἐν τῇ προκυμαίᾳ ὑπὸ τῶν τελωνοφυλάκων, μετὰ δὲ τὴν ζύγισιν ἢ καὶ κατ' αὐτὴν ὁ ζυγιστὴς τελωνοφύλαξ καταχωρίζει ἐν ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ, ζυγολογίῳ καλουμένῳ, ὅπερ ἠριθμημένον καὶ ἐσφραγισμένον πέμπεται ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς Βουλῆς, τὸν αὔξοντα ἀριθμόν, τὸ ὄνομα καὶ ἐπίωνυμον τοῦ ἐμπόρου, τὸ ποσὸν τοῦ ἐξαγομένου προϊόντος, τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου καὶ τοῦ πλοιάρχου, τὴν χρονολογίαν καὶ τὸν τόπον, εἰς ὃν ἀποστέλλεται· ὑπογραφόμενων δὲ τῶν πράξεων τούτων μετὰ τὸ πέρασ τῆς ζυγίσεως ὑπὸ τοῦ τελωνοφύλακος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου, τὸ βιβλίον τοῦτο κατατίθεται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ τελωνείου.

Εἰσπράσσονται δὲ οἱ τῆς δεκάτης φόροι ὑπὸ τῶν τελωνῶν· καὶ πρὸ μὲν τῆς ζυγίσεως προκαταβάλλεται ἀνάλογον χρηματικὸν ποσὸν εἰς τὸν τελώνην, ἄνευ ἀδείας τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ζύγισις, μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῆς ζυγίσεως ὁ ἔμπορος ἢ ὁ φορτωτὴς ὀφείλει νὰ συμπληρώσῃ ὅλους τοὺς φόρους τοῦ ζυγισθέντος προϊόντος, οὗ μὴ γενομένου δὲν ἐπιτρέπεται ἡ φόρτωσις ἐπὶ ποινηῇ προστίμου γροσίων διακοσίων καὶ ἐν ὑποτροπῇ παύσεως τοῦ δόντος ἄδειαν ζυγίσεως ἢ φορτώσεως ἄνευ καταβολῆς τῶν φόρων τελώνου.

Ὁ φόρος τῆς δεκάτης εἰσπράσσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πραγματικῆς τιμῆς τῆς ὀρισθείσης κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μεταξὺ πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ ἀγοραπωλησίαν, λαμβάνοντος τοῦ τελώνου πληροφωρίας ἐκ τῶν βιβλίων τῶν ζυγιστῶν, τὰ ὅποια ἐν ἀντιγράφῳ ἐπιπεκυρωμένα ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου δημάρχου ἀποστέλλουσιν εἰς αὐτοὺς κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν οἱ ζυγισταί. Διὰ δὲ τὰς ἀγοραζομένους σταφυλάς πρὸς κατασκευὴν οἴνων, προωρισμένων δι' ἐξαγωγὴν, ὁ φόρος τῆς δεκάτης ἐκτί-

νεται ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα. Ὁ τοιοῦτος οἶνος ἐξαγόμενος μένει ἐλεύθερος δεκάτης κατὰ τοσοῦτο, καθ' ὅσον ἀναλογοῦσιν ἐξακόσιαι τεσσαράκοντα ὀκάδες ἐπὶ χιλίων ὀκάδων σταφυλῶν, τὸ δὲ περιπλέον τοῦ ποσοῦ τούτου ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης ἐπὶ τῆς τρεχούσης τιμῆς, ἐπιβαρύνοντα τὸν ἐνεργοῦντα τὴν ἐξαγωγήν. Ἐκ τῶν ἀγοραζομένων τρυγοπατίων καὶ ἀποθηκευομένων, τῶν μὲν μεταποιουμένων εἰς ρητινώδεις οἶνους γίνεται ἀφαίρεσις ἐκ τοῦ ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν ζυγιστῶν ὀλικοῦ ποσοῦ αὐτῶν κατὰ τὴν ἐξαγωγήν πέντε τοῖς ἑκατόν, ἐκ δὲ τῶν ἡλιαστῶν καὶ τῶν ἀγοραζομένων ἐκ τῶν ὑποληνίων δέκα τοῖς ἑκατόν καθὼς καὶ τῶν ρομπολῶν, τὸ δὲ περιπλέον ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης ἐπὶ τῆς τρεχούσης τιμῆς πληρωνόμενον ὡς ἀνωτέρω· οὐδεμία δ' ἐκπτώσις γίνεται ὅταν ἐξαχθῶσιν οἶνοι ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τῶν γεωργῶν. Πρὸς δε δι' ἕκαστον στατήρα σάπωνος ἐξαγομένου ἐκτίνονται γρόσια δέκα λόγῳ δεκάτης, δι' ἑκάστην δὲ ὀκάν ἐλαίου ἐξαγομένου δέκα παρὰδες, διατιμωμένου τοῦ ἐλαίου πρὸς γρόσια τρία τῆς ὀκάν.

Τὰ ἀγοραζόμενα προϊόντα διὰ τοπικὴν κατανάλωσιν εἴτε κατὰ μεγάλην εἴτε κατὰ μικρὰς ποσότητος ἢ καὶ μὴ ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης ὀφείλουσιν οἱ ζυγισταὶ νὰ καταχωρίζωσιν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν, ὧν ἀντίγραφον ἀποστέλλουσιν εἰς τὸν τελώνην, καθ' ἃ προείπομεν. Ἄν ἐκ τῶν προϊόντων τούτων ἤθελεν ἐξαχθῆ τῆς νήσου μέρος ἢ τὸ ὅλον αὐτῶν, ὁ φόρος οὗτος ἐκτίνεται οὐχὶ εἰς τὴν ἀρχικὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βῆσει τῆς τρεχούσης τιμῆς· ὁ φόρος δὲ οὗτος ἐπιβαρύνει τὸν ἐνεργοῦντα τὴν ἐξαγωγήν ἔμπορον ἢ πλοίαρχον.

Πρὸ τῆς ζυγίσεως ἑκάστου προϊόντος ἐνεργομένης ἐν τοῖς δῆμοις ὑπὸ τῶν ζυγιστῶν, πᾶς πωλητὴς ὑποχρεοῦται νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν ζυγιστὴν τὴν συμφωνηθεῖσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔμπορου τιμὴν, ἣν ὁ ζυγιστὴς ὀφείλει νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὸ βιβλίον αὐτοῦ· ἐν περιπτώσει, δὲ καθ' ἣν ἀποκρύψῃ τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν τιμὴν, τιμωρεῖται διὰ προστίμου γροσίων πεντακοσίων.

Πᾶσα κατὰχρησις πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου γενομένη τιμωρεῖται ἐξ ἐπαγγέλματος ὡς σφετερισμὸς δημοσίων χρημάτων. Εἰς πρόστιμον δὲ γροσίων πεντακοσίων καὶ εἰς ἀποζημίωσιν ὑπόκεινται οἱ τε τελῶναι διὰ τὴν μὴ ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν εἰς αὐτοὺς ἐπιβαλλομένων καθήκοντων, ὡς εἰσπράκτορας τοῦ φόρου τῆς δεκάτης, καὶ οἱ ζυγισταὶ διὰ τὴν μὴ ἔγκαιρον ἀποστολὴν τῶν ἀντιγράφων τῶν βιβλίων αὐτῶν. Τὰ

δὲ πρόστιμα ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ εἰσπράσσονται πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου. Ὅποσα δὲ εἰσπράσσει τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἀποδεικνύουσιν οἱ ἐφεξῆς ἀριθμοί.

Ἔτος	εἰσπράχθησαν	γρόσια	
Ἐν ἔτει 1871			657,702
Ἐν ἔτει 1872	»	»	876,393
Ἐν ἔτει 1873	»	»	908,472
Ἐν ἔτει 1874	»	»	767,704
Ἐν ἔτει 1875	»	»	705,388
Ἐν ἔτει 1876	»	»	596,029
Ἐν ἔτει 1877	»	»	733,333
Ἐν ἔτει 1878	»	»	908,432
Ἐν ἔτει 1879	»	»	889,255
Ἐν ἔτει 1880	»	»	1,048,782
Ἐν ἔτει 1881	»	»	1,178,899
Ἐν ἔτει 1882	»	»	1,075,406
Ἐν ἔτει 1883	»	»	851,469

Σχολειακὴ εἰσφορά, εἰς ἣν ὑποβάλλονται ἐν μὲν τῇ ἐξαγωγῇ ἡ σταφίς παράδες εἴκοσι ὁ στατήρ, ὁ οἶνος παράδες εἴκοσι τὸ φορτίον, τὸ ἔλαιον παράδες τρεῖς ἡ ὀκά, τὸ οἶνόπνευμα παράδες τέσσαρες ἡ ὀκά, ἡ σοῦμα παράδες δύο ἡ ὀκά καὶ τὰ κρόμμυα παράδες πέντε ὁ στατήρ· ἐν δὲ τῇ εἰσαγωγῇ ὁ σίτος παράδες εἴκοσι τὸ κοιλόν, ἡ κριθή, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ σίκαλις καὶ ἡ μέλεσσα παράδες δώδεκα τὸ κοιλόν, τὰ ὄσπρια καὶ τὸ ἄλευρον παράδες δύο ἡ ὀκά καὶ τὸ τουμπεκίον γρόσιον ἐν ἡ ὀκά. Ἐκ τῆς τοιαύτης δ' εἰσφορᾶς τὸ δημόσιον ταμεῖον εἰσπράσσει ἑτησίως περὶ τὰς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα χιλιάδας γροσίων.

Φόρος αἰγῶν καὶ προβάτων, ὃν καταβάλλουσιν οἱ ποιμένες, ἐκτίνοντες γρόσια δύο κατὰ κεφαλὴν τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων, ἐν δὲ κατὰ κεφαλὴν τῶν ἀρτιγεννῶν· εἰσπράσσονται δ' ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἑτησίως τεσσαράκοντά που χιλιάδες γροσίων.

Φόρος μελισσίων, εἰς ὃν ὑποβάλλονται οἱ μελισσοτρόφοι, ἐκτίνοντες ἐπὶ ἐκάστης κυψέλης γρόσια δύο· ἐκ τοῦ φόρου δὲ τούτου περιέρχονται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἑπτακισχίλια καὶ πεντακόσιά που γρόσια.

Αἱ δὲ λοιπαὶ τοῦ δημοσίου πρόσοδοι πρὸς κάλυψιν τῶν τῆς πολιτείας δαπανῶν προέρχονται ἐκ τῶν δικαστικῶν προστίμων, οἷς ὑπο-

βάλλονται οἱ καταδικαζόμενοι, ἐκ τῆς πωλήσεως ἄλατος ἐκ τῆς δημοσίας ἀλικῆς, ἐκ λιμενικῶν καὶ ταχυδρομικῶν εἰσπράξεων καὶ ἐξ ἑτέρων τοιούτων εἰσοδημάτων· αἱ δὲ δημοσῖαι πρόσοδοι καὶ δαπάναι δεικνύονται ἐκ τῶν ἐτησίων προϋπολογισμῶν, οἵτινες ἤρξαντο τακτικῶς συντασσόμενοι ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου καὶ τοὺς ὁποίους παρατιθέμεθα παρακατιόντες, ἀναλυτικώτερον ἀναγράφοντες τοὺς προϋπολογισμοὺς μόνου τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου ἔτους.

Ἐν ἔτει 1851 πρόσοδοι ἐκ δεκάτης	γρόσια 380,000
ἐκ τελωνείων	» 350,000
ἐξ ἐκτάκτων πόρων	» 100,000
ἐκ μονῶν καὶ μετοχίων	» 12,700
ἐκ φόρου αἰγοπροβάτων	» 20,000
	<hr/>
	862,700

Καὶ τοιαῦται μὲν ἦσαν αἱ δημοσῖαι πρόσοδοι· αἱ δὲ δημοσῖαι δαπάναι τῷ αὐτῷ ἔτει ἦσαν τοιαῦται.

Βασιλικὸς φόρος	γρόσια 400,000
Εἰς μισθὸν τοποτηρητοῦ	» 90,000
» » χωροφυλακῆς	» 150,000
» » τεσσάρων βουλευτῶν	» 16,800
» » γραμματέως βουλῆς	» 3,600
» » ὑπογραμματέως	» 1,800
» » προσωπικοῦ δικαστηρίου	» 24,000
» » διευθυντοῦ διοικητ. γραφείου	» 4,800
» » τεσσάρων ὑπαλλήλων αὐτοῦ	» 10,200
» » τεσσάρων ἑλληνοδιδασκάλων	» 28,800
» » εἴκοσι δύο ἀλληλοδιδασκάλων	» 45,000
» » τοῦ προέδρου τῆς συνελεύσεως	» 700
» » τοῦ γραμματέως αὐτῆς	» 400
» » τοῦ δευτέρου γραμματέως	» 250
» » δύο ἐτέρων	» 150
» » τοῦ κλητῆρος αὐτῆς	» 200
Διάφορα	» 7,250
	<hr/>

γρ. 783,950

Ἀπολειφθὲν περίσσευμα ἐκ γροσίων 78,750

Καὶ τοιαῦται μὲν ἦσαν αἱ τοῦ ἔτους 1851 δημόσιαι πρόσοδοι καὶ δαπάναι· ἵνα δὲ κατάδηλον ποιήσωμεν τὴν ἔκτοτε ἐπελθοῦσαν εἰς αὐτάς ἀλλοίωσιν, ἀναγράφομεν ὧδε καὶ τὰς τοῦ τελευταίου ἔτους 1884 δημοσίας προσόδους καὶ δαπάνας. Καὶ αἱ μὲν δημόσιαι πρόσοδοι προϋπελογίσθησαν τοιαῦται.

Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον		Γρόσια	216,400
Τελωνειακὰ δικαιώματα	Γρόσια	900,000	
Δικαστικὰ	»	55,000	
Λιμενικὰ	»	6,000	
Ἔσοδα ἀλικῆς	»	270,000	
			<hr/>
			1,231,000
Δεκάτη	»	1,100,000	
Φόρος αἰγοπροβάτων	»	36,000	
» μελισσίων	»	8,000	
			<hr/>
			1,144,000
Σχολειακοὶ πόροι		173,016	
Ἐκτακτὰ ἔσοδα		52,000	
Ἔσοδα εἰρηνοδικείων		55,000	
Διάφορα ἀπρόβλεπτα ἔσοδα		30,000	
Καθυστεροῦντα παλαιῶν χρήσεων		161,714	
			<hr/>
			3,063,130

Αἱ δὲ δημόσιαι δαπάναι, ἀναλυτικώτερον ἐπ' ἴσης ἀναγραφόμεναι, προϋπελογίσθησαν ὡς ἑξῆς.

Βασιλικὸς φόρος	Γρόσια	200,000
Ἡγεμονικὸν σιτηρέσιον	»	150,000
Δαπάνη βουλευτηρίου	»	53,400
» ἡγεμονικοῦ διοικητικοῦ γραφείου	»	53,688
» ἀρχαιοφυλακείου	»	7,200
» δικαιοσύνης	»	368,000
» ἀστυνομίας	»	18,800
» δημοσίας ἀσφαλείας	»	255,000
» δημοσίας υἱείας	»	30,500
» δημοσίας παιδείσεως	»	390,180

Δαπάνη τυπογραφείου	Γρόσια	42,280
Δημόσια έργα	»	149,600
Ἐξωτερικὴ ὑπηρεσία	»	106,100
Φιλανθρωπικά	»	4,000
Οἰκονομία	»	219,270
Χορήγησις μητροπολίτου	»	36,500
Ἐξοδα τελετῶν	»	2,000
» συνελεύσεως	»	3,500
Ἀπρόβλεπτα ἔξοδα	»	100,000
Ταχυδρομικά	»	37,000
Ἐξοδα ἀλικιῆς	»	30,000
Ἐξοδα δημοσίου κήπου	»	10,000
Ἐκτακτα ἔξοδα	»	219,600
Δημόσια χρέη	»	576,512
		<hr/>
		3,063,130

Αἱ ἔν γενεὶ δὲ πρόσοδοι καὶ δαπάναι τοῦ δημοσίου ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1884 εἰσὶ τοιαῦται.

Ἔτη	Πρόσοδοι	Δαπάναι	Πλεόνασμα	Ἐλλειμμα
1851	862,700	783,950	78,750	
1852	1,046,219	1,007,835	38,384	
1853	866,415	676,250	190,165	
1854	1,432,075	1,235,386	196,689	
1855	1,192,914	1,175,618	17,296	
1856	1,066,764	1,058,481	8,283	
1857	932,537	911,307	21,230	
1858	1,220,336	1,040,720	179,616	
1859	1,247,441	1,048,831	198,610	
1860	1,402,359	1,105,831	296,528	
1861	1,522,629	1,522,628	1	
1862	2,432,200	1,879,097	553,103	
1863	1,411,707	1,206,276	205,431	
1864	2,084,353	2,365,999		281,646
1865	1,742,000	2,093,249		351,249
1866	1,770,047	1,742,973	27,074	
1867	1,673,258	1,554,919	118,339	

1868	1,963,304	1,803,324	159,980
1869	2,179,232	1,745,621	433,611
1870	2,002,159	1,993,255	8,904
1871	2,546,729	2,170,704	376,025
1872	1,800,497	1,795,613	4,884
1873	2,134,521	1,872,147	262,374
1874	2,824,079	2,007,094	816,985
1875	2,795,802	2,163,133	632,669
1876	2,795,802	2,163,133	632,669
1877	2,176,314	1,782,361	393,953
1878	2,504,393	1,900,830	603,563
1879	2,517,986	2,019,535	498,451
1880	3,061,991	2,405,803	656,188
1881	2,563,541	2,405,803	157,738
1882	3,178,780	2,614,407	564,373
1883	3,251,089	3,251,089	
1884	3,063,130	3,063,130	
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	67,265,303	59,566,332	8,331,846
			<hr/>
			632,895

Ἐκ τοῦ ἄνωτέρω πίνακος καταδείκνυται ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου μέχρι τοῦ νῦν αἱ τοῦ δημοσίου πρόσοδοι ἀνήλθον εἰς γρόσια 67,265,303 αἱ δὲ δαπάναι εἰς » 59,566,332

ὥστε ἐπερίσσευσαν » 7,698,971 ἀποθεματικὰ κεφάλαια παρελθουσῶν χρήσεων, καθυστεροῦντα ἢ καὶ δαπανηθέντα ἐκ διαλειμμάτων εἰς κοινωφελῆ ἔργα, οἷα ἡ κατασκευὴ ὀδῶν, λιμένων, δημοσίων οἰκοδομημάτων καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἡ δὲ τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν φόρων εἴσπραξις ἐνηργεῖτο μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους διὰ τῶν μεσιτῶν ὡς ἐξῆς. Μηδενὸς δυναμένου νὰ ἀγοράζῃ καὶ νὰ πωλῇ ἀπ' εὐθείας προϊόντα ἀνευ μεσολαβήσεως μεσίτου, ἐπὶ ποινῇ προστίμου γροσίων πεντακοσίων μέχρι χιλίων, διωρίζοντο δι' ἡγεμονικοῦ διατάγματος ἐν παντὶ δήμῳ μεσίται, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἦτο ἀόριστος· ἵνα διορισθῇ δὲ τις μεσίτης ἀπηγγεῖτο νὰ ᾖ πολίτης Σάμιος καὶ σταθερῶς ἐν Σάμῳ ἐγκατεστημένος, νὰ ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, νὰ ᾖ καὶ

έγγράμματος και έχη τὰς προσηκούσας τῷ ἐπιτηδεύματι τοῦ μεσίτου λογιστικὰς γνώσεις, νὰ μὴ ὑπέπεσέ ποτε εἰς ἀπλὴν ἢ δολίαν χρεωκοπίαν ἢ εἰς ἄλλο τι κακούργημα ἢ εἰς τι τῶν ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ὀριζομένων πλημμελημάτων, νὰ εἰργάζετο δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμὸν καὶ νὰ παρείχετο κτηματικὴν ἐγγύησιν, ἐλευθέραν ὑποθήκης ἢ οἰασδῆποτε ἄλλης ὑποχρέωσης, ἀξίας πεντήκοντα χιλιάδων γροσίων τοῦλάχιστον. Πᾶς δὲ μεσίτης εἶχε τὰς ἐπομένας ὑποχρεώσεις.

Α'. Νὰ κρατῆ βιβλίον ἠριθμημένον καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τοῦ διοικητικοῦ γραφείου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὄφειλε καθ' ἐκάστην νὰ ἐγγράφη κατ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τῶν πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν, τὸ εἶδος, τὸ ποσόν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὀλικὴν ἀξίαν τῶν δι' αὐτοῦ ἀγοραζομένων προϊόντων, τὸ ποσὸν τοῦ προκαταβληθέντος ἀρραβῶνος καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἀγορᾶς καὶ παραλαβῆς αὐτῶν.

Β'. Νὰ παραλαμβάνη τὸ συμφωνηθὲν ἢ ἀρραβωνισθὲν προϊόν ἐντὸς τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας· ἐν ἣ δὲ περιπτώσει δὲν ὠρίζετο τοιαύτη, ὁ μεσίτης ὄφειλε νὰ παραλάβῃ τὸ προϊόν ἐντὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν, ἐξ ὅτου συνεφωνήθη ἢ πώλησις ἢ ἐδόθη ὁ ἀρραβῶν. Τοῦ μεσίτου δυστροποῦντος ἢ ἀναβάλλοντος νὰ παραλάβῃ τὸ συμφωνηθὲν ἢ ἀρραβωνισθὲν προϊόν, ὁ πωλητὴς ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ αὐτὸ ἑτέροις, ὠφελούμενος ὃν ἔλαβεν ἀρραβῶνα, καὶ ὑποχρεομένου τοῦ μεσίτου, πλὴν τῆς τοῦ ἀρραβῶνος ἀπωλείας, νὰ ἀποζημιωῖ τὸν πωλητὴν, ἐν ἣ περιπτώσει οὗτος ἤθελε πωλήσῃ τὸ προϊόν αὐτοῦ εἰς τιμὴν ἐλάσσω. Ἀλλὰ καὶ ὁ πωλητὴς ὄφειλε νὰ παραδίδῃ τῷ μεσίτῃ τὸ ἀρραβωνισθὲν προϊόν, ἅμα ὡς ἐκεῖνος ἐζήτηε αὐτό· ἀρνούμενος δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο, ὑπεχρεοῦτο εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀρραβῶνος καὶ συγχρόνως εἰς ἀποζημίωσιν δι' ὅσα ὁ μεσίτης ἤθελε δώσει περιπλέον χρήματα ὅπως ἀγοράσῃ ἕτερον ἀντὶ τοῦ μὴ παραδιδομένου αὐτῷ προϊόντος.

Γ'. Νὰ πληρώνῃ ἄνευ προφάσεως τοὺς πωλητὰς ἐντὸς δέκα πέντε τὸ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τοῦ προϊόντος· τοῦτο μὴ πράττων, ἐφυλακίζετο τῇ τοῦ πωλητοῦ ἐγκλήσει, καὶ ἐάν, παρελθουσῶν ἑτέρων πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς φυλακίσεως, δὲν ἐξώφλει τὸ χρέος αὐτοῦ, ἐπωλοῦντο τὰ ὑπὸ ἐγγύησιν κτήματα αὐτοῦ καὶ ἀπεζημιοῦντο οἱ ἔχοντες λαμβάνειν.

Καταργηθείσης ἄρτι τῆς διατάξεως ταύτης, ἢ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπραξίς ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν τελωνῶν, συνεργούντων καὶ τῶν ζυγιστῶν, ὡς ἐξῆς.

Ἀπαγορευμένου παντί ἐπὶ ποινῇ προστίμου γροσίων διακοσίων μέ-
 χρι τετρακοσίων νὰ πωλῆ τὰ ἑαυτοῦ προϊόντα εἴτε δι' ἐξαγωγήν εἴτε
 διὰ τοπικὴν κατανάλωσιν ἄνευ ζυγίσεως ἢ μετρήσεως, εἰς ἕκαστον δή-
 μον διορίζονται ὑπὸ τοῦ δημάρχου καὶ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου εἰς
 ἢ πλείονες ζυγιστὰὶ διὰ νὰ ζυγίζωσι τὰ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἀγοραζό-
 μενα προϊόντα· οἱ ζυγιστὰὶ δὲ οὗτοι θεωροῦνται καὶ ὡς καταμετρηταὶ
 τῶν οἴνων καὶ τοῦ ἐλαίου. Ἡ πρῶξις τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, δι' ἧς
 διορίζονται οὗτοι, ὑποβάλλεται ὑπὸ τοῦ δημάρχου εἰς τὴν ἔγκρισιν
 καὶ ἐπικύρωσιν τῆς διοικήσεως· μετὰ δὲ τὴν ἐπικύρωσιν ἀναλαμβάνου-
 σιν οἱ ζυγιστὰὶ καὶ μετρηταὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν, παρέχοντες σύναμα
 ἐγγύτησιν γροσίων χιλίων ἐνώπιον τοῦ δημάρχου. Τὰ καθήκοντα δὲ
 τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς· πρῶτον, νὰ ζυγίζωσι τὰ προϊόντα, ἀφ' οὗ λάβω-
 σι περὶ τούτου διπλότυπον ἀπόδειξιν τοῦ δημάρχου ἢ τοῦ δημοτικοῦ
 ταμῆα, ἐμφαίνουσαν ὅτι ὁ πωλητὴς κατέβαλε τοὺς δημοτικούς καὶ
 λοιποὺς αὐτοῦ φόρους· δεύτερον, νὰ καταχωρίζωσι τὰ τῆς ζυγίσεως εἰς
 ἐπὶ τούτῳ βιβλίον, ὃπερ ἠριθμημένον καὶ ἐσφραγισμένον ὀφείλουσι νὰ
 προμηθευθῶσιν ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Βουλῆς, σημειοῦντες τὸν αὐξοῦντα
 ἀριθμόν, τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ, τὸ ποσὸν
 τοῦ πωληθέντος προϊόντος καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, δηλουμένην ὑπὸ τοῦ
 πωλητοῦ τῷ ζυγιστῇ· τρίτον, νὰ δίδωσιν ἢ ἀποστέλλωσιν ἀντίγραφα
 ἐκ τῶν βιβλίων κατὰ πᾶσαν κυριακὴν ἢ καὶ ἄμέσως ἂν ἡ χρεῖα τὸ κα-
 λέσῃ ἐπικεκυρωμένα ὑπὸ τοῦ δημάρχου εἰς τὸν τελώνην τοῦ τελωνείου
 ἐκείνου, ἐξ οὗ θέλει γείνει ἢ ἐξαγωγή· τοιαῦτα ἀντίγραφα, ἂν παρ'
 αὐτῶν ζητηθῶσιν, ὀφείλουσι νὰ ἀποστέλλωσι καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς
 εἰσπράκτορας τῶν λιμένων.

Οἱ ζυγιστὰὶ ἢ μετρηταὶ λαμβάνουσιν εἰς ἀμοιβὴν διὰ μὲν τὴν στα-
 φίδα, τὰ κερᾶτια, τὰ κρόμμουα καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα ἕξ παράδες ἐ-
 πὶ ἐκάστου στατῆρος, διὰ δὲ τοὺς οἴνους εἴκοσι παράδες ἐπὶ ἐκάστου
 φορτίου καὶ διὰ τὸ ἔλαιον εἴκοσι παράδες ἐπὶ ἐκάστου στατῆρος.
 Τὰ ἐκτινόμενα δὲ δικαιώματα ταῦτα καταβάλλονται ἐξ ἡμισείας ὑ-
 πὸ τῶν πωλητῶν καὶ τῶν ἀγοραστῶν· ἂν δὲ οἱ ζυγιστὰὶ διορισθῶσιν
 ἐπὶ μισθῷ, τότε τὰ δικαιώματα ταῦτα εἰσπράσσονται πρὸς ὄφελος τοῦ
 δημοτικοῦ ταμείου ὑπὸ τῶν ἰδίων ζυγιστῶν ἢ μετρητῶν. Ἐκτὸς τῆς
 ἀμοιβῆς ταύτης, ἣτις χορηγεῖται τοῖς ζυγισταῖς, τὸ δημόσιον χορηγεῖ
 αὐτοῖς λόγῳ ἀμοιβῆς καὶ τὰ ἐπόμενα δικαιώματα· α.) δι' ἕκαστον
 στατῆρα σταφίδος, κερᾶτιων καὶ κρομμύων παράδες τρεῖς· β'.) δι'

ἕκαστον φορτίον οἴνου παράδες δέκα· γ'.) δι' ἕκαστον στατῆρα ἐλαίου παράδες δέκα· δ'.) δι' ἕκαστον στατῆρα σταφυλῶν παράδες δύο· ε'.) δι' ὅλα τὰ λοιπὰ προϊόντα παράδες τρεῖς ἐπὶ ἑκάστου στατῆρος. Τὰ δικαιώματα δὲ ταῦτα καταβάλλονται ὑπὸ τῶν τελωνῶν κατὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου μηνὸς ἐπὶ ἀποδείξει καὶ καταχωρίζονται ἐν ταῖς μηνιαίαις καταστάσεσι τῶν ἐξόδων τοῦ τελωνείου.

Ὅστις τῶν ζυγιστῶν ἢ μετρητῶν ἀποδειχθῆ ὅτι ἐζύγισεν ἢ ἐμέτρησε προϊόντα ἑλλειπῶς εἴτε πρὸς ὄφελος τοῦ πωλητοῦ εἴτε πρὸς ὄφελος τοῦ ἀγοραστοῦ, τιμωρεῖται διὰ προστίμου γροσίων πεντακοσίων μέχρι χιλίων καὶ συγχρόνως παύεται, ἐπιφυλασσομένης καὶ τῆς πολιτικῆς ἀποζημιώσεως. Τὰ δὲ πρόστιμα ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ εἰσπράττονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ καταδιώξεως καθυστερούντων νόμου.

Οἱ δὲ δημοτικοὶ φόροι εἰσπράττονται εἴτε ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ταμιῶν, οἵτινες, κατὰ τὸν νόμον, δέον νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς δήμοις πρώτης τάξεως, εἴτε ὑπὸ τῶν δημάρχων, μὴ χορηγούντων τὴν ἀδείαν ζυγίσεως τοῖς μὴ καταβάλλουσιν ἢ τοῖς καθυστεροῦσι δημοτικοὺς φόρους. Ἐπειδὴ δὲ πάντες σχεδὸν ἐν Σάμῳ εἰσὶ γαιωκτῆμονες καὶ ἐπομένως ἔχουσι προϊόντα πρὸς πώλησιν, διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου εὐχερῆς ἀποβαίνει ἡ εἰσπραξὶς τῶν τε δημοσίων καὶ τῶν δημοτικῶν προσόδων· οἱ δὲ ναυτίλοι ἢ ἀκτῆμονες ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν ἔκτισιν αὐτῶν ἢ μὴ ἐπιτετρομένης ὑπὸ τῶν λιμενικῶν Ἀρχῶν τῆς ἐκ Σάμου ἀναχωρήσεως αὐτῶν, ἐὰν μὴ φέρωσιν ἀπόδειξιν τοῦ οἰκείου δημάρχου ὅτι δὲν ὀφείλουσι τι, ἢ καὶ δι' ἐκβιαστικῶν μέτρων. Ἄλλως τε καὶ νόμος ἰδικὸς ὑπάρχει περὶ καταδιώξεως τῶν χρήματα δημόσια καὶ δημοτικά καθυστερούντων, ἔχων ὡς ἑξῆς.

Πάντες οἱ φορολογούμενοι ὀφείλουσι νὰ ἐκτίνωσιν εἰς τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν εἰσπραξὶν ὅλους τοὺς φόρους, εἰς οὓς ὑπόκεινται, καθὼς καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ λοιπὰ δαπανήματα, εἰς ἃ καταδικάζονται, χωρὶς νὰ περιμένωσι πρόσκλησιν τινα. Οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν εἰσπραξὶν δήμαρχοι, δημοτικοὶ ταμίαι καὶ ἰδιοὶ εἰσπράκτορες ὡς καὶ ὁ γενικὸς τῆς ἡγεμονίας ταμίαις ὑποχρεοῦνται νὰ εἰσπράττωσι τοὺς φόρους αὐτοὺς κατὰ τὸν χρόνον τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων, οἱ δὲ τελῶναι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξαγωγῆς. Ἡ εἰσπραξὶς αὕτη ἐνεργεῖται συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῶν σχετικῶν φορολογικῶν καὶ λοιπῶν νόμων. Πρὸς δε οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν εἰσπραξὶν ζητεῦσιν ἀπ' εὐθείας

ἀπὸ τῶν φορολογουμένων τοὺς ὀφειλομένους φόρους καὶ λοιπὰ χρέη, χωρὶς νὰ ἀναμένωσι τὴν πώλησιν προϊόντων, ὅταν μάλιστα οἱ φορολογούμενοι δὲν κέκτηνται καὶ δὲν πωλῶσι τοιαῦτα. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐκβιάζουσι τοὺς φορολογουμένους εἰς τὴν ἔκτισιν τῶν φόρων αὐτῶν καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως, ἢ ἐνεργεῖ ὁ πολιτάρχης ἢ ὁ χωροφύλαξ τοῦ δήμου τοῦ φορολογουμένου ἢ καὶ ἄλλου πλησιεστέρου δήμου, ὅταν δὲν ὑπάρχη τοιοῦτος ἐν τῷ δήμῳ ἐκείνου. Ἡ πρὸς τοῦτο πρόσκλησις γίνεται ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ ἐπιτετραμμένου τὴν εἰσπραξιν γενικοῦ ταμῖα, δημάρχου, δημοτικοῦ ταμῖα ἢ ἰδικοῦ εἰσπράκτορος· συνεπεία δὲ τῆς προσκλήσεως ἐνεργεῖται ἡ προσωπικὴ κρήτησις, διαρκούσα τρεῖς ἡμέρας καὶ δυναμένη νὰ ἐπαναληφθῇ, ἀφ' οὗ ἐξαντληθῶσιν ὅλα τὰ μέσα, ἅτινα ἀναγράφονται κατωτέρω.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν τριῶν ἡμερῶν ὁ γενικὸς ταμῖας καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν εἰσπραξιν τῶν φόρων τούτων ὑπέλληλοι, ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φορολογουμένου ἀπ' εὐθείας ποινήτορα καὶ προσκαλοῦσι τὸν ὀφειλέτην νὰ ἐκτίσῃ τὸ χρέος αὐτοῦ ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν. Ὁ ποινήτωρ οὗτος, φέρων ἐπίσημα ἐνδεικτικὰ, περιλαμβά- νοντα τὸ ὄνομα τοῦ ὀφειλέτου, τὸ εἶδος καὶ τὸ ποσὸν τῆς ὀφειλῆς, τὴν νέαν προθεσμίαν πρὸς ἔκτισιν, τὸ καθ' ἑκάστην αὐτῷ ὀφειλόμενον πρόστιμον καὶ τὴν ἀπειλὴν τῆς προσφυγῆς εἰς θύσια μέτρα ἐν περιπτώσει μὴ πληρωμῆς τῶν φόρων, οὐδ' αὐμῶς δύναται νὰ δεχθῇ τι ἐκ τῶν καθυστερούντων δημοσίων φόρων, οἵτινες δέον νὰ καταβάλλωνται εἰς τὸν γενικὸν ταμῖαν. Διαμένει δ' ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ ὀφειλέτου καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ὡς πρόστιμον γρόσια δέκα δι' ἐκάστην ἡμέραν καὶ προσέτι γρόσια δύο διὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἀποστολῆς μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ ὀφειλέτου. Ἄν ὁ αὐτὸς ποινήτωρ ἀποστέλληται εἰς πολλοὺς ὀφειλέτας συγχρόνως, διαμένει διαδοχικῶς ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν καὶ λαμβάνει παρ' ἑνὸς ἐκάστου ὀλόκληρον τὸ πρόστιμον καὶ τὴν ἀποζημιώσιν διὰ τὸν δρόμον καὶ χρεωστεῖ νὰ παρουσιάσῃ διὰ τοῦτο εἰς ἕκαστον καθ' ἡμέραν. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἐκτίσεως τοῦ προστίμου καὶ τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ δρόμου ὁ χρεώστης δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἕτερόν τι εἰς τὸν ποινήτορα, ἀλλ' ἢ τὰ πρὸς ὑπὸν χρειώδη ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν ποινήτων διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον χρεῶν ἐνεργεῖται πάντοτε ὑπὸ μόνου τοῦ γενικοῦ ταμῖου, ἀλλ' οἱ δήμαρχοι ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσι πρὸς αὐτοὺς προσκαλούμενοι πᾶσαν

βοήθειαν καὶ νὰ καταμηνύωσι τὰς πρὸς τὸν ποινῆτορα ἀντιστάσεις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, θεωρουμένας ὡς πράξεις ἀξιοποίνους κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, πρὸς τὸν γενικὸν εἰσγγελέα.

Ἐὰν ὁ ποινῆτωρ δὲν ἀνακληθῆ ἔντός ὀκτώ ἡμερῶν, συντάσσει τὴν ἐνάτην μετὰ τοῦ δημάρχου ἀπογραφὴν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, τὴν ὁποίαν συνυπογράφουσι ἀμφοτέροι, μεθ' ὃ, ἀνατιθέμενος τῷ δήμαρχῳ τὴν φροντίδα ἵνα μὴ γείνη ὑπεξαίρεσις τις τῶν σημειωθέντων κινητῶν πραγμάτων, διὰ τὸ ὅποιον, χρείας καλούσης, διορίζεται καὶ φύλαξ, ἐπιστρέφει φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀπογραφὴν. Ἀρνούμενης δὲ τῆς δημοτικῆς Ἀρχῆς νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ ποινῆτορος, αὕτη καθίσταται ὑπεύθυνος διὰ τὴν τοιαύτην ἄρνησιν, ὃ δὲ ποινῆτωρ, διαμαρτυρούμενος ἑγγράφως ἢ προφορικῶς ἐνώπιον δύο μαρτύρων διὰ τὴν ἄρνησιν ταύτην, προχωρεῖ εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου.

Μετ' ἀνωφελῆ ἀποστολὴν τοῦ ποινῆτορος, γίνεται κατάσχεσις τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ἢ μεσεγγύασις εἰσοδημάτων καὶ χρημάτων αὐτοῦ, εὐρισκομένων εἰς τρίτων χεῖρας, κατ' ἀναλογίαν τοῦ χρέους καὶ τῶν ἐξόδων. Πρὸς τοῦτο ὁ γενικὸς ταμίας ἀπευθύνεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν πρωτοδικῶν καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ διορίσῃ κλητῆρα διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κατάσχεσιν τῆς ρηθείσης περιουσίας. Εἰς τὴν αἴτησιν ἐπισυνάπτει τὸ δημόσιον ἑγγράφον, ἐκ τοῦ ὁποίου πηγάζει τὸ χρέος, καὶ τὸν κατάλογον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, ὃ δὲ πρόεδρος ἄνευ ἀναβολῆς ἐκδίδει πράξιν, διὰ τῆς ὁποίας διορίζει κλητῆρα διὰ τὴν κατάσχεσιν τῆς εἰρημένης περιουσίας, ὅστις, ἀφ' οὗ λάβῃ τὴν πράξιν, ἀμέσως ἐνεργεῖ ταύτην κατὰ τὰ νενομισμένα. Ἐὰν ἐκ τοῦ πλειστηριαμοῦ προκύπτοντα χρήματα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων παραδίδονται εἰς τὸν γενικὸν ταμίαν, τὸ δὲ περίσσευμα δίδεται εἰς τὸν ὀφειλέτην.

Ἐναπόκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ καταδιώκοντος ταμία νὰ ποιήσῃ χρῆσιν πρῶτον ὅποιουδήποτε τῶν τεσσάρων μέσων νομίζει καταλληλοτέρων κατὰ τοῦ χρεώστου, δῆλον ὅτι νὰ ἐνεργήσῃ ἢ τὴν πώλησιν τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου περιουσίας αὐτοῦ ἢ τὴν μεσεγγύασιν τῶν ὄσων ἔχει νὰ λαμβάνῃ ὁ ὀφειλέτης παρ' ἄλλων ἢ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κράτησιν. Οὐδέν. τῶν τοιούτων μέσων ἀποκλείει τὰ ἄλλα, τούναντίον δέ, ἂν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, δύνανται ταῦτα νὰ ἐνεργηθῶσι συγχρόνως. Καὶ

ἡ μὲν κράτησις διαρκεῖ μέχρις οὗτου πληρωθῆ τὸ χρέος, ἡ δὲ μείσεγγυ-
ασίς τῶν εἰς τρίτων χεῖρας εὐρισκομένων εισοδημάτων ἢ χρημάτων
κοινοποιεῖται πρὸς αὐτούς, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτὴν ἐπὶ
ποινῇ ἀποζημιώσεως.

Τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν ἀναγραφέντα βίαια μέτρα ἐφαρμόζονται βαθμη-
δὸν καὶ εἰς πάντας ὅσοι, ὄντες ἐγγυηταὶ καὶ πληρωταί, ἀρνοῦνται νὰ
ἐκπληρώσωσιν ἃς ἀνεδέχθησαν συμφωνίας. Ὁ ἐγγυητὴς καὶ πληρω-
τὴς ὑποβάλλεται εἰς πληρωμὴν, ἅμα παρέλθη ἀνωφελῶς ἡ προθεσμία,
εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ πληρώσῃ ὁ ὀφειλέτης· ἀπὸ τῶν ἀπλῶν δ'
ἐγγυητῶν τότε μόνον ζητεῖται πληρωμὴ, ὅταν ὁ γενικὸς ταμίαις δὲν
ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τι παρὰ τοῦ ὀφειλέτου.

Ὅταν ὁ ὀφειλέτης ἦναι ἐντελῶς ἀκτῆμων καὶ ἡ παντελής ἀκτημο-
σύνη αὐτοῦ διαβεβαιωθῆ ἐνώπιον τῆς διοικήσεως ὑπὸ τῆς δημοτικῆς
Ἀρχῆς, τὰ περαιτέρω βίαια μέτρα δὲν ἐνεργοῦνται μετὰ τὴν ἐπιστρο-
φὴν τοῦ ποινητόρος. Ἡ μαρτυρία τῆς εἰρημένης Ἀρχῆς δίδεται πρὸς
τὸν γενικὸν ταμίαν καὶ ἡ ἀνωτέρω Ἀρχὴ δύναται νὰ ἀναβάλῃ τὴν αἴ-
τησιν τοῦ χρέους, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαιώματος μέχρις οὗτου βελ-
τιωθῆ ἡ κατάστασις τοῦ ὀφειλέτου. Ἡ δημοτικὴ Ἀρχὴ εἶναι προσω-
πικῶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν περὶ ἀκτημοσύνης τοῦ ὀφειλέτου διαβεβαίω-
σιν. Ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὁ γενικὸς ταμίαις, οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ παντὸς εἶ-
δους εἰσπράκτορες εἶναι προσωπικῶς ὑπεύθυνοι καὶ ἀναπληροῦσιν ἐξ ἰ-
δίων τὰ ἐλλείποντα τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν δικαιωμάτων, ἀτι-
να ὑποχρεοῦνται νὰ εἰσπράξωσιν, εἰ μὴ περὶ τούτου ἐφρόντισαν, ἐντὸς
τῆς ὠρισμένης προθεσμίας, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἀπό-
δοσιν παρ' οὔτινος ἀνήκει. Κατὰ τοῦτο ἀναλαμβάνουσι τὰ δικαιώμα-
τα τοῦ δημοσίου ὡς πρὸς τὰ βίαια μέτρα. Τότε δὲ μόνον ἀπαλλάσ-
σονται τῆς εὐθύνης, ὅταν ἀποδειχθῆ ὅτι μετεχειρίσθησαν ἀνωφελῶς ὅ-
λα τὰ μέτρα ταῦτα.

Πρὸς ἐξέλεξιν τῆς ἀκριβοῦς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων καὶ δημο-
τικῶν προσόδων ὑπάρχει Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, συγκείμενον ἐξ ἐνός
προέδρου καὶ δύο συνέδρων, ἧτοι ἐνός ἐκ τῶν βουλευτῶν καὶ τοῦ προ-
έδρου τοῦ πρωτοδικείου Βαθῆος καὶ ἔχον ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δύο
ἐλεγκτάς. οἵτινες ἐπέχουσι τόπον εἰσηγητῶν καὶ ἐπεξεργάζονται τοὺς
διαφόρους λογαριασμοὺς ἅμα ὡς ὑποβληθῶσι τῷ Συνεδρίῳ, ποιοῦντες
τὴν ἐπ' αὐτῶν προσθήκουσαν ἐκθεσιν. Τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον εἶναι ἡ
ἀνωτάτη ἐπὶ πάντων τῶν οικονομικῶν ζητημάτων ἐλεγκτικὴ Ἀρχή,

ἤτοι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ὑπάγεται ὅλον τὸ λογιστικὸν τῆς ἡγεμονίας, ἐποπτευόμενον καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς Βουλῆς. Σκοπὸς δὲ αὐτοῦ εἶναι πρῶτον, νὰ πληροφορηθῆται δι' ἐπεξεργασίας τῶν λογαριασμῶν ὅτι διατηροῦνται αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς νήστου ἐπὶ πάσης ἐν αὐτῇ διαχειρίσεως, ὅτι αἱ ἐπιτετραμμένοι οἰανδ' ἢ ποτε ἰδικὴν διαχείρισιν Ἀρχαὶ ἐκτελοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους διατάγματα, ἐδηγίας καὶ κανονισμούς, ὅτι αἱ πρόσδοσι καὶ δαπάναι εἰσὶν ἐν τάξει ἀποδεδειγμένοι καὶ ὅτι τὰ εἰς τὰς διοικητικὰς Ἀρχὰς δοθέντα χρήματα διετέθησαν δι' αἰς ἀνάγκης ἐδόθησαν· δεύτερον, νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν λογαριασμῶν τῆς διαχειρίσεως ἂν καὶ ὅποισι μεταβολαὶ εἰσὶν ἀναγκαῖαι ἢ κατ' ἄλληλοι καὶ νὰ ὑποβάλλῃ ταύτας τῇ κυβερνήσει. Δὲν περιορίζεται δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξετάσῃ τὰ διαφωρα τῆς ἡγεμονίας ταμεῖα καὶ κρίνῃ τοὺς λογαριασμούς, ἀλλ' ἔχει σκοπὸν πρὸς τούτοις νὰ βεβαιῶται ἂν οἱ λογιστικοὶ κανονισμοὶ ἐφ' ἑκταζονται κατ' ἀκρίβειαν.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ἐξετάζει καὶ ἐξελέγει τοὺς λογαριασμούς ὅσων ἢ δυνάμει τῆς ἑαυτῶν ὑπηρεσίας ἢ δυνάμει ἰδικῆς παραγγελίας ἢ δυνάμει ἀμφοτέρων τούτων εἰσπράττουσιν ἢ δαπανῶσι δημόσια ἢ δημοτικὰ χρήματα, τῶν τοιούτων ὀφειλόντων ἀπαξ μὲν κατ' ἔτος ἀναποφεύκτως, ἐκτάκτως δὲ ὅσας ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἤθελον προσκληθῆναι ὑποβάλλωσι τοὺς λογαριασμούς τῆς ἑαυτῶν διαχειρίσεως μετὰ πάσης τῆς σαφηνείας καὶ μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἀποδείξεων. Καὶ ἂν μὲν οἱ λογαριασμοὶ εὐρεθῶσιν ἀκριβεῖς, ἐν τούτῳ περιπτώσει ἐπικυροῦνται· ἄλλως ὁ ἀποδειχθεὶς καταχρήστης καταδιώκεται κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις τοῦ νόμου.

Τοσαῦτα περὶ τῶν οἰκονομικῶν διαλαβόντες, φέρωμεν ἤδη τὸν λόγον εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τὰ τῆς ἀπονομῆς αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας οἱ πρὸς ἀλλήλους ἐρίζοντες περὶ μικρῶν ἀντικειμένων, οἷον ἀγροζήμιων καὶ τῶν παραπλησίων, ἀνέθετον κοινῇ γνώμῃ τὴν ἐπίλυσιν τῆς ἐριδος αὐτῶν εἰς διαιτητὰς, πρὸς αὐτῶν ἐκλεγμένους καὶ ὀνομαζομένους *καλανθρώπους*, ἄνδρας δὴλον ὅτι τιμίους καὶ εὐσυνειδήτους· ἢ δὲ *καλανθρώπια* ἐπὶ τόπου μεταβαίνουσα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐριδος ἐξετάζουσα ἰδίᾳ ἀντιλήψει ἢ καὶ τῶν ἐρίζοντων μόνον ἀκούουσα καὶ ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν πεποιθήσιν σχηματίζουσα, ἐξέφερον ἄγραφον τὴν ἑαυτῆς ἀπόφασιν, ἢ ἐκθύμως οἱ τέως διχογνω-

μοῦντες ὑπεβάλλοντο. Ἐπί σπουδαιότεριον δὲ ὑποθέσεων προσέφευγον εἰς τοὺς προεστούς τοῦ χωρίου ἢ καὶ εἰς τοὺς μεγάλους προεστούς, οἵτινες, συνερχόμενοι μετὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν Χώρῳ, ἐξεδικάζον κατὰ συνείδητιν μὲν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ τῇ βίσει τῆς ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, τὰς τῶν εἰς αὐτοὺς προσφευγόντων ὑποθέσεις, ὡς ἴσκις διέφευγον αὐταὶ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐν τοῖς χωρίοις μικρῶν προεστῶν. Ἐκρινε δὲ καὶ ὁ καθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων τοὺς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἐπικαλουμένους, τοῦ ἀγαθῶς περιοριζομένου εἰς μόνην τὴν τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων ἐκδίκασιν καὶ διὰ προστίμου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς πταίοντας τιμωροῦντος· ὅταν ὅμως ἡ πολιτικὴ ἢ ἡ ποινικὴ ὑπόθεσις ἦτο σπουδαία καὶ περίπλοκος, τότε αὕτη ἐξεδικάζετο ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπ' ἀλλήλους τις ἐκείθεν ἢ τὰ ταραχῆς ὡς κοινῶς ἐκαλεῖτο, εἰς Σάμον ἀποστελλόμενος, ἐπέβλεπε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως.

Τῆς ἐπαναστάσεως ἐκτραγείσης, ὁ Λυκούργος ἐρρύθμισε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης οὕτως. ὥστε μετὰ τῶν λεγομένων κοινῶν κριτῶν ἐδίκαζε τὰς τῶν πολιτῶν ἔριδας ἐπὶ τῇ βίσει πάντοτε τῆς ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου. Αἱ ἀποφάσεις οὐδένα ἔφερον ἀριθμὸν, ἦσαν δὲ ἀτελεῖς, αἱ δὲ ὑπογραφαὶ τοῦ Λυκούργου καὶ τῶν κοινῶν κριτῶν περιῆπτον τὸν τύπον τῆς ἐκτελέσεως. Διορισθεὶς δ' ἐν Σάμῳ διοικητῆς ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, κατήρτισε πρωτόκλητον δικαστήριον τῶν ἀνατολικῶν Σποράδων, οὗ πρόεδρος μὲν ἦτο αὐτός, μέλη δὲ δύο Σάμιοι, εἰς Πάτμιος, εἰς Λέριος καὶ εἰς Καλύμνιος· αἱ τοῦ δικαστηρίου δὲ τούτου ἀποφάσεις ἐφεσιβόλλοντο εἰς τὸ ἐν Μυκόνῳ ἐδρεῦον τότε ἐφρετεῖον, εἰς ὃ ἐφεσιβόλλοντο καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου τῶν Κυκλάδων νήσων.

Μετὰ τὴν εἰς ἡγεμονίαν σύστασιν τῆς Σάμου, αἱ πολιτικαὶ ὑποθέσεις δι' ἀναφορῶν ὑπεβάλλοντο τῷ τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτρόπῳ, ὅστις διεβίβαζε τὰς ἀναφορὰς εἰς τὴν Βουλὴν. Αὕτη δὲ ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις συνερχομένη, παρουσιαζόντος καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἡγεμόνος, ἐποίει τὰς προσηκούσας ἀνακρίσεις καὶ ἐρεύνας· μετὰ δὲ τὴν διάλυσιν τῆς συνεδριάσεως ὁ τῆς Βουλῆς γραμματεὺς ἢ τις τῶν βουλευτῶν, εἰ ἐτύγχανεν ἐγγράμματός ὢν, συνέτασεν ἐν σχεδίῳ τὴν ἀπόφασιν. Τὸ σχεδῖον τοῦτο ὑπεβάλλετο τῷ ἐπιτρόπῳ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἂν μὲν δὲν ἐκρίνετο ὑπ' αὐτοῦ, ἐπιστρεφόμενον διωρθεῖτο κατὰ τὸ κέλευσμα ἐκείνου, ἂν δὲ ἐνεκρίνετο, ἀντεγράφετο ἐν καθαρῷ ὑπὸ τοῦ γραμματέως.

τῆς Βουλῆς καί, ὑπογράφόμενον ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου· καὶ ὑπὸ τῶν βουλευτῶν, ἐξτελείτο. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Βουλὴ ἐξέδιδε καὶ τὰς ἐπὶ ποινικῶν ἀντικειμένων ἀποφάσεις· αὗται δέ, ποινὴν προστίμου καὶ μαστιγώσεως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καταγινώσκουσαι, ἀνεγινώσκοντο ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Λιμένος Βαθῆος, ὃ δὲ εἰς τὴν ποινὴν τῆς μαστιγώσεως καταδικασθεὶς, προσδενόμενος εἰς βαρέλιόν τι Σωφροιστήριον ὀνομαζόμενον, ἐμαστιγοῦτο δημοσίᾳ· οὐχὶ σπανίως ὅμως συνέβαινε καὶ ἄνθρωποι διαπράξαντες πταισμά τι νὰ μαστιγῶνται ἐντὸς τοῦ κατοικήματος τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῶν βουλευτῶν. Ἐνὶ λόγῳ ἡ Βουλὴ μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐξεδίκαζον ἀνεκκλήτως πάσας τὰς πολιτικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις, τῶν δημάρχων ἀναπληρούντων τοὺς εἰρηνοδίκας καὶ πταισματοδίκας. Καὶ τίνα μὲν δικονομίαν ἐκείνοι ἐφήρμοζον οὐδαμῶς ἐδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν, καίτοι μετ' ἐπιμελείας τὰ δημοσία ἐρευνήσαντες ἀρχεῖα· ἄχρι δὲ τοῦ νῦν δείκνυται ἐν τῷ ἐν Λιμένι Βαθῆος οἴκῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ δικάσταὶ τότε συνήρχοντο, κακότεχνος τοιχογραφία παριστῶσα τὴν Θέμιδα κρατοῦσαν ἐν χερσὶ τρυτάνην καὶ τρόπον δὴ τίνα τοὺς κρίνοντας τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν διδάσκουσαν.

Καὶ μέχρις ἄρα τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρχκοστοῦ ἔτους ἡ δικαιοσύνη ἐν Σάμῳ δὲν ἔχει ἱστορίαν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη εἰσὶν οἱ μυθικοὶ τῆς ἱστορίας ταύτης χρόνοι, καθ' οὓς ἡ δικαιοσύνη ἐτρέφετο ὑπὸ βαλάνων, περιβάλλετο δροῶς ζώων καὶ κατῴκει ἐν σπηλαίοις. Ἐπὶ δὲ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ Ἰουλίου τοῦ προμνησθέντος ἔτους ἐξεδόθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡγεμόνος Βογορίδου Ἐγχειρίδιον δικονομίας διὰ τὰ δικαστήρια τῆς ἡγεμονίας Σάμου, ἔχον οὕτως

Ἐπιθυμοῦντες νὰ κανονίσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν τὰ δικαστήρια τῆς ἡγεμονίας μας, διατύσομεν τὰ ἑξῆς. Τὸ παρὸν ἐγχειρίδιον δικονομίας, ἐραρισθὲν καὶ ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς δικονομίας, θέλει ἐνεργεῖται εἰς ὅλα τὰ δικαστήρια τῆς ἡγεμονίας μας ἕως ὅτου συνταχθῇ μὲ τὸν καιρὸν ἄλλο ἐντελέστερον.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Τ μ ῆ μ α π ρ ῶ τ ο ν

Πολιτικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἀγωγαί.

Περὶ τῶν Εἰρηνοδικείων.

Ἄρθ. 1. Ὁ ἐνάγων ἀναφέρεται δι' ἀναφορᾶς του εἰς τὸ ἀρμόδιον

Ειρηνοδικεῖον· ἡ ἀναφορά του ὀφείλει γὰ ἐπισυνάπτῃ ὅλα τὰ ἔγγραφα, εἴη ὑπάρχουν, καὶ γὰ ἀναφέρει καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων, εἴη ἦναι.

Ἄρθ. 2. Ἡ ἀγωγή αὕτη κοινοποιεῖται ἀμέσως εἰς ἀντίγραφον πρὸς τὸν ἐναγόμενον, ὅστις ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν χρεωστεῖ γὰ παρουσιάσῃ ἐγγράφως τὴν ἀπολογία του μὲ τὸν ἴδιον, ὡς ἄνωθεν, τρόπον καὶ μὲ τὰς αὐτὰς ἀποδείξεις.

Ἄρθ. 3. Λαβὸν τὸ *Εἰρηνοδικεῖον* τὰ διαληφθέντα ἔγγραφα, κοινοποιεῖ τὴν ἀπολογία πρὸς τὸν ἀντίδικον καὶ προσδιορίζει τὴν ἡμέραν τῆς συζήτησεως, κλητεῖ τὰ μέρη καὶ τοὺς μάρτυρας, εἴη ὑπάρχουν, γὰ ἐμφανισθῶσι μὲ ὅσα ἔγγραφα δὲν ἐπαρουσιάσθησαν εἰσέτι, καὶ ἐμφανισθέντων τῶν μερῶν, ὡς εἴρηται, γίνεται ἡ συζήτησις καὶ ἐκδίδει τὸ *Εἰρηνοδικεῖον* τὴν ἀπόφασίν του.

Ἄρθ. 4. Ἐὰν τὸ μέρος δὲν ἐμφανισθῇ ἢ ὑπόθεσις δικάζεται ἐν ἀπουσίᾳ ἢ ἐν ἑλλείψει, καὶ εἴη μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ μὴ ἐμφανισθεὶς πάλιν παρουσιασθῇ διὰ γὰ δώση τοὺς λόγους τῆς ἑλλείψεως καὶ ἢ ὑπόθεσις δὲν ὑπερβαίῃ τὴν ποσότητα ἑκατὸ γροσίων, ἢ ἀπόφασις νομίζεται ἐκτελεστέα καὶ ἐκτελεῖται· εἴη δὲ ἐμφανισθῇ ὡς ἄνωθεν, ἢ ὑπόθεσις θεωρεῖται ἐκ νέου, τὰ δὲ ἔξοδα τῆς πρώτης ἀποφάσεως μένουν εἰς βάρος τοῦ μὴ ἐμφανισθέντος.

Ἄρθ. 5. Καὶ ὁὔποτε ἢ ὑπόθεσις ὑπερβαίνει τὰ γρόσια ἑκατὸ πάντοτε μὲ τὸν ἴδιον καὶ ἄνωθεν τρόπον τῶν ἀναφορῶν καὶ ἀποδείξεων εἰσάγεται καὶ ἀποφασίζεται· γενομένης δὲ ἐφέσεως, τὸ *Εἰρηνοδικεῖον* χρεωστεῖ ἀμέσως γὰ διευθύνῃ αὐτὴν μὲ τὴν ἀπόφασιν καὶ ὅλα τὰ ἔγγραφα πρὸς τὸν *Εἰσαγγελέα* διὰ γὰ εἰσαχθῇ ἢ δίκη εἰς τὸ *Κεντρικὸν Δικαστήριον*.

Τμ ἦμα δεύτερον.

Πταίσματα.

Ἄρθ. 6. Ἄμα ὁ ἀρμόδιος πολιτάρχης πληροφορηθῇ περὶ πταίσματος τιςος θέλει ἀμέσως συλλαμβάνει τὸν ἔνοχον, καὶ ὅπου Ἄστυνόμος δὲν ὑπάρχει, παρουσιάζει τὸν συλληφθέντα εἰς τὴν *Δημαρχίαν* καὶ λαμβάνονται ἀμέσως αἱ ἀναγκαῖαι ἐξομολογήσεις καὶ ἀποδείξεις, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος μαζῇ, εἴη ὑπάρχει, διειθύνεται ὁ συλληφθεὶς πρὸς τὸν *Τμηματικὸν Ἄστυνόμον*, καὶ εἰς τὸ τμῆμα ὅπου δὲν ὑπάρχει αὐτός, κατ' εὐθείαν εἰς

τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον. Ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος παραπέμπει ταῦτα πάντα ἀμέσως πρὸς τὸν εἰσαγγελέα, ὅστις ἐπιφορτίζει τὰς κατηγορίας εἰς ἓνα τῶν συνηγόρων.

Ἄρθ. 7. Ὃπου ὑπάρχει ἀστυνόμος, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνεργεῖ τὴν συλλαβὴν, λαμβάνει τὰς ἐξετάσεις καὶ ἀποδείξεις καὶ κάμνει τὴν κατηγορίαν.

Ἄρθ. 8. Ἐὰν τὸ πταῖσμα δὲν ἐπιδέχεται περισσότερον τῶν τριῶν ἡμερῶν φυλάκισιν καὶ τὴν ποσότητα ὀγδοήκοντα γροσίων δι' ἔξοδα καὶ πρόστιμον, ἡ κατηγορία διευθύνεται πρὸς τὸ πταισματοδικεῖον μαζῇ μὲ ὅλα τὰ ἔγγραφα τῆς διαδικασίας.

Ἄρθ. 9. Ἡ κατηγορία κοινοποιεῖται ἀμέσως πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ὅστις ὀφείλει ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νὰ παρουσιάσῃ ἀνυπερθέτως πρὸς τὸ πταισματοδικεῖον τὴν ἀπολογία του.

Ἄρθ. 10. Παρουσιασθείσης τῆς ἀπολογίας, ὁ πρόεδρος τοῦ πταισματοδικείου τὴν κοινοποιεῖ ἀμέσως εἰς τὸν ἐνάγοντα καὶ προσδιορίζει τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως, χωρὶς νὰ δύναται ποτε νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν περισσότερον ἀπὸ δύο ἡμέρας, ἀφ' ἧς ἐπαρουσιάσθῃ ἡ ἀπολογία.

Ἄρθ. 11. Καὶ ὁ κατήγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος δύναται εἰς κάθε περίστασιν νὰ λάβουν τὴν ἄδειαν νὰ ἀναγνώσουν τὰ ἔγγραφα τῆς διαδικασίας των, ἕως ὅτου ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφασις, καὶ νὰ ἀπαιτήσουν μάλιστα καὶ ἀντίγραφα.

Ἄρθ. 12. Ἡ ἀπόφασις τοῦ πταισματοδικείου, διὰ κάθε πρᾶξιν τῆς ὁποίας ἡ ποινὴ δὲν ὑπερβαίνει τριήμερον φυλάκισιν καὶ ἔξοδα καὶ πρόστιμον μέχρις ὀγδοήκοντα γροσίων, εἶναι ἐκτελεστέα· πρέπει ὅμως πάντοτε νὰ τὴν διευθύνῃ ὁ πταισματοδίκης πρὸς τὸν εἰσαγγελέα διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἡμετέρου ἐπίτροπου.

Ἄρθ. 13. Ὁ διορισθεὶς συνηγόρος ἢ ὁ ἀστυνόμος ἐκπληροῖ εἰς τοιαύτην περίστασιν τὰ χρῆσθαι ἀρτεῖσαγγελέως.

Ἄρθ. 14. Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ τμήματα 3 καὶ 4 περὶ συζητήσεων καὶ διασκέψεων θέλει ἐνεργεῖνται καὶ εἰς τὰ εἰρηνοδικεῖα ἢ πταισματοδικεῖα.

Ἄρθ. 15. Πᾶσα ἀνάκρισις πράξεως, ἣτις ἐπέφερε πληγὴν μὲ αἷμα καὶ ἐπιφέρουσα ἔξοδα καὶ πρόστιμον ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα γροσία, θέλει διευθύνεται πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἀστυνόμου μὲ τὴν κατηγορίαν του, συκωδευμένην μὲ τὸν ἐνοχον

ἢ ἐνόχους καὶ μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, εἰ ὑπάρχει. Ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος ὀφείλει γὰρ διευθῆναι τὰ πάντα ἀμέσως πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν διὰ τὰ τέλη τῆς δικαιοσύνης· εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὁ ἐπιφορτισθεὶς συνήγορος διευθύνει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν εἰσαγγελέα μὲ τὴν κατηγορίαν του τὰ ἐγχειρισθέντα πρὸς αὐτὸν ἔγγραφα.

* Ἀρθ. 16. Καὶ ἐκδοθείσης τῆς ἐκτελεστέας, ὡς ἄνωθεν, τοῦ φυλακισμοῦ τῶν τριῶν ἡμερῶν κτλ. ἀποφάσεως, τὰ μέρη ἔχουσι τὸ δικαίωμα πάντοτε γὰρ παρουσιάσωσι τὴν ἔφεσιν των ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας.

* Ἀρθ. 17. Τὴν ἔφεσιν ταύτην μὲ ὅλα τὰ τῆς διαδικασίας ἔγγραφα, μὲ τὴν ἀπόφασιν καὶ μετὰ τοῦ ἐνόχου θέλει διευθῆναι ἀμέσως ὁ πταισματοδίκης πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον, ὅστις θέλει τὰ παραπέμπει ἀμέσως πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν διὰ γὰρ ἐπεξεργασθῆ, εἰ ἂν οἱ τύποι ἐφυλάχθησαν.

* Ἀρθ. 18. Ὁ εἰσαγγελεὺς παρουσιάζει τὴν ὑπόθεσιν μὲ τὴν διάσκεψιν τοῦ δικαστηρίου, γρωμοδοτεῖ, καὶ τὸ δικαστήριον ἐκδίδει τὸ βούλευμά του, διὰ τοῦ ὁποίου ἢ ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ τύποι ἐφυλάχθησαν, καὶ τότε ὁ εἰσαγγελεὺς ζητεῖ τὸ ἔνταλμα τῆς ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου ἢ εἰσάγει τὴν δίκην εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν νόμον.

Ταῦτα πάντα ὀφείλουσι γὰρ γίνωσιν ὅσον τάχος. Εἰς πᾶσαν ἀγωγὴν ἢ ἔφεσιν ὀντάται ὁ ἐνάγων γὰρ ἦναι ἰδιώτης κατήγορος, καὶ τότε ὁ εἰσαγγελεὺς ἢ οἱ αὐτ' αὐτοῦ ἐκπληροῦσι μόνον τὸ ἄρθρον 33 τοῦ παρόντος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Κεντρικὸν δικαστήριον.

Τμῆμα πρῶτον.

Πολιτικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἀγωγαί.

* Ἀρθ. 19. Ἄμα ὁ εἰσαγγελεὺς λάβῃ τὴν διαδικασίαν ἢ τὴν ἀγωγὴν καὶ διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του, ὀφείλει γὰρ παρατηρήσῃ εἰ ἂν ἐλήφθησαν ὅλαι αἱ ἀναγκαῖαι ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν γὰρ τὰς λάβῃ.

* Ἀρθ. 20. Τούτου τελειωθέντος, ὁ εἰσαγγελεὺς προσδιορίζει τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως καὶ κλητεύονται οἱ διάδικοι γὰρ ἐμφανισθῶ-

σιν· αὐτοὶ δύνανται γὰρ ἦναι συνωδευμένοι μὲ τὸν ἀναφορογράφον τῶν διὰ τὰ συμβουλευόντων καὶ ὑπερασπιζόντων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄρθ. 21. Ἐλθούσης τῆς προσδιορισθείσης ὥρας, ὁ κλητὴρ ὑψηλῆ τῆ φωνῆ κράζει τὰ ὀνόματα τῶν τε διαδίκων καὶ τῶν μαρτύρων αὐτῶν, εἴαν ὑπάρχωσι, καὶ ὁ γραμματεὺς ἀρχίζει τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως καὶ κάμνει ἐν συνόψει μείλαν τῶν οὐσιωδεστέρων περιστάσεων.

Ἄρθ. 22. Εἰς τῶν δικαστῶν ἢ ἄλλος τις γραμματεὺς κάμνει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀγωγῆς, ὁ πρόεδρος ἐξετάζει τοὺς μάρτυρας, εἴαν ὑπάρχωσι, καὶ ἐκτελεῖ τέλος πάντων ὅσα τὰ καθήκοντά του τὸν ὀδηγοῦσι, καὶ ἡ ἀπόφασις συντάσσεται, ὑπογράφεται καὶ ἀναγιγνώσκεται ὑπὸ τοῦ προέδρου εἰς ἄλλην ἡμέραν συνεδριάσεως καὶ ὅσον οἶόν τε ταχύτερον.

Ἄρθ. 23. Ὁ μὴ δυνάμενος ἐμφανισθῆναι τὴν ἡμέραν τῆς συζήτησεως ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων δι' ἐμπορικὰς ἢ πολιτικὰς ὑποθέσεις διάδικος δύναται ν' ἀποκαταστήσῃ ἀντιπρόσωπόν του, ὅστις, ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν συζήτησιν, ὀφείλει γὰρ παρουσιάσῃ εἰς τὸν πρόεδρον τὸ ἀντικαταστατικὸν τοῦτο ἔγγραφον.

Τ μ ῆ μ α δ ε ὑ τ ε ρ ο ν .

Ἐγκληματικαὶ δίκαι.

Ἄρθ. 24. Λαβὼν ὁ εἰσαγγελεὺς τὰ ἔγγραφα τῆς διαδικασίας, θεωρεῖ εἴαν ἡ ἀνάκρισις ἐγένετο πληρεστάτη καὶ εἰς ἐναντίαν περιπτῶσιν ἐνεργεῖ τὰ περὶ τούτου δέοντα.

Ἄρθ. 25. Διεκπεραιώσεως τῆς ἀνακρίσεως, εἴαν ἦναι ὑπόθεσις εἰς τὴν ὁποίαν τὸ δημόσιον ἐρέχεται, εἴαν ἦναι δίκη τὴν ὁποίαν ὁ εἰσαγγελεὺς ἐξ ἐπαγγέλματος προσκαλεῖται γὰρ διεκδικήσῃ, ὁ δημόσιος οὗτος ὑπουργὸς διευθύνει τὴν κατηγορίαν του κατὰ τοὺς τύπους εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κοινοποιεῖται ἀμέσως εἰς τοὺς κατηγορούμενους.

Ἄρθ. 26. Ἐὰν δὲ ἡ κατηγορία ἦναι ἰδιωτικὴ, κοινοποιεῖται ἀμέσως ἡ κατηγορία πρὸς τὸν κατηγορούμενον.

Ἄρθ. 27. Καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις ὀφείλει ὁ κατηγορούμενος γὰρ παρουσιάσῃ τὴν ἀπολογίαν του, ἣτις κοινοποιεῖται ὅπου δεῖ, καὶ προσδιορίζεται ἀμέσως ἡ ἡμέρα τῆς συζήτησεως καὶ εἰδοποιεῖται περὶ τούτου τὰ μέρη καὶ οἱ μάρτυρες.

Τμήμα τρίτον.

Συζητήσεις.

Ἄρθ. 28. Ἡ προσδιορισθεῖσα συνεδρίασις ἀρχίζει μὲ τὴν παρὰ τοῦ κλητῆρος ἐκφώνησιν τοῦ ὀνομαστικοῦ καταλόγου καὶ ὁ γραμματεὺς βασιᾶ πρακτικὰ ὄλων τῶν οὐσιωδεστέρων περιστάσεων τῆς συνεδριάσεως.

Ἄρθ. 29. Εἰς τῶν δικαστῶν ἢ ἄλλος τις ἐπὶ τοῦτω διωρισμένος κάμνει ἀνάγνωσιν ὄλων τῶν ἐγγράφων τῆς διαδικασίας, ἀρχίζων ἀπὸ τῆν κατηγορίαν ἢ καταμῆνυσιν.

Ἄρθ. 30. Ὁ πρόεδρος ἀκολούθως προοδεύει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν παραδεχθέντων κατὰ νόμον μαρτύρων, ἀφ' οὗ τοὺς δώσει τὸν ἀποχρῶντα ὄρκον.

Ἄρθ. 31. Ὁ δημόσιος κατήγορος ἢ ὁ καταμηνυτῆς κάμνει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κατηγορίας του, ὃ δὲ κατηγορούμενος μόνος του ἢ διὰ τοῦ συνηγόρου του ἀπολογεῖται. Ἐπαναλαμβάνεται ἐὰν θέλη ὁ κατήγορος, ἀλλὰ πάντοτε τὸν τελευταῖον λόγον τὸν ἔχει ὁ κατηγορούμενος.

Ἄρθ. 32. Ὁ δημόσιος κατήγορος χρεωστεῖ πάντοτε τόπον εἰς τὸ τέλος τῆς ἐγγράφου κατηγορίας, ὅσον καὶ τῶν ἀναπτύξεων του, καὶ κάμνει μὲν τὸ ἄρθρον τοῦ νόμου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασιᾶ τὴν κατηγορίαν του· τὸ ἴδιον ὀφείλει καὶ ὁ καταμηνυτῆς ἢ ιδιώτης κατήγορος.

Ἄρθ. 33. Ἄμα ὁ πρόεδρος στοχασθῆ ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἔλαβεν ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἀνάπτυξιν, ἀνακηρύττει τὰς συζητήσεις διεκπεραιωμένας, καὶ ἐὰν ὁ εἰσαγγελεὺς δὲν ἦναι, ὁ κατήγορος γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ ἡ συνεδρίασις διαλύεται ἀμέσως.

Τμήμα τέταρτον.

Διάσκεψις καὶ ἀπόφασις.

Ἄρθ. 34. Ἀποπερατωθείσης τῆς συζητικῆς συνεδριάσεως, τὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου, ἐκτὸς τοῦ εἰσαγγελέως, μεταβαίρουσιν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν διασκέψεων, ὅπου ὁ πρόεδρος ἐπαναλαμβάνει τὴν σειράν τῆς συζητήσεως, καὶ ἀφ' οὗ ὁ κάθε δικαστῆς κάμνει τὰς παρατηρήσεις καὶ διασκέψεις του, ὃ πρόεδρος ζητεῖ τὴν γνώμην ἐνὸς ἐκάστου τῶν δικαστῶν, προσθέτει τελευταῖον τὴν ἰδικήν του, πάντοτε

κατὰ νόμον καὶ διὰ τῆς πλειψηφίας, μὲ κάθε ἀρμοσίαν καὶ ἡσυχίαν, συνακούονται καὶ σχεδιάζεται τὸ ἀποφασιστικὸν μέρος τῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθ. 35. Σχεδιασθέντος τοῦ μέρους τούτου τῆς ἀποφάσεως κατὰ τὸ ἄρθρον 34 τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου, μεταβαίνουν ὅλα τὰ μέλη εἰς τὸν τόπον τῶν δημοσίων συνεδριάσεων καὶ ὁ πρόεδρος ἀπαγγέλλει τὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τῶν μερῶν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Τ μ ῆ μ α π ρ ῶ τ ο ν καὶ δ ε ὑ τ ε ρ ο ν .

Περὶ ἀρείου πάγου καὶ ἐκτάκτων ἐπιτροπῶν.

Ἄρθ. 36. Πᾶσα ἀπόφασις, μὴ περιέχουσα περισσότερον τῶν ἑξ μηνῶν φυλάξις καὶ ἑκατὸν γροσίων πρόστιμον, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ δικαστηρίου, εἶναι ἐκτελεστὰ καὶ ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος θέλει τὴν ἐπικυροῦν, ἀφ' οὗ ἀκούσῃ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ εἰσαγγελέως μὲ τὰς ἀποδείξεις ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη κατὰ τοὺς προσδιορισθέντας τύπους.

Ἄρθ. 37. Πᾶσαν ἀπόφασιν ὑπερβαίνουσαν τὰς συλληφθείσας δύο περιπτώσεις ἢ ἐκδοθεῖσαν ἐναντίον τῶν τύπων, ἀκούσας τὴν γνωμοδότησιν τοῦ εἰσαγγελέως ὁ ἀρειος πάγος, συγκελεμένος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς Βουλῆς, τὴν ἀπορρίπτει.

Ἄρθ. 38. Εἰς τὴν ἰδίαν συνεδρίαν τῶν διασκεψέων, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων ἢ ἀκύρωσις ἔλαβε χώραν, τὸ ἀκυρωτικὸν διορίζει μίαν ἑκτακτὴν ἐπιτροπὴν, τῆς ὁποίας ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος θέλει εἶσθαι ὁ πρόεδρος, ἥτις ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ θέλει προσδεύσει εἰς τὴν συζήτησιν, διάσκεψιν καὶ ἀπόφασιν ὀριστικὴν τῆς ὑποθέσεως.

Ἄρθ. 39. Τὰ περὶ συζήτησεως κτλ. ἄρθρα 28 — 32 τοῦ παρόντος θέλει ἐνεργοῦνται καὶ εἰς ἐκτάκτους ἐπιτροπὰς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τ μ ῆ μ α π ρ ῶ τ ο ν .

Ἐνορκον δικαστήριον.

Ἄρθ. 40. Ἀφ' οὗ συνεδριάσων οἱ ἔνορκοι, ὁ πρόεδρος αὐτῶν τοὺς δίδει τὸν ὄρκον κατὰ τὸν νόμον καὶ ἀμέσως εἰσάγεται ἡ ὑπόθε-

σις καθὼς καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν δικαστήριον, οἱ ἔνορκοι ἢ ὅλοι ὁμοφώνως ἢ ἕκαστος αὐτῶν ἔχει τὸ δικαίωμα τὰ ἐρωτᾷ τὸν κατηγορούμενον πρὸς φωτισμὸν του.

Ἄρθ. 41. Διεκπεραιωθείσης τῆς συζητήσεως ὡς εἰς τὰ ἄρθρα 28—32 τοῦ παρόντος, διακηρύττει ὁ πρόεδρος τὸ πέρας τῶν συζητήσεων, διαλύεται ἡ συνεδρίασις καὶ μεταβαίνουν οἱ ἔνορκοι εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν διασκέψεων.

Ἄρθ. 42. Τελειωθείσης τῆς διασκέψεως, ὀφείλει ὁ κάθε ἔνορκος τὰ εἶπη μόνον εἰς δύο λέξεις ναὶ ἢ ὄχι, εἰὰν ὁ κατηγορούμενος ἦναι ἢ ὄχι ἔνορκος τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας καὶ μὲ ὅποιαν περιστάσιν ἐπιβαρυντικὴν ἢ ἐλαφρυντικὴν δῆλα δῆ.

Ἄρθ. 43. Εἰς τὴν γνωμοδότησιν τοῦ ἔνορκου, ἡ πεποιθήσις μόνον τῆς συνειδήσεως ἀπαιτεῖται καὶ ὄχι ποτὲ ἢ κατὰ νόμον ἀπόδειξις τοῦ ἐγκλήματος.

Ἄρθ. 44. Ὁ πρόεδρος συνάξει τὰς ψήφους, προσθέτει τὰς δύο ἰδικὰς του καὶ κατὰ πλειοψηφίαν συνθέτεται παρευθὺς ἢ ὁμολόγησις τῶν ὀρκωτῶν καὶ ὑπογράφεται παρὰ τῶν ἰδίων. Τότε οἱ ἔνορκοι μεταβαίνουν εἰς τὸν τόπον τῶν συζητήσεων, ὅπου ἐνώπιον τοῦ εἰσαγγελέως ὁ πρόεδρος ὑψηλῇ τῇ φωνῇ θέλει ἀναγνώσει τὴν λακωνικὴν ὁμολόγησιν τοῦ ἔνορκου δικαστηρίου.

Ἄρθ. 45. Ἡ ὁμολόγησις αὕτη παραδίδεται ἀμέσως εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ κεντρικοῦ δικαστηρίου, ὅστις συγκαλεῖ ἀμέσως τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ καταστήματος, ἐφαρμόζουσι τὰ ἄρθρα τοῦ νόμου, συνθέτεται ἢ ἀπόφασις, ὑπογράφεται, καὶ ἐκπληροῖ ὁ πρόεδρος τὸ ἄρθρον 35 τοῦ παρόντος.

Ἄρθ. 46. Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ἐκτελεστὴ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Τ μ ῆ μ α δ ε ὕ τ ε ρ ο ν .

Περί ἐπιεικειᾶς.

Ἄρθ. 47. Ἡ ἐπιεικεία δὲν ἐκτείνεται εἰ μὴ εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ἀποφάσεις.

Ἄρθ. 48. Ἡ ἐπιεικεία καὶ ἐλάττωσις τῆς ποινῆς δὲν ἀρῆκουσι εἰ μὴ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν κατὰ καιρὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον.

Ἄρθ. 49. Τόσον ἡ ἔντιμος Βουλὴ ὅσον καὶ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ εἰσαγγελία δύναται τὰ ἐπικαλεσθῆναι ὑπὲρ τῶν καταδικασθέντων

τὴν μνησθεῖσαν ἐπιείκειαν ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς.

Ἄρθ. 50. Καὶ τοῦ ἰδίου καταδικυσθέντος δὲν ἀφαιροῦνται τὰ διαληφθέντα μέσα.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Γενικοὶ ὅρισμοί.

Κατ' ἐρήμην δίκη κτλ.

Τμ ἤμα πρῶτον.

Περὶ τῶν μὴ ἐμφανιζομένων τὴν ἡμέραν τῆς δίκης,
περὶ τῶν ἀπόντων ἢ δραπετευσάντων.

Ἄρθ. 51. Ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἦναι ἀπὼν ἢ ἐδραπέτευσεν, τότε γίνεται προκήρυξις καὶ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου ἐντὸς εἰκοσιν ἡμερῶν μετὰ τὴν διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Σμύρνης ἢ διὰ τῆς ἀρμοδίου δημαρχίας πρόσκλησιν, καὶ μὴ ἐμφανισθέντος ἢ ὑπόθεσις δικάζεται κατ' ἐρήμην.

Ἄρθ. 52. Τόσον διὰ τὸν κατ' ἐρήμην ὅσον καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμφανισθέντας, ἄρθρον 4 τοῦ παρόντος, τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ὀφείλει καὶ κοινοποιήσῃ εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη τὴν ἀπόφασίν του. Τὸ ἀντίγραφον πρὸς τοὺς μὴ ἐμφανισθέντας, ἀπόντας ἢ δραπετευσάντας παραδίδεται εἰς τὴν οἰκίαν ἢ εἰς τὸν πλησιέστερον συγγενῆ αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἀρμόδιαν δημαρχίαν.

Ἄρθ. 53. Ὅλα αὐτὰ ἐνεργοῦνται καὶ ἡ ἀπόφασις ἐκτελεῖται ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιον, ὀψέποτε ματαιωθῶν καὶ ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὅποια ὀφείλουσαν καὶ καταβάλλουσαν αἱ ἀρμόδιαι Ἀρχαὶ πρὸς συλλαβὴν τῶν διαληφθέντων.

Τμ ἤμα δεύτερον.

Περὶ δημοσιότητος συνεδριάσεων.

Ἄρθ. 54. Ὅλαι αἱ συζητήσεις θέλει γίνονται ἐπὶ ἀκροῦσει ἀπάντων, ἐκτὸς μόνον ὅταν ὁ εἰσαγγελεὺς παρατηρήσῃ ὅτι ἡ ἠθικὴ ἢ ἡ μυστικότης τῶν ἀναγνωσθησομένων ἐγγράφων ἢ τῶν ἐξετασθησομένων περιστάσεων ὑπαγορεύουν τὴν μυστικότητα τῆς συζητήσεως.

Τμῆμα τρίτον.

Περὶ ἐμφανίσεως ὀρκωτῶν καὶ μαρτύρων.

**Ἀρθ. 55.* Ὁ ἔνορκος δικαστὴς ὀφείλει νὰ παρουσιάσῃται εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπιτροπον ἐντὸς τῆς κοινοποιουμένης προθεσμίας· ἄλλως πῶς ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον.

**Ἀρθ. 56.* Ὅλοι οἱ μάρτυρες εἶναι ὑπόχρεοι ἐπὶ ποιῆ προστίμου, συλλαβῆς καὶ ἐνίοτε φυλακισμοῦ νὰ παρουσιάζωνται τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως εἰς τὸ δικαστήριον, ὅταν λάβουν ἐγκαίρως τὴν εἰδοποίησιν.

Τμῆμα τέταρτον.

Περὶ ἐξαιρέσεων.

**Ἀρθ. 57.* Μίαν ἡμέραν πρὶν τῆς συζητήσεως δύναται ὁ εἰσαγγελέως, ὁ καταμηνυτὴς ἢ ὁ ἐνάγων νὰ παρουσιάσῃ ἐγγράφως εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς ἀποχρῶντας λόγους πρὸς ἐξαιρέσιν δικαστοῦ ἢ ὑπαλλήλου τινός.

**Ἀρθ. 58.* Ἀμα τελειώσῃ ὁ κλητὴρ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὀνομαστικοῦ καταλόγου τῶν μαρτύρων, ἐμποροῦν οἱ ρηθέντες νὰ εἰπουν τοὺς ἀποχρῶντας λόγους πρὸς ἐξαιρέσιν μαρτύρων τινῶν.

**Ἀρθ. 59.* Καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίστασιν τὸ δικαστήριον ἀποφασίζει ἀμέσως περὶ τῶν διαλειφθέντων ἀντικειμένων.

Τμῆμα πέμπτον.

Περὶ σχεδιάσεως ποινικῆς ἀποφάσεως.

**Ἀρθ. 60.* Εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις, ἄμα τελειώσῃ ἢ συζητήσῃ, ἀρχίζει ἢ διάσκεψις καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει οἱ δικασταὶ δὲν δύναται νὰ διαλυθῶσιν ἢ νὰ ἀπομακρυνθῶσιν, ἐὰν πρότερον δὲν σχεδιασθῇ καὶ δὲν ὑπογραφῇ τὸ ἀποφασιστικὸν μέρος τῆς ἀποφάσεως διὰ νὰ ἐνεργηθῇ τὸ ἄρθρον 35 τοῦ παρόντος.

Τμῆμα ἕκτον.

Περὶ κοινοποιήσεως ἀποφάσεων καὶ ἐξόδων.

**Ἀρθ. 61.* Ὡς πρὸς τὰ ἐγκληματικὰ κάθε ἀπόφασις πρέπει νὰ κοινοποιῆται εἰς τὰ μέρη ἐντὸς τεσσαράκοντα ἑξῶν ὡρῶν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ προέδρου γενομένην ἐπαγγελίαν.

Ἄρθ. 62. Αἱ δὲ πολιτικαὶ κτλ. ἀποφάσεις κοινοποιῦνται εἰς τὰ μέρη τῆν ἰδίαν ἡμέραν, ὅπου ὑπογραφῶσιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν.

Ἄρθ. 63. Τὰ ἔξοδα τὰ δικαστικά, οἷον ἐγγράφων, ἀποφάσεων, συνηγόρων καὶ ἕτερα ὅμοια ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει δὲν δύνανται γὰ ἀποφασισθῶν εἰς βάρος τοῦ λαβόντος τὸ δίκαιον.

Τ μ ῆ μ α ἔ β δ ο μ ο ν.

Περὶ ἐφέσεων ἢ ἐκκλήσεων.

Ἄρθ. 64. Πᾶσα ἔφεσις ἢ ἐκκλήσις πρέπει γὰ παρουσιάζεται ἐγγράφως εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπαγγέλλεται ἢ ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ προέδρου, εἴη αὐτὴ ἦναι ἐγκληματικὴ, εἴη δὲ ἦναι πολιτικὴ κτλ. ἀφ' ἧς ἡμέρας κοινοποιηθῆ εἰς τὰ μέρη.

Ἄρθ. 65. Τῆν ἔφεσιν ἢ ἐκκλήσιν ὀφείλει τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον γὰ κοινοποίησιν ἀμέσως εἰς τὸν ἀντιδικὸν ἢ ἀντιδικούς.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟΝ.

Ἄ ρ θ ρ ο ν ἀ κ ρ ο τ ε λ ε υ τ α ῖ ο ν.

Ἄρθ. 66. Κάθε ἀπόφασις ἐκτελεστέα θέλει φέρει τὸ ἔνταλμα ἐκτελέσεως, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου.

Ἄρθ. 67. Ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ παρὸν διάταγμα καὶ ἐκεῖνο τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων κτλ. ἐγχειρισθῶσιν εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον, κἀνεὶς ἐκτὸς τῶν εἰς αὐτὸν μνημονευθεισῶν Ἀρχῶν, ὑπουργῶν καὶ ὑπαλλήλων δὲν θέλει εἰς τὸ ἐξῆς ἐπεμβαίνουσι εἰς τὰ τοῦ δικαστικοῦ κλάδου.

Σὺν τῷ ἀνωτέρω τῆς δικονομίας ἐγχειριδίῳ ἐξεδόθη καὶ ὁ ἐπόμενος Ὄργανισμὸς τῶν δικαστηρίων τῆς Σχῆμας ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν δεκάτης ἑκτῆς Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου ἔτους καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος Στεφάνου Βογορίδου.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ βίῳ οὐδεμίᾳ κοινωρίᾳ δύνανται γὰ εὐημερήσῃ ἄνευ νόμων, οὐδ' εἶναι ποτε δυνατόν γὰ ὑπάρξῃ ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια ζωῆς, τιμῆς καὶ ἰδιοκτησίας εἰς τοὺς πολίτας ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι τακτικὰ δικαστήρια, τῶν ὁποίων ἔργον εἶναι τὸ γὰ ἐφαρμύζωσι τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, διεκδικοῦντα τοὺς ἀπ.λοῦς καὶ τιμίους πολίτας

ἐπηρεαζομένους παρὰ τῶν κακοποιῶν, ραδιούργων καὶ φιλοδίκων, τούτου ἔνεκα ἐλάβομεν εἰς ἐμβριθῆ καὶ ὠρίμην σκέψιν τὰ περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας Σάμου, μηθόλως ἀρεχόμενοι γὰρ βλέπωμεν τὸν υπεραγαπητὸν ἡμῶν λαὸν αὐτῆς ἐν μέρει μὲν καταθλιβόμενον ὑπὸ τῆς ἀδικίας καὶ πορνείας, ἐν μέρει δὲ παρεκτρεπόμενον ἔσθ' ὅτε εἰς ἀνομίας καὶ τρέβους ἀπειθείας καὶ ἀνομίας, κάρτεϋθεν αὐτὸν τε περιπίπτοντα εἰς δυστυχήματα καὶ ζημίας καὶ ἡμᾶς οὐχ' ἥττον καθιστῶντα εἰς τὴν ἀνάγκην ἐπινοήσεως καὶ ἐφαρμογῆς δραστηριωτέρων μέτρων εἰς ἐπανόρθωσιν.

Καὶ ἐπειδὴ ἀπέναντι τῆς ἐν παντὶ τόπῳ ἐπὶ τοῦ πεφωτισμένου τούτου αἰῶνος ὑπαρχούσης δικαστικῆς εὐταξίας καὶ εὐνομίας ἤθελεν εἶναι παντάπασιν ἐπιλήψιμον καὶ ἀνάξιον τοῦ ἡγεμονικῶς ἡμῶν χαρακτήρος, εἴαν μὲν ὡμεν ἀδιάφοροι θεαταὶ τῶν γινομένων ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας παρεκτροπῶν, ἀδικιῶν καὶ ἄλλων ἀταξιῶν καὶ καταχρήσεων ἐν ἐλλείψει τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, διὰ ταῦτα συμφῶνως μὲ τὴν ὑψηλὴν βούλησιν τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας, ἥτις, ἔχουσα σπουδαιότατον ἀντικείμενον τῶν ἐφέσεων τῆς τὴν ἐξ ἴσου διανομῆν τοῦ δικαίου εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς, κατέστησεν ἐπὶ τούτῳ ἀρὰ πᾶσαν τὴν ἐπικράτειάν τῆς τακτικὰ δικαστήρια, ἐκρίναμεν ἐπ' ἀναγκῆς καὶ σωτηριῶδες γὰρ βάλωμεν ἐκ νέου εἰς ἐνέργειαν τὰ ἐπὶ μικρὸν διακοπέντα ἔνεκα τῶν περιστάσεων δικαστήρια τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας καὶ, δίδοντες εἰς αὐτὰ ρυθμὸν βελτίονα τοῦ προτέρου διατικῶν τροποποιήσεων καὶ νέων κανονισμῶν, διατάσσομεν τὰ ἑξῆς.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὴν ἐσχάτην ἐν Σάμῳ ὀχλαγωγίαν διαλυθέντα δικαστήρια ἀντικαθίστανται ἐκ νέου μὲ τὰς ἐφεξῆς ἀναγκαίας τροποποιήσεις.

Μέρος πρῶτον.

Εἰρηνοδικεῖα.

Πταισματοδικεῖα.

Κεντρικὸν Δικαστήριον.

Ἄρειος Πάγος.

Εἰρηνοδικεῖα καὶ Πταισματοδικεῖα.

Ἄρθ. 1. Ἄπαντες οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σάμου παντὸς ἐπαγ-

γέλυτος καὶ πάσης τάξεως, ἄνευ ἐλαχίστης ἐξαιρέσεως, ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν συστηθέντων δικαστηρίων.

Ἄρθ. 2. Τὰ εἰρηοδικεῖα καὶ τὸ κεντρικὸν δικαστήριον, καθ' ἑν εἰς ἀρμοδιότητά του, θέλει θεωρεῖ πολιτικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις καὶ αὐτὰς δὲ τὰς ἐμπορικὰς θέλει διεκπεραιεῖ καθ' ἃς περιπτώσεις ὁ νόμος δὲν ἐξηγεῖται.

Ἄρθ. 3. Εἰς κάθε μεγάλον χωρίον ἢ κωμόπολιν ὁ δήμαρχος καὶ ἄλλοι δύο παρὰ τῆς διοικήσεως διορισθησόμενοι πᾶρεδροι θέλουσι μετὰ τοῦ γραμματέως ἀποτελεῖ τὸ εἰρηοδικεῖον.

Ἄρθ. 4. Αἱ δημαρχίαι τῶν τεσσάρων τμηματικῶν κωμοπόλεων θέλουσιν ἀποτελεῖ τὰ πταισματοδικεῖα ὡς πρὸς τὰ πταίσματα, περὶ τῶν ὁποίων θέλουσιν ὀδηγηθῆ παρὰ τῆς διοικήσεως.

Ἄρθ. 5. Εἰς ὅσας κωμοπόλεις ὑπάρχουν δύο δήμαρχοι, δύναται ἡ διοίκησις νὰ διατάξῃ ὥστε ὁ καθεὶς καθ' ἑξαμηνίαν νὰ προεδρεύῃ τὸ εἰρηοδικεῖον ἢ ὁ γεροντότερος νὰ προεδρεύῃ καὶ ὁ ἕτερος ὡς πρὸς τὰ δικαστικὰ νὰ παρεδρεύῃ.

Ἄρθ. 6. Τὰ εἰρηοδικεῖα θέλουν ἀποφασίζεῖ ὀριστικῶς ὅλας τὰς ὑποθέσεις, μὴ ὑπερβαίνουσας τὰ γρόσια ἑκατόν.

Μέρος δεύτερον.

Κεντρικὸν Δικαστήριον.

Ἄρθ. 7. Εἰς τὴν καθέδραν τῆς διοικήσεως θέλει ἐδρεύει τὸ κεντρικὸν δικαστήριον, συγκείμενον ἐξ ἑνὸς προέδρου, δύο δικαστῶν, ἑνὸς εἰσαγγελέως, δύο γραμματέων καὶ τῶν δημοσίων συνηγόντων, τοὺς ὁποίους ὁ πρόεδρος μετὰ τῶν δικαστῶν θέλουν προτείνει ὡς ἱκανοὺς τὸ ἐπάγγελμα καὶ κατὰ τὴν διαγωγὴν τιμῶν διὰ τὰ τοὺς ἐπικυρώνη ἢ ἐξουσία.

Μέρος τρίτον.

Ἀκυρωτικὸν Δικαστήριον.

Ἄρθ. 8. Ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος μετὰ τῆς ἐντίμου Βουλῆς ἀποκαθιστῶσι τὸν Ἄρειον Πάγον καὶ συνεδριάξει ἐντὸς τοῦ δικαστηρίου δις τῆς ἐβδομάδος, δηλαδὴ τὴν τετάρτην καὶ σάββατον, διὰ τὰ ἀποφασίζῃ περὶ τῶν ἐφέσεων.

Μέρος τέταρτον.

Ἔνορκον Δικαστήριον.

Ἄρθ. 9. Ὅψέποτε πρόκειται λόγος περὶ ἐγκλήματος καθοσιώσεως, ὀχλαγωγίας, περὶ ἀναρχίας τινός, περὶ ἀνατροπῆς καὶ καταργήσεως τῶν καθεστώτων, τῶν προσόντων τῆς ἡγεμονίας καὶ περὶ πάντων τῶν λεγομένων ἐγκληματικῶν, συγκροτεῖται ἔνορκον δικαστήριον ἐξ ἐνός προέδρου καὶ ἐπτά δικαστῶν· ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐκλογῆς γίνεται ὡς ἀκολούθως.

Ἄρθ. 10. Κίθις τμηματικὸς βουλευτῆς καθυποβάλλει δώδεκα ὀνόματα τῶν κτηματιῶν ἢ κατοίκων τοῦ τμήματός του· τὰ ὀνόματα ὅλα ρίπτονται εἰς μίαν κάλπην ἐνώπιον τῆς διοικήσεως καὶ τῶν μελῶν τοῦ κεντρικοῦ δικαστηρίου, παρόντος καὶ τοῦ εἰσαγγελέως. Τότε ὁ γραμματεὺς ἐκβάλλει τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων ἐν ὕστερον ἀπὸ τὸ ἄλλο· ἐξ αὐτῶν τὰ πρῶτα δεκαεξὶ ὅπου ἔχβον θέλει βάλονται εἰς κλῆρον.

Ἄρθ. 11. Ὁ εἰσαγγελεὺς πρῶτος καὶ ὁ κατηγορούμενος ἢ οἱ κατηγορούμενοι μετ' αὐτοῦ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφρασθῶν ἐλευθέρως πρὸς ἐξαιρέσειν τοῦ δειτός ἢ δειτός ἐνόρκου τῶν δεκαεξί, χωρὶς νὰ ἦναι διὰ τοῦτο ὑπόχρεοι νὰ ἐκθέσουν τοὺς λόγους τῆς ἐξαιρέσεως· ὁ μὲν εἰσαγγελεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιρῇ τοὺς τέσσαρας ἐξ αὐτῶν, καθὼς ὁ κατηγορούμενος ἢ οἱ κατηγορούμενοι τοὺς ἄλλους τέσσαρας. Οἱ ἐξαιρούμενοι ἀναπληροῦνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὀκτώ.

Ἄρθ. 12. Ὅταν οἱ κατηγορούμενοι ἦναι διάφοροι, χρεωστοῦν νὰ συμπληρῶσιν εἰς τὸ μεταξὺ των περὶ τῶν ἐξαιρετέων, ἢ δὲ ψηφηφορία αὐτῶν κατὰ κλῆρον.

Ἄρθ. 13. Ἡ κλήρωσις θεωρεῖται τελειωμένη, ἅμα ἐξαχθῶν ἐκ τῆς κληρωτίδος ὀκτὼ ὀνόματα, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν ἔγινε χρῆσις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐξαιρέσεως.

Ἄρθ. 14. Ἄν ἔμειναν εἰς τὴν κληρωτίδα μόνον τόσα ὀνόματα, ὅσα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἐνόρκου δικαστηρίου, δὲν δύναται πλέον νὰ γίνῃ ἄλλη ἐξαιρέσις.

Ἄρθ. 15. Ὁ πρῶτος παραδεχθεὶς θέλει προεδρεύει τὸ ἔνορκον δικαστήριον ἢ ὄντινα ἐκ συμφώνου οἱ ἔνορκοι ἐκλέξουν, τὸν ἑποῖον παρασταίοντιν εἰς τὸν πρόεδρον· ἢ προεδρεία δὲ τοῦ ἐνόρκου ἀναρροῦται εἰς πᾶσαν συνεδρίασιν.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ.

Ἄρθ. 16. Οἱ δικασταὶ καὶ ὅλοι οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι ἐν γένει, καθὼς καὶ οἱ ἔνορκοι δικασταί, οἱ ἀναφορογράφοι καὶ μνημόνες, πρὶν δεχθῶσι τὰ χρέη τῶν, θέλει κάμνουν ἐνώπιον τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τῆς Βουλῆς τὸν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Μέρος πρῶτον.

Περὶ προέδρου ἐν γένει.

Ἄρθ. 17. Ὁ πρόεδρος προίσταται τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου. Προκειμένης διασκέψεως περὶ σημαντικῶν πραγμάτων, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῆ ὁλομελῆς τὸ δικαστήριον εἰς συμβούλιον καὶ ὑποχρεοῦται μάλιστα εἰς τοῦτο, αἰτοῦντος τοῦ εἰσαγγελέως.

Ἄρθ. 18. Τόσον εἰς τὰς ρηθείσας διασκέψεις, ὅσον καὶ εἰς κάθε συζήτησιν ὁποιαδήποτε, ὁ πρόεδρος διευθύνει τὰς συζητήσεις· αὐτὸς ἐρωτᾷ καὶ ὀρκίζει τοὺς μάρτυρας, ἀκροᾷται τοὺς διαδίκους, φροντίζει περὶ τῆς ἐνταξίας τῆς συνεδριάσεως, λαμβάνει εἰς κάθε παρεκτροπὴν τοῦ διαδίκου ἢ ἄλλων καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἔκτακτα μέτρα καὶ τέλος πάντων, τελειωθείσης τῆς συζητήσεως, διευθύνει τὴν διάσκεψιν, χωρὶς φιλονεικίας δὲ καὶ μὲ ὄλην τὴν ἰλαρότητα ἐρωτᾷ τέλος πάντων τὴν γνώμην τῶν δικαστῶν, συλλέγει τὰς ψήφους, ψηφοφορεῖ ὁ τελευταῖος καὶ διὰ τῆς πλειοψηφίας διατάττει τὸν γραμματέα νὰ ἐκθέσῃ τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ ὁ ἴδιος πρόεδρος νὰ ἀπαγγέλλῃ.

Ἄρθ. 19. Πᾶς πρόεδρος ἢ εἰρηνοδίκης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιπλήττῃ καὶ ρουθετῇ πρεπόντως τοὺς εἰς τὸ δικαστήριόν του ὑπαγομένους γραμματεῖς, ἀναφορογράφους καὶ κλητῆρας.

Ἄρθ. 20. Κωλυομένου δὲ τοῦ προέδρου διὰ νομίμους αἰτίας, ὁ πρῶτος εἰς τὸν διορισμὸν δικαστῆς ἐκπληροῖ χρέη προέδρου.

Ἄρθ. 21. Αἱ κατὰ τοῦ προέδρου ἀγωγαὶ διευθύνονται πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἐπιτρόπου μας διὰ τὰ τέλη τῶν δικαιωμάτων.

Μέρος δεύτερον.

Περὶ εἰσαγγελέως ἐν γένει.

Ἄρθ. 22. Ὁ εἰσαγγελεὺς ὀφείλει νὰ διευθύνῃ αὐτοπροσώπως

ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου τὰς εἰς αὐτὸν ἀνατεθειμένας ὑποθέσεις.

Ἄρθ. 23. Ὁ εισαγγελεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργῇ μετὰ πάσης ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν πεποιθησιν· τὰς δὲ παρὰ τοῦ πρῶτοντος καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου του διαταγὰς θέλει τὰς ἐκτελεῖ ταχέως καὶ ἀκριβῶς.

Ἄρθ. 24. Ὁ εισαγγελεὺς χρεωστεῖ νὰ διεκδικῇ ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν πρόεδρον, τὸν νόμον καὶ τὴν κοινὴν εὐταξίαν. Χρεωστεῖ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων νόμων καὶ διαταγμάτων, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ποινικῶν ἀποφάσεων καὶ, ὡς ἂν τὸ κοινὸν συμφέρον τὸ ἀπαιτεῖ, νὰ λαμβάνῃ πρόσφορα μέτρα.

Ἄρθ. 25. Ἰδίως δὲ ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιθεωρῇ ὅλας τὰς πράξεις τῶν διαφόρων γραμματειῶν, τῶν δικαστηρίων, τῶν ἀναφορογράφων, μνημόνων καὶ κλητήρων, νὰ ἐπιθεωρῇ τὸ κατάστιχον, τὰ πρακτικὰ καὶ τὴν εἰσπραξίαν ἐκάστου γραφείου· δύναται δὲ νὰ ἀπαιτήσῃ ὅποιονδήποτε ἀντίγραφον ἐγγράφου.

Ἄρθ. 26. Ὁ εισαγγελεὺς χρεωστεῖ νὰ δίδῃ ὁδηγίαν εἰς ὅλους τοὺς δικαστικοὺς ὑπαλλήλους, νὰ προσδιορίσῃ προθεσμίας, νὰ τοὺς διατάτῃ νὰ διέπουν πρεπόντως τὸ ἔργον των, νὰ τοὺς ἐμπλήτῃ καὶ νὰ τοῖς ἐπιβάλλῃ πειθαρχικῶς πρόστιμον μέχρις εἴκοσι γροσίων, νὰ ἀναφέρῃ δὲ εἰς ἡμᾶς ἢ εἰς τὸν ἐπίτροπόν μας ὅσα ἤθελεν ἀνακαλύψει βλάβοντα καὶ ταραττοντα τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀρμονίαν τῆς ὑπηρεσίας.

Ἄρθ. 27. Τὸ ἀρμοδίον δικαστήριον καὶ ἡ ἀνήκουσα Ἀρχὴ ὀφείλουσαν νὰ δίδουν ἀκράσιν εἰς ὅλας τὰς κατὰ νόμον ἀπαιτήσεις τοῦ εισαγγελέως καὶ νὰ μὴν ἀργοποροῦν εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποχρῶσαν ἀπάντησίν των.

Ἄρθ. 28. Ἡ φρουρὰ καὶ οἱ κλητῆρες ὀφείλουσαν νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ εισαγγελέως κατὰ τοὺς περὶ τούτου νόμους.

Ἄρθ. 29. Ὁ εισαγγελεὺς θέλει κρατεῖ ὡς πρὸς τὰς δικαστικὰς ὑποθέσεις ὅλην τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς Ἀρχὰς τῆς νήσου.

Ἄρθ. 30. Ὅψέποτε πρόκειται λόγος περὶ διορισμοῦ δικαστικοῦ ὑπαλλήλου, θέλει ἐρωτᾶται καὶ ἡ περὶ τούτου γνώμη τοῦ εισαγγελέως.

Ἄρθ. 31. Ὁ εισαγγελεὺς δύναται εἰς ἔλλειψιν τῶν καὶ ἐπιφορτίσῃ ὁποῖον τῶν δικαστῶν ἢ τῶν γραμματέων ἐγκρίνει καὶ ἀναπληρῶσαι τὰ χρεῖα του.

Ἄρθ. 32. Τὰ κατὰ τοῦ εισαγγελέως παράπονα ἀναφέρονται πρὸς τὸν ἡγεμόνα διὰ τοῦ ἐπιτρόπου μας διὰ τὰ τέλη τῶν δικαιωμάτων.

Ἄρθ. 33. Εἰς πᾶσαν ἀνάγκην τοῦ δικαστηρίου ὁ εισαγγελεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ προσκαλῆ διὰ τοῦ προέδρου τοὺς πλησιεστέρους δημάρχους καὶ παρευρεθῶσι καὶ καὶ συνεδριάσωσι εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον εἰς τόπον τοῦ ἀπόντος ἢ τοῦ ἐλλείποντος μέλους.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Μέρος πρῶτον.

Περὶ μνημόνων καὶ ἀναφορογράφων ἢ συνηγόρων.

Ἄρθ. 34. Εἰς πᾶσαν κομόπολιν θέλει διορισθῆ εἰς μνημόνων, ὅστις θέλει ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ συντάττει καὶ καὶ ἐπικυροῖ τὰς ὁμολογίας, συμφωνίας γάμου καὶ ἄλλας, τὰς διαθήκας καὶ ἐν γένει κάθε συμβόλαιον μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν μυστικότητα εἰς τὰ τοιαύτης φύσεως ἔγγραφα, ὀψέποτε αὐτοπροαιρέτως ἤθελον ἀπαιτήσῃ τοῦτο οἱ πολῖται.

Ἄρθ. 35. Πᾶν ἔγγραφον τοιαύτης φύσεως, μὴ ἔχον τὴν ὑπογραφήν τῶν μαρτύρων ἢ καὶ καταχωρισθὲν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ μνημόνου, μένει ἄκυρον καὶ ὡς μὴ ὑπάρχον.

Ἄρθ. 36. Παρὰ τῷ κεντρικῷ δικαστηρίῳ διορισθήσεται ἰκανὸς ἀριθμὸς ἀναφορογράφων ἢ συνηγόρων, οἵτινες οὐ μόνον δύναται καὶ γράφουν κατὰ τοὺς τύπους τὰς ἀναφορὰς τῶν πελατῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ καὶ βοηθοῦν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ ἀρμόδιου βήματος τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως, ἐνσχῆμως ὁμως καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας. Οἱ συνηγόροι οὗτοι σημειῶνται εἰς τὸν δικαστικὸν κατάλογον καὶ ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ὑπὸ ποινὴν παύσεως καὶ ὑπερασπίζονται ἢ καὶ καὶ συμβουλεύοντ ταυτοχρόνως τοὺς ἀντιδίκους.

Ἄρθ. 37. Καὶ εἰς τὰς κομοπόλεις παρὰ τοῦ εἰρηνοδικείου, ὅταν ζητηθῆ, δύναται καὶ γένη διορισμὸς τινος ἀναφορογράφου, γίνεται μὲ δίπλωμα τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ προέδρου, ὅστις ὀφείλει προηγουμένως καὶ ἐξετάσῃ αὐτοὺς ἐὰν ᾖσιν ἰκα-

νοὶ γὰ ἐκπληρῶσι τὰ εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευόμενα χρέη τῆς ὑπεράσπιδως καὶ ἀγωγῆς. Οἱ ἀναφορογράφοι ὀφείλου γὰ προσυπογράφονται εἰς τὰς ἀναφοράς, τὰς ὁποίας συνθέτουν, καὶ ἐκτὸς τῶν διωρισμένων ἀναφορογράφων οὐδεὶς ἄλλος δύναται γὰ συνθέσθαι δι' ἄλλον ἀναφορὰν κάμνιαν.

Ἄρθ. 38. Οἱ μνημονεὺς καθὼς καὶ οἱ ἀναφορογράφοι δὲν δύναται γὰ λάβουν οὐδ' ὀβολὸν περισσώτερον ἀφ' ὅσα μία διατίμησις θέλει προσδιορίσει διὰ τὰς πράξεις των, καὶ ἡ παραμικρὰ παράβασις θέλει τιμωρεῖται μὲ πρόστιμον καὶ παῦσιν τοῦ ἐπαγγέλματος των.

Ἄρθ. 39. Οἱ ἀναφορογράφοι ὀφείλου γὰ ὑπακούουν εἰς τὰς προσκλήσεις τοῦ εἰσαγγελέως, ὀψέποτε πένης πελάτης παρουσιασθεὶς ζητεῖ τὴν παρὰ τοῦ νόμου παραχωρηθεῖσαν βοήθειαν τῆς κατὰ χάριν ὑπεράσπιδως συνηγόρου, ὅταν ἀπορῆ τὰ μέσα γὰ τὸν πληρώσθαι.

Ἄρθ. 40. Ὅψέποτε ὁ ἀναφορογράφος εἴτε ἐγγράφως εἴτε συνηγορῶν ἤθελεν ἐκβῆ τῶν ὀρίων τῶν διατυπώσεων καὶ ἤθελε μεταχειρισθῆ ὑβριστικὸς ἢ ἀπρεπεῖς λόγους, ὁ εἰσαγγελεὺς θέλει ἀμέσως τὸν παῖει, εἰς ὅποιανδήποτε περίστασιν καὶ ἂν εδρεθῆ.

Ἄρθ. 41. Τόσον εἰς τὸ κεντρικὸν δικαστήριον ὅσον καὶ εἰς τὰ εἰρηνοδικεῖα, συμβολαιογραφεῖα κτλ. θέλει βαστάται λεπτομερῆς καὶ τακτικὸς λογαριασμὸς τῶν εἰσπράξεων των ἐν γένει· εἰς τὸ τέλος δὲ κάθε μηνὸς ὀφείλου γὰ διευθύνουν σημειῶσιν τῆς εἰσπράξεως των πρὸς τὸν εἰσαγγελέα καὶ κατάλογον τῶν διεκπεραιωθεισῶν ὑποθέσεων, καὶ ἐκείτων τῶν μὴ ἐκπεραιωθεισῶν, μὲ παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὰς αἰτίας τῆς τοιαύτης ἀργοπορίας.

Ἄρθ. 42. Ἀμα διορισθῶν οἱ εἰρηνοδίκαι, οἱ μνημονεὺς καὶ ἀναφορογράφοι, οἱ πρῶτοι διὰ τῶν γραμματέων των καὶ οἱ δεῦτεροι αὐτοπροσώπως θέλου ἐμφανισθῆ εἰς τὸ κεντρικὸν δικαστήριον διὰ γὰ λάβῃ ἕκαστος τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ σχέδιον, τῶν ὁποίων ἢ ἀκριβῆς ἐκτέλεισις διατάττεται αὐστηρῶς.

Μέρος δεύτερον.

Ἄρθ. 43. Ἡ διὰ τὸ κεντρικὸν δικαστήριον διατίμησις θέλει ἐνεργεῖται καὶ διὰ τὰς ἐκτάκτους ἐπιτροπὰς καὶ εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Ὁλη ἢ εἰσπραξίς τῶν δικαιωμάτων καὶ προστίμων θέλει γίνε-ται εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ οικονομικοῦ κλάδου, πρὸς τὸ ὅποιον ἢ γραμματεία τοῦ δικαστηρίου θέλει διευθύνει πάντοτε τὰ ἔγγραφα μὲ τὴν

ἀπαιτουμένην σημειώσιν διὰ τὰ ἐγχειρίζονται πρὸς οὓς ἀνήκει τὰ εἰσέτι μὴ ἐκδοθέντα ἔγγραφα καὶ τὰ γίνηται ἢ εἰσπραξίς.

Ἄρθ. 44. Ὁ εἰρηροδίκης θέλει ἐνεργεῖ ὁ ἴδιος τὴν εἰσπραξίν τῶν δικαιωμάτων τοῦ καταστήματος του καὶ αὐτῶν τῶν προστίμων· τὸ αὐτὸ θέλει πράττει καὶ ὁ μνημῶν, ἢ δὲ διαχειρίσις τῶν εἰσπραξέων τούτων θέλει προσδιορισθῆ παρὰ τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνός.

Μέρος τρίτον.

Γενικαὶ διατάξεις.

Ἄρθ. 45. Οἱ γραμματεῖς τῶν δικαστηρίων ὀφείλου τὰ σημειώρουν τακτικῶς εἰς τὸ πινακίον τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως ἐκάστης ὑποθέσεως, φυλάττοντες τὴν σειράν αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Ἄρθ. 46. Εἶναι περιττὸν τὰ σημειώσωμεν τὴν προτίμησιν, τὴν ὁποῖαν διακελεύουσι οἱ νόμοι ὅλων τῶν ἔθνῶν διὰ τὰς συνοπτικὰς καὶ κατεπειγούσας ὑποθέσεις.

Ἄρθ. 47. Οἱ κλητήρες ὀφείλου τὰ βαστοῦν τακτικὰ ἐπιδοτήρια· κἀνὲν ἔγγραφον δὲν δύναται τὰ δοθῆ, ἐὰν πρότερον δὲν ληφθῆ ἢ περὶ τούτου ἀποχρῶσα ὑπογραφή.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Μέρος πρῶτον.

Ἄρθ. 48. Ἡ διάρχεια τῆς δικαστικῆς θέσεως εἶναι ἀπροσδιόριστος καὶ ἐπιφυλαττόμεθα τὰ μακρῶς ἢ τὰ συστέλλωμεν τὴν διάρκειαν αὐτὴν καθὼς καὶ τὰ ἀποδείξωμεν καὶ μὲ ἄλλους τρόπους τὴν ἐννοϊκὴν μας ἢ τὴν ἐναντίαν διαθέσιν ἀετιολόγω ὡς πρὸς τὸν ζῆλον, ἰκανότητα καὶ ἀφιλοκέρδειαν τοῦ καθὲ δικαστικοῦ μέλους καὶ ὑπαλλήλου ἢ πρὸς τὰ ἐναντία αὐτῶν.

Ἄρθ. 49. Καθ' ἅπερ ἐν γένει ἄπαρτες, ἐξαιρέσεως δὲχα, παρανομοῦντες, παιδεύονται κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους, οὕτω καὶ πάντες οἱ κριταὶ καὶ ὑπάλληλοι τῶν δικαστηρίων καθυποβάλλονται εἰς ὅλην τὴν ἀνστηρότητα τῶν νόμων, ἅτις γραφθεῖσι παρανομοῦντες, κατηλέγοντες καὶ καταχρώμενοι τῶν νόμων· ἐν ταῦτῳ δὲ ἐκβαλλόμενοι τῆς θέσεώς των, αποκλείονται διὰ βίον τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας.

Μέρος δεύτερον.

* *Αρθ. 50.* Οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κεντρικοῦ δικαστηρίου προσδιορίζονται ὡς ἀκολούθως.

Τοῦ προέδρου	γρόσια	250	κατὰ μῆνα
τοῦ εἰσαγγελέως	»	250	» »
τῶν δικαστῶν	»	250	» »

τῶν δύο γραμματέων ὁ πρῶτος 200 καὶ ὁ δεύτερος 120 καὶ θέλει πληρώνονται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου.

* *Αρθ. 51.* Δύο στρατιῶται τῆς φρουρᾶς ἢ χωροφυλακῆς θέλουν ἐκπληροῖ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ τὰ χρεῖα τοῦ κλητῆρος, χωρὶς γὰρ παύουν διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ γὰ ἦναι εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν στρατιωτῶν τῆς διοικήσεως.

Εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον, εἰς ὅλας τὰς διοικητικὰς, δικαστικὰς, πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς Ἀρχὰς τῆς ἡγεμονίας ἀνατίθεται ἢ κατὰ γράμμα ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος διατάγματος.

Ἐν τούτοις οὔτε τὸ ἀτελέστατον τῆς δικονομίας ἐγχειρίδιον, τὸ ἐκ τῆς Γαλλικῆς δικονομίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠρκανισμένον, οὔτε ὁ ὀργανισμὸς τῶν δικαστηρίων ἐπέτυχε ἵνα θεραπεύσῃ τὰς περὶ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης πλημμελείας· ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτο πάσης ἔχεται ἀληθείας, πλὴν ἄλλων βεβαιούμεθα καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης περικοπῆς ἐγκυκλίου τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ τότε ἡγεμόνος, δι' ἧς ἐξήγγελλε τὴν ἀνάγκην ἀναδιοργανώσεως τῶν δικαστηρίων καὶ βελτιώσεως τῆς δικονομίας διὰ τῆς ἐκπονήσεως νέου ἐγχειριδίου καὶ νέου ὀργανισμοῦ, ἅτινα καὶ ἐδημοσιεύθησαν τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τρίτου ἔτους. Τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνάγκης ἀμερολήπτου διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης γνωρίζοντες βασιμῶς καὶ ἐκ τῆς πείρας, ἔγραψεν ὁ τοῦ ἡγεμόνος ἀντιπρόσωπος, ἐφροντίσαμεν ὥστε καὶ τὰ δικαστήρια τῆς Σάμου γὰ λάβωσι τὸν ἀπαιτούμενον ὀργανισμὸν καὶ ὁ τρόπος τοῦ συζητεῖν καὶ δικάζειν γὰ τροποποιηθῆ καὶ κατορισθῆ πρεπόντως διὰ γὰ μὴ εἰσχωρῆ τοῦ λοιποῦ μήτε ἡ δύναμις τοῦ ἰσχυροτέρου μήτε ἡ αὐθαιρεσία τοῦ παρανόμου πρὸς βλάβην καὶ καταπείσειν τοῦ ἀδυνάτου. Ἄλλὰ καὶ τὸ νέον ἐγχειρίδιον καὶ ὁ νέος ὀργανισμὸς δὲν ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ κάλλιον τῶν προεκδοθέντων δι' ἄλλα τε καὶ διότι, κατ' ἴδιον τοῦ ἐγχειριδίου τῆς δικονομίας ἔχθρον, αἱ ἀγωγαὶ ἐπεδίδοντο τῷ ἐπιτρόπῳ τοῦ ἡγε-

μόνος, ὅστις ἔπεμπε τῷ εἰσαγγελεῖ ὅσας ἐκέκριεν αὐτῶν, αἱ δὲ ἀποφάσεις, καταστᾶσαι τελεσίδικαι, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτελεσθῶσιν, ἂν μὴ ἐπεκύρου ταύτας ὁ αὐτὸς ἐπίτροπος, ὅστις πρὶν ἢ πράξῃ τούτο εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παρατηρήσῃ ἂν ὁ νόμος ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς. Οἴκοθεν ἄρα νοεῖται ὅτι διατάξεις τοιαῦται ἦσαν εὐκόλα μέσα ἐκδικήσεων, προστατείας τῶν μὲν, καταδιώξεως τῶν δέ, καταστραφῆς συνελόντι εἰπεῖν τοῦ δικαίου.

Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς δικαιοσύνης ἐν Σάμῳ, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τρίτου καὶ λήγουσα εἰς τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν τεσσαρακοστὸν ἑνατον ἔτος, τυγχάνει οὔσα ἄγονος καὶ στεῖρα, διότι οὐδὲν ἐν τῷ μεταξύ νομοθετικὸν ἔργον εἶδε τὸ φῶς. Ἐπισυμβάσης δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος τῆς τῶν Σαμίων ἐξεγέρσεως, τῆς ἐπενεγκούσης τὴν πτῶσιν τοῦ ἡγεμόνος Βογορίδου, ἡ συστᾶσα τότε Προσωρινὴ Ἐπιτροπεία ἀνέλαβε καὶ τῶν δικαστῶν χρέη, δικάζουσα ἰδίως τὰς πολιτικὰς τῶν ἰδιωτῶν διαφορὰς, ἅτε μὴ ἐπιτρεπούσης τῆς περιστάσεως τὴν καταδιώξιν καὶ τιμωρίαν ἐγκλημάτων· εἶχε δὲ ἡ ἐπιτροπεία αὕτη ὡς πολιτικὸν μὲν νόμον τὴν Ἐξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου, δικονομικῶν δὲ διατάξεων οὐδὲν ὡς χρῆσιν ἐποιεῖτο, κατὰ συνείδησιν μᾶλλον δικάζουσα.

Ἀποκαταστάσης τῆς τάξεως καὶ τοῦ Γεωργίου Κονεμένου τοποτηρητοῦ τῆς ἡγεμονίας διορισθέντος, συνέστη Ἐκτακτον ἀνέκκλητον ἐγκληματικὸν δικαστήριον, ἡ καθίδρυσις τοῦ ὁποῖου, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ, ὑπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης· συνίστατο δὲ αὐτὸ ἐκ τριῶν μελῶν, ἐνὸς εἰσαγγελέως καὶ ἐνὸς γραμματέως, προεδρεύοντος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν δικαστῶν, οἵτινες ὀδύγον μὲν ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῶν εἶχον τὴν συνείδησιν, βίας δὲ τοὺς ἐν ἰσχυρῇ ἐγγχωρίους ποινικοὺς νόμους. Μετὰ μικρὸν δὲ συνεστήθησαν καὶ ἕτερα δικαστήρια, ἧτοι ἐξ εἰρηνοδικεῖα ἢ συμβιβαστικά, ἐν πρωτόκλητον, ἐν δευτερόκλητον ἢ ἐφετεῖον καὶ ἐν ἀνώτατον, οὗ πρόεδρος μὲν ὑπῆρχεν ὁ τοποτηρητὴς τῆς ἡγεμονίας ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, δικασταὶ δὲ δύο τῶν βουλευτῶν, εἰσαγγελεὺς δὲ ὁ πρῶτος ἡγεμονικὸς γραμματεὺς καὶ γραμματεὺς ὁ παρὰ τῇ Βουλῇ ὡς τοιοῦτος ὑπηρετῶν· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἀνδρῶν νομομαθῶν παρέλυσεν πᾶσαν τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν τῶν ταῦτα ψηφισαμένων. Μόλις δὲ μετὰ πολὺν χρόνον, ἐκπαιδευθέντων ἱκανῶν Σαμίων ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου καὶ καθιερωθείσης τῆς

ἐν Ἑλλάδι ἰσχυροῦσης πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δικονομίας μετὰ τινῶν ἐγγυωρίων νόμων καὶ ἠθικῶν, ἡ δικαιοσύνη ἤρξατο ἀκριβῶς λειτουργοῦσα καὶ μετὰ τὸν ὄργανον τοῦ ἐκείνου τοῦ ἰσχυροῦ τῆς ἡμέρας κατὰ τῶν ἀποπειρῶν αὐτοῦ. Ἐπιπέσει δὲ ἡ δικαιοσύνη παντῶν ἐν Σάμῳ δι' ἐνὸς ἐφετείου, ἐδρεύοντος ἐν Λιμένι Βαθέως, διὰ δύο πρωτοδικείων, ὧν τὸ μὲν ἐδρεύει ἐν Λιμένι Βαθέως, τὸ δ' ἕτερον ἐν Μαραθοκάμπῳ, καὶ δι' ἕξ εἰρηνοδικείων, ἐδρευόντων ἐν Λιμένι Βαθέως, ἐν Βουρλιώταις ἐναλλάξ καὶ ἀγίῳ Κωνσταντίνῳ, ἐν Καρλοβασίοις, ἐν Μαραθοκάμπῳ, ἐν Πύργῳ ἐναλλάξ καὶ Παγώνδῳ, ἐν Χόρῳ ἐναλλάξ καὶ Μυτιληνοῖς.

Πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ τάξεως καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχει ἐν σῶμα χωροφυλακῆς, συγκειμένης ἐξ ἐνὸς ἀρχηγοῦ, ὀκτώ ἀξιωματικῶν καὶ εβδομήκοντα τριῶν χωροφυλάκων, ὧν ὅμως ὁ ἀριθμὸς δύναται κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ αὐξηθῆ ἕως τῶν ἑκατῶν. Ὁ ἀρχηγός, ἐδρεύων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, διευθύνει τὴν χωροφυλακὴν εἰ δὲ ἀξιωματικοὶ μετ' ἀναλόγου ἀριθμοῦ χωροφυλάκων, διασκορπισμένοι ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις, ἐποπτεύουσι τὴν τήρησιν τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας, διαλύουσι τοὺς διαταράσσοντας αὐτὴν καὶ συλλαμβάνουσι καὶ ταῖς ἀρμοδίαις δικαστικαῖς Ἀρχαῖς παραπέμπουσι τοὺς ἐνόχους καὶ τοὺς κακούργους. Φέρουσι δὲ οἱ χωροφύλακες ἱματισμὸν ὁμοιόμορφον, συγκείμενον ἐκ μιᾶς ἀμπεχόνης ἐξ ἐρέας χρώματος κυανοῦ ἐρυθροῦ περιγράμμασι πεποικιλμένης, ἣτις σταυροειδῶς μὲν ἐγκομβοῦται ἐν τῷ στήθει, ἔχει δὲ τὰς χειρῖδας ἀνοικτάς, ὥστε ὁ χωροφύλαξ καὶ νὰ περιβιβάλληται καὶ νὰ ἀρίνη αὐτὰς κρεμαμένους, καὶ ἣτις συσφιγγεταὶ διὰ πύργου περὶ τὴν ὀσφύν, ἀπὸ δὲ τῆς ὀσφύος μέχρι σχεδὸν τῶν γονάτων ἀποτελεῖ πολλὰς πτυχὰς ἐν εἴδει φουστάνελλας. Περὶ δὲ τῆς κνήμης οἱ χωροφύλακες φέρουσιν ὁμοίου χρώματος καὶ δι' ὁμοίων περιρραμμάτων πεποικιλμένα τοῦζιλοῦκια ἢ κνημίδας διὰ κνημιδοδέτου ἐρυθροῦ καὶ πολλῶν πορπῶν συγκρατουμένας, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ φέσιον μακρὸν μετὰ μακροῦ θυσάνου· ὁ δὲ ὄπλισμός αὐτῶν σύγκειται ἐξ ἐνὸς ζιγιδίου καὶ ἐξ ἐνὸς πυροβόλου ὄπλου μετὰ μιᾶς φυσικοθήκης. Ἰδιαιτέρος κανονισμὸς διέπει τὰ καθήκοντα τῆς χωροφυλακῆς καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τε τοὺς ἰδιώτας καὶ πρὸς τὰς διαφόρους τῆς ἡγεμονίας Ἀρχαῖς· καὶ ἐκπληροὶ μὲν τὸ σῶμα τοῦτο τὰ αὐτῷ ἀνατεθειμένα χρέη, στερεῖται ὅμως μονιμότητος καὶ στρατιωτικῆς ἀσκήσεως. Περὶ δὲ τῆς διοικήσεως τῆς νήσου ἱκανὰ ἔστωσαν ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐκκλησία τῆς Σάμου.

Τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς πλάνης ὁ ζόφος πυκνὸς συνεσκόταζε τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, ὅτε ἡ πρὸ αἰῶνων δοθεῖσα ἐπαγγελία περὶ τῆς ἀποστολῆς ἐνός σωτῆρος ἐξεπληρώθη. Ἐν τῇ ἐμφάνισι τοῦ θεοῦ ἐκείνου ὄντος ἀνέτειλεν ἐποχὴ νέα, σκεδασθείσης μὲν τῆς τῶν πνευμάτων ἀχλύος, ἀνευρόντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὁδόν, ἐξ ἧς ἀπεπλανήθη, καὶ πρὸς τὸν πλάστην στρέψαντος τὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ ὄμματα. Καὶ ὅμως ἡ ὑψηλὴ καὶ σωτήριος τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλία, εἰ καὶ περιλαμβάνουσα τὰς ὑγειεστέρας τῆς ἀληθοῦς σοφίας ἀρχάς, πρὸς μεγάλην ἐν ἀρχῇ ἐπαλαισεν ἐναντιότητος καὶ μακρὸς παρήλθε χρόνος, μέχρις οὗ αἱ τῶν ἐθνῶν προλήψεις ἐκλίπωσι καὶ ἐπὶ ἀδιασειστων βάσεων ἐδραιωθῆ αὕτη. Καὶ πληροφοριῶν μὲν ἀκριβῶν καὶ ἀναμφισβητήτων περὶ τῆς ἐν τῇ νησιωτικῇ Ἑλλάδι ἐξελπίσεως τῆς νέας θρησκείας στερούμεθα· πλὴν ἀλλ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τῶν πρώτων ἔτι τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων ἐκηρύχθη ἐν Σάμῳ, ἐν εὐδοξίᾳ ἔτι διατελούσῃ καὶ γνωστῇ τοῖς πολλοῖς τυγχανούσῃ (1). Τοῦτο δὲ τεκμαιρούμεθα ἔκ τε τῆς διὰ τῆς νήσου ταύτης διαβάσεως τοῦ θεοῦ Παύλου, ὅτε κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ ἀποστολικὴν ὑδοιοπορίαν, εἴτ' οὖν κατὰ τὸ πεντηκοστὸν ὄγδοον μετὰ Χριστὸν ἔτος, ἐκ Κορίνθου ἐπέστρεφεν εἰς Ρώμην (2) καὶ ἐκ τῆς μεγάλης διαδόσεως, ἧς ἔτυχεν ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Ἀσίᾳ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν ἑπτὰ ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν. Ἄλλως δὲ καὶ παράδοσις ἀρχαία, ἐν Σάμῳ τηρουμένη, μαρτυρεῖ ὅτι, πλὴν τοῦ θεοῦ Παύλου, καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, διαπεραιούμενος εἰς Ἐφεσον ἐκ Πάτμου, ἔνθα εἶχεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διατελεσεὶ ἐξόριστος, ἐλθὼν διέτριψεν ἐν Σάμῳ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ὀπισθοκάμπου, ἔνθα καὶ ἐκκλησία, τὰ μάλιστα τιμωμένη, ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς αὐτόθι διατριβῆς τοῦ θεσπεσίου ἐκείνου ἀνδρός. Καὶ ἂν μὲν ἐν Σάμῳ διεδραματίσθησαν οἱ διωγμοί, οὓς ἀλλαχόθι οἱ χριστιανοὶ ὑπέστησαν, τοῦτο ἄγνωστον τυγχάνει ἡμῖν, τῆς ἱστορίας οὐδαμῶς τῆς Σάμου κατὰ τοὺς

(1) Μακκαβαίων Β. Α'. κεφ. 15.

(2) Πρξ. Ἀποστόλ. XX. 5.

διωγμούς εκείνους μνημονεύουσης· οίδαμεν ἔμως ὅτι καὶ ἁγίους ἄνδρας παρήγαγε καὶ ὡς ἡσυχαστήριον ἐξελέχθη ὑπὸ ἀναχωρητῶν τὴν τύρβην καὶ τὴν μέριμναν τοῦ προσκαίρου βίου ἀποδιοπομπουμένων.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ τοῦ κακόφρονος Ἀρείου αἵρεσις, ἐξαπλωθεῖσα, πολλοὺς εἶχε τοὺς αὐτῇ ἀκολουθοῦντας, ἠκμαζον τρεῖς Σάμιοι, εὐσεβείας καὶ χρηστότητος ἐμπεφορημένοι, ὁ Γρηγόριος, ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Λέων, ὧν ὁ Γρηγόριος, πρεσβύτης ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ σοφίᾳ περικοσμούμενος, ἐχρησίμευεν ὡς διδάσκαλος τοῦ τε Θεοδώρου, τὸ τριακοστὸν μόνις τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας ἔτος ἄγοντος, καὶ τοῦ Λέοντος ἐφήβου ἔτι ὄντος. Ὑπηρετοῦντες δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ καὶ βλέποντες τὴν πολλὴν διάδοσιν τῆς δυσωνύμου αἵρέσεως, μιᾶ τε ψυχῇ καὶ μιᾶ καρδίᾳ ἀλλήλοις συνδεόμενοι, ἀπεφάσισαν, ἐκ θεοῦ πάντως ἐλαυνόμενοι ζήλου, ἵνα τὰς ἑαυτῶν τάξεις, παρ' αἷς ἐπεπύλαζεν ὁ ἀρειανισμός, καταλίπωσι καὶ τοῦ Χριστοῦ γένωνται στρατιῶται· ὁθεν δραπετεύσαντες καὶ οἱ τρεῖς, διεπεραιώθησαν εἰς Σικελίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ οἱ τῇ ἀρχαίᾳ εὐσεβείᾳ ἐμμένοντες κατεδιώκοντο, φυγόντες κἀκείθεν, ἔπλευσαν εἰς Κεφαλληνίαν ὅπως ἐν αὐτῇ ἐγκαταβιώσωσι· μὴ εὐρίσκοντες ὁμως καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀνάπαυσιν, ἐπανεκάμψαν εἰς Σάμον, ἔνθα, εἰσδύσαντες εἰς πυκνὸν ἐκ βάτων δάσος, ἔζων αὐτόθι ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐν αἰγείῳ ἱματισμῷ. Πλὴν ἀλλῶς γνωστῆς γενομένης τῆς ἐν τῷ δάσει ἐκείνῳ διατριβῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ πολλῶν αὐτοὺς παρενοχλοῦντων, ἀπῆλθον οὗτοι ἔμπαλιν εἰς Σικελίαν, ἐξ ἧς μετ' οὐ πολὺ κρυφίως ἐπέστρεψαν αὐθις εἰς Σάμον· ἐκλεξόμενοι δὲ ὡς κατοικητήριον τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, διεβίωσαν ἐν αὐτοῖς ἐν προσευχῇ καὶ ἐν μετανοίᾳ καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησαν καὶ οἱ τρεῖς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, εἴτ' οὖν τῇ ἐνδεκάτῃ καλένδᾳ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον, ἀνὴρ τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου καὶ ἄγαν πλούσιος, Μιχαὴλ τοῦνομα, ἐξ ἐλεφαντιάσεως πάσχων καὶ οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἰατρῶν θεραπείαν εὐρίσκων, ἐγκατέλιπεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔλκος τοῦ Κυρίου, διὰ πολλῶν εὐποιῶν προσπαθῶν νὰ τύχη θεραπείας τοῦ πάθους αὐτοῦ. Καὶ δὴ νύκτα τινὰ εἶδε κατ' ὄναρ τρεῖς ἄνδρας, ἀγγέλων τὴν μορφήν ἔχοντας, οἵτινες εἶπον αὐτῷ ὅτι ἂν ἐπεθύμει νὰ γείνη ὑγειής, ὧφειλε νὰ ἐνταφιάσῃ τὰ ἀπὸ πολλοῦ ἐν ὑποδειχθέντι τινὶ μέρει κείμενα καὶ ὑπὸ χοίρων συνεχῶς ἀτιμαζόμενα σώματα αὐτῶν. Ἄφυπνος ὁ Μιχαὴλ γενόμενος καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ταῦτα ἐντειλαμένων αὐτῷ ἁγίων ἄγνωστων, μετέβη εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος καὶ ἠρέυνε ὅπως

εὐρη τὰ ἄταφα σώματα. Ἐντυχὼν δ' ἐκεῖ χοιροβοσκῶ, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ πληροφορίας, ὃ δὲ εἶπεν ὅτι, βόσκων ποτὲ τοὺς χοίρους καὶ ἀναζητῶν ἓνα αὐτῶν ἀπωλολότα, προσέβη μέχρι λόφου, ἐκεῖ παρακειμένου, ἔνθα ἤσθάνθη ὀσμὴν τινα θαυμασίαν ἀποπνεομένην· ὅθεν προχωρήσας πρὸς τὸν λόφον, εὗρε τρία ἀλώβητα τηρούμενα σώματα, ἐξ ὧν ἡ εὐωδία ἀνεδίδοτο. Νοήσας τότε ὁ Μιχαήλ ὅτι αὐτὰ ἦσαν τὰ σώματα τῶν ἐμφανισθέντων καθ' ὕπνου αὐτῷ ἁγίων, ἔσπευσεν, ὀδηγοῦντος τοῦ συδότη, πρὸς εὐρεσιν αὐτῶν· εὐρών δὲ αὐτὰ ἐκ λάμπσεως, μακρόθεν ὀρωμένης, ἤσπασατο εὐλαβῶς καὶ παραλαβὼν μετὰ πάσης τιμῆς ἀπέθετο ἐν μοναστηρίῳ, ὅπερ αὐτὸς ὠκοδόμησεν, ἀνθ' οὗ καὶ τῆς κατατροχούσης αὐτὸν νόσου ἀπηλλάγη. Ἐμφανισθέντες δ' ἔμπαιλιν εἰς τὸν Μιχαήλ οἱ ἅγιοι, διηγήσαντο αὐτῷ τὸ ὄνομα, τὸν βίον καὶ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐκοιμήθησαν, ἅτινα ἐκεῖνος ἐν λεπτομερείᾳ κατέγραψε. Χρόνου προϊόντος, τὰ σώματα τοῦ Γρηγορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου, μετὰ πομπῆς εἰς Ἐνετίαν μετενεχθέντα, ἀπετέθησαν ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον τῆς αὐτοῦ μονῆς τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου ἐν τῷ αὐτῷ κιβωτίῳ, τῷ περικλείοντι τὰ λείψανα τοῦ προφήτου ἐκείνου· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Λέοντος ἐτηρεῖτο ἄχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἐν Σάμῳ καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐπετελεῖτο τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Αὐγούστου ἐτησίως (1).

Τῶν δ' ἐν Σάμῳ μοναστῶν γνωστὸς τυγχάνει ἡμῖν ὁ Ρουφανός, ζῶν περὶ τὸ τετρακοσιοστὸν μ. Χ. ἔτος. Κατὰ τὸν Ἀρμενίον ἱστορικὸν Μωσῆν τὸν ἐκ Κορήνης, ὁ Μέσρωπος, ἀνὴρ λόγιος καὶ ἐξ ἀπορορῆτων σύμβουλος τοῦ βασιλέως Οὐράμ Σκαύου, παρ' Ἀρμενίοις δὲ ὡς ἅγιος τιμώμενος, ἀφίκετο, διαφόρους χωρας περιερχόμενος, καὶ εἰς Σάμον, ἔνθα ἐμόναζεν ὁ ρηθεὶς Ρουφανός, ἀνὴρ θαυμασίως ἐξησκημένος περὶ τὴν ἑλληνικὴν καλλιγραφίαν· σχετισθεὶς δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Μέσρωπος, ἐσημάτισε μετ' αὐτοῦ τοὺς ἐν χρήσει ἔτι καὶ νῦν χαρακτῆρας τῆς ἀρμενικῆς ἀλφάβητου, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Μέσρωπος, μεταφράσας, ἔγραψεν ὀψιαιότερον τὰ τῆς ἐκκλησίας βιβλία (2). Ἄλλος δ' ἐπίσημος ἀναχωρητὴς ἐν Σάμῳ μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδό- νος κατὰ τινὰς ἢ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου κατ' ἄλ-

(1) Petrus de Natalibus, catalogus sanctorum gestorum eorum ex diversis voluminibus collectus. Venetiis 1516. Cap. CVIII p. 309.

(2) Mosè Corenèse, storico Armenio trad. Ital. p. 357.

λους, ἀκμάζων ὄσιος Παῦλος, οὗ τὴν μνήμην ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία γε-
ραίρει τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ Δεκεμβρίου κατ' ἔτος. Οὗτο;, προσερχομέ-
νων αὐτῷ εἰς τὸ ὄρος Λάτρον, ἔνθα ἐμόναζε, πολλῶν καὶ παρενοχλούν-
των αὐτόν, ἔφυγε κρύφα ἐκείθεν καὶ . . . δῶμεν τὸν λόγον τῷ βιο-
γράφῳ αὐτοῦ.

ἐδρίσκοντας καράβι, ὑπῆγεν εἰς τὴν Σάμον καὶ, ἀναβαίνοντας
εἰς ἕνα ὄρος, ὁποῦ κράζουσι Κέρκη, ἤθελε γὰρ ὑπάγει εἰς τὸ σπήλαι-
ον, ὁποῦ ἑκατοῖκα πάλαι ὁ Πυθαγόρας ἐκεῖνος ὁ φιλόσοφος· καὶ
ἐπειδὴ ἦτον ὁ τόπος κρημνώδης καὶ ἡ ἀνάβασις δύσκολος, ἔμεινεν
εἰς ἕνα τόπον κατώτερον τοῦ σπηλαίου καὶ ἐκεῖ τῷ Κυρίῳ προσηύ-
χετο. Ὁ δὲ πρῶτος τῆς γῆσου, Θεοφάνη, ὀνόματι, ἐκνηγήα εἰς ἐκεῖ-
να τὰ μέρη καὶ σιμώνοντας οἱ σκύλοι εἰς τὸν τόπον, ὁποῦ ἦτο κρυμ-
μένος ὁ ὄσιος, τὸν ἀπείκασαν καὶ ἐγὰνγιζαν· ὅθεν ὁ Θεοφάνης,
θαρρῶντας πῶς ἦτον κανένα ἄγριον ζῷον, ἔβαλε τὴν σαίτα εἰς τὸ
δοξάρι καὶ ἐξάμωσε γὰρ τὴν ρίζην ἐκεῖ, ὅπου οἱ σκύλοι ἐγὰνγιζαν.
Ἀλλὰ ἡ θεία χάρις ἐφύλαξεν ἀκριβῶς τὸν ὄσιον καὶ δὲν ἐπῆγαν αἱ
σαῖται ἐκεῖ ὅπου ὁ Θεοφάνης ἐξάμωσεν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν τετάρ-
την φορὰν ἔπεσε καὶ τὸ δοξάρι ἀπὸ τὰς χειρὰς του καὶ ἔτρεμεν ἡ
καρδιά του. Ὅθεν ἐκατάλαβε πῶς ἦτον Θεοῦ θέλημα τὸ γινόμενον
καὶ, καταβαίνων ἀπὸ τὸ ἄλογον, ἐπλησίασεν εἰς τὸ δάσος καὶ βλέ-
πει τὸν ἄγιον προσευχόμενον· ὅθεν ρίπτοντας εἰς τὴν γῆν τὰ ἄρ-
ματα, τὸν ἐπροσκύνησε μὲ δάκρυα, λέγοντας, « Οὐαὶ μοι τῷ τάλαρι,
καὶ τί ἔμελλον γὰρ πάθω, γὰρ σε φονεύσω, ἄγιε τοῦ Θεοῦ; καὶ δὲν ἐ-
σόντυχες λόγον γὰρ σε γνωρίσωμεν, ἀμὴ ἐσιώπας καὶ ἐκινδύνευσες;»
Τότε τὸν ἠγειρεν ὁ ὄσιος καὶ, χαιρετήσας αὐτόν, τὸν ἐπαρακάλεσε
γὰρ τοῦ βοηθήσει γὰρ ἀρέβη εἰς τοῦ Πυθαγόρα τὸ σπήλαιον, ὅστις ὑ-
πῆγεν εἰς τὸν οἶκόν του καὶ τοῦ ἔφερε σκάλα καὶ ἀρέβη. Ἰδὼν δὲ
τὸν τόπον καὶ τὸν πόθον του, ἔμεινεν ἐκεῖ ἡσυχάζοντας καὶ τὸν ἔ-
φερε μοναχός του ὁ ἐνλαβῆς ἄρχοντας τροφὰς καὶ εἴ τι ἄλλο ἐ-
χρειάζετο, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἠκούσθη καὶ ἐκεῖ ἡ φήμη του καὶ ἐ-
συναχθησαν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἑκατοίκησαν τριγύρω τοῦ ὄρους.
Ὅθεν ἔγινε πάλιν εἰς τὸν Κέρκην Λαύρα, ὡς πρότερον, ὅτι καὶ προ-
τήτερα ἦσαν ἐκεῖ τρία μοναστήρια καὶ οἱ ἀγαρηνοὶ τὰ ἐρήμωσαν καὶ
τότε πάλιν διὰ τοῦ Παύλου ἀνεκαιρίσθησαν (1). Ὅθεν ὁ δαίμων

(1) Καθ' ἃ ἐκ παραδότῳς παραλαβόντες ἔχομεν, τῶν τριῶν αὐτῶν μονα-

ἔφθόρει καὶ τὸν ἐπείραζε καὶ καθὼς ἐκατέβαινε μίαν ἡμέραν τὴν σκάλαν διὰ τὰ ἐπισκέψη τοὺς ἀδελφοὺς, ἐφάρη γεμάτη ὀφθάλμια ἀπὸ τὸ πρῶτον σκαλοῦρι ἕως τὸ ὑστερον. Τοῦτο βλέπων πολλάκις ὁ ὄσιος, ἐκατάλαβε τὸν δόλον τοῦ πρώτου ὄφραως καὶ, γνωρίζοντας πῶς ἦτον ἐπιβουλὴ τοῦ μισοκάλου διὰ τὰ δυσκολεύσῃ τῶν μοναχῶν τὴν ὠφέλειαν, ἔκαμε σταυρὸν εἰς τὴν σκάλαν καὶ ψάλλοντας τὸν ψ. ψαλμὸν, ἐκατέβη ἄφοβα καὶ ὅλοι οἱ ὄφραι ἐχάθησαν καὶ δὲν ἐφάρησαν πλέον οὐδέποτε. Οἱ δὲ καλόγεροι, ὅπου ἦσαν εἰς τὸ Λίτρον, εἶχασιν θλίψιν ἀμέτρητον διὰ τὸν ὄσιον, πῶς τοὺς ἀφῆκε καὶ ἔφυγε καὶ τὸν ἐγύρεναν ὡς λαγωνικὰ εἰς ὄρη καὶ σπήλαια, εἰς σχισμάδας πετρῶν καὶ εἰς κάθε τόπον ἤσυχον. Καὶ ἔστειλαν, μαθόντες πῶς ἦτον εἰς τὴν Σάμον, γράμματα μὲ ἕνα ἱερομόναχον, Ἰωάννην καλούμενον, ὅστις, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Σάμον, ἐπεριπάτησε πολλὸν δρόμον καὶ, καθήσας εἰς μίαν πέτραν τὰ ξεκουρασθῆ, εὐγῆκε μίαν ὀχετρα κακὴ ἀπὸ τὴν φωλεάν της καὶ τὸν ἐδάγκασεν εἰς τὸν πόδα· ὅθεν ἔπεσε κατὰ γῆς, δεινῶς ὀδυνώμενος καὶ ἐφώραζεν, ὑπὸ τῶν πόρων στενοχωρούμενος. Συναχθέντες οὖν τινες ἐγχώριοι καὶ ἰδόντες αὐτόν, ἠρώτησαν πόθεν ἦτο καὶ τί τοῦ συνέβη, ὅστις εἶπεν αὐτοῖς ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Τότε ἕνας ἀπ' ἐκείνων τὸν εὐσπλαγχτίσθη καὶ ἔδραμε σπουδαίως εἰς τὸν Κέρκην καὶ, εὐρίσκοντας εἰς τὸ σπήλαιον τὸν ἅγιον, τοῦ εἶπε τὴν ὑπόθεσιν· αὐτὸς δὲ ἐλυπήθη τὸν μαθητὴν καὶ δίδει τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἕνα ἀγγεῖον ὀλίγον νερόν, κάμνοντας εἰς αὐτὸ τὸν σταυρὸν καὶ λέγει του, « Ὑπαγε ταχέως, θός του τὸ νερὸν αὐτὸ τὰ πῆν τὰ ἰδῆ τὴν υγείαν του ». Καὶ οὕτω ποιήσας, ὃ πρᾶγμα ἐξαισίον! ὡς ἔπαιε τὸ ὕδωρ ὁ ἀσθενής, ὅπου ἦτο σχεδὸν ἀποθαμμένος ἀπὸ τὸ φαρμάκι τοῦ ὄφραως, ἀνέζησε καί, υγείης γενόμενος, ὑπῆγε περιπατῶν εἰς τὸν ὄσιον καί, δίδοντας του τὸ γράμμα μετὰ δακρύων, τοῦ εἶπε καὶ διὰ στόματος πόσῃν θλίψιν ἔδωκε τοῖς ἀδελφοῖς μὲ τὴν ἀπόκρυφον αὐτοῦ ἀναχώρησιν. Καὶ τόσον τὸν ἐπαρακάλεσεν ὅπου ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἐπειδὴ τίποτε πρᾶγμα δὲν εἶχε τὰ σηκώσων, ἀλλὰ ἐπέγρα ἀκτήμων ἀπὸ σωματικὰ πρᾶγματα καὶ πτωχότατος.

στηρίων τὸ ἐν εἶναι ἡ λεγομένη τανῦν Μακρυνή, ἧς σώζεται τὸ ἅγιον βῆμα ἐξωγραφημένον, τῷ ἕξωθεν σταυροβολίου μεταγενέστερον κτισθέντος, τὸ δεύτερον ὁ ἅγιος Χαράλαμπος εἰς τὴν Φλέβα τοῦ Χατζῆ Νικολῆ ἐπωνυμούμενος ἐν Πριναῖς καὶ τὸ τρίτον ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐν Δρακαίσις.

Ἄφ' οὐ ἔκαμε κάμποσον καιρὸν εἰς τὸ Λάτρον ὁ ὄσιος μετὰ τὴν ἐπι-
ἀποδορ, ἐβαρύνθη πάλιν τὰς φροντίδας τῶν ἀδελφῶν καὶ ἠθέλησε γὰρ
ὑπάγει εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πυθαγόρου, ἐνθυμούμενος τὴν ἡσυχίαν,
ὅπου εἶχεν ἐκεῖ προηγήτερα· λοιπὸν ἐπῆρεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, τὸν
Συμεῶν καὶ ἄλλον ἕνα πρεσβύτερον καὶ ἐφόρασι μιαν νύκτα μὲ βάρ-
καν καὶ ὅταν ἦσαν πλησίον εἰς τὴν Σάμον καὶ εἶδασιν τὸν Κέρκην,
ἤγουν τὸ ὄρος ὅπου ἦτο τὸ ἄνωθεν σπήλαιον, ἐστέραξαν οἱ σντήρο-
φοὶ του πῶς ἦταν ὁ τόπος χωρὶς χωρία καὶ ἔρημος καὶ δὲν εἶχασί τι-
να ἀνθρωπίνην βοήθειαν, ὁ δὲ ὄσιος τοὺς ὠνειδίσεν διὰ τὴν ὀλιγοπι-
στίαν τους. Ταῦτα εἰπὼν, προσεγνώρισε τὸ μέλλον καὶ λέγει τους,
« Ἐὰν ἄνθρωπον βλέπω ὅπου στέκει πρὸς τὴν ἀνατολήν καὶ προσ-
εύχεται, καὶ τίρα, ὅταν εὐγῶμεν εἰς τὴν γῆν, γὰς σας τὸν δεῖξω. » Ὅ-
ταν οὖν εὐγαινταν ἀπὸ τὸ πλοῖον, ἔφθασεν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν
νῆσον δρομαίως καὶ λέγει τους, « Καλῶς ἦλθετε, πατέρες τρισμέγι-
στοι ». Οἱ δὲ ἐρωτῶντες αὐτὸν τίς καὶ πόθεν ἦτο καὶ πῶς τοὺς ἐγνώ-
ριζεν, ἀπεκρίνετο, « Ἀπὸ ἕνα χωρίον εἶμαι ταύτης τῆς νήσου καὶ ἠ-
κούσαμεν τὴν νύκτα φωνήν, ταῦτα λέγουσαν· « Ὑπάγετε εἰς τὸν αἰ-
γιαλὸν ὀγλήγορα γὰρ ὑποδεχθῆτε τὸν κῆρ Παῦλον καὶ φέρετέ του δύο
μουλάρια καὶ σας τὰ ἔφερα, τὰ ὅποια παρακαλῶ σας ὑποδεχθῆτε, ἐ-
πειδὴ ὁ Θεὸς με ἐπρόσταξε ». Ταῦτα ἀκούσαντες ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ
καράβι, ἐθαύμασαν τὴν φροντίδα, ὅπου εἶχε διὰ τὸν Παῦλον ὁ Κύριος.
Ἐβαλαν οὖν τὰ ράσα τους ἐπάνω εἰς τὰ ζῶα καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ
σπήλαιον καὶ ἐλειτούργησαν καὶ ἔφαγαν, εὐχαριστοῦντες τὸν Κύριον.
Ἄφ' οὐ δὲ ἔκαμεν ἐκεῖ κάμποσον καιρὸν, ἐνθυμήθη πάλιν τοῦ Λάτρου
καὶ ἔστρεψεν ἐκεῖ διὰ τὰ παρηγορήσῃ τὰ πνευματικά του τέκνα (1),

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὅποιος δ' ἐν ἀρχῇ ἦτο ὁ τῆς ἐκκλησίας τῆς
Σάμου ὀργανισμὸς, οὐδαμῶς γινώσκωμεν. Ἀπαντῶμεν δὲ ὀψιαιότερον τὴν
Σάμον ἐπισκοπὴν, ὑποκειμένην τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ θρόνῳ Ρόδου, ὑφ' ᾧ
ὑπέγοντο αἱ ἐπισκοπαὶ Σάμου, Χίου, Κῶ, Ναξίας, Θηρᾶς, Πάρου, Τή-
νου, Μήλου, Πισσηνίας, Ἰκαρίας, Λέρνης, Στυπαλαίας, Τραχείας καὶ
Νησούρων (2), ὥστε ἡ Σάμος ἦτο πρώτη τῶν ἐπισκοπῶν, τῶν ὑπο-
κειμένων τῷ τῆς Ρόδου ἱεράρχῃ, ὅστις ἐτίτλοφορεῖτο *μητροπολίτης Ρό-*

(1) Νέος Παράδεισος. βίος τοῦ ὀσίου Παύλου τοῦ νέου σελ. 185.

(2) Λέοντος τοῦ σοφωτάτου περὶ πρωτοκαθεδρίας πατριαρχῶν σελ. 300.—
Notitia episcopatum I 37. c. 473.

δου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἢ Ρόδου μητροπόλεως τῶν Κυκλάδων νήσων. Ἰεράρχη δὲ Σάμου κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς χρόνους γνωστοὶ ἡμῖν τυγχάνουσιν οἶδε.

ΙΣΙΔΩΡΟΣ Α΄. κατὰ τὸν πέμπτον μ. Χ. αἰῶνα, περὶ οὗ τὰ ἐπόμενα παρὰ Μύσχῳ ἀναγινώσκομεν. Ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ γερόμενοι, παρεβάλομεν ἐν τῷ κοινοβίῳ, τῷ ἐπιλεγομένῳ τοῦ Χαριζέου, τῷ ἀββᾷ Ἰσιδώρῳ τῷ ἡγουμένῳ, ἀνδρὶ ἐναρέτῳ καὶ ἀγάπῃν πολλὴν κεκτημένῳ πρὸς πάντας καὶ ἀπλότητι καὶ ὑπακοῇ ἀμέτρῳ κεκοσμημένῳ, διὰ μετὰ χρόνον τιτὰ καὶ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς Σαμίων γέγονε πόλεως καὶ διηγήσατο ἡμῖν λέγων τάδε. Ὡς ἀπὸ μιλίων ὀκτὼ τῆς πόλεως κτήμα ἔστιν ἔχον καὶ ἐκκλησίαν. Εἶχεν οὖν πρεσβύτερον πάνυ θαυμαστόν, ὃν οἱ γοεῖς, καὶ μὴ θέλοντα, γάμῳ προσομιλῆσαι ἠνάγκασαν· ὁ δὲ οὐ μόνον οὐ κατεσύρη τῇ ἀπάτῃ τῆς ἡδοῆς, καίτοι νέος ὦν καὶ νομίμῳ γυναικὶ συζευχθεὶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐποίησε σωφρόνως ζῆσαι σὺν αὐτῷ. Ἐμισθοῦν οὖν ἀμφοτέροι τὸ ψαλιτήριον καὶ δύο ἐποίουν ἐν τῷ ἅμα τὴν ψαλιμωδίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, φυλάξαντες ἑαυτοὺς παρθένους ἄχρι γήρους. Οὗτος οὖν ὁ πρεσβύτερος ἐν μιᾷ διεβλήθη τῷ ἐπισκόπῳ τὴν διαβολὴν ψευδῆ καὶ ἀγροῶν τὰ κατ' αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος, ἠγάγετο αὐτὸν ἐκ τοῦ κτήματος καὶ δέδωκεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, ὅπου εἰώθασιν οἱ πταίοντες κληρικοὶ ἐγκλειεσθαι καὶ φυλάττεσθαι. Ὡς οὖν ἦν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ἔφθασεν ἐν ἀγία κυριακῇ καὶ τῇ νυκτὶ φαίνεται αὐτῷ νεώτερός τις εὐειδῆς πάνυ, λέγων αὐτῷ, «Ἐγείρου, πρεσβύτα, ὑπάγε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου ἵνα τὴν ἀγίαν ποιήσης προσκομιδὴν». Λέγει αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος. «Οὐ δύναμαι, ἐπειδὴ ἐγκλεισμένος εἰμί». Λέγει αὐτῷ ὁ νεώτερος, «Ἐγὼ σοὶ ἀνοίξω τὴν φυλακὴν καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι». Καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν τῆς φυλακῆς ἔξωθεν αὐτοῦ, ἐξῆει. Καὶ ἐξελθὼν ἀκολουθεῖ ἕως ἀπὸ μιλίων ἐνδὸς τοῦ κτήματος αὐτοῦ· ἡμέρας δὲ γενομένης, ἔνθα παρακέκληται καὶ μὴ εὐρῶν αὐτόν, ἀνῆλθε πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, λέγων ὅτι ἀπέδρασεν ἀπ' ἐμοῦ, ἔχοντός μου τὴν κλεῖν. Καὶ νομίσας ὁ ἐπίσκοπος ὅτι ἀπέδρασεν, ἀποστέλλει ἕνα παῖδα τοῦ ἐπισκοπείου, λέγων, «Ἀπελθε καὶ βλέπε τὸν πρεσβύτερον εἴ ἔστιν ἐν τῷ κτήματι αὐτοῦ καὶ μηδὲν αὐτῷ τέως ποιήσης». Ἀπελθὼν οὖν ὁ παῖς, εὗρεν αὐτόν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὴν ἀγίαν προσφορὰν ποιοῦντα, καὶ ἐπαυλίσας εἶπε τῷ ἐπισκόπῳ ὅτι ἐκεῖ ἔστι καὶ ὅτι προσκομιζόντα αὐτόν ἔφθασα. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος, μείζον ἀγαρακτήσας κατ' αὐτοῦ, ὤμωσεν

ὅτι αὐριον μετὰ πολλῆς ἀτιμίας φέρω αὐτόν. Καὶ τῇ νυκτὶ τῆς δευτέρας πάλιν φαίνεται αὐτῷ τῷ πρεσβυτέρῳ ὁ πρόην φανείς, λέγων αὐτῷ, «Δεῦρο ὅπως ἀπέλθωμεν ὅπου σε ὁ ἐπίσκοπος ἔβαλε». Καὶ λαβὼν αὐτόν, ἤνεγκε πάλιν καὶ ἀπέθετο αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ, μὴ κοήσατος τοῦ ταύτην πεπιστευμένου, καὶ πρῶτὴ τῇ δευτέρᾳ μαρθάνει ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἐπίσκοπος ὅτι ὁ πρεσβύτερος ἐν τῇ φυλακῇ εὐρέθη, ἀγροοῦντος αὐτοῦ. Πέμψας οὖν ὁ ἐπίσκοπος, ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου πῶς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ πῶς πάλιν εἰσήλθεν, ἄνευ τῆς εἰδήσεως τοῦ φύλακος· ὁ δὲ λέγει ὅτι παῖς νέος, εὐειδῆς πάνυ, καλῶς φορῶν, τοῦ ἐπισκοπέου, ὡς ἔλεγεν αὐτός, καὶ ἠροῦξέ μοι καὶ προηγείτό μοι ἕως ἐνὸς μιλίου κτήματος ἀδίκως. Ταύτη τῇ νυκτὶ ἐλθὼν πάλιν εἰσήγαγέ με. Ἐφερε δὲ ὁ ἐπίσκοπος πάντα τοὺς παῖδας τοῦ ἐπισκοπέου· οὐδέν' αὐτῶν ἐπεγίνωσκεν ὁ πρεσβύτερος. Τότε ὁ ἐπίσκοπος συνῆκεν ὅτι ἄγγελος ὑπῆρχε Θεοῦ ὁ τοῦτο ποιήσας, ἵνα μὴ ἀρετὴ τοῦ πρεσβυτέρου καθ' ὅλου κρυβῆ, ἀλλ' ἵνα ἅπαντες μάθωσι καὶ δοξάσωσι τὸν Θεόν, τὸν δοξάζοντα τοὺς δούλους αὐτοῦ. Καὶ οἰκοδομηθεὶς εἰς αὐτόν, ἀπέλυσεν αὐτόν μετ' εἰρήνης, πολλὰ κατακράξας τῶν διαβαλόντων αὐτόν (1).

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, γνωστός ἡμῖν γενόμενος ὡς ἐπίσκοπος Σάμου ἐκ μολυβδοβούλλου τινός, ἔχοντας ἐγκεχαραγμένην ἔνθεν μὲν γυναῖκα κεκοσμημένην διὰ στεφάνου καὶ κρατοῦσαν ἐν χερσὶν ἀγγεῖον, ἐτέρωθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἢ ἀγία Σοφία, Θεοῦ λόγος· ἐν τῷ ἔμπάλιν δὲ τὰς λέξεις Ἀναστασίου ἐπισκόπου Σάμου. Ἐξῆ δὲ οὗτος, καθ' ἃ ἐκ τοῦ τύπου τοῦ μολυβδοβούλλου εἰκάζομεν, λήγοντος τοῦ ἔκτου αἰῶνος (2).

ΙΣΙΔΩΡΟΣ Β΄. οὗ τὸ ὄνομα φέρεται ὑπογεγραμμένον ἐν τοῖς κανόσι τῆς πενθέκτης Συνόδου, εἴτ' οὖν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ πρώτῳ ἔτει μ. Χ. οὕτως· Ἰσιδώρος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Σάμου, ὄρισας ἀπέγραψα (3).

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ἐπ' ἴσης ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐβδόμης Συνόδου ἐν ἔτει ἐπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἐβδόμῳ μ. Χ. οὕτως· Ἡράκλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάμου (4).

(1) Ἰωάννου Μόσχου **Α**εμιῶν (ἔκδοσις Μιγίου) σελ. 2969.

(2) Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Τόμος **ΣΤ΄**, σελ. 110.

(3) Binii, Concilia etc. Tom. V p. 360.

(4) Idem. Tom. V. p. 328.

ΛΕΩΝ, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἡμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν παρατιθέμεθα, ἀναγράφουσι δὲ ἄλλα οἱ βιογράφοι αὐτοῦ μυθοῦνται. Λέων ὁ ἐπίσκοπος, γράφουσιν οὗτοι, ἐγεννήθη ἐν ταῖς χώραις τῶν Ἑλλήνων· τὸ πᾶν δ' ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἀπαρνησάμενος καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἄρας, ἐγένετο μάρτυς, ἢν οὐχὶ τῷ σώματι, ἀλλὰ τοῦ τῆ ψυχῆ· ὅθεν ζῶν ἐτι διὰ θαυμάτων ἐδοξάσθη, διότι καὶ γυναῖκα, ὑπὸ δεινῆς νόσου κατατρυχομένην, ἰάσατο. Κοιμηθέντα δ' ἐν εἰρήρῃ ἐν Σάμῳ, ἐνεσταφίασαν αὐτὸν τῆ εἰκοστῇ ἕκτῃ Ἀπριλλίου ἐν τινὶ ἐπιφανεῖ ἐκκλησίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ πλεῖστα ἔκτοτ' ἐτελοῦντο θαύματα. Τούτων ἡ φήμη ἐπεισέτινας τῶν Ἑλλήνων, διερχομένους οὐ πῶλλον ὕστερον ἐκ τῆς Σάμου μετὰ τοῦ πλοίου αὐτῶν, γὰρ κλέψωσι τὸ ἱερὸν λείψακον, ὅπερ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ διεμέλισαν ἵνα εὐχερέστερον δυνηθῶσι γὰρ παραλάβωσιν αὐτό· μὴ δυνηθέντες ὁμῶς κατ' οὐδένα τρόπον γὰρ ἀποπλεύσωσι, θεῖα θελήσει, ἠναγκάσθησαν γὰρ ἐπαραφέρωσι τὸ κλαπὲν σῶμα εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἑτῶν κατέπλευσεν εἰς Σάμον πλοῖον τοῦ Ἑνετικοῦ στόλου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐτελεῖτο ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ ἁγίου· ἐξελθόντες δὲ τινες τῶν Ἑνετῶν καὶ ἰδόντες τὴν συρροὴν τοῦ παρηγυρίζοντος λαοῦ, εἰσῆλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα παρέμειναν μέχρι ἀπολύσεως τῆς θείας λειτουργίας. Ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς τὸ πλοῖον αὐτῶν, ἀνεπέτασαν τὰ ἱστία ἵνα ἀποπλεύσωσι· σφοδρὰ ὁμῶς τρικυμία ἐν τῷ μεταξὺ ἐνοσκήφασα, ἠνάγκασεν αὐτοὺς γὰρ ἐπαρῆλθωσιν ἐκεῖ, ἔνθεν ἀπῆλθον. Μικρὸν παραμείναντες αὐτόθι, ἐπεχείρησαν, γαλήνης ἐπελθούσης, γὰρ ἐκπλεύσωσιν· ἠναγκάσθησαν ὁμῶς καὶ δεῦτερον, γὰρ ἐπιστρέψωσιν, ἀρξάμενης ἐκ νέου τῆς τρικυμίας. Καὶ δὴ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ φόβου περὶ τοῦ τοιοῦτου σημείου διαλεγομένων, εἰς γέροντων κατὰ θείαν ἔμπνευσιν εἶπεν ὅτι διὰ τοῦτου ὁ Θεὸς δεικνύει ὅτι πρέπει γὰρ συμπαραλάβωσι τὸ σῶμα τοῦ δούλου αὐτοῦ ἁγίου Λέοντος καὶ μὴ καταλίπωσιν αὐτὸ ἐν γήσῳ μὴ πολυοικίῳ· τῶν πάντων δ' ἐπινευσάντων εἰς τὴν θεόπνευστον ταύτην πρότασιν, ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἀποβάντες πολλοὶ αὐτῶν ἐν μεγίστῃ σιγῇ εἰς τὴν ξηράν, κατηνθῆθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ἀπέκειτο τὸ σῶμα ἵνα κλέψωσιν αὐτό. Ἄλλ' αἱ θύραι ἦσαν καλῶς ἠσφαλισμέναι, οὐδὲ ἦτο δυνατόν διὰ ῥήξεως αὐτῶν γὰρ εἰσελθωσιν εἰς τὸν ναόν· ὅθεν ὁ γέρον ἠρξάτο παρακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ ἱκετεύων, ἕαν ἦτο θέλημα αὐτοῦ γὰρ συμπαραλάβωσιν εἰς Ἑνετίαν τὸ τοῦ ἁγίου λείψακον, γὰρ ἀνοιχθῶσιν ἀφ'

ἑαυτῶν αἱ θύραι. Καὶ αἱ μὲν θύραι, ἐνδοῦσαι εἰς τὰς εὐσεβεῖς αὐτοῦ
 εὐχὰς, ἠνεώχθησαν παραχρῆμα, ὁ δὲ γέρον μείζωνος θρησκευτικοῦ
 ζήλου ἐμφορηθεὶς, ἔκλεισε πάλιν αὐτάς, ἐπιθυμῶν γὰρ ἀποκαλύψῃ
 αὐτῷ ὁ Θεὸς δι' ἐτέρου θαύματος ἐν τίνι τῶν ἐν Ἐρετίᾳ ἐκκλησιῶν
 ἤθελε γὰρ κατατεθῆ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου· ὅθεν ἤρξατο μνημονεύων
 τῶν ὀνομάτων τῶν ἁγίων, ὧν ὑπῆρχον γαοὶ ἐν τῇ Ἐρετίᾳ. Ὡ τοῦ
 θαύματος δέ, ὅτε, ἐξαυτλήσας τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων
 πολλῶν ἁγίων, κατήντησε καὶ εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Βάσσου, τότε αἴφνης
 αἱ θύραι τὸ δεύτερον ἀφ' ἑαυτῶν ἠνεώχθησαν· κατ' ἀκολουθίαν οἱ
 Ἐρετοί, εἰσελθόντες ἐν τῷ γαῶ, παρέλαβον ἐν μεγίστῃ τιμῇ καὶ εὐ-
 λαβείᾳ τὸ ἱερὸν λείψανον καί, ἀποθέμενοι ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἱερέως
 τοῦ πλοίου, Πέτρον καλουμένου, μετήνεγκαν εἰς τὸ ἑαυτῶν πλοῖον.
 Ἀποπλεύσαστες δ' ἐκ Σάμου, διεπεραιώθησαν εἰς Μεθώνην· ἐκεῖ δὲ
 φωνή ἐξ οὐρανοῦ ἠκούσθη, λέγουσα, «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα τοῦ ἐπι-
 σκόπου Λέοντος». Ἐν ᾧ δὲ ἐκ Μεθώνης ἄραγτες, ἔπλεον πρὸς τὴν
 Ζάκυνθον, ἐφάνη αὐτοῖς ὑπὲρ τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου ἱπτάμενος καὶ διὰ
 τῶν κινήσεων τῶν πτερυγῶν παροτρύνων τοὺς Ἐρετοὺς γὰρ σπεύσω-
 σι τὸν πλοῦν· ὄντως δ' ἐπῆλθε σφοδρὰ καταιγίς, ἀλλ' ἐν ᾧ πᾶσαι
 αἱ ἄλλαι ρῆες αἱ συμπλέουσαι ἢ ἔπαθον βλάβας ἢ εἰ ἀνάγησαν, μό-
 νη ἢ τὸ ἱερὸν λείψανον κειμένησα ἔμεινεν ἀλώβητος. Τὸ δὲ λείψα-
 νον αὐτὸ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ λάμπσεως, ἐπικεχυμένης ἐρ' ἅπασαν τὴν
 γαῦν, ἥτις ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν, ὑπὸ οὐρίου πνεύματος φερομένη.
 Οὕτως αὐτὴ κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Οὐέστης, ἧς ὁ ἐπίσκο-
 πος, ἰδὼν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ δύο ἐκκλησίας τὴν μίαν παλαιάν, τὴν δ'
 ἐτέραν καινὴν, ἐπεσκέψατο τὴν πρῶταν τὸ πλοῖον καὶ προσεπάθησε
 πολλαῖς ἐκλιπαρήσεσι καὶ ἀδρᾶ χρημάτων προσφορᾶ γὰρ πείσῃ τοὺς
 Ἐρετοὺς ὅπως παραχωρήσωσιν αὐτῷ μέρος τοῦ τιμίου λειψάνου· ἀ-
 στοχήσας ὅμως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐτέλεσε λειτουργίαν καὶ δι' ὕδα-
 τος τὸ σῶμα περιέβρεξεν, ἐκ δὲ τοῦ τοιοῦτου ὕδατος προσέφερεν εἰς
 πρεσβύτερόν τινα, ἀπὸ πολλοῦ πάσχοντα καὶ ἐκ τῶν ἰατρῶν οὐδεμί-
 αν σωτηρίαν λαμβάνοντα. Ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκείνος πίων, παραχρῆμα
 ἰάθη καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐπέστρεψεν ὑγιαίνων· πολλῶν δὲ
 καὶ ἄλλων θαυμάτων ὑπὸ τοῦ ἁγίου τελεσθέντων αὐτόθι, ἐπὶ τέλους,
 ἀνέμου πνεύσαντος οὐρίου, τὸ φέρον τὸ σῶμα αὐτοῦ πλοῖον, ἄραγ ἐ-
 κείθεν, κατέπλευσεν εἰς Ἐρετίαν, εἰς τὴν ρησίδα τοῦ Ριάλιου, ἐνθα
 τὸ σῶμα μετηρέχθη εἰς τὸν γαῶν τοῦ ἁγίου Βάσσου. Ἀλλ' ὁ λαός,

ἐκ τιμῆς πρὸς αὐτό, ἀπήτησεν ἵνα μεταφέρωσιν αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου, ἣτις ἦτο μεγαλοπρεπεστέρα τῆς τοῦ ἁγίου Βάσσου· ἴσον ὅμως θαῦμα ἐματαίωσε τὴν τοῦ λαοῦ ἐπιθυμίαν. Τὸ ἱερὸν λείψανον ἐστερεώθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Βάσσου, ὡς ἐὰν συνκρατεῖτο δι' ἀγκύρας, ἐν τοῖς βαθυτάτοις τῆς γῆς κεχωσμένης· διατρίβων δ' ἐκεῖ ὁ τοῦ Μεδοάκου ἐπίσκοπος Λέων, ἱεράρχης σεμνὸς καὶ πολλὴν ἐπὶ ἀρετῇ κεκτημένος ὑπόληψιν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ λαοῦ νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως μεταφέρῃ τὸ σῶμα εἰς Μεδοάκον. Ἐπινεύσαντος τοῦ λαοῦ εἰς τοῦτο, ὁ ἐπίσκοπος ἐτέλεσε λειτουργίαν καταρτυκτικὴν, μεθ' ἣν παρέλαβε τὸ λείψανον, οὐδεμίαν αὐτῷ ἀντίστασιν παρεμβαλόν, καὶ, μετενεγκὼν εἰς Μεδοάκον, ἔθετο ἐντὸς λάρνακος μαρμαρίνης ἐν ἐκκλησίᾳ παρακειμένη μοναστηρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Βάσσου τιμωμένη· οὕτω δ' ἐπληρώθη τὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Οὐέστης ὄνειρον, ἰδόντος δύο ἐκκλησίας μίαν παλαιὰν καὶ μίαν νέαν, τὴν λάρνακα τοῦ ἁγίου. Ἐν δὲ Μεδοάκῳ τῇ τοῦ ἁγίου χάριτι ἀνήρ τυφλὸς ἀνέβλεψε καὶ ἕτερος ἐξηραμένην τὴν χεῖρα ἔχων, ἔθεραπεύθη· μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον τοῦ Μεδοάκου ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατακλυθέντος, τὸ ἱερὸν, ἀλλὰ καὶ πολυπαθεὲς λείψανον, μετηνέχθη τῇ τρίτῃ καλὴνδρα τοῦ Μαῖου εἰς τὸ ἐν Ἐρετίᾳ μοναστήριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σεργίου (1).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα γνωρίζεται ἡμῖν ἐκ μολυβδοβούλλου ἀποτεθησαυρισμένου ἐν τῇ συλλογῇ τῶν νομισμάτων τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου καὶ φέροντος ἐπ' αὐτοῦ τετυπωμένην ἔνθεν μὲν τὴν προτομὴν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου μετὰ τῶν γραμμῶν ὁ ἅγιος Θεῶδ δῆλα δὴ ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ἐτέρωθεν δὲ τὰς λέξεις *Κε βθ Γεωργίω ἐπισκόπ Σάμου*, ἣτοι Κύριε βοήθει Γεωργίω ἐπισκόπῳ Σάμου. Ἐκ τοῦ τύπου δὲ τοῦ μολυβδοβούλλου εἰκάζεται ὅτι ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἔζη τὸν ἐνδέκατον ἢ δω-

(1) Flaminio Cornelio, Ecclesiae Venetae, antiquis monumentis etc. Tom. V. p. 91.—Bollandi continuatores, Acta sanctorum etc. Tom. III. p. 265.—Le Quien Oriens Christianus. Tom. I. p. 931.—Giuseppe Cappelletti, Storia delle chiese di Venezia Vol. IV. p. 78—79. Ὁ Cornelio, ἀναγράφων τὸν βίον τοῦ Λέοντος, ὡς ἐπισκόπου Σάμου, ἴσθαι non molto lontano del' Albania, γεννᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται περὶ Σάμου τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ· ἀλλ' ἐν τε τῇ τῶν Βολλανδιστῶν συλλογῇ καὶ παρὰ τῷ Le Quien ὁ Λέων ἀναγράφεται ὡς ἐπίσκοπος τῆς Ἰωνικῆς Σάμου.

δέκατον αἰῶνα (1).

Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐπὶ Φλαβιανοῦ τοῦ Ἀντιοχείας συνελθού-
ση τοπικῇ συνόδῳ κατὰ Ἀδελφίου καὶ τῆς Εὐχιτῶν ἢ Μεσσαλιανῶν
αἵρέσεως μνημονεύετι παραττάς καὶ ὁ Σάμου ἐπίσκοπος· ὁποῖον ὁμοῦς
ἦτο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἄγνωστον τυγχάνει (2). Τελευταῖος δὲ πρὸ τῆς
ἐρρημώσεως τῆς Σάμου ἱεράρχης αὐτῆς γνωστὸς εἶναι ἡμῖν ὁ

ΑΡΣΕΝΙΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα φέρεται γεγραμμένον ἐπὶ χειρογράφου τι-
νὸς Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάτου, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀθήνησι πα-
νεπιστημίου ἀποτεθησαυρισμένου, οὕτως· *Ἀρσένιος ἐλέφ Θεοῦ ἐπίσκο-
πος Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐνεργετὴ τὴν δέλτον ταύτην τῷ ἐνλαβεστά-
τῳ χωρεπισκόπῳ Νεραντζίας καὶ Σακκελίῳ κυρίῳ Γεωργίῳ εἴπας
ἰνδικτιῶνος ια' (1418)*.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ἱεραρχῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· ἄπορον
δὲ ἡμῖν φαίνεται πῶς ὁ τῆς Ρώμης πρωθιεράρχης ἀπέσχε τοῦ διορίσαι
ἐπισκόπους τοῦ λατινικοῦ δόγματος καὶ ἐν Σάμῳ, ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν
χρόνον ἡ νῆσος αὕτη διετέλεσεν ὑπὸ τῇ κυριαρχίᾳ τῶν φράγκων Ἰου-
στινιανῶν τῆς Χίου καὶ ἀφ' οὗ εἰς τε τὴν Ἰκαρον καὶ εἰς ἄλλας χώρας
ἀσήμευς δὲν ὤκνησε νὰ πέμψῃ ἱεράρχας ἢ παπικὴν προσηλυτομανία.
Μόλις δὲ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ πάπας Γρηγόριος ΣΤ'. τὴν
Σάμον ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀπίστων τάσσων, ηὐδόκησε διὰ βούλας αὐ-
τοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 27 Μαΐου 1846 νὰ διορίσῃ τὸν ἱεράρχην Αὐγουστι-
νον Φορσὰδ ἐπίσκοπον τῆς Σάμου in partibus infidelium, δούς αὐτῷ
ἅμα καὶ τὸν τίτλον ἀποστολικοῦ ἐξάρχου Ἰαπωνίας· ὁ δὲ Πάπας Πῖος
Θ'. δι' ἐτέρας βούλας ὑπὸ χρονολογίαν 15 Νοεμβρίου 1853 κατέστησε
τὸν ἱεράρχην Ἰωάννην Φιλίβερτον Δέππεν ἐπίσκοπον Σάμου ἐπὶ ψιλῷ
ὀνόματι καὶ βοηθὸν τοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ὀλλανδίᾳ Βοαδελοῦκης.
Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ἔτους 1815 ἡ πνευματικὴ διοίκησις τῶν ἐν Σάμῳ
καθολικῶν ὑπήγετο τῷ ἐν Σμύρνῃ ἀρχιεπισκόπῳ αὐτῶν· ἀλλ' ἔκτοτε
ὑπήχθη τῷ Λατίνῳ ἐπισκόπῳ Χίου, φέροντι καὶ τίτλον ἐπισκόπου Σάμου.

Ἐπελθούσης τῆς ἐρρημώσεως τῆς Σάμου, ἡ ἐπισκοπικὴ αὐτῆς ἔδρα
ἔμεινε φυσικῶς τῷ λόγῳ κενή· ἀνοικισθείσης δὲ τῆς νήσου, ὁ πατριάρ-
χος Μητροφάνης Γ'. κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχίαν (1559—
1580) κατέστησε τὴν Σάμον σταυροπήγιον πατριαρχικόν, ὑποκείμενον

(1) Schlumberger Sigillographie de l' Empire Byzantin p. 260.

(2) Φωτίου Βιβλιοθ. νβ.

αὐτῷ καὶ πάντα τελοῦντα αὐτῷ τὰ νενομισμένα ἐκκλησιαστικά δικαιώματα. Μετὰ δὲ τὸν Μητροφάνην, ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας Β'. ἐν τῇ δευτέρῃ ἐπ' ἴσης πατριαρχείᾳ αὐτοῦ (1580—1584), ἀμείβων τὰς πολυχρονίους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας Κωνσταντίνου τοῦ Πρωταποστολαρίου, παρεχώρησεν αὐτῷ πρὸς ζωόρκειαν τὰς ἐκκλησιαστικὰς προσόδους τῆς Σάμου, ὡς καὶ τῶν νήσων Ἰκαρίας, Ἀστυπυλαίας καὶ Ψαρῶν. Ὅτε δ' ἐν ἔτει 1584 ὁ ἐκ Λέσβου Παχώμιος, ὁ ἐπικαλούμενος Μπατέστος, ἐπιτυχῶν διὰ δολοπλοκιῶν νὰ καταβιβάσῃ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ εἰς Ρόδον ἐξορίσῃ τὸν Ἱερεμίαν, περιεβλήθη αὐτὸς τὴν τοῦ πατριάρχου τήβενναν, τότε, περιφρονήσας πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ὑπὲρ Κωνσταντίνου Πρωταποστολαρίου ἀπολυθὲν ὑπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ δωρητήριον ἔγγραφο, προχειρίσαστο ἐπίσκοπον Σάμου Νεόφυτόν τινα· πλὴν ἄλλ' ἐκπεσόντος μετὰ ἔν ἔτος ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ καθαιρεθέντος ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημούντων μητροπολιτῶν τοῦ Παχωμίου, ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν πατριάρχης Θεόκλητος Β' καθῆρε μὲν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1585 τὸν τῆς Σάμου ἐπίσκοπον Νεόφυτον, κατελείψαστε δὲ καὶ πάλιν τὰ τῆς νήσου ταύτης ὡς καὶ τὰ τῆς Ἰκαρίας, Ἀστυπυλαίας καὶ Ψαρῶν εἰσοδήματα Κωνσταντίνῳ τῷ Πρωταποστολαρίῳ διὰ τοῦ ἐπομένου πατριαρχικοῦ ἐγγράφου.

Θεόκλητος

ἐ.λ.ῶ Θεοῦ

*Ἄρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἀθετήσας τις, φησί, νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρῶν ἐπὶ δισὶν ἢ τρισὶ μέρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσω δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθῆσεται τιμωρίας ὁ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἶμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἠγησάμενος, ἐν ᾧ ἠγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνεθρίσας; Τοῦτο Μπατέστος ποιήσας ὁ ἀσυνείδητος, οὐ μόνον ἐν οὐδὲ κανόνα τῶν ἱερῶν, ἀλλ' ὁμοῦ πάντα καταπατήσας καὶ εἰς οὐδὲν λογισάμενος, οὐχ ἓνα τινὰ τῶν μικρῶν τούτων ἀνθρώπων καὶ πόλεων, ἀλλὰ πᾶσαν ψυχὴν χριστιανῶν καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν ἐτάραξε καὶ ἐσκανδάλισε. Διαπραξάμενος γὰρ προφανῶς πᾶν εἶδος ἀτοπίας καὶ παρανομίας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ καφάλαιον ἐχώρησε τῶν κα-

κῶν, τὴν ἄπρατον χάριν τοῦ θεοῦ Πνεύματος εἰς πρᾶσιν καταγα-
γῶν· πολλοὺς μὲν γὰρ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἀδίκως ἐδίωξε,
πολλοὺς δὲ καὶ τῶν τοῦ εὐαγοῦς τούτου κλήρου τὰς ἰδίας προσό-
δους καὶ ἐξαρχίας κακῶς ποιῶν ἀπεστέρησε καὶ πρὸς ἑτέροισ ἐπώλη-
σεν, ἀνθρώπους πονηροὺς καὶ κατεγνωσμένους διὰ τε τὰλλα τοῦ
βίου αὐτῶν ἔργα καὶ ὅτι κτᾶσθαι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημά-
των ἐνόμισαν, καὶ ταῦτα τοῦ μεγάλου Πέτρου λέγοντος ἐκάστου τῶν
τοιούτων, «Ὀὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλήρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἢ γὰρ
καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Ἐν οὖν ἐκ τούτων
ἀντικρὺς ἔστι καὶ φαίνεται καὶ τὸ ἀρτίως συμβᾶν περὶ τὴν πατριαρ-
χικὴν ἐξαρχίαν τῆς ρῆσου Σάμου. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἡ ρῆσος αὐτῆ
ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις καὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλοις ἐπιδρομαῖς τῶν
θαλαττίων ληστῶν πρὸ χρόνων ἤδη διακοσίω ἡρημώθη καὶ ἔκτοτε
ἀοίκητος ἔμεινε παρτελῶς, ὑπὸ μόνων καταπατουμένη καὶ οἰκουμέ-
νη ἀνθρώπων ληστῶν, τῶν ἐνεδρενόντων καὶ βλαπτόντων τοὺς ἐ-
κεῖσε παρερχομένους, πάσης περιαιρεθείσης ἐλπίδος τοῦ αὐθις οἰκι-
σθῆναι αὐτὴν καὶ εἰς ὃ ἦν πρότερον ἀποκαταστῆναι, ἄνδρες τιρὲς,
ἐκ διαφόρων τόπων συνελθόντες, πρῶτον μὲν ὄρμησαν πείραν λα-
βεῖν καὶ κατασκοπεῦσαι τὴν ρῆσον εἰ ἄρα γε ἐπιτηδεῖως ἔχει τοῦ δέ-
ξασθαι αὐτοὺς καὶ εἰς χώραν γενέσθαι καὶ οἰκουμένην ἀντὶ ἐρήμου
καὶ οὕτω φοβεραῖς, παρτὸς κινδύνου καταφρονήσαντες τῶν ἐκεῖ δι-
κῆν θηρίων ἐμφωλευόντων ληστῶν. Ὡς δὲ πολλὰ παθόντες, οὐδὲ ἠ-
ρυσαν ὁλως, ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς ἀεὶ ἐμποδιζόντων τῶν κατοικούν-
των ληστῶν, οἱ αὐτοὶ πάλιν χριστιανοὶ μετὰ ἑτέρων οὐκ ὀλίγων,
κατὰ μηδὲν ἀμελήσαντες, ἀνέδραμον πρὸς τὸν βασιλέα καὶ γράμμα-
τα λαβόντες καὶ πᾶσαν ἄλλην ἰσχὺν συντελοῦσαν εἰς τε τὴν τοῦ
τόπου κάθαρσιν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποδίωξιν, τὴν ρῆσον ταύτην κατ-
έλαβον, ὅπου, πολλὰ παθόντες καὶ δράσαντες, ἀσφαλῶς ἠψάντο τοῦ
ἔργου καὶ ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Ἐπεὶ δὲ κατὰ μικρὸν ἀυξανόμενοι,
πλείους ἐγένοντο καὶ χρεῖα ἦν αὐτοῖς ἱερέως καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀ-
κοιλουθίας καὶ τάξεως, οὐδὲ καὶ τοῦτο ἠμέλησαν, ἄνθρωποι ὄντες
ἐντεθραμμένοι τοῖς χριστιανικοῖς ἔθεσιν, ἀλλὰ σπουδῆ πάσῃ προσ-
ῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐμπόνως ἀξιῶντες καὶ ἰκετεύοντες τυ-
χεῖν τοῦ ποθουμένου καὶ ὑποκείσθαι αὐτῇ αὐτοὺς τε πάντα καὶ τοὺς
ἐκεῖ ναοὺς, ἄρτι μέλλοντας ἀνεγείρεσθαι ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρ-
χικῷ, οὗς ὁ μακαρίτης πατριάρχης ἀποδεξάμενος κύρ Μητροφάνης,

τοῖς πατριαρχικοῖς προνομίοις καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς νεομισμένη τάξει, ἐπέμψε τὰ σταυροπήγια καὶ ἀνηγέρθησαν ἔπειτα τοῖς νεωστὶ κατοικήσασιν, ὀνομάσας τὴν νῆσον πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, ὑποκείμενον αὐτῷ καὶ πάντα τελοῦν τὰ τεταγμένα ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τότε ὕστερον δὲ ὁ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσας κτὲρ Ἰερεμίας, χρέος ἔχων καὶ αὐτὸς ἀπαραίτητον τοῦ φροντίζειν τῆς ζωαρκειᾶς τῶν τροφίμων καὶ ἐκδουλευτῶν τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, οἷά τις πατὴρ φιλόστοργος, καλῶς ποιῶν καὶ θεαρέστως, ἔδωκε καὶ ἐνηργέτησε τὴν πατριαρχικὴν ταύτην Σάμον τῷ τιμιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ Πρωταποστολαρίῳ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας κτὲρ Κωνσταντίνῳ, ἀνδρὶ παιδιόθεν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ δουλεύσαντι καὶ πιστῶς καὶ ἀόκνως ὑπηρετήσαντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ πατριάρχεις, προσθεὶς τῇ Σάμῳ ταύτῃ καὶ τὰ λοιπὰ πατριαρχικὰ νησίδια τὴν Ἰκαρίαν, Ἀστυπάλαιαν καὶ τὰ Ψαρὰ πρὸς μερικὴν ζωάρκειαν αὐτοῦ καὶ περίθαλψιν, ἃ δὴ καὶ εἶχε πάντα ἐξ αρχικῶς καὶ ἐκαρποῦτο μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἀφ' οὗ συγχωρήσει Θεοῦ ὁ ἐπιβάτης οὗτος Μπατέστος δυναστικῶς τοῦ πατριαρχείου ἐδράξατο καὶ πᾶσαν τάξιν ἐκκλησιαστικὴν ὁμοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐδουλώσατο, πωλήσας καὶ ἑτέρας ἐπαρχίας καὶ μητροπόλεις, καὶ ταῦτα τὰ πατριαρχικὰ σταυροπήγια ἐπώλησε, δυναστεία χρησάμενος παρὰ τοὺς κανόνας καὶ ἀσυλλογίστως ἐχειροτόνησεν ἀρχιεπίσκοπόν τινα Νεόφυτον, ἄνδρα ἀνάξιον τῆς τοιαύτης ὀνομασίας καὶ δι' ἄλλα μὲν πολλὰ τοῖς πᾶσι δῆλα, κτὲρ ἡμεῖς μὴ λέγομεν, καὶ ὅτι πράσει καὶ ἀγορᾷ ἐπὶ χρήμασιν ἔλαβε τὴν χειροτονιαὶν καί, τὸ χεῖρον ἔτι, ὅτι δύο συνελειτούργησαν ἐπ' αὐτῷ ὁ τε μετὰ καθάρσεσιν συγχωρηθεὶς Ναυπάκτου καὶ Ἀρτῆς κτὲρ Ἰωακείμ καὶ ὁ τρεῖς ἤδη καθαιρεθεὶς Κατλιθέλας, ὁ ἀντάρτης καὶ πολέμιος καὶ διὰ τοῦτο ἀκοινῶντος πάντη. Ἐνθεν τοι τοῦ τυράννου καθαιρεθέντος Μπατέστου καὶ ἐξωσθέντος καὶ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἀνιέρου ταύτης τυραννίδος ἐλευθερωθείσης, ἡ μετριότης ἡμῶν, κοινῇ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ προσηκούσῃ τῶν τε ἀγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων συνοδικῶς δικαιοῦν ἐκρινε καὶ τοῦτο διορθῶσαι, ὡς παραλόγως καὶ παρὰ κανόνας τολμηθέν. Καὶ δὴ τὸ παρὸν ἀπολύει γράμμα, δι' οὗ, γράφουσα, ἀποφαίνεται καὶ διορίζεται ἔστω ἡ τοιαύτη παράλογος καὶ ἔκθεσμος χειροτονιαὶν καὶ ἀρχιεπισκοπικὴ ὀνομασία ἄκυρος καὶ ἀίσιχρος καὶ

ὡς μὴ γεγονυῖα πρὸς τὸν εἰρημένον Νεόφυτον· οὔτε γὰρ ἀρχιεπισκοπὴ ἦν ἢ Σάμος αὐτῆ, ἀλλ' οὐδὲ ὁλως κατὰ κανόνας ἐχειροτονήθη ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ μάλιστα διὰ χρημάτων, ὡς ἐφάνη καὶ ὁμολογήθη, καὶ ἐκτὸς πάσης κανονικῆς ἀκολουθίας καὶ τάξεως. Ἐχέτω δὲ τὴν αὐτὴν νῆσον Σάμον μετὰ καὶ τῶν ἐτέρων, ὡς πρότερον, ὁ διαληφθεὶς καθολικὸς ἐξάρχος αὐτῶν Πρωταποστολίριος κὺρ Κωνσταντῖνος καὶ καρποῦσθω τὰ ἐξ αὐτῶν δικαιώματα καὶ εἰσοδήματα ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, μὴ τολμῶντος τοῦ παραλόγως καὶ ἀθέσμως χειροτονηθέντος Νεοφύτου κατὰ τι διενοχλεῖν αὐτῷ καὶ ζητεῖν ὅπερ ἄλλως οὐκ ἔχει. Καὶ γὰρ ἐὰν ἄλλως ποιήσῃ ὁ αὐτὸς Νεόφυτος, ἀντιποιούμενος τῆς ἡς ἔτυχε παραλόγον καὶ ἀσυστάτου χειροθεσίας καὶ ὀνομασίας, ἔστω ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον αὐτὸς τε καὶ οἱ ἄν τῶν ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν συνεργήσωσιν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ καὶ βοηθήσωσι κατὰ τι, ἐπὶ ζημίᾳ καὶ ἐπηρεασμῷ τοῦ αὐτοῦ καθολικοῦ ἐξάρχου· καταφρονοῦντες δὲ καὶ ἀπειθοῦντες καὶ τῷ ἀναθέματι ὑπόδιχοι. Ἐπὶ γὰρ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐγγράφη καὶ ἐπεδόθη τῷ τιμιωτάτῳ Πρωταποστολαρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ Κωνσταντίνῳ, ἐξάρχῳ καθολικῷ τῶν πατριαρχικῶν νήσων τούτων τῆς Σάμου, Ἰκαρίας, Ἀστυπάλαιας καὶ τῶν Ψαρῶν εἰς δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν.

Κατὰ τὸ ζῆγ ἔτος μηνὶ Μαρτίῳ, ἰνδικτικῶνος ιγ (1).

Οὕτως ἄρα διετέλει ἐπὶ τινα χρόνον μετὰ τὸν ἀνοικισμὸν αὐτῆς ἡ Σάμος ἄνευ μὲν ἐπισκόπου πράγματι, παρέχουσα δ' ἕνεκα τῆς ἀρχαίας αὐτῆς λαμπούτητος εἰς ἱεράρχας τίτλον ψιλῷ τῷ ὀνόματι ἐπισκόπου αὐτῆς. Τοιοῦτος τιτουλάριος ἐπίσκοπος φέρεται ὑπογεγραμμένος τῷ αὐτῷ ἔτει 1585, καθ' ὃ ἀπελύθη τὸ ἀνωτέρω πατριαρχικὸν ἔγγραφον, μεταξὺ ἄλλων ἀρχιερέων ἐν γράμματι συστατικῷ τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου ὑπὲρ Γαβριὴλ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν, ἀπερχομένου εἰς

(1) Ἐκ τῆς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ παναγίου Γάβρου ἀποτεθησαυρισμένης ἀνεκδότου καὶ πολυτίμου Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου σελ. 214. — Ἴδὲ καὶ Μελετ. Ἐκκλῆσ. Ἱστορ. Τόμ. Γ'. σελ. 403 καὶ Σάθα Βιογρ. σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερειμ. Β'. σελ. 205 καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλῆν. Φιλολ. Συλλόγου Τόμ. I. σελ. 50, 153.

Γερμανίαν πρὸς σύναξιν ἐλευθῶν, καὶ ὁ Σάμων Σωφρόνιος (1). Βαθ-
μηδὲν δὲ οἱ κάτοικοι πληθυνθέντες, ἤτήσαντο παρὰ τοῦ πατριάρχου
Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέα· ὁ δὲ, τῆς αἰτήσεως αὐτῶν εἰσακού-
σας, κατέστησε τὴν Σάμον ἔδραν ἀρχιεπισκόπου, ἔχοντας ὑπ' αὐτῷ ἐ-
πίσκοπον ἐν Ἰκαρίῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τελευταία αὕτη νῆσος, ἄγονος οὖ-
σα, δὲν ἐπῆρκει εἰς τὰ τῆς συντηρήσεως ἀρχιερέως τούτου ἕνεκεν ἡ ἐπι-
σκοπικὴ αὐτῆς ἔδρα καταργήθη καὶ ἡ πνευματικὴ ποιμαντορία αὐτῆς
ἀνετέθη τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Σάμου, ὅστις ἔφερε τίτλον ἀρχιεπισκόπου
Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἄχρι τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκο-
στοῦ τετάρτου, ὅτε, τῆς Σάμου προαχθείσης εἰς μητρόπολιν, καθ' ὃ
παρακατιόντες δημοσιεύουмен πατριαρχικὸν ἔγγραφον, ὁ ἱεράρχης Σάμου
προσέλαθε τὸν τίτλον *μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ ἐξάρχου
Κυκλάδων νήσων*, ὃν καὶ φέρει ἕκτοτε. Ὁ Τournefortius, οὐκ οἶδα-
μεν πόθεν παραλαβὼν, λέγει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Σάμου εἶχε τὴν
προσωνομίαν καὶ ἐπισκόπου Πάτμου· ὅτε ὅμως οἱ αὐτόθι χριστιανοὶ
ἤθελον νὰ προχειρίσωσιν ἱερέα, τότε προσεκάλλουν κατ' ἀρέσκειαν οἰον-
δήποτε ἄλλον ἀρχιερέα διὰ τὴν χειροτονίαν οὗτοῦ (2). Πλὴν ἀλλὰ
τὸ τοιοῦτο οὐδαμῶς ἀληθείας ἔχειται, διότι προνόμια ἀρχαῖα, εὐλα-
βῶς τηρούμενα, τιθέσκει τὴν Πάτμον ὑπὸ τῆ ἀμέσῳ δικαιοδοσίᾳ τοῦ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου.

Οἱ δὲ Σάμιοι ἔκπαλαι διεκρίνοντο ἐπὶ εἰσεβείᾳ καὶ ἐπὶ πολλῇ πρὸς
τὴν θρησκείαν αὐτῶν ἀφοσιώσει· ὅθεν καὶ μεγίστης ἀπελάμβανον τι-
μῆς καὶ πολὺ τοῦ κύρους εἶχον παρὰ τῷ λαῷ οἱ ἱεράρχαι, οἵτινες ἄλλως
καὶ τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς Τούρκοις διοικηταῖς ἴσχυον. Κατὰ τοὺς
πρὸ τῆς ἐθνεγερσίας χρόνους, ὅτε νέος ἀφικνεῖτο εἰς Σάμον ἱεράρχης,
πρῶτον ὄφειλεν, ἐπισκεπτόμενος τὸν καθόδην, νὰ ἐπιδείξῃ αὐτῷ τὸ ἀ-
ναγνωρίζον αὐτὸν ἐπίσκοπον αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, τὸ *Μπεράτι*
τουρκιστί λεγόμενον· ἐκεῖνος δὲ συγκαλῶν τοὺς τῶν χωρίων προεστῶ-
τας, ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον πάντων αὐτό, μεθ' ὃ κατεχώριζεν αὐτό
ἐν τῷ μητρώῳ τῆς διοικήσεως. Τὸ δὲ αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα, δι'
οὐ ἐρωδιάζετο πᾶς ἱεράρχης τῆς Σάμου ἄμικ τῆ ἐγκρίσει τοῦ διορι-
σμοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, ἔχει ἐπὶ λέξεως με-
ταφραζόμενον, οὕτως.

(1) Crusii, Annales Suevici p. 803.

(2) Tournefort, Relation d' un voyage etc. Tom. II. p. 111.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως τῶν Ἑλλήνων πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος τῶν ἐν τῇ παρενδόξῳ μου καθέδρῳ ἐνδημοῦντων μητροπολιτῶν ἀνήγγειλαν τῷ βασιλικῷ μου Διβαρίῳ δι' ἐνσφραγίστου αὐτῶν ἀναφορᾶς ὅτι, ἀποθανόντος ἄρτι (ἢ μετατεθέντος εἰς τὴν μητρόπολιν δεινα) τοῦ ἀρχιερέως Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ χηρευσάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης, συνελθόντες οἱ εἰρημένοι, ἐξελέξαντο τὸν μετὰ χεῖρας φέροντα τὸ ὑψηλὸν μου τοῦτο Διάταγμα (ὄνομα καὶ βαθμὸς αὐτοῦ) πιστὸν καὶ ἔξοχον μεταξὺ τοῦ ἔθνους τῶν χριστιανῶν, οὐ τὰ τέλη σφραγισθείσαν ἐπ' ἀγαθῷ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ εἰρημένοι, ἐπὶ τῷ ὄρφ τοῦ γὰ ἐκτίση καὶ αὐτὸς εἰς τὸ δαψιλές μου θησαυροφυλάκιον τὴν νεομισμένην εἰσφορὰν, ἐξήτησαν ἵνα δοθῇ αὐτῷ ἡ ἐπαρχία αὕτη, εἴτα δὲ χορηγηθῇ αὐτῷ ὑψηλὸν μου Διάταγμα σὺν τοῖς παλαιοῖς προνομίοις, ἐθεωρήθησαν τὰ εἰς τὸ βασιλικὸν μου θησαυροφυλάκιον ὑπάρχοντα ἐπισκοπικὰ βιβλία καὶ, γνωστοῦ γενομένου ὅτι ἡ ἐπαρχία Σάμου καὶ Ἰκαρίας διατελεῖ ὑπὸ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἐν τῇ βασιλευσούσῃ πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπῆρχεν ἐκδεδομένη τῷ εἰρημένῳ ἀποθανόντι (ἢ μετατεθέντι δεινι) κατὰ τὸ ἀπολελυμένον ὑψηλὸν Διάταγμά μου, δέδωκα ὑψηλὴν προσταγὴν ἵνα ἡ ρηθείσα ἐπαρχία Σάμου καὶ Ἰκαρίας, κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, παραχωρηθῇ τῷ εἰρημένῳ δεινι. Ἐκτίσαντος δὲ καὶ αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐκδοθεῖσαν ἀπόδειξιν, εἰς τὸ δαψιλές μου θησαυροφυλάκιον τὴν νεομισμένην εἰσφορὰν τῶν δύο χιλιάδων ἄσπρων, ἰδὸν ἀπολύω ἐναρεστούμενος τὸ παρόν μου βασιλικὸν Διάταγμα πρὸς αὐτὸν καὶ διατάσσω τὰ ἑξῆς.

Ἄρθ. α'. Τὸν ρηθέντα δεινα, οὐ τὰ τέλη σφραγισθείσαν ἐπ' ἀγαθῷ, διαδεχόμενον τὸν ἀποθανόντα (ἢ μετατεθέντα) δεινα εἰς τὴν ἐπαρχίαν καὶ μητρόπολιν Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ τῶν πέριξ, οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Ἕλληνες μεγάλοι τε καὶ μικροί, ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, ἱερομόναχοι, μοναχοί, μοναχαὶ καὶ ἡγούμενοι, ὀφείλουσι γὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ἱεράρχην αὐτῶν καὶ μὴ παραβαίρωσι ποτε τοὺς ὀρθοὺς αὐτοῦ λόγους, τοὺς ἀφορῶντας εἰς ὑποθέσεις τῆς αὐτῶν θρησκείας, ἀλλὰ γὰ ὑποτάσσονται αὐτῷ, καθ' ἃ ἡ θρησκεία αὐτῶν διαγορεύει, καὶ γὰ καταφεύγωσιν ἐν ἀνάγκῃ πρὸς αὐτόν.

Ἄρθ. β'. Οἱ ἔκπαλαι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ὑπάρχοντες ἐπίσκοποι τῶν διοικήσεων θέλουσι, κατὰ τὴν αὐτῶν θρησκείαν, ἀναγνωρίζει

αὐτὸν ἀρχιεπισκοπὸν καὶ ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἔξωσις αὐτῶν θέλει γίνεσθαι δι' αὐτοῦ, μὴδενὸς ἄλλου ἀνθισταμένου ἢ κατεπεμβαίνοτος.

Ἄρθ. γ'. Οὐδεὶς δύναται γὰρ ἀπαλλοτριῶσθαι ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ὑπαρχούσας ἐκκλησίας, καὶ ὅταν τοιαῦται μέλλωσι γὰρ ἀνεγερθῶσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμελιῶν, τῇ ἀδείᾳ τῆς κρίσεως, μὴδεὶς ἀναμυγνέσθω ἢ στασιάζων παρεμποδιζέτω τοῦτο.

Ἄρθ. δ'. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μοναστηρίοις ἐξετάσεις ἄνευ ἱεροῦ ὀρισμοῦ, ἀλλὰ μόνον διὰ διαταγῆς γὰρ γίνονται, μὴδὲ γὰρ ζητῶνται πρόστιμα καὶ ἀποζημιώσεις ἐκ μέρους τῶν οἰκογενει-αρχῶν.

Ἄρθ. ε'. Μὴδεὶς πλὴν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διοριζομένων ἐπιτρόπων ἐπεμβαίρετω ἢ ἀναμυγνέσθω εἰς τὰ τῶν γάμων καὶ διαζυγίων τῶν βασιλέων.

Ἄρθ. ς'. Ὅψέποτε μοναχὸς τις ἢ κοσμικὸς κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἠθέλε διαθέσει καὶ κληροδοτήσει τι, συμφώνως πρὸς τὸ θρησκευμα αὐτοῦ, εἴτε τῷ πατριάρχῃ εἴτε τῷ μητροπολίτῃ ἢ ἐπισκόπῳ, οἱ Ἕλληνας εἰς τοῦτο μάρτυρες θέλουσιν εἶσθαι δεκτοί, τῇ δυνάμει τῆς ὁμολογίας αὐτῶν.

Ἄρθ. ζ'. Ὅψέποτε τις τῶν ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἐπισκόπων, ἱερομονάχων, ἱερέων, καλογραιῶν καὶ ἡγουμένων ἠθέλε φωραθῆ πράττων τι ἐναντίον τῆς θρησκείας, ὁ τοιοῦτος θέλει τιμωρεῖσθαι κατὰ τὸ θρησκευμα αὐτοῦ, μὴδενὸς ἑτέρου παρεμβαίνοτος ἢ ἀνθισταμένου εἰς τοῦτο.

Ἄρθ. η'. Οἱ παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐκτελοῦντες παρανόμους γάμους ἱερεῖς καὶ ἐπίτροποι αὐτοῦ θέλουσι τιμωρεῖσθαι κατ' ἀξίαν.

Ἄρθ. θ'. Ἐὰν εἴτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἴτε τις τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων εἴτε τις τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ ἠθέλει ἔχει δικήν, ἀναγομένην εἰς τὸν ἱερὸν νόμον, ὁ τοιοῦτος δὲν θέλει δικάζεσθαι ἀλλοχοῦ εἰ μὴ ἐν τῷ βασιλικῷ μὸν Διβαρίῳ ἐνώπιον τῶν βελγῶν καὶ καζασκεριδῶν μου· ἐὰν δέ, ἐν ὅσῳ θεωρεῖται ἡ κρίσις αὐτοῦ, δὲν ἠθέλε δυνηθῆ γὰρ ἐπαλέθῃ εἰς τὸ μέρος τὸ τεταγμένον τῷ ὑπουργήματι αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπέβαιεν ἀναγκαῖος ὁ διορισμὸς παρ' αὐτοῦ ἐπιτροπικῶς ἱερέως τιρός, μὴδεὶς ἀντισταθῆτω εἰς τοῦτο.

Ἄρθ. ι'. Μὴδενὶ ἐπιτρέπεται γὰρ ἐπιφέρει βίαν μῆτε γὰρ γίνηται δε-

κτη ἢ μεσιτεία ἢ δέησις τινος, ὅστις ἠθέλει εἶπει τῷ ἀρχιεπισκόπῳ, ποιήσον τὸν ἱερέα αὐτὸν ἐπίσκοπον ἢ παῦσον τὸν ἱερέα αὐτὸν καὶ δὸς τῆν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἑτέρῳ.

Ἄρθ. ιά. Ὅταν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα καὶ κατὰ τὸ ἀρὰ χεῖρας αὐτοῦ Διάταγμα, ἔχη τὰ λαμβάνη τὴν κατ' ἔτος νεομισμένην φιλοδωρίαν ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων, ἱερομονάχων, ἱερέων καὶ ἄλλων, ἐν θέσει διατελούντων, οἱ δικασταί, κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, ὀφείλουσι τὰ συνδράμωσι τῇ διὰ τῶν διορισθέντων ἐπιτρόπων αὐτοῦ εἰσπράξει.

Ἄρθ. ιβ'. Ἡ ἐτησία ἐπιχορήγησις, ἢ εἰσπρασσομένη ἀπὸ τῶν ραγιάδων, τὰ ἐλέη, τὰ φιλοδωρήματα τῶν γάμων καὶ τῶν μοναστηρίων καὶ ὅσα τοιαῦτα παρέχονται τῷ πατριάρχῃ ἢ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ, κατὰ τὰ ἔκπαλαι εἰθισμένα καὶ κατὰ τὸ Διάταγμα αὐτοῦ, θέλουσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δίδοσθαι ἀνεμποδίστως.

Ἄρθ. ιγ'. Ἐπειδὴ ἱερεῖς τινες, καταλιμπάνοντες τὴν ἑαυτῶν θέσιν, περιέρχονται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, προξενούντες ταραχὴν, οἱ τοιοῦτοι θέλουσιν ἐμποδίσθαι τοῦ τὰ περιπλανῶνται τῆδε κάκεισε· καὶ ἐὰν ἠθέλον ἐδρεθῆ τοιοῦτοι ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ μέρεσι, τὰ τιμωρῶνται ἐπαξίως διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὴν θρησκείαν αὐτῶν καὶ ἀποστέλλονται εἰς τὰ μοναστήρια, ἐν οἷς ἐτάχθησαν ὀρχῆθεν τὰ κατοικῶσιν.

Ἄρθ. ιδ'. Οἱ τῇ γνώσει τοῦ ἀρχιερέως περιερχόμενοι εἰς οἰκίας ἱερεῖς καὶ ἐκτελούντες τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν δὲν θέλουσιν ἐμποδίσθαι ἢ παρενοχλεῖσθαι εἰς τὰ ἔκπαλαι εἰθισμένα τῆς ἑαυτῶν πίστεως ὑπὸ τῶν καθδήδων, ραηπῶν, μοντεσελιμιδῶν, βοεβοδῶν, μοντεβελίδων, σουμπασίδων καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων.

Ἄρθ. ιε'. Ἐπειδὴ ἡ διευθέτησις καὶ διάταξις πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ μον ἐπικρατεῖα πτωχῶν ραγιάδων, τὰ εἰσοδήματα, τὰ ἔξοδα καὶ αἱ ἄλλαι ὑποθέσεις τοῦ ἱερατικοῦ συνλόγου δὲν ἐνεργοῦνται κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου μόνου, ἀλλ' ἐπεκράτησε τὰ ὄσιν ἀνατεθειμένα εἰς τὸ σύστημα τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἐπειδὴ τὸ σύστημα αὐτὸ δίδωσιν ἐγγύησιν διὰ τὰ παραλαμβανόμενα δάνεια, ἵνα ἔχη γνώσιν τῶν δανείων, διὰ ταῦτα ἡ σφραγὶς θέλει εἶσθαι ἐν κατοχῇ τοῦ συστήματος αὐτοῦ. Ἴνα δὲ καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ ἐπέρχηται ἐπήρειά τις, αἱ σφραγίδες τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ μον ἐπικρατεῖᾳ κειμένων μοναστηρίων,

ὅπως ἦσαν ἀνεκαθεν ἀνατεθειμένοι εἰς τὸ σύστημα τῶν ἀρχιερέων καὶ δὲν συνέβη οὐδ' αὖθις ζημία τις, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλουσιν εἰσθαι ἀνατεθειμένοι εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοῦ συστήματος. Ἐπ' ἴσης, ὅπως ἔκπαλαι ἡ σφραγὶς τῆς συνόδου ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν παλαισίων τούτων ἡμερῶν θέλει καταπιστεύεσθαι εἰς χεῖρας τῶν ἐν τῇ βασιλευσῶσιν μου ἐνδημούντων μητροπολιτῶν, οὓς ἂν ἤθελον αὐτοὶ ἐκλέξει.

Ἄρθ. ιε'. Αἱ ἀναφοραὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ συστήματος τῶν μητροπολιτῶν, αἱ τῇ σφραγίδι τοῦ ἱερατικοῦ συλλόγου ἐσφραγισμέναι, θέλουσιν εἰσθαι δεκταὶ καὶ θέλει γίνεσθαι αὐταῖς ἀπάντησις εἰς ὅλα τὰ ἀναγόμενα τῇ θρησκείᾳ αὐτῶν αἰτήματα.

Ἄρθ. ιζ'. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἱερεῖς μὴ ἐμποδιζέσθωσαν ὅπως ἔχωσιν ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν εἰκόνας καὶ ἀναγινώσκωσι τὸ εὐαγγέλιον ἡρέμα καὶ χωρὶς γὰρ ὑψώνωσι τὴν φωνήν· ἐπεὶ δὲ ὅμως ὑπ' ἄλληλοὶ τινας, οὐχὶ ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς ὑπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ γὰρ χρηματολογήσωσι παρ' αὐτῶν, προφασιζόμενοι, λέγουσι, «Σεῖς ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν τοῖς κατωγειοῖς ὑμῶν λειτουργίαν ἐκτελεῖτε, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκετε, λυχνίας ἀκαρτᾶτε, κηρία ἄπτετε, στασίδια καὶ εἰκόνας ἔχετε, βακτηρίαν κρατεῖτε καὶ θυμᾶτε», ἵνα παύσῃ ἡ τοιαύτη παρενόχλησις τῶν διοικητῶν καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων καὶ μὴ χρηματολογῶσιν ἀδίκως καὶ ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου, ὡρισται ὅπως ἡ ἀπαγορευτικὴ τῆς τοιαύτης πράξεως διάταξις καταχωρισθῇ ὡς ἴδιος ὅρος ἐν τῷ Διατάγματι αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὅθεν δὲν ἐπιτρέπεται τὸ αὐτὴν παρενόχλησις, ὡς δι' ἱεροῦ ἀπαγορευθεῖσα Ὅρισμοῦ.

Ἄρθ. ιη'. Θέλει δίδωσθαι ὁδηγὸς τοῖς εἰς εἰσπραξίν δικαιωμάτων στελλομένοις ἐπιτρόποις καὶ ἀνθρώποις τοῦ ἀρχιερέως, αἵτινες, μεταλλάσσοντες τὸν ἑαυτῶν ἱματισμὸν καὶ περιερχόμενοι ἔνοπλοι, δὲν θέλουσι παρενοχλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων, ὅσοι ἐπὶ σκοπῷ τοῦ γὰρ λάβωσι παρ' αὐτῶν χρήματα λέγουσιν αὐτοῖς, «Διὰ τί περιέρχεσθε ἔνοπλοι;»

Ἄρθ. ιθ'. Μηδεὶς βιαζέσθω παρ' οὐδενὸς ἵνα ἀκουσίως ἐξομώσῃ.

Ἄρθ. κ'. Ἐὰν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, στερούμενος ἄσπρων ἵνα ἐκτίσῃ τεταγμένα δικαιώματα, ἤθελε προσφέρει εἶδη ἢ ἐνδύματα ἀντὶ μετρητῶν ἢ ἄσπρων, οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ μὴ ἐμποδιζέσθωσαν ἐν τοῖς λιμῆσιν ἢ ἐν ἄλλοις μέρεσι κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῶν μηδὲ ἐνοχλή-

σθωσαν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὑπὸ τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν εἰσπραξίν τε-
λωνειακῶν δικαιωμάτων ἢ ἄλλων φόρων (μπάζι χεδιγὲ καὶ ἀβασ-
τίων).

Ἄρθ. κβ'. Τὰ διὰ τροφήν τοῦ ἀρχιεπισκόπου κομιζόμενα ἔλαια
καὶ τὰ λόγῳ συνδρομῆς ὑπὸ τῶν ραγιαδῶν προσφερόμενα γλεῦκος,
βοῦτυρος, μέλι καὶ τὰ παραπλήσια μὴ παρεμποδιζέσθωσαν ἐν τοῖς
λιμέσι καὶ ταῖς πύλαις ὑπὸ τῶν εἰσπρακτόρων, οἱ δὲ ὑπάλληλοι
μὴ ζητήσωσαν δικαίωμα τελωνείου ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἐπ' αὐτῶν, παρενο-
χλοῦντες τοὺς φέροντας ταῦτα.

Ἄρθ. κβ'. Αἱ ἀμπελοὶ, οἱ κῆποι, τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων
καὶ ἐκκλησιῶν τοῦ ἀρχιερέως, τὰ ἐν αὐτοῖς ἀνέκαθεν βακουφικῶ χω-
ράφια, νομαί, μῦλοι, ἀγιάσματα, παρηγύρια, οἱ εἰς μοναστήρια καὶ
ἐκκλησίας ἀφιερωμένοι οἴκοι, ἐργαστήρια, κτήματα, πράγματα, με-
τρητά, ζῶα καὶ τὰ παρόμοια θέλουσι διατελεῖ ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ
ἐξουσίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἀνεροχλήτως.

Ἄρθ. κγ'. Ἐάν τις τῶν πασάδων, καδδήδων καὶ ραηπῶν ἤθελε
κατενεχθῆ κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἢ τῶν αὐτοῦ ἐπισκόπων καὶ ζη-
τήσῃ τὴν ἀντικατάστασιν ἢ τὴν ἐξορίαν αὐτῶν, ἢ τοιαύτη ἀπαίτησις
δὲν θέλει εἰσακουέσθαι πρὶν ἢ διευκρινισθῇ τὸ πρᾶγμα, εἰς τρόπον
ὥστε καὶ Διάταγμα ἐὰν ἐκδοθῇ εἴτε προγενεστέρως εἴτε ὀψιαιτέρον
μὴ ἐκτελεσθῶ πρὸ τῆς διευκρίσεως τοῦ πράγματος.

Ἄρθ. κδ'. Ἐάν τινες τῶν ραγιαδῶν, ζῶντες ἔτι, ἤθελον διαθέ-
σει καὶ διατάξῃ νὰ δοθῇ πρᾶγμα τι τῆς ἑαυτῶν οὐσίας μετὰ τὸν θά-
νατον αὐτῶν εἴτε εἰς πατριάρχην εἴτε εἰς μητροπολίτην εἴτε εἰς ἐπί-
σκοπον εἴτε εἰς ἐκκλησίαν, οὗτοι θέλουσι παραλαμβάνει παρὰ τῶν
κληρονόμων ἐκείνων, δυνάμει τοῦ ἱεροῦ νόμου, τὰ κληροδοτηθέντα.

Ἄρθ. κε'. Αἱ λεγόμεναι παρησιαί, προθέσεις καὶ δωρεαὶ τῶν ἀ-
ποθνησκόντων ραγιαδῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, θέλουσι λαμβά-
νεσθαι ἀπὸ τῶν κληρονόμων αὐτῶν ἐπὶ δυνάμει τοῦ ἱεροῦ νόμου.

Ἄρθ. κς'. Οἱ ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ λοιποὶ ραγιαδες,
οἱ οἰκοῦντες ἐν ἐπαρχίαις, δήμοις καὶ χωρίοις τῆς περιφέρειᾶς τοῦ
ἀρχιεπισκόπου ὀφείλουσι νὰ ἐκτίνωσιν αὐτῷ τὸ εἰτήσιον γενομισμέ-
νον φιλοδώρημα, τὰ ἄσπρα τοῦ ἐλέους, ἀγιασμοῦ, ζητείας, παρηγύ-
ρεως, τὸ δικαίωμα τοῦ πρώτου, δευτέρου καὶ τρίτου γάμου, ἔτι δὲ
κατ' ἔτος ἕκαστος οἰκογενειάρχης ὀφείλει νὰ ἐκτίρῃ αὐτῷ ἀνὰ δώ-
δεκα ἄσπρα, ἕκαστος δὲ ἱερεὺς ἀνὰ ἐν φλωρίον δικαίωμα τῷ πατρι-

ἀρχῆ καὶ ἐν φλωρίον καὶ δώδεκα ἄσπρα δικαίωμα τῷ ἀρχιερεῖ.

Ἄρθ. κζ'. Ἄν τινες τῶν ραγιάδων ἤθελον δώσει ἀντὶ τοῦ νενομισμένου φιλοδωρήματος ἔλαιον ἢ σίτον ἀντὶ μετρητῶν, εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ τε ἔλαιόν καὶ τοῦ σίτου μὴ ἀπαιτήσθω παρ' αὐτῶν δασμὸς ἢ τελωνειακὸν δικαίωμα.

Ἄρθ. κη'. Θέλει καταβάλλεσθαι προσοχὴ ἵνα μὴ οἱ διοικηταὶ ἢ ἄλλοι ἐπάλληλοι παρενοχλῶσι τὸ παράπαν τὸν ἀρχιεπισκοπον καὶ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ ἐν τῇ εἰσπράξει τῶν ἐμβατικίων καὶ ἄλλων δικαιομάτων, πολλῶν ἢ ὀλίγων, ἅτινα οὕτως ἐτησίως λαμβάνει ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χωρίων, καὶ τῶν προϊόντων, τῶν διδομένων αὐτῷ λόγῳ φιλοδωρήματος. Ἔστω ἐπὶ τούτοις ἀνεπηρέαστος.

Ἄρθ. κθ'. Ἐπειδὴ τινες τῶν ραγιάδων, οἰκοῦντες μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν ἰδίους οἴκους, συναθροίζομενοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰσπράξεως τῶν νενομισμένων δικαιομάτων ἐν ἐνὶ οἴκῳ, ἀγρόνται νὰ ἐκτίσωσι ταῦτα, λέγοντες τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ὅτι τὸ Διάταγμά σου δριζεῖ νὰ εἰσπράττης ἐξ ἐκάστης οἰκογενείας, ἡμεῖς δὲ ἀποτελοῦμεν ὅλοι ὁμοῦ μιαν οἰκογένειαν, ὀρίζεται ὅπως μὴ τὰ τοιαῦτα προφασίζονται, μὴδ' ἀνθίσταται εἰς τὴν ἐκτίσιν τοῦ εἰθισμένου φιλοδωρήματος.

Ἄρθ. λ'. Οἱ ἰσχυροὶ τιμαριοῦχοι, γεωκτῆμονες καὶ τοιοῦτοι δὲν δύνανται νὰ ἀντιτείνωσιν ὑπὲρ τῶν ραγιάδων, τῶν οἰκοῦντων ἐν τοῖς τιμαρίοις, ταῖς ἐπαύλεσι καὶ τοῖς κτήμασιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐκτίσιν τοῦ νενομισμένου φιλοδωρήματος, λέγοντες ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἐπιστάται, ἐργάται, καλλιεργηταὶ καὶ δοῦλοι ἡμῶν.

Ἄρθ. λβ'. Ἐν περιπτώσει γάμων, διαζυγίων καὶ δικῶν μεταξὺ δύο ραγιάδων, εἴαν οὗτοι ἐκουσίως ἤθελον πρὸς ἀλλήλους συμβιβασθῆ ἢ διὰ τοῦ ἀρχιερέως ἢ διὰ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ ἕαν, καθ' ἃ ἢ θρησκειὰ αὐτῶν διαγορεύει, ἤθελον καθυποβληθῆ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὄρκον ἢ δι' ἀφορισμοῦ τιμωρηθῆ, οἱ καθδῆδαι καὶ ραῆπαι δὲν δύνανται νὰ ἀντιστῶσιν εἰς ταῦτα, μὴδὲ νὰ ἐπεμβῶσιν.

Ἄρθ. λγ'. Παρὰ γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ τοπάρχαι δὲν δύνανται νὰ νυμφεύσωσιν ἀνθρώπους, ἐναντίον τῆς θρησκειᾶς αὐτῶν.

Ἄρθ. λδ'. Εἰς τοὺς ἑλληνας ραγιάδας τρίς ἐφέται ὁ γάμος· ὁθεν καὶ παρανόμως δὲν πρέπει νὰ γίνωται τετραγαμίαι, μήτε τις, γυναικα ἔχων, δύναται ταύτοχρόνως νὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλην. Οἱ

τὰναντία εἰς τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν διαπράττοντες ἱερεῖς, θέλουσι τιμωρεῖσθαι κατ' ἀξίαν, μηδεὶς ἐπιμβαίνοντος.

Ἄρθ. λδ'. Τῶν ἀκλήρων ἀποθνήσκόντων ἐπισκόπων, ἱερέων μοναχῶν καὶ καλογραιῶν τὰ μετρητά, τὴν περιουσίαν, τοὺς ἔπικους, τὰ κτήματα καὶ ὅ τι ἂν ἔκτωντο ἄλλο, ἀνήκον ἐκκλησιαίς, θέλουσα παραλαμβάνει ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἐπίτροποι αὐτοῦ, λόγῳ φιλοδωρήματος, τῶν ἐπὶ τῆς κληρονομίας κηδεμόνων, τῶν κασεμιδῶν, μοντεβελήδων, μεθκουρατζήδων, ραζιριδῶν, βοεβοδῶν, σουμπασιδῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ὄσων καὶ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων τῆς ἐξουσίας μὴ δυναμένων νὰ εἴπωσιν ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα εἰσι καταγεγραμμένα ἐν τῷ βασιλικῷ καταστίχῳ διὰ λογαριασμῶν ἡμῶν, μηδὲ νὰ προξενῶσιν αὐτοῖς ἐνοχλήσεις.

Ἄρθ. λε'. Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς παρὰ νόμῳ συζητημένοις νὰ εἰσέρχωνται ἐν ταῖς ἐκκλησιαίς, ἀποθνήσκοντας, μὴ βιαζέσθωσαν οἱ ἱερεῖς ὑπὸ τῶν καθδήδων, ραηπῶν, ζαμπιῶν ἢ ἄλλων ἰσχυρῶν ὅπως κηδεύωσι καὶ ἐνταφιάζωσιν αὐτούς.

Ἄρθ. λς'. Οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τὴν ἐκτίθιν τοῦ νεομισμένου φιλοδωρήματος ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς θέλουσι τιμωρεῖσθαι, κατὰ τὴν θρησκείαν αὐτῶν, κειρόμενοι τὴν κόμην καὶ πανόμενοι, διοριζομένων ὁ ἑτέρων ἀντ' αὐτῶν ἀκωλύτως.

Ἄρθ. λζ'. Ἐάν τις τῶν ραγιαδῶν, ἀτακτήσας, ἤθελε τιμωρηθῆ δι' ἀφορισμοῦ πρὸς σωφρονισμόν κατὰ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ, μηδεὶς τῶν ἐν ἀξιώμασι κωλύετω τὴν ἀποστολὴν καὶ ἀνάγνωσιν τοῦ ἀφορισμοῦ.

Ἄρθ. λη'. Ἐάν τις τῶν ραγιαδῶν ἤθελε νὰ ἐκτελέσῃ γάμον παρὰ νόμον, μὴ ἔχέτω τὴν τῆς διαλεύξεως ἄδειαν μῆτε δεκτὸς γενέσθω ἐν ἐπαρχίᾳ ἑτέρα.

Ἄρθ. λθ'. Ραγιαῖ τινας ἀφιεροῦντος τὸ τρίτον τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας εἰς ἐκκλησίας, μοναστήρια, πατριάρχην, μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον, οἱ ἐπὶ τούτῳ ἑλλητικὸς μάρτυρες ἕστωσαν δεκτοὶ ἐκώπιον τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου.

Ἄρθ. μ'. Ἐάν ἤθελε δεῖσαι νὰ κρατηθῆ ἐπίσκοπος, ἱεραὺς, μοναχὸς ἢ μοναχὴ ὑπὸ ὑπαλλήλου τῆς διοικήσεως, ἀδεία τοῦ κριτηρίου, ὁ τοιοῦτος κρατεῖσθω ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου.

Ἄρθ. μα'. Ἡγουμένων μοναστηρίων καὶ ἐπιτρόπων ἐκκλησιῶν σφραγιστῶν χρημάτων αὐτῶν ἀναδεικνυμένων, αἰρέσθω ἢ διαχειρι-

σις ἀπ' αὐτῶν καὶ διορισθῶσαν ἕτεροι εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῶν, ἀποβαλλομένων.

Ἄρθ. μβ'. Ἀκουσίως τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ βία μὴ μετέωσαν ἐν ταῖς θύραις αὐτοῦ φρουροὶ ἢ ἄλλοι τριοῦτοι, λέγοντες ὡς ἡμεῖς ὁσόμεθα ἀκηρῆσαι σὺν.

Ἄρθ. μγ'. Οἱ ἴπποι καὶ αἱ ἡμιθροὶ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ μὴ λαμβανέσθωσαν ὑπὸ τε τῶν ταχυδρόμων μῆτε ὑπὸ τῶν φυλάκων τῶν πυλῶν.

Ἄρθ. μδ'. Τὸ οἰκῆμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου μὴ ζητεῖσθω ὑπὸ στρατιωτῶν, ἀξιωματικῶν καὶ τῶν τριούτων ὅπως χρησιμεύσῃ κατάλυμα αὐτῶν.

Ἄρθ. με'. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος μὴ παρενοχλεῖσθω δι' ἣν κρατεῖ ἐν χεῖρὶ βακτηρίαν ὑπὸ τῶν μιριμιφαιδῶν, μιριμιβάδων, μουτεσελιμῶν, μουτεβελιδῶν, ραζιριδῶν, βοεβοδῶν, σουμπασιδῶν καὶ πάντων τῶν ἐν ἀξιωμασίᾳ ἐν χωρίοις.

Ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν τοῖς ἐκδεδόται τὸ παρὸν προσκυνητῶν, ὑψηλῶν καὶ ἰσχυρῶν Διάταγμά μου ἵνα ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἢ ἐλεύθερος εἰς τὸ διεργεῖν καὶ πράττειν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀπροφασίαιως, ἀκροσχήτως καὶ ἀδιστακτως. Οὕτω πάντες γινωσκέτωσαν καὶ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο πιστευσάτωσαν σημεῖον.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἀνάγνωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τούτου Διατάγματος, ὁ ἀρχιερεὺς, πάντων συνοδευόντων αὐτῷ, κατηθύνητο εἰς τὸν ἐν Χώρῃ μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐνθα, ἀνερχόμενος ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, μετὰ βραχείαν τοῦ ἱεροῦ κλήρου πρὸς τὸν Κύριον δέησιν, ἀνεγίνωσκε τὸν παρὰ τοῦ πατριάρχου διορισμὸν αὐτοῦ, ἔχοντα ὡς ἑξῆς.

Ὁς ἐν τῇ θεοσώστῃ ἀρχιεπισκοπῇ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβεστάτοι ἱερεῖς, ὀσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, ἱερομόναχοι τε καὶ μοναχοί, τιμιώτατοι δημογέροντες καὶ πρόκριτοι καὶ πάντες οἱ ἐνλογημένοι χριστιανοὶ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, τέχνα ἐκ κυρίου ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετρούτητος, χάρις εἴη πᾶσιν ἡμῖν ἐπὶ Θεοῦ κυρίου παρτοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ ἐν χῆ, εὐλογία καὶ σπυχώρησις.

Θαυμαστή μὲν τῷ ὄντι ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀκαταχού καταφαίρεται κηδεμορία καὶ πατρικὴ πρόνοια, οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἐν τῷ

τῆς ἱερωσύνης θεοπροπέ μυστηρίω· ὁ γὰρ ταπεινὸς ἄνθρωπος δι' αὐ-
τοῦ εἰς τὰς οὐρανίους ὑψοῦται μονὰς καὶ αὐτῷ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ
κοινωνεῖ. Δι' αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ προπάτορος ἁμαρτίαν ἀποπλύνων,
ἀμόλυντός τε καὶ ἄσπιλος γίνεται, τοῖς ρητοῖς μὲν ἐχθροῖς δεινός
καὶ ἀπόφευκτος, ταῖς ἄνω δὲ ἀγλαῖς δυνάμεσιν ἀγαπητός τε καὶ τρισε-
πέραστος· δι' αὐτοῦ καὶ τὸν παρτι ἀχώρητον ὑπὲρ φύσιν ὁ ἄνθρω-
πος ἐν ἑαυτῷ εἰσδέχεται καὶ οὐδὲν μείζον τοῦτου ἄν τις εὖροι ἐν τῷ
παρόντι βίῳ τοῖς χριστιανοῖς οὐδ' ὑπερφυστέρον τι οὐδὲ θαυμαστόν,
καθ' ἃ παρὰ τῶν θείων Γραφῶν διδασκόμεθα. Εἰ οὖν τοιαῦτα καὶ
τοσαῦτα ἡ ἱερωσύνη χορηγεῖ θεία πράγματα καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ ὑπέρ-
βαθμος ἀρχιερωσύνη, πηγὴ τις οὖσα φωτιστικῆς καὶ ἀγιαστικῆς χά-
ριτος καὶ διαδοτικῆς αὐτῆς, σὺν τῇ ἐπικλήσει τοῦ παραγίου καὶ τελε-
ταρχικοῦ πνεύματος, καὶ τῇ ὑπ' αὐτὴν ἱερωσύνη, ἀναγκαιοτάτη ἄρα
ὑπάρχει τῷ διακόσμῳ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ μὲν ἱερωσύνη ἐπ' ἔλατ-
τον, ἡ δ' ἀρχιερωσύνη τῶν οὐκ ἄρεν· ἡ μὲν γὰρ ἀρχιερωσύνη ἄρεν
ἱερωσύνης εὖ μᾶλα πᾶσαν ἱεροτελεστίαν ποιεῖ, ἄρεν δ' ἐκείνης οὐκ
ὑποστατὴ ὁ τῆς ἱερωσύνης βαθμός. Οὕτως οὖν ψυχωφελὸς καὶ σωτη-
ριωδεστάτης τὰ μάλιστα διατελοῦσης τῆς μεγαλωνύμου καὶ ὑπερυ-
μνήτου ἀρχιερωσύνης ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαις, ἀνάγκη πᾶσα
τοῖς λαχόντας τὴν κοινὴν πηδαιουσίαν καὶ πρόνοιαν τῶν κατὰ μέ-
ρος ἐκκλησιῶν φροντίζειν τε καὶ ἐπαγρυπνεῖν ἀελοτε ἐφ' ᾧ μηδε-
μίαν αὐτῶν στερίσκεισθαι τῆς πνευματικῆς χάριτος καὶ ἀρχιερατικῆς
ἐπισκέψεως ἢν που τύχοι ἐλλεῖψαι τινα τῶν ἀρχιερέων, ἀλλ' ἀντι-
καθίστασθαι ἕτερον πρὸς διάδοσιν συνεχῆ τῆς φωτιστικῆς καὶ ἀγια-
στικῆς χάριτος τοῖς ἐν αὐτῇ ὑποτελοῦσι χριστιανοῖς. Ταῦτ' ἄρα καὶ
ἡ μετριότης ἡμῶν ρεύμασιν ἀρρήτοις τῆς ἀνωτάτω προνοίας τὴν ἀ-
νωτάτην ταύτην κατέχειν λαχούσα περιωπὴν τοῦ ἀγιωτάτου ἀπο-
στολικοῦ, πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν
ὑποκειμένας ἀγιωτάτας ἐκκλησίας ἐφορᾷν καὶ ἐπισκέπτεσθαι, κατὰ
τὸ εἶδος, ἐμπιστευθεῖσα, οὐ θέον ἔκρινε παριδεῖν τὴν ἀγιωτάτην ἀρ-
χιεπισκοπὴν Σάμου, ἀπροστάτευτον πνευματικῶς διαμείρασαν, ἅτε
δὴ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀρχιερατεμπούτος (δείτρα) ἀποβιώσαντος (ἢ μετατε-
θέντος) ἀλλὰ φροντίδα οὐ τὴν τυχοῦσαν κατεβάλεο ἐπιστήσεσθαι
ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀξίως αὐτῆς προστησόμενον καὶ πνευματικῶς ποιμα-
νοῦντα τὸ ἐν αὐτῇ χριστεπώνυμον πλήρωμα. Καὶ δὴ, ἀδεία καὶ
προτροπῇ ἡμετέρᾳ πατριαρχικῇ, ψήφων καροικῶν γερομένων ἐν τῷ

πανσέπτῳ πατριαρχικῷ τῶν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρός Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου ὑπὸ τῶν τέως ἐν τῇ βασιλευσῆσιν ἐνδημούντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος, προκρίνεται καὶ τῶν ἄλλων ὑποψηφίων προεξέλεγήν ὁ (δεῖνα) ἄνθρωπος κόσμος, πρῶτητι καὶ σεμνότητι διαπρέπων, ἐνσεβείᾳ τεθραμμένος καὶ πείραν ἔχων καὶ ἐθὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ πραγμάτων καὶ τὰ θεῖα διδάγματα καὶ ἐντάλματα πεπαιδευμένος καὶ πολίτευμα εὐάρεστον ἔχειν δεδοκιμασμένος καὶ ἄλλαις δὲ ἀρεταῖς κεκοσμημένος καὶ τὸ σύνολον γνησιῶς ὑπάρχων καὶ ἰκανὸς εἰς ἐπαρχίας διοίκησιν, πρόσφορος καὶ ἀρμόδιος καὶ δυνάμενος τῇ τοῦ Θεοῦ συνάρσει ποιμᾶναι θεορέστως καὶ θεοφιλῶς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ λογικὸν ποιμνίον καὶ εἰς νομᾶς σωτηρίους ποδηγετῆσαι τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας. Τοῦτω ἐνεκα συνοδικῶς προεκρίθη εἰς τὸν διαληθθέντα ἀρχιερατικὸν θρόνον τῆς Σάμου. Οὗτος τοίνυν διὰ κατονικῶν ψήφων καὶ τῇ συνεργείᾳ τοῦ παραγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἀρχιερέως χειροτονηθεὶς, νόμιμος καὶ κατονικὸς ἀρχιεπίσκοπος ἀνεδείχθη τῆς ἁγιωτάτης ταύτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ προστάτης κατέστη πνευματικὸς συμπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς πάντων τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης πραγμάτων τε καὶ κτημάτων, κληρῶν τε καὶ ἀκλήρων. Ὁμοίως οὖν ὁ διαληθθεὶς οὗτος σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου καὶ Ἰκαρίας συκάδελφος ἡμῖν ἀγαπητὸς (δεῖνα) ἀπελθεῖν εἰς τὴν θεόθεν κληρωθεῖσαν αὐτῷ ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην καὶ ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς ὁλοψύχως, ὡς γνήσιος αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἀρχιερέως, ἐνλογεῖν καὶ ἀγαλλεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν μετὰ καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρόσεως, κληρικὸς τε καὶ ἀγαγνώστας σφραγίζειν, μοναχοὺς τε καὶ μοναζούσας κείρειν, ὑποδιακόνους τε καὶ διακόνους χειροτονεῖν καὶ εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων προάγειν ἀξίαν, πνευματικὸς τε πατέρας ἐγκαθιστᾶν τοὺς ἐμπειροτάτους δι' ἰδίων ἐνταλτηρίων καὶ θείων τῶν καθεσθῆν ἐπὶ σταυροπηγίοις ἰδίαις καὶ εἰς τὴν ἀδείξιν καὶ βελτίωσιν τῶν κοινωφελῶν καταστημάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐπιμελεῖσθαι καὶ διδάσκειν καὶ ρουθεῖν τοὺς χριστιανοὺς ταῖς τε ἀπὸ γλώσσης πατρικαῖς ρουθεσίαις καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου χειραγωγίαις, ἀγρυπνεῖν τε ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας φροντίζειν, καταριῶν αὐτοὺς διὰ

τῆς θείας ἀνάθενης ἀντιλήψεως καὶ εἰσηγεῖσθαι ὅσα ψυχωφελῆ καὶ σωτηρία, τὰ πάντα τοῦ πασι γινόμενος, κατὰ τὸν οὐρανοδόμον αὐτοῦ σὺν ἀπόστολον, ἵνα τὸς πάντα ἢ γε τοὺς πλείους κερδήσῃ καὶ πρᾶσσι ἀξίῃ Θεῶ λαὸν περιούσιον. Καρποῦσθαι δὲ καὶ λαμβάνειν πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα καὶ τὰλλα πάντα ἐκτελεῖν ὅσ' ἀρχιερεῦσιν ἀνήκει. Ὅφειλοναι δὲ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ ἀρχιεπισκοπῇ διατελοῦντες καὶ ὑποκείμενοι ἐντιμότατοι κληρικοί, ἐνλαβέστατοι ἱερεῖς, ὀσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοί, τιμιώτατοι δημογέροντες καὶ πρόκριτοι, καὶ τὸ λοιπὸν χριστεπώνυμον πληρώμα πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως ἀποκείμεν τῇ αὐτοῦ σεβασμιότητι πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, δεξιωσίν τε καὶ ὑποδοχὴν καὶ ὑπέκεινται πνευματικαῖς αὐτοῦ γουθειαῖς ὡς γρησίου ποιμένος καὶ παρέχειν καὶ δίδοναι αὐτῷ ἐγγνωμότως καὶ προθύμως πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, κύρια καὶ τυχηρά, τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα, δηλαδὴ βοηθείας, φιλότιμα, κληρικὰ, ἐμβατικά, τὰ τῶν γάμων, παρησιας, προθεσεις, τέσσαρακοστὰ λείτουργα καὶ ψυχομερίδια καὶ εἴ τι ἄλλο σὺνηθες τοπικὸν καὶ νενομισμένον, μνημονεύειν τε τοῦ κληρικοῦ αὐτοῦ ὄνοματος ἐν κήραις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις καὶ βοηθεῖν προθύμως ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ χρείαις καὶ ὑποθέσειν ἢ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ σεβασμιότητα γιγνομένη καὶ ἀποδιδόμενη τιμὴ καὶ εὐλάβεια, ὑπακοή καὶ δεξιώσεις εἰς τε ἡμᾶς καὶ εἰς Θεὸν καλίστα αὐτὸν ἀναφέρεται, ὃς τύπον οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ γῆς ἐπισώζουσιν. Ἐπὶ γοῦν τοῦτοις ἅπασιν ἀπολυθεῖσθαι καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα ἐν μεμβράταις πράξις, δέδοται τῷ διαληφθέντι σεβασμιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας, συναδελφῷ ἀγαπητῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος εἰς μόνιμον καὶ διηρκῆ τὴν παράστασιν.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου ἐγγράφου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐξεφώνει προτρεπτικὸν τι εἰς ἀγάπην καὶ εἰς εἰρήνην λογύδιον, μεθ' ὃ πύλόγει τὸ ἑαυτοῦ ποιμνιον, προσερχόμενον μετ' εὐλαβείας ἵνα ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· αὐτῷ δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐνεκαθίστατο ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ αὐτοῦ ἑδρᾷ. Νῦν δέ, δεσφιζομένου νέου ἱεράρχου, ὁ πατριάρχης ἢ δι' ἐξάρχου ἢ δι' ἐπιστολῆς ἀπλῶς ἐξάγγελλει τοῖς Σαμίοις τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ὅστις ἀνακοινοῦται ἀπανταχοῦ τῆς νήσου, τῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἀναγνωσκομένης ἐν πάσαις ταῖς

ἐκκλησίαις· ὁ ἱεράρχης ἄρα γίνεται δεκτὸς μετὰ τῶν αὐτῶν ὡς καὶ πρότερον τιμῶν, ἀνεγνωρισμένος ὁμῶς διατελῶν πρὶν ἢ ἔτι ἀφίκηται εἰς Σάμον.

Κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸν ἀνοικισμὸν τῆς νήσου χρόνους, ἀφικνούμενου νέου ἀρχιεπισκόπου, ἕκαστος ἐφημέριος τῆς μητροπόλεως ὑπεχρεοῦτο νὰ προσενέγκῃ αὐτῷ ὡς δῶρον δέκα πέντε τάληρα καὶ ἀναλόγως τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν οἱ λοιποὶ ἐφημέριοι· ἐκτὸς δὲ τούτων ὡς ἐπιχορήγησιν ἔδιδον αὐτῷ, τῷ πρώτῳ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἔτει, ἀνά τέσσαρα μὲν τάληρα ἕκαστος κληρικός, ἀνά εἴκοσι τέσσαρα δ' ἄσπρα ἕκαστος λαϊκός. Ἐπ' ἴσης δι' ἀδείας τοῦ γάμου ἐξέτινον οἱ μὲν ἐγγχώριοι ἀνά ἓν τάληρον, οἱ δὲ ἀλλοδαποὶ ἀνά δύο, διπλασιαζομένου ἢ τριπλασιαζομένου τοῦ ποσοῦ τούτου, ὅσκις προὔκειτο περὶ δευτέρου ἢ τρίτου γάμου. Ἐτέρας προσόδους ὁ ἀρχιερεὺς εἶχεν ἐκ τῶν χειροτονιῶν, ἀγιασμῶν καὶ ποιμνίων, ἐφ' ὅσον τὴν πρώτην ἐκάστου Μαΐου μῆνός οἱ ποιμένες ὑπεχρεοῦντο ἵνα προσφέρωσιν αὐτῷ ἀνά δύο ἐρίφους, πρὸς δὲ τοῖς καὶ ὅσον τυρὸν ἤθελον κατασκευάσει ἢ ὅσον γάλα ἤθελον ἀμέλξει τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὅθεν ἡ πρόσδος τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὑπερέβαινε τὰ τρισχίλια σκουῖδα ἑτησίως, συμπεριλαμβανομένων αὐτοῖς καὶ τῶν τριακοσίων τοιούτων, ἅτινα ἐξ Ἰκαρίας εἰσέπραττε. Κατὰ δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐπῆλθε μεταβολὴ τις εἰς τὸ ποσὸν καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἀρχιερέως. Ἀφικνούμενος νέος τοιοῦτος, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δῶρά τινα, οἷα ρινόμακτρα, καπνοσακκούλας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα διένεμε τοῖς προκρίτοις καὶ τοῖς εὐπορωτέροις· οὗτοι δὲ, καλοῦντες αὐτὸν μετὰ τινος ἡμέρας πρὸς ἐπιτέλεσιν ἀγιασμοῦ, ἐφιλοδώρουν διὰ χρημάτων καθ' ἣν ἕκαστος εἶχε προαίρεσιν. Μετὰ ταῦτα ἐτέλει γενικὸν ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ ἀγιασμόν, καθ' ὃν, τῶν ἱερέων πρώτων ἀγιαζομένων καὶ προσφερόντων ἀνά δέκα γρόσια ἕκαστου, οἱ χριστιανοὶ προσήρχοντο ἐπομένως καὶ, βραζόμενοι· ἔδιδον ἕκαστος νόμισμά τι οἷας ἂν ἤθελον ἀξίας. Ταῦτα ἐν τῇ ἑδρᾷ αὐτοῦ ἐπιτελῶν, ἐξήρχετο εἶτα εἰς δεξίαι, εἶτ' οὖν εἰς περιοδείαν ἐν τοῖς διαφόροις χωρίοις, ἢ δ' ἐν αὐτοῖς εἰσοδος αὐτοῦ ἐγίνετο μετὰ πολλῆς τῆς πομπῆς· διότι προγινώσκοντες τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ οἱ ἐγγχώριοι, ἐξήρχοντο πανιλαθὸν εἰς συναντήσιν αὐτοῦ, τῶν ἱερέων ἡμψισμένων τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς καὶ μετὰ φανῶν καὶ ἐξαπτερύγων. Ἀφιππεύων τότε ὁ ἱεράρχης, περιεβάλλετο τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καί, κρα-

τῶν τὴν ποιμαντορικὴν βακτηρίαν, εἰσῆρχετο εἰς τὸ χωρίον, ἡγουμένων τῶν ἱερέων καὶ τῶν ψαλτῶν, ψαλλόντων τὸ δοξαστικόν, Ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν διὰ φιλανθρωπίαν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναεστράφη· ἐκ παρθένου γὰρ ἀγνῆς σάρκα προσλαβόμενος καὶ ἐκ ταύτης προελθὼν μετὰ τῆς προσλήψεως, εἰς ἔστιν υἱὸς διπλοῦς τῆν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὴν ὑπόστασιν. Δι' ὃ τέλειον αὐτὸν Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον ἀληθῶς κηρύττοντες, ὁμολογοῦμεν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὃν ἰκέτευε, μήτηρ ἀνύμφευτε, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἡ ψαλλόντων τὸ ἑωθινόν, Εἰς τὸ ὄρος τοῖς μαθηταῖς ἐπειγομένοις διὰ τὴν χαμόθεν ἔπαρσιν, ἐπέστη ὁ κύριος καὶ προσκνηήσαντες αὐτὸν καὶ τὴν δοθεῖσαν ἐξουσίαν πανταχοῦ διδαχθέντες, εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐξαπεστέλλοντο κηρύξαι τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀποκατάστασιν, οἷς καὶ συνδιαιωρίζειν ὁ ἀψευδῆς ἐπηγγείλατο Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Διευθυνόμενος δὲ εἰς τὸν πρωτεύοντα τοῦ χωρίου ναόν, ἠύλογει τοὺς χριστιανούς, μεθ' ὃ ἀπήρχετο εἰς τὸ προηυτρεπισμένον δι' αὐτὸν κατάλυμα, τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἐγκατοίκων ποιούντων πάσας τὰς πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δαπάνας. Ἐν ὀρισθείσῃ δὲ ἡμέρᾳ ἐπετέλει κοινὴν λειτουργίαν, καθ' ἣν ἐμνημόνευε τῶν ὀνομάτων πάντων τῶν κεκοιμημένων, λαμβάνων ἀντὶ τούτου παρὰ τῶν συγγενῶν ἐκείνων χρηματικόν τι φιλοδώρημα, ὅπερ ἐκαλεῖτο ψυχομερίδιον· καθ' ὑποχρέωσιν δὲ οἱ οἰκείοι ἀποβιώσαντός τινος μὲν ἄνευ τέκνων προσέφερον μείζον ποσὸν ἀναλόγως τῆς περιουσίας, ἣν ἐκεῖνος κατέλιπεν, ἀποβιώσαντός τινος δὲ καὶ ἔχοντος τέκνα, ὀλιγώτερον. Ἐν τῇ κοινῇ δὲ ταύτῃ λειτουργίᾳ, μετὰ τὸν γινόμενον ἀγιασμόν, ἐξέθετε δίσκον, εἰς ὃν ἕκαστος προσέφερεν ὃ τι ἂν προηρεῖτο. Προσέτι δὲ δι' ἐκάστην προσκλήσει ἰδιαιτέρᾳ τελουμένην λειτουργίαν ἐλάμβανε πενήκοντα πέντε μέχρις ἑκατὸν δέκα γρόσια, διὰ προθέσεις γρόσια δέκα, διὰ παρρησίαν γρόσια πενήκοντα, διὰ χειροτονίαν διακόνου καὶ πρεσβυτέρου γρόσια διακόσια εἴκοσι, δι' ἄδειαν πρώτου γάμου γρόσια δέκα, δευτέρου γρόσια εἴκοσι καὶ τρίτου κατ' ἰδιαιτέραν συμφωνίαν, τοῦ νυμφίου ὑποχρεουμένου νὰ προσφέρῃ καὶ μίαν ὄρνιθα, μίαν κολλύραν καὶ ἓν ἀγγεῖον μετ' οἴνου, δι' ἀφοριστικὸν γρόσια πενήκοντα πέντε ἢ καὶ πλείω, διὰ διαζύγιον κατὰ συμφωνίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ τὸ διαζύγιον ἐκζητοῦντος. Σύναμα ἐλάμβανεν ὁ ἀρχιερεὺς παρ' ἐκάστου μὲν ἐφημερίου τίτλῳ ἐμβραχτικίου ἐφ' ἅπαξ γρόσια ἑκατὸν δέκα καὶ κατὰ πᾶν ἔ-

τος γρόσια δέκα, παρ' ἐκάστου δὲ οἰκογενειάρχου ἀνά ἓν γρόσιον ἔτησίως, τοῦ οἰκείου ἐφημερίου ὀφείλοντος νὰ εἰσπράξῃ ταῦτα καὶ κατὰ τὸ πάσχα ἀποστείλῃ τῷ ἀρχιερεῖ μετ' ἀναλόγου ποσοῦ μετάξης, ἐλαίου, σταφίδων, ὠῶν, μιᾶς κολλύρας καὶ ἐνὸς προβάτου ἢ ἐρίφου καλλίστης ποιότητος ἢ τοῦ ἀντιτίμου αὐτῶν παρ' ἐκάστης ἐνορίας. Ἐπ' ἴσης παρ' ἐκάστου μοναστηρίου ἐλάμβανεν ἔτησίως ἀνά ἑκατὸν δέκα γρόσια καὶ ποσὸν τι ἐκ τῶν προϊόντων αὐτοῦ, ἦτοι οἴνου, σταφίδων καὶ τῶν τοιούτων, ἄτινα ἀφειδέστερον προσέφερον οἱ ἐπιδιώκοντες τὴν εὐνοίαν τοῦ ἱεράρχου ἡγούμενοι ἢ οἱ τὴν ἡγουμενείαν ἐπιδιώκοντες μοναχοί. ὥστε αἱ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρόσοδοι τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὑπελογίζοντο περὶ τὰ τριακοντακισχίλια γρόσια. Ἐν ἔτει 1859 συνετάχθη ὑπὸ τοῦ τότε ἡγεμόνος, ἐπιψηφισαμένης τῆς γενικῆς τῶν Σαμιῶν συνελεύσεως, κανονισμὸς τῶν κανονικῶν δικαιοματίων τοῦ ἀρχιερέως, καθ' ὃν οὗτος ἐδικαιούτο νὰ εἰσπράττῃ ἐκ παρρησιῶν μὲν γρόσια ἐξήκοντα πέντε, ἐκ προθέσεων δὲ γρόσια ἑνδεκα, ἐξ ἀδειῶν δὲ πρώτου μὲν γάμου γρόσια εἴκοσιν ἓν, δευτέρου δὲ τεσσαράκοντα δύο, τρίτου δὲ ἐξήκοντα τρία, ἐκ χειροτονιῶν δὲ διακόνων καὶ πρεσβυτέρων γρόσια ἑκατὸν δέκα, ἐκ διαζυγιῶν δὲ γρόσια ἐξήκοντα πέντε, ἐξ ἐγκαινίων δ' ἐκκλησίας γρόσια πεντήκοντα, παρ' ἐκάστου δὲ ἱερέως λόγῳ ἐμβατικίου γρόσια ἑκατὸν δέκα καὶ λόγῳ φιλοτίμου γρόσια ὀκτώ, παρ' ἐκάστου δὲ μοναστηρίου γρόσια ἑκατὸν δέκα, παρ' ἐκάστης δὲ οἰκογενείας ἀνά γρόσια ἓν, εἰσπρασσόμενα ὑπὸ τῶν ἱερέων κατὰ τὸ πάσχα. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1863 ὁμοῦς ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ ἱεράρχου ὠρίσθη εἰς γρόσια τεσσαράκοντα τρεῖς χιλιάδας ἔτησίως, ὧν τὰς μὲν τριάκοντα ἕξ χιλιάδας παρέχει τὸ δημόσιον τῆς Σάμου ταμεῖον εἰς ἴσας δόσεις κατὰ μῆνα, τὰς δὲ ἑπτὰ χιλιάδας ἐκτίνει αὐτῷ ἡ νῆσος Ἰκαρία. Πλὴν δὲ τούτων ὁ ἱεράρχης λαμβάνει διὰ τὰς ἀδείας γάμου ἄνευ διαστολῆς γρόσια δέκα καὶ ὅμοιον ποσὸν παρ' ἐκάστου τῶν ἐχόντων ἐφημερίας ἱερέων ἔτησίως λόγῳ κανονικοῦ δικαιώματος ἢ ὡς λέγεται ἐμβατικίου, ὡς καὶ τὰς προαιρετικὰς προσφορὰς ἐν περιπτώσει τελέσεως γάμου, κηδείας ἢ ἄλλης ἱεροτελεστίας, καταργουμένων τῶν ἐκ χειροτονιῶν, διαζυγιῶν, ἀφοριστικῶν γραμμάτων καὶ τῶν τοιούτων δικαιοματίων ὥστε ὁ ἱεράρχης τῆς Σάμου εἰσπράττει κατ' ἔτος περὶ τὰς πενήκοντα χιλιάδας γροσίων, ὧν τρεῖς χιλιάδας ὑποχρεῦται νὰ προσφέρῃ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀντὶ δὲ τούτων ὀφείλει ἀπαξ τοῦ ἔτους νὰ περιέλθῃ πάντα τὰ χωρῖα τῆς Σάμου ἰδίᾳ αὐτοῦ δαπάνη καὶ

ἔπιτελέσῃ ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν μίαν κοινήν λειτουργίαν ὑπὲρ τε τῶν ζώντων καὶ ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων κατὰ τὸ ἔτος ἐγγχωρίων. Ἱεράρχαι δὲ Σάμου μετὰ τὸν ἀνοικισμὸν αὐτῆς ἐγένοντο οἷδε.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Α΄. τῷ ἔτει 1623 φερόμενος ἐν ἐγγράφῳ ἐκκλησιαστικῷ, πρὸς τῷ μεγάλῳ Λογοθέτῃ Σταυράκῃ Ἀριστάρχῃ περισωζομένῳ.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα ὡς ἀρχιεπισκόπου Σάμου ἀπαντᾷ τῷ ἔτει 1625 ἐν ἀφιερωτικῷ τινι ἐγγράφῳ, ὅπερ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ καταχωρίζομεν, καὶ δι' οὗ Νικόλαός τις Ἰακώμου ἐκ Καρλοβασίων ἀφιεροῖ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντα ναὸν ἐν θέσει Μεγάλῃ Λάκκῃ εἰς τὴν ἐν Χίῳ Νέαν Μονήν. Διαδόχος δ' αὐτοῦ ἐγενετο ὁ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ἐγγχώριος ἱερεὺς ἐγγαμος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἑαυτοῦ πρεσβυτέρας ἐχειροτονήθη ἱεράρχης· διετέλεσε δὲ τοιοῦτος ἄχρι τοῦ ἔτους 1630, ἄγνωστον ἡμῖν ἂν οἴκοθεν παραιτησάμενος ἢ τῇ αἰτήσῃ τῶν Σαμίων ἀποχωρήσας. Ἐν τούτοις ἐν τῷ ἀρχαίῳ κώδικι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου ἀπηντήσαμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1643 ὡς πρότερον Σάμου, λαβόντος ψήφους καὶ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Καρπάθου, ἧς διετέλεσεν ἱεράρχης ἄχρι Μαΐου τοῦ ἔτους 1669, ὅτε συνοδικῶς ἐπαύθη διὰ τὸ βαθὺ αὐτοῦ γῆρας (1). Αὐτὸν δ' ἐν Σάμῳ διεδέξατο

ΑΝΘΙΜΟΣ Α΄. ἐκ Κίου τῆς Βιθυνίας, ὁ ἐπικληθεὶς Ἰούδας, διότι κατὰ τινὰ τῶν ἐτησίως τελουμένων ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελετῶν τοῦ νιπτῆρος ἐξεπροσώπει τὸν Ἰούδαν. Τοῦτον ὁ πατριάρχης Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καθῆρε τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, μεθ' ὃ, συγγνώμης ἀξιώσας, προήγαγε κατὰ Μαῖον τοῦ 1639 εἰς μητροπολίτην Ἐφέσου, ἀντὶ τοῦ ἱεράρχου αὐτῆς Μελετίου, καθαιρέσει ὑποβληθέντος (2)· πλὴν ἀλλ' ὁ τὸν Κύριλλον ἐν τῇ πατριαρχείᾳ διαδεξάμενος Παρθένιος ἠκύρωσε τὴν προᾶξιν ταύτην, ἐπανήγαγε τὸν Ἀνθιμον εἰς τὸν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου θρόνον καὶ μονοεπίσκοπον αὐτὸν ἀπεφήνατο εἶναι καὶ λέγεσθαι. Τοῦτο δὲ συνεπεβεβαιώθη ὀψιαίτερον καὶ διὰ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου τοῦ πατριάρχου Παρθενίου Β΄.

(1) Κώδῃς ὑπομνημάτων καὶ σιγγιλίων Τόμ. Α΄. (1539 — 1674) σελ. 403,

(2) Ἀπόθι σελ. 351.

Παρθένιος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν παλαιῶν καὶ σοφῶν θαυμάζεται τὸ μέσον τῶν ἔξεων καὶ μέτριον τῶν πρακτέων, ἐν πολλοῖς μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις ἢ φρόνησις, τοῦ λογικοῦ οὕσα τῆς ψυχῆς, ἐπαιρεῖται δὲ καὶ παρὰ τῆς πρώτης καὶ κυρίως ἀληθείας ὁ εὐαγγελικὸς φρόνιμος, ὅς, ἀποφυγῶν μὲν τὴν ψάμμον, ἠρετίσατο δὲ τὴν πέτραν ὡς θέμεθλον ἀρραγές, ἐν ἧ, ὡς ἐμάθομεν, ἐδομήσατο οἶκον ἐπιτοῦ ἀριστον καὶ περικαλλῆ καὶ θείας ἀξίον ἐνοικήσεως, ὑπὸ τῶν πνευμάτων ὁλως τῆς πονηρίας ἐκτινάσσεσθαι ἀπαράθικτον, τῷ ἄφροσι ἀπορρίψας τὸ τῆς ἄμμου ἀσύστατον, ἐντεῦθεν καὶ ἡ περὶ ἐκεῖνον οἰκοδομὴ πτώμα πάντοθεν ἐξαισίον ἀθεμελιώτου τυγχανούσης καὶ τοῖς πνεύμασιν ἀντιστῆναι οὐκ ἰσχυράσης. Ταῦτ' ἄρα συνέβη γενέσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ματαιῶν ἡμερῶν τοῦ δυσωνύμου ἐκ Βερροίας· ἀρχιτεκτονῶν γὰρ τάχα, οὐκ ἐφρόνησεν ὁλως τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐνεργείας ὀρθοτομεῖν ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου καὶ τῶν κανόνων, ἀλλ' ὁ δειλῆιος, πωρωθεὶς, ἄνω ποταμῶν ἀνῆγε τὰ πράγματα καὶ ὡς μωρὸς διετίθη τὰ ἐκκλησιαστικά, ὡς ἐπὶ ἄμμου σπείρων, νόμων διατάξεις καὶ κανόνων ἀκριβείαν μηδὲλως εἰς νοῦν θέμενος, ὡς ἐφάρη ἠδὴ καὶ μετὰ τὰ λοιπὰ τῶν παρανομῶν αὐτῷ πραχθέντα καὶ ἀκαρόνιστα, τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Μελετίου, κατὰ νόμους ἀρχιερατεύοντος καὶ κατὰ κανόνας τυγχάνοντος γνησίου προστάτου, πρῶτον μὲν τὸν Σάμου Ἀνθιμον, ἀδίκως καθήρας, παρανόμως ἀντεισήγαγεν ἕτερον Σάμου ἀρχιεπίσκοπον (1), ἔπειτα δέ,

(1) Ἀναγινώσκων τὴν φράσιν τοῦ πατριαρχικοῦ ἐγγράφου ἀντεισήγαγεν ἕτερον Σάμου ἀρχιεπίσκοπον, εὐλόγως δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι δύο ἐγένοντο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνθίμου ἀρχιεπίσκοποι Σάμου, ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1632—1639, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ 1639—1644, ὁ καὶ Ἰούδας ἐπικαλούμενος. Τοῦτο δὲ φάνεται ἐχόμενον ἀληθείας, διότι ἐὰν πράγματι ἀντεισήγετο ἕτερος ἀρχιεπίσκοπος, βεβαίως ὁ ὀλίγα μεθύτερον ἔτη ἀρχιερατεύσας τῆς Σάμου Ἰωσήφ, ὅστις ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γραφείῃ Περιγραφῇ τῆς Σάμου τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀρχιερατευσάντων, ἤθελε πάντως καὶ τῶν δύο Ἀνθίμων μνείαν ποιήσει, ἐν ᾧ τουναντίον ἀμέσως μετὰ Ἀθανάσιον ἀναγράφει Ἀνθιμον τὸν Ἰ-

ἀπαγαγὼν τὸν Ἄνθιμον τοῦτον εἰς Ἐφεσον, μητροπολίτην κατέστησε. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου ἐνδικὸν ἐκβολὴν καὶ ἔκρηξιν, τὸν πατριαρχικὸν διαδεξάμενος θρόνον ὁ μακαρίτης ἐν πατριάρχειαι γέρον κὺρ Παρθένιος, μεθ' ὧν ἄλλων τῶν κακιῶν, ὧν ὁ ἐκ Βερροίας εἰργάσατο, ἀνατροπὴν μὲν ἐκείνων ποιήσας, καλῶς καὶ διευθύνας τὰ πράγματα, τὴν μὲν ἄλογον καὶ ἀνοσίαν εἰς Ἐφεσον μετάθεσιν ἀκυρώσας καὶ ὡς καπνὸν τῷ πνεύματι διαλύσας, ἅτε κανόνων ἀμέτοχον, τοῦτον τὸν διαληφθέντα κὺρ Ἄνθιμον εἰς τὸν ἴδιον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ θρόνον Σάμου ἀποκατέστησε καὶ μονοεπίσκοπον ἀπεφῆνατο εἶναι καὶ λέγεσθαι, ἄδειαν αὐτῷ προσοικειωσάμενος ἀκώλυτον καὶ θέλημα, εἰ βούλοιο, καὶ ὅτε μετενεχθῆναι ἀδεῶς εἰς τὸν οἰονοῦν θρόνον καὶ τηρικαῦτα μόνως λέγεσθαι δισεπίσκοπον, οὐχὶ δὲ τρισεπίσκοπον. Οὐ ἔνεκα καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν Χριστῷ συμπαρανευθέντες ἀρχιερεῖς, συναδελφοὶ τῷ θεῷ πνεύματι καὶ συλλειτουργοί, κρίναντες τὸ καλὸν τοῦτο ὡς καλὸν γεγονός καὶ ὀρθῶς πραχθέν, τὴν μὲν εἰς Ἐφεσον μετάθεσιν ἐκείνου, οἷα δὴ ἀναιρεθεῖσαν παρὰ τοῦ γέροντος κὺρ Παρθενίου δικαίως, καὶ ἡμεῖς εὐλόγως συναναίρουντες ἀκυροῦμεν καὶ ὡς σαθρὰν καὶ ρερυπωμένην λογιζόμενοι ἀποβάλλομεν· συνιστῶμεν δὲ τοῦτον τὸν κὺρ Ἄνθιμον, ὡς εἴρηται, εἶναι μονοεπίσκοπον, συνεπιβεβαιούντες στερεῶς τὴν μονοεπισκοπίαν αὐτοῦ καὶ ἔχειν παρακελευόμεθα αὐτὸν ἄδειαν μετελθεῖν εἰς ἢν τινα θεόθεν αὐτῷ καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας προσκληθεῖσαν κατὰ νόμους ἐπαρχίαν, παρ' οὐδενὸς ἀμφιβάλλοντος κατὰ τοῦτο καὶ ἀντιλέγοντος τὸ σύνολον, ὡς ἀκώλυτον καὶ ἀναντίρρητον. Ὅθεν ἐγράφη καὶ ὁ παρῶν συνοδικὸς τόμος, ἐπιβεβαιωτικὸς τῆς μονοεπισκοπίας καὶ κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει αχμή. δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος β' (1).

Ὁ Ἄνθιμος παρέστη εἰς τὴν ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ ἐκ Βερροίας συγκροτηθεῖσαν τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1638 ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, παρ' ἧς κατεδικάσθησαν αἱ καλβινικαὶ δῆθεν δοξασίαι τοῦ πρώην πατριαρχεύσαντος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς αὐ-

οὔδαν καὶ μετὰ τοῦτον τὸν Παρθένιον. Δι' ὅπερ συντασσόμενοι τῷ Ἰωσήφ, ἕνα μόνον Ἄνθιμον παραδεχόμεθα, τοῦ κατὰ τὸ πατριαρχικὸν γράμμα ἐτέρου ἀντεισαχθέντος οὐδέποτε λαβόντος κατοχὴν τῆς θέσεως αὐτοῦ.

(1) Δοσιθέου Νομ. Συναγ. σελ. 155.

τῆς φέρεται ὑπογεγραμμένος ὁ Σάμου Ἄνθιμος (1). Ἄνθρωπος κακώτροπος καὶ φιλοχρήματος ὢν, ἠνάγκασε τοὺς Σαμίους νὰ ἐκκαλέσωσιν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιναυάρχου, ὅστις, συλλαβὼν, καθείρξεν αὐτόν· πλὴν ἄλλ' ἀδράχ' χρημάτων δόσει ἀπαλλαγῆς μετὰ σμικρὸν τῆς εἰρκτῆς, ἀνέλαβεν αὐτὸς τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν αὐτοῦ ἐν Σάμῳ ἀξίωμα. Οὐδαμῶς δ' ἐκ τοῦ παθήματος αὐτοῦ συνετισθείς, προσηνέχθη χείρων ἢ τὸ πρότερον τοῖς Σαμίοις· ὅθεν καὶ οὗτοι, πέμψαντες εἰς Κωνσταντινούπολιν κληρικούς τινας καὶ προκρίτους, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ πατριάρχου τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ. Ὁ δέ, τῆς αἰτήσεως αὐτῶν εἰσακούσας, καθῆρε τὸν Ἄνθιμον κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

Παρθένιος
ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐπειδὴ ὁ Σάμου ἀρχιεπίσκοπος Ἄνθιμος, ὁ καλούμενος Ἰούδας, δι' αἰτίας πολλὰς καὶ ἀμέτρον συνελήφθη ὑπὸ τοῦ καπετὰν πασᾶ καὶ ὑπέστη αἰκισμὸν ὅτι πλείστον καὶ ἔμελλεν ἀπωρισθῆναι καὶ μόλις ἀπηλλάγη καὶ οὐδόλως ἐσωφρονίσθη καὶ βιώσαι ὡς ἔξῃστι τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἀλλὰ τὰ χείρονα τῶν προτέρων ἐπράξατο, πολλῇ τῇ ἀφοβίᾳ καὶ τῇ ἀναισχυρτίᾳ, ἅπερ μὴ δυνάμενοι ὑποφέρειν οἱ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ χριστιανοί, ἱερωμένοι τε καὶ λαϊκοὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν ἐνυπογράφον, ἀπέστειλον ἐνταῦθα τοὺς κληρικοὺς αὐτῆς Οἰκονόμον καὶ Σακκελάριον καὶ λοιποὺς καὶ τινας τῶν ἐγκρίτων καὶ γερόντων τῆς ρήσου ταύτης καὶ στάντες ἐπὶ συνόδου ἀνήνεγκον διὰ ζωσῆς φωνῆς τὰ κατ' αὐτὸν πάντα, παρανομίας δὴλα δὴ, ἀθεμιτογαμίας, ἀδικίας, πλεονεξίας, ἀρπαγᾶς, συκοφαντίας τῶν χριστιανῶν, διαβολᾶς, πράξεις αἰσχυρᾶς καὶ ἐργασίας ἀτίμων καὶ ἀπρεπεῖς, μὴ ἀνηκούσας αὐτῶ καὶ ἐζήτησαν ἀπαλλαγῆναι τῆς κακίας αὐτοῦ καὶ τυχεῖν ἀρχιερέως καὶ ποιμένος πνευματικοῦ ἀξίου τῆς αὐτῶν προστασίας καὶ ἀποσορακισθῆναι ἐκείνον τὸν ἐν κακίαις περιβόητον καὶ πονηρίας καὶ ἀσωτίας ἔμπλεων καὶ ἀνάμεστον κακοάνθιμον τὸν Ἰούδαν, ὃς κατὰ τοῦνομά ἐστι καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ τοῖς ἔργοις ὁμοίος ἐκείνῳ τῶ πρὶν αὐτοῦ Ἰούδα τῶ

(2) Aymon, Monumens de la religion des Grecs p. 339.

Ἰσκαριώτῃ. Τούτων χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν, τὴν αἰτησιν αὐτῶν μὴ παριδοῦσα καὶ μὴ βουλομένη τοιοῦτους λύκους εὐρίσκεισθαι καὶ ἐν τοῖς δὲ αὐτῆν ποιμνίοις, γνώμη τῶν περὶ αὐτὴν παρατυχόντων συναδέλφων αὐτῆς ἱερωτάτων ἀρχιερέων δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιπαραχηλίου καθῆρεν αὐτὸν τὸν τρισκατάρατον Ἰούδαν Σάμου Ἄνθιμον καὶ πάσης ἀρχιερατικῆς καὶ ἀξίας ἐστέρησε καὶ ἔξωσε τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ἄδειαν δοῦσα τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι ποιῆσαι ψήφους κανονικὰς ἀντ' αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ ἕτερον εἰς τὸ χειροτονηθῆναι ἀρχιεπισκοπὸν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τε καὶ συνήθειαν, μηδεὶς τὸ σύνολον τολμήσαντος ἐναντιωθῆναι κατὰ τι περὶ τούτου. Αὐτὸς δὲ τοῦ λοιποῦ, ὁ καθηρημένος, φημί, Ἰούδας, μείνη ὡς εἰς τῶν μοναχῶν, μηδεμίαν μετοχὴν κεκτημένος ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἀρχιερέων. Ὅθεν εἰς ἀσφάλειαν καὶ ἐνδειξιν πάντων ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ αὐτοῦ καθαίρεσις καὶ κατεστρώθη ἐν τούτῳ τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχμδ'. (1)

Καθαίρεθεις ἄρα ὁ Ἄνθιμος μετὰ δεκαπενταετῆ που ἐν Σάμῳ ἀρχιερατείαν, ἐγένετο ἔκπτωτος τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ αὐτοῦ θρόνου· συγγνώμης δ' ὀψιχίτερον παρὰ τῆς ἐκκλησίας τυχών, ἀνέλαβε τὸ ἱεραρχικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ τῷ ἔτει 1649 προήχθη εἰς μητροπολίτην Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀντὶ τοῦ ἀρχιερατεύοντος Ζαχαρίου, καθαίρεσει ὑποβληθέντος, διότι κατέλιπεν ἀνεπιμέλητον τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐγγύς που τῶν τριῶν ἐτῶν καὶ ἀφανῆς ἐγένετο (2). Τῆς δ' ἐν Σάμῳ διατριβῆς τοῦ Ἄνθιμου μνημεῖον περισώζεται πλᾶξ ἐντετειχισμένη ὑπερβεν τῆς θύρας τοῦ ἐν Χώρῳ ναοῦ, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Ἄννης τιμωμένου, μετενεχθεῖσα βεβαίως αὐτόσε ἐκ τῆς τοῦ Ἄνθιμου κατοικίας ὀψιχίτερον καὶ τοιαύτην φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν.

Ἄνηγέρθη ἐκ βάρθρων
ἡ παροῦσα κατοικία δι' ἐξόδου
τοῦ παριερωτάτου ἀρχιεπισκόπου
Σάμου κὺρ Ἄνθιμου ἐκ Κίου
ἐν ἔτει α.χ.λη

1) Δοσιθ. Νομικ. Συναγ. σελ. 125.

(2) Αὐτόθι σελ. 155.

ἐν μηνὶ Μαίῳ κ'.
Τοῦτον τὸν οἶκον στερέ-
ωσον, Κύριε.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Ἀνθίμου καθαίρεσιν, ἐκλογῆς ἐν Κωνσταντινουπό-
λει γενομένης μεταξύ Παρθενίου τοῦ πρώην Θηβῶν, Θεοδοσίου τοῦ
πρώην Μηδείας καὶ Βενιαμῆν τοῦ πρώην Παροναζίας, ἀρχιεπίσκοπος
Σάμου ἀνεδείχθη

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Β'. ὁ πρώην Θηβῶν, ἐκλεχθεὶς τοιοῦτος τῇ 3 Μαΐου
τοῦ 1644 ἔτους (1). πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος μετὰ ὀκταετῆ ἐν Σάμῳ
ἀρχιερατείαν καθήρεθῆ τοῦ ἑαυτοῦ ἀξιώματος, κατὰ τὸ ἐπόμενον πα-
τριαρχικὸν ἔγγραφον.

Παίσιος
ἐλέῳ Θεοῦ
ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Τέχνη οὐσα καὶ ἐπιστήμη διαιρετική ὁ θεὸς νόμος, τοῦ τε καλοῦ
καὶ τοῦ κακοῦ ὅσον τε προσέτι καὶ τοῦ πλάγιου διακρίνει τὸ χεῖρον
καὶ βλαβερὸν τοῦ ἀνωφελοῦς καὶ χρησίμου καὶ ἀρετῆν πᾶσαν τοῦ ὀ-
θρείου τε καὶ κακοῦ πράγματος καὶ δίκην πύου τὸν σίτον διακρίνει
τὸν πνευματικὸν τοῦ φαύλου καὶ ἀχρωδου, ἀλόγου ὄντος τροφή καὶ
συντήρημα πνεύματος θείου ἐπιπλέοντος καὶ συνεργοῦντος τοῖς ἀγα-
θοῖς. Ὅθεν καὶ ὁ Σάμου ἀρχιεπίσκοπος κακοπαρθένιος, στρεβλὸς
ὢν τὴν διάνοιαν, κακὸς δὲ τὸν τρόπον, τὴν γνώμην δὲ χεῖριστος
καὶ ἀχρεῖος, τὰ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ γράμματα εἰς οὐδὲν λο-
γισάμενος, ἀπεσκήρτησε τῆς ἐκκλησίας καὶ λειποτάκτης ἐγένετο τῆς
ἀρχιερατικῆς συνόδου, μὴ ὑποταγεῖς κατὰ τὸν πατριαρχικὸν καὶ
συνοδικὸν τόμον ἀποδιδόναι τὰ ἀνήκοντα ἀντιᾶ τῆς ἐπαρχίας ἐκ-
κλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, ἀπειθῆς ὢν τῇ ἀρχίᾳ καὶ
παιδείᾳ μὴ σκῶν ὄλωσ. μεθῶν οὐκ ἀπὸ σίσεα, ἀλλ' ἀπὸ κακίας
ἐμφύτου καὶ διαροίας ἐσκοτισμένης νοσῶν ἀνηκέστως καὶ θεραπείαν
ὄλωσ μὴ δεχόμενος παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἧς καταφρονεῖ καὶ μηδενὸς
λογίζεται, προσενῶν ἀντιᾷ ἡμιῶν καὶ σέβειν τοῦ δικαίου ἀντιῆς.

(1) Δοσιθ. Νομικ. Συγκρ. σελ. 158.

Τούτου ἕνεκεν γράφομεν συνοδικῶς καὶ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀποφαινό-
μεθα ἵνα ὁ παχὺς οὗτος τὸν νοῦν καὶ στρεβλὸς τὴν διάνοιαν κακο-
παρθένιος, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεξερεχθέντος συνοδικοῦ τό-
μου, εἴη καὶ διαμεῖνοι καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιε-
ρατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἐστερημένος τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν
εἰσοδημάτων αὐτοῦ καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἐξουσίαν τὰ ἀρχιερατικὰ ἀπὸ
τοῦ νῦν ἐκτελεῖν καὶ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν τινα χριστιανόν, ὡς ἰ-
διώτης μείρας καὶ εἰς τῶν λαϊκῶν, ἐτέρου χειροτονηθέντος ἀντ' αὐ-
τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ μηδεὶς τῶν χριστιανῶν τολμήσῃ συμ-
φορέσαι τῷ ἀνιέρῳ τούτῳ κακοπαρθενίῳ ἢ συλλειτουργῆσαι καὶ συν-
δραμεῖν καὶ συμβοηθῆσαι καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ φιλεῖν καὶ εἰσόδημα
δοῦναι ἐκκλησιαστικόν, πολὺ ἢ ὀλίγον. "Ὁς δ' ἂν φανῇ συγκοινων-
ῶν αὐτῷ τῷ ἀκοινωνήτῳ, ἱερεὺς μὲν ὧν μένει ἀργός, λαϊκὸς δὲ ἀφ-
ωρισμένος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνα-
τον καὶ ἔξω τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. "Ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ
τούτου ἀσφάλειάν τε καὶ δήλωσιν κατεγράφη καὶ ἐν τῷ παρόντι κώ-
δικι τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης Ἐκκλησίας ἢ κατ' αὐτοῦ αὕτη καθαίρεσις
καὶ ἐξέδοτο εἰς μνήμην διηρεκῆ συντυγχάνουσαν. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ
α'χρβ'. (1).

Μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ὁ Παρθένιος, ἀποτίσας τὰ πρὸς τὸ πα-
τριαρχεῖον χρέη αὐτοῦ, ὧν ἕνεκεν ἐγένετο ἔκπτωτος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς
καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ἔτυχε συγγνώμης καὶ, ἀ-
ναλαβὼν τὸ ἱεραρχικὸν ἀξίωμα, διωρίσθη πρόεδρος Θεβῶν καὶ ὑπὸ τὸν
τίτλον τοῦτον παρέμεινεν αὐτόθι ἄχρι τοῦ ἔτους 1657, ὅτε νέαν
ὑπέστη καθαίρεσιν· διάδοχος δ' αὐτοῦ ἐν Σάμῳ ἐγένετο ὁ

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ, Σάμιος τὴν πατρίδα, ἀρχιεπίσκοπος ἐκλεχθεὶς κατὰ
Νοέμβριον τοῦ 1652. Αὐτοῦ δ' ἀρχιερατεύοντος, Ἐνετοί, ἐπιδραμόν-
τες εἰς Σάμον, καθ' ἃ ἐν κεφαλαίῳ τετάρτῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ
μετὰ χεῖρας συγγράμματος ἱστορήσαμεν, τὴν μὲν Χώραν ἐλαφυραγώγη-
σαν, αὐτὸν δὲ ἠνάγκασαν ἵνα ἐγγυήσῃται ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἰ-
κανὸν χρημάτων ποσὸν ὅπως μὴ πᾶσαν τὴν νῆσον οἱ ἀλάστορες ληί-
σωσι. Δηξιάσης δὲ τῆς πρὸς ἐκτίσιν ταχθείσης προθεσμίας καὶ τῶν
Ἐνετῶν τὰ συμπεφωνημένα χρήματα ἀπαιτούντων, ὁ Χριστοφόρος ἵνα

(1) Ἀποθ. Νομικ. Συναγ. σελ. 170.

σωθῆ ἕκ τοῦ κατέργου, εἰς ὃ ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων, συλληφθεὶς, ἐρρί-
φθη, ἐδανείσατο ἕκ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρὸς ἔκτισιν χρήματα,
ὑποσχεθεὶς ἂν μὴ ἤθελεν ἐπιδώσει ταῦτα ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας,
νὰ θεωρῆται αὐτοκαθαίρετος καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ ἀφηρε-
μένος. Ὅθεν μὴ δυνηθεὶς ἐγκαίρως νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις αὐ-
τοῦ πρὸς τοὺς δανείσαντας, ὑπέστη ἦν αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ ἐξήνεγκε
ποινήν, καθαιρεθεὶς μετὰ διειτῆ ἐν Σάμῳ ἀρχιερατείαν, κατὰ τὸ ἐπό-
μενον πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

Παίσιος

ἐλέω Θεοῦ

*ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

*Πᾶς νόμος διανεμητικὸς ὦν, ἐκάστῳ τῶν κατ' ἀξίαν τῷ παρὶ
τοῦτον πράττοντι δεινὰ ἐπιφέρει τὰ ἀντιμίσητα, καὶ δέον τοὺς νόμῳ
διακυβερνωμένους φέρειν ἐκουσίως τὰ ἐκ παρατροπῆς τῶν ὀρίων τοῦ
νόμου ἐπόμενα, ἦν καὶ διὰ τὸ ἀπερίτμητον τῆς σφῶν διαροίας ὑψαν-
χεὶ τρόπῳ χρώμενοι, καὶ βιάζεσθαι τούτοις ἀνάγκη ὑπὸ τῶν διακυ-
βερνώτων τοὺς νόμους. Ἀλλὰ καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκων ἀβιά-
στω βουλῇ πρόστιμόν τι ἐπὶ συμφωνίᾳ τινὶ καὶ ὑποσχέσει οἰκείᾳ ἐπι-
ρητοῖς, πολλῶ μᾶλλον τὴν ποινὴν ἔσται κατ' αὐτοῦ κατεψήφηκώς,
ὅσον ρητῶς ἐπὶ ὑποσχέσει τὸ πρόστιμον αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ ἔγνωκεν.
Ὅθεν καὶ ὁ χρηματίσας τῷ βάθει κριμάτων Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος
Σάμου Χριστοφόρος, αὐτὸς κατ' αὐτοῦ ἀξίαν ποινὴν ἐξενεγκῶν ὡς,
εἶποτε παραβῆ τὴν ἐνυπόγραφον αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, αὐτοκαθαίρετον
εἶναι καὶ γεγυμνωμένον τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, ἐστερημένον τε τῶν
εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ἕτερον χειροτονεῖσθαι ἀρχιε-
πίσκοπον ἐν αὐτῇ, ἐφάρη παραβὰς τὴν διορίαν αὐτοῦ καὶ ὑπόσχεσιν
πρὸς τὸν δανείσαντα καὶ ἐνεργετήσαντα τούτῳ, μὴδ' ὄλωσ φροντίσας
τῆς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεως αὐτοῦ, μήτε μὴν τοῦ οἰκειοθελοῦς
καὶ αὐτοκατακρίτου προστίματος, καὶ ταῦτα τῇ πατριαρχικῇ ἐπι-
γραφῇ πρὸς ἀναντιρρητον μαρτυρίαν ἐπιγεγραμμένης τῆς ὁμολογίας
αὐτοῦ καὶ πολλάκις περὶ τούτου γράμμασι πατριαρχικοῖς διαμνην-
θεὶς τε καὶ ἐπιτιμηθεὶς, κατὰ πάντων ἀπλῶς λαξ ἐκινήθη καὶ εἰς
οὐδὲν ἐλογίσαστο, καὶ δὴ προχωρῶν εἰς τὸ χεῖρον, πρὸς οὐδὲν τῶν
ἐκκλησιαστικῶν δικαιωμάτων ἀπελογεῖτό ποτε, ραθυμίᾳ συζῶν καὶ*

ἀδιακρισίᾳ τρεφόμενος, οἰνοφλυγίαις διημερέων καὶ τῇ κερηβαρίᾳ διευέων, σχολῆς οὐκ εἶχετό ποτε ἀπὸ κραιπάλης ἀπαγεῦσαι. Τοῦτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν διὰ τε τὴν ἢν αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ ἐξηρηροχῶς ἐφάνη ποιεῖν, παραβὰς τὴν ἐνυπέγραφον καὶ ἐμμάρτυρον αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀπειθείαν καὶ ἀνυποταξίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ γράμματα ὑπερφροσύνην καὶ ἐξουθένωσιν, ἐκάθηρε τοῦτον δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ τοῦ χαρίσματος ἀπεγύμνωσε καὶ ξέρον καὶ ἀλλότριον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης Σάμου ὑποκατέστησεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι καὶ εὐρίσκεισθαι καθηρημένον καὶ γεγυμνωμένον τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος καὶ ἐστερημένον τοῦ θρόνου καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ, ἐν τάξει διάγοντα ἰδιώτου, Χριστοφόρον μοναχὸν καὶ ὄντα καὶ ὀνομαζόμενον, μακρὰν ἀλέχοντα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς μηδεμίαν μετοχὴν τοῦ λοιποῦ ἐν αὐτῇ ἐσχικόντα, χειροτονηθησομένου ἐτέρου ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην γρηγόριον καὶ νομίμου. Ὁθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀποδείξιαν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα κατ' αὐτοῦ συνοδικὴ καθαίρεσις ἐν τῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχρὶ δ' μηνὶ Μαίῳ, ἰνδικτιῶνος ζ'. (1)

ΚΟΡΝΗΑΙΟΣ, ὁ τὸν Χριστοφόρον κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους 1654 διαδεξάμενος, ἦτο Μυτιληναῖος τὴν πατρίδα· αὐτὸν δ' ἐπτὰ ἔτη ἀρχιερατεύσαντα καὶ ἀποθανόντα ἐν Σάμῳ (2) διεδέξατο

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Β'. ὁ ἐκ Σίφνου, τῇ 22 Ἰουνίου 1661, ἀνὴρ φαυλεπίφαυλος, οὗ τὸ πολίτευμα κατὰ τὰ πέντε τῆς ἐν Σάμῳ ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἔτη μαρτυρεῖ τὸ ἐπόμενον τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

Πρωθέτιος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης

καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅντως φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἀμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ οὐκ ἔστι φό-

(1) Δοσιθ. Νομικ. Συναγ. σελ. 111.

(2) Ἀυτόθι.

δος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, κατὰ τὴν θεηγόρον φωνήν·
δυσκαταμάχτην γάρ πως τὸ τῆς ἀναισχυρίας πάθος δοκεῖ καὶ
πρὸς μυρίους ὄσους ἀπονοίας βυθοῦς ἐπιρρίπτειν οἷδε τοὺς πάσχον-
τας, ἀναισθησίαν ἀτεχνῶς ἐπιφέρειν ταῖς σφῶν ματαλαῖς ψυχαῖς
τῶν ὧν ἀτοπημάτων ἐφάπτονται καὶ φόβον ὅλως Θεοῦ τὸν πάμφρι-
κτον, καὶ μὴν καὶ αὐτὴν τὴν ξυμφυεῖσαν αὐτοῖς αἰδῶ καὶ ἐνλάθειαν
ἀντικρὺς ἀποφάσκειν παρασκευάζεται, ὥστε μὴδ' ὀπωσοῦν ἀναρῆσαι
ισχύουσιν οἱ τοιοῦτοί ποτε, κτηνώδεσιν ἀλόγως ἐπικύψαντες πάθε-
σιν. Ἄλλὰ κατὰ τοὺς ἅπαξ συσχεθέντας ἐκτικῶ φημι πυρετῶ, οἷ
καὶ μὴδ' ὅτι πυρέττουσι τέως αἰσθάνονται, τῶν χυμῶν ὀλοσχερῶς ἐν
αὐτοῖς· πρὸς τὸ τῆς καχεξίας εἶδος μετατραπέντων, ἀναληθσίας
βαθυσκοτία τὸ τῆς ψυχῆς ὀξυδερκὲς ἀμαυρώσαντες, ἀχαρῶς τοῖς
πάθεσιν ἐπιτίθενται καὶ ἀνερευθριάστως ταῖς τῶν κακῶν ἐπιδόσεσιν
ἐναβρύνονται· ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια ψυχῆς ὡς τὰ πολλὰ καὶ σώμα-
τος ἐξολόθρευσις, ὃ γὰρ σπείρων, φησὶν, εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ
τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὃ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύ-
ματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. Τοιοῦτον τιτὶ πάθει τοιγαροῦν ὀλεθρίῳ
καταποθεῖς καὶ ὃ θεία παραχωρήσει χρηματίσας ἀρχιεπίσκοπος Σά-
μου κακοεόφντος καὶ δυσκαθέκτου βασιλῆος φιλοσαρκίας ὄρματις ἐ-
λαυνόμενος, εἰς μυριοειδεῖς ἀνομίας μεθ' ὄσης ἀκοσμίας ἐξώκειλε,
καθάπερ ἢ περὶ αὐτὸν ἄτιμος καὶ παραίσχυιστος φήμη, ταχυπετέδες ἐ-
κεῖθεν τὸ πτερόν λύσασα, τὰ κατ' αὐτὸν ἀνομήματα πρὸς τὴν τῶν
ἐνθάδε κοινὴν ἀκοήν ἐξεβόμβησε, καὶ ταῦτα περ οὐ λόγων ψιλοφώ-
ροις περικροτήμασιν, ἀλλ' ἐμπράκτων γραμμῶν τρατοῖς κηρύγμα-
σι. Συχνὰς γὰρ ἀναφορὰς εἰς τὰ ὧδε τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ πλει-
στάκις πέμφαντες οἱ τῆς δυσπραγοῦς ἐπαρχίας ἐκείνης χριστιανοί,
ὄσοι τοῦ κλήρου καὶ τῆς κατὰ τόπον τοῦ πρεσβυτερίου χορείας τὴν
τάξιν φέρουσι καὶ τοῦ λαοῦ οἱ πρωτεύοντες, ἐναργῶς στηλιτεύουσι
ὅσα διατελεῖ κακουργῶν ὀσημέραι μεθ' ὄσης ἔριαιδείας καὶ ἀφοβίας
Θεοῦ, δυσήκουστα τυγχάνοντα ταῖς τῶν ἐνσεβῶν ἀκοαῖς καὶ τοῖς
δαίμοσιν αὐτοῖς σχεδὸν ἀποτρόπαια. Τρὶς γὰρ φησὶν ἐπιτοχίαν τε-
τόλημκε, τὴν ἄρρησιν Θεοῦ καθομολογομένην εἶναι παρὰ τοῖς θεη-
γόροις πατράσι τῆς ἐκκλησίας ἀποφηνάμενος, τὴν ἰδίαν ὑπογράφην
ἀρρησάμενος καὶ σφραγίδα τῶν ὁμολογιῶν τοῦ χρέους αὐτοῦ, ὅπερ
μετὰ τῆς ἐπιτοχίας χρεωστεῖν ὁμολόγησεν. Ἄντι τοῦ προκινδυνεύ-
ειν τοῦ ποιμνίου καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὲρ αὐτοῦ τιθεῖται, κατὰ τὴν ἐπ-

αγγελλαν τῆς πνευματικῆς χριστοδιδάκτου ποιματῶρας, κινδύνους ἐπάγων κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ προδοσίας ποιῶν καὶ ἐπιβουλὰς τυρέων καὶ τιμωρίας κατέργων οὐκ ὀλίγους ἀποχειρῶ παραδιδόντες καὶ σαταρικὰς μεθοδείας ἐπινοῶν πρὸς ἀρπαγὴν ληστρικὴν χρημάτων παρὰ τῶν πτωχῶν χριστιανῶν, τῶν ἐξαπορούντων καὶ τῆς ἐπιουσίου τροφῆς, ἐνούμενος καὶ ταῦτιζόμενος τοῖς ἐπιδραμοῦσιν ἐκεῖσε τῶν πολεμίων καὶ συναιχμαλωτίζων ἐκεῖνοις τοὺς οὐκ ἔμειλλε πατρικῶς περιθάλλειν καὶ ψυχαγωγεῖν χριστιανοὺς καὶ μονοτὸν πιπράσκων αὐτοὺς, περιπλέκων ἀνηκέστοις δειροῖς καὶ συλλέγων ἐξ αὐτῶν ἀντίλυτρα χρήματα, κατατιθεμένων αὐτῷ εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ὧν ἐπραγματεύσατο κατ' αὐτῶν συμφορῶν ληστρικῶς τε, προσκλαιόμενοι καὶ συναυλίαν θρηνοῦντες λέγουσι φέρεσθαι καθ' ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν καὶ τῶν ὁσίως βιωτέων ἡρετησαμένων τοῖς ἱεροῖς μοναστηρίοις αὐτὸν τὸν ἀπόπληγα καὶ λυσσώδη παραδυναστείας καὶ ἀρπαγαῖς καὶ πλεονεξίαις καὶ μάστιξι καὶ πολλαῖς ἀδικίαις κατατρίβοντ' αὐτούς· ἅπερ οὐκέτι στέργειν βοῶντες ἔχουσι καὶ μετὰ Θεοῦ τὴν ἀρωγὴν τῆς ἐκκλησίας ὀλοφυρόμενοι προκαλοῦνται τὸν ἀλιτήριον αὐτὸν καὶ δημοκατάρατον ὡς φαραωνικὴν τινα πληγὴν τῆς ἡμετέρας ἐκείνης ἐξάραι καὶ τὸν χριστῶνυμον λαὸν ἀπαλλάξαι τῆς τραχείας ταύτης κακώσεως. Πῆ δὲ τὰς αἰσχροουργίας καὶ ἀνοσιουργίας αὐτοῦ θήσομεν, ὅσας ἐξαγγέλλουσι γράφοντες, καίτοι πολλοστὸν οὐσας μέρος ἐξ ὧν ἀκρατῶς ἐνεργεῖ καὶ ἐνδελεχῶς ἀσωτεύεται, παρθενοφθορίας, φημί, καὶ ταῦτα μοναζούσας παραθιάζων καὶ συνενάζων αὐταῖς ὁ βδελυρτικὸς καὶ τρισεξάγιστος καὶ γυναικας ὑπὸ ζυγὸν γάμον τελούσας μοιχικῶς ἐν βίᾳ φασὶν ἀτιμάζει, ἐρυθροβαφές τι κατὰ κεφαλὴν ἐπιτιθεῖς καλυπτρίδιον, ἔνοπλος ὁ γενναῖος ἐπ' ἀγορὰς μέσας ἐλαύνει, συμπερινοστῶν τοῖς τοῦ στόλου καὶ λῶιποῖς ἀτακτοῦσι καὶ ἀγερῶχος παραδυναστεύουσιν ἀνδραρίοις; Ἄδεῶς τε καὶ ἀνερυθριάστως διὰ πάσης ἡκει κακίας συλλήβδην εἰπεῖν καὶ ἀπαρακαλύπτως κατατολμῶν ὅσα φίλα δαίμοσι, τοῖς τῶν παθῶν ἐφευρέταις καὶ ἀρχιτέκτοσι, σκεῦος ἐφάνη ὀργῆς κατηρητισμένον εἰς ἀπώλειαν. "Ὅθεν ἐκπλαγέντες τοῖς αὐτοῦ παραφρονήμασι, ἀρθῆναι τὸν ποτηρὸν ἐκ μέσου τῆς ὁσίας χοροστασίας, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐντολήν, συνοδικῆ ὁμοφωνίᾳ κοινῶς ἀπεφηνήμεθα καὶ ὡς μέλος σεσηπὸς τῆς ἀρχιερατικῆς ὀλομελείας ἀποτμηθῆναι καὶ ἀποβληθῆναι μακρὰν. Καὶ δὴ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ παραγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύ-

ματος δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου τὴν κατὰ νόμους καθαίρεισιν αὐτοῦ παρτελῆ καὶ ἀμειψάκλιτον ἐξέφώρησε καὶ ἀπεγυμνώσατο δικαίως αὐτὸν τῆς ἀρχιερατικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας καὶ ἐξώσατο αὐτὸν καὶ ἀπεξένωσε τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης Σάμου ἢ μετριότης ἡμῶν, ἠγιοχοῦσα θεία δυνάμει τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ πάντα φροντίζουσα πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ Κυρίῳ καθιστᾶναι, καὶ τῶν εισοδημάτων καὶ δικαιωμάτων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας αὐτὸν ἀπεστέρησεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καθηρημένον εἶναι τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἀλλότριον τῆς θείας χάριτος καὶ μήτε στάσιν μήτε καθέδραν μήτε κλήσιν μήτε ἐνεργεῖαν ἀρχιερατικὴν ἔχειν, ὡς ἀνάξιον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, ἀλλ' ἔνα τῶν ἰδιωτῶν εἶναι τε καὶ γινωρίζεσθαι, Νεόφυτον καλούμενον μόνον καὶ πάσης ἄλλης ἐπωνυμίας ἱερᾶς ἀμοιρῶντα. Ἐφ' ᾧ καὶ ἄδειαν ἐχορηγήσαμεν τῇ ἐνδημούσῃ ἱερᾷ τῶν ἀρχιερέων συνελεύσει ψήφους ἐκτελέσαι κανονικᾶς ἐπὶ ἐκλογῇ καὶ εὐρέσει προσώπου τινὸς ἀξίου τοῦ χειροτονηθῆναι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ ἐπιλαβέσθαι τῆς προστασίας αὐτῆς ὅπως μὴ ψυχικῶς κινδυνεύῃ ὁ ἐκεῖσε τοῦ κυρίου λαός. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγγράφῃ καὶ κατεστρώθη ἡ δικαία αὐτοῦ καθαίρεισις ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας αχζς (1).

ΙΩΣΗΦ τούπικλιν Γεωργειρήνης ὁ ἐκ Μήλου ἐγένετο τοῦ Νεοφύτου ὁ διάδοχος, χειροτονηθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Σάμου τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1666. Ἐρευναι, παρ' ἡμῶν γενόμεναι πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ ἀνδρὸς τούτου χρόνους, εἰς οὐδὲν δυστυχῶς ἀπέληξαν ἀποτέλεσμα, διότι οὐδεὶς μὲν ἐκ τῆς οἰκογενείας Γεωργειρήνου ἐπιζῆ ἐν Μήλῳ σήμερον, οὐδαμοῦ δὲ τῶν περισωζομένων κωδίκων ἢ ἐγγράφων ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ τοιοῦτο ὄνομα ἀπαντᾷ. Ἐκ τῆς περισωθείσης δὲ συγγραφῆς αὐτοῦ τεκμαιρόμεθα ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο εὐπαίδευτος, φιλελεύθερος καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβασθῇ ταῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς διετέλει τοῖς καιροῖς ἐκείνοις τὸ ἐλληνικόν. Αἱ καταπιέσεις ἄρα τῆς ἐν Σάμῳ τουρκικῆς ἐξουσίας ἀφ' ἐνός, αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν πειρατῶν ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἀτασθαλία ἐν γένει τῶν βαρβάρων μετὰ τὴν ἐπισυμβάσαν τότε ἄλωσιν τῆς Κρήτης, ἠνάγκασαν αὐτόν, πέντε ἔτη τὴν Σάμον ποιμάναντα, νὰ παραιτηθῇ τῆς ποιμαντορίας ταύτης καὶ ἀποχωρήσῃ εἰς

(1) Δοσιθ. Νομικ. Συναγ. σελ. 77.—Κριτίου κώδης σελ. 413.

Πάτμον, ἔνθα ἀντὶ σκούδων διακοσίων ἐξεμίσθωσεν ἰσοβίως τὴν ἐπι-
καρπίαν τῶν κτημάτων τοῦ σπηλαίου τῆς ἀποκαλύψεως (1). Ἄλλ'
εἶτε διότι κἀκεῖ ὁ βίος δὲν ἦτο ἀπράγμων εἶτε δι' ἄλλους λόγους ἰδί-
ους ὁ Ἰωσήφ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐν Πάτμῳ.

Ἦδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως ἢ Ἰσπανία, ἢ Σικελία, ἢ Κύβνος, ἰδίᾳ δὲ ἢ Ἰταλία ἐγένε-
το τὸ καταφύγιον τῶν λογάδων καὶ τῶν ὀπωσδῆποτε καταδιωκομένων
Ἑλλήνων. Ἐν ἔτει 1671 μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν
Τούρκων Μανιάται τινες, ἐνεχόμενοι εἰς τὴν διαρπαγὴν τῶν Καλαμῶν,
τὴν διενεργηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ τοῦ ἱππότου Γρεμονβίλλου,
δι' ὃ καὶ φοβούμενοι τὴν τῶν Τούρκων ἀντεκδίκησιν, ἐξέλιπον μετὰ
τῶν ἑαυτῶν οἰκογενειῶν τὴν γενέθλιον χώραν καὶ κατέφυγον εἰς Τυρ-
ρηνίαν, ἔνθα, δεκτοὶ φιλοφρόνως γενόμενοι ὑπὸ τοῦ δουκὸς Κοσμᾶ Γ'.
συνωκίσθησαν ἐν Κασαλάπει, Βισβώνη καὶ ἀλλαχόθι τῆς ἐπαρχίας
Σοανῆς. Καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον οἱ πρόσφυγες οὗτοι ἔζησαν αὐτόθι ἐν
εἰρήνῃ, ἐξασχοῦντες ἐλευθέρως τὸ πατρῷον θρήσκευμα καὶ διὰ τῶν πέν-
τε ὀρθοδόξων ἱερέων, οὓς μεθ' ἑαυτῶν εἶχον, τελοῦντες τὰς ἱεροπραξίας
αὐτῶν κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· ἀλλ' ὀψιαίτερον βίᾳ
ὑπεχρεώθησαν ἵνα, ὁμολογήσαντες ἑαυτοὺς ὀπαδοὺς τῆς ρωμαϊκῆς ἐκ-
κλησίας, προσενέγκωσι τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν τῷ ἄκρῳ τῆς Ρώμης ἀρ-
χιερεῖ. Κατὰ τὸν χρόνον δ' ἐκείνον, ὃ ἐστὶ τὸ ἔτος 1674, ἀναγράφε-
ται διελθὼν ἐκ Φλωρεντίας ὁ Ἑλληρ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σάμου, ὅς-
τις δὲν εἶναι βεβαίως ἀλλ' ἢ ὁ Ἰωσήφ (2). Καὶ ὁ μὲν Λατίνος ἐπίσκο-
πος τῆς Οὐολατέρρας, τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ὁποῖου ὑπή-
γουντο οἱ ἄρτι ἐκπαπισθέντες ὀρθόδοξοι, μετὰ τιμῆς δεξιωσάμενος τὸν
Ἑλληνα ἀρχιεπίσκοπον, ἐξάρχον ἀπέστειλε πρὸς τοὺς αὐτοῦ ὁμοεθνεῖς·
οὗτος δέ, εἰ τὰ παρὰ τοῦ Ροδότᾳ ἱστορούμενα ἔχωνται ἀληθείας, συγ-
καλεσάμενος τῇ 3 Μαΐου 1674 ἐκείνους ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ, ἐ-
τέλεσε τὸν ἐσπερινὸν μετὰ πλείστης ἐπισημότητος, μεθ' ὃ, τὸν λόγον
λαβὼν, ὑπέδειξεν αὐτοῖς οἷα ἀγαθὸν ἦθελεν ἐπενέγκαι ἢ μετὰ τῆς ρω-
μαϊκῆς ἐκκλησίας ἔνωσις καὶ προέτρεψεν αὐτοὺς ἵν' ἀποσκορακίσαντες
τὰς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δόξαν πλάνας, ἐγκολπωθῶσιν εἰλικρινῶς

(1) Tournefort, relation d' un voyage etc. Tom. II p. 145.

(2) Rodotà, dell' origine, progresso e stato presente del rito Greco in Ita-
lia Tom. III p. 233. — Ἑλληνομνημόμωνος φυλλ. 5 σελ. 268.

φὸν παπισμὸν. Πρῶτοι οἱ πέντε ἱερεῖς ἀπέπτυσαν γεγонуίᾳ τῇ φωνῇ τὰς κατὰ Λατίνους αἱρέσεις τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων καὶ μετ' αὐτοὺς ἅπας ὁ λαὸς διωμολόγησε τελείαν εἰς τὰ διδάγματα τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας πίστιν· τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, ὡς ἵνα ἐπὶ μᾶλλον ἐμπεδώσῃ τὴν ἔνωσιν, ὁ τῆς Σάμου ἀρχιεπίσκοπος εἰσήγαγεν εἰς τὸν ναὸν τὴν χρῆσιν τοῦ παρὰ Λατίνους ἁγιασμένου ὕδατος, ἀνέμιξεν εἰς τὴν λειτουργίαν παπιστικῆς τινας καινοτομίας καὶ ἐνὶ λόγῳ προσεπάθησε παντὶ μέσῳ νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς Ἑλλησιν ἄκρον πρὸς τὸ νέον αὐτῶν θρησκευμα σεβασμὸν.

Τίνες λόγοι παρέπεισαν τὸν Ἰωσήφ εἰς τὴν ἀξιόμειπτον ταύτην ἀπράξιν, ἀγνοοῦμεν· πάντως ὅμως ὁ ἱεράρχης ἐκεῖνος ἐγένετο θῦμα ἰησουπητικῆς βίας καὶ φαυλότητος, διότι ἄλλως ἤθελεν ἐγκαταβιώσει ἐν Ἰταλίᾳ, πολλῶν τιμῶν καὶ χαρίτων ἀξιούμενος. Μετὰ δύο δὲ ἔτη ἀνευρίσκομεν αὐτὸν ἐν Λονδίῳ, ἔνθα μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν ἀγγλικὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Καρόλου Β'. πολλοὶ Ἑλλησιν, προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ροδοκανάκιδος, εἶχον μεταβῆ, ἡγούμενου τοῦ ἱερέως Δανιὴλ τοῦ Βουλγάρως, καὶ λάβει πρὸς κατοίκησιν χῶρον ἐν τοῖς λεγομένοις Σοχελίοις ἀγροῖς (Sohoe Fields), ἐντὸς τῆς τότε πόλεως. Τῇ προσκλήσει δ' ὁμοίως τοῦ Ἰωσήφ, ἑκατὸν καὶ τρεῖς οἰκογένειαι Σαμίων καὶ Μηλίων, καθ' ἃ ἐν κεφαλαίῳ τετάρτῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ μετὰ χεῖρας σύγγραμματος ἱστορήσαμεν, διεπεραιώθησαν εἰς Λονδίον καὶ, τοῖς ἄλλοις συνενωθέντες Ἑλλησιν, ἀπετέλεσαν ἰδίαν συνοικίαν ἐν ὁδῷ, ἣτις ἄχρι τοῦ νῦν φέρει τὸ ὄνομα Greek Street, ἣτοι ἐλληνικῆς ὁδοῦ.

Ἐν Λονδίῳ ὁ Ἰωσήφ διατρίβων, ἐπελήφθη τῆς ἀνεγέρσεως ὀρθοδόξου ναοῦ καὶ πρὸς τοῦτο ἐξελιπθήσῃ τὴν χρηματικὴν συνδρομὴν πολλῶν ἐν Ἀγγλίᾳ εὐσεβῶν καὶ εὐπόρων· πλὴν ἄλλ' εἰς τὸ τοιοῦτο αὐτοῦ ἐγχείρημα ἀντίτεχνον δυστυχῶς ἐν Λονδίῳ εὔρε κερδοσκοπὸν τινά, Ἰωακείμ Σικελιανὸν τοῦνομα, Κεφαλλῆνα δὲ τῆς πατρίδα, περὶ οὗ ἡ Ἐφημερίς τοῦ Λονδίνου ἐν τῷ ὑπὸ χρονολογίᾳ 12 Φεβρουαρίου 1680 φύλλῳ αὐτῆς ἐδημοσίευσεν τάδε. *Ἐπειδὴ ὁ ἐκ τῆς γῆσου Κεφαλληνίας ἱερεὺς Ἰωακείμ Σικελιανός, ἀρτὴρ ἐξήλθε τὸ ἀνάστημα, μακρὰν δὲ μέλαιναν κόμην καὶ μακρὸν μέλαινα πώγωνα ἔχων, περιῆλθε τὴν χώραν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐπισκόπου Σάμου καὶ εἰσέπραξε συνεισφορὰς παρὰ τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀνέγερσιν ἐλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπειδὴ τὰς συνεισφορὰς ταύτας ἐσπατάλησεν καὶ κατησώτευσεν ἐπὶ ζη-*

μία τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ προσβολῇ τοῦ ἐπισκόπου, διὰ ταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω καταχρήσεων καὶ ἵνα μὴ ἐξαπατῶνται οἱ πιστοί, φέρομεν εἰς γνῶσιν πάντων ὅτι ὁ τῆς Σάμου ἐπίσκοπος ἔχει μέτριον ἀνάστημα, εἶναι λεπτόσαρκος, μελανόθριξ, ἔχει πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς ρινὸς μέρος καὶ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἀκροχορδόνια, μύστακα μέλανα καὶ πώγωνα μικρότατον καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ἱστορίας τῆς Σάμου γράφας· ἀνήγειρε δὲ τὸν ἐλληνικὸν ναὸν ἐν Σοχείῳ, τῇ συνδρομῇ ἀγαθῶν χριστιανῶν καὶ ἐπιτεύσει τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος. Ὅπόσους δὲ ἀγῶνας κατέβαλε καὶ πρὸς πόσα ἐμπόδια ὁ Ἰωσήφ ἀντεπάλαισε, μαρτυρεῖ τὸ ἐπόμενον ἀγγλιστὶ γεγραμμένον ἔγγραφον αὐτοῦ, διατηρούμενον δ' ἐν τῇ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου βιβλιοθήκῃ ἐν τόμῳ φέροντι ἀριθμὸν 816 m⁹/₁₁₈.

**Εκθεσις τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν Ἑλλάδι Σάμου περὶ τῆς παρ' αὐτοῦ κτίσεως ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν τοῖς Σοχείοις ἀγροῖς καὶ περὶ τῆς ἀνθαιρέτου διαθέσεως αὐτῆς ἐκ μέρους τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐνορίας τοῦ ἀγίου Μαρτίνου.*

Ἐν ἔτει 1676 ἀφικόμεν ἐἰς Ἀγγλίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ δημῶσιεῦσαι διὰ τοῦ τύπου βιβλίον καλούμενον Ἀρθολόγιον πρὸς χρῆσιν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· ἰδὼν δὲ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν αὐτόθι ὠρισμένον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν χρεῶν μέρος, ἀλλὰ ἡμέτεροί τινες συμπολιταί, οἷος ὁ ἱερεὺς Δανιὴλ Βούλγαρις καὶ ἄλλοι, μετὰ ζήλου ἐνεργήσαντες τὴν ἀνέγερσιν ναοῦ, ἐπέτυχον μὲν νὰ λάβωσι δύο ἔτη πρὸ τῆς ἐμῆς ἀφίξεως τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος, δὲν ἠδυνήθησαν ἀλλ' ὅμως καὶ νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἑαυτῶν σκοποῦ ἐλλείψει μέσων καὶ προστασίας, ἀπεφάσισα, ὑπ' ἐκείνων παρακληθεὶς, ν' ἀναλάβω ἐγὼ τὴν τοῦ πράγματος διεξαγωγὴν. Καὶ ὑπῆρχον μὲν δυσχερεῖαι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὸν χαρακτηρὰ μου, πλὴν ἀλλ' ἐξ εὐσεβείας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὀρμώμενος καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς θείας αὐτῆς λατρείας νὰ καθιερώσω ἐπιθυμῶν, δὲν ἐδίστασα νὰ ἀναλάβω τὸ φορτίον καὶ ἐνήργησα ὡς ἐξῆς. Ἐν πρώτοις ἀπηυθύνθην πρὸς τὸν λόρδον ἐπίσκοπον τοῦ Λονδίνου, γνωστοποιήσας αὐτῷ τὸ πρᾶγμα· ἐπιδοκιμάσασα δὲ ἠεκείνου σεβασμιότης αὐτό, ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ὁμιλήσει τοῖς τε ἱεράρχαις καὶ ἄλλοις καλοκαγάθοις ἀνθρώποις καὶ πείσει αὐτοὺς ἵνα συνδράμωσι τῇ ἀνεγέρσει τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας.

Ἔπειτα δὲ ἀπηθύθη πρὸς τὸν διδάκτορα Βαρβόριον, ὅστις ᾠκοδόμει ἐν τοῖς Σοχείοις ἀγροῖς· οὗτος δ' ἅμα μαθὼν τὸν σκοπὸν μου, ὑπεσχέθη γὰρ μοι παραχωρήσει γήπεδον καὶ ἰδίαις δαπάναις κτίσει τὰ θεμέλια. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη αὐθις παρὰ τῷ λόρδῳ ἐπισκόπῳ καὶ ἐξήγγειλα αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν διδάκτορα Βαρβόριον, ἡ δὲ αὐτοῦ σεβασμιότης ὑπεσχέθη ἐπ' ἴσης γὰρ μοι παραχωρήσει ἐν γήπεδον καὶ πρὸς τοῦτο συναπέστειλεν ἐμοὶ τὸν κύριον Θρίφτιον ἵνα τὸ χωρίον διαχαράξῃ. Ἐπομένως ἐπαρουσίασα πρὸς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα, πρὸς τὸν δούκα τῆς Υἱόρχης καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν τοῦ κλήρου, οἵτινες ἠνδόκησαν γὰρ συνεισφέρωσι πλουσιοπαρόχως ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς, συλλεγεῖσθαι ἔν τε τῇ πόλει καὶ τοῖς περὶ ξ' χιλίων καὶ πεντακοσίων λιρῶν. Εἶχον ἤδη ἀρχίσαι ἰδίᾳ δαπάνῃ τὴν οἰκοδομήν, ἐξηκολούθησα δὲ καὶ ὅτε ἔλαβον τὰς εἰσφορὰς τὸ ἔργον, δαπανήσας, ὡς ἐκ τῶν ἀποδείξεων τῶν ἐργατῶν δείκνυται, ὀκτακόσιας λίρας, τῶν λοιπῶν χρημάτων δαπανηθέντων εἰς ἕτερα βάρη, ὅλων εἰς μισθοὺς ὑπηρετῶν, εἰς ἀγῶγια ἵππων διὰ τὴν περιοδείαν τῆς χώρας καὶ εἰς συντήρησίν μου κατὰ τὰ ἐξ ταῦτα ἔτη.

Μετά τινα δὲ χρόνον, θεωρηθείσης ἀκαταλλήλου τῆς θέσεως τῆς ἐκκλησίας, ἅτε δὴ κειμένης λίαν μακρὰν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῶν Ἐλληνην, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἰκοῦσιν ἐν τοῖς ἀνωτάτοις τῆς πόλεως μέρεσιν, ἐκρίθη εὐλογον μετὰ ὠριμον σκέψιν γὰρ πωληθῆ ἡ ἐκκλησία καὶ κτισθῆ ἀντ' αὐτῆς ἕτερα ἐν καταλληλοτέρᾳ θέσει· ὅθεν ἐξήγγειλα τὸ τοιοῦτο τῷ λόρδῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Λονδίνου, ὅστις εἶπέ μοι ὅτι μετὰ τὴν πώλησιν τῆς ἐκκλησίας ἠθέλε μοι δώσει τὴν ἄδειαν καὶ τοὺς τίτλους πρὸς οἰκοδομήν ἑτέρας.

Τούτων οὕτω γενομένων, προσεπάθησα γὰρ πωλήσω τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν καὶ ἐδρέθησαν ἄνθρωποι ἵνα τὴν ἀγοράσωσιν· ἀλλ' ὁ λόρδος ἐπίσκοπος ἠρνήσατο γὰρ δώσει τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν, ἀπαιτῶν γὰρ εὖρω ἀγοραστάς, προτιθεμένους γὰρ μετατρέψωσ. τὸν ναὸν εἰς οἶκον συναθροίσεως (meeting-house). Τούτων ἀκούσας, ἐπορεύθη πρὸς τὸν προϊστάμενον τοῦ ἁγίου Μαρτίου, προτείνων αὐτῷ τὴν τοῦ ναοῦ ἀγοράν· συγκαταρεύσαρτος δ' ἐκέλευεν ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐνορίας ἵνα ἐκτιμηθῆ ὁ ναὸς ὑπὸ δύο ἰκανῶν τεχνιτῶν, ἀπεστάλησαν δύο τοιοῦτοι, οἵτινες, παρατηρήσαντες, ἐξείμησαν τὴν οἰκοδομήν ἀντὶ ἑξακοσίων εἰκοσιν ἑξ λιρῶν. Ἡ ἐνορία ὁμῶς, προβάλλουσα ὅτι τὸ γήπεδον ἀνῆκεν αὐτῇ καὶ οὐχὶ τῷ ἐπισκόπῳ, ἠρνήσατο γὰρ προσεγγί-

κή πλέον τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα λιρῶν· ὅθεν τῆς συγγεννοήσεως ἀποτυχοῦσης, προσεπάθησα καὶ εὔρον ἐτέρους ἀγοραστίας, προσενεγκόντας ἐξήκοντα δύο λίρας πλείονας τῶν ὑπὸ τῆς ἐνορίας προσνεχθεισῶν, ὅπερ μαθόντες οἱ τῆς ἐνορίας ἐπηνύξησαν τὴν προσφορὰν μέχρι λιρῶν διακοσίων. Ἀρνούμένῳ δὲ γὰ παραδεχθῶ τὴν ἀντὶ τοιαύτης ποσότητος ἀπαλλοτριώσω τῆς ἐκκλησίας, ὁ λόρδος ἐπίσκοπος ἐπέταξέ μοι ἵνα αὐτῷ παραδώσω τὰς κλείς αὐτῆς· μὴ πειθομένῳ δὲ εἰς τοῦτο, εἶπόν μοι ὅτι καὶ ἄνευ τῆς ἐμῆς συγκαταθέσεως θέλουσι καταλάβει τὴν ἐκκλησίαν, ὅπερ καὶ ἔπραξαν ὀψιαίτερον, τὴν θύραν συντριψάντες καὶ τὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντες. Τοῦτου γενομένου, ἐπειράθην ἵνα τὸν τὴν θύραν ἐκβιάσαντα ἐναγάρῳ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὅπως λόγον τῆς αὐτοῦ πράξεως δώσῃ· ἀλλὰ τῆς ἐνορίας μὴ ἐπιτρεπούσης ἐκείνῳ γὰρ δεχθῆ τὴν ἀγωγὴν, προσῆλθον μόνος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ μὴ ἐδρῶν αὐτόν, ἀπέσχον πάσης ἄλλης ἐνεργείας. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἔκρινα καλὸν γὰρ γράψω διὰ γὰρ γινώσκωσιν οἱ πάντες ὅτι οὐδέποτε τὴν ἐκκλησίαν ἐπώλησα, ἀλλ' οὐδ' ἔλαβον ποτέ τι διὰ τὸ κτίριον (1).

Οὕτως ἄρα ὁ ναὸς ἐκεῖνος ἐκτίσθη ἐν σχεδίῳ ἑλληνικοῦ μονυδρίου ἄνευ ὅμως ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πομπῆς ἐνεκαίνισθη τῇ 10 Μαΐου 1677, ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεομήτορος· ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ καλλίστων εἰκόνων, ἐν αἷς ἐξεῖχον αἱ τῶν εὐαγγελιστῶν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ὀροφῆς αὐτοῦ ἐκρέματο μέγας χάλκινος σταυρός, εὐρέα δ' ἔδρανα ἐπλήρουν τὸ ἔδαφος αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ κονιάματος αὐτοῦ ἐπ' ἴσης ἦσαν γεγραμμένα διάφοροι ἐπιγραφαί, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τοῦ ναοῦ ἐπισκευασθέντος ἐξίτηλοι ἐγένοντο, τοῦ Κωνσταντίνου Σιμωνίδου ἀντιγράφαντος, καθ' ἃ λέγει, καὶ ὑποσχεθέντος γὰρ δημοσιεύσῃ, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύσαντος ταύτας (2)· ἐπὶ λίθου δὲ λευκοῦ, ἐγκεκολαμμένου ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ὑπερθυρίου, ἀναγινώσκειται μέχρι τοῦ νῦν ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, γράμμασι κεφαλαίοις γεγραμμένη.

† Ἐτει σωτηρίῳ α.χοζ ἀνηγέρθη ὁ ναὸς οὗτος ὑπὲρ γένους Ἑλλήνων, βασιλεύοντος τοῦ γαληνοτάτου Καρόλου τοῦ Β'. καὶ ἡγεμο-

(1) The Builder 1875.—Notes and Queries N. 296 p. 165.
(2) Κ. Σιμωνίδου, Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων Θεολογικὰ Γραφαὶ, σελ. 456.

νεύοντος τοῦ πόρφυρογεννήτου ἄρχοντος κυρίου Ἰακώβου, ἀρχιερα-
τεθοντος τοῦ αἰδεσιμωτάτου κυρίου Ἐρρίκου τοῦ Κομπτόνου, διὰ
δαπάνης τῶν ἀνωθι καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ εὐγενῶν συν-
δρομῆς δὲ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος Σάμου Ἰωσήφ Γεωργειρήνου τοῦ
ἐκ τῆς κήσου Μήλου.

Καταλαβούσα τὸν ναὸν τοῦτον ἢ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ἐνορία, παρε-
χώρησε τῷ ἔτει 1682 τοῖς εἰς Λονδίνον καταφυγοῦσι Γάλλοις διαμαρ-
τυρομένοις, οἵτινες κατεῖχον αὐτὸν ὑπὸ τὸν τιτλον Les Grecs μέχρι
τοῦ ἔτους 1822. Παρ' αὐτῆς δ' ἐν ἔτει 1822 τὸν ναὸν ἠγόρασεν ἀν-
τι διακοσίων λιρῶν ὁ Ἰωάννης Ρέσσοσ, ἱερεὺς τῆς Οὐεσλιανῆς αἰρέσε-
ως, ὅστις καὶ μετέτρεψε τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν κατὰ τοὺς
κανόνας τῆς ἑαυτοῦ αἰρέσεως. Μετὰ πλείστας δὲ ἄλλας περιπετείας ὁ
ναὸς οὗτος ἠγοράσθη τῷ ἔτει 1849, καθ' ὃν χρόνον προὔκειτο νὰ με-
ταβληθῇ ὑπὸ τῶν κατόχων αὐτοῦ εἰς αἴθουσαν χοροῦ καὶ συναυλιῶν,
ὑπὸ τοῦ Νουγεντίου Οὐάδου, ἱερέως τῆς ἐν τῇ Σοχείῳ πλατεῖᾳ ἐκκλη-
σίας τῆς ἁγίας Ἄννης, συνδρομῇ τῶν τε φίλων αὐτοῦ καὶ τοῦ τα-
μείου τῆς μητροπόλεως, καὶ τῇ 29 Ἰουνίου τοῦ 1850 ὁ ἐπίσκοπος
Λονδίνου ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἀειπαρθένου
Μαρίας, ἐπὶ τῷ ὀνόματι καὶ μέχρι τοῦ νῦν τιμᾶται (1).

Ἡ εἰς μόνην δὲ τὴν οἰκοδομὴν ναοῦ ὀρθοδόξων ἐν Λονδίῳ ὁ Ἰω-
σήφ Γεωργειρήνης ἀρκεσθεῖς, δραστηρίως εἰργάσθη καὶ ὑπὲρ τῆς πνευ-
ματικῆς τῶν ἐλλήνων προόδου διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοιούτων καὶ διὰ
τοῦ καταρτισμοῦ γυμνασίου ἐν Ὁξωνίῳ χάριν τῶν ἐξ ἀνατολῆς σπου-
δαστῶν. Πρὸς τοῦτο δ' ἀπηύθυνε καὶ τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν.

Τῷ πανιερωτάτῳ λόρδῳ ἀρχιεπισκόπῳ Καρτουαρίας κυρίῳ
Σανκρόφτ κτλ.

Πενία καὶ δυστυχήματα ποικίλα ἰδοὺ τὰ δύο μέγιστα κακά, ὑφ'
ἧν ταλαιπωροῦνται οἱ Ἕλληνες τὴν σήμερόν. Πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς
τυραννίας τῶν Τούρκων καὶ παραμελήσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
αὐτὴν τὴν δημοσίαν αὐτῶν παίδευσιν, περιήλθοι εἰς τὸ κατακόρυ-
φόν τῆς ἀμαθείας σημεῖον· ὅθεν καὶ ἡ Ἑλλάς, τὸ ἐνδοξον τοῦτο ἔ-
θνος, βαίνει, ὡς μὴ ὄφειλεν, ὁσημέραι ταχεῖ τῷ ποδὶ πρὸς τὸν ὀλε-

(1) Μυρία ὄσα ἀριθ. 11 σελ. 329.

θρον, ὅπερ πρόξενον τυγχάνει μεγίστης λύπης παντὶ χριστιανῷ καὶ παντὶ ἐραστῇ τῆς μαθήσεως. Πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ τοιοῦτον κινδύνου, τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, κατ' ἐμὲ κριτήν, εἴσασ ἀνάγκη γὰρ σταλῶσιν ἐνταῦθα δώδεκα μαθηταὶ ἐξ Ἑλλάδος ὅπως διαχθῶσι τὰ ἀληθῆ τῆς ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας δόγματα καὶ ἐπαυερχομένοι, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, εἰς Ἑλλάδα, κηρύξωσι τὰ δόγματα ταῦτα· ἐκ τούτου δὲ ὁ ρηθεὶς λαὸς τὰ μάλιστα ὠφελήθησεται.

Ὅθεν ταπεινῶς ἐκλιπαρῶ ὑμᾶς ἵνα ἐναρεστηθέντες ἀνακοινώσητε τὸ περιεχόμενον τῆς παρούσης τῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι καὶ τῷ σεβασμιωτάτῳ ἀδελφῷ ἐν Κυρίῳ, τῷ λόρδῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Λονδίνου, ἵνα οὗτοι προστατεύσωσι τὸ ἀγαθὸν καὶ θεοφιλὲς τοῦτο ἔργον, ἐφ' ᾧ ἐγὼ τε καὶ οἱ ἀδελφοὶ μου ἐσόμεθα ἐσαεὶ εὐγνώμονες ὑμῖν.

Ἰωσήφ Γεωργειρῆνης

ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ἑλλάδι Σάμου (1).

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν διαφόρων ἱστορικῶν, ὁ ἐν Λονδίῳ ἀπὸ τοῦ 1675 ἄχρι τοῦ 1714 ἀρχιερατεύσας Ἑρρίκος Κόμπτων μέγαν ἐπεδείξατο ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ζῆλον, ἐδέξατό τε τὴν ἀφιέρωσιν ἀγγλιστὶ γεγραμμένης ἐκθέσεως τῆς καταστάσεως τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπεστήριξε τὰς τοῦ Ἰωσήφ ἐνεργείας πρὸς σύστασιν ἐλληνικοῦ γυμνασίου, οὗ, ὀψιαίτερον συστάντος καὶ ἄχρι τοῦ ἔτους 1705 διατηρηθέντος, ὁ προϊστάμενος διδάκτωρ Οὐόδροφ πολλὰ καὶ καλὰ ἐν ἔτει 1694 τῷ πατριάρχῃ Καλλινίκῳ ἔγραψεν. Ὅτι ὁμοῦς ὁ τε τοῦ γυμνασίου ἐκείνου προϊστάμενος καὶ οἱ εἰς αὐτὸ φοιτῶντες δὲν διετέλουν ἀπηλλαγμένοι πειρασμῶν καὶ σκανδαλωδῶν ἐπηρειῶν, μαρτυρεῖ τὸ ἐξῆς ἔγγραφον, ἐξηγημένον ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ θησαυροφυλακείου τῆς Ἀγγλίας.

Τῇ αὐτοῦ ἐξοχότητι τῷ Σίδνεη Γόδολφιν, λόρδῳ μεγάλῳ θησαυροφύλακι τῆς Ἀγγλίας.

Αἰτησις ταπεινῶς ὑποβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Οὐόδροφ.

Πρὸ πέντε ἤδη ἐτῶν νέοι τινὲς Ἕλληνες, ἀνήκοντες εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἠθέλησαν γὰρ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ διδάκτορος Οὐόδροφ ἵνα λάβωσιν ἐλευθέριον ἀγωγήν ἐν τῷ παρεπι-

(1) M. S. S. in Bodleian (Library Oxford) **XXIII** fol. 57.

στημῶ τοῦ Ὁξωρίου, μεθ' ὃ γείρωσιν ἱεροκήρυκες καὶ διδάσκαλοι ἢ ἄλλως πως χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα μετὰ τὴν ἐκεί-
 αι ἐπίτροπον αὐτῶν. Τῶν γένων τούτων ἀφικομένων ἐνταῦθα καὶ ὑ-
 πὸ τῆ βασιλικῆ προστασίᾳ ὑποβληθέντων, διαταγὴ ἐδόθη ὅπως ἐξευ-
 ρεθῆ καὶ ὀρισθῆ πόρος τις διὰ τὴν συντήρησιν δέκα τοῦλάχιστον ἐξ
 αὐτῶν· ἐπειδὴ ὁμως μέχρι τοῦδε δὲν καθωρίσθη τοιοῦτος πόρος, αἱ
 τῆς ἐγκαταστάσεως, τῆς τροφῆς, τοῦ ἱματισμοῦ, τῆς προμηθείας βι-
 βλῶν καὶ ἄλλων χρειωδῶν καὶ τῆς μισθοδοσίας προσώπων τινός,
 προωρισμένου ὅπως διευθύνῃ τὴν παιδευσιν αὐτῶν, πρῶται δαπάναι,
 συμποσούμεναι τοῦλάχιστον εἰς χιλίας τετρακοσίας λίρας, ἐξαιρέ-
 σει λιρῶν τετρακοσίων, ληφθεῖσῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, ἐπεβά-
 ρυνεν τὸν διδάκτορα, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ἄλλων κόπων καὶ
 τῆς περιθάλψεως, ἣν ἐκείνοις ἐπεδαψίλευσε καὶ διὰ τὴν ὁποίαν οὐδ'
 ἐλήτησέ ποτε οὐδ' ἔλαβεν ἀμοιβὴν τινα, εἰ καὶ δις ἐδόθη περὶ τούτου
 βασιλικὴ διαταγή.

Ἐν τούτοις ὁ ρηθεὶς διδάκτωρ, ὀφείλων τῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι τὸ
 ποσὸν ἑξακοσίων που λιρῶν στεργιῶν δασμὸν ἄλατος, ἅτε κύριος
 ἀλοπηγίων ἐν Σισίρῃ, ἐξητήσατο ταπεινῶς παρὰ τῆς αὐτοῦ μεγα-
 λειότητος ἵνα, ὑπ' ὄψιν λαμβάνουσα τὰς προεκτεθειμένας δαπάνας,
 συμψύχῃ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ὀφειλὴν· τῇ ὑμετέρᾳ δὲ μεσιτείᾳ αὐ-
 τη ἠδούκησε γὰ ἀραστεύει τὴν κατὰ τοῦ διδάκτορος ἐπαχθεῖσαν δι-
 κην. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔκτοτε ἀφίκοντο πλείονες Ἕλληνες, οἵτινες, προσ-
 τεθέντες τοῖς τέως ὑπάρχουσιν ὑπὸ τὴν φροντίδα αὐτοῦ, συνεπλήρω-
 σαν τὸν ἀριθμὸν δέκα καὶ ἐπειδὴ, ἀξήνηθεισῶν τῶν δαπανῶν, δὲν
 ἠδυνήθη γὰ ἐκτίσῃ τὸ χρηματικὸν ποσόν, εἰς ὃ κατεδικάσθη, διὰ
 ταῦτα ἢ πρὸς τοὺς νέους γενομένη ἐνεργεσία μέλλει γὰ παύσῃ· ὅθεν
 καὶ πρὸς πρόληψιν τοῦ τοιοῦτου δέου γὰ καταβληθῆ μέριμνα ὅπως
 ἐξευρεθῶσι κατάλληλοι πρὸς συντήρησιν αὐτῶν πόροι, χωρὶς τὸ
 στέμμα τὸ παράπαν γὰ ἐπιβυρῆται. Ταπεινῶς δὲ ὑποβάλλεται τῇ
 ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι γὰ παραταθῆ ἢ δοθῆσα τῷ διδάκτορι προθεσμίᾳ
 πρὸς ἐκτίσιν τοῦ μνησθέντος χρέους αὐτοῦ, ἐκποιομένου μέρους τῆς
 ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, ἢν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἐξευρεθῆ μέσον τι πορισμοῦ
 χρημάτων, ὅπερ κάκεινος ἐκλιπαρεῖ ἐπιμόνως· διότι ἐν ἀποτυχίᾳ ἢ
 τιμῇ τοῦ τε ἔθνους καὶ τῆς θρησκείας ἡμῶν θέλουσι πάθει μετ' αὐ-
 τοῦ, παρεχομένης ἀφορμῆς εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ περιρρόνησιν τῆς ἡμε-
 τέρας πίστεως τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν, οἵτινες ἕτοιμοὶ εἰσι γὰ ἀφαρπάσω-

σιν ἀφ' ἡμῶν τὴν τιμὴν τοιοῦτου καλοῦ ἔργου, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ ἐπομένου ιστορικοῦ ὑπομνήματος.

Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀπτάλογοι, δύο τῶν ὑπὸ τῆς κηδεμονίας τοῦ διδάκτορος Οὐόδρουφ διατελούντων ἐν Ὀξωρίῳ ἐλλήνων νέων, παραπεισθέντες τὸ παρελθὸν ἔτος γὰ ἀπέλθωσι λάθρα ἐκείθεν ἐπὶ τῆ ὑποσχέσει ὅτι ἤθελον τύχει πλειονος ἀλλαγῆς περιποιήσεως καὶ ἀποσταλῆ, καθ' ἃ ἐπεθύμουν, εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἀνεχώρησαν εἰς Λονδίνον, ἔνθα ἐδόθησαν αὐτοῖς πρὸς ἀπόπλουν χρήματα καὶ συναλλάγματα ἵνα ἐξαργυρώσωσιν ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἥτις ἔλεγον αὐτοῖς ὅτι ἦτο τὸ καταλληλότερον μέρος ὅπως εὕρωσι πλοῖα διὰ τὴν εἰς πατρίδα αὐτῶν κάθοδον. Ἐπειδὴ εἰς Ὀλλανδίαν ἀφικόμενοι, διάφοροι ἄνθρωποι, οἵτινες ὀψιαίτερον ἐγνώσθησαν ὅτι ἦσαν ἱερεῖς τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἐδεξιώσαντο αὐτοὺς καὶ εὐγενῶς πάνυ ἐθεράπευσαν καὶ τῆδε κάκεισε ὁδηγοῦντες, ἔφερον αὐτοὺς εἰς Αἴην, ἔνθα ἐπρότειναν αὐτοῖς γὰ ἐπιβῶσι πλοίου τινὸς ἀπερχομένου εἰς Μιδδλεβούργην. Τοῦ πλοίου ἐπιβάντες ὁμοῦ, παρατήρησαν ὅτι κατηνθύνοντο εἰς ἀντίθετον διεύθυνσιν, ὁ δὲ πλοίαρχος, ἐρωτηθεὶς ποῦ πλέει, ἀπήντησεν ὅτι κατευθύνεται ἔνθα διετάχθη γὰ φέρη αὐτοὺς· οὕτω δὲ ἀφίκοντο εἰς Ἀμβέρσην. Ἐκεῖ ἐξελθόντες τοῦ πλοίου, ἠρώτησαν τὸν Στέφανον Κωνσταντίνου (ὅστις ἦτο ὁ τρίτος ἐπ' αὐτῆς φωνῆς ἐκ τοῦ Ὀξωρίου καὶ, ὡς μετέπειτα κατεδείχθη, πρὸ πολλοῦ μὲν διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ρώμης, πρὸ τριῶν δὲ ἐτῶν εἶχε πωλήσει ἑαυτὸν καὶ τοὺς συνεταιροὺς αὐτοῦ ἐκείνοις) ποῦ εὕρισκοντο· ὁ δὲ ἀπεκρίθη αὐτοῖς γὰ μὴ φοβῶνται τι, διότι ἦσαν ἀσφαλεῖς καὶ τοῦτο λέγων, ἐξέβαλε τῶν κόλπων αὐτοῦ διαβατήριον, ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Φλάνδρας, ἐξ οὗ ἐνόησαν τότε ὅτι ἐπροδόθησαν, ὡς ἐπέισθησαν περὶ τούτου καὶ παταχοῦ ὅθεν ἔκτοτε διήλθον. Εἰς Ἀμβέρσην προσορμισθέντας ἐδεξιώσαντο αὐτοὺς τρεῖς ἱερεῖς, οἵτινες ἐντολὴν εἶχον γὰ φροντίσωσι δι' αὐτοὺς· συνοδεύοντες δὲ ἤγαγον αὐτοὺς εἰς Μωχλίην, κάκειθεν εἰς Λουβαίην, ἔνθα ἐπαρουσίασαν ἐνώπιον τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ πάπα, ὅστις, ἅμα τὸ πρῶτον ἰδὼν, ἠρώτησεν αὐτοὺς, ὁ Ὁμηρος δὲν εἶναι ἐδῶ; ἐκεῖνος δὲν εἶναι ὁ Ὁμηρος; καὶ ἔδειξε τῷ δακτύλῳ τὸν πρεσβύτερον, ὅστις, φαίνεται, ἦτο ὁ πρῶτιστος αὐτῶν σκοπός, δι' ὅπερ καὶ οἱ νέοι δυσφορία συνεσχέθησαν, τοῦ Ὁμήρου μὴ ὄντος ἐν αὐτοῖς. Ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Ὁμηρος εἶναι ὁ πρεσβύτερος πάντων

τῶν παιδευομένων ἑλλήνων, διατρέβει δὲ ταυτῶν ἐν Λονδίῳ καὶ μέλλει γὰρ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, διορισθεὶς ἀπὸ τοῦδε διερμηνεὺς ἀντὶ τοιούτου τιρός, ἄρτι ἐν Σμύρῃ ἀποθιώσατος.

Αὐτόθι ἠρωτήθησαν τί ποσὸν χρημάτων εἶχεν αὐτοῖς δοθῆ καὶ ἀποκριθεῖσιν ὅτι ἔλαβον πεντήκοντα γυνεάς, εἶπον δὲ οὐχὶ τόσα, ἀλλὰ πλείονα χρήματα, ὥσει ἑκατὸν πεντήκοντα γυνεάι, ἐδόθησαν αὐτοῖς. Διαβεβαιούντων δ' ἐκείνων ὅτι δὲν ἔλαβον πλείους τῶν πεντήκοντα γυνεῶν, ὁ ἐρωτήσας αὐτοὺς προσέθηκεν ὅτι ἔδει γὰρ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ χρηματικὴ ποσότης, ἦν ὁ ἄγιος πατὴρ ὤρισε πρὸς χρῆσιν αὐτῶν, ἐπειδὴ εἶχον παρέλθει πλείω τῶν τριῶν ἑτῶν ἐξ ὅτου ὠρίσθησαν χρηματικαὶ βοήθειαι δι' αὐτούς· πρὸς τοῦτο δ' ὠρομάτισέ τινα, ὅστις ὤφειλε γὰρ ἐξετάσῃ περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.

Ἦδη ἤρξαντο σαφέστερον γὰρ ὁμιλῶσιν αὐτοῖς, ἀποκαλοῦντες τοὺς ἄγγλους τοὺς χειρίστους τῶν αἰρετικῶν καὶ προτρέποντες αὐτοὺς γὰρ ἀποπτύσωσι πάσας ἐκείνων τὴν πλάναν καὶ διδαχθέντες προσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Πρὸς τοῦτο εἰσηχθησαν εἰς τὸ ἰρλανδικὸν γυμνάσιον καὶ συνεχῶς ἐρίετο μετ' αὐτῶν συζήτησις ἵνα πεισθῶσι περὶ τοῦ ἐσφαλμένου τῶν δοξασιῶν αὐτῶν· μὴ τοῦ τοιούτου δὲ κατορθουμένου, εἶπον αὐτοῖς ὅτι ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐπεθύμει καὶ ἴδῃ αὐτούς, δι' ὃ καὶ ἔπρεπε γὰρ ἀπέλθωσιν εἰς Ρώμην, ἔρθα θέλουσι διδαχθῆ τί σημαίνει τὸ δυσαρεστεῖν ἕνα ἀποστολικὸν λειτουργόν. Ὅθεν ἀπεστάλησαν εἰς Πιρισίους, ἔρθα ὁ πρεσβευτὴς τοῦ πάπα ἐδεξιώσατο αὐτοὺς κάλλιον ἢ ὅσον προσεδόκουν καὶ ἵνα ἐξαλείψῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἦν ἐνεποίησαν αὐτοῖς οἱ ἐν Λουβαίῳ ρηθέντες λόγοι, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐνεφορεῖτο πολλῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης καὶ ἔπεμφεν αὐτοῖς ἐπιστολὴν χάριτος, ἑλληριστὶ γεγραμμένην, ὡς ἵνα κατάδηλον ποιήσῃ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐυμένειαν αὐτοῦ. Οἱ νέοι ἐζήτησαν γὰρ δοθῶσιν αὐτοῖς καινουργῆ τινα ἱμάτια, ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς ἠρήσατο τοῦτο, εἶπεν ὅτι ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐπόθει σφόδρα γὰρ ἴδῃ αὐτοὺς περιβεβλημένους τὸν πατριῶν αὐτῶν ἱματισμόν, δηλον ὅτι τὰ ἱμάτια, ἅτινα ἔφερον ἐν Ἀγγλίᾳ διατρέβοντες, ἐκείθεν ἀραχωροῦντες καὶ εἰς Λονδίνον πάλιν ἐπιστρέψαντες.

Ἐκ Παρισίων ἐστάλησαν εἰς Ἀνερίωνα, ἐκείθεν εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐκείθεν ἐπεβιάσθησαν πλοίου, διευθυνόμενοι εἰς Ἐκαταγέλλας· ἀλλ' ὁ πλοίαρχος, εἰς Γένουαν προσορμηθεὶς, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδει-

αὐτὰ περιδιαβάσωσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς. Τότε οὗτοι ἀναζητήσαντες καὶ εὐρόντες τὸν ἄγγλον πρόξενον, διηγήθησαν αὐτῷ ὅτι δολλῶς ἀπεσπάσθησαν ἐξ Ἀγγλίας, ἐνθα διέτριβον ὑπὸ τῆν προστατείαν τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος, πῶς δ' ἔκτοτε οἱ ὀδηγοῦντες προσηνήχθησαν αὐτοῖς καὶ ὅτι ἤδη ἀπεστέλλοντο εἰς Ρώμην ἵνα ὑποβληθῶσι τῇ Ἱερᾷ Ἐξετάσει, δι' ἧς καὶ ἐπεκαλοῦντο τῆν προστατείαν αὐτοῦ. Ὅντως δ' ἄγγλος πρόξενος προῦστάτευσεν αὐτοὺς καί, πάσας ματαιώσας τῶν προσπαθείας τῶν ρωμάνων ἵνα ἀναλάβωσιν αὐτούς, ἐπεβίβασεν εἰς πλοῖον, κατευθυνόμενον εἰς Λιβόρρον· τῇ ἐνεργείᾳ δὲ τοῦ αὐτόθι ἄγγλου προξένου ἐπέβησαν ἑτέρου ἄγγλικοῦ πλοίου, δι' οὗ πρὸ ἐνὸς περιπλου μῆρος ἀφίκοιτο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λονδίνου.

Ἐπειδὴ ὁ διδάκτωρ Οὐόδροφ, κηδεμὼν καὶ διδάσκαλος τῶν ἐν Ὀξωνίῳ διατριβόντων νέων ὀρθοδόξων ἐλλήνων, ταπεινῶς ἐξητήσατο παρὰ τῆς αὐτοῦ χαριτοδρότου μεγαλειότητος πρῶτον τὰ ὀρισθῆ σταθερός τις πόρος ὑπὲρ τῶν μνησθέντων νέων καὶ τοιοῦτων ἄλλων τοῦ αὐτοῦ δόγματος, δεῦκα ἐν ὅλοις τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ἔρχονται καὶ παιδαγωγῶνται κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἀγγλικαρῆς ἐκκλησίας· δεῦτερον ὅτι ἀφικομένων καὶ εὐρισκομένων τρία ἤδη ἔτη ἐν Ὀξωνίῳ διαφόρων ἐκ τῶν μνησθέντων ἐλλήνων ὑπὸ τῆν φροντίδα καὶ ταῖς ἀτομικαῖς δαπάναις τοῦ διδάκτορος Οὐόδροφ, πλην διακοσίων λιρῶν στειλιῶν, ληθθειῶν ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἶναι δίκαιον τὰ γένη αὐτῷ ἄμεσός τις ἀνακούφισις διὰ τὰς παρ' αὐτοῦ γενομένας δαπάνας, αἵτινες συμποσοῦνται ἤδη εἰς λίρας χιλίας ἑκατόν, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ εἰς τῆν πρὸς τῆν αὐτοῦ μεγαλειότητα αἴτησιν καταλόγῳ, καὶ τρίτον ἐπειδὴ ὁ μνησθεὶς διδάκτωρ Οὐόδροφ, ὡς ἰδιοκτῆτης ἐνὸς ἀλοπηγίου ἐν Σείρη, οὕτινος τὰ πρὸς τὸ δημόσιον τέλη ἀνέρχονται ἑτησίως εἰς πολλὰς χιλιάδας, ὀφείλει τανῦν τῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι ἰσάριθμον σχεδὸν ποσὸν χιλίων ἑκατόν λιρῶν, ὧν τῆν ἔκτισιν ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτοῦ οἱ εἰσπράκτορες, ἵκετεύει τὰ παύση ἢ ἀπαίτησις αὐτῶν, τῷ λόγῳ ὅτι ὁ μνησθεὶς διδάκτωρ Οὐόδροφ ἀδυνατεῖ τὰ ἐκτίσῃ τοιαύτην ποσότητα καὶ τὰ ὑποστῆ τῆν δαπάνην τῆς διατροφῆς καὶ ἐκπαιδύσεως τῶν ρηθέντων νέων τοῦ ἐλληνικοῦ δόγματος, ἥτις ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τριακοσίων ἢ τετρακοσίων λιρῶν ἑτησίως καὶ ἥτις θέλει ἐξακολουθεῖ αὐτὸν ἐπιβαρύνουσα, ἂν μὴ ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης ἀρακουφίσῃ ἀμέσως διὰ χρημάτων ἢ ποιήσῃ οἶαν ἐν τῇ ὑψηλῇ συνέσει καὶ εὐσεβείᾳ αὐτῆς

ἤθελε κρίνει ἀρμοδίαν συνδρομήν.

Εἰς τὴν τοιαύτην αἴτησιν ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης ἔδωκε διὰ τοῦ σεβασμιωτάτου λόρδου ἐπισκόπου τοῦ Λονδίνου, προσελθόντος καὶ ἐπιδόντος τὴν αἴτησιν, τὴν ἐπομένην χαριτόβρυτον ἀπάντησιν· πρῶτον, γὰρ ὀρισθῆναι σταθερὸς πόρος ὑπὲρ τῶν μνησθέντων νέων ὀρθοδόξων ἑλλήνων· δεύτερον, γὰρ ἀποσβεσθῶσιν ἀμέσως πᾶσαι αἱ ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Οὐόδρουφ γενόμεναι ὑπὲρ αὐτῶν δαπάναι καὶ τρίτον, γὰρ παύσωσιν αἱ κατ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεις τῶν εἰσπρακτῶν, ἄχρις οὗ ἐξευρεθῆναι πόρος τις ἢ γείνη συνδρομή τις πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπόν.

Ἀνακοινωθέντων τούτων τῷ ἐντιμοτάτῳ λόρδῳ θησαυροφύλακι, παρακαλεῖται ταπεινῶς ἡ αὐτῆς μεγαλειότης ὅπως διατάξῃ γὰρ δοθῆναι ὅτι προαιρεῖται ἢ γὰρ συμφημισθῶσιν τὰ ὀφειλόμενα τέλη τοῦ ἀλοπηγίου τοῦ διδάκτορος Οὐόδρουφ καὶ παύσῃ πᾶσα περαιτέρω δικαστικὴ καταδίωξις διὰ τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ, ἄχρις οὗ γένηται πρόνοιαις τις περὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι δαπανῶν τῶν νέων ἐκείνων (1).

Μόνον περισωθὲν ἡμῖν πόνημα τοῦ Ἰωσήφ εἶναι τις *Περιγραφή τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας, Πάτμου καὶ Ἐθωνος*, ἣν τῆ αἰτήσῃ φιλομαθῶν τινῶν Ἄγγλων συνέταξεν ἐν τῇ καθωμιλημένη τότε ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἡ οὕτω γραφεῖσα *Περιγραφή* αὕτη, μὴ ἐκδοθεῖσα τύποις, ἀπώλετο· περιέσωσεν ὁμῶς εὐτυχῶς μετὰ φρασιν αὐτῆς ἀγγλιστί, λίαν δυσεύρετον τανῦν, Ἄγγλος τις, διάσημος θεολόγος, καθ' ὃν ὁ Βέλλερος λέγει (2), γνώριμος δ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ἰωσήφ, ὅστις καὶ ἀνωνόμως τῇ 14 Ἰουλίου 1678 ταύτην ἐν Λονδίῳ ἐξέδοτο, διατηρήσας μόνην τὴν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γεγραμμένην ἀφιερωτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρωτοτύπου. Ἐκ τῆς ἀγγλιστί δὲ ἐκδοθείσης *Περιγραφῆς* ταύτης μεταγλωττίσαντες καὶ ἡμεῖς τὸ τὴν Σάμον πραγματευόμενον μέρος, μετηνέγκαμεν ὀλόκληρον τοῦτο ἐν κεφαλαίῳ τρίτῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος. Ἐν τοῖς καταλόγοις δὲ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου ἀναγράφεται καὶ ἕτερον τοῦ Ἰωσήφ σύγγραμμα, τοιοῦτον φέρον τίτλον. *A true and exact relation of the stange finding out the Moses his tombe in a valley neere unt o mount Nebo in Palestina. London 1677* (3).

(1) Notes and Queries N^o 61 p. 456, N^o 233 p. 456, N^o 269 p. 157.

(2) Weller, Voyage de Dalmatie etc. Tom. I p. 115.

(3) Ἀνατολ. Ἐπιθεώρησις, ἔτος 6'. φυλ. δ'. σελ. 53.

Ἐξ ὧσων ἀνωτέρω ἐγράψαμεν περὶ τοῦ τῆς Σάμου ἱεράρχου, ἐν μὲν Ἰταλίᾳ πρὸς ἔνωσιν τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ μετὰ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας προτρούνοντος, ἐν δὲ Λονδίῳ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἐνεργοῦντος, βεβαίως πολλὰς καὶ ἀνεπιζήλους περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ κρίσεις δύναται τις νὰ ἐκφέρῃ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μελέτιος, κατατάσσων παραδόξως τὸν Ἰωσήφ μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων οὐχὶ ἑλλήνων, ἀλλ' ἐσπερίων τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, λέγει περὶ αὐτοῦ τὰδε. Ἰωσήφ Γεωργιρένσιος, ἀρχιεπίσκοπος Σάμου, ὅστις, ἀποστατήσας, ἔφυγεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἔλαβεν ἐκκλησίαν εἰς Λόνδρον καὶ ἱερουργοῦσε κατὰ τοὺς ἀνατολικούς· συνέγραψε τὴν παρούσαν κατάστασιν Σάμου, Νάξου καὶ Πάτμου (1). Ἐν τούτοις, καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ἀβασανίστως πανθ' ὅσα περὶ Ἰωσήφ διάφοροι συγγραφεῖς ἀναγράφουσι καὶ καθ' ἃ δις οὗτος ἀποστάτης ἐξελέγχεται, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ στιγματίσωμεν τὴν μνήμην τοῦ ἱεράρχου ἐκείνου, διότι ἴσως ἢ βία, ἴσως ὑπέρτερα ἔθνικὰ συμφέροντα διὰ τὰς περιστάσεις ἐπέβλαλλον τὴν τοιαύτην ὑπόκρισιν· ἄλλως δὲ ἔκ τε τῆς ἀνωτέρω καταχωρισθείσης Ἐκθέσεως αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς προτασσομένης εἰς τὴν Περιγραφὴν αὐτοῦ ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς φιλογενέστατος ὁ ἀνὴρ καὶ ἑλληνοπρεπῆς δείκνυται. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ μεγάλης ὑπαρχούσης περὶ τε τὸ δογματικὸν περὶ τε τὸ ἱεροτελεστικὸν τῆς μεταξὺ ὀρθοδόξου καὶ ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας διαφορᾶς, δὲν δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν ἱεράρχην ἀγγλικανόφρονα, ἱερουργοῦντα κατὰ τὰ παρ' ὀρθοδόξοις νενομισμένα. Ἄλλως τε καὶ ὁ Λευκῆνιος διαψεύδει τὸν Μελέτιον, λέγων *Nostra ætate Joseph Georgirenes, archiepiscopus Sami, in Angliam e patria suis exagitatus venit, cui Londini ecclesia concessa est, in qua rito suo Graeco ecclesiastica sacra precesque peragebat; vir vasri indolis qui interim Sami, Nicaria et Patmi insularum hodiernam statum Græco vulgari idiomate descripsit* (2). Τὸν δὲ Ἰωσήφ διεδέξατο ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Σάμου

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ὁ ἐκ Σίφνου· αὐτὸν δὲ παθόντα ἐκ παραλυσίας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καθ' ἃ τὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διεκυβέρνα ἐπιτροπεία, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἐγγράφου, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βροντᾶ ἀποκειμένου, κατὰ Ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1678 γεγραμμένου καὶ λέγοντος, καὶ μὲ τὸ νὰ

(1) Μελετ. Ἐκκλητ. Ἱστορ. Τόμ. Δ'. σελ. 230.

(2) Le Quien, Oriens Christianus Tom. I p. 932.

ἦναι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ ἡμῶν χηρευμένη ὑπὸ ἀρχιερέως καὶ κυβερνωμένη ἡ ἐκκλησία τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης Σάμου ὑπὸ ἐπιτρόπων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κὲρ Διογυσίου , φέροντος δὲ καὶ τὰς ὑπογραφὰς Οἰκονόμου καὶ ἐπιτρόπου τοῦ πατριάρχου, Ἰωάννου ἱερέως Σακκελαρίου, Δημητρίου ἱερέως καὶ ἐπιτρόπου τοῦ πατριάρχου, Γεωργίου ἱερέως καὶ ἐπιτρόπου τοῦ πατριάρχου, ὁ πατριάρχης Ἰάκωβος ἔπαυσε τῆς ἀρχιεπισκοπῆς μετὰ ἐννεαετῆ ἀρχιερατείαν κατὰ τὴν ἐπομένην συνοδικὴν πράξιν.

Ἐπειδὴ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Σάμου σχολάζει σχεδὸν ἀρχιερατικῆς προστασίας χρόνοις ἰκανοῖς, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύσαντος Φιλάρτου παραλυσίας παθήματι κατωσχεθέντος καὶ ἐν ἀκινησίᾳ σωματικῇ τυγχάνοντος, δι' ἧς ἀδυνατῶς ἔχει ἐνεργεῖν τὰς ἀνηκούσας τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς καὶ μῆτε μυσταγωγίαν μῆτε χειροτονίαν μῆτε ἀγιασμόν μῆτε ἄλλο τι τῶν ἀρχιερατικῶν χαρισμάτων παρασχεῖν ἴσχυσε τῷ ὑπ' αὐτὸν λογικῷ τοῦ Χριστοῦ ποιμνίῳ, ἀλλὰ φαίνεται μὲν κατὰ παρουσίαν σωματικὴν ἀναπληρεῖν τόπον ἀρχιερέως, οὐκ ἔστι δὲ κατ' ἐνεργεῖαν, μῆτε ἀληθεύει σχεδὸν τὸ εἶναι αὐτοῦ, (ἕκαστον γὰρ ἐξ ἰδίας ἐνεργείας ἔχει τὸ εἶναι), αὐτὸς μὲν τοι ζῶν λογίζεται, ἀλλὰ ζῶν νεκρὸς ἐστὶ καὶ ἀνωφελὴς κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἀρχιερωσύνης, τούτου χάριν, τῆς ψυχικῆς σωτηρίας φροντίζοντες τῶν τῆς παροικίας ἐκείνης χριστιανῶν, ὁ παραγιώτατος δὴλα δὴ ἡμῶν ἀνθέτης καὶ δεσπότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος κύριος Ἰάκωβος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου, ἔγνωσαν διὰ συνοδικῆς γνωμοδοτήσεως τὸν μὲν Φιλάρτον αὐτὸν μετακινήθηναι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης καὶ ἡσυχάζειν ἀπραγμόνως, ἕτερον δὲ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθῆναι νομίμως τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ποιμαίνειν ἀρχιερατικῶς τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον, ὅπως μὴ ἐστερημένον ὑπάρχη ἀρχιερατικῆς εὐλογίας καὶ χάριτος. Καὶ δὴ προτροπῇ τῆς αὐτοῦ παραγιότητος ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῇδε τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, συνεισελθόντες ἐν τῷ πασιέπτῳ πατριαρχικῷ γαῶ τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καὶ θαυματουργοῦ καὶ ψήφους κακοδικὰς περὶ αὐτῆς προβαλόντες εἰς εὐρεσιν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξιμένου τὴν προστασίαν ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὲρ Δωρόθεον καὶ δεύτερον τὸν ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὲρ Κυπριανὸν καὶ τρίτον τὸν

ιερομόναχον κὺρ Γεράσιμον. "Οθεν κατεστρώθησαν καὶ τὰ ὄνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. φχπ Δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος δ'. (1).

ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ὁ τὸν Φιλάρετον ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ διαδεξάμενος κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1680, ἐποίησε τοὺς Σαμίους ἐπὶ πέντε μόνον ἔτη· ἀποβιώσαντα δὲ αὐτὸν διεδέξατο ὁ

ΙΓΝΑΤΙΟΣ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1685, καθ' ἃ φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Πάτμου περισωζομένου.

Ἰάκωβος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οὐδὲν τῆς εἰς τὸ θεῖον λειτουργίας ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ τοῖς εὐσεβέσιν ἀναγκαιότερον· οὐ μόνον γὰρ δι' αὐτῆς τὸ περιφανές τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως ἀπαρτίζεται καὶ τὸ εὐκοσμον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακοσμήσεως ἀγλαίζεται, ἀλλ' αὐτὸ δὴ ἐκεῖνο τὸ πάντων ἀγαθῶν ἀγαθοειδέστερον εὐπορίζεται. Τελεσιουργεῖται καὶ γὰρ δι' αὐτῆς τὰ εὐαγγῆ τῆς ὀρθοδοξίας μυστήρια, δι' ὧν ἡ ψυχικὴ τῶν χριστιανῶν πραγματεύεται σωτηρία, καθὼς μόνος αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτῆς ταύτης τῆς σωτηρίας ἡμῶν βάθει σοφίας ἀρρήτου μυσταγωγῆσας ἐνομοθέτησεν. "Οθεν τὸ μεγαλῶνυμον αὐτοῦ δῶρον τῆς ἀγχιθέου ἱεραρχίας μεθ' ὅσης ὑπερκειμένης ὑπεροχῆς ἀναγκαιότατον γνωρίζεσθαι πέφυκεν, ὡς ἀρχικῶς πηγαζομένης, τῆς ἀρχιερωσύνης φημί, τοὺς ὑπ' αὐτὸν διαφόρους καὶ ποικίλους βαθμοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας καὶ παρὰ τῶν θεοκληρῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων αὐτοῦ παγκοσμίως διανεμήσεται, κατὰ πόλεις καὶ παροικίας ἀρχιερεῖς χειροτονησάντων ποιμένας εἶναι πνευματικοὺς τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ θρεμμάτων ἐπὶ τῷ διεξάγειν αὐτὰ πρὸς νομὰς σωτηρίους, προβολεῖς τε καὶ προχειριστὰς τῶν ὅσοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας ἀμφιπονοῦσι τὰ θεῖα μυστήρια. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καροικῶς προεθέσπισαν, ἐντειλάμενοι τοῖς μεθῦστερον τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαδεξαμένοις πρόνοιαν μηδέποτε μηδεμίαν τῶν παροικιῶν ἀρχιερα-

(1) Δοσιθ. Νομικ. Συναγ. σελ. 243.

τικῆς ἐπιστάσις ἀπολιμπάνειν ἄμοιρον, ὡς μέγαν ἀποικτιούσης τὸν κίνδυνον τῆς στερήσεως ταύτης τῷ χριστωνύμῳ συστήματι.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἔγνω καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ἤδη τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σάμου πρὸ ὀλίγου χηρέυσασαν τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Δωροθέου τὸ ζῆν ἐκμετρήσατος καὶ πρὸς Κῦριον ἐκδημήσατος, ὡς θεόθεν τὴν μέριμναν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ἐμπιστευθεῖσα καὶ σπεύδουσα καρορικῶς τὰ περὶ ταύτας ἐν πᾶσιν οἰκοδομεῖν καὶ ἀπαξάσασας τὰς ὑποκειμένας τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ παροικίας καὶ ἐπαρχίας ἔχειν ἀεὶ ἀνελλιπῶς τοὺς σφῶν ἀρχιερεῖς καὶ προστάτας τοῦ λαοῦ, ἀξιόους ἀντιλαμβανομένους αὐτῶν, οὐ δέον ἔκρινεν ἐπὶ πολὺ καταλιπεῖν καὶ αὐτὴν ἀπροστάτευτον τηράλλως τὰ κατ' αὐτὴν φέρεσθαι καὶ τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον ὡς ἀποίματτον κινδύνοις ὑποπίπτειν, ὅσοι ψυχικὸν ἐπιφέρουσιν ὄλεθρον, ἀλλὰ φροντίδα κατὰ χρέος προβαλλόμεθα ἐπὶ τὸ ἀξιον εὑρεῖν καὶ ἀρμόδιον πρόσωπον εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ προστασίαν καὶ ψήφων καρορικῶν γεγενημένων, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑποτύπωσιν, ἀδεία καὶ προτροπῇ ἡμετέρᾳ ἐν τῷ ἀγίῳ καὶ παρσέπτῳ πατριαρχικῷ ραφῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου παρὰ τῶν ἐνδημούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ιερωτάτων συνάδελφῶν ἡμῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τοῦ Ἡρακλείας κὺρ Βαρθολομαίου, τοῦ Νικημηδείας κὺρ Μελετίου, τοῦ Νικαίας κὺρ Σωφροτίου, τοῦ Ἀμασειας κὺρ Ἰωάσαφ, τοῦ Προύσης κὺρ Καλλιπικῶν, τοῦ Ἀθηῶν κὺρ Ἰακώβου, τοῦ Μυτιλήνης κὺρ Γρηγορίου, τοῦ Νεοκαισαρείας κὺρ Κυπριαοῦ, τοῦ Χίου κὺρ Γρηγορίου, τοῦ Δέρκων κὺρ Μακαρίου καὶ τοῦ Γάρου καὶ Χώρας κὺρ Γερμανοῦ, προεξελέγη τῶν ἄλλων καὶ προεκρίθη ὁ ὀσιώτατος ἐν ιερομονάχοις κὺρ Ἰγνάτιος, ὡς ἀγὴρ κόσμος καὶ ἐπὶ σεμνότητι βίου μεμαρτυρημένος, αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀπόδειξιν τοῦ λόγου ποιούμενος, ἅτε σεμνήν καὶ ἀνεπίληπτον τὴν ἀναστροφὴν αὐτοῦ τοῖς πᾶσι δεικνύμενος καὶ καλῶς τὰ θεῖα πεπαιδευμένος καὶ κατὰ πάντα τρόπον δυνάμενος ποιμαίνειν λαὸν δι' ἀρχιερατικῆς προστασίας. Τοῦτον τολμῶν τῇ ἐπικλήσει τοῦ παραγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος ἀρχιερεῖα ἐχειροτονήσαμεν καὶ ἀρχιεπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας Σάμου ἀγεδείξαμεν, ὅστις θεωριλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου κὺρ Ἰγνάτιος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, καὶ

ὀφείλει τὸν τεῦθεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν καὶ ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς μετὰ πάσης τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ἐνορίας καὶ προστατεύειν αὐτῆς καὶ ποιμαίνειν τὸ λογικὸν ἐκείνο ποίμνιον κανονικῶς καὶ γνησίως καὶ φροντίζειν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ αὐτοῦ χριστωνύμου λαοῦ καὶ διδάσκειν ἅπαντας ταῖς τε ἀπὸ γλώττης πατρικαῖς ρουθυσίαις καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου χειραγωγίαις πάντα τὰ ψυχικὰ καὶ σωτήρια δόγματα καὶ διδάγματα, ἀποστολικῶς τε τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γίνεσθαι ἵνα τοὺς πάντας ἢ πλείονας κερδήσῃ καὶ Χριστῷ προσαγάγῃ λαὸν περιούσιον, ἐνλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῇ χωρίοις, ἀναγνώσταις σφραγίζειν ἐν αὐτῇ καὶ πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, ὑποδιακόρους καὶ διακόρους χειροτονεῖν καὶ εἰς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου προβιβάζειν ἀξίωμα, πνευματικούς πατέρας ἐγκαθιστᾶν δι' οἰκείων ἐνταλμάτων, θείους καὶ ἱεροὺς ραοὺς καθιεροῦν ἐπὶ σταυροπηγῇ τῷ ἑαυτοῦ καὶ τᾶλλα πάντα τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνήκορτα διαπράττειν ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως καὶ δεσπόζειν καὶ ἐξουσιάζειν πάντων τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀφιερωμάτων καὶ κτημάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐκκλησιῶν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν πρὸς αὐξήσιν αὐτῶν καὶ βελτιώσιν, ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἐνλαβεστάτων ἱερέων καὶ πατρὸς τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τὴν προσήκουσαν ἀπορέμειν αὐτῷ τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, ἀγάπην τε καὶ ὑποταγὴν καὶ εὐπέθειαν ἐφ' οἷς ἂν αὐτοῖς πνευματικῶς καὶ πατρικῶς διορίσῃται καὶ μνημονεύειν τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, ὡς νερόμισται, καὶ παρέχειν αὐτῷ εὐγνωμόνως καὶ πειθηνίως πάντα τὰ ἀνήκορτα ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα τὰ ἀπὸ τε κανονικῶν τῶν ἱερέων, συνοικεσιῶν, παρηγύρεων, ζητειῶν καὶ τῶν λοιπῶν συνήθων τῷ τόπῳ καὶ συντρέχειν καὶ βοηθεῖν αὐτῷ ἐν πᾶσι σὺν ἀπάσῃ χαρᾷ καὶ ὑπακοῇ καὶ ἀγάπῃ καὶ κατ' οὐδὲν αὐτῷ ἀντιφέρεσθαι ἢ γὰρ πρὸς αὐτὸν τιμὴν καὶ ὑποταγὴν καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὴν ἡμῶν ἀνάγκηται μετριότητα καὶ δι' αὐτῆς, εἰς Θεόν, οὐ τὸν τύπον ἔλαχεν ἔχειν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ γῆς. Εἰ δέ τις ἐδρεθῆ κατὰ τι ἐναντιούμενος αὐτῷ λόγῳ ἢ ἔργῳ καὶ ἀτακτῶν, ὁ τοιοῦτος καὶ τῆς παρὰ Θεοῦ ὀργῆς καὶ ἀγανακτικῆς πειραθήσεται καὶ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος

ἐπιτιμίοις καθυποβληθήσεται βαρυντάτοις, ὡς αὐθάδης καὶ ἀλαζῶν καὶ ἀνυπότακτος καὶ καταφρονητῆς τῆς ἐκκλησίας. Ἐπὶ γὰρ τούτοις ἀπολέλυται τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Σάμου κὺρ Ἰγνατίῳ καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα ἐν μεμβράναις πρᾶξις εἰς μόνιμον τὴν ἀσφάλειαν. αχπέ. Ἰουρίῳ ἰνδικτιῶνος ἡ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἰγνατίου ὡς ἀρχιεπισκόπου ἐν Σάμῳ· ἐπὶ πόσον δὲ χρόνον διήρκεσεν ἡ ἀρχιερατεία αὐτοῦ κατ' ἀκριβείαν ἀγνοοῦμεν, ἐφ' ὅσον οὔτε ἐν τῇ Νομικῇ Συναγωγῇ τοῦ Δοσιθέου ἐνετύχομέν τι περὶ αὐτοῦ οὔτε ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἀπηντήσαμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τοὶ ἀναδιφῆσαντες πάντα τὰ ἔγγραφα, τὰ αὐτόθι περισωζόμενα, διότι κατὰ δυστυχίαν ἐκ πυρκαϊᾶς καταστραφέντων τῷ παρελθόντι αἰῶνι τῶν τοῦ πατριαρχείου ἔγγράφων, μικρὸν ὠφελήθημεν ἐκ τῆς ἀναδιφήσεως τῶν περισωθέντων ἐξ ἐκείνων κατὰ τὰς περὶ ἱεραρχῶν Σάμου ἐρεῦνας ἡμῶν. Ὅθεν καὶ διὰ τοὺς μετὰ τὸν Ἰγνατίον ἱεράρχας ἠναγκάσθημεν νὰ διέλθωμεν ἀρχαῖα ἔγγραφα, κώδικας μονῶν, ἀτελῆ σημειώματα, ἐν Σάμῳ τε καὶ ἀλλαχοῦ περισωζόμενα, οὕτω δ' ἐπετύχομεν νὰ συμπληρώσωμεν τὸν κατάλογον τῶν ἀρχιεπισκόπων τῆς Σάμου, μὴ δυνηθέντες ὁμως νὰ ὀρίσωμεν διὰ πάσης ἀκριβείας καὶ τὸν χρόνον τῆς ἀρχιερατείας τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ἐν ἔγγράφοις δὲ περισωζομένοις ἐν τῇ μονῇ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ κατ' ἐπανάληψιν ἀπηντήσαμεν τὸ τοῦ Ἰγνατίου ὄνομα τὸ τελευταῖον δὲ ἔγγραφον, ἐν ᾧ ἐκεῖνος φέρεται ὑπογεγραμμένος, ἔχει χρονολογίαν 21 Ἀπριλίου 1690. Διάδοχος δ' αὐτοῦ ὡς ἀρχιεπίσκοπος ἐν Σάμῳ τυγχάνει ὁ

ΓΕΔΕΩΝ, οὗ τὸ ὄνομα ἀναγράφεται ἐν σιγγιλίῳ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ἐκδοθέντι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1696 ὑπὲρ τῆς μονῆς τῆς τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου καὶ περιεχομένῳ ἐν ἀνεκδότῳ κώδικι τοῦ ἄλλοτε μεγάλου ἐκκλησιάρχου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Νικολάου τοῦ Κριτίου, ὅπερ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλίῳ τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος δημοσιεύομεν. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κώδικι κατακεχώρισται καὶ συνοδικὴ πρᾶξις τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου Καλλινίκου, γενομένη κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1700, δι' ἧς τῷ παραιτησαμένῳ μητροπολίτῃ Δρύστρας Παρθενίῳ, ὡς στερουμένῳ τὰ πρὸς ζωάρκειαν, ἐδόθη ἄδεια νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος ἐκ τῆς νήσου Σαμου δέκα χιλιάδας ἄσπρων, τὴν ἐπὶ τῆς ἀθροίσεως τοῦ ποσοῦ τούτου φροντίδα ἔχοντας τοῦ κατὰ καιρὸν ἱεράρχου Σάμου. Ἡ δὲ συνοδικὴ αὕτη πρᾶξις ἔχει οὕτω.

Καλλινικός

ἐλέφ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Τῆς ἀποστολικῆς εἰσηγήσεως μυσταγωγούσης σαφῶς καὶ ἐντελλομένης ἐν πνεύματι προσλαμβάνεσθαι ἡμᾶς ἀλλήλους, καθὼς φησι καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν Θεοῦ, δι' ὀφείλης πάντες ἔχομεν φιλαλληλῶς ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνᾶν καὶ χεῖρα βοηθείας ἐκτείνειν τοῖς χηρῶσι· καὶ γὰρ ἕκαστος, φησὶν, οὐ μόνον τὸ ἑαυτοῦ ζήτει, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡδὴ ὁ ἱερωτάτος μητροπολίτης Παρθένιος, πρόην Δρόστρας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης πρὸ πολλοῦ ποιησάμενος καὶ ἀπραγμόνως βιοτεύειν ἡρετισάμενος, φαίνεται στενοχωρίας ἔχειν περὶ τῆς ζωαρχείας αὐτοῦ καὶ χρήζει βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως πρὸς κυβέρνησιν αὐτοῦ, μὴ ἔχων διαρκῆ πόρον, ὡς εἴρηται, καὶ ἱκανὰ τὰ πρὸς ζωάρχειαν ἀναγκαῖα, καθ' ἅπερ ἀνήγγειλεν ἡμῖν τὰ κατ' αὐτὸν αἰτησάμενος ἐκκλησιαστικὴν τινα περίθαλψιν, τούτου χάριν παριδεῖν τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ οὐκ ἀνεχόμεθα, φιλαδέλφως διακεείμενοι πρὸς πάντας τοὺς τῆς ἀρχιερατικῆς καταστάσεως, ἀλλὰ κυβερνήσαι τὴν χρείαν καὶ ἔνδυσιν αὐτοῦ δι' ἐκκλησιαστικῆς τινοῦ φιλοτιμίας ἔγνωμεν ἐκ τῶν εισοδημάτων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ κοινῇ διασκέψει μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδέλφων ἡμῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων διορισάντων ἀπεφηνάμεθα λαμβάνειν τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ κατ' ἔτος ἀρὰ δέκα χιλιάδας τῶν ἄσπρων ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου, ἐκ τῆς ποσότητος δὴλα δὴ τῆς διοριζομένης καθ' ἕκαστον χρόνον πατριαρχικῆς ζητείας τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας πρὸς κυβέρνησιν αὐτοῦ καὶ περίθαλψιν, καὶ ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην φιλοτιμίαν ἐφ' ὄρω ζῶης αὐτοῦ ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως. Καὶ δὴ γράφοιτες συνοδικῶς, ἀποφαινόμεθα ἵνα ὁ διαληφθεὶς μητροπολίτης πρόην Δρόστρας κὺρ Παρθένιος ἔχει ἄδειαν κατὰ χρόνον λαμβάνειν δέκα χιλιάδας τῶν ἄσπρων ἀπὸ τῆς ριπτομένης ζητείας πρὸς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σάμου διὰ κυβέρνησιν αὐτοῦ ἀναντιρρήτως καὶ ἀνεμποδίστως, ὁ δὲ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου ὀφείλει παρέχειν τὰς δέκα χιλιάδας τῶν ἄσπρων ταύτας πρὸς τὸν αὐτὸν πρόην Δρόστρας κὺρ Παρθένιον εἰς ἐπιτρομὴν τῆς ριπτομένης αὐτῷ συνοδικῶς

πατριαρχικής ζητείας, χωρίς τινος αντιλογίας και προφάσεως. "Ο-
θει εις ενδειξιν και ασφάλειαν της αμετατρέπτου ταύτης συνοδικής
αποφάσεως έγγραφη τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον
γράμμα και ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ιερότητι ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψ. ἐν μηνί 'Ι-
ανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος ἡ. (1).

ΜΙΣΑΗΛ, τοῦ τὸν Γεδεῶνα διαδεξαμένου, τὸ ὄνομα γνωρίζεται ἡ-
μῖν ἐκ δύο δωρητηρίων ἐγγράφων, χρονολογίαν φερόντων 2 Φεβρουα-
ρίου 1718 και 11 Φεβρουαρίου 1725, ἐν τῇ μονῇ τοῦ προφήτου 'Η-
λίου περισωζομένων και ἐν οἷς ἐκεῖνος ὑπογεγραμμένος φέρεται· διάδο-
χος δὲ τοῦ Μισαήλ ἐγένετο ὁ

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ἐν τε τοῖς διπτύχοις τοῦ ἐν
Χώρα ναοῦ, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τιμωμένου, και ἐν τῷ
κώδικι τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ζώνης· μετ' αὐτὸν δὲ ἀρχιεπίσκοπος Σά-
μου ὑπῆρξεν ὁ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Α'. ὅστις ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ζώνης
προσεπιλέγεται και γέρων εἶτε διὰ τὴν αὐτοῦ ἡλικίαν εἶτε διότι ἀπὸ
γεροντικῆς τινος, δῆλα δὴ ἐγκρίτου, ἐπαρχίας μετετέθη εἰς Σάμον·
ἀλλὰ και ἐν δωρητηρίῳ ἐγγράφῳ ὑπὸ χρονολογίαν 4 'Απριλίου 1732,
ἐν τῇ μονῇ τοῦ προφήτου 'Ηλίου ἀποκειμένῳ, φέρεται ὁ ἱεράρχης οὗτος
ὑπογεγραμμένος. Τὸν δὲ Γρηγόριον διεδέξατο ὁ

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ἐν διαφόροις ἐγγράφοις ἀπὸ
τοῦ ἔτους 1742 και ἐφεξῆς· ἐφ' ἑνὸς δὲ τῶν τοιούτων ἐγγράφων, ἐν
τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς σωζομένου, γέγραπται ἐν σημειώσει ὅ-
τι ὁ Καλλίνικος ἦτο Χίος. 'Επὶ τοῦ ἱεράρχου δὲ τούτου διὰ πατριαρ-
χικῆς ἀποφάσεως, γενομένης μηνί 'Ιανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1759, ὠρίσθη
ἵνα ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Σάμου προσφέρῃ ὑπὲρ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
μεγάλῃς τοῦ γένους Σχολῆς ἐνιαυσίως ἄσπρα τρισχίλια (2)· ἐξ ἐτέ-
ρου δὲ σημειώματος μανθάνομεν ὅτι ὁ Καλλίνικος ἀπεβίωσε τῇ 21
'Ιανουαρίου 1772, ἡμέρᾳ σαββάτῳ. Αὐτὸν δὲ ἀποβιώσαντα διεδέξα-
το τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, διάκονος τοῦ ἰσχύοντος τότε ὁμωνύμου αὐτῷ μητροπο-
λίτου Προύσης διατελῶν, προσενεγκῶν δὲ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀρχιεπισκο-

(1) Κριτίου κώδεξ σελ. 588.

(2) 'Αληθείας τεῦχ. ΙΕ σελ. 538.

πικοῦ τῆς Σάμου θρόνου πουγγία ἔξ, ἦτοι τρισχίλια γρόσια, ἀντί τῶν τριάντα πουγγίων ἄτινα τέως ἐδίδοντο (1)· ἀλλὰ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ μετὰ μικρὸν ἀκυρωθέντος, διεδέξατο αὐτόν, μήπω εἰς Σάμον ἀφικόμενον, τῷ αὐτῷ ἔτει

ΑΚΑΚΙΟΣ ὁ ἐκ Πάτμου, νεώτατος τὴν ἡλικίαν, ἀνὴρ μάταιος, βλάσιος καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τυραννικός. Οὗτος κατώκησε μὲν ἐν Χώρα οἴκον, χρυσοῖς κοσμήμασιν ὑπ' αὐτοῦ διασκευασθέντα, περιεκυκλώθη δὲ ὑπὸ αὐλῆς ρεφερενδαρίων, νομοφυλάκων, καστρηνσίων καὶ ἄλλων τοιούτων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματικῶν· ὅθεν καὶ ἀπεχθὴς τοῖς πολλοῖς ἐγένετο. Περιοδεύων ποτὲ τὴν νῆσον, εἶχε δεῖρει ἐλαφροῦ παραπτώματος ἔνεκεν μοναχόν τινα, Ἰωακείμ Μανουλοῦκον τοῦνεμα, καὶ βασάνησει, ἐνθεὶς μεταξὺ κιβωτίου καὶ τοῦ ἐπικαλύμματος αὐτοῦ τὸν πώγωνά ἐκείνου, δι' ὅπερ ὁ μοναχός, μνησικακήσας, παρέπεισεν ὀθωμανόν τινα, Καζδῆ Μεϊμέτ ὀνομαζόμενον, ἵνα τὸν ἱεράρχην φονεύσῃ. Καὶ δὴ ἐν ᾧ ἐκεῖνος, διατρέβων ἐν τῇ κωμοπόλει τῶν Βουρλιωτῶν, ἐκάθητο παρὰ τῇ θυρίδι τῆς οἰκίας Χριστοδούλου Παπαχατζῆ τινος, ἀναδιφῶν τὸν κώδικα τῆς μονῆς τοῦ Βροντᾶ, ὁ Καζδῆ Μεϊμέτ, πυροβολήσας ἀπὸ μωρέας τινός, ἐφόνευσε τὸν Ἀκάκιον τῇ 16 Αὐγούστου 1780, ἡμέρα κυριακῆ, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἐβδόμη τῆς ἐσπέρας, κηλίδες δὲ τοῦ αἵματος αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν δείκνυνται ἐν τῷ ρηθέντι κώδικι. Μετὰ τὸν φόνον ὁ Μανουλοῦκος κατέφυγεν εἰς σπήλαιόν τι πρὸς τὸ μέρος τοῦ Λειβαδακίου καὶ ἐν αὐτῷ ἐκρύπτετο· προδοθεὶς ὅμως ὑπὸ τινος ποιμένος, Κωνσταντίνου Βασιλειᾶ καλουμένου, συνελήφθη ὑπὸ τῆς διοικήσεως καὶ ἀπεστάλη εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰρκτάς. Τὸν δὲ νεκρὸν τοῦ Ἀκακίου τότε μὲν ἐνεταφίασαν ἐν Βουρλιώταις· μετακομιδῆς δὲ ὀψιαιτέρον τῶν ὀστέων αὐτοῦ γενομένης, ταῦτα ἀπετέθησαν πρὸ τῆς ὠραίας πύλης τοῦ ἐν Βαθει ναοῦ τῆς Παναγίας, ἐνθα ἐπὶ πλακὸς ἐπιτυμβίου ἀναγινώσκονται τάδε.

*Μνημα τόδε ἀρχιερέως τοῦ Πατμίου,
Σάμου ποιμένος τοῦ τὴν κληῖσιν Ἀκακί-
ου. Χριστὲ βασιλεῦ, τάξον
ἐν χώρᾳ ζώντων τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ μετὰ πάντων ἁγίων.*

(1) Ὑψηλάντου, τὰ μετὰ τὴν ἀλώσιν σελ. 477.

*Ζήσας δ' ἐπὶ ἔτη ἐν ταύτῃ τῇ νή-
σῳ καὶ φθόνῳ τελευτήσας
ἐντὸς τοῦδε τοῦ μῆματος ἀπετέθη.*

Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Ἀκακίου, ἐγένετο ἐν ἔτει 1777 καταγραφὴ πάντων τῶν ὑπὸ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ὑποκειμένων ἱεραρχῶν πρὸς συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς ἀρτισυστάτου ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλοσοφικῆς σχολῆς· ὠρίσθη δὲ ἵνα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σάμου προσφέρῃ γρόσια ἑκατόν (1). Ἐν τούτοις τοῦ Ἀκακίου τοιοῦτο τέλος λαβόντος, οὐδεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκατένευε νὰ δεχθῆ τὴν ποιμαντορίαν τῶν Σαμίων, ἄχρις οὗ μετὰ πολλὰς προσπαθείας ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἔπεισε νὰ ἀναδεχθῆ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν καὶ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1780 ἐχειροτόνησεν ἀρχιεπίσκοπον Σάμου τὸν ὑπέργηρων

ΓΑΒΡΙΗΛ Α'. ὅστις συγκατένευσε, ἅτε δὴ προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, νὰ προσενέγκῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν θυσίαν εἰς τοὺς αἰμοχαρεῖς, καθ' οὓς οὗτοι ἐλογίσθησαν, Σαμίους. Πόσον ὁμως ἐξεπλάγη ὅταν, εἰς Σάμον οὗτος τῇ 19 Δεκεμβρίου τοῦ 1781, ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἀφικόμενος, εὗρε ποίμνιον πρᾶον, πειθήνιον καὶ μετὰ σεβασμοῦ ἅμα καὶ χαρᾶς αὐτὸν ὑποδεξάμενον. Ὅθεν καὶ κατανυγεῖς ἐκ τῆς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ἦς ἔτυχεν, ἀνέκραξε κρῖμα, κρῖμα, κρῖμα εἰς σέ, Ἀκάκιε, νὰ μὴ δύρασαι νὰ διοικήσῃς τοιοῦτον λαόν! Ἄλλ' ἢ ἐν Σάμῳ ἀρχιερατεία τοῦ Γαβριήλ βραχὺ διήρκεσε, διότι ἀπεβίωσεν οὗτος τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1783, ἡμέρᾳ παρασκευῆ, μὴ εἰς πέρας ἀγαγὼν τὴν τῆς ἐν Χώρᾳ μητροπόλεως οἰκοδομὴν, ἦς μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου κατήρξατο καὶ ἐπὶ τοῦ προμετωπίου τῆς θύρας τῆς ὁποίας ἀναγινώσκονται τάδε.

*Ὁκοδομήθη ἐκ θεμελι-
ων ὁ οἶκος οὗτος τῆς ἀρχιε-
πισκοπῆς Σάμου ἰδίῳις ἀναλώμασι
τῶν ἐν αὐτῇ εὐσεβῶν, ἀρχιερατέοντος τοῦ
πανιερωτάτου κυρίου Γαβριήλ.*

Διάδοχος δὲ τοῦ Γαβριήλ πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος ἐγένετο

ΔΑΝΙΗΛ ὁ τοῦπίκλην Κομνηνὸς κατὰ τὸ ἐπόμενον τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

(1) Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθ. Τόμ. Γ. 104.

Γαβριήλ
ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ὁ πάνσοφος καὶ παροικτιζόμενος Θεὸς δι' ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ ἄφατον εὐσπλαγχνίαν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπραγματεύσατο σωτηρίαν· ἐπ' ἐσχάτων γὰρ τῶν χρόνων ἐνακθροπήσας ἀφράστως ὡς ἐβουλήθη, δῶρον ἄφθορον καὶ πανάριστον τῷ τῶν ἀνθρώπων παρέσχε γενεῖ, τὴν ἱερὰν φημί καὶ θεῖαν ἱερωσύνην, ἣτις προοδοποιεῖ καὶ εἰσάγει, ὡς πᾶσι δῆλον, πάντα ἀνθρώπων ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον πρὸς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τε καὶ δόξαν τοῦ πλάστου καὶ ποιητοῦ τῶν ἀπάντων Θεοῦ καὶ ἐχθρὸν ὄντα τοῦ δημιουργοῦ καὶ δέσμιον τοῦ ἀντάρτου καὶ ἀποστάτου σατάν, ἀποκαθίστησιν αὐτὴν υἱὸν καὶ κληρονόμον Θεοῦ διὰ τῶν ἱερῶν καὶ θειοτάτων μυστηρίων. Πολλῶ γοῦν μᾶλλον κοσμεῖ ψυχικῶς καὶ ὠραῖλαι ῥοητῶς τὸν ἀνθρώπον ἢ ἀρχιερωσύνη ὡς πηγὴ καὶ ὅλον εἰπεῖν ρίζα τῆς ἱερωσύνης ὑπάρχουσα καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἢ τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπαγγέλματος χάρις εἰς αὐτὴν μεταβαίνουσα ἐλεῖ καὶ εὐδοκίαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀναπληροῖ τὰ ἐλλείποντα καὶ θεραπεύει τὰ ἀσθενῆ πρὸς καταρτισμὸν τῶν εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν συντεινόντων. Τοιγάρτοι τοιοῦτου οὐσης χρήματος ἀναγκαιοτάτου τῆς ἀρχιερωσύνης τῇ ἐν παρόδῳ ταύτῃ τῶν χριστιανῶν πολιτεῖα, ἢ μετριότης ἡμῶν, ἅτε τοὺς ὄλακας τοῦ παγκοίτου τουτουὶ σκάφους ἐγκεχειρισθείσα καὶ χρέος ἀπαραίτητον ἔχουσα ἀγρύπτοις ὄμμασιν ἐνατερίζειν πάντα καὶ πάντως, ὥστε μηδεμίαν τῶν τῷ οἰκουμενικῷ τούτῳ θρόνῳ ὑποκειμένων παροικιῶν ἐν στερήσει καθίστασθαι τῆς πνευματικῆς ταύτης καὶ χριστοδότου χάριτος, ἐγνώ τὴν ἀγιωτάτην ἀρχιεπισκοπὴν Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἀπροστάτητον διαμείνασαν, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κύριου Γαβριήλ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος· ἵνα μὴ γοῦν ἐπὶ πολὺ οὐτωστερουμένη διαμένῃ, ψήφων κακοδικῶν γεγενημένων, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ ἡμετέρᾳ, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, παρὰ τῶν ἐνδημούντων τῇ βασιλευούσῃ ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τοῦ Ἐφέσου κύριου Σαμουήλ, ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε Ἡρακλείου κύριου Μεθοδίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κύριου Ἰωαννῆ, καὶ

τοῦ Κυζίκου κὺρ Ἀγαπίου, ἔχοντος καὶ τὴν γνῶμην τοῦ Ναυπλίου κὺρ Μελετίου, τοῦ Χαλκηδόνος κὺρ Παρθένιου, τοῦ Δέρκων κὺρ Ἀγαρίας, τοῦ Νεοκαισαρείας κὺρ Ἰγνατίου, τοῦ Σερρών κὺρ Ματθαίου καὶ τοῦ Δράμας κὺρ Γρηγορίου, προκέκριται καὶ τῶν ἄλλων προτετίμηται ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερόμονάχοις κὺρ Δαριήλ, ἀνὴρ τίμιος καὶ θεοσεβής, ἱεροπρεπής τε καὶ κόσμιος, ἐκ νεότητος αὐτοῦ τὸ ἀγγελικὸν ἠμφιεσμένος σχῆμα, θεοσεβεία τε ἐντεθραμμένος καὶ χρηστότητι ἡθῶν κεκοσμημένος καὶ πρᾶξιν ἔχων ἰκαρὴν καὶ πείραν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὡς παρὰ τιμίῳ καὶ ἐγκρίτῳ ἀρχιερεὶ καὶ γέροντι χρόνους ἰκαροὺς διατρέψας καὶ τὴν προσήκουσαν χρηστοθήειαν παρ' αὐτοῦ ἐκδιδαχθεὶς καί, ἐνὶ λόγῳ, γνωστὸς ὢν καὶ δόκιμος, Θεοῦ συναρτιλαμβανομένου, ταῖς τε ἀπὸ γλώττης ρουθεσίαις καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου χειραγωγίαις ποιμάναι καλῶς καὶ θεαρέστως τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον καὶ εἰς νόμας σωτηρίου ποδηγετῆσαι τῆς ἐναγγελικῆς χάριτος. Οὗτος τοιγαροῦν τῇ χάριτι καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ παραγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος ἀρχιερεὺς ἐχειροτονήθη γνήσιος καὶ νόμιμος καὶ καροικὸς καὶ προστάτης ἀνεδείχθη πνευματικὸς συμπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς πάντων τῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς κλητῶν τε καὶ ἀκλητῶν. Ὀφείλει τοιγαροῦν ὁ διαληφθεὶς θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Δαριήλ ἀπελθεῖν εἰς τὴν θεόθεν αὐτῷ λαχούσαν ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην καὶ χερσὶν ἀμφοτέραις ἐπιλαβέσθαι καὶ ἀντιλαβέσθαι αὐτῆς καὶ πάσης τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ἐνορίας, ὡς γνήσιος αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς, ἐνλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντα τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρῖνειν τε καὶ ἀνακρίνειν νομίμως καὶ καροικῶς πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαθιστᾶν, κληρικούς τε καὶ ἀναγνώστας σφραγίζειν, ὑποδιακόνοους καὶ διακόνοους χειροτονεῖν καὶ εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων προβιβάζειν ἀξίωμα, θείους ραοὺς καθιεροῦν ἐπὶ σταυροπηγίοις ἰδίους, πνευματικὸς πατέρας ἐγκαθιστᾶν δι' ἰδίων ἐνταλτηρίων καὶ καταρτίζειν καὶ ρουθετεῖν τὸν ἐν αὐτῇ χριστῶνυμον λαόν πάντα τὰ ψυχῶφελῆ καὶ σωτήρια δόγματα τε καὶ διδάγματα οὐ μόνον ταῖς διὰ λόγου πατρικαῖς ρουθεσίαις, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον

ταῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου χειραγωγίαις, τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενος, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἵνα τοὺς πάντας ἢ τοὺς πλείονας κερδήσῃ, καὶ δεσπόζῃ καὶ ἐξουσιάζῃ πάντων τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀφιερωμάτων καὶ πραγμάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ ὡς οἶόν τε φροντίζειν τῆς συστάσεως καὶ αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, ὡσαύτως δεσπόζῃ πασῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐκκλησιῶν καὶ ἐνοριακῶν μοναστηρίων καὶ ἀκριβῶς θεωρεῖν τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῶν καὶ καρποῦσθαι καὶ λαμβάνειν πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ πάντα τᾶλλα ἐκτελεῖν, ὅσα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνήκει, ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐντιμοτάτων κληρικῶν, ἐνλαβεστάτων ἱερέων, ὀσιωτάτων ἡγουμένων, ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ χρησίμων ἀρχόντων καὶ γερόντων καὶ προεστώτων καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι πᾶσαν τιμὴν καὶ ἐνλάβειαν καὶ δεξιῶσιν καὶ κατὰ τὸ πρέπον καὶ δίκαιον ὑπέχειν καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ καὶ συντρέχειν καὶ βοηθεῖν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαλαῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ χρεῖαις καὶ ὑποθέσεσι, καὶ κατ' οὐδὲν αὐτῷ ἀντιφέρεσθαι ἢ ἐναντιοῦσθαι ἀτάκτως, καὶ παρέχειν αὐτῷ εὐγνωμόνως καὶ εὐπειθῶς ἅπαντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, δηλαδὴ οἱ μὲν ἱερεῖς τὰ καροικὰ καὶ ἐμβατήσια, οἱ δὲ λαϊκοὶ τὰ συνοικέσια, τὰς παρηγύρεις, τὴν τοπικὴν ζήτησαν, παρησίαις, προθέσεις, τεσσαρακονταλείουργα καὶ ψυχομερίδια, καὶ εἴ τι ἄλλο σύνηθες τῷ τόπῳ, καὶ μνημονεύειν τοῦ καροικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νεόμισται. Ὁ γὰρ παρὰ τὰ προστασσόμενα πράξας καὶ γνώμη στεβλήν ἀντικεῖσθαι τῷ ἀρχιερεὶ αὐτοῦ θέλων ἢ ἀντιλέγειν ἢ κατακρατεῖν τῶν συνήθων αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν μὴ ἀποδιδούς, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ ἀδιάκριτος καὶ τῆς ἀγαρακτῆσεως τοῦ Θεοῦ πειραθήσεται, καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμίαις βαρυντάτοις καθυποβληθήσεται· ἡ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἱερότητα γινόμενῃ τιμῇ καὶ εὐπειθείᾳ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρεται, καὶ δι' ἡμῶν πρὸς Θεόν, οὗ τύπον ἐπὶ γῆς οἱ ἀρχιερεῖς σῶζουσιν. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἄπισσι καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχικὴ ἐν μεμβράταις πρᾶξις ἀπολυθεῖσα δέδοται τῷ ρηθέντι ἀρχιεπισκόπῳ Σάμον καὶ Ἰκαρίας καὶ συναδέλφῳ ἡμῶν κὺρ Λαυρέντι εἰς μόνιμον καὶ διηρκῆ τὴν ἀσφάλει-

αν. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χι.λιοσιτῷ ἑπτακοσιουσιτῷ ὀγδοηκοσιτῷ τρίτῳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον.

Ὁ Δανιήλ πατρίδα μὲν εἶχε τὰ Κουμαστὰ τῆς Λακεδαιμόνος, υἱὸς δὲ ἦτο Ἥλια τινός, ὅστις, τρυματισθεὶς καιρίως ἐν συμπλοκῇ ὑφ' ἐνὸς τῶν συνεγχωρίων καὶ μικρὸν πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ θανάτου τὸ μοναχικὸν ὑποδυθεὶς τριδώνιον, μετωνομάσθη Ἱερεμίας, καὶ μητὸς καλουμένης Κανέλλας· εἰς Σάμον δὲ ἀρίκετο τῇ 2 Φεβρουαρίου 1784. Ἦτο ἀνὴρ εὐπαιδέυτος, ἀγαθός, πρᾶξ, ταπεινός, ἀληθῆς λειτουργὸς τοῦ ὑψίστου· ὅθεν καὶ τίμιον μέχρι τοῦ νῦν παρὰ Σαμίους τηρεῖται τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, διότι ὑπῆρξε πατὴρ μὲν τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, προστατῆς δὲ τῶν πενήτων καὶ τῶν ἀδικουμένων, τὰ ἦθη τε ἀνυπόκριτος καὶ πρὸς πάντας εὐθύς. Καὶ τοιοῦτον δὲ τὸν ἄνδρα ὄντα, δὲν ἔλειψαν νὰ ταραξῶσιν οἱ πειρασμοὶ τῶν τότε χρόνων κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἔτη. Ἐν τῷ πονηρῷ μεταξὺ τῶν καρμανιόλων καὶ τῶν καλικαντζάρων ἀγῶνι ὑπῆρξεν οἱ πιστεύσαντες ὅτι ὁ χρηστός ἱεράρχης συνεπάθει τοῖς πρώτοις καὶ πρὸς ἐπικράτησιν αὐτῶν διενήργει· ὅθεν καὶ κατακρυφή τις ἠγέρθη ὑπὸ ἐνίων τῶν τῆς ἐναντίας μερίδος κατ' αὐτοῦ. Εἰς ἰδίως αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτο ἰταμύτητος καὶ δυσσεβείας προήχθη, ὥστε, ἐλθὼν ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Δανιήλ, ἐξήμεσε κατ' αὐτοῦ ὕδρεις αἰσχροτάτας, ὧν ἕνεκεν προκύψας ὁ ἱεράρχης, εἶπε τῷ ὑβρίζοντι, ὁ Θεός, παιδί μου, γὰ σου κλείσῃ μόνος τὸ στόμα. Ἡ τοιαύτη δ' εὐχὴ αὐθημερὸν κατὰ προδόξον σύμπτωσιν ἐξεπληρώθη, διότι τοῦ ὑβριστοῦ συμπλακέντος ἐξώθεν τῆς Χώρας πρὸς τινὰς τῆς τῶν καρμανιόλων φατρίας, σφαῖρα πυροβόλου, ὑπ' ἐκείνων ἐκπεμφθεῖσα, διεπέρασεν αὐτοῦ τὸ στόμα καὶ διὰ παντός αὐτὸ ἐκλείσε, τὸν ἀθυρόστομον μετὰ τῆς φωνῆς καὶ τὴν ζωὴν ἀποστερήσασα· τὸ τοιοῦτο δὲ γεγονός ἐκραταίωσε τὴν περὶ τοῦ ἱεράρχου κοινὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν. Βλέπων οὗτος τὴν γιγνομένην περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῶν ναύσκων κατὰχρησιν, ἀπεφάσισε νὰ περιστείλῃ ταύτην, μὴ παρεχόμενος ἀδείας πρὸς ἀνέγερσιν τοιούτων· ἡ δὲ λελογισμένη αὕτη πρᾶξις αὐτοῦ ἐξήγειρε τὸν μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον ἐνίων θρησκομανῶν, οἵτινες ἤρξαντο κατηγοροῦντες τοῦ ἐναρέτου ἱεράρχου καὶ μομφὴν δυσσεβείας αὐτῷ ἀποδιδόντες. Ὅθεν καὶ ἐκεῖνος ἵνα φιμώσῃ τοὺς συκοφάντας, ἀνήγειρεν ἰδίῃ δαπάνῃ ἐξώθεν τῆς Χώρας ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Χαρχλάμπους, τοιαύτην τινὰ ἐπὶ τοῦ προμετωπίου αὐτοῦ ἐγκεχαρᾶγμένην φέροντα ἐπιγραφὴν

Ὁκοδομήθη ὁ
παρῶν ἱερὸς ναὸς
ἐκ θεμελίων
αἰψῆς
δαπάνῃ Σά-
μου Δανιήλ
τοῦ Πελοποννησίου.

Διετέλεσε δὲ ὁ Δανιήλ ἱεράρχης Σάμου ἐπὶ ἔτη τριάκοντα ἔν καὶ μῆ-
νας τρεῖς καὶ, αἰσθανθεὶς τὸ τέλος αὐτοῦ προσεγγίζον, ἐξέδωκεν ἐγκυ-
κλίους, δι' ὧν τοῖς χριστιανοῖς τὴν ἐπικειμένην αὐτοῦ μετάστασιν ἐξ-
αγγέλλων, ἐζήτηε συγχώρησιν παρὰ πάντων, οὓς τυχὸν ἐλύπησε κατὰ
τὸν μακρὸν τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ χρόνον· ἀπεβίωσε δὲ τῇ 3 Μαΐου
1815 ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα δύο ἐτῶν. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁ νεκρὸς
αὐτοῦ ἔμεινεν ἄταφος, τῶν Σαμίων πανταχόθεν τῆς νήσου προσερχομέ-
νων ἵνα τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀσπασθῶσι, μεθ' ἧς ἐτάφη ἐν τῷ ἐπ' ὀνόματι
τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τιμωμένῳ ναῶ ἐν Χώρῃ· τῇ δὲ 10 Μαρτίου
1834 ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων αὐτοῦ γενομένης, ἀπετέθησαν ταῦ-
τα ἐν τῷ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς σεμνυνομένῳ δεξιῶ παρ-
εκκλησίῳ τῆς μονῆς τοῦ Σταυροῦ, ἔνθα ἄχρι τοῦ νῦν ἀπόκεινται. Ἐν
τῷ κώδικι δὲ τῆς αὐτῆς μονῆς ἀναγινώσκομεν περὶ τοῦ ἀοιδίου ἐκεί-
νου ἱεράρχου τὰς εἰς. Εἰς τὰ 1815, Μαΐου 3, ἡμέραν δευτέραν, ὡραν
τῆς νυκτὸς πρώτην, παρέδωκε τὸ πνεῦμα καὶ ἐκοιμήθη ὁ ἅγιος Σά-
μου Δανιήλ Πελοποννήσιος, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Λακτιδαίμονιας, τοῦ-
πιπλῆν Κομνηνός, ὧν ἐτῶν ἕως ἐβδομήκοντα δύο, ὅτε ἐτελεύτησεν·
ἀρχιεράτευσεν δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην χρόνους τριάκοντα ἔνα
καὶ μῆνας τρεῖς. Ἐτάφη δὲ εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς
κατὰ τὴν Χώραν εἰς μνημεῖον παλαιόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀπισθεν τοῦ
δεσποτικοῦ θρόνου, κατὰ τὸ παρεκκλήσιον τῶν ἁγίων ἀποστόλων.
Κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἰδίου ἀφ' ἑρῶμα εἰς τὴν μονὴν μας
ταύτην καὶ κάποια εἶδη, ἤγουν ἐν τραπέζι χάλκινον, σιδηροσίρι λε-
γόμενον, καὶ ἐν μαγκάλι ὁμοιον καὶ μία λεκάνη ὁμοία, μεγάλη καὶ
αὐτὴ ὡσαύτως καὶ τὸ ὀπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος κελλίον, ὁποῦ κα-
τοικεῖ ἤδη ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Παρθένιος δι' ἐξόδων ἐκείνου τοῦ ἀοιδί-
μου Ὁκοδομήθη, καὶ τινες λόγοι τῶν διδαχῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν βι-
βλίων τοῦ ἰδίου ἰδιοχειρόγραφα καὶ ἄλλα μένουσιν εἰς τὴν μο-
νήν μας.

Ἀποβιώσαντος δὲ τοῦ Δανιήλ, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἄχρι τοῦ ὀριστικοῦ διορισμοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου ἔπεμψεν εἰς Σάμον ἐξαρχικῶς τὸν ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐφημερεύοντα Δαυὶδ, Σάμιον τὴν πατρίδα ἐκ Καρλοβασίων, υἱὸν δὲ σιδηρουργοῦ τινος, Φωτίου καλουμένου. Ἐλθὼν εἰς Σάμον ὁ Δαυὶδ οὗτος, ἠξίου νὰ ἀπονέμωται αὐτῷ τιμαὶ ὑπέρτεροι τῶν ἀρχιερεῦσι προσηκουσῶν, ἠχούντων μὲν τῶν κωδῶνων πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ὁσάκις τῆς μητροπόλεως ἐξήρχετο, παρεπομένων δὲ πάντων τῶν ἱερέων καὶ συνοδευόντων αὐτῷ. Τὴν ματαιοφροσύνην τοῦ ἀνδρὸς μὴ ἀνεχόμενος ὁ σατυρικός ποιητὴς Ἰωάννης Σταυρινίδης καὶ ἐντυχὼν αὐτῷ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετὰ τηλικαύτης ἱερέων προπομπείας διερχομένῳ τὰς ὁδοὺς τῶν Καρλοβασίων, ἀνέκραξεν.

*Ἱερεῖς τοῦ Καρλοβάσου,
κατεβῆτε περ' ἰσπάσου (1)
νὰ δεχθῆτε τὸν δεσπότη,
τὸν υἱὸν τοῦ μαστρο-Φώτι.*

Σφόδρα ἐπὶ τῷ σαρκασμῷ ὁ ἀλαζὼν ἐξαρχος ὀργισθεὶς, ἤρξατο ὡς ἀπὸ προσώπου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης Ἐκκλησίας ἀρώμενος καὶ ἀναθεματίζων τὸν ὑβρίσαντα εἰς αὐτὸν ποιητὴν· πλὴν ἄλλ' ἔκεινος μετ' ἀπαθείας καταλιπὼν τὸν Δαυὶδ νὰ περατώσῃ τὰς ἀράς καὶ τὰ ἀναθέματα αὐτοῦ, ὑπέλαβε γαληνιαίως.

*Ὁ πάπας ὡς ἀρχιερεὺς ἀνθρώπους ἀφορίζει,
ὁ δὲ Δαυὶδ ὡς ἐξαρχος τοὺς ὄρχεις μας ξυρίζει.*

Ἄλλοτε δὲ πάλιν, ἐν ᾧ ὁ ἐξαρχος ἐπορευέτο που ἐγκεκορδυλημένος, ἄλλους τε πολλοὺς ἱερεῖς παρκαλουθούοντας ἔχων καὶ δὴ καὶ τινα Σπυριδωνιώτην ἐπωνυμούμενον, ὁ Σταυρινίδης, συναντήσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ἐρχόμενον μακρόθεν ὄνον μετὰ φορτίου ξύλων, ἀνέκραξε.

*Τὴν κατάραν τῶν πατέρων νᾶχη ὁ Σπυριδωνιώτης
ποῦ εἶδε γαῖδαρο μὲ ξύλα κ' εἶπε γάτος ὁ δεσπότης.*

Ὁ ἐξαρχος, πειθόμενος ὅτι κακὸν εἶναι τὸ ἐμπεσεῖν εἰς στόμα τοιοῦτον, οὐδὲν τότε ἀντεῖπεν· ἀνεχώρησεν ὁμῶς μετ' οὐ πολὺ ἐκ Σάμου, τὴν ὄφρυν τεταπεινωμένην ἔχων. Ὡς ἀρχιεπίσκοπος δ' ἐστάλη

(1) Ἰταλοβαρβαριστὶ ἀντὶ ποδὸς περιδιάβαιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ ἐκ Τρικκάλων τῆς Θεσσαλίας, ὅστις, γεννηθεὶς τῷ ἔτει 1750 καὶ μαθητὴς διατελέσας τοῦ κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος ἱεροκέρυκος Κοσμά, ἐχειροτονήθη δίακονος ὑπὸ Μακκαρίου τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων καὶ συνώδευσε αὐτῷ, τὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καταδίωξιν φεύγοντι, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα προσελήφθη ὡς ἀρχιδίακονος παρὰ Μακκαρίου τοῦ Δέρκων· αὐτοῦ δ' ἀποβιώσαντος, προσεκολλήθη Ἀνθίμῳ τῷ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων, παρ' ᾧ διέμεινε, ἄχρις οὗ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου χηρευσάσης, προσχειρίσθη αὐτὸς τῇ 28 Μαΐου 1815 εἰς ἀρχιεπίσκοπον καὶ ὡς τοιοῦτος ἀφίκετο εἰς Σάμον τῇ ὀγδόῃ Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1).

Ὁ Κύριλλος ἦτο ἀνὴρ ἱεροπρεπῆς καὶ φιλόκαλος, ἀρμόδιος δὲ ὅπως ὑπηρετήσῃ τῷ Ἄρει μᾶλλον ἢ τῷ Χριστῷ· μυηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ εἰς τὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς ἐτχιρίας, δραστηρίως συνετέλεσε τῇ κατὰ τῶν τυράννων ἐξεγέρσει τῶν Σαμίων καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ δυσπεριγράπτου συνέπραξεν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνος. Πρὸς τοῦτο ἐκδυθεὶς τὸ τοῦ κληρικοῦ τριβώνιον, ὑπεδύθη τοῦ ἀρματωλοῦ τὴν φουστανέλλαν καὶ περιζώσθη τοῦ μαχητοῦ τὴν σπάθην· ὅθεν καὶ ἄσμᾶ τι ὑπὸ τοῦ λαοῦ τότε ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ νεωτερισμῷ ἤδετο

*Μία νέα βγήκε μόδα ἔς τὴν ἁγίαν Παρασκευήν,
ἔγειν' ὁ δεσπότης λιύπη, ἔθαλε καὶ τὸ σπαθί.*

Ὅτε δὲ προσορμισθέντος, ἐν ἔτει 1821, τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐν Σάμῳ, οἱ τῆς νήσου πρόκριτοι μετέβησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πλοίαρχων, συνώδευσε τότε αὐτοῖς καὶ ὁ Κύριλλος, πρὸς πολέμαρχον ὁμοιάζων μᾶλλον ἢ πρὸς ἱεράρχην. Οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι ὑπέδειξαν πлагίως αὐτῷ ὅτι καθήκον εἶχε νὰ προπορεύηται τῶν Σαμίων, φέρων στήθρον οὐχὶ δὲ ξίφος, ὅθεν καὶ ἀπεκδυθεὶς τὴν φουστανέλλαν, ἀνέλαθε πάλιν τὸ μέλαν τοῦ ἱερέως ἱμάτιον· δὲν ἔπαυσε ὁμως καὶ συνεργῶν ὑπὲρ αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος, τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενος ἵνα τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν κερδήσῃ, δι' ὅπερ καὶ ἐπιστολῆς κολακευτικῆς τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ὀψιαίτερον ἔτυχε, τῆς ἐπομένης.

(1) Ὁ Γούδας ἐν τόμῳ Α'. σελ. 206 τῶν Παραλλήλων βίων αὐτοῦ μέλειν ποιεῖται κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἱερομονάχου τινὸς Παΐσιου, μητροπολίτου Σάμου. ὀψιαίτερον δὲ καὶ ἐπισκόπου Θηβῶν γενομένου· πλὴν ἀλλὰ τὸ τοιοῦτα οὐδαμῶς ἔχεται ἀληθείας, διότι οὔτε ἡ Σάμος ἦτο μητρόπολις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οὔτε Παῖσιος ὑπῆρξε ποτε ἱεράρχης αὐτῆς.

Τῷ ἀγίῳ Σάμου κυρίῳ Κυρίλλῳ.

Ἐπεθύμουν μὲν, σεβασμιώτατε, γὰρ σᾶς γνωρίσω προσωπικῶς, διότι ὅσα ἔμαθον περὶ τῶν ὑπουργιῶν, ἃς παρέσχετε εἰς τε τὴν ἔκκλησίαν καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς παροικίας ὑμῶν, μεγάλην σπουδὴν καὶ δόλοψιν μοι ἐρεποίησαν περὶ ὑμῶν· ἀλλ' ὅμως ὁ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν Σποράδων ἐπίτηδες ἐπιτροπος κάλλιστα ἐποίησεν ἀναπέσας ὑμᾶς ἵνα εἰς Σάμον μείνητε, διότι χρήζουσι τὰ πράγματα τῆς παρουσίας καὶ τῶν δοκιμῶν συμβουλῶν σας. Ἡ ἐπιτροπή, ἣτις ἐντὸς ὀλίγου ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἴδια, θέλει σᾶς πείσει πόσον κοβεῖ ἡ κυβέρνησις γὰρ ἀκούη σωφρονοῦντας τοὺς κατοίκους τοῦ αὐτόθι τμήματος καὶ μάλιστα τοὺς Σαμίους καὶ ὅτι σύμπαντες, πεποιθότες εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῶν μέριμναν τῆς κυβερνήσεως, οὐ σφαλῆσονται.

Ναυπλίῳ 14 Μαρτίου 1829.

Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ἀποσπασθείσης δαίμονι βασικῆν τῆς Σάμου ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ὀλομελείας, ὁ Κύριλλος, πάντας τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ ματαιωθέντας ἰδὼν, μετηνάστευσε σὺν ἄλλοις Σαμίοις εἰς Ἑλλάδα, ἐνθα ἰδιαζουσῶν ἀπήλαυσε τιμῶν. Μετὰ τὴν τῆς βασιλείας ἐγκατάστασιν, ἀπενεμήθη αὐτῷ μηνιαία σύνταξις ἐκ διακοσίων δραχμῶν, σύναμα δὲ παρεχωρήθη αὐτῷ δωρεάν οἶκος δημόσιος ἐν Χαλκίδι καὶ πολλὰ στρέμματα γῆς· ἔλαβε δὲ μέρος εἰς τὴν τῶν ἀρχιερέων γνωμοδότησιν, συζητουμένου τοῦ περὶ θρησκείας κεφαλαίου τοῦ συντάγματος τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου 1843. Προσβλήθεις δὲ ὑπὸ ἀποπληξίας καὶ ἐπὶ μακρὸν κληήρης διατελέσας, ἀπεβίωσε τῇ 5 Φεβρουαρίου 1850 ἐν Χαλκίδι, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥς ἀπὸ τοῦ 1845 ἦτο σύνοδος παρὰ τὸν νόμον, ἅτε ὦν ἄνευ ἐπισκοπῆς, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τῆς ἀγίας Παρασκευῆς. Ἀνακομιδῆς δὲ μετὰ πέντε ἔτη τῶν ὀστέων αὐτοῦ γενομένης, ἀπετέθησαν ταῦτα κάτωθεν τῆς ἀγίας τραπέζης τοῦ αὐτοῦ ναοῦ.

Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος ἐκεῖνος, ἀνὴρ δῆλον ὅτι πολλῆς μὲν φιλογενείας ἐμπεφορημένος, εἴπερ δὲ καὶ ἄλλος τις ἀκμαῖον ἐν ἑαυτῷ ἔχων τὸ αἶσθημα τοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος· ὅθεν καὶ περὶ αὐτοῦ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι καταλληλότερος παντὸς ἐτέρου ἦτο διὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐκλήθη ἵνα ἀρχιερατεύσῃ τῆς Σά-

μου. Πρὸς τὸν ἱεράρχην δ' ἐκείνον εὔρηται παρ' ἡμῖν ἐπιστολή τοῦ διερμηνέως τοῦ στόλου Νικολάου Μουρούζη, τοῦ ὀψιαιτέρον καρατομηθέντος, ἔχουσα οὕτως.

Τὴν παριερότητα της πανευλαβῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος τὴν παριερον αὐτῆς δεξιάν, ἦν καὶ διαφυλίττοι ἅγιος ὁ Θεὸς ἐν ὑγιείᾳ ἀκροτάτῃ καὶ εὐημερίᾳ διηνεκεὶ μετὰ μακροβιότητος καὶ ἐπιτεβξέως πάντων τῶν καταθυμιῶν σωτηριωδῶν ἀγαθῶν. Μετὰ τὴν ἀκριβῆ μου ἔρευναν τῆς ἐφετῆς μοι ἀγαθῆς ὑγιείας της, εἰδοποιῶ τῇ παριερότητί της ὅτι θεία ρεύσει καὶ ἀπείρω ἐλέει τοῦ κραταιοτάτου καὶ δικαιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος (οὐ τὸ ἀήττητον κράτος εἴη διαιωνίζον καὶ θριαμβεῦον εἰς μακραίωνας) φορέσας βασιλικὸν καθάδιον τῇ ἰζ. τοῦ τρέχοντος Ἰανουαρίου εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, διωρισθὴν διερμηνεὺς τοῦ ἀκαταμαχίτου βασιλικοῦ στόλου, ὅπερ καὶ δὲν ἀμφιβάλω ὅτι χαροποιήσει καὶ τὴν ὑμετέραν παριερότητα, πεπεισμένος διὰ τὴν ἦν ἔχει πρὸς τὸν οἶκόν μας ἀγάπην.

Περιττὸν στοχάζομαι νὰ γράφω τῇ παριερότητί της τὴν ἐνδιάθετον φιλοτιμίαν καὶ ροπὴν, ὅπου ἀνέκαθεν ἡ οἰκογένειά μου εἶχεν εἰς τὸ νὰ ἐκτελῇ πᾶσαν ἀγαθοεργίαν ἀποβλέπουσαν πρὸς τε κοινὴν τοῦ γένους καὶ ἰδίαν ἐκάστου ὠφέλειαν. Τοῖς ἔχρῃσι τοίνυν ἐκείνων καὶ ἐγὼ εἶμι ἐπόμενος καὶ τὰ αὐτὰ φρονήματα ἔχων, ἐλπίζω μὲ τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου Θεοῦ καὶ δι' ἐνχῶν τῆς ὑμετέρας παριερότητος ὅτι ἤδη ὁποῦ ἀποκατέστην εἰς τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὑπόργημα, θέλω ἐκτελέσει καὶ γὰρ πρῶτον μὲν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς τὸ κραταῖον δοβλέτι καὶ πρὸς τὸν μεγαλοπρεπέστατον καὶ πολυχρόνιον πασᾶ ἐρέδην μας χρέος μου μὲ τὴν ταχείαν καὶ ἀπαράτρεπτον ἐκτέλεσιν τῶν ἐκδιδομένων ὑψηλῶν ἐπιταγῶν, δεῦτερον δὲ θέλω ἐπαγρυπνεῖ μεσιτεῦων ἀείποτε διὰ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἄρεσιν ὄλων τῶν πτωχῶν μὲ τὴν διατήρησιν τῶν ἐθλιμῶν τους, διενεργῶν ὅσα ἀποτελεροῦσι πρὸς ἐκρίλωσιν κάθε ἐνδεχομένης καταχρήσεως καὶ ἀνόρθωσιν τῶν βεβαρυνμένων κοινοτήτων. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη φιλοτιμία μου καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ βάσει κινούμενος, θέλει ἀγωνίζομαι πάντοτε πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν τε κοινῶν καὶ κατὰ μέρος ὑποθέσεων ὄλων τῶν πτωχῶν, ὃν τινα ζῆλόν μου ἰδοῦσα καὶ ἡ παριερότης της, ἵς μὴ διαλείπη γράφουσά μοι ἐλευθέρως περὶ ἐκάστης ἐμπιπτούσης ὑποθέσεώς της, πεπεισμένη ὅτι καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ἰδιαιτέραν εὐλαβητικὴν μου διάθεσιν θέλω φιλοτιμοῦμαι ὅσον μοι ἔρεστιν εἰς τὸ νὰ διενερ-

γῶνται μὲ τὴν ἀπαιτουμένην προθυμίαν, προσεπισημειοῦσά μοι ἅμα καὶ τὰ περὶ τῆς ἐφετῆς μοι ἀγαθῆς ὑγείας της, ἣς τὰ παλιέρα ἔτη εἶεν θεόθεν πλεῖστα καὶ εὐφρόσυνα, αἱ δὲ θεοπειθεῖς εὐχαὶ μετ' ἐμοῦ διὰ βίου παρτὸς ἀρωγοί.

αωιθ'. Ἰανουαρίου ιθ'.

Τῆς παριερότητός της
κατὰ πνεῦμα υἱὸς πρόθυμος
Νικόλαος Μουρούζης.

Τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου ἀπροστατεύτου διαμεινάσης (οὕτως ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου φέρεται) ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ τέως ἀρχιερατεύοντος Κυρίλλου, ὡς ἀντιτασσομένου καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κραταιᾷ βασιλείᾳ, ἐκπτώτου γενομένου, ἐξελέχθη ἀντ' ἐκείνου ἱεράρχης

ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ὁ τοῦπίκλην Βαρβατῆς, Σάμιος ἐκ Μεσαίου Καρλοβάσου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων οὗτος καὶ τὸν διδάσκαλον ἐπαγγελόμενος καθ' ὃν χρόνον διὰ τὴν τοῦ Κυρίλλου ἀποχώρησιν ἡ ἀρχιεπισκοπή Σάμου ἐχέρειε ποιμένος, προήχθη αὐτὸς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1834 εἰς ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἀφίκετο ὡς τοιοῦτος εἰς Σάμον κατὰ Ἰανουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ὁ Ἀρίσταρχος ἦτο εὐπαιδευτος, ἀλλὰ κατείχετο ὑπὸ τοῦ τῆς φιλοχρηματίας νοσήματος καθ' ὑπερβολὴν· ἀπεβίωσε δὲ τῇ 1 Ἰανουαρίου 1836 ἡμέρᾳ τετάρτῃ, προσβληθεὶς ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, ἐν ᾧ ἱερούργει ἐν τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Καὶ τὸν μὲν θάνατον αὐτοῦ οἱ τοῖς τερατώδεσιν ἐνασμενίζοντες ἀπέδωσαν τότε εἰς θεῖαν τιμωρίαν, διότι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Ἀρίσταρχος, ἐν Παλαιοκαστρῷ διατρίβων, ἀπηγόρευσε τὴν τέλεσιν πανηγύρεως τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἔκπαλαι αὐτόθι τελουμένης, ταύτην ἀντικειμένην τῇ χριστιανικῇ σεπνοσπουδαίᾳ ἡγησάμενος· γεγονός δέ τι, ὃ παρ' ἀνδρῶν ἀξιοπίστων παρελθόμεν, δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀνάξιον σημειώσεως. Ἀνὴρ τις, Δημήτριος Οὐζούνης τοῦνομα, ἐπιστάτης δὲ τῶν ποιμνίων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν Κοντομιχάλῳ, θέσει κατέναντι τῆς Σάμου ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς παραλίας, διατελῶν, εἶδε τῇ αὐτῇ νυκτὶ κατ' ὄναρ ὅτι ὁ Ἀρίσταρχος ἐλειτούργει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ρηθείσης μονῆς καὶ ὅτι μικρὸν πρὶν ἢ περατώσῃ τὴν λειτουργίαν, ἀετὸς μέγας ἐπελθὼν, ἤρπασεν αὐτὸν ἐν τοῖς ὄνουξι καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἔφερεν· ἐν ἀγωνίᾳ δὲ τὸν Οὐζούνην ἐπὶ τῷ ἐνουπνίῳ

ὄντα καὶ φωνὰς ἀνθρώπους ἐκπέμποντα, ἀφυπνήσαντες οἱ παρακοιμώμενοι, ἠρώτησαν τί πάσχων, φωνάζει οὕτως. Ὁ δὲ διηγήσατο τὸ ἐν ὕπνῳ καὶ ὅτι ἐφώναζε προσκαλῶν τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἵνα ἀπαλλάξωσι τὸν ἱεράρχην ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ αἵτου· δὲν παρήλθον δὲ ὦραι πολλαὶ καὶ ἀνὴρ, ἐκ Σάμου εἰς Κοντομίχαλον διαπερζιωθεὶς, ἐξήγγειλε τὸν ἀπροσδόκητον τοῦ ἱεράρχου θάνατον. Ἐπὶ δὲ τῆς πλακός, ἧτις ἐκάλυψε τὸν τάφον αὐτοῦ ἐν τῇ ρηθείσῃ μονῇ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή.

*Ἀρίσταρχος Σάμιος ἐκ Καρλοβασιῶν,
ἀρχιεπίσκοπος Σάμου καὶ Ἰκαρίας,
θαυῶν ἐνταῦθα κεῖται.*

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ὁ τοῦ Ἀριστάρχου διάδοχος ἐγεννήθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1777 ἐν Κυθήροις, μετώκησεν ὁμῶς δωδεκαέτης μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἑτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ εἰς Σάμον, ἐνθα διήκουσε τῶν ἐν τῇ Πορφυριάδι σχολῇ διδασκομένων μαθημάτων. Ἱερεὺς δ' ὀψιαιτέρον γενόμενος, ἀπῆλθεν εἰς Νέαν Ἐφεσον, καὶ κεῖ συνεπλήρωσε τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς, ἀκροσάμενος ἑνὸς τῶν μαθητῶν τοῦ περικλεοῦς διδασκάλου Μιχαὴλ Κούμα· ἐπανακκάμψας δὲ τῷ 1814 εἰς Σάμον, ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπελθοῦσαν ἐξέγερσιν τῆς νήσου ταύτης, δι' ὅπερ ἠξιώθη καὶ τοῦ ἐπομένου γραμματος τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

Τῷ ἀρχιμανδρίτῃ κυρίῳ Θεοδοσίῳ.

Μαθόντες ἡμῶν ἀσμένως ὅσα συνετελέσατε πάντοτε ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς Σάμου καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ ὁ ἐπὶ τῶν δυσμικῶν Σποράδων ἑκτακτος ἐπίτροπος ἀνέλαβε τὴν ἐκείσε διοίκησιν, ἔγνωμεν γὰρ σᾶς γράψωμεν τὸ παρὸν καὶ κατὰ τὸ δέον γὰρ σᾶς εὐχαριστήσωμεν. Τὴν τοιαύτην δὲ πολιτείαν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πολιτευόμενος κατὰ τὰς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκκλησιαστικὰς τε καὶ πολιτικὰς λειτουργίας ἡμῶν, πόλιν θέλετε ἀπολαβεῖν τὸν ἔπαινον καὶ τὴν εὐδοκίαν.

Ναυπλίῳ 14 Μαρτίου 1829.

Ἰωάννης Καποδίστριας.

Διατελῶν ἡγούμενος τῆς μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὁ Θεοδόσιος, ἀπειστήλη, καθ' ἃ ἱστορήσαμεν, ὑπὸ τῶν Σαμίων μετὰ δύο ἄλλων εἰς

Κωνσταντινούπολιν ὅπως παρὰ τοῖς αὐτόθι πρεσβευταῖς διενεργήσῃ ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων τῆς Σάμου· μηδὲν ὁμως κατορθώσας ἀπέναντι τῆς ἐπιμονῆς τῆς διπλωματίας, ἐπανῆλθε μετὰ τινὰ χρόνον εἰς τὰ ἴδια. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀριστάρχου, ἐψηφίσθη διάδοχος ἐκείνου· ὤθεν καὶ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχειροτονήθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1836 ἀρχιεπίσκοπος Σάμου.

Ὁ Θεοδόσιος ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ φιλόπατρις, δὲν ἠδυνήθη ὁμως νὰ εὐαρεστήσῃ τῷ ἡγεμόνι Βαγορίδῃ, ὅστις ἤξίου ἵνα ὁ ποιμενάρχης τῆς Σάμου ἦ ὄργανον τυφλὸν τῶν θελήσεων αὐτοῦ· ἰδίως δὲ κατεδίωξεν ὁ Βαγορίδης αὐτόν, διότι ὑπόπτεισεν ὅτι εἰργάζετο ὅπως ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον ἀντ' ἐκείνου ἀνέλθῃ ὁ μέγας Λογοθέτης Νικόλαος Ἀριστάρχης. Τὰς δὲ ὑπονοίας αὐτοῦ μετέτρεψεν εἰς βεβχιότητα ἢ ἐπομένη ἐπιστολή, εἰς χεῖρας αὐτοῦ περιελθοῦσα.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε μητροπολίτα ἅγιε Σάμου κύριε Θεοδόσιε, τὴν σεβαστὴν μοι αὐτῆς πανιερολογιότητα εὐλαβῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος τὴν δεξιάν της.

Ὁλίγην προσωπικὴν γνωριμίαν ἔφθασα νὰ λάβω μετὰ τῆς πανιερολογιότητός της, ἀλλὰ σέβας καὶ ἐπόληψις ἰδιαιτέρα ἐρεφυντεύθη ἔκτοτε εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ ἀείποτε εἰμι ἐπαιρέτης τῶν ἀρχιερατικῶν προτερημάτων της. Καὶ παρ' ἄλλων Σαμίων, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῦ φίλου κυρίου Κωνσταντινοῦ Σταματιάδου, ἐπληροφορήθην πάντοτε πόσον ρουνεχῶς καὶ ἀξίως ἐκπληροῖ τὰ χρέη τῆς ἐπὶ τῆς Σάμου ἀρχιερατείας της καὶ μὲ πολλὴν μου εὐχαριστήσιν παρατηρῶ ἐνίοτε εὐφημοῦμενον τὸ ὄνομά της καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, τὸ ὁποῖον προξενεῖ τιμὴν εἰς ὄλον τὸν ἀρχιερατικὸν σύλλογον. Διὰ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτόσε τοῦ ρηθέντος φίλου ἐπιθυμῶ νὰ πιστοποιήσω τὴν πανιερότητά της ὅτι ἔχω πόθον στενωτέρων σχέσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὀδεῖ σὺν Θεῷ ἀφορμὴν ἐντυχῆς τῶν πραγμάτων' φορὰ· ἐλπίζω δὲ ὅτι τὸ ὑποκείμενόν της θέλει ἀπαντήσῃ περισσοτέραν ἀντίληψιν καὶ φιλοτιμίαν εἰς ἐμέ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐσύστησα καὶ εἰς τὴν στοματικὴν παράστασιν τοῦ κυρίου Σταματιάδου καὶ τινα ἄλλα, ἐν οἷς ἐξηγηθεῖς μετὰ τῆς πανιερότητός της, ἐπιθυμῶ νὰ εὔρη πρόθυμον καὶ ἀπτόητον σύμπραξιν. Πρὸς αὐτὸ τὸ ἴδιον φιλικὸν μέσον θέλει ἐμπιστευθῆ ἡ πανιερότης της καὶ ἀποκριτικὸν δηλωτικὸν ἅμα καὶ τῆς εὐκταίας μοι ἀγαθῆς ὑγείας της, ἥς διατελῶ υἱὸς ἐν Χριστῷ καὶ ὁλως

πρόθυμος καὶ δοῦλος.

Ἐν Νεοχωρίῳ τῇ 21 Ἰουνίου 1840.

Μέγας Λογοθέτης Ν. Ἀριστάρχης.

Ὅθεν κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βογορίδου παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ ὁ Θεοδόσιος ὡς ταραξίας καὶ ἀνταρτικούς ἔχων σκοπούς, ἐξωρίσθη αἰτήσει αὐτῆς τῇ πέμπτῃ Μαρτίου τοῦ 1841 εἰς Ἄθωνα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

Ἄνθιμος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε πρώην Σάμου κὺρ Θεοδόσιε, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ἐπειδὴ πολιτικῶς τε καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐδέησε γὰ γένης ἔκπτωτος τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ στέλλεται ἐπίτηδες ἐκκλησιαστικὸς ἔξαρχος ὁ τὴν παροῦσαν ἐπιδιδὼς τῇ ἀρχιερωσύρῃ σου ὀσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἰωαννίκιος, ἐφωδιασμένος καὶ μὲ ὑψηλὸν Ὅρισμὸν διὰ γὰ σε παραλάβη καὶ ἀποκομίση εἰς τὸ ἀγιώνυμον ὄρος τοῦ Ἄθωνος, διὰ τοῦτο γράφοντες διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα τῇ θεοφιλίᾳ σου ἐκκλησιαστικῶς ὅπως ἅμα φθάσῃ εἰς τὰ αὐτόσε ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἡμῶν ἔξαρχος μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ Ὅρισμοῦ, κλίνας τὸν ἀνχένα ἀμέσως καὶ πειθήριος φανείς, ἀκολουθήσης τῷ ἐξάρχῳ καὶ συναπέλθῃς μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον σου, προσέχων καλῶς ἵνα μὴ ἄλλως προσενεχθῆς, καθότι ὡς παρήκοος καὶ ἀπειθῆς θέλεις ἐφελκύσει ἐναντίον σου τὴν δικαίαν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργήν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς αὐτόθεν ἀναχωρήσεώς σου φρόντισον ἀμέσως εἰς τὸ γὰ ἐξοφλήσης τὰ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν χρεὴ σου, συμποσούμενα ὁμοῦ εἰς γρόσια δεκαεὶ χιλιάδας τριακόσια πεντήκοντα τρία καὶ τριάκοντα ἕξ τεσσαρακοστά, κατὰ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκκλησιαστικὸν κατάστιχον, ἐγχειρίζων ταῦτα πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἐπίτροπον καὶ διοικητὴν κύριον Λουκᾶν Βουδούρη καὶ τοὺς τιμιωτάτους βουλευτάς, πρὸς οὓς ἀνατίθεται ἐκκλησιαστικῶς ἡ σύναξις αὐτῶν. Οὕτω ποιήσον, ἐνδεικνύμενος τὴν ὀφειλετικὴν σου ὑπακοήν καὶ εὐπειθειαν, τῇ ἐννοίᾳ τοῦ

ὕψηλοῦ Ὁρισμοῦ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιταγῇ· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου.

ρωμά. Φεβρουαρίου κβ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† Ἐφέσου Ἄρθιμος.

† Ἡρακλείας Διονύσιος.

† Κυζίκου Ἄρθιμος.

† Σισαρίου Λεόντιος.

† Νύσσης Γρηγόριος.

† Νικομηθείας Διονύσιος.

† Χαλκηδόνος Ἱερόθεος.

† Δέρκων Γερμανός.

† Προκοννήσου Βησσαρίων.

† Πρόεδρος Καρπάθου Μεθόδιος.

† Ἰωαννίνων Ἰωακείμ.

† Δημητριάδος Ματθαῖος.

† Σκοπείων Γαβριήλ.

Οὕτως ἄρα ἐξορισθεὶς ὁ Θεοδόσιος εἰς Ἄθω, διέτριψεν αὐτόθι ἄχρι τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου, ὅτε ἐπετρέπη αὐτῷ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, κατὰ τὸ ἐπόμενον πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

Γερμανός

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε πρῶτην Σάμον κύρ Θεοδόσιε. Ἐπειδὴ ὁ ἐκλαμπρότατος πρόγγυς τῆς Σάμου κύριος Στέφανος Βογορίδης, υἱὸς ἡμῶν ἐν πνεύματι περισπούδαστος, οἰκτείρων ὑπὸ συμπαθείας τὴν ἱερότητά σου δι' ὃν πρὸ ἱκανοῦ καιροῦ ὑφίστασαι περιορισμὸν αὐτόθι καὶ ἐνδοῦς εἰς τὰς παρακλήσεις σου, ἐπέκρισε τὴν ἀπαλλαγὴν σου, καθὼς ἡμῖν δι' ἐπισήμου αὐτοῦ γράμματος ἐδήλωσε μετ' ἐξαιρέσεως ὁμως τοῦ νὰ μὴ ἀπέλθῃς εἰς Σάμον μήτε εἰς τὰ πλησίον ταύτης μέρη, διὰ τοῦτο, συμφώνως τῇ ἀξιώσει τῆς αὐτοῦ ἐκλαμπρότητος, ἀποφηράμενοι τὴν ἀπαλλαγὴν σου, γράφομεν πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου Ὁρου κοινότητα περὶ αὐτοῦ τούτου ὅπως μένης ἐλεύθερος παντὸς περιορισμοῦ. Διὰ δὲ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τῇ ἱερότητί σου ἵνα, ἔχων τὸ ἐλεύθερον, ἀπέλθῃς εἰς ὅποιονδήποτε μέρος τῆς βασιλικῆς ἐπικρατείας θελήσῃς, προσέξῃς ὁμως καλῶς μήποτε ὑπάγῃς εἰς Σάμον ἢ εἰς κἀνὲν πλησιόχωρον αὐτῇ μέρος, καθότι ἡ ἐκεῖ ἀπέλευσίς σου ὑπάρχει ἀπηγορεύ-

μένη καὶ ἀσύμφορός σοι κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς ἐκλαμπρότητός σου ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου.

αωμδ'. Ὀκτωβρίου ιδ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Ὁ Θεοδοσίος, τῆς ἐξορίας ἀπαλλαγείς, διεπεραιώθη εἰς Σκόπελον, ἐν ἧ καὶ ἀπεβίωσε τῇ 19 Δεκεμβρίου 1850· καὶ τότε μὲν ἐτάφη ἐν τῷ αὐτόθι ἐνοριακῷ ναῷ τοῦ Χριστοῦ, ἀνακομιδῆς δὲ ὀψιαιτέρον τῶν ὀστέων αὐτοῦ γενομένης, ταῦτα ἀπετέθησαν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Μιχαήλ τοῦ Συννάδων. Τῆς δὲ ἀγιοτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου, (καθ' ἃ ἐπιλέξεως ἐν τῷ κώδικι τοῦ πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως γέγραπται), ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Θεοδοσίου ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς γενομένου, ὡς περιπλανηθέντος εἰς φατριαστικὰ κόμματα καὶ παρεκτραπέντος τῶν ἀρχιερατικῶν καὶ πολιτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ ὡς ἐκ τούτου προσκρούσартος τῇ ὑψηλῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀρχιεπίσκοπος Σάμου ἐξελέχθη

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ τοῦ πικλῆν Κουτζομανόλης, ἐκ Λέρου μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐν Σάμῳ δὲ γεννηθεὶς καὶ ἱεράρχης χειροτονηθεὶς τῇ 16 Φεβρουαρίου 1841· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔσχε τὴν τύχην τοῦ Θεοδοσίου, διότι μὴ εὐαρεστήσας καὶ αὐτὸς τῷ ἡγεμόνι Βογορίδῃ, κατηγορήθη παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ὡς ἀγράμματος, διότι πράγματι ἦτο τοιοῦτος, καὶ ἐξωρίσθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1843 εἰς Ἀθῶνα, ὡς εἰ ἡ στέρσις μαθήσεως ἐπεβάρυνεν οἷον ἔγκλημά τι αὐτὸν μᾶλλον ἢ τοὺς χειροτονήσαντας καὶ ποιμενάρχην ἐξαποστείλαντας. Ἀνακληθεὶς δ' ἐξ Ἀθῶνος, διωρίσθη τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1849 μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ ἐκπεσόντος Ἰγνατίου· τυχὼν ὅμως κατηγορῶν καὶ ἐν τῇ νέῃ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, ἐξωρίσθη τὸ δεύτερον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1854 εἰς Ἀθῶνα, ἐνθα διέτριψεν ἐπὶ δύο ἔτη. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεβίωσε κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1856 ἐν Βαλατᾷ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἐν Βαλουκλίῳ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Τοῦ Παρθενίου δὲ ἀρχιερατεύοντος, ὁ πατριάρχης Ἀνθίμος, τῷ ἡγεμόνι Βογορίδῃ χαριζόμενος καὶ ἐπόμενος ἀρχαίᾳ τῆς ἐκκλησίας συνηθείᾳ, καθ' ἣν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπενέμοντο τιμαὶ ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς αὐτῶν καταστάσεως, προήγαγε τὴν Σάμον ἀπὸ ἀρχιεπισκοπῆς, ὅπως ἕως τότε διετέλει, εἰς μητρόπολιν, κατὰ τὸ ἐπόμενον πατριαρχί-

κὸν ἔγγραφον.

Ἄρθιμος
ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ εὐργετηρίου γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι, τὴν ἀγιωτάτην ἀρχιεπισκοπὴν Σάμου καὶ Ἰκαρίας, εἰς ἣν ἀποκατέστη κανονικῶς πρὸ τινος καιροῦ γνήσιος καὶ νόμιμος ἀρχιερεὺς καὶ πνευματικὸς προστάτης ὁ ἤδη ἀρχιερατεύων ἐν αὐτῇ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ συνάδελφος καὶ συλλειτουργὸς κυρ Παρθένιος, ὡς προτιμηθεῖσαν βασιλικῶς καὶ προαχθεῖσαν εἰς βαθμὸν ἡγεμονίας, προηγάγομεν καὶ ἡμεῖς ἤδη κατ' ἐκκλησιαστικὴν φιλοτιμίαν εἰς μητρόπολιν καὶ ἐπεβραβεύσαμεν αὐτῇ τὸν τίτλον τῆς ὑπερτιμίας καὶ ἑξαρχίας κυκλάδων νήσων καὶ ἄμα προετάξαμεν ταύτην καὶ ἄλλων τινῶν, ὥστε ἔχειν τοῦ λοιποῦ τὴν τάξιν ἀμέσως μετὰ τὸν Δρύστρας, οὐ καινοτομοῦντες, ἀλλ' ἀρχαίον ἐκκλησιαστικὸν ἔθος φυλάττοντες. Ἐφ' ᾧ καὶ γράφοντες ἀποφαιρόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ἵνα ἡ ρηθεῖσα ἐπαρχία Σάμου ὑπάρχη τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ λέγεται μητρόπολις, ὡσπερ καὶ αἱ λοιπαί, αἱ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμεναι, καὶ ὁ διαληφθεὶς γνήσιος καὶ κανονικὸς ἀρχιερεὺς, ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κυρ Παρθένιος, φημιῖνται ἱερώτατος μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ὑπέριμος καὶ ἑξαρχὸς κυκλάδων νήσων καὶ ἔχη τὴν ἑδραν καὶ στάσιν αὐτοῦ ἀμέσως μετὰ τὸν Δρύστρας, ἀρχομένου ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῶν διαδόχων τῆς αὐτοῦ ἱερότητος ἀπολαβεῖν τῆς αὐτῆς τιμῆς. Τοῦτο δὲ καταγραφὴν καθ' ἡμετέραν ἐπιταγὴν ἐν τε τῷ ἐκκλησιαστικῷ κώδικι καὶ ἐν τοῖς ἀνὰ χεῖρας συνταγματίοις, ἔχει μένειν διατηρούμενον ἴσασι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς γράμμασι, τοῖς τὸ ὄνομα τῆς αὐτοῦ ἱερότητος καθ' ἃ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διαλαμβάνουσιν. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐκκλησιαστικὸν εὐργετήριον γράμμα ἐπὶ τῷ σταλῆναι πρὸς τὸν διαληφθέντα ἱερώτατον μητροπολίτην Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ὑπέριμον καὶ ἑξαρχον κυκλάδων νήσων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κυρ Παρθένιον.

ρωμά. Ἰουρίου α.

- † Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθιμὸς ἀποφαίνεται.
- | | |
|--------------------------|---------------------------|
| † Ἐφέσου Ἀνθιμος. | † Χαλκηδόνος Ἱερόθεος. |
| † Ἡρακλείας Διονύσιος. | † Δέρκων Γερμανός. |
| † Κυζίκου Μελέτιος. | † Θεσσαλονίκης Ἱερόνυμος. |
| † Νικομηδείας Διονύσιος. | † Ἰωαννίνων Ἰωακείμ. |

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ ἐκ Κυδωνιῶν ἐγένετο τοῦ Παρθενίου ὁ διάδοχος, χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Σάμου τῇ 6 Ἰουλίου 1843. Μέρος ἐνεργὸν κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1849 στάσιν λαβῶν ὑπὲρ τοῦ Βογορίδου, τοῦτο μὲν διότι ἦτο εὐηργετημένος ὑπ' αὐτοῦ, τοῦτο δὲ διότι ἐφοβεῖτο μὴ τὰ τῶν δύο προκατόχων αὐτοῦ πάθη, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φιλοχρημάτων σφόδρα ὢν, τοσοῦτο ἀπεχθὴς τοῖς Σαμίοις κατέστη, ὥστε οὐδὲ νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἑδρας αὐτοῦ πρὸς ποιμαντορικὴν περιοδείαν εἰς τὰς διαφόρους κωμοπόλεις τῆς νήσου ἀπετόλμα· ὅθεν καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1852 ἐκ Σάμου καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβῆ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἤθελε κατευνασθῆ ἢ κατ' αὐτοῦ καταφορὰ τῶν Σαμίων. Ἐκπεσόντος δὲ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Στεφάνου Βογορίδου καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἰωάννου Γκίκα διορισθέντος, ὁ Γρηγόριος ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τῷ 1854 εἰς Σάμον· μὴ δεκτὸς ὅμως ὑπὸ τῶν Σαμίων γενόμενος, κατέφυγεν εἰς Πάτμον κάκειθεν ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μετατεθείς δὲ τῇ 11 Ἰουλίου 1855 εἰς τὴν μητρόπολιν Δημητριάδος ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ ἱεράρχου αὐτῆς Γαβριήλ, μητροπολίτου Αἴνου γενομένου, ἀπεβίωσε τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1858 ἐν τῷ χωρίῳ Ἀγυιᾶ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου· αὐτὸν δ' ἐν Σάμῳ διεδέξατο

ΓΑΒΡΙΗΛ Β'. ὁ Σάμιος, γεννηθεὶς ἐν Βαθεῖ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1822. Παιδευθεὶς τὰ τότε διδασκόμενα γράμματα ἐν τοῖς διδασκαλείοις τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἐγένετο ἀδελφὸς τῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐν ἣ καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1837, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεοδοσίου. Διαμείνας δ' ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀντικειμένην ἀσιατικὴν ἡπειρον καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἱεροδιάκονος καὶ διδάσκαλος ἐπὶ τρία μὲν ἔτη ἐν Κερκητζέ, ἐπὶ τέσσαρα δὲ ἐν Μαγνησίῳ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα προσκολληθεὶς ὡς διάκονος παρὰ τῷ Πρεσλάυας Διονυσίῳ, συναπῆλθεν ἐκεῖνῳ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· μὴ δυνάμενος δὲ

νά υπομένη τὰς τῶν Βουλγάρων καταδιώξεις καὶ ἀτασθαλίας κατὰ τοῦ ἱεράρχου Διονυσίου, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆχθη ὡς εἰς τῶν διακόνων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, πατριαρχεύοντος Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου, ἐν ἔτει 1847, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν διαδεξαμένων τὸν Ἀνθιμον πατριαρχῶν Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου καὶ Γερμανοῦ, ὅτε ἀπεχώρησε τοῦ πατριαρχείου μετὰ καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων αὐτοῦ. Ἐπαναβάντος δ' ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου, ὁ Γαβριὴλ προσελήφθη πάλιν ὑπ' αὐτοῦ ὡς διάκονος, ὅτε καὶ ἕξαρχος ἀπεστάλη μετὰ τὴν τοῦ Ξάνθης μητροπολίτου Εὐγενίου ἀποβίωσιν εἰς Ξάνθην δι' ὑποθέσεις τῆς μητροπόλεως ταύτης. Ἐπὶ δεκαετίαν δ' ὅλην ὑπηρετήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὡς τριτεύων, ὡς δευτερεύων καὶ ὡς μέγας ἀρχιδιάκονος, ἐξελέχθη, τοῦ τότε ἱεράρχου Σάμου Γρηγορίου μετατεθέντος, καθ' ἃ προείπομεν, εἰς Δημητριάδα, μητροπολίτης Σάμου καὶ ἐχειροτονήθη πρῶτον μὲν ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ Νύσσης Ἰωαννικίου, εἶτα δὲ καὶ ἀρχιερεὺς, τῇ 13 Ἰουλίου 1855, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρ' αὐτῷ συνοδικῶν καὶ εἰς Σάμον ἀφίκατο ὡς τοιοῦτος τῇ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἐν ἔτει 1862, πατριαρχεύοντος τοῦ Ἰωακείμ Β'. ἐξεδόθη συνταγματικὸν τῆς τάξεως τῶν ὑπὸ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἐπαρχιῶν, καθ' ὃ, οὐδαμῶς ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐπὶ Ἀνθίμου τοῦ Δ'. ἐκδοθείσης συνοδικῆς πράξεως, ἣτις ὠρίζε τὴν στάσιν τοῦ μητροπολίτου Σάμου ἀμέσως μετὰ τὴν τοῦ Δρύστρας, ἡ μητρόπολις Σάμου ἐτάσσετο ὀγδοηκοστή δευτέρα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ὁ ἱεράρχης αὐτῆς ὠρίζετο ὅπως ἔχη στάσιν μετὰ τὸν Κῶου. Τούτου ἕνεκεν προσκληθεὶς ὁ Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου ὡς μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης ἱεραῆς συνόδου, ἀπὸ Μαΐου τοῦ 1864 μέχρι Μαΐου τοῦ 1866, ἤρνησατο νὰ συμμετάσχη τῶν τῆς συνόδου ἐργασιῶν, ἐὰν μὴ πρῶτον ἀπεδίδοτο τὸ δίκαιον τῇ μητροπόλει τῆς Σάμου. Βεβαίως ὁ ἱεράρχης δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῆ προσβολὴν παραπλησίαν γιγνομένην τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, ἣτις καὶ διὰ τὸ ἱστορικὸν ὄνομα, ὃ ἔφερε, καὶ διὰ τὸν τίτλον τῆς ἡγεμονίας, ἐφ' ᾧ ἐσεμνύετο, ἦτο ἀξία μείζονος ἐκτιμῆσεως· ὅθεν καὶ τὸ εὐλογον τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως κατιδὼν ὁ πατριάρχης, ἀπέλυσε τὸ ἐπόμενον πιττάκιον περὶ τῆς τάξεως τοῦ θρόνου τῆς ἐπαρχίας Σάμου (1).

(1) Κατὰ τὸ τελευταῖον συνταγματικὸν τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ Γ'. ἡ

Σωφρόνιος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ρέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐπειδὴ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας, δπέρτιμος καὶ ἔξαρχος κυκλάδων νήσων, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κύριος Γαβριήλ, ἐνδημήσας ἐσχάτως ἐν βασιλευσῆ διὰ προσκλήσεως ἐκκλησιαστικῆς ἐπὶ τῷ συνεδριάξειν ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς ἁγίᾳ συνόδῳ ὡς μέλος αὐτῆς κατὰ τὴν ἐν τῷ κατορισμῷ ὀριζομένην περιοδικὴν αὐτοῦ σειρὰν, ἅμα τῷ ἐμφανισθῆναι συνοδικῶς προὔβαλετο αἰτιώμενος διὰ τὸν ἐπιγεγονότα τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ὑποβιβασμὸν ἐν τῷ συντεθέντι πρὸ δύο χρόνων ἐπὶ τοῦ παραγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν συνταγματῆ, ὡς διαπραχθέντα ἀπ' ἐν-αρτίας τῶν ἐυλόγων καὶ οὐσιωδῶν λόγων, δι' οὗς πρὸ χρόνων, ἀποφάσει ἐκκλησιαστικῆς συνοδικῆς, ἐγένετο ἢ ἀπὸ ἀρχιεπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν ἀνάδειξις καὶ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν κατάταξις τῆς ἐπαρχίας Σάμου· καὶ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὅτε ἡ νῆσος αὕτη, ἀνθ' ὧν ἡξίωται βασιλικῶν χαριστῶν θρόνῳ ἡγεμονικῷ τιμηθεῖσα ὑπὸ ἡγεμόνα χριστιανόν, ὁμογενῆ ἡμῖν, ὀρθόδοξον καὶ πολλοῖς πλουτισθεῖσα προνομίοις πολιτικοῖς καὶ ἀσυνδοσίαις καὶ ἄλλοις ἐξαιρετικαῖς βασιλικῆς ἐννοίας ἐνδειξέσσι, καὶ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, οὐχ ὀπως ἐφάμιλλον ἐνδεικνυμένη καὶ τὴν οἰκίαν φιλοτιμίαν, ἀλλὰ καὶ ἀρχαιοτάτῳ ἐκκλησιαστικῷ ἔθει ἐπομένη, προήχθη εἰς τὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος προβιβασμοῦ τῆς νήσου καὶ ἐπαρχίας ταύτης. Ἐπειδὴ, φάμεν, ἡ αὐτοῦ ἱερότης ταῦτα προβαλλόμενος καὶ τοῖς λόγοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκείνης φιλοτιμίας ἐμμένων καὶ ἐν δειρῷ ποιούμενος τὴν ταύτης κατάργησιν, ἀνέφερε συγχρόνως, ὑπομιμνήσκων καὶ τὴν παρὰ τοῦ ἡδὴ ἐυκλεῶς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς Σάμου διέποντος ὑψηλοτάτου καὶ περιφανεστάτου ἡγεμόνος κυρίου Μιλτιάδου Ἀριστάρχου, υἱοῦ ἡμῖν περιποθήτου ἐν πνεύματι καὶ πρότερον καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πατριαρχείας προσενεχθεῖσαν ἀξίωσιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου καὶ ὑποδεικνύων οὐ μόνον εὐάρεστον λίαν καὶ ἐφετῆν

μητρόπολις Σάμου ἐτέχθη, οὐκ οἶδαμὲν πως, ξέ. ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον διατελούντων σά. ἀρχιερατικῶν θρόνων.

τῆ φιλοκάλω χριστιανικῇ διαθέσει τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαξ ἐπιβραβευθέντων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ διὰ μακροῦ χρόνου ἀναφαιρέτων καὶ καθιερωθέντων ἱερῶν προνομίων τῆς θεοσώστου ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πλεον ἤδη ὑπὲρ ποτε δικαιουμένων ἕνεκα τῆς ὁσημέραι, ἐλέει Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἡγεμονικῆς ἀγρύπνου μερίμνης ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιὰν τῆς κραταιᾶς βασιλείας, κατορθουμένης προόδου καὶ ἐνήμερίας τῆς γῆσου, πρὸς ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν ὠρίμως διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου καὶ ὡς ἐκ τῆς ρύξεως τῆς αὐτοῦ ἱερότητος ἀρερευνήσαντες τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκείνης πράξεως, καθ' ἃ διείληπται, εὔρομεν κατεστρωμένον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κώδιξι γράμμα πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐνεργετήριον, ἐκδεδωμένον ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Ἀρθίου, κατὰ τὸ παρεληλυθὸς αἶμα σωτήριον ἔτος καὶ μῆνα Ἰούνιον, δι' οὗ ἀληθῶς ἡ ἐπαρχία Σάμου κατὰ φιλοτιμίαν ἐκκλησιαστικὴν, συμπαραομαρτοῦσαν ταῖς βασιλικαῖς δωρεαῖς καὶ ἐνεργεσίαις τῆ εἰς ἡγεμονίαν αὐτόνομον ἀνυψωθείση πολιτικῇ καταστάσει τῆς γῆσου ταύτης, προήχθη μὲν καὶ εἰς μητρόπολιν ἀπὸ ἀρχιεπισκοπῆς, τετίμηται δὲ καὶ δι' ἀνωτέρας τάξεως τῷ βαθμῷ, ταχθεῖσα ἀμέσως μετὰ τὴν μητρόπολιν Δρόστρας, ὃν τρόπον καὶ ἐν τῷ ἐν χρήσει ὄντι βαθμολογικῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων ἕκτοτε κατακεχώρισται· ἀ.λ.λ' ἐν τῇ τελευταίᾳ πρὸς διετίας συντάξει καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κώδικος καταστρώσει τοῦ συνταγματίου, καίτοι ἄλλων ἀρχαίων προβιβασμῶν μητροπόλεων ἀφεθέντων ἀθίκτων, κατὰ τὰ περὶ αὐτῶν προεκδεδωμένα συνοδικὰ γράμματα καὶ πιπτάκια, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, ἀγνοηθέν, οὐκ ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τὸ διαληφθὲν ἐκκλησιαστικὸν ἐνεργετήριον γράμμα περὶ τοῦ διὰ τοὺς εἰρημέρους λόγους προβιβασμοῦ τῆς μητροπόλεως Σάμου οὔτε μρεία ὄλως αὐτοῦ φαίνεται γεγενημένη ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ συνταγματίου, δι' ἣν αἰτίαν ἔλαθε καὶ ἐφ' ἡμῖν παραδραμοῦσα ἡ τῆς δικαίας ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας πρώτη ἐκείνη καὶ ἱερὰ καὶ ἐνλογωτάτη πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἀπόφασις. Ἔρθεν τοι ἐπὶ τῇ βάσει, ἣν καὶ ἡμεῖς, κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει, ἀδιάλειπτον διατηρηθῆναι διὰ παντὸς ἐγνωμεν κατ' ὄφειλὴν σεβασμοῦ καὶ ὡς τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐρηρυσμένην ἐν τοιαύταις πολιτικῶν φιλοτιμιῶν περιστάσεσιν, ὅπου καὶ ἱερὸς κανὼν ὁ ις'. τῆς δ'. οἰκουμενικῆς συνόδου διαγορεύει.

« Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαιρίσθη πόλις ἢ αὐθις και-

ρισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω ». Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαιρόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ δ-περσιμῶν, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις Σάμου, κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ προεκδοθέντος τῷ αῶμα σωτηρίῳ ἔτει πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐνεργετηρίου γράμματος, ὑπάρχη καθ' ἃ ἔκτοτε, οὕτω καὶ εἰς τὸ εἶξῃς ἅπαντα τὸν χρόνον καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκεται τεταγμένη τεσσαρακῶστή, ἤτοι μετὰ τὴν μητρόπολιν Δρύστρας, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς μητροπολίται Σάμου ἔχωσι τὴν στάσιν καὶ ἔδραν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συνελεύσεσι καὶ χοροστασίαις ἀπαραλλάκτως δῆλον ὅτι μετὰ τοὺς μητροπολίτας Δρύστρας. Ἐφ' ᾧ καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀποφατικὸν γράμμα, καταστρωθὲν κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπελίθη ἐπιδοθὲν τῷ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτη Σάμου ἀγαπητῷ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ κυρίῳ Γαβριήλ.

αὐξῶν. κατὰ μῆνα Μαΐου.

† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαινεται

† Ἡρακλείας Παράρετος.	† Αἰίου Γαβριήλ.
† Νικομηδείας Διονύσιος.	† Σάμου Γαβριήλ.
† Πόσνας Ἰγνάτιος.	† Σκοπελων Ἰωακείμ.
† Κρήτης Διονύσιος.	† Καστορίας Νικηφόρος.
† Μελερικού Διονύσιος.	† Βελισσοῦ Ἄρθιμος.

Ὁ Γαβριήλ προσεκλήθη τὸ δεύτερον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ τρίτον τότε πατριαρχεύσαντος Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου ἐν ἔτει 1872 ὡς μέλος τῆς ἱεῶς συνόδου· μετέσχε δὲ τῶν ἐργασιῶν τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συγκροτηθείσης αὐτόθι τοπικῆς συνόδου πρὸς κατάκρισιν τῶν ἐθνοφυλετικῶν ἀξιώσεων τῶν Βουλγάρων, καὶ ἐν τῷ Ὁρῷ τῷ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκδοθέντι καὶ κηρύσσοντι σχισματικὴν τὴν ἐν Μεσαχώρῳ Βουλγαρικὴν παρασυναγωγὴν καὶ τοὺς αὐτῇ ἀκολουθοῦντας, φέρεται ὑπογεγραμμένος ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ ὀρίσας ὁμοίως ἀπέγραψεν (1). Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἔξαρχος ὑπὸ τῆς

(1) Πρακτικὰ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος κλπ. σελ. 95.

μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπεστάλη εἰς Κῶν τε ὅπως συμβιβάσῃ τὰς μεταξὺ τοῦ μητροπολίτου Κῶου Κυρίλλου καὶ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἀναφύεισας διαφορὰς καὶ εἰς Κρήνην ὅπως ἐξομαλίσῃ τὰς μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου Κρήνης Ἀμβροσίου καὶ τῶν αὐτόθι χριστιανῶν διενέξεις, ὧν περ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις προφρόνως ἐπέτυχεν· ἐξακολουθεῖ δὲ ἄχρι τοῦ νῦν ποιμαίνων τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον ἐν εἰρήνῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐκκλησίαι καὶ Μοναί.

Ἡ πληθὺς τῶν ἐν Σάμῳ ὑπαρχουσῶν ἐκκλησιῶν τε καὶ παρεκκλησιῶν καὶ τὸ πολὺ τῆς γῆς, ὅπερ αἱ Μοναί κέκτηνται ἐν αὐτῇ, ὡς ἄριστα μαρτυροῦσι τὴν τε ἄκραν τῶν πατέρων ἡμῶν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὰ ἱερά τοῦ κυρίου σκηνώματα ἰσχυρὰ καὶ ἐν αὐτῶν εὐλάβειαν· διότι ὅπου τῆς νήσου καὶ ἂν τις προβῆ, ἐν πεδιάσει τε καὶ ἐν κοιλάσει, παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἀπαντήσῃ πληθὺν ναίσκων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρυχώρων καὶ εὐκτιμένων, ὡς εἶχον ὄλβου καὶ μέσων οἱ κτίτορες αὐτῶν. Πᾶν παράπτωμα καὶ πᾶσα ἀσθένεια ἀνθρωπίνη, κατὰ τὰς τότε ἐπικρατούσας ἰδέας, ἐξιλίσκετο διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἐνὸς ἐκκλησιδίου ἢ διὰ τῆς ἀφιερώσεως ταῖς ὑπαρχούσαις Μοναῖς κτήματός τινος, καὶ πᾶν ἀμάρτημα ἐτύγχανε τελείας παρὰ Θεοῦ ἀφέσεως ἅμα ὡς ὁ αὐτὸ διαπράξας κατέβαλλε τὰ θεμέλια καὶ ἐπέστεγάζε τὸ κτίριον ναίσκου τινὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου ἐκείνου, ὃν ἐθεώρει προστάτην αὐτοῦ ἢ πρὸς ὃν ἰδιόζουσαν ἠσθάνετο εὐλάβειαν· ὅθεν καὶ οἱ ἐκλιπαροῦντες ἄνθρωπον ὅπως ἐπιδαψιλεύσῃται αὐτοῖς εὐποιίαν τινά, ἐχρῶντο τυπικῶς τῇ φράσει *κάμε αὐτὸ τὸ καλὸ καὶ πὲρ πῶς ἔκτισες μὲν ἐκκλησιά.*

Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνέγερσιν τσοούτων τὸν ἀριθμὸν ναῶν συνετέλει καὶ ἕτερόν τι. Ὅπως ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐν Σάμῳ, ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀγίων ἀποδίδεται ἰδιόζουσά τις χάρις καὶ δὴ καὶ ἰδιόζουσά τις δύναμις. Καὶ ὑπὲρ πάντας μὲν τοὺς ἀγίους τιμᾶται ἡ Θεοτόκος καὶ ἄπαυστοι μὲν εἰσιν αἱ αὐτῇ ἀπευθυνόμεναι ἐπικλήσεις, πυκνοὶ δὲ οἱ εἰς τοὺς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς τιμωμένους ναοὺς προσερχόμενοι καὶ ἀπειροπληθῆ τὰ τὴν μνήμην αὐτῆς ἐορτάζοντα ἐκκλησιδία· τῶν δὲ ἄλλων ἀγίων

ὁ μὲν Κοσμάς καὶ ὁ Δαμιανὸς καὶ ὁ Παντελεήμων τιμῶνται ὡς ἰητῆρες παντὸς ἀρρωστήματος, ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τιμᾶται ὡς ἰατρός τῶν ἐκ πυρετοῦ πασχόντων, ὁ δὲ ἅγιος Ἐλευθέριος γεραίρεται ὡς προστάτης τῶν ἐγκυμονουσῶν, ὁ δὲ ἅγιος Ὀνούφριος ὡς ἰατρός τῶν ἀλγούντων τοὺς ὀδόντας, ἡ δὲ ἅγια Παρασκευὴ τιμᾶται ὡς ἰωμένη τὰς παθήσεις τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐπ' ἴσης τὸν ἅγιον Χαρχάλαμπον ἐπικαλοῦνται κατὰ τοῦ λοιμοῦ, τὴν δὲ ἅγιαν Βαρβάραν κατὰ τῆς εὐλογίας· ὅθεν καὶ κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτὴν, εἴτ' οὖν τὴν τετάρτην Δεκεμβρίου, πολλοί, λαμβάνοντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας τρεῖς κολύβων κόκκους, τρώγουσιν αὐτοὺς ἵνα ἐν ἡ περιπτώσει προσβληθῶσιν ἐξ εὐλογίας, τρία μόνον φύματα ἐκβάλωσιν. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ τὸν μὲν ἅγιον Νικόλαον σέβουσιν ἰδίως οἱ ναυτιλόμενοι, τὸν δὲ ἅγιον Τρύφωνα οἱ ἀμπελοουργοὶ ὡς θεραπεύοντα τὰς τῶν ἀμπέλων νόσους τιμῶσι, τὸν δὲ προφήτην Ἥλιον οἱ γεωργοὶ κατὰ τῆς ἀνομβρίας ἐπικαλοῦνται, τὸν δὲ ἅγιον Γεώργιον γεραίρουσιν οἱ βομβυκοτρόφοι ὡς προστάτην τοῦ σηρικκοῦ σκόληκος. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ παθόντες νόσημά τι ἢ φοβούμενοι μὴ τοιοῦτο πάθωσι κατ' εὐχολὴν ὠκοδόμουν ναὸν τινα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου, οὗ τὴν προστατείαν ἐπεκαλοῦντο· ἡ δὲ ἐπέτειος ἑορτὴ ἐκῆστου ναοῦ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστημότητος ἐπανηγυρίζετο καὶ πανηγυρίζεται ἔτι. Ἐν τισὶ χωρίοις κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν οἱ τῆς ἑορταζούσης ἐκκλησίας ἐπίτροποι παρασκευάζουσιν ἐδέσματα ποικίλα καὶ, παρατιθέντες τράπεζαν ἐν τῷ γυναικωνίτιδι, συγκαλοῦσι τοὺς τε ἐνορίτας καὶ πάντας τοὺς συνεχωρίους, οἵτινες αὐτόθι τρώγουσι καὶ πίνουσιν, ἐπικαλούμενοι τὰς εὐχὰς καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ ἑορτάζοντος ἁγίου· καλεῖται δὲ τὸ συμπόσιον τοῦτο *γιορτὴ*. Μετὰ δὲ τὸ φαγητὸν ἐπιτελεῖται λιτανεία, καθ' ἣν ἕκαστος φιλοτιμεῖται νὰ προσενέγκῃ χρηματικόν τι ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας· μείζον δὲ ποσὸν προσφέρουσιν οἱ θέλοντες κατὰ τὴν λιτανείαν νὰ ὑποβάσταςωσι καὶ περιαγάγωσι τὴν τοῦ ἁγίου εἰκόνα.

Οὐ μόνον δὲ κατὰ πολλῶ προγενεστέρως ἐποχάς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔτι χρόνοις οἱ πάντες τῶν αὐτῶν ἐνεφοροῦντο θρησκευτικῶν ἰδεῶν· μέχρι δὲ πρὸ μικροῦ ὁ μόνος καὶ διακαὴς παντὸς Σαμίου πόθος ἦτο νὰ ἀξιωθῇ νὰ προσκυνῆσῃ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ τοῦ τριούτου ἐπιτυγχάνοντες, τὸν τίτλον τοῦ προσκυνητοῦ ἀγαλλόμενοι καὶ βρενθυόμενοι προσελάμβανον, καὶ μακάριοι καὶ εὐδαίμονες ἐλογίζοντο παρὰ πάντων. Ἐγένετο δὲ ἡ ἐκ Σάμου ἀναχώρησις αὐτῶν μετὰ

τὰ πολλῆς τῆς πομπῆς καὶ παρατάξεως, συνοδεύοντος αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ οἴκου μέχρι τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ἐν ἧ ἀνεμέλποντο ὕμνοι εὐχαριστήριοι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας ἄχρι τῆς παραθαλασσίου ἀποβάθρας πλήθους λαοῦ ἐν ἤχῳ κωδῶνων, μετὰ φανῶν καὶ ἐξαπτερύγων καὶ ἱερέων ἐν στολῇ ἐκκλησιαστικῇ ψαλλόντων ἄσματα ἱερά· μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ τιμῆς καὶ ἐπισημότητος ἐγίγοντο δεκτοὶ καὶ ἐν τῇ ἐπανόδῳ αὐτῶν, ὅτε ὕμνοι δοξολογίας ἀνεπέμποντο πρὸς τὸν κύριον, τὸν καταξιώσαντα μερίδα τοῦ λαοῦ τῆς Σάμου ἵνα τὸν πανάγιον προσκυνήσῃ τάφον. Ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς τοιαύτης καταξιούμενοι χάριτος δὲν ἐδείκνυντο ἀναισθητοῦντες ταῖς ἀποδιδομέναις αὐτοῖς τιμαῖς· ἐπὶ τοσοῦτο δ' ἐπεμελοῦντο τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀρετῆς, ὥστε οὐδὲ στατήρος ἔκτοτε ἤπτοντο ἵνα ζυγίσωσι πρᾶγμα τι, τῷ φόβῳ μὴ καὶ ἄκοντες ἤθελον φανῆ ἄδικοι πρὸς τινα.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἀρχαιοτέρα δὲ τῶν ἐν Σάμῳ ἐκκλησιῶν εἶναι ἢ οὐχὶ μακρὰν τῶν Σουρλαίων, παρὰ τῷ ποταμῷ Κερκητίῳ σωζομένη καὶ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου τιμωμένη, κοινῶς δὲ *Παναγία τοῦ ποταμοῦ* καλουμένη καὶ εἰς τὸν ἕκτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, ὡς ἡμῖν φαίνεται, ἀνατρέχουσα· ἀπαντῶσι δὲ καὶ ἕτεραι ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι ἐν ἐρειπίοις, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἐρειπιώδους αὐτῶν καταστάσεως ἄγνωστος ὁ τῆς κτίσεως αὐτῶν χρόνος τυγχάνει. Πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν τοῦ χωρίου Μύλων, ἐν θέσει καλουμένη Νεροτρουβιά, δεικνύνται τὰ ἐρείπια ἀρχαίας ἐκκλησίας, δώδεκα ἐχούσης ἀψίδας, ἐξ οὗ καὶ *Δώδεκα Πόρται* αὕτη ὀνομάζεται, πλάτους μὲν ἕξ μέτρων καὶ ἐξήκοντα ἑκατοσιῶν, μήκους δὲ πεντεκαίδεκα γαλλικῶν μέτρων, καὶ ἄλλης ἐκκλησίας ἐχούσης πεντήκοντα μέτρων μήκος καὶ ἑνεκακαίδεκα πλάτος, *Παληοκκλησιὰ* δὲ τανῦν καλουμένης· πλησίον δὲ τοῦ χωρίου Μαυρατζαίων ἐν θέσει Γκιόνιδαις εὔρηται ἑτέρα τοιαύτη *Φραγκοκκλησιὰ* παρὰ τῶν πολλῶν λεγομένη. Ὀικοδομήθη ἄρα γε αὕτη ὑπὸ τῶν Γενοουησίων δεσποτῶν τῆς Σάμου ἢ ὑπὸ τῶν Σαμίων κτισθεῖσα, κατελήφθη ἐν καιρῷ τῆς τῶν Γενοουησίων δεσποτείας ὑπ' αὐτῶν καὶ μετετράπη εἰς ἐκκλησίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ δόγματος; Περὶ τούτου οὐκ ἔχομεν ὠρισμένως τί νὰ εἴπωμεν. Ἐπ' ἴσης πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μύλων σώζονται τὰ ἐρείπια ἀρχαίας ἐκκλησίας, πεντήκοντα μὲν μέτρων μήκος, εἴκοσι δὲ μέτρων πλάτος ἐχούσης· ἀλλὰ ἀρχαία εἶναι καὶ ἡ ἐν Ὀπισθοκάμπῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τιμωμένη ἐκκλησία. Τῶν δὲ μετὰ τὸν τελευταῖον ἀνοικισμὸν τῆς νήσου ἐγερθεῖσῶν ἐκκλησιῶν ἀρ-

χαιότεραι εἶναι, ὅσον ἡμεῖς οἶδαμεν, αἱ ἔξωθεν τῆς Χώρας ὑπάρχουσαι, ἢ τε ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου τιμωμένη καὶ ἔτος οἰκοδομῆς τὸ 1605 καὶ ἢ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμωμένη καὶ ἔτος οἰκοδομῆς τὸ 1608 φέρουσα.

Ἡ καταστατικὴ τῶν ἐν Σάμῳ ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν δείκνυσιν ὅτι ἐν Σάμῳ ὑπάρχουσι τοιαῦται ἐβδομήκοντα καὶ ὀκτώ· πρὸς δὲ ταῖς δέκα ἐννέα μετόχια καὶ πλείονα τῶν χιλίων παρεκκλησιῶν. Ἀλλὰ περὶ τῶν τελευταίων τούτων μάταιον νὰ ἐνδιατρίψωμεν νομιζόντες, θέλομεν περιορισθῆ εἰς μόνας τὰς ἐνοριακὰς ἐκκλησίας καὶ μετόχια καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ὑπηρετοῦντας κληρικούς.

Τὴν ἰδιάζουσαν εὐλάβειαν τῶν Σαμίων εἰς τὴν Θεοτόκον μαρτυρεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς τιμωμένων ἐνοριακῶν ναῶν. Ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα καὶ ἐννέα ἐν Σάμῳ τοιούτων, εἴκοσι καὶ τρεῖς εἶναι ἀνατεθειμένοι τῇ Θεοτόκῳ, ἤτοι πεντεκαίδεκα ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς, τρεῖς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν εἰσοδίων αὐτῆς, τρεῖς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὡς ζωοδόχου πηγῆς, εἰς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν γενεθλίων καὶ ἕτερος ἐπὶ τῷ τοῦ εὐαγγελισμοῦ αὐτῆς. Ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς ναοῖς τούτοις καταλέγονται ἐπ' ἴσης πέντε ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ὧν τέσσαρες ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς γεννήσεως καὶ ἕτερος ἐπὶ τῇ τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ, καὶ τρεῖς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος· τῶν δὲ ἁγίων μείζονος σεβασμοῦ ἀπολαύει ὁ ἅγιος Γεώργιος, τιμώμενος δι' ὀκτὼ ἐνοριακῶν ναῶν, μεθ' ὧν οἱ ἅγιοι Νικόλαος καὶ Δημήτριος, τιμώμενοι ἕκαστος διὰ πέντε ναῶν, μετ' αὐτοὺς δὲ τιμῶνται διὰ τριῶν ναῶν ἕκαστος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ ὄσιος Ἀντώνιος καὶ ἡ ὁσία Παρασκευή. Διὰ δύο ἐπ' ἴσης ναῶν τιμᾶται ὁ προφήτης Ἡλίας, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ θεολόγος, οἱ Ταξιάρχαι, ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ὁ ἅγιος Σπυρίδων, ἡ ἁγία Ἄννα, ἡ ὁσία Ματρώνη καὶ ἡ ὁσία Πελαγία· ἐπὶ τέλους ἀνά εἰς ἐνοριακὸς ναὸς εὐρηται ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου καὶ Παντελεήμονος. Τῶν δὲ δέκα ἐννέα ἐνοριακῶν μετοχίων ἐπ' ἴσης ἔνδεκα τιμῶνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Παναγίας, ἤτοι πέντε ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως, τρία ἐπὶ τῇ τῆς γεννήσεως καὶ δύο ἐπὶ τῇ τοῦ εὐαγγελισμοῦ αὐτῆς, πρὸς δὲ ἓν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὡς Μυρτιδιωτίσσης καὶ ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Σταυροῦ· τὰ δὲ λοιπὰ μετόχια τιμῶνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, Θεοδώρου, Ἰωάννου θεολόγου, Ἰωάννου προδρόμου, Νικολάου, Κωνσταντίνου καὶ Χαρχάμπους.

Ἡ δὲ διοίκησις τῶν ἐνοριακῶν ναῶν εἶναι τοιαύτη. Κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐκάστου ἔτους πᾶς δήμαρχος αὐτοδικαίως συγκαλεῖ τὸ συμβούλιον τοῦ κατ' αὐτὸν δήμου καὶ διὰ πρᾶξεως ὑποβάλλει τῇ κυβερνήσει τρία ὀνόματα δι' ἕκαστον τῶν ἐν τῷ δήμῳ ἐνοριακῶν ναῶν ἐκ τῶν ἐνοριτῶν αὐτοῦ ὅπως διορισθῶσιν ἐπίτροποι ἐπὶ ἕν ἔτος τοῦ ναοῦ αὐτοῦ· ἡ δὲ κυβερνήσις δι' ἡγεμονικοῦ Διατάγματος διορίζει τοὺς ἐπιτρόπους, ὧν εἷς, ὑποδεικνυόμενος ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἐκτελεῖ χρέη ταμίας. Οἱ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίτροποι καθήκον ἔχουσι νὰ ἐποπτεύωσι τὴν εὐκοσμίαν αὐτῶν, φροντίζωσι περὶ παντὸς ὃ τι συντείνει εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ ὠφέλειαν αὐτῶν καὶ ἐνεργῶσι διὰ τοῦ ταμίας τὴν τῶν προσόδων εἰσπραξίν καὶ τὴν τῶν ἀπαραιτήτων δαπανῶν ἔκτισιν· ἀπηγορευμένον ὁμῶς αὐτοῖς διατελεῖ νὰ ἐπιχειρῶσιν ἐπισκευὰς ἢ ἄλλας οἰκοδομὰς καὶ προβαίνωσιν εἰς ἀγοράς ἢ ἐκποιήσεις πραγμάτων ἢ εἰς μεγάλας δαπάνας ἄνευ προηγουμένης ἀποφάσεως τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ ἐγκρίσεως τῆς κυβερνήσεως, τῶν παραβατῶν τῆς διατάξεως ταύτης ἀπολυομένων τῆς θέσεως ἐπιτρόπου καὶ ὑποχρεουμένων διοικητικῶς εἰς τὴν ἀπότισιν πάσης δαπάνης καὶ ἀποζημιώσεως.

Οἱ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίτροποι ὀφείλουσι νὰ ἐκτοκίζωσι τὰ χρήματα αὐτῶν εἰς ἀξιοχρεα πρόσωπα καὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων κτημάτων, συναινέσει τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου· περὶ τοῦ ἀξιοχρέου δὲ τῶν δανειζομένων καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ὑποθηκευομένων κτημάτων ὑπεύθυνοί εἰσι διὰ τῆς ἑαυτῶν περιουσίας οἱ τὸ δάνειον δόντες ἐπίτροποι. Ἐὰν δὲ ὑπαρχόντων χρηματικῶν κεφαλαίων ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐπίτροποι δὲν εὐρίσκωσι πρόσωπα ἀξιοχρεα πρὸς ἐκτοκισμόν αὐτῶν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλουσι νὰ ἀποστέλλωσι ταῦτα εἰς τὸ γενικὸν τῆς νήσου ταμεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ μένουσι κατατεθειμένα μέχρι οὗ εὐρεθῆ τρόπος νὰ δικτεθῶσι τὰ χρήματα ἐπωφελῶς διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἣ ἀνήκουσιν. Οἱ δὲ παρὰ τὰ ἀνωτέρω διαγραφόμενα κατακρατοῦντες ἐκκλησίας χρήματα ἐπίτροποι τιμωροῦνται διὰ προστίμου διακοσίων πενήτηκοντα μέχρι πεντακοσίων γροσίων ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ἀφαιρουμένων ἀπ' αὐτῶν σύναμα καὶ τῶν χρημάτων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ κατατιθεμένων ἐν τῷ γενικῷ ταμείῳ.

Ὁ ἐκ τῶν ἐπιτρόπων διοριζόμενος ταμίας καθήκον ἔχει νὰ εἰσπράττη τὰ εἰσοδήματα καὶ τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων τῆς ἐκκλησίας ἐγκαίρως, ἐκτίνη τὰς δαπάνας καὶ κρατῆ τακτικὸν λογαριασμόν, ἐγγράφων πάσας τῆς ἑαυτοῦ διαχειρίσεως τὰς πράξεις ἐν βιβλίῳ ἡριθμημένῳ

καὶ μονογεγραμμένῳ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διοικητικοῦ Γραφείου· δ-
φείλει δὲ διὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένας πληρωμὰς νὰ λαμβάνη ἀπο-
δείξεις, ἐλλείψει τῶν ὁποίων αἱ πληρωμαὶ δὲν ἀναγνωρίζονται ὡς γενό-
μεναι, ἐπιβαρύνουσι δὲ ἀτομικῶς αὐτὸν καὶ μόνον.

Οἱ ἐπίτροποι καὶ πάντες οἱ διαχειρισταὶ τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν ὀ-
φείλουσιν ἐν τῇ λήξει Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἀνυπερθέτως νὰ δίδω-
σι λόγον τῆς ἑαυτῶν διαχειρίσεως ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δημοτικοῦ
συμβουλίου, ὑποβάλλοντες αὐτῷ τοὺς λογαριασμοὺς μετὰ τῶν σχετι-
κῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων· ἐπεξεργαζόμενον δὲ τὸ δημοτικὸν
συμβούλιον αὐτοῦς, ὑποβάλλει εἰς διπλοῦν ὑπὸ τῆ ἐξελέγξει καὶ ἐπικυ-
ρῶσει τῆς κυβερνήσεως. Ἐὰν δὲ οἱ ρηθέντες ἐπίτροποι καὶ διαχειρι-
σταὶ τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, λήξαντος τοῦ Ἀπριλίου, ἤθελον ἀνα-
θάλει τὴν ἐτησίαν λογοδοσίαν αὐτῶν καὶ ἐξακολουθήσει ἐνεργοῦντες
καὶ πέραν τοῦ Ἀπριλίου τὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἔργα, καταδιώκονται ποι-
νικῶς ὡς παρανόμως εἰσπράσσοντες δημόσια χρήματα, ἀποβαλλόμενοι
συγχρόνως καὶ τῆς ἐπιτροπείας, πᾶσα δὲ πρᾶξις, παρ' αὐτῶν ἐνε-
ργουμένη, θεωρεῖται ἀνίσχυρος καὶ ἄκυρος, ἐκτὸς ἐὰν διορισθῶσι καὶ
πάλιν μετὰ τὴν ἐξέλεξι τῶν λογαριασμῶν αὐτῶν ἐπίτροποι. Εἰς τὴν
αὐτὴν ποινικὴν καταδίωξιν ὑπάγεται καὶ ὁ ἀναλαμβάνων καθήκοντα
ἐπιτρόπου ἢ διαχειριστοῦ περιουσίας, χωρὶς νὰ ἔχη δι' ἡγεμονικοῦ
Διατάγματος διορισμὸν πρὸς τοῦτο. Οἱ δ' ἐφημέριοι τῶν ἐκκλησιῶν,
προκειμένης ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως, προσκαλοῦνται μὲν εἰς τὰς συ-
σκέψεις τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ γνωμοδοτοῦσιν, ἀλλὰ ψῆφον
δὲν ἔχουσιν ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτοῦ· περὶ δὲ τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλη-
σιῶν ἰκανὰ ταῦτα.

Τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἰδίχ κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν χρόνους, ἦτο ἐν
Σάμφ λιαν σεβαστόν, δέον δέ, ἀληθείας χάριν, νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι
οἱ τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο περιβαλλόμενοι, ἀνύκοντες ταῖς πρώταις καὶ εὐ-
πορωτέραις ἐκάστου χωρίου οἰκογενείαις, ὑπὸ ζυγῷ γάμου διατελοῦν-
τες καὶ ὁμοχωρῖται καὶ οἰκείοι ὄντες ἐκείνων, οὕς ἐκαλοῦντο νὰ ποι-
μάνωσιν, ἐφιλοτιμοῦντο ὅσον ἐνῆν νὰ φανῶσιν ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς
αὐτῶν ὁ δὲ αὐστηρὸς βίος καὶ τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ πολιτεύματος τῶν
κληρικῶν τῆς Σάμου δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τῶν κατὰ διαφόρους
ἐποχὰς τὴν νῆσον ταύτην ἐπισκεψαμένων ξένων, ὧν τινες, συγχρίνοντες
αὐτοὺς πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, δὲν ἔλειψαν νὰ
κηρύξωσιν αὐτοὺς πολλῶ ἐκείνων ὑπερτέρους, εἰ καὶ ἄλλως διετέλουν

παιδείας ἄγευστοι καὶ ἀμύητοι οὐ μόνον θεολογίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πρώτων αὐτῶν τῆς μαθήσεως στοιχείων. Ὁ ἱερεὺς ἦτο ὁ σύμβουλος καὶ παρήγορος πάντων τῶν συμβουλῆς τινος δεομένων, ὁ μεσάζων πρὸς συνδιαλλαγὴν καὶ εἰρήνευσιν πάντων τῶν τυχόν διχονοοῦντων καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐριζόντων, ὁ δημόσιος μνήμων καὶ γραφεύς, ὁ συντάστων, καὶ οἷα σύνταξις; τὰ προικοσύμφωνα, τὰς διαθήκας, τὰ ὁμολογια καὶ πᾶν ἐν γένει ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ἔγγραφον. Ὁ ἱερεὺς οὐ μόνον ἀνεκαίνιζε τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ συνέδεεν αὐτὸν τῇ κοινωνίᾳ διὰ τοῦ γάμου, ἀνεκούφιζεν ἐν τῇ ἐπιθανατίῳ κλίνῃ τὰς ὀδύνας αὐτοῦ διὰ τῶν παρηγόρων τῆς θρησκείας λόγων, συνώδευεν αὐτῷ ἐν εὐχαίς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ κατοικίας καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἦτο ὁ ἐν πάσῃ οἰχθῆποτε περιστάσει αὐτοῦ ἀφιλοκερδῆς βοηθὸς καὶ εἰλικρινῆς φίλος.

Ἐν προγενεστέροις χρόνοις ὀλίγα ἀπητοῦντο διατυπώσεις πρὸς χειροτονίαν ἱερέως· ἐπ' ἐσχάτοις ὅμως διὰ νόμου καθωρίσθησαν τὰ προσόντα, ἃτινα δέον νὰ ἔχη ὁ προτιθέμενος νὰ ἱερωθῇ, καὶ αἱ διατυπώσεις, αἷς ὀφείλει νὰ ὑποβληθῇ ὁ τοιοῦτος προηγουμένως. Κατὰ τὸν ρηθέντα νόμον, ὅσακις ἐνορία τις ἔχει ἀνάγκη ἱερέως, ὑποδεικνύει δι' ἀναφορᾶς τῶν ἐνοριτῶν τὴν τοιαύτην ἀνάγκην τῷ δημάρχῳ, ὅστις συγκαλεῖ τὸ κατ' αὐτὸν δημοτικὸν συμβούλιον ὅπως διασκεφθῇ ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ἐκείνης, ἐν ἣ ὄνομα προτείνεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου ἱερέως, ὃν οἱ ἐνοριταὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ χειροτονηθῇ. Ἴνα ὑποδειχθῇ δέ τις ὑποψήφιος ἐφημέριος, δέον νὰ ἦναι πολίτης Σάμιος, ἡλικίας εἴκοσι πέντε μὲν ἐτῶν ἂν πρόκειται νὰ προχειρισθῇ μόνον διάκονος, τριάκοντα δὲ ἂν πρόκειται νὰ προχειρισθῇ πρεσβύτερος, νὰ ἀπολαύῃ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως τῶν ἑαυτοῦ συμπολιτῶν διὰ τὴν ἀνεπίληπτον αὐτοῦ διαγωγὴν, νὰ ἐπίσταται καλῶς ὅπως ἀναγινώσκη, νὰ ἦναι εἰδήμων τῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῶν τύπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, νὰ ἔχη ἐτήσιον καθαρὸν εἰσῶδημα ἑξακοσίων τοῦλάχιστον γροσίων καὶ ἐπὶ τέλους νὰ μὴ ἦναι ὀφειλέτης ἢ ἐγγυητῆς ὑπὲρ ὀφειλέτου καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑποκείμενος ταῖς συνεπέαις τῆς καταδιώξεως πρὸς ἕκτισιν οἰουδήποτε χρέους.

Ἐπιδοκιμασθεῖσης τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑποψηφίου ἐφημερίου, ὁ δήμαρχος διαβιβάζει τὴν τῶν ἐνοριτῶν ἀναφορὰν μετὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς πράξεως τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῇ κυβερνήσει, ἣτις, ἀφ' οὗ καὶ ἄλλοθεν βεβαιωθῇ ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη χειροτονίας ἐφημερίου ἐν τῷ χωρίῳ

ἐκείνῳ, παραπέμπει τὰ ἔγγραφα εἰς ἰδικὴν ἐπιτροπείαν, ὑπὸ τῆ προεδρείᾳ τοῦ μητροπολίτου διατελοῦσαν καὶ ἐξ ἐνὸς ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου τῆς μητροπόλεως συγκειμένην, ἵνα ἐξετάσῃ τὸν ὑποψήφιον ἂν κέκτηται τὰ διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα προσόντα. Ἐάν ἡ ἐπιτροπεία εὖρη αὐτὸν κεκτημένον ταῦτα, ἐξαγγέλλει ἐγγράφως τοῦτο τῆ κυβερνήσει, ἣτις παραπέμπει πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τῷ μητροπολίτῃ ὅπως προβῆ εἰς τὴν κανονικὴν τοῦ ὑποψηφίου χειροτονίαν, μεθ' ἣν οὗτος λαμβάνει κατοχὴν τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ. ἂν δὲ τούναντίον ἡ ἐπιτροπεία κρίνῃ αὐτὸν ἀνάξιον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιστρέφει τὰ ἔγγραφα τῆ κυβερνήσει μεθ' ἑτέρου, ἐν ᾧ ἐκτίθενται οἱ λόγοι, δι' οὓς ὁ ὑποψήφιος δὲν κρίνεται ἀξίος τῆς ἱερωσύνης, ἡ δὲ κυβέρνησις ἐπιστρέφει τὰ ἔγγραφα τῷ δημάρχῳ ὅπως οὗτος φροντίσῃ περὶ εὐρέσεως καταλλήλου ὑποψηφίου.

Αἱ περὶ ἐφημερίων τοιαῦται τοῦ νόμου διατάξεις εἰσὶν ὄντως σοφαὶ καὶ τῷ πνεύματι τῶν ἀποστολικῶν κληόνων καὶ τῶν παραδόσεων συνάδουσαι· καὶ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν ὅτι αὗται δὲν τηροῦνται ἀκριβῶς πάντοτε, αἱ δὲ συμπάθειαι, αἱ ἐχθρότητες καὶ ὁ φατρισμός καὶ πέραν τοῦ τῶν ἐκκλησιῶν οὐδοῦ ἐνίοτε χωροῦσιν. Ὅθεν καὶ οὐχὶ σπανίως εἶδομεν χειροτονουμένους ἱερεῖς ἄνδρας οὐ μόνον τὰ πλεῖστα τῶν ἀνωτέρω διαγραφομένων προσόντων μὴ ἔχοντας, ἀλλὰ οὐδεμιᾶς ὑπολήψεως καὶ τιμῆς ἀπολαύοντας, εἰς αὐτὰ δὲ τῆς κοινωνίας τὰ κατώτατα στρώματ' ἀνήκοντας. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις ἐξέπεσε λίαν καὶ, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, βλέπομεν τοὺς μὲν μαθήσεώς τινος ἢ ἀγωγῆς ἢ περιουσίας εὐμοιροῦντας ἀποδιοπομπομένους αὐτό, ἐπιζητοῦντας δὲ τὴν ἱερωσύνην μόνους τοὺς ἀμαθεῖς καὶ φυγοπόνους καὶ ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνωσι μὴ ἔχοντας. Ἡ λυπηρὰ αὕτη κατάστασις δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ οὔτε εἰς τοὺς συνιστῶντας τοὺς τοιοῦτους ὑποψηφίους οὔτε εἰς τοὺς χειροτονοῦντας αὐτούς, ἀλλὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τροπῆς, ἣν ἡ καθ' ἡμᾶς κοινωνία ἔλαβε κατ' ἀντιπεπονηθὸτα λόγον ἐκείνης, ἐν ἣ τὸ πρὶν ἔβαινε, δῆλον ὅτι εἶναι φυσικὴ συνέπεια τοῦ πνεύματος τοῦ ἐμφοροῦντος σήμερον τοὺς πλείους τῶν ἀνθρώπων. Ἄφ' οὗ τῶν εὖ ἡγμένων οὐδεὶς ὀρέγεται τῆς ἱερωσύνης, ἀφ' οὗ τῆ τῶν λογίων ἱερέων ἐλλεῖπει κινδυνεύουσι νὰ κλεισθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι, μεμπτέοι ἄρχ γε εἶναι οἱ τε πρὸς χειροτονίαν συνιστῶντες ἄνδρες, μὴ τὰ προσήκοντα προσόντα ἔχοντας, οἱ τε ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς; Ἐσκέφθη ποτὲ

ἡ πολιτεία περὶ διχπλάσεως κλήρου εὐπαιδευτοῦ, σεμνοῦ, σεβαστοῦ; Ἐμερίμνησέ ποτε περὶ ἐξευρέσεως πόρων ὅπως ἀξιοπρεπῶς οὗτος συντηρῆται;

Καὶ ὅμως αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς δύναται τῇ κοινωνίᾳ νὰ παράσχη ἱερεὺς παιδείας γεγευσμένος καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ κατανοῶν, οὔτε σμικραὶ οὔτε ἀσήμαντοι εἶναι. Ἀπὸ πόσων φαύλων πράξεων δύναται νὰ ἀποτρέψῃ ἐν ταῖς ὁρμαῖς αὐτοῦ τὸν ἄνθρωπον προτροπὴ καὶ νοθεσία ἐκ στόματος ἱερέως ἐξερχομένη; Ἀπὸ ποίων πεσημμάτων ὀλεθρίων δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ λόγος μελίχιος, φωνὴ πατρικὴ ἐνὸς ἱερέως; Ποῖον βάλσαμον παραμυθίας δύναται νὰ ἐνσταλλάξῃ εἰς καρδίαν τραυματισθεῖσαν ἐκ περιπετειῶν τοῦ πολυταράχου τούτου βίου ἢ γλυκεῖα τοῦ ἱερέως λαλιά; Ὅποιαν συνελόντι εἰπεῖν ἐπιροὴν πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀρετῆς ἐν γένει, πρὸς ἀποτροπὴν τῆς κακίας καὶ τῶν φαύλων πράξεων, δύναται νὰ ἔχη ὁ εὐμαθὴς ἱερεὺς; Ἄλλὰ λυπηρὸν εἰπεῖν ὅτι τὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας ἢ καθ' ἡμᾶς κοινωνία ἐν μοίρᾳ ἐλαχίστῃ τίθησι καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀνθρωπότητος φαίνεται ἐπιζητούσα ἐκ μόνου τοῦ τιμωροῦ τῶν ἀδικημάτων νόμου, ὡς εἰ τοὺς ἰθύνοντας τὴν πολιτείαν λανθάνῃ τὸ σοφὸν τῆς ἀρχαιότητος λόγιον ἀφοβία μεγίστη τὸ φοβεῖσθαι τοὺς νόμους.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τίς στέργει νὰ γείνη ἱερεὺς ἐν Σάμῳ, ἀφ' οὗ αἱ ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπαγγέλματος πρόσοδοι τυγχάνουσιν εὔσαι τοσοῦτον εὐτελεῖς, ὥστε ἐὰν μὴ κτᾶται οὗτος ἰδίαν περιουσίαν ἢ ἐτέρους πόρους, ἀδύνατον εἶναι ἐκ τῶν τῆς ἱερωσύνης προσόδων νὰ συντηρήσῃ ἑαυτὸν τε καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ; Τίνες δὲ εἶναι αἱ πρόσοδοι αὗται; Παρ' ἐκάστου οἰκογενειάρχου, ἐνορίτου αὐτοῦ, ὁ ἱερεὺς λαμβάνει ἐτησίως γρόσια πέντε, ὧν τὰ μὲν δύο καὶ ἡμισυ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, τὰ δὲ ἀπολειπόμενα τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα· πλὴν δὲ τοῦ ἐνιαυσίου τούτου ἐπιδόματος ἔχει τὰ λεγόμενα τυχηρά, ἧτοι τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν λειτουργιῶν, ἐκ τῶν ἀγισμῶν, τῶν εὐχελαίων, μερίδων, βαπτίσεων, γάμων, ἐνταφιασμῶν καὶ τῶν τοιούτων. Ταῦτα δὲ εἰσι κατὰ προαίρεσιν ἐκείνων, οἷς ὁ ἱερεὺς παρέχει τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ· συνήθως ὅμως ἐν τοῖς μικροῖς χωρίοις διὰ μὲν τᾶλλα οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν ἕν γρόσιον μέχρι δύο καὶ ἡμίσεος μεθ' ἐνὸς ἄρτου καὶ μεθ' ἐνὸς κηρίου· γάμου δὲ τελουμένου ἐκτιθέασιν δίσκον, ἐν τῷ ὁποίῳ τῶν κεκλημένων ἕκαστος ρίπτει ὃ τι ἂν βούληται, τοῦ νυμφίου πρώτου προσφέροντος

δέκα γρόσια, εἰς δὲ τὰς νεκρωσίμους τελετὰς λαμβάνουσι δύο καὶ ἡμισυ μέχρι πέντε γροσίων. Ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὅμως ὡς καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις χωρίοις αἱ πρὸς τοὺς ἐφημερίους εἰσφοραὶ εἰσι δαψιλέστεραι κατὰ σχέσιν τῆς εὐπορίας τῶν ἐχόντων ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἐθιμον ἀρχαῖον ἐπεκράτει μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἅμα ἐκτίζετο ναῖσκος τις καὶ ἐζητεῖτο ἢ πρὸς τοῦτο ἀρχιερατικὴ ἀδεια, ὁ ἱεράρχης νὰ προτρέπη τὸν εὐσεβῆ κτίτορα ὅπως ἀφιερῶσῃ τὸν ναῖσκον εἴτε εἰς τὴν μητρόπολιν εἴτε εἰς τινὰ Μονήν· οἱ πλείστοι ὅμως προϋτίμων, χαριζόμενοι τῷ ἀρχιερεῖ, νὰ ἀφιερῶσωσι τῇ μητροπόλει μᾶλλον τὸν ναῖσκον, ὅθεν καὶ αἱ Μοναὶ ὀλιγίστους τοιούτους κέκτηνται. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς, μὴ δυνάμενος νὰ στέλλῃ κατ' ἔτος πανταχοῦ ἱερεῖς ἵνα λειτουργῶσιν ἐν τῇ ἑορτῇ ἐκάστου τῶν ναῶν καὶ συνάζωσιν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν προσφερόμενα, ἐξέδιδεν ἐπὶ ὠρισμένῳ τιμῆματι τὴν ἐπικαρπίαν τῶν ναῖσκων εἰς τοὺς ἐφημερίους ἱερεῖς τῆς νήσου, ἐκράτει δὲ δι' ἑαυτὸν μόνους ὅσους ἔκρινεν ὅτι γενναῖον ἀποφέρουσιν εἰσόδημα· ἡ τοιαύτη δ' ἔκδοσις ἴσχυεν ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἔμενεν ἐν Σάμῳ, διότι, αὐτοῦ μετατιθεμένου ἢ ἀποβιοῦντος, ὁ νέος ἀρχιερεὺς ἐξέδιδεν αὐτῆς τὴν τῶν ναῖσκων ἐπικαρπίαν εἰς ἑτέρους ἱερεῖς, εἰσπράστων προκαταβολικῶς τὸ τῆς ἐκδόσεως τίμημα. Ἄλλ' ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν τὸ τοιοῦτο ἔθιμον κατηργήθη καὶ οἱ ναῖσκοι, διανεμηθέντες ταῖς ἐνορίαις ἐκάστου δήμου, ἀνήκουσιν αὐταῖς, οἱ δ' ἐφημέριοι νέμονται τὰς προσφορὰς τὰς διδομένας ἐν τῇ ἑορτῇ ἐκάστου ἀγίου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἐνοριῶν· καθ' ἃ δὲ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, οἱ ἐφημέριοι ἐκτίνουσι τῷ ἀρχιερεῖ ἐφ' ἅπαξ μὲν κατὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ ἔλευσιν αὐτοῦ γρόσια ἑκατὸν δέκα, ἐτησίως δὲ ἐμβατίκιον γρόσια δέκα.

Οἱ Σάμιοι ἀπηλλαγμένοι τοῦ παρ' ἄλλοις ἀγρίου θρησκομανοῦς φανατισμοῦ, διατελοῦσιν ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐσεβεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι πρὸς τὸ πάτριον θρήσκευμα. Κατὰ τοὺς προγενεστέρους μάλιστα χρόνους τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐδέσποζε παντὸς ἄλλου, οὐδεμία δὲ πράξις ἐγένετο ἄνευ προηγουμένης ἐπικλήτεως τῆς ἐξ ὕψους βοήθειας, ἄνευ προσευχῆς καὶ δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ εὐδώσεως αὐτῆς. Καθ' ἐκάστην πρωΐαν, πρὶν ἢ ἐπιλησθῶσι τῶν ἑαυτῶν ἔργων μετέβαινον εἰς τὸν ἐνοριακὸν αὐτῶν ναὸν καὶ, ἀφ' οὗ ἤπτον κηρίον πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ ἀγίου, ὃν ἔσεβον, ἀπηθύονον βραχεῖαν τινὰ πρὸς τὸν Ὑψίστον δέησιν, μεθ' ἣν ἀπῆρχοντο εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. Οὐδέποτε τῇ κυριακῇ ἢ ἐν ἑορτατίμῳ ἡμέρῃ ὤκνουσαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν ἐκκλη-

σίαν και παραστῶσιν εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν, μεθ' ἣν, ἐξερχόμενοι ἐν τῷ προνόμῳ, ἀνέμενον ὅπως λάβωσι τὴν εὐλογίαν τοῦ ἱερέως αὐτῶν και εἶτα ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ ὄρκος, ἡ βλασφημία, τὸ ψεῦδος ἐθεωροῦντο πράγματα βδελυκτὰ και ὁ τοῦ Κυρίου φόβος ἠνάγκαζε τοὺς πάντας νὰ ἀποφεύγῃ τὸ ἄδικον και πᾶσαν κακὴν πράξιν. Ὅθεν και ὅτε τις ἀπέβαλλε τυχαίως πράγμα τι, διεκήρυσσε τὴν ἀπώλειαν, προσκαλῶν τὸν εὐρόντα νὰ ἀποδώσῃ αὐτό, διότι ἔμελλε νὰ ριφῇ τὰ κουκιά εἰς τὸ καρδύλι τῆς Παραγίας, ὁ δὲ εὐρών ἐσπευδε παραχρῆμα νὰ φέρῃ τὸ ἀπολεσθὲν εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ, διότι εἶχε τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἐάν ἐκράτῃ τὸ ξένον πράγμα, θὰ ἐφούσκωνε σὰν τὸ κουκί. Ἐτερος τρόπος, δι' οὗ ὁ ἀπολέσας τι ἀνεύρισκεν αὐτό, ἦτο τὸ κοιὸν ἀνάθεμα. Δῆλον ὅτι ἐν ἡμέρᾳ ἐορτασίμῳ ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν φιάλην οἰνοπνεύματος και μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας, πρὸ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἰστάμενος, προσέφερον ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐξερχομένων ποτήριον πλήρες ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος, ὅπερ πίνων ἐκεῖνος, ἔλεγεν ἀνάθεμα τὸν ποῦ τὸ κλεψεν. Ὅθεν και ὁ τὸ ἀπολεσθὲν εὐρών, τὸ κατ' αὐτοῦ ἀπαγγελλόμενον γενικὸν ἀνάθεμα φοβούμενος, ἐπέστρεφε μυστικῶς τῷ τρόπῳ τὸ ξένον πράγμα (1). Ἄλλ' ὑπὲρ ἄλλο ὁ ἀφορισμὸς ἦτο ἀντικείμενον ἀληθοῦς τρόμου και ἡ ἀπειλή θὰ σε ρίξω ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ὠμόφορο ἐπανήγαγε πάντα ἄδικον και πλεονέκτην εἰς αἰσθήματα

(1) Ἀναθέματα συνεχῶς ἐποίουν οἱ Σάμιοι εἴτε κατὰ τῶν ἐν δημοσίαις θέσεσιν ἀλλοδαπῶν και ἐγχωρίων, ὁσάκις ἐδείκνυντο παρανομοῦντες και καταπιέζοντες τὸν λαόν, εἴτε κατὰ παντὸς ἄλλου κοινῆς ζημίας και βλάβης παραιτίου γενομένου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ λαός, ἀυθόρμητος συνερχόμενος ἐν μέρεσι, δι' ὧν διήρχοντο συνεχέστερον ἄνθρωποι, ἔρριπτεν ἀνὰ ἓνα λίθον ἕκαστος, ἐπιφωνῶν ἀνάθεμα τὸν δεῖνα πᾶς δὲ διαβάτης, βλέπων τὸν σωρὸν τῶν λίθων, ἔρριπτε και αὐτὸς ἴδιον λίθον ἐπὶ ἐκείνου, λέγων ἀνάθεμα. Σωροὶ λίθων ἀναθέματος μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ἐνιαχοῦ τῆς νήσου· ἐπισημότερον δὲ τῶν γνωστῶν ἡμῶν ἀναθεμάτων εἶναι τό τε λεγόμενον τοῦ Τζαγκαράκη, ὡς γενόμενον ἐγγὺς τῆς ὁμωνύμου κρήνης ἐν Μαραθοκάμπῳ, και τὸ ἐν ἔτει 1806 κατ' ἄπασαν τὴν νῆσον γενόμενον κατὰ τῶν πρωταιτίων τῶν τότε φατριαστικῶν σπαργμῶν. Ἐνίοτε ὁμως τὸ ἀνάθεμα εἶχε και ὄλως παράλογον τὴν ἀφορμὴν· ἐκ παραδείγματος, ἐνσκηψάσης τῷ ἔτει 1827 ἐπιδημικῆς νόσου ἐν τῇ ἀντικειμένῃ ἡμῶν ἀσιατικῇ ἡπείρῳ και τοῦ ὑγειονόμου Μαραθοκάμπου ἐπιβαλόντος καθαρῶς εἰς τὰ ἐκεῖθεν προσερχόμενα πλοῖα, οἱ ναῦται, ἐκβαλόντες εἰς τὴν ξηρὰν ἀγγεῖον πλήρες πίσης και ρίπτοντες ἕκαστος ἐπ' αὐτοῦ λίθον, ἀνεθεμάτισαν τὸν ταλαίπωρον ὑγειονόμον.

δικαιοσύνης καὶ φιλαδελφείας, ὡς μεταξὺ πλείστων ἄλλων τὸ ἐπόμενον γεγονός μαρτυρεῖ. Ἄνθρωπός τις εἶχε γείτονα, οὗ ὁ ὄνος, ἐν τῇ ἀμπέλῳ αὐτοῦ εἰσερχόμενος, πολλὴν ἐκάστοτε προύξενει τὴν ζημίαν· οἷς δὲ καὶ τρεῖς εἰδοποιήσας περὶ τοῦ τοιούτου τὸν γείτονα καὶ μὴ θεραπείαν τοῦ πράγματος ἰδὼν, ἀπεφάσισε νὰ ἀπαλλάγῃ ὁ ἴδιος τοῦ κακοποιοῦ ζώου, φονεύων κρυφίως καὶ ἐν τινι φρέατι ρίπτων αὐτό. Ὁ τοῦ ὄνου κύριος, ὑποπτεύων ὅτι ὁ γείτων ἐφόνευσεν αὐτόν, ἐνεκάλεσε παρὰ τῶ προεστῶτι τοῦ χωρίου, ἀπαιτῶν τὸ τίμημα τοῦλάχιστον τοῦ φονευθέντος κτήνους, ἀλλ' ὁ φονεὺς αὐτοῦ, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ προεστῶτος καὶ προτραπείς ὅπως τὸν τοῦ ὄνου κύριον ἀποζημιώσῃ, ἀντέταξεν ἄγνοιαν τοῦ πράγματος, ἐπιμένων ὅτι οὔτε ἐφόνευσεν οὔτε εἶδε τὸν ὄνον· ὅθεν καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ, μὴ ἔχων τί νὰ πρᾶξῃ, κατέφυγε πρὸς τὸν ἀρχιερέα ἐν Χώρῃ καὶ ἔλαβε κατὰ τοῦ φονέως τοῦ ὄνου ἀφοριστικόν, ὅπερ, κατὰ τὸ τότε ἔθος, ἀνεγνώσθη ἐν ἡμέρῃ κυριακῇ ἐπ' ἐκκλησίας. Ἐπὶ αὐτῇ δὲ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀφοριστικοῦ νυκτὶ ὁ τοῦ ὄνου φονεὺς, ἐλέγχους βεβαίως συνειδήσεως πάσχων, εἶδε καθ' ὕπνου ἄνδρα φοβερόν, τὴν ὄψιν μέλανα, τὸ παράστημα κολοσσιαῖον καὶ μάχαιραν μεγάλην ἐν χειρὶ πάλλοντα, ὅστις, πλησιάζσας αὐτῷ, εἶπεν, Ἄχρετε ἄνθρωπε, ἀφ' οὗ ἐφόνευσες τὸν ὄνον τοῦ γείτονος σου καὶ ἐγένου αὐτῷ ζημίας αἷτιος, ἔχεις καὶ τὴν ἀναισχυρτίαν νὰ ἀρῆσαι ἐνώπιον ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ ἀκόμη τὸ πρᾶγμα; Ἡ μάχαιρα αὕτη θέλει σε τιμωρήσει. Καὶ ὕψωσε τὴν μάχαιραν ἵνα φονεύσῃ αὐτόν. Ἀφύπνος ἐκείνος ἐν τρόπῳ γενόμενος, ἔδραμε, καίτοι μέσης νυκτός οὔσης, εἰς τὸν τοῦ προεστῶτος οἶκον, φέρων τοῦ φονευθέντος ὄνου τὸ τίμημα καὶ, γονυπετήσας πρὸ αὐτοῦ, Ἐγώ, λέγει ἐν θρήνοις, ἐφόνευσά τὸν ὄνον τοῦ γείτονος καὶ, μέγας ἀμαρτωλὸς ὢν, τὸ ἥμαρτον ἀναφωῶ. Σὺ δὲ τὰ χρήματα ταῦτα λαβὼν καὶ τῷ κυρίῳ τοῦ ὄνου δούς, εἰπὲ νὰ μοι συγχωρήσῃ. Οὕτω δὲ διὰ τοῦ ἀφοριστικοῦ ἐγγράφου δὲν ἐζημιώθη ὁ τοῦ ὄνου κύριος· τοσοῦτω ἀνεπτυγμένον τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἦτο τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα (1) καὶ τοσοῦτω αἴσια ἀποτελέσματα ἐπέ-

(1) Τὰ ἀφοριστικὰ ἐγγράφα ἐτιμῶντο γροσίων πέντε, ἢ δὲ εὐκολία, μεθ' ἧς τὰ τοιαῦτα ἐξεδίδοντο, ἐδίδεν ἀφορμὰς εἰς καταχρήσεις ἐνίοτε γελοίας. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπαναστάσεως ἔζη ἐν Σάμῳ ἐπίσκοπός τις Σταγῶν, τοῦνομα Ἀμβρόσιος, τὴν πατρίδα Τρικκεύς, ἀνὴρ σκαιὸς καὶ εἰς τὴν κλοπὴν ἀποκλίνων. Ἐκδιωχθεὶς οὗτος τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ παστᾶ τῶν Ἰωαννίνων,

φερεν εἰς τὴν κοινωνίαν ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ εὐσέβεια τῶν τότε ἀνθρώπων δὲν ἦτο ὑποκριτικὴ τις ἐπίδειξις, σκοποῦσα τὴν ἀπόλαυσιν ὑλικῶν ὠφελειῶν ἢ καὶ τῆς παρ' ἄλλων τιμῆς, ἀλλ' αἴσθημα ἀληθές καὶ θερμόν, τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς φυσικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως συμπαρελάμβανον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, τοῦτο διδασκόντων καὶ τοῖς λόγοις καὶ τῷ ἰδίῳ παραδείγματι. Ἀλλὰ τανῦν δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ αἴσθημα αὐτὸ μεγίστην ὑπέστη ὕφεισιν, ἥτις, τοῦ πράγματος οὕτως ἐξακολουθοῦντος, φοβούμεθα μὴ ἐγχύσῃ τὸν ἰὸν τῆς ἀπιστίας ἐν τοῖς σπλάγχθοις τοῦ λαοῦ. ἂν δὲ οἱ ἄνθρωποι συνειθίσωσιν ἄδικφóρωσ νὰ ἔχωσι πρὸς τὸν ἑαυτῶν πλάστην, βεβαίως πολὺ ἀδιαφορώτερον θέλουσιν ἔχει πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς, τῆς τοιαύτης δὲ ἀδιαφορίας ὁποῖον ἄρα γε ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τὴν καθόλου κοινωνίαν; Καὶ τούτων μὲν ἄλλις· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἄπασαν τὴν νῆσον ἐφημερευόντων ἱερέων ἢ ἱερομονάχων καὶ ὁ τῶν κατὰ χωρία ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν καὶ μετοχιῶν εἶναι τοιοῦτος.

κατέφυγεν εἰς Σάμον, ἔνθα ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος, οἰκτεῖρων αὐτὸν πενητεύοντα, ἐπέτρεψεν ἵνα περιέρχεται τὰ χωρία καὶ ἐπιτελῇ ἀκωλύτως τὰ ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, νεμόμενος τὰς ἐκ τούτων ὠφελείας. Ἐπὶ τὸ ἔργον ὁ Ἀμβρόσιος τραπεῖς, ἤρξατο περιερχόμενος τοὺς διαφόρους δήμους, ἀφθόνους μὲν τὰς εὐλογίας παρεχόμενος. ἔνθα ἐτύγγανε γενναίας ἀμοιβῆς καὶ καλῆς τραπέζης, ἀναμιμνησκόμενος δὲ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ διὰ τῶν λέξεων « Ἐτζι νὰ φάη ὁ κερατίνης ὁ Ἀλῆ πασᾶς », ἔνθα ἡ τράπεζα ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον λιτή· ἀναχωρῶν δὲ ἐκ τοῦ οἴκου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατέλυε δὲν ἔλειπε νὰ ὑπεξαίρηι χειρόμακτρον τι ἢ ἐκμαγεῖον ἢ ἄλλο τι σκεῦος, τοῦ οἰκοδεσπότη μετὰ τὴν τοῦ ἱεράρχου ἀναχώρησιν παρατηροῦντος τὴν τοῦ πράγματος ἀφάνειαν, ἀλλ' ἐξ αἰδοῦς ἀποσιωπῶντος νὰ εἴπῃ τι. Μιᾶ ὁμῶς τῶν ἡμερῶν φαίνεται ὅτι τὸ κλαπὲν ἀντικείμενον ἦτό πως τιμαλφέστερον· ὅθεν ὁ αὐτὸ ἀποβαλὼν, μόλις τοῦ ἱεράρχου ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἀπελθόντος τὴν ἀπώλειαν νοήσας, ἔτρεξε κατόπιν αὐτοῦ καί, τὴν γενομένην κλοπὴν ἐξαγγέλλων, παρεκάλεσεν ἵνα ἐκδώσῃ ἐπιτίμιον κατὰ τοῦ κλέπτου. Προθύμως ὁ ἀρχιερεὺς τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ εἰσακούσας, διέταξε τὸν γραμματέα αὐτοῦ νὰ γράψῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον· ἐκεῖνον δὲ διστάζοντα νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ἐν ταῖς ἵπποπῆραις τοῦ Ἀμβροσίου εὐρίσκετο τὸ κλοπιμαῖον, καὶ προσπαθοῦντα νὰ ἀποφύγῃ ὑπὸ διαφόροις προφάσεσι τὴν γραφὴν τοῦ ἐπιτιμίου, ὁ ἱεράρχης ἐντόνως διέταξε νὰ πράξῃ τοῦτο, λέγων « Βρὲ πάρε σὺ τὰ πέντε καὶ κάμε τ' ἀφοριστικὸ νὰ τοῦ γνάψωμε τὸ πετζί ». Καὶ τὸ μὲν ἀφοριστικὸν ἐγράφη, ληφθέντων τῶν πέντε γροσιῶν ἀντιτίμων αὐτοῦ, καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀνεγνώσθη· ἀγνοοῦμεν ὁμῶς κατὰ πόσον ἔγναψε τὸ πετζί τοῦ κλέπτου, διότι ὁ Σταγῶν Ἀμβρόσιος δὲν ἀπέθανεν ἐν Σάμῳ, ἀναχωρήσας μετὰ τινων ἐτῶν διαμονὴν ἐν αὐτῇ.

*Όνομα χωρίου.	*Ενοριακοί ναί.	Μετόχια.	*Αριθμός ιερέων εν έ- κάστῳ αὐτῶν.		*Όνομα χωρίου.	*Ενοριακοί ναί.	Μετόχια.	*Αριθμός ιερέων εν έ- κάστῳ αὐτῶν.	
			*Ιερείς.	*Ιερομόναχοι.				*Ιερείς.	*Ιερομόναχοι.
Αιμίην Βαθέος	2	2	5	1	Παλαίον Καρλόδοσι	3		3	
Βαθῶ	6	5	8	1	Αέκα	1		3	
Παλαιόκαστρον	2		3		Σουρῆαῖοι	1		4	
Κοκκάριον	1	1	2		Καστανέα	1		5	
Βουρλιώται	2	1	6	1	Μαραθόκαστρος	6	3	13	
Μαργαρίται	1		4		Σαχουλέϊχα	1		1	
Βαλεοντάδαι	1		4		Πιρνιαί	1		1	
Μανολάται	1		2		Αραχαῖτοι	1		2	
Νεώδες	1		4		Κουμέϊχα	1		2	
Σταυρινίδοι	1		1		Σκουρτέϊχα	1		1	
*Αγιος Κωνσταντῖνος	1		1		Νεοχώριον	1		1	
*Όριμος ἀγ. Κων)τῖνου	1		1		Σπαθαράῖοι	1	2	4	4
Κωνταχαίτixa	1		2		Χώρα	4		5	1
Φοῦρνοι	2		3		Τηγάριον	1		15	
Κοντρέϊχα	1		2		Μυτιλήνηοί	8	3	4	
Πλάτανος	1		2		Μύλοι	1	1	4	
Καθεσέϊχα	1		5	1	Παγιώνδα5	3		7	
Νέον Καρλόδοσι	5	1	10		Μαυρατζαῖοι	1		2	
*Όριμος Ν. Καρλόδοσου	3		1		*Αρβανῖται	2		2	
Μεσαῖον Καρλόδοσι	1		3		Πύργος	2		4	
*Όριμος Μ.Καρλόδοσου	1		1		Κουραπαδάῖοι	1		1	

*Εν ὄλoις ἐνοριακοί ναοὶ ἐδόθη-ρήχοντα ὀκτώ, μετόχια δέκα ἐνέα καὶ ἐφημερεύοντες ἑκατὸν τεσσαράχοντα.

Τόσαῦτα περὶ ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν εἰπόντες, φέρωμεν ἤδη τὸν λόγον καὶ περὶ τῶν ἐν Σάμῳ ὑπαρχουσῶν Μονῶν· ὅπως δὲ οἱ ἱερεῖς, οὕτω καὶ οἱ τῶν ἐγκοσμίων τὴν τύρβην ἀποταξάμενοι καὶ τὸν μοναστικὸν προελόμενοι βίον σεβαστὸν αἰείποτε καὶ τιμῆεντα ἐτήρησαν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἡ δὲ αὐστηρὰ διαγωγή καὶ τὸ ἀνεπίληπτον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ ἑαυτῶν πολιτεύματος δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὴν Σάμον ἐπισκεψαμένων ἐξ ἑσπερίας περιηγητῶν, οἵτινες μετ' ἐπαίνων περὶ ἐκείνων ἔγραψαν. *Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Σάμου*, λέγει ὁ κατὰ Μάϊον τοῦ 1699 αὐτὴν περιελθὼν *Δελλα-Μοντρέη*, *ὑπάρχουσιν ἑκατὸν που ἱερεῖς καὶ διάκονοι καὶ ὡσεὶ τετρακόσιοι καλόγηροι καὶ καλογραῖται· φέρουσι δὲ οἱ "Ἕλληνας μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ ὄνομα τοιοῦτο, δηλοῦν καλοὺς γέροντας καὶ καλὰς γραίας οὐχὶ ἔνεκεν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐν αὐτοῖς εὐρηγται καὶ τινες ἑκκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν ἄγοντες, ἀλλ' ἔνεκεν τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, μεθ' ἧς διατελοῦσι βιοῦντες. Ἐκατέρου τοῦ φύλου οἱ μοναχοὶ τηροῦσιν ἐγκράτειαν ἀσυνγκρίτως αὐστηροτέραν τῆς τῶν ρωμαιοκαθολικῶν μοναχῶν, ἐκτὸς τοῦ νέου τάγματος τῶν Τραπεπιστῶν· ζῶσι δ' ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλεῶν, ἃ χορηγοῦνται αὐτοῖς, διότι τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν καθιδρύματα οὐδαμῶς κέκτηνται προικοδοτήσεις ὅπως τὰ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Ὁ αὐτὸς τῶν μοναζόντων ἀριθμὸς καὶ τὸ αὐτὸ αὐστηρὸν πολίτευμα ἐπεκράτει καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων ἠλαττώθη καὶ περὶ τὸ πολίτευμα αὐτῶν μεταβολὴ τις ἐπῆλθεν. Ὅτι δὲ πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου οἱ μοναζόντες ἦσαν ἀσυνγκρίτως πολυπληθέστεροι, τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ εἰρηπικὰ τῶν κοινοβίων καὶ ἄλλων μοναστικῶν καταλυμάτων, ἅτινα ἐν σπηλαίοις καὶ ἐν ἀποκέντροις καὶ δυσπροσίτοις θέσεσιν ἄχρι τοῦ νῦν δείκνυνται. Τὸ προσφιλέστερον ὅμως τῶν μοναζόντων κατοικητήριον ἦτο ὁ Κερκετέως καὶ τὰ παρ' αὐτῷ μέρη, ἔνθα καὶ τὰ πλείω ἔχνη τοῦ βίου αὐτῶν ἀπαντῶσι. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐν μόνῃ τῇ κλιτύϊ τοῦ Κερκετέως, τῇ καλουμένῃ νῦν Ἀγία Κυριακῇ, διητῶντο πεντακόσιοι μοναχοί, ζῶντες κεχωρισμένοι ἀλλήλων ἐν ἰδίαις σκήταις καὶ τρεφόμενοι ἐκ χόρτων καὶ ἐξ ἄρτου, ὃν κατεσκευάζον ἐξ εἰδους τινὸς μύκητος ἀμυλώδους, ἐν μεγίστῃ ποσότητι ἐκεῖ φουομένου· τάξις δ' ἐπεκράτει νὰ συνέρχωνται πάντες οἱ μοναζόντες καθ' ἐκάστην κυριακὴν εἰς καθολικὸν τι κοινόβιον, *Κυριακὸν διὰ**

τοῦτο ἐπικαλούμενον, ἔνθα καὶ ναὸν εἰς μνήμην τῆς ἁγίας Κυριακῆς ὠκοδόμησαν, ἄχρι τοῦδε ἐν ἐρείπιοις αὐτόθι περισωζόμενον καὶ ἐν τῷ ὀπιῶν ἐτησίως νῦν, τῇ ἐβδόμῃ Ἰουλίου, τελείται μεγάλη πανήγυρις, εἰς ἣν πλεῖστοι συνέρχονται ἔκ τε Μαραθοκᾶμπου ἔκ τε Καλαμπασίων καὶ ἀλλαχόθεν. Τοῦ Κυριακοῦ δ' ἐκείνου κοινοβίου μόνοι οἱ θεμέλιοι λίθοι περισώζονται ἤδη, ὡς καὶ ἴχνη τοῦ νεκροταφείου αὐτοῦ καὶ ἐρείπια ἐκκλησίας, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένης, ἧς σώζεται ἡ τοῦ ἁγίου βήματος κοχλῖς· ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου λείψανα οὐχὶ ὀλίγα κατοικίας μοναστῶν ἀπαντῶσιν. Οὐ μακρὰν τῆς Μονῆς τοῦ Σταυροῦ, ἐν θέσει καλουμένη Ἀγιότη, σώζονται τὰ ἐρείπια δέκα που κελλίων ἀσκητῶν, ἐγγὺς ἀλλήλων κείμενα, παρὰ τῷ χωρίῳ δὲ Παγώνδῃ ὠκοδομηταὶ ἀρχαία ἐκκλησία, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Ὑπαπαντῆς τιμωμένη, καὶ παρ' αὐτῇ εὗρονται κελλία μοναζουσῶν, ἀπὸ τῶν ὀπιῶν καὶ ἡ θέσις ἄχρι τοῦ νῦν *Κα.λογορηάδες* ἔχει τοῦνομα.

Ὁ Τουρνεφόρτιος ἐν ἀρχῇ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀναγράφει ὅτι ἐν Σάμφῳ ὑπῆρχον ἐπτὰ μὲν ἀνδρῶα μοναστήρια, ἦτοι τὸ τῆς ἁγίας Ζώνης, τὸ τοῦ Βροντᾶ, τὸ τῆς Μεγάλης Παναγίας, τὸ τοῦ Προφήτου Ἡλίου, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τέσσαρα δὲ γυναικεῖα, τὸ πρῶτον ἐν τῷ προφήτῃ Ἡλίῳ, τὸ δεύτερον παρὰ τῇ Μεγάλῃ Παναγίᾳ, τὸ τρίτον ἐν Παγώνδῃ καὶ τὸ τέταρτον παρὰ τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ· τανῦν δὲ ὑπάρχουσιν ἐπτὰ μὲν ἀνδρῶα μοναστήρια, ἐν δὲ γυναικειῶν, δύο δὲ καθίσματα καὶ ἐν μετόχιον, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐπομένοις ὁ λόγος.

Πάντα τὰ τῆς Σάμου μοναστήρια, πλὴν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου Ἡλίου σεμνυνομένου καὶ πλὴν τοῦ γυναικειοῦ, εἰσὶ σταυροπηγικά καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καθολικὸς δ' ἐξάρχος αὐτῶν ἦτο ὁ κατὰ καιροὺς μέγας Λογοθέτης, ἔχων ἐν Σάμφῳ ἐπίτροπον αὐτοῦ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις, εἰσπράστων, ἀπέστελλεν ἐκείνῳ μικρὰ τινα δικαιώματα. Ἐν ἔτει 1796, καθολικοῦ ἐξάρχου ὄντος τοῦ Λογοθέτου καὶ μεγάλου Ἐκκλησιάρχου Γρηγορίου Μπαλασάκη, ὠρίσθη τὸ ποσόν, ὅπερ ἀντὶ πάντων ἐδικαιοῦτο νὰ λαμβάνῃ οὗτος παρ' ἐκάστου μοναστηρίου, δῆλον ὅτι γρόσια ἐξήκοντα ἐτησίως, τῇ προσθήκῃ ἐτέρων εἴκοσι τεσσάρων γροσίων, τίτλῳ κυρίου φιλοτίμου, ἦτοι γρόσια ὀγδοήκοντα τέσσαρα παρ' ἐκάστου μοναστηρίου ἐν ὅλοις. Ἐν ἀρχαῖς δὲ τοῦ αἰῶνος τούτου ἦρθη ἀπὸ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου ἡ καθολικὴ ἐξαρχία καὶ ἀνετέθη τῷ πρώτῳ Ὀστικίῳ τῆς

Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντίνῳ Κορσίῳ διὰ τοῦ ἐπομένου πατριαρχικοῦ γράμματος.

Καλλιπικός

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οὐ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον τοὺς περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα ἀμφιπονοῦντας καὶ δοκίμους ἐκ τῶν ἔργων φαινομένους τῶν προσηκόντων γερῶν καὶ ἐπαξίων ἀμοιβῶν ἀπολαβεῖν· οὗτω γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ προθυμότερον τὰ ἐπιτετραμμένα αὐτοῖς διαπράξοιτο καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφορμὴ προόδου γένοιτο, ἀμειψόμενοι πρὸς τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων πρόθυμον ἐκτέλεσιν. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἐλλογιμώτατος πρῶτος Ὀστιάριος τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κύριος Κωνσταντῖνος Κορσίσιος καὶ γραμματεὺς τοῦ κοινοῦ, λίαν ἀόκνως ἀμφιπονῶν τοῖς ἐπιτετραμμένοις αὐτῷ ἐκκλησιαστικοῖς ὑπουργήμασι καὶ ἀνεκδότως ἀσχολούμενος, εὐδοκίμως φαίνεται ἀείποτε, φιλοτίμως καὶ ἀξιοπρεπῶς συντελῶν καὶ συμπράττων, καὶ εὐάρεστος ἐν πᾶσιν ἀποδεικνύμενος, ἔγνωμεν δικαίως καὶ ἀναγκαίως ταῖς προσηκούσαις ἀμοιβαῖς φιλοτιμήσασθαι τὴν αὐτοῦ ἐλλογιμότητα, ἐφ' ᾧ καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ τὴν ἐξαρχίαν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κειμένων ἱερῶν καὶ σεβασμίων ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν πέντε μοναστηρίων, τῆς καταθέσεως δὴλον ὅτι τῆς τιμίας Ζώνης, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τῆς Παραγίας Βροτᾶ καὶ τῆς Παραγίας τῶν Πέντε Ὀσπητίων ἐπὶ τῷ εἶναι καὶ λέγεσθαι τοῦ λοιποῦ καὶ παρὰ πάντων γινώσκεισθαι γνήσιον, νόμιμον καὶ κανορικὸν ἐξάρχον αὐτῶν, φροτιζόντα ἀγρύπνως τῆς καλῆς αὐτῶν διοικήσεως καὶ ἐπιστατοῦντα ἀόκνως καὶ ἐπιμελῶς ἐν πάσαις ταῖς συμβαινούσαις αὐτῶν χρεῖαις καὶ ἀνάγκαις, ρεμόμενόν τε καὶ λαμβάνοντα ἐτησίως τὰ κατὰ κοινὴν καὶ συνοδικὴν ἡμῶν ἀπόφασιν ἐξαρχικὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὠρισμένα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, τουτέστι γρόσια διακόσια εἰκοσι καὶ τὰ συνήθη στελλόμενα ἐξ αὐτῶν προϊόντα. Τούτου χάριν καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ εἰρημένος ἐλλογιμώτατος πρῶτος

Ὁστιάριος τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἡμέτερος κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπητὸς κύριος Κωνσταντῖνος Κορέσιος, γραμματεὺς τοῦ κοινοῦ, ὡς πεφιλοτιμημένος τὴν διαληφθεῖσαν ἐξαρχίαν παρ' ἡμῶν διὰ τὰς προθύμους, πιστὰς καὶ ἀξιοπρεπεῖς αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εὐάρεστος φαινόμενος καὶ εὐδόκιμος, εἶη καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς γνήσιος καὶ καροικὸς ἐξάρχος τῶν εἰρημῶν πάντεστανροπηγιακῶν μοναστηρίων, τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου κειμένων, ἔχων τὴν ἐξαρχίαν αὐτοῦ ταύτην ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπᾶστως καὶ καρπούμενος ἀπαραμειώτως καὶ ἀνελλιπῶς τὰ ἀνήκοντα ἐξ αὐτῆς τῇ αὐτοῦ ἐλλογιμότητι ἐξαρχικᾷ ἐτήσια, ὡς διείληπται. Ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐγγεγόνει καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν εὐεργετήριον γράμμα καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν.

αωή. ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιβ'.

† Καισαρείας Φιλότηος.

† Δράμας Ἰωσήφ.

† Ἰκονίου Κύριλλος.

† Ἡρακλείας Μελέτιος.

† Νικαίας Δαριήλ.

† Ἐφέσου Διορύσιος.

† Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος.

† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.

† Ἀθηνῶν Γρηγόριος.

Οὕτως ἄρα ἐξάρχος καθολικὸς ὁ Κωνσταντῖνος Κορέσιος διορισθεὶς, ἐπέστειλε τοῖς ἡγουμένοις τῶν ἐν Σάμῳ Μονῶν πολλὰ ἔτη ὕστερον, ἐξαγγέλλων τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, τὰ ἐπόμενα.

Τὴν ὑμετέραν σεβασμίαν μοι παροσιότητα εὐλαβῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος τὴν δεξιάν σας.

Μετὰ τὰς εὐλαβητικὰς μου προσκυνήσεις καὶ ἔρευνας τῆς ἐφετῆς μοι υἰείας σας, σᾶς δηλοποιῶ ὅτι ἔπρεπεν ἀφ' ὅτου ἡ Ἐκκλησία διὰ τὰς ὁπωσοῦν ἐκδουλεύσεις μου τῶν τοσούτων χρόνων ἐφιλοτιμήσατό μοι τὴν ἐξαρχίαν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων, γὰρ γράψω εἰς τὴν ὑμετέραν παροσιολογιότητα καὶ γὰρ σᾶς περικλείσω τὸ ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐκδοθέντος μοι ἐξαρχικοῦ γράμματος διὰ γὰρ με γνωρίζετε ἐξάρχον καροικόν, γράφορτές μοι πατρικῶς καὶ περὶ ὑποθέσεών σας καὶ ἴσως ἐμποροῦσα γὰρ σᾶς δουλεύσω εἰς ἐμπιπτούσας χρεῖας σας, μ' ὅλον ὅπου περὶ

αὐτοῦ τούτου μοι εἶπε πολλάκις καὶ ὁ σεβασμιώτατός μοι γέρον ἅγιος Ἡρακλείας· ἠμέλησα ὁμως ἄχρι τοῦδε. Ἦδη δὲ μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ παριερωτάτου ἀγίου Σάμου κυρίου Κυρίλλου, φίλου ὄντος εἰλικρινοῦς καὶ ἀπ' ἀρχῆς γνωρίμου, ὅστις κατὰ καλὴν τύχην τῶν ἐπαρχιωτῶν του ἀποκατεστάθη ποιμενάρχης, καθὼς θέλετε τὸν γνωρίσει καὶ ἡ παροσιολογίότης σας, δὲν λείπω τοῦ νὰ σᾶς προσκυνήσω νικῶς καὶ ἐπομένως νὰ σᾶς παρακαλέσω ὁποῦ εἰς τὸ ἐξῆς, γνωρίζοιτέ με ὄλον υἱὸν σας, νὰ μοι γράψετε συνεχῶς, διατάττοντές με καὶ εἰς τὰ ἐφικτά, ἐν οἷς ἐξετέ με προθυμότατον διὰ βίου.

Ὁ ἅγιος Σάμου ἔχει ἐπιταγὴν τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς καλῆς δικαιήσεως τῶν μοναστηρίων· ὠμίλησα ὁμως τῇ παριερότητί του ὁποῦ ὡς πατὴρ πρὸς υἱὸς νὰ φερθῆ, καὶ ἂν ἠθέλετε ἀπαντήσει κάμμιαν δυσκολίαν, γράψετε μοι καὶ ἐγὼ ἐντεῦθεν τὸ οἰκονομῶ.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίας μοι παροσιολογίότητος.

1815 Ἰουλίον 31.

Ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς
Κωνσταντῖνος Κορέσιος
γραμματεὺς τοῦ κοινοῦ.

Ὅποῖός τις ἦτο ὁ καθολικὸς ἐξάρχος ἐπ' ἀκριθείας ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐν ᾧ διωρίσθη τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τῷ 1808, ἀνήγγελλε τοῖς ἡγουμένοις τὸν διορισμὸν αὐτοῦ τῷ ἔτει 1815, ἐν τῷ μεταξύ τὰ καθήκοντα ἐφόρου τῶν μοναστηρίων τῆς Σάμου ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ ἀρχοντος ποστελνίκου Ἰωάννου Σαμουρκάση ἐκτελοῦντος, δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι παρὰ τοιοῦτου ἐξάρχου οὐδὲν ἀγαθὸν τὰ μοναστήρια ἔπρεπε νὰ ἀπεκδέχωνται· ἐπιβεβαιοὶ δὲ τὴν τοιαύτην ἡμῶν εἰκασίαν καὶ τὸ ὕφος τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος, δι' οὗ ἦρθη ἀπὸ τοῦ Κορεσίου ἡ καθολικὴ-ἐξαρχία καὶ ἀνετέθη τῷ μεγάλῳ ρήτορι τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας Νικολάῳ Σουλουτζιάρη. Ἐχει δὲ τὸ πατριαρχικὸν ἐκεῖνο γράμμα οὕτω.

Γρηγόριος
ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅσιώτατοι ἡγούμενοι, προηγούμενοι τε καὶ λοιποὶ πατέρες τῶν.

ἐν Σάμῳ κειμένων ἱερῶν καὶ σεβασμιῶν ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν πέντε μοναστηρίων, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς Τιμιᾶς Ζώνης, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς Παραγίας τοῦ Βροντᾶ καὶ τῆς Παραγίας τῶν πέντε Ὀσπητίων, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῆ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἔστω γνωστὸν πᾶσιν ὑμῖν ὅτι ἡ πατριαρχικὴ ἡμῶν ἐξουχία τῶν πέντε τούτων σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων, δι' εὐλόγους λόγους ἀφαιρεθείσα ἤδη παρὰ τοῦ πρώτου Ὀστιαρίου Κωνσταντινου Κορεσίου, ἀπενεμήθη καθ' ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν φιλοτιμίαν τῷ μεγάλῳ ρήτορι ποστέλικῷ κυρίῳ Νικολάῳ Σουλουτζιάρη. Ἡ μεταβολὴ αὕτη πρὸς τοῖς λοιποῖς θέλει φανῆ ἀναμφιβόλως καὶ ἐπωφελεστάτη τοῖς τε ἱεροῖς καταγωγίσις καὶ τῇ ὑμῶν ὀσιότητι, καθότι μὲ ζῆλον καὶ προαίρεσιν θεοφιλῆ καὶ μὲ δύναμιν σύνδρομον συγκεκροτημένος ἡ εὐγένειά του θέλει φανῆ ἀναμφιβόλως προστάτης ὑπέρμαχος ὑμῶν καὶ ἀντιλήπτωρ φιλότιμος εἰς ἅπαν συντεῖνον. Δι' ὃ καὶ γράφοιτες, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς ὁπως, γινώσκοντες τὰ εἰς χεῖράς σας ἐν διαφόροις καιροῖς ἀπεσταλμένα γράμματα τὰ περὶ τοῦ Κωνσταντινου Κορεσίου καὶ τῆς ὁπωςδήποτε δοθείσης αὐτῷ ταύτης ἐξουχίας διαλαμβάνοντα κατηγορημένα καὶ ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα, γνωρίζητε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς γνήσιον καὶ καθολικὸν ὑμῶν ἐξάρχον τὸν διαληφθέντα ἄρχοντα μέγαν ποστέλικον καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας μέγαν ρήτορα κύριον Νικόλαον Σουλουτζιάρην καὶ γράφητε ἐλευθέρως τῇ αὐτοῦ εὐγενείᾳ περὶ πάσης καὶ παντοίας ὑποθέσεως, δεομένης τῆς ἐντόνον αὐτοῦ προστασίας καὶ γιλοτίμου συναντιλήψεως ἐκ βεβαιότητος ὅτι ἔχει γὰρ λαμβάνη πέρας αἴσιον. Φερόμενοι δὲ μὲ τὴν προσήκουσαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν εὐγένειάν του καθ' ὅλα τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα καὶ τεταγμένα, ὀφείλετε γὰρ εὐγνωμοῆτε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ οὕτω προνοησάσῃ περὶ ὑμῶν. Οὕτω τοίνυν γινώσκοντες ποιήσατε καθὼς ἐκκλησιαστικῶς ὑμῖν γράφοιτες παρακελευόμεθα καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

αωιβ'. Δεκεμβρίου κθ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης διάπυρος.

Ὁ νέος καθολικὸς ἐξάρχος κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ

ἀπέδῆμαι εἰς Βουκουρέστιον, ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελῶν τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος· ὅθεν καὶ διώρισεν ἐκεῖθεν ἐπίτροπον αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἄρχοντα καμινάρην Ἀλέξανδρον Σχιάνόν, κατὰ τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν.

Πανευλαβῶς προσκυνῶ.

Ἐσιώτατοι ἡγούμενοι, προηγούμενοί τε καὶ λοιποὶ πατέρες τῶν ἐν Σάμῳ κειμένων ἱερῶν καὶ σεβασμιῶν πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν πέντε μοναστηρίων τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς Τιμίας Ζώνης, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς Παραγίας Βροντᾶ καὶ τῆς Παραγίας τῶν πέντε Ὀσπητίων, ἐν Χριστῷ μοι πατέρες σεβάσμιοι.

Ἐκ τοῦ ἔμπερικλείστως ἀποστελλομένου πατριαρχικοῦ γράμματος θέλετε πληροφορηθῆ ὅτι ἡ πατριαρχικὴ ἐξουχία τῶν πέντε τούτων σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων, εὐλόγως ἀφαιρεθεῖσα παρὰ τοῦ πρώτου Ὀσπιάρχου Κωνσταντίνου Κορεσίου, κατ' ἐκκλησιαστικὴν πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ἀπονευμένῃ εἰς ἐμέ. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι λαβόντες τὴν εἰδήσιν ταύτην, θέλετε λάβει ἐν ταύτῳ καὶ ψυχικὴν ἀγαλλίασιν, ἐρασμενιζόμενοι ἐπὶ τῷ πράγματι καὶ μηδὲν δυσαρστούμενοι διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην, καθότι δι' εὐλόγους λόγους ἀφαιρεθεῖσα δὲν ἐχορηγήθη εἰ μὴ εἰς ἄλλον πνευματικόν σας υἱόν. Ὅθεν γινώσκοντές με τούντεῦθεν γνήσιον καὶ καθολικὸν ὑμῶν ἐξάρχον, ἐλευθέρως ἔχετε νᾶ μοι γράψετε εἰς ὅσα χρῆζετε τῆς ἀπὸ μέρους μου συνδρομῆς καὶ συντελέσεως, διευθυνόμενοι πρὸς τὸν ἐν βασιλευούσῃ ἐνγερέστατον ἄρχοντα καμινάρην κύριον Ἀλέξανδρον Σαϊανόν, τὸν ὁποῖον θέλετε γνωρίζει καὶ ἰδιόν μου ἐπίτροπον, καὶ μηδὲν ἀμφιβάλλετε ὅτι μετὰ πάσης προθυμίας θέλουσιν ἐνεργῶνται τὰ ἐνεργητέα καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, θέλετε μένει κατὰ πάντα εὐχάριστοι, καθὼς ἡ πείρα καὶ ὁ καιρὸς θέλει τὸ ἀποδείξει πραγματικώτερον. Ταῦτα ἐν τοσοῦτῳ πρὸς ἰδέαν σας· ἐξαιτούμενος δὲ τὰς θεοπειθεῖς ὑμῶν πατρικὰς μοι εὐχὰς, μένω

Τῆς παροσιότητός σας

ἀώκ'. Ἰανοαρίου ιδ'.

*Ὁ.ως πρόθυμος ἐν Χριστῷ υἱὸς καὶ δοῦλος
Νικόλαος Σουλουτζιάρης.*

Τανῦν δὲ καθολικοὶ ἐξάρχοι ἐπὶ τῶν ἐν Σάμῳ μοναστηρίων δὲν διο-

ρίζονται, ὑπὸ τῆ ἀμέσῃ δικαιοδοσίᾳ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένων αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῆ ἐποπτείας τοῦ μητροπολίτου Σάμου διατελούντων· ἐκτίνει δ' ἕκαστον αὐτῶν τῷ πατριάρχει λόγῳ ὑποτελείας γρόσια ἑκατὸν πεντήκοντα κατ' ἔτος, πρὸς δε καὶ συνδρομὴν τινα ὑπὲρ τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς.

Ἡ δὲ τῶν Μονῶν περιουσία, συγκειμένη ἐκ γαιῶν, ἀμπέλων, ἐλαιῶνων, δασῶν καὶ ὑδρομύλων, εἶναι οὐχὶ εὐκαταφρόνητος, ἤθελε δ' ἐπαρκεῖ οὐ μόνον εἰς τὰς τῶν πατέρων ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα ἀγαθοεργήματα, ἐὰν ἀνέκαθεν κατεβάλλετο ἢ προσήκουσα ἐπιμέλεια καὶ φροντίς περὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῆς· φιλάρπαξ ὅμως διάθεσις ἢ ἀμέλεια πολλῶν τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων καὶ τῶν περὶ αὐτούς, τὰς μὲν μοναστηριακὰς προσόδους ἠλάττωσαν, ἠνάγκασαν δὲ τὴν ἐπιχώριον διοίκησιν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν τῶν καταχρήσεων περιστολὴν, αἰρουμένης ἀπὸ τῶν μοναχῶν πάσης διαχειρίσεως καὶ ἐκμισθουμένων εἰς κοσμικοὺς τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων. Καὶ ὅμως οἱ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου ἐντεταλμένοι κοσμικοὶ οὐδαμῶς ὑπῆρξαν τῶν κακῶν ἡγουμένων εὐσυνειδητότεροι· ὅθεν καὶ τὰ μᾶλλον προσοδοφόρα τῶν κτημάτων ἐκείνων ἐξεμισθώθησαν ἐπὶ εὐτελεστάτοις τιμήμασι καὶ, τὸ χεῖρον, εἰς μισθωτὰς οὐχὶ πάντας ἀξιοχρέους, ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πεντήκοντα ἔτη πρὸς ζημίαν τῶν μοναστηρίων· ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐρὼν κτῆμα ἀπὸ πεντηκονταετίας ὑπὸ τῶν προγόνων αὐτοῦ κατεχόμενον, δὲν ἐγκαταλείπει αὐτὸ εὐκόλως καὶ ἐπειδὴ ἐντὸς ἡμίσεως αἰῶνος οὐ μόνον κώδικες ἢ ἐνοικιαστήρια ἔγγραφα, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καὶ μοναστήρια ἀπόλλυνται, δὲν σφαλλόμεθα τὴν πολυετῆ τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἐκμίσθωσιν ἀντὶ ἀπαλλοτριώσεως ἐκλαμβάνοντες. Περὶ τούτου οἱ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ζῶντες μαρτυρησάτωσαν.

Πλὴν δὲ τῶν ἐκ τῶν κτημάτων προσόδων, αἵτινές εἰσι καὶ αἱ πρώτισται, αἱ Μοναὶ ἔχουσι καὶ ἑτέρας τινὰς ἐξ ἀφιερωμάτων τῶν προσκυνητῶν, ἐκ τῆς πανηγύρεως, ἣν ἐκχόστη αὐτῶν ἐπετείως ἐπὶ τῆ ἑορτῆ αὐτῆς ἐπιτελεῖ, ἐκ τῆς πλειοδοτήσεως τῆς εἰκόνης κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν ταύτην καὶ ἐκ τοῦ ἐξαγοράσματος τῶν παιδίων· περὶ τῶν δύο δὲ τούτων τελευταίων προσόδων θέλομεν εἶπει ὀλίγα τινα.

Πανηγυρίζουσης τῆς Μονῆς τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν αὐτῆς, μετὰ τὴν ἱεράν λειτουργίαν, οἱ μοναχοὶ ἐν ἱερατικῇ στολῇ, ἡγουμένων φανῶν καὶ ἐξαπτερούγων, περιάγουσι τὴν μεγάλην τῆς Μονῆς εἰκόνα περὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς πάντα τὰ κελλία, δεόμενοι ὑπὲρ τῶν προσελθόντων

προσκυνητῶν, ὧν ἕκαστος σπεύδει νὰ ἄρῃ ἐπὶ βραχὺ τὴν εἰκόνα, προσφέρων χρηματικόν τι ποσὸν ἀναλόγως τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως. Περιχθεῖσαν δὲ πανταχοῦ τῆς Μονῆς καὶ ἀρθείσαν ὑπὸ τῶν βουλομένων προσκυνητῶν τὴν ἱερὰν εἰκόνα, εἰσάγουσιν ἐπομένως οἱ μοναχοὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπισημότητος ἐν τῷ ναῷ, ἔνθα ἐκτίθεται εἰς πλειοδοσίαν ἢ τιμὴ τῆς ἀναστηλώσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου· τότε ἄρχεται διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν, τούτουμὲν προσφέροντος τοιοῦδε ποσόν, ἐκείνου δὲ τοιοῦδε, τῷ δὲ τὰ πλείω προσενεγκόντι δίδεται ἢ εἰκὼν, ἢν, ἀσπαζόμενος, φέρει ἐκεῖνος καὶ ἀποτίθησιν εἰς τὴν ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ θέσιν αὐτῆς, εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν μεγάλως συντελοῦν τὸ τοιοῦτο λογιζόμενος.

Τὸ δὲ τῶν παιδίων ἐξαγόρασμα γίνεται οὕτω· νοσοῦν ἐπικινδύνως παιδίον τι, οἱ γονεῖς, ἀφ' οὗ ἀποβάλλωσι πᾶσαν ἐκ τῶν ἰατρῶν ἐλπίδα, φέρουσιν αὐτὸ εἰς τινα Μονὴν καὶ ἀφιερῶσι τῷ ἁγίῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου τιμᾶται αὕτη διὰ τὰ κάμη ὅτι θέλει. Ἐὰν τὸ παιδίον ἀναρρώσῃ ἐκ τῆς νόσου, παραλαμβάνουσιν αὐτὸ οἱ γονεῖς καὶ ἀποτιθέασιν ἔμπροσθεν τῆς τοῦ ἁγίου εἰκόνας, εἰς δὲ ἱερεὺς, εὐχὰς τινὰς ἀπαγγέλλων, λαμβάνει τὸ παιδίον καὶ χρίσας ἐλαίῳ ἐκ τῆς πρὸ τοῦ ἁγίου εἰκόνας δίδωσιν αὐτὸ τοῖς γονεῦσι. Τούτων δὲ ἀρχομένων γίνεσθαι, διανέμονται τοῖς παρεστηκόσι κηρία, καὶ ἂν μὲν τὸ παιδίον δύνηται νὰ περιπατῇ, φέροντες οἱ γονεῖς προσδένουσιν ἐκ τοῦ τραχήλου σχοινίῳ λεπτῷ εἰς τὴν τοῦ ναοῦ θύραν· ἂν δὲ δὲν δύνηται τὸ παιδίον διὰ τὴν ἡλικίαν ἢ διὰ τὴν νόσον νὰ περιπατῇ, αἶροντες οἱ γονεῖς, προσδένουσιν ὡς ἀνωτέρω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀποτιθέασιν. Τότε ἔλθων ὁ ἡγούμενος, ποιεῖ εὐλογητὸν καί, ἀφ' οὗ εἶπη εὐχὰς τινὰς, λύων τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, παραλαμβάνει αὐτό, περιπατοῦν ἢ ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ φερόμενον, ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ προσδεδεμένου σχοινίου καὶ εἰσάγει ἐν τῷ ναῷ, ψαλλομένου τοῦ ὕμνου *Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς* κλπ. Ἀφικόμενος δὲ πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἢ Μονή, προσδένει τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου εἰς τὴν εἰκόνα καὶ ἀπαγγέλλει εὐχὰς τινὰς, μεθ' ἧς, ἀσπαζόμενος τὴν εἰκόνα, λύει τὸ παιδίον καὶ παραδίδωσιν αὐτὸ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, οἵτινες, ποιοῦντες τρεῖς μετανοίας ἐνώπιον τῆς εἰκόνας, προσφέρουσιν ὅτι ἂν προαιρῶνται πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ παιδίου καὶ οὕτω παραλαμβάνοντες αὐτό, ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια.

Ἐφ' ὅλων δὲ τῶν ἐπὶ τῆς Σάμου Μονῶν ὑπάρχει ἐπιτροπεία, συγκει-

μένη ἐκ τοῦ μητροπολίτου, ὡς προέδρου, ἐξ ἑνὸς διοικητικοῦ ἐπιτρόπου, ἐξ ἑνὸς τῶν βουλευτῶν, ἐξ ἑνὸς πτυχιούχου νομομαθοῦς, ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντος, καὶ ἐξ ἑνὸς γραμματέως καὶ ταμίας· διὰ τῆς ἐπιτροπείας δὲ ταύτης ἐνεργεῖται ἡ διαχείρισις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, συντασσομένων ἐτησίως ἀπολογισμοῦ τῶν γενομένων καὶ προϋπολογισμοῦ τῶν γενησομένων δαπανῶν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ συμβουλίου ἐκάστης Μονῆς¹ καὶ εἰσπρασσομένων μὲν τῶν προσόδων ὑπὸ τοῦ ταμίας τῶν Μονῶν, καταβαλλομένων δὲ ὑπ' αὐτοῦ τῶν δαπανῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συνταχθέντων, καθ' ἃ προείπομεν, ὑπὸ τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν συμβουλίων αὐτῶν καὶ ἐπικυρουμένων ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος προϋπολογισμῶν. Κατὰ τὸν νεώτερον δὲ περὶ Μονῶν νόμον, τὰ μοναστηριακὰ κτήματα δὲν δύνανται νὰ ἐνοικιασθῶσιν ἄλλ' ἢ ἐπὶ δεκαετίαν τὸ πολὺ, ἐὰν ᾦναι ἄγροί διὰ σπορὰν δημητριακῶν καρπῶν, ἀμπελῶνες, ἐλαιῶνες ἢ ἐκτάσεις γαιῶν δενδροφόρων, καὶ ἐπὶ εἰκοσαετίαν τὸ πολὺ, ἐὰν ᾦναι γαῖαι, ἃς ὁ μισθωτῆς ἀναλαμβάνει ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅπως ἐμφυτεύσῃ ἐν αὐταῖς ἀμπελον ἢ δένδρα, ἀπαγορευομένης πώσης ἐκμισθώσεως εἰς μοναχοὺς. Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου· ἰδικώτερον δὲ περὶ τῶν ἐν Σάμῳ Μονῶν τοῦ λόγου γιγνομένου, ἀναγράφομεν τὰ κατ' αὐτὰς ὡς ἐξῆς.

Μονὴ τοῦ Βροντᾶ.

(ἔτος κτίσεως 1566).

Μεσημβρινοανατολικῶς τῆς κωμοπόλεως τῶν Βουρλιωτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν ὡσεὶ τετάρτου ὥρας ἀπ' αὐτῆς, ἐν θέσει ὑψηλῇ καὶ τερπνοτάτῃ, ὠκοδόμηται ἡ εὐαγῆς Μονὴ αὕτη, ἡ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν γενεθλιῶν τῆς Θεοτόκου τιμωμένη καὶ τοῦ Βροντᾶ ἐπικαλουμένη, κατὰ συναίρεσιν πάντως ἐκ τοῦ Βροντέα (1), διότι, τοῦ εὗρου πνέοντος, ἐν ὥρᾳ ἰδίως χειμῶνος, ἀποτελοῦνται αὐτόθι ἀντηχῆσεις βροντώδεις ἐκ τοῦ παρακειμένου ὄρους τοῦ προφήτου Ἑλίου. Εἶναι δὲ ἡ Μονὴ αὕτη ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν τῆς νήσου, κτισθεῖσα ἐπιμελεῖξ δύο ἀδελφῶν, Ἰακώβου καὶ Μακαρίου καλουμένων, περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἑκτου αἰῶνος, ἐπὶ τῶν θεμελίων προϋπάρχοντος ναοῦ, ἴσως δὲ καὶ ἐγγὺς προῦπαρξάσης καὶ πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου ἢ κατ' αὐτὴν καταπεσοῦσης Μονῆς, διότι οὐ μακρὰν ἀπαντῶσιν ἐρείπια εὐμεγέθους οἰκοδομῆς, Παληομοναστήριον κοινῶς ὀνομαζομένης. Ὁ Γεωργεῖρήνης ἀναγράφει πε-

(1) Παράβαλε καὶ Σχολ. Σερβλ. εἰς Φιλοκτ. στίχ. 1197.

ρί τῆς τοῦ Βροντᾶ Μονῆς ὅτι ἐν ὧρᾳ ἔχρος ἐβλάστανε περίξ αὐτῆς χόρτος τις δηλητηριάζων πᾶν κτήνος. μὴ εἰθισμένον νὰ τρώγῃ τοιοῦτον· ὁ δὲ Τουρνεφόρτιος ἱστορεῖ τῷ 1702 ὅτι εἶδεν αὐτόθι τὸν πατριάρχην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δῆλον ὅτι μοναχόν τινα, τὸ ἑκατοστὸν εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγοντα, ὅστις εἰργάζετο ἔτι ξύλα κόπτων καὶ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ μοναστηριακοῦ μύλου ἔχων, οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς οἶνον ἢ ἄλλο τι τῶν πνευματωδῶν ποτῶν πιών, πλὴν καθαροῦ ὕδατος. Καὶ χόρτος μὲν βλαστάνων περίξ τῆς Μονῆς ταύτης ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ καὶ Μαρτίῳ γνωστὸς ὑπάρχει τὰ λεγόμενα κρινάκια, δὲν ἔχει ὁμως οὗτος καὶ δηλητηριώδη ἰδιότητα· κατὰ περιέργον δὲ σύμπτωσιν καὶ πρὸ μικροῦ ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ ἀπὸ ἐνενήκοντα καὶ ἐπτὰ ἐτῶν ἔζη ἑνασκούμενος γέρων μοναχὸς Νεκτάριος Κατζιμπάνης τοῦνομα, ἐκ Βουρλιωτῶν, ἀποβιώσας δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1883 ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν καὶ πλὴν τῆς ὀράσεως σώας πᾶσας τὰς ἄλλας αὐτοῦ αἰσθήσεις σώζων.

Ἐν τῇ τοῦ Βροντᾶ Μονῇ ἑνασκουῦνται τανῦν μοναχοὶ ἑνδεκα καὶ προσόδους μὲν αὕτη ἔτησίως κατὰ τὸν τελευταῖον προὔπολογισμὸν ἔχει ἐκ γροσίων τριάκοντα χιλιάδων ἑκατὸν δέκα ὀκτώ, δαπάνας δὲ ἐκ τεσσαράκοντα τεσσάρων χιλιάδων τετρακοσίων τριάκοντα τεσσάρων γροσίων, τοῦ ἐλλείμματος ἀναπληρουμένου ἐξ ἐλεῶν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν· βιώσι δὲ οἱ ἐν αὐτῇ πατέρες βίον ἀπράγμονα καὶ χρηστὸν. Τῆς Μονῆς δὲ ταύτης ἀδελφοὶ ἐγένοντο ἄνδρες οὐχὶ παιδείας ἄμοιροι, αἶος ὁ Καλλίνικος Γεωργιάδης ἐπὶ μακρὸν ἐν Θύροις καὶ ἐτέραις πόλεσι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εὐδοκίμως διδάξας, ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ Μυρσιάδης, διδάσκαλος καὶ ἐφημέριος τῆς ἐν Λιθόρνω ἐλληνικῆς κοινότητος διατελέσας, καὶ ὁ Νικηφόρος Ἀποστόλου, ἐφημέριος ἐν Μόσχῃ καὶ ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Δακίας διατελέσας· ἀλλὰ σὺναμα διεδραματίσθησαν ἐν αὐτῇ κατὰ παρελθούσας ἐποχὰς καὶ ἀξιοθρήνητα καὶ αἵματηρὰ συμβεβηκότα. Δολοφονηθέντος τῷ ἔτει 1821 τοῦ τότε ἡγουμένου τῆς Μονῆς ταύτης Νείλου, ἐν ᾧ ἐπέστρεφεν ἐκ Βαθέος, ἐν θέσει Κέδρω ὑπὸ μοναχοῦ τινος Νικοδήμου Κονταξῆ καλουμένου καὶ ὑφ' ἐτέρου τινός, Χριστοδοῦλου Ἀρβανίτου τοῦνομα, μίσος κατὰ τοῦ ἡγουμένου πνεόντων, διότι δῆθεν ἀνῆκεν εἰς τὴν τῶν καλικντζάρων φατρίαν, οἱ ἐκείνου συγγενεῖς, ἐπιδραμόντες, διήρπασαν τὴν Μονήν· ἡ δὲ θεία δίκη εὔρε τὸν πρωτουργὸν τοῦ φόνου Νικόδημον, καταπεσόντα μετὰ τινα ἔτη ἐξ ὑψώματός τινος τῆς Μονῆς καὶ οἰκτρῶς τὸ ζῆν ἐκμετρή-

σαντα. Τῇ δὲ 28 Σεπτεμβρίου 1850, κακοῦργοι ὀκτώ, εἰσελθόντες δι' ὀπῆς τινος ἐν αὐτῇ, συνέλαβον τὸν τότε ἡγούμενον Δανιὴλ καὶ ἀπήγαγον εἰς τὴν κώμην τῶν Μανολατῶν, ἔνθα, ἀφ' οὗ πολυειδῶς αὐτὸν ἐβασάνισαν, διότι· δῆθεν συνεπάθει τῇ Βογοριδικῇ διοικήσει καὶ κατεπρόδιδεν αὐτῇ τὰς τῶν ἐναντίων πράξεις, ἐπὶ τέλους μετήνεγκαν εἰς τὸ κώμιον τῶν Σκοπελιτῶν καὶ αὐτόθι ζῶντα ἔθαψαν ἐν τῷ κτήματι Μανουὴλ τινος Φακλάνου. Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀνάπαυσιν μὴ εὐρίσκων ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως, ὡμολόγησε τὰ γενόμενα εἰς τινα ἱερέα, ὅστις ἀνεκοίνωσε ταῦτα τοῖς τοῦ φονευθέντος οἰκείοις· οἱ δέ, μεταβάντες εἰς τὸ τοῦ Φακλάνου κτῆμα καὶ ἀνασκάψαντες, ἐξήγαγον τρίτον ἤδη μετὰ τὴν ταφὴν μῆνα τὸ ἐν διαλύσει σῶμα τοῦ δυστυχοῦς ἡγουμένου καὶ μετέφεραν αὐτὸ εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν Μανολατῶν, ἔνθεν οἱ τοῦ Βροντᾶ μοναχοί, παραλαβόντες, μετήγαγον καὶ ἔθαψαν εἰς τὸ τῆς Μονῆς κοιμητήριον. Περιέργον δὲ εἶναι καὶ τοῦτο ὅτι, παραλιπόντων τῶν μετενεγκόντων τὸ σῶμα ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ Φακλάνου εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν Μανολατῶν νὰ συμπαραλάβωσι καὶ δακτύλους τινὰς τῆς ἀποσυντεθειμένης χειρός, ὁ φονευθεὶς συνεχῶς ἐπεφαίνετο καθ' ὕπνου τῷ Φακλάνῳ, ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ νὰ ὑπάγῃ καὶ παραλάβῃ τοὺς ἀπολειφθέντας δακτύλους· ὅθεν καὶ μὴ δυνάμενος ἐπὶ τέλους οὗτος νὰ ἀντιστῇ πρὸς τὴν διηνεκῆ καὶ αὐτὴν νυκτερινὴν παρενόχλησιν, μετέβη ὄντως εἰς τὸ κτῆμα αὐτοῦ καὶ ἐρευνήσας καὶ ἀνευρὼν τοὺς δακτύλους, παρέδωκεν αὐτοὺς τῷ τότε μὲν ἐν αὐτῇ ἀσκουμένῳ, νῦν δὲ τῆς Μονῆς Μεγάλῃς Παναγίας ἡγουμενεύοντι Ἰακώβῳ Στεργίῳ, ὅστις καὶ ταῦτα ἡμῖν διηγήσατο.

Ἡ δὲ κτηματικὴ τῆς Μονῆς τοῦ Βροντᾶ περιουσία σύγκειται ἐκ τῶν ἐπομένων.

Ἐκ κτημάτων ἐκμεμισθωμένων 53, στρεμμάτων 544, ἀξίας γροσίων 539,100.

Ἐκ κτημάτων διαθεσίμων 51, στεμμάτων 332, ἀξίας γροσίων 147,900.

Ἐν ὅλοις [ἐκ κτημάτων 104, στρεμμάτων 876, ἀξίας γροσίων 687,000.

Πρὸς δὲ τοῖς κτήμασι τούτοις καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν

913

Ἐκ κεραιῶν

505

Ἐκ παντοίων ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων

834

Ἐν ὅλοις ἐκ δένδρων

2252.

Ἐκ τῶν γαιῶν τῆς Μονῆς ἀμπελῶνες μὲν εἰσιν ἐκτάσεως ἑπτακοσί-
ων πεντήκοντα δύο στρεμμάτων, ἐκ τῶν ἐκμεμισθωμένων δὲ κτημά-
των εἰσπράσσει αὕτη εἴκοσι τρεῖς χιλιάδας καὶ διακόσια δέκα γρόσια ἐ-
τησίως. Μετόχια δὲ ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς Μονῆς ταύτης εἰσὶ τὰ ἐπό-
μενα.

Α'. Ὁ ἐν Βουρλιώταις ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου
τιμώμενος ναός, ὅστις τανῦν χρησιμεύει ὡς ἐνοριακός, ἔτος κτίσεως τὸ
χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν τρίτον φέρων.

Β'. Ἡ ἐν τῷ Κοκκαρίῳ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτό-
κου τιμωμένη ἐκκλησία.

Γ'. Τὸ κατὰ τὸν Κότζικαν ἐν Λιμένι Βαθέος Μετόχιον, τὸ ἐπ' ὀνό-
ματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τιμώμενον.

Δ'. Ὁ ἐν τῷ δῆμῳ Ἐξ Γειτονιῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Κωνσταν-
τίνου τιμώμενος ναός.

Ε'. Ἡ ἐν Βλαμαρῇ ἀγία Τριάς.

Ἡ τοῦ Βροντᾶ Μονῆ ἐκέκτητο ἄλλοτε πολυσέλδον κώδικα, ἐν ᾧ
καταγεγραμμένα ὑπῆρχον αἱ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων πρᾶξεις
καὶ ἱστορικὰ τινὰ σημειώματα· πλὴν ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ κώδιξ οὗτος
ἐξ ἀπροσεξίας ἐγένετο πυρὸς παρανάλωμα, ὃ δὲ νῦν σωζόμενος οὐδὲν ἕ-
τερον ἄξιον λόγου περιλαμβάνει, εἰ μὴ κηλίδας τινὰς αἵματος τοῦ φο-
νευθέντος ἐν Βουρλιώταις καθ' ὃν χρόνον ἀνεγίνωσκεν αὐτὸν ἀρχιεπισκό-
που Ἀκακίου, ὅπως ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἱστορήσαμεν. Ἐν
τῇ Μονῇ δὲ ταύτῃ σώζονται τὰ ἐπόμενα πέντε ἐν μεμβράναις σιγγίλια
τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' τῷ ἔτει 1566, τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου
τῷ ἔτει 1737, τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τῷ ἔτει 1745, τοῦ πατρι-
άρχου Σωφρονίου τῷ ἔτει 1777 καὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τῷ ἔ-
τει 1797 καὶ ἐν ἔγγραφον τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τῷ 1753, ἀτινα
καὶ παρακατιόντες κατὰ χρονολογικὴν τάξιν δημοσιεύομεν ὅπως δια-
σώσωμεν ἀπὸ ἐνδεχομένης τινὸς ἐν τῷ μέλλοντι ἀπωλείας· διότι δυσ-
τυχῶς ἐλαχίστη ἀνέκαθεν κατεβλήθη προσοχὴ περὶ τὴν τήρησιν σπου-
δαίων ἐγγράφων εἴτε ἐν μοναστηρίοις εἴτε ἐν δημοσίοις γραφείοις
ἀποκειμένων, πολλὰ δὲ τούτων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπώλοντο,
πολύτιμον ἱστορικὴν ὕλην περιέχοντα.

Ἰερεμίας

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐὰν παρὶ τῷ κατὰ θεῖον καὶ παρευσθεῖως κινουμένῳ συγκιστῆρ
θείοις καὶ ἱεροῖς γαοῖς ὁ μακαρισμὸς ἔπηται καὶ τὰ διηγεκὲς μνημό-
συρον, πῶσφ πλέον ἔσται τῷ ἐκ βάρθρων αὐτῶν ἀνεγείρθεντι καὶ ἀν-
οικοδομοῦντι αὐτούς; Πῶτως τὸ θεῖον κέρδος καὶ ἡ ψυχικὴ ὠφέλεια
πολλάπλάσιος καὶ ἀείμνηστος. Τοῦτοις δὲ τοῖς σεβασμίσις καὶ θεί-
οις γαοῖς τὸ ἀσφαλεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχει τὸ οὐ μόνον ὑλικῶς λί-
θοις καὶ ξύλοις καὶ ἄλλοις χρειώδεσις ἀνακτιλλεσθαι καὶ περιτειχι-
λεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ ἀρωγῇ τελειοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ διὰ
γραμμῶν πατριαρχικῶν ἐλευθεροτηρία βοθηεῖα ἀδοῦλωτα διατη-
ρεῖσθαι· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἄπας εὐαγῆς οἶκος καὶ δεδοξασμέ-
νον θεῖον σκῆνωμα, κόποις καὶ ἐξόδοις ἐξεργασμένον παρὰ τῶν τῆν
ἐνπρέλειαν Κυρίου ἀγαπησάντων καὶ τὸν τόπον τοῦ σκηνώματος
τῆς δόξης αὐτοῦ, συντηρεῖται καὶ ἐν Χριστῷ διεξάγεται, ὅπως μὴ
διενοχλούμενον ταῖς προϋούσαις τοῦ καιροῦ ἐπεκτάσει καὶ κακώσε-
σι, μένον δὲ ἀνώτερον πάσης χειρός, κατεπεμθαίρειν καὶ ζημοῦν
προαιρεθησομένης, τῇ ἰσχύι τοῦ μείζονος καὶ ἐκδικεῖν δυναμένου,
ἀμνηρομένου καὶ βοηθουμένου ὅτε δεήσειεν. Ἐπεὶ ταῦτων τὰ τοιαῦτα
ἀναγκαῖα συνεφέπονται, ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπι-
σκοπῆς Σάμου εὐρέθησαν λείψανα παλαιῶν θεμελίων σεβασμίου καὶ
θεοῦ γαοῦ, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένου τῆς ὑπερυγίας δεσποίνης ἡμῶν
Θεοτόκου εἰς τὸ Κροκάρη, χρόνῳ τῷ πολλῷ κατεδαφισθέντος καὶ ἀ-
φανισθέντος, οἱ ἐν τῇ κήσῳ δὲ ταύτῃ εὐσεβεῖς καὶ φιλόθεοι, θεῖω κι-
νηθέντες ζήλω, Ὅρισμὸν ἐξέβαλον βασιλικὸν ἐξ αὐτῶν θεμελίων
ἀνακτίσαι τὸν σεβάσμιον αὐτὸν γαδὸν ἀνεμποδίστως· τὴν σύστασις
δὲ αὐτοῦ καὶ τῆς Μορῆς καὶ ἐπαύξεισις καὶ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότη-
τος ἄδειαρ τυχεῖν ἠτήσαντο ἐπ' ὀνόματι πατριαρχικοῦ σταυροπη-
γίου ἀνακτίσαι ἐξ αὐτῶν θεμελίων καὶ ὡς δυνατὸν ἀνακαινίσει τὸν
γαδὸν αὐτὸν ὡς ἂν εἴη ἀδοῦλωτος καὶ ἀκαταπάτητος παρὰ παντὸς
προσώπου εἰς μείζονα διατήρησις καὶ ἀσφάλεια. Ἡ οὖν μετριότης
ἡμῶν, τὴν αἰτησις αὐτῶν ἀποδεξαμένη ὡς εὐλογον, γράφονσα ἀπο-
φαίνεται διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς σιγγιλιώδους γράμματος καὶ ἐν ἀ-
γίῳ Πνεύματι ἀποφαίνεται ἵνα ὁ σεβάσμιος αὐτὸς καὶ θεῖος γαός, ὁ

ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τιμώμενος εἰς τὸ Κροκάρι, πρῶτον μὲν εἶη καὶ ὀνομάζεται πατριαρχικὸν ἡμέτερον σταυροπήγιον καὶ μνημονεύηται ἐν αὐτῷ μόνον τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ὄνομα ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ εἶη ἐλεύθερον, ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπίτητον παρὰ παντὸς προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον ἀποδιδόναι ἄχρι καὶ ὀβολοῦ. Ἐπειτα δὲ ὅσα κτήματα καὶ ἱερά ἄμφια ἀφιερωθήσονται ἐν αὐτῷ παρὰ τῶν εὐσεβῶν εἰς μνημόσυνον αὐτῶν ὧσιν ἀναφαίρετα, ἀναπόσπαστα καὶ ἀνεκποίητα παρὰ παντὸς προσώπου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, μηδενὸς τῶν ἀφιερωσάντων ἢ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἢ ἄλλου τινὸς προσώπου ἄδειαν ἔχοντος ὀφείποτε ἀποσπάσαι καὶ ἀποξερωσάσαι αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἱερωμένου τυχόν ἢ καὶ λαϊκοῦ· τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα ἢ ἀφιερωθησόμενα, ἀναφαίρετα εἶναι καὶ ἀναπόσπαστα ἱεροὶ καὶ θεοὶ κανόνες διακελεύονται. Εἰ δέ τις ὀφείποτε τολμήσῃ ἀθετήσαι τὸ παρὸν γράμμα καὶ ζητῆ ἀντιπράξαι τοῦ ναοῦ ἢ ἀπὸ τῶν ἀφιερωθησομένων παρὰ τῶν εὐσεβῶν, ὁ τοιοῦτος ὅποῦν ἂν εἶη καταλόγου, κἄν ἢ καὶ ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερεὺς, ἀντικρυ Θεῷ πρὸς καιρὸν καὶ ἀργία ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τῷ ἀπὸ Θεοῦ πατοκράτορος ὑπόδικος εἶη· οὕτως ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα. Ὁθεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος σιγγιλιῶδες γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ σεβασμῷ καὶ θείῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς εἰς τὸ Κροκάρι εἰς διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν.

Ἐν ἔτει ζρπ'. μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνος ἦ.

Τὸ δὲ δεῦτερον τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἀποκειμένων ἐγγράφων ἔχει ὡς ἑξῆς.

Νεόφυτος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι, θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, ἐτιμώτατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Ἁριστοῦ Μεγάλτης Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ δσιώτατοι ἱερομόναχοι, τιμιώτατοι ἄρχοντες καὶ ἐπίτροποι

τῶν ἐκκλησιῶν, χρήσιμοι πραγματευταὶ καὶ καρβοκύριοι, μαγίστορες καὶ πρωτομαγίστορες τῶν ρουφειῶν καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαρτες ἐν-λογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ κυρίου παρτοκράτορος, καὶ ἐξ ἡμῶν εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Πλείους ὁδοὺς σωτηρίας ὁ φιλόανθρωπος Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ εὐαγγελίῳ ὑποθέμενος, ὠφελιμώτεραν τῶν λοιπῶν καὶ συντομωτέραν τὴν τῆς ἐλεημοσύνης ὑπέδειξε, δι' ἧς ἀκόπως οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀπολαύσει γενησόμεθα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον· ἢ οὖν πρόξενος τῶν τοιοῦτων καὶ τοσούτων ἐλεημοσύνη, καὶ ἀπλῶς μὲν γινομένη πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους ὠφελίμος καθέστηκε καὶ σωτήριος, ἐξαιρέτως ὅμως εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν συμβάλλεται ἡρίκα εἰς θεῖα σκηνώματα καὶ ἱερὰ καταγώγια διενεργῆται καὶ δαψιλῶς χορηγῆται, ἐν οἷς ἀπαύστως ὑμνεῖται καὶ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ ἄσκησις βίου θεοφιλῶς πολιτεύεται. Γνωστὸν τοιγαροῦν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ νῆσον Σάμου διατελεῖ ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐνδόξου γεννήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἐπικεκλημένον τοῦ Βροντᾶ, ὅπερ ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας σαθρωθὲν καὶ παλαιωθὲν καὶ ἐπισκευῆς δεόμενον, ὁ ἐν αὐτῷ ἡγουμενεύων ὀσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατράσι κύρ Σεραφείμ, θεῖῳ ζήλῳ κινήθει, ὡς ἔγνωμεν ἀπὸ ἀρχιερατικῶν γραμμάτων, περιέστειλεν ἐκεῖνο κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν τε περιοχὴν αὐτοῦ καὶ τινα κελία, καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἐκ βάρθρων καὶ θεμελιῶν ἀνήγειρε καὶ ἀνωκοδόμησεν. Ἠκολούθησαν μὲντοι εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἱκανὰ ἔξοδα, ἐπέκεινα δὴ τῶν χιλίων γροσίων, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἄλλα ἐκνέβρηνσε καὶ διωρθώσατο ἐξ ἰδίων, ἔμειναν δὲ εἰσέτι χρεωστούμενα σὺν τόκῳ γρόσια τετρακόσια, ἅτινα αὐτὸς τε καὶ οἱ ἐνασκούμενοι αὐτῷ πατέρες, μὴ ἔχοντες ἄλλως πως κυβερνήσαι τε καὶ ἀποδοῦναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐνοχῆς, δεῖ ἔγνωσαν προσδραμεῖν μετὰ Θεοῦ εἰς τὰ φιλοικτίρμονα σπλάγχνα ὑμῶν τῶν φιλελεημόνων χριστιανῶν· καὶ δὴ ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς ὁ αὐτὸς ἡγούμενος καὶ κτίτωρ ἀπὸ μέρους τῶν συνασκουμένων πατέρων μετὰ τῆς σύνοδείας αὐτοῦ χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας. Ἀποδεξάμενοι τοίνυν,

αὐτὸν ἰλαρῶς τε καὶ εὐμενῶς, συνδράμετε καὶ βοηθήσατε αὐτῷ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἐλεημοσύνην ἀφθόρως τε καὶ πλουσιοπαρόχως ἐπίδοτε, ὁ μὲν παρέχων πρόθεσιν, ὁ δὲ τεσσαρακοσια.λείτουργον, ὁ δὲ σαραντάριον, ὁ δὲ ἀδελφάτον καὶ ἄλλος ἄλλο τι πολὺ ἢ ὀλίγον, ἕκαστος δηλονότι καθ' ἃ δύναται καὶ προαιρεῖται, ὅπως διὰ τῆς θεαρέστου ὑμῶν ἐλεημοσύνης τὸ μὲν ρηθὲν μοναστήριον δυναθῆι κυβερνηθῆαι καὶ πληρῶσαι τὸ χρέος αὐτοῦ τοῦτο καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐνοχῆς, ὑμεῖς δὲ ἔξοιτε παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ ἀθανάτους τὰς ἀντιδόσεις καὶ τὸ αἰώριον μνημόσυνον μετὰ τῶν γονέων ὑμῶν ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ καὶ ὡς νέοι κτίτορες ἀναπαλησθε. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Τῷ δὲ ρηθέντι ἡγουμένῳ κὺρ Σεραφεῖμ δεδώκαμεν ἄδειαν ἐπιτραχήλιον φορεῖν, ἀγιασμούς τε ποιεῖν μετὰ τῶν ὧν ἐπιφέρει ἀγίων λειψάνων καὶ τὰ ἱερατικὰ πάντα ἐκτελεῖν καὶ ἐξομολογεῖν καὶ διορθοῦν τὴν ψυχὴν τοῦ προσερχομένου αὐτῷ χριστιανούς, εἰδήσει τοῦ κατὰ τόπον προΐσταμένου.

αψ.κ'. ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε'.

Τὸ δὲ τρίτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Κύριλλος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἀναγκαῖον τυγχάνει ὑπὲρ τι ἄλλο τὰ δίκαια τῶν ἀπανταχοῦ ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ἱερῶν τε καὶ σεπτῶν μοναστηρίων διαρρηθῆναι φαίρεσθαι καὶ γρωρίζεσθαι κατὰ πάντα καιρὸν καὶ τοῖς πᾶσι καταφανῆ γίνεσθαι μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεις βεβααῖαις καὶ ἀσφαλέσιν, ἐκκλησιαστικοῖς δηλαδὴ γράμμασι καὶ σιγγιλίσι καὶ μηδένα λανθάνειν τὴν περὶ τούτων ἠκριβωμένην κατάστασιν, ὅπως μὴ τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ λήθης συγχωσθέντα βυθοῖς τῇ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου φορᾷ εἰς ἀλλοιοτέραν τιὰ μεταπέσῃσι κατάστασιν καὶ τὸ εἶναι αὐτῶν ἀποβάλλωσι. Ταῦτά τοι καὶ διὰ γραμμάτων εἴωθε κατασφαλίξεσθαι καὶ κατοχυροῦσθαι τὰ τοιαῦτα ἀείποτε εἰς ἐνάργειαν αὐτῶν πλείονα καὶ διηρεκῆ σύστασιν· πειραστικὰ γὰρ τῶν πραγμάτων κατὰ πάντα καιρὸν τυγχάνουσι τὰ γράμματα, δι' ὃ δὴ καὶ οἱ κατὰ καιρὸν πνευματικοὶ τῆς ἐκκλησίας προστάται ἀπ.λῶς πᾶσι

τοῦτοις καὶ μάλιστα τοῖς φθάσαις ἀρέκαθεν σταυροπηγιακῆ ἀξία τῆ καὶ ἐλευθερία τιμηθῆναι οὐ τὴν τυχοῦσαν φροντίδα καταβάλλουσι, ἐκκλησιαστικοῖς μεταγενεστέροις γράμμασι τὰ τοιαῦτα περιβάλλοντες, τῇ ἐκκλησιαστικῇ προνοίᾳ προσφύγοντα καὶ ἀναγκαίως τούτων χροῖζοντα εἰς αἰωνίαν αὐτῶν διαμονήν τε καὶ εὐστάθειαν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσεκομίσθη καὶ ἐνεφανίσθη ἡμῖν παλαιγενὲς σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Ἰερεμίου, γεγραμμένον κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν τέταρτον ἔτος καὶ διαλαμβάνον ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου διατελοῦν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου εἰς τὸ Κροκάρη, καλούμενον δὲ ἤδη τοῦ Βρογῆ, ἐν τοῖς φθάσαις χρόνοις κατεδαφισθὲν καὶ ἀφαιρισθὲν, ἅμα τῇ εἰς ἔπειτα ἀνεγέρσει ἐκ βάρων καὶ θεμελίων καὶ ἀνοιχοδομῆ αὐτοῦ ἐτιμήθη σταυροπηγιακῆ ἀξία, αὐτονομία τε καὶ ἐλευθερία καὶ παρτελεῖ ἀσυδοσία, αἰτήσῃ τῶν ἐν τῇ ρήσῃ ταύτῃ εὐσεβῶν καὶ φιλοθέων, θείῳ ζήλῳ κινήθέντων εἰς τὸν ἀνακαιρισμὸν αὐτοῦ, ὡς ἂν εἴη ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον παρὰ παντός προσώπου, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις κατὰ καιροῦς αὐτῷ προσηλώθησαν καὶ προσεκλήθησαν μονύδριά τινα καὶ ἐκκλησῖδια καὶ μετόχια, ἅτινά εἰσι ταῦτα, μετόχιον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν τοποθεσίᾳ Κώστα, ἄντικρυ τοῦτου ἐξωκλήσιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου καὶ ἕτερον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὃ ἐν Ποτάμῳ ραδὸς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ ἁγίου Παρτελεήμονος, εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐν ταῖς Ρευματιαῖς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἔτι εἰς τοῦ Σταυροῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μετόχιον τῆς ἁγίας Ματρῶνης εἰς τὸ Παλαιοχώρι, ἄντικρυ τοῦτου ἐξωκλήσιον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἔτι τοῦ ἁγίου Γεωργίου δικοκάτωθι τοῦ Πινακῆ, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, τῆς Παραγίας εἰς τὰ Ἀνλάκια, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν τοποθεσίαν τοῦ Μάρκου, τῆς Παραγίας εἰς τὸν Καστανόλογγον, τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου εἰς τὸ Κροκάρη, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου εἰς τὸ ἐπάνωθι μέρος τοῦ μοναστηριακοῦ μύλου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τοῦ Γεωργάκι τὰ καλύβια ἐπάνωθι τῶν μύλων, τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τοῦ Βενετζάνου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τοῦ Ἰωάννου, τῆς Παραγίας εἰς τοῦ Καλαθῆ, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς ταῖς Βίγλαις τὴν καμάραν, μετόχιον ἕτερον εἰς τὸ Βαθὺ τῆς ἁγίας Τριάδος, ραδὸς εἰς τὴν

Βλαμαρῆν καὶ τῆς Παραγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς τὸν Κότζικα·
Ταυτῶν δὲ οἱ ἐν αὐτῷ ἐδρισκόμενοι ὀλίγοι τινὲς πατέρες, φροντίζον-
τες τῆς ἀνξήσεως καὶ ἑσασὶ τούτου διαμονῆς, προσέδραμον τῷ ἐλέει
καὶ τῇ προνοίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ
ἐδεήθησαν θερμῶς ἀνακαιρισθῆναι καὶ ἀναγεωθῆναι τὸ εἰρημένον σιγ-
γιλιῶδες γράμμα καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ τούτῳ τὴν
ἀρέκαθεν ἐπιβραβευσθεῖσαν αὐτῷ σταυροπηγιακὴν ἀξίαν τε καὶ ἐλευ-
θερίαν καὶ τὰ προηριθμημένα μετόχια αὐτοῦ πάντα καὶ κατοχυρωθῆ-
ναι δι' ἐκκλησιαστικοῦ ἡμετέρου σιγγιλιώδους γράμματος. Τούτου
χάριν τὴν θερμὴν αἰτησίαν αὐτῶν ταύτην ὡς εὐλογον οὖσαν εὐμενῶς
ἀποδεξάμενοι, γράφοιτες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡ-
μᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀ-
γαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ
καὶ γῆσῳ Σάμου προειρημένον ἱερὸν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν
Θεοτόκου τοῦ Βροντᾶ μετὰ πάντων τῶν προσόντων αὐτῷ ἀφιερώμα-
των καὶ πραγμάτων κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ρητῶς προαπ-
ηριθμημένων ἐκκλησιδίων καὶ μετοχίων καὶ τῶν λοιπῶν καὶ τῶν εἰς-
ἐπειτα προσκτηθησομένων αὐτῷ, ὡς ἄνωθεν σταυροπηγιακὸν διατε-
λέσαν, ὑπάρχη καὶ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντὰ χρόνον καὶ
λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται πατριαρχικόν, σταυροπηγια-
κόν, ἐλεύθερον, ἀδούλωτον, ἀσύδοτον καὶ ἀκαταπάτητον, μνημο-
νευομένου ἐν αὐτῷ ἀεννάως τοῦ καγονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος,
οἱ δὲ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτατοι πατέρες ὀφείλουσι διάγειν
εἰρηρικῶς καὶ εὐτάκτως καὶ κατὰ τὸν τύπον τοῦ μονήρους βίου, καὶ
χρείαν ἔχοντες πρὸς χειροτονίαν ἔχωσιν ἄδειαν προσκαλεῖν ὃν ἂν
βούλωνται τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ ἔκτελεῖν τὴν χειροτονίαν αὐτῶν.
Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν πάντων τολμήσῃ οἰωδῆποτε τρόπῳ ἀντει-
πεῖν τοῖς παροῦσι καὶ ζητήσῃ πολλὴν ἢ ὀλίγην τιὰ δόσιν παρὰ τοῦ
ιεροῦ τούτου μοναστηρίου, ὁ τοιοῦτος, ὁποῖαι ποτ' ἂν εἴη τάξεως καὶ
βαθμοῦ, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωοποιῦ καὶ ἀδι-
αιρέτου μακαρίας Τριάδος ἐν τε τῷ νῦν αἰῶρι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι
καὶ πάσαις ταῖς πατριαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος. Ὅθεν
εἰς ἔρδειξιν καὶ διηρηκῆ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχι-
κὸν καὶ συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ ἐδόθη τῷ
ρηθέντι ἱερῷ μοναστηρίῳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Βροντᾶ.

αψύμς.

† Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
γέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Καισαρείας Παρθένιος.	† Ἀδριανουπόλεως Διονύσιος.
† Ἐφέσου Σαμουήλ.	† Ἀμασείας Βασίλειος.
† Ἡρακλείας Γεράσιμος.	† Πελαγονείας Σωφρόνιος.
† Νικομηδείας Ἀρθίμος.	† Σεργῶν Ἀρθίμος.
† Χαλκηδόνος Γαβριήλ.	† Μυτιλήνης Γρηγόριος.
† Δέρκων Σαμουήλ.	† Βιδύνης Μελέτιος.

Τὸ δὲ τέταρτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἔπεται.

Κύριλλος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ
θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφι-
λέστατοι ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπη-
τοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡ-
μᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκύστης ἐπαρχίας καὶ λοι-
ποὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὀσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν
ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ, τοῦ Καταστένου καὶ ἀπαι-
ταχοῦ, εὐγενέστατοι ἄρχοντες, χρήσιμοι πραγματευταὶ καὶ παραβο-
κυριοὶ, ἐπίτροποι τε τῶν ἐκκλησιῶν, μαγίστορες καὶ πρωτομαγίστο-
ρες τῶν ρουφειῶν καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέ-
κκα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰ-
ρήνη παρὰ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλο-
γία καὶ συγχώρησις.

Πλείους ὁδοὺς σωτηρίας ὁ φιλόανθρωπος Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ
Εὐαγγελίῳ ἡμῖν ὑποθέμενος, ὠφελιμωτέραν τῶν λοιπῶν καὶ συντο-
μωτέραν τὴν τῆς ἐλεημοσύνης ὑπέδειξε, δι' ἧς ἀκόπως οἱ ἄνθρωποι
ἐν τῇ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀπολαύσει γενησόμεθα, ἃ ὀφθαλμὸς
οὐκ οἶδε, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον· ἢ οὐκ πρόξενος τῶν τοιού-
των ἀγαθῶν ἐλεημοσύνη καὶ ἀπλῶς μὲν γινομένη εἰς τοὺς χρεῖαν ἔ-
χοντας ὠφέλιμος καθέστηκε καὶ ψυχωσωτήριος, ἐξαιρέτως ὁμως εἰς
ψυχικὴν σωτηρίαν συμβάλλεται, ἥτις εἰς θεῖους ἰαοὺς καὶ ἱερὰ κα-
ταγώγια διερεργηται καὶ θαυσιλῶς χορηγῆται, ἐν οἷς ἀπαύστως ὑ-

μνείται καὶ θαξάξεται ὁ Θεὸς καὶ ἄσκησις βίαν θεοφιλῶς πολιτεύε-
ται. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Σάμου εὐρίσκαται ἱερὸν
καὶ σεβάσιμον σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, σεμννόμενον ἐπ' ὀνό-
ματι τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιπληθόμενον τοῦ Βροντᾶ, ὁ-
περ, ὡς ἔγνωμεν καὶ ἐβεβαιώθημεν, ταῖς τοῦ καιροῦ ἀκαμαλλίας καὶ
περιστάσεως εἰς ἐσχάτην ἔκδειαν κατήντησε καὶ εἰς χρέος βαρύντα-
τον περιέπεσε γροσίων πεντακοσίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν πέριξ
αὐτοῦ τοίχων κατακρημνισθέντων, καὶ μὴ δυνάμενοι οἱ ἐκ αὐτῶ συκ-
ασκοῦμενοι πατέρες ἀλλοθεν ποθεν πληρῶσαι τὸ εἰρημένον χρέος καὶ
ἀκακαινίσαι τοὺς τοίχους τοῦ ρηθέντος ἱεροῦ μοναστηρίου, ἔγκωσαν
προσδραμεῖν εἰς τὸ ἔλεος καὶ τῆς βοήθειαν ὑμῶν τῶν ἀπακταχοῦ
φιλαληθιμῶν καὶ χριστιανῶν. Καὶ δὴ πέμπουσιν ἐκ μέρους αὐτῶν τὸν
παρόντα ὁσιώτατον ἡγούμενον τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ἐκ ἱερομοκά-
χοις κύρ Σεραφεῖμ, ὃν τινα ἀποδεχόμενοι ἱλαρῶς τε καὶ εὐμεκῶς
συκδράμετε καὶ βοηθήσατε λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἐλεημοσύνην αὐτῶ
πλουσίᾳ χειρὶ ἐπίδοτε, ὁ μὲν δὴλα δὴ πρόθεσιν, ὁ δὲ τεσσαρακοκτα-
λείτουρονον, ὁ δὲ σαρακτάριον, ὁ δὲ ἀδελφάτον καὶ ἄλλος ἄλλο, ἕ-
καστος καθ' ἃ δυνάμεως ἔχει καὶ ἐκ Θεοῦ φωτισθῆ, ὅπως διὰ τῆς
θεαρύστον ὑμῶν ἐλεημοσύνης καὶ συνδρομῆς οἱ μὲν ρηθέντες ὁσιώτα-
τοι πατέρες τοῦ εἰρημένον μοναστηρίου δυνήθωσι πληρῶσαι τὸ εἰρη-
μένον χρέος καὶ ἀκακαινίσαι τοὺς τοίχους τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου,
ἡμεῖς δὲ ἔξοιτε τοὺς μισθοὺς παρὰ Θεοῦ πολλαπλασίως, ᾧ τιμὴ ἡγου-
μένῳ κύρ Σεραφεῖμ δεδώκαμεν ἄδειαν ἐπιτραχήλιον φορεῖν, ἀγια-
σμοὺς ἐκτελεῖν μετ' ὧν ἐπιφέρει ἀγίων λειψάνων καὶ τοὺς λογισμοὺς
ἀκαδέχεσθαι τῶν μετ' ἐνλαβείας προσερχομένων αὐτῶ, εἰδήσει μὲν-
τοι γε τῶν κατὰ τόπου προΐσταμένων. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη
μετὰ πάντων ὑμῶν.

αψγγ'. ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος α'.

Τὸ δὲ πέμπτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἐπομένως.

Σωφρόνιος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης

καὶ οἰκονομικὸς πατριάρχης.

† Ἡ ἐπιστολὴ καὶ φροντὶς καὶ ἡ ὀφειλομένη ἡμῶν μέριμνα περὶ

τῶν ἀπαρταχοῦ ἐκκλησιῶν καὶ ἱερῶν σκηνωμάτων καταναγκάζει ἡ-
 μᾶς τὰ δίκαια τούτων ἀνακαλεῖν καὶ ἀποκαθιστᾶν ἐν ἰδίῳ χώρῳ,
 γνωστὰ γειόμενα καὶ τὰς συμβάσας τούτων παρεκτροπᾶς κατὰ τι
 συμβεβηκὸς καὶ περιστάσιν ἐπιδιορθοῦν πύλιν ἀνθετικῶς, ἐξοικο-
 νομοῦντας τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ πραγματευομένους ἐπιστημόνως τῆν
 τούτων ἀνάσσειν ἵνα μὴ τῆ τοῦ καιροῦ μακροῦ περιπνεύσει καὶ πα-
 ρατάσει ἀμεληθέντα φθάσωσιν ἐκπνεῖν τῆς ἡς ἔλαχον καὶ ἐκκληρώ-
 θησαν εὐδαίμονος καταστάσεως. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἐκκλησία
 τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ἡ κειμένη εἰς τὸ χωρίον Βουρλιώ-
 τας καλούμενον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας, διττὰς ὑπέληψε
 τὰς μορφάς, ἐνοριακῆς ἐξουσίας μέρος γενομένη τὸ πρότερον, εἶτα
 δὲ σταυροπηγιακῆ ἀξία τιμηθεῖσα καὶ προσηλωθεῖσα τῷ αὐτόθι ἱερῷ
 σταυροπηγιακῷ ἡμῶν μοναστηρίῳ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ
 Βροντᾶ καλουμένου, περὶ ἧς διένεξις συνέβη μεταξὺ τοῦ κατὰ τόπον
 ἀρχιερέως, θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ
 συναδελφοῦ ἡμῶν κὺρ Ἀκακίου καὶ τῶν ὀσιωτάτων πατέρων τοῦ αὐ-
 τοῦ μοναστηρίου, ἀντιποιουμένων ἑκατέρων τῶν μερῶν τῆς ἐκκλησί-
 ας ταύτης, ὡς εἴρηται. Ἦδη δὲ ὁ ρηθεὶς θεοφιλέστατος ἁγιος Σάμου
 κὺρ Ἀκάκιος ἐδηλοποίησατο πρὸς ἡμᾶς διὰ γράμματος αὐτοῦ ὡς ἀπ-
 ἔστη τῆς διακατοχῆς τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας, ποιήσας συνθήκας καὶ
 συμφωνίας τοιαύτας μετὰ τῶν πατέρων τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς
 Παραγίας τοῦ Βροντᾶ, αἵπερ εἰσὶν αὐταί, ὅπως δῆλα δὴ ἐπέπερ ἡ
 αὐτῇ ἐκκλησία, ἐρείπιον οὖσα, ἀνεκτίσθη καὶ ἀνωκοδομήθη διὰ θα-
 πάρησ καὶ ἐξόδων τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, χαρισθῆ ἄλλιν αὐτῷ οἶόν
 τι χρῆμα ἰδιόκτητον τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, μνημονεῦνται δ' ὁμῶς ἐν
 αὐτῇ τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελε-
 ταῖς καὶ ἀκολουθίαις· ἐπὶ δὲ τούτου οἱ ἐν αὐτῇ ἐφημερευόντες μοναστη-
 ριακοὶ καλόγηροι καὶ ἱερομόναχοι ἀποδιδῶσι καὶ πληρῶσιν ὀφειλομέ-
 νως τῇ θεοφιλίᾳ αὐτοῦ τὰ ἴδια αὐτοῦ δικαιώματα, ἃ ἀπέδιδον αὐτῷ καὶ
 οἱ πρότερον ἐφημερευόντες κοσμικοὶ ἱερεῖς, οἵτινες ἐφημέριοι μοναστη-
 ριακοὶ ἱερομόναχοι, μὴ καλῶς πολιτευόμενοι καὶ εὐάρεστοι μὴ γενό-
 μενοι πρὸς τῆν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ, ἔχωσι παιδεύεσθαι παρ' αὐτοῦ
 ἀρχιερατικῶς κατὰ πᾶσαν ἄδειαν καὶ ἀργία τῆς ἱερωσύνης ἐνδίκως
 καθυποβάλλεσθαι. Ταῦτα οὖν δηλοποιήσας πρὸς ἡμᾶς ὁ θεοφιλέστα-
 τος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ συναδελφὸς ἡμῶν ἀγα-
 πητὸς κὺρ Ἀκάκιος, ἠξιώσατο ἡμᾶς ἀδελφικῶς ἐπικυρώσασθαι τῆν.

τοιούτην προσήλωσιν τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου εἰς τὸ ρηθὲν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ Βροτᾶ, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰς ρηθείσας συμφωνίας δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος. Καὶ δὴ τὴν αἰτησὶν αὐτοῦ εὐμενῶς ἀποδεξάμενοι, γράφοιτες ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ ρηθείσα ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ἡ κειμένη εἰς τὸ χωρίον Βουρλιώτας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ὑπάρχῃ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς προσηλωμένη καὶ συντηρωμένη τῷ ἱερῷ καὶ σεβασμῷ ἡμῶν μοναστηρίῳ μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς, τῶν ἤδη ὄντων καὶ τῶν μετέπειτα προσκτηθησομένων αὐτῇ ὡς οἷον τι χρῆμα ιδιόκτητον γενομένη τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπαστον, δι' ὧν περ κατηράλωσαν οἱ ἐν αὐτῷ πατέρες καὶ κατεξώδενσαν ἄσπρων εἰς ἀρακαίρισιν αὐτῆς, οἵτινες ἔχουσι νέμεσθαι καὶ καρποῦσθαι ἀνεμποδίστως τὰ ἐμπύπτοντα αὐτοῖς εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα. Ὅφειλονσι μνημονεῦειν ὁμοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς συμφωνήθη πρὸς δὲ τούτοις οἱ ἐφημερεύοντες ἐν αὐτῇ μοναστηριακοὶ ἱερομόναχοι ἔχουσι ἀποδιδόναι καὶ πληροῦν πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ τὰ ἴδια αὐτοῦ δικαιώματα, ἅπερ ἔδιδον αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον ἐν αὐτῇ ἐφημερεύοντες κοσμικοὶ ἱερεῖς, καὶ ἀπονέμειν πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ πᾶσαν αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν καὶ τὸ προσῆκον σεβας καὶ τὴν εὐπεθείαν, οἵτινες καὶ μὴ ποιοῦντες ταῦτα καὶ ἐνάρεστοι φαινόμενοι τῷ κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ ἔχουσι παιδεύεσθαι παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ προσηκότως καὶ ἀργίᾳ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν ἀπροκριματίστως καθυποβάλλεσθαι. Ἄν δέ τις ποτὲ τῶν ἀπάντων ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς τολμήσῃ ἀφαιρέσαι καὶ ἀποσπάσασθαι τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου ἐκ τοῦ ρηθέντος σταυροπηγιακοῦ ἡμῶν μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ Βροτᾶ ἢ ἐπήρειάν τινα καὶ ἐνόχλησιν ἐπαγαγεῖν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ ἐφ' οἷαδῆτιμι προφάσει καὶ αἰτία περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπαριαῖος καὶ πάσαις ταῖς πατριαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἐνόχος τῷ πυρὶ τῆς γε-

έννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀγαθῆματι ὑπόδικος. Εἰς γούθῃ ἐνδείξιν ἐγράψατο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα καὶ ἀπελύθη τῷ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ καὶ σταυροπηγιακῷ μοναστηρίῳ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τοῦ Βροτᾶ εἰς διηρεκῆ παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἑβδόμῳ κατὰ μῆνα Ἰούριον ἐπιεμήσεως δεκάτης.

† Ἐφέσου Μελέτιος.	† Παλαιῶν Πατρῶν Γαβριήλ.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας.
† Κυζίκου Ἀγάπιος.	† Εὐρίπου Ἀνξέντιος.
† Νικομηδείας Ἀρθιμος.	† Ναυπλίου Μελέτιος.
† Χαλκηδόρος Μητροφάνης.	† Ὠλένης Ἰάκωβος.
† Δέρκων Ἰγνάτιος.	† Ἐλευθερουπόλεως Διονύσιος.
† Κορίνθου Γαβριήλ.	† Σάμου Ἀκάκιος.
† Λακεδαίμονος Ἀρθιμος.	

Τὸ δὲ ἕκτον καὶ τελευταῖον πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἔχει ὡς ἐξῆς.

Γρηγόριος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον· ὅσα δὲ τὸν αὐτῶν παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τοῖτοις προφανῆς ἡ ἀκοσμία, κατάδηλος ἡ φθορὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἢ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Εἰ γὰρ καθάπερ οἱ περὶ τῶν καθέκαστα ἐκκλησιῶν νόμοι, οὕτω καὶ οἱ περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀπαράτρεπτοι διαφυλάττειντο καὶ τῆς κατὰ νόμους ἐπιμελείας καὶ προστασίας χάριτι ἡξιοῦντο παρὰ τῶν ἀεὶ πατριαρχεόντων, οὐκ ἔν τῶν τῶν καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινὰ τοῖς μοναστηρίοις συνέβαιεν· ἀλλ' ἐπειδὴ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, τῶν ἱερῶν παρημελημένων νόμων, εἰς τὴν αὐτὴν προῆλθον ἀκαταστασίαν καὶ ἀταξίαν τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια, διὰ ταῦτα εὐθὺς ἀνελήθομεν ἡμῖν τοὺς οἰακὰς τοῦ παγκοίτου τουτοῦ σκάφους, ἔδοξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ παρημελημένα αὐτὰ εὐαγγῆ μοναστήρια διορθώσασθαι,

ἀφορῶσι πρὸς τὸ ἐκείνων συμφέρον, ὡς μέλη γνήσια ὄντα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῷ σταυροπηγιακῷ καὶ πατριαρχικῷ προνομίῳ τετιμημένα. Ἄλλως τε οὐδὲ καιροῦς τινὰς ἀφ' ἑαυτῶν νόμους φέρουσιν, ἀλλ' ἀρχαίους ἀναγενομένους καὶ γεραρούς· τὴν γὰρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς ἐπισκόποις ἐπιτρέπουσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ κανόνες, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον προτίθεσθαι διακελευόμενοι ἵνα, εἴ γε δέοιτο, καὶ αὐτοὶ ἀπολιμβάνωσιν, ὃν τρόπον ὁ λή. τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανῶν καὶ ὁ κά. τῆς ἐν Ἀρτιοχείᾳ ἱερᾶς Συνόδου, καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ ὁ τε ιά. καὶ ιβ'. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ὁ ιε'. καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ καὶ ἄλλοι πλεῖσθ' ὅσοι σεπτοὶ νόμοι καὶ κανόνες σαφῶς φαίνονται τῶν ἱερῶν μοναστηρίων τὴν ἐξουσίαν τοῖς ἐπισκόποις διδόντες, ὥστε μεταλαμβάνειν μὲν καὶ αὐτοὺς τῶν δεόντων, εἴ γε δέοιτο εἰς τὰς ἑαυτῶν χρείας, τὴν δὲ περὶ ἐκεῖνα ἐπιμέλειαν μέγιστην τε καὶ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος ποιεῖσθαι, ἵνα προστατεύωσιν αὐτῶν, καὶ οἰκοδόμους καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἡγουμένους ἀποκαθιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, καλῶς περὶ τῆς ἀνξήσεως καὶ βελτιώσεως τούτων ἐπιμελούμενοι ἵνα μὴ δι' ἀμέλειαν ἔνοχοι γένωνται τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις· οἱ δὲ οἰκοδόμοι, ἡγούμενοί τε καὶ ἐπίτροποι διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ δίχα τῆς ἀδείας αὐτῶν μὴτε πωλῶσι μοναστηριακόν τι κτῆμα, ἀλλ' οἰκοδομῶσι καλῶς πρὸς τὴν ἐκείνων ὀδηγίαν καὶ ἄδειαν, ὅπως μὴ καὶ αὐτοὶ ὡς ἀνατρέποντες τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τούτους ὄρους καὶ κανόνας βαρυτάτοις ὑποπέσωσι τοῖς ἐπιτιμίαις καὶ τιμωραῖς. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ θεῖοι νόμοι ἀποφαίνονται περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων· τούτων δὲ τὰ μὲν τοῖς κατὰ τρόπον ἐπιτετραμμένοις ἐνοριακῶς τῆς προσηκούσης ἀρχιερατικῆς, ὡς εἰκός, ἐπ' ἀνξήσει τηγχάρες ἐπιμελείας, μόνα δὲ τὰ σταυροπηγιακῆ ἀξία τετιμημένα, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, πρὸ χρόνων πολλῶν παρημέληται, καὶ δέον ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος διοικεῖσθαι αὐτά, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιμελείας τῆς ἀναλόγου ἀξιοῦσθαι, ὅπως αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχοντα διαμέρη, περιποιῆται δὲ τὰ προσγενησόμενα αὐτῶν, τῶν δὲ φανῶν τὰ μὲν προσόντα ἀποδιοπομπεῖσθαι, τὰ δὲ συμβησόμενα αὐτῶν διακωλύωνται. Τοιαύτην οὖν κατὰ νόμους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν σταυροπηγιακῶν ἡμῶν μοναστηρίων καθόλου φροντίδα κατεβάλλομεν, ἐκθέμενοι κατὰ κοινήν γνώμην καὶ συνοδικήν διάγνωσιν ἱερὸν τόμον ἀ-

ποφαιρόμενον συνφωδὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ τοῖς ὡδε γραφομένοις περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀρίστης διοικήσεως ἐκάστου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ ἐννομίας τῶν ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων καὶ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀμέσου προστασίας αὐτῶν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναγεοῦντες τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ αὐτῶν σιγγίλια δωρεὰν καὶ ἐπικυροῦντες ἅπαξ τὰ σταυροπηγιακὰ αὐτῶν προνόμια εἰς διηκεκὴ συντήρησιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ δεόμενά ποτε ἀναγεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως· ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας εἰς τὸ Κοκάρι ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιλεγομένου τοῦ Βροντά. Ἐνεφανίσθη γὰρ ἤδη ἡμῖν γράμμα πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος παραγιωτάτου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ κυρίου Νεοφύτου, μηνημορευομένων καὶ ἐτέρων σιγγιλιῶδῶν γραμμάτων τοῦ τε ἀοιδίμου ἐν πατριάρχεις κυροῦ Κυρίλλου καὶ ἄλλου προγεγεστέρου τοῦ ἀοιδίμου ἐν πατριάρχεις κυροῦ Ἰερεμίου, περιέχον ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦτο προκατεδαφισθὲν πάλαι ποτέ, εἶτα δὲ ἐποικοδομηθέν, σταυροπηγιακῇ ἐτετίμητο ἀξία μετὰ τῶν προσηγομένων αὐτῷ μονυδρίων, ἐκκλησιδίων καὶ μετοχίων, τοῦ μετοχίου δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τοποθεσίαν Κώστα, καὶ ἀντικρυ τοῦτου ἐξωκκλησίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου καὶ ἐτέρου τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ εἰς τὸ Ποτάμι ραοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ ἁγίου Παρτελεήμονος, ἐν τῇ αὐτῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἁγίου Σάββα, εἰς ταῖς Ρευματιαῖς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἔτι εἰς τοῦ Σταυροῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μετοχίου τῆς ἁγίας Ματρώνης εἰς τὸ Παλαιοχώρι, καὶ τοῦ ἀντικρυ τοῦτου ἐξωκκλησίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ ραοῦ ἔτι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὑποκάτωθι τοῦ Πιρακᾶ, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, τῆς Παραγίας εἰς τὰ Ἀνλάκια, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τοποθεσίαν τοῦ Μάρκου, τῆς Παραγίας εἰς τὸν Κασταρόλογγον, τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου εἰς τὸ Κοκκάρι, τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὸ ἐπάνωθι μέρος τοῦ μοναστηριακοῦ μύλου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τοῦ Γεωργάκη τὰ καλύβια ἐπάνωθι τῶν μύλων, τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τοῦ Βερετζίου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τοῦ Ἰωάννου, τῆς Παραγίας εἰς τὸ Καλίθι, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς ταῖς Βίγλαις τῆν Καμάραν καὶ ἐτέρου μετοχίου εἰς τὸ Βαθὶ, καὶ τοῦ ραοῦ τῆς ἁγίας

Τριάδος εἰς τὸ Βλαμαρῆ καὶ τῆς Παραγίας τῆς Ζωόδοχου Πηγῆς εἰς τὸν Κότζικαν καὶ μετὰ πάντων τῶν μοναστηριακῶν αὐτοῦ πραγμάτων. Εἰς ἀγαθαίρυσιν οὖν τούτου γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ εἰρημένον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιλεγόμενον τοῦ Βροντᾶ, μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἀπειριθμημένων μετοχίων, γαῶν καὶ ἐκκλησιδίων καὶ μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν πραγμάτων, κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων ἄν, ὡς ἀρέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπάρχη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡμέτερον πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὁλως ἀνερόκλητον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μαρθῶν, προχειρίζομενον καὶ πατερίζαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχη ἀπηλλοτριμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας καὶ δεσποτείας. Δεύτερον δὲ λόγῳ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια ἕκαστον πενήκοντα εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὸ ὕψος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἀναλαβὸν τὸ ἀρχαῖον γεραρὸν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας προνόμιον καὶ καλῶς διοικούμενον ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ὃ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς ἡγούμενος ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς οὕτω καὶ αὐτὸς γράφῃ ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαινούσαις χρείαις καὶ ὑποθέσεσι. Τρίτον, διαφυλάττωνται καταγεγραμμένα ἐν τῷ διωρισμένῳ κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ ἀφιερώματα αὐτοῦ καὶ τὰ χρέη καὶ τὸ τοῦ ἡγουμένου ὄνομα. Τέταρτον δὲ τὸ σιγγίλιον αὐτοῦ ἔχη μένειν ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, μὴ δεόμενόν ποτε ἀναγεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως ἐκκλησιαστικῆς. Πέμπτον, μηδεὶς τοῦ λοιποῦ γίγνηται ἐν αὐτῷ ἡγούμενος ἄνευ

γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴν ἐλῶνται αὐ-
τὸν γνῶμη κοινῇ οἱ συγκοινοβιάται πατέρες, τότε ἀποστέλλεται
παρ' αὐτῶν κοινῇ ἐνυπόγραφος καὶ ἐνσφράγιστος ἀναφορὰ περὶ τῆς
τοιαύτης ἐκλογῆς πρὸς τὸν κατὰ καιροὺς οἰκουμενικὸν πατριάρχην
καὶ οὕτω δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος ἀποκαθιστῶται ὁ ἡγούμενος
τοῦ μοναστηρίου τούτου, σημειομένου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν
τῷ ρηθέντι κώδικι· ὀφείλων κατ' ἔτος ἐξαποστέλλειν ἀκριβῆ ἐνυπό-
γραφον καὶ ἐνσφράγιστον καταγραφὴν τῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου μονα-
στηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. "Ἐκτον, ἡ σφραγίς τοῦ μοναστηρίου
διαίρεσθαι εἰς τμήματα τέσσαρα καὶ ἡ μὲν λαβὴ παρακατατεθειμένη
ὑπάρχῃ τῷ ἡγούμενῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοινοβιά-
ταις πατρῶσιν, ἐκλεγομένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοινο-
βιατῶν πατέρων. "Ἑβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήματα
καὶ τὴν λαβὴν μὴ ἔχωσιν ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίζειν μοναστη-
ριακὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκριτωτέ-
ρων ἐν τοῖς συγκοινοβιάταις, ὑπογραφομένων καὶ ἐκείνων ἰδίαις χερ-
σίν, αἱ δὲ μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι καὶ ἐσφραγι-
σμένοι ὁμολογίαι νομιζῶνται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἴδιαι τῶν
κατ' ἴδιαν σφραγισάντων, καὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἰδίων ἀποπληρῶσι τὰς ἐμ-
περιεχομένας ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας.
Οὗτοι δέ, δῆλα δὴ ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν τεσσάρων τῶν ἐπιτετραμ-
μένων τὰ τῆς σφραγίδος τμήματα, ἔχωσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς
ἐκκλησίας ἐπιτιμᾶν, σωφρονίζειν, ἀποβάλλειν ἐκ τῆς Μονῆς τοὺς ἀ-
τακτοῦντας καὶ τοὺς ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχομένους τὸ ἄθλον τῆς
ἀσκήσεως καὶ μὴ πειθομένους τελευταῖον διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφο-
ρᾶς ἀναγγέλλειν τῇ Ἐκκλησίᾳ. "Ὀγδοον, μηδεὶς τοῦ μοναστηρίου
τούτου δύνηται τοῦ λοιποῦ πωλεῖν μοναστηριακὸν ὑποστατικὸν ἄνευ
τῆς νομίμου εἰδήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου εἰ μὴ
μόνον τὰς κατ' ἔτος ἐπιχαρπίας καὶ τὰ γεννήματα καὶ τὰ μοναστη-
ριακὰ θρέμματα διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας. "Ἐνατον, ἐπειδὴν
ἐν χρεῖᾳ χειροτονίας γένωνται, ἔχωσιν ἄδειαν προσκαλεῖν εἰς τὸ
σταυροπηγιακὸν ἡμῶν τοῦτο μοναστήριον ὃν ἄρ βούλωνται τῶν ἀρ-
χιερέων, φέροντα ἔγγραφον ἄδειαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπὶ
τῷ ἐκτελεῖν αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως. Δέκα-
τον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτα-
τοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντα ἀπαράτρεπτα καὶ

ἀπαράβατα διὰ παντός, πείθεσθαι τῷ κατὰ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ, διάγειν σεμνῶς, εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφορῶντες πρὸς τὴν κοσμιότητα αὐτῶν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν διαγωγήν καὶ πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν βελτίωσιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου σταυροπηγῆτικοῦ μοναστηρίου, ἐπόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀγρύπνως προνοούσης περὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σταυροπηγῆτικῶν ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις διαφυλάττειν τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. "Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ τολμήσῃ παραβῆναι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι νομίμως καὶ κανονικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἀνωτέρω καταγεγραμμένων, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἶη καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ πάσαις ταῖς πατριαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος καὶ ἔνοχος τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς γέννησης. "Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διορισθέντι καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον.

Ἐν ἔτει σωτηριῶ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπιεμήσεως πρώτης.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμονήλ.	† Δέρκων Μακάριος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Θεσσαλονίκης Δανιήλ.
† Κυζίκου Γρηγόριος.	† Προύσης Ἄρθιμος.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Νεοκαισαρείας Ἡσαίας.
† Νικαίας Καλλίριχος.	† Βερροίας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Μελερῆκου Ἰερόθεος.

Μονὴ τῆς Μεγάλης Παναγίας

(ἔτος κτίσεως 1586).

Μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τῶν Μαυρατζαίων μεσημβρινοδυσμικῶς, ἀνατολικῶς δὲ τοῦ ὄρους Πρηνιά καὶ ἐπὶ ὄροπεδίου καταφύτου ἐκ πι-

τύων, δρυῶν, ἐλαιῶν καὶ ἐτέρων εὐθαλῶν δένδρων, ὠκοδύμηται ἡ Μο-
νὴ αὕτη, ἢ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμωμένη καὶ
ἐν μὲν τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις *Παραγία τῶν πέντε Ὀσπητίων*
ἀναγραφομένη, κοινῶς δὲ *Μεγάλη Παραγία* ὀνομαζομένη. Κατὰ τὴν
παράδοσιν, δύο ἀδελφοί, Νεῖλος καὶ Διονύσιος καλούμενοι, διαπεραιω-
θέντες ἐν συνοδείᾳ μοναχῶν τινῶν εἰς Σάμον, ὡς μὲν τινες λέγουσιν ἐκ
τοῦ ὄρους Λάτρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν τῷ ὁποίῳ συνησκοῦντο, ὡς
δ' ἕτεροι ἐκ Πελοποννήσου, κατέφυγον πλησίον τῆς θέσεως, ἐν ἣ τανῦν
ἡ Μονὴ κεῖται, καὶ ἔκτισαν πέντε οἰκίσκους· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κατοικη-
τηρίου αὐτοῦ μικρὸν κατωτέρω συνεχῶς ὁ Διονύσιος ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔ-
βλεπε φῶς τι, ἀπὸ τῆς γῆς ἐκπεμπόμενον. Καὶ δὴ μετὰ πολὺν ἐνδοια-
σμὸν μιᾶ τῶν νυκτῶν ἀπερχόμενος ἵνα πορευθεὶς ἐξετάσῃ τὴν φύσιν τοῦ
τοιούτου φωτός· μεθ' ὅσας ὁμως καὶ ἂν κατέβηκε πρὸς εὐρεσίαν αὐτοῦ
προσπαθείας, οὐδαμῶς ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ αὐτό, διότι μακρυνόμενος μὲν
τῆς θέσεως διέκρινε τὸ φῶς, πλησιάζων δὲ πρὸς αὐτὴν δὲν ἔβλεπεν αὐτό.
Ἐν ἀπορίᾳ λοιπὸν περὶ τοῦ πρακτέου διατελῶν, αὐτὸς μὲν ἐπανῆλθεν
εἰς τὸ ἑαυτοῦ κατοικητήριον, ἀπέστειλε δὲ τὸν Νεῖλον πρὸς τὸ μέρος
τοῦ φωτός, ἐντειλόμενος αὐτῷ νὰ σταθῇ ἐκεῖ, ἔνθα ἤθελεν αὐτὸς ὀρίσει.
Πορευθεὶς ὁ Νεῖλος, διηυθύνθη πρὸς τὸ φωτεινὸν μέρος εἰκῆ, οὐδεμίαν
διακρίνων λάμψιν καὶ ἐλθὼν ἔστη ἔνθα τὸ φῶς ὑπέλαμπεν, ὑπὸ τοῦ
Διονυσίου καθοδηγηθεὶς. Τότε ἀφικόμενος καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος, ἤρξα-
το ἐρευνᾶν τὸ χωρίον καί, σκάψας αὐτόθι, εὔρε μικρὰν ἐκ κεράμου τῆς
Θεομήτορος εἰκόνα, ἣν περὶ λαβῶν μετέφερον ἐν τιμῇ πολλῇ εἰς τὸν ἴ-
διον οἰκίσκον· παραδόξως ὁμως ἡ εἰκὼν ἐπανῆλθεν αὐθημερὸν εἰς τὴν
προτέραν αὐτῆς θέσιν. Μετακομισθεῖσα δὲ πάλιν ὑπὸ τοῦ Διονυσίου εἰς
τὸν οἰκίσκον αὐτοῦ, ἐγένετο αὐθις τῇ ἐπιούσῃ ἄφαντος καὶ εὐρέθη
ἔνθα καὶ τὸ πρότερον ἦτο. Ἐκ τούτου ἄρα ὁ Διονύσιος νοήσας ὅτι ἡ
Θεομήτωρ ἐπεθύμει νὰ κτισθῇ ναὸς αὐτῆς ἐκεῖ, προσευξάμενος εἶπε,
Δέσποινα, ἂν θέλῃς νὰ μεταφέρωμεν ἐν αὐτῷ τῷ μέρει τὴν ἡμετέραν
μετάνοιαν ἵνα κλαίωμεν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, εὐδόκησον ὅπως
ἡ ξηρὰ ράβδος αὕτη, ἐμπηχθεῖσα ἐδῶ, ἀναβλαστήσῃ, καὶ ταῦτα εἰ-
πῶν, ἐνέπηξε τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ, κλῶνον ἐξηραμένον κρναΐας οὔσαν,
ἐν τῇ γῇ. Ὡ τοῦ θαύματος δέ, αὕτη βλαστήσασα, παρήγαγε δένδρον,
ὅπερ ἐπὶ διακόσια ἐβδόμηκοντὰ πού ἔτη ἦνθει, μόνῃς τῆς κρναΐας
ταύτης ὑπαρχούσης ἐν Σάμῳ, οὐδενὸς δὲ ἄλλου ὁμοίου δένδρου βλα-
στήνοντος ἐν αὐτῇ. Ὀντως δ' ὁ Διονύσιος ἐπελάβετο ἐνεκεν τῆς ἀνω-

μαλίας τοῦ ἐδάφους εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς διὰ τοιούτου θαύματος ὑποδειχθείσης αὐτῷ θέσεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς Μονῆς, ἣτις συνετελέσθη βαθμηδόν, τῆς Μονῆς ταύτης ἐπικληθείσης τῶν πέντε Ὀσπητίων εἴτε ἀπὸ τῶν πέντε οἰκίσκων τῶν μετὰ τοῦ Διονυσίου πρώτων μοναχῶν εἴτε ἀπὸ τῶν πέντε οἰκων, ἐξ ὧν συνέκειτο τότε τὸ παρακειμένον χωρίον τῶν Κουμαραδαίων. Τὸ δὲ μέρος, ἔνθα εὗρέθη ἡ τῆς Θεομήτορος εἰκὼν, καθιέρωσεν ἡ τῶν μεταγενεστέρων εὐσέβεια εἰς ἀγίασμα· εἶναι δὲ αὐτὸ κοῖλος λίθος, ἐν τῷ ὁποίῳ στήλην καθίσταται ἀπὸ τῶν πέριξ τὸ ὕδωρ, καὶ εἰς αὐτὸ κατέρχεται τις δι' ὀκτῶ λιθίνων βημίδων. Ἐπὶ δὲ τοῦ θόλου τοῦ ἀγιάσματος ἐντετείχισται πλάξ, τοιαῦτα ἐπ' αὐτῆς γεγραμμένα ἔχουσα.

1763 Ἰουλίου 10

ἐτελειώθη αὐ-

τη ἡ βρύσις δι' ἐξό-

δων τοῦ Σεραφείμ.

Παπᾶ Γεώργιος

Παριανὸς ἔκτισεν.

Καθ' ἑτέραν δὲ παράδοσιν, οὐ μακρὰν τῆς Μονῆς, ἐν θέσει Λόγγω καλουμένη, διητάτο ὄφις παμμεγέθης καὶ φοβερός, ὅστις εἶχε καταστήσει τὸ μέρος ἀπροσπέλαστον, διότι οὐ μόνον μικρὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ βόας καὶ ἀνθρώπους κατεβρόχιζεν· ὅθεν καὶ οἱ ἐν τῇ Μονῇ διαιτώμενοι ὅπως τοῦ τοιούτου κινδυνώδους ἀπαλλαγῶσι γείτονος, ἔθηκον πῦρ καὶ μετὰ τοῦ παρακειμένου δάσους συνέκαυσαν καὶ τὸ φοβερὸν θηρίον, οὗ ἀπὸ μακρόθεν ἐθεῶντο τὴν λύσσαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρός. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐκ παραδόσεως παραλαβόντες περὶ τῆς Μονῆς τῆς Μεγάλης Παναγίας ἔχομεν· ἀρχαῖον δὲ σημεῖωμα, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου ἀποτεθησαυρισμένον, λέγει περὶ αὐτῆς τάδε. *Δύο ἀδελφοὶ καλόγηροι, ἐδρισκόμενοι εἰς τὸ Πέρι-παρμάκι (ὄρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πλησίον τοῦ Παλατόβασι, ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ ὅσιος Χριστόδουλος ἐκατοικοῦσε μὲ ἀρκετοὺς μοναχοὺς) καὶ ζητοῦντες οὗτοι ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀδειαν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σάμου ἀκούσαντες, ἦλθον καὶ κατόκησαν εἰς τὸ μετόχιον τῆς Μεγάλης Παναγίας· μόλις ἐν ἐκκλησίδιον ἦτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντεφέροντο ἐνίοτε, ἐροχλοῦντο δὲ καὶ ἀπὸ κλέφτας, ἐπήγαν εἰς τινα θέσιν τῆς Μεγάλης Παναγίας καὶ ἔκτισαν Μονήν. Ἄλλὰ πάλιν ἀντιφερόμενοι καὶ πειραζόμενοι ἐπὶ*

τοῦ δαίμονος, ἀνεχώρησαν ὁ εἰς τῶν καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Σταυροῦ καὶ ἰδὼν τὴν πληθὺν τῶν ὑδάτων, θείῳ βουλήματι ἔκτισε τὸν ἱερὸν ναὸν μικρὸν, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ συνδρομῆς βαθμηδὸν καὶ ἄλλων τινῶν ἐκτίσθη ἡ ἱερὰ Μονὴ μὲ ἕκτασιν μεγαλειτέρον ναοῦ ἐπὶ ἡγουμενείας Νείλου κατὰ τὸ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ 1592 ὀκτωβρίου 16. ἡμέρα β'.

Ἄπολεσθέντων δυστυχῶς ἐν πυρκαϊᾷ τοῦ τε ἀρχαίου κώδικος καὶ τῶν πρώτων σιγγιλίων τῶν πατριαρχῶν Τιμοθέου, Κυρίλλου καὶ Περθενίου, ἀγνοοῦμεν ἀκριβῶς τὸ ἔτος τῆς οἰκοδομῆς τῆς Μονῆς Μεγάλης Παναγίας· δὲν ἀφιστάμεθα ὅμως καὶ τῆς ἀληθείας εἰκάζοντες τὸ τοιοῦτο γενόμενον ἐν ἔτει 1586. Ἔχει δὲ ἡ Μονὴ σχῆμα τετραγώνου ὀρθογωνίου καὶ εἶναι εὐρεῖα μὲν, ἀλλὰ παρημελημένη καὶ ἐνιαχοῦ ἐρείψιμος, ἐὰν δὲ μὴ περὶ αὐτῆς ληφθῇ φροντίς τις, μετὰ μικρὸν θέλει καταπέσει· ὁ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένων βίος εἶναι κοινοβιακός, εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος ἡγουμένου Ἰσιδώρου Κυριακοῦ, ἀνδρὸς ἐναρέτου καὶ ἐφαμίλλου τῶν ὁσίας μνήμης ἀρχαίων μοναστῶν.

Ὁ δὲ τῆς Μονῆς ναὸς ἀνεκαινίσθη ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον ἐν ἔτει 1593, καθ' ἃ ἐπιγραφή τις ἐν αὐτῇ μαρτυρεῖ λέγουσα.

*Ἀρηγέρθη καὶ ἀνεκαινίσθη ἐκ βάρθρων
καὶ ὀλογραφήθη οὗτος ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος
ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου
καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας διὰ συνδρομῆς καὶ
ἐξόδων τῶν καθευρεθέντων μοναχῶν ἐν τῇ
Μονῇ τοῦ παρσέπτου ναοῦ τῆς Παναγίας,
ἡγουμενεύοντος Διονυσίου ἔτει ζα'. ἰουλίου θ'.*

Ὁ ναὸς οὗτος, ρυθμοῦ βυζαντιακοῦ, τυγχάνει κομψὸς ὢν καὶ κάλλιστα διακεκοσμημένος· ἐν αὐτῷ δ' εὐρηται εἰκὼν καλλιτέχνης, ἀντίτυπον βεβαίως τῆς ἀρχαίας πυρποληθείσης, παριστῶσα τὸ γενέσιον, τὰ εἰσόδια καὶ τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου καὶ ἔτος τῆς δι' ἀργύρου διακοσμήσεως τὸ ἔτος 1673 φέρουσα· ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ δὲ θρόνου ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς περίεργος ἐπιγραφή.

1803 Ἰουλίου 18.

*Ἠγουμενεία κυρίου τοῦ Ἀνθίμου
κυροῦ μοναχοῦ Τιμοθέου Λαγάνη*

κλίμαξ θρόνω ξὺν ἡδ' ἐπάγη ἀνεγ . . .
γάμμα ἄλφα ὑπογεγραμμένον τε,
μεσοῦντος ὀγδόῃ Μεταγειτριῶνος.

Ὁ τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα ποιήσας ἠθέλησε, φαίνεται, νὰ μιμηθῆ ἕτερον ἐπίγραμματοπιόν, ὅστις ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἐχάραξε τὸ ἐπίσης οἰκτρὸν ἐπίγραμμα τὸδε.

*Ἐτει ψομικρὸν ζῆτα διφθόγγου ἄλφα ἐπὶ δέκα πέμπτη Μεταγειτριῶνος ἡγουμενεία κυροῦ Κοσμᾶ πάλαι τὴν περ πόλιν ὕδρουσε χεῖρ τῶν ἐξόθων τοῦ ἐν μοναχοῖς κυρίου τε Κυρίλλου 1777 Ἰουλίου 15.

Πολλὰς καὶ ἡ Μονὴ αὕτη ὑπέστη περιπετείας ἐν μέσῳ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν παρελθόντων αἰώνων, ἐπιδρομαὶ δὲ ἀνθρώπων ἀτασθάλων καὶ διαρπαγαὶ καὶ προσβολαί, οὐχὶ ἄπαξ οὐδὲ δις γενόμεναι, διετόραξαν τὸν ἡσύχιον βίον τῶν ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένων πατέρων. Μεταξὺ δὲ ἄλλων, ἅτινα παρὰ τῶν μοναζόντων ἠκούσαμεν, παραλαβόντων καὶ αὐτῶν ταῦτα παρὰ μοναχῶν γερόντων ἀπὸ πολλοῦ τὸ ζῆν ἐκμετρησάντων, ἐξιστορήσεως ἄξιον νομίζομεν τὸ ἐξῆς. Μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, συμμορία ληστῶν, ἐκ τῆς ἀντικειμένης ἀσιατικῆς ἠπείρου διαπεραιωθείσα, προσέβαλε τὴν Μονήν, φημιζομένην διὰ τὰ πλούσια αὐτῆς σκεύη, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα διαρπάσῃ ταῦτα· οἱ δὲ μοναχοί, ἀπὸ μακρόθεν τοὺς ληστὰς ἐρχομένους ἰδόντες, ἔκλεισαν τὰς τῆς Μονῆς θύρας καὶ ἔμενον περίφοβοι ἐν αὐτῇ. Τότε οἱ λησταί, πειθόμενοι ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ διαρρήξωσι τὰς θύρας, κατέλαβον τὸ ὑπερκείμενον πρὸς μεσημβρίαν ὄρος καὶ ἐπολιόρησαν τὴν Μονήν, οἱ δ' ἐν αὐτῇ πατέρες, τὸν μέγαν κίνδυνον διορῶντες, ἔπεμψαν κρύφα παιδίον πρὸς τὴν οὐ μακρὰν ἐνασκούμενον ἐν τῷ λεγομένῳ Καθίσματι τῆς Εὐαγγελιστρίας μοναχόν, Νεόφυτον Πνευματικῆν μὲν τοῦνομα, Κρητὰ δὲ τὴν πατρίδα, ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ θαυματουργὸν λογιζόμενον, ἐξαγγέλλοντες τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ ἐπικαλούμενοι· ὁ δὲ, ἐλθὼν εἰς τὴν Μονήν, ἐτέλεσε παράκλησιν καὶ ἀγιασμόν, μεθ' ὃ πέμψας ἕνα τῶν μοναχῶν μεθ' ἡγιασμένου ὕδατος πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ληστῶν, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐν τῇ Μονῇ. Ὅντως δὲ μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο ἐκείνος, παρακαλουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ὀπλοφόρων· ἀλλὰ χωρὶς νὰ κακοποιήσῃ τινὰ, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ναῷ καὶ οἶονεὶ μεταμελόμενος ἐπὶ τῷ βίῳ, ὃν διῆγεν, ἀπέθετο πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας τὰ ἀργυροκόσμητα αὐτοῦ πιστόλια καὶ τὴν ἀργυρότευκτον σπάθην καὶ συγγνώμην

ἐφ' οἷς ἔπραξεν ἐξαιτούμενος, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταμείνη ἐν τῇ Μονῇ. Καὶ δὴ τὸν μοναχικὸν βίον προελύμενος, ὠνομάσθη Ἀζαρίας καὶ ἐν τῇ Μονῇ ὡς εἰς τῶν μοναχῶν ζήσας, ἐν πίοσι ἀπεβίωσε γῆρξ, τὰ δὲ ὄπλα αὐτοῦ πολλῶ χρόνῳ ὕστερον ἐσώζοντο ἐν τῷ ναῷ ἀνατεθειμένα· τῶν δὲ ὀπαδῶν αὐτοῦ οἱ μὲν ἐγκατέμειναν ἐν τῇ Μονῇ, οἱ δὲ ἀπῆλθον εἰς ἀλλοδαπὴν καὶ βίον εἰρηνικὸν διεβίωσαν.

Τοῦ δὲ ρηθέντος μοναχῶ Νεοφύτου καὶ ἄλλα τερατουργήματα διηγήσαντο ἡμῖν. Ὑπάρχοντος αὐτῷ κήπου, ἀνὴρ τις ἐκ Χώρας ἔκλεψεν ἀπ' αὐτοῦ νύκτωρ τὰς πλείστας τῶν ὀπωρῶν· ὅτε δὲ τῇ πρωίᾳ ἐξηγγέθη ὑπὸ τινος ὑποτακτικοῦ ἢ κλοπῇ τῷ Νεοφύτῳ, οὗτος εἶπεν ἐκείνῳ νὰ μὲνη ἡσυχος, διότι αἱ κλαπεῖσαι ὀπῶραι ἔμελλον μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐπιστραφῶσιν ὑπὸ τοῦ κλέψαντος. Πράγματι δὲ μετὰ σμικρὸν ἐθεάθησαν δύο ἡμίονοι, ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν τῶν ὑποίων ἐκομίζετο ἄνθρωπος παραλυτικός, ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ ὀπῶραι διάφοροι ἐν κοφφίνοις. Ὁ παραλυτικὸς ἦτο, ὁ κλέψας τὰς ὀπῶρας, ὅστις, ἅμα εἰς Χώραν μετὰ τῶν κλοπιμαίων ἀφικόμενος, κατελήθη ὑπὸ τοῦ τῆς παραλυσίας πάθους, αἱ δὲ ἐν ταῖς κοφφίνοις ὀπῶραι αἱ κλαπεῖσαι ἀπὸ τοῦ κήπου τοῦ μοναχοῦ. Προσελθὼν τότε ὁ τοῦ παραλυτικοῦ πατὴρ καὶ τῷ Νεοφύτῳ προσπεσὼν, ἐξητήσατο συγγνώμην ὑπὲρ τοῦ κλέπτου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἐξελιπάρησεν ἵνα θεραπεύσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ φρικώδους ἐκείνου πάθους· ὁ δὲ, ἐπιτιμήσας τὸν κλέπτην διὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ, ἐτέλεσε παράκλησιν ὑπὲρ ἀναρρώσεως αὐτοῦ καὶ πράγματι ἀναλαβὼν ἐκείνος τὴν προτέραν ὑγίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια περιχαρῆς.

Ἐν ταῖς ἐπιδρομαῖς καὶ τοῖς παντοειδέσι παθήμασιν, ἃ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὑπέστησαν οἱ ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεγάλης Παναγίας μονάζοντες, ἢ παρὰ ἄλλοις περιέσωσεν ἡμῖν καὶ τὸ ὄνομα καθηγουμένου τινὸς αὐτῆς, ζῶντος τῷ παρελθόντι αἰῶνι καὶ Μισαήλ μὲν ὄνομα ἔχοντος, Ἀνδρειωμένου δὲ προσεπικαλουμένου, ἕνεκα τῆς ἐκτάκτου σωματικῆς βώμης, ἣν ἐκέκτητο. Περὶ αὐτοῦ θρυλεῖται ὅτι ἦρεν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἰκανὸν ἀπ' αὐτῆς ὕψος ἵππον, ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου αὐτὸν λαβόμενος, ὅτι διὰ τῆς χειρὸς συνέτριψε μαρμαρίνον ἀγγεῖον, ὅτι ἦρε σπόνδυλον κίονος, τὸν ὅποιον πολλοὶ ὁμοῦ ἄνθρωποι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μετατοπίσωσι καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἐνεκα δὲ τῆς τσιαύτης αὐτοῦ ἰσχύος, πολλάκις ἐματῆσεν τὰς προσπαθείας ἀνθρώπων κακοτρόπων, ἀποπειραθέντων νὰ ζημιώσωσι τὴν Μονήν· ἔσχεν ὁμοῦ ὁ ἀνὴρ θάνατον ἐπώδυνον, καταπεσὼν ἀπὸ τινος τῶν παραθύρων τῆς Μονῆς καὶ φονευθεὶς εἴτε ἐξ ἄ-

προσεξίας εἶτε, καθ' ἃ ἕτεροι λέγουσι, θῦμα ἐπιβουλῆς γενόμενος τῶν φθονησάντων τὴν ἀπαρχμίλλον αὐτοῦ ρώμην.

Ἄλλ' ἡ μεγαλειτέρα ζημία, ἦν ἡ Μονὴ αὕτη ὑπέστη, ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ἡ ἐκ τῆς πυρπολήσεως τοῦ σκευοφυλακείου αὐτῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτηροῦντο ἡ ἀρχαία κεράμειος εἰκὼν τῆς Παναγίας, πολυτιμώτατα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη μετὰ πλουσιωτάτων ἀμφίων, τὰ πρῶτα σιγγίλια καὶ ὁ ἀρχαῖος κώδηξ. Καὶ ἡ μὲν πυρπόλησις προῆλθεν ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ ἐκκλησιάρχου, μεταδόντος ἐκ κηρίου ὃ ἐκράτει τὸ πῦρ εἰς τὰ ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ ἔγγραφα καὶ ἄμφια, μὴ ἐξαγγείλαντος δὲ ἀμέσως τὸ γεγονός ἵνα ληφθῆ φροντίς πρὸς κατάσβεσιν· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ σκεύη ἦσαν, ὡς λέγεται, τσαῦτα, ὥστε ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρος, τυχάντες, ἔρρεον ὡς κρουνοὶ ὑδάτων. Ἐξ ἐλαχίστου δὲ αὐτῶν μέρους, τοῦ πλείστου ἐξιτήλου γενομένου, κατεσκευάσθησαν ὀψιαίτερον τὰ ἤδη ὑπάρχοντα ἐν τῇ Μονῇ οὐκ ὀλίγα σκεύη καὶ κοσμήματα.

Ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεγάλης Παναγίας ἐνασκοῦνται τανῦν πατέρες δώδεκα, καὶ προσόδους μὲν αὕτη ἐτησίως ἔχει ἐξήκοντα πέντε χιλιάδων καὶ ἑνδεκα γροσίων, δαπάνας δὲ γροσίων εἴκοσιν ἐξ χιλιάδων ἑπτακοσίων ἐξήκοντα ἑνὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος, διὰ δὲ τοῦ περισσεύματος ἡδύνατο ἡ Μονὴ νὰ προαχθῆ, ἂν ἀνέκαθεν τὸ τοιοῦτο καλῶς ἐδαπανᾶτο· ἡ δὲ κτηματικὴ αὐτῆς περιουσία σύγκειται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ἐκ κτημάτων ἐκμεμισθωμένων 91, στρεμμάτων 2201, ἀξίας γροσίων 2,284,400.

Ἐκ κτημάτων διαθεσίμων 19, στρεμμάτων 1171, ἀξίας γροσίων 312,000.

Ἐν ὅλοις ἐκ κτημάτων 110, στρεμμάτων 3,372, ἀξίας γροσίων 2,596,400.

Πλὴν δὲ τῶν κτημάτων τούτων, καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων ὀπωροφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν 3329

Ἐκ κεραιῶν 547

Ἐκ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων 57

Ἐν ὅλοις ἐκ καρποφόρων δένδρων 3933

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ κτημάτων ἀμπελῶνες μὲν εἰσὶν ἐκτάσεως τρισχιλίων καὶ ἑνεήκοντα δύο στρεμμάτων, ἀγροὶ δ' ἐκτάσεως διακοσίων ὀγδοήκοντα· ἐκ δὲ τῶν ἐκμεμισθωμένων κτημάτων ἡ Μονὴ εἰσπράττει ἐνισμαίοντες ἀγροὺς εἴκοσι δύο σιγγίλια καὶ κλίτην ἑνάκιον ἑπτακοσίων

δύο. Πλήν δὲ τῶν κτημάτων τούτων ἡ Μονὴ κέκτηται καὶ τὰ ἐπόμενα Μετόχια.

Α'. Τὸ ἐν Χώρῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμώμενον, ἐρείψιμον δὲ ἤδη.

Β'. Τὸ ἐν Λιμένι Βαθῆος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Χαλαλμπους τιμώμενον, χρησιμεῦον δὲ τανῦν ὡς δημοτικὸν νεκροταφεῖον.

Γ'. Τὸ ἐν Καρλοβασίσις ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Φανερωμένου τιμώμενον, οὗ ὁ θολοειδῆς ναῖσκος, στερεῶς κεκτισμένος πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου, διατηρήθη ἀβλαβῆς, καὶ μετὰ τὸν ἀνοικισμὸν αὐτῆς ἀνεκαλύφθη ἐν μέσῳ δένδρων παχυκόρμων, δι' ὃ καὶ Φανερωμένος ἐπεκλήθη.

Σιγγίλια δ' ἐν μεμβράκαις εὑρηνται ἐν αὐτῇ τρία τῶν πκτριαρχῶν Διονυσίου τῷ ἔτει 1663 ἐκδοθέν, Γρηγορίου τῷ ἔτει 1797 καὶ Κυρίλλου τῷ ἔτει 1816 ἀπολυθέν, ἅτινα καὶ παρατιθέμεθα ὧδε.

Διονύσιος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Γνώμη ἐστὶν ἐναρέτου καὶ προαιρέσεως ἐπαινετῆς χεῖρα βοηθείας βραβεύειν παντὶ καταπονομένῳ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἱεροῖς ναοῖς καὶ σεβασμίσις καταγωγίσις ἐπικουρίας χρῆζουσιν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ παρασχεῖν τὴν τοιαύτην ἐπικουρίαν, τῆς βεβαιώσεως ταύτης φροντίζειν καὶ τρόπου συστάσεως ἐπαινεῖν, ἐπαινετωτέρας κρίνεται διαθέσεις. Πολλὰ γὰρ τῶν . . . εἶναι λαβόντα διὰ τὸ ἀμοιροῦσθαι τῆς μετέπειτα βεβαιώσεως εἰς τὸ μηδὲν ἀνετρέπη καὶ πρὸς παντελῆ φθορὰν κατωλίσθησε . . . ἀξία τετιμημένοις καὶ ἐπὶ τῇ ἀκροτάτῃ περιωπῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐνιδρυμένοις ἐπὶ τῷ ἀπροκαλύπτως ἐπισκοπεῖν . . . ἀναγκαιότατον ἐλευθερίαν τε βραβεύειν καὶ τοῖς βραβευθεῖσιν ἐπικυρώσεις ἐπινοεῖν πρὸς ἐπαρκεστέραν μοιμότητα καὶ τοῖς δεομένοις . . . ὑποτελεῖν τὰς δεήσεις. Τοιγάρτοι καὶ κατὰ τὴν νήσον Σάμον, ἐδρισχομένον σεβασμίου μοραστηρίου, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας ἐκδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐπονομαζομένης τῶν πέντε Ὀσπητίων, οὐτινος κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, ἐκ βάρθρον ἀναγειρομένου, σταυρὸς ἐν τοῖς θεμελίοις ἐπάγη, καὶ ἔκτοτε τῇ σταυροπηγιακῇ

τιμῇ κοσμηθέντος μετὰ τοῦ πρόπαλαι σταυροπηγιακοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ κειμένου ἐκ μέσῳ τοῦ κήμπου τῆς αὐτῆς κήσου καὶ λόγου ἔχοντος μετοχίου πρὸς τὸ σεβάσιμον αὐτὸ μακαστῆριον, οἱ πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμοι πατριάρχαι διὰ γραμμάτων σιγγιλιωθῶν πατριάρχαι ἐλευθερίαν αὐτῶ ἔβραβεύσαντο καὶ κατὰ πάντα τὰ τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγίων προνόμια διοικεῖσθαι παρεκελεύσαντο, ὡς ἤδη καὶ ἡμῖν ἐμφανισθέντων, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐρασκουμένων πατέρων κατ' αὐτὰ καὶ παρ' ἡμῶν ἐπικυρωθῆναι αὐτὸ τῇ σταυροπηγιακῇ ἐλευθερίᾳ αἰτηθέντων, ἢ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτῆς συσθεδιαζόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν καὶ τῶν τῆς καθ' ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἐλλογίμων κληρικῶν τῆς αἰτησικῆς αὐτῶν ὡς δικαίαν καὶ εὐλογον προσηκαμέκη, γράζει καὶ ἀποφαίνεται ἵνα, τῶν ἐμφανισθέντων ἡμῖν συνοδικῶν παλαιῶν γραμμάτων τῶν πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν τοῦ τε κυρ Τιμοθέου, καὶ γέροντος κυρ Κυρίλλου καὶ γέροντος κυρ Παρθενίου βεβαίων ὄντων ὅτι ἡ σεβασμία πατριαρχικὴ καὶ σταυροπηγιακὴ Μορὴ τῆς ὑπεραγίας ἐκδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης τῶν πέντε Ὑσπητίων κατὰ τὴν ῥῆσον Σάμον, μετὰ τοῦ πλησίον αὐτῆς σταυροπηγιακοῦ μοκυδρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἐκ μέσῳ τοῦ κήμπου, καὶ τῶν ὑπόκειμένων αὐτῇ κατὰ λόγον μετοχίων καὶ ἐορτῶν, δηλαδὴ τῆς τε κοιμησεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς εἰς τὸ χωρὶον καλούμενον Παγώντας, καὶ τῆς ἐτέρας ἐορτῆς τῶν γενεθλίων τῆς Παρναχίας καὶ τοῦ προφήτου Προδρόμου, τοῦ πλησίον τοῦ μύλου τοῦ μοραστηρίου, ὡς τῇ σταυροπηγιακῇ ἀξία καὶ τούτων τετιμημένων ἐξ ἀρχῆς, ὧσι καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς καὶ πρότερον, ἀνεκόχλητα, ἀκαταπάτητα, ἀκαταδουλωτα, ἀνεπηρέαστα, ἀκαταλήτητα καὶ τελείως ἀδιάσειστα παρὰ παντὸς προσώπου ἀρχιερατικοῦ τε καὶ ἱερατικοῦ, ἀρχοντικοῦ τε καὶ ἰδιωτικοῦ, παραπολαύοντα πάσης τιμῆς καὶ προνομίων σταυροπηγιακῶν καὶ οἱ ἐρασκούμενοι ἐν αὐτοῖς ἱερομόναχοι τε καὶ μοναχοὶ ὡσαύτως ἀνεκόχλητοι εἶεν καὶ παντελεύθεροι, πολιτευόμενοι καθ' ἃ τὰ πατριαρχικὰ διαγγέλλεται γράμματα κατὰ πάντα τοὺς τρόπους . . . καὶ παραγγελίαν τοῦ κτίτορος τῆς Μορῆς ἀναφέροντος, μηδὲν ἴδιον κεκτημένοι, ἀλλὰ τὰ πάντα κοινά, κτήματα . . . ἀναγκαῖα, τὴν εἰρηκτικὴν ζωὴν ἀσπαζόμενοι καὶ πᾶσαν αἰτίαν σκανδάλων ἀποστρεφόμενοι καὶ ζῶντες φιλα-

δέλφως . . . διαφόροις σώμασιν εἶναι, ἐκτελοῦντες καὶ τὰς ἐν τῷ κοινῷ ἀκολουθίας ἀνεπιλήπτως καὶ τὸν Θεὸν ἀνυμνοῦντες αὐτοῦ βασιλείας, ἐκλέγοντες καὶ τὸν αὐτοῖς ἡγουμενεύοντα ἀπὸ τῆς κοινῆς ἀδελφότητος ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς κοινοβιακοῖς μοναστηρίοις, προσκαλοῦντες, εἰ χρεῖα γένηται χειροτονίας ἢ ἀρχιερατικῆς ἐπιδημίας, ὃν ἂν ἐθέλωσιν ἀρχιερέα ἐπὶ τῷ ἐκτελέσει τῆν χρεῖαν αὐτῶν μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως ἐπ' οὐδενὶ μισθῷ ἢ δόσει, μνημονεύοντες μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιροῦς πατριάρχου, καὶ οὐδενὸς ἄλλου, μηδενὸς τολμῶντος ἢ τοῦ κατὰ καιροῦς Σάμου ἀρχιεπισκόπου ἢ ἄλλου κατεπεμβαίνειν αὐτοῖς ἢ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν ἀνακρίνειν ἢ ἀργεῖν ἢ ἀφορίζειν, ἀλλὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν μετὰ τούτων συμβᾶσαν παρ' ἡμῶν καὶ τῶν μεθ' ἡμᾶς πατριαρχῶν ἀποδέχεσθαι τῆν ἀπόφασιν, μηδενὶ μηδὲν ὀφειλοῦντες διδόναι ἄχρι καὶ ὀβολοῦ, εἰ μὴ μόνον τὸ σύνθημα ἐτήσιον χάριν ὑποταγῆς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν κηρίου ὀκάδας δύο καὶ ἄσπρα τεσσαράκοντα, μνημονεύειν τε τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος παρησιᾶ ὡς ἔθος, καὶ τὰ ἀφιερωθέντα παρὰ χριστιανῶν ἢ ἀφιερωθησόμενα τῇ σταυροπηγιακῇ Μορῇ ταύτῃ ἱερὰ σκεύη, κτήματα, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἀναπόσπαστα εἶναι καὶ ἀναπαίρετα καὶ τῷ τολμήσῃ ἀφελῆσθαι τι τούτων ἢ ἰδιοποιήσασθαι ἀφορισμὸς ἄλλοτος καὶ ἀνάθεμα ἔστω τὸ ἐπιτίμιον· καὶ πρὸς τούτοις ἀποφαινόμεθα ἵνα μηδενὶ ἐξείναι τῶν τῇ πατριαρχικῇ ταύτῃ ἐνασκουμένων Μορῇ ἱερωμένων καὶ μοναχῶν ἐξέρχεσθαι τῆς Μορῆς καὶ εἰς ἑτέραν ἀπέρχεσθαι Μορὴν ἐν ἀργίᾳ ἀσυγγνώστῳ καὶ ἀφορισμῷ παρὰ Θεοῦ. Ἐντελλόμεθά τε τοῖς ἐν τῇ Μορῇ ταύτῃ ἱερωμένοις, ὅπου ἂν ᾧσι, δέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς τῶν χριστιανῶν καὶ οἰκορομεῖν τούτοις ἐν κρίσει καὶ διορθοῦν τὰ ἐπταισμένα καριτικῶς. "Ὅστις δ' ἂν ἐβλήσῃ οἰωδῆποτε τρόπῳ ἢ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ἢ τῆς μοναδικῆς ἢ κοσμικῆς πολιτείας ἀνατρέψαι τι τῶν γεγραμμένων, ἢ ὅστις τῶν ἱερέων ἢ λαϊκῶν τῆς γῆσου ταύτης Σάμου τολμήσῃ ἐμποδίσαι τοὺς βουλομένους ἀφιεροῦν πρᾶγμα ἢ κτήμα τῇ σταυροπηγιακῇ ταύτῃ Μορῇ, ὑπόδικος εἶη πάσαις ταῖς συνοδικαῖς καὶ πατριαῖς ἀραῖς· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτοις ἅπασιν γράφεται τὸ παρὸν τῆς ἡμετέρας μετριότητος σιγγιλιῶδες γράμμα καὶ εἰς βεβαίωσιν διηρηκῆ ἐδόθη τῇ σεβασμῆ ταύτῃ καὶ σταυροπηγιακῇ Μορῇ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς ἐπιονομαζομένης τῶν πέντε Ὀσπητίων, κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος ἀχξγ'·

μητρα Ἰανουάριον, ἰνδικτιῶνος α΄.

† Διονύσιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡρακλείας Μεθόδιος.

† Βιδύνης Φιλόθεος.

† Κυζίκου Ἀγάπιος.

† Γαγγρῶν Κύριλλος.

† Χαλκηδόνης Γαβριήλ.

† Καστορίας Κύριλλος.

† Ἀδριανουπόλεως Φιλόθεος.

† Προικονήσου Γεράσιμος.

† Προύσης Παγκράτιος.

Τὸ δὲ δεῦτερον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Γρηγόριος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον· ὅσα δὲ τὸν αὐτὸν παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τούτοις προφανῆς ἡ ἀκοσμία, κατὰ δὴλος ἡ φθορὰ καὶ, ἐπὶ πᾶσιν, ἡ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Εἰ γὰρ καθάπερ οἱ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐκκλησιῶν νόμοι, οὕτω καὶ οἱ περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀπαράτρεπτοι διαφυλάττοντο καὶ τῆς κατὰ νόμους ἐπιμελείας καὶ προστασίας κάκεῖνα ἠξιοῦντο παρὰ τῶν αἰεὶ πατριαρχενόντων, οὐκ ἄν τσαυτὰ καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινὰ τοῖς μοναστηρίοις συνέβαινεν· ἀλλ' ἐπειδὴ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, τῶν ἱερῶν παρημελημένων νόμων, εἰς τσαυτὴν προήλθον ἀκαταστασίαν καὶ ἐλεεινὴν ἀπώλειαν τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια, διὰ ταῦτα εὐθὺς ἀνελήφοσιν ἡμῖν τοὺς οἴκους τοῦ παγκοίτου τουτουὶ σκάφους, ἔδοξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ παρημελημένα αὐτὰ εὐαγῆ μοναστήρια διορθώσασθαι, ἀφορῶσι πρὸς τὸ ἐκείνων συμφέρον, ὡς μέλη γνήσια ὄντα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῷ σταυροπηγιακῷ καὶ πατριαρχικῷ προνομίῳ τετιμημένα, Ἄλλως τε, οὐδὲ καιροὺς τινὰς ἀφ' ἑαυτῶν νόμους φέρουσιν, ἀλλ' ἀρχαίους ἀναγενομένους καὶ γεραρούς· καὶ γὰρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς ἐπισκόποις ἐπιτρέπουσιν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ νόμοι

καὶ καρόνες, τὸν τοῦ θεοῦ φόβον προτίθεσθαι διακελευόμενοι, ἵνα, εἰ γε δέοιντο καὶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνωσιν, ὃν τρόπον ὁ λή. τῶν ἀγίων ἀποστόλων καρῶν, καὶ ὁ κε'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ ὁ τε ιά. καὶ ὁ ιβ'. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ὁ ιε'. καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι σεπτοὶ νόμοι καὶ καρόνες σαφῶς φαίνονται τὴν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων τοῖς ἐπισκόποις διδόντες, ὥστε μεταλαμβάνειν μὲν καὶ αὐτοὺς τῶν διόντων, εἰ γε δέοιντο, εἰς τὰς ἑαυτῶν χρείας, τὴν δὲ περὶ ἐκεῖνα ἐπιμέλειαν μεγίστην τε καὶ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος ποιῆσθαι ἵνα προστατεύωσιν αὐτῶν, καὶ οἰκονόμους καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἡγουμένους ἀποκαθιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, καλῶς περὶ τῆς ἀνέξεως καὶ βελτιώσεως τούτων ἐπιμελούμενοι, ἵνα μὴ δι' ἀμέλειαν ἔνοχοι γένηνται τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις· οἱ δὲ οἰκονόμοι, ἡγούμενοί τε καὶ ἐπίτροποι διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ διέχῃ τῆς ἀδείας αὐτῶν μῆτε πωλῶσι μοναστηριακόν τι κτῆμα, ἀλλ' οἰκονομῶσι καλῶς πρὸς τὴν ἐκείνων ὁδηγίαν καὶ ἄδειαν ὅπως μὴ καὶ αὐτοὶ ὡς ἀνατρέποντες τοὺς ἐκκλησιαστικὸς τούτους ὄρους καὶ καρῶνας, βαρυντάτοις ὑποπέσωσι τοῖς ἐπιτιμίαις καὶ τιμωρίαις. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ θεῖοι νόμοι ἀποφαίνονται περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων. Τούτων δὲ τὰ μὲν τοῖς κατὰ τόπον ἐπιτετραμμένοις ἐνοριακᾷ τῆς προσηκούσης ἀρχιερατικῆς, ὡς εἰκός, ἐπ' ἀνέξει τυγχάνει ἐπιμελείας, μόνα δὲ τὰ τῇ σταυροπηγιακῇ ἀξία τετιμημένα, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, πρὸ χρόνων πολλῶν παρημέληται· καὶ δεόν, ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος, διοικεῖσθαι αὐτὰ καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιμελείας τῆς ἀναλόγου ἀξιούσθαι, ὅπως αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχοντα διαμένῃ, περιποιεῖται δὲ τὰ προσγενησόμενα ἄν, τῶν δὲ φάβλων τὰ μὲν προσέοντα ἀποδιοπομπεῖται, τὰ δὲ συμβησόμενα ἄν διακωλύωνται. Τοιαύτην οὖν κατὰ νόμους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν σταυροπηγιακῶν ἡμῶν μοναστηρίων καθόλου φροντίδα κατεβάλλομεν, ἐκθέμενοι κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν διάγνωσιν ἱερὸν τόμον, ἀποφαίνόμενον συνῶδᾳ τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ τοῖς ὡδε γραφομένοις περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀρίστης διοικήσεως ἐκάστου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ εὐκοσμίας τῶν ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων καὶ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀμέσου προστασίας αὐτῶν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναγεοῦντες τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ αὐτῶν σιγγήλια δωρεὰν καὶ ἐπικυροῦντες

ἅπαξ τὰ σταυροπηγιακὰ αὐτῶν προνόμια εἰς διηγεκὴ συντήρησιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ δεόμενά ποτε ἀναγεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως. Ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιλεγόμενον τῶν πέντε Ὀσπητίων. Ἐνεφανίσθη γὰρ ἡδὴ ἡμῖν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ προπατριαρχέουστος Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ κὺρ Νεοφύτου, ἐκδομένου ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψβθ καὶ περιέχον ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον ἔχει αὐτόθι δέκα ἐκκλησίας, τοῦ ἁγίου Γεωργίου δηλαδὴ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κάμπου τῆς Χώρας, τῆς Γερνήσιως τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ αὐτῷ κάμπῳ, τοῦ ἁγίου Νικολάου πλησίον τῆς Κολώνας, τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους κατὰ τὸ χωρίον Βαθῦ, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸ χωρίον Παγώντα, τῆς ἀποτομῆς τοῦ τιμίου προδρόμου κατὰ τὸ μέγαλο ρεῖμα, τῆς ἁγίας Πελαγίας ἐν τῷ νησίῳ Σαμοπόβλα, τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὸ χωρίον Καρλόβασι, τοῦ ἁγίου Νικολάου πλησίον τῆς ἁγίας Πελαγίας τῶν Σιναϊτῶν, τοῦ προφήτου Ἰλίου κατὰ τὸ βουνὸν Καρβούρι καὶ ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει σταυροπήγιον τοῦτο, καὶ ἠγούμενός τις τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ Χατζῆ Ἰωακείμ ἐνεφάνισε τότε συνοδικῶς τρία ἔγγραφα, δηλαδὴ μίαν κοινὴν ἀναφορὰν τῶν προκριωτέρων χριστιανῶν Σαμίων ἐλευθολογομένην ὅτι ἐν τῇ παρηγύρει τοῦ μοναστηρίου τούτου συμβάσης αὐτῷ πυρκαϊᾶς συγκατεκάησαν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τὰ τε ἱερὰ σκεύη καὶ τὰ γράμματα ἐκκλησιαστικά τε καὶ ἐξωτερικά· ἄλλο δὲ κατάστιχον ἐπιβεβαιωμένον καὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ ἐκεῖ ἀρχιερέως Σάμου, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συν.λειτουργοῦ κὺρ Δανιήλ, περὶ τῶν ρηθειῶν δέκα ἐκκλησιῶν ὡς οὐσῶν τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου, καὶ μίαν ἐπιστολὴν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, δεομένου ἐπιδοθῆναι νέον σιγγίλιον τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ καὶ ὅτι κατὰ τὰς ρηθείσας ἐνυπογράφον, μαρτυρίας ἐξεδίδοτο τότε τὸ νέον ἐκεῖνο σιγγίλιον, οὐπὲρ εἰς ἀνακαίνισιν γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιῶδους γράμματος, ἀποφαιρόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συν.λειτουργῶν ἵνα τὸ ρηθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιλεγόμενον τῶν πέντε Ὀσπητίων, τὸ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ μετὰ τῶν

ἀπηριθμημένων αὐτοῦ δέκα ἐκκλησιῶν καὶ μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων ἄν, ὡς ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὐτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ὑπάρχει καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὀλως ἀνερόχλητον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ καροικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μαρτύρα, προχειζόμενον καὶ πατερίτζα. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἀπηλλαγμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας καὶ δεσποτείας. Δεύτερον δὲ λόγῳ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια ἑκατὸν εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὸ ὕψος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἀναλαβὸν τὸ ἀρχαῖον γερὰρον τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας προνόμιον καὶ καλῶς διοικούμενον ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγριωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς ἡγούμενος, ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς οὕτω καὶ αὐτὸς γράφῃ ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαινούσαις χρεῖαις καὶ ὑποθέσεσι. Τρίτον, διαφυλάττωνται καταγεγραμμένα ἐν τῷ διωρισμένῳ κώδικι τῆς Ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ ἀφιερώματα αὐτοῦ καὶ τὰ χρεῖα καὶ τὸ τοῦ ἡγουμένου ὄνομα. Τέταρτον δὲ τὸ σιγγίλιον αὐτοῦ ἔχη μένειν ἀμετάτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, μὴ δεόμενον ποτε ἀναρεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως ἐκκλησιαστικῆς. Πέμπτον, μηδεὶς τοῦ λοιποῦ γίγνηται ἐν αὐτῷ ἡγούμενος, ἄνευ γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴν ἔλονται αὐτὸν γνώμη κοινῇ οἱ συγκοινοβιῶνται πατέρες, τότε ἀποστέλλεται παρ' αὐτῶν κοινῇ ἐνυπόγραφος καὶ ἐσφράγιστος ἀναφορὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς πρὸς τὸν κατὰ καιροὺς οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ οὕτω δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος ἀποκαθιστῶται ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τούτου, σημειουμένου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῷ ρηθέντι κώδικι, ὀρείλων κατ' ἔτος ἐξαποστέλλειν ἀκριβῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐσφράγιστον καταγραφὴν τῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου μοναστηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἑκτον, ἡ σφραγὶς τοῦ μοναστηρίου διαί-

ρῆθῃ εἰς τμήματα τέσσαρα καὶ ἡ μὲν λαβὴ παρακατατεθειμένη ὑπάρ-
 χη τῷ ἡγουμένῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοινοβιάταις
 πατράσιν, ἐκλεγομένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοινοβιατῶν
 πατέρων. Ἐβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήματα καὶ τὴν
 λαβὴν μὴ ἔχωσιν ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίζειν μοναστηριακὰς
 χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκριτωτέρων ἐν
 τοῖς συγκοινοβιάταις, ὑπογραφομένων κακείνων ἰδίαις χερσίν, αἱ δὲ
 μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι ὁμο-
 λογίαι ρομίζονται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἴδιαι τῶν κατ' ἴδιαν
 σφραγισάντων, καὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἰδίων ἀποπληρῶσι τὰς ἐμπεριεχομένας
 ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας, οὗτοι δέ, δη-
 λα δὴ ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν τεσσάρων τῶν ἐπιτετραμμένων τὰ τῆς
 σφραγίδος τμήματα, ἔχωσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἐκκλησίας
 ἐπιτιμᾶν, σωφρονίζειν, ἀποβάλλειν ἐκ τῆς Μονῆς τοὺς ἀτακτοῦντας
 καὶ τοὺς ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχομένους τὸ ἄθλον τῆς ἀσκήσεως
 καὶ, μὴ πειθομένους τελευταῖον, διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς ἀναγ-
 γέλλειν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὅγδοον, μηδεὶς τοῦ μοναστηρίου τούτου δύ-
 νηται τοῦ λοιποῦ πωλεῖν μοναστηριακὸν ὑποστατικὸν ἄνευ τῆς ρο-
 μίμου εἰδήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰ μὴ μό-
 νον τὰς κατ' ἔτος ἐπικαρπίας καὶ τὰ γεννήματα καὶ τὰ μοναστη-
 ριακὰ θρέμματα διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας. Ἐνατον, ἐπειδὴν
 ἐν χρεῖᾳ χειροτονίας γένωνται, ἔχωσιν ἄδειαν προσκαλεῖν εἰς τὸ
 σταυροπηγιακὸν ἡμῶν τοῦτο μοναστήριον ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἀρ-
 χιερέων, φέροντα ἔγγραφον ἄδειαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπὶ
 τῷ ἐκτελεῖν αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς καροικῆς παρατηρήσεως. Δέκα-
 τον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτα-
 τοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντα ἀπαράτρεπτα καὶ
 ἀπαράβατα διὰ παντός, καὶ πείθεσθαι τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ
 καὶ διάγειν σεμνῶς, εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως κατὰ τὸν τύπον τοῦ
 μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφορῶντες πρὸς τὴν κοσμιότητα αὐτῶν
 καὶ τὴν κατὰ Θεὸν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν βελτίωσιν
 καὶ αὐξήσει τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἐ-
 πόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀγρύπτως προνοού-
 σης περὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σταυροπηγιακῶν ἱε-
 ρῶν Μονῶν καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις διαφυλάττειν τὴν ἀρχαί-
 αν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν

τῶν ἱερωμένων ἢ λαϊκός, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ τολμήσει παραβῆναι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι νομίμως καὶ κανομικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἀνωτέρω καταγεγραμμένων, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἶη καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ πάσαις ταῖς πατριαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπέθνητος καὶ ὑπόδικος καὶ ἐνοχος τῷ αἰωνίῳ πυρὶ τῆς γεέννης. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διορισθέντι, καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐβδόμῳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπισημῆσεως πρώτης.

† Γρηγόριος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμουήλ.	† Δέρκων Μακάριος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Θεσσαλονίκης Γεράσιμος.
† Κυζίκου Γρηγόριος.	† Προβσης Ἄνθιμος.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Νιοκαισαρείας Ἡσαίας.
† Νικαίας Καλλιπικος.	† Βερροίας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Ἰερόθεος.	† Μελενίκου Ἰερόθεος.

Τὸ τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἔπεται.

Κύριλλος

ἐλέφ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συν. λειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, ἐνλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ τίμοι προεστῶτες καὶ χρήσιμοι γέροντες καὶ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, οἷα δὴ κοινὴ μήτηρ καὶ τροφός, πρόνοια τὴν προσήκουσαν καταβάλλουσα ὑπὲρ πάντων μὲν ἀπλῶς τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς προστασίαν διατελούντων καὶ ἀντιλήψεως δεομένων καὶ βοηθείας, οὐχ ἥκιστα δὲ ὑπὲρ τῶν κατὰ μέρος

ιερω̄ν καταγωγίων καὶ θείων σκηνωμάτων ἐπαγρυπνοῦσα, ὅσα μάλιστα σταυροπηγιακῆς ἡξίωται χάριτος καὶ ἄμεσον ἔχουσι τὴν πρὸς αὐτὴν σχέσιν τε καὶ ἀναφορὰν, ὅταν κατὶδῆ καταχρήσεις τιὰς περὶ αὐτὰ συμβαινούσας, εἰς βλάβην καὶ ζημίαν ἀφορώσας, οὐ μόνον ἀναστέλλει καὶ παρτοῶς ἀποκόπτει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κινουήτας καὶ ἐνεργοῦντας ποιναῖς καὶ παιδείαις καθυποβάλλει, τὴν βελτίωσιν καὶ αὐξήσιν τῶν ιερῶν αὐτῆς καταγωγίων περὶ πολλοῦ ποιουμένη. Ταῦτητοι καὶ ἡμεῖς τοὺς πνευματικοὺς οἰακας τοῦ παγκοίτου τουτουὶ σκόφους ἐμπεπιστευμένοι καὶ τὴν φιλοδίκαιον προστάσιαν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ιερῶν τούτων μοναστηρίων ἔργον ἔχοιτες, φροντιζόντες ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας καὶ καλῆς οἰκονομίας ἐκάστου αὐτῶν, ἐμάθομεν τέως ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ τῇ γήσῳ κείμενον ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ σεμνυρόμενον ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἐπιλεγόμενον τῆς μεγάλης Παραγίας, οὐ τὰς τυχοῦσας ὑφίσταται ζημίας καὶ ἐπηρείας παρά τινων αὐτόθι χριστιανῶν, τῶν μὲν ὑπερβάθμιον αἰρόντων πόδα καὶ τοῖς κτήμασιν αὐτοῦ ἐπεμβαιρόντων καὶ μέρος τούτων ἀντιποιουμένων, τῶν δὲ τὰς ἐπικαρπίας δρεπομένων καὶ εἰς ἰδίας ἀποθήκας συναρόντων καὶ τὴν χρῆσιν τῶν κτημάτων παραλόγως λαμβανόντων, ἄνευ τῆς γνώμης καὶ ἀδείας τῶν ὀσιωτάτων πατέρων, τῶν δὲ ἄλλων ἐνοχλοῦντων αὐτῷ καὶ ζημιούντων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τοιαῦται ἀταξίαι καὶ κακοηθελίαι οὐ μόνον τῷ ἱερῷ ἡμῶν τούτῳ μοναστηρίῳ εἰσὶν ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐπιζήμιοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μετερχομένους αὐτὰς ψυχικῆς ἀπώλειας παραίτιοι, ἅτε δὴ ρητῶς παρὰ τῶς θείων νόμων καὶ ιερῶν κανόνων ἀπαγορευόμεναι καὶ ἀραῖς καὶ ἐπιτιμίοις κωλυόμεναι· ὁ γὰρ κδ' τῆς Δ' καὶ ὁ μθ' τῆς ΣΤ'. τῶν ἀγίων οἰκουμεικῶν συνόδων ρητῶς διακελεύονται « τὰ ἀρήχοντα τοῖς μοναστηρίοις πράγματα φυλάττεσθαι καὶ μηκέτι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικά », ὁ δὲ ζ' καὶ ἡ' τῆς ἐν Γάγγρα ἁγίας συνόδου καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλουσι τὸν τοιοῦτό τι τολμήσοντα, « εἴ τις καρπορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν καὶ διδόναι παρὰ γνώμην τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω », διὰ τοιοῦτο καὶ ἡμεῖς, τοῦτο μὲν τὰς ζημίας τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου μὴ ἀρεχόμενοι, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν εὐσεβῶν πραγματευόμενοι, ἔγνωμεν καταργῆσαι τὰς τοιαύτας κακοηθείας καὶ

ἀταξίας καὶ ἀραστεΐλαι διὰ τοῦδε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν γράμματος. Καὶ δὴ γράφοιτες συμβουλεύομεν καὶ παραινοῦμεν πατρικῶς ἀπαξάπαντας, μικροὺς καὶ μεγάλους καὶ προτρεπόμενοι ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ὅπως ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὴ τολμήση τις τῶν εὐσεβῶν ἢ γὰρ οἰκειοποιηθῆ καὶ διόλου γὰρ κατακρατήση μοναστηριακόν τι κτήμα ἢ ἀμπέλιον ἢ χωράφιον ἢ ἄλλο τι, ὅλον δὴλον ὅτι ἢ μέρος αὐτοῦ, ἢ ὡς πάκτος γὰρ λάβῃ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ καὶ γὰρ ῥέμῃται ἢ γὰρ δρέπῃται καὶ γὰρ συνάγῃ ἐν ἰδίαις ἀποθήκαις τοὺς καρποὺς αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπικαρπίας, χωρὶς τῆς γνώμης καὶ ἀδείας τῶν ὀσιωτάτων μοναστηριακῶν πατέρων, ἢ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως γὰρ καταπατήσῃ τὰ ὄρια τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων τε καὶ πραγμάτων ἢ κατ' ἄλλον τρόπον γὰρ ἐνοχλήσῃ ἢ γὰρ ἐπιφέρῃ ἐπήρειάν τινα πρὸς τὸ ἱερὸν μοναστήριον ἢ διὰ λόγου ἢ πραγματικῶς ἢ ἐν τοῖς μοναστηριακοῖς πράγμασι καὶ ὑποθέσεσιν ἀναμυχθεὶς γὰρ αἰσχροκερδήσῃ καὶ τὸ ἴδιον τοῦ μοναστηριακοῦ κοινοῦ συμφέροντος γὰρ προτιμήσῃ ἢ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου γὰρ παραμελήσῃ ἢ ἄλλον ζηλωτὴν γὰρ ἐκνευρώσῃ καὶ γὰρ παραγκωνίσῃ· ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος, ὅποτος ἂν ᾖ, οὐ μόνον πρὸς τὸ ἱερὸν μοναστήριον ἐπιζήμιος καθίσταται, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὀσιωτάτων πατέρων τὴν βαρυνθυμίαν ἐρέλκει καθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς τὸ ἱερὸν μοναστήριον ἐξαρτᾶται καὶ πρὸς ἣν ἔχει τὴν ἀναφορὰν, ὑπερόπτης καὶ καταφρονητῆς φαινόμενος, ἐξάπτει τὴν δικαίαν αὐτῆς ὀργὴν καὶ ἀγαράκτησιν καὶ πρὸ πάντων Θεόν, τὸν ποιητὴν αὐτοῦ καὶ πλάστην, ἔχει ἀντίμαχον, καὶ ὡς καταφρονητῆς τῶν θείων νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ διότι τὰ πρὸς ἱερὰ τεμῆνη καὶ σκηνώματα προσηλοῦμενα, αὐτῷ τῷ ἐν αὐτοῖς ὑμνουμένῳ Θεῷ ἀφιέρωνται, ἐφ' ᾧ καὶ ἀραπόσπαστα δεῖ μένειν, ἀλλὰ σύμπαντες γὰρ διάγῃτε ἐντάκτως καὶ κοσμίως καὶ διατηροῦντες τὴν πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον ὀφειλομένην χριστιανικὴν σας εὐλάβειαν, γὰρ μὴ ἐπεμβαίρητε τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἀνθαδῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῶν ὀσιωτάτων πατέρων γὰρ πακτώνητε ἢ γὰρ συνάγῃτε τοὺς καρποὺς ὅποιονδήποτε κτήματος, συμφωνοῦντες μετ' αὐτῶν καὶ μὴ βιαζόμενοι μηδ' ἀναγκάζοντες ἀνοικείοις τρόποις, ἀποδίδοντες δὲ εἰς τὸν τεταγμένον καιρὸν ἐγγνωμόνως καὶ ἀνελλιπῶς τὸ συμφωνηθέν, καὶ μάλιστα, παραδειγματιζόμενοι ἀπὸ τοὺς προπάτοράς σας, γὰρ φιλοτιμῆσθε εἰς τὸ γὰρ μὴ φανῆτε ἐκείνων ἐλάττονας, ἀλλὰ κλέος

τῇ πατρίδι ὑμῶν μνῶμενοι, γὰ φέρησθε μὲ ἀξιεπαινον καὶ θεοφιλή
ζῆλον εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον, ἐφιέμενοι τὴν ἀβξῆσιν αὐτοῦ καὶ τὸν
καλλωπισμὸν καὶ παρακινουῦντες ἀλλήλους καὶ παρακινούμενοι γὰ
πραγματεύησθε τὴν καλὴν αὐτοῦ καὶ ἀντάρκη οἰκονομίαν καὶ τὴν
βελτίωσιν, συνεργοῦντες τοῖς κτίτορσιν αὐτοῦ, καὶ βοηθοῦντες αὐτῷ
λόγῳ καὶ ἔργῳ καθ' ὅλους τοὺς τῆς εὐσεβείας ὑμῶν τρόπους. Ταῦ-
τα κατὰ πρῶτον συμβουλευόμεν πᾶσιν ὑμῖν, εἶτα δὲ ἀποφαινόμεθα
συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων,
τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν,
ἵνα ὅσοι καὶ ὅποιοι τῶν ἐν αὐτῇ τῇ γῆσῳ χριστιανῶν μικροὶ ἢ με-
γάλοι, νέοι ἢ γέροντες, ἄνδρες ἢ γυναῖκες ἰδιοποιήθησαν τοιοῦτῳ τι-
νὶ τρόπῳ ὅποιονδήποτε μοναστηριακὸν κτῆμα καὶ ἔχουσι καὶ κατα-
κρατοῦσιν αὐτὸ ἀσυνειδήτως, ἂν μὴ ἐπιστρέψωσι καὶ ἀποδώσιν αὐτὸ
πρὸς τὸ ἱερὸν μοναστήριον, ἢ τὸ ἀπὸ τοῦδε τολμήσῃ τις ἐπιχειρῆσαι
εἰς τοιαύτην τινὰ αἰσχροκέρδειαν ἢ μοναστηριακὸν πρᾶγμα ἀντιποι-
ηθῆναι ἢ μέρος αὐτοῦ καταπατῆσαι ἢ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ δρέψασθαι
καὶ συναγαγεῖν ἄνευ τῆς εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῶν ὀσιωτάτων πατέ-
ρων ἢ ἀπάτη ἢ βία πρὸς αὐτοὺς χρώμενος ἢ ἄλλως πως κινηθῆ ἑ-
πήρειάν τινα προξενῆσαι τῷ ἱερῷ τούτῳ μοναστηρίῳ καὶ ἐνοχλῆσαι
ἢ αὐτὸ ἢ τὰ κατὰ μέρος κτήματα αὐτοῦ ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἢ ἐν τοῖς
πράγμασιν αὐτοῦ ἐπιμιχθεὶς αἰσχροκέρδειας ἡττων γένηται ἢ ἄλλην
τινὰ βλάβην καὶ ζημίαν ἀθεοφόβως ἐπενέγκῃ κατ' αὐτοῦ ἢ ὁλως λυ-
μῆνηται τὸ παραμικρόν, ἔτι δὲ καὶ ὅσοι συνεργήσουσι καὶ συμπρά-
ξουσι τοιοῦτῳ τινὶ φιλοδίκῳ, βοηθοῦντες αὐτῷ ἐπὶ τοιαύτῃ κακουρ-
γίᾳ καὶ ὅσοι γινώσκουσι καὶ εἰξένουσί τινα κατακρατοῦντα μοναστη-
ριακόν τι κτῆμα, ἂν μὴ μαρτυρήσωσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ διὰ τὴν κατὰ
χῶρον τοῦ δικαίου ἀποκατάστασιν, οἱ τοιοῦτοι, ὅποιοι ἂν ᾖσιν, ὡς
φιλόδικοι, κακότεροποι, ἀθεόφοβοι, ἱερόσυλοι, ὁμοῦ ἀφωρισμένοι ὑπ-
άρχουσι παρὰ Θεοῦ, κυρίον πατοκράτορος καὶ κατηραμένοι καὶ ἀ-
συχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπαριαῖοι. Αἱ πέτραι
καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς. Κληρονομήσειαν τὴν
λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀρχόντην τοῦ Ἰούδα. Στένοντες εἶεν καὶ
τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κύϊν. Σχισθεῖσα ἡ γῆ καταπίοι αὐτοὺς
ὡς τὸν Λαθὰν καὶ τὸν Ἀβειρών. Παύξαι κύριος αὐτοὺς τῷ ψύχει,
τῷ πυρετῷ, τῇ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ τῇ ὄχρᾳ. Γερνηθῆτω ὁ οὐρανὸς ὁ ὑ-
περάνω τῆς κεφαλῆς αὐτῶν χαλκοῦς καὶ ἡ γῆ ἢ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐ-

τῶν σιδηρᾶ. Γεινηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἡρημωμένη, ἡ δὲ γυνὴ χή-
ρα καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ὄρφανά. Ἄγγελος κυρίου καταδιώξει αὐ-
τοὺς ἐν πυρίνῃ ρομφαίᾳ. Ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ εἶη ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐ-
τῶν καὶ ἡ μερίς αὐτῶν μετὰ τοῦ προδότου Ἰουδα καὶ τῶν θεομάχων
Ἰουδαίων, τῶν σταυρωσάντων τὸν κύριον τῆς δόξης, καὶ προκοπήν
μήποτε ἴδοιεν, μηδὲ πρόσωπον Θεοῦ, ἔχοντες καὶ τὰς ἀρὰς πάντων
τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων καὶ τῶν ὁσίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεο-
φόρων τῆς ἐκκλησίας πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν
ἀγίων συνόδων, εἰ μὴ, προσέχοντες καλῶς, ποιῶσιν ὡς γράφομεν
ἐξ ἀποφάσεως.

αωίς'. ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε'.

† Ἐφέσου Διορύσιος.	† Τυρνόβου Μακάριος.
† Ἡρακλείας Κύριλλος.	† Ἀρτης Ἰωακείμ.
† Κυζίκου Κωνστάντιος.	† Βερροίας Ζαχαρίας.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Κεστερτηλίου Παράρετος.
† Νικαίας Ἰωακείμ.	† Βιζύης Ἰωακείμ.
† Χαλκηδόνος Σωφρόνιος.	† Σβορρικίου Ἀρθιμος.
† Λέρκων Ἰερόθεος.	

Μονὴ τοῦ Σταυροῦ.

(ἔτος κτίσεως 1592).

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Μαυρατζαίων καὶ διέχουσα ἔλασσον ἡμι-
σείας ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπῳρεῖᾳ τοῦ ὄρους Γραβιάς κεῖται ἡ ἐπὶ
τῷ ὀνόματι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τιμωμένη Μονὴ αὕτη, οἰκοδομηθεῖσα
τὸ πρῶτον ἀτελής ὑπὸ Νείλου τοῦ ἱερομονάχου ἐν ἔτει 1592, καθ' ἃ
ἐν τῷ περὶ Μονῆς τῆς Μεγάλης Παναγίας ἀνεγράψαμεν, εἶτα δ' ἐν ἔτει
1604 τῇ συνδρομῇ τῶν αὐτόθι ἐνασκουμένων πατέρων εὐρυτέρα καὶ
μεγαλοπρεπεστέρα, καθ' ἃ ἐπιγραφὴ τις ἐντετειχισμένη λέγει.

Διὰ συνδρομῆς καὶ σπουδῆς
τῶν εὐρισκομένων
ἀδελφῶν τοῦ
ειμίου καὶ ζωποιοῦ Σταυροῦ ἡγουμενεύ-
ορτος Χριστοφόρου ἱερομονάχου
Μαστροσίδηρου Μαστροκυριακοῦ
αχδ'. ἰου.λίου κέ.

Ἐπί ἐτέρας δὲ πλακὸς ἀναγινώσκειται ἔμπαλιν ἡ ἐπιγραφή αὕτη.

*Διὰ συνδρομῆς καὶ σπουδῆς τῶν
εὐρισκομένων πατέρων τοῦ
τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ ἡγουμενεύ-
οντος Νείλου ἱερομονάχου
αχιά ἐν μηνὶ Μαίῳ
χειρὶ Πέτρου ἱερομονάχου αχιά.*

Ἀνοικοδομουμένου δὲ τῷ ἔτει 1835 ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον, ἡγουμενεύοντος Παρθενίου τοῦ Λάκωνος, τοῦ τῆς Μονῆς ναοῦ, εὐρέθη ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ θυσιαστηρίου σταυρὸς ἐκ πύξου, φέρων ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῖς κεφαλαιώδεσι γράμμασι τὰδε γεγραμμένα, εὐανάγνωστα ἔτι ὄντα.



*Σταυροπήγιον πατριαρχικὸν ἁγιασθὲν ἐπ' ὀνό-
ματι τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ
Σταυροῦ πλησίον τῆς μεγάλης Χώρας τῆς ἀγι-
ωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου ἐν τῇ αὐτῇ κήσῳ
ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι παρὰ τοῦ παναγιωτάτου
ἡμῶν ἀθρότου καὶ δεσπότης τοῦ οἰκουμενι-
κοῦ πατριάρχου κυρίου Ματθαίου.*

*Ἐν ἔσει ζβ μηνὶ Ὀκτωβρίου 18 ἡμέρα
δευτέρα ἰνδικτιῶνος ιδ'.*

Ἡ Μονὴ τοῦ Σταυροῦ, ἧς κορυφὴν ἐγένοντο οἱ πατριάρχαι Ἱεροσολύμων Κύριλλος Β' καὶ Ἰερόθεος Β'. ἔχει σχῆμα τετράγωνον, ὕδατα ἄφθονα καὶ διαυγῆ καὶ περιλαμβάνει ἰκανὰ κελλία διὰ τε τοὺς ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένους καὶ διὰ τοὺς προσερχομένους κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν αὐτῆς πολυαρίθμους ἐκ τε τῆς κήσου καὶ τῆς ἀντικειμένης ἀσιατικῆς ἡπείρου προσκυνητῶν, πρὸς δὲ κέκτηται καὶ βιβλιοθήκην τινὰ ἐκ βιβλίων ἐκκλησιαστικῆς ὡς ἐπὶ το πολὺ ὕλης. Ἀπὸ διετίας δὲ ὁ ζηλωτῆς αὐτῆς καθηγούμενος Θεοφάνης Ἀρβελῆς ἐπελάβετο τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Μονῆς καὶ μέχρι τοῦδε συνετέλεσε μέρος τῆς μὲν αὐτῆς πτέρυγος. Ἐνασκοῦνται δὲ ἐν τῇ Μονῇ κατὰ τὴν ἐνεκκαθῆκα μοναχοί, αἱ δὲ πρόσοδοι αὐτῆς, αἰτινες, κατ' ἀρχαίον τι σημεῖον, τῷ ἔτει 1796 ἀνήρχοντο εἰς γροσία 2,527, ἀπέκλυον δαπανῶν ἐκ γροσίων 1713, ἐξ ὧν

τὰ 932 ἐδόθησαν εἰς χρέη, τανῦν ἀνέρχονται εἰς γρόσια τεσσαράκοντα ἑπτὰ χιλιάδας καὶ τριακόσια ὀγδοήκοντα ἑτησίως, ἀπέναντι δαπανῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων καὶ ἑκατὸν πενήκοντα τριῶν· ἡ δὲ κτηματικὴ περιουσία τῆς Μονῆς σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Ἐκ κτημάτων μεμισθωμένων 46, στρεμμάτων 503, ἀξίας γροσίων 847,000.

Ἐκ κτημάτων διαθεσίμων 69, στρεμμάτων 2,416, ἀξίας γροσίων 866,500.

Ἐν ὅλοις ἐκ κτημάτων 115, στρεμμάτων 2,919, ἀξίας γροσίων 1,713,500.

Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν	3091
Ἐκ κερατεῶν	744
Ἐκ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων	39
Ἐν ὅλοις ἐκ καρποφόρων δένδρων	<u>3874</u>

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κτημάτων ἀμπελιῶνες μὲν ὑπάρχουσι ἐκτάσεως στρεμμάτων τετρακοσίων τριάκοντα ἕξ, ἀγροὶ δὲ ἐκτάσεως στρεμμάτων δισχιλίων καὶ ἑπτακοσίων ἑβδομήκοντα δύο· ἐκ τῶν μεμισθωμένων δὲ κτημάτων ἡ Μονὴ εἰσπράσσει ἑτησίως δέκα τρεῖς χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια πενήκοντα πέντε γρόσια, κέκτηται δὲ δύο τε ὑδρομύλους καὶ τὰ ἐπόμενα μετόχια.

Α'. Τὸ ἐν Χώρῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἐλευθερίου τιμώμενον.

Β'. Τὸ παρὰ τῆς Μονῆς τῆς Μεγάλης Παναγίας ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐγνωσμένον.

Γ'. Τὸ ἐν Παλαιοκκίστρῳ ἐπὶ τῆς μνήμῃ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ γεραιρόμενον.

Δ'. Τὸ ἐν Παλαιοχωρίῳ τῶν Βουρλιωτῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ὁσίας Πελαγίας τιμώμενον.

Τὰ δὲ ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ σιγγίλια αὐτῆς παρέλαβεν ἄλλοτε ἡγούμενός τις, οὐχὶ βεβαίως ἀμέμπτου διαγωγῆς, ἐλθὼν εἰς ἔριδας πρὸς τοὺς αὐτόθι πατέρας καὶ νεμίζων ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου αὐτοὺς τε ἐκδικεῖται καὶ τὴν Μονὴν βλάπτει, ὥχετο ἀπιῶν, ὥστε ἤδη, πλὴν βιβλιοθήκης, οὐχὶ μὲν πολυτόμου, ἱκανοποιούσης ὅμως τὴν περιέργειαν παντὸς φιλομούσου, περιλαμβανούσης δὲ ἐπιστολὰς τε διαφόρους καὶ χειρόγραφά τινα σημειώματα, εὑρηται ἐν μόνον σιγγιλιώδες ἐν μεμβράναις γράμματα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ἐν ἔτει 1797 ἀπολελυμέ-

νον καὶ ἔχον οὕτω.

Γρηγόριος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον· ὅσα δὲ τὸν ναυτικὸν παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τούτοις προφανῆς ἡ ἀκοσμία, κατάδηλος ἡ φθορὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Εἰ γὰρ καθάπερ οἱ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐκκλησιῶν νόμοι, οὕτω καὶ οἱ περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀπαράτρεπτοι διαφυλάττοντο, καὶ τῆς κατὰ νόμους ἐπιμελείας καὶ προστασίας χάκεῖρα ἠξιοῦντο παρὰ τῶν ἀεὶ πατριαρχευόντων, οὐκ ἄν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινὰ τοῖς μοναστηρίοις συνέβαινον. Ἀλλ' ἐπειδὴ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, τῶν ἱερῶν παρημελημένων νόμων εἰς τοσαύτην προήλθεν ἀκαταστασίαν καὶ ἐλεινήν ἀπώλειαν τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγῶγια, διὰ ταῦτα εὐθύς ἀνελήροσιν ἡμῖν τοὺς οἰακὰς τοῦ παγκοίνου τουτουὶ σκάφους, ἔδοξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ παρημελημένα αὐτὰ ἐναγῆ μοναστήρια διορθώσασθαι, ἀφορῶσι πρὸς τὸ ἐκείνων συμφέρον, ὡς μέλη γνήσια ὄντα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῷ σταυροπηγιακῷ καὶ πατριαρχικῷ προνομίῳ τετιμημένα· ἄλλως τε οὐδὲ καιροῦς τινὰς ἀφ' ἑαυτῶν νόμους φέρουσιν, ἀλλ' ἀρχαίους ἀναγευμένους καὶ γεραροῦς. Τῆν γὰρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς ἐπίσκοποις ἐπιτρέπουσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ κανόνες, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον προτίθεσθαι διακελενόμενοι, ἵνα, εἰ γε δέοιντο, καὶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνωσιν, ὃν τρόπον ὁ λή. τῶν ἀγίων ἀποστόλων καθ' ἑ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἱερᾶς συνόδου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ ὁ τε ια. καὶ ὁ ιβ'. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ὁ ιε. καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι σεπτοὶ νόμοι καὶ κανόνες σαφῶς φαίνονται τῆν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων ἐξουσίαν τοῖς ἐπίσκοποις διδόντες, ὥστε μεταλαμβάνειν μὲν καὶ αὐτοὺς τῶν δεόντων, εἰ γε δέοιντο, εἰς τὰς ἑαυτῶν χρείας, τὴν δὲ περὶ ἐκεῖνα ἐπιμελείαν μεγίστην τε καὶ Θεοῦ ἐφορῶν·

τος ποιείσθαι, ἵνα πρόστατέωσιν αὐτῶν καὶ οἰκονόμους καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἡγουμένους ἀποκαθιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, καλῶς περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως τούτων ἐπιμελούμενοι, ἵνα μὴ δι' ἀμέλειαν ἔνοχοι γένωται τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις. Οἱ δὲ οἰκονόμοι, ἡγούμενοί τε καὶ ἐπίτροποι διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ διὰ τῆς ἀδείας αὐτῶν μῆτε πωλῶσι μοναστηριακὸν τι κτῆμα, ἀλλ' οἰκονομῶσι καλῶς πρὸς τὴν ἐκείνων ὀδηγίαν καὶ ἄδειαν, ὅπως μὴ καὶ αὐτοί, ὡς ἀνατρέποντες τοὺς ἐκκλησιαστικούς τούτους ὄρους καὶ κανόνας, βαρυντάτοις ὑποπέσωσι τοῖς ἐπιτιμίαις καὶ τιμωρίαις. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ θεῖοι νόμοι ἀποφαίνονται περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων· τούτων δὲ τὰ μὲν τοῖς κατὰ τόπον ἐπιτετραμμένοις ἐνοριακῶς τῆς προσηκούσης ἀρχιερατικῆς ὡς εἰκὸς ἐπ' αὐξήσει τυγχάνει ἐπιμελείας, μόνον δὲ τὰ τῆ σταυροπηγιακῆ ἀξία τετιμημένα, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, πρὸ χρόνων πολλῶν παρεμέληται. Καὶ δέον, ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος, διοικεῖσθαι αὐτὰ καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιμελείας τῆς ἀγαλόγον ἀξιοῦσθαι, ὅπως αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχοντα διαμένῃ, περιποιῆται δὲ τὰ προσγενησόμενα ἄν, τῶν δὲ φάβλων τὰ μὲν προσόντα ἀποδιοπομπῆται, τὰ δὲ συμβησόμενα ἄν διακωλύωνται. Τοιαύτην οὖν κατὰ νόμους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν σταυροπηγιακῶν ἡμῶν μοναστηρίων καθόλου φροντίδα κατεβάλλομεν, ἐκθέμενοι, κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν διάγνωσιν, ἱερὸν νόμον, ἀποφαινόμενον συνῶδι τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ τοῖς ὠδε γραφομένοις περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀρίστης διοικήσεως ἐκείνου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ ἐνορίας τῶν ἀσκουμένων ὁσιωτάτων πατέρων καὶ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀμέσου προστασίας αὐτῶν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναρεοῦντες τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ αὐτῶν σιγγίλια δωρεὰν καὶ ἐπικυροῦντες ἄπιξ τὰ σταυροπηγιακὰ αὐτῶν προνόμια εἰς διηρκῆ συντήρησιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ δεόμενά ποτε ἀναρεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Ἐνεφανίσθη γὰρ ἤδη ἡμῖν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος παναγιωτάτου πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ κυρίου Νεοφύτου, περιέχον ὅτι ἡγούμενός τις τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, ὀργισθεὶς ποτε κατὰ τῶν συνασκουμένων ἐν αὐτῷ πατέρων, ἀφείλετο ἐκ

τῆς ἀρχαίας σταυροπηγιακῆς αὐτοῦ ἀξίας γράμματα καὶ ἀπέδρασε κατὰ θερμὴν δέησιν δὲ τῶν αὐτῷ συνασκουμένων πατέρων καὶ κατὰ μαρτυρίαν τῶν τε προκριτωτέρων χριστιανῶν τῆς εἰρημένης νήσου καὶ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκαρίας, συναδελφοῦ ἡμῶν ἀγαπητοῦ κυρίου Δαριήλ, ἀναγεωθείσα, ἐπεκυρώθη τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ ἡ ἀρχαία σταυροπηγιακὴ ἀξία μετὰ τῶν μετοχίων αὐτοῦ ἐκκλησιῶν, τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου δηλόν ὅτι, ἀπεχούση: μικρὸν τοῦ χωρίου Κουμαραδαίων, μεθ' ὅλης τῆς περιοχῆς αὐτῆς, τοῦ ἀγίου Ἐλευθερίου ἔξωθεν τῆς Χώρας εἰς τὰ περιβόλια μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτὴν πραγμάτων, τοῦ ἀγίου Παρτελεήμονος κατὰ τὰ περιβόλια ἐν τῇ αὐτῇ τοποθεσίᾳ, τῆς θείας μεταμορφώσεως τοῦ σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ πλησίον τοῦ χωρίου Παλαιοκάστρου μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγίας Πελαγίας εἰς τὸ Παλαιοχώρι κατὰ τοὺς Βούρλιώτας μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων αὐτῆς καὶ μετὰ πάντων τῶν ἄλλων πραγμάτων αὐτοῦ. Πρὸς ἀνακαλίσειν οὖν τούτου γράφοιτες διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα τὸ εἰρημένον μοναστήριον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἀπριθμημένων ἐκκλησιῶν, μετοχίων καὶ λοιπῶν πραγμάτων, κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων ἂν, ὡς ἀρέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπάρχη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὁλῶς ἀνερόχλητον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μνημονεομένου ἐν αὐτῷ τοῦ καροικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ πρόνομιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ ἠγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μανδύαν, προχειριζόμενον καὶ πατερτίζαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχη ἀπηλλοτριμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας καὶ δεσποτείας, δεύτερον δὲ λόγῳ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια ἑκατὸν εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὸ ἕφος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἀναλαβόν

τὸ ἀρχαῖον γεραρὸν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας πρὸνόμιον καὶ καλῶς διοικούμενον ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς ἡγούμενος, ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸς γράφῃ ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαιούσαις χρείαις καὶ ὑποθέσει. Τρίτον, διαφυλάττωνται καταγεγραμμένα ἐν τῷ διωρισμένῳ κώδικι τῆς ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ ἀφιερώματα αὐτοῦ καὶ τὰ χρῆμα καὶ τὸ τοῦ ἡγουμένου ὄνομα. Τέταρτον δὲ τὸ σιγγίλιον αὐτοῦ ἔχῃ μένειν ἀμετάτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, μὴ δεόμενόν ποτε ἀναγεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως ἐκκλησιαστικῆς. Πέμπτον, μηδεὶς τοῦ λοιποῦ γίγνηται ἐν αὐτῷ ἡγούμενος ἄνευ γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴν ἔλονται αὐτὸν γνώμη κοινῇ οἱ συγκοινοβιάται πατέρες, τότε ἀποστέλλεται παρ' αὐτῶν κοινῇ ἐνυπόγραφος καὶ ἐσφραγιστος ἀναφορὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς πρὸς τὸν κατὰ καιροὺς οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ οὕτω δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος ἀποκαθιστῶται ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τούτου, σημειουμένου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῷ ρηθέντι κώδικι, ὀρεῖλων κατ' ἔτος ἐξαποστέλλειν ἀκριβῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐσφραγιστον καταγραφήν τῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου μοναστηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἑκτον, ἡ σφραγὶς τοῦ μοναστηρίου διαιρεθῆ εἰς τμήματα τέσσαρα καὶ ἡ μὲν λαβὴ παρακατατεθειμένη ὑπάρχη τῷ ἡγουμένῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοινοβιαταῖς πατράσι, ἐκλεγμένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοινοβιατῶν πατέρων. Ἑβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήματα καὶ τὴν λαβὴν μὴ ἔχωσιν ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίζειν μοναστηριακὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκριωτέρων ἐν τοῖς κοινοβιαταῖς ὑπογεγραφομένων ἐκείνων ἰδίαις χερσίν, αἱ δὲ μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι ὁμολογίαι νομίζονται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἰδίαι τῶν κατ' ἰδίαν σφραγισάντων, καὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἰδίων ἀναπληρῶσι τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας· οὗτοι δὲ δῆλα δὴ ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν τεσσάρων ἐπιτετραμμένων τὰ τῆς σφραγίδος τμήματα ἔχωσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἐκκλησίας ἐπιτιμῶν, σωφρονίζειν, ἀποβάλλειν ἐκ τῆς Μοῦνης τοὺς ἀτακτοῦντας καὶ τοὺς ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχομένους τὸ ἄθλον τῆς ἀσκήσεως καὶ μὴ πειθομένους τελευτα-

ον διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς ἀναγγέλλειν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ γδοοῦ, μηδεὶς τοῦ μοναστηρίου τούτου δύνηται τοῦ λοιποῦ πωλεῖν μοναστηριακὸν ὑποστατικὸν ἄνευ τῆς νομίμου εἰδήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰ μὴ μόνον τὰς κατ' ἔτος ἐπικαρπίας καὶ τὰ γεννήματα καὶ τὰ μοναστηριακὰ θρέμματα διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας. Ἐνατοῦ, ἐπειδὴν ἐν χρεῖα χειροτονίας γέωνται, ἔχωσιν ἄδειαν προσκαλεῖν εἰς τὸ σταυροπηγιακὸν ἡμῶν τοῦτο μοναστήριον ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχιερέων, φέροντα ἔγγραφον ἄδειαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς κατονικῆς παρατηρήσεως. Δέκατον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὁσιώτατοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντα ἀπαράτρεπτα καὶ ἀπαράβατα διὰ παντός, πειθεσθαι τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ, διάγειν σεμνῶς, εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναστικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφορῶντες πρὸς τὴν κοσμιότητα αὐτῶν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν διαγωγήν καὶ πολιτεῖαν καὶ τὴν βελτίωσιν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἐπόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀγνήπτως προνοούσης περὶ τῆς ἐνσταθείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σταυροπηγιακῶν ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις διαφυλάττειν τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ, τολμήσει παραβῆναι ὅπως οὖν τὰ ἐν τῷ παρόντι νομίμως καὶ κατονικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἀνωτέρω καταγεγραμμένων, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἴη καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος καὶ ἔνοχος τοῦ αἰωρίου πυρὸς τῆς γενένης. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκτὴν τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διορισθέντι, καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χι.λιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐβδόμῳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπιεμήσεως πρώτης.

† Πρηγόριος ἐ.λέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμουήλ.	† Δέρκων Μακάριος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Θεσσαλονίκης Γεράσιμος.
† Κυζίκου Γρηγόριος.	† Προύσης Ἀνθιμος.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Νεοκαισαρείας Ἡσαίας.
† Νικαίας Καλλιπικος.	† Βερροίας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Μελερίκου Ἱερόθεος.

Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ.

(ἔτος κτίσεως 1625).

Ἐλαττον ὥρας μακρὰν καὶ μεσημβρινῶς τῶν Καρλοβασίων ἐπὶ ὄρο-
πεδίου καταφύτου, χιλίους ἑκατὸν εἴκοσιν ἐπτὰ πόδας τῆς θαλασσοῦ
ἐπιφανείας ὑπερκειμένου, καὶ ἐν θέσει, ἐν ἣ ἄλλοτε ὑπῆρχε πόλισμά τι,
καθ' ἃ τεκμαιρόμεθα ἐξ εὐρεθέντων αὐτόθι πολλῶν μαρμάρων καὶ ἀ-
γάλματος γυναικός, ἥς ἡ καλλιτέχνος κεφαλὴ σώζεται ἔτι ἐντετειχι-
σμένη ἐν τῇ πρὸς βορρᾶν γωνίᾳ τοῦ ναοῦ, τοῦ λοιποῦ σώματος ἐξιτή-
λου διὰ τὴν ἀμάθειαν γενομένου, ὠκοδόμηται ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ προ-
φήτου Ἡλιοῦ τιμωμένη Μονή. Καὶ πρὶν μὲν ἡ ὑπάρξις ἔτι ἡ Μονή,
ἀπῆντα αὐτόθι ναῖσκος τις, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἁγίων Πάντων τιμώ-
μενος, παρ' ᾧ ἐν ἀγνώστῳ ἐποχῇ μοναχοὶ ἔκτισαν κελλίαν, τὰ ὅποια
ἤδη ἐρείψιμα δείκνυνται· εἶτα δὲ παρ' αὐτῷ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ προ-
φήτου Ἡλιοῦ ἀνήγειρεν ἀνὴρ τῶν ἐγγχωρίων εὐσεβῆς, Νικόλαος Ἰακώ-
μου τοῦνομα, ὅστις ὑψιαιτέρον, εἴτ' οὖν τῷ 1625, ἐν Χίῳ διατρέβων
ἀφιέρωσε τὸν ναὸν αὐτὸν τῇ ἐκεῖ Νέᾳ Μεγάλῃ Μονῇ, ἀπὸ τῆς ὁποίας
καὶ νῦν ἡ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐξαρτᾶται. Τὸ δὲ ἀφιερωτικὸν
τοῦ Ἰακώμου ἔγγραφον ἔχει ὡς ἐξῆς.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου, ἀμήν.

Τὴν σήμερον ὁ εὐγενὴς κὺρ Νικόλαος τοῦ ποτὲ Ἰακώμου υἱὸς ἐκ
τῆς νήσου Σάμου, ἀπὸ χωρίου Καρλόβασιν, ἐνώπιον τῶν ὑπογεγραμ-
μένων μαρτύρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ ἁγίου μοναστηρίου τῆς ἁγίας
καὶ βασιλικῆς Μονῆς τῆς Νέας, τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ κειμένης, πα-
ραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων τῆς ἄνωθεν ἱερῆς καὶ βασιλικῆς
Μονῆς τὸν ὑσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ παπᾶ
Θεόφιλον καὶ τὸν ὑσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ παπᾶ Γρηγόριον,
τὴν ἐκκλησίαν, ἥνπερ αὐτὸς ἐκ βάρβρων ἀρεκαίτισεν, ὅπερ ἐτάπισε
καὶ ἔχοτίζετισε καὶ ἀνέκτισεν ἐν τῇ θέσει τῆς μεγάλης Λάκκας, ἐπ'

ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ θεσβίτου. Τὸν δὲ ποῖον ραόν, ὡς ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου κύριος Ματθαῖος, ἔχων καὶ τὸν παρόντα ραόν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἐπροσήλωσε καὶ διέδωκε καὶ ἀφιέρωσε καὶ τὸν παρόντα ραόν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ εἰς τὴν ἁγίαν Μορὴν τὴν Νέαν καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἄνωθεν ἱερέων πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸν ἐλεύθερον μετόχιον τῆς ρηθείσης βασιλικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς Μορῆς τῆς Νέας, καθὼς φαίνεται εἰς ἕτερον γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἀκόμη παραδίδει ὁ ἄνωθεν Νικόλαος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἄνωθεν ἱερέων τὸ ὀσπήτιον ὅπερ ἔχει, καὶ τὸ ἕτερον χωράφιον, τὸ ποτιστικόν, πλησίον τοῦ δρόμου δυτικά, καὶ ἀνατολικὰ Κώστας Κατσικας, καὶ τὸ ἀμπέλιον, ὅπερ ἔχει εἰς τὸ πλάγι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Φανερωμένου, ἔτι δὲ καὶ τὸ ὀσπήτιον, ὅπου ἔχει εἰς τὸ κάστρον. Ταῦτα πάντα τὰ παραδίδει ἐλεύθερα εἰς χεῖρας αὐτῶν ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἔσονται αὐτοὶ οἱ ἱερομόναχοι ὀφειλέται τοῦ ἱερουργεῖν καὶ ψάλλειν εἰς τὸν αὐτὸν ραόν, καὶ ρὰ ἀνακαιρίσωσι καὶ μοχθήσωσιν ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὅσον ὁ Θεὸς αὐτοῖς ὀδηγήσει, καὶ καταστήσωσι τὸν αὐτὸν ραόν μετόχιον τῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς Μορῆς τῆς Νέας, καθὼς ἐσυμφώνησαν καὶ ἔστερξαν μετὰ τοῦ ἄνωθεν κυρίου Νικολάου. Αὐτοὶ δὲ οἱ ἄνωθεν ἱερομόναχοι ἐκλέξουσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ διατάξουσιν διαταγὴν ὀρθοῦ καὶ καλοῦ βίου ὅπως διάγωσιν οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὸ αὐτὸ μετόχιον ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτῶν. Οὕτω καὶ μετὰ τὸν θάνατον ὡς ρέοι κτίτορες τοῦ αὐτοῦ μετοχίου ἐκ τῶν εισοδημάτων αὐτῶν διακριτικῶς κομίζουσιν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ βασιλικὴν Μορὴν τὸ κατὰ δυναμιν, ὡς ἡμέτερον αὐτῆς μετόχιον· οὕτως ἐγένετο ἡ καθολικὴ καὶ τελεία προσήλωσις κατὰ τὸ ἔτος αχκέ μηνὶ Δεκεμβρίῳ κγ'.

Ἐτι παραδίδει ὁ αὐτὸς κύριος Νικόλαος εἰς τοὺς ἄνωθεν ἱερομονάχους ὀνόματα δώδεκα τοῦ μνημονεῦειν αὐτὰ ἐν ἑσπέρᾳ καὶ πρωὶ εἰς τὸ αὐτὸ μετόχιον μὲ χοτζέτιον καὶ ρέσιμ καὶ ἕως τέλους ζωῆς αὐτῶν τῶν ἱερομονάχων ρὰ διακρατῶσι καὶ ρὰ κυβερνῶσιν αὐτὸ καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῶν ρὰ ἀγίνωσιν ἐκεῖνοι τοῖς διαδόχοις, ὡς μέλλουν διατάξασθαι ἐν τῷ τέλει αὐτῶν. Ὁ δὲ οἰκονόμος, ὅπου μέλλει ρὰ ἐδρῖσκηται εἰς τὸ μετόχιον ἐν ὁποιοσδήποτε καιροῖς, ρὰ ἦναι ἱερομόναχος καί, ἂν τύχη καὶ εἶναι ἄνθρωπος ἐνλαβής, ρὰ ἴσται εἰς

ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ διὰ τὰ ὀρθοτομηται τὸ μετόχιον· ὅτι δὲ διατάξουσιν οἱ ἄνωθεν ἱερομόναχοι καὶ νέοι κτίτορες τὰ ἔχουσι τὸ στέργον καὶ τὸ βέβαιον εἰς τοὺς αἰῶνας. Νὰ ἦναι δὲ οἱ ἐδρισκόμενοι μοναχοὶ τοῦ μετοχίου ὑποτασσόμενοι καὶ ὑπήκοοι εἰς τὸν καθηγούμενον τῆς σεβασμίας καὶ βασιλικῆς Μοῦνης τῆς Νέας καὶ τὰ κομίζουσι κατ' ἔτος πρὸς αὐτήν τὴν Μοῦνὴν εἰσόδημα τὸ κατὰ δύναμιν. Καὶ ὅποιος ἢ ἱερομόναχος ἢ καὶ λαϊκὸς ἢ συγγενὴς ἢ ξένος διασεισῆι τὰς ἄνωθεν διαταγὰς καὶ ἐνοχλήσει καὶ σκανδαλλίσει ἐπὶ τὰ ὅσα ἐπαρέδωκα καὶ ἀφιέρωσα τῶν ἱερομονάχων τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μοῦνης εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου προφήτου Ἑλίου ὑπὲρ ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας, τὰ ἔχη τὴν κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον καὶ τὸν προφήτην Ἑλίαν ἀντίδικον ἐν ὥρᾳ κρίσεως, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀρὰς τῶν τῆ θεοφόρων πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. Οὕτως εἶπε καὶ ἐβεβαίωσεν ὁ ἄνωθεν Νικόλαος εἰς ἀσφαλῆ ὁμολογίαν ἐνώπιον τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων ἀξιοπίστων μαρτύρων εἰς δόξαν πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ἀμήν.

† Νικόλαος τοῦ ἄνωθεν Ἰακώμου υἱὸς στέργω καὶ ὁμολογῶ τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα καὶ διὰ τὰ μὴν ἠξέυρω τὰ γράφω ἔβαλα τὸν παπᾶ Γρηγόριον τὸν ψάλλοντα τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ ὑπέγραψε μὲ τὸ θέλημα μου.

† Γρηγόριος ἱερομόναχος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Μαρουήλ ἱερεὺς, πρωτόπαπας καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀρχιερέως μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Ἀνδρόνικος ἱερεὺς μάρτυς.

† Γέρων Δημήτριος ἀπὸ τοὺς Φούρνους μαρτυρῶ.

† Γέρων Πέτρος Μπίρης μάρτυς.

† Γέρων Θεόδωρος Μουζάκης μάρτυς.

† Νικόλαος Βηλωτᾶς μάρτυς.

† Γεώργιος Βηλωτᾶς μάρτυς.

Οἱ δύο ἱερομόναχοι, οἷς ὁ Νικόλαος Ἰακώμου ἀφιέρωσε τὸν ναόν, ἐπελάθοντο μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου τῆς ἐκ βάθρων ἀνακαινίσεως καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτοῦ· συναγαγόντες δὲ καὶ ἑτέρους μοναστάς, ὠκοδόμησαν μονῆριον εὐτελές ἐν ἀρχῇ καὶ μικροῦ λόγου ἄξιον. Τῶν αἰοδίμων δ' ἐκείνων ἀνδρῶν περισώζεται αὐτόγραφος ἡ διαθήκη, οὕτως ἐᾶσθε.

† Ἐπειδὴ τοῖς πᾶσιν ὁ θάνατός ἐστιν ἄδηλος, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἔφη «οὐκ οἴδατε ποία ὥρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται», καὶ πάλιν «οὐκ ἴδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακῆ ὁ κλέπτης ἔρχεται», τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ θανάτου φοβηθέντες ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς ἱερομόναχοι Γρηγόριος καὶ Νεόφυλος, οἱ τὸν ναὸν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἐκ βάθρων ἀνεγείρατες καὶ τῇ ἱερᾷ ἡμῶν Νεῆᾳ Μορῇ ἀναθέντες, τῇ οὐσῇ ἐν τῇ ρήσῳ Χίω, τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου φοβηθέντες μήπως αἰφρηδίως ἔλθῃ, διὰ τοῦτο ἕως οὐ τὰς φρένας ὑγιῶς ἔχορτες καὶ τὸν νοῦν ἐρρωμένον, ἠβουλήθημεν ἀφῆραι τὴν παροῦσαν διαθήκην. Καὶ πρῶτον καὶ ἀρχὴν ἀφίτρομεν τὴν τελείαν συγχώρησιν πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς καὶ πάσῃ τῇ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητι ὁμοίως καὶ ἡμεῖς αἰτοῦμεν συγχώρησιν τοῖς χριστιανοῖς καὶ τῇ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητι. Μετὰ ταῦτα λέγομεν τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν ἡμῶν, οἷς μέλλομεν ἀφῆραι διαδόχοις ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τοὺς πλέον δοκιμωτέρους, ὀρίζομεν οὕτως μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἁγίας Τριᾶδος τοῦ κυβερτῆν τὸ παρὸν μονῆριον ὡς καὶ ἡμεῖς, τουτέστι κοινοβιακῶς, καὶ ψάλλειν καὶ καλλιεργεῖν τὸν ναὸν ἐν ἑσπέρᾳ καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρία, καὶ μνημονεῦειν τοὺς γεγραμμένους ἀδελφούς τοὺς ὄντας ἐν τῇ ἁγίᾳ προθέσει τοὺς ἐνεστῶτας καὶ τοὺς μέλλοντας, ὡς καθολικοὶ κτίτορες ὅπου εἶναι καὶ γὰ ἔχωσι τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν φιλοξενίαν τῶν ἐρχομένων χριστιανῶν πτωχῶν καὶ ἀρχόντων, πιστῶν καὶ ἀπίστων, καὶ γὰ μὴν ἔχουν ἄδειαν πωλῆσαι τι ἐκ τῶν ἀφιερωμένων πραγμάτων ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης καὶ τοῦτο μετὰ τῆς συνόδου τῶν ἐπιτρόπων, καὶ τοὺς εἰσερχομένους χριστιανούς μονάσαι ἐν τῷ παρόντι μονηρίῳ ὅστις ὑπάρχει ὀρθοῦ καὶ καλοῦ βίου δεχέσθωσαν αὐτούς, μὲ τοιαύτην δὲ συμφωνίαν. Οἱ εὐρισκόμενοι προσετοὶ γὰ ὀφείλωσι γὰ κομίζωσιν ἐκ τῶν εισοδημάτων τοῦ μονηρίου εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ Νεῆαν Μορὴν εἰς τὸ μαγειρεῖον αὐτῆς μαγειρεῖν ὅσον κἀνεὶ χρεῖα τοῦ ὄλου χρόνου κατὰ τὴν συνθήκην ὅπου ἔχει αὐτὴ ἡ ἱερὰ Μορὴ τὰς κυριακὰς τοῦ ὄλου χρόνου, ὁμοίως καὶ τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, ἀκόμη καὶ δύο καρτάρια τυρὶ γὰ τὸ παραδίδουν τῆς συνάξεως καὶ γὰ διακορῆται εἰς ὅλην τὴν ἀδελφότητα καὶ γὰ ἦναι πάντοτε ὑπήκοοι εἰς τὸν καθηγούμενον τῆς ἱερᾶς ταύτης Μορῆς, ὡς καὶ τὰ ἐπίλοιπα μετόχια τῆς αὐτῆς Μορῆς, οὐχὶ ἔχειν ἄδειαν διαρρηθῆσαι αὐτὸ ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μετόχια τῆς αὐτῆς Μορῆς, ἀλλὰ μόνον ἔχειν τὸ μνημόσυνον καὶ τὴν ὑπακοήν, κατὰ τοὺς

θείους καὶ ἱεροὺς νόμους, καὶ μνημονεύειν τὸν καθηγομένον ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς Μορῆς, καὶ καθὼς διαλαμβάνει τὸ προγεγο-
 ρὸς γράμμα τοῦ Νικολάου Ἰουκουμῆ, τοῦ ἀρχαίου κτήτορος. "Ὅτι ἡ
 διαγωγή ὀρθοῦ καὶ καλοῦ βίου, ἦν ἐκλέξαμεν ἡμεῖς οἱ ρηθέντες ἱερο-
 μόναχοι, γὰρ ἔχη τὸ στέργον καὶ τὸ βέβαιον εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἰς
 τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὸν παράγαθον Θεὸν δεηθέντες καὶ παρ' αὐτοῦ ὀδη-
 γηθέντες, ἐκλέξαμεν τὴν παροῦσαν τάξιν τοῦ μακαρίου κοινοβίου
 καὶ τῆς ἀειμνήστου φιλοξενίας· οὕτως ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας
 ἀπεφασίσαμεν διάγειν οἱ ἐδρισκόμενοι ἐνθάδε προεστοὶ πατέρες εἰς
 τὸν ἅπαντα αἰῶνα. "Ὅστις δὲ θελήσῃ κἄν τε ἀπὸ τοὺς παρόντας
 προεστοὺς κἄν τε ἀπὸ τοὺς ἐδρισκόμενους ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μορῇ χα-
 λάσαι τὴν καλὴν ταύτην καὶ θεάρεστον συνήθειαν τῆς φιλοξενίας
 καὶ διαρρηθμίσωσι καὶ παχθώσωσιν αὐτὸ κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου
 ἔχουσι καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μετόχια αὐτῶν, ἐχέτωσαν τὸν φοβερὸν κρι-
 τὴν ἀντίδικον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ τὴν κυρίαν Θεοτόκον καὶ
 τὸν προφήτην Ἡλίαν ὁμοίως ἀντίδικον καὶ τὰς ἀρὰς τῶν τι καὶ ἡ
 θεοφόρων πατέρων καὶ τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόρην τοῦ
 Ἰούδα· εἰ δὲ καὶ τὰ ἐπιτίμια ταῦτα καταφρονήσωσιν, ἐχέτωσαν πά-
 λιν ἄδειαν οἱ παρόντες ἐπίτροποι, οἱ μέλλοντες κάτωθεν ὑπογράψαι
 λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀφιερῶσαι ἔνθα αὐτοὶ βούλονται ἵνα πολιτεύηται ἡ
 καλὴ αὕτη καὶ θεάρεστος συνήθεια. "Ὅσον δὲ καιρὸν στέργουσι οἱ
 ἀδελφοὶ τῆς ἀγίας Μορῆς γὰρ ἔχη τὸ μονῆριον ταύτην τὴν καλὴν
 συνήθειαν, ἐχέτωσαν ἄδειαν λαμβάνειν μετὰ πάσης δικαιοσύνης τὸ
 ρηθὲν πισκέσιον καὶ βοηθεῖν καὶ ἀγαπᾶν καὶ περισκέπειν αὐτὸ τὸ
 μονῆριον εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐξωτερικὴν μετὰ
 δαπάνης τοῦ μονῆριου, καὶ οὐς θέλομεν ἀφῆσαι διαδόχους καὶ προ-
 εστοὺς ἐν τῷ τέλει ἡμῶν εἰς τὸ παρὸν μονῆριον ἕστωσαν ἕως ἐφ' ὄ-
 ρον ζωῆς αὐτῶν καὶ κυβερνᾶν αὐτὸ ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ πάλιν μετὰ
 τὸ τέλος αὐτῶν ἑτέρους, οὐς ἐκλέξωσιν αὐτοὶ, ἕστωσαν ἕως τέλους
 ζωῆς αὐτῶν καὶ οὕτω διαδόχως διάγειν αὐτοὶ, ὡς καλῶς καὶ θεαρέ-
 στως ἀπεφασίσαμεν. Εἰ δὲ καὶ ἐδρεθῆ τις τῶν προεστῶν αἰσχρᾶς
 πράξεως, ἔχειν ἄδειαν οἱ πατέρες, οἱ ἐνθάδε ἐδρισκόμενοι καὶ οἱ ἐ-
 πίτροποι, διώκειν αὐτὸν καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ βαλεῖν καὶ μετὰ τὸν
 θάνατόν τινος τῶν ἐπιτρόπων ἐκλέγειν οἱ ζῶντες ἐπίτροποι ἕτερον
 ἀντ' αὐτοῦ ἐν λαβῇ καὶ θεοφοβούμενον καὶ βαλεῖν αὐτόν· καὶ ταῦτα
 μὲν εἰς τοσοῦτον. Ἡ δὲ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ

τῆς διπραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ τοῦ προφήτου Ἑλίου ἡ
πρεσβεία ἔστω μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ παρόντος μο-
ναστηρίου καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, τῶν ἐλεούτων καὶ διακονούν-
των καὶ κοπιῶντων ἐν τῷ παρόντι μοναστηρίῳ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν πρέ-
πει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

† Ἐγένετο δὲ ἡ παροῦσα διαθήκη κατὰ τὸ ἔτος αχ.λβ'. μηνὶ Αὐ-
γούστῳ κζ'. ἰνδικτιῶνος ιε'. ἡμέρα β'. ὥρα θ'. ἔσω τοῦ ναοῦ τοῦ προ-
φήτου Ἑλίου, κατ' ἔμπροσθεν τῶν τιμιωτάτων ἐπιτρόπων, τῶν ὑπο-
γεγραμμένων κάτωθεν.

† Μαρουῆλ ἱερεὺς καὶ πρωτόπαπας καὶ ἐπίτροπος τοῦ μοναστη-
ρίου μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Ἀνδρόνικος ἱερεὺς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Γέρων Πιέρος Μπίνης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Γέρων Δημήτριος ἀπὸ τοῦ Φούργου μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Γέρων Θεόδωρος Μουζάκης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† Γεώργιος Βηλωτᾶς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Τὸ ὑπὸ τῶν ἱερομονάχων Γρηγορίου καὶ Νεοφίλου συστάς εὐτελὲς μο-
ναστήριον σὺν τῷ χρόνῳ καὶ συνδρομῇ καὶ ζήλῳ τῶν εὐσεβῶν μετετρέπη
εἰς τὴν εὐαγῆ Μονήν, οἷα τανῦν καθορᾶται καὶ ἤτις ἐξαρτωμένη ἀπὸ
τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς, ὀφείλει, κατὰ συμφωνίαν γενομένην ἐν ἔτει
1846 μετὰ τοῦ ἡγουμένου ἐκείνης Μαξίμου Μόσχα, ἐκτίθει λόγῳ ὑ-
ποτελείας αὐτῇ ἑκατὸν πενήκοντα γρόσια κατ' ἔτος. Ὁ δ' ἐπ' ὀνό-
ματι τοῦ προφήτου Ἑλίου τιμῶμενος ναὸς ἀνωκοδομήθη εἰς βυζαντια-
κὸν ρυθμὸν ἐν ἔτει 1739, καθ' ἣν φέρει ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ καθολικοῦ
ἐπιγραφὴν, ἡγουμενεύοντος Γρηγορίου ἱερομονάχου. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ
τέμπλου τοῦ ναοῦ ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη.

Τὸ ἱερὸν τέμπλον ἐγένετο διὰ χειρὸς Ἰακουμῆ προσκυνητοῦ
καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ Κωνσταντίνου
καὶ Μαρουῆλ Χίου προσκυνητοῦ αψ.λθ'.

Ὑπερθεν δὲ τῆς ὡραίας πύλης φέρονται ἐπ' ἴσης γεγραμμένα τάδε.

Τὸ παρὸν ἱερὸν ἔργον ἐγένετο εἰς μνήμην τῶν ἀγαθῶν
καὶ ἱερομονάχων Γρηγορίου τε ὁμοῦ καὶ Ἰγνατίου,
ὧν πατρὶς πέλει ἡ περίφημος Χίος αψ.λθ'.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει πλάξ ἐπιτύμβιος, γεγλυμμένον ἐπ'.

αὐτῆς φέρουσα τὸν δικέφαλον ἀετὸν καὶ ὑπ' αὐτῷ τοὺς πρωτοπλάστους μετὰ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ὄφραως· κάτωθεν δὲ αὐτῶν τετράστιχον ἐπίγραμμα, ὅλως τετριμμένον καὶ μὴ ἀναγινωσκόμενον, ὑπὸ τὸ ἐπίγραμμα δὲ κρανίον ἐν μέσῳ δύο ὀστέων χιαστί τεθειμένων. Ἡ πλάξ αὕτη καλύπτει τάφον, ἐν τῷ ὀποίῳ εὑρέθησαν ὀστέα, ἴσως τὰ τῶν κλιτόρων τῆς Μονῆς.

Ὁ ναὸς ἔνδοθεν κοσμεῖται δι' ἀξιολόγων τοιχογραφιῶν, εἰκονιζουσῶν σκηνὰς τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης· ἐγένοντο δὲ αὗται διὰ χρημάτων, ἄτινα, καθ' ἃ ἡ παράδοσις ἀναφέρει, κεχωσμένα ἐν τῇ θέσει τῇ λεγομένῃ Κουρούδερε, βοσκόμενος βοῦς τῆς Μονῆς, ἀπεκάλυψε τῷ αἰπόλῳ καὶ οἰκονόμῳ αὐτῆς Χρυσάνθῳ, οὗ ἡ εἰκὼν μετὰ τῆς τοῦ τότε ἡγουμενεύοντος Δωροθέου σώζεται ἐν τοιχογραφίᾳ ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας θύρας τοῦ ναοῦ. Ὑπερθεν δὲ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή αὕτη·

Ἰστορηθη καὶ ἐκαλλωπίσθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ θεσβίτου διὰ συνδρομῆς καὶ κόπων τοῦ παροσιωτάτου καὶ αἰδεσιμωτάτου ἁγίου καθηγουμένου κυρίου Δωροθέου, διὰ δὲ ἐξόδων καὶ δαπάνης πλουσίας τοῦ ὀσιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυρίου Χρυσάνθου καὶ οἰκονόμου, ὄνπερ κύριος διαφυλάττει εἰς ἐτῶν πολλῶν περιόδους ἀμήν. Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

Χριστοῦ αψπζ' Σεπτεμβρίου 10

διὰ χειρὸς Ἰωάννου Σαμίου τοῦ ζωγράφου καὶ ἐλαχίστου.

Τῇ Μονῇ παρέχεται τὸ κοιμητήριον, ἐν τινι τῶν εἰκόνων τοῦ ὀποίου, παριστώσῃ τὸν Χριστόν, ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή αὕτη.

Ἐτελειώθησαν αἱ παροῦσαι τρεῖς εἰκόνας τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, τῆς θεομήτορος καὶ τῶν ἁγίων πάντων κατὰ τὸ ἀχλς' μετὰ τὴν οἰκοδομήν τοῦ παρόντος κοιμητηρίου ἔτει θ' διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἀμαθοῦς Γρηγορίου ἱερομονάχου καὶ καθηγουμένου τοῦ παρόντος μοναστηρίου.

Ἡ Μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ εἶναι ἐκ τῶν γερασμιωτέρων τῆς νήσου, ἀνέκαθεν δ' οἱ ἐν αὐτῇ ἐνασκούμενοι πατέρες διεκρίνοντο ἐπὶ τῇ φιλοξενίᾳ, μεθ' ἧς προσεφέροντο πρὸς πάντας ἀδιακρίτως τοὺς ἐκείθεν διερχομένους, οὓς ἐξένιζον καὶ ἔτρεφον δωρεάν, οὐδ' ὅλως συναινοῦντες νὰ δεχθῶσί τι παρ' αὐτῶν· τανῦν δὲ δαιτιῶνται ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ μάλιστα

ἔξ πατέρες, ὧν εἷς, Ἰωσήφ τοῦνομα, Κερκυραῖος δὲ τὴν πατρίδα, ἄγει τὸ ἑκατοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος. Καὶ αἱ μὲν ἐτήσιαι πρόσοδοι τῆς Μονῆς ἀνέρχονται εἰς γρόσια εἴκοσιν ἑννέα χιλιάδας καὶ πεντακόσια, αἱ δὲ δαπάναι εἰς εἴκοσιν ὀκτῶ χιλιάδας· ἡ δὲ κτηματικὴ αὐτῆς περιουσία σύγκειται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ἐκ κτημάτων μεμισθωμένων 110, ἐκτάσεως στρεμμάτων 865, ἀξίας γροσίων 1,092,500.

Ἐκ κτημάτων διαθεσίμων 28, στρεμμάτων 388, ἀξίας γροσίων 212,550.

Ἐν ὅλοις ἐκ κτημάτων 138, ἐκτάσεως στρεμμάτων 1253, ἀξίας γροσίων 1,305,050.

Πλὴν δὲ τῶν γαιῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων δένδρων.

Ἐξ ἔλαιῶν	1131.
Ἐκ κερατεῶν	64.
Ἐκ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων	29.

Ἐν ὅλοις ἐκ καρποφόρων δένδρων 1224.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ κτημάτων ἀμπελῶνες μὲν εἰσιν ἐκτάσεως ἑπτακοσίων ὀγδοήκοντα πέντε στρεμμάτων, ἀγροὶ δὲ τετρακοσίων ἐξήκοντα ὀκτῶ· ἐκ δὲ τῶν μεμισθωμένων κτημάτων ἡ Μονὴ, πλὴν διακοσίων ἑνδεκα φορτίων οἴνου καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ παραγομένου ἐλαίου, εἰσπράσσει ἐτησίως δέκα ἐπτὰ χιλιάδας καὶ ἑπτακόσια δέκα γρόσια. Μετόχια δὲ ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς Μονῆς ταύτης εἰσὶ τὰ ἐπόμενα.

Α'. Ὁ ἐν ὄρμῳ Νέου Καρλοβάσου ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου τιμώμενος ναός, ὅστις τανῦν χρησιμεύει ὡς ἐνοριακός· παρὰ τούτῳ δ' εὐρέθη νεκρικὴ ἐπιγραφή, τοιαῦτα λέγουσα.

Ὁμόροια Ὁρησίμου
Σώσου δὲ γυνή.

Β'. Ὁ ἐν Κουρούδερῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐπ' ἰσης τιμώμενος ναός.

Γ'. Ὁ ἐν θέσει Χουζοῦρι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Δημητρίου γεραειρόμενος ναός.

Κέκτηται σύναμα αὕτη σταυρὸν ξύλινον γλυπτόν, πλείστου λόγου ἄξιον· ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτοῦ διὰ πολλῆς λεπτότητός εἰσι γεγλυμμένα τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἄχρι τῆς ἀναστάσεως,

ἔτι δὲ ἀρχαίαν μαργαριτοκόσμητον ἱερατικὴν ζώνην καὶ λείψανα ἀγίων ἱκανά· αὐτόθι δὲ ἠκούσαμεν ἀναφερόμενον κατὰ παράδοσιν καὶ γεγονός τι παράδοξον, ὅπερ πολλὴν τὴν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ὑπὸ Βουονδελμόντου τῷ ἔτει 1422 καὶ ὑπὸ Βορδώνου τῷ ἔτει 1547 περὶ τῶν ἐν τισὶ κήποις μηλιῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου μυθολογούμενα. Δῆλα δὴ ἠκούσαμεν ὅτι, λήγοντος τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου αἰῶνος, ἔζη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ μοναχός τις, Ἰωακείμ Κρητικὸς τοῦνομα, ὅστις δι' εὐχῶν τινων ἐμπόδενε, τουτέστι διεκώλυε τὰ πτηνά καὶ τὰ τετράποδα τοῦ νὰ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τὰς ἀμπέλους, πρὸς δὲ τοὺς μύρμηκας εἰς τοὺς ἄλωνας καὶ καταστρέφωσι τοὺς καρπούς. Καὶ ἄνθρωπον δὲ ἐκμυκτηρίσαντα καὶ αὐτὸν ἀποκαλέσαντα ἀγύρτην, εἰσελθόντα εἰς ἀμπελον ἵνα φάγη σταφυλὰς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ μοναχοῦ ἀγυρτίας, ἐκεῖνος ἐμπόδενε, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' οὗ ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν διέτριψεν ἐν τῇ ἀμπέλῳ, μεταβαίνων ἀπὸ κλήματος εἰς κλήμα ἵνα κόψῃ σταφυλὰς, ἐπὶ τέλος ἐξῆλθε τῆς ἀμπέλου, μὴ δυνηθεὶς νὰ κόψῃ βότρυον, ὡς εἰ ἀόρατός τις δύναιμις διεκώλυεν αὐτόν. Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, πλὴν ὀθωμανικῶν τινων ἐγγράφων ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως κτημάτων, εὔρηται καὶ τὰ ἐπόμενα ἀντίγραφα χρυσοβούλλων καὶ πιττακίων βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ὑπὸ Ἰωάννου Σακκελίωνος ἡδὴ ἐκδοθέντων (1), καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα.

Α'. Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου πιττάκιον κατ' Ἰούνιον τοῦ ἔτους 6553 ἀπὸ κτίσεως κόσμου γεγραμμένον διὰ τὴν ἐν Χίῳ συστάσαν Νέαν Μονὴν τῆς Θεομήτορος.

Β'. Τοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλον περὶ τοῦ παρὰ μόνης τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος κρίνεσθαι τὴν Μονήν.

Γ'. Τοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλον περὶ τοῦ ἀπληκεύειν τοὺς μοναχοὺς ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ, ἔνθα καὶ οἱ Ὀλυμπῖται ἀπληκεύονται.

Δ'. Τοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλον περὶ τοῦ μετοχίου Ἀγγούριον.

Ε'. Τοῦ αὐτοῦ σιγγίλιον περὶ τῶν τῆς Μονῆς παροίκων.

ΣΤ'. Νικηφόρου Βοτανειάτου χρυσοβούλλον ἐπικυρωτικὸν κατὰ Ἰούνιον τοῦ ἔτους 6587 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἀπόλελυμένον.

Ζ'. Μιχαὴλ Παλαιολόγου περὶ πάντων τῶν τῆς Μονῆς μετοχιῶν κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 6767 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐκδομένον.

Η'. Ἀντίγραφον ἐν μεμβράνῃ σιγγιλίου τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου, λε-

(1) Πανδώρας φυλ. ΡΗ σελ. 541.

λωθημένον έντελῶς ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ δυσκατάληπτον.

Θ'. Γράμμα Γερβασίου καθηγουμένου τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σάμου, ἐν ἔτει 1637 γεγραμμένον.

Γ'. Ἀντίγραφον σιγγιλίου τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, ἐν ἔτει 1725 ἀπολελυμένου.

Πάντων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἡμετέραν Μονὴν ἔχοντων, πλὴν τῶν δύο τελευταίων, ἀρκούμεθα εἰς τὴν δημοσίευσιν μόνων αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν τοῦ καθηγουμένου Γερβασίου γράμμα ἐστὶ τοιοῦτο.

† Τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου σὺν πᾶσι τοῖς ἐνλαβεστάτοις κληρικοῖς ἱερωμένοις τε καὶ λαϊκοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν. Ἐστῶντας καὶ κατὰ τύχην οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ θείᾳ καὶ ἱερᾷ βασιλικῇ Μονῇ τῇ Νέᾳ ὀσιώτατοι ἱερεῖς ὃ τε παπᾶ κὺρ Νεόφιλος καὶ παπᾶ κὺρ Γρηγόριος εὐρεθέντες ἐν τῇ αὐτῇ θεοσώστῳ ρήσῳ Σάμῳ ἕνεκα τῆς τοῦ ἀδελφάτου ζητείας, ὁ χρησιμώτατος κὺρ Νικόλαος, ὁ μετονομασθεὶς ἐκ τοῦ ἀγίου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Νικόδημος, καὶ ἔχων ἐκκλησίαν εἰς ὄνομα τοῦ ἀγίου ἐνδόξου προφήτου Ἡλιοῦ ἐν τῇ θέσει τῆς μεγάλης Λάκκας μετὰ συγγνώμης καὶ τιμίου γράμματος τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Ματθαίου ἐπροσήλωσε καὶ ἀφιέρωσε ἐκουσίως αὐτοῦ γνώμης καὶ θελήσεως τὸν αὐτὸν ναὸν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν βασιλικὴν Μονὴν τὴν Νέαν τὴν ἐν Χίῳ ρήσῳ κειμένην εἰς μετόχιον αὐτῆς, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα αὐτῆς μετόχια εἰς τὸ ἐξουσιάζειν καὶ δεσπόζειν αὐτὸ εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα εἰς μνημόσυρον τὸ διηρηκέες δι' ὃ καὶ οἱ ρηθέντες ἱερεῖς ἀνεκαίνισαν ἐπιμελῶς τὸν αὐτὸν ναὸν ἐξ ἰδίων κόπων καὶ οἴκους καὶ πράγματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὠρήσαντες αὐτόθι καὶ συνάξαντες διὰ ψυχικῆς σωτηρίας τῶν ἐκεῖσε καὶ αὐτόθι χριστιανῶν, ὡς φαίνεται μετὰ τιμίων γραμμάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ μετὰ χοτζετίων τοῦ κατὰ καιρὸν κριτοῦ. Δι' ὃ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ Μονῇ τῇ Νέᾳ, βλέποντες αὐτὸ τὸ θεῖον ἔργον τῶν ἡμετέρων ἱερέων καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἐστρώσαμεν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Μονῆς εἰς τὸ νὰ ἦναι αὐτὸ τὸ μετόχιον πρὸς τὴν Μονὴν ὑποτισσόμενον εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα καὶ ἐλεύθερον ἀπὸ πάντα ἀνθρώπου ὁποῦ θέλει ἐνοχλήσει ἐν ποτὲ καιροῖς, καθὼς διαλαμβάνει καὶ τὸ σιγγιλιῶδες γράμμα τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν καὶ τοῦ νῦν πα-

τριαρχεύοντος ἡμῶν ἀβθετὸς καὶ δεσπότης κυροῦ Κυρίλλου καὶ τῶν
ἀοιδίμων βασιλέων καὶ κτιτόρων χρυσοβούλλων καὶ πράξεων, τὸ
ὅποιον σιγγίλιον ἐδώσαμεν τὸ ἴσον ἀπαραλλίχτως εἰς τὸ εἶναι καὶ
εδρίσκειται εἰς τὸ αὐτὸ μετόχιον εἰς πάντα καιρὸν καὶ χρόνον ἵνα σέ-
βηται καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μετόχιον καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ μετόχια τῆς
εἰρημένης Νέας καὶ βασιλικῆς Μοῦνης καὶ ἐκτελεῖται ἐν ἐσπέρῃ καὶ
πρῶτῃ ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς μνημονεύειν τοῦ πατριάρχου τὸ ὄνομα
καὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς βασιλικῆς Μοῦνης τὸ ὄνομα ὡς καὶ τὰ λοιπὰ
μετόχια, σὺν τούτοις καὶ οἱ ἐρασκοῦμενοι ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ οἱ ἐδ-
ρισκόμενοι εἰς τὸ αὐτὸ μετόχιον καὶ μονύδριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου
Ἑλίου τὰ ἦναι ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς ρηθέντας ἱερεῖς καὶ ἀγαπῶν-
τας καὶ εὐπειθειαν δίδόναι πρὸς αὐτοὺς καὶ τῶν μετ' αὐτῶν καὶ δια-
δόχων αὐτῶν, καθὼς ἐστὶν ἡ τάξις τοῦ θείου καὶ εὐαγγελικοῦ σχή-
ματος. Ὁμοίως ἔχουσιν ἄδειαν οἱ αὐτόθι ἱερομόναχοι καὶ οἱ διάδο-
χοι αὐτῶν σφραγίζειν καὶ κουρεύειν τοὺς εὐπειθεῖς καὶ ἀξιότους ἄνδρας,
τοὺς δὲ ἀπειθεῖς καὶ ἀναξιότους ρουθετεῖν καὶ διδάσκειν αὐτοὺς· εἰ δὲ
ἀπειθεῖς θέλουσιν φανῆναι καὶ παρήκοοι τοῦ προσετώτου, ἀποδιώκειν αὐ-
τοὺς κατὰ τὸν ἀπόστολον καὶ τὸν κυριακὸν λόγον, τὸν λέγοντα ἔ-
λεγχον, ἐπιτίμησον. Ὁμοίως καὶ ὅστις τῶν χριστιανῶν ἐξ ἰδίας αὐ-
τοῦ γνώμης βουληθεῖ διδόναι εἰς τὸ αὐτὸ μετόχιον ἐλεημοσύνην αἰ-
πόλια καὶ χωράφια πολὺ ἢ ὀλίγον κινητὸν ἢ ἀκίνητον δέχεσθαι με-
τὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὅτι ἔχει παρ' ἡμῖν τὸ ἀκατάπανστον
μνημόσυνον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας θείας καὶ ἱερᾶς βασιλικῆς Μοῦνης
τῆς Νέας καὶ εἰς τὸ αὐτὸ μονύδριον μετὰ τῶν μακαρίων κτιτόρων,
καὶ ὑμεῖς νέοι κτίτορες φανῆτε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἀ-
μήν. Εἰς τοῦτο ἐγένετο τὸ παρὸν εἰς πίστωσιν καὶ ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει αχηζ' ἐν μηνὶ ματῶ κζ'.

† Ὁ καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς βασιλικῆς Μοῦνης τῆς Νέας Γερβά-
σιος καὶ ἡ ἱερὰ σύναξις.

Τὸ δὲ δεύτερον τῶν ἐγγράφων τούτων, τὸ πατριαρχικόν, ἔχει ὡς
ἀκολούθως.

Ἱερεμίας

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τῆς διαμοῦνης καὶ συντηρήσεως τῶν ἐν τῷ μετὰ σώματος τῷδε

βίῳ πραγμάτων λόγον ὅτι πλεῖστον ποιούμενοι οἱ κεκτημένοι ταῦτα, ὅση δύναμις περιέπειν ἐκεῖνα οὐ διαλείπουσι προνοίας διαφόρων συστατικῶν καὶ συντηρητικῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἐπιμελείαις ὄλαις σπεύδουσι διασώζειν πάσης ἐνδεχομένης φθορᾶς καὶ ἐπηρείας ἀνώτερα. Εἰ δὲ τοῦτο ἀπλῶς ἐπὶ πάντων γινόμενον ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ὠφέλιμον, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὀφείλει διεεργεῖσθαι, οὐτινος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τότε προνόμιον πέφυκε κήδεσθαι καὶ προνοεῖν τῆς συστάσεως καὶ διαμονῆς τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἀγίων ἐκκλησιῶν, ἱερῶν τε σκηνωμάτων καὶ σεπτῶν καταγωγῶν καὶ ἐπιχορηγεῖσθαι αὐτοῖς τὴν ὑπαρξιν ἀνέκλειπτον καὶ τὴν διαμόνην βεβαίαν καὶ ἀμετάπτωτον· ἀνθ' ὧν οἱ κατὰ καιροὺς θεόθεν ἀειληγμένοι τοὺς πνευματικοὺς αὐτοῦ οἶακας κυβερῆται διὰ φροντίδος ἔχουσιν ἐνδείκνυσθαι κατὰ πάντα καιρὸν τὴν προσήκουσαν αὐτῆς κηδεμονίαν καὶ περιποίησιν καὶ δὴ καὶ τὰ παρταχόθεν προσκομιζόμενα αὐτοῖς παλαιγενῆ καὶ ἀρχαία γράμματα τῶν σεβασμίων μοραστηρίων, ὅσα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχευσάντων ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου λόγου σαφῶς ἐχομέναις διετελέσθησαν προνοία τῆς ἐκκλησίας ἀνακαιρίζειν διὰ ρεωτέρων γραμμάτων ἐπὶ διαμονῇ μακρᾷ τῶν καταρξαμένων πραγμάτων. Τοῦτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ εἰς μακρὸν τὰ πράγματα παρατείνεται καὶ παλιρῶϊα ἀπολαμβάνουσι διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀνακαιρίσεως καὶ τῆς τοῦ παρδαμάτορος χρόνου φθορᾶς ἀπαλλάττονται, ὅπερ οὐ διέλιπε μέχρι τοῦ νῦν ἐνεργούμενον, ὡς συντελοῦν ἀναγκαῖως πρὸς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἀνασῶστασιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσεφαρίσθη καὶ ἐνεφαρίσθη ἤδη ἡμῖν προεξδοθὲν γράμμα ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις, βεβαιοῦν ἄλλα προγενέστερα γράμματα τῶν πάλαι καὶ πρόπαλαι ἀοιδίμων πατριαρχῶν τοῦ τε μακαρίτου γέροντος κὺρ Διονυσίου καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῦ γέροντος δῆλόν ὅτι κὺρ Παρθενίου καὶ τοῦ κὺρ Ἰωάσαφ, τοῦ κὺρ Μητροφάνους, τοῦ κὺρ Θεοκλήτου καὶ τῶν μετ' ἐκείνους μέχρι τοῦ κὺρ Νεοφύτου καὶ ἐπέκειρα, ἅπερ ἐβραβεύθησαν καθ' ἕκαστον καιρὸν τῆ ἐν τῇ περιφήμῳ ρήσῳ Χίῳ κειμένη θεῖα καὶ ἱερᾷ βασιλικῇ Νέα Μορῆ, διαλαμβάνοντα ὡς οἱ κατὰ καιροὺς ἀειμνηστοὶ βασιλεῖς ἐκεῖνοι, ἦτοι Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, Κωνσταντῖνος Δούκας, Διογένης Ρωματός, Μιχαὴλ Δούκας, Νικηφόρος Βοτανιάτης, Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεφῆναντο διὰ βασιλι-

κῶν αὐτῶν γραμμάτων καὶ χρυσοβούλλων τοῦ μηδένα διασεῖσαι καὶ παρασαλεύσαι οὐδέν τι τῶν τῆς Μορῆς ταύτης ἡθῶν τε καὶ τάξεων, ἀλλὰ ταύτην τὴν θείαν Νέαν Μορῆν αὐτοδέσποτον εἶναι καὶ αὐτόνομον καὶ ἑσαεὶ ἕσσεσθαι, ὥστε πάσης ἀρχοντικῆς τε καὶ ἐξουσιαστικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐπηρείας ἀνωτέραν συντηρεῖσθαι αὐτὴν καὶ τὸ αὐτοδέσποτον πλουτεῖν καὶ διατελεῖν ἐλευθέραν, ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ ἀνερόχλητον παρὰ παντὸς προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ τῶν πάλαι βασιλέων ἐπεκυρώσαντο καὶ ἐβεβαίωσαν οἱ ρηθέντες ἀοίδιμοι πατριάρχαι διὰ γραμμάτων αὐτῶν· οἷς τισι γράμμασι συμφώνως, προεξεδόθη καὶ παρ' ἡμῶν τὸ προρρηθὲν συγγιλιῶδες ἐπιβεβαιούν καὶ συνιστὸν τὰ παλαιγενῆ ἐκείνα χρυσοβούλλα καὶ γράμματα. Ταῦν δὲ δεηθέντων αὐθις τῶν πατέρων τῆς ρηθείσης Μορῆς ἐπιβεβαιωθῆναι αὐτὰ ταῦτα καὶ ἐξ ἑτέρου γράμματος ἡμῶν συμφώνως τῷ προεκδοθέντι εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν, δεῶν ἔγνωμεν ἀποδέξασθαι προσηνῶς τὴν αἰτησιν αὐτῶν ταύτην ὡς εὐλογον καὶ πρὸς εὐστασίαν ἀφορῶσαν τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου. Καὶ δὴ γράφοιτες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἀπαξάπαντα τὰ προρρηθέντα γράμματα, ὅσα ἔκπαλαι καὶ καθεξῆς μέχρις ἡμῶν ἐφιλοτιμήθησαν τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμῇ Νέᾳ Μορῇ χρυσοβούλλα τε καὶ λοιπὰ πατριαρχικὰ γράμματα περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, ἔχωσι τὸ κῆρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀμετάθετα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ ἀμετάτρεπτα· ἡ δὲ ρηθείσα ἱερὰ καὶ βασιλικὴ Νέα Μορῆ σὺν τοῖς μετοχλοῖς αὐτῆς μετὰ καὶ τοῦ ἀφιερωθέντος αὐτῇ ραοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Βλακαρδιωτίσσης, τοῦ ἐν τῇ χώρᾳ Καλημασίᾳ, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἐν τῇ γῆσφ Σάμφ μετοχλοῦ καὶ μοναστηρίου αὐτῶν, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἑλίου, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς μεγάλης Λάκκας, καὶ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων αὐτοῦ, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, εἴη ἐλευθέρᾳ, αὐτόνομος καὶ ἀδέσποτος, ἀδούλωτος, ἀνερόχλητος, ἀκαταπάτητος καὶ ὅλως ἀνεπηρέαστος παρὰ παντὸς προσώπου ἀρχιερατικοῦ τε καὶ ἱερατικοῦ καὶ μήτε ὁ κατὰ καιροὺς μητροπολίτης Χίου μήτε ἄλλος τις μικρὸς ἢ μέγας ἔχη ἄδειαν ζητεῖν τι πολεῖ ἢ ὀλίγον ἀπὸ τῆς Μορῆς ταύτης, μήτε παρά τιος τῶν τῆς Χίου κληρικῶν ἢ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχικῶν ἐξάρχων ἐνοχλεῖσθαι αὐτὴν. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ μονά-

ζοῦτες ὀσιώτατοι πατέρες διάγωσιν ἀθόρυβοι καὶ ἀνενόχλητοί, ὡς προσήκει τῷ ἀγγελικῷ σχήματι, μνημονεθόντες παρρησίᾳ μόνου τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ μηδὲν ἄλλο ἀπαιτοῦντος τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου, ὡς περ ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς βασιλικοῖς μοναστηρίοις. Ἔτι δὲ κυβερᾶσθαι τὴν αὐτὴν ταύτην Μοῦνην κατὰ τὴν τάξιν τῶν βασιλικῶν χρυσοβούλλων καὶ τῶν πατριαρχικῶν σιγγιλλων, ἃ καὶ φυλάττεσθαι ἀσφαλῶς καθόλου καὶ ἐκπληροῦσθαι ἐθέλομεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μετοχίοις τοῖς οὖσι μετὰ τοῦ μετέπειτα ἀφιερωθέντος αὐτῇ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Βλακαρδιωτίσσης τοῦ ἐν τῇ Καλημασίᾳ, καὶ τοῦ ἐν τῇ Σάμῳ μετοχίου τοῦ προφήτου Ἡλίου, ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ἀξίῃ καὶ βελτιώσει τῆς εἰρημένης θείας Μοῦνης. Κεφαλὴν δὲ καὶ προεστῶτα τῶν ἐρασκουμένων πάντων εἶναι τὸν κατὰ καιροὺς ἡγούμενον, ἔχοντα καὶ τὰς ἐκπαλαὶ αὐτοῦ ἀξίας καὶ τιμὰς καὶ διάγοντα ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἡγουμένους, φέρειν τε καὶ πατερίτζαν, κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθος τῆς Μοῦνης ταύτης, ὅπου ἂν προσκληθεῖς, μηδεὶς ἐναντιουμένου αὐτῷ περὶ τοῦτο, ἔχοντα ἐπ' ἀδείας προσκαλεῖν ὃν ἂν ἐθέλῃ τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ ἐκτελεῖν ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῷ τὰς τυχοῦσας χειροτονίας ἀκωλύτως, κατὰ τὴν κανονικὴν παρατήρησιν, μηδεὶς τε κωλύειν τολμῶντος ταφῆναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῶν. Ἐχῶσί τε ἀδειᾶν οἱ ἐν αὐτῷ πατέρες ὅπου ἂν προσκληθεῖεν κείρειν μοναχοὺς ἐρχομένους ἐν τῇ αὐτῶν Μοῦνῃ εἰσαχθῆναι ὡσαύτως τε καὶ μοναζούσας τὰς βουλομένας μονάσαι ἐν τῷ μετοχίῳ αὐτῶν τῷ ἐν τῇ Καλημασίᾳ, κληρονομεῖν τε καὶ λαμβάνειν ἀνεμποδίστως τὰ πράγματα τῶν τελευτώντων καλογήρων τῆς Μοῦνης ταύτης ἢ ἔσω τῆς πολιτείας ἢ ἔξω ἐν τοῖς χωρίοις, μὴ τολμῶντος τοῦ μητροπολίτου Χίου ἐνοχλεῖν αὐτοῖς περὶ τοῦτου ἢ ἐμποδίσκειν τὸν βουλευθέντα ταφῆναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῶν καὶ ζητεῖν λαβεῖν ἀπὸ τοῦ ψυχικοῦ ἐκείνου ἀφιερώματος. Πρὸς τούτοις ἐχέτωσαν ἐξουσίαν ἑῶν τῆς Μοῦνης ταύτης πατέρες ἐκλέγειν κατὰ καιροὺς καὶ ἀποκαθιστᾶν ἡγούμενον ἐν αὐτῇ τῇ Μοῦνῃ ὃν ἂν βούλονται· ἄλλῳ δὲ τιμὴ μὴ ἐξέστω συμβάλλειν ἐκείσε ἡγούμενον κατ' οὐδένα τρόπον. Ὅς δ' ἂν βουλευθῆ ἀθετησαὶ καὶ παρασαλεῦσαι τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα, τὰς ἀποφάσεις δῆλον ὅτι τῶν χρυσοβούλλων καὶ τῶν πατριαρχικῶν σιγγιλλων καὶ κατεπεμβῆσαι τῆς Μοῦνης ταύτης καὶ βλάψαι τοὺς ἐν αὐτῇ πατέρας καὶ ζημιῶσαι ἢ τῶν μετοχίων αὐτῆς καταπατήσαι καὶ τὰ πρὸς ἀξίῃ καὶ βελτιώσει αὐ-

τῆς κωλύσαι, ὁ τοιοῦτος, τοῦ μὲν ἱεροῦ ὦν καταλόγου, ἀργὸς ἔστω πάσης ἱεροπραξίας, καταφρονῶν δὲ τῆς ἀργίας καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ ὡς ὑπόδικος τελεία καθαιρέσει· λαϊκὸς δέ, ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος, καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον αἰωνίως καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπόδικος. "Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν σιγγιλιῶδες συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα τῇ ἀγίᾳ βασιλικῇ Νέᾳ Μονῇ.

ἀψχέ. μηνὶ Μαίῳ.

† Ἱερεμίας ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ρέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡρακλείας Καλλινίκος.	† Μορεμβασίας Γρηγόριος.
† Νικομηδείας Παΐσιος.	† Παλαιῶν Πατρῶν Δαριήλ.
† Χαλκηδόνας Νικόδημος.	† Δέρκων Νικόδημος.
† Κρήτης Γεράσιμος.	† Φερσάλων Κωνστάντιος.
† Ἀρχιάλου Καλλινίκος.	† Χίου Δαριήλ.

Μονὴ τῆς ἁγίας Ζώνης.

(ἔτος κτίσεως 1695).

Ἡ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου Μονὴ αὕτη ὠκοδόμηται ἐν χωρίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναμφιλέκτως τὸ πάλαι ὑπῆρχε πόλισμά τι καὶ κατὰ μέρος ἐξ ὑλῶν ἀνηκουσῶν αὐτῷ. Ἐξετείνετο δὲ τὸ τοιοῦτο πόλισμα ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μονῆς μετοχίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Βαρβάρης τιμωμένου, ἔνθα πρὸ εἴκοσιν ἑννέα που ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν βάσεις τε κιόνων καὶ δύο μαρμάρينوι κῦβοι καὶ εἰς χειρόμυλος καὶ νομίσματα τινὰ βυζαντιακά, μέχρι τοῦ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς μετοχίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος γεραιρομένου, καὶ μέχρι τῆς κατωφερείας τοῦ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τιμωμένου ναῖσκου, ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ ὁποίου ἐντετείχισται κῦβος ἐκεῖ πλησίον εὔρεθεις καὶ γεγλυμμένον φέρων νεανίαν γυμνὸν ἔφιππον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων παραστατῶν τοῦ ναῖσκου ἀναγινώσκονται αἱ ἐπόμεναι δύο νεκρικοὶ ἐπιγραφαί.

Χάρηπος
 . . . τος τοῦ
 Δημάσπου ἠρώς
 χαῖρε.

Ἀηραῖς
 τοῦ Χάρηπου
 Δημάσπου
 χρηστή.

Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Μονῆς εὕρηται μεγάλη λείαινα μαρμάρου λευκοῦ πεποιημένη καὶ αὐτόθι ἀνακαλυφθεῖσα, ἥτις προσεπιμαρτυρεῖ τὴν τοῦ πολιέματος τὸ πάλαι ὑπαρξιν.

Περὶ δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ Μονὴ συνέστη, ἀπαντῶμεν ἐν τῷ κώδικι αὐτῆς τάδε. Ἐν ἔτει 1695 ἀνεκαιρίσθη καὶ ὠκοδομήθη ἡ ἱερὰ καὶ σεβασμία αὕτη Μονὴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ἁγίας Ζώνης, κειμένη κατὰ τὴν Βλαμαρῆν τῆς Σάμου καὶ ἐφιλοτιμήθη διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλιῶδου γράμματος ἐπὶ πατριαρχείας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρίου Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶκος, ἀρχιερατεύοντος ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ τοῦ κυρίου Γεδεών, ἡγουμενεύοντος Μελετίου τοῦ ἱερομονάχου καὶ ἐπιστάτου τῆς αὐτῆς Μονῆς, ἐπιτροπεύοντος τοῦ πρωτοπαπᾶ Χατζῆ παπᾶ κυρίου Γεωργίου μετὰ τοῦ ἀυταδέλφου του Χατζῆ κυρίου Νικολάου, οἵτινες σὺν τῷ ρηθέντι ἡγουμένῳ, τῇ τοῦ Θεοῦ συνάρσει, συνέδραμον λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐν τε τῇ οἰκοδομῇ καὶ τέμπλῳ καὶ ἱστορίᾳ καὶ διὰ τὰ κτήματα αὐτοῦ κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἅτινα καὶ ἐσημειώθησαν εἰς γενικὸν κώδικα. Ἡμεῖς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, ἐνετύχομεν ἀνεκδότῳ κώδικι τοῦ ἄλλοτε ἐκκλησιάρχου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Νικολάου τοῦ Κριτίου, περιέχοντι πρὸς ἄλλοις ἐγγράφοις καὶ τὸ ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς Μονῆς πατριαρχικὸν τοῦ Καλλινίκου σιγγιλιῶδες γράμμα, τὸ ἀπολελυμένον ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἕκτῳ, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ λόγος ἐγένετο (1). Κατὰ τὸ σιγγιλιὸν τοῦτο, ἐν ἧ θέσει τανῦν κεῖται ἡ Μονή, προϋπήρχε ναὸς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Ζώνης τῆς Παναγίας τιμώμενος, ὅστις τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἔνεκεν οὐ μόνον τὸ εὖ εἶναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀπλῶς εἶναι εἶχεν ἀπολέσει· ὄθεν καὶ ἄνδρες εὐσεβεῖς, ἐμφορηθέντες τοῦ πόθου ὅπως τὸν ναὸν ἀνοικοδομήσωσιν, ἀνέθεντο ἱερομονάχῳ τινὶ Μελετίῳ καλουμένῳ τὴν φροντίδα τοῦ ἀνακαινισμού. Ὁ δέ, ἐλέη παρὰ τῶν χριστιανῶν συναγαγών, οὐ μόνον τὸν ναὸν ἀνωκοδόμησεν, ἀλλὰ καὶ μονοῦδριον παρ' αὐτῷ κατήρτισε καὶ μοναχῶν ἐνδικίτημα τοῦτο ἀνέδειξεν, ἡγούμενος ἐν αὐτῷ προβληθείς. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ Μελέτιος ἐζητήσατο τὴν ἀνάδειξιν τοῦ μονοδρίου εἰς σταυροπήγιον πατριαρχικόν, ὅπερ καὶ ὁ πατριάρχης Καλλίνικος, ἐπινεύσας εἰς τὴν τοῦ Μελετίου αἵτησιν, ἐπεβραβεύσατο, τὸ μονοῦδριον σταυροπήγιον ἀνακηρύξας ἐπὶ τῇ

1) Κώδηξ Α'. Κριτίου σελ. 569—570.

ὕποχρεώσῃ ἐτησίᾳ προσφορᾷς τριάκοντα ὀκάδων μέλιτος τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἰς σημεῖον ὑποταγῆς. Οὕτως ἄρα τὸ μονύδριον, βαθμηδὸν ἐπεκταθὲν καὶ ἐπαυξηθὲν, ἐγένετο ἡ εὐαγῆς Μονή, οἷα τανῦν καθορᾶται· ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὁ ναὸς αὐτῆς τῷ χρόνῳ ὑποδομήθη μεγαλοπρεπέστερος. Ὑπὸ δὲ τὸ κωδωνοστάσιον αὐτοῦ εὕρηται ἐντετειχισμένη πλάξ, τοιαύτην φέρουσα ἐπιγραφὴν.

*Διὰ συνδρομῆς καὶ
ἐξόδων τοῦ παροσιω-
τάτου καθηγουμένου
ἐν ἱερομονάχοις
Μερκουρίου ἐν ἔτει αἴφνᾳ.*

Κειμένη ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος Βλαμαρῆς, τῆς τὸν διαβόητον ἀνθοσιμῖαν οἶνον παραγούσης, ἡ Μονὴ αὕτη ἔχει, ἀπὸ μακρόθεν ἰδίως, ἔποψιν τερπνὴν καὶ ἐπιβλητικὴν, ὑπὸ ζεφύρου δὲ δροσεροῦ διαπνεομένη, παρέχει οἴκησιν εὐάρεστον τοῖς τε ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένοις πατράσι καὶ τοῖς ἄλλοθεν πρὸς ἀναψυχὴν ἐν ὄρχ θέρους εἰς αὐτὴν προσφεύγουσι. Δυστυχῶς ὁμως καὶ ἡ Μονὴ αὕτη ἐχράνθη διὰ τοῦ αἵματος ἐνὸς τῶν ἡγουμένων αὐτῆς, τοῦ Γρηγορίου Κώνωπος, ἀπηνῶς βασανισθέντος τῇ 28 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1846 ὑπὸ πειρατῶν, ἔξωθεν τῆς νήσου ἐπελθόντων, διότι τὸν δυστυχῆ Γρηγόριον πολλῶν χρημάτων κάτοχον ὑπελάμβανον. Καὶ κατακλείσαντες μὲν ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Μονῆς τοὺς ἐν αὐτῇ καθευρεθέντας καὶ αἰφνιδίως καταληφθέντας μοναχοὺς, δωδεκάκις δι' ἐλαίου ζέοντος τὸν ἡγούμενον περιέβρεξαν οἱ κακοῦργοι καὶ δι' ἐξήκοντα ἕξ τραυμάτων μαχαίραις ἐτραυμάτισαν, ἐξ ὧν ἐκεῖνος μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἰκτρῶς ἀπεβίωσε, χρήματα δὲ μὴ εὐρόντες νὰ ἀρπάσωσιν, ἀφείλον ἀργυροῦν τι σκεῦος καὶ πολύτιμον ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον καὶ αὐτὰ φέροντες τῆς ἀτασθαλίας αὐτῶν τὰ λάφυρα, ὤχοντο ἀπιόντες. Ἄλλ' ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς, ὡς πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἐπόμενον μαρτυρεῖ γεγονός. Ὁ τὸ ἐγκόλπιον ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου μετὰ τηλικαύτας βασάνους ἀφαιρέσας, Ἰωάννης Βουλῆς τοῦνομα, ἄκρας πάντως εὐσεβείας ἐμπορούμενος ὁ φιλόθεος, ἐξήρτησεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ τραχήλου καὶ ὡς περὶ αὐτὸν ἔφερε, τὸν αὐτὸν παλαμναῖον διάγων βίον. Δὲν παρῆλθε δὲ χρόνος πολὺς καὶ συμπλέων τοῖς ἐν κακουργίᾳ ἐταίροις αὐτοῦ τὸν ἐπταστάδιον πορθμὸν, συνήντησεν ἡμιολίᾳ, φερούση φορτίον ἐκ παντοειδῶν ὑφασμάτων· προσβαλὼν δὲ αὐτήν, ὤρμησε

πρῶτος ἵνα ἐπ' αὐτῇ ἀνέλθῃ. Ἄλλ' οἱ ἐν τῇ ἡμιολίᾳ πυροβολήσαντες ἐφόνευσαν αὐτόν· τότε δὲ εἰσπηδήσαντες καὶ οἱ λοιποὶ κακοῦργι, πάντας μὲν τοὺς ἐν τῇ ἡμιολίᾳ κατέσφαξαν, παραλαβόντες δὲ ὃ τι ἐν αὐτῇ εὔρον καὶ τὸ τοῦ φονευθέντος ἐταίρου σῶμα καὶ τὸ πλοῖον βυθίσαντες, κατέφυγον εἰς τὴν νησίδα Σαμιοπούλαν ἵνα τὰ λάφυρα πρὸς ἀλλήλους διανείμωσιν. Αὐτόθι κατὰ συγκυρίαν διέτριβεν εἰς τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ζώνης ἐνασκουμένων μοναχῶν καλλιεργῶν ἀγρὸν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἀνήκοντα, Γρηγόριος Φιαμέγκος τοῦνομα, ὅστις καὶ μάρτυς τοῦ οἰκτροῦ θανάτου τοῦ ἡγουμένου εἶχε γίνεαι. Τοῦτον συλλαβὼν ὁ τῶν πειρατῶν πρῶτος ἠρώτησε περὶ τῶν τῆς Μονῆς πραγμάτων καὶ περὶ τῆς γενομένης ἄρτι εἰς αὐτὴν ληστρικῆς ἐπιδρομῆς· τοῦ δὲ μοναχοῦ εἰπόντος ὅτι τῆς Μονῆς στερουμένης χρημάτων, ἀφῆρέθη ἐν ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον καὶ ἀργυροῦν τι σκεῦος μόνον, ἐκεῖνος ἐξαγαγὼν ἀπέδωσε τῷ Γρηγορίῳ τὸ ἐγκόλπιον, ὅπερ ἔκτοτε ἐν τῇ Μονῇ μένει, οἱ δὲ τὴν κλοπὴν διαπραξάμενοι ἢ συλληφθέντες ὑπέστησαν τὴν ποινὴν, ἧς ἦσαν ἄξιοι, ἢ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο.

Ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ζώνης ἐνασκοῦνται τανῦν μοναχοὶ ἔνδεκα, πλὴν δὲ τούτων διατρέφονται ἐν αὐτῇ καὶ τινες ἐλεφαντιῶντες· προσόδους δὲ αὕτη ἐκ τῶν κτημάτων ἔχει κατ' ἔτος γρόσια τεσσαράκοντα δύο χιλιάδας καὶ ἑπτακόσια δέκα ἕξ, ἰσχυρίθμους δὲ τὰς δαπάνας. Ἡ δὲ κτηματικὴ αὐτῆς περιουσία σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Ἐκ κτημάτων ἐκμεμισθωμένων 97, στρεμμάτων 657, ἀξίας γροσίων 736,700.

Ἐκ κτημάτων διαθεσίμων 44, στρεμμάτων 328, ἀξίας γροσίων 374,330.

Ἐν ὅλοις ἐκ κτημάτων 141, στρεμμάτων 985, ἀξίας γροσίων 1,311,030.

Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν	1728
Ἐκ κερατεῶν	531
Ἐκ διαφορῶν ὀπωροφόρων δένδρων	330

Ἐν ὅλοις ἐκ διαφορῶν δένδρων 2589

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ κτημάτων ἀμπελῶνες μὲν ὑπάρχουσι στρεμμάτων τριακοσίων ἑνός, ἀγροὶ δ' ἐκτάσεως στρεμμάτων ἑξακοσίων πενήκοντα ἑπτὰ· ἐκ τῶν ἐκμεμισθωμένων δὲ κτημάτων εἰσπράσσει ἑτησίως εἴκοσι τρεῖς χιλιάδας καὶ τετρακόσια ἑξήκοντα ἕξ γρόσια, πρὸς δὲ

τοῖς κέκτηται ἀλυκὴν ἐκτιμηθεῖσαν ἀντὶ τεσσάρων ἑκατομμυρίων γροσίων, δύο τε ὑδρομύλους καὶ τὰ ἐπόμενα μετόχια.

Α'. Τὸ ἐν Μαλαγαρίῳ, οὗ ὁ ναὸς γεραίρεται ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν.

Β'. Ἡ ἐν Μεσοκάμπῳ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Μετόχιον δ' αὐτῆς ὑπῆρχε καὶ ὁ ἐν Λιμένι Βαθὸς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμώμενος ναὸς, ὅστις ὁμως ἤδη κατέστη ἐνοριακός.

Ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ζώνης, πλὴν ὀλιγοτόμου βιβλιοθήκης, εὔρηται ἐν ἔγγραφον ἀφοριστικὸν τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου ἐν ἔτει 1776 ἐκδεδωμένον, ἔτι δὲ σιγγίλιον τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ἐν ἔτει 1779, ἕτερον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐν ἔτει 1797 καὶ τρίτον τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἐν ἔτει 1816· ταῦτα δὲ δημοσιεύομεν παρακατιόντες, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ σιγγιλίου τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου, ᾧ ἐνετύχομεν καθ' ἃ ἔφθημεν εἰπόντες, ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κριτίου, τῷ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἀποτεθησαυρισμένῳ.

Καλλίνικος

ἐλέῳ Θεοῦ

*ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Ἡ διὰ τῆς πασθενοῦς δυνάμεως διατελοῦσα πηγὴ δωρεῶν ποικίλων τοῦ πνεύματος ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία πάντων μὲν οἶδε προνοεῖσθαι καὶ διαφόροις ἀντιλήψεσιν ἀντιλαμβάνεσθαι πρὸς ὠφελίαν καὶ καταρτισμὸν τῶν ὑπ' αὐτὴν τελούντων, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων φροντίζειν εἰωθεν ἐπιμελείαις ἀδιακόποις τῆς τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων συστάσεως καὶ θείων καταγωγῶν βελτιώσεώς τε καὶ αὐξήσεως ἕνεκα χεῖρα βοηθείας ἀεὶ παρέχουσα τοῖς ἐπικουρίας δεομένοις καὶ ὠφελείας, ψυχαγωγίας τε καὶ ἀπαλλαγῆς περιστάσεων καὶ διηγεκοῦς σωτηρίας. Ἐφ' ᾧ καὶ προνομίαις κανονικοῖς τῆς εὐσεβῶς παρά τε θεοφόρων καὶ θεοφρόνων βασιλέων δαψιλευθείης τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ τούτῳ θρόνῳ, σταυροπηγιακὴν ἀξίαν ἐπιδωρεῖσθαι φιλεῖ, πολλῆς ἀεὶ τῶν ἐπιδομένων αὐτῆς θείων καὶ σεβασμίων γαῶν καὶ ἱερῶν καταγωγῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν καὶ παροικίαν τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, δι' ἧς ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς καὶ μεγαλειότητος. Ταῦτα θέμενος τῶν ἐνδεχομένων ἀπάντων κινδύνων ἀνώτερα τῶν ἱερῶν καταγωγῶν

καθίστησι, καὶ διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας πάντων ἀπαλλάττει δεινῶν καὶ πρὸς αὐξήσιν χωρεῖν χαρίζεται καὶ βελτίωσιν· ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας ἄνεσις ὑπὲρ τι ἄλλο τὴν ἐπίδοσιν τοῖς τοιοῦτοις διερεργεῖν φύσιν ἔσχηκεν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ταῦν ἐνεχειρίσθη ἡμῖν γράμματα κοινῶς τῶν χριστιανῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου ἐκείθεν ἀποσταλέντα, κοιναῖς ὑπογραφαῖς κατησφαλισμένα τοῦ τε ἀρχιεπισκόπου Σάμου κὺρ Γεδεῶν καὶ πλειστῶν ἄλλων ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν διαλαμβάνοντα ὅτι εἰς τὸ ἐκείσε χωρίον Βαθὺ λεγόμενον, κατὰ τι μέρος Βλαμάρη κεκλημένον, ὑπῆρχε πρὸ χρόνων πολλῶν γὰρ ἱερὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ζώρης τῆς παραχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ὅστις ἐκ τῆς πολυκαιρίας κατεδαφίσθη καὶ ἐρείπιον ἐγένετο καὶ ὄλωσ ἠγαστήθη καταβάς εἰς γῆν καὶ οὐ μόνον τὸ εὖ εἶναι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἀπλῶς εἶναι ἀπώλεσεν· ἤδη μὲν οὖν δι' εὐλάβειαν πρὸς τὴν Θεοτόκον κοινῶς οἱ χριστιανοὶ τῆς αὐτῆς χώρας, ἐν ταῦτῳ συνελθόντες, ἀνακαιρίσαι συνεβουλευσάντο τὸν εἰρημένον γὰρ εἰς δόξαν εἶναι καὶ τιμὴν καὶ σέβας τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ μὴν καὶ μνημόσυνον τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, οἵτινες διὰ κοινῆς αὐτῶν παρακλήσεως παρεκλήθησαν ἱερομόναχόν τινα, Μελέτιον ὀνόματι, ἀναλαβεῖν τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν πρὸς τὸν ἀνακαιρισμὸν καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ καταγωγίου, ὅστις, ἔρωτι μᾶλλον θεῷ καὶ παρακλήσει τῶν χριστιανῶν εὐλαβῶς ἐπικαμφθεὶς, δέδωκεν ἑαυτὸν ὀλοφύχως εἰς τὴν φροντίδα ταύτην καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνακαιρίσαι καὶ ἀνακαλέσαι εἰς φῶς τὸν εἰρημένον θεῖον γὰρ διὰ συνδρομῆς τε καὶ ἐλεημοσύνης τῶν χριστιανῶν οὐκ ἀπέτυχεν τοῦ ἐφετοῦ, ἀλλὰ Θεοῦ χορηγία διὰ τῆς ἄνωθεν αὐτοῦ ἀντιλήψεως, κόπων καὶ μόχθων καὶ ἰδρώτων μὴ φεισάμενος, ἀνεκαλέσατο πρὸς τὸ εἶναι πάλιν τὸν παλαιωθέντα γὰρ ἐκείνον καὶ δι' ἰκαρῆς ἀντικτίσεως εἰς μονῆριον συνετέλεσε, συνεργῶντος Θεοῦ, καὶ μοναχῶν, εὐλαβῶν ἀνδρῶν, ἐνδιαίτημα κατέστησεν, ἠγούμενος ἐν αὐτῷ προβληθεὶς καὶ ἐπιστάτης καὶ προστάτης τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκηνώματος, φροντίζων μεθ' ὅσης ἐπιμελείας τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ καὶ προκοπῆς καὶ βελτιώσεως ἐπὶ τὸ συναχθῆναι μοναχοὺς ἀρκετοὺς καὶ κατασκηνώσαι ἐν αὐτῷ, ἀσκουμένους τὸν ἐνάρετον βίον καὶ εὐαρεστούοντας Θεῷ καὶ ἀμφιπορούοντας τὸ σφῶν ἱερὸν γυμναστήριον καὶ Θεῷ προσανέχοντας καὶ καταγινομένους εἰς τὰ ψυχοσωτήρια ἔργα,

προκειμένους ἀεὶ ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις καὶ δοξολογίαις ἐπὶ τῇ αὐ-
τῶν καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν σωτηρίᾳ. Κἀντεῦθεν ἔγνωσαν ὠ-
φέλιμον καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖον εἰς σύστασιν αὐτοῦ καὶ διαμονὴν τὸ
κατοχυρῶσαι τὸ μονύδριον αὐτὸ διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ
δυνάμεως· καὶ δὴ φέροντες προσήνεγκαν αὐτὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστο-
λικῷ, πατριαρχικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ τούτῳ θρόνῳ, δεηθέντες λίαν
ἀναδέξασθαι ἡμᾶς τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν ταύτην καὶ ὑπὸ τὴν περι-
θαλίην αὐτὸ θεῖναι τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησί-
ας καὶ συντάξασθαι τοῖς πατριαρχικοῖς σταυροπηγίοις ὅπως διὰ τῆς
πατριαρχικῆς προστασίας καὶ ἀντιλήψεως, ἀπαλλαττόμενον τῶν κα-
τὰ καιροὺς ἐνδεχομένων περιστάσεων, διασώζεται παντὸς ἀνώτερον
κινδύνου. Τούτου χάριν τὴν αἰτησὶν αὐτῶν ἀποδεξάμενοι, ὡς εὖ-
λογον οὖσαν καὶ πρὸς ἀγαθὸν ἀφορῶσαν σκοπόν, γράφομεν καὶ ἀ-
ποφαινόμεθα συνοδικῶς ἵνα ὁ ναὸς αὐτὸς τῆς ἁγίας Ζώνης τῆς ὑπερ-
αγίας ἡμῶν Θεοτόκου κατὰ τὴν νῆσον Σάμον, ἐν τῷ χωρίῳ Βαθεῖ,
εἰς τὸ μέρος Βλαμάρη, μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ὅστις καὶ
μονύδριον συνετελέσθη, Θεοῦ βοηθοῦντος, καὶ μετὰ πάντων τῶν κτη-
μάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ὅσα νῦν ἔ-
χει καὶ ὅσα ἐπανξηρθῶσιν αὐτῷ μεθύστερον, Θεοῦ συνεργοῦντος,
ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μέχρι παντὸς ὑπάρχη καὶ λέγεται καὶ
παρὰ πάντων γινώσκηται πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἐλεύθε-
ρον, ἀσύδοτον, ἀκαταπάτητον καὶ ἀνώτερον πάσης καὶ παντοίας
δουλαγωγίας καὶ παντὸς βάρους καὶ ἀπαιτήσεως, μηδεὶ τιτι ἄλλῳ
ὑποκείμενον, εἰ μὴ μόνον τῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ τούτῳ
θρόνῳ, ὑπ' αὐτοῦ διεξαγόμενον καὶ περιθαλλόμενον, μνημονονομένου
ἐν αὐτῷ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς,
ὀφειλόν τε παρέχειν κατ' ἔτος τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ
Ἐκκλησίᾳ μέλιτος ὀκάδας τριάκοντα κατὰ τὴν τάξιν τῶν σταυρο-
πηγιῶν εἰς σημεῖον ὑποταγῆς καὶ μηδεὶς ποτε ἄδειαν ἔχη, μήτε ὁ
κατὰ τόπον ἀρχιερεὺς κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ καὶ ἐνοχλεῖν καὶ ἐπη-
ρεάζειν τοὺς ἐν αὐτῷ συνασκουμένους πατέρας καὶ δόσιν ἀπαιτεῖν
οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον οὔτε τῶν πραγμάτων καὶ προσόδων αὐτοῦ
τελείως ἄπτεσθαι, ἀλλὰ διαμέγειν ἀκαταπάτητον καὶ ἀδούλωτον
καὶ παντελῶς ἀσύδοτον. Ὅς δ' ἂν ὀψέποτε φανῆ διασεῖσαι βουλό-
μενος τὴν σταυροπηγιακὴν ταύτην ἀξίαν τοῦ μοιαστηρίου καὶ βλά-
ψῃ κατὰ τι καὶ ζημιώσῃ αὐτό, ὅποιας ἂν εἴη τάξεως καὶ ὁποῖον βαθ-

μοῦ, ἀφωρισμένος εἶη ἀπὸ Θεοῦ καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλλοτος μετὰ θάνατον καὶ ταῖς πατριαρχικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀ-
ραῖς ὑπόδικος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγγράφῃ καὶ τὸ παρὸν πατριαρχι-
κὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράταις γράμμα καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ.

αχψς'. ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος δ'.

Τὸ δὲ δεύτερον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἐξῆς.

Σωφρόνιος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι
ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβέ-
στατοι ἱερεῖς, χρήσιμοι γέροντες καὶ προεστῶτες τῆς ἐπαρχίας ταύ-
της, χάρις εἶη ἡμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Τὰ ἀπαξ Θεῷ ἀφιερω-
θέντα ἀπλῶς, ἄνευ τινὸς συμφωνίας καὶ προσδιορισμοῦ, ὀφείλουσιν
εἶναι ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα διὰ παντὸς ὡς θεία ἀναθήματα
καὶ ἀφιερῶματα καὶ ὁλως μηδέποτε τολμῆσαι μήτε τὸν ἀφιερῶσαντα
μήτε τοὺς ἀπογόνους καὶ κληρονόμους ἐκείνου ἀφελεῖν καὶ ἐπαναλα-
βεῖν ἐξ ἐκείνων τῶν ἀφιερωθέντων οὐδέν· ὁ γάρ τι τοιοῦτο τολμή-
σας, καὶ ὢν καὶ κρινόμενος παρὰ Θεῷ ἱερόσυλος, τὰς ἀξίας δίκας ἀ-
ποτίσει καὶ ταῦτὰ τῷ Ἀνατὶ καὶ τῇ Σαπφείρᾳ πείσεται, θάνατον
ὑποστῆσιν ἀπροσδοκῆτως αἰφνίδιον διὰ τὸ νοσφίσασθαι ἐκ τῆς τι-
μῆς τοῦ χωρίου ὅπερ Θεῷ ἀφιέρωσαν, ὡς ἔστιν ἀναγνῶναι τοῦτο ἐν
ταῖς τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἱεραῖς πράξεσιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἀν-
ηρέχθη καὶ ἐδηλοποιήθη ἡμῖν ἤδη ὅτι τινὲς τῶν ἀφιερῶσαντων εἰς
τὸ αὐτόθι ἱερὸν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου, τὸ σεμνυνόμενον καὶ ἐπονομαζόμενον τῆς ἀγίας Ζώνης, ἀνα-
θήματα καὶ ἀφιερῶματά τινα, τολμῶσιν ἀσυνειδήτως ἀποξενῶσαι ἐ-
κεῖνα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, πάντως ἀμέτοχοι ἐκείνων
ὄντες μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν καὶ εἰς τὸ τῆς ἱεροσυλίας βάραθρον ἑαυτοὺς
ἐλεεινῶς κατακρημνίζοντες, οὐκ αἰσθάνονται οἱ ἀσυνειδήτοι καὶ διὰ
τοῦ ἱεροσύλου αὐτῶν τολμήματος τούτου οὐ μόνον ἑαυτοὺς ψυχικῶς
καὶ σωματικῶς ἀφανίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τέκνοις καὶ ἀπογόνοις
καὶ λοιποῖς χριστιανοῖς κακὸν ἀπωλείας παράδειγμα γίνονται, τού-
του χάριν κατὰ τῶν τοιούτων πρὸς σωφρονισμῶν πᾶντων ἀγωνθῶς

ἔδθησε τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ φρικτοῦ ἐπιτιμίου. Καὶ δὴ γρά-
 φοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρ-
 χιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀ-
 δελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὅσοι καὶ ὅποιοι τῶν χριστιανῶν,
 μικροὶ ἢ μεγάλοι, ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἱερωμένοι ἢ λαϊκοὶ ἀνέστηκαν
 καὶ ἀφιέρωσαν εἰς τὸ διαληθθῆν ἱερὸν μοναστήριον τῆς ἀγίας Ζώνης
 διαφόρων εἰδῶν πράγματα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ὁποιοῦτιροσοῦν εἶδους
 καὶ ὕλης ὄντα, εἰ μὲν ἐμμείνωσι τῇ θεοφιλεῖ καὶ θεαρέστῳ ἀφιερῶσει
 ἐκείνων, εἴησαν συγκεχωρημένοι καὶ εὐλογημένοι ὡς εὐσεβεῖς καὶ
 καλοὶ χριστιανοί· εἰ δέ γε μεταμεληθέντες ἐπὶ τῇ ἀφιερῶσει ἐκείνων,
 ζητήσωσιν ἀφελῆν καὶ ἀποσπάσαι ἐξ ἐκείνων τῶν ἅπαξ ἀφιερωθέν-
 των πολὺ ἢ ὀλίγον τι ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀφιερῶσαντες ἢ τὰ τέκνα
 καὶ κληρονόμοι ἐκείνων, ὡσαύτως καὶ ὅστις ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ
 ἐξῆς ἐκκόψῃ τι εἶδος ἀπὸ τῶν χειμαδίων του αὐτοῦ μοναστηρίου ἢ
 ἐκριζῶση ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν, πάντες ἀφωρισμένοι εἴησαν καὶ
 κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον. Αἱ πέτραι
 καὶ ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς. Στένοντες εἴησαν καὶ
 τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κάϊν. Ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ εἴη ἐπὶ τὰς κε-
 φαλάς αὐτῶν καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ποτε ἴδοιεν, ἔχοντες καὶ τὰς ἀ-
 ρὰς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων τῆς ἐκκλησίας πατέρων. Προφα-
 νῶς δ' ἐλεγχόμενοι ὡς ἱερόσυλοι, οἱ τοιοῦτοι ὑπάρχωσι καὶ ἔξω τῆς
 τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν συναναστροφῆς καὶ
 συνομιλίας, ἕως οὐ ποιήσωσιν ὡς γράφομεν.

Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἕκτῳ, ἐν μηνὶ ἰ-
 ουνίῳ ἰνδικτιῶνος θ'.

† Κρήτης Ζαχαρίας.

† Γάνου καὶ Χώρας Παΐσιος.

† Καισαρείας Μεθόδιος.

† Καστορίας Γερράδιος.

† Δέρκων Δαυιήλ.

Ὁ πρωτοσβγγελος ἐπίτροπος τοῦ
 ἀγίου Σάμου.

Τὸ τρίτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Σωφρόνιος

ἐλθὼ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
 καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἀνάγκη πᾶσα τὰ πρεσβυτερῆ καὶ ἀρχαία, ὅσα πρὸς ἐβστασιν

ἀφορᾷ τῶν ἱερῶν καταγωγῶν καὶ σκηνωμάτων, μάλιστα δὲ τῶν σταυροπηγιακῆ ἀξία τετιμημένων, ἀναγεοῦσθαι καὶ ἀνακαινίζεσθαι διὰ νεωτέρων σιγγιλιῶν γραμμάτων ἐκκλησιαστικῶν εἰς πλείονα διαμονὴν καὶ συντήρησιν, ἵνα μὴ τῆ τοῦ καιροῦ μακρᾷ परिπλεύσει ἀμεληθέντα τὰ ἱερὰ καταγῶγια καὶ τῆς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὀφειλομένης προνοίας ἐν χῆτει διατελέσαντα, φθάσωσιν ἐκπεσεῖν τῆς ἡς ἐλαχον καὶ ἐκλήρωθησαν εὐδαίμονος καταστάσεως. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἐνεφανίσθη ἡμῖν ἤδη γράμμα σιγγίλιον παλαιγενὲς ἐν μεμβράραις ἐκδοθὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Καλλιπικίου τοῦ παλαιοῦ, διαλαμβάνον ὅτι τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Σάμου, εἰς χωρίον Βαθὺ λεγόμενον, κατὰ τι μέρος Βλαμάρη κεκλημένον, κειμένον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον ἀνδρῶν μονάριον ὑπῆρξε καὶ ἐγένετο σταυροπηγιακόν, ἀσύδοτον, ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ παρ' οὐδενὸς δεσποζόμενον εἰ μὴ παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ, πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου, εἶτα δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κὺρ Νεοφύτου προσαφιερῶθη τῷ ρηθέντι τούτῳ σταυροπηγιακῷ μοναστηρίῳ, τῷ κειμένῳ εἰς χωρίον Βαθὺ, ὡς εἴρηται, καὶ τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς τιμίας Ζώρης τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ προσεκληρῶθη καὶ συνηρῶθη αὐτῷ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ἡ κειμένη κατὰ τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ Ἀργυροῦ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Σάμου, ἄλλερ καὶ μέχρι τῆς παρουσίας σταυροπηγιακᾶ διατελοῦσί τε καὶ ὑπάρχουσι· παραγενόμενος δὲ ἤδη ἐνταῦθα ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἀρχιερατεύων θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σάμου καὶ Ἰακάριας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Ἀκάκιος, ἀνήγγειλε πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα ὅτι παρεκλήθη ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἐρασκουμένων πατέρων εἰς τὸ μεσιτεῦσαι εἰς ἀναρέωσιν τοῦ αὐτοῦ σιγγιλίου γράμματος, ὁ δὲ οὐ μόνον ἐπέισθη, ἀλλὰ καὶ ἐξωεκκλήσιον ἐν ἐνοριακόν αὐτοῦ ὄν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ κείμενον εἰς τὸ χωρίον Βαθὺ κατὰ τὸν λιμένα, ἠθέλησε προσκληρῶσαι καὶ προσαφιερῶσαι τῷ ρηθέντι μοναστηρίῳ μετ' εὐχαριστίας αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐποίησατο πρὸς ἡμᾶς ἀξίωσιν ἀδελφικὴν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεως τῶν αὐτῶν πατέρων. Καὶ δὴ τὴν αἴτησιν τῆς θεοφιλίας αὐτοῦ εὐλογοφανῆ οὖσαν εὐμενῶς προσηγάμενοι, γράφοντες ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων

ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ρηθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς τιμίας Ζώνης τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ κείμενον εἰς τὸ χωρίον Βαθῦ, κατὰ τὸ μέρος Βλαμάρη καλούμενον τῆς ἐπαρχίας Σάμου, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ἡ προσηλωθεῖσα αὐτῷ καὶ κειμένη κατὰ τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ Ἀργυροῦ ἐντὸς τῶν ὄριων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ ἤδη ἀφιερωθὲν αὐτῷ ἐξωεκκλησίον τοῦ ἀγίου Νικολάου κατὰ τὸν λιμένα, εἰς τὸ χωρίον Βαθῦ κείμενον μετὰ τῆς περιόχης αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν μετέπειτα προσκτηθησομένων αὐτῷ, ὥστε καὶ λέγωνται καὶ παρὰ πάντων γνωρίζονται ἡμέτερα πατριαρχικὰ καὶ σταυροπηγιακὰ, ἀσύδοτα καὶ ἀκαταπάτητα καὶ μηδενὶ ἐτέρῳ ὑποκείμενα, εἰ μὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ δεσποζόμενα, διεξαγόμενά τε καὶ διακυβερνώμενα, μνημονευομένου ἐν αὐτοῖς τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ καροτικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νερόμισται, μηδενὸς τῶν ἀπάντων, οὔτε τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως οὔτε ἄλλου τινὸς τολμῶντος κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ καὶ κατεξανίστασθαι καὶ ἐπηρεάζειν αὐτὸ ἐφ' οἰαδῆτινι προφάσει καὶ χρηματικῇ ἀπαιτήσει. Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων, ὁποῖας ἂν εἴη τάξεως καὶ καταστάσεως καὶ βαθμοῦ, τολμήσῃ καταθραῦσαι τὴν συντολίαν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου καὶ ἐπηρεάσαι αὐτὸ ἢ τοὺς ἐν αὐτῷ συνασκουμένους πατέρας κατὰ τι, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζῶν καὶ κακότροπος, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ Θεοῦ κυρίου παρτοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἔροχος τῷ πυρὶ τῆς γέεννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Εἰς γοῦν ἔρδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν σιγγίλιον ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ ἀπελύθη τῷ ρηθέντι ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ τε καὶ σταυροπηγιακῷ μοναστηρίῳ, τῷ τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς τιμίας Ζώνης τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ κειμένῳ εἰς τὸ χωρίον Βαθῦ τῆς ἐπαρχίας Σάμου.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοσιτῷ ἑπτακοσιοσιτῷ ἑβδομηκοσιτῷ ἐνάτῳ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἐπινεμήσεως δεκάτης δευτέρας.

† Σωφρόνιος ἐ.λέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,

γέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Μελέτιος.	† Ἀδριανουπόλεως Ἄρθιμος.
† Ἡρακλείας Καλλίνικος.	† Εὐρίπου Ἰγνάτιος.
† Κυζίκου Ἄρθιμος.	† Φιλαδελφείας Γρηγόριος.
† Νικομηδείας Ἰερόθεος	† Χριστιανουπόλεως Ἰερεμίας.
† Νικαίας Δαυιήλ.	† Βιζύης Μακάριος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Ἱεραπόλεως Μελέτιος.
† Δέρκων Γρηγόριος.	† Σάμου Ἀκάκιος.

Τὸ δὲ τέταρτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἔπεται.

Γρηγόριος

ἐλέω Θεοῦ

*ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον· ὅσα δὲ τὸνναντίον παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τούτοις προφανῆς ἢ ἀκοσμία, κατάδηλος ἢ φθορὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἢ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Εἰ γὰρ καθάπερ οἱ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐκκλησιῶν νόμοι, οὕτω καὶ οἱ περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀπαράτρεπτοι διαφυλάττουιντο καὶ τῆς κατὰ νόμους ἐπιμελείας καὶ προστασίας κάκεινα ἠξιοῦντο παρὰ τῶν ἀεὶ πατριαρχευόντων, οὐκ ἂν τσαυτὰ καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινὰ τοῖς μοναστηρίοις συνέβαιεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, τῶν ἱερῶν παρημελημένων νόμων εἰς τσαυτὴν προῆλθεν ἀκαταστασίαν καὶ ἐλευιρὴν ἀπώλειαν τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια, διὰ ταῦτα εὐθὺς ἀρειληφόσιν ἡμῖν τοὺς οἰακὰς τοῦ παγκοίνου τουτουὶ σκάφους, ἔδοξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ παρημελημένα αὐτὰ ἐναγῆ μοναστήρια διορθώσασθαι, ἀφορῶσι πρὸς τὸ ἐκείνων συμφέρον, ὡς μέλη γνήσια ὄντα τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῷ σταυροπηγιακῷ καὶ πατριαρχικῷ προνομίῳ τιμημένα· ἄλλως τε οὐδὲ καιροὺς τινας ἀφ' ἐαυτῶν νόμους φέρουσιν, ἀλλ' ἀρχαίους ἀναγευμένους καὶ γεραροὺς. Τὴν γὰρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς ἐπισκόποις ἐπιτρέπουσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι

καὶ καρόνες, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον προτίθεσθαι διακελευόμενοι, ἵνα, εἴ γε δέοιντο, καὶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνωσιν, ὃν τρόπον ὁ λή. τῶν ἀγίων ἀποστόλων καρῶν καὶ ὁ κέ. τῆς ἐν Ἀρτιοχείᾳ ἱερᾶς συνόδου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ ὁ τε ιά. καὶ ὁ ιβ'. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ὁ ιε'. καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι σεπτοὶ νόμοι καὶ καρόνες σαφῶς φαίνονται τὴν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων ἐξουσίαν τοῖς ἐπισκόποις διδόντες, ὥστε μεταλαμβάνειν μὲν καὶ αὐτοὺς τῶν δεόντων, εἴ γε δέοιντο, εἰς τὰς ἑαυτῶν χρείας, τὴν δὲ περὶ ἐκεῖνα ἐπιμέλειαν μεγίστην τε καὶ Θεοῦ ἐφορῶντος ποιεῖσθαι, ἵνα προστατεύωσιν αὐτῶν καὶ οἰκονόμους καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἡγουμένους ἀποκαθιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, καλῶς περὶ τῆς ἀνέξεως καὶ βελτιώσεως τούτων ἐπιμελούμενοι, ἵνα μὴ δι' ἀμέλειαν ἐνοχοὶ γένωνται τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις. Οἱ δὲ οἰκονόμοι, ἡγούμενοί τε καὶ ἐπίτροποι διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ διχα τῆς ἀδείας αὐτῶν μῆτε πωλῶσι μοναστηριακόν τι κτήμα, ἀλλ' οἰκονομῶσι καλῶς πρὸς τὴν ἐκείνων ὁδηγίαν καὶ ἀδειαν, ὅπως μὴ καὶ αὐτοί, ὡς ἀνατρέποντες τοὺς ἐκκλησιαστικὸς τούτους ὄρους καὶ καρόνας, βαρυτάτοις ὑποπέσωσι τοῖς ἐπιτιμίαις καὶ τιμωρίαις. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ θεῖοι νόμοι ἀποφαίνονται περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων· τούτων δὲ τὰ μὲν τοῖς κατὰ τόπον ἐπιτετραμμένοις ἐνοριακᾶ τῆς προσηκούσης ἀρχιερατικῆς ὡς εἰκὸς ἐπ' ἀνέξεσιν τυγχάνει ἐπιμελείας, μόνα δὲ τὰ τῆ σταυροπηγιακῆ ἀξία τριτημημένα, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, πρὸ χρόνων πολλῶν παρημέληται. Καὶ δεῖον ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος διοικεῖσθαι αὐτὰ καὶ ἐκ παρτὸς τρόπου ἐπιμελείας τῆς ἀναλόγου ἀξιοῦσθαι, ὅπως αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχοντα διαμένῃ, περιποιῆται δὲ τὰ προσγενησόμενα ἄν, τῶν δὲ φάβλων τὰ μὲν προσόντα ἀποδιοπομπῆται, τὰ δὲ συμβησόμενα ἄν διακωλύωνται. Τριούτην οὖν κατὰ νόμους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν σταυροπηγιακῶν ἡμῶν μοναστηρίων καθόλου φροντίδα κατεβάλλομεν, ἐκθέμενοι, κατὰ κοινήν γνῶμην καὶ συνοδικήν διάγνωσιν, ἱερὸν τόμον, ἀποφαινόμενον συνῶδὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ τοῖς ὡδε γραφομένοις περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀριστερῆς διοικήσεως ἐκάστου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ εὐνομίας τῶν ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων καὶ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀμέσου προστασίας αὐτῶν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναγεόντες τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ αὐτῶν σιγγίλια δωρεῶν

καὶ ἐπικυροῦντες ἀπαξ τῶ σταυροπηγιακῶ ἀντῶν προνόμια εἰς διηγε-
 κῆ συντήρησιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ δέομενά ποτε ἀναγεώσεως
 καὶ ἐπικυρώσεως, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ σεβασμίου ἐν Σάμῳ ἀν-
 δρώου μονυδρίου, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας
 Ζώνης τῆς ὑπεραγίας δεσποτρῆς ἡμῶν Θεοτόκου κατὰ τὴν τοποθεσί-
 αν Βλαμαρῆ. Ἐνεφανίσθη γὰρ ἡμῖν γράμμα πατριαρχικὸν συνοδι-
 κὸν σιγγιλιῶδες ἐκδομένον ἐπὶ τοῦ προπατριαρχεύσατος ἡμῶν
 παραγιωτάτου πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀ-
 γαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ, κυρίου κυρίου Νεοφύτου,
 μνηροεῶν καὶ ἑτέρου παλαιγενοῦς σιγγιλιῶδες ἐκδομένου ἐπὶ τοῦ
 αἰοιδίμου ἐν πατριάρχαις Σωφροτίου, μνημονεῶντος καὶ κείνου ἑτέρου
 σιγγιλιῶδες τοῦ αἰοιδίμου πατριάρχου Καλλιπίνου τοῦ παλαιοῦ, περιέ-
 χον δ' ὅτι τὸ ρηθὲν μοναστήριον μετὰ τῶν συντηρωμένων αὐτῷ τῆς
 τε ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῆς κειμένης κατὰ
 τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ Ἀργυροῦ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχί-
 ας, καὶ τοῦ ἐξωκκλησίου τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικο-
 λάου, τοῦ κειμένου κατὰ τὸν λιμένα εἰς τὸ χωρίον Βαθύ, τοῦ πρό-
 τερον μὲν ὄντος ἐνοριακοῦ, εἶτα δὲ προσηλωθέντος τῇ ἐκκλησίᾳ ταύ-
 τη κατὰ συναίρεσιν καὶ δέησιν τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σάμου Ἀ-
 πακίου, καὶ μετὰ τοῦ ἐξωκκλησίου τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ, τοῦ κε-
 μένου μετὰ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ χωρίου Παλαιόκαστρον, τοῦ προση-
 λωθέντος κατὰ συναίρεσιν καὶ δέησιν τοῦ ἤδη ἀρχιεπισκόπου Σάμου
 καὶ Ἰκαρίας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλει-
 τουργοῦ κύρ Δαυιδῆ, μετὰ τούτων οὖν καὶ λοιπῶν πάντων κτημά-
 των καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ ὑπάρχη σταυροπηγιακόν, ἀσδόστον, ἀ-
 δούλωτον, ἀκαταπάτητον. Πρὸς ἀνακαίρεσιν οὖν καὶ τούτου τοῦ ἐμ-
 φανισθέντος ἡμῶν ἀρχαίου σιγγιλιῶδες, καθὼς καὶ περὶ πάντων, γρά-
 φοντες διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγι-
 γιλιῶδες γράμματος, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡ-
 μῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερετίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀ-
 γαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα τὸ εἰρημένον ἱερὸν
 καὶ σεβασμιον μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον τῆς καταθέσεως τῆς
 τιμίας Ζώνης τῆς ὑπεραγίας δεσποτρῆς ἡμῶν Θεοτόκου, τὸ ἐν Σάμῳ
 κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βλαμαρῆ, μετὰ τῶν συντηρωμένων αὐτῷ τῆς τε
 ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ κειμένης κατὰ τὸ
 Παλαιόκαστρον τοῦ Ἀργυροῦ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας,

καὶ τοῦ ἐξωκκλησίου τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικο-
λάου, τοῦ κειμένου κατὰ τὸν λιμένα εἰς τὸ χωρίον Βαθὺ, τοῦ πρότε-
ρον μὲν ὄντος ἐνοριακοῦ, εἶτα δὲ προσηλωθέντος τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ
κατὰ συναίρεσιν καὶ δέησιν τοῦ ἤδη ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκα-
ρίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ
κὺρ Δαριῆλ καὶ μετὰ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἀπληριθμημένων ἐκκλη-
σιῶν, μετοχιῶν καὶ λοιπῶν πραγμάτων, κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων
αὐτοῦ κλητῶν τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα
προσγενησομένων ἄν, ὡς ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν
ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπάρχει καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώ-
σκηται ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν ἀδούλωτον, ἀκατα-
πάτητον καὶ ὄλως ἀνερόχλητον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμέ-
νου ἢ λαϊκοῦ, μνημονομένου ἐν αὐτῷ τοῦ καροικοῦ πατριαρχι-
κοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν
ὥστε τὸν κατὰ καιροῦς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέ-
ραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μαρτύριον, προχειρίζομενον καὶ πατερίτζαν.
Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἀπηλλαγμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας
καὶ δεσποτείας, δεύτερον δὲ λόγῳ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον
ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια ἑκατὸν πεντήκοντα εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ'
ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀ-
πόδειξιν κατὰ τὸ ὕφος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἀναλαβὸν τὸ ἀρ-
χαῖον γεραρὸν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας προνόμιον καὶ καλῶς διοι-
κούμενον ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ
ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροῦς ἡ-
γούμενος, ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸς γράφῃ ἀμέσως πρὸς
τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς
προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαινούσαις χρείαις καὶ ὑπο-
θέσεσι. Τρίτον, διαφυλάττωνται καταγεγραμμένα ἐν τῷ διωρισμένῳ
κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ ἀφιερῶματα
αὐτοῦ καὶ τὰ χρέη καὶ τὸ τοῦ ἡγοιμένου ὄνομα. Τέταρτον δὲ τὸ σιγ-
γίλιον αὐτοῦ ἔχη μένειν ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, μὴ δεόμενον
ποτε ἀνατεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως ἐκκλησιαστικῆς. Πέμπτον, μη-
δεὶς τοῦ λοιποῦ γίγνηται ἐν αὐτῷ ἡγούμενος ἄνευ γράμματος πατρι-
αρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴν ἔλονται αὐτὸν γνώμη κοινῇ οἱ
συνκοινοβιάται πατέρες, τότε ἀποστέλλεται παρ' αὐτῶν κοινῇ ἐνυ-
πόγραφος καὶ ἐνσφράγιστος ἀναφορὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς πρὸς

τὸν κατὰ καιροὺς οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ οὕτω δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος ἀποκαθιστῶται ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τούτου, σημειομένου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῷ ρηθέντι κώδικι, ὀφείλων κατ' ἔτος ἐξαποστέλλειν ἀκριβῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφραγιστον καταγραφὴν τῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου μοναστηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἐκτον, ἡ σφραγὶς τοῦ μοναστηρίου διαιρεθῆ εἰς τμήματα τέσσαρα καὶ ἡ μὲν λαβὴ παρακατατεθειμένη ὑπάρχη τῷ ἡγουμένῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοινοβιαταῖς πατράσιν, ἐκλεγομένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοινοβιατῶν πατέρων. Ἑβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήματα καὶ τὴν λαβὴν μὴ ἔχουσι ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίζειν μοναστηριακὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκριωτέρων ἐν τοῖς κοινοβιαταῖς ὑπογραφομένων ἐκείνων ἰδίαις χερσίν, αἱ δὲ μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι ὁμολογίαι νομιζονται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἰδίαί τῶν κατ' ἰδίαν σφραγισάντων, καὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἰδίων ἀναπληρῶσι τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας· οὗτοι δέ, δῆλα δὴ ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν τεσσάρων ἐπιτετραμμένων τὰ τῆς σφραγίδος τμήματα, ἔχουσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἐκκλησίας ἐπιτιμᾶν, σωφρονίζειν, ἀποβάλλειν ἐκ τῆς Μονῆς τοὺς ἀτακτοῦντας καὶ τοὺς ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχομένους τὸ ἄθλον τῆς ἀσκήσεως, καὶ μὴ πειθομένους τελευταῖον διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς ἀναγγέλλειν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁγδοον, μηδεὶς τοῦ μοναστηρίου τούτου δύνηται τοῦ λοιποῦ πωλεῖν μοναστηριακὸν ὑποστατικὸν ἄνευ τῆς νομίμου εἰδήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰ μὴ μόνον τὰς κατ' ἔτος ἐπικαρπίας καὶ τὰ γεννήματα καὶ τὰ μοναστηριακὰ θρέμματα διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας. Ἐνατον, ἐπειδὴ ἐν χρεῖᾳ χειροτονίας γένονται, ἔχουσι ἄδειαν προσκαλεῖν εἰς τὸ σταυροπηγιακὸν ἡμῶν τοῦτο μοναστήριον ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχιερέων, φέροντα ἔγγραφον ἄδειαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως. Δέκατον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτατοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντα ἀπαράτρεπτα καὶ ἀπαράβατα διὰ παντός, πειθεσθαι τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ, διαγερν σαμνῶς, εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναστικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφορῶντες πρὸς τὴν κοσμιότητα αὐτῶν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν διαγωγήν καὶ πολιτείαν καὶ

πρὸς τὴν βελτιώσιν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἐπόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀγρυπνίως προκοούσης περὶ τῆς ἐνσταθείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σταυροπηγιακῶν ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις διαφυλάττειν τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ, τολμήσει παραβῆναι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι νομίμως καὶ κανονικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἀνωτέρω καταγεγραμμένων, ὁ τοιοῦτος ἀφορισμένος εἴη καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυνχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος καὶ ἔνοχος τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς γέεννης. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκτὴν τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν καὶ τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διορισθέντι, καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπινεμήσεως πρώτης.

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμουήλ.	† Δέρκων Μακάριος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Θεσσαλονίκης Γεράσιμος.
† Κυζίκου Γρηγόριος.	† Προύσης Ἄρθιμος.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Νεοκαισαρείας Ἡσαίας.
† Νικαίας Καλλίριχος.	† Βερροίας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Μελετίκου Ἱερόθεος.

Τὸ δὲ πέμπτον καὶ τελευταῖον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἐπομένως.

Κίριλλος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τὴν ἐκκλησιαστικὴν προστασίαν καὶ πρόνοιαν, τὴν ἀπαξιαπλῶς περὶ τὰ ἐκάστου δίκαια ἐνδεικνυμένην, εἰ τὰ ἀκριβῶς ἐξετάξουν

πειρώτο, εὔροι ἂν εἰκότως ἀφθονωτέραν καὶ μείζω περὶ τὰ ἱερὰ κατα-
 γώγια· τούτων καὶ γὰρ τὴν εὐστάθειαν καὶ διαμονήν, ὡς μεγίστης
 ὠφελείας παραίτιον τοῖς εὐσεβέσι, πολυειδῶς πραγματευέσθαι καὶ
 τὴν ἀσφάλειαν τῶν προσόντων αὐτοῖς ἐπιμνηστεύεσθαι οὐ διαλείπει
 ἡ κοινὴ αὐτῆ τροφὸς καὶ τῶν δικαίων ἐκάστου ὑπέρμαχος ἀδιάλει-
 πτος. Πολλῷ δὲ τῷ μέτρῳ δικαιότεραν εἰκότως ἂν τις νομίσειε τὴν
 ἀξιοχρεῶν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην φροντίδα ἐν οἷς καὶ λόγος ἰδιαί-
 τερος παρεμπύπτων, ἐνῶσιν ἐμφαίνει τιτὰ καὶ σχέσιν ἐπιδεικνύται
 ἀδιάλυτον, ὡσπερ ἐπὶ τῶν σταυροπηγιακῶν καλουμένων μοναστη-
 ρίων· ταῦτα γὰρ τὸ πατριαρχικὸν ὄνομα ἐπιγράφεται διαρρήθην καὶ
 μέλη τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰ-
 κουμενικοῦ θρόνου παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται καὶ προνομίαις γεραροῖς
 κλειζόμενα, τῶν ἄλλων ὑπερέχει καὶ ὑπερίδρυνται, δι' ὅπερ ἐν το-
 σοῦτοις δικαίοις οὐδ' ἂν ἔτι καὶ γένοιτο δυνατόν τὴν ἐκκλησιαστι-
 κὴν πρόνοιαν καταπροέσθαι ποτὲ τὴν ἐπωφελῆ τούτων οἰκονομίαν ἢ
 τῶν ἐπικεχορηγημένων προνομίων τὴν κατάργησιν παριδεῖν καὶ μὴ
 ταχυτάτην παρασχεῖν ἐφ' οἷς ἂν δέοιτο τὴν ἀντίληψιν, νόμοις
 καὶ ταῦτα ἱεροῖς καὶ καθόσις ἐκκλησιαστικοῖς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο προα-
 γομένην. Ταύτη τοι καὶ πρὸ ἐννεακαιδέκα ἡδὴ ἐτῶν, ἐπὶ τῆς πρώτης
 δήλον ὅτι πατριαρχείας τοῦ παραγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου προ-
 κατόχου ἡμῶν κυρίου Γρηγορίου, κατιδοῦσα ἡ Ἐκκλησία ἀνωμάλως
 φερόμενα τὰ σταυροπηγιακὰ ταῦτα καταγώγια, διόλου τε παρημελη-
 μένα, ὑπορρέοντα καὶ εἰς φθορὴν ἐκθιαζόμενα, ὑπὸ τε καταχρήσεων
 τῶν ἐν αὐτοῖς ἀσκουμένων καὶ τῆς ἐξωθεν ἀντιθέσεως τῶν αἰσχρο-
 κερδείας γνώμη καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ἱερῶν πραγμάτων τὰς βριά-
 ρω χείρας, ὡς ἔπος, ἐπιβαλλόντων, τῆς συνήθους αὐτῆς καὶ ἐξαιρέ-
 του ὀφειλομένης προνοίας ἤξιωσε, τόμον τε ἐξέθετο συνοδικόν, συν-
 φθὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις διαγορεύοντα περὶ τούτων καὶ τὰ ἐπιδοσόμε-
 να ἐκάστῳ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ σιγγιλιώδη γράμ-
 ματα ἀνακαιρίσασα διὰ νέων αὐτῆς σιγγιλιῶν, ὠρίσατο ἐν κεφαλαί-
 οἰς τὰ περὶ τῆς θεοφιλοῦς αὐτῶν διοικήσεως· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
 τὰ οὐσιωδέστερα τῶν κτημάτων, ὅσα δήλον ὅτι διαρκεῖς ἀποφέρει
 τὰς χορηγίας καὶ προσόδους ἐκάστῳ, οἷον ἐκκλησίας, μετόχια καὶ
 ἄλλα τοιαῦτα λόγου ὄντος καὶ τιμῆς ἄξια, συμπεριληφθέντα ὀνο-
 μαστὶ ἐν τοῖς ἐκδοθείσι παρ' αὐτῆς σιγγιλιώδεσι γράμμασι· καὶ κατ-
 ἠσαλίσατο φρικωδεστάταις ἀραῖς τὴν ἀπαράτρεπτον αὐτῶν διαμο-

τήν καὶ συντήρησιν καὶ τὴν ἀπαραποίητον ἐνέργειαν καὶ ἰσχὺν τῶν ἀρέκαθεν ἐπιχεχορηγημένων αὐτοῖς σταυροπηγιακῶν προνομίων. Τοιαύτης οὖν κηδεμονίας ἐν καιρῷ τότε ἠξίωται καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ παρόντι ἱερῶν ἀνδρῶν μοναστηρίον, τὸ ἐν Σάμῳ κείμενον κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βλαμαρῆ καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας Ζώνης καὶ συμπεριεῖληπται μετὰ τῶν λοιπῶν κτημάτων αὐτοῦ εἰδικῶς, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἀδιασπάστως αὐτῷ συντηρωμένα δίκαια, ἢ ἱερὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἢ κειμένη κατὰ τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ Ἀργυροῦ ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Σάμου, τὸ ἐξωκλήσιον τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, κείμενον εἰς τὸ χωρίον Βαθῦ, πρῶτον μὲν ὄν ἐνοριακόν, εἶτα δὲ προσηλωθὲν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ κατὰ συναλγεῖσιν καὶ δέησιν τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σάμου Ἀκακίου, καὶ τὸ ἐξωκλήσιον τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ, τὸ κείμενον μετὰ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ χωρίου Παλαιοκάστρου, τὸ προσηλωθὲν κατὰ συναλγεῖσιν καὶ δέησιν τοῦ τότε ἀρχιερατικῶς ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ προϊσταμένου μακαρίτου κύριου Δαριήλ, καθὼς ἐπ' ἀκριβείας ἐδηλώθη ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐκδοθέντος καὶ ἤδη προσκομισθέντος ἡμῖν σιγγιλιώδους γράμματος, μνημονεούτου καὶ τριῶν ἄλλων σιγγιλιωδῶν πρεσβυτερῶν γραμμάτων, διατρανούντων τὴν ἀρέκαθεν σταυροπηγιακὴν αὐτοῦ χάριν καὶ δύναμιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀφελείας καὶ ἀπορίας τῶν κατ' ἐκείνον καιρὸν ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ ἀσκουμένων πατέρων οὐκ ἐμπεριεῖληπται ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν κτημάτων τῶν μοναστηριακῶν καὶ ἐν ἑτέρον μονύδριον, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν καὶ κατὰ τὸν λιμένα Βαθῦ πρὸς τὸ Μαλαγάρη κείμενον, ὅπερ Γρηγόριός τις Ἰωάννου Ἀτμαρῆ, ἀπὸ τοῦ χωρίου Βαθῦ ὀρμώμενος καὶ μέλος ὢν γνήσιον τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, δι' ἰδίῳ ἀναλωμάτων καὶ ἀποχρώσεως μοναστηριακῆς βοήθειας οἰκοδομησάμενος, ἀφιέρωσε διὰ γράμματος ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου, προσεδραμον διὰ κοινῆς ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς ὃ τε ἐν αὐτῷ ἠγουμενῶν ταῦν καὶ οἱ συνασκούμενοι αὐτῷ λοιποὶ πατέρες καὶ ἐξητήσατο θερμῶς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ ἐκδοθέντος αὐτοῖς σιγγιλιώδους δστερογενοῦς ἐκείνου γράμματος μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ προσθήκης καὶ τοῦ κτήματος καὶ δικαιώματος τούτου καὶ τῶν συντημένων αὐτῷ ἀκινήτων ὑποστατικῶν, ὡς ἀναφαιρέτων καὶ ἀναποσπάστων, ἐμφανίσαντες ἡμῖν καὶ τὸ ἰδιοχείρως ἐνυπόγραφον ἀφιερωτικὸν τοῦ Γρηγορίου

ἐκείνου γράμμα πρὸς πίστωσιν μείζονα καὶ παράστασιν τῆς προβαλλομένης ἀληθείας. Τοῦτου χάριν εὐμενῶς τὴν αἴτησιν αὐτῶν προσηκάμενοι ὡς εὐλογον καὶ δικαίαν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν μοναστηριακῶν ἀφορῶσαν δικαίωρ, ταῖς τε ἀπὸ βιάθους καρδίας ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν ἐν.λογλαῖς διὰ ταῦτα καταστέφαντες αὐτοὺς, καὶ ἀραρότως κρατύνοντες καὶ ἐπικυροῦντες τὰ ἐπιχεχορηγημένα τῷ ἱερῷ τοῦτω καταγωγῆς γεραρὰ τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας προνόμια, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὅπως αὐτὸ τοῦτο τὸ σεβύσμιον ἱερὸν μοναστήριον τὸ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βλαμαρῆ κείμενον καὶ ἐπ' ὀνόματι τῆς καταθέσεως τῆς τιμᾶς Ζώης τιμώμενον μετὰ τῶν ἀδιασπάστως συνηρωμένων αὐτῷ ἐκκλησιῶν καὶ μετοχιῶν, ἦτοι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ τοῦ θεοῦ Ἐναγγελισμοῦ, ὡς ἀκριβέστερον ἀνωτέρω δεδήλωται, μετὰ καὶ τοῦ μονυδρίου καὶ μετοχίου τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, τοῦ κατὰ τὸν λιμένα Βαθῦ πρὸς τὸ Μαλαγὰρι κείμενον, καὶ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῶν ὑποστατικῶν, χωραφίων, ἀμπελιῶνων, ἐλαιῶνων καὶ διαφόρων ἄλλων κινητῶν καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἡδὴ ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι, ὡς ἀνάκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ἐς τ' ἂν ὕδωρ τινάη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη, ψυχὸς τε καὶ κάψων τὰ τῆδε περιπολεῖη, ὑπάρχη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡμέτερον πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἐλεύθερον, ἀσύδοτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὅλως ἀνερόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον, εἰ μὴ μόνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνου προστατευόμενον, κρινόμερόν τε καὶ ἀνακρινόμενον, μνημονευόμενον ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον παρέχειν εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ τεταχμένον καὶ ὠρισμένον λόγῳ ὑποταγῆς ἐτήσιον γρόσια ἑκατὸν πενήκοντα ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐπὶ τῷ λαμβάνειν τὴν περὶ τούτων συνήθη ἀπόδειξιν, διοικῆται δὲ καὶ διεξαγίγνηται ὑπὸ τοὺς ὄρους τοὺς ἐκτιθεμένους κεφαλαιωδῶς ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ σιγγιλιῶδει ἐν μεμβράναις γράμματι,

τῷ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ σεβασμιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυ-
 ροῦ Γρηγορίου ἐκδεδομένῳ, ἐκκλησιαστικαῖς διηκριβωμέναις συνδια-
 σκέψεσιν, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν
 ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ ἡγουμενεύοντα ἐν ταῖς ἑορτασίμοις
 τῶν ἡμερῶν φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μαρτύριον, προχειριζόμενον καὶ πα-
 τερίτζιαν, ὑπάρχη δὲ ἀπηλλαγμένον καὶ πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας
 καὶ δεσποτείας, μηδενὸς ἔχοτος ἄδειαν, μήτε τοῦ κατὰ τόπον ἀρ-
 χιερέως μήτε ἄλλου τινὸς κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ τὸ παράπαν ἢ τῶν
 κτημάτων καὶ μετοχίων αὐτοῦ καὶ ὅλως ἐφάπτεσθαι. Οἱ δ' ἐν αὐτῷ
 συνασκούμενοι πατέρες, διάγοντες εἰρηρικῶς καὶ εὐτάκτως κατὰ τὸν
 τύπον τοῦ μοναδικοῦ πολιτεύματος καὶ ἀπευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἐκ-
 κλησιαστικοὺς κεφαλαιώδεις ὄρους, τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ προεκδοθέντι
 πατριαρχικῷ γράμματι, ὀφείλουσι πειθαρχεῖν καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ
 ἡγουμένῳ, ὡς προὔχοντι αὐτῶν καὶ κεφαλῆς ἔχοντι τόπον καὶ συν-
 τρέχειν ὀλοπροθύμως εἰς τὰ πρὸς αὐξήσειν καὶ βελτίωσιν τῆς μετα-
 νοίας αὐτῶν, κάπειδ' ἐν χρεῖα χειροτονίας γένωνται, ἔχωσιν ἐπ'
 ἀδείας προσκαλεῖν ὃν ἂν ἐθέλωσι τῶν πλησιοχώρων ἀρχιερέων ἐπὶ
 τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτονίας αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρα-
 τηρήσεως· ἀλλὰ καὶ ἐν στερήσει ἡγουμένου γενόμενοι, ἔχωσιν ἄ-
 δειαν ἐκλέγειν ἕνα ἐκ τῆς συνάξεως αὐτῶν, τὸν μᾶλλον ἄξιον ἀνα-
 φαρῆς καὶ τοῦτον διὰ κοινῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου ἀνα-
 φαρῆς δηλοποιεῖν τῷ κατὰ καιροὺς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διέ-
 πορτι ἕνα δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος γίγνηται ἢ ἀποκατάστασις
 αὐτοῦ, ὡς τέτακται. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς·
 ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ἐκάστης τά-
 ξεως καὶ βαθμοῦ, τολμήσῃ κακοβούλως διαστρέψαι τι τῶν ἐν τῷ πα-
 ρόντι συνοδικῶς ἐκπεφασμένων ἢ τὰ ἐπιχεχορηγημένα τῷ ἱερῷ τοῦ-
 τῷ καταγωγίῳ τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας καὶ ἀδουλλας προνό-
 μιμα πηρασσελεῦσαι καὶ διασεῖσαι ἢ γνώμῃ πλεονεκτικῇ καὶ ἱεροσύλῳ
 ἐφάψασθαι τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ
 καὶ ἐπενεγκεῖν αὐτῷ μὲν ζημίαν, τοῖς δ' ἐν αὐτῷ θεοφιλῶς ἀσκονμέ-
 νοις ἐνόχλησιν οἰωδῆτινι τρόπῳ, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζών, ἀνευλα-
 θῆς, ιδιόρρυθμος καὶ κακόβουλος, ἀφωρισμένος ὑπάρχη παρὰ τῆς ἀ-
 γίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος,
 τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος
 καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχεῖς

καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἐνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γενένης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Εἰς γοῶν τὴν περὶ τούτων ἐνδειξίν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καὶ τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καταστρωθέν, ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αῠις'. κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἐπινεμήσεως ε'.

† Κύριλλος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Καισαρείας Φιλόθεος.

† Τυρνόβου Μακάριος.

† Ἐφέσου Διονύσιος.

† Ἀρτης Ἰωακείμ.

† Ἡρακλείας Κύριλλος.

† Βερροίας Ζαχαρίας.

† Κυζίκου Κωνστάντιος.

† Μορεμβασίας Ἀγαθάγγελος.

† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.

† Κεστερτηλλου Παράρετος.

† Νικαίας Ἰωαννίκιος.

† Βιζύης Ἱερεμίας.

† Χαλκηδόνος Σωφρόνιος.

† Σβορνικίου Ἀρθίμος.

† Λέρκων Γρηγόριος.

† Πόσνας Βετιαμήν.

Μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς

(ἔτος κτίσεως 1756).

Πρὸς τὴν ἀνατολικὴν τῆς Βλαμαρῆς ἄκραν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ραμπαηδό-
νι, τοῦ τουρκιστὶ Δομούζ-βουρνοῦ τουτέστι Συὸς ρύγχος καλουμένου,
ἐν ὕψει χιλίων διακοσίων εἴκοσιν ὀκτῶ ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν
τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς καὶ τερπνοτάτης θέσεως, ἐξ ἧς
καθορᾶται ὁ ἐπταστάδιος πορθμὸς καὶ πᾶσα ἡ τῆ Σάμφ ἀντικειμένη
ἀσιατικὴ παραλία, ἐν μέσῳ πευκῶν καὶ πιτύων πολυπληθῶν, ὧν τὸ
ἡδὺ ψιθύρισμα κατακληλεῖ τὴν ἀκοήν, ὠκοδόμηται ἡ ἐπὶ τῷ ὀνόματι
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς γεραιρομένη Μονὴ αὕτη, ἡ κοινῶς Ἀηλιώτισσα
καλουμένη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ναίσκου,
τοῦ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τιμωμένου. Ἀνέρχεται δέ
τις εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῆς Βλαμαρῆς διὰ στενῆς καὶ λίαν
κοπιώδους ἀτραποῦ, ἡ μία πλευρὰ τῆς ὁποίας εἶναι ἐνιαχοῦ λίαν κρη-
μνώδης, ἀλλ' ὑπὸ τὸ φύλλωμα ἐλαιῶν καὶ πιτύων καὶ ἄλλων εὐσκιο-
φύλλων δένδρων. Οὐ μακρὰν τῆς Μονῆς ἐν θέσει λεγομένη Μεγάλο
Χωράφι ἐρείπια οἰκίσκων σωζόμενα μαρτυροῦσιν ὅτι ἄλλοτε οὐκ ὀλίγοι

μονασταὶ ἐξελέξαντο τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐνδιαίτημα καὶ ἐν αὐτῷ ἄσκητικῶς διεβίουν· ἐν ᾧ δὲ χωρίῳ τανῦν ὑπάρχει ἡ Μονὴ ὑποδομήτο ἀρχαῖον ἐκκλησιδίων, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμώμενον, ὅπερ, μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ τότε ἱεράρχης Σάμου Καλλίνικος εἶχε παραχωρήσει ἱερομονάχῳ τινὶ, Δωροθέῳ καλουμένῳ, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς ἡσυχαστήριον, κατὰ τὸ ἐπόμενον περισωζόμενον ἔγγραφον.

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γίνεται δῆλον ὡς δεδώκαμεν τὸ ἐξωκκλήσιον τῆς Παναγίας, εὐρισκόμενον εἰς τοποθεσίαν τοῦ Ραμπαηδόνι, πρὸς τὸν ἐν ἱερομονάχοις κύρ Δωροθέον ἡσυχάζειν ἐνταῦθα ἐφ' ὄρου ζωῆς· ἐχέτω δὲ καὶ ἄδειαν οἰκοδομησαὶ κελλίον πρὸς ἀνάπαισιν αὐτοῦ, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν πρὸς τοῦτο βεβαίωσιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐνταλιτήριον γράμμα καὶ ἐδόθη τῷ διαληφθέντι Δωροθέῳ ἱερομονάχῳ.

αψνς'. ὀκτωβρίου θ'.

† Ὁ Σάμου Καλλίνικος.

Τῆς συστάσεως Μονῆς ὁ Δωροθέος ἐπιληφθεὶς, συνετέλεσε τῇ βοηθείᾳ τῶν φιλευσεβῶν μέρος αὐτῆς καὶ συγκαλεσάμενος μοναχοὺς, παρέλαβε συνασκητάς, αὐτῶν προεστηκώς. Κατὰ δυστυχίαν ἄχρι τοῦ·νῦν ἡ Μονὴ αὕτη μένει ἀτελής, μὴ ὑπαρχόντων δωματίων πρὸς κατοικίαν μοναχῶν, ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν βόρειον καὶ δυσμικὴν πλευράν· ὁ δὲ περικαλλὴς ναός, οἷος τανῦν ὄραται, συνετελέσθη εἴκοσι καὶ ἕξ ὀψιαίτερον ἔτη, καθ' ἣν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος φέρει χρονολογίαν 1782 Μαΐου 18. Μετακομισθέντων δ' ἐκ Μιλήτου κίωνων τινῶν ἀρχαίων κατὰ τὴν οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ τούτου καὶ μὴ δυναμένων ἐλλείψει ὁδοῦ καταλλήλου τῶν τε ἐργατῶν καὶ τῶν πολλαχόθεν τῆς νήσου συνελθόντων πρὸς συνεργασίαν ἵνα ἀναβιδάσωσι τοὺς κίονας διὰ τὸ ὀγκῶδες ἄλλως αὐτῶν, ἡ πρᾶξις ἀναφέρει ὅτι οἱ μοναχοὶ ποιήσαντες λιτανεῖαν, κατεβίβασαν τὴν ἱεράν τῆς Παναγίας εἰκόνα εἰς τὸ κρημνῶδες μέρος, ὅπερ κάτωθεν τῆς καλουμένης Ἀμπάρας ὑπάρχει, καὶ ἀπέθηκαν αὐτὴν ἐπὶ πίτυος, ἣτις μέχρι πρὸ δύο ἐτῶν ὑπῆρχε καὶ ἐκαλεῖτο *Πευκάκι τῆς Παναγίας*· δεήσεως δὲ αὐτόθι γενομένης, οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῷ ναῷ ἠδυνήθησαν εὐχερῶς ἐκ τοῦ κρημνῶδους ἐκείνου μέρους διὰ σχοινίων νὰ ἀναβιδάσωσι τοὺς κίονας, ὡς εἰ ἀόρατός τις δύναμις ὑπεβοήθει αὐτοῖς, ἐν ᾧ πρῶτον δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τούτου.

Αἱ τῆς Μονῆς ταύτης πρόσοδοι ἀνέρχονται εἰς γρόσια τριάκοντα πέντε χιλιάδας καὶ διακόσια ἐνενήκοντα πέντε κατ' ἔτος, αἱ δὲ δαπάναι εἰς γρόσια τριάκοντα μίαν χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια ἐνενήκοντα· πλὴν δὲ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένων δέκα καὶ τριῶν ἐν συνόλῳ μοναχῶν, ἐκ τῶν προσόδων τῆς Μονῆς συντηρεῖται καὶ πτωχόν τι παρακείμενον γυναικειὸν ἡσυχαστήριον, περιέχον τέσσαρας γραίας μοναχάς, διατρέφονται δὲ καὶ τινες ἐλεφαντιῶντες.

Κειμήλιον ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἀποκείμενον λογιστέος ὁ τοῦ ἀπαγορευθέντος πατριάρχου Γρηγορίου ἀρχιερατικὸς μανδύας, ὅστις, περιελθὼν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἱεράρχου Ἀριστάρχου, ὅτε τὰς διατριβάς ἐν Κωνσταντινουπόλει ποιούμενος ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Σάμου, ἐγένετο μετὰ τὴν ἐκείνου ἀποβίωσιν κτῆμα τῆς Μονῆς. Καὶ ἡ μὲν κτηματικὴ ταύτης περιουσία σύγκειται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Κτημάτων ἐκμεμισθωμένων 100, στρεμμάτων 722, ἀξίας γροσίων 840,030.

Κτημάτων διαθεσίμων 13, στρεμμάτων 94, ἀξίας γροσίων 67,100.

Ἐν ὅλοις κτημάτων 113, στρεμμάτων 816, ἀξίας γροσίων 907,130.

Ἐκτὸς δὲ τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν	3,030.
Ἐκ κερατεῶν	873.
Ἐκ διαφορῶν ὀπωροφόρων δένδρων	147.

Ἐν ὅλοις ἐκ καρποφόρων δένδρων 4,050.

Ἐκ δὲ τῶν κτημάτων αὐτῆς ἀμπελῶνες μὲν εἰσιν ἐκτάσεως ἑκατὸν πενήκοντα ἕξ στρεμμάτων, ἀγροὶ δὲ ἐκτάσεως ἑξακοσίων ἑξήκοντα· ἐκ τῶν ἐκμεμισθωμένων δὲ κτημάτων εἰσπράσσει ἐτησίως δέκα πέντε χιλιάδας καὶ τριακόσια τεσσαράκοντα πέντε γρόσια. Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω ἡ Μονὴ αὕτη κέκτηται τρεῖς ἀνεμομύλους καὶ τὰ ἐπόμενα μετόχια.

Α'. Τὸ ἐν Βλαμαρῆ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ὁσίας Βαρβάρας τιμώμενον, κτισθὲν δ' ἐξ ὕλης προϋπάρχοντος αὐτόθι πολισματος.

Β'. Τὸ ἐν Βαθεῖ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, τὰς δύο ἀγίας τραπέζας τοῦ ὁποίου ὑποβαστάζουσιν ἀρχαῖαι στῆλαι ἱερυθοῦ ἰχθυοειδούς.

Γ'. Ὁ ἐν Λιμένι Βαθέος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ναὸς, ὅστις ὅμως ἐγένετο ἐνοριακὸς ἤδη.

Δ'. Ὁ ἐν Τηγανίῳ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου ναὸς, ἐκτισμένος ἐπὶ ἀρχαίου τείχους καὶ ἐξ ὕλης τῶν προαστείων τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ε'. Τὸ κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Ψαλλίδα ναίδιον τὸ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Γεννησίου τῆς Θεοτόκου τιμώμενον.

ΣΤ'. Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Ἀγίῳ Κωνσταντίνῳ ναῖσκος ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου γεραιώμενος.

Ζ'. Τὸ πρὸς νότον τῆς νήσου ἐν θέσει Πλατχνάκι ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁσίας Παρασκευῆς ναίδιον, παρ' ᾧ φαίνονται ἴχνη κυκλωπέων τειχῶν.

Η'. Ὁ ἐν Καλαμακίῳ ἔναντι τῆς Σάμου ἐν τῇ ἀσιατικῇ ἠπείρῳ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.

Σιγγίλια δὲ πατριαρχικὰ κέκτηται ἡ Μονὴ τρία, ἐν τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τῷ ἔτει 1776, ἕτερον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τῷ ἔτει 1797 καὶ τρίτον τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τῷ ἔτει 1806, ἔχοντα ὡς ἐξῆς.

Σωφρόνιος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Πάντα τὰ αἰτήματα τὰ πρὸς σύστασιν ἱερῶν καὶ σεβασμίων μοναστηρίων καὶ θείων καταγωγίων καὶ σκηνωμάτων γινόμενα ἀποδέχεται δεῖ καὶ συνιστᾶν καὶ ἐπικυροῦν γράμμασιν ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τὸ μόνιμον αὐτοῖς ἐπάγειν καὶ ἀσφαλῆς καὶ μορφήν ἐτέραν προσεπιχορηγεῖν καὶ τὸ ἄνετον καὶ ἐλεύθερον προμνηστεύειν τρόποις ἐνοῦσι, καὶ στανροπηγιακῇ ἀξίᾳ τιμᾶν τὰ ἱερὰ ἐκασταχοῦ κείμενα σεβάσματα μοναστήρια ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις κανονικῶς· μάλιστα ὅταν καὶ ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερεὺς καὶ πνευματικὸς προστάτης τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἰς ἣν κεῖται ἱερόν τι μοναστήριον, παραιτεῖται τῆς ἐνοριακῆς δεσποτείας αὐτοθελήτως καὶ ὑποχωρεῖ ἀβιάστως, τότε δὴ τότε ἀπαρεμποδίστως καὶ πάννυ εὐλόγως ἀντιλαμβάνεσθαι δεόν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου μοναστηρίου καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς περιωπῆς καὶ μεγαλειότητος τῆς ἐκκλησίας ἐπισπᾶν καὶ ἐπικαλύπτειν τῇ ἐξουσίᾳ καὶ δυνατῇ διαφερδεύσει καὶ ὑπερασπίσει, καὶ ἀξιοῦν αὐτὸ προνομιῶν.

*ἀσυνδοσίας παντέλοδς καὶ ἐλευθερίας, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δεσποζόμε-
 νόν τε καὶ διακυβερνώμενον καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ σχέσιν πρὸς αὐ-
 τὴν ἔχον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρί-
 ας ἐς χωρίον Βαθὺ καλούμενον, ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπαηδόνι, κεῖται
 ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπερα-
 γίας δεσποτρῆς ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, ὅπερ ὑπῆρ-
 χεν ἐνοριακὸν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, διέκειτο μὲν τοι ἐν περιᾷ καὶ
 ἀκυβερνησίᾳ ἐσχάτῃ, λιτῶς πως, μᾶλλον δ' εἰπεῖν δυστυχῶς πάνυ
 ζώντων ἐν αὐτῷ ἐνίων τινῶν πατέρων καὶ ἐν ἀπορίᾳ καὶ παρτελεῖ
 ἀμηχανίᾳ καὶ στερέσει τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, εἰς ἀφανισμόν
 ρέπον καὶ φθοράν, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ
 βέλτιον ἀγαγεῖν καὶ καλλωπίσαι, εἴτα δὲ ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομο-
 νάχοις κὺρ Δωρόθεος, θείῳ ζήλῳ κινούμενος καὶ προθυμίᾳ ζεούσῃ,
 ἀντελάβετο αὐτοῦ ἀμφοτέραις χερσὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ ἀνήγειρε
 καὶ ἐκαλλωπίσατο καὶ εἰς βέλτιονα κατάστασιν ἤγαγε καὶ διὰ τῆς
 προθυμίας αὐτοῦ καὶ καλῆς ἐπιμελείας καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν χρι-
 στιανῶν προθυμοποιοῦνται καὶ ζῆλον ἐνδεικνύουσι θεῖον εἰς τὸ βελ-
 τιωθῆναι τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον, πρὸ δὲ τούτων πάντων καὶ ὁ
 ἀρχιερατεύων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σά-
 μου καὶ Ἰκαρίας καὶ συνάδελφος ἡμῶν ἀγαπητὸς κὺρ Ἀκάκιος, ὁρῶν
 ὅτι εἰς ἀβξῆσιν προβαίνει καὶ εἰς τὰ πρόσω χωρεῖ καὶ παραγερόμε-
 νος ἐνταῦθα καὶ παραστὰς ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος μετὰ τοῦ
 ρηθέντος ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ ζηλωτοῦ τοῦ αὐτοῦ μονα-
 στηρίου κὺρ Δωροθέου συνηξιώσατο ἡμᾶς σταυροπηγιακῇ ἀξίᾳ τι-
 μῆσαι καὶ ἀσύνδοτον ἀποκαταστήσαι τὸ εἰρημένον ἱερὸν μοναστήριον
 τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, τὸ κείμενον εἰς
 χωρίον Βαθὺ, ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπαηδόνι καλουμένην, ἣτις ἀξίωσις
 καὶ τὸ τοιοῦτον ζήτημα ἐγένετο πρὸς ἡμᾶς καὶ πρότερον διὰ γράμ-
 ματος τῶν ἐν αὐτῷ συνασκουμένων καὶ μεραζόντων ὀσιωτάτων ὁμι-
 λων καὶ ἐναρίθμων πατέρων ὄντων, δεομένων καὶ ἐκλιπαρούντων
 ἀξιωθῆναι τοῦ τοιοῦτου αἰτήματος πρὸς λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν
 καὶ μείζονα ἀφορῶντες ἀβξῆσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ ἱεροῦ καὶ σεβα-
 σμίου τούτου μοναστηρίου· πάντα γὰρ τὰ ἐν ἀρέσει δωρήματα καὶ
 παρὰ τῆς ἐκκλησίας προνόμια εἰ μὴ ὑπῆρχον λυσιτελῆ καὶ ὠφέλιμα,
 οὐκ ἂν ἐδίδοντο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἣτις πρόνοιαν οὐ τὴν τυχοῦ-
 σαν καὶ κηδεμονίαν καὶ ἀγρυπνον φροντίδα καὶ γενναίαν καταβάλ-*

λει προσηκόντως τε καὶ εὐλόγως περὶ τῆς καλῆς καταστάσεως, διεξαγωγῆς καὶ κυβερνήσεως τῶν ἑκάσταχου θείων σκηνωμάτων καὶ ἱερῶν καταγωγῶν, ἐν οἷς ὑμεῖται Θεὸς καὶ δοξάζεται καὶ ἡ ἀναίμακτος θυσία καθ' ἑκάστην ἐπιτελεῖται. Τοῦτον χάριν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, θειοτέρα ρεύσει τῆς ἐκκλησίας προστατεῖν λαχοῦσα, οὐ θέον ἔκρινε παριδεῖν καὶ παραβλέψαι καὶ μὴ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὴν εὐλογοφανῆ ταύτην αἴτησιν, ἀλλ' εὐμενῶς μάλα προσηκαμένα καὶ ἀποδεξαμένα εἰκότως, δεῖν ἔγνω σταυροπηγιακῆ ἀξία καὶ παντελεῖ ἀσυδοσία τιμῆσαι τὸ εἰρημένον τοῦτο ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ κείμενον εἰς χωρίον Βαθῦ, ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπαηδόρι καλουμένῃ, σύγραμμα τῆ ἐκκλησία τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Βαρθάρας, μετόχιον τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, ἐν τοποθεσίᾳ Βλαμαρῆ κείμενον, μετὰ πάντων τῶν προσόντων αὐτοῖς κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων, τῶν τε κινήτων καὶ τῶν ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν ἐσέπειτα ἐσομένων καὶ προσκτηθησομένων, ἅπερ ἀμφοτέρω τὸ τε μοναστήριον καὶ τὸ μετόχιον ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔξῃς ἅπαντα χρόνον ἡμέτερα πατριαρχικὰ σταυροπήγια καὶ ἀσύδοτα καὶ ἐλεύθερα καὶ ἀκαταπάτητα, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλοντα οὔτε τῷ κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ οὔτε ἄλλῳ τινὶ προσώπῳ ἱερωμένῳ ἢ λαϊκῷ οὔτε ὑποκείμενα ἐτέρῳ εἰ μὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ, πατριαρχικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ δεσποζόμενα, διεξαγόμενά τε καὶ κυβερνώμενα καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον τὴν ἀναφορὰν καὶ σχέσιν ἔχοντα, ὡς σταυροπηγιακῆ τιμηθέντα ἀξία τε καὶ ἀσυδοσία καὶ χάριτι. Ὅθεν γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος συνοδικοῦ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἀποφαινόμεθα ἵνα τὸ εἰρημένον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τὸ κείμενον εἰς χωρίον Βαθῦ, ἐν τοποθεσίᾳ καλουμένῃ Ραμπαηδόρι, καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Βαρθάρας, μετόχιον τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, κείμενον ἐν τοποθεσίᾳ Βλαμαρῆ, ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔξῃς ἅπαντα χρόνον καὶ λέγωνται καὶ παρὰ πάντων γνωρίζονται ἡμέτερα πατριαρχικὰ σταυροπηγιακὰ ἐλεύθερα, ἀσύδοτα καὶ ἀκαταπάτητα, μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενα εἰ μὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ, πατριαρχικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενα καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνον

νον κρινόμενα καὶ ἀνακρινόμενα, δεσποζόμενά τε καὶ ἐξουσιαζόμενα καὶ διαφερευόμενα, μνημορευομένου ἐν αὐτοῖς τοῦ πατριτικοῦ πατρι-
αρχικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις,
ὡς γενόμεναι, καὶ μηδεὶ μηδὲν ὀφείλοντα παρέχειν οὔτε τῷ κατὰ
τόπον ἀρχιερεῖ μέχρι καὶ ὀβολοῦ, οὔτε ἄλλῳ τιρὶ προσώπῳ ἱερω-
μένῳ ἢ λαϊκῷ, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι καὶ μονάζοντες ὀσιώ-
τατοι πατέρες ἔχωσι διάγειν καὶ διαβιοῦν κοσμίως καὶ εὐτάκτως,
κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναδικοῦ βίου καὶ ἐπαγγέλματος, εἰρηρικῶς τε
καὶ φιλαλλήλως ἀναστρέφεσθαι καὶ προνοεῖν καὶ φροντίζειν ἐπιμε-
λῶς τῆς συστάσεως, αὐξήσεως τε καὶ βελτιώσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου
μοναστηρίου καὶ τοῦ μετοχίου· χρείας δὲ γενομένης ἡγουμένου ἐν
αὐτῷ, κοινῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ ὁμοφώνῳ καὶ ἐκλογῇ καθιστῶν ἡγου-
μενον ὃν ἂν εὐρωσιν ἄξιον καὶ πρόσφορον καὶ ἰκαρὸν τῆς τριῦς
ἐπιστασίας καὶ διοικήσεως, ἀνερόχλητοι τε καὶ ἀκαταζήτητοι καὶ
ἀνεπηρέαστοι διαμένοντες παρὰ πατρὸς προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊ-
κοῦ. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων ἱερωμένος ἢ λαϊκός, μικρὸς
ἢ μέγας, νέος ἢ γέρον, ὁποιασοῦν στάσεως καὶ καταστάσεως καὶ
βαθμοῦ ὧν τολμήσῃ ἐπ' ἀλαζονίας καὶ τόλμης καὶ ἀντινομίας ἐπή-
ρειάν τινα καὶ ἐνόχλησιν ἐπαγαγεῖν τοῖς ἐν αὐτῷ συνασκούμενοις
ὀσιωτάτοις πατρῶσιν ἐφ' οἰαδῆτιρι προφάσει καὶ χρηματικῇ ἀπαιτή-
σει καὶ ἐπιχειρήσῃ τρόπῳ οἰωδῆτιρι ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ ἐμμέσως ἢ ἀ-
μέσως διασεῖσαι καὶ ἀνατρέψαι τὴν σταυροπηγιακὴν ταύτην ἀξίαν
καὶ χάριν καὶ ἀσυδοσίαν καὶ φανῆ ἐνάγκις καὶ παραβάτης τῶν ἐν
τῷ παρόντι περιεχομένων, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζῶν καὶ κακώτροπος ἀ-
φωρισμένος εἴη παρὰ Θεοῦ κυρίου πατροκράτορος καὶ κατηραμένος
καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος. Αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδη-
ρος λυθήσονται, αὐτὸς δὲ μηδαμῶς. Κληρονομήσοι τὴν λέπραν τοῦ
Γιεζῆ καὶ τὴν ἀρχόντην τοῦ Ἰούδα. Στένων εἴη καὶ τρέμων ἐπὶ γῆς
ὡς ὁ Κάϊν καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυ-
νος καὶ ἐνοχος τῷ πυρὶ τῆς γενένης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀραθέματι. Οὐ-
τω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἕκτῳ
κατὰ μῆνα Ἰούνιον, εἰκοστῇ ἐνάτῃ φθίνοντος, ἐπιμεμήσεως ἐνάτης.

† Σωφρόνιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
ρέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικός πατριάρχης.

† Ἐφέσου Μακάριος.	† Ρόδου Ἀναρίας.
† Κυζίκου Κύριλλος.	† Σεβρών Διονύσιος.
† Νικομηδείας Ἀρθίμος.	† Σηλυβρίας Αὐξέντιος.
† Δέρκων Ἰωακείμ.	† Γάρου καὶ Χώρας Ματθαῖος.
† Προβσης Ἀρθίμος.	† Καστορίας Γεννάδιος.
† Ἀρτης Ζαχαρίας.	† Σάμου Ἀκάκιος.

Τὸ δὲ δεύτερον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἑξῆς.

Γρηγόριος
ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας τυγχάνει διακυβερνώμενα, πολλὴν ἔχουσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεος μέγιστον· ὅσα δὲ τὸνναντίον παραβαίνει τῶν ὄρων ἐκτρεπόμενα, ἐν τούτοις προφανῆς ἡ ἀκοσμία, κατάδηλος ἡ φθορὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Εἰ γὰρ καθάπερ οἱ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐκκλησιῶν νόμοι, οὕτω καὶ οἱ περὶ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀπαράτρεπτοι διαφυλάττουτο καὶ τῆς κατὰ νόμους ἐπιμελείας καὶ προστασίας κάκεινα ἠξιοῦντο παρὰ τῶν ἀεὶ πατριαρχευόντων, οὐκ ἂν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινὰ τοῖς μοναστηρίοις συνέβαινον. Ἀλλ' ἐπειδὴ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, τῶν ἱερῶν παρημελημένων νόμων εἰς τοσαύτην προήλθεν ἀκαταστασίαν καὶ ἐλεινήν ἀπώλειαν τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια, διὰ ταῦτα ἐνθὺς ἀνελήφοσιν ἡμῖν τοὺς οἴκους τοῦ παγκοίτου τουτουὶ σκάφους, ἔδοξε πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰ παρημελημένα αὐτὰ εὐαγῆ μοναστήρια διορθώσασθαι, ἀφορῶσι πρὸς τὸ ἐκείνων συμφέρον, ὡς μέλη γνήσια ὄντα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῷ σταυροπηγιακῷ καὶ πατριαρχικῷ προνομίῳ τετιμημένα· ἄλλως τε οὐδὲ καιροῦς τινος ἀφ' ἑαυτῶν νόμους φέρουσιν, ἀλλ' ἀρχαίους ἀναγευμένους καὶ γεραροῦς. Τὴν γὰρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς ἐπισκόποις ἐπιτρέπουσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι καὶ κανόνες, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον προτιθεσθαι διακελευόμενοι, ἵνα, εἰ γε δέοιντο, καὶ αὐτοὶ ἀπολαμβάνωσιν, ὃν τρόπον ὁ λή. τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν καὶ ὁ κέ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἱερᾶς συνόδου

καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ ὁ τε ια. καὶ ὁ ιβ'. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ὁ ιε. καὶ ὁ κθ'. τῆς ἐν Τρούλλῳ καὶ ἄλλοι πλείστοι ὅσοι σεπτοὶ νόμοι καὶ κανόνες σαφῶς φαίνονται τὴν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων ἐξουσίαν τοῖς ἐπισκόποις διδόντες, ὥστε μεταλαμβάνειν μὲν καὶ αὐτοὺς τῶν δεόντων, εἴ γε δεοῖντο, εἰς τὰς εὐαντων χρείας, τὴν δὲ περὶ ἐκεῖνα ἐπιμέλειαν μεγίστην τε καὶ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος ποιεῖσθαι, ἵνα προστατεύωσιν αὐτῶν, καὶ οἰκονόμους καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἡγουμένους ἀποκαθιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, καλῶς διὰ τῆς ἀνξήσεως καὶ βελτιώσεως τούτων ἐπιμελούμενοι ἵνα μὴ δι' ἀμέλειαν ἔργοι γένωνται τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις· οἱ δὲ οἰκονόμοι, ἡγούμενοί τε καὶ ἐπιτροποὶ διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπισκόπων, καὶ δίχα τῆς ἀδείας αὐτῶν μῆτε πωλῶσι μοναστηριακόν τι κτήμα, ἀλλ' οἰκονομῶσι καλῶς πρὸς τὴν ἐκεῖνων ὁδηγίαν καὶ ἄδειαν, ὅπως μὴ καὶ αὐτοὶ ὡς ἀνατρέποντες τοὺς ἐκκλησιαστικὸς τούτους ὄρους καὶ κανόνας, βαρυτάτοις ὑποπέσωσι τοῖς ἐπιτιμίοις καὶ τιμωρίαις. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ θεῖοι νόμοι ἀποφαίνονται περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων· τούτων δὲ τὰ μὲν τοῖς κατὰ τόπον ἐπιτετραμμένοις ἐνοριακῶς καὶ προσηκούσης ἀρχιερατικῆς, ὡς εἰκός, ἐπ' ἀνξήσει τυγχάνει ἐπιμελείας, μόνα δὲ τὰ τῆ σταυροπηγιακῆ ἀξία τετιμημένα, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, πρὸ χρόνων πολλῶν παρημέληται, καὶ δεόν, ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος, διοικεῖσθαι αὐτὰ καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιμελείας τῆς ἀναλόγου ἀξιοῦσθαι ὅπως αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχοντα διαμένη, περιποιῆται δὲ τὰ προσγενησόμενα ἄν, τῶν δὲ φάβλων τὰ μὲν προσόντα ἀποδιοπομπῆται, τὰ δὲ συμβησόμενα ἄν διακωλύωνται. Τοιαύτην οὖν κατὰ νόμους τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν σταυροπηγιακῶν ἡμῶν μοναστηρίων καθόλου φροντίδα κατεβάλλομεν, ἐκθέμενοι κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν διάγνωσιν ἱερὸν τόμον, ἀποφαινόμενον συνωδῶ τοῖς ἱεροῖς νόμοις καὶ τοῖς ὡδε γραφομένοις περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀριστοῦς διοικήσεως ἐκάστου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ ἐνορίας τῶν ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων καὶ τῆς δυνατῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀμέσου προστασίας αὐτῶν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναγεόντες τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ αὐτῶν σιγγίλια δωρεάν, καὶ ἐπικυροῦντες ἅπαξ τὰ σταυροπηγιακὰ αὐτῶν προνόμια εἰς διηρηκῆ συντήρησιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, μὴ δεόμενά ποτε ἀναγεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως. Ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας

κατὰ τὸ χωρίον Βαθὺ ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπαηδόνι ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου, σεμνυνομένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐνεφανίσθη γὰρ ἡμῖν ἤδη πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιώδες γράμμα τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεῦσαντος πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ κυρίου κυρίου Νεοφύτου, ἀγαμιμνησκόμενον καὶ προτέρου σιγγιλιώδους γράμματος τοῦ ἀοιδίμου ἐν πατριάρχεις Σωφρονίου, περιέχον δ' ὅτι τὸ ρηθὲν μοναστήριον δυστυχῶς πάσαι ποτὲ διακεκμενον ἐπὶ δεινῇ ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν ἐν αὐτῷ συνασκειμένων πατέρων καὶ ἐν κινδύνῳ φθορᾶς ὄν, ἱερομόναχος τις Δωρόθεος διὰ θεῖον ζῆλον ἀνήγειρεν, ἀνακτησάμενος καὶ καλλωπισάμενος συναιρέσει τε καὶ δέήσει τοῦ τότε ἐκεῖ ἀρχιερατεύοντος Ἀκακίου, σταυροπηγιακῆ ἀξία εἰτετίμητο· εἶτα δὲ καὶ κατὰ δέησιν τοῦ ἤδη θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κὺρ Δαριήλ, ἐπικυρωθείσης τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῷ μοναστηρίῳ ἐκείνῳ, προσηλώθη αὐτῷ καὶ μετόχιον τῆς ἀγίας Ἄννης, τὸ κείμενον κατὰ χωρίον Βαθὺ, ἔχοντι ἔτι ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας. Πρὸς ἀνακαταίρειν οὖν τούτου γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος ἀποφαινούμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα τὸ ρηθὲν ἱερόν καὶ σεβάσιμον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κατὰ τὸ χωρίον Βαθὺ ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπαηδόνι μετὰ τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας καὶ τῆς ὑστερον προσηλωθείσης τῆς ἀγίας Ἄννης, καὶ τοῦ ἤδη προσηλωθέντος ἐξ ἐκκλησιδίου τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ κατὰ τὴν τοποθεσίαν Πλαταράκι δι' ἀφιερωτικοῦ γράμματος τοῦ ρηθέντος ἤδη ἀρχιερέως κὺρ Δαριήλ καὶ μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτοῦ, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἡδὴ ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων ᾄν, ὡς ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπάρχη καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκεται ἡμέτερον πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ἅλως ἀνεόχλητον παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ

λαϊκῶν, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ὥστε τὸν κατὰ καιρὸς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μανδύαν, προχειρίζομενον καὶ πατερίτζαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχη ἀπηλλαγμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας καὶ δεσποτείας, δεύτερον δὲ λόγῳ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια ἑκατὸν πετηκόντα εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὸ ὕψος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἀναλαβὸν τὸ ἀρχαῖον γερῶν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας προνόμιον καὶ καλῶς διοικούμενον ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς ἡγούμενος, ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸς γράφῃ ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαινούσαις χρείαις καὶ ὑποθέσει. Τρίτον, διαφυλάττωνται καταγεγραμμένα ἐν τῷ διωρισμένῳ κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ ἀφιερῶματα αὐτοῦ καὶ τὰ χρῆμα καὶ τὸ τοῦ ἡγουμένου ὄνομα. Τέταρτον δὲ τὸ σιγγίλιον αὐτοῦ ἔχη μόνον ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, μὴ δεόμενον ποτε ἀνανεώσεως καὶ ἐπικυρώσεως ἐκκλησιαστικῆς. Πέμπτον, μηδεὶς τοῦ λοιποῦ γίγνηται ἐν αὐτῷ ἡγούμενος, ἀνευ γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴν ἔλονται αὐτὸν γνώμη κοινῇ οἱ συγκοινοβιάται πατέρες, τότε ἀποστέλλεται παρ' αὐτῶν κοινῇ ἐνυπόγραφος καὶ ἐνσφράγιστος ἀναφορὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς πρὸς τὸν κατὰ καιρὸς οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ οὕτω δι' ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος ἀποκαθιστῶται ὃ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τούτου, σημειουμένου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῷ ρηθέντι κώδικι, ὀφείλων κατ' ἔτος ἐξαποστέλλειν ἀκριβῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον καταγραφὴν τῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου μοναστηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἑκτον, ἡ σφραγὶς τοῦ μοναστηρίου διαιρεθῆ εἰς τμήματα τέσσαρα καὶ ἢ μὲν λαβὴ παρακατατεθειμένη ὑπάρχη τῷ ἡγουμένῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοινοβιάταις πατράσιν, ἐκλεγομένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοινοβιατῶν πατέρων. Ἑβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήματα καὶ τὴν λαβὴν μὴ ἔχωσιν ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίσαι μοναστηριακὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκριτατέρων ἐν τοῖς συγκοινοβιάταις, ὑπογραφομέ-

των κἀκείνων ἰδίαις χερσίν· αἱ δὲ μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι ὁμολογίαι νομίζονται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἰδίαι τῶν κατ' ἰδίαν σφραγισάντων καὶ ἐκείνοι ἐξ ἰδίων ἀποπληρῶσι τὰς ἐμπεριεχομένας ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας. Οὗτοι δέ, δῆλα δὴ ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν τεσσάρων, τῶν ἐπιτετραμμένων τὰ τέσσαρα τμήματα τῆς σφραγίδος, ἔχουσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἐκκλησίας ἐπιτιμῶν, σωφρονίζουσι, ἀποβάλλουσιν ἐκ τῆς Μονῆς τοὺς ἀτακτοῦντας καὶ τοὺς ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχομένους τὸ ἄθλον τῆς ἀσκήσεως καὶ μὴ πειθομένους τελευταίον διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς ἀναγγέλλουσιν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ γδοοῦν, μηδεὶς τοῦ μοναστηρίου τούτου δύνηται τοῦ λοιποῦ πωλεῖν μοναστηριακὸν ὑποστατικὸν ἄνευ τῆς νομίμου εἰδήσεως τοῦ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰ μὴ μόνον τὰς κατ' ἔτος ἐπικαρπίας καὶ τὰ γεννήματα καὶ τὰ μοναστηριακὰ θρέμματα διὰ τὰς ἀναγκαίαις αὐτῶν χρείας. Ἐνατοῦ, ἐπειδὴν ἐν χρεῖα χειροτοτίας γένωνται, ἔχουσιν ἄδειαν προσκαλεῖν εἰς τὸ σταυροπηγιακὸν ἡμῶν τοῦτο μοναστήριον ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχιερέων, φέροντα ἔγγραφον ἄδειαν πατριαρχικὴν συνοδικὴν ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως. Δέκατον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτατοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντα ἀπαράτρεπτα καὶ ἀπαράβατα διὰ παντός, πείθεσθαι τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ, διάγειν σεμνῶς, εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως, κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος, ἐφορῶντες πρὸς τὴν κοσμιότητα αὐτῶν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν διαγωγήν καὶ πολιτείαν καὶ πρὸς βελτίωσιν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἐπόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀγρύπνως προνοούσης περὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σταυροπηγιακῶν ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις διαφυλάττειν τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ τολμήσῃ παραβῆναι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι νομίμως καὶ κανονικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἀνωτέρω καταγεγραμμένων, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἶη καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος καὶ ἐροχος τοῦ πυρὸς τῆς γέννης. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο

καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμ-
βράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ
Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διορισθέντι, καὶ ἐ-
δόθη εἰς τὸ ρηθὲν μοναστήριον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ
κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπινεμήσεως πρώτης.

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας
Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμονήλ.	† Δέρκων Μακάριος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Θεσσαλονίκης Γεράσιμος.
† Κυζίκου Γρηγόριος.	† Προβσης Ἄρθιμος.
† Νικομηδείας Ἀθανάσιος.	† Νεοκαισαρείας Ἡσαίας.
† Νικαίας Καλλίνικος.	† Βερροίας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Μελνίκου Ἰερόθεος.

Τὸ δὲ τρίτον τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἔχει ὡς ἀκολούθως,

Καλλίνικος

ἐλέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τῆς εὐσταθείας καὶ διαμορῆς τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ πραγμάτων
πρόνοια ποιούμενοι οἱ κεκτημένοι ταῦτα οὐ διαλείπουσι κατὰ δια-
φόρους καιροὺς συντηρητικοῖς τισι τρόποις συνέχειν καὶ συνιστᾶν
καὶ κρατύνειν πρὸς εὐστάθειαν καὶ διαμορῆν τὴν σφῶν ἀμετάπτω-
τον· τῶν γὰρ ἐγκοσμίων πραγμάτων ρευστὴν κατὰ φύσιν τὴν ὑπό-
στασιν εὐληφότεν καὶ τῆ τοῦ χρόνου προόδῳ εἰς φθορὰν ἀπορρέειν
πεφυκότεν (πᾶν γὰρ τὸ παλαιούμενον ἐγγύς ἐστιν ἀφαιρισμῶ, κα-
τὰ τὸ ἱερὸν εὐαγγελικὸν λόγιον) ἀναγκαῖα πάντως ἢ περὶ τούτων
ἀνανέωσις. Πολλῷ μᾶλλον ὀφείλει τὸ τοιοῦτο διενεργεῖσθαι ἐπὶ τῶν
ἱερῶν σκηνωμάτων καὶ θείων καταγωγίων, ὅσα ἔφθασαν ἀρέκαθεν
ἐπ' ἐνλόγοις αἰτίαις σταυροπηγιακῆς τυχεῖν ἐλευθερίας διὰ παλαιγε-
ρῶν σιγγιλιῶν τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν, ὧν ἡ ἀνανέωσις, ὡς ἀ-
ναγκαῖα ἐπὶ συστάσει καὶ διαμορῆ ἐξαιτηθεῖσα παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς
τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, εὐθέως πᾶν ἐπιδαψιλεύεται αὐ-
τοῖς διὰ πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν σιγγιλιῶν γραμμάτων. Δι' ὃ

δὴ καὶ οἱ κατὰ καιροῦς πνευματικοὶ αὐτῆς προστάται ἀπλῶς πᾶσι τοῖς θείοις σκηνώμασι καὶ ἐξαιρέτως τοῖς φθάσασιν ἀνέκαθεν σταυροπηγιακῆ ἀξία καὶ ἐλευθερία τιμηθῆναι οὐ τῆν τυχοῦσαν φροντίδα καταβάλλονται καὶ ἐκκλησιαστικοῖς μεταγεγεστέροις γράμμασι τὰ τοιαῦτα ἀσφαλίζονται ὡς τῇ ἐκκλησιαστικῇ προνοίᾳ προσφύγοντα καὶ χρῆζοντα ἀναγκαιῶς τῶν τοιούτων εἰς εὐστάθειαν καὶ ὡς εἰπεῖν αἰωνίαν διαμονήν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἐνεφανίσθη ἡμῖν ἤδη, συνοδικῶς προκαθημένοι, ἐν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, ἐκδοθὲν ἱκανὰ τὸ ἀψήϊ' σωτήριον ἔτος, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ἐπιτεμήσεως ἀ. ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παραγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρίου Γρηγορίου, περιέχον δ' ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας, κατὰ τὸ χωρίον Βαθύ, ἐν τοποθεσίᾳ Ραμπληδόρι, κεῖται ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, σεμνυρόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅπερ δυστυχῶς πάλαι διακελευμένον ἐπὶ δεινῇ ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχαρίᾳ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων καὶ ἐν κινθύνῳ φθορᾶς ὄν, ὁ ὀσιώτατος ἱερομόναχος κύριος Δωρόθεος, θείῳ ζήλῳ ἐμφορούμενος, ἀνήγειρεν ἀνακτησάμενος καὶ καλλωπισάμενος συναινέσει τε καὶ εἰδήσει τοῦ τότε ἐκεῖ ἀρχιερατεύοντος μακαρίτου Ἀκακίου, καὶ πατριαρχικῆ καὶ σταυροπηγιακῆ ἀξία ἐτετέμητο, μνημοεῖδον καὶ ἄλλων παλαιγενῶν πατριαρχικῶν σιγγιλιῶν γραμμῶν τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων ὀσιδίων πατριαρχῶν, τοῦ τε κυροῦ Σωφροτίου καὶ τοῦ κυροῦ Νεοφύτου· εἶτα δὲ κατὰ δέησιν τοῦ ἤδη θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρίου Δαριήλ, ἐπικυρωθείσης τηρικᾶτα τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῷ γεραρῷ τούτῳ μοναστηρίῳ, προσηλώθη αὐτῷ καὶ μετόχιον τῆς ἀγίας Ἄννης, τὸ κελευμένον κατὰ τὸ αὐτὸ χωρίον Βαθύ, ἔχοντι ἐξ ἀρχῆς καὶ τῆν ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας· Ὁ αὐτὸς δὲ κύριος Δωρόθεος ὡς ἠγούμενος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνασκούμενοι ἱερομόναχοι τε καὶ μοναχοί, σπονδάζοντες οὐ μόνον πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπρόσδεκτον τῷ Κυρίῳ διευθετεῖν τὸν ἑαυτῶν βίον, ἀλλὰ κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τὸν ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ψαλμικῶς εἰπεῖν γλυκά-

ζοντα τῆς ἀρετῆς καρπὸν ἐπιμελῶς ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν
 βελτίωσιν καὶ αὐξήσιν τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τὸν ἐρόντα τρό-
 πον ὁσημέραι οὐ λείπουσιν ἀγωνιζόμενοι καὶ κοπιῶντες πρὸς τῇ
 κτήσει ἰκαρῶν ὑποστατικῶν πραγμάτων, ἠξιώθησαν θεία συνάρσει
 οἰκοδομησαὶ ἐκ βάθρων καὶ ἑτέρουσ τρεῖς περικαλλεῖς ἱεροὺς κυούς,
 τὸν μὲν κατὰ τὸν λιμένα τοῦ αὐτοῦ χωρίου Βαθὺ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν
 ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, τὸν δὲ πλησίον
 τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου, ἐνδόξου, προφήτου, προδρό-
 μου, ἑορταζομένου τῇ κθ' τοῦ Ἀνγούστου μηνός, καὶ ἄλλον κάτωθι
 τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου ἐν τῷ Μεγάλῳ Χωραλίῳ, τιμώμενον
 ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἑορταζομένου τῇ κδ' τοῦ Ἰουνίου καὶ ὡς ἰδιό-
 κτητα κτήματα τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου καὶ μετόχια κατὰ τὴν
 ἐνυπόγραφον ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ θεοφιλείας ἐδεήθησαν κοινῶς καὶ
 ἁμοφῶνως προσηλωθῆναι καὶ αὐτὰ τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ καὶ ἐπικυ-
 ρωθῆναι διὰ πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους ἐν μεμ-
 βράναις γράμματος. Πρὸς ἀνακαίρισιν οὖν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς αὐ-
 τῶν θεοφιλοῦς αἰτήσεως, γράφοντες διὰ τοῦδε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
 ἡμῶν σιγγιλιώδους γράμματος γνῶμη κοινῇ ἀποφαιρόμεθα συνοδι-
 κῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιεπισκόπων καὶ ὑπερτίμων,
 τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν
 ἵνα τὸ ρηθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυ-
 ροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ σεμνυρόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγί-
 ας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ ἐν τῇ ἐπαρ-
 χίᾳ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κατὰ τὸ χωρίον Βαθὺ, ἐν τοποθεσίᾳ Ραμ-
 παηδόρι, μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν αὐτοῦ, τῆς ἀγίας μεγαλο-
 μάρτυρος Βαρβάρας καὶ τῆς ἀγίας Ἄννης καὶ τοῦ ὕστερον προσηλω-
 θέντος ἐξ ἑκκλησίου τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ κατὰ τὴν τοποθεσίαν
 Πλατανάκι καὶ τῶν νεοδηθεισῶν τριῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τῶν τι-
 μωμένων τῆς μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος, τῶν δὲ τοῦ
 τιμίου, ἐνδόξου, προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου μετὰ
 πάντων τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτῶν καὶ ἀφιερωμάτων κη-
 ρητῶν τε καὶ ἀκηρήτων τῶν τε ἡδὴ ὄντων καὶ τῶν εἰσέπειτα προσ-
 γερομένων μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅσαι ἴν ὡσαύτως ὕστερον ἀνοικο-
 δομηθῶσι καὶ προσκτηθῶσιν, ὡς ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ
 εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπάρχη καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων
 γνωσκηται ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν ἐλευθερον δη-

λον ὅτι ἀδούλωτον, ἀσύδοτον, ἀκαταπάτητον καὶ ὁλως ἀνερόχλητον παρ' οὐτινοσὸν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κατονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν ὥστε τὸν κατὰ καιροῦς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις φέρειν ἐπ' ἐκκλησίας μαρτύρων, προχειρίζομενον καὶ πατερίτζαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἀπηλλαγμένον πάσης ἐξαρχικῆς ἐξουσίας καὶ ἐλεύθερον δεσποτείας καὶ ἄλλης διασδήποτε ἐνοχλήσεως, τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως μηδὲ ἔχοντος ἐπηρεάζειν καὶ διενοχλεῖν αὐτό τε καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένους πατέρας, μηδὲ ἀπαίτησιν τινα προβαλεῖν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ λεπτοῦ. Δεύτερον δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποδιδῶ λόγῳ ὑποταγῆς ἀπαραιτήτως ἕκατὸν πεντήκοντα γρόσια εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνη ἐξοφλητικὴν ἀπόδειξιν κατὰ τὸ ὕψος τῶν ἐπαρχιῶν καὶ οὕτως ἀναλαβὸν τὸ ἀρχαῖον γεραρὸν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας προνόμιον καλῶς διοικῆται ὡς μέλος γνήσιον τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ τε καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ὁ δ' ἐν αὐτῷ κατὰ καιροῦς ἡγούμενος, ὡςπερ οἱ ἀρχιερεῖς, γράφῃ ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀξιῶται τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως ἐν ταῖς συμβαινούσαις χρείαις καὶ ὑποθέσεσι τοῦ γεραροῦ τούτου μοναστηρίου καὶ τῶν μετοχιῶν αὐτοῦ. Τρίτον, μηδεμία μοναχὴ καὶ καλογραία ἀπὸ τοῦδε καὶ τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον κατοικῆ εἰς τὸ ἀνδρῶν μοναστήριον ἢ εἰς τὸ πλησίον αὐτοῦ ξεροδοχεῖον, ἀλλ' ἅπασαι ἀπερχόμεναι κατοικῶσιν εἰς τὸ γυναικεῖον μοναστήριον τῆς ἀγίας Ἄννης, τὸ ἐν τῷ χωρίῳ Βαθύ, κακεῖ ἐφυσυχάζουσι μονάζουσαι, μηδὲ ἔπιμυγνύμεναι τοῖς πατρᾷσι καὶ μοναχοῖς ἢ ἀναστρεφόμεναι, ἀλλὰ σεμνῶς καὶ εὐτάκτως καὶ κατὰ πάντα ἀνεπιλήπτως βιοτεύουσαι, τὸν θεοφιλεῖ βίον ἀσκούμεναι. Τέταρτον, ὅσοι τῶν μοναστηριακῶν ἱερομόναχοι, ἱεροδιάκονοι, μοναχοὶ τε καὶ ἰδιῶται καὶ αἱ μονάζουσαι καὶ αἱ καλογραῖαι πρὸς κύριον ἐκδημήσωσι, τὰ καταλειπόμενα ἐκείνων χρήματά τε καὶ πράγματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα μηδεὶς τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων αὐτῶν κατατολμᾷ ἰδιοποιηθῆναι λόγῳ κληρονομίας, ἀλλ' ἐκεῖνα πάντα ἔχουσι μένειν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον ὡς κτήματα αὐτοῦ ἀναγαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα. Πέμπτον, μηδεὶς τῶν πατέρων, μοναχῶν τε καὶ ἰδιωτῶν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ κατὰ καιρὸν ἡγουμέ-

νόν και τῶν λοιπῶν προκρίτων μοναστηριακῶν κατοικῆ εἰς τὴν νεό-
δημητον ἐκκλησίαν τοῦ τιμίου προδρόμου τὴν ἐν τῷ Μεγάλῳ Χωραφίῳ,
ἀπομακρόντων ἑαυτὸν τοῦ μοναστηρίου ἐπὶ προφάσει δῆθεν ἰδιωτευ-
σαι και μονάσαι, ἐπεὶ ἐρημοῦνται τὸ ἱερὸν μοναστήριον ἀνθρώπων,
μήτε μὴν μηδεὶς τῶν ἀσκουμένων ἐν τῇ τοιαύτῃ σκῆτι παραλαμβάν-
ῃ ὑφ' ἑαυτὸν ὑποτακτικὸν ἄγνωστον, μήτε ὄλωσ ὑπονοῆ ἑαυτὸν ἀν-
τεξούσιον, ἀλλὰ σύμπαντες ὡσι προσηλωμένοι εἰς τὸ γεραρὸν μονα-
στήριον, τὴν μετάνοιαν αὐτῶν, και ὑποκείμενοι τῷ κατὰ καιρὸν ἡ-
γουμένῳ, συνεργοῦντες και συμπράττοντες εἰς τὰς ἀναγκαίας χρεί-
αις και ἐκδουλεύσεις τοῦ μοναστηρίου. "Ἐκτον, ἡ σφραγὶς τοῦ μονα-
στηρίου διαιρεθῆ εἰς τέσσαρα τμήματα και ἡ μὲν λαβὴ παρακατατεθει-
μένη ὑπάρχη τῷ ἡγούμενῳ, τὰ δὲ τέσσαρα τμήματα τέσσαρσι συγκοι-
νοβιαταῖς πατράσιν, ἐκλεγομένοις κοινῶς παρὰ πάντων τῶν συγκοι-
νοβιατῶν πατέρων. "Ἐβδομον, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τέσσαρα τμήμα-
τα και τὴν λαβὴν μὴ ἔχουσιν ἄδειαν καθ' ἑαυτοὺς σφραγίζειν μονα-
στηριακὰς χρεωστικὰς ὁμολογίας, ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ και τῶν προ-
κριτωτέρων ἐν τοῖς συγκοινοβιαταῖς, ὑπογραφομένων κἀκείνων ἰδί-
αις χερσίν· αἱ δὲ μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γεγραμμένοι και ἐ-
σφραγισμένοι ὁμολογίαι νομιζῶνται μὴ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἴδιαι
τῶν κατ' ἴδιαν σφραγισάντων και ἐκεῖνοι ἐξ ἰδίων ἀποπληρῶσι τὰς
ἐμπεριεχομένας ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμολογίαις χρηματικὰς ποσότητας.
Αὐτοὶ δὲ, ὁ ἡγούμενος δῆλα δὴ μετὰ τῶν τεσσάρων τῶν ἐπιτετραμ-
μένων τὰ τέσσαρα τμήματα, ἔχωσι πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἐκ-
κλησίας ἐπιτιμᾶν, σωφρονίζειν, παιδεύειν τε και ἀποβάλλειν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ μοναστηρίου τοὺς ἀτακτοῦντας και ἐκνευροῦντας τοὺς μετερχο-
μένους τὸ ἄθλον τῆς ἀσκήσεως και τελευταίον ἀναγγέλλειν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ τοὺς μὴ πειθομένους διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς ἐπὶ τῷ λαμβά-
νειν παρ' αὐτῆς τὰ πύχαιρα τῆς κακίας αὐτῶν και ἀπειθείας. "Ὀγδο-
όν, χρείας δὲ γενομένης ἡγουμένου ἐν αὐτῷ κοινῇ βουλῇ και ὁμοφώ-
ρῳ αὐτῶν γνώμῃ και ἐκλογῇ ἔχωσι ἀποκαθιστᾶν ἡγούμενον ὃν ἀν-
βούλωνται ἐκ τῶν συγκοινοβιατῶν αὐτῶν ἄξιον και ἀρετῇ διατρέπον-
τα και ἱκανὸν τῆς τοιαύτης ἐπιστασίας και διοικήσεως, διαμένοντες
ἀγενόχλητοι, ἀκαταζήτητοι τε και ἀρεπηρέαστοι παρὰ παντὸς προσώ-
που ἱερώμενου και λαϊκοῦ και παρ' αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως.
"Ἐνατον, ἐπειδὴν ἐν χρεῖᾳ χειροτονίας γένωνται, ἔχωσι πᾶσαν ἄ-
δειαν προσκαλεῖν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σταυροπηγιακῷ ἡμῶν μοναστηρίῳ

ὅτι ἂν βούλωνται τῶν ἀρχιερέων, γέροντα ἔγγραφον ἄδειαν ἐξαρχικὴν τε καὶ συνοδικὴν ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν τὴν τοιαύτην χειροτονίαν νομίμως μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως. Δέκατον δὲ καὶ τελευταῖον, ὀφείλουσιν οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι ὀσιώτατοι πατέρες φυλάττειν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκκλησιαστικῶς ἐκτεθέντα ἀπαράγата καὶ ἀπαράτρεπτα, πειθεσθαι τῷ κατὰ καιρὸς ἡγουμένῳ καὶ ὑποτάσσεσθαι διὰ παρτὸς καὶ διάγειν εἰρηρικῶς καὶ ἀμέμπτως, κατὰ τὸν τύπον τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀφορῶντες μᾶ ψυχῇ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ μετοχιῶν καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ πραγμάτων, ἐπόμενοι τῷ θεοφιλεῖ σκοπῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διαφυλάττοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν ἀπαράτρεπτον. "Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, ὀποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ τολμήσῃ παραβῆναι ὀπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐκκλησιαστικῶς ἀποφανθέντα καὶ ἐπικυρωθέντα καὶ ἀναιρέσαι μέχρι κεραίας, οἱ τοιοῦτοι, ὅποιοι ἂν ᾖσιν, ἀφορισμένοι ὑπάρχωσι παρὰ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῆ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπέθνητοι καὶ ἔνοχοι τοῦ πυρὸς τῆς γέεννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδιχοι. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκέρωται συνοδικῶς δι' ὃ εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐπικυρωτικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ρηθὲν ἱερὸν σταυροπηγιακὸν ἡμῶν μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐς'. κατὰ μῆνα Μάρτιον ἑπιεμήσεως θ'.

† Καλλιπτικός ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Καισαρείας Φιλόθεος.

† Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος.

† Ἡρακλείας Μελέτιος.

† Δρύστρας Κύριλλος.

† Νικαίας Δαριήλ.

† Προϊλάβου Παρθένιος.

† Δέρκων Γρηγόριος.

† Δημητριάδος Ἀθανάσιος.

† Θεσσαλονίκης Γεράσιμος.

† Φαραριοφερσάλλων Παρθένιος.

† Προύσης Ἄρθιμος.

† Δήμου Δαριήλ.

† Βερροίας Χρῆσανθος.

† Σάμου Κύριλλος.

Μονύδριον Κοιμήσεως Θεοτόκου.

(ἔτος κτίσεως 1787).

Τὴν σύστασιν τοῦ καθιδρύματος τούτου ὑπηγόρευσε πρωτίστως σκοπὸς φιλανθρωπικὸς κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα, διότι γέροντες καὶ γράϊαι, ἐν στερήσεσι διατελοῦντες, ἀπεσύροντο αὐτόθι, ἐνθα ἀπεξεδέχοντο τὸν κοινὸν ἔλεον, παρὰ τῶν φιλοικτιρμόνων ἀφειδῶς παρεχόμενον, καὶ ἐγκαταβιοῦντες ἀνέτως πως, πρέδιδον ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ τούτῳ τὰ κῶλα· ἦτο ἄρα τὸ νῦν μονύδριον, καθ' ἃ ἐκ παραδόσεως γινώσκομεν, τὸ πρυτανεῖον τοῦ Μαραθοκάμπου. Ἀρξαμένου ὁμῶς τοῦ αἰῶνος τούτου, τὸ τέως φιλανθρωπικὸν καθίδρυμα μετετράπη εἰς θρησκευτικὸν καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς μονύδριον γυναικείου, συντρεξάντων τῶν ἐπομένων αἰτίων. Μονασταὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἐκ τῶν λεγομένων κολλυβῶδων, ἀφικόμενοι εἰς Μαραθοκάμπον καὶ πολλῶν τυχάντες περιποιήσεων, ἐνεκατέστησαν αὐτόθι καὶ ἤρξαντο κηρύσσοντες τὰ πλεονεκτήματα τοῦ μοναστικοῦ βίου καὶ τῆς ἀγαμίας τὸ ψυχικὸν ὄφελος· τῆς τοιαύτης δὲ διδασκαλίας ζωηρότερον ἐπιδρασάσης ἐπὶ τὸ πνεῦμα τῶν γυναικῶν, πολλαὶ τούτων, καὶ ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν μάλιστα εἰς οἰκογενείας ἐπισήμους, οἵαι ἢ τῶν Παπαδουλιδῶν καὶ ἢ τῶν Λαίων, ἀποταξάμεναι τὰς βιωτικὰς μερίμνας, περιεβλήθησαν τὸ τῶν μοναζουσῶν τριβῶνιον καὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὸ μεχρὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς γηροκομεῖον χρησιμεῦον οἰκοδόμημα. Οὕτω δὲ αὐτὸ ἔκτοτε ὑπὸ τῆ προστατείας τῶν εὐσεβοφρόνων ἐγχωρίων προήχθη καὶ εἰς ἀληθὲς μετεβλήθη γυναικεῖον μονύδριον. Ἦγουμένη ὁμῶς ἐν αὐτῷ μία μόνη ἐπισήμως ἀνεγνωρίσθη, ἡ Κασσιανὴ Λαίου κατὰ τὸ 1830 ἔτος· αἱ δὲ πρὸ αὐτῆς καὶ αἱ μετ' αὐτὴν ἀπλῶς προϊστάμεναι ἐλέγοντό τε καὶ λέγονται.

Τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου μονύδριον τοῦτο, ὅπερ ὀνομάζεται κοινῶς *Παναγίτζα*, ὠκοδόμηται παρὰ τὰ κλίτη τῆς ἀνατολικομεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς κωμοπόλεως Μαραθοκάμπου ἐπὶ χώρου ὀμαλοῦ, τερπνὴν δὲ καὶ εὐρείαν τὴν ἀποψιν ἔχοντος. Τὸ σχῆμα τῆς οἰκοδομῆς, ἐπίμηκες ὄν, ἐκτείνεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς· συναπτὰ δὲ τῷ τείχει καὶ ἐπ' ἀλλήλα ἐμπεριέχει κελλίας ἑπτακαίδεκα, ὧν τέσσαρα ἐρείψιμᾶ εἰσι, τοῖς δ' ἑτέροις δέκα τρισὶ χρωῖνται, καταλύουσαι ἐν αὐτοῖς αἱ ἀσκούμεναι μοναχαί. Πρὸς μεσημβρίαν παρὰ τὴν δυσμικὴν πλευράν, ἐνθα τανῦν ὑπάρχει μικρὰ τις θύρα ἐξόδου, ὠκοδόμηται ὁ ναῖσκος τῆς Θεοτόκου, κανονικὸς μὲν τὸν ρυθμὸν, ἀτημέλητος ὁμῶς

καὶ στερούμενος τῆς προσηκούσης διακοσμήσεως· ὁ δὲ εἰσερχόμενος ἀναγινώσκει ἐπὶ τοῦ λιθίνου θυρώματος πρὸς ἀριστερὰ μὲν αὐτοῦ τάδε. *Θεῖος καὶ ἱερός γὰρ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀψῆθ' Νοεμβρίου θ'* ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δὲ ταῦτα *Τῷ 1819 ἔτει 'Ιουρίου 15*. Κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην ἐποχὴν ἐγένετο ἀνακαινισμὸς τοῦ ναΐσκου, μικροκρυθέντος τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ ἱεροῦ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ παρακειμένα ὀπισθεν τοῦ οἰκοδομήματος θεμέλια.

*Ἐξῶθεν, ἀμέσως μετὰ τὸ μονύδριον πρὸς βορρᾶν ὑπάρχει μικρά τις πλατεία, ἡσφαλισμένη διὰ κυκλοτεροῦς τειχίου. Ἐν τῷ μέσῳ ταύτης περικαλλῆς τὸ πρὶν καὶ εὐσκιόφυλλος πλάτανος φαλακρὰ ὑποκλίνει τώρα, ἄπονον ὑποστᾶσα ὑπὸ ἀνθρώπων ἀφιλοκάλων παράτιλιν. Αὐτόθι πρὸς τὸ ἄκρον εὔρηται κελλίον, ὅπερ τανῦν μὲν μένει ἔρημον, ἄλλοτε δ' ἐχρησίμευεν εἰς κατοίκησιν πολιοῦ ἱερέως, τὰς ἱεράς τελετὰς ἐν τῷ ναΐσκῳ τοῦ μονυδρίου τελοῦντος καὶ τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα τοῖς προσερχομένοις παισὶν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καταλύματι διδάσκοντος. *Ἦδη τὴν λειτουργίαν ποιοῦσιν οἱ ἱερεῖς τῆς ἐνορίας ἀγίας Τριάδος.

Ἐν τῷ μονυδρίῳ τούτῳ μονάζουσι τανῦν ἕνδεκα μοναχαί, ὧν δύο μόναι προβεβηκυῖαι τῇ ἡλικίᾳ, αἱ δὲ λοιπαὶ νέαι καὶ ἀκμάζουσαι· ὁμολογητέον δὲ ὅτι πᾶσαι εἰσὶν ἀμεμφεῖς ὄλως καὶ σεμναί, ἀποζῶσαι γλίσχρως ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων, νήθουσαι καὶ ὑφαίνουσαι, ἐφ' ὅσον τὸ μονύδριον μόνην περιουσίαν ἔχει κηπάρια λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν καὶ δένδρα τινὰ ἐλαιῶν, προσπορίζοντα περὶ τὰς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκάδας ἐλαίου κατ' ἔτος. Οὐδὲν δὲ πατριαρχικὸν ἢ ἕτερόν τι ἐγγραφον εὔρηται ἐν αὐτῷ· ἀρχιερατικὸν ἐγγραφον ὑπῆρχεν ἄλλοτε αὐτόθι ἐπιτρέπον τὴν ἄσκησιν καλογραιῶν καὶ ἀναγνωρίζον τὸ καθίδρυμα ὡς μονύδριον γυναικειῶν, ἀλλὰ τοῦτο ἀπώλετο ἤδη ἀπὸ πολλοῦ.

Μονὴ Νέας Ζωοδόχου Πηγῆς. (ἔτος κτίσεως 1836).

Ἡ Μονὴ αὕτη, τιμωμένη κυρίως ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ Νέα Ζωοδόχος Πηγὴ ὀνομαζομένη πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τῆς παλαιτέρας ὁμωνύμου, κοινῶς δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος γνωριζομένη, εἶναι ἡ τελευταία τῶν Μονῶν τῆς νήσου, κτισθεῖσα τῷ ἔτει 1836 ἐπὶ θέσεως, ἣτις ἀπέχει μὲν τανῦν τῆς θαλάσσης μίαν πρῶν, πρὸ ἀμνημονεῦτων ὁμῶς χρόνων κατεκλύζετο ὑπ' αὐτῆς, ὡς κογχύλια καὶ ἄλλα θαλάσσια ὄστρακα ἐν ἀριθμῷ

πολλῶ αὐτόθι εὐρισκόμενα καὶ ὡς τὰ ἀμμώδη τῆς γῆς στρώματα, τὰ αὐτόθι ἀπαντῶντα, ἀποδεικνύουσιν. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ θέσει ἢ παρ' αὐτῇ τὸ πάλαι ὑπῆρχε πόλισμά τι, ὡς εἰκάζομεν ἐκ πολλῶν συντριμματῶν μαρμάρων καὶ κεράμων ἐκεῖ φαινομένων· μεταξύ δ' ἄλλων εὐρέθη στυλοβάτης, φέρων τοιαύτην ἐπιγραφὴν.

Δαυαλίη
Μορμυθίδεω
Μιλησίη.

καὶ νεκρικὴ τις κάλπη, τοιαῦτα ἐπ' αὐτῆς γεγραμμένα φέρουσα

Gaius Iulius Martialis hic situs est.

Gaius Iulius Agatho vive,
Iulia Orostilia vive.

Περὶ δὲ τῆς συστάσεως τῆς Μονῆς ταύτης ἐκ παραδόσεως ἔχομεν παραλαβόντες ὅτι ἀνθρωπὸς τις ἐκ Μυτιληνῶν, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς τρία διὰ μιᾶς τέκνα τεκούσης, τὸ τοιοῦτο ἀπαίσιον πρᾶγμα θεωρήσας, ἠρώτησε μοναχὸν τινα περὶ τοῦ πρακτέου· ὁ δὲ συνεβούλευσεν αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν τριῶν παιδίων νὰ κτίσῃ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος. Ὅθεν καὶ κτῆμά τι ἐκεῖνος ἔχων ἐν θέσει λεγομένη Κατραφίλια, ἔκτισεν αὐτόθι ναὸν εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὃν ἀφιέρωσε τῇ μητροπόλει τῆς Σάμου. Ἐρειπωθέντος δὲ τῷ χρόνῳ τοῦ ναοῦ ἐκείνου, μοναχὸς τις, Νεόφυτος Δρίνης τοῦνομα, ἐνασκούμενος τέως ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐλθὼν εἰς ἔριδας πρὸς τοὺς συνασκουμένους αὐτῷ πατέρας, κατῆλθεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Μονὴν λεγόμενον *Μεγάλον Χωράφι*, ἔνθα ἐμόνασεν ἐπὶ τινα χρόνον, οἰκοδομήσας αὐτόθι καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ μὴ εὐρίσκων ἦν ἐπεπόθει ἀνέπαυσιν, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἔκειτο ὁ ὑπὸ τοῦ προμνησθέντος κατοίκου τῶν Μυτιληνῶν κτισθεὶς ναός, σύνδενδρος καὶ πρὸς μοναστικὸν βίον κατάλληλος. Αὐτόθι δὲ διέτριψεν ἐπὶ ἔτη τέσσαρα, μεθ' ἃ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὑπάρχον τότε παρὰ τῷ Παγώνδῳ μονύδριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, οὗ τὴν ἡγουμενεῖαν ἀνέλαβε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

Ἴδὸν δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό, φωνάζει ἡ μεγάλη σάλπιγξ τῆς ἐκκλησίας, ὁ προφητὰς *Δαβὶδ*. Καὶ βέβαια τί ἄλλο τερπνότερον καὶ χαριέστερον δύνα-

ται γὰ ἦναι παρὰ τὴν ἀδελφικὴν πρὸς ἀλλήλους δμόροισιν καὶ συν-
οικησίῃ; Τί ἄλλο τοῖς ἀνθρώποις ἐπαινετώτερον καὶ τῷ Κυρίῳ ἐν-
αρσετότερον παρὰ τὸ γὰ συντηρῆται πάντοτε διὰ τῆς ἐνταξίας εἰς θ-
λάς τὰ πράξεις τοῦ βίου ἢ καθαρὰ καὶ ἄδολος ἀγάπη, ἢ πρὸς τὸ
καλὸν τὰ πάντα οἰκοδομοῦσα καὶ διενθρονοῦσα; Τοῦτο καὶ διὰ κα-
θημερινῶν παραδειγμάτων καὶ διὰ τῶν θείων Γραφῶν ἀποδείκνυται·
διότι ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν λέγει ἐν Εὐαγγελίοις « ὅπου δύο ἢ τρεῖς
συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν »· ὁ δὲ θεο-
λόγος Ἰωάννης « Καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ
Θεὸς ἐν αὐτῷ ». Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύ-
σεως καὶ μισόκαλος διάβολος, φθόνῳ φερόμενος εἰς κάθε τακτικὸν
καὶ θεάρεστον ἔργον, δὲν παθεῖ ποτὲ ἀπὸ τοῦ γὰ διεγείρη σκάνδαλα
καὶ ταραχὰς εἰς ὅλα τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια τῶν ἀνθρώπων ἐπι-
χειρήματα καὶ ἐξαιρέτως μέσα εἰς τὰς ἱεράς καὶ σεβασμίας Μονάς.
Ἐπειδὴ καὶ πρὸ πολλοῦ οἱ ὀσιώτατοι πατέρες τῆς κατὰ τὸ Τομοῦζ
πουροῦ ἱεράς καὶ σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου,
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, φθόνῳ διαβόλου περιπεσόρτες εἰς διαφόρους
ἀλληλομαχίας καὶ ταραχὰς, δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τοῦ γὰ κατατρέξωσι
χωρὶς τινος εὐλογοφανοῦς αἰτίας καὶ τὸν παροσιολογιώτατον ἐν ἱε-
ρομονάχοις προηγούμενον κὺρ Νεόφυτον, τὸν ἴδιον αὐτῶν συνάδελ-
φον καὶ μέγαν ἐνεργέτην καὶ συναντιλήπτορα, ὁ ὁποῖος ἀγκαλὰ καὶ
διὰ πολλοτάτων ἰδρώτων καὶ πολυχροτίων ἀγώνων του ἐπροξένησε
τοσαῦτα καλὰ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο, ὅποσα εἶναι γνωστὰ καὶ εἰς
αὐτοὺς τοὺς συναδέλφους του καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τῶν χριστια-
νῶν, καὶ τέλος ἀλωθεὶς ὑπὸ τῆς παρώλους ἐν καιρῷ τοῦ ἐπισυμβάρ-
τος θανατικοῦ κατὰ τὸ χωρίον Παγώνδα, ὀλίγου δεῖν καὶ τὴν ζωὴν
ἐκινδύνευσεν, προσπαθῶντας μὲ ζῆλον ἐνθερμον διὰ μόνην τὴν ὠφέ-
λειαν καὶ βοήθειαν τοῦ μοναστηρίου του· μ' ὅλον τοῦτο οὐ μόνον ἀ-
χάριστοι ἐφάρησαν πρὸς αὐτὸν οἱ συναδέλφοι του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡ-
συχίαν του ἐκταράξαντες, αἰτιοὶ κατέστησαν τοῦ ἀναχωρισμοῦ καὶ
τῆς πατελοῦς ἀποξενώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τὸ μοναστήριον.

Διὰ τοι τοῦτο ἐλθόντα μετὰ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς καὶ τὰ κατ' αὐτὸν
δεινοπαθῶς ἀναγγέλλαντα, ἡμεῖς ὡς καὶ πρότερον αὐτὸν γινώσκοντες
ἄνδρα τῶντι σεμνοπρεπῆ καὶ ἀξιοσέβαστον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα
ἐνεκολπώθημεν προθύμως καὶ ὡς τὸν ἡσυχαστικὸν βίον ἐπιποθοῦντα,
συμφῶνως ἤδη ἀποκαθιστῶμεν ἡγούμενον εἰς τὸ ἱερὸν μονύδριον τῆς

ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, κείμενον ἐπάνωθεν τοῦ χωρίου Παγώνδα καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὸ κατὰ τὴν Χώραν ἑλληρικὸν σχολεῖον παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου ἐκείνου κτίτορος Βενιαμῆν, ὁ ὁποῖος διὰ δαπάνης ἰδίας ἀνωκοδόμησεν αὐτὸ ἐκ θεμελίων ἐπὶ προφάσει ὅτι ἦτο Σιραΐτης, καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνεφάνη ὡς μὴ ὢν δι' ἐπιστολῆς μαρτυρικῆς τοῦ ἀγίου Σιραίου πρὸς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπους τοῦ κοινοῦ τῆς Σάμου, πρὸς δὲ καὶ ἀνεξάρτητος εἰς κινὸν ἄλλο μοναστήριον, καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθησαν λογοτριβαὶ καὶ ἀλληλομαχίαι μεταξὺ τῶν συγγενῶν του, ἀφιερῶθη τέλος ὑπὸ τῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν σχολήν, ὡς προεῖρηται, μεθ' ἀπάσης τῆς περιοχῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ προεξημένον τοῦτο μονύδριον ἤδη σὺν Θεῷ ἀποκαθίσταται τακτικὸν μοναστήριον μὲ ἐλπίδας χρηστὰς τοῦ γὰρ τελεσφορήσει θεαρέστως, τούτου χάριν ἀπαρτες ὁμοῦ συνελθόντες ἐπίτηδες, ὅ τε παριερώτατος ἅγιος Σάμιον καὶ οἱ κατὰ τὸ παρὸν ἐπίτροποι τῆς σχολῆς καὶ προεστῶτες τοῦ κοινοῦ τῆς νήσου, παρόντος καὶ τοῦ παροσιολογιώτατου ἡγουμένου κνρ Νεόφυτου μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφικῆς συνοδείας, ἐν κοινῇ γνώμῃ καὶ εὐχαριστήσει ἐκρίναμεν συμφώνως καὶ ἀπεφασίσσαμεν τὸ γὰρ φυλάττωνται διηνεκῶς καὶ ἀπαρσαλεύτως ἐν τῷ νεοσυστηθέντι τούτῳ μοναστηρίῳ, ἅμα δὲ καὶ ὡς ὀρθῆς εὐταξίας κανόνες γὰρ διενεργῶνται μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς τῶν τε νῦν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα προσερχομένων ἐν αὐτῷ πατέρων καὶ ἀδελφῶν τὰ ἐφεξῆς συμφωνητικὰ κεφάλαια.

Α'. Ὁ παροσιολογιώτατος ἡγουμένος κνρ Νεόφυτος συνίστησιν ἤδη κοινοβιακὸν τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον εἰς τρόπον ὅτι γὰρ διάγωσιν ἀπαρτες ζωῆν ἀδελφικὴν, εἰρηρικὴν καὶ ἀτάραχον οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι· θέλει δὲ ἡγουμενεὺς ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ, ὡς κεφαλὴ καὶ κοινὸς πατὴρ τῶν ἐπιλοίπων ἀδελφῶν γνωριζόμενος καὶ τιμώμενος, τούτου φυλαττομένου ἀείποτε κα' ἐπὶ πάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἡγουμένων ἀμετατρέπτως.

Β'. Οἱ ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς προσερχόμενοι ἐπὶ τῷ γενέσθαι ἀδελφοὶ καὶ συγκοινοβιάται θέλουσιν ἀφιερῶναι ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἀδελφότητος, δίδοντες ἐν ταῦτῳ καὶ εἰς τὴν σχολὴν ἕκαστος, κατὰ χρέος ἀπαραίτητον, ποσότητα γροσίων τινῶν εἰς τὸ κατὰ δύναντα καὶ προαίρεσιν· ἢ δὲ καταλειφθεῖσα μετὰ θάνατον ἕκαστου περιουσία, τὴν ὁποῖαν ἀπ' ἀρχῆς ἀφιέρωσε,

θέλει μένει πάλιν, ὡς καὶ πρότερον, εἰς τὸ κοινὸν ἐν πληρεξουσιότητι, μηδενὸς ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπιβάλλοντος χεῖρα κληρονομίας. Χρεωστῆ δὲ πρὸς τούτοις ἡ ἀδελφότης γὰρ δίδη εἰς τὴν σχολὴν ἀνὰ γρόσια πεντήκοντα δι' ἕκαστον ἀδελφὸν ἀποθνήσκοντα καὶ μετὰ τὴν ἑκάστου ἡγουμένου τελευτὴν ἑκατὸν .

Γ'. Ἐκαστὸς ἡγούμενος, ὡς διοικητὴς τῶν λοιπῶν, ἔχει πᾶσαν πληρεξουσιότητα εἰς τὸ γὰρ δέχεται ὅσους ἠθέλε κρίνει ἀρεστοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἐκ τοῦ ἐναρτίου γὰρ ἀποβάλλη τοὺς μὴ καλῶς διάγοντας καὶ ἀτακτοῦντας, ἀποδίδων αὐτοῖς καὶ τὸ ἀνάλογον μέρος τῆς ἀφιερωθείσης περιουσίας τῶν· πρὸς δὲ καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ κατ' εὐχαρίστησιν κοινὴν καὶ τῶν συνασκουμένων ἀδελφῶν γὰρ συνιστᾷ διάδοχον τῆς ἡγουμενείας ὅστις ἠθέλε στοχασθῆ ὡς ἀξιώτερον καὶ εὐαρεστότερον.

Δ'. Ὑποχρεοῦνται κοινῶς ὅλοι οἱ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ γὰρ μὴ δέχονται νέους ὑποτακτικὸς μικροτέρους τῶν δεκαοκτῶ ἐτῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν, κωλυμένου ὡσαύτως καὶ τοῦ γὰρ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται γυναῖκες ἐν τῷ μοναστηρίῳ.

Ε'. Ὅσα πράγματα ἐν καιρῷ ἀφιερώνονται εἰς τοῦτο παρὰ τῶν ἐξω κοσμικῶν, γὰρ πωλῶνται ἀφενέως διὰ μέσου τοῦ ὁποιοῦδήποτε τυχόντος ἡγουμένου καὶ γὰρ δίδονται τὰ ἄσπρα εἰς τὴν σχολὴν· τοῦτο δὲ θεωρεῖται ἐπὶ μόνων τῶν ἀκινήτων πραγμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ κινήτων.

ΣΤ'. Ἰδιαιτέρως δὲ τὸ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς ἀδελφότητος χρεωστοῦμενον εἰς τὴν σχολὴν ἐτήσιον πάχτος διορίζεται ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνὰ γρόσια ἑκατὸν χωρὶς τιος κατὰ καιρὸν προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως.

Ζ'. Ἐπειδὴ τὸ μοναστήριον τοῦτο, καθὼς ἀνωτέρω εἴπομεν, γνωρίζεται ὡς ἴδιον κτήμα τῆς σχολῆς καὶ μήτε ἐνοριακὸν μήτε εἰς κἀνὲν μοναστήριον ἐφάνη ἐξηρητημένον καὶ ὑποκείμενον, διὰ τοῦτο ἐκρίθη εὐλογον ἵνα ὑπερασπίζεται κατὰ πάντα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς καὶ προεστώτων τοῦ κοινοῦ τῆς γῆσου καὶ γὰρ μὴ ἐνοχλῆται διόλου ἀπὸ κἀνένα τῶν μετὰ ταῦτα ἀρχιερέων, ὡς μηδεμίαν ἐν αὐτῷ ἐχόντων μετοχὴν ἢ ἐνοχίαν, παρεκτὸς γροσίων πεντήκοντα τὰ ὅποια ὡς φιλότιμον χρεωστῆ γὰρ δίδη κατ' ἀρχαῖς ἡ ἀδελφότης εἰς ἕκαστον νεωστὶ ἐρχόμενον ἀρχιερέα καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐπευχόμεθα τοίνυν ἀπὸ καρδίας καὶ τὴν ἀγαθὴν πρόοδον τῶν

δροβηθέντων τούτων καρόνων ἐπὶ τὸ κρεῖττον σὺν τῷ τοῦ Ἀποστόλου, « Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ καὶ μενέτω » πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἅπαντες κοινῶς ἐφιέμεθα. Εἰς ἐνδειξὴν δὲ καὶ ἀσφάλειαν παρτοτεινῆς τῆς εὐχαρίστου συμφωνίας καὶ διατάξεως τῶν προειρημένων, ἐγένοντο δύο ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα συμφωνητικὰ γράμματα, βεβαιούμενα καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων ὑπογραφῶν καὶ διὰ τῶν σφραγίδων τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, τῆς πανιερότητός του, τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς νήσου Σάμου· καὶ τὸ μὲν ἐπεδόθη τῷ πανοσιολογιωτάτῳ ἡγουμένῳ κὺρ Νεοφύτῳ ἐπὶ σκοπῷ γὰρ μεταβαίνει κατὰ διαδοχὴν καὶ εἰς ὄλους τοὺς μετ' αὐτὸν ἡγουμένους, τὸ δὲ τοῖς κατὰ τὸ παρὸν ἐπιτρόποις τῆς σχολῆς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἵνα ἔχωσιν ἀμρότερα τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, διὰ πρεσβειῶν ἀδιαλείπτων πρὸς Κύριον τῆς πανερότου αὐτοῦ μητρὸς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας, ἧς ἡ χάρις ἐπιδαψιλεύει ἀείποτε καὶ πᾶσι τοῖς συνασκουμένοις ἀδελφοῖς ὁμόνοιαν, εἰρήνην, ὑγείαν τε καὶ εὐρωστίαν μετὰ πάντων τῶν σωτηριωδῶν ἀγαθῶν. Ἀμήν.

αωθ'. Δεκεμβρίου ἁ.

† Ὁ Σάμου Κύριλλος καὶ ἑφόρος τῆς σχολῆς βεβαιοῖ.

Οἱ κατὰ καιρὸν ἐπίτροποι τῆς νήσου Σάμου.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς σχολῆς.

Τοῦ ἐν Παγώνδῃ μονηρίου τὴν ἡγουμενείαν διετήρησεν ὁ Νεόφυτος μέχρι τοῦ ἔτους 1824, ὅτε, ζητήσας, ἔλαθε παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σάμου τὸν ἐρείψιμον ναὸν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐπιθυμῶν ἵνα μονάσῃ παρ' αὐτῷ· ἀγοράσας δὲ ἀντὶ ὀκτακοσίων γροσίων καὶ ἰκανὴν γῆς περιοχὴν, ἔπηξεν αὐτόθι κἀθισμα, εἰς ὃ, κτισθέντων κελλίων μικρῶν, προσῆλθον καὶ δύο ἕτεροι μοναχοί. Τῇ συνδρομῇ δὲ φιλευσεβῶν τινων χριστιανῶν ἐπελήφθη ὀψιαιτέρον καὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ, συντελεσθέν, ἐκάλεσε Νέαν Ζωοδόχον Πηγὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἑτέρας ὁμωνύμου Μονῆς, ἐν ἧ τὸ πρὶν ἐνησκεῖτο.

Δυστυχῶς ὅμως τὸ τέλος τοῦ Νεοφύτου δὲν ὑπῆρξεν ἀντάξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1849, δέκα καὶ τέσσαρες λησταί, ἐπιδραμόντες εἰς τὴν Μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τοὺς καθευρεθέντας πατέρας ἐν τῷ ναῷ κατακλείσαντες, συνέλαβον τὸν

ἡγούμενον Νεόφυτον καὶ διὰ παντοίων φρικωδῶν βασάνων ἐξεβίαζον νὰ παραδώσῃ αὐτοῖς θησαυρούς, οὓς βεβαίως ἐκεῖνος δὲν εἶχεν· ἤθελε δὲ ὁ δυστυχῆς ἐκπνεύσει ὑπὸ τὰ βασανιστήρια, εἰ μὴ, ἐκ πυρσοκροτήσαντος αἴφνης τοῦ πυροβόλου τοῦ ληστοῦ, ὅστις ἕστατο φρουρῶν παρὰ τῆ τοῦ ναοῦ θύρα, φόβῳ οἱ ἀλάστορες συνεχόμενοι, κατελίμπανον τὸ θυμὰ αὐτῶν καὶ εἰς φυγὴν ἐτρέποντο. Αἱ βάσανοι, ὡς ὁ ἀγαθὸς ἡγούμενος ὑπέστη, ἦσαν τοιαῦται καὶ τηλικαῦται, ὥστε ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν οὐ πολλῶ ὕστερον ἀπεβίωσεν· ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀνεξικακίας αὐτοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναγράψωμεν εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τόδε. Ὅτε μετὰ τὴν τῶν κακούργων φυγὴν, οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κεκλεισμένοι πατέρες, ἀπαλλαγέντες, ἔσπευσαν εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἡγουμένου καὶ εὐρόντες αὐτὸν ζέοντί τε ἐλαίῳ κεκαυμένον καὶ πληγὰς πλείστας φέροντα, ἤρξαντο καταρῶμενοι τῶν κακούργων, τότε ἐκεῖνος, παρακελευσάμενος αὐτοὺς νὰ παύσωσι τὰς ἀράς, διέταξε νὰ τελεσθῇ λειτουργία ὑπὲρ συγχωρήσεως τῶν ληστῶν καὶ μνημονευθῶσι τὰ ὄνοματὰ αὐτῶν ἐν τοῖς διπτύχοις, ἐφ' ὅσον, ἔλεγεν, ἐγένοντο ὄργανα τῆς θείας δίκης, τιμωρησάσης αὐτὸν ἐπαξίως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τῆς Μονῆς τῆς Νέας Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ Ἀγίας Τριάδος, ἣν ἐκαλλώπισεν ὁ νῦν αὐτῆς ρέκτης καθηγούμενος Κύριλλος Μονίνας, δυνάμεθα, μετὰ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ εἰπεῖν ὅτι ἰσηγορία καὶ μετριότης φρονήματος καὶ ἠθους σεμνότης καὶ δικαιοσύνης εὐγένεια σκηνοβατεῖ καὶ περιχορεύει τὸν χῶρον ἐκεῖνον καὶ ὅσα τὴν ἔνθεον ἐν γῆ δημιουργεῖ πολιτείαν καὶ τὴν ὄντως ἐν ψυχῇ φιλοσοφίαν ἐργάζεται. Οὐ πλοῦτος ἐκεῖ καὶ δαπάνη χρημάτων καὶ βλακεύουσα θρόψις ἐμπολιτεύεται· ἀλλ' ἅπαν ἐστὶν ἀληθῶς σεμνόν τε καὶ ἐλευθέριον ἠθος καὶ εἰς τὰ τῆς ἀρετῆς ἀνάκτορα σπεῦδον καὶ τὸν Δώριον τρόπον ὡς ἀληθῶς ἠρμοσμένον πρὸς τὰ καλά. Πᾶσαν μὲν γὰρ αὐτομάτως εἰπεῖν καὶ ὁ χῶρος ἐκεῖνος ἀποσπεύδει καὶ ἀπωθεῖται κακίαν, πᾶσαν δ' εἰσποιεῖ καὶ εἰσοικίζεται ἀρετήν. Περιλαμβάνει δὲ αὕτη τανῦν ἐν συνόλῳ δέκα καὶ ἕξ πατέρας, τιμωμένους ἐπὶ βίῳ ἀμέμπτῳ καὶ πολιτευματι εὐαγγελικῶ· καὶ αἱ μὲν πρόσοδοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας καὶ ἑξακόσια γρόσια ἔτησίως, ἰσάριθμοὶ που δὲ εἰσι καὶ δαπάναι. Ἡ δὲ κτηματικὴ περιουσία τῆς Μονῆς σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Ἐκ κτημάτων 24, ἐκτάσεως στρεμμάτων 363, ἀξίας γροσίων 367, 600, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων καρποφόρων δένδρων.

Ἐξ ἐλαιῶν

816.

Ἐκ κερατεῶν 70.

Ἐκ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων 70.

Ἐν ὅλοις ἐκ καρποφόρων δένδρων 956.

Τῶν δὲ κτημάτων αὐτῆς ἀμπελῶνες μὲν εἰσιν ἐκτάσεως ἑβδομήκοντα ἕξ στρεμμάτων, ἀγροὶ δὲ ἐκτάσεως διακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ· κέκτηται δὲ ἡ Μονὴ καὶ ἐν Καραοβᾶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κτῆμά τι, ἀποφέρον αὐτῇ ἑτησίως σίτον ἀξίας πεντακισχιλίων που γροσίων. Σιγγίλιον δ' εὔρηται ἐν αὐτῇ ἐν καὶ μόνον τὸ ἐπόμενον.

Γρηγόριος

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Πάντας μὲν τοὺς τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐλέει προστρέχοντας καὶ εὐλογοα προβαλλομένους εὐμενῶς οἶδεν ἀποδέχεσθαι ἢ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία καὶ φιλοστόργως αὐτῶν ἀντιλαμβάνεσθαι, οἷα κοινὴ φιλόστοργος μήτηρ καὶ τῶν δικαίων ἐκάστου ὑπέρμαχος ἀδιάλειπτος· τοὺς δὲ ἱερὰ τεμῆρη κατ' ἐνθεον ζῆλον ἰδρύοντας καὶ προσάγοντας αὐτῇ καὶ τὴν περὶ αὐτὰ ἐκκλησιαστικὴν προστασίαν καὶ κηδεμονίαν αὐτῆς αἰτουμένους πρὸς σύστασιν αὐτῶν καὶ διανομὴν οὐχ ὅπως ἀποδοχῆς ἀξιοῖ, ἀλλὰ καὶ εὐφημίαις ταῖς προσηκούσαις κατακοσμεῖ καὶ τὰ προσαγόμενα ὅπου ἂν διατελῶσιν ὑπὸ τῆν πατριαρχικὴν περιωπὴν τοῦ κατ' αὐτὴν ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀναιρουμένη, τάττει καὶ συνίστησι καὶ κρατύνει διὰ σταυροπηγιακῆς ἀξίας, αὐτονομίας τε καὶ ἐλευθερίας. Προνόμιον γὰρ τοῦτο ἀρέκαθεν κεκλήρωται ὁ κατ' αὐτὴν ἀγιώτατος οὗτος οἰκουμενικὸς θρόνος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀπαρταχοῦ ἱερῶν σκηνωμάτων καὶ εἰς ἐλευθερίαν προάγειν αὐτὰ καὶ γράμμασιν ἐπικυρωτικοῖς ἀσφαλίζειν ἵνα μὴ τῆ τοῦ χρόνου προόδῳ ἀμανρωθῶσι καὶ τὸ εἶναι αὐτῶν ἀπολέσωσι. Τοῦτο γοῦν ἤδη καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος ποιούμεθα. Καὶ γὰρ ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερόμοναχοις κὺρ Νεόφυτος ἀπὸ τῆς γῆσου Σάμου, ἐμφανισθεὶς ἤδη δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμῶν μετριότητι, προκαθημένη συνοδικῶς, ἀνήγγειλεν ὅτι, πρὸ χρόνων ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ καὶ τὸν μοναχικὸν βίον προελόμενος, ἐξωκκλησίδιον ἐν Μυτιληνοῖς τῆς γῆσου ταύτης Σάμου, κατὰ τὸ μέρος τοῦ Κατραφίλια κείμενον, ἠγόρασε παρὰ τοῦ

τότε ἀρχιερατεβορτος Σάμου Κυρίλλου διὰ τακτικοῦ πωλητηρίου γράμματος, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐρεπιον δὲ ὄν και πάντη ἀσυγκρότητον, κόπων ἀφειδήσας, ἀνεκαίνισεν ἐκ θεμελίων και προκίσας αὐτὸ οὐ μόνον κειμηλίοις και ἀμφλοῖς ἱεροῖς και τοῖς λοιποῖς χρειώδεοις, ἀλλὰ και κτήμασί τισι και ἀφιερώμασι τῶν ὁμοχώρων αὐτοῦ χριστιανῶν, μοναστήριον ἀνέδειξε και συνεκρότησε και εἰς ἀνάλογον προήγαγε καλλογήν, πέρυσιν ἀγαγὼν και μοναχοὺς τινὰς ἐν αὐτῷ, τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν ἀσκήσοντας, ἐν οἷς ἡγουμένου τάξιιν ἀναλαβῶν, διατελεῖ συζῶν μετ' αὐτῶν ἡσυχαστικῶς και βίον κοινοβιακὸν μετερχόμενος και εἰς ἀρετὴν προάγων, καθ' ἃ τὸ μετοχικὸν ἀπαιτεῖ ἐπάγγελμα. Προνοῶν δὲ ὑπὲρ τῆς διηνεκοῦς εὐκλείας και σεμνοπρεπείας τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος και πᾶσαν ἐνδεχομένην ἐπήρειαν ἀποκρούων και ἀσφάλειαν αὐτῷ προμνηστεύων ὡς πρὸς τὰς κληρονομικὰς ἀπαιτήσεις τῶν μετ' αὐτόν, ἅμα δὲ και ὑπὸ τῶν περιόικων χριστιανῶν προτραπέις, φέρων καθυπέταξε τὸ ἱερὸν αὐτὸ σκήνωμα ὑπὸ τὴν κραταιὰν προστασίαν και ὑπερίσπισιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου· ὃ ἐστὶν ἠξίωσε θερμῶς και ἐδέηθη ἐπιχορηγηθῆναι αὐτῷ τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαιρισθέντι ἱερῷ μοναστηρίῳ τὴν σταυροπηγιακὴν ἐλευθερίαν και χάριν ἐπὶ τῷ εἶναι και λέγεσθαι πατριαρχικὸν και σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον πάντη και ἀκαταπάτητον, ὡσπερ και τὰ λοιπὰ κατὰ τόπους σταυροπηγιακὰ μοναστήρια, ἀπολαμβάνον διηνεκῶς τὴν προστασίαν και ὑπεράσπισιν τοῦ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικοῦ πατριάρχου και ἀνώτερον διατελοῦν πάσης δουλαγωγίας και οἰασοῦν ἐπήρειας και ἐνοχλήσεως ἐπὶ ἐτήσιᾳ προσφορᾷ ὠρισμένης ποσότητος πρὸς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν τάξιν τῶν σταυροπηγιακῶν, και ἐπὶ τέλους ἐξητήσατο κατασφραλισθῆναι ταῦτα πάντα και δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ και συνοδικοῦ σιγγιλιώδους ἐν μεμβράναις γράμματος. Τούτου χάριν τὴν θερμὴν αὐτοῦ αἰτησίαν εὐμενῶς προσηκάμενοι και τοῦ θεοφιλοῦς ζήλου ἀγασάμενοι, τὸν κτίτορα τοῦτον και συνίστορα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκηνώματος εὐχαῖς τε και εὐλογίαις καταστήσαντες, ἔγνωμεν ἐπινεῦσαι πρὸς τὴν αἰτησίαν αὐτοῦ ὡς εὐλογον και δικαίαν, συνεπιφέρουσαν ἔτι και τὴν εἶδησιν, γνώμην τε και συγκατάθεσιν τοῦ τε θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ και συλλειτουργ-

γού κὺρ Θεοδοσίου καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου ἡγεμό-
 νος τῆς Σάμου κὺρ Στεφάνου Βογορίδου, υἱοῦ ἐν πνεύματι περισπου-
 δάστου τῆς ἡμῶν μετριότητος, κατὰ τὸ σταλὲν ἡμῖν ἡγεμονικὸν
 πιττάκιον.

Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς
 ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπη-
 τῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἵνα τὸ ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος θεοφιλοῦς ἀνδρός,
 ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Νεοφύτου ἀνακαιρισθὲν ἐκ βάθρων
 ἱερὸν μοναστήριον, τὸ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τοὺς Μυτιληνοὺς εἰς
 τὸ μέρος τοῦ Κατραφίλια κείμενον καὶ τιμώμενον ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ ὀ-
 νόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὑπάρχη τὸ
 ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον καὶ λέγηται μετὰ πάν-
 των τῶν κτημάτων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ
 τῶν εἰς ἔπειτα προστεθησομένων, καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡ-
 μέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακόν, ἐλεύθερον, ἀσύδοτον, ἀ-
 δούλωτον, ἀκαταπάτητον, ἀνενόχλητόν τε καὶ ἀρεπηρεάστον παρὰ
 παντὸς προσώπου ἱερωμένου τε καὶ λαϊκοῦ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ κατὰ
 καιρὸν ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ μηδεὶ ἀλλῷ ὑποτασσόμενον, εἰ
 μὴ μόνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰ-
 κουμενικῷ θρόνῳ καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον ἔχον τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἀ-
 ναφορὰν καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνου προστατευόμενον, κρινόμενόν τε καὶ
 ἀποκριόμενον, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ ἀερινάως καὶ τοῦ κανονι-
 κοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ μη-
 δεὶ μηδὲν ὀφείλον διδόναι εἰ μὴ μόνον εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς
 τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας γρόσια πεντήκοστα ἐτησίως εἰς ση-
 μείον ὑποταγῆς καὶ ἔνδειξιν τῆς σταυροπηγιακῆς αὐτοῦ κλήσεως,
 διοικῆται δὲ καὶ διεξάγηται τῷ ζήλῳ καὶ τῇ ἀρεστῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ εἰ-
 ρημένου κτίτορος αὐτοῦ ὀσιωτάτου κὺρ Νεοφύτου, ἡγουμενεύοντος
 ἐν αὐτῇ κανονικῶς καὶ κεφαλῆς ἐπέχοντος τόπον μεταξὺ τῶν ἐνα-
 σκουμένων πατέρων, καὶ παρ' αὐτοῦ διευθύνεται κατὰ τοὺς μονα-
 στηριακοὺς ὄρους καὶ τὰς ἱερὰς τάξεις, ἔχοντος λόγον κτιτορικοῦ ἐπ'
 αὐτοῦ δικαιώματος καὶ φροντίζοντος τῆς εὐκλείας καὶ σεμνοπρεπεί-
 ας καὶ τῶν ἐπὶ τὰ πρόσω ἀνξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ. Ὀφείλου-
 σι δὲ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ συνασκούμενοι πατέρες διάγειν ἐν ὁμοσίᾳ καὶ
 ἀγάπῃ, συντρέχειν τε ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῆς μετανοίας αὐτῶν καὶ
 πειθαρχεῖν καὶ πείθεσθαι τῷ ἡγουμένῳ αὐτῶν, οὐτινος ἐν στερήσει

γερόμενοι, ἔχουσι ἐκλέγειν συμφώνως ταῖς τοῦ κτίτορος διαταγαῖς τὸν προσφορώτερον εἰς διαδοχὴν τῆς ἡγουμενείας. Ἐν χρεία δὲ χειροτορίας γερόμενοι, ἔχουσι ἐπ' ἀδείᾳ προσκαλεῖν ὃν ἂν βούλωνται τῶν πλησιοχώρων ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτορίας αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς· ὃς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων ἱερωμένος ἢ λαϊκός, γνῶμη, σκαιότητι καὶ κακοβουλῇ ρικώμενος, τολμήσῃ ποτὲ κρυφῶς ἢ φανερῶς, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως διασεῖσαι τὴν σταυροπηγιακὴν ἐλευθερίαν τοῦ ρηθέντος ἱεροῦ μοναστηρίου καὶ προξενήσεται ἐπήρεια τῷ διαληφθέντι κτίτορι καὶ ἡγουμένῳ αὐτοῦ καὶ ἀφιερωμάτων ἀντιποιηθῆναι καὶ ἄλλως βουλευθῆ ἄνατρέψαι μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐκπεφρασμένα, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζῶν καὶ ιδιόρρυθμος καὶ ἀνευλαβής, ἀφωρισμένος ὑπάρχη παρὰ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῆ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυχώρητος καὶ ἄλντος μετὰ θάνατον καὶ τυμπανιαῖος καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἔνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν διηρηκῆ καὶ ἀσφάλεια μόνιμον ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη πρὸς τὸ διαληφθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τοὺς Μυτιληνοὺς, εἰς τὸ μέρος τοῦ Κατραφίλια.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἕκτῳ κατὰ μῆνα Μάιον ἐπιεμήσεως θ'.

† Γρηγόριος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡρακλείας Διονύσιος.

† Κυζίκου Ἄρθιμος.

† Φιλαδελφείας Παράρετος.

† Σοφίας Παΐσιος.

† Χαλκηδόνας Ἰερόθεος.

† Θεσσαλονίκης Μακάριος.

† Πρόεδρος Ἀγκύρας Μακάριος.

† Σάμου Θεοδόσιος.

Καθίσματα καὶ Μετόχια.

Πλὴν τῶν ἀναγραφεισῶν ἐν τοῖς πρόσθεν Μονῶν ὑπάρχουσιν ἐν Σάμῳ καὶ δύο Καθίσματα λεγόμενα, ἐν οἷς ἀσκοῦνται ὀλιγάριθμοι ἀναχωρηταί· τοιαῦτα δ' εἰσὶ τό τε καλούμενον *Σκάλα* ἐπὶ τῆς μεσημβρινοδυσμικῆς πλευρᾶς τοῦ Κερκετέως, ἐν θέσει ὑψηλῇ καὶ ὑπὸ δροσερωτάτου διαπνεέμενον ἀέρος, ψυχρότατον δὲ τὸν χειμῶνα καὶ ἔχον ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Βασιλείου τιμωμένην, ἐν τῷ ὁποίῳ δύο ἐνασκοῦνται μοναχοί, καὶ τὸ παρὰ τῆ παραλίᾳ ἐν τῇ αὐτῇ διευθύνσει *Κάθισμα* τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος συστάν τῷ ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιστῷ ἐξηκοστῷ ἐβδόμῳ, ἐν ᾧ διαιτᾶται τανῦν εἰς μοναχός. Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Κερκετέως ἐν Μετόχιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀπὸ τῆς ἐν Πάτρῳ Μονῆς τοῦ Θεολόγου ἐξαρτώμενον, ἧ κληρονομικῷ δικαιώματι περιῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κτίτορος αὐτοῦ καὶ ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς Ἀκακίου καὶ οὗ ἡ ἐκκλησία ἔτος κτίσεως τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐξηκοστὸν ἕκτον φέρει, ἐνὸς καὶ μόνου ἐν αὐτῷ μοναχοῦ ἐγκαταμένοντος. Μεταξὺ δὲ Καστανέας καὶ Καρλοβασίων ὑπῆρχε καὶ ἕτερον Μετόχιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμώμενον καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἐξαρτώμενον· ἀλλ' αὐτὸ διελύθη ἤδη, τῶν κτημάτων αὐτοῦ πωληθέντων ἐγχωρίοις. Σώζεται δὲ τὸ ἐπὶ τῇ ἐξαρτήσει ταύτῃ ἐπόμενον πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

Κύριλλος

ἐ.λέῳ Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκομενικὸς πατριάρχης.

Τῆς ἐκκλησιαστικῆς περὶ πάντων προνοίας ἔργον ἐστὶ περισπούδαστον τὸ συνιστᾶν καὶ κρατύνειν ὑπερφερόντως τὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων εὐλόγα κριθέντα καὶ κερωθέντα· ἀνθ' ὅτου καὶ κατ' ἕχρος βαίνοντες τοῖς φθάσαισι οἱ τὴν πνευματικὴν διαδεξάμενοι προστασίαν περιέπειν ὄλαις δυνάμεσι τὰ συμφερόντως ἐξεργασμένα οὐκ ἀπαρτίζονται καὶ μάλιστα τὰ κατὰ φιλοτιμίαν ἐπικεχορηγημένα τοῖς σεβασμίοις μοναστηρίοις γράμματα ἐπικυροῦν. Τῶν ὑπὸ χρόνον καὶ γὰρ πραγμάτων τῷ ἀκάθεκτα ρέοντι χρόνῳ σφραεῖν καὶ ἀπορρεῖν πεφυκότων, διαρκείας καὶ συστάσεως διηγεκοῦς πρόξενος ἢ ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ διαδοχὴν καιροφυγία, ἧς τινος ἀμελομένης, ἢ χρονικῆ περιπέτεια τῷ τῆς λήθης βυθῷ παραδιδούσα τὰ καλῶς

ποτε ἐναρξάμενα, ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει τοῖς ὀψιγόνουσι. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἐνεφανίσθη ἤδη καὶ τῇ ἡμῶν μετριότητι, συνοδικῶς παρακαθημένη, παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἐδρισκομένων Σιναϊτῶν ὀσιωτάτων πατέρων γράμμα ἐν μεμβράναις σιγγιλιῶδες, ἐκδεδομένον κατὰ τὸ παρεληλυθὸς αἴψος'. σωτήριον ἔτος ἐπὶ τοῦ ἐν πατριάρχαις ἀοιδίμου κυροῦ Σωφρονίου, μνημονεῦον καὶ δύο ἐτέρων σιγγιλιῶδῶν γραμμάτων, τοῦ τε κυροῦ Διονυσίου καὶ τοῦ κυροῦ Νεοφύτου, τῶν ἀειμνήστων πατριαρχῶν, καὶ διαλαμβάνον κατὰ τὴν ἐκείνων περίληψιν ὅτι τὸ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἀρχιεπισκοπῇ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κείμενον ἱερὸν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, ἐξ ἀρχαίων χρόνων διετέλεσε μετόχιον τοῦ σεβασμίου μοναστηρίου τοῦ Θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ μετὰ τινῶν παρεκκλησιδίων, ἐλαιῶνων, ἀμπέλων καὶ χωραφίων, ὑποκειμένων αὐτῷ, κακέϊθεν ἐπέμποντο κατὰ καιροὺς εἰς αὐτό τε καὶ τὰ συνημμένα αὐτῷ κτήματα διοικοῦντες καὶ ὅτι ἐπὶ τῷ διατηρεῖσθαι ἀνώτερον πάσης ἐπηρείας καὶ ἐπὶ ἄλλαις τισὶν ἐν λόγῳ αἰτίαις ὁ ἀοιδίμος πατριάρχης κύρ Διονύσιος, φιλοτιμησάμενος, ἠξίωσεν αὐτὸ τῆς πατριαρχικῆς σταυροπηγιακῆς ἐπωνυμίας καὶ κατέταξε τῷ χορῷ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀπυστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἀρχιεπίσκοπον Σάμου ἔχειν ἐν αὐτῷ καὶ τοῖς παρεκκλησίαις αὐτοῦ μόνον τὸ καροικὸν μνημόσυνον καὶ μηδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖν ἢ παρεμποδίζειν τὸν κατὰ καιροὺς πεμπόμενον Σιναϊτὴν οἰκονόμον. Ταῦτα οὖν τὰ δύο παλαιγενῆ σιγγιλιῶδη ἐν μεμβράναις γράμματα ἐπικυροῦν καὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐμφανισθὲν τοῦ ἀοιδίμου ἐν πατριάρχαις κυροῦ Σωφρονίου, ἐπιδαψιλεύεται τὰ προνόμια τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας καὶ ἀποραίνεται ὅπως τὸ ρηθὲν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ παρεκκλησιδίων καὶ τῶν ὁπῶσποτε προσκτηθέντων αὐτῷ ἄλλων πραγμάτων, ἃ καὶ ὀνομαστὶ καταλέγει καὶ ἀπαριθμεῖ, δηλαδὴ ἢ Παραγίτζα εἰς τοὺς Φούρρους μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωραφίων καὶ λοιπῶν πραγμάτων καὶ παρεκκλησιῶν, ὁ τίμιος Σταυρὸς μετὰ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ, ἢ Παραγία Πεταλῶν μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ τοποθεσίας αὐτῆς, ἢ Παραγία τοῦ Γερβάση μετὰ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς, ὁ ἅγιος Νικόλαος εἰς τοὺς Βλαλάταις, ἢ ἁγία Παρα-

σκευὴ εἰς τὸ περιβόλιον τοῦ Καρλοβασίου τὸ ἐπάνω καὶ κάτω, ὁ Ταξίαρχος ἔσωθεν τῶν ἀμπελίων, ἡ Παραγίτζα πλησίον τῶν Καρλοβασίων ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἡ ἑτέρα ἅγια Παρασκευή, ὁ ἅγιος Ἀρτώριος, ἡ ἅγια Βαρβάρα, ἡ Παραγία εἰς τὸ Ποτάμι μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ παρεκκλησιῶν αὐτῆς, ὁ ἅγιος Νικόλαος ἐγκρημισμένος, οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς ἐγκρημισμένοι, ὁ ἅγιος Γεώργιος ρεοκτισμένος, ἡ ἅγια Τριάς εἰς τὸ Καστράκι ἐγκρημισμένη καὶ ὁ τόπος αὐτῆς, ὁ ἅγιος Παρτελεήμων εἰς χωρίον Καστανιὰ μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ τοποθεσίας αὐτοῦ, ἡ Παραγία εἰς τὸ Κακοπέρατον ἐν τῷ Σπηλαίῳ, ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ πλησίον αὐτῆς, ἡ Παραγία ἡ θαυμαστή εἰς τὸ Καλαμπάκτασι, ἡ ἅγια Τριάς ἐν τῷ Σπηλαίῳ, ἡ ἅγια Αἰκατερίνη, οἰκοδομὴ τοῦ γέροντος Συμεῶνος Σιναΐτου, ὁ ἅγιος Ἰσιδώρος μετὰ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ, ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν ἐλαιῶνων καὶ πραγμάτων αὐτοῦ, ὁ ἅγιος Γεώργιος εἰς τὸν Πρισιᾶ μετὰ τοῦ περιβολίου, ἡ Παραγίτζα εἰς τὸ κοιμητήριον πλησίον τοῦ καθ' αὐτὸ μονυδρίου, ἡ ἅγια Πελαίτζα ἐν τῷ παραθαλασσίῳ τοῦ Καρλοβασίου, ἡ ἀνακαιρισθεῖσα ἐξ ἰδίας δαπάνης τοῦ Σιναίου, ταῦτα πάντα ἔχουσιν ἀπαραπολητον ἐς τὸ διηρηκὲς τὸ προνόμιον τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας καὶ μνημονεῦνται ἐν αὐτοῖς μόνον τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ καιρὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ ἀρχιερατεύοντος, πεμπομένου παρὰ τοῦ σεβασμίου μοναστηρίου τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ τοῦ ἐπισκεψομένου αὐτὸ τὸ μονύδριον μετὰ τῶν παρεκκλησιδίων, ὅστις καὶ ἔχει συνάγειν τὰ προσγιγόμενα εἰσοδήματα ἀπὸ λειτουργικῶν, πανηγύρεων, ἑορτῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων ἀνεροχλήτως καὶ ἀπαρεμποδίστως. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ κατὰ καιροὺς ἀποστελλόμενος οἰκονόμος ἐν τῷ ραῖ τῆς ἁγίας Πελαγίας ὑπάρχῃ ἐλεύθερος καὶ ἀνερόχλητος παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ἔχων ἄδειαν ἀκωλύτως ἐκτελεῖν ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα ἔνδοξον τοῦ ραοῦ αὐτοῦ καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ κατὰ καιροὺς ἀρχιεπισκόπου Σάμου ἀπέρχεσθαι ὅπου ἂν προσκληθῇ χάριν ἁγιασμοῦ καὶ κηδείας τῶν ἐκεῖ ἐνσεβῶν. Τούτων οὕτως ὀριζομένων ἐκκλησιαστικῶς καὶ διαταττομένων διὰ τοῦ ἐμφανισθέντος ἡμῖν σιγγιλιώδους, οἱ ὀσιώτατοι Σιναῖται πατέρες, προσδραμόντες τῇ προνοίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τῇ γνώμῃ καὶ συγκαταθέσει καὶ τοῦ κυριάρχου αὐτῶν ἱερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Σιναίου καὶ ὑπερτίμου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργ-

τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου, ἐδέηθησαν θερμῶς ἐπικυρωθῆναι τὰ εἰρημέ-
ρα καὶ δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους ἐν
μεμβράναις γράμματος, ἵνα μὴ τῇ παρατάσει τοῦ χρόνου ἐξίτηλα γέ-
νηται τὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος καὶ ἐλευθερίας. Καὶ δὴ τὴν
αἴτησιν αὐτῶν ὡς εὐλογον καὶ δικαίαν εὐμενῶς λίαν ἀποδεξάμε-
νοι, ἅτε τὸ προσῆκον ἀφοσιούμενοι τοῖς προγεγεστέροις ἐκείνοις πα-
τριαρχικοῖς καὶ συνοδικοῖς γράμμασι, γράφοντες, ἀποφαινόμεθα
συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων,
τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργ-
γῶν, ἵνα αὐτό τε τὸ ἐμφανισθὲν ἡμῖν καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐκδοθέντα
σεβάσματα πατριαρχικὰ σιγγιλιώδη ἔχῃσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀ-
παράτρεπτον καὶ ἀμεταποίητον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα, καὶ καθὼς
μέχρι τοῦ νῦν, οὕτω καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε διαμένη τὸ ἐν τῇ ἀρχιεπισκο-
πῇ Σάμου κείμενον μονύδριον, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου
μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τιμώμενον καὶ μετόχι-
ον διατελοῦν τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ μετὰ πάντων τῶν ὑποκει-
μένων αὐτῷ παρεκκλησιδίων, τῶν ἀνωτέρω ἀπηριθμημένων ὀνομα-
στί, καὶ λοιπῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων κινήτων καὶ ἀκινήτων,
χωραφίων, ἀμπελίων καὶ ἐτέρων τοιούτων, ἐλεύθερον καὶ τελείως ἀ-
σύδοτον κατὰ τὴν φιλοτιμηθεῖσαν αὐτῷ ἀνέκαθεν σταυροπηγιακὴν ἀ-
ξίαν, ἀκαταπάτητόν τε καὶ ἀκαταζήτητον παρά τε τοῦ ἤδη θεοφιλε-
στάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ τῶν μετὰ ταῦτα διαδόχων αὐτοῦ,
καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, σεμνυνό-
μερόν τε ἀδιαλείπτως τοῖς προνομίοις καὶ αὐχήμασι τούτοις καὶ μη-
δενὶ μηδὲν ὀφείλον παρέχειν ἄχρις ὀβολοῦ, πληρὸν τοῦ μνημονεύειν
τοῦ ἀρχιερατικοῦ ὀνόματος, ὡς εἴρηται. Ἐπειδὴ δὲ χρεῖα ἱερέως ἢ
ἀρχιερέως γένηται ἐπὶ τῷ ἐκτελέσθαι λειτουργίαν ἢ ἄλλο τι ἐκκλη-
σιαστικὸν ὑπόργημα ἢ ἐν τῷ μονυδρίῳ αὐτῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἢ
ἐν τοῖς εἰρημένοις παρεκκλησίαις αὐτοῦ, ἐχέτω ἄδειαν ὁ διοικῶν αὐ-
τὰ καὶ ἐπισκεπτόμενος προσκαλεῖν ὃν ἂν βούλοιο, μηδαμῶς τολ-
μῶντος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως κατεπεμβῆναι αὐτοῦ τρόπῳ οἰώ-
δητιν ἢ τοῦ μονυδρίου ἢ τῶν παρεκκλησιῶν τῶν αὐτῷ ὑποκειμένων
καὶ ἀπαίτησιν προβαλεῖν λόγῳ φιλοτίμου ἢ βοηθείας ἢ ἐτήσιου μέ-
χρις ὀβολοῦ ἢ ἐπήρειαν ἐπενεργεῖν αὐτῷ τε τῷ πρὸς διοίκησιν πεμ-
πομένῳ κατὰ καιροὺς καὶ τῷ συναποστελλομένῳ ἐκ μέρους τοῦ θεο-
βαδίστου ὄρους Σινᾶ ἐν τῷ γὰρ τῆς ὀσίας Πελαγίας, ὡς ἐπ' ἴσης ἐ-

λευθέρων ὄντων περὶ τῆν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔπουρημάτων ἐν τε τῷ μονυδρίῳ καὶ τῷ γαῶ καὶ δυναμένων τῇ εἰδήσει τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ἀπέρχεσθαι καὶ ἀλλαγῆναι καὶ ἐπιτελεῖν τοὺς εὐσεβέσι τὰ ἱερατικὰ ἔπουρηματα, ὡς νερόμισται. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς· ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων ἱερωμέρος ἢ λαϊκὸς τολμήσῃ καθ' ὁιονδήτινα τρόπον ἀνατρέψαι τὸ παρτελεύθερον τοῦ ἱεροῦ τούτου μονυδρίου καὶ βίαν τινὰ ἢ ἀπαίτησιν πολλὴν ἢ ὀλίγην ἐπεεργεῖν αὐτῷ ἢ τοὺς παρεκκλησίους αὐτοῦ καὶ λοιποὺς κτήμασιν ἢ ὄλως ἐνοχλῆσαι καὶ ζημιῶσαι, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζῶν καὶ ἀνευλαβῆς πρὸς τὸ θεοβιάδιστον ὄρος Σινᾶ, ἀφωρισμένος ὑπάρχη ἀπὸ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπαριατός καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος καὶ ἐνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γέεννης. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν καὶ διηγετικὴν τὴν ἀσφάλειαν ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐπικυρωτικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ θεοβιάδιστου ὄρους Σινᾶ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ρωις' κατὰ μῆνα Αὐγουστον ἐπιπέμψεως δ'.

† Κύριλλος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ οἰκονομικὸς πατριάρχης.

† Καισαρείας Ἀνθιμος.

† Χαλκηδόνος Σωφρόνιος.

† Ἐφέσου Διονύσιος.

† Λέρκων Ἱερόθεος.

† Ἡρακλείας Κύριλλος.

† Τυρνόβου Μακάριος.

† Κυζίκου Κωνστάντιος.

† Ἀρτης Ἰωακείμ.

† Νικομηδείας Διονύσιος.

† Νάξου Ἱερόθεος.

† Νικαίας Ἰωαννίκιος.

† Κεστερτηλίου Παράρετος.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ὑπάρχουσιν ἐν Σάμῳ καὶ ναοὶ τινες καὶ μετόχια, ἐξαρτώμενα ἀπὸ τε τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς τοῦ Θεολόγου καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Ἀθῶνι Μονῶν· ἀλλὰ τὴν τούτων ἀπαρίθμησιν ὄλως ματαίαν ἡγούμεθα δι' ἄλλα τε καὶ διότι τὰ πλείω ἐκείνων εἰσὶν ἤδη ἐρείψιμα. Ὅθεν καὶ περατοῦμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἀνακεφαλαιοῦντες τὴν καταστατικὴν τῶν ἀνά τὴν Σάμον Μονῶν καὶ τῆς κτηματικῆς αὐτῶν περιουσίας.

Μοναί.	Έτος χτίσεως.	Έργοι- ναχοί.	Έργοι- ά- κονοί.	Μονα- χοί.	Δόξιοι μοναχοί.	Μονα- χοί.	Δόξιοι μοναχοί.	Υπηρέ- ται.	Πρόσοδοι έ- τήσιαι.	Δαπάναι έ- τήσιαι.
Παναγία Βροντά	1566	6		3	2			4	30118	44434
Μεγάλη Παναγία	1586	2		7	3			4	65011	26761
Σταυρός	1592	6	1	8	4			10	47380	40153
Προφήτης Ήλίας	1625	1	1	3	1			3	29500	28000
Άγία Ζώνη	1695	3	1	3	2	2		3	42716	42716
Ζωοδόχος Πηγή	1756	4	1	6	2	4		3	35295	31990
Κοίμησις Θεοτόκου	1787					8				
Νέα Ζωοδόχος Πηγή	1836	3	1	6	3	3				
Κάθισμα Σχάλας		2								
Κάθισμα Έλεήμονος	1867	1				1		5		
Μετόχιον Άγίου Γε- ωργίου		1								

Ἡ δὲ κτηματικὴ περιουσία τῶν Μονῶν ἐν γένει ἔχει ὡς ἑξῆς.

Παναγίας Βροτᾶ κτήματα 53 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 544, ἀξίας γροσίων 539,100.

Κτήματα 51 διαθέσιμα, στρεμμάτων 332, ἀξίας γροσίων 147,900.

Ἐν ὅλοις κτήματα 104, στρεμμάτων 876, ἀξίας γροσίων 687,000.

Μεγάλης Παναγίας κτήματα 99 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 2,201, ἀξίας γροσίων 2,284,400.

Κτήματα 17 διαθέσιμα, στρεμμάτων 1,171, ἀξίας γροσίων 312,000.

Ἐν ὅλοις κτήματα 116, στρεμμάτων 3,372, ἀξίας γροσίων 2,596,400.

Σταυροῦ κτήματα 46 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 503, ἀξίας γροσίων 847,000.

Κτήματα 69 διαθέσιμα, στρεμμάτων 2,416, ἀξίας γροσίων 866,500.

Ἐν ὅλοις κτήματα 115, στρεμμάτων 2,919, ἀξίας γροσίων 1,713,500.

Προφήτου Ἡλιοῦ κτήματα 110 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 865, ἀξίας γροσίων 1,092,500.

Κτήματα 28 διαθέσιμα, στρεμμάτων 388, ἀξίας γροσίων 212,550.

Ἐν ὅλοις κτήματα 138, στρεμμάτων 1,253, ἀξίας γροσίων 1,305,050.

Ἁγίας Ζώνης κτήματα 97 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 657, ἀξίας γροσίων 736,700.

Κτήματα 44 διαθέσιμα, στρεμμάτων 328, ἀξίας γροσίων 374,330.

Ἐν ὅλοις κτήματα 141, στρεμμάτων 985, ἀξίας γροσίων 1,311,030.

Ζωοδόχου Πηγῆς κτήματα 100 ἐκμεμισθωμένα, στρεμμάτων 722, ἀξίας γροσίων 840,030.

Κτήματα 13 διαθέσιμα, στρεμμάτων 94, ἀξίας γροσίων 67,100.

Ἐν ὅλοις κτήματα 113, στρεμμάτων 816, ἀξίας γροσίων 907,139.

Νέας Ζωοδόχου Πηγής κτήματα 24, στρεμμάτων 363, αξίας γροσίων 367,600.

Ἐν ὅλοις πασῶν τῶν Μονῶν κτήματα 613, ἐκτάσεως στρεμμάτων 10,584, αξίας γροσίων 8,887,710.

<i>Ἐν τοῖς κτήμασι τούτους ὑπάρχουσιν ἐλαιῶν δένδρα</i>	<i>11,147.</i>
<i>κερατεῶν</i>	<i>3,334,</i>
<i>έτέρων ὀπωροφόρων</i>	<i>1,506.</i>
<i>Ἐν ὅλοις δένδρα</i>	<u><i>15,987.</i></u>

Πρὸς δε μία ἀλική, ἐκτιμηθεῖσα ἀντὶ τεσσάρων ἑκατομμυρίων γροσίων, καὶ ἕξ ὑδρόμυλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΗΜΗΤΟΝ.

Γέωργία, κτηνοτροφία, ζωολογία.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ παρᾶσχωμεν πληροφορίας ὅσον ἔνεστιν ἀπταιστους καὶ ἀκριβεῖς περὶ τῆς γεωργίας ἐν Σάμῳ, ὀφείλομεν πρωτίστως νὰ ἀνομολογήσωμεν ὅτι παρ' ἡμῖν ἐλλείπουσι τὰ πλείστα τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἐφ' οἷς βασιζόμενοι, ἠδυνάμεθ' ἂν νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν Σάμῳ καλλιεργουμένων, καλλιεργησίμων καὶ ἀκαλλιεργήτων γαιῶν ἐν ἀδιαφιλονεικῆτῳ ἀκριθείᾳ. Ψηφισαμένης τῆς ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἕξηκοστῷ δευτέρῳ γενικῆς τῶν Σαμίων συνελεύσεως, εἰχεν ἐκδοθῆ περὶ ἐγγείου φορολογίας νόμος, καθ' ὃν, καταργουμένου τοῦ ἕως τότε ἰσχύοντος φορολογικοῦ τῆς ἀποδεκατώσεως τῶν προϊόντων τῆς γῆς συστήματος, ἐπεβλήθη ἐγγειος φορολογία κατὰ στρέμμα καὶ εἰς χρήματα ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ ἐπὶ τῶν φυτειῶν, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ καρπίμου αὐτῶν. Πρὸς ἐξακρίβωσιν δὲ τοῦ ἐκάστῳ ἐπιβάλλοντος φόρου, ὑπεχρεοῦτο πᾶς γεωκτῆμων, ἐμφυτευτῆς ἢ ἐπικαρπωτῆς γαιῶν ἢ φυτειῶν νὰ δηλώσῃ ἐντὸς ὠρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ὅπόσα στρέμματα γαιῶν ἢ φυτειῶν κατεῖχε, τοῦ στρέμματος περιλαμβάνοντος ἔκτασιν τριάκοντα τριῶν τετραγωνικῶν μέτρων, ὅποια ἢ κατὰ στρέμμα ἐτησία πρόσοδος αὐτοῦ εἰς εἶδος καὶ εἰς χρήματα, τὸ χωρίον, τὴν θέσιν καὶ τὰ ὄρια τῶν γαιῶν ἢ φυτειῶν, ἂν ἦσαν ποτιστικαὶ ἢ ξηρिकाί, πεδιναὶ ἢ ὄρειναί, ἰδιόκτητοι ἢ μοναστηριακαί, ὅποσα ἦσαν τὰ πεφυτευμένα στρέμματα καὶ ὅποιον τὸ τῆς φυτείας εἶδος,

τίς ἢ τῶν φυτειῶν ἡλικία καὶ ἐν ἀπέφερρον πρόσοδον ἢ οὐ, ὅπόσα στρέμματα κατ' ἔτος ἐκαλλιέργει πρὸς παραγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν, σικυόνων, βάμβακος καὶ τῶν τοιούτων, πόσα ἔδαπάνα ἐτησίως εἰς σποράν, ἡμερομίσθια, γεωργικά ἐργαλεῖα καὶ λοιπὰ κατὰ στρέμμα καὶ ἐφ' ἐκάστου κτήματος, καὶ τίνα ἐποιεῖτο χρῆσιν τῶν μὴ καλλιεργουμένων, ἀλλὰ προσοδοφόρων γαιῶν. Αἱ τοιαῦται δηλώσεις ἔδει νὰ συνταχθῶσιν ἐνώπιον τοῦ οἰκείου δημάρχου εἰς διπλοῦν καὶ ὑπογραφόμεναι ὑπὸ τοῦ δηλοῦντος νὰ παραδοθῶσι τῷ δημάρχῳ τοῦ δήμου, ἐν ᾧ ἔκειντο αἱ γαῖαι ἢ αἱ φυτεῖαι, τῶν δὲ δύο τῆς δηλώσεως πρωτοτύπων, τὸ μὲν, ὑπὸ τοῦ δημάρχου ἐπιθεωρούμενον, ἐπιστρέφετο τῷ δηλώσαντι, τὸ δὲ κατετίθετο ἐν τῷ δημαρχείῳ. Τὴν τῶν δηλώσεων δὲ ἀκριβείαν ὀφιαίτερον ἐξήλεγχε κατὰ τμήμα πενταμελής ἐπιτροπεία, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐδικαιούτο ἕκαστος νὰ ποιήσῃ πᾶσαν τυχόν περὶ τῆς ἀκριβείας ἢ τῆς ἀνακριβείας τῶν δηλώσεων ἐνστάσιν.

Προσκόμματα ποικίλα. ἰδίως δὲ ἡ κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ἐπελθούσα τῆς γῆς ἀφορία, ἐματαίωσαν τὴν εἰς τὸ μετέπειτα διαρκῆ ἐφαρμογὴν τῆς φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως, ἡ δὲ τότε ἡγεμονικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς ἀποδεκατώσεως σύστημα, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς αὐτὸ πληρμελὲς καὶ ἐλαττωματικὸν ἐξελέγγετα. Ἐκ τῶν γενομένων ὁμῶς τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δηλώσεων ἐξηκριβώθησαν αἱ ἐκτάσεις τῶν καλλιεργουμένων τῆτε γαιῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν καρποφόρων δένδρων καὶ αἱ ἐκτάσεις τῶν ἀγρῶν καὶ ἰδιοκτητῶν δασῶν, τῶν ἐκτάσεων τῶν μὴ καλλιεργουμένων ἢ ἀδασπότων γαιῶν ἀγνώστων ἀπολειφθεισῶν. ἐφ' ὅσον πρὸς ἐξακριβώσιν καὶ αὐτῶν ἀπητοῦντο γεωμέτραι πολλοὶ διὰ τὴν γαιικὴν τῆς νήσου πύκσης καταμέτρησιν καὶ κατ' ἀκολουθίαν θάπανά, ἄς τὸ πενιχρὸν αὐτῆς ταμεῖον δὲν ἦτο δυνάτῳ νὰ βυστάσῃ.

Πολλῶν ἔκτοτε μέχρι τοῦ νῦν παρελθόντων ἐτῶν, πολλαὶ βεβαίως καὶ ἐπηνέχθησαν τροποποιήσεις εἰς τὸ καταρτισθὲν τότε γενικὸν κτηματολόγιον· διότι κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ταῦτα ἔτη μεγάλας μὲν ἐκτάσεις χέρσων τὸ πρὶν γαιῶν ἐκάλυψαν ἄμπελοι, ἐπολλαπλασιάσθη δὲ δι' ἐμφυτεύσεων ὁ τῶν ὑπεροφύων δένδρων ἀριθμὸς. Ὅθεν καὶ ἵνα ἐξακριβώσωμεν τὴν ἐνεστώσαν γεωργικὴν τῆς νήσου κατάστασιν, ἐδέησε νὰ ζητήσωμεν πολλὰς καὶ ποικίλας παρὰ τῶν εἰς ταῦτα ἀρμοδίων πληροφορίας· ἐκ τοιούτων δὲ πρὸς ἀλλήλας συγκρινομένων καὶ ἐν εἰρημῷ δὴ τινι κατατασσομένων, ἐξηγάγομεν πόρισματα ὅσον

ἐνὴν ἀκριβῆ καὶ μὴ πολὺ τῆς πραγματικότητος ἀφιστάμενα. Τοῦτου δὲ οὕτως ἔχοντος, παρεχόμεθα ἤδη μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιμόχθους ἐρῶ-
νας ἀπταιστον κατὰ τὸ δυνατὸν καταστατικὴν τῆς ἐν Σάμῳ γεωργί-
ας, δῆλον ὅτι τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀμπελοφυτειῶν καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν
ἀγρῶν καὶ γαιῶν, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν αὐτῇ ἐλαιῶν, κερατεῶν ἰδικῶς
καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων ἐν γένει καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν προϊόν-
των, ὅπερ κατὰ μέσον ὄρον ἢ ἡμετέρα νῆσος παράγει ἐτησίως. Λέγομεν
δὲ κατὰ μέσον ὄρον, ἐφ' ὅσον τῆς παραγωγῆς μὴ οὔσης πάντοτε τῆς
αὐτῆς, ἀλλ' ὅτε μὲν εὐφωρότερον, ὅτε δὲ ἀφωρότερον ἐκδηλουμένης,
ἀδύνατον βεβαίως ἀποβαίνει νὰ ὀρισθῇ ἀμετατρέπτως τὸ ποσὸν τῆς
παραγωγῆς ἐκάστου εἶδους. Κατὰ δὲ τὰς γενομένας παρ' ἡμῶν ἐρεύ-
νας καὶ κατὰ τὰς ἐξ ἐπισήμων πηγῶν ἀρυσθείσας πληροφορίας ἐν Σά-
μῳ ὑπάρχουσιν

Ἄγρῶν ἢ γαιῶν καλλιεργησίμων	στρέμματα	34,239.
Ἀμπελοφυτειῶν		45,631.
Δένδρα ἐλαιῶν		825,544.
Δένδρα κερατεῶν		138,624.
Δένδρα ὀπωροφόρα διαφόρου εἶδους		60,337.

Κατὰ τμήματα δὲ διαιρούμενα τὰ ἄνω στρέμματα ἀγρῶν ἢ γαιῶν
καλλιεργησίμων ἀνήκουσι

τῷ μὲν τμήματι Βαθῆος	στρέμματα	2,791
τῷ δὲ τμήματι Καρλοβασίων		8,366
τῷ δὲ τμήματι Μαραθοκίμπου		14,412
τῷ δὲ τμήματι Χώρας		8,670

Ἐν ὅλοις στρέμματα 34,239

Κατὰ τμήματα δὲ διαιρούμενα αἱ ἐκτάσεις τῶν ἀμπελοφυτειῶν
ἀνήκουσι

τῷ μὲν τμήματι Βαθῆος	στρέμματα	11,301
τῷ δὲ τμήματι Καρλοβασίων		10,242
τῷ δὲ τμήματι Μαραθοκίμπου		2,857
τῷ δὲ τμήματι Χώρας		21,231

Ἐν ὅλοις στρέμματα 45,631

Τῶν δ' ἐλαιῶν πεφυτευμένοι εἰσὶν
ἐν μὲν τῷ τμήματι Βαθῆος

δένδρα 74,374

ἐν δὲ τῷ τμήματι Καρλοβασίων	152,843
ἐν δὲ τῷ τμήματι Μαραθοκάμπου	448,387
ἐν δὲ τῷ τμήματι Χώρας	149,940
	<hr/>
Ἐν ὅλοις δένδρα ἐλαιῶν	825,544

Κερατεῶν δὲ πεφυτευμένοι εἰσὶν	
ἐν μὲν τῷ τμήματι Βαθῆος	δένδρα 5,255
ἐν δὲ τῷ τμήματι Καρλοβασίων	6,831
ἐν δὲ τῷ τμήματι Μαραθοκάμπου	116,068
ἐν δὲ τῷ τμήματι Χώρας	10,470
	<hr/>
Ἐν ὅλοις δένδρα κερατεῶν	138,624

Ὅπωροφόρων δ' ἐν τέλει δένδρων εὐρηνται πεφυτευμένα	
ἐν μὲν τῷ τμήματι Βαθῆος	δένδρα 23,327
ἐν δὲ τῷ τμήματι Καρλοβασίων	6,410
ἐν δὲ τῷ τμήματι Μαραθοκάμπου	7,774
ἐν δὲ τῷ τμήματι Χώρας	22,826
	<hr/>
Ἐν ὅλοις ὀπωροφόρα δένδρα	60,337

Τοσαῦτα περὶ τῶν πεφυτευμένων καὶ μὴ γαιῶν καὶ περὶ τῶν δένδρων τῆς νήσου ἐν ἀριθμοῖς διαλαβόντες, φέρε ἤδη λεπτομερέστερον εἰπωμεν περὶ τε τῆς ποιότητος τῆς γῆς αὐτῆς, περὶ τῶν προϊόντων καὶ περὶ τοῦ ἐξ ἑκάστου τῶν προϊόντων τούτων παραγομένου ποσοῦ· ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς ποιότητος τῆς γῆς.

Αἱ γαῖαι τῆς Σάμου ὑπὸ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων γεωργῶν διακρίνονται ἀλφαιτικῆ τάξει ὀνόματα καὶ τοιαύτην ἔχουσι τὴν ποιότητα. Ἀμμουδιά, γῆ ἀμμώδης, παραποτάμιος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μὴ μεγάλην τὴν παραγωγικὴν δύναμιν ἔχουσα. Ἀσπρόπηλιά, γῆ λευκόχρους ὡσεὶ σάπων, τιτανώδης, εὐκόλως ἐργαζομένη καὶ ὅταν βραχῆ μεταβαλλομένη εἰς ἀθήραν ὡς εἶπειν, οὐ ἔνεκεν οἱ γεωργοὶ ἀναμένουσι νὰ στεγνώσῃ ὅπως καλλιεργήσωσιν αὐτήν. Κοκκινόγηνα, γῆ κοκκινόχρους, εὐκόλως καλλιεργουμένη, ὀλίγην ἔχουσα τὴν ἰκμάδα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀλίγον παραγωγικὴ. Λειβάδια, γῆ γλοιώδης, παχεῖα καὶ ἰδίως κατάλληλος πρὸς κεραμουργίαν. Μαυρόγηνα, γῆ μελάγχρους, γλοιώδης, εὐγεώρητος καὶ ἀρκούντως παραγωγικὴ. Μελαγγόγηνα, γῆ μαυρόχρους, σκληρά, δυσκατέργαστος καὶ ἔχουσα χρεῖαν βροχῆς ἵνα καλλιεργηθῆ, ἀλλὰ λίαν παραγωγικὴ. Πορόγηνα, γῆ πορώδης, δυνκτὴ,

ἀλλὰ δυσγεώργητος. *Ψαλμόγη*, γῆ ψαμμώδης, εὐγεώργητος, ἀλλ' ἄνικμος. Τοιαῦτα περὶ τῶν γαιῶν εἰπόντες, εἵπωμεν ἤδη καὶ περὶ ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἐξ αὐτῶν παραγομένων προϊόντων.

Ἔνεκεν τοῦ ὀρεινοῦ αὐτῆς ἡ Σάμος ὀλιγίστους δημητριακοὺς καρποὺς παράγει, δῆλον ὅτι πέντε μέχρις ἑξ χιλιάδας μόλις κοιλῶν σίτου ἔτησίως, ἔτι δὲ ἀσήμαντόν τινα ποσότητα κριθῆς, βρίζης, κέγχρου καὶ ἀραβοσίτου. ὅθεν καὶ τρισχίλιοι ἢ τετρακισχίλιοι Σάμιοι κατ' ἔτος ἐν ὄρχ θέρους διαπεραιούνται εἰς τὴν ἀντικειμένην ἀσιατικὴν ἥπειρον καὶ κατὰ σωματεία ἢ ὡς κοινῶς λέγουσιν εἰς *πατοόλαιας* διαιρούμενοι, ἀναδέχονται τὸν θερισμὸν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀγρῶν, λαμβάνοντες δι' ἀμοιβὴν τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐργασίας ἀνά ἑκοσι μέχρι πενήκοντα κοιλῶν σίτου, δι' οὗ ἐφοδιάζουσι τοὺς ἑαυτῶν οἴκους. Πλὴν ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ κόπου, τῆς μεγάλης θερμότητος καὶ τῶν τοῦ ποταμοῦ Μιχάνδρου ἀναθυμιάσεων, πολλοὶ τῶν Σαμίων θεριστῶν προσβάλλονται ὑπὸ πυρετῶν χρονίων, κακοήθη ἐνίοτε προσλαμβάνοντων χαρακτῆρα, δι' ὃ καὶ *παροιμία* λέγεται ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἀσιατικὴν ἥπειρον μεταβαινόντων θεριστῶν ἢ *σιτάρι* ἢ *τομήρι*, σημαίνουσα ὅτι ἐκείνοι θέλουσιν ἐπανέλθει εἴτε μετὰ σίτου εἴτε μετὰ ξηροῦ τοῦ δέρματος μόνον διὰ τὸν πυρετόν. Ἀλλὰ καὶ παροιμιωδῶς ἔτι λέγουσιν οἱ θερισταὶ ἀποδιώκοντες κῦνα *κάζιζέ τον και κάνει την οὐρά του σὰ δρεπάνι*, οἷον εἰ ἐκδηλοῦντες τὸν φόβον, ὃν ἡ τοῦ δρατάνου ἀνάμνησις ἐμποιεῖ αὐτοῖς. Πλὴν δὲ τῶν ὑπὸ τῶν θεριστῶν οὕτως εἰσαγομένων καὶ πλὴν τῆς ἐγγωρίου παραγωγῆς, εἰσάγονται κατὰ πᾶν ἔτος ἐξ ἀλλοδαπῆς εἰς Σάμον πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων ὡσεὶ ἑκατὸν χιλιάδες κοιλῶν σίτου καὶ ὡσεὶ δισχίλιοι σάκκοι ἀλεύρου.

Μέγα μέρος ἐκτάσεως τῆς νήσου κατέχουσιν αἱ ἀμπελοὶ, περὶ ὧν κοινῶς ἐν Σάμῳ λέγεται

Ἡ ἀμπελοκουτζοῦρα κάνει τὴν στρωχοιορμὰ καὶ τὰ ξεχνάει οὐλα,

ὑπονοουμένου τοῦ οἴνου, τοῦ εὐφραίνοντος, κατὰ τὸν ψαλμωδόν, τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· περὶ δὲ τῆς ἀμπελοῦ τοιαύτη ὑπάρχει ἐν Σάμῳ δημώδης δοξασία. Συναντήσας μὲ τὸν ἄμπελον ὁ Χριστὸς ἀνδράσιν εὐθύμοις ἐξ οἴνοποσις, ἠρωτήσεν αὐτοῖς ὅποιον ἦτο τὸ φυτόν, τὸ παράγον καρπὸν τηλικαύτης εὐθυμίας πρᾶξενον· οἱ δὲ, φοβηθέντες νὰ υποδείξωσι τὸ κλήμα μὴ ὁ Χριστὸς ἦθλε καταραθῆ αὐτοῦ, ὑπέδειξαν τὴν βῆττον, ἣν ἐκεῖνος τότε κηρύχθησεν, εὐχρηθεὶς ὅπως οἱ κλάδοι αὐ-

τῆς ἐκβλαστάνωσιν ἄνευ καλλιέργειας καὶ ἐν τάχει ὅπου τῆς γῆς ἤθελον ἐγγίσει. Τὴν τοιαύτην εὐχὴν ἀκούσαντες καὶ μεταμεληθέντες τότε διὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν οἱ εὐθυμοῦντες, ὑπέδειξαν ὡς ἀληθῆς πρόξενον τῆς εὐθυμίας αὐτῶν τὸ κλῆμα· ὁ δὲ Χριστός, ἐξενεγκίων ἤδη ὑπὲρ τῆς βάπτου τὴν ἀρίστην εὐχὴν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτήν, ἤυξατο ὅπως καὶ τὸ κλῆμα μέγα τῆς γῆς μέρος καλύπτῃ, ἀλλὰ καλλιεργούμενον.

Προτιμωμένης δ' ἐν Σάμῳ τῆς ἀμπελοφυτείας ἀπὸ τῆς δενδροφυτείας, κοινόν τι λόγιον ὑπάρχει

Τ' ἀμπέλι τοῦ πατέρα μου, τὰ δένδρα τοῦ παπποῦ μου.

Διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἰς τὰς σταφίδας καὶ εἰς τοὺς οἴνους ὑπερτίμησιν, αἱ τῆς ἀμπέλου φυτεῖαι ἔλαβον τεραστίας ὄντως διαστάσεις· κυριώτερα δὲ εἶδη τῶν ἐν αὐταῖς κλημάτων εἰσὶ ταῦτα. Ἀγίγαρτον, ἀετονύχι, ἀγιαννήτικο, ἀραπᾶκι ἐπιμήκεις τε καὶ στρογγύλας ἐν τῷ αὐτῷ βότρει τὰς ράγας φέρον, ἀσπροῦδα, ἀγούλατον, βασιλοστάφυλον, γιαννακάκι, γκέμερον στρογγύλας τὰς ράγας ἔχον ἢ ὠοειδεῖς καὶ μαλακάς, γκεμεριανόν, ἐφτάκηλον, κατινπαρμάκι, καριωτάκι, καρτζιώτης, καρυδάτον, κατηκαρᾶς, κηρικισές, κλαροῦδα, κοκκινέλι, κοκκινოსτάφυλον, κολοκυθάτο, κοτζανίτης, κουντοῦρα ἄσπρη καὶ μαύρη (1), κουσαντασιανόν, κριτζανιστόν, λαῦκα, μαροῦδα, μαῦρον, μοσχαδικόφυλλον, μοσχάτον ἄσπρον, μαῦρον καὶ ἀνατολικόν, μπεγλήρη, μπεγλήρη κουσανδιανόν, ξανθὸν ἀετονύχι, παναγίας κλῆμα, πεμπεοζοῦμι, περίκι, προῖμάδι, ρητινόν (2), ροζακί ἄσπρον καὶ κόκκινον, ροιδίτης, ροῦσσον, σάμια, σαμοζοῦμι, σαπίτης, σερίκι (εἰς βότρους τοῦ ὁποῖου ζυγισθεῖς εὐρέθη βᾶρος ἔχων δέκα τεσσάρων ὀκάδων) σιδερίτης μαῦρος καὶ κόκκινος, σκυλοσπνίχτης, τζαούση, τζεκερδεξίζη, φωκιανόν, χειμωνιάτικον, χονδροσρήτινον, χονδροστάφυλον. Ἐκ τῶν ἀμπέλων τούτων οἱ γεωργοὶ κατασκευάζουσι τοὺς περιβοήτους τῆς Σάμου οἴνους καὶ ἰδίχ τὸν ἀνθοσμῖαν.

(1) Ἡ κουντοῦρα κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἠλιάζεται ἐπὶ τοῦ κλήματος, οὐχὶ ἐντελῶς θραυομένων τῶν μίσχων· συναγομένη δὲ τίθεται ἐν ἄσκοῖς καὶ οὐχὶ ἐν κοφφίνοις, καθότι ἄλλως ἐκρέει τὸ περιεχόμενον ἄφθονον γλεῦκος.

(2) Ἐκ τῆς ρητινοῦ σταφυλῆς, εἶδους γλυκυτάτου, παράγεται οἶνος ξανθὸς ἢ μελιτόχρους, αὐστηρὸς μὲν εἰ μὴ ἠλιασθῆι, γλυκὺς δὲ εἰ ἐκτεθῆι εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκκοπήν.

Τὸν δὲ ἀνθοσμίαν οἶνον οἱ πρὸ ἡμῶν κατεσκευάζον ὡς ἐξῆς. Ἐπι-
 στάσης τῆς τοῦ τρυγητοῦ ὥρας, ἐτρύγουν τὰς ὠρίμους σταφυλάς καὶ
 καθιρίζοντες αὐτάς ἀπὸ τῶν σεσηπυιῶν ἢ βεβλαμμένων ραγῶν, ἐξέθε-
 τον ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας εἰς ἠλίασιν, μεθ' ἧς ἔρριπτον εἰς τὸν
 ληνόν, ἐν τῷ ὁποίῳ κατελίμπανον αὐτάς ἐπὶ τέσσαρας ἢ πέντε ἡμέ-
 ρας, μέχρις οὗ ἤθελον ὠριμάσει καὶ αἱ ἄλλαι τῆς ἀμπέλου σταφυλαί,
 ἧς ἐπ' ἴσης ἐκαθίριζον, ἐξέθετον εἰς ἠλίασιν καὶ ἔρριπτον ἐν τῷ ληνῷ.
 Ἐπανελαμβάνετο δὲ ὁ τρυγητὸς τῆς ἀμπέλου τὸ πολὺ τρίς. Πρὶν δ' ἢ
 ἐκθλίψωσι τὰς σταφυλάς, ἔπλυνον τὰ οἰνοδόχα ἀγγεῖα δι' ὕδατος θερ-
 μοῦ, ἐμπεριέχοντος φύλλα φυτοῦ τῆς οἰκογενείας τῶν κεντυροειδῶν,
 κοινῶς καλοκρασιὰ λεγομένου, συλλέγοντες δ' ἐκ τοῦ ὑποληνίου τὸν
 ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἐπ' ἀλλήλαις σταφυλῶν ἐκρεύσαντα ζωμόν, πρό-
 ωρον κοινῶς ὀνομαζόμενον, ἔχεον αὐτὸν κατ' ἀναλογίαν ἐν τοῖς οἰνο-
 δόχοις ἀγγείοις. Εἶτα ἐκθλίβοντες τὰς σταφυλάς, ἔθετον τὸν ζωμόν
 ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγγείοις, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔρριπτον καὶ ποσὸν τι
 γλεύκος ἐβρασμένου μέχρι συμπυκνώσεως, περιέχοντος δὲ τέφραν ἢ
 γῆν τιτανώδη, ἀσβεστόχωμα κοινῶς ὀνομαζομένην. Τούτων γενομέ-
 νων, ἡσφάλιζον διὰ σπάρτου τὴν ὀπήν τοῦ οἰνοδόχου ἀγγείου ἵνα μὴ τι
 ἀκάρτων ἐν αὐτῷ ἐμπέση καὶ κατελίμπανον οὕτως αὐτὸ ἐφ' ὅσον χρό-
 νον ἐξηκολούθει ἢ φαινομένη ζύμωσις, μεθ' ἧς ἔφρασσον καλῶς τὴν ὀπήν
 καὶ κατελίμπανον οὕτω τὸ οἰνοδόχον ἀγγεῖον μέχρι τῆς τρίτης Νοεμ-
 βρίου, ἐπετείου ἐορτῆς τῆς καταθέσεως τῶν λειψάνων τοῦ ἀγίου Γεωρ-
 γίου, ᾧ ἀπὸ τῶν πολλῶν τῆς ἡμέρας ἐκείνης μεθυσκομένων ἐδίδοτο καὶ τὸ
 οὐχὶ εὐφημον τοῦ μεθυστοῦ ὄνομα, ὅτε ἤνοιγον τὸ ἀγγεῖον ἵνα παρατη-
 ρήσωσι πῶς διατελεῖ ὁ ἐν αὐτῷ οἶνος· τινὲς δ' ἔχεον ἐν τοῖς οἰνοδόχοις
 ἀγγείοις καὶ ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ὀκάδας ἐκ τοῦ ἐξαγομένου ἐκ τῶν στεμ-
 φύλων πρώτου οἰνοπνεύματος. Τὰς μαύρας ὁμως σταφυλάς κατέλει-
 πον ἐν τῷ ληνῷ ἐπὶ δέκα ἢ δεκαπέντε ἡμέρας, μεθ' ἧς ἐξέθλιβον αὐ-
 τὰς, οὐδαμῶς ἐγγέροντες ἐν τῷ οἴνῳ γλεύκος, ὡς ἐγένετο διὰ τὸν ἀνθο-
 σμίαν· τινὲς δὲ ἔρριπτον ἐν αὐτῷ κυδῶνα ἢ τρυφεροὺς πίτυος κώνους
 ἵνα ὁ οἶνος λάβῃ ὀσμὴν ἐξ αὐτῶν. Τὰ δὲ στέμφυλα κατελίμπανον ἐν
 τῷ ὑποληνίῳ, πιέζοντες αὐτὰ διὰ πλῆκῶν καὶ τὸ ὑποληνίον ἐρμητικῶς
 περιφράσσοντες ἵνα μὴ ἐν αὐτῷ εἰσέρχεται ἀήρ ἀτμοσφαιρικὸς καὶ διε-
 τήρουν αὐτὰ ἐν καταστάσει τοιαύτῃ μέχρι τοῦ ἔαρος, ὅτε ἔχεον ἐν αὐτοῖς
 ὕδωρ καὶ διὰ τοῦ διυλιστήρος ἐξήγαγον τὴν σούμαν. Πλὴν ἀλλ' ὅτε
 ἤθελον ταχέως τὰ ἐκβάλλωσιν αὐτὴν, τότε ἔθετον τὰ στέμφυλα ἐντὸς

πίθου μεθ' ὕδατος καί, τῆς ζυμώσεως ἐπέρχομένης, ἐπέσπευδετο ἢ τῆς σούμας ἐξαγωγή. Τανῦν δ' ἡ ἐκθλιψις γίνεται ταχύτερον, τοῦ φλοιοῦ τῆς ραγῆς λεπτοτέρου διὰ τὴν θείωσιν τῶν ἀμπέλων ὄντος, παραλείπονται δὲ αἱ ἐγχύσεις τοῦ θερμοῦ γλεύκους, τοῦ προώρου καὶ ἡ διὰ τῆς καλοκρασιᾶς πλύνσις τῶν οἰνοδόχων ἀγγείων.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ Σάμος παρήγαγεν οἴνου ὑπὲρ τὰς ὀγδοήκοντα χιλιᾶδας γομαρίων, ἐκάστου γομαρίου ἰσοδυναμοῦντος πρὸς ὀγδοήκοντα ὀκάδας· πλὴν ἀλλὰ δι' ἑτέρους λόγους καὶ διὰ τὴν ἐνσκήψασαν κατὰ Μάρτιον τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου ἔτους νόσον εἰς τὰς ἀμπέλους, τὸ ποσὸν τοῦτο ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἤλαττώθη κατὰ πολὺ. Ἡ δὲ νόσος ἦτο τοιαύτη. Ἐν πρώτοις ἤρχιζον τὰ φύλλα νὰ μελαίνωνται καὶ ἐκρέωσιν ὕλην τινὰ γλοιώδη, τὸ δὲ κλήμα νὰ ἀναδίδῃ τεφρώδη τινὰ ὀσμὴν· κατὰ μῆνα δὲ Ἰουνίον, ὅτε ὁ βότρυς ἦτο ἀρκούντως πυκνός, ἡ ράξ ἐσχίζετο καὶ ὁ χυμὸς ἐξητμίζετο ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ βότρυς ἐλάμβανε χρῶμα λευκόφαιον καὶ ὀσμὴν ἐξέδιδε σποδοῦ. Ἀνεπτύσσετο δὲ μάλιστα ἡ νόσος αὕτη ὁσάκις ἔπνεε σφοδρὸς βόρειος ἄνεμος καὶ προσέβαλλεν ἰδίως τὰ μοσχάτα ἢ τὰ λεπτὸν ἔχοντα τὸν φλοιὸν κλήματα. Πολλοὶ πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κακοῦ ἐχρήσαντο τότε ἀνωφελῶς φαρμάκους, τῶν ἀπλουστέρων δὲ τινες, θείαν τιμωρίαν τὸ κακὸν ὑπολαμβάνοντες, ἀπέσχον νὰ λάβωσι κατὰ τῆς νόσου μέτρον τι, ἀρκούμενοι εἰς λιτανείας καὶ εἰς δεήσεις καὶ λιβάρι τοῦ διαβόλου ὀνομάζοντες τὸ θεῖον, ὅπερ ἤρξαντο ἕτεροι μεταχειριζόμενοι· δὲν παρῆλθεν ὅμως χρόνος πολὺς καὶ οἱ πάντες κατενόησαν ὅτι τὸ θεῖον ἦτο λιβάρι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δραστησιώτερον κατὰ τῆς νόσου ταύτης φάρμακον, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ μεταρρυθμίσωσι τὸν ἑκπαλαι τρόπον τῆς κατασκευῆς τοῦ οἴνου, θειοῦντες μὲν τὰ κλήματα, ἐγγέοντες δ' ἰκανὴν ποσότητα οἰνοπνεύματος ἐν τοῖς οἰνοδόχοις ἀγγείοις πρὸς διατήρησιν τοῦ οἴνου ἀπὸ τῆς ὀξυδώσεως.

Καὶ ὅτι μὲν αἱ ἀμπελοὶ εἰσι φύσει εὐπαθεῖς καὶ ὑπὸ νοσημάτων τε καὶ ἐντόμων ποικίλων προσβάλλονται, τοῦτο οἱ πάντες γινώσκουσιν· ἐν τῇ δεισιδαίμονι ὅμως ἀπλότητι αὐτῶν κατὰ τοὺς προγενεστέρους χρόνους οἱ ἄνθρωποι κατὰ τῶν τοιούτων προσβολῶν παρὰ μόνου τοῦ ἐξ ὕψους ἐλέους τὴν σωτηρίαν ἀπεξεδέχοντο, ἀγνοοῦντες τὸ τῆς παροιμίας σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει. Προσβληθεισῶν ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑπτακοκκοστῶ πεντηκοστῶ ἐβδόμῳ τῶν ἀμπέλων ὑπὸ σκωλήκων,

προσεκλήθη ἐκ τοῦ ἁγίου Ὁρους Καισάριος ὁ Δαπόντες μετὰ σταυροῦ περιέχοντος τεμάχιον τιμίου ξύλου ἵνα ἀγιάσῃ τὴν νῆσον καὶ τὰς ἀμπέλους ἀπὸ τῶν σκωλήων ἀπαλλάξῃ· τὰ κατὰ τὴν ἄφιξιν δὲ καὶ διατριβὴν αὐτοῦ ἐν Σάμῳ περιέγραψεν ὁ ἴδιος ἐν τῷ Κήπῳ τῶν Χαρίτων αὐτοῦ ὡς ἑξῆς.

*Ἡ νῆσος Σάμος ὄντας δὲ τότε ἀρρωστημένη
ἀπ' τὸ κακὸ τῶν μαμουδιῶν καὶ καταφαγωμένη,
ἐπρόλαβε μ' ἐσήκωσε διὰ τὰ τὴν γιαιτρέψω,
τῶν ἀμπελιῶν τῆς τὸ κακὸν γὰ τὸ ἐξολοθρέψω.
Καὶ θέλων καὶ μὴ θέλοντας τὴν Σμύρνην παραιτῶντας,
ἔς τὴν Σάμον ἐκαταίβηκα, χειμῶνας πλέον ὄντας,
τοῦ Δεκεμβρίου τέσσαρες εἰς τὸ Βαθὺ χωρίον,
ὅπου ἐπροσκαλέσθηκα ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων . . .
Μ' ἐφιλοδώρησαν καλὰ ὑπὲρ τὰ χίλια γρόσια,
κοτὰ ἔς τὰ γρόσια καὶ κρασί φορτώματα τρακόσια . . .
Τοὺς ἐνεργέτησα κ' ἐγὼ καλὰ μὲ τὸν σταυρόν μου,
τῶν ἀμπελιῶν τοὺς ψόφησα τὴν ψείρα ἔς τὸν καιρόν μου.*

Ἐκ σημειωμάτων δὲ οἷς τῆδε κάκεισε ἐνετύχομεν καὶ ἄτινα ἄλλα-
χοῦ τοῦ μετὰ χειρᾶς τόμου δημοσιεύομεν, γνωρίζεται ὅτι πολλάκις ἀμ-
πελοὶ τε καὶ δένδρα ὑπέστησαν τὴν προσβολὴν νόσων ἢ ἀτμοσφαιρικῶν
ἐπηρειῶν. Καὶ πόσον μὲν τανῦν οἶνον παράγει ἡ Σάμος πάντοτε, ἀκριβῶς
δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, διότι τὸ ποσοῦν τῆς παραγωγῆς ἐξαρτᾶται
ἐξ ἀτμοσφαιρικῶν τε ἐπηρειῶν καὶ ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν ἀμπελοκτη-
μόνων, οἵτινες ἢ κατασκευάζουσι πλείους σταφίδας καὶ ὀλιγώτερον οἶ-
νον ἢ πλείω οἶνον καὶ ὀλιγώτερας σταφίδας, δῆλον ὅτι ὅπως φαίνεται
αὐτοῖς συμφωρότερον· κατὰ μέσον ὅμως ὄρον ἡ Σάμος παράγει διὰ
τε τὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν καὶ πρὸς ἐμπορικὴν ἐξαγωγὴν οἴνου γο-
μάρια πενήκοντα ὀκτὼ χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια ὀγδοήκοντα, ἧτοι
μοσχάτου μὲν, οὗ ὁ καλλίτερος παράγεται ἐν Βιθεῖ, τεσσαράκοντα χι-
λιάδας, ρομπόλα, δέ, οὗ ὁ καλλίτερος παράγεται ἐν Βουρλιώταις, ὀ-
κτὼ χιλιάδας, ρητινίτου δέ, οὗ ὁ καλλίτερος παράγεται ἐν Καρλοβα-
σίοις, ἑπτὰ χιλιάδας, καὶ μαύρου, οὗ ὁ καλλίτερος παράγεται ἐν Σπα-
θαραίοις καὶ ἐν Ἀρβανίταις, τρεῖς χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια ὀγδοή-
κοντα· ὑπάρχουσι δὲ καὶ δύο ἕτερα εἶδη οἴνου, ἐν μικρᾷ ὅμως ποσότη-
τι κατασκευαζομένου πρὸς ἰδίαν τῶν κατασκευαζόντων χρῆσιν, δῆλον

ὅτι *θ* *κιρχαμπάρι*, ἐν τισι δὲ χωρίοις καὶ *τζθρονέτο* καὶ *λογάδι* ὀνομαζόμενος καὶ γινόμενος ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀμπέλοις μετὰ τὸν τρυγητὸν ἀπολειφθεισῶν παντοειδῶν σταφυλῶν, ἔχων δὲ τὸ χρῶμα τῆς πλεοναζούσης ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτοῦ σταφυλῆς, καὶ ὁ λεγόμενος *μαλαβίτζο*, κατασκευαζόμενος ἐξ ἁώρων καὶ κακοχύμων σταφυλῶν, οὐδεμίαν δ' ἔχων γλυκύτητα καὶ εἰς πόσιν διδόμενος τοῖς ἐπὶ ἡμερησίῳ μισθώματι ἐργαζομένοις καὶ ὅστις, ὅταν τυγχάνῃ ὢν αὐστηρότερος, καλεῖται *νταρνταλιάνος*. Κατὰ μέσον δὲ ὄρον, πρὸς κατασκευὴν οἴνου ἐνός γομαρίου ἀπαιτοῦνται ἑκατὸν πέντε ὀκάδες σταφυλῶν ἀμπέλου ἐν πεδινῷ μέρει πεφυτευμένης καὶ μέχρις ἑκατὸν τριάκοντα ὀκάδων σταφυλῶν ἀμπέλου ἐν ὄρεινῷ μέρει πεφυτευμένης· πρὸς παραγωγὴν δὲ ἐνός στατῆρος σταφίδων ἀπαιτοῦνται ἑκατὸν τριάκοντα ὀκάδες σταφυλῶν.

Ὅτι δὲ ὁ τῆς Σάμου οἶνος ἄριστός τε τυγχάνει ὢν καὶ ἐν ταῖς τραπέζαις περιζήτητος, μαρτυρεῖ ὁ ἔσμος τῶν ἑκπαλαι ἐγκωμιαστῶν αὐτοῦ· ἔνιοι μάλιστα τῶν ἀστεμφῶν ποιητῶν προέβησαν μέχρι τοῦ νῶ ἐξυμνήσωσι τὸν τῆς Σάμου οἶνον καὶ δι' ἐκκλησιαστικῶς πῶς συντεθειμένων τροπαρίων. Καισάριος Δαπόντες, οὗ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐμνήσθημεν, ἐν κανόνι περιεκτικῷ πολλῶν ἐξαιρέτων πραγμάτων, τῶν ἐν πολλαῖς πόλεσι καὶ νήσοις ἐγνωσμένων, καὶ ψαλλομένῳ εἰς ἦχον τέταρτον, λέγει.

Ἄνοιξω τὸ στόμα μου καὶ διηγήσομαι πάμπολλα ἐξαιρέτα πράγματα· δεῦτε ἀκούσατε, δεῦτε ἄρχοντες, δεῦτε πραγματεντάδες, δεῦτε καὶ οἱ πλοῦσιοι, δεῦτε καὶ οἱ πένητες.

Κρασί σκοπελίτικο, κορμανταρία κυπριώτικη, μοςχάτο σαμιώτικο καὶ μερικὰ τῆς φραγγιάς, δάντζκας βούτκαις δὲ καὶ βλαχομπογδανιάς, ρσόλια κορφιάτικα, ἐκλεκτὰ πράγματα.

Προσεπιμαρτυροῦσι δὲ τοῖς περὶ τοῦ σαμικοῦ οἴνου περιχθόμενοις καὶ αἰ τιμαί, ὢν αὐτὸς ἠξίωται ἐν πάσχις ταῖς μέχρι τοῦδε γενομέναις παγκοσμίαις γεωργικαῖς καὶ βιομηχανικαῖς ἐκθέσεσι· διότι ἐν μὲν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῇ ἐν Λονδίνῳ τῷ ἔτει 1862 γενομένη ἔτυχον τιμητικοῦ μεταλλίου οἱ ὑπὸ τοῦ δημοσίου τῆς Σάμου ἀποσταλέντες οἴνοι, ἐν δὲ τῇ ἐκθέσει τῇ γενομένῃ ἐν Παρισίοις τῷ ἔτει 1867 ἔτυχον τοιοῦτου οἱ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Μισσιέρ ἀποσταλέντες, ἐν δὲ τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῇ γενομένῃ ἐν Βιέννῃ τῷ ἔτει 1873 ἔτυχον τιμητικοῦ μεταλλίου (fortshrittis medalle) οἱ ὑπὸ Γρηγορίου Λουιμάρκ ἀποστα-

λέντες, έτέρου δ' έλαχον και οι υπό Θεοδώρου Φλετορίδου εκτεθέντες. Έπ' ίσης έν τῇ έν έτει 1875 γενομένη τῶν Όλυμπίων Αθήνησιν εκθέσει έτυχον χρυσοῦ μεταλλίου οι υπό του Γρηγορίου Λουιμάρκ εκτεθέντες οίνοι, περί ὧν ή έπιτροπεία τῶν έλλανοδικῶν έγραφε τάδε. *Τρία είδη εκλεκτῶν οίνων εξέθηκεν ό έν Σάμῳ οίνοποιός Γ. Λουιμάρκ. Η θαυμασία χροιά, ή πρωτοφανής μεταξὺ τῶν ελληνικῶν οίνων γεῦσις, τὸ άμίμητον και ὀλως ιδιάζον άρωμα εξέπληξαν πράγματι τούς έλλανοδικας, οίτινες κατά τήν ήμέραν εκείνην, καθ' ήν έγινετο ή δοκιμή τῶν οίνων τούτων, είχον αποκάμει δοκιμάζοντες και άπορριπτοντες έφθαρμένους ήμεδαπός ρητιρίτας. Πράγματι όμως είναι τι έξαισιον κατά τήν χροιάν, γεῦσιν, άσμήν και άρωμα τῶν γλυκῶν οίνων τῆς Σάμου και μάλιστα ως υπό του έμπείρου εκθέτου παρεσκευάσθησαν· είναι χωρίς άμφιβολίαν οι άριστοι τῶν γλυκῶν οίνων πολυτελείας τῆς εκθέσεως του 1875.*

Οίνος τῆς Βλαμαρῆς, οίνος εύγενής, σκοτεινῶς κίτρινος έν τῷ φαιῷ, σκοτεινῶς χρυσίζων, είναι γλυκός και ένέχει άρωμα έμμορον, ιδιάζον, τὸ όποιον είναι τόσῳ έντονον, ὡστε μόνον κατά μικρά ποσά πινόμενος ό οίνος ή μετά ὀπωρῶν ή γλυκυσμάτων άρέσκει· εάν δέ ποθῆ μείζων ποσότης αὐτοῦ, έπιφέρει κορεσμόν τινα μέχρις άηδίας.

Μοσχάτος γλυκύτατος γνήσιος, μάλλον κίτρινος του τῆς Βλαμαρῆς, αξιόλογος οίνος πολυτελείας, έχων μεγάλην ὁμοιότητα προς τινα είδη παλαιῶν οίνων τῆς Κύπρου.

Άρθοσμάς Σάμου, ό αξιολογώτερος τῶν οίνων τῆς Σάμου, σκοτεινῶς καφέχρους ὢν, ως ό ζῦθος του Πόρτερ· έχει γεῦσιν και άσμήν ήδυτάτας, δέν είναι υπερβαλλόντως γλυκός, άλλ' ικανοποιεί τον αὐτοῦ γενόμενον ως ὀλίγοι άλλοι οίνοι και ό μάλλον μεμφίμοιρος οίνογενέστης δέν έχει τι γὰ προβάλη κατά του οίνου τούτου (1). Άλλά και έν τῇ τῷ αὐτῷ έτει γενομένη έν Φιλαδελφείᾳ τῆς Αμερικῆς εκθέσει πολλῆς ήζιώθησαν τιμῆς οι υπό του αὐτοῦ Γρηγορίου Λουιμάρκ εκτεθέντες οίνοι ως λίαν εύχρηστοί, κάλλιστοι τήν ποιότητα, λίαν εύοσμοι και έν άρίστη ὄντες κατ'αστασει vary agreeable wine of fine quality, good bouquet, in excellent condition, ως αὐταίς ταίς λέξεσι γέγραπται έν τῇ συνοδευούσῃ τῷ διπλώματι εκθέσει τῆς ιδιικῆς έπι-

(1) Τὰ Όλύμπια του 1875 σελ. 475.

τροπείας· ἐπὶ τέλους καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει τῇ ἐν Βορδιγάλιοις τῷ ἔτει 1882 γενομένη ἔτυχον χαλκοῦ μεταλλίου ἀξίας οἱ ὑπὸ Γερασίου Βαλασάμου ἐκτεθέντες τοιοῦτοι. Καὶ ἡμεῖς δὲ τιμητικῆς διακρίσεως ἐτύχομεν, ἀφορμὴν λαβόντες ἵνα πέμψωμεν φιάλας τινὰς ἐκλεκτοῦ ἀνθοσμίου πρὸς τινὰ τῶν εὐρωπαϊῶν ἡγεμόνων, ἐπιστείλαντες μετὰ τοῦ οἴνου καὶ τοὺς ἐπομένους στίχους.

ὦ ἡγεμῶν μεγάθυμε, ὁ μετὰ περινοίας
ἐνὸς λαοῦ περικλεοῦς τὰς τύχας διευθύνων,
προσδέχθητι ἐπιεικῶς καὶ μετὰ προσηθείας
ὄν, σεβασμοῦ ἀπόδειγμα, σοὶ ἀποστέλλω οἴνον.

Ἐπάρχει οὗτος προῖον περιωνύμου ρήσου,
δι' ἣν ἀρχαῖος ποιητῆς οὐδόλως εἶπε μῦθον,
ὕμνων τὴν εὐφορίαν τῆς καὶ καλλονῆς ἐξ ἴσου,
ὅτι παράγει καὶ αὐτὸ τὸ γάλα τῶν ὀρνίθων.

Τοιοῦτῳ οἴνῳ χρώμερός ποτε ὁ Ἀνακρέων,
ἠσθάνετο τὴν γηραιὰν καρδίαν του σφριγῶσαν
καὶ ἔφαλλεν οἰστρήλατος ὅτε μὲν τὸν Ἀναῖον,
ὅτε δὲ τὴν Κυθήρειαν μὲ μελιχρῶδη γλῶσσαν.

Καὶ ὁ Ρηγῖνος Ἴβυκος ἐν Σάμῳ διαμένων
πρὶν ἢ τὸ θῦμα γένηται ἀγριογνώμου μοίρας,
διὰ τοῦ νέκταρος αὐτοῦ τὸν νοῦν διαθερμαίνων,
τῆς χρυσελεφαντίνου του ἐφήπτετο κινύρας.

Στέφανον φέρων εὐανθῆ ἐκ λόγου καὶ μυρσίρης
καὶ κύλικας ἰσοχειλεῖς κερύων ἀνθοσμίου,
παρὰ τῆς Ἥρας τὸν νοῦν καὶ κλήρης εὐφροσύνης,
ἐξύμνει ὁ Νικαίρετος τὰ θέληττα τοῦ βίου.

Ναι, ἡγεμῶν πολύδοξε, τὸν θρόνον ὁ καλλύρων
λαοῦ ὀλβιοδαίμονος, πρόσδεξ' ἐν εὐμερείᾳ
τὸν σοὶ ἀποστέλλόμενον σάμον τοῦτον οἴνον,
δι' οὗ ἐξήρθη ποιητῶν πολλῶν ἡ εὐφυνία.

*Αὐτὸν τὸν οἶνον ἔπιεν ὁ Πολυκράτης, ὅτε
τὴν ἐντελῆ κατάκτησιν ἐφρόνει τῆς Ἀσίας,
καὶ ὅτε εἰς τοὺς πόδας του ἐσύροντο δεσμῶται
οἱ τῆς Μιλήτου κάτοικοι καὶ Λέσβου καὶ Ρηγείας.*

*Καὶ τίς γινώσκει ἂν τὴν γῆν, ἐν ἣ βλαστάνει τόρα
ἡ ἄμπελος, ἡ φέρουσα τὸν ἀνθοσμῖαν τοῦτον,
τὸ πάλαι δὲν ἐπάτησεν ὁ ποῦς τοῦ Πυθαγόρα,
τοῦ κτησαμένου μέγιστον νοῦ καὶ σοφίας πλοῦτον ;*

*Ἄν πάθῃ, ἂν αἰσθήματα ἐτάρασσον ἄλλοῖα
τὸν Μέλισσον καὶ Περικλῆ ἐν Σάμῳ πολεμοῦντας,
πλὴν κατελάμβανεν αὐτοὺς ὁμοία θυμαῖα
καὶ τέρψις, οἶνον σαμικοῦ ποτήρια κενοῦντας.*

*Καὶ βίον ὁ Ἀρτώριος ὁπόταν ἐρωτύλον
μετὰ τῆς Κλεοπάτρας του διάγων εὐωχεῖτο
ἐν Σάμῳ μέσῳ μουσικῶν καὶ ἡδονῶν ποικίλων,
ὁ οἶνος, ὃν συνέπινον, ὁ ἀνθοσμῖας ἦτο.*

*Τοιοῦτο νέκταρ, ἡγεμῶν, τὸν οἶστρον ἐξεγείρον
καὶ διαβρέξαν καὶ σοφῶν καὶ βασιλέων χεῖλη,
τὸν οἶνον, ὃν ἐξύμνησεν ὁ φιλοσόφουμιγξ Βύρων (1),
ἐτόλμησεν εἰς Σάμος καὶ σοὶ γὰ ἀποστειλῆ.*

Οἰνόπνευμα. Μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τῶν σταφυλῶν, ἐκ τῶν στεμφύλων, ὕδατι διαβρεχομένων, κατασκευάζεται ἡ σούμα, ἔχουσα 14—16 βαθμούς καὶ ἥς παράγονται ὡσεὶ πέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσια γομάρια, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἐξήκοντα μέχρις ὀγδοήκοντα γρόσια. Τῆς σούμας χρῶνται καὶ πρὸς πόσιν, ἀλλὰ τὸ συνηθέστερον μεταβάλλουσιν εἰς ρακὶ σκέτον ἢ οἰνόπνευμα 18 $\frac{1}{2}$ —20 βαθμῶν καὶ ἐπὶ τέλους, κατὰ τὴν ἐμπορικὴν ζήτησιν μιγνύοντες μετ' αὐτῆς ἄνησον ἢ μαστίχην, μετατρέπουσιν εἰς γλυκαρησάδον ἢ εἰς μαστιχάδον οἰνόπνευμα. Παράγει δὲ ἡ Σάμος περὶ τὰς τετρακοσίας χιλιάδας ὀκάδων οἰνοπνεύματος

(1) Fill high the bowl with Samien wine. Byron. Don Juan LXXXVI 11-16.

παντός είδους, και τὸ μὲν σκέτον τιμᾶται γροσίων δύο μέχρι δύο και ἡμίσεος κατ' ὄκταν, τὸ δὲ γλυκαρησάδον γροσίων τριῶν μέχρι τριῶν και ἡμίσεος και τὸ μαστιχάδον, τὸ δι' ἐμπόριον μὲν προωρισμένον, τιμᾶται γροσίων πέντε μέχρις ἕξ, τὸ δ' ἐκλεκτὸν ποικίλλει ἀπὸ ὀκτώ μέχρις εἴκοσι γροσίων, ἀναλόγως τῆς ἐπιμεμελημένης κατασκευῆς και τοῦ ποσοῦ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνεχομένης μαστίχης.

Ἄλλὰ τὸ ἐπίσημότερον τῶν τῆς ἀμπέλου προϊόντων εἶναι αἱ σταφίδες, ὧν τρία ὑπάρχουσιν εἶδη αἱ μωσχάται, αἱ μαύραι ἢ φωκιαναὶ ἄλλως λεγόμεναι και αἱ κολοκυνθάται· εὔρηται δὲ και τέταρτον εἶδος αἱ σουλτανίται, ἀλλὰ τοσοῦτο μικρὸν ποσὸν ἐκ τοῦ εἶδους τούτου παράγεται, ὥστε ἐν σιγῇ αὐτὸ παρερχόμεθα. Καὶ μωσχάτων μὲν σταφίδων παράγει τανῦν ἢ Σάμος περὶ τὰς ἐξήκοντα χιλιάδας στατήρων, μαύρων δὲ ἢ φωκιανῶν περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ἑννέα χιλιάδας και πεντακοσίους στατήρας και κολοκυνθάτων περὶ τοὺς πεντακοσίους· τὰ ἀνωτέρω ὅμως ποσὰ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν θέλουσι διπλασιασθῆ, τῆς ἀμπελοφυτείας, καθ' ἃ προείπομεν, ἀπὸ τινος χρόνου μεγίστην λαβούσης ἀνάπτυξιν. Αἱ δὲ τῆς Σάμου σταφίδες ἔτυχον βραβείων ἐν τε τῇ ἐν Λονδίῳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει και ἐν τῇ ἐν Φιλαδελφείῳ, ὅπως και τὰ ἐξ ἐλελιφάσκου, ἡδυόσμου και πικραμυγδάλων ροσόλια· ἤθελον δὲ τυγχάνει ἀσυγκρίτως ὑπερτέρας τιμῆς ἐὰν οἱ παραγωγεῖς αὐτῶν ἐγίνωσκον μετὰ πλείονος μὲν ἐπιμελείας νὰ κατασκευάζωσιν αὐτάς, μετὰ μειζονος δὲ φιλοκαλίας νὰ παρασκευάζωσι και ἐὰν ἐν μικροῖς κιβωτίοις τιθέντες και δι' ἐπιγραμμμάτων και τῶν τοιούτων διακοσμοῦντες, ἀπέστελλον ἀλλαχόσε, ὅπερ εἰς σταφίδας ἐτέρων χωρῶν μετριωτέρας ποιότητος συμβαίνει· πλὴν ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι παραγωγεῖς δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀμφοτέρα ταῦτα ἀμελοῦσιν.

Ἦδη δὲ τὸν λόγον φέρωμεν ἐπὶ τῶν δαπανῶν, ἃς ἐπάγεται ἡ τῶν ἀμπέλων ἐμφύτευσις και καλλιέργεια κατὰ στρέμμα, και ἐπὶ τῶν προσόδων, ἃς αὐταὶ ἀποφέρουσι. Παρατηρητέον δὲ ὅτι οὔτε τὰς δαπάνας εἶναι δυνατὸν ἐξ ἴσου διὰ πᾶσαν ἀμπελον νὰ προσδιορίσωμεν, ἐκάστης αὐτῶν διὰ τὴν θέσιν και τὰ συστατικὰ αὐτῆς ἀλλοίαν και μᾶλλον ἢ ἥττον δαπανηρὰν καλλιέργειαν ἀπαιτούσης, οὔτε τὴν πρόσοδον ὁμοίαν νὰ εἴπωμεν, ἐκάστης ἀμπέλου διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐγκαρποτέρας ἢ ἀκαρποτέρας οὔσης. Ἐν τούτοις κατὰ μέσον ὄρον δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς πρὸς ἐμφύτευσιν και καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων κατὰ στρέμμα δαπάνας ἐφ' ἅπαξ ὡς ἐξῆς· χρώμεθα δὲ αὐτοῖς τοῖς ὀνό-

μασιν, ἄτινά εἰσιν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς γεωργοῖς.

Εἰς στρεμμάτισμα ἡμερομίσθια ἀνδρῶν 40	πρὸς γρόσια 10	γρόσια 400
Εἰς ζευγάρισμα	» » 2 » » 30	» 60
Εἰς ἀγορὰν κλημάτων καὶ εἰς τρόχισμα αὐτῶν		» 10
Εἰς ἐμφύτευσιν ἡμερομίσθια ἀνδρῶν 4	» » 10	» 40
Εἰς πότισμα φυτειῶν » κορασίων 2	» » 4	» 8
Εἰς δαπάνην τροφῆς ἐργατῶν		4

Ἐν ὅλοις ἐφ' ἅπαξ γρόσια 522

Τὰς δὲ πρὸς καλλιέργειαν ἐνὸς στρέμματος ἀμπέλου ἐνιαυσίας δαπάνας δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν ὡς ἐξῆς.

Εἰς κλάδευμα ἡμερομίσθια ἀνδρῶν 3	πρὸς γρόσια 10	γρόσια 30
Εἰς πέταμα κληματῶν » κορασίου 1	» » 4	» 4
Εἰς ξελάκκισμα » ἀνδρῶν 3	» » 10	» 30
Εἰς σκάψιμον » » 3	» » 10	» 30
Εἰς ἀργολόγημα » κορασίων 4	» » 4	» 16
Εἰς πρῶτον θειάφωμα » » 1	» » 4	» 4
Εἰς δισκάφισμα » ἀνδρῶν 2	» » 10	» 20
Εἰς δεύτερον θειάφωμα » κορασίου 1	» » 4	» 4
Εἰς τρίτον » » » 1	» » 4	» 4
Ἄξια τριῶν ὀκάδων θείου διὰ τὴν τριπλῆν θείωσιν		» 11
Δαπάνη τροφῆς ἐργατῶν		» 15

Ἐν ὅλοις γρόσια 168

Τούτοις προσθετέον καὶ τὸν τόκον τρισχιλίων γροσίων, ἄξιας κατὰ μέσον ὄρον τοῦ καλλιεργουμένου κτήματος πρὸς δώδεκα τοῖς ἑκατὸν κατ' ἔτος, ὅπως ἐκτοκίζονται ἐν Σάμῳ τὰ χρήματα 360

Σύνολον δαπανῶν καὶ τόκου κατ' ἔτος γρόσια 528

Ἐάν ἐκ τῆς ἀμπέλου ὁ κύριος αὐτῆς θελήσῃ νὰ παραγάγῃ οἶνον, ὀφείλει νὰ προσυποβληθῇ καὶ εἰς τὰς ἐπομένας δαπάνας.

Εἰς τρυγητὸν ἡμερομίσθια κορασίων 4	πρὸς γρόσια 4	γρόσια 16
Εἰς σύναγμα ἀπὸ ἠλιόστρας » » 2	» » 4	» 8
Εἰς μεταφορὰν σταφυλῶν		20
Εἰς πάτημα » ἀνδρῶν 2	» » 10	» 20
Εἰς βάλσιμον τζιπούρων εἰς πολῆνι		» 10
Εἰς βγάλσιμον τζιπούρων ἀπὸ πολῆνι		» 10

Εἰς καυσόξυλα πρὸς βγάλσιμον τζιπούρων	»	8
Εἰς δαπάνην τροφῆς ἐργατίδων	»	12
		<hr/>
Ἐν ὅλοις γρόσια		104

Ἄλλὰ πρὸς κατασκευὴν οἴνου ἀπαιτοῦνται καὶ βαρέλια ἀξίας ἑκατὸν ἐξήκοντα γροσίων καὶ δαπάνη ἑτησία γροσίων πέντε πρὸς καθαρισμὸν αὐτῶν, παρὰ ταῦτα δ' ἐπίκειται καὶ ὁ τῆς ὀξυδώσεως κίνδυνος· ἐξ ἀμπέλου δ' ἐκτάσεως ἑνὸς στρέμματος παράγονται κατὰ μέσον ὄρον

Πέντε γομάρια οἴνου πρὸς γρόσια 80	γρόσια	400
Ἐν γομάριον σούμας	»	70
		<hr/>
Πρόσοδος ἐκ γροσίων		470

Ἐὰν δὲ ὁ τῆς ἀμπέλου κύριος ἀντὶ οἴνου θέλῃ νὰ παραγάγῃ σταφίδας, ὀφείλει νὰ προσυποβληθῇ εἰς τὴν ἐπομένην δαπάνην κατὰ στρέμμα.

Εἰς τρυγητὸν ἡμερομίσθια κορασίων 4 πρὸς γρόσια 4	γρόσια	16
Εἰς μάζευμα » » 2 » » 4	»	8
Εἰς θολόστακτην ἦτοι 2 ὀκάδας ἐλαίου γρ. 8 καὶ στάκτην γρ. 4	»	12
Εἰς μεταφορὰν σταφίδων ἐξ ἀμπέλων εἰς ἀποθήκην	»	15
Εἰς δαπάνην τροφῆς ἐργατίδων	»	12
		<hr/>
Ἐν ὅλοις γρόσια		63

Ἐξ ἑνὸς δὲ στρέμματος ἀμπέλου παράγονται κατὰ μέσον ὄρον στατῆρες ἐπτά σταφίδων, ὧν ἡ τιμὴ παραλλάσσει κατὰ τὴν ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς καταναλώσεως ζήτησιν ἀπὸ τεσσαράκοντα μέχρι ὀγδοήκοντα γροσίων· ὥστε ἡ τοῦ οἴνου κατασκευὴ εἶναι ἐπισφαλεστέρα μὲν διὰ τὸν ἐκ τῆς ὀξυδώσεως κίνδυνον, ἐπωφελεστέρα δέ, καθ' ὅσον δύναται ὁ οἶνος πολλαχόσε ἀπυστελλόμενος νὰ πωληθῇ. Προτιμᾶται ὁμῶς ἡ τῶν σταφίδων κατασκευὴ, διότι δὲν ἀπαιτεῖ ἀγγεία ἢ χῶρον εὐρὺν πρὸς ἀποθήκευσιν, διότι ἐλλείπει ἀπ' αὐτῶν ὁ ἐκ τῆς ὀξυδώσεως κίνδυνος καὶ διότι, προσβληθειῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῶν ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ ἀμπέλων ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας, τὸ σαμιακὸν τοῦτο προϊόν ἔλαχε πολλῆς μὲν ζήτησεως, ἐκτάκτου δὲ τιμῆς.

Μεθ' ὅσα ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, καταδηλον γίνεταί ὅτι μικρᾶς προσόδου πέρροχοί εἰσιν οἱ ἀμπελοὶ τοῖς μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος γεωργοῖς· ἀποζῶσι δὲ ἀνέτως ἐξ αὐτῶν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτοι, διότι οἱ ἴδιοι μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν τὴν γῆν καλλιεργοῦντες καὶ διὰ τῶν κτηνῶν αὐτῶν τὰ παραγόμενα προϊόντα μεταφέροντες εἰς τὰς ἑαυ-

τῶν ἀποθήκας, εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι πάσης δαπάνης πρὸς καλλιέργειάν τε τῆς γῆς καὶ πρὸς μεταφορὰν τῶν προϊόντων ἐκ τῶν ἀμπελῶν εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἀνέρχεται δέ, ὡς εἶδομεν, ἡ τοιαύτη δαπάνη κατὰ στρέμμα ἐν μὲν τῇ ἐμφυτεύσει τῆς ἀμπέλου ἐφ' ἄπαξ, ἀφαιρουμένης τῆς δαπάνης τῆς ἀροτριάσεως, τῆς γιγνομένης διὰ βοῶν, οὐς πᾶς γεωργὸς δὲν ἔχει, καὶ τῆς ἀξίας τῶν κλημάτων, τῶν ὁποίων τὸ ἀντίτιμον καταβάλλει εἰς χρῆμα, εἰς γρόσια τετρακόσια πενήκοντα δύο, ἐν δὲ τῇ κατ' ἔτος καλλιέργειᾳ, ἀφαιρουμένης τῆς ἀξίας τοῦ θείου, εἰς γρόσια ἑκατὸν πενήκοντα ἑπτὰ, ἐν δὲ τῇ κατασκευῇ οἴνου εἰς γρόσια ἑκατὸν τέσσαρα, διότι καὶ τὰ καυσόξυλα ὁ ἴδιος εὕρισκει καὶ ἄνευ τινὸς δαπάνης μεταφέρει, ἐν δὲ τῇ κατασκευῇ τῶν σταφίδων, ἀφαιρουμένης τῆς ἀξίας τῆς θολοστάκτης, εἰς γρόσια πενήκοντα ἑν. Τῆς τοιαύτης δαπάνης, εἰς ἣν ὑποβάλλεται ὁ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος γεωργός, ἄλλους ἐκμισθῶν ἵνα ἐργάζωνται ἐν τῇ ἀμπέλῳ αὐτοῦ, διατελεῖ ἀπηλλαγμένος ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτος, αὐτός, ὡς ἐρρήθη, σὺν τοῖς ἑαυτοῦ οἰκείοις ἐργαζόμενος· ἄλλως δὲ ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ὑπολογίζει τόκους ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἑαυτοῦ κτημάτων, ἅτινα εἴτε ἐκ κληρονομίας εἴτε ἐκ προικὸς εἴτε καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας περιῆλθον αὐτῷ.

Ἡ τῶν ἐλαίων καλλιέργεια δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι λίαν παρημελημένη διατελεῖ ἐν Σάμῳ, ἢ ἀκριβέστερον εἶπειν, τὸ δένδρον τοῦτο ἐλαχίστης τυγχάνει περιποιήσεως, ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατ᾽ ἄστυα μόνον· μόλις δὲ πρὸ μικροῦ ἐπελήφθη ἐπιτυχῶς τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ ἐν Μαραθοκίμπῳ ὁ Ἰωάννης Χάρακας, εὐρῶν καὶ ὀλίγους τινὰς τοὺς μιμητάς. Ὅτι δὲ αἱ ἐλαῖαι τὰ μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν ἐν Σάμῳ, τοῦτο οὐ μόνον αὐτὰ τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν, ἀλλὰ καὶ συγγραφεῖς ἀξιόπιστοι ἔκπαλαι μαρτυροῦσιν. Ἡ γεωργία ἐν Σάμῳ, ἔγραφε τὸν δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ὁ Λούκιος Ἀπουλήιος, περιορίζεται ἐν τῇ φυτεῖᾳ καὶ τῇ καλλιέργειᾳ τῶν ἐλαίων, ὧν τὸ προϊόν ὑπάρχει αὐτόθι παντὸς ἄλλου καρποῦ ἀφθονώτερον (1). Διαιροῦνται δ' ἐν Σάμῳ αἱ ἐλαῖαι εἰς πέντε εἶδη εἰς σαφῆ-λαίας, εἰς χοιδρελαίας, εἰς κρητικὰς, εἰς τουρκοληαῖς ἢ μεῖμετ ἀμπόλι καὶ εἰς ἀδραμυττινάς. Αἱ πρῶται τούτων ἔχουσι σύμμετρον μὲν τὸ φύλλωμα, ὀλόμαυρον δὲ τὸν καρπὸν, ὅστις γίγνεται μέγας ὅταν τὸ δένδρον φύηται ἐν πεδινῷ καὶ ὑγρῷ χωρίῳ, ἀλλ' εἶναι τότε ἀνέλαιος,

(1) Apul Flor. XV. 6.

ἐν ᾧ ὅταν τὸ δένδρον φύηται ἐν ὄρεινῳ καὶ ξηρῷ χωρίῳ, ὁ καρπὸς αὐτοῦ γίγνεται μὲν μικρὸς τῷ μεγέθει, ἀλλ' εἶναι ἐλαιοφόρος. Αἱ δὲ *χονδρελαῖαι*, ὑποδικιρούμεναι εἰς δύο εἶδη, εἰς τὰς *χαμάδας* καὶ εἰς τὰς *ἄσπρας*, ἔχουσι σάρκα πολλήν καὶ ἡδύτεροι μὲν εἶναι τῶν πρώτων, λίαν δὲ βλενωδεις ἔχουσι τὸ ἔλαιον. Αἱ δὲ *κρητικαὶ ἐλαῖαι*, πρὸ ἑκατῶν που ἐτῶν ἐξ Ἀμοργοῦ εἰσρχθεῖσαι, εἶναι ἐλαιοδέστεροι μὲν, δύσκολοι δ' ἐν τῇ συγκομιδῇ καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ὀξὺν ἐκατέρωθεν καὶ πρὸς μύρτον παρεμπερῆ. Αἱ δὲ *τουρκοληαῖαι* ἢ *μεῖμετ ἀμπόλι* εἰσὶ στρογγύλαι, μετὰ μεγάλου πυρρήνου, καὶ πολλήν μὲν τὴν σάρκα ἔχουσιν, ἐλαχίστην ὅμως ἐλαίου ποσότητα παράγουσιν· ἐπὶ τέλους αἱ *ἀδραμυττιναὶ ἐλαῖαι* ὁμοιῶσιν μᾶλλον πρὸς ἀγρίας ἢ πρὸς ἡμέρους ἐλαίας, ἔχουσι δὲ τὸν καρπὸν ὀλόμυρον, ἀκριβῶς στρογγύλον καὶ βοτρυδὸν συνεσπειρωμένον, δὲν παράγουσι δὲ τόσον ἔλαιον, ὅσον τὰ λοιπὰ εἶδη.

Αἱ ἐλαῖαι εὐδοκιμοῦσιν ἰδίως ἐν τῷ τμήματι τῆς Χώρας καὶ ἐν τῷ τοῦ Μαραθοκάμπου. Ἐλαῖα τις ἐν θέσει Προκαλανιᾶ τῆς περιφερείας Μύλων εἶχε περίμετρον πέντε γαλλικῶν μέτρων καὶ ὀγδοήκοντα ἑκατοστῶν, ἔξωθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ χωρίου τῶν Μύλων ὑπῆρχεν ἐλαῖα παράγουσα ἐπὶ τὰ φορτία ἐλαιῶν, ὅμοιον δὲ δένδρον ὑπῆρχεν ἐν Παγώνδῃ ἀποφέρον ὑπὲρ τὰς διακοσίας ὀκάδας ἐλαίου· καρποφορωτέρα δὲ ταύτης ἐτύγχανεν ἐτέρα ἐλαῖα ἐν θέσει καλουμένη Μαραθιᾶ τῆς περιφερείας Κουμείων, ἀποφέρουσα διακοσίας πεντήκοντα ὀκάδας ἐλαίου ἢ χιλίας ὡς ἔγγιστα ὀκάδας ἐλαιῶν. Συνήθως ἵνα παραχθῶσι χιλιαὶ ὀκάδες ἐλαίου, ἐκθλίβονται τριακόσια τριάκοντα πέντε πινίκια ἢ τρισχιλία καὶ ἑξακόσκιαι ὀγδοήκοντα πέντε ὀκάδες ἐλαιῶν, τοῦ πινακίου περιλαμβάνοντος ὀκάδας ἑνδεκα· ἵνα εἰσκομίζῃ δὲ τις τοσοῦτο ἔλαιον, δεόν νὰ κτᾶται ἐλαιῶνα ἄζίας πεντακισχιλίων τοῦλάχιστον γροσίων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν συμβαίνει ὅ τι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δένδρων καὶ φυτῶν, δῆλα δὴ ἡ παραγωγικότης αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὗρηται αὐταί, ἐκ τῆς καλλιεργείας καὶ ἐκ ποικίλων φυσικῶν αἰτιῶν. Ὅπως δὲ τὰ δένδρα ταῦτα καρποφορῶσιν ἢ, ὡς κοινῶς λέγεται, *διὰ τὰ κρατήσουσιν τὸν καρπὸν τῶν*, οἱ γεωργοὶ ἔθος ἔχουσι τῇ εἰκοστῇ Ἰουλίου, ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ προφήτου Ἡλίου, νὰ θέτωσιν ἐν μὲν τῇ ρίζῃ αὐτῶν σκίλλας, ἐν δὲ ταῖς πτύξεσι τῶν κλάδων αὐτῶν, ἅς οἱ γεωργοὶ *σταυρώματα* κοινῶς καλοῦσι, φύλλα ἀστυβιᾶς μήπω βραχείσης καὶ ἐπ' αὐτοῖς λίθους· ταῦτα δὲ πρᾶττοντες, φρονοῦσι σύναμα ὅτι ἀπελαύνουσι τοὺς σκώληκας, τοὺς τὰ ταῦτα δένδρα συνήθως προσ-

βάλλοντας καὶ τὴν παραγωγικότητα αὐτῶν ἐλαττοῦντας.

Ἐν Σάμῳ αἱ ἐλαίαι ἢ καλλιεργοῦνται ὑπὸ τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τότε ἂν δέκα ὀκάδες ἐλαιῶν ἀποφέρωσι τρεῖς ὀκάδας ἐλαίου, λογιζόνται ἀρκούντως καρποφόροι, ἢ ἐκδίδονται εἰς κοιλίγας καλλιεργοῦντας αὐτάς καὶ συγκομίζοντας τὸν καρπὸν, καὶ τότε ὁ μὲν τοῦ ἐλαιῶνος κύριος λαμβάνει τὰ δύο τρίτα τοῦ καρποῦ, ὁ δὲ κοιλίγας τὸ ἀπολειπόμενον τρίτον· ἐν τῇ ἐκθλίψει δὲ τῶν ἐλαιῶν ὁ ἐλαιοτρίβης λαμβάνει ἕξ ἢ ἑπτὰ ὀκάδας ἐλαίου ἐπὶ ταῖς ἑκατόν. Ἐν γένει δὲ ἡ Σάμος παράγει ἐν χρόνῳ εὐφορίας ἐλαίου μὲν περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια ὀκάδων, ἐλαιῶν δὲ περὶ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας τοιούτων· ἡ δὲ καλλιέργεια καὶ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν ἐπάγεται τὴν ἐπομένην δαπάνην ἐπὶ παραγωγῆς χιλίων ὀκάδων ἐλαίου.

Εἰς ζευγάρισμα ἐλαιῶν, τετράκις ἐπαναλαμβανόμενον,	γρόσια	120
Εἰς καθάρισμα ἐλαιῶν	»	20
Εἰς συγκομιδὴν ἐλαιῶν κατὰ μέσον ὄρον	»	500
Εἰς μεταφορὰν ἐλαιῶν	»	200
Εἰς ἀγορὰν εἴκοσι κοιλῶν ἄλατος	»	100
Εἰς τριβὴν ἐλαιῶν	»	100
Εἰς δαπάνην τροφῆς ἐργατῶν	»	300

Ἐν ὅλοις δαπάνη πρὸς παραγωγὴν χιλίων ὀκάδων ἐλαίου γρόσ. 1340

Τόκοι χρημάτων τιμῆματος ἐλαιῶνος πρὸς δώδεκα τοῖς ἑκατόν 600

Ἐν ὅλοις δαπάνη καὶ τόκοι χρημάτων γρόσια 1940

Σημειωτέον δὲ ὅτι αἱ ἐλαίαι ἐν μὲν ἔτος φέρουσι καρπὸν, ἐν δὲ οὐχί, συνεχῶς δ' ἐνεκεν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρεϊῶν ἐπὶ πολλὰ ἀλλεπαλλήλως ἔτη μετρίως αὐταὶ καρποφοροῦσιν· ὅθεν καὶ οἱ ἐλαιῶνας κεκτημένοι ὑπολογίζουσιν ὅτι τὰ ἡμίση τῶν ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐλαίου αὐτῶν χρήματά εἰσι δαπάναι, τὰ δ' ἕτερα ἡμίση ἢ κυρία αὐτῶν πρόσοδος.

Ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν ἄχρι πρὸ μικροῦ ἐν πλείστοις τῶν χωρίων τῆς Σάμου ἐπεκράτει ἔθιμόν τι, ἀπολυσῶνας καλούμενον, καθ' ὃ περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἐξήρχοντο πολλοὶ εἰς τοὺς ἐλαιῶνας καὶ ἐκοκκολόγουν, δηλὸν ὅτι συνέλεγον τὰς ἐν καιρῷ τῆς συγκομιδῆς ἀφεθείσας ἐλαίας, οὐδ' ὅλως φροντίζοντες τίσιν οἱ ἐλαιῶνες ἀνῆκον· συνέλεγον δὲ τὰς ἐλαίας, ἢ, ὡς ἐλέγετο, ἔχαμναν τὸ κοκκολόγι, ὡς ἂν ἦσαν τοῦ ἐλαιῶνος οἱ κύριοι, οὐδενὸς διὰ τὴν τοιαύτην πράξιν καταδιώκοντος αὐτούς.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τὸ τοιοῦτο ἔθιμον κατηργήθη διὰ νόμου, καθ' ὃν τοῖς φώρομένοις ὅτι *κοκκολογοῦσιν* ἐφαρμόζονται αἱ περὶ κλοπῆς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας.

Πρὸς τὸ ἔλαιον συνδέεται καὶ ὁ σάπων, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐργάζονται εἴκοσι καὶ τρία σαπωνοποιεῖα· παράγει δὲ ἡ Σάμος σάπωνος τέσσαράς που χιλιάδας στατήρων, ὧν τοὺς μὲν τρισχιλίους διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐγγυρίων, τοὺς δὲ χιλίους πρὸς ἐξαγωγήν. Καλλίτεροι δὲ σάπωνες εἶναι οἱ ἐν Παγώνδῃ, Μαραθοκάμπῳ καὶ Καλαμπακτασίῳ κατασκευαζόμενοι, ἐκάστου αὐτῶν στατήρος τιμωμένου γροσίων ἑκατὸν πεντήκοντα μέχρι διακοσίων εἴκοσι κατὰ τὴν ποιότητα.

Κερατίων πρὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ παρήγαγεν ἡ Σάμος ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας στατήρων· χειμῶνος ὁμῶς παγετώδους τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐπελθόντος καὶ τὰ δένδρα πρόρριζα ἀποξηράναντος, ἤδη ἡ νῆσος παράγει ὡς ἔγγιστα τριάκοντα χιλιάδας στατήρων, οὐδ' ὅσον δῆλα δὴ παρήγαγεν ἄλλοτε μόνος ὁ Μαραθοκάμπος, ἐκάστου στατήρος τιμωμένου γροσίων εἴκοσι μέχρις εἴκοσιν ἕξ. Εὐδοκίμει δὲ τὸ δένδρον τοῦτο ἰδίως ἐν τῷ τμήματι Μαραθοκάμπου, καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους ὑπῆρχε κερατέα ἐν θέσει Λακκίτζῃ τῆς περιφερείας Κουμείων, ἀποφέρουσα δώδεκα κερατίων στατήρας.

Λιμονίων καὶ *πορτοκαλίων* ἡ Σάμος τανῦν παράγει ἐν καὶ ἡμισυ μόλις ἑκατομμύριον, ἐφ' ὅσον διὰ τὴν εἰς τὰ ἔσπεριδοειδῆ ἐν γένει δένδρα ἐνσκήψασαν ἀπὸ τινος νόσον, πλείστα τούτων ἐξηράνθησαν, σφόδρα δὲ ἠλαττώθη τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς τῶν εἰδῶν τούτων. Ἐπίσης καὶ *κίτρα* ἡ Σάμος παρήγαγε τὸ πρὶν πολλὰ καὶ καλὰ, ὧν διεκρίνοντο τὰ ἐν Σπαθαραίοις παραγόμενα· ἕνια τούτων εἶλκον μέχρις ἑπτακαίδεκα ὀκάδων. Ἦδη δὲ ὀλίγα παράγονται κίτρα, χρησιμεύοντά τε εἰς τὰς τῶν ἐγγυρίων χρεῖας καὶ ἀποστελλόμενα ἐπ' ἐμπορίῃ εἰς τε Σμύρνην καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κρομμύων παράγει ἡ Σάμος ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας στατήρων· διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς εἶδη τρία, εἰς τὰ κυρίως *κρόμμυνα*, διακρινόμενα ἐπὶ γλυκύτητι καὶ τῷ ἐρυθροχρῶ αὐτῶν καὶ πωλούμενα συνήθως ἀπὸ δώδεκα μέχρις εἴκοσι γροσίων κατὰ στατήρα, εἰς τὰ *μελάθια*, πωλούμενα ἀντὶ γροσίων δέκα καὶ τριῶν τὴν μετρητὴν ἢ τὰ τριακόσια δράχμια, καὶ εἰς τὰ *κοκκάρια*, πωλούμενα ἀντὶ γροσίου ἑνὸς τὴν ὀκάην.

Ἄνησου παράγοντο ἐν Σάμῳ τὸ πρὶν ὡσεὶ εἰκοσθκισχίλιαὶ ὀκάδες, ἀλλὰ τελευταίως ἤλαττώθη κατὰ πολὺ ἡ παραγωγή τοῦ προϊόντος αὐτοῦ· τιμᾶσαι δ' ἐκάστη ὀκτὸ γροσίων τεσσάρων ἢ πέντε.

Τῶν ἀμυγδαλιῶν ἡ καλλιέργεια, πρὸ τεσσαράκοντα μόλις ἔτων ἐκ Χίου εἰσαχθεῖσα, εὐδοκίμησε τὰ μάλιστα ἐν Σάμῳ, ἰδίως ἐν τῷ τοῦ Βα-θέος τμήματι· πλὴν ἀλλ' ἀπὸ ἔτων τεσσάρων νόσος τις, προσβαλοῦσα τὰ δένδρα ταῦτα, ἤλαττωσε μεγάλως τὴν παραγωγὴν αὐτῶν. Διαιροῦνται δὲ τὰ ἀμύγδαλα εἰς ἀφράτα καὶ εἰς πετράτα καὶ τῶν μὲν πρώτων παράγει τανῦν ἡ Σάμος περὶ τὰς πεντακισχιλίας ὀκάδας, ὧν ἐκάστη πωλεῖται ἀντὶ πέντε μέχρις ἑπτὰ γροσίων, τῶν δὲ δευτέρων ὑπὲρ τὰς τρισχιλίας ὀκάδας, ὧν ἐκάστη τιμᾶται γροσίων δύο ἢ τριῶν.

Βάμβακος παράγει ἡ Σάμος τανῦν περὶ τὰς δισχιλίας ὀκάδας, ἀνα-λιτικομένης πρὸς ἐγχώριον χρῆσιν καὶ ὧν ἐκάστη τιμᾶται γροσίων τριῶν. Ἐν προγενεστέροις χρόνοις ἡ νῆσος παράγαγε πολὺ περισσοτέ-ραν τῆς προμνησθείσης ποσότητος· τῆς ἀμπελοφυτείας ὅμως λαβούσης ἐπ' ἐσχάτοις μεγάλῃν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν ἀγρῶν εἰς ἀμπέλους μετα-τραπέντων, ἤλαττώθη καὶ ἡ τοῦ βάμβακος παραγωγή.

Ἄλλὰ καὶ ἡ τῆς συκῆς καλλιέργεια λίαν εὐδόκιμος ἐν Σάμῳ τυγ-χάνει. Εἶδη δὲ σύκων παράγονται ἐν αὐτῇ τὰ ἐπόμενα· ἀγιορείτικα λευκὰ καὶ ὑπέρουθρα ἔσωθεν, ἀρμούτια ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸν ὄγκον πρὸς ἀχλάδας, ἀρμποῦκλαι ἄσπραι παραγόμεναι κατὰ Μάτιον καὶ κατ' Αὐγουστον, οὐχὶ ὅμως πολὺ ἠδεῖαι, καρόσυκα δύο εἰδῶν, ὧν τὰ μὲν ἔχουσι καρύου μέγεθος μετὰ μεγάλων ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ ρυτίδων καὶ τὴν γεῦσιν γλυκύτατα, τὰ δὲ εἶναι μικρά, στρογγύλα καὶ ἔχουσι μικροῦ καρύου μέγεθος, μποῦκλαι δὲ τοῦ ἔτους παραγόμενα, κατὰ Μάτιον, ὅτε ἔχουσι σχῆμα ἐπιμήκες, μέγεθος δὲ λιμονίου καὶ εἶναι τὴν γεῦσιν ἠδύτατα, καὶ κατὰ Αὐγουστον, ὅτε εἶναι μικρότερα τῷ μεγέθει, σκωληκοφόρα δὲ καὶ τὸν μὲν ζωμὸν αὐτῶν πίνουσιν οἱ τὸν λαιμὸν πά-σχοντες, αὐτοῖς δὲ χρῶνται καὶ ὡς καταπλάσμασι, μυτιληνιά λευκά, εὐμεγέθη καὶ τὴν γεῦσιν ἠδύτατα, καὶ στρουνέλλια ἐπιμήκη, μι-κρά, γλυκερώτατα καὶ δὲ τοῦ ἔτους παραγόμενα κατὰ Μάτιον, ὅτε εἶ-ναι ὑδαρὰ καὶ πῶς ἀνούσια, καὶ κατὰ Αὐγουστον, ὅτε τούναντίον εἶ-ναι γλυκέα, ἡ δὲ ταῦτα παράγουσα συκῆ εἶναι ὅσον οὐδὲν ἕτερον τῶν τοιούτων δένδρων πολύκαρπος. Ἔτερα σύκων εἶδη εἶναι τὰ δίφορα ἢ μαϊάτικα καὶ τὰ μελισσά· κάλλιστα δὲ λογίζονται καὶ τὰ βορλιώτι-κα σύκα, ἅτινα ἀπεξηραθέντα πάζιζαις κοινῶς ὀνομάζονται, καὶ τὰ

παγωνδιαρά, ἄτινα ἐπ' ἴσης ἀποξηρανθέντα κόθροι κοινῶς καλοῦνται καὶ οἷς καμήλα γενομένοις, κατὰ τὴν παραδεδεγμένην φράσιν, ἢ καρύοις καὶ μαστίχῃ καὶ κανέλλῃ ὠνθυλευμένοις, ἀσμενίζουσι σφόδρα οἱ ἐγγώριοι. Παράγει δὲ ἡ Σάμος ὑπὲρ τὰς ἐξακισχιλίας ὀκάδας σύκων, τιμωμένων γροσίων δύο κατ' ὀκτῶν.

Καὶ ἡ καρυὰ δὲ οὐ σμικρὸν εὐδοκιμεῖ ἐν Σάμῳ, παραγομένων ἐτησίως ὥστε δεκακισχιλίων ὀκάδων καρύων, ἐκάστη τῶν ὁποίων τιμᾶται γροσίων τριῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν γεωμήλων καλλιέργεια, ἐξ Ἰκάρου πρό τινων ἐτῶν εἰσαχθεῖσα, τὰ μάλιστα εὐδοκιμεῖ, ἰδίως ἐν Μπραθοκίμπῳ καὶ ἐν Ἀγίῳ Κωνσταντίνῳ· παράγονται δὲ τανῦν ὥσει ἐπτὰ χιλιάδες ὀκάδων γεωμήλων, ὧν ἐκάστη τιμᾶται γροσίου καὶ ἄτινα εὐεργετικώτατον διὰ τὰς ἐνδεεστέρας τάξεις λογιζονται προῖόν.

Ἐπὶ τέλους δὲ ἡ μωρεοφυτεία, ἧς τρία ὑπάρχουσιν ἤδη αἱ ἀσπρομουριαί, αἱ μαυρομουριαὶ καὶ αἱ μελισσαί, ἀρκούντως τὸ πρὶν καλλιεργουμένη, συνετέλει εἰς τὴν βομβυκοτροφίαν καὶ εἰς τὴν τῆς μετᾶξης παραγωγὴν. Βομβύκων δὲ ἄλλοτε παρήγοντο ἐν Σάμῳ περὶ τὰ τριακοντακισχίλια πινάκια, δῆλον ὅτι ὀκτακισχίλια καὶ πεντακόςαι ὀκάδες, περιζήτητοι δὲ ἦσαν οἱ τοῦ Παγώνδου καὶ οἱ τοῦ Πύργου βόμβυκες· πλὴν ἀλλὰ προσβαλούσης ἀπὸ τινων ἐτῶν καὶ τὸ εἶδος τοῦτο νόσου χαλεπῆς, ἡ τῆς μετᾶξης παραγωγὴ ἐπαισθητῶς ἠλαττώθη, ἀνερχομένη τανῦν εἰς χιλίας καὶ πεντακοσίας που ὀκάδας. Τιμᾶται δὲ ἡ ὀκά μετᾶξης γροσίων ἑκατὸν πεντήκοντα μέχρι διακοσίων.

Καὶ τοιαῦτα μὲν εἶναι τὰ πρῶτιστα τῶν τῆς νήσου προῖόντων· ἂν δὲ ὑπολογίσωμεν αὐτὰ εἰς ἣν κατὰ μέσον ὄρον πωλοῦνται τιμῆν, ἦτοι

Ἀμυγδάλων	ὀκάδες 8,000	πρὸς γρόσια 5	τὴν ὀκτῶν	40,000
Ἀνήσου	» 10,000	»	» 4	» 40,000
Βάμβακος	» 2,000	»	» 3	» 6,000
Ἐλαίου, ἀφαιρέσει τοῦ πρὸς κατασκευὴν σάπωνος				
δαπανωμένου	» 1,300,000	»	» 4 $\frac{1}{4}$	» 5,500,000
Ἐλαιῶν	» 50,000	»	» 2	» 100,000
Καρύων, σύκων, λιμονίων, πορτοκαλλίων, κίτρων κλπ.				50,000
Κερατίων στατήρες	30,000	πρὸς γρόσια 20	τὸν στατῆρα	600,000
Κρομμύων	» 20,000	»	» 15	» 300,000
Μέλιτος	ὀκάδες 15,000	»	» 4	τὴν ὀκτῶν 60,000
Μετᾶξης	» 1,500	»	» 150	» 225,000

Οίνοπνεύματος	» 400,000	» 4	» 1,600,000
Οίνου γομάρια	58,980	» 80 τὸ γομάριον	4,718,400
Σάπωνος στατῆρες	4,000	» 170 τὸν στατῆρα	680,000
Σταφίδων	» 110,000	» 50	» 5,500,000
Τυροῦ ὀκάδες	10,000	» 4 $\frac{1}{2}$ τὴν ὀκάην	45,000

ἔχομεν κατὰ μέσον ὄρον τὴν ἀξίαν τῶν τοιούτων

προϊόντων

γρόσια 19,518,400.

Ἄν δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο διανεμηθῇ ἐξ ἴσου ταῖς ἐνεακισχιλίαις καὶ τετρακοσίαις ἐνενηκοντα ἐννέα οἰκογενεαῖς, ἐξ ὧν ὁ τῆς Σάμου ἀπαρτίζεται πληθυσμὸς, εὐρίσκομεν ὅτι μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἀναλογοῦσι γρόσια δισχιλία πενήκοντα τέσσαρα καὶ τρία τέταρτα τοῦ γροσίου κατ' ἔτος (1). Παρὰ τὰ ἀνωτέρω δὲ προϊόντα, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα δευτερεύοντα· ἐκτὸς δὲ τῶν τῆς γῆς προϊόντων ἕκαστος Σάμιος κέκτηται ἴδιον οἶκον, πλεῖστοι δὲ αὐτῶν καὶ ἀνά ἓν ἢ δύο κτήνη, ἐκ τῶν ἄλλων δὲ αὐτῶν ἔργων καὶ οὐκ ὀλίγα χρήματα προσπορίζονται· ὅθεν καὶ

(1) Αἱ ἐτήσια δαπάναι πενταμελοῦς γεωργικῆς οἰκογενείας ἐν Σάμῳ κατὰ μέσον ὄρον δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν ὡς ἐξῆς.

Δι' 24 κοιλὰ σίτου	γρόσια	600
Διὰ 60 ὀκάδας κυάμων	»	80
Διὰ 50 » φασιόλων	»	75
Διὰ 30 » ἐρρεβίνθων	»	60
Διὰ 30 » φάβας	»	45
Διὰ 2 1)2 γομάρια οἴνου	»	200
Δι' 70 ὀκάδας ἐλαίου καὶ δι' 60 ὀκάδας ἐλαιῶν	»	400
Διὰ 50 » κρεῶν	»	250
Δι' 80 » ἰχθύων	»	200
Διὰ 15 ὀκάδας σάπωνος	»	60
Δι' ἱματισμὸν καὶ ἄλλα ἔξοδα	»	500

Ἐν ὅλοις γρόσια 2,470

Ταῦτα δὲ ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ γεωργὸς εἶναι ὅλως ἀκτήμων καὶ οὔτε ἴδιον σῆτον παράγει οὔτε οἶνον οὔτε ἔλαιον οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐδωδύμων, ὅπερ σπανιωτάτα ἀπαντᾷ, πάντων σχεδὸν τῶν γεωργῶν εἴτε ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων εἴτε διὰ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας αὐτῶν ἐν τῇ ἀντικειμένη ἡπιέρῳ προσποριζομένων μέγα μέρος τούτων, ὥστε εὐρηγῶνται πλεῖστοι δαπανῶντες διὰ τὰς οἰκογενειακὰς αὐτῶν ἀνάγκας εἰς χρήματα γίλια μόλις γρόσια ἐτησίως, ἔνιοι δὲ καὶ ἔλαττον τούτων, χρῆσιν ἀδάπανον χόρτων καὶ μυκῆτων καὶ κοχλιῶν ποιούμενοι.

οὐχὶ ἀπεικότεως δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι πενία ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασία ἐν Σάμφ, τό γε νῦν ἔχον, δὲν ὑφίσταται, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν σχετικῇ δὴ τινι εὐπορίᾳ οἱ πάντες διατελοῦσι. Καὶ ὅμως τὸ μέλλον τῆς νήσου οἰκονομικῶς παρίσταται ἡμῖν λίαν ζοφερόν· πρῶτον μὲν διότι ἡ πολυτέλεια ἤρξατο ἐπ' ἐσχάτοις μετ' ἀκρατήτου ὀρμῆς κατακλύζουσα καὶ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου γεωργοῦ τὴν καλύβην, δεύτερον δὲ διότι οὔτε τέχνης οὔτε βιομηχανίας κξίας λόγου ὑπαρχούσης παρ' ἡμῖν, τῆς ναυτιλίας δὲ ὀσημέραι φθινούσης, μόνον προσοδοφόρον προϊὸν ἀπελείφθησαν αἱ σταφίδες, ἐφ' ὅσον οἱ Σαμικοὶ οἴνοι διὰ τοὺς ἐπιβληθέντας ἐν Ἑλλάδι, Ρωσίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης τελωνειακοὺς ἐπ' αὐτῶν δασμοὺς καὶ διὰ τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῆς ἀμπελοφυτείας καὶ τὴν κατασκευὴν οἴνων πολλαχοῦ τῆς Τουρκίας μετὰ μερίζονος ὀσημέραι δυσχερείας ἐκποιοῦνται. Καὶ ἔνεκα μὲν τῆς ἐνσκηψάσης εἰς τὰς ἀμπέλους τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας νόσου κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, αἱ τῆς Σάμου σταφίδες ὑπερετιμήθησαν, μεγάλως ζητούμεναι ὑπὸ τῶν ἐν Εὐρώπῃ οἰνοποιῶν· ἀλλ' ἀντὶ τῶν προσβληθεισῶν ἀμπέλων οἱ τῶν χωρῶν ἐκείνων γεωκτῆμονες ἐνεφύτευσαν κλήματα ἀμερικανικὰ, ἀντέχοντα ὁμολογουμένως εἰς τὰς τῆς φυλλοξήρας προσβολάς, μέγισται δὲ γαιῶν ἐκτάσεις πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς μετεβλήθησαν εἰς ἀμπελῶνας. Καὶ τί ἄρα γε συμβήσεται μετὰ τινὰ ἔτη, ὅταν ἡ μὲν νόσος ἐκλίπη, αἱ δὲ ἄρτι φυτευθεῖσαι ἀμπελοὶ καρποφορήσωσι; πάντως ἡ μὲν ἀξία τῶν σταφίδων ὑποστήσεται ἔκπτωσιν μεγίστην, αἱ δὲ χῶραι, ὧν οἱ κάτοικοι κυρίαν πρόσοδον ἔχουσι τὴν ἐκ τοῦ προϊόντος τούτου, εἰς κρισιμωτάτην θέλουσι περιέλθει οἰκονομικὴν κατὰστασιν. Καὶ δυστυχῶς τὴν πικρὰν ταύτην ἀλήθειαν βλέπομεν πραγματοποιουμένην ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους, καθ' ὃ, διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους, αἱ τῶν σταφίδων τιμαὶ ὑπέστησαν μεγίστην ὑποτίμησιν ἐπὶ βαρυτάτῃ τῶν γεωκτημόνων ζημίᾳ.

Τοιαῦτα περὶ γεωργίας καὶ περὶ προϊόντων τῆς γῆς διαλαβόντες, φέρε εἴπωμεν καὶ περὶ τινῶν προλήψεων καὶ ἐθίμων, ἃ οἱ γεωργοὶ ἐν Σάμφ ἔχουσι.

Τὸ ἐσπέρας τῆς εἰκοστῆς τρίτης Ἰουνίου, παραμονῆς τῶν γενεθλίων τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου οἱ γεωργοὶ γράφουσι τὰ τῶν δώδεκα τοῦ ἔτους μηνῶν ὀνόματα ἐπὶ δώδεκα φύλλων συκῆς, ἐν ὄνομα ἐφ' ἑνὸς φύλλου, καὶ ἐκτιθέασιν ἐπὶ πλακὸς εἰς τὸ ὑπαιθρον καθ' ὅλην τὴν

νύκτα· τῇ δὲ πρώτῃ παρατηροῦσι τὰ φύλλα καὶ πιστεύουσιν ὅτι οἱ μὲν ἀντίστοιχοι τοῦ ἔτους μῆνες, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσι γεγραμμένα ἐπὶ φύλλων ἀποξηρανθέντων τῇ νυκτί, ἔσονται ξηροὶ καὶ ἄνευ βροχῶν, οἱ δὲ μῆνες, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσι γεγραμμένα ἐπὶ φύλλων διατηρηθέντων δροσερῶν μέχρι τῆς πρώιας, ὅτι θέλουσι διέλθει ἐν βροχαῖς καὶ ἐν ὑγρασίᾳ.

Τῆς σπορᾶς, τῆς κλαδεύσεως καὶ τοῦ ἐμβολιάσματος ἄρχονται ἐν ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος δευτέρᾳ, τετράδι καὶ παρασκευῇ μύλαις, καὶ τῆς σελήνης πλησιφαοῦς γενομένης. Ἀπέχονται δὲ τῆς ἐνάριξεως ἐργασίας ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ καὶ πάσης ἐν γένει ἐργασίας κατὰ τὰ τρία σάββατα τὸ πρὸ τῆς ἀπόκρεω, τὸ τῆς τυρινῆς καὶ τὸ τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς· ὅθεν καὶ δίστιχόν τι παρ' αὐτοῖς λέγεται.

*Ἀνάθεμα ποῦ δούλεψε τὰ τρία τὰ σαββάτα,
τὸ κρεατινό, τὸ τυρινό, τὸ πρῶτο σαρακοστινό.*

Τῇ πέμπτῃ τῆς διακαινησίμου ἑβδομάδος δὲν ἐργάζονται ἐν ταῖς ἀμπέλοις, ἀλλ' ἐν μόνοις τοῖς ἀγροῖς. Ἐπ' ἴσης μετὰ τὸ πάσχα ἐπὶ ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐν ἡμέρᾳ πέμπτῃ, ἣν *Χριστόπετρα* ὀνομάζουσιν, οὐδαμῶς ἐργάζονται, δοξάζοντες ὅτι ἐὰν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐργασθῶσιν, οἱ ἄνεμοι θέλουσιν ἐπιφέρει ζημίας ταῖς ἀμπέλοις.

Σπείροντες ἔχουσιν ἐν σκκίῳ ρόαν ἵνα οἱ στάχεις βλαστάνοντες ὥσι *πληθεροί*· τὴν δὲ ρόαν ταύτην φυλάττουσι μέχρι τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ὅτε συντρίβουσιν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τοῦ ἐουτῶν οἴκου.

Φυτεύοντες κατὰ πρῶτον ἀμπελον, ἄρχονται τοῦ ἔργου ἀπὸ τῆς ἐμφυτεύσεως τριῶν κλημάτων, τῶν παρεστώτων ἐκφωνούντων *βάτος*, δῆλον ὅτι εὐχομένων ὅπως ἡ ἀμπελος μεγαλυθῆ ὡς ἡ *βάτος*.

Σπείροντες ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δίδουσι πῦρ τῷ τυχόν παρ' αὐτῶν τοιοῦτο ἐξαιτουμένῳ· διότι φρονοῦσιν ὅτι ἐὰν ἤθελον δώσει πῦρ, ὁ σίτος γενήσεται *δαιλίτης*, ἦτοι μαῦρος καὶ ἀχρεΐας ποιότητος.

Ἐν μηνὶ Μαίῳ ἀποφεύγουσι νὰ μετεμφυτεύσωσιν ὄκιμον, φρονοῦντες ὅτι τῷ μηνὶ τούτῳ μετεμφυτευόμενον τὸ εὖοσμον ἐκείνο φυτὸν ἀποβαίνει πένθιμον, δῆλον ὅτι ἀποθάνει τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ αὐτοῦ μετεμφυτεύσαντος.

Ἐν ἡμέρᾳ σαββάτῳ ἀπέχονται τοῦ νὰ κόψωσι πηγανον, διότι φρονοῦσιν ὅτι ἐν ἡμέρᾳ τοιαύτῃ κοπτόμενος ὁ πηγανος ξηραίνεται.

Οὐδέποτε εἰσέρχονται ἐν ἀμπέλῳ ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς κρεωφάγου, τῇ

κοινῶς *τζικροπέφτη* καλουμένη, ἀπαίσιον τὸ τοιοῦτο νομίζοντες.

Ἄρχόμενοι ἴνα ἐκθλίβωσι τὰς ἐλαίας (τοῦτο δὲ οὐδέποτε ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος τρίτη πράττουσιν) εὐχονται συναλλήλως, τοῦ μὲν λέγοντος *χιλίαις ὀκάδαις*, τοῦ δὲ ἀποκρινομένου *χιλίοι ἄγιοι γὰ σε βοηθᾶνε*.

Ἔθιμον λίαν περίεργον ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς γεωργοῖς τοιοῦδε. Ἐὰν ὀπωροφόρον τι δένδρον δὲν παρὰ γῆ καρπὸν ἰκανόν, ἀπειλοῦσιν αὐτὸ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πάσχα οὕτως· ὁ κύριος αὐτοῦ, κρατῶν δρέπανον ἢ πέλεκυν ἐν τῇ χειρὶ, προσέρχεται καὶ ἀπειθύνει τῷ δένδρῳ ὕβρεις παντοειδείς, ἀπειλῶν σύναμα ὅτι καθ' ὃ ἄκαρπον θέλει κόψει αὐτό, ἐν ᾧ ἕτερός τις, οἰκείος τοῦ ἀπειλοῦντος, ἀναλαμβάνει τὴν τοῦ δένδρου ὑπεράσπισιν καὶ ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου ὑπόσχεται ὅτι τούντεῦθεν αὐτὸ γενήσεται λίαν καρποφόρον. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποσχέσει ὁ τοῦ δένδρου κύριος, χαριζόμενος δῆθεν, δὲν κόπτει μὲν αὐτό, ἀλλ' ἀρκεῖται καταφέρων διὰ τοῦ δρεπάνου ἢ τοῦ πελέκεως εἰς τὸ δένδρον κτυπήματά τινα, ἅτινα συνήθως ἀποτέλεσμα ἔχουσι νὰ καθιστῶσιν αὐτὸ καρπιμώτερον. Ὁ λόγος δὲ τούτου, καθ' ἡμᾶς, εἶναι φυτικός· δῆλον ὅτι τὸ δένδρον, πολλοὺς χυμοὺς ἔχον, δὲν εἶναι καρποφόρον, ἐκρεύσαντος ὁμῶς διὰ τῶν κτυπημάτων μέρους τῶν χυμῶν, καθίσταται αὐτὸ καρποφορώτερον.

Ἔτερον ἔθιμον κάλλιστον καὶ τοῖς γεωργοῖς συναλλήλως ὠφελιμώτατον εἶναι τὸ λεγόμενον *μιτζί*, λέξις ἣς τὸ ἔτυμον ἄγνωστον ἡμῖν τυγχάνει. Ἔχει ἄρχῃ γε αὕτη σχέσιν πρὸς τὸ ὄματζο τῶν φρουδαλικῶν χρόνων ἢ, τὸ καὶ πιθκνότερον, προσῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τῆς τουρκικῆς λέξεως *μετζάανε*, δηλούσης δωρεᾶ, χάρις ; Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, τὸ ἔθιμον τοιοῦτό ἐστιν· ὁ ἀνάγκην ἔχων νὰ καλλιεργήσῃ τὸ ἑαυτοῦ κτῆμα καὶ μὴ εἰς τοῦτο μόνος ἐπαρκῶν, προκτρύσσει ὅτι τὴν δεῖνα ἡμέραν ἔχει *μιτζί*. Τῇ ὀρισθείσῃ δὲ ἡμέρᾳ φίλοι αὐτοῦ καὶ ἄλλοι χωρικοὶ μεταβαίνουνσιν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ τὸ *μιτζί* προαγγείλαντος καὶ καλλιεργοῦσιν αὐτὸ ἄνευ ἀμοιβῆς, ἐκείνου παρεχομένου αὐτοῖς ἀντὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας οἶνον καὶ τραγήματα παντοῖα. Τῇ δὲ δεκάτῃ τετάρτῃ Νοεμβρίου, ἐπετεῖφ ἑορτῇ τοῦ ἀγίου Φιλίππου, ἐν τοῖς χωρίοις πράττουσι τοῦτο ὑπὲρ τῶν χηρῶν, τῶν μὴ ἔχουσῶν τέκνα ἐν ἡλικίᾳ ὅπως καλλιεργήσωσι τὰ τῆς οἰκογενείας κτῆματα.

Πλὴν τοῦ *μιτζί* ὑπάρχει παρὰ τοῖς γεωργοῖς ἕτερον ἔθιμον ἢ ὀνομαζομένη *ἀ.λ.λαξιά*, δῆλα δὲ ὁ γεωργός, ὁ ἀνάγκην ἔχων νὰ

καλλιεργήσῃ τὸ ἴδιον κτῆμα, προσκαλεῖ ἑτέρους ἵνα βοηθήσωσιν αὐτῷ ἐν τῇ καλλιεργείᾳ, μεταβαίνων καὶ αὐτὸς ἀμοιβαίως εἰς τὰ κτήματα ἐκείνων, ὀφέποτε ἤθελον λάβει ἀνάγκην τῆς βοήθειας αὐτοῦ.

Πιστεύουσιν ὅτι τὸ ἔτος ἐκείνο, καθ' ὃ πολλοὶ φύονται μύκητες, ἔσεται ἀφορία ἐν τοῖς δημητριακοῖς καρποῖς· τὸ δ' ἔτος ἐκείνο, καθ' ὃ τὰ σκιλλοκρόμμυα εἶναι συνεστηκότα, ἔσεται ἐν τοῖς καρποῖς ἐκείνοις εὐφορία. Ἐπ' ἴσης πιστεύουσιν ὅτι τὸ ἔτος καθ' ὃ πολλὰ γίνονται κερᾶσια, ἔσεται καὶ ἀφθονία εἰς οἶνον καὶ ἔλαιον.

Εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰς ἀμπέλους μεταφέρουσι πρὸς λιπασμὸν τῆς γῆς κόπρον ἐν μόναις ταῖς ἡμέραις τετράδι καὶ παρασκευῇ, φρονούντες ὅτι ἐὰν πρᾶξωσι τὸ τοιοῦτο ἐν ἑτέροις τῆς ἐβδομάδος ἡμέραις, ἢ γῆ βλαστάνει τοσοῦτον χόρτον ἄγριον, ὥστε ἐξ αὐτοῦ καταπνίγεται πᾶν σπαρέν. Ταῖς αὐταῖς δὲ δυσὶν ἡμέραις ἐπιχωματίζουσιν ἐπ' ἴσης τὰ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν δώματα ἵνα μὴ στάζωσι.

Δένδρα καὶ φυτὰ ἐν Σάμῳ.

Τοῦ λόγου περὶ γεωργίας ὄντος, οὐχὶ μάταιον νομίζομεν νὰ συμπεριλάβωμεν καὶ κατ'ἀλογον τῶν ἐν Σάμῳ φυομένων κυριωτέρων δένδρων καὶ φυτῶν.

Δένδρα. Αἴγειρος, ἀκακία, ἀμυγδαλῆ, ἄπιος (τῶν ὀπωρῶν τῆς ὀποιᾶς εἶδη εἰσὶ τοιαῦτα· ἀποστολιάτικα, αὐγουστιάτικα, κοκκαλιάραις, κολοκυθάταις ἢ χονδραχλάδαις, κορτζάκια, κοῦμλα, κουμουλάκια, μοσχάταις, μοσχαχλάδαις, νεραχλάδαις καὶ τουρκαχλάδαις) ἀριχά, βράθυ, δάφνη, ἐλαία, ἐλάτη, ζίζυφος, ἰτέα, καρυά, καρυά ἢ ποντική, καστανέα, κέδρος, κερατέα, κέρσος, κιτρομηλέα, κοκκομηλέα ἢ μηλέα ἢ ἀρμενική, κυπάρισσος, λεμονέα, μένεγας, μηλέα, μηλέα ἢ μηδική, μηλέα ἢ περσική, μηλέκιτρον, νερανζία, ὄλμος, ὄξυκέρασος, πεύκη, πίτυς, πλάτανος, προῦμνος, ροιά, στύραξ, συκομωρέα, τερέβινθος, φιλλύρα, χρυσομηλέα.

Δημητριακοὶ καρποὶ καὶ διάφοροι σπόροι. Αἰγίλωψ ὁ ἡμερος, ἄρακος, βρίζα, ἐρέβινθος, κέγχρος, κύμινον, κριθή, λάθυρος, μελάνθιον, ὄροθος, σήσαμον, σίτος, τραγόπηρος, φακκή, φάσηλος.

Θάμνοι. Ἄγνος, ἀγριάμπελος, ἀγριοκυδωνέα, ἀδράχνη, αἰγόκλημα, ἀνάγυρος, ἀπόκυνον, ἀσπλάθος, ἀστυβιά, ἀψίνθιον, βέτος, γλυκόρριζα, ἐλελήσφακος, ἐρπᾶκανθα, ἐρύκη, ἐχινόπους, θύμβρος, θύμος, κάλαμος κηπαῖος, κάππαρις, κίστος, κλήμα, κόμμαρος, κόνιζα, κυνόσ-

βατος, λιβανωτίς, μαστιχόσχοινος, μύρτος, ὀρίγανον, παλαμνίς, πήγανον, πρίνος, ροδῆ, ροδοδάφνη, ροῦς, σπάρτον, σχοινιά, σχοίνος, σφέδαμνος, τέϊον, ὑπέρικον, χαμόσπαρτον.

Ίαματικά. Ἄγρωστις, ἀδίαντον, ἀλθαία, ἄνησον, ἀνθεμίς, ἄρον, ἄρηστον, ἄσαρον, δρακοντέα, ἐλατήριον, ἐλέβορος ὁ λευκός, εὐφόρβιον. ἠλιοτρόπιον, κενταύριον, κέστρον, κνηῆκος, κολόκυνθος, κρότων, κνηλάμινον, κύπερι, κώνειον, λινόζωστις, λυκοπόδιον, μαλάχη, μανδραγόρας, μήκων, ὄρχις, παπῳτίον, παρθένιον, πεντάφυλλον, πολυπόδιον, σίνηπι, σκαμωνέα, σκίλλα, σκοπιόχορτον, στρύχνος, συριακὴ ρίζα, ὑοσκίαμος, χαμαίδριον.

Πόαι ἢ ποώδη φυτά. Εὐόσμα. Ἀβρότονον, ἀμάρακον, ἀνεμώνη, ἀστερίς, βράθυ, γαρυφαλλέα, δενδρόϊον, ἠδύοσμος, ἠμεροκαλλίς, ἴασμον, ἴον, ἴρις, καραβολλάς, κερύφυλλον, κόρα, κρίνον, λείριον, λευκοῖον, μάρον, μέλισσα, μόσχοδμος, νάρκισσος, στοιχάς, ὑάκινθος, ὠκιμον. *Ἐδώδιμα ἄγρια.* Ἀγριοσέλινον, ἀσπράγγος, βολβός, βούγλωσσον, βροῦθα, βρουονία, γαλύαψις, κισθώριον, κρίταμον, λάπαθον, λαψάνη, μαστιχέα, μόπλευρα, μύκης (1), νάρδος ἄγρια, ὄξαλις, σόγγος, σκόλυμος ἄγριος, ὕδνον, χρυσάνθεμον. *Ἐδώδιμα κηπευτά.* Ἀδράχνη, ἀνζουρία, ἀνθοκράμβη, ἄρον βολβῶδες, βλήττα, γεώμηλον, γηθυλλίς, γογγύλη, δαῦκος, εὐζωμον, θρίδαξ, θριδακίνη ἢ ἄγρια, κάρδαμον, κινάρα, κολοκύνθη, κράμβη, κρόμμυον, λαθυρίς, λυκοπέριον (2), μάρ-

(1) Μυκήτων φύονται πλεῖστα εἶδη ἐν Σάμῳ, ὧν τινα ἔχουσι καὶ δηλητηριώδη ἰδιότητα· ὅθεν καὶ παροιμιωδῶς περὶ αὐτῶν λέγεται Τρωγεχορτάρια ὅσα θωρεῖς καὶ μανήταις ὅσαις γνωρίζεις. Τὰ κοινότερα δ' ἐν Σάμῳ εἶδη μυκήτων εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα, ὡς παρὰ τοῦ λαοῦ ὀνομάζονται· ἀγκαθομανῆται, ἀλευρομανῆται, βωιδομανῆται, γαλουτζομανῆται, γλυστρομανῆται, δαφνομανῆται, ἐρικομανῆται, κοπριομανῆται, κουκλομανῆται, κουμαρομανῆται, κουνουπιδομανῆται, λευκομανῆται, λασποδομανῆται, νεφρομανῆται, πευκομανῆται, πιπερομανῆται, σκορδομανῆται καὶ σφουγγαρομανῆται. Δηλητηριώδεις δὲ μύκητες, ἐξ ὧν φαγόντες πολλοὶ ἀπέβιωσαν, εἰσὶν οἱ καλούμενοι κορδομανῆται.

(2) Τὸ λυκοπέριον, καὶ κοινῶς ντομάτα, εἰσῆχθη ἐν Σάμῳ τῷ ἔτει 1823, ἄγνωστον τὸ πρὶν ὄν, πρώτου σπόρον αὐτοῦ εἰσαγαγόντος Νικολάου Σάββα τινός· ἐν ἀρχῇ μάλιστα οἱ ἐγγύριοι ἔτρωγον αὐτὸ ἐξ ἀγνοίας πρὸ τῆς ὀρμότητος, εὐσεβῆς δὲ ἠγούμενος Μονῆς τινος ἐπέβαλε καὶ κοινὴν εἰς τινα, διότι ἔφαγε ντομάτα, φράγκικον φαγητόν !

Θρον, πέπων, πετροσέλινον, πιπερίς, πράσον, ραφανίς ἢ ἡμερός τε καὶ ἡ ἀγρία, σέλινον, σεῦκλον, σίκυον, σκόλυμος ὁ κηπαῖος, σκόροδον (1), στρύχνος ὁ κηπαῖος, τευτλίς, ὑδροπέπων, γηνόπους.

Διάφορα ἄγρια. Ἄειζων, αἰγίλωψ, αἶρα, ἄκκων, ἀκαλύφη, ἀλεκτροπόδιον, ἄλυσον, ἀτρακτύς, βούτομον, γαλαστρίς, γάρροσμον, γαστριά, γνάφος, ἐλξίνη, καλαμάγρωστις, καπνία, καστανακιά, καυκαλίς, κένταυρος, κισσός, κλινοπόδιον, κολχικόν, μαλοῦπα, μαστιχακάνθη, μήκων ἢ ἀγρία, ὄροβάγχη, παιωνία, πικραλλίς, πολύγονον πτέρις, σισύμβριον, σπαθαρόγγιον, σταφίς ἢ ἀγρία, τιθύμαλλος, τρίβολος, τρίφυλλον, φλοέρα, χαμαιάκτη.

Κτηνοτροφία.

Ὅτι πρὸς τὴν τῆς γῆς παραγωγικότητα τὰ μάλιστα συντελεῖ ἡ κτηνοτροφία καὶ ὅτι τὰ ἐξ αὐτῆς λιπάσματα συμβάλλονται τῇ βελτιώσει τῶν παντοειδῶν προϊόντων, ταῦτα οἱ περὶ τὴν γεωργίαν ἀσχολούμενοι καλῶς ἐπίστανται καὶ ἀνομολογοῦσιν· ὅθεν καὶ συναλλήλως οὕτως εἶπειν ἔδει νὰ βοηθῶνται γεωργία τε καὶ κτηνοτροφία, τῆς μὲν γῆς διατρεφούσης τὰ κτήνη, τῶν δὲ κτηνῶν παινόντων τὴν γῆν. Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει κατὰ δυστυχίαν ἐν Σάμῳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ δύο ταῦτα εἰς ἀγρίαν διαμάχην πρὸς ἀλληλα διάκεινται· διότι ἐνθα ὑπάρχει ποιμνιον, ἐκεῖ διὰ τὴν τῶν ποιμένων ἀτασθαλίαν προσγίγνεται καταστροφή οὐχὶ σμικρὰ ταῖς τε ἀμπέλοις καὶ τοῖς νέοις βλαστοῖς καὶ παντὶ χόρτῳ, ἐντεῦθεν δὲ οἱ γαιήοχοι τὴν εἰς τὰ ἐστυῶν κτήματα προσέγγισιν τῶν κτηνῶν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν, καὶ οὐχὶ ἀλόγως, ὑπολαμβάνουσιν. Ἐκ τοῦ τοιοῦτου ὁμως τὰ μέγι-

(1) Τὸ σκόροδον θεωρεῖται ἐν Σάμῳ ὡς ἀποτροπιακὸν τῆς βασκανίας, ὅθεν καὶ περὶ αὐτοῦ λέγεται,

Βάλε σκόροδο 'ς τὸ κεφάλι,
νᾶσαι σίδερο κ' ἀτζάλι.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν υἰεῖαν τὰ μάλιστα συντελοῦν λογίζεται, ὡς καὶ τὸ κρόμμυον, καθ' ἃ τετράστιχόν τι λέγει,

Φάε σκόροδο τὸ ταχύ,
νὰ κάμης ἄντερο παχύ,
καὶ κρομμύδι τὴν ἡμέρα
γιὰ νὰ πάρ' ὁ νοῦς 'ς ἀέρα.

Τούτων ἕνεκα καὶ οἱ γεωργοὶ σκороδοῖς τε καὶ κρομμύοις κατὰ χρόνον χρῶνται.

στα ἢ τε κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία ζημιοῦνται, διότι ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν ἐν Σάμῳ ἐκτρεφόμενων κτηνῶν εἶναι σχετικῶς ἀσήμαντος, ἡ δὲ γῆ μὴ προσηκόντως λιπαζομένη ἀπέβαλε μέγα τῆς γονιμότητος αὐτῆς μέρος, ὡς πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἀποδεικνύει ἡ κοιλάς τῆς Βλαμαρῆς, ἣτις εὐφορωτάτη τὸ πρὶν οὔσα, νῦν διότι ἀπὸ δεκαετηρίδων δὲν ἐλιπέσθη, ἐλαχίστην παραγωγικότητα κέκτηται. Κατὰ προγενεστέρους χρόνους, ἐτησίως τῇ δωδεκάτῃ Σεπτεμβρίου διὰ κήρυκος εἰδοποιοῦντο οἱ ἔχοντες *ξεροκούδουνα*, ταῦτόν εἶπεν τὰς ὑστάτας σταφυλάς, ἢ ἄλλο τι ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀμπέλοις ἵνα φροντίσαντες τρυγήσωσι ταύτας, διότι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔμελλε νὰ γείνη *ἀμολυσῶνας*, δῆλον ὅτι νὰ ἀφεθῆ ἑλευθέρα ἢ ἐν αὐταῖς εἴσοδος ποιμνίων. Τοῦτο δὲ ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε τὸν λιπασμὸν τῆς γῆς ἐκ τῆς τῶν ζῶων κόπρου· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο ἔθιμον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐξέπεσεν εἰς ἀχρησίαν, ἀντ' αὐτοῦ δ' εὐλαβῶς τηρεῖται ἕτερον ἀρχαῖον ἔθιμον, καθ' ὃ ὁ γεωκτῆμων πῆγνυσι κλάδους ροδοδάφνης ἐν διαφόροις μέρεσι τοῦ κτήματος αὐτοῦ εἰς ἐνδειξιν ὅτι διατελεῖ ἢ ἐν αὐτῷ εἴσοδος καὶ βόσκησις ζῶων ἐντελῶς ἀπηγορευμένη καὶ οἱ εἰσαγαγόντες ζῶα ὑποβληθήσονται εἰς ποινάς, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ νόμοι καὶ διατάξεις ἀρκούντως αὐστηραὶ τὰς ἀγροζήμιας κολάζουσι. Ταῦτα πάντα ὅμως δὲν ἰσχύουσι πάντοτε νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν δικαίαν τῶν γεωργῶν ἀξίωσιν ὅπως τὸ ἔργον τῶν μόχθων καὶ τῶν ἰδρώτων αὐτῶν μὴ χρησιμεύῃ εἰς αἰγῶν καὶ προβάτων βρωσίν, ἀλλ' αὐξάνῃ ἐν ὠραιότητι καὶ καρπὸν ἐν καιρῷ ἀποφέρῃ πρὸς δὲ τοῖς, οἱ ποιμένες συνεχῶς, τοῦτο μὲν ἐξ ἀπροσεξίας, τοῦτο δὲ καὶ ἐκουσίως ἵνα δῆθεν ἡ γῆ βλαστάνῃ χόρτον ἀφθονώτερον, παραίτιοι γίνονται ὀλεθριωτάτων πυρκαϊῶν, αἵτινες οὐ μόνον ζημίαν πολλὴν τοῖς κτηματίαις προξενοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δάση καταστρέφουσαι, τὴν νῆσον τοῦ καλλίστου αὐτῆς ὠραίσματος ἀπογυμνοῦσι καὶ τὰ ὀμβροφόρα νέφη ἀποδιώκουσι.

Τοῦτου ἄρα οὕτως ἔχοντος, ἡ κτηνοτροφία, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, λίαν περιωρισμένη διατελεῖ οὔσα ἐν Σάμῳ· ἄλλως δὲ ἡ νῆσος, διὰ κλημάτων πανταχοῦ πεφυτευμένη, δὲν ἔχει γαίας ἀδеспότους πρὸς νομῆν, δι' ὅπερ ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῇ διατρεφόμενων κτηνῶν εἶναι σμικρὸς, τὰ δὲ πρὸς σφαγὴν ζῶα κομίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῆς ἀντικειμένης ἀσιατικῆς ἠπείρου ὑπὸ κρεωπωλῶν, σφαττόντων αὐτὰ συμφώνως ταῖς χρεαίαις τῆς καταναλώσεως. Κατὰ δὲ τὰς ἐπισήμους καταμετρήσεις ἐν Σάμῳ εὑρίνται

Αἴγες καὶ πρόβατα	17,681
Βόες ἀροτῆρες	176 (1)
Ἡμίονοι	2,184
Ἴπποι	147
᾽Ονοι	364
Χοῖροι	489 (2)

Ἐν ὅλοις κτήνη 21,041

Κατασκευάζονται δ' ἐν Σάμῳ δεκακισχίλιαί που ὀκάδες τυροῦ, κα-
ταναλισκομένου ἐγγχωρίως καὶ ὧν ἐκάστη τιμᾶται γροσίων τεσσάρων
καὶ ἡμίσεος.

Ἡ Σάμος παράγει περὶ τὰς δεκαπεντακισχιλίας ὀκάδας μέλιτος,
οὗ καλλίτερον εἶναι τὸ τῶν Καλαμπακτασίων, τὸ τοῦ Παλαιοκάστρου
καὶ τὸ τῶν Ἀρβανιτῶν· κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ καταμέτρησιν ὑπάρ-

(1) Κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν χρόνους ἐν Σάμῳ οὐδέποτε ἔσφαττον βόας ἵνα
φάγωσι τὰ κρέα αὐτῶν, διότι ὁ βοῦς ἐλογίζετο ὡς διὰ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τὸν
ἄρτον χορηγῶν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ θανόντας αὐτοὺς ἐνεταφίαζον. Ἀρὰν δὲ οἱ
τοῦ Μαραθοκάμπου γεωργοὶ ἀπηύθυνον τήνδε

Νιαό! νιαό! νιαό!

τὸ ἔρημο τὸ σκοτεινὸ

νὰ τὸ ξεσκίσουν τὰ σκυλιὰ

ἔς τῆς Λούγγας τὴν μαυρομουριά,

καταρώμενοι δῆλα δὴ τοῦ ἐχθροῦ ὅπως κύνες κατασπαράξωσι τοὺς βόας αὐτοῦ,
οὓς ὑπεδείκνυον διὰ τῆς συνήθως τοῖς τοιοῦτοις κτήνεσι γινομένης ἐπικλήσεως
νιαό! νιαό! Τανῦν δὲ περὶ τοὺς διακοσίους πεντήκοντα βόας σφάττονται κατ'
ἔτος ἐν Σάμῳ καὶ εἰκοσιπεντακισχίλιαί που αἴγες καὶ πρόβατα.

(2) Οἱ χοῖροι οὐχὶ μόνον κέρδος ἱκανὸν τοῖς αὐτοῖς ἐκτρέφουσι προσπορί-
ζουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον ὀδοκαθαριστῶν ἐπιτυχῶς ἀσκοῦσιν, ὅθεν καὶ ἐλευ-
θέρως ἐν πλείστοις τῶν χωρίων περιφέρονται. Ἐν τούτοις μακαρίτης δήμαρχός
τις, θέλων νὰ κωλύσῃ τοὺς χοίρους τοῦ νὰ περιφέρωνται ἐν τῷ κατ' αὐτὸν δή-
μῳ, ἐξέδωκε τὴν ἐπομένην ἀμίμητον προκήρυξιν.

« Ἡμεῖς . . . δήμαρχος τοῦ δήμου . . . ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν.

Ἄρθ. 1. Ὁ ἀμολυσῶν τῶν χοίρων παύει.

Ἄρθ. 2. Πᾶς ὅστις φωραθῆ βόσκων χοίρους καὶ τὰ τοιαῦτα, οἱ μὲν χοῖροι
ἄγονται καὶ φέρονται εἰς τὸ δημοτικὸν κατάστημα, ὅπου καὶ ἀνακρίνονται, οἱ
δὲ κύριοι αὐτῶν πρωσοποκρατοῦνται ».

Καὶ τὸ μὲν δημοσιευόμενον ἔγγραφο εἶναι ἐπίσημον, ἀγνοοῦμεν δὲ μὴ καὶ ἐν
ποιᾷ γλώσσῃ ὁ ἀγαθὸς δήμαρχος ἀνέκρινε τοὺς ἐπὶ παραβάσει τοῦ διατάγμα-
τος αὐτοῦ εἰς τὸ δημοτικὸν κατάστημα ἀχθέντας χοίρους.

χουσιν ἐν Σάμφ κυψέλαι τετρακισχίλιαι καὶ ἐπτάκόσiai ἐξήκοντα ἕξ.

Ἦδη δὲ εἶπωμέν τινα περὶ τῶν προλήψεων καὶ φρονημάτων, ἅτινα ἐν Σάμφ οἱ ποιμένες, οἱ βομβυκοτρόφοι καὶ οἱ μελισσοουργοὶ ἔχουσιν.

Ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, οἱ ποιμένες παρατηροῦσιν ἐπιμελῶς τὰς πρώτας ἕξ ἡμέρας αὐτοῦ, πιστεύοντες ὅτι οἰοσθήποτε ἄνεμος πνεύσει τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ὁ αὐτὸς ἐξακολουθήσει πνέων κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστον καὶ Σεπτέμβριον, οἷος δὲ τὴν δευτέραν, ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον, οἷος δὲ κατὰ τὴν τρίτην, ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, οἷος δὲ κατὰ τὴν τετάρτην, ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, οἷος δὲ κατὰ τὴν πέμπτην, ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μαΐον καὶ οἷος κατὰ τὴν ἕκτην, ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, δῆλον ὅτι ἐκάστη τῶν πρώτων ἕξ τοῦ Αὐγούστου ἡμερῶν χρησιμεύει εἰς πρόγνωσιν τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου δύο μηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει θρησκεία ἄνευ αἰρέσεως, ἐγεννήθη καὶ μεταξύ τῶν πιστευόντων εἰς τὰ τοιαῦτα ποιμένων αἵρεσίς τις, καθ' ἣν διὰ τὴν προγινώσκῃ τις τὰ μέλλοντα, δὲν ἐξαρκοῦσι παρατηρήσεις ἐπὶ ἕξ ἡμέρας, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται τοιαῦτα ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας, ἐκάστης ἡμέρας ἐκλαμβανομένης ἀντὶ ἑνὸς μηνός, ἥτοι τῆς πρώτης παραπτώσεως τὸν Αὐγούστον, τῆς δευτέρας τὸν Σεπτέμβριον, τῆς τρίτης τὸν Ὀκτώβριον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐπ' ἴσης πιστεύουσιν ὅτι οἰοσθήποτε ἄνεμος πνέει τὴν πρώτην Ἰανουαρίου, τὴν εἰκοστήν Ἰουλίου, τὴν δεκάτην ὀγδόην καὶ τὴν εἰκοστήν πρώτην Νοεμβρίου, ὁ αὐτὸς ἄνεμος ἐξακολουθήσει πνέων ἄχρι τῆς λήξεως τοῦ ἔτους· παρατηροῦσι δὲ ἰδίως τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν τῆς δεκάτης ὀγδόης Νοεμβρίου, ἐπετείω ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πλάτωνος, φρονούοντες ὅτι ἂν κατ' αὐτὴν βρέχῃ ὁ χειμὼν ἔσεται βροχερός, ἂν κατ' αὐτὴν ἦναι ψῦχος, ἐπικρατήσουσι βόρειοι ἄνεμοι καὶ οὕτω καθεξῆς, πεποίθησις σαθρὰ καὶ συνεχῶς ἐξελεγχόμενη ὡς οὔσα τέλειον ἀναλήθης.

Πιστεύουσιν ὅτι ἔνθα τοῦ ὀρίζοντος φανῇ τῇ εἰκοστῇ Ἰουλίου νέφος, καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα οἱ ἄνεμοι θέλουσι πνέει ἐκ τῆς αὐτῆς διευθύνσεως.

Παρατηροῦσι μετὰ προσοχῆς τῇ πρωίᾳ τῆς εἰκοστῆς Ἰουλίου, ἐπετείου ἑορτῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τίνα οἱ κύνες αὐτῶν ἔχουσι στάσις, πιστεύοντες ὅτι ἂν τῇ πρωίᾳ ἐκείνη κάθηνται ἐνοκλάξ, ὁ χειμὼν

ἔσται ἑλαφρός, ἂν δὲ ἦναι συνειλεγμένοι, ὁ χειμὼν ἔσται δριμύς.

Φρονοῦσιν ὅτι ἂν τῇ πρώτῃ Αὐγούστου ἐπικρατῇ θερμότης, ὁ χειμὼν ἔσται λίαν βροχερός, ἂν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πνέῃ σφοδρὸς ἀήρ, ὁ χειμὼν παρελεύσεται ἄνευ βροχῶν.

Ἐφ' ὅσον χρόνον αἱ αἰγες τίκτουσιν, οἱ ποιμένες ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μεταλλάσσουσιν ἱμάτιον, πιστεύοντες ὅτι ἅμα ὡς μεταλλάξωσι τοιοῦτο, αἱ αἰγες θέλουσι παύσει γαλακτοτροφοῦσαι τὰ ἑαυτῶν ἐρίφια.

Κατὰ τὸ πάσχα οὐδέποτε οἱ ποιμένες τρώγουσιν ὠά, πιστεύοντες ὅτι, ἐὰν φάγωσι τοιαῦτα, αἱ αἰγες αὐτῶν θὰ βγάλουν πορέματα.

Ἀρχόμενοι ἀμέλγοντες τὰς αἰγας, φέρουσι τὸν νοῦν πρὸς γυναῖκα, ἔχουσαν ὅσον ἔνεστι μείζονας μαστοὺς καὶ εἴτε ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῶν εἴτε ἀλλαχοῦ μένουσαν. Ἐκ τῆς καταστάσεως δὲ τοῦ ἀμελγομένου γάλακτος μαντεύονται τὴν ἐπομβρίαν, τὸν αὐχμὸν ἢ τὴν εὐπνοίαν τῶν ἀνέμων.

Οὐδέποτε ὑπὸ τῷ γαλακτοφόρῳ λέβητι θέτουσι ξύλα ἀσπαλάθου ἢ ἀγριαπίου, φρονοῦντες ὅτι, ἐὰν θέσωσι τοιαῦτα, αἱ αἰγες αὐτῶν θέλουσιν ἀρρωστήσει.

Προσέχουσι μὴ χύσωσι γάλα εἰς τὸ πῦρ, διότι πιστεύουσιν ὅτι ἂν χυθῇ τοιοῦτο, ρυτιδωθήσονται οἱ τῶν αἰγῶν αὐτῶν μαστοί.

Ὅταν τὸ γάλα ἦναι θερμόν, οὐδέποτε ἔμφυσῶσιν αὐτό, πιστεύοντες ὅτι, ἐὰν ἐμφυσήσωσιν, αἱ αἰγες αὐτῶν διασκορπισθήσονται· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ ἄπτοντες πρὸς τυροκόμησιν πῦρ, δὲν ἐμφυσῶσιν αὐτὸ ὑπὸ τῷ λέβητι.

Ἀπαΐσιον λογιζονται νὰ θέσωσι τυρὸν εἰς πῦρ.

Προσφέροντές τινα ἐν ἀγγείῳ γάλα, δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ νὰ ἐκπλύνῃ τὸ ἀγγεῖον, διότι φρονοῦσιν ὅτι *ξεπλένονται* καὶ τῶν αἰγῶν οἱ μαστοί καὶ δὲν ἀποφέρουσι πολὺ γάλα. Τὸ αὐτὸ δὲ φρονοῦσι καὶ οἱ μελισσοουργοί, προσφέροντές τινα μέλι ἐν ἀγγείῳ.

Οὐδέποτε ἀμέλγουσι γάλα, ἐὰν γινώσκωσιν ὅτι αὐτὸ εἶναι προωρισμένον δι' ἀσθενεῖς.

Οἱ δὲ βομβυκοτρόφοι τοιαύτας τινὰς προλήψεις ἔχουσι.

Φρονοῦσιν ὅτι ἐὰν ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἡμέρα ἦ αἰθρία καὶ εὐήλιος, τὸ ἔτος ἐκείνο ἔσεται εὐτυχές εἰς μέταξαν καὶ οἱ μεταξοσκώληκες ἔσονται παραγωγικοί.

Προτιθέμενοι νὰ ὑπάγωσιν ἵνα κόψωσι κλάδους ὅπως οἱ μεταξοσκώληκες κατασκευάσωσιν ἐπ' αὐτῶν τοὺς ἑαυτῶν βόμβυκας, ἐξεγείρονται

λίαν πρωί και ἀπέρχονται πρὸς τοῦτο, προφυλασσόμενοι ἵνα μὴ ἄλλοι ἴδωσι και *γλωσσοφάγουν* αὐτούς.

Τοῖς βομβυκοτρόφοις ἐξερχομένοις πρὸς συλλογὴν κλάδων ἢ φύλλων μωρεῶν οἱ τυχὸν συναντῶντες ἀπευθύνουσι τὴν εὐχὴν *τὰ βάρη μου*, δῆλον ὅτι ὅσον βᾶρος ἔχει ὁ εὐχόμενος, τσαύτην μέταξαν νὰ κατασκευάσωσιν οἱ σκώληκες ἐκείνου. Πρὸς τὴν εὐχὴν δὲ ταύτην οἱ βομβυκοτρόφοι ἀποκρίνονται *βαρεῖα και μακρὰ χρόνια νὰ ᾖσαι καλά*.

Ὁ πρῶτος κλάδος, ὃν οἱ βομβυκοτρόφοι τιθέασιν ἐπὶ τῆς καλαμωτῆς, εἶναι πάντοτε κλάδος δρυὸς ἢ σάρου, τὸ μὲν ἵνα *ἀνδρείως* ὁ μεταξοσκώληξ ὀρμᾷ ἐπὶ τῶν κλάδων, τὸ δὲ ἵνα *σαρώνεται και τρέχη ὅλον τὸ μετάξι*.

Ἐφ' ὅσον χρόνον οἱ μεταξοσκώληκες κλαδώνουσιν, οἱ βομβυκοτρόφοι οὔτε κτενίζονται οὔτε ραφίδος ἄπτονται ἵνα μὴ δῆθεν οἱ μεταξοσκώληκες πίπτωσιν ἀπὸ τῶν κλάδων ὡς οἱ φθεῖρες ἀπὸ τῆς κόμης και ἵνα μὴ τρυπῶνται οἱ βόμβυκες ὡς τὰ ὑράσματα τρυπῶνται ὑπὸ τῆς ραφίδος.

Τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Ἀπριλίου, ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ὅστις, καθ' ἃ εἵπομεν ἀλλαχοῦ, τιμᾶται ὡς προστάτης τῶν μεταξοσκωληκοτρόφων, αἱ γυναῖκες πορεύονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, φέρουσαι φύλλα μωρεῶν ἵνα λειτουργηθῶσι. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐκάστη γυνὴ προσπαθεῖ νὰ κλέψῃ φύλλα παρ' ἄλλης, δῆθεν *διὰ τὰ τῆς πάρη τὸ ὄροῦρι*. ὅθεν και πολλὴν προσοχὴν αἱ γυναῖκες καταβάλλουσιν ὅπως μὴ κλαπῶσι τὰ φύλλα αὐτῶν.

Ὅταν ἐκθέτωσιν εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τοὺς βόμβυκας ἵνα ἀποθάνωσιν οἱ ἐν αὐτοῖς σκώληκες, θέτουσι παρ' αὐτοῖς ἔνθεν μὲν τεμάχιον ἄρτου, ἔνθεν δὲ ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος.

Οἱ δὲ μελισσοουργοὶ τοιαύτας προλήψεις ἔχουσι.

Πιστεύουσιν ὅτι ὑπάρχει βᾶσκανος ἑφθαλμὸς κατὰ τῶν κυψελῶν. ὅθεν και ἀπὸ παντὸς ὀφθαλμοῦ ἐπιμελῶς ἀποκρύπτουσι, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς ἑαυτῶν κυψέλας, οὐδενὶ δ' ἐπιτρέπουσι τὴν καταμέτρησιν αὐτῶν. Πρὸς τούτοις οὐδέποτε ἐν καιρῷ τοῦ γονεύματος ὁμολογεῖ εἰς τῷ ἄλλῳ ἀλήθειαν ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς μελισσοουργίας ἵνα μὴ δῆθεν τὸν *γλωσσοφάγη* ὁ ἄλλος.

Οὐδέποτε τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τῶν γεννεθλίων τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἐπισκέπτονται τὰς κυψέλας αὐτῶν. τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἐν ἣ συμπίσῃ ἢ ἑορτῇ, δὲν ἐργάζονται καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Οὐδέποτε ρίπτουσιν ἀγιασμὸν ἐν ταῖς κυψέλαις αὐτῶν, φρονοῦντες ὅτι τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ καταστρέφει αὐτάς.

Οὐδέποτε οἱ μελισσοουργοὶ δι' ἄλλου τινὸς ἢ διὰ πτερῶν κόρακος σαρῶνουςι τὸ μέρος, ἐφ' οὗ εὕρηται ἡ κυψέλη· φρονοῦσι δὲ ὅτι τὰ τοῦ κόρακος πτερὰ κέκτηνται τὴν ιδιότητα νὰ καταστρέψωσι τὰς κάμπας καὶ τοὺς σκώληκας καὶ δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς νὰ ἐνοχλῶσι τὰς μελίσσας.

Οὐδέποτε εἰς μελισσοουργὸς δίδωσιν ἐτέρῳ πράγματι ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἰς μελισσοουργούς ἵνα μὴ μετὰ τοῦ δοθέντος πράγματος συναπέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἡ εὐτυχία.

Ἐφ' ὅσον χρόνον αἱ μέλισσαι γονεύουσιν, οἱ μελισσοουργοὶ, ἐκδυόμενοι τῶν ὑποχιτώνων αὐτῶν, προσέχουσιν ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτοὺς ὀρθίως καὶ μὴ ἀντιστρόφως στρέψωσι, διότι, ἂν συμβῇ τοιοῦτο, πιστεύουσιν ὅτι τὰ νεογέννητα μελίσσια θὰ ἔλθουν ἀνάποδα.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ μελισσοουργοὶ ἀπέχονται σαρκικῶν μίξεων, καταστρεπτικὰς εἰς τὰς εαυτῶν κυψέλας ταύτας πιστεύοντες.

Ζῶα μαστοφόρα, πτηνὰ, ἔντομα, ἕρπετὰ,
καὶ ἰχθύες.

Περατοῦντες τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἀναγράφομεν καὶ κατάλογον τῶν ἐν Σάμῳ καὶ τῇ παρ' αὐτῇ θαλάσσει ἀπαντώντων ζώων. Καὶ τῶν μὲν μαστοφόρων, πλὴν τῶν συνήθων κατοικιδίων ζώων, εὕρηται τὰ ἐξῆς· ἀλώπεκες ὀλίγη, λαγωοί, λύκοι, ὧν ὅμως τὸν ἀριθμὸν ἐμετρίασε σφόδρα σύντονος καταδίωξις, καὶ θῶες πολυπληθεῖς (1). Ἐνίοτε τὴν νῆσον ἐπισκέπτονται καὶ παρδάλεις, ἐκ τῆς ἀπέναντι ἀσιατικῆς ἡπείρου διὰ τοῦ ἐπτασταδίου πορθμοῦ διαπεραιούμεναι καὶ φρονεούμεναι, ἀφ' οὗ πρότερον πολλὴν εἰς τὰ κτήνη ἐπιφέρουσι καταστροφὴν· δύο παρδάλεις τοῖς τελευταίοις τούτοις ἔτεσιν ἐπεσκέψαντο τὴν Σάμον, δὲν ἔζησαν ὅμως ἀμφότεραι καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐν αὐτῇ. Εὕρηται ἐπ' ἴσης ἀκανθόχοιροι καὶ ἀρουραῖοι μῦς πολλοί, ἀσκαλαβῶταί τε καὶ ἰκτιδές.

(1) Τοῦ λόγου περὶ θῶων ὄντος, ἐξέστω ἵνα μνημονεύσωμεν παραδόξου τινὸς ἐκδικήσεως, διὰ τοιούτων συντελεσθείσης. Σάμιοί τινες, καχοποιηθέντες ἐν τῇ νήσῳ Ἰκάρῳ παρ' ἐγγχωρίων καὶ νὰ τιμωρήσωσι θελοντες τοὺς κατοίκους ἀπαξάπαντας τῆς νήσου ἐκείνης, συνέλαβον ἐν Σάμῳ καὶ ἐκεῖσε μετέφερον οὐκ ὀλίγους θῶας, σίτινες, πολλαπλασιασθέντες ἐν Ἰκάρῳ, πλείστην προὔξενησαν ζημίαν εἰς τοὺς ὀλίγους ἀγροὺς καὶ εἰς τὰ ποιμνία τῶν Ἰκαρίων.

Πτηνῶν δὲ διαιτῶνται ἐν Σάμῳ τὰ ἐπόμενα εἶδη· ἀηδῶν, αἰγί-
θαλλος, αἰγοθήλης, ἀκανθίς, ἀκανθυλλίς, ἀλκυών, βύας, γέρανος,
γλαυξ, γύψ, ἔπροψ, ἐρίθακος, ἰέραξ, ἴυγξ, καλαμοδύτης, κίσσα, κίχλη,
κόκκυξ, κολοῖός, κόραξ, κορυδαλός, κορώνη, κίσσυφος, κυκνίας, κύψε-
λος, λάρος, λειβαδοπέρδιξ, ὄλολυγών, πελαργός, πέρδιξ, περιστερά,
πυργίτης, σεισοπυγίς, σκολόπαξ, σπῆνος, συκαλῖς, τέτραξ, τροχίλος,
τρυγών, ὑπολαίς, φάττα, χελιδών, χλωρίς καὶ ψάρος.

Ἐντόμων δ' ἀπαντῶσιν ἀρχαῖαι παντός εἶδους, κύνθαροι, καρκί-
νοι, σκολόπενδραι, σκορπίοι, φαλκίγγια καὶ ψυχαὶ χρυσοειδεῖς, μέλαι-
ναι καὶ ποικίλαι.

Ἐρπετῶν δ' εὐρηναὶ διάφορα εἶδη ὄφρων, ὧν κοινότερά εἰσιν ὁ ἄ-
κοντίας, ἡ ἔχις, περὶ ἧς, φαρμακερᾶς οὐσης, κοινῶς λέγουσιν, Ὅταν
σε δαγκάσῃ ὁ ἀστρίτης, τὸ ἱατρικόν του εἶναι τζαπὶ καὶ φκιαράκι,
ἡ ἔχιδνα, ὁ ζυγός, ὁ παρείας, ὁ τύφλωψ καὶ ὁ χόλυδρος, ἀβλαβῆς ὧν,
περὶ οὗ κοινῶς λέγουσιν, Ὅταν σε δαγκάσῃ ἡ δεινδρογαλιά, τὸ ἱατρι-
κόν της εἶναι στουπὶ καὶ ἀλατάκι. Ἐπ' ἴσης ὑπάρχουσι κροκόδειλοι,
σαῦραι, χαμαιλέοντες καὶ χελῶναι.

Ἰχθύων δὲ ἀλιευομένων συνήθως παρὰ τῇ Σάμῳ (1) εὐρηναὶ τὰ ἐ-
πόμενα εἶδη, ὡς κοινῶς παρὰ τῶν ἀλιέων ὀνομάζονται· ἀθερίνη, βελό-
να, βιολί, βούρος, γιγλίνη, γοῦπκα, γουφάρι, γλωσσά, δελφίσι, δέσποινα,
δράκαινα, δροσίτης, ἐρήνα, ζαργάνη, θαλασσοπόντικος, καλογρηά,
κεφαλάς, κέφαλος, κολοῖός, κρانيός, κυνηγός, κωβίός, κωβίτης, λαυρά-
κι, λιθρίσι, λίχνος παντελῆς, λούτζα, μανόλης, μέλινα, μελανοῦρι, με-
λιδόνα, μελοκόπι, μερτζάνι, μουγκρί, μουδιόστρα, μουρμουῦρα, μπακα-
λίχρος, μπαρμπέρης, μπαρμποῦσι, μυλοκόπος, μυλωνᾶς, πλάμηδα,
παντελῆς, παπαλίνα, πέρδικα, πέρκα, πέστροφα, πετρόψαρο, πλαστή-

(1) Πρὸς ἄγραν ἰχθύων καὶ θαλασσίων ζώων ἐν Σάμῳ εἰσὶν ἐν χρήσει τὰ
ἐπόμενα ὡς κοινῶς ὀνομάζονται· δίχτυα ἀπλάδια ἢ μονά, δίχτυα μανωμένα ἢ
τριπλά, δίχτυα ἀνεμότρατας, δίχτυα γρίπου, δίχτυα κουρκουτίνας ἢ νυκτερι-
νά, δίχτυα τράτας, πεζόβολος ἢ μικρὸν δίχτυ δι' ἰχθεῖς μικρούς, ἀθερινολόγος,
καλάμι, πεταχτάρι, ἀρμίδι με φελέρια πρὸς ἄγραν πετραγγοῦριων, συρτή, πα-
ραγάδι, καθετὴ διὰ χάνους, ἀπόχη, κύρτος, καμάκι, σαλαγιὰ δι' ὀκτάποδας,
πράγμα δι' ἐχίνους, παραγαρόλα μετὰ τεσσάρων ἀγγίστρων δι' ὀκτάποδας, ξυ-
λοσουπιὰ μετὰ κατόπτρων διὰ σηπίας, πινολόγος διὰ πίννας, πυροφάνι καὶ
ῥωλάχτηρᾶς. Ἰων ὀνομαζόντων τούτων ἐν ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς Ἀλιευτικῶς τοῦ
Ὀπιανοῦ Γ. 81. Δ. 144. καὶ ἐν Πολυδ. Ὀνομ. Α. 97 I. 132.

ρα, πλεχταρήθα, ροφός, ρομβί, σαλάχι, σαλιάρα, σαργός, σάρδα, σαρδέλα, σαρζάνι, σάρπα, σαυρίδι, σκαθίρι, σκαρμός, σκόρπενα, σκορπιός, σκουμπρί, σκυλόψαρο, σμαρίδα, σμέρνα, σουλούβαρδο, σπάρος, συναγρίδα, σφήνουρα, σφυρίδα, τετραγγοῦρι, τετρόδι, τονήνα, τσηπουῦρα, τσῆρος, φαγγρί, φρίσσα, χαλκάνι, χάνος, χαρακίδα, χαψί, χέλυ, χιλουῦτζα, χριστόψαρο, χρυσόψαρο, ψαλίδα.

Ὀστρακοδέρμων καὶ μαλακίων εὐρηνται τὰ ἐξῆς εἶδη· Ἀστακός, ἀγριοκερατᾶς, ἀχινός, γαῖδουροπόδαραν, γαρίδα, κάβουρας, καλαμάρι, караβίδα, κολιτζάνος, μοσχοχτάποδο, πεταλίδα, πίννα, σουπιά, σταυρός καὶ χταπόδι. Ἀλλὰ καὶ ἰχθύες παράδοξοι καὶ κῆτη μεγάλα ἐθεάθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς παρὰ τῆ Σάμω ἢ ἐξώκειλαν εἰς αὐτήν.

Ἐν ἔτει 1817 ἐξώκειλε μέγα κῆτος εἰς τὰ παράλια τῆς νήσου εἰς βάθος δέκα τεσσάρων ὀργυίων, οἱ δὲ ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεγάλης Παναγίας σωζόμενοι σπόνδυλοι αὐτοῦ μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ὄγκου τοῦ κῆτους ἐκείνου, διότι οἱ σπόνδυλοι ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ἀντὶ ἀναπαυτικωτάτων ἐδράνων καὶ ὡς τοιοῦτοις ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ ἐν τῇ Μονῇ ἐνασκούμενοι πατέρες.

Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1866 ἕτερος μέγας ἰχθύς, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἐξώκειλεν εἰς θέσιν Πλάκα τῆς περιφερείας Μαραθοκάμπου· εἰκάζεται δὲ ὅτι εἶχε βάρος ἐπέκεινα τῶν τετρακισχιλίων λιτρῶν, διότι οἱ σεσηπότα ἤδη αὐτὸν εὐρόντες, διαμελίσαντες πρὸς ἐξαγωγήν ἐλαίου τὰ παχέα αὐτοῦ μέλη καὶ συλλέξαντες τὸ ἐν τοῖς λακκίσκοις ὑπάρχον τοιοῦτο, ἐξήγαγον τριακοσίας ὀκάδας ἐλαίου διαφανοῦς, ἀόσμου, καθαροῦ καὶ ἐν τῷ λύχνῳ μέχρι τέλους καιομένου. Παρατηρήθη δὲ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἐν ἣ τὸ κῆτος ἐτελεύτησεν, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπῆρχε λελιπασμένον· τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον ἐφάνη ἀρεστὸν τοῖς ἐν Καρλοβασίαις βυρσοδέψαις, προσενεγκοῦσι γρόσια πέντε καὶ ἡμισυ κατ' ὀκτὸν πρὸς ἀγορὰν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν τέχνην αὐτῶν ἐπιτυχῶς τῷ τοιοῦτῳ ἐλαίῳ χρησαμένοις.

Τῇ πέμπτῃ Νοεμβρίου 1872 ἄλιεύς τις ἐν Λιμένι Βαθέος ἐζώγησε δι' ἀγγίστρου ἰχθῦν ξένον βεβίως τῶν ἡμετέρων θαλασσῶν καὶ ὄλως παράδοξον. Εἶχε δὲ οὗτος τὴν μὲν κεφαλὴν πλατεῖαν καὶ εἰς τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς διεφαίνοντο δύο μικροὶ ὀφθαλμοί, τὸ δὲ στόμα παρεμφερὲς πρὸς τὸ τοῦ βατράχου, τὸ δὲ σῶμα σφαιροειδές, ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσει ἀλιευομένων ἰχθύων καὶ ἐπὶ τέλους μικρὰν οὐράν

ἀντί πηδαλίου· ἦτο δὲ καὶ ἀρκούντως εὐμεγέθης. Ὁ παράδοξος ἰχθύς οὗτος, πλανηθεὶς βεβαίως ἀπὸ τῶν θαλασσῶν, ἐν αἷς ἐγεννήθη καὶ τρέφεται, κατήντησεν εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκτῆς, ἐν αἷς καὶ συνελήφθη.

Τῇ τρίτῃ Ὀκτωβρίου 1873 οὐ μακρὰν τῆς μεγάλης τοῦ Τηγανίου προκυμαίας ἐθεάθησαν τρία παμμεγέθη κῆτη, ἅτινα διερχόμενα, μεγαλοπρεπῶς τὸν μεταξὺ Μυκάλης καὶ Σάμου ἐπταστάδιον πορθμόν, προσήγγισαν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σάμου πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα τὴν προτεραιάν εἶχε ριφθῆ τὸ θνησιμαῖον ἵππου. Οἱ ἰδόντες τὰ κῆτη, κόψαντες ἐκ τοῦ πτώματος τοῦ ἵππου ἰκανὸν σαρκὸς τμήμα καὶ ἐπὶ ἀρπάγης αὐτὸ ἀγκιστρῶσαντες, προσέδεσαν διὰ κάλω εἰς βαρέλιον καλῶς πεφραγμένον. Μετὰ μικρὸν προσελθὸν τὸ μεγαλείτερον τῶν κητῶν κατέπιε τὸ κρέας μετὰ τῆς ἀρπάγης, ἐπὶ βραχὺ δὲ τὸ βαρέλιον ἄφαντον γενόμενον, ἀνετινάχθη ὕστερον μεθ' ὀρμῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Γεθέντος μετὰ ταῦτα ἐτέρου τμήματος τοῦ σώματος τοῦ ἵππου εἰς ἀρπάγην, προσδεθείσαν δι' ἀλύσεως εἰς βαρέλιον μεγαλείτερον, τὸ κῆτος ὤρμησε καὶ κατέπιεν αὐτό· μὴ δυνηθὲν δὲ νὰ κόψῃ τὴν ἄλυσιν, προέβαλε τὴν κεφαλὴν ἐξωθεν τῆς θαλάσσης καὶ ἐβυθίσθη ἐκ νέου ἐν αὐτῇ. Ἀγωνιζομένου δέ, φαίνεται, αὐτοῦ ἵνα τὴν ἄλυσιν κόψῃ, τὰ χεῖλη ἐσχίσθησαν καὶ αἷμα πολὺ ἔβαψε τὴν θάλασσαν, μεθ' ὃ τὸ κῆτος ἔγενετο ἄφαντον. Καθ' ὃν δὲ χρόνον εἶχε προβάλλει τὴν κεφαλὴν ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, οἱ ἐπὶ τῆς προκυμαίας συνελθόντες περίεργοι ἔρριψαν πολλὰς διὰ πυροβόλου σφάιρας, αἵτινες οὐδεμίαν ἐποίησαν αὐτῷ αἴσθησιν· διετείνοντο δὲ οὗτοι ὅτι τὸ βῆρος τοῦ μεγαλειτέρου κήτους δὲν ἦτο ἔλασσον τῶν ὀκτακοσίων ὀκάδων.

Τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Ἀπριλίου 1876, οἱ κατοικοὶ τῆς μεσημβρινοδυσμικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου παρατήρησαν μέγαν ὄγκον, διαπλέοντα τὴν μεταξὺ Σάμου καὶ ἀσιατικῆς ἀκτῆς θάλασσαν, χωρὶς ἐν ἀρχῇ νὰ διακρίνωσι ποταπὸς ἦτο ὁ ὄγκος ἐκεῖνος. Ἐπὶ τέλους ἐνόησαν ὅτι μέγα κῆτος, ἐκ μεμακρυσμένων ἀποπλανηθῆν θαλασσῶν, ἔπλεεν ὅτε μὲν κατευθυνόμενον πρὸς τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν, ὅτε δὲ λοξοδρομοῦν πρὸς τὴν Σάμον, ἄχρις οὗ ἐξώκειλεν εἰς τὴν παραλίαν τῶν Φούρνων, ἔνθεν, μετενεγκόντες εἰς Σάμον, διεμέλισαν αὐτό· ζυγισθέντα δὲ τὰ κρέα αὐτοῦ, εὐρέθησαν ἔλκοντα χιλίας διακοσίας ὀκάδας. Τινὲς ἐπειράθησαν ἵνα γευθῶσιν αὐτῶν· ἀλλ' ἡ πολλὴ λιπαρότης καθίστα ταῦτα ὅλως ἀηδῆ, ὅθεν καὶ ἐν ἀγγείοις ἀποθέμενοι, ἠρκέσθησαν νὰ συλλέξωσι τὸ ἐξ αὐτῶν ἔλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ὀρυκτολογικά.

Ὅτι ἡ Σάμος ἐν τοῖς σπλάγγνοις αὐτῆς πολλὰ ἐγκρύπτει μέταλλα, περὶ τούτου οὐδεμίαν τὴν ἀμφιβολίαν ἔχομεν, διότι ἀρχαίων τε μαρτυραὶ καὶ τῆς νήσου ὁ σχηματισμὸς πείθουσιν ὡς ἀριστα ἡμᾶς. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μανθάνομεν ὅτι πλησίον τοῦ Κερκετέως ὑπῆρχε τόπος, Γεωφάνιον καλούμενος καὶ ὢν πλούσιον μεταλλεῖον (1), ἐπ' ἴσης ὅτι ταῦρος Μανδραβούλου τινὸς τοῦνομα ἀπεκαλύψε παρὰ τῷ Κερκετεῖ ἕτερον μεταλλεῖον (2), τὰ δὲ πολυχρίθμα τῶν Σαμίων ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματά εἰσιν οὐχὶ σμικρὰ μαρτύρια τῆς ὑπάρξεως μεταλλείων ἀργύρου καὶ χαλκοῦ· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ ὁ σχηματισμὸς τῆς νήσου καὶ ἐπιστημονικὴ τις ἔρευνα αὐτῆς ἐπιβεβαιοῖ τὸν λόγον ἡμῶν. Ὅντως, ἡ πανταχοῦ σχεδὸν λοφώδης κατὰ δὲ τὸ μεσημβρινὸν καὶ τὸ δυσμικὸν μέρος ὀρεινὴ Σάμος ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ διαφόρων ἐναλλασσομένων τιτανούχων καὶ κουαρκιούχων στρώματων στιλπνοτάτης ἄμμου, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς σχηματισμὸν πολὺ προγενέστερον τοῦ τῶν γαιανθράκων. Αἱ τιτανούχοι πέτραι εἰσὶ λευκὰ μάρμαρα μετὰ λεπτοτάτων ψηγμάτων, περιέχοντα χρυσίτιν ἄμμον καὶ μεταβαλλόμενα εἴτα εἰς ἀργίλλον, εἰς μαρμαρυγομιγῆ ἀσβεστόλιθον καὶ εἰς ξανθοκίτρινον δολομήτην. Ἡ ψάμμος, στίλβουσα ὡσεὶ μέταξα, σχηματίζει ἔνθεν μὲν ὄγκους κουαρκίου ἢ πυριτίδων βράχων, ἔνθεν δὲ κερκιτιν.

Εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα ἀνήκουσι πέτραι τινές, τιτανούχοι χλωρίτιδες καὶ μάρμαρα ὀλοπράσινα ὀφιοειδῆ. Αἱ τοιαῦται πέτραι ἀναφίνονται εἰς τὰ τεράστια μαρμαρίνα στρώματα, τὰ ἀπκντῶντα ἐν τῷ δυσμικῷ τῆς νήσου μέρει καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὀρέων. Καὶ αὐτόθι μὲν τὰ στρώματα ταῦτά εἰσι λίαν κανονικά· ἐν δὲ τῷ μεσημβρινῷ τῆς νήσου μέρει ἔχουσι πολλὰς καὶ μεγάλας πτυχίδας καὶ εἰσιν ἀνωφερῆ, ἐν ᾧ ἐν τῷ δυσμικῷ καὶ ἀνατολικῷ μέρει ταῦτα ἐ-

(1) Νικάνδ. Ἀλεξίφ. στ. 139 καὶ Σχολ. αὐτοῦ.—Ἐφορ. παρ' Ἄρποκρ. περὶ χωρ. 40.—Δεινάρχ. περὶ πόλεων ΝΗ. 32.—Πολυδ. Ὄνομ. Ζ. 99.—Ἡσυχ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. ἐν λέξει.

(2) Διογέ. Περικλ. Δ. 62.

πιπεδοῦνται. Συνελόντι εἰπεῖν οἷα κλίσεις παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἢ αὐτὴ ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τῷ βορειοδυτικῷ μέρει, ἔνθα δὲ τὰ στρώματά εἰσιν ὄρθια, ἐκεῖ συνήθως παρατηρεῖται κλίσις πρὸς τὸ βορειοανατολικόν.

Πρὸς τὴν δυσμικὴν πλευρὰν τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου ὀρέων ἀπὸ Πύργου μέχρι Νενέδων τὰ πηλίκᾶ στρώματα διατέμνονται ὑπὸ πορφυρίτου, ὅστις ἀπαντᾷ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῶν ὀρέων.

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ χθισμαλωτέρῳ καὶ λοφώδει τῆς νήσου μέρει ἀπὸ τῶν θέσεων Χερᾶκου μέχρι Ταβαλκᾶκη προστίθενται τοῖς παλαιοῖς στρώμασιν ἕτερα τριτογενῆ, ἀνυψούμενα τριακόσια μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ταῦτα ἀπαντῶσι καὶ μεταξὺ Μαραθοκᾶμου καὶ τῆς τῶν Καρλοβασίων κοιλάδος. Αἱ δὲ πέτραι τοῦ τριτογενοῦς σχηματισμοῦ εἰσι κυρίως χαλικώδεις καὶ πηλώδεις καὶ χρῶμα ἔχουσι κιτρινόλευκον. Ἐνθα τὰ τριτογενῆ στρώματα δὲν ἔπαθον ἐκ φυσικῶν φαινομένων, ἐκεῖ ἔχουσι κλίσις πρὸς τὸ βόρειον καὶ βορειοδυτικόν μέρος μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ· ταῦτα δὲ εἰσιν ἐνιαχοῦ μὲν ὀμαλά, ἐνιαχοῦ δὲ ἀνώμαλα.

Εἰς δὲ τὴν τεταρτογενῆ περίοδον ἀνήκουσι τὰ χονδροειδῆ χαλικώδη συμπλέγματα, τὰ ἐξαπλούμενα εἰς τρυς τῶν ὀρέων κρημνοῦς καὶ δίκην ἐπανωφορίου καλύπτοντα αὐτούς.

Α'. Ἐμφάνεια μολυβδαίνων.

Πολλαχοῦ τῆς νήσου ἐν τοῖς πηλικοτέροις στρώμασι τοῦ χάλικος καὶ τῆς στιλπνῆς ἄμμου εὑρεθῆναι θεϊκὸς μολυβδος (galene) μάλιστα παρὰ τοῖς Δρακαίοις, βορειοδυτικῶς τοῦ Κερκετέως, ἔπειτα δ' ἐν τοῖς πέριξ τῶν Νενέδων κατὰ τὸν βόρειον κρημνὸν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου ὄρους καὶ ἐν τοῖς περιχώροις τῶν Σπαθραίων πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους, τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς νήσου πρὸς νότον· εὑρεθῆναι δὲ ὁ θεϊκὸς μολυβδος

Πρῶτον, εἰς ψήγματα. Τὰ ψήγματα, ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν μικρῶν καὶ μεγάλων φακῶν κουαρκίου, περιέχουσι πολλαχοῦ διάφορα λεπιδωτὰ καὶ κρυσταλλοειδῆ μέταλλα, ἐν αἷς ἀπαντᾷ ἐνίοτε καὶ ὀλίγος θεϊκὸς μολυβδος· πλὴν ἀλλὰ τούτων ἡ ἀξία καὶ ἐμφάνισις οὐδεμίαν ἔχει τὴν σπουδαιότητα καὶ τιμὴν. Τὸ αὐτὸ δὲ ρητέον καὶ περὶ ἰχνῶν ψηγημάτων τοῦ θεϊκοῦ μολυβδου, ἅτινα ἀναφαίνονται ἐν ταῖς τῶν πετρῶν σχισμάσιν. Ἐν τοῖς πρώτοις καταλεκτέος ὁ θεϊκὸς μολυβδος, ὁ ἀπαντῶν ἐν τῇ θέσει Ἀλῶν τοῦ Κώστα παρὰ τοῖς Δρακαίοις,

ἐν δὲ τοῖς δευτέροις ὁ πρὸς δυσμὰς τῶν Νενέδων ἐν Μεσώνῃ εὐρισκόμενος· σημειώσεως δ' ἄξιον εἶναι ὅτι πρὸς τὴν ἔξοδον τῆς τελευταίας ταύτης χαράδρας, ἐν θέσει Καλύβαις, εὐρέθησαν τεμάχια θειικοῦ μολύβδου, χονδρὰ ὡσεὶ γρόνθος χεῖρὸς ἐν πυρροσιδηρούχῃ πέτρᾳ, προερχόμενα ἐκ ψήγματος καὶ ἀποτελοῦντα τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ αὐτόθι ἀναφαινομένου θειικοῦ μολύβδου.

Δεύτερον, εἰς δολομήτην. Ἐν θέσει Κοπρισιᾶ, ἐγγὺς τῶν Σπαθαραίων καὶ ἐν μέρει τινὶ νοτιωτέρῳ τῆς ἀκτῆς ὁ ὑποκίτρινος δολομήτης διασχίζεται ὑπὸ κουαρκίου 0, 30 πᾶχος ἔχοντος. Ἐντὸς δὲ τούτου ἐγκρύπτεται ποῦ καὶ ποῦ θεικὸς μολύβδος χονδρὸς ὡς κάρυον καὶ ἄλλα κρύσταλλα δυσδιάγνωστα.

Λεπτότερος θεικὸς μολύβδος μετὰ κουαρκίου ἐντὸς δολομήτου εὑρηται εἰς τι μέρος τῆς ἀκτῆς ἔναντι τῆς νησίδος Σαμιοπούλας καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ κρημνοῦ τοῦ Μετοχίου τῆς Σαμιοπούλας· πλὴν ἄλλὰ ταῦτα τὰ συμπληρώματα, τὰ δικτυοειδῶς τὸ ὄρος διασχίζοντα, ὀλίγων μόνον ἑκατοστομέτρων πᾶχος ἔχουσι καὶ κατὰ μικρὸν ἐκλείπουσι.

Τρίτον, ἐν μαρμαρίνοις στρώμασι καὶ ἐντὸς ὄφιοειδοῦς μαρμάρου. Ἐν μαρμαρίνοις στρώμασιν, ἄτινα κεῖνται, καθάπερ ὁ δολομήτης, ὑποκάτω τῆς ἐπιφανείας τῶν χλωριτίδων πετρῶν καὶ τοῦ ὄφιοειδοῦς μαρμάρου, ἀπαντᾷ θεικὸς μολύβδος ἐν τοῖς ὀρεινοῖς κρημοῖς τῶν Σπαθαραίων καὶ ἐν ταῖς θέσεσι Καλογερακίῳ, ἀγίῳ Θεοδώρῳ καὶ παρὰ τῇ Σαμιοπούλῃ. Ἐν τοῖς τρισὶν αὐτοῖς μέρεσιν ἀναφαίνεται ρυπαρόλευκον λεπτὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ρυπαρόφαιον μάρμαρον ὡς ὁμαλὸν σκέπασμα ὑπὸ τὸ ψήγμα. Εἰς τὴν ἄκρην τούτου τὸ μάρμαρον προσλαμβάνει νέον ψήγμα καὶ μεταβάλλεται εἰς μαρμαρυγίαν· μεταξύ τούτου καὶ τοῦ μαρμάρου εὑρηται ταινίαι θειικοῦ μολύβδου.

Ἐν Καλογερακίῳ ἀνεκαλύφθη ταινία ἔχουσα ἑννέα μέτρων μῆκος καὶ τεσσάρων μέχρι πέντε πλάτους. Ἡ κλίσις τοῦ στρώματος συμβαίνει 50° πρὸς ἀνατολὰς. Χαλκοῦχοι φλέβες εὑρηται ἑνιαχοῦ κατ' ἐξάρεσιν 0,12 παχείαι. Αἱ φλέβες κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκλείπουσιν, μετὰ τὴν κλίσιν ὁμῶς ἀνεύρηται καὶ πάλιν.

Πλησίον τοῦ ἀγίου Θεοδώρου, δέκα λεπτὰ πρὸς νότον τοῦ Καλογερακίου, ἐπὶ ἀνωφεροῦς βράχου ἀπαντᾷ χαλκὸς εἰς ἕκτασιν δέκα μέτρων μῆκους καὶ δέκα πλάτους. Αἱ πτύχες εἶναι σχεδὸν αἱ αὐταὶ ὡς αἱ ἐν Καλογερακίῳ, ὑψύμεναι πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν καὶ χθαμαλούμεναι πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν ἑνιαχοῦ μὲν ὀλιγώτερον τῶν 50°, ἑνιαχοῦ δὲ

περισσότερον. Τοῦ ὄρεινου κρημνοῦ χθιμαλουμένου ἀποτομώτερον τῶν πτυχῶν, ἡ χαλκοφόρος φλέψ διακόπτεται κατὰ τὸ μέρος τῆς κοιλάδος· σὺν τῷ θεικῷ δὲ μολύβδῳ ἀναφάνονται που καὶ ἴχνη χαλκίτου λίθου, πλὴν ἀλλ' αἱ χαλκοφόροι φλέβες αὐτόθι εἶναι πτωχότεραι καὶ μᾶλλον τῶν ἐν Καλογερακίῳ ἀκανόνιστοι.

Διακόσις που βήματα πρὸς νότον τοῦ Μετοχίου Σαμιοπούλας εὔρηται ἐπ' ἴσης θεικὸς μολύβδος ἐντὸς μαρμάρου. Ἡ χαλκίτις φλέψ ἔχει πᾶχος 0,04, εἰς τὰ μέσα ὅμως τῆς κατ' ὀλίγα τετραγωνικὰ μέτρα ἀποκαλυφθείσης ὀμκλῆς πεδιάδος τὸ πᾶχος αὐτῆς μόλις εἶναι ἐνὸς ἑκατοστομέτρου. Καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ τρίτον τοῦτο μέρος ἤθελεν ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν πτύχα, εἰς ἣν τὸ τε τοῦ Καλογερακίου καὶ τὸ τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου (τοῦθ' ὅπερ θεωροῦμεν ἀπίθανον, διότι τὸ μὲν χωρίον εἶναι ἀνωμαλώτατον, τὸ δὲ μέρος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ εὐρήματος ὑπὲρ τὴν ὥρην) δυνάμεθα τοῦλάχιστον νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ χαλκὸς αὐτόθι κατέχει μεζζονα ἔκτασιν. Μικροτάτη ὅμως ὑπάρχει ἐλπίς εὐρέσεως τοῦ χαλκίτου λίθου εἰς ἄλλα τινὰ ἢ εἰς τὰ προειρημένα τρία μέρη, ἐν οἷς ὁ λίθος ἀναφάνεται ὡς ἐπιτύπιον ἔκτριμμα καὶ ἀποχώρισμα ἐκ πετρῶν.

Τέταρτον, ἐν λευκῷ μαρμάρῳ ἄνευ ἄλλων ὄρυκτῶν καὶ ἐντὸς βράχων. Θεικὸς μολύβδος εὔρηται ἐπὶ τοῦ ὄρους Κερκετέως καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀνωφερῆ καὶ κρημνώδη ἀρτήματα τῆς διακόσια πενήκοντα μέτρα ὑπεράνω τῆς θαλάσσης κειμένης κοιλάδος τοῦ Παλαιομύλου παρὰ τοῖς Δρακαίοις, δεξιόθεν μὲν πλεισταχοῦ καὶ ἐκκστότε ἐν ἀποστάσει ἑκατὸν περίπου βημάτων, ἀριστερόθεν δ' ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ θέσει. Ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἄκρην τοῦ 35^ο πρὸς δυσμὰς ἀποκλίνοντος βράχου καὶ τοῦ ὑποκάτωθεν κειμένου μαρμαρυγίου εὐρέθη χαλκός, πᾶχος ἔχων ὡσεὶ ἑρρεβίνθου καὶ δὴ καὶ ὡς γρόνθου χειρός. Ὁ ἐκ μαρμάρου βράχος οὗτος ἀνήκει εἰς γεωλογικὴν ἐπιφάνειαν ὑψηλοτέραν τῆς τοῦ μολυβδόχου μαρμάρου τῶν Σπαθαραίων, διότι μεταξύ ἀμφοτέρων εὔρηται τὰ προμνημονευθέντα στρώματα χλωριτίδων πετρῶν καὶ πρασίνου ὀφειδοῦς μαρμάρου. Ἡ ζώνη τῆς χαλκοφόρου φλεβὸς ἐνιαχοῦ μὲν σμικρύνεται εἰς πᾶχος ὀλίγων ἑκατοστομέτρων, ἀλλαχοῦ δ' εὐρύνεται μέχρις ἐνὸς ἢ δύο μέτρων, ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἔξαπλοῦται εἰς τὸ μαρμαρύγιον περισσότερο ἢ εἰς τὸ μάρμαρον. Τμήματα πλατυφύλλου θεικοῦ μολύβδου, ὀγκωδέστερα γρόνθου χειρός, εὐρέθησαν εἰς τινὰ μέρη κατὰ τὸ δεξιὸν τῆς κοιλάδος

καὶ σποραδικῶς, πολλαχοῦ δ' ἡ χαλκίτις ζώνη διακόπτεται ὑπὸ ἐκπλυμάτων. Εἰς τοὺς ἐντεῦθεν σχηματισθέντας λάκκους συνεσωρεύθησαν χώματα, λιθάρια καὶ χάλικες, ἐν οἷς ἀπαντᾷ θεικὸς μόλυβδος· ἐν τούτοις ἀναμφίβολον μένει ὅτι τὰ καθ' ἕκαστα εὐρήματα ἐν τῷ δεξιῷ τῆς κοιλάδος ἀρτήματι ἀνήκουσιν ὅλα εἰς τὸ αὐτὸ μαρμάρινον στρώμα. Μεγάλῃ ἄρα ἐλπίδι ὑπάρχει ὅτι ἡ χαλκίτις ζώνη ἐξαπλοῦται εἰς εὐρύτερον διάστημα καὶ ὅτι ἐπιμελέστεραι ἔρευναι δύνανται νὰ ἀπολήξωσιν εἰς συμπεράσματα μᾶλλον εὐάρεστα τῶν ἡμῖν γνωστῶν.

Κάλλιστον δ' ἐπ' ἴσης εὕρημα μολυβδαινῶν ἐν μαρμάρῳ ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἀριστερῷ τῆς κοιλάδος ἀρτήματι, δέκα περίπου μέτρα ὑπεράνω τῆς ἄκρας αὐτῆς. Εἰς ἕκτασιν τριῶν ἄχρι τεσσάρων τετραγωνικῶν μέτρων εὐρέθη εἰς τόνος καθαρωτῶν μολυβδαινῶν, ἐν αἷς καὶ τινὰ τμήματα ζυγίζοντα τεσσαράκοντα χιλιόγραμμα, χωρὶς νὰ ἐλαττωθῇ τὸ παράπαν ὁ χαλκός. Ἐὰν δὲ μὴ ἦναι βέβαιον, εἶναι ὁμῶς πιθανὸν ὅτι ἡ ἐμφάνισις αὕτη δὲν ὑπάρχει ἐπιτοπία, ἀλλὰ συνέχεται μετὰ τοῦ ἀντίπεραν ἀρτήματος καὶ ἐπομένως ἀνήκει εἰς τὰ αὐτὰ στρώματα, εἰς ἃ καὶ ὁ χαλκός, ὅπερ φυσικῶς τῷ λόγῳ προοιωνίζεται ἄριστα. Ἀλλὰ καὶ παρεκτός τοῦ τελευταίου εὐρήματος ἡ ἐμφάνισις τῶν μολυβδαινῶν τοῦ Παλαιομύλου προξενεῖ πολὺ κρείττω ἐντύπωσιν παρὰ τὸ μάρμαρον τῶν Σπαθαραίων.

Πέμπτον, ἐν σιδηρορυχείοις. Ἐν τῷ ἀρκτικῷ κρημνῷ τοῦ ὄρους τῶν Βουρλιωτῶν, πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου καὶ σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βορείου ἄκτῆς, ἑκατόν που μέτρα ὑπὲρ τὴν κόμην τῶν Νενέδων καὶ τετρακόσια μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν κεῖται θέσις, Κοῦκλος καλουμένη. Αὐτόθι εὕρηται μάρμαρον λευκόν, ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποπλυθὲν καὶ καθαρισθὲν, ἀπὸ βορρᾶν 50^ο πρὸς ἀνατολὰς κατακλίνον καὶ περιέχον φωλεὰς πυρροσιδηρούχου λίθου καὶ σποράδην θεικὸν μόλυβδον. Ὁ μόλυβδος ὁ περιεχόμενος ἐν τῷ μαρμάρῳ ὑπολογίζεται ἐν ἀναλογίᾳ δέκα μέχρι πεντεκαίδεκα τοῖς ἑκατόν· αἱ δὲ φωλεαί, αἱ ἐπὶ τῆς ἄκρας ἐπιφανείας τοῦ μαρμαρίου εὐρισκόμεναι, ἔχουσι μῆκος μὲν ὀλίγων μέτρων, πλάτος δ' ἑνὸς μέτρου καὶ πέντε ἑκτοστῶν καὶ εἰσδύουσι βαθέως εἰς τὸν βράχον. Φαίνονται δὲ πολλαχοῦ εἰς μακρὸν διάστημα ἐπεκτεινόμεναι, ὅθεν καὶ πιθανὸν ὅτι ἀνευρίσκονται καὶ ἐκεῖ, ἔνθα τὸ μάρμαρον καλύπτεται ὑπὸ τοῦ ψήγματος. Εἰς τὸν ἀντίπεραν κρημνὸν τῶν ὄρεινῶν Νενέδων ἐν θέσει καλουμένη Μαθμετζιόκοις εὐρέθη πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἐντός τοῦ ἐκεῖ μαρμαρίου καὶ ἐλήφθη πολὺς θεικὸς μόλυβδος

πρὸς στίλβωσιν πηλίνων σκευῶν, τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὅμως γενομένης ἀτάκτως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μόνης καὶ εἰς μέρη ἀσήμαντα. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ χώματος εὐρίσκονται καὶ τμήματα πυρροσιδηρούχου λίθου μετὰ σποραδικοῦ θειικοῦ μολύβδου· ὅθεν εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι καὶ ἡ ἀφθονία ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγάλη. Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι ἐν θέσει Χαλκιᾶ παρὰ τοῖς Δρακαίοις ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μαρμάρῳ φωλεαὶ πυρροσιδηρούχων λίθων, αἵτινες περιέχουσιν ὀλίγον θεικὸν μολύβδον.

Β'. Ἐμφάνεια ἄλλων ὀρυκτῶν.

Ψευδαργυροῦχοι οὐσίαι. Ἐν τῇ θέσει Χαλκιᾶ παρὰ τοῖς Δρακαίοις εὐρίσκεται ψευδάργυρος ἐντὸς πυρροσιδηρούχου μαρμάρου, δείγμα δ' αὐτοῦ ἀποσταλὲν εἰς Βιένναν περιεῖχεν 20, 8 τοῖς ἑκατόν. Εἴκοσι πέντε μέτρα κάτωθεν τοῦ πυρροσιδηρούχου τούτου λίθου εὑρέθη ἐντὸς μαρμάρου ἀρίστη λευκόχρους καδμεία ὡς ρᾶξ σταφυλῆς, ἄνευ δὲ πολλοῦ κόπου ἐξωλύθη εἰς τόνος τοιοῦτου ψευδαργύρου καλλίστης ποιότητος χωρὶς νὰ ἐξαντληθῇ ποσῶς ἢ φωλεά. Τὸ εὔρημα δὲ τοῦτο καὶ ὁ ὑπάρχων ψευδαργυρος ἐν τῆς ἐγγύς πυρροσιδηρούχοις πέτραις χρηστοτάτην παρέχουσιν ἐλπίδα ὅτι αὐτόθι εὔρηται ἰκανὸς ψευδάργυρος, δυνάμενος νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἄνευ ὑπερόγκου δαπάνης.

Λίθοι χαλκίται καὶ σιδηρίται. Χαλκοῦχοι οὐσίαι εὐρίσκονται ἐν μικροτάτῃ ποσότητι ἀνχμικτοὶ μετὰ τοῦ θειικοῦ μολύβδου ἐν τῇ θέσει Κούκλῳ παρὰ τοῖς Νενέδαις καὶ ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου παρὰ τοῖς Σπαθραίοις· ἐν μείζονι δὲ ποσότητι ἐν τῇ περιφερείᾳ Τζουρλαίων τῆς Λέκας καὶ ἐν τῇ θέσει Χριστοῦ τῆς περιφερείας Πρινιαῖ.

Λίθος μαγνήσιος εὔρηται σποράδην ἐν Κουρούδερῳ μεταξὺ Καρλοβάσου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου· μεγάλη ὅμως ποσότης αὐτοῦ δὲν φαίνεται καὶ νὰ ὑπάρχη.

Μαγνησίου εὔρηται φωλεὰ μετὰ φιλομελάνου ἐν θέσει Παρασπορίῳ τῆς κώμης Πρινιῶν. Τοιοῦτο δ' εὔρηται καὶ ἐν ταῖς περιφερείαις τοῦ δήμου Καστανέας, ἐν Τζουρλαίοις, Νικολούδαις τοῦ δήμου Καστανέας, Παλαιᾶ Βρύσει τοῦ δήμου Παλαιοῦ Καρλοβάσου, ἀγίῳ Ἰσιδώρῳ τοῦ δήμου Καλαμπακτασίων καὶ ἐν τῇ θέσει Μαϊράγκου τοῦ δήμου Μαραθοκάρπου.

Σμύρις ὑπάρχει ἐν διαφόροις μέρεσιν· ἀξιολογώτερα δ' εἶναι ἢ ἐπὶ τοῦ Κερκετέως, ἧτις ὅμως καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι πολὺ πλουσία. Τῆς

σμύριδος ταύτης ἐγένετο ἐκμετάλλευσις τὸ πρῶτον ἐν ἔτεσι 1847—1849 καὶ τὸ δεύτερον ἐν ἔτεσι 1860—1861, δείγματα δὲ αὐτῆς εἰς χυμικὴν ὑποβληθέντα ἀνάλυσιν ἀπέδειξαν ὅτι ἡ σμύρις σύγκειται ἐκ κοκκινωπῆς μεταλλίτιδος καὶ ἐκ σιδηρούχου καὶ πνευματεμφόρου γῆς· σύγκειται δὲ ἐξ 92 σμύριδος καὶ ἐξ 6—8 ξένων σιδηροχαλκούχων ὑλῶν. Καίτοι δὲ εἶναι σμύρις κατωτέρας ποιότητος, ἐν τούτοις δύναται νὰ ἀποβῆ χρήσιμος ἕνεκα τῆς πολλῆς αὐτῆς σκληρότητος, διότι διασχίζει τοὺς σκληροτέρους αὐτοὺς λίθους.

Ἄξια λόγου τυγχάνει καὶ ἡ ὕπαρξις γαιάνθρακος ξυλίτου, ᾧ χρῶνται ἐν τῇ κατασκευῇ ἀσημάτων ἀγγείων, εἰς τὰ τριτογενῆ στρώματα τῶν Καρλοβασίων. Γρία περίπου τέταρτα τῆς ὥρας νοτιοανατολικῶς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἐν θέσει Καρανικόλχ, παρὰ τοῖς Φούρνοις, διέρχεται δεξιόθεν μεταξύ πηλωδῶν στρώματων σειρὰ ξυλίτου 0,25 πύχους ἔχουσα· ὁ ἀνθραξ δὲ περὶ τὰ τέλη φαίνεται ἀπολελιθωμένος. Καὶ ἐν Παλαιοκάστρῳ δὲ εὗρηται ἰκανὴ ποσότης γαιάνθρακος ξυλίτου.

Στρώμα ἀλάουρ 0,60—0,80 παχὺ εὐρέθη ἐν τῇ χαράδρῳ τοῦ Παλαιοῦ Καρλοβάσου, οὐδεμίαν ὅμως ἀξίαν ἔχον ἀπέναντι τῆς σημερινῆς τιμῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ ἀλάχου. Τοιαῦτα ἡμεῖς περὶ τῶν ὄρυκτῶν καὶ μετάλλων τῆς νήσου ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν.

Ἵδραργύρου μεταλλεῖον εὐρέθη ἔξωθεν τοῦ χωρίου Καθεσείκων ἐν τῷ τμήματι τῶν Καρλοβασίων.

Ὄρυκτὰ δὲ ἀπαντῶντα ἐν Σάμῳ καὶ ὧν ἐγένετο χυμικὴ ἀνάλυσις εἰσι τὰ ἑξῆς.

Ἄντιμονίτης, ὄρυκτὸν συνιστάμενον ἐκ θείουχου ἀντιμονίου, βαρὺ, κατ' ἐπιφάνειαν κίτρινον καὶ γαιῶδες, δεικνύον ὑφὴν ἰνώδη, ἐσωτερικῶς δὲ ἔχον στιλπνότητα μεταλλικὴν καὶ κρυσταλλικὴν. Ὄρυκτὸν ἐμπορεύσιμον καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον· ἑκατὸν μέρη βάρους αὐτοῦ ἐμπεριέχουσι τὰ ἑξῆς συστατικά.

Ἄντιμονίου	71 43 0)0
Θείου	26 60
Ἄρσενικοῦ	20
Μολύβδου	5
Σιδήρου	22
Χαλκοῦ καὶ ἀργύρου	0 00
Γαιῶδη συστατικά	1 50

Ἀλλοφανίτης, κυανούς υαλώδης· ἑκατὸν μέρη αὐτοῦ περιέχουσι

Πυριτικοῦ ὀξέος	56 77 0)0
Ὑποξειδίου σιδήρου	26
Ἀργίλλου	
Ἀσβέστου καὶ μαγνησίας	1 70
Ἀλκαλίων	ἀπροσδιόριστα
Ὄξειδίου σιδήρου	6 70
Ὄξειδίου χαλκοῦ	2 50
Ἀνθρακικοῦ ὀξέος	ἴχνη

Μαλαχίτης, ὀρυκτὸν ἐρυθρόφαιον, σιδηροῦχον, φέρον πολλὰ σημεῖα πράσινα καὶ ζωηρῶς κυανᾶ ἐκ μαλαχίτου καὶ λαζουρίτου, ὀρυκτῶν συνισταμένων ἐξ ἀνθρακικοῦ χαλκοῦ. Τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο εἶναι μεταλλεύσιμον· ἑκατὸν δὲ μέρη αὐτοῦ σύγκεινται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Πυριτικοῦ ὀξέος	24
Ὄξειδίου σιδήρου	46 5
Ἀργίλλου	4 2
Ἀσβέστου καὶ μαγνησίας	9 3
Ὄξειδίου χαλκοῦ	8 5
Ἀνθρακικοῦ ὀξέος	7 5
	<hr/> 100

Ἐνέχει τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο 5 5 0)0 μεταλλικοῦ χαλκοῦ.

Σιδηρομαγγανίτης, ἐν τῶν καθαρωτέρων ὀρυκτῶν τοῦ εἶδους τούτου, ἐν ᾧ ὁ μὲν σίδηρος ὑπάρχει ὡς ὀξείδιον, τὸ δὲ μαγγάνιον ἐν μέρει ὡς ὀξείδιον, ἐν μέρει ὡς ὑπεροξείδιον. Ἐκατὸν μέρη αὐτοῦ περιέχουσι τὰ ἐξῆς.

Ὄξειδίου σιδήρου	63 2
Ὄξειδίου μαγγανίου	11 2
Ἀσβέστου	9
Μαγνησίας	3 2
Πυριτικοῦ ὀξέος	1 5
Ὑδατος καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος	11 9
	<hr/> 100

Ἐπὶ τέλους ἐν Σάμφ ἀπαντᾷ ὀρυκτὸν τι μέλαν ἀποβάφρον, ἄτηκτον, διὰ πυρακτώσεως λευκαινόμενον, ἀμόρφον (ἀκρυστάλλωτον), ἐν τῷ πυρὶ ὑπερῆν θειώδη ἀναδίδον, εἰς ὄξεια ἀδιάλυτον. Ἐνέχει θειοῦχον σί-

δηρον (πυρίτην), μικρὰς ποσότητος θειούχου άντιμονίου και άνθρακα, ἐξ οὗ εἶναι και μέλαν, τὸ δὲ πλείστον εἶναι πυριτικὸν ὀρυκτὸν ἐκ πυριτικοῦ ὀξέος, σιδήρου, ἀργίλλου, ἀσβεστίου και μαγνησίου συνιστάμενον· ἢ δ' ἐν γένει χυμικὴ αὐτοῦ ἀνάλυσις δίδωσι τὸ ἐξῆς ἀποτελεσμα.

Ἑκατὸν μέρη βάρους αὐτοῦ περιέχουσι

Πέτρωμα πυριτικὸν	96	40
Θειούχον σίδηρον	1	70
Ἄντιμόνιον	1	05
Ἄνθρακα	0	85

100

Τὸ ἀναλυθὲν δειγμα τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου, ὡς ἐπαρουσίασει, δὲν ἔχει μεταλλουργικὴν ἀξίαν· ἴσως δὲ εἶναι πέτρωμα ἠφαιστειογενές, ἐφ' οὗ ἀπετέθησαν ἴχνη άνθρακος και πυρίτου και ὅπερ συνοδεύει μεταλλοφόρῳ ἢ άνθρακοφόρῳ τινὶ φλεβί, ἢ τις εἰς μείζον βάθος ἢ κατ' ἄλλην διεύθυνσιν ἐνδέχεται νὰ περιέχη άνθρακα. Ὀλιγώτερον πιθανὸν εἶναι νὰ ἐμπεριέχη θειούχόν τι μεταλλικὸν ὀρυκτὸν, πολὺ δὲ ἀπίθανον τὸ μέταλλον τοῦτο νὰ ἦναι μόλυβδος ἢ ψευδάργυρος. Ἀλλὰ περὶ τούτου μόνη τεχνικὴ τις ἐκμετάλλευσις δύναται νὰ φωτίσῃ ἡμᾶς.

Λατομεῖα δὲ πρὸς ἐξαγωγὴν πολυειδῶν λίθων πολλαχοῦ τῆς νήσου περισώζονται, τῶν μαρμάρων, ἰδίως δὲ τῶν σαρκοειδῶν και τῶν ἰασπίδων λίθων, τὰ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τιμωμένων· ἐν δὲ τῷ Μεγάλῳ Σεϊτανίῳ, πρὸς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς Σάμου, ὑπάρχει λατομεῖον χρωματιστοῦ μαρμαρίου, ἐν αὐτῷ δὲ εὔρηται και σιδηροῦς κρῖκος, χρησιμεύων τοῖς ἀρχαίοις πρὸς μεταφορὰν τῶν λίθων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἐμπόριον τῶν Σαμίων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ συγγράμματος τούτου διελάβομεν τὰ εἰκότα περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἀρχαίων Σαμίων και κατεδείξαμεν τὴν τε ἕκτασιν αὐτοῦ και τὰ πολλὰ πλοῦτη, ἅτινα ἐξ αὐτοῦ εἰσήγοντο εἰς τὴν νῆσον. Ἡ ἐκ τῆς Σάμου ἐξαγωγὴ τῶν ποικίλων αὐτῆς προϊόντων και ἢ εἰς αὐτὴν ἀφ' ἑτέρου εἰσαγωγὴ τῶν εἰδῶν ἐκείνων, ὧν οἱ ἐγχώριοι

εἶχον ἀνάγκην, ἐξηκολούθησεν ἀναμφιλέκτως μέχρι τῶν τελευταίων πρὸ τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς· χρόνων, αὐξάνουσα ἢ ἐλαττουμένη κατὰ σχέσιν τῶν πολιτικῶν περιστάσεων ἢ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων· διότι οὐδεὶς εὖρηται ὁ ἀγνοῶν ὅτι τοῦ ἐμπορίου ἢ πρόοδος ἢ ἡ ὀπισθοδρόμησις βαίνει παραλλήλως πρὸς τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν ἢ πρὸς τὰς ἀνωμαλίας ἐκείνης κοινωνίας. Ὅντως δὲ οὐδόλως δικαιουῖται τις νὰ ἐκζητήσῃ μεγάλας ἐμπορικὰς σχέσεις παρὰ χώρας, ἣν πειραταὶ καὶ κακοεργοὶ ἄνδρες ποικιλοτρόπως λυμαίνονται, καὶ ἧς οἱ κάτοικοι, πάντα ξένον πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενον ἐχθρὸν ἀμείλικτον ὑπολαμβάνοντες, εἰς οὐδεμίαν πρὸς αὐτὸν κοινωνικὴν συνάφειαν θέλουσι νὰ ἔλθωσιν.

Ἀνοικισθεΐσης τῆς Σάμου περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐκκαιδεκάτου αἰῶνος, οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὸν ἀνοικισμὸν χρόνον διετέλεσαν εἰς ἐντελῆ σχεδὸν ἐμπορικὴν ἀπραξίαν, διότι ἐλαχίστας μὲν εἶχον τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας, ἤρκοῦντο δὲ εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐνότων θεραπείαν αὐτῶν, εὐτυχεῖς λογιζόμενοι ὅσακις ἢ ἀπληστία καὶ τὸ φιλάρπαγον δὲν ὠδήγει εἰς τὰς τῆς νήσου ἀκτὰς παντοδαπῶν ληιστήρων τὰ πλοίαρια. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἦτο ἄρα ἡ μόνη αὐτῶν ἀπασχόλησις, περὶ δὲ σχέσεων ἐμπορικῶν πρὸς ξένους καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὴν Εὐρώπην οὐδὲ λόγος κἄν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνη· ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ, πολλαπλασιασθέντων μὲν τῶν κατοίκων, αὐξανουσῶν δὲ τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, ἡ συναλλαγή τοῖς ξένοις ἀπέβαινε ἐπαισθητοτέρα πρὸς ἐκποίησιν τῶν φυσικῶν τῆς νήσου προϊόντων καὶ πρὸς προμήθειαν ἀργυρίου ἢ πρὸς πρόσκτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκασιῶν ειδῶν ἐκείνων, ὧν οἱ ἐν Σάμῳ ἐστεροῦντο.

Φυσικὰ δὲ ἡ νήσος προϊόντα παρήγαγεν ἔλαιον, οἶνον καὶ τὸ ἐκ τῆς ὑποστάθμης αὐτοῦ κατασκευαζόμενον οἰνόπνευμα, μέλι, βάμβακα, ἐσπεριδοειδεῖς καρπούς, κρόμμυα, πρὸς δὲ τοῖς πίссαν καὶ ξυλείαν δι' οἰκοδομᾶς· ἀλλὰ καὶ ὀπωρῶν παντοειδῶν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ ἀφθονία μεγίστη. Ταῦτα ἐν ἀρχαῖς ἔμποροι ἀλλοδαποί, ἐρχόμενοι εἰς Σάμον, ἐλάμβανον ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐτέρων ειδῶν καὶ ἀλλαχόσε μετέφερον· βαθμηδὸν ὁμῶς ἤρξαντο καὶ οἱ Σάμιοι μεταφέροντες τὰ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος προϊόντα εἰς τὰς παρακειμένας νήσους καὶ χώρας, ἐν ταῖς ὁποίαις ταῦτα ἢ κατηναλίσκοντο ἐπιτοπίως ἢ ἔμποροι ἄλλοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Γενουήνσιοι, ἀγορᾶζοντες, μετεκόμιζον εἰς Γένουαν, Ἐνετίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐσπερίας. Ἐπέστρεφον δὲ οἱ Σάμιοι εἰς τὰ ἴδια, φέροντες σίτον, ἄλγος καὶ παντοῖα οἰκιακὰ σκεύη.

Περὶ δὲ τῆς τιμῆς τῶν φυσικῶν τῆς Σάμου προϊόντων οὐδὲν ἕτερον οἶδαμεν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐν ἔτει 1670 ἡ τῶν λιμονίων καὶ πορτοκαλλίων χιλιάς ἐπωλεῖτο ἀντὶ ἐνὸς ταλήρου καὶ ὅτι ἡ πίσσα μεταφερομένη ἐκ Σπαθαραίων εἰς Χώραν ἐπωλεῖτο αὐτόθι ἀντὶ ἐνὸς τετάρτου τοῦ ταλήρου μέχρις ἐνὸς ταλήρου ὁ στατήρ, ὑποβαλλομένη σῖναμα καὶ εἰς ἐξαγωγικὸν δασμὸν τεσσάρων ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἔχομεν πως ἀκριβεστέρας εἰδήσεις περὶ τῶν προϊόντων τῆς νήσου καὶ περὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν. Ἐν ἔτει 1702 ἡ Σάμος παρήγαγε τρισχίλια οἴνου βαρέλια, ὧν ἕκαστον ἐζύγιζε πεντήκοντα ὀκτάδας· καὶ ἐν μὲν φορτίον, εἴτ' οὖν ἐν καὶ ἡμισυ βαρέλιον οἴνου ἀνθοσμίου ἐπωλεῖτο ἐπιτοπίως ἀπὸ τεσσάρων φράγκων μέχρις ἑπτὰ λιβρῶν καὶ δέκα σολιδίων, ἐν δὲ φορτίον οἴνου μαύρου ἐπωλεῖτο ἀντὶ τεσσάρων φράγκων. Ὁ ἀνθοσμίας τῆς Σάμου ἐπηνεῖτο ὡς φύσει καλός· ἀλλ' ἢ ἄγνοια τῶν τότε ἀνθρώπων ὅπως κατασκευάσωσιν ὡς εἶδει αὐτὸν καὶ ἐν φιάλῃς θέσωσι, κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ἐμείου τὰ μάλιστα τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὀσάκις κατεβόλλετο μείζων ἐπιμέλεια περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ οἴνου, τότε οὗτος ὑπῆρχε μᾶλλον ἐπιζήτητος καὶ πρὸς ἀγοράν αὐτοῦ ἀνωτέρα προσεφέρετο τιμῆ· ἐν εὐφορίᾳ δὲ καὶ ὀπόταν ἀγορασταὶ δὲν ἐπαρουσίαζον πολλοί, ὁ οἶνος ἐπωλεῖτο ἐπιτοπίως μέχρις ὀκτωκαίδεκα παράδων τὸ φορτίον. Ἐπ' Ἰσησῆς ἡ Σάμος παρήγαγε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὀκτακῶσια μέχρις ἐνεκκωσίων βαρέλια ἐλαίου, ἕκαστου βαρέλιου τοιοῦτου ζυγίζοντος ὅσον καὶ τὸ βαρέλιον τοῦ οἴνου· ἀμφοτέρω δὲ τὰ εἶδη ταῦτα ἐστέλλοντο εἰς Χίον, Ρόδον καὶ Νάυπλιον τῆς Πελοποννήσου. Ἐξέτινον δὲ τελωνειακὸν δασμὸν ὀσάκις μὲν οἱ τὸν οἶνον εἰς ἄλλοδαπὴν ἐξάγοντες ἦσαν Σάμιοι πέντε ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ὀσάκις δὲ ἦσαν Εὐρωπαῖοι δύο καὶ ἡμισυ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ ἐξαγωγῇ τοῦ ἐλαίου οἱ μὲν Σάμιοι ἐξέτινον τελωνειακὸν δασμὸν τεσσάρων ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι δύο. Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο τούτων προμνησθέντων προϊόντων, πολλαὶ χιλιάδες λιμονίων καὶ πορτοκαλλίων ἀπεστέλλοντο ἐτησίως ἐκ Σάμου εἰς Κολοφῶνα, ἔνθεν ἔμποροι, ἀγοράζοντες αὐτά, μετέφερον καὶ ἐπώλουν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μετὰ τὰς λεπτοτάτη, ἀξίας εἴκοσι μέχρις εἴκοσι πέντε χιλιάδων σκούδων, ἀπεστέλλετο εἰς Χίον, ἐν τῇ ὀποῖα ἡγόραζον ταύτην ἔμποροι Γενουήνσιοι καὶ μεταφέροντες ἐπώλουν ἐν Γενουῇ· ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς δὲ τῆς μετᾶξης ὑπῆρχε τεταγμένος τελωνειακὸς δασμὸς τέσσαρα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἐπ' Ἰσησῆς πλείους τῶν δια-

κόσμιον στατήρων μέλιτος ἐκλεκτοῦ ἐξήγοντο ἐκ τῆς νήσου κατ' ἔτος διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ ἑκατὸν στατήρες ἀρίστου κηροῦ διὰ Συόρνην, μεγίστη τε ποσότης οἰκοδομησίμου ξυλείας διὰ Πάτμον, ἐξ ἧς μετέφερον ἔμποροι ἀλλαχόσε καὶ ἐπώλουν αὐτήν.

Εἰς ταῦτα καὶ μόνον περιοριζομένων τῶν ἐμπορικῶν τῆς Σάμου πρὸς τὴν Τουρκίαν ἰδίως σχέσεων, εὐνόητον ἂποβαίνει ὅτι αἱ πρὸς τὴν Εὐρώπην συναλλαγαὶ ἦσαν ἐν ἀρχῇ μηδαμιναὶ ὕλως καὶ ἀσήμανται. Ἐμποροὶ Ἰταλοὶ, ἀφικνούμενοι ἐνίοτε εἰς Σάμον, ἠγόραζον πίσσαν καὶ βελάνους, καὶ ἡ μὲν πίσσα, ἧς ἐξήγοντο στατήρες τριακόσιοι ἢ τετρακόσιοι καὶ ἠτις ὑπεβάλλετο εἰς ἐξαγωγικὸν δασμὸν τεσσάρων ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, ἀπεστέλλετο εἰς Γένουαν καὶ εἰς Ἐνετίαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν γαυστάθμων τῶν δύο αὐτῶν πόλεων, αἱ δὲ βέλαναι, τριβόμεναι εἰς κόμιν λεπτήν, ἀπεστέλλοντο εἰς Ἐνετίαν καὶ Ἀγκῶνα πρὸς χρῆσιν τῶν αὐτοῦ βυρσοδεψῶν.

Ὁ σίτος, ὁ ἐν Σάμῳ παρχόμενος, δὲν ἦτο βεβαίως πολὺς· ἐν τοῦτοις, ἐπειδὴ οἱ πένητες διὰ τὸ εὐωδέτερον ἐχρῶντο κρητῶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ κριθῆς ἢ ἐκ κέγχρου πεποιημένῳ, κατὰ πᾶν σχεδὸν ἔτος ἐξήγοντο ἐκ Σάμου διὰ Γαλλίαν τρία φορτία πυροῦ σίτου, τοῦ φορτίου ἀποτελουμένου ἐξ ἐνεακοσίων πηλοῦν κοιλῶν. Ἡ δὲ κέγχρος ἐτιμᾶτο τότε ἐν Σάμῳ τεσσαρῶν μὲν παρὰ τὸ φορτίον ἡμιόνου, τριῶντα δὲ παρὰ τὸ φορτίον ὄνου· ἐκ παραδόσεως δὲ παρακληθόντες ἔχομεν ὅτι, μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, φορτίον κέγχρου ἐπώληθη καὶ ἀπὸ ἐπτακαίδεκα παρὰ τὸ φορτίον μόνον. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐπιπλέον ἐν πλοῖον ἔρχοντο καὶ ἕτερον τυρὸν νωπὸν, μεθ' ἠλατισμένου ὕδατος ἐντὸς ἀσκῶν τιθεμένου· ταῦτα δὲ μετεφέροντο εἰς Γαλλίαν. Ἐνίοτε ἔμποροι ξένοι ἐπρόσπιθύνοντο ἐκ Σάμου καὶ σὺκα ξηρὰ, τὰ ὅποια ἦσαν λίαν λευκὰ καὶ ἀρκούντως ὀγκώδη καὶ τὰ ὅποια ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπεστέλλοντο εἰς Συόρνην καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπ' ἴσης δ' ἐξήγετο ἐνικυσίως ἐκ Σάμου καὶ μεγίστη ποσότης σαμμωνέας, ἠτις, καθ' ὃ χρησιμεύουσα εἰς φαρμακευτικὰς σκευασίας, ἦτο ἀπηλλαγμένη παντὸς δασμοῦ ἐξαγωγικοῦ καὶ κατηναλίσκετο ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς ἀνατολῆς. Τὸ δὲ τελωνεῖον τῆς νήσου ἐξεμισθοῦτο ἀπὸ ἐξακισχιλίων σκαυδῶν, τοῦ ἐκμισθούοντος αὐτὸ φυσικῶ τῷ λόγῳ τὰ διπλασια, εἰ μὴ καὶ πλείω, ὠφελουμένου· ὅθεν ἐάν ὑπολογίσωμεν ὅτι οἱ ἔμπορευόμενοι ἐξετινον ἐπὶ τε τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς δασμὸν τελωνειακὸν τεσσάρων ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, εὐρίσκωμεν ὅτι τὸ εἰσαγω-

γικόν τε καὶ ἐξαγωγικόν ἐμπόριον τῆς νήσου ἀνήρχετο ἐτησίως εἰς τὸ ποσὸν τριακοσίων χιλιάδων σκούδων, ποσὸν βεβαίως οὐχὶ εὐκαταφρόνητον (1).

Αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων τῆς νήσου προϊόντων ἐν ἀρχῇ τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου αἰῶνος εἶχον ὡς ἐξῆς.

Ἐλαίου αἰ 379 ὀκάδες	ἔτιμῶντο ἐνὸς σκούδου.
Ἐρίων ἢ ὀκά	» τεσσάρων σολδίων
Κηροῦ ἢ λίτρα	» ἐννέα σολδίων
Μέλιτος αἰ δέκα ἐπτὰ λίτραι	» ἐνὸς σκούδου.
Μετᾶξις ἢ λίτρα	» ἑκατὸν σολδίων.
Οἴνου τὸ γομάριον	» τεσσάρων λιβρῶν.
Περδίκων τὸ ζεῦγος	» τριῶν σολδίων.
Πίσσης ὁ στατήρ	» ἐνὸς σκούδου.
Ἐυροῦ αἰ πενήντα ὀκτὼ ὀκάδες	» δύο σκούδων.

Αἱ τιμαὶ αὗται μεγάλως εἰς τὸ μετέπειτα παρήλλαξαν ἕνεκα τῆς τε ἀναπτύξεως τοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ ἄλλοδαπῆς ἐμπορίου, τῆς τε ζητήσεως, ἧς τὰ προϊόντα ἐτύγχανον ἐν ταῖς τῆς καταναλώσεως ἀγοραῖς, καὶ τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν νομισμάτων· ἐκ σημειωμάτων δὲ οἷς τῆδε κἀκεῖσε περιετύχομεν ἐμπόρων ἀρχαίων, μανθάνομεν τὰς τιμὰς διαφόρων πραγμάτων, μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς, ἐχούσας ὡς ἀκολούθως.

1753 Ἰουλίου	8 ὁ σίτος ἐπωλεῖτο πρὸς γρόσια ἔν	τὸ κοιλὸν
» Αὐγούστου 3	» » »	μαῦδιὰ τριάκοντα »
» Σεπτεμβρίου 10	» » »	» εἴκοσι τέσσαρα »
» »	τὸ ἔλαιον »	» ὀκτὼ ἢ ὀκά
» »	οἱ κύαμοι »	» τέσσαρα τὸ καφίσι (τέταρτον κοιλοῦ)
» »	οἱ ἐρέβινθοι »	» ἕξ τὸ καφίσι
» »	ἢ ὄρυζα »	» τέσσαρα ἢ ὀκά
» »	ὁ θηραϊκὸς οἶνος »	» δύο »

(1) Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ γαλλικὸν σκούδον ἦτο ἴσον πρὸς ἑκατὸν εἴκοσι σολδία καὶ ἡδύνατο φράνκα πέντε καὶ πενήντα τρία ἑκατοστὰ τοῦ νῦν νομίσματος· τὸ δ' ἐνετικὸν σκούδον, ἐξισούμενον τοῖς νῦν νομίσμασιν. ἡδύνατο φράνκα ἕξ καὶ ἐνετήκοντα ἑκατοστὰ τοῦ φράνκου, διηρεῖτο δὲ εἰς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα σολδία. Ἐν ἔτει δὲ 1728 τὸ τουρκικὸν γρόσιον ἐδύνατο λίβρας τρεῖς καὶ σολδία δώδεκα.

- 1753 Σεπτεμβρίου 10 τὸ οἰνόπνευμα μαϊδιὰ ὀκτώ ἢ ὀκᾶ
 » » ὁ τυρός καὶ μυζήθραι τρία τούτων ἐν γρόσιον (1)
 » » ὁ βάμβαξ » » μαϊδιὰ πέντε ἢ ὀκᾶ
 » » τὸ λινάριον » » πέντε »
 1759 Μαρτίου 11 τὸ οἰνόπνευμα » γρόσια πέντε τὸ γομάριον
 » » ὁ οἶνος ἐκ τοῦ ὑποληνίου γρόσιον ἐν » »
 1766 Αὐγούστου 19 ὁ κηρός » » παράδες τρεῖς ἢ ὀκᾶ
 1775 Μαΐου 8 ἢ βοεῖα βύρσα » γρόσια τέσσαρα ἐκάστη
 » » αἱ φορκαὶ γρόσια δέκα τρία αἱ τριάκοντα καὶ μία αὐτῶν
 1776 Ἰουλίου 21 ὁ σάκκος τῶν ἐλαιοτριβείων παράδες εἴκοσι
 » » ὁ οἶνος γρόσια δεκαεξὶ καὶ ἡμισυ τὰ τρία γομάρια
 1781 Σεπτεμβρίου 3 ὁ οἶνος γρόσια δύο καὶ ἐν τέταρτον τὸ γομάριον
 1789 *μεγάλῃ ἀκρίβειᾳ τοῦ καρποῦ, σημειοῖ τις ἔμπορος τῶν τότε χρόνων. Ἐπῆγε τὸ στάρι τὸ πολιτικὸν κοιλὸ γρόσια εἴξ, παράδες δεκαπέντε τὸ κριθάρι γρόσια τρία, παράδες δέκα. Ἐκράτησαν ἀπὸ τὸν ὀκτώβριον ἕως ὅλον τὸν μάιον καὶ ἔγειρε ἔλληψις ζαερῆ.*
 1792 ἐν μηνὶ Ἰουνίου 3, σημειοῖ ἕτερος ἔμπορος, ἀκρίβησ τὸ στάρι κ' ἐπῆγε γρόσια τέσσαρα.
 1795 Ἐν ταγάριον ἐπωλεῖτο ἀντὶ ἐβδομήκοντα πέντε παράδων
 » Εἷς πρίων » εἴκοσι πέντε »
 » Μία λάγηνος » τεσσάρων »
 » Ἐν πτύον » δώδεκα »
 » Εἷς ἀσκὸς ἐλαίου » τριάκοντα »
 » Εἷς ραφὴν ἀσκοῦ τοιοῦτου ἐννέα »
 » Μία ἀκέστρα » ἐνός »
 » Ἐν ποτήριον » τεσσάρων »
 » Εἷς νάπος » δέκα πέντε »

Ἐνετύχομεν σημειώματι, φέροντι χρόνον γραφῆς τὴν 19 Φεβρουαρίου 1760· κατ' αὐτὸ ἔμπορός τις, εἰσαγαγὼν ἐν Σάμφ βαρέλιᾷ τινα χαβιαρίου, δι' ἐκάστην ὀκᾶν τοῦ ὁποίου ἐζήτει μαϊδιὰ δέκα τέσ-

(1) Ἐν Πύργῳ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὑπῆρχε ποιμενίς τις, Μαύραινα καλουμένη, ἣ τις, κατασκευάζουσα τυρόν, ἐπώλει αὐτὸν ἀντὶ δύο παράδων τὴν ὀκᾶν· ὅθεν καὶ οἱ γονεῖς προέτρεπον τὰ ἑαυτῶν τέκνα νὰ μὴ τρώωσι πολὺ, διότι ὁ τυρός ἦτο ὑπερτετιμημένος, ἔλεγον δὲ « Τζίτζα, τζίτζα τὸ τυρὶ καὶ τὸ κᾶν ἢ Μαύραινα ἀκριβό, δύο παράδες τὴν ὀκᾶ ».

σφα, καὶ βαρέλια τινὰ βουτύρου, δι' ἐκάστην ὀκτὼ τοῦ ὁποῖου ἀπὴ-
 τει μαϊδιὰ δέκα ἑπτὰ καὶ ἡμισυ, καὶ διὰ τὸ τῆς τιμῆς ὑπέρογκον ἀ-
 γοραστάς μὴ εὐρίσκων, ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ τὰ εἶδη ταῦτα εἰς
 Κωνσταντινούπολιν ἵνα πωληθῶσιν ἐκεῖ. Ἐξ ἄλλων β.β.λίων ἐμπορι-
 κῶν τῶν χρόνων ἐκείνων μανθάνομεν ὅτι ὁ οἶνος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπω-
 λείτο ἀντὶ γροσίου τὸ γομάριον. ἢ τὰς ὀγδοήκοντα ὀκτάδας· ἐνίοτε δέ,
 ὁσάκις ἢ συγκομιδῇ τῶν σταφυλῶν ἐπλησίαζε καὶ ὁ τοῦ παρελθόντος
 ἔτους οἶνος ἔμενεν ἀπώλητος, ὁ κύριος αὐτοῦ ἔχει τὸν παλαιὸν οἶνον ἵ-
 να ἀντ' ἐκείνου πληρώσῃ τὰ ἑαυτοῦ ἀγγεῖα διὰ οἴνου γέας συγκομιδῆς.
 Ἐν ἔτει 1804 τὸ γομάριον ἐτιμᾶτο γροσίων δέκα, ἐν ἔτει 1830 ἐπω-
 λείτο ἀντὶ γροσίων εἴκοσι πέντε, καὶ σήμερον τὸ γομάριον τοῦ οἴνου
 πωλεῖται ἀντὶ ὀγδοήκοντα μέχρις ἑκατὸν τριάκοντα γροσίων. Ἡ αὐ-
 τῇ ὑπερτίμησις καθορᾶται ἀναλόγως, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προΐουσι τῆς
 νήσου.

Μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ὀγδούτου αἰῶνος, τὸ ἔλαιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐ-
 τιμᾶτο παρχῶν πέντε κατ' ὀκτὼ· ἐν ἔτει 1804 μία ὀκτὼ τοιούτου ἐ-
 πωλεῖτο ἀντὶ τριάκοντα ὀκτὼ παρχῶν, ἐν ἔτει 1830 ἐπωλεῖτο ἀντὶ
 πενήκοντα παρχῶν καὶ σήμερον τὸ ἔλαιον πωλεῖται ἀντὶ τεσσάρων
 καὶ πέντε γροσίων κατ' ὀκτὼ. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν
 δημητριακῶν καρπῶν· διότι, ὡς εἶδομεν, τῷ ἔτει 1753 τὸ μὲν κοι-
 λὸν τοῦ σίτου ἐπωλεῖτο ἀντὶ ἐνὸς γροσίου, τὸ δὲ κοιλὸν τῆς κέγχρου
 ἀντὶ ἑπτακαίδεκα παρχῶν μόνον· ἀρχομένου δὲ τοῦ αἰῶνος τούτου
 ἐξ κοιλᾶ σίτου ἐπωλοῦντο ἀντὶ ἑκκαίδεκα γροσίων, ἐν ἔτει δὲ 1809
 ὁ σίτος ὑπερετιμήθη εἰς γρόσια ὀκτὼ τὸ κοιλόν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1810 μέ-
 χρι τοῦ 1813 β.θ.μηδὼν ἢ μὲν τιμῇ τοῦ σίτου ἀνῆλθεν εἰς γρόσια πεν-
 τεκαίδεκα τὸ κοιλόν, ἢ δὲ τῆς κέγχρου εἰς γρόσια ἑνδεκα· ὅθεν καὶ
 τις τῶν τότε ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων, ἐξανιστάμενος κατὰ τῆς τοιαύτης
 ὑπερτιμήσεως, ἀναγράφει καρδίᾳ συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη ἐν
 τῷ ἐμπορικῷ αὐτοῦ βιβλίῳ τάδε.

1811 ἀνγούστου 8' ἐπωλήθη τὸ σιτάρι τὸ κοιλὸν γρόσια ὀκτὼ
 μαϊδιὰ ἑνδεκα, τὸ λάδι μαϊδιὰ ἐξήντα καὶ ἐξομοῆντα καὶ τὰ πάντα
 ὄλο φωτιά καὶ ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ ἔλεος. Ἐξ ἀμαρτιῶν εἶναι ὄλα, θέ-
 λοντας ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ μᾶι παιδεύσῃ καὶ διὰ τοῦτο ἤλθαν αὐτοὶ οἱ
 χρονοὶ ὅμως δόξαν νὰ ἔχῃ ὁ Θεός. Ἀλλ' ἂν ὁ εὐσεβόφρων ἀνθρω-
 πος ἐκείνος ἔζη κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ὅτε ὁ μὲν σίτος τοῦ
 Ταηγανίου ἐπωλήθη ἀντὶ τεσσαράκοντα γροσίων, ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου

ἀντί τριάκοντα καὶ μέχρι τριάκοντα ἔξ γροσίων κατὰ κοιλόν, τί ἄρα γε ἤθελεν εἶπει ἢ μέχρι τίνος βαθμοῦ ἤθελεν ἄρα γε ἐπιταθῆ ἢ συντριβῆ καὶ ἢ ταπεινωσὶς τῆς καρδίας αὐτοῦ;

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα ὑπερτίμησις τῶν νομισμάτων συνετέλεσε τῇ ὑπερτιμήσει τῶν διαφόρων πραγμάτων, καὶ οὐχὶ ἀλόγως. Ἐκ παρχδείγματος, τὸ γρόσιον ἐν ἀρχῇ ἠδύνατο φράγκα πέντε, ἀπὸ τοῦ 1780 ἔτους δὲ τὸ γρόσιον ὑπέστη ἔκπτωσιν, ὥστε ἠδύνατο φράγκα δύο καὶ εἴκοσι πέντε ἑκατοστὰ, ὀψιαιτέρον δὲ τὸ γρόσιον ἠδύνατο εἴκοσι τρία ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου καὶ σήμερον ἐν φράγκον δύνεται γρόσια τέσσαρα καὶ παρχδες τριάκοντα. Ἐν ἔτει 1810 τὸ ἐνετικὸν δουκάτον ἠδύνατο ἑννέα γρόσια, ἐν ᾧ νῦν τὸ τοιοῦτο δουκάτον δύναται γρόσια πενήκοντα πέντε· ὅθεν καὶ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὁ μὲν κεκτημένος περιουσίαν ἑκατὸν ἢ διακοσίων γροσίων ἐλογίζετο εὐπορος, ὁ δὲ κατέχων ἐν πουγγίον ἢ πεντακόσια γρόσια ἐδείκνυτο τῷ δακτύλῳ, ὁ δὲ πλείω τούτων κεκτημένος ἐλογίζετο ὀλβιοδαίμων καὶ μακαριστός. Ἐν Παγώνδῃ, ἵνα μὴ περὶ ἄλλων χωρίων εἴπωμεν, ὑπῆρχέ τις, Διακογιάννης τοῦνομα, βηθύπλουτος λογιζόμενος, διότι εἶχε δεδανεισμένα τῷ χωρίῳ ἑκατὸν γρόσια, ἐκέκτητο δ' ἕτερα διακόσια· ὅθεν καὶ πάντες ἀνίσταντο αὐτοῦ προσερχομένου, αἱ δὲ θυγατέρες αὐτοῦ ἐτιμῶντο ἐν τοῖς δημοσίοις χοροῖς, προηγούμεναι τῶν ἄλλων ὀρχουμένων, ἢ, ὡς κοινῶς λέγεται, *πιάνοισαι εἰς τὸν κάβον*. Ἄλλ' οὐδὲ δυνάμεθα νὰ μὴ γελάσωμεν, μανθάνοντες ἐκ παραδόσεως ὅτι εἷς ἔμπορος τῶν τότε χρόνων ἑκαυχᾶτο ὡς διαχειριζόμενος τρία χρηματικὰ κεφάλαια, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιώριζεν εἰς τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις, τὸ δὲ δεῦτερον ἐξετόκιζε καὶ τὸ τρίτον ἀπεταμίευε διὰ πᾶσαν ἀπρόοπτον περίστασιν. Καὶ ὁμως ἕκαστον τῶν τριῶν αὐτῶν χρηματικῶν κεφαλαίων συνεποσοῦτο εἰς μόνον πεντήκοντα γρόσια· ὁ λακκόπλουτος ἄρα καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐκεῖνος τρία μετήρχετο ἐπαγγέλματα τὸ τοῦ ἐμπόρου, τὸ τοῦ τοκιστοῦ καὶ τὸ τοῦ κεφαλαίουχου διὰ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἐν ὅλοις γροσίων, ποσότητος ἧτις ἤδη μόλις ἐξαρκεῖ εἰς τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐνὸς οἰκογενειάρχου ἐν Σάμφι. Ἄλλος δ' ἔμπορος ἐνηθρύνειτο, διότι ἐν ἐμπορικῇ ἐταιρίᾳ κατέθηκε κεφάλαιον ἐκ γροσίων τεσσαράκοντα, δι' ὧν ἔμελλε νὰ συνδέσῃ ἐμπορικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Σμύρνην καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν!

Περὶ δὲ τοῦ τόκου τῶν χρημάτων ὁποῖος τις ἦτο, μανθάνομεν ἐκ διαφόρων σημειώσεων τοκιστῶν τῶν τότε χρόνων· ἰδού τινες τῶν τοι-

ούτων σημειώσεων, αἵτινες εἶναι βεβαίως ἱκνῶς περιεργοί.

1755 Μαΐου 21 ἔδωσα τοῦ Κωνσταντῆ τοῦ Μακαρέλου γρόσια πέντε γὰ μου δίνουτε τὸν μῆνα διάφορο παράδες δέκα πέντε.

1761 Ἀπριλίου 29 ἔδωσα τοῦ Νικολῆ γρόσια τρία γὰ μου δώση μέλι ὡς περάση (δῆλα δὴ καθ' ἦν τιμὴν πωληθῆ) καὶ μία ὀκᾶ μπάσι εἰς τὸ γρόσι.

1763 Ἀπριλίου 30 ἔδωσα τῆς Σεβαστῆς γρόσια ἕξ γὰ δώση κερὶ ὡς περάση καὶ τέσσαρες παράδες μπάσι τὴν ὀκᾶ.

1766 Φεβρουαρίου 8 ἔδωσα τοῦ Δημήτρι γρόσια δέκα τρία γὰ μου δώση παράδες δώδεκα τὸν μῆνα.

1781 Ἰουλίου 3 ἔδωσα τοῦ Μανόλη τοῦ Σεβαστοῦ γρόσια δέκα διὰ λάδι ὡς περάση καὶ μία ὀκᾶ μπάσι εἰς τὸ γρόσι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σημειωμάτων καταφαίνεται ὅτι ὁ τῶν χρημάτων τόκος ἦτο βαρύτερος, διότι ἀνήρχετο εἰς ἑπτὰ τοῖς ἑκατὸν κατὰ μῆνα ἐπὶ χρημάτων ἐπιστρεφομένων καὶ ὑπὲρ τὰ εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν ὀσάκις ἀντὶ χρημάτων ἀπεδίδοντο εἶδη. Καὶ ὅμως σήμερον ἀντὶ ἐνὸς ἢ τὸ πολὺ ἀντὶ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος τοῖς ἑκατὸν εὐρίσκει τις ἐν Σάμφ ὅσα καὶ ἂν θελήσῃ ἵνα δανεισθῆ χρήματα ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων κτημάτων, καὶ δύο τοῖς ἑκατὸν ὡς θαλασσοδάνεια.

Ταῦτα ἐκτιθέμενοι, δέον νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ τῶν πραγμάτων εὐθηνία ἦτο τῶν ὀλίγων βιωτικῶν ἀναγκῶν, ἃς εἶχον οἱ τότε ἄνθρωποι, ἀποτέλεσμα μᾶλλον ἢ πραγματικῆ. Ἐκ παραδείγματος μία τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἔδαπάνη κατ' ἔτος πλείω τῶν ἑκατὸν γροσίων εἰς χρήματα· βεβαίως δὲ πολὺν τανῦν ἐξεγείρει τὸν γέλωτα τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐνὸς προκρίτου τῶν τότε χρόνων μεμψιμοιροῦντος ἑτέρῳ διότι αἱ χρηματικαὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκαι ὑπερπλέονασαν, ἀνελθοῦσαι εἰς ἑκατὸν γρόσια κατ' ἔτος, ἐκεῖνος ἐπέτεινε τὸν ὀλοφυρμόν, προστιθεὶς *Δὲν λέγεις κ' ἑκατὸν δέκα καὶ πάλιν γὰ ἴδοῦμε!* μεγίστην λογιζόμενος τὴν μεταξὺ ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν δέκα γροσίων διαφορὰν! Ἦσαν δὲ αἱ χρηματικαὶ ἀνάγκαι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μικραὶ, διότι οἱ ἄνθρωποι διετέλουν ἀπηλλαγμένοι τῶν παρεισάκτων ἀναγκῶν, τῶν ἐπιβαρυνουσῶν ἡμᾶς σήμερον. Πᾶσα οἰκογένεια ἀπελάμβανεν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶνων αὐτῆς τὸν πρὸς ἐτησίαν χρῆσιν σίτον καὶ τὰ ὄσπρια καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, κρεῶν δὲ χρῆσις ἐγένετο ὑπὸ μόνων τῶν εὐπόρων τετράκις τοῦ μηνὸς κατὰ πᾶσαν κυριακὴν, ὑπὸ τῶν μὴ τοιούτων δὲ τετράκις ἢ πεντάκις τοῦ ἕ-

τους, τῶν στομάχων ἄλλως αὐτῶν εὐρισκόντων λίαν εὐπέπτους τοὺς κυάμους καὶ τοὺς φασηόλους καὶ τὰς φακάς· ὥστε οὐδείς ἐμαστιζέτο ὑπὸ ἐνδείας, τὰ πάντα δὲ ἦσαν εὐπόριστα. Ἀντὶ ἐνὸς γροσίου (1) ἡγόραζέ τις ἐν πρόβατον, ὅπερ σήμερον τιμᾶται πεντήκοντα καὶ ἐξήκοντα γροσίων, καὶ ἀντὶ ἐνὸς παρᾶ ἐφωδιζέτο διὰ ζεύγους σανδαλίων, ὅπερ σήμερον τιμᾶται δέκα καὶ δώδεκα γροσίων. Ἐπ' ἴσης ἀντὶ ἐνὸς ἄσπρου, δῆλον ὅτι τοῦ τρίτου ἐνὸς παρᾶ, ἀπεξύροτό τις ὑπὸ κουρέως, ἐν ᾧ διὰ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκτίνουσι τανῦν τεσσαράκοντα παράδες καὶ ἔτι πλείου.

Τῇ ζακχάρει ἐχρῶντο τότε μόνον ἐν τοῖς φαρμάκοις, προτιμωμένου ἐν πᾶσι τοῦ μέλιτος, ὁ καφές ἐν τοῖς οἴκοις ἐθεωρεῖτο ἀντικείμενον βασιλικῆς πολυτελείας, ὁ δὲ καπνός, ἐν χειρὶ μάλιστα τῶν νεωτέρων, ἐξελαμβάνετο ὡς τερατώδους κακοηθείας ἀπόδειγμα· διὰ μόνων ἄρα τῶν δαπανωμένων ὑπὸ τινος οἰκογενειάρχου τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων χρημάτων πρὸς ἀγορὰν ζακχάρεως καὶ καφέ καὶ καπνοῦ, ἵνα τὰ ἄλλα παραλίπωμεν, ἠδύνατο τότε εἰς τοιοῦτος νὰ διαθρέψῃ μεγαλοπρεπῶς οὐ μόνον τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἔτι οἰκογενείας. Περί ἀντικειμένων δὲ πολυτελείας οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γείνη, διότι πάντες ἔζων ἐν λιτότητι, τῶν οἰκοδεσποινῶν ἐξεργαζομένων πάντα τὰ ὑφάσματα, ὅσα ἀπητοῦντο πρὸς οἰκιακὴν τε χρῆσιν καὶ πρὸς ἀμφίεσιν τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Ὅθεν καὶ ὅτε ἐν ἔτει 1756 εἰς τῶν μεγαπλοῦτων τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐποχῆς ἐδαπάνησεν εἴκοσι γρόσια πρὸς κατασκευὴν ἱματίων ἐξ ἐριουργοῦς, τὰ μάλιστα τότε βαρυτίμου, οἱ πάντες ἔμειναν ἐκπληκτοί· ὅτε δὲ ὀψιαιτέρον Νικόλαός τις τοῦπίκην Τζουκαλάς ἐκ Πλατάνου ἐδαπάνησε γρόσια πενήκοντα τρία, κατασκευάσας διὰ χρυσοῦ ἱματισμὸν ἵνα ὑπερνεκλήσῃ τοὺς ἐνδοιασμοὺς δυσορέκτου ἐρωμένης, τότε ἡ τηλικαύτη δαπάνη ἐλογίσθη ὡς πράγματι βασιλικὴ καὶ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος διετήρησε μέχρις ἡμῶν βροντόφωνος φήμη. Τοιαύτης οὔσης τότε τῆς τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως, οἱ γέροντες, συγκρίνοντες τὸν παλαιὸν βίον πρὸς τὸν μετέπειτα, ἔλεγον καὶ μέχρι τοῦ νῦν περὶ ἐκείνου λέγουσι τὰ καλὰ χρόνια, ὡς, βαινόντων τῶν πραγμάτων ὅπως βίνουσι, θέλουσι λέγει καὶ οἱ μετὰ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἔτη ζῶντες περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

(1) Τὸ γρόσιον διαιρεῖται εἰς τεσσαράκοντα παράδες, ἕκαστος δὲ παρᾶς διηρεῖτο τότε εἰς τρία ἄσπρα καὶ ἕκαστον ἄσπρον εἰς εἴκοσι φύλας.

Φέρωμεν δὲ ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ἀντιμισθιῶν. Ἐν ἔτει 1750 ὁ ἐργάτης ὡς ἡμερομίσθιον ἐλάμβανεν ἕνα παρᾶν, ἐν ἔτει δὲ 1760 εἰς καλὸς ὑπηρέτης ἐξεμισθοῦτο ἑτησίως ἀντὶ ἑννέα γροσίων, ἐν δ' ἔτει 1780 τὸ μὲν ἡμερομίσθιον ἀνῆλθεν εἰς ἕξ παρᾶδες, εἰς δὲ ὑπηρέτης ἐξεμισθοῦτο ἀντὶ γροσίων εἴκοσι κατ' ἔτος. Βαθμηδὸν ἐν ἔτει 1800 τὸ ἡμερομίσθιον ἀνῆλθεν εἰς παρᾶδες πενήκοντα, ἐν ἔτει 1824 ὁ ἐργάτης ἐλάμβανεν ἡμερομίσθιον γρόσια τρία καὶ σήμερον εἰς ἐργάτης λαμβάνει καθ' ἐκάστην δέκα μέχρι δέκα τριῶν γροσίων. Ἐπ' ἴσης ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τούτου ἵνα μεταβῇ τις ἐκ Χώρας εἰς Βαθύ, τουτέστι δι' ἀπόστασιν δύο ὥρων, ἀπέτινεν ὡς ἀγώγιον ἕν γρόσιον, ἐν ᾧ νῦν διὰ τὴν μεταβῆ τις ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο χωρίον ἐκτίνει ὡς ἀγώγιον δέκα μέχρι δώδεκα γροσίων.

Τούτων ἄρα οὕτως ἐχόντων, δὲν πρέπει νὰ ἐκπλησσωμεθα, ἀναγινώσκοντες ἐν ἀρχαίοις ἐγγράφοις ὅτι οἶκος τις ἐκτίσθη κατ' ἀποκοπήν διὰ δαπάνης ἑπτὰ μόνων γροσίων, ὧν τὰ μὲν τρία ἐδαπανήθησαν εἰς τεσσαρᾶκοντα ἡμερομίσθια ἐργατῶν, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα ἐδαπανήθησαν εἰς ἀγορὰν ζυλείας ἢ ἄλλου ὑλικοῦ· ὁ οἶκος δὲ οὗτος δύναται σήμερον νὰ πωληθῇ ἀντὶ πέντε ἢ ἕξ χιλιάδων γροσίων. Ἐπ' ἴσης Ἀλέξιός τις Κρητικὸς ὠκοδόμησε τὴν ἐν χωρίῳ Κουμαραδαίσις ἐκκλησίαν, τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος τιμωμένην, δαπάνη δώδεκα καὶ ἡμίσεος γροσίων, οἱ δὲ ὀλίγιστοι ἐνορίται, στερούμενοι χρημάτων ἵνα τὸ τηλικούτο ἐκτίσῃ ποσόν, ἔδωκαν ἀντὶ χρημάτων τῷ κτίσαντι γαίας, αἵτινες τανῦν τιμῶνται πλέον τῶν πεντηκοντακισχιλίων γροσίων. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα προσόμοια ἔργα ἀντὶ δαπάνης εὐτελοῦς, μᾶλλον δ' εἰπεῖν μυθώδους τανῦν λογιζομένης, ἀπηντήσαμεν ἐν διαφόροις ἐγγράφοις τῶν τότε χρόνων γενόμενα.

Ἡ τῶν νομισμάτων ὑπερτίμησις, εἴπομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω, συνετέλεσε τῇ ὑπερτιμήσει καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν. Καὶ εὐνόητον μὲν τυγχάνει ὅτι ζευγὸς σπανδάλίων, πωλούμενον ἀντὶ γροσίων δώδεκα σήμερον, ἐτιμᾶτο τότε ἐνὸς παρᾶ, διότι ὁμοίως καὶ ὁ ἐργάτης, ὁ τανῦν λαμβάνων ἡμερομίσθιον δέκα μέχρι δέκα τριῶν γροσίων, ἐξεμισθοῦτο τότε ἀντὶ ἐνὸς παρᾶ. Ἀνεκτὸν ἐπ' ἴσης εἶναι ὅτι τῷ ἔτει 1770 διὰ τοῦ τιμήματος μιᾶς ὀκάς μετᾶξης, ἦτοι γροσίων δέκα τεσσάρων, ἡγόραζε τις ἑννέα ἢ δέκα κοιλὰ σίτου, διότι καὶ νῦν δι' ἑκατὸν πενήκοντα γροσίων, ὧν τιμᾶται ἡ ὀκά τῆς μετᾶξης, ἀγοράζει τις πέντε ἢ ἕξ κοιλὰ σίτου· ὑπάρχουσιν ὁμῶς ἀντικείμενα, τὰ ὅποια λίαν δυσαναλό-

γως ὑπερετιμήθησαν. Ἐκ παραδείγματος μία καλὴ ἡμίονος τῷ παρελθόντι αἰῶνι ἠγοράζετο ἀντὶ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα τὸ πολὺ γροσίων· ἐν ἔτει 1800 αὐτῷ ἢ ἀντὶ γροσίων ὀγδοήκοντα ἀγορὰ ἡμίονου μετὰ τοῦ σάγματος καὶ τῆς ἄλλης αὐτῆς συσκευῆς ἐθεωρήθη τοσοῦτον ὑπερβολικὴ, ὥστε τῷ κτήνει εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐδόθη ἕκτοτε ὄνομα ἢ ποσότης τῶν χρημάτων, ἀντὶ ὧν ἠγοράσθη, δῆλον ὅτι ἐπεκλήθη *Ἰνδοθητάρα*· καὶ ἐν τούτοις σήμερον μόνον τὸ σάγμα καὶ ἡ συσκευὴ τοῦ κτήνους ἠδύνατο νὰ τύχωσιν ἀγοραστοῦ ἀντὶ διακοσίων γροσίων, ἡ δὲ ἡμίονος εὐχερέστατα ἠδύνατο νὰ πωληθῆ ἀντὶ γροσίων δισχιλίων. Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ ὀγδοήκοντα καὶ δισχιλίων καὶ διακοσίων γροσίων! Ἐπ' ἴσης ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τούτου ἔμπορος τις ἐκόμισεν ἐκ Ρωσίας χαβιάριον, δι' ἐκάστην ὀκτῶν τοῦ ὁποίου ἐζήτει παράδες ἐξήκοντα· ὀλίγιστοι γαστρίμαργοι ἠγόρασαν ἐκ τοῦ εἶδους τούτου, τυχόντες ἄλλως γενικῆς κατακρίσεως ἐπὶ σπατάλη καὶ ἀσωτίᾳ, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι ἀπέστησαν, ἐν χορῷ ἀνομολογοῦντες ὅτι τὸ χαβιάριον ἐν τοιαύτῃ τιμῇ ἦτο ἀπάγωγον πρᾶγμα. Καὶ ὅμως πολλὰ χαβιαρίων βαρέλια κατὰ πᾶν ἔτος τανῦν κομίζονται ἐν Σάμῳ, οὐδεὶς δὲ διστάζει νὰ προσφέρῃ πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα γροσία, ἤτοι δισχιλίους ἢ δισχιλίους καὶ τετρακοσίους παράδες δι' ἐκάστην ὀκτῶν αὐτοῦ καὶ τὸ χαβιάριον φηγηλύτατον νὰ εὔρῃ!

Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων κτημάτων. Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν ἀρχαίους κτηματικούς τίτλους, ἐξ ὧν μανθάνομεν ὅτι ἐν ἔτει 1732 εἰς ἀγρὸς μετὰ πολλῶν ἐν αὐτῷ μωρεῶν ἐπωλήθη ἀντὶ δύο ραλίων, ταῦτόν εἶπεν ὀκτῶ γροσίων. Ἐν ἔτει 1735 ὁμοίως ἀγρὸς, περιέχων τέσσαρας ἐλαίας, μίαν ἀμυγδαλὴν καὶ ἕτερα ἐκκαίδεκα ὀπωροφόρα δένδρα, ἐπωλήθη ἀντὶ εἴκοσι γροσίων καὶ δέκα παράδων. Ἐν ἔτει 1767 μία οἰκία μετὰ κήπου, περιέχοντος τρεῖς ἐλαίας, ἐπτὰ συκᾶς, πέντε ροιάς, ἐννέα κερατέας καὶ δώδεκα ἀναδενδράδας, ἐπωλήθη ἀντὶ γροσίων ἐνενήκοντα· τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἕτερα οἰκία μετὰ κήπου, περιέχοντος τρία ὀπωροφόρα δένδρα, ἐπωλήθη ἀντὶ γροσίων εἴκοσι δύο. Ἐν ἔτει 1784 μία παλαιὰ οἰκία, ἕτερα νεόκτιστος, μία ἀρχαία οἰκοδομὴ μετ' αὐλῆς, κλιβάνου καὶ κήπου ἐπωλήθησαν ἐν συνόλῳ ἀντὶ γροσίων ἐνενήκοντα ὀκτῶ καὶ παράδων εἴκοσιν· ἐπὶ τέλους ἐν ἔτει 1785 μία μεγάλη καὶ πολύκαρπος συκῆ ἐπωλήθη ἀντὶ γροσίων δύο καὶ ἐν ἔτει 1789 ἐν ἐκτενέσ γήπεδον μετὰ τριῶν ἐν αὐτῷ μωρεῶν ἐπωλήθη ἀντὶ γροσίων ἑξ. Πλείστα ἕτερα ὁμοια τούτοις ἀπαντῶσιν ἐν

τίτλοις ἰδιοκτησίας καὶ ἐγγράφοις τῶν τότε χρόνων. Χάριν δὲ περιεργίας καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν μεταγενεστέρων περὶ τιθέμεθα ὧδε τὰς τιμὰς διαφόρων πραγμάτων ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐρανοσθέντες ταύτας ἐξ ἐμπορικῶν βιβλίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐν ἔτει 1804	ἔπωλεῖτο ἀραβοσίτου τὸ κοιλὸν γρόσια	3	παράδες	30
	δουγῶν αἰ	1250	»	100
	ἐλαίου	ἡ ὀκᾶ	»	38
	ἰχθύων παστῶν	»	»	15
	καπνοῦ	»	»	1
	κερατίων ὀ στατήρ	»	2	» 24
	κηροῦ	ἡ ὀκᾶ	»	1
	λιθάνου	»	»	1
	μετάξης	»	»	24
	οἴνου	τὸ γομάριον	»	10
	οἶνοπνεύματος	»	»	4
	ὀρυζης	ἡ ὀκᾶ		22
	παξημαδίου	»		16
	ρητίνης ὀ στατήρ	»	5	30
	σανδαλίων τὸ ζεύγος	»	2	
	σίτου ρωσικοῦ τὸ κοιλὸν	»	4	20
	σκούφων κυανῶν ἕκαστος	»	5	
	σταφίδων ὀ στατήρ	»	7	
	φασισίων τὸ πινάκιον	»	6	
	φλωρίον ἐνετικὸν	ἡδύνατο	9	
	φλωρίον ματζαρικὸν	»	8	20
	φουντούκιον	»	3	20
Ἐν ἔτει 1809	καρφίων ἡ ὀκᾶ	»	8	20
	σανίδων αἰ τρεῖς	»	1	
	σίτου ρωσικοῦ τὸ κοιλὸν		6	
Ἐν ἔτει 1810	ἀγώγιον ἀπὸ Πύργου εἰς Παγώνδαν	1		10
	αἰξ μετὰ τοῦ ἐριφίου αὐτῆς	3		
	ἀνήσου	ἡ ὀκᾶ	1	10
	ἐλαίου	»	1	
	καπνοῦ	»	2	10
	μαυρομαστίχης	»		30
	μελαθίου	»	1	20

	μισθὸς ἐνιαύσιος ὑπηρέτου	120	
	» » ὑπηρετρίας	30	
	οἴνου τὸ γομάριον	13	
	» τρυγοπατήματος »	5	
	οἴνοπνεύματος »	14	
	πυρίτιδος ἢ ὀκᾶ	11	
	σάπωνος »	1	30
	σταφίδος ὁ στατήρ	12	
	φάβας τὸ πινάκιον	2	30
Ἐν ἔτει 1821	ἐλαιῶν χαμαιπετῶν αἱ ἑνδεκα ὀκᾶδες	4	
	ἐλαίου ἢ ὀκᾶ	1	
	λιναρίου »	2	20
	μετάξης »	25	20
	πυρίτιδος »	11	
	σίτου ρωσικοῦ τὸ κοιλὸν	11	
	ταλήρου ἰσπανικοῦ ἢ ἀξία	12	
	» ρηγγίνας »	9	30
	φλωρίου μαχμουτιέ	33	
	» ρουπιέ	4	30

Ἄλλ' ἐπαναφέρωμεν τὸν λόγον εἰς τὸ ἀντικείμενον, οὗ ἐξεκλίνομεν, καὶ ἀκολουθήσωμεν τῇ ἐρεύνῃ τῶν πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς Σάμου.

Ἡ Ἐνετία, εἰ καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς προτέρας αὐτῆς δυνάμεως καὶ ἀποστερηθεῖσα τὰς καλλίστας τῶν ἐν τῇ ἔω κτήσεων αὐτῆς, ἐξηκολούθει ἀλλ' ὅμως οὕσα ὁ ἀκτινοβόλος πυρσὸς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὃν αὕτη διέχεεν ἀνά τὰς νήσους τοῦ ἐλληνικοῦ πελάγους· ἐτιμᾶτο δὲ ἡ Ἐνετία ὡς τὸ κέντρον τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, ἐφ' ὅσον τὰ πλεῖστα τῶν εἰς τὸν βίον χρειωδῶν, ὅπως καὶ πάντα τὰ τῆς τότε πολυτελείας εἶδη, ἐκείθεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκκομιζόμενα, συνετέλουν εἰς ἐπικύρησιν τῆς ἐμπορικῆς συνδέσεως τῶν μνησθεῖσῶν νήσων πρὸς αὐτήν. Ὅθεν ὅσοι τε τῶν Σαμίων ἐπεσκέπτοντο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν βασιλίδαν ταύτην τῆς Ἀδριατικῆς ὅσοι τε ἐγίνωσκον αὐτὴν ἐκ φήμης μόνον, ἅπαντες ἐθεώρουν ταύτην ἐστίναν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ἀρχέτυπον τῶν περικαλλῶν πόλεων, γενικὴν ἀποθήκην τοῦ πλούτου πάντων τῶν λαῶν. Ἐπὶ τοσοῦτο δὲ ἦτο προσηγμένη ἡ τῆς Ἐνετίας φήμη ἐν Σάμῳ, ὥστε οἱ θέλοντες νὰ ἐξάρωσι τὰ θέλητρα γυναικὸς εὐειδεστάτης ἑλε-

γον περί αὐτῆς ὅτι εἶναι εὐμορφη σὰν τὴν Βενετιὰ καὶ ἐν ταῖς γαμηλί-
οις δὲ ἄσμασι, θέλοντες νὰ ἐξυμνήσωσι τῆς νύμφης τὴν καλλονήν, ἤδον

Παρθρεύθηκε ἡ Βενετιὰ, παρθρεύθηκε ἡ Πόλι.

Ἐκτοτε δὲ τοσοῦτο εὐκλεές κατέστη τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὥστε μέχρι τῶν
καθ' ἡμᾶς χρόνων πολλοῖς τῶν κορασίων ἐν τῷ βαπτίσματι δίδουσι
τὰ ὀνόματα Βενετία, Φλουροῦ ἢ Νεάπολι ἀπὸ τῶν πόλεων Ἐνετίας,
Φλωρεντίας ἢ Νεαπόλεως, ὧν ἡ δόξα καὶ ἡ καλλονή, οἷα περιεγράφετο,
εἶχεν ἐμποιήσει ζωηροτάτην ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Σαμίων ἐντύπωσιν.
Συνεπεῖχ δὲ τούτου πᾶν οἰονδήποτε πολύτιμον ἀντικείμενον προσωνο-
μᾶζετο βενετικόν· ἡ δὲ μήτηρ βρυκαλοῦσα τὸ βρέφος αὐτῆς, ἀπεκοί-
μιζεν αὐτὸ τῇ ὑποσχέσει ὅτι παρήγειλε

ἽΣ τῇ Βενετιὰ τὰ ροῦχά του καὶ τὰ διαμαρτικά του.

Καὶ μέχρι δὲ τῶν μοιρολογίων τὸ τῆς Ἐνετίας ὄνομα ἐφέρετο εἰς τὸ
μέσον ὑπὸ τῶν θελόντων νὰ ἐξάρωσιν ἐν τῷ ὑψίστῳ αὐτῶν βαθμῷ τὰς
τοῦ ἀποβιώσαντος ἀρετάς.

*Δὲν ἔχω πλέον δάκρυα, βαμβάκι μου χιονάτο,
καρὶ μου ἀπ' τὴν Βενετιὰ ροδόσταμο γεμάτο,*

λέγει μοιρολόγιόν τι σαμιακόν· ἐν ἐτέρῳ δὲ τοιούτῳ, μήτηρ ἐποδυρο-
μένη τὸν θάνατον τῆς ἑαυτῆς θυγατρὸς, λέγει

*Μοῦ πήρανε τὴν Βενετιὰ, ὁ κόσμος ποῦ τὴν θῶρει,
μοῦ πήρανε ἀπ' τὸ σπῆτί μου τὴν πλειὸ καλή μου κόρη.*

Ἄλλὰ καὶ πατήρ τις, θρηνῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν μοι-
ρολογίῳ ἔδει.

*Ξύπνα, καμπάνα μου φκιαστή ἀπὸ ἀσῆμι ὄλη,
καμπάνα μου Βενετική, ποῦ σ' ἄκουαν 'ς τὴν Πόλι.*

Ἐπὶ τέλους δὲ καὶ παροιμιωδῶς ἄχρι τοῦ νῦν ἐν Σάμῳ λέγεται ἔ-
χασεν ἡ Βενετιὰ βελόνη ἐπὶ τῶν θελόντων μεγάλην σημασίαν νὰ δώ-
σωσιν εἰς εὐτελεῖς ζημίας.

Τὰ δὲ εἶδη, ἅτινα ἐξ Ἐνετίας προήρχοντο εἰς Σάμεν, ἀρχομένου
τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἦσαν ἐπιπλα καὶ παντοῖα οἰκιακὰ σκευῆ,
ὕελικὰ καὶ τὰ παραπλήσια. Ἐνίοτε δ' ἐκεῖθεν ἐκομίζοντο καὶ ἀντι-
κείμενα ἱματισμοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· πλὴν ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο λίαν

σπανίως ἐγίνετο, ἐφ' ὅσον τὰ τοῦ ἱματισμοῦ, ὡς προειπόντες ἔφθημεν, κατεσκευάζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Σάμῳ ἢ ἐπρομηθεύοντο οἱ Σάμιοι ἐκ Σμύρνης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ Σάμου δ' ἐστέλλετο ἐκείσε οἶνος ἀνθοσμίας, τέρπων τοὺς λάρυγγας τῶν φιλοίνων καὶ φιλοτραπέζων πλουσίων τῆς τε Ἐνετίας καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐσπερίας πόλεων.

Ἐτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας, πρὸς ἣν οἱ Σάμιοι διετήρουν ἐμπορικὰς σχέσεις, ἦτο ἡ Ἀγκών. Ἐξ αὐτῆς ἐπρομηθεύοντο τὰ ἐπιτραπέζια πήλινα σκεύη καὶ ἀγγεῖα, ἅτινα τὸ ἐν Πεζάρῳ πηλοπλαστικὸν ἐργαστήριον τοῦ Καλεγάρη καὶ τοῦ Καζάλη κατεσκεύαζον· ἄχρι δὲ τοῦ νῦν ἀπαντᾷ τις ἐν πολλοῖς οἴκοις ἀγγεῖα τοιαῦτα, φέροντα ἑλληνιστὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγεγραμμένους τοὺς βακχικοὺς τούτους στίχους.

*Μετρίως πίνε, ποθητέ,
μὴ μεθύεις, ἀδελφέ·
ν' ἀπερνῶμεν φιλικὰ
καὶ ὄχι ποτὲ ἐχθρικά.*

Ἡ τρυβλία διὰ ζωηροτάτων μὲν χρωμάτων, ἀλλὰ λίαν ἀκόμψως ἐκτετυπωμένης ἔχοντα παραστάσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἡμφιεσμένων κατὰ τὰ τότε παραδεγεμένα, ἅτινα ἀγγεῖά τε καὶ τρυβλία, τάσσοντες κατὰ σειρὰν ἐπὶ θέσεων ἰδιαιτέρων, μετεχειρίζοντο καὶ πρὸς διάκοσμον τῶν αἰθουσῶν αὐτῶν.

Λήγοντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, οἱ Σάμιοι ἐπελήφθησαν τῆς παραγωγῆς νέου προϊόντος, ὅπερ σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη τὸ πρῶτιστον σχεδὸν τῶν τῆς νήσου προϊόντων, δῆλον ὅτι τῶν σταφίδων. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ σταφυλαὶ ἐχρησίμευον μόνον πρὸς κατασκευὴν οἴνου· γεγονός τι ὅμως, περὶ οὗ ἐν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ παρόντος συγγράμματος εἶπομέν τινα, ἠνάγκασε τοὺς Σαμίους· νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς παραγωγῆς τοῦ νέου τούτου προϊόντος. Συμφώνως πρὸς ἀρχαίαν συνήθειαν, οἱ τῆς Σάμου οἴνοι ἔμενον ἀπηλλαγμένοι τῆς ἐκτίσεως παντὸς δασμοῦ, τῶν ἀμπελοκτημόνων ἐκτινόντων διὰ τὰς ἀμπέλους αὐτῶν ἐνιαύσιον δασμὸν τεσσαράκοντα ἄσπρων ἐπὶ πάσης φυτείας πεντήκοντα βημάτων μήκους καὶ εἴκοσι βημάτων πλάτους· πλὴν ἀλλ' ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβέρνησις, μαθοῦσα ὅτι ἡ νῆσος παρήγαγεν οἶνον πολύν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβάλη φόρον καὶ ἐπ' αὐτοῦ. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ τοιούτου οἱ Σάμιοι τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέσχον νὰ κατασκευάσωσιν οἶνον, ἀντ' αὐτοῦ δ' ἐποίησαν σταφίδας, ὧν τὴν

κατασκευὴν ἐμυήθησαν παρ' ἀνδρῶν ἐκ Βρυούλων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλθόντων· οὕτως ἄρα οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδόντες ὅτι ἡ Σάμος παράγει οὐχὶ οἶνον, ἀλλὰ σταφίδας, αἵτινες ἐλογίζοντο ὡς οἰκιακὸν τραγάλιον, κατέλιπον αὐτὴν ἀνενόχλητον, οἱ δὲ Σάμιοι ἀπηλλύγησαν τῆς εἰς αὐτοὺς ἐπιβολῆς νέου φόρου. Πρῶτοι δὲ λιμένες, εἰς οὓς ἐν ἀρχῇ ἀπεστάλθησαν αἱ σαμικαὶ σταφίδες, ἦσαν ἡ Ἐνετία καὶ ἡ Γένουα· ὡς δ' ἐν τοῖς πρόσθεν εἶπομεν, ἕκαστος στατῆρ ἐτιμάτο ἐπτὰ πούγροσιων.

Ἐπελθόντων τῶν ρωσοτουρκικῶν πολέμων καὶ τῶν Ρώσων δεσποσάντων πλὴν ἄλλων νήσων καὶ τῆς Σάμου, οἱ Σάμιοι ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἥς τὸ ὄνομα καὶ ἡ δύναμις ἐθεωροῦντο παρ' αὐτῶν ὡς ἐξικόμενα εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ ἀνθρωπίνως δυνατοῦ· ὅθεν ἤρξαντο ἀποστέλλοντες εἰς Ταηγάκιον, Ὀδησσὸν καὶ ἑτέρους ρωσικοὺς λιμένας οἶνους, ἔλαιον καὶ σταφίδας, ἀνθ' ὧν ἠγόραζον ἐκεῖθεν καὶ εἰς Σάμον μετέφερον βούτυρον, σχοινία, χαβιάρια καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐξέτινον δ' ἐν ἔτει 1797 οἱ σαμικοὶ οἶνοι, διὰ πλοίων ὑπὸ τουρκικῆ ἢ ρωσικῆ σημαίᾳ ἢ διὰ λεγαριασμὸν τούρκων ἢ ρώσων ἐμπόρων ἐν Ρωσίᾳ εἰσαγόμενοι, ρούβλια χάρτινα τέσσαρα καὶ καπίκια πενήκοντα τὸ ὄξοφρ ἢ τὰς δέκα καὶ ὀκτὼ ὀκάδας, δῆλον ὅτι ἐπὶ ἐνὸς βέδρου ἢ δέκα ὀκάδων ἐξέτινον εἰσαγωγικὸν δασμὸν ἐν γρόσιον. Ἦσαν δὲ τὰ κέρδη τῶν πρὸς τὴν Ρωσίαν συναλλασσομένων μέγιστα, διότι ἀνήρχοντο εἰς ἑκατὸν καὶ μέχρις ἑκατὸν πενήκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, εἰς δὲ πλοῦς ἐγένετο κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν πλοιάρχων ἐκεῖσε· ἀλλ' ὁ πλοῦς αὐτὸς ἐπήρκει ἀντὶ πολλῶν. Ἡ τοιαύτη ἐμπορικὴ σχέσις διήρκεσε μέχρι πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν· ἔπαυσε δ' ἔκτοτε διότι, ἐπιβληθέντος ἐν Ρωσίᾳ ἐπὶ τῶν οἴνων εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ ρουβλίων τριῶν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ καπικίων καὶ ἐνὸς τρίτου τοῦ καπικίου εἰς νόμισμα χρυσοῦν κατὰ βέδρον, δῆλον ὅτι γροσίων πέντε κατ' ὀκάαν, ἢ εἰς αὐτὴν εἰσαγωγὴ τῶν σαμικῶν οἴνων οὐχὶ μόνον οὐδὲν κέρδος ἀπέφερεν, ἀλλὰ τούναντιον καὶ ζημίας οὐ σμικρὰς ἐγένετο πρόξενος τοῖς ἐμπορευομένοις.

Ὁ δέκατος ἑνατος αἰὼν ἤνοιξε νέον μὲν στάδιον εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, νέας δὲ χώρας διὰ τὴν κατανάλωσιν τῶν προϊόντων τῆς νήσου. Ὡς γνωστόν, αἱ ἰσπανικαὶ ἀκταὶ δὲν ἦσαν πάντῃ ξέναι τοῖς Σαμίοις, τοῦ Κωλαίου ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις πρώτου τῶν Ἑλλήνων θαλασσοπόρων προβάχτος μέχρι Γαρτητσοῦ, πόλεως τῆς Ἰσπανίας, κειμένης παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ Βήτιδος. Οἱ τῆς Ἰσπανίας δὲ

πρὸς τὴν Γαλλίαν πόλεμοι παρέσχον τοῖς Σαμίσις ἀφορμὴν ὅπως ἀναλάβωσι καὶ αὐθις τὰς πρὸς τὴν χώραν ταύτην ἐμπορικὰς σχέσεις, τὰς ἀπ' αἰώνων ἤδη διακεκομμένας· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι εἰς μεγάλῃ ἐξετίθεντο οὗτοι κινδύνους πρὸς τὴν Ἰσπανίαν τότε ἐμπορευόμενοι, ἀντημεΐβοντο ὅμως καὶ γενναίως, πολλὰ κέρδη ἐκείθεν προσποριζόμενοι. Τολμηταὶ πλοίαρχοι Σάμιοι, ἀψηφούντες τὰς τε δυσχερείας καὶ τὰ προσκόμματα, ἅτινα ἐπεπροσθουν αὐτοῖς, μετὰ θάρρους προσεπέλαζον τὰς ὑπὸ πολυαριθμῶν πολεμικῶν πλοίων ἀποκλειομένας ἰσπανικὰς παραλί-
ας καὶ εἰς αὐτὰς ἀπεβίβαζον οἶνον ἀνθοσμίαν καὶ ἕτερα τῶν προϊόντων τῆς αὐτῶν πατρίδος· καὶ συλλαμβανόμενοι μὲν ὑπὸ τῶν ἀποκλειόντων, πολλὴν ὑφίσταντο τιμωρίαν καὶ ζημίαν, δημευομένων καὶ τῶν πλοίων αὐτῶν, διαφεύγοντες δὲ τὴν καταδίωξιν ἐκείνων, εἰς ὑπερόγκους τιμὰς ἐπώλουν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν καὶ εἰς Σάμον ἐπέστρεφον, φέροντες φορτίον οὐχὶ πλέον οἴνου, ἀλλὰ πατακῶν, εἴτ' οὖν ἰσπανικῶν ταλήρων, ὡς τότε οἱ Σάμιοι τὰ τοιαῦτα ὠνόμαζον.

Ὀλίγῳ ὕστερον ἤρξαντο ἐκ Σάμου εἰς Ἀμερικὴν ἀποστέλλοντες πολλὰ φορτία ἀνθοσμίου οἴνου, ὅστις ἐκεῖ μετὰ τιμῆς ἐπώλειτο, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἑλληνικοῦ οἴνου γνωστός γενόμενος· ἀλλ' εἴτε διότι οἱ σαμικοὶ οἶνοι δὲν δύνανται νὰ διατηρηθῶσι ἐκείθεν τοῦ ἰσημερινοῦ πάντοτε εἰὰν μὴ ἐνέχωσιν ἰκανὴν ποσότητα οἴνοπνεύματος, ὅπερ οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι ἠγνούσαν ἵνα πραξῶσιν, εἴτε διότι ἔνιοι τοῦ τοιούτου ἐπιληφθέντες ἐμπορίου ἠθέλησαν ἐν βραχυτάτῳ νὰ ὑπερπλουτήσωσι, δι' ὃ καὶ ὕδατι τὸ κἀλλιστον ἐκεῖνο προϊόν ἐνόθευσαν, ὀψιαίτερον εὐρεθέντων τῶν εἰς Ἀμερικὴν ἀποσταλέντων οἴνων ὅλως παρηλλαγμένων ἐκείνων οἵτινες ἐν ἀρχῇ ἐστάλησαν, ἔκτοτε οἱ σαμικοὶ οἶνοι εἰς πολλὴν αὐτόθι περιήλθαν ὑπατίμησιν καὶ οἱ τοιούτους ἐκείσε πέμψαντες ἀντὶ τῶν προσδοκωμένων μεγάλων ὠφελειῶν μεγάλας ζημίας ἐκαρπώθησαν. Ὅθεν καὶ ἔπαυσεν ἡ ἀποστολὴ τῶν σαμικῶν οἴνων εἰς Ἀμερικὴν ἐνεκα τῆς ἀδαημοσύνης ἢ τῆς ἐπιμέμπτου φιλοκερδείας τινῶν, ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν αἰ μεταξὺ Σάμου καὶ Ἀμερικῆς ἐμπορικαὶ σχέσεις νὰ λάβωσι μείζω ἀνάπτυξιν ἐπ' ὠφελείᾳ οὐ μικρᾶ τῶν Σαμίων.

Ὁ ἐν Ρωσίᾳ ἐπὶ τῶν οἴνων ἐπιβληθεὶς βάρυς καὶ δυσβάστακτος τελωνιακὸς δασμὸς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ μὴ ὡς πρότερον ἐπικερδῆς πώλησις αὐτῶν ἠνάγκασε τοὺς Σαμίους γεωργοὺς νὰ κατασκευάζωσιν ἀντὶ οἴνων σταφίδας, αἵτινες μᾶλλον τε περιζήτητοι ὡσημέραι καθίσταντο ἡττόν τε δαπανηροὶ ἦσαν ὀλιγωτέρας τε φροντίδας περὶ τὴν κατα-

σκευήν και διατήρησιν ἀπήτουν ἢ ὁ οἶνος. Ὡς εἶδομεν, ἐν ἔτει 1804 ὁ στατῆρ τῶν σταφίδων ἐτιμᾶτο γροσίων ἐπτὰ, ἐν ἔτει δὲ 1820 εἰς στατῆρ τοιούτων ἐπωλεῖτο ἀντὶ γροσίων ἐκκαίδεκα και ἐν ἔτει 1830 αἱ σταφίδες ἐτιμῶντο γροσίων εἴκοσι και εἴκοσι πέντε κατὰ στατῆρα· τοῦτο δὲ διότι οἱ ἐν Εὐρώπῃ οἰνοποιοί, κατιδόντες ὅτι αἱ σαμικαὶ σταφίδες περιεῖχον πλείω ζακχαρώδη και κατ' ἀκολουθίαν πλείω οἰνοπνευματώδη ὕλην τῶν σταφίδων τῶν Βρυούλων και τῆς Κρήνης, περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο αὐτάς. Ἐντεῦθεν ἡ κατανάλωσις τοῦ προϊόντος τούτου ἐγένετο μεγαλειτέρα, καθ' ὅσον μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837 ἤρξαντο ἐκ Σάμου κατὰ μεγάλας ποσότητας ἀποστελλόμεναι σταφίδες εἰς Ἀμστελντάμ, Ροττερδάμην και ἐτέρας τῆς Ὀλλανδίας πόλεις, ἐν αἷς ἐχρῶντο τῇ σταφίδι εἴτε πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐπιχωρίων οἴνων εἴτε πρὸς κατασκευὴν ὄξους πεμπομένου εἰς Ἰνδικὴν εἴτε πρὸς κατασκευὴν πνευματωδῶν ποτῶν· ὅθεν και βαθμηδὸν αἱ τῶν σταφίδων τιμαὶ ἀνῆλθον μέχρι τῶν τριάνοντα γροσίων κατὰ στατῆρα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν Ἐνετίᾳ και ἐν Γενούῃ καταναλωταὶ δὲν προσέφερον τιμὰς ἴσας ἐκείναις, ἅς προσέφερον οἱ καταναλωταὶ τῶν Ὀλλανδικῶν χωρῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὑπῆρχε μεῖζων ἀνάγκη τοῦ τοιούτου προϊόντος, διὰ ταῦτα οἱ ἔμποροι ἔπαυσαν ἔκτοτ' ἀποστέλλοντες σαμικὰς σταφίδας εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις, ἔπεμπον δὲ τοιαύτας ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς Τεργέστην, ἐκ τῆς ὁποίας διενέμοντο εἰς τε τὰς τῆς Ὀλλανδίας πόλεις, περὶ ὧν εἶπομεν, εἰς τὰς τῆς Γερμανίας ἀγορὰς και εἰς Λονδίον και εἰς Βριστόλην τῆς Ἀγγλίας. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενοι, ὀφείλομεν χάριν τῆς ἀληθείας νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τῇ εἰσαγωγῇ και καταναλώσει τῶν σταφίδων εἰς Ὀλλανδίαν και Ἀγγλίαν και κατ' ἀκολουθίαν τῇ ἀναπτύξει τοῦ σαμικοῦ ἐμπορίου πρωτίστως συνετέλεσεν ὁ ἐν Σάμῳ ἐμπορικὸς οἶκος Γρηγορίου Λουιμάρκ.

Ὅτι ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν σαμικῶν οἴνων συνέβη ἐν Ρωσίᾳ, αὐτὸ τοῦτο ἐπῆλθε και ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτῶν εἰς Ἑλλάδα. Μέχρι τοῦ ἔτους 1858 οἱ σαμικοὶ οἶνοι ἐστέλλοντο ὑπὸ Σαμίων ἐμπόρων εἰς Σύρον και εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα και ἐπικερδῶς αὐτοὶ ἐπωλοῦντο· ἐκεῖθεν δὲ και ἰδίως ἐκ Σύρου οἱ Σάμιοι ἔμποροι ἠγόραζον νήματα, ἀποικιακὰ εἶδη και ἕτερα ἐμπορεύματα, ὥστε οὕτως ὑπῆρχε τακτικὴ ἐμπορικὴ συγκοινωνία, διὰ σαμικῶν πλοίων διενεργουμένη μεταξὺ Σάμου και Ἑλλάδος. Πλὴν ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, θελουσα νὰ προστατεύσῃ δῆθεν τὴν ἐπιχωρίον οἰνοποιίαν, ἐπέβαλεν ἐπὶ τῶν ξένων οἴνων βαρῦ-

τατον εισαγωγικόν δασμὸν καὶ παρεκώλυσεν οὕτω τὴν εἰς Ἑλλάδα εισαγωγὴν αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, δι' ὑπομνήματος πρὸς τὴν Βουλὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπεδείξαμεν τὸ ἀλυσιτελές, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιζήμιον τοῦ τοιοῦτου νομοθετήματος, καθ' ὅσον ἀφείωρα εἰς τοὺς σαμικοὺς οἴνους, οἷς ἐν Ἑλλάδι ἐχρῶντο οὐχὶ πρὸς συνήθη χρῆσιν, ἀλλ' ὡς ἐπιδορπίῳ μετὰ τρωγαλίων ποτῶ καὶ ὦν κατ' ἀκολουθίαν ἢ εισαγωγῇ οὐδαμῶς ἐπέδρα ἐπὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἐγχωρίων οἴνων. Κατεδείξαμεν ἐπ' ἴσης ὅτι ἢ εἰς Ἑλλάδα εισαγωγῇ τῶν σαμικῶν οἴνων παρείχετο ἀφορμὴν ἐπικερδῶν ἀμοιβαίως ἐμπορικῶν σχέσεων, τῶν Σαμίων ἐμπόρων καὶ πλοιάρχων προμηθευομένων ἐξ Ἑλλάδος πλείστα ἐμπορεύματα καὶ διὰ τὰ ἐμπορεύματα ταῦτα καταλιμπανόντων ἐν αὐτῇ οὐχὶ εὐκαταφρόνητον χρημάτων ποσόν, ἐν ᾧ ἂν ἐπυκεν ἢ ἐν Ἑλλάδι εισαγωγῇ τῶν οἴνων, ἤθελε συμπαύσει καὶ ἢ ἐξ Ἑλλάδος προμήθεια τῶν πρὸς κατανάλωσιν ἐν Σάμῳ ἐμπορευμάτων, ἅτινα τούντεῦθεν ἤθελον προμηθεύεσθαι ἐκ Σμύρνης. Καὶ ὑπὸ ἐθνικῆν δ' ἔποψιν κατεδεικνύομεν τὸ ἐπιζήμιον τοῦ πράγματος· πλὴν ἀλλὰ τὸ ὑπόμνημα ἡμῶν ἐκεῖνο ἔμεινε δυστυχῶς ἄνευ ἀποτελέσματος. Οὐδ' αὖτως ἐκ τούτου ἀπενθαρρυνθέντες, ἐπανελάβομεν τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν πρὸς τὴν Β'. ἐθνικῇ τῶν Ἑλλήνων συνελεύσει, τῇ Ἀθῆναισιν ἐν ἔτει 1862 συνελθούσῃ, καὶ ὀψιμίτερον ἐν Σάμῳ ὡς Διευθυντῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ διοικητικοῦ Γραφείου διὰ τῶν κατὰ καιροὺς προξένων τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ κατ' ἀτυχίαν πάσαι ἡμῶν αἱ ἐνέργειαι ἐναυχῆσαν ἀπέναντι τῆς ἐπιμονῆς τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν τῷ προστατευτικῷ δῆθεν τῆς ἐπιχωρίου βιομηχανίας συστήματι. Ἐν τούτοις δ' ἐπιήλθεν ὅ τι καὶ προεβλέπομεν· δῆλα δὲ, περιορισθείσης λίαν τῆς μεταξὺ Σάμου καὶ Ἑλλάδος ἐμπορικῆς συγκοινωνίας, οἱ Σάμιοι ἔμποροι ἀγοράζουσι τανῦν ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐν ἑτέροις τῆς Τουρκίας πόλεσιν ὅσα ἐμπορεύματα ἠγόραζον τὸ πρὶν ἐν Σύρῳ, οὕτω δὲ τὸ ἐξαγωγικὸν τῆς Ἑλλάδος ἐμπόριον ὑπέστη ζημίαν οὐ μικράν, ἐφ' ὅσον ἤδη οἱ Σάμιοι ἀσημάντου ἀξίας εἶδη ἐκ τοῦ κράτους ἐκείνου προμηθεύονται.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐμιμήθη ὀψιμίτερον καὶ ἡ Ἰταλία, βρῦτατον καὶ αὐτὴ ἐπιβαλοῦσα εισαγωγικὸν δασμὸν ἐπὶ τῶν ἄλλοδαπῶν οἴνων καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν σαμικῶν· ὅθεν καὶ ἔπαυσε κατὰ μέγα μέρος ἢ εἰς τοὺς Ἰταλικούς λιμένας εισαγωγῇ τοιούτων. Τῇ ἰδιαιτέρῃ ὁμως ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Σάμῳ προξενικοῦ πράκτορος τοῦ κράτους τούτου Ἀριστοτέλους Σταματιάδου ἐπετεύχθη ἔκπτωσις

κατὰ δέκα ὡς ἔγγιστα τοῖς ἑκατὸν τῷ ἐπιβεβλημένῳ τοῖς σαμικοῖς οἴνοις εἰσαγωγικῶ ἐν Ἰταλίᾳ δασμῶ, ἀνθ' οὗ καὶ ἡ ἐν ἔτει 1879 γενικὴ τῶν Σχιμίων συνέλευσις ἀπήλλαξε μὲν παντὸς εἰσαγωγικοῦ ἐν Σάμφω δασμοῦ τὸ ἐξ Ἰταλίας προερχόμενον θεῖον, ὑπεβίβασε δὲ τὸν εἰσαγωγικὸν δασμὸν ἐπὶ τῆς ἐξ Ἰταλίας προερχομένης ὑρῦζης ἀπὸ ἐξ τοῖς ἑκατὸν εἰς τέσσαρα.

Ἐν τούτοις, καίτοι εἰς δυσβάστακτον ὑποβληθέντων εἰσαγωγικὸν δασμὸν ἐν Ἰταλίᾳ τῶν σαμικῶν οἴνων, δὲν ἔπαυσεν ὅμως καὶ τέλειον ἢ τῶν τοιούτων ἀποστολὴ ἐκεῖσε, ἰδίως δὲ εἰς Γένουαν καὶ εἰς Τουρίνον, ἐνθ' αὐτοῖς χρῶνται πρὸς πόσιν τε καὶ πρὸς βελτίωσιν ἄλλων οἴνων· ὅτι δὲ πρὸς ταῦτα κατὰλληλοι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἶναι οἱ σαμικοὶ οἴνοι, μαρτυρεῖ καὶ τις τῶν πρωτεύόντων Ἰταλῶν οἴνεμπόρων, γράφων πρὸς τὸν ἐν Σάμφω ἀνταποκριτὴν αὐτοῦ τοιαύδε. *Οἱ σαμικοὶ οἴνοι εἰσὶν ἀρίστης φύσεως καὶ πλουσιώτατοι εἰς σεράπιον καὶ οἴνοπνευμα· διὰ τῶν οἴνων δὲ τούτων εὐκόλως ἐπιτυγχάνεται ἡ κατασκευὴ βερμουθίου καὶ ἡ ἀπομιμίσις οἴνων τοῦ Φροντιριάκ, τῆς Μαδέρας, τοῦ Ξερές καὶ τῆς Μαρσάλλας. Ἡ πώλησις αὐτῶν ἐστὶ βεβαία καὶ ἐπικερδεστάτη ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐν αἷς διὰ τῶν ἀπομιμήσεων τούτων δύναται γὰρ ἐπέλθῃ διαγωνισμὸς πρὸς τοὺς γνησίους οἴνους τῶν προμηθευσῶν χωρῶν ἐπὶ τῷ ἀπλῶ λόγῳ ὅτι οἱ τῆς Σάμου οἴνοι πρῶτον μὲν εἰσὶ κρεῖττορες τὸ εἶδος, δεύτερον δὲ διότι εὐωότεροι τῶν ἄλλων τυγχάνουσι. Ὅθεν καὶ ἡ πώλησις αὐτῶν ἀσφαλεστάτη ἀποβαίνει καὶ κέρδος ἰκαρὸν παρέχεται, ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ προσφερομένων αὐτῶν ὡσεὶ ἀπομιμήσεως οἴνων τῆς Μαρσάλλας καὶ τοῦ Ξερές, ἐν δὲ τῇ Ρωσίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ ὡσεὶ ἀπομιμήσεως οἴνων τῆς Λισσαβῶνος, ἐνιαχοῦ δὲ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν καταστάσει. Καὶ ἐν τισὶ δὲ μέρεσι τῆς Ἀμερικῆς, ἰδίᾳ δὲ ἐν Νέᾳ Ἀνγλίᾳ καὶ ἐν Βραζιλίᾳ, οἱ τῆς Σάμου οἴνοι ἐπικερδῶς δύνανται ὑπὸ τὰς προμηθεύσας ἀπομιμίσεις γὰρ καταναλωθῶσι.*

Ἄλλ' ἂν ἐν Ρωσίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἢ τῶν σαμικῶν οἴνων εἰσαγωγή τηλικαῦτα ἀπαντᾷ προσκόμματα, ἐν Γαλλίᾳ ὅμως ἔνεκεν τῆς ἐνσκηψάσης αὐτοῦθι νόσου φυλλοξήρας, τῆς καταστρεψάσης μεγάλως ἐκτάσεις ἀμπέλων, οἱ τῆς χώρας ἐκείνης οἴνεμποροι ἔστρεψαν τὰ βλέμματα πρὸς τοὺς οἴνους τούτους καὶ ἤρξαντο ἐν Γαλλίᾳ εἰσάγοντες ποσότητας οὐχὶ εὐκαταφρονήτους οἴνων τε σχιμικῶν καὶ σταφίδων πρὸς

κατασκευὴν ἐξ αὐτῶν ἐτέρων οἴνων κατὰ τὸ γαλλικὸν σύστημα· ἐν-
τεῦθεν δὲ καὶ οὐ σμικρὰ ὑπερτίμησις ἐπῆλθεν εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἶδη
ταῦτα. Ἐπ' ἐσχάτοις δὲ καὶ ἐταιρίαι Γάλλων οἴνοποιῶν, εἰς Σάμον
ἐλθοῦσαι, ἐνήργησαν ἀγορὰς πολλῶν χιλικίδων ὀκάδων σταφυλῶν, ἐξ
ῶν ἐπιτοπίως, δι' ὧν μεθ' ἑαυτῶν ἐκόμισαν μηχανῶν, κατασκευάζου-
σιν οἴνους καὶ ἐν βαρελίοις ἀποστέλλουσιν εἰς Γαλλίαν, ἔνθα μετατρέ-
πονται εἰς γαλλικοὺς οἴνους. Ἀγοράζουσι δὲ οἱ οἴνემποροι οὗτοι τὰς
σταφυλάς πρὸς δέκα ἐπτὰ μέχρις εἴκοσι τεσσάρων παράδων κατ' ὀκᾶν·
περὶ δὲ τῶν σαμικῶν σταφίδων, τῶν εἰς Γαλλίαν πρὸς χρῆσιν τῆς οἴ-
νοποιίας ἀποστελλομένων, Ἰωσήφ Ὁδιβέρτης, ὁ πρῶτος ἐν Γαλλίᾳ
εἰσαγαγὼν καὶ προαγαγὼν τὴν τέχνην τῆς διὰ σταφίδων κατασκευῆς
οἴνων, ἐν τῷ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς τοιαύτης τέχνης πονήματι γρά-
φει τάδε.

*Αἱ σαμικαὶ σταφίδες, ὡς δείκνυσι τὸ ὄνομα αὐτῶν, προέρχονται
ἐκ τῆς γῆσου Σάμου, ἣτις σχεδὸν εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀμπελόφυ-
τὸς. Ἡ ἀρετὴ τῶν σταφίδων τούτων καὶ ἡ καλλίστη ποιότης τῶν
οἴνων, οὓς αὐταὶ παράγουσιν ἐν τῇ γαίᾳ αὐτῶν καταστάσει, περιέ-
βαλεν αὐτὰς διὰ δικαίας φήμης. Ὅπως δὲ τις ἀγροεῖ, κατ' ὄνομα
τοῦλάχιστον, τοὺς περιωρῶνους τῆς Σάμου οἴνους, τοὺς τοσοῦτῳ ἐκ-
τιμωμένους καὶ τοσοῦτῳ περιζητήτους; Ταῖς σαμικαῖς σταφίσι, κοι-
νῶς gros grains καλουμέναις, χρῶνται κατὰ προτίμησιν ἐν αἷς κα-
τασκευαῖς ἰδίως τὸ οἰνόπνευμα ἐπιζητεῖται. Αἱ σταφίδες αὐταὶ ἔχου-
σι μέγεθος ἴσον τῷ τῶν ἡμετέρων μ ο ρ β ε δ ὦ ν καὶ γ ρ ε ρ α σ χ ὠ ν
καὶ περιέχουσι πολὺ ζάκχαρι, τὸ ὁποῖον διὰ καλῆς ζυμώσεως παρά-
γει οἰνόπνευμα πολὺ. Τὰ λέπυρα αὐτῶν εἰσιν ὀλιγώτερον τραχέα
ἢ ἐν ταῖς πλείσταις σταφίσι, ἢ δὲ ἀποστολὴ αὐτῶν γίγνεται μετὰ
πολλῆς φροντίδος καὶ ἐν αὐταῖς εὑρηται ὀλιγώτεροι ἀκαθαρσίαι ἢ
ἐν ταῖς σταφίσι τῶν Θυατείρων· ἐπιζητοῦνται δ' αἱ σαμικαὶ σταφί-
δες ὑπὸ τινῶν ἐργοστασιαρχῶν ἕνεκα τῆς πολλῆς ὠφελείας, ἣν δύ-
ναται τις ἐξ αὐτῶν γὰ ἀρνοθῆ. Ἐπ' ἴσης κατάλληλοι εἰς τὴν κατα-
σκευὴν τῶν συνήθων οἴνων ὡς καὶ τῶν ἀρίστων, αἱ σταφίδες αὐταὶ
ἀνῆλθον εἰς τιμὰς λίαν ὑψηλάς, τούτου δ' ἕνεκεν πλείστοι ἐργοστα-
σιάρχαι ἀποφεύγουσιν αὐτάς, χρώμενοι κατὰ προτίμησιν ταῖς τῆς
Κορίνθου καὶ τῶν Θυατείρων διὰ τὸ εὐτελέστερον τῆς τιμῆς αὐτῶν·
εἶναι δὲ τοῦτο λυπηρὸν, διότι ἡ ποικιλία τῶν σταφίδων ἠδύνατο γὰ
παράσχη ἀληθεὶς ὑπηρεσίας τῇ οἰνοποιητικῇ βιομηχανίᾳ ἐν ἣ ἂν ἡ-*

μέρα αἱ ιδιότητες αὐτῶν καλῶς ἤθελον γνωσθῆ (1).

Τούτων οὕτως ἐχόντων αἱ πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐμπορικαὶ σχέσεις τῶν Σαμίων ηὔξησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οὕτως, ὥστε ἐν ἔτει μὲν 1881 ἐπὶ ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων καὶ πεντακοσίων στατῆρων σταφίδων, οὓς παρήγαγεν ἡ Σάμος, εἴκοσιν ἕξ μὲν χιλιάδες στατῆρες σταφίδος μαύρης ἐπὶ τιμῇ γροσίων ὀγδοήκοντα πέντε κατὰ στατῆρα καὶ ἑκαίδεκα χιλιάδες στατῆρες σταφίδος μοσχάτης ἐπὶ τιμῇ γροσίων ὀγδοήκοντα ἐστάλησαν εἰς Μασσαλίαν, Σέττην, Χάβρην, Ρουέν καὶ Βορδίγαλλα, ἐν ἔτει δὲ 1882 ἐπὶ ἐνενηκοντα μιᾶς χιλιάδος καὶ ἑξακοσίων στατῆρων σταφίδων, ἧς ἡ Σάμος παρήγαγε, τριάκοντα μὲν χιλιάδες στατῆρων σταφίδων μαύρων ἐπὶ τιμῇ γροσίων ἑβδομήκοντα πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες στατῆρες σταφίδων μοσχάτων ἐπὶ τιμῇ γροσίων ἑξήκοντα κατὰ στατῆρα ἀπεστάλησαν εἰς τὰς αὐτὰς πόλεις τῆς Γαλλίας, ἐν ἔτει δὲ 1883 ἐπὶ τῶν ἐνενηκοντα ἑννέα χιλιάδων καὶ τριακοσίων στατῆρων σταφίδων, ἧς παρήγαγεν ἡ Σάμος, τριάκοντα ἑπτὰ μὲν χιλιάδες στατῆρων σταφίδων μαύρων ἐπὶ τιμῇ γροσίων ἑξήκοντα πέντε καὶ εἴκοσι πέντε χιλιάδες στατῆρες σταφίδων μοσχάτων ἐπὶ τιμῇ γροσίων πενήκοντα πέντε ἀπεστάλησαν εἰς Γαλλίαν.

Ἡ δ' ἐν γένει παραγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ σταφίδων καὶ οἴνων κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἔχει ὡς ἑξῆς. Ἐν ἔτει 1881 παρήχθησαν 50,000 στατῆρων σταφίδος μοσχάτης, πωληθείσης πρὸς γρόσια ὀγδοήκοντα κατὰ στατῆρα, 35,000 στατῆρων μαύρης, πωληθείσης πρὸς γρόσια ὀγδοήκοντα πέντε, καὶ περὶ τοὺς 500 στατῆρας κολοκυνθάτης, πωληθείσης πρὸς γρόσια ἑκατόν· ἕξ αὐτῶν ἀπεστάλησαν

(1) Audibert, l' art de faire le vin avec les raisins secs p. 13. Περὶ τῶν σταφίδων τῆς Σάμου αὐστηρότερον ἀποφαίνεται ἕτερός τις τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδημόνων ὡς ἑξῆς: « Ἡ σταφὶς τῆς Σάμου, καλλιεργουμένη καλῶς καὶ ἐπιμελῶς ἀποξηραινομένη, δύναται νὰ παράξη καρπὸν ὠραῖον, ἱκανὸν νὰ ἐλκύσῃ τὴν γεῦσιν τοῦ ἐξευγενισμένου κόσμου διὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἰδιάζον ἄρωμα, τὸ ὁποῖον ἔχει, ἐν ᾧ σήμερον ἕνεκα τῆς κακῆς τῆς ποιότητος ὀλίγη ἐξοδεύεται εἰς τὰς λοιπὰς ἐπικρατείας ἐκτὸς τῆς Αὐστρίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἐξοδευσις γίνεται εἰς τὴν κατωτάτην τοῦ λαοῦ τάξιν. Ἡ σταφὶς αὕτη, καλῶς καλλιεργουμένη καὶ ἐπιμελῶς ἀποξηραινομένη καὶ εἰς κιβώτια ἰσχυρῶς στοιβαζομένη, ἠδύνατο νὰ καταπολεμηθῇ ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν ἰσπανικὴν βαλενσιάν ». Π. Χαλκιοπούλου περὶ βελτιώσεως καὶ ἐμπυχώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας σελ 217.

Μοσχάτης εἰς Γαλλίαν	στατῆρες	16,000	
Τεργέστην	»	22,670	
Ὀλλανδίαν	»	6,000	
Ἀγγλίαν	»	3,000	
Τουρκίαν	»	1,000	
Ἐνετίαν	»	1,000	
Ρουμανίαν	»	330	
		<hr/>	50,000.
Μαύρης εἰς Γαλλίαν	»	26,000	
Τεργέστην	»	4,000	
Αἴγυπτον	»	2,000	
Ρουμανίαν	»	1,500	
Τουρκίαν	»	1,500	
		<hr/>	35,000.
Κολοκυνθάτης δι' ἐπιτόπιον κατανάλωσιν καὶ εἰς Τουρκίαν			500.
	στατῆρες		<hr/> 85,500.

Ἐν ἔτει 1882 ἐπὶ παραγωγῆς 56,000 στατῆρων σταφίδος μοσχάτης, 35,000 στατῆρων σταφίδος μαύρης καὶ 600 στατῆρων σταφίδος κολοκυνθάτης ἀπεστάλησαν

Μοσχάτης εἰς Γαλλίαν	στατῆρες	20,000	
Τεργέστην	»	20,000	
Ἀγγλίαν	»	8,500	
Ὀλλανδίαν	»	7,500	
		<hr/>	56,000.
Μαύρης εἰς Γαλλίαν	»	30,000	
Τουρκίαν	»	2,000	
Ρουμανίαν	»	2,000	
Ρωσίαν	»	1,000	
		<hr/>	35,000.
Κολοκυνθάτης δι' ἐπιτόπιον κατανάλωσιν καὶ εἰς Τουρκίαν			600.
	στατῆρες		<hr/> 91,600.

Ἐν ἔτει 1883 ἐπὶ παραγωγῆς 56,000 στατῆρων σταφίδος μοσχάτης, 42,000 στατῆρων σταφίδος μαύρης καὶ 1,300 στατῆρων σταφίδος κολοκυνθάτης ἀπεστάλησαν

Μοσχάτης εις Γαλλίαν	στατῆρες	25,000	
Τεργέστην	»	18,000	
'Ολλανδίαν	»	7,000	
'Αγγλίαν	»	3,000	
Τουρκίαν	»	3,000	
		<hr/>	56,000.
Μαύρης εις Γαλλίαν	»	37,000	
Τουρκίαν	»	2,000	
Τεργέστην	»	2,000	
Ρουμανίαν	»	1,000	
		<hr/>	42,000.
Κολοκυνθάτης δι' ἐπιτόπιον κατανάλωσιν καὶ Τουρκίαν	»	700	
Ρωσίαν	»	600	
		<hr/>	1,300.
	στατῆρες		<hr/> 99,300.

Ἐν ἔτει 1884 ἐπὶ παραγωγῆς 60,000 στατῆρων σταφίδος μοσχάτης, 48,500 σταφίδος μαύρης καὶ 1,500 σταφίδος κολοκυνθάτης ἀπεστάλησαν

Μοσχάτης εις Γαλλίαν	στατῆρες	23,900	
Τεργέστην	»	21,100	
'Αγγλίαν	»	7,000	
'Ολλανδίαν	»	6,000	
Τουρκίαν	»	2,000	
		<hr/>	60,000.
Μαύρης εις Γαλλίαν	»	40,500	
Τουρκίαν	»	3,000	
Ρουμανίαν	»	2,000	
Τεργέστην	»	1,000	
'Ολλανδίαν	»	1,000	
Αἴγυπτον	»	1,000	
		<hr/>	48,500.

Κολοκυνθάτης εἰς ἐπιτόπιον		
κατανάλωσιν καὶ Τουρκίαν	»	800
Ρωσίαν	»	400
Τεργέστην	»	300
		<hr/>
		1,500.

στατῆρες 110,000.

Ἐπ' ἕως ἐν ἔτει 1881 ἐπὶ παραγωγῆς 30,000 γομαρίων οἴνου ἀνθοσμίου, 2,000 μαύρου καὶ 10,000 ρητινίτου καὶ ρομπόλας ἀπεστάλησαν

Ἄνθοσμιού εἰς Γερμανίαν	γομάρια	15,000
Γένουαν	»	8,000
Αἴγυπτον	»	3,000
Τουρκίαν	»	3,000
Ρουμανίαν	»	1,000
		<hr/>
		30,000.
Μαύρου εἰς Τουρκίαν		2,000.
Ρητινίτου καὶ ρομπόλας εἰς Τουρκίαν		10,000.
		<hr/>
	γομάρια	42,000.

Ἐν ἔτει δὲ 1882 ἐπὶ παραγωγῆς 35,000 γομαρίων οἴνου ἀνθοσμίου, 1,000 μαύρου καὶ 8,000 ρητινίτου καὶ ρομπόλας ἀπεστάλησαν

Ἄνθοσμιού εἰς Γερμανίαν	γομάρια	18,000
Γένουαν	»	8,000
Αἴγυπτον	»	6,000
Τουρκίαν	»	3,000
		<hr/>
		35,000.
Μαύρου εἰς Τουρκίαν		1,000.

Ρητινίτου καὶ ρομπόλας εἰς Τουρκίαν	6,000
Αἴγυπτον	2,000
	<hr/>

8,000.

γομάρια 44,000.

Ἐν ἔτει δὲ 1883 ἐπὶ παραγωγῆς 30,000 γομαρίων οἴνου ἀνθοσμίου, 1,500 μαύρου καὶ 15,000 ρητινίτου καὶ ρομπόλας ἀπεστάλησαν

Ἄνθοςμίου εἰς Γερμανίαν	γομάρια	13,000	
Γένουαν	»	10,000	
Αἴγυπτον	»	3,000	
Τουρκίαν	»	2,500	
Ρουμανίαν	»	1,500	
		<hr/>	30,000.
Μαύρου εἰς Τουρκίαν			1,500.
Ρητινίτου καὶ ρομπόλας εἰς Τουρκίαν		9,000	
Αἴγυπτον		6,000	
		<hr/>	15,000.
	γομάρια		46,500.
Ἐν ἔτει 1884 ἐπὶ πωραγωγῆς 31,000 γομαρίων οἴνου ἀνθοςμίου, 2,000 μαύρου καὶ 20,000 ρητινίτου καὶ ρομπόλας ἀπεστῆλθαν			
Ἄνθοςμίου εἰς Γένουαν	γομάρια	12,000	
Γερμανίαν	»	10,000	
Γαλλίαν	»	7,000	
Αἴγυπτον	»	1,000	
Τουρκίαν	»	1,000	
		<hr/>	31,000.
Μαύρου εἰς Τουρκίαν			2,000.
Ρητινίτου καὶ ρομπόλας εἰς Τουρκίαν καὶ εἰς ἐπιτόπιον κατανάλωσιν			20,000.
	γομάρια		53,000.

Αἱ τιμαὶ δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐμπορευμάτων παρήλασσον τοῖς μὲν παρελθοῦσιν ἔτεσιν ἀπὸ γροσίων πενήτηκοντα πέντε μέχρις ὀγδοήκοντα πέντε αἱ μωσχάται σταφίδες κατὰ στατῆρα, ἀπὸ γροσίων ἐξήκοντα πέντε μέχρις ὀγδοήκοντα αἱ μαῦραι καὶ ἀπὸ ἐνενηκοντα μέχρις ἑκατὸν αἱ κολοκυνθᾶται· αἱ δὲ τῶν οἴνων τιμαὶ παρήλασσον ἀπὸ γροσίων ἐβδομήκοντα μέχρις ἑκατὸν ὁ ἀνθοςμίας κατὰ γομάριον, ἀπὸ ὀγδοήκοντα μέχρις ἑκατὸν ὁ μαῦρος, ἀπὸ ἐξήκοντα μέχρις ἐβδομήκοντα ὁ ρητινίτης καὶ ἀπὸ ἐβδομήκοντα μέχρις ὀγδοήκοντα ἡ ρομπόλα. Τῷ δὲ τελευταίῳ ἔτει, ἔκπτωσὶς τις ἐπῆλθεν, ὥστε ἐπωλήθησαν ἀπὸ γροσίων τεσσαράκοντα μέχρις πενήτηκοντα αἱ μωσχάται σταφίδες, ἀπὸ

γροσίων τριάκοντα ὀκτώ μέχρι τεσσαράκοντα δύο αἰ μαῦραι καὶ ἀπὸ πενήκοντα μέχρις ἑβδομήκοντα αἰ κολοκυνθάται· ἐπ' ἴσης δὲ τῶν οἰνων, οἱ μὲν ἀνοσμίαι ἐπωλήθησαν ἀπὸ ἑβδομήκοντα μέχρις ἑκατὸν γροσίων τὸ γομάριον, οἱ δὲ μαῦροι ἀπὸ ὀγδοήκοντα μέχρις ἑκατὸν, ὁ δὲ ρητινίτης ἀπὸ πενήκοντα μέχρις ἑβδομήκοντα καὶ αἰ ρομπόλαι ἀπὸ ἑβδομήκοντα μέχρις ὀγδοήκοντα.

Ἐν ἔτει 1851 ἐνέσκηψεν ἐν Σάμῳ δεινὴ τῶν ἀμπελων νόσος, καθ' ἣς μόνον σωτήριον φάρμακον εὗρέθη ἡ θείωσις· ὅθεν καὶ ἤρξατο ἔκτοτε εἰσαγομένη κατὰ πᾶν ἔτος μεγάλη ποσότης θείου ἐν Σάμῳ. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τὸ εἰσαγόμενον θεῖον προήρχετο ἐκ Νισύρου, εἶτα δὲ εἰσήγετο καὶ ἐκ Μήλου· πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ θεῖον τῶν δύο τούτων νήσων, ἀνάμικτον χώματος καὶ ἄμμου τυγχάνον, δὲν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὸν ὅπως διασωζῆται τὰς ἀμπελους ἀπὸ τῆς νόσου, ἠναγκάσθησαν οἱ γεωργοὶ νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τοῦ σικελικοῦ θείου, οὗ πενήκοντα ἕξ κιλόγραμμα μόνον εἶχον δύναμιν ἴσην πρὸς διακόσια ἑκοσι τέσσαρα κιλόγραμμα θείου τῆς Νισύρου καὶ τῆς Μήλου. Ἐν τούτοις τελευταίως, ἐταιρίας τινὸς ἀναλαβούσης τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν θείων τῆς Νισύρου καὶ ἐπενεγκούσης βελτίωσιν τινὰ εἰς τὴν ποιότητα αὐτῶν, ἔνιοι τῶν γεωργῶν ἤρξαντο ἀντὶ τοῦ σικελικοῦ θείου χρώμενοι τῷ τῆς Νισύρου, εὐωνοτέρῳ τυγχάνοντι· διότι, ἐν ᾧ τοῦ σικελικοῦ θείου τιμῶνται τεσσαράκοντα μέχρι πενήκοντα γροσίων τὰ πενήκοντα ἕξ κιλόγραμμα, αἱ τριάκοντα ἑννέα ὀκάδες τοῦ θείου τῆς Νισύρου τιμῶνται γροσίων τριάκοντα ὀκτώ μέχρι τεσσαράκοντα ἑνός. Εἰσάγονται δ' ἐν Σάμῳ θείου δεκατρισχίλιοι σάκκοι, ὧν τρισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καταναλίσκονται ἐν τῷ τμήματι Βαθέως, ἰσάριθμοι ἐν τῷ τμήματι Καρλοβασίων, πεντακισχίλιοι καὶ διακόσιοι ἐν τῷ τμήματι Χώρας καὶ ὀκτακόσιοι ἐν τῷ τοῦ Μαραθοκίμπου.

Ἐξήγετο δ' ἐκ Σάμου πρότερον καὶ μεγάλη ποσότης μετὰξις, εἰς Ἰταλίαν καὶ ἰδίως εἰς Μεδιόλανα ἀποστελλομένη πρὸς χρῆσιν τῶν μεταξοκλωτικῶν τῆς Λομβαρδίας καταστημάτων· πλὴν ἀλλ' ἀσθένειά τις, προσβαλοῦσα πρὸ τινῶν ἐτῶν τοὺς μεταξοσκώληκας, κατέστρεψεν ἐντελῶς τὸ εἶδος τοῦτο, ὅπερ ὁμως διὰ τῆς πρὸ μικροῦ χρόνου γενομένης εἰσαγωγῆς ὑγαιῶν σπόρων ἤρξατο αὖθις καλλιεργούμενον.

Ἐτερον τῆς Σάμου προϊόν, τὸ ἔλαιον, ἀποτελεῖ οὐσιώδη κλάδον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, εἰ καὶ ἡ γενικευθεῖσα ἤδη χρῆσις τοῦ πετρελαίου συνετέλεσεν εἰς τὴν παντάχῳ μετρίωσιν τῆς καταναλώσεως τοῦ εἶδους

τούτου και κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὴν ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἱκανὴ ἔλαιου ποσότης ἀποστέλλεται κατ' ἔτος εἰς Τουρκίαν, εἰς Ρουμανίαν και εἰς Ρωσίαν.

Ἄλλὰ και κερατίων ἱκανὴ ποσότης ἐκ Σάμου ἀποστέλλεται εἰς Γένουαν ἰδίως και εἰς Σαββατίαν, ἔνθεν τὸ προϊόν τοῦτο διανέμεται εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας πρὸς τροφήν τῶν ζώων.

Ἀντικείμενον μεγάλης ἐμπορικῆς συναλλαγῆς εἶναι και αἱ βύρσαι, κατεργαζόμεναι ἰδίως ἐν τοῖς ἐν Καρλοβασίαις βυρσοδεφεῖοις. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας, πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν εἰσαχθὲν ἐν Σάμῳ, προήχθη τὰ μέγιστα, συμπροαγαγὸν εἰς εὐπορίαν και τοὺς περὶ αὐτὸ ἀσχολουμένους, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν τελευταῖον Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, ὅτε αἱ βύρσαι περιζήτητοι ἐγένοντο· ὅθεν και πεντήκοντα τέσσαρα βυρσοδεφεῖα διατελοῦσι τανῦν ἐν ἐνεργείᾳ ἐν Σάμῳ, ὧν τὰ μὲν τεσσαράκοντα τρία ἐν Καρλοβασίαις, τὰ δὲ δέκα ἐν Λιμένι Βαθέος και τὸ ἐν ἐν Μπραθοκάμπῳ, ἐργαζομένων ἐν αὐτοῖς τετρακοσίων που ἐργατῶν. Ἐν τοῖς βυρσοδεφεῖοις αὐτοῖς κατεργάζονται δέρματα ἀκατέργαστα, ἐκ Τουρκίας και ἐξ Οὐγγαρίας κυρίως προερχόμενα, ἅτινα πέμπονται ὑστερον κατειργασμένα εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν και ἀσιατικὴν Τουρκίαν και εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου· ἡ ἐξαγωγή δὲ τοῦ εἴδους τούτου κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἐν ἔτει 1879 ἐξήχθησαν δέρματα κατειργασμένα ἀξίας γρ.	1,088,680
» 1880	3,066,355
» 1881	2,987,670
» 1882	3,054,983
» 1883	2,482,240
» 1884	1,853,154.

Βυρσῶν κατειργασμένων ἀπεστάλη ἐπ' ἐμπορίᾳ ποσότης τις και εἰς Εὐρώπην· ὁ διαγωνισμὸς ὅμως τῶν σαμιακῶν τούτων βιομηχανημάτων πρὸς τὰ ἐξ εὐρωπαϊκῶν ἐργοστασίων προερχόμενα, ἅτινα οὐ μόνον τελειότερα, ἀλλὰ και εὐωνότερα ἐτύχανον ὄντα, δὲν ἦτο δυνατός. Ὅθεν και οἱ Σάμιοι ἔμποροι ἠναγκάσθησαν νὰ παραιτηθῶσι τῆς εἰς Εὐρώπην ἀποστολῆς βυρσῶν.

Ἄλλὰ και πρὸς τὴν Ρουμανίαν ἡ Σάμος ἱκανὰς ἔχει ἐμπορικὰς σχέσεις, καθ' ὅσον αὐτόθι, ὡς ἔφθημεν ἀλλαχοῦ εἰπόντες, ζῶσιν ὑπερδιακόσιοι Σάμιοι, ὧν οἱ πλείους ἐν Γαλαζίῳ, Βραίλῳ, Γιουργέβῳ, Ζιμνίτζῳ και Μαγουρελίῳ ὡς ἔμποροι, ὡς καταστηματάρχαι, ὡς ἐκμισθω-

ταί ἢ ἐπιστάται κτημάτων ἢ ὡς ὑπάλληλοι ἐν ἐμπορικῆς καταστάσεσιν. Ἐκ τῆς Σάμου μὲν ἀποστέλλονται ἐκείσε σταφίδες μαῦραι πρὸς βρωσίν τε καὶ πρὸς κατασκευὴν ἠδυσμάτων, ἔλαιον πρὸς τροφήν καὶ πρὸς διάβρεξιν τῶν μηχανῶν, ἔλαια καὶ κεράτια πρὸς βρωσίν, ἐσπεριδοειδεῖς καρποὶ καὶ δέρματα κατεργασμένα· οἱ δὲ οἶνοι λογίζονται ἐν Ρουμανίᾳ ὡς εἶδος πολυτελείας καὶ ὑποβάλλονται βαρυτάτῳ δασμῷ εἰσαγωγικῷ. Ἐκ δὲ Ρουμανίας εἰσάγονται εἰς Σάμον δημητριακοὶ καρποὶ, φασιόλοι, τυρὸς, ἔρια, βούτυρος καὶ δέρματα ἀκατέργαστα. Ἐκ τῶν προειρημένων ἄρα καταφαίνεται ὅτι πρῶτιστα ἀντικείμενα τοῦ ἐξαγωγικοῦ τῆς Σάμου ἐμπορίου εἰσὶ τάδε.

Σταφίδες, στελλόμεναι εἰς Τεργέστην τῆς Αὐστρίας, εἰς Τουρκίαν, Αἴγυπτον καὶ Ρουμανίαν πρὸς βρωσίν, εἰς Μασσαλίαν, Σέττην, Χάβρην, Ρουέν καὶ Βορδίγαλλα τῆς Γαλλίας πρὸς κατασκευὴν ἢ διόρθωσιν οἴνων, οἶνοπνευμάτων καὶ ἀναψυκτικῶν ποτῶν, εἰς Βριστόλην καὶ Λονδίον τῆς Ἀγγλίας πρὸς κατασκευὴν ἠδέων τε καὶ πνευματωδῶν ποτῶν, εἰς Ροττερχάμην καὶ Ἀμστελντάμην τῆς Ὀλλανδίας πρὸς κατασκευὴν ἠδέων ποτῶν καὶ ὄξους.

Οἶνοι, στελλόμενοι εἰς Τουρκίαν, Αἴγυπτον καὶ Ρουμανίαν πρὸς πόσιν, εἰς Μασσαλίαν, Τεργέστην, Γένουαν, Ἀμβουῦργον, Λυβέκην, Βρέμην καὶ Στεττίνον πρὸς πόσιν τε καὶ πρὸς κατασκευὴν καὶ βελτίωσιν ἐτέρων οἴνων.

Ἐλαιον, στελλόμενον εἰς Τουρκίαν, Ρουμανίαν, Ἀγγλίαν, βόρειον Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ρωσίαν καὶ Ὀλλανδίαν πρὸς βρωσίν, διάβρεξιν μηχανῶν, σαπωνοποιίαν καὶ καθαρισμόν ἐπιουργῶν.

Κεράτια, στελλόμενα εἰς Τουρκίαν καὶ Ἰταλίαν πρὸς βρωσίν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς τροφήν τῶν κτηνῶν.

Κρόμνα, στελλόμενα εἰς Τουρκίαν καὶ Αἴγυπτον, χρησιμεύοντα δ' ἐν τῇ μαγειρικῇ.

Ἐν γένει δὲ τὰ ἐξαγόμενα ἐκ Σάμου εἶδη, ὁ τόπος εἰς ὃν ἀποστέλλονται καὶ αἱ συνήθεις τιμαὶ αὐτῶν εἰσιν ὡς ἑξῆς.

Ἀμύγδαλα ἀποστελλόμενα εἰς Τουρκίαν	ἢ ὀκτὼ γρόσια	5-6
Ἄνησον	Τουρκίαν	» » 4-5
Δέρματα κατεργασμένα	Τουρκίαν καὶ νήσους Αἰγαίου	15-16
Ἐλαῖα	Ρουμανίαν καὶ Ἑλλάδα	2
Ἐλαιον	Ρουμανίαν, Ἑλλάδα, Ρωσίαν	4 20
Κάρυα	Ρουμανίαν, Ἑλλάδα, Ρωσίαν	3

Κεράτια	Ἰταλίαν, Ρουμανίαν ὁ στατήρ	20
Κρόμμυα	Τουρκίαν, Αἴγυπτον	» 12
Λιμόνια	Τουρκίαν, Ρουμανίαν, Αὐστρίαν ἢ χιλιὰς	70-100
Μέλι	Τουρκίαν	ἢ ὀκτὼ 5
Μέταξα	Τουρκίαν	» 150
Ξυλάνθρακες	Τουρκίαν	ὁ στατήρ 16
Οἶνοι μωσχάτοι	Τουρκίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Γερμανίαν τὸ γομάριον	70-100
Οἶνοι μαῦροι	ὁμοίως	80-100
Οἶνοι ρητινίται	»	50- 70
Οἶνοι ρομπόλαι	»	70- 80
Πέδιλα καὶ σανδάλια	Τουρκίαν	12- 25
Πορτοκάλια	Τουρκίαν, Ρουμανίαν ἢ χιλιὰς	75
Ράκη	Τουρκίαν	ὁ στατήρ 18- 20
Σάπων	Τουρκίαν	ἢ ὀκτὼ 4
Σούμα 15 βαθμῶν	Τουρκίαν	τὸ γομάριον 80-100
Σταφίδες μωσχάται	Αὐστρίαν, Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν, Ἀγγλίαν κλπ.	ὁ στατήρ 45- 55
Σταφίδες μαῦραι	ὁμοίως	» 40- 45
Σταφίδες κολοκυνθάται	Τουρκίαν	» 90-100
Σταφυλαὶ	Τουρκίαν	ἢ ὀκτὼ παράδες 20
Σῦκα	Τουρκίαν, Αἴγυπτον	» 2
Ἵψόσματα τρίχαινα	Τουρκίαν κατὰ τὸ εἶδος αὐτῶν	
Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου· εἰσάγονται δ' ἐν Σάμῳ πάντα τὰ πρὸς τροφήν, ἱματισμὸν καὶ οἰκιακὴν ἐν γένει χρῆσιν κατὰ τὸν ἐφεξῆς πίνακα εἰσαγωγῆς, ἐμφαίνοντα σύναμα τὴν χώραν, ἐξ ἧς ἕκαστον εἶδος προέρχεται, καὶ τὴν ἐν Σάμῳ συνήθη τιμὴν αὐτῶν.		
Αἶγες προερχόμεναι ἐκ Τουρκίας		ἐκάστη 30-100
Ἄλευρα	Τουρκίας, Αὐστρίας, Ρωσίας ἢ ὀκτὼ γρ.	1 20-2 20
Ἄραβόσιτος	Τουρκίας	τὸ κοιλὸν 17
Αὐγοτάραχον	Τουρκίας	ἢ ὀκτὼ 80-100
Βάμβαξ	Τουρκίας	» 3 20
Βελανίδιον	Τουρκίας	ὁ στατήρ 60-80
Βεργία	Τουρκίας	ἢ δέσμη 35-60
Βόες	Τουρκίας	ἕκαστος 300-700
Βούτυρος	Τουρκίας, Ρωσίας, Αὐστρίας	ἢ ὀκτὼ 15

Γαιάνθρακες προερχόμενοι ἐξ Ἀγγλίας	ὁ στατήρ	13
Γεώμηλα Τουρκίας, Μασσαλίας	ἡ ὀκᾶ	1
Δέρματα ἀκατέργαστα Τουρκίας, Ρουμανίας, Οὐγγαρίας	»	6-10
Δέρματα κατεργασμένα Τουρκίας, Ἑλλάδος, Γαλλίας	»	16-20
Δοῦγαι διὰ σταφιδοβότρυχα Τουρκίας	ἡ χιλιάς	1200
Δοῦγαι διὰ κρασοβότρυχα Τουρκίας	»	2500-3000
Ἐλαιοβαφαί Αὐστρίας, Ἰταλίας, Γαλλίας, Γερμανίας	ἡ ὀκᾶ	2-7
Ἐρέαι Τουρκίας	ὁ πήχυς	12-80
Ἐρέβινθοι Τουρκίας	ἡ ὀκᾶ	1
Ἐρια Τουρκίας	»	7-8
Ζάχχαρις Τουρκίας, Γαλλίας, Ὀλλανδίας	»	5
Ἡμίονοι Τουρκίας	ἐκάστη	1200-2000
Θειόχωμα Ἰταλίας	ἡ ὀκᾶ	1
Θειόχωμα Τουρκίας	»	
Ἰνδικόν Τουρκίας	»	110-180
Ἴπποι Τουρκίας	ἕκαστος	800-1500
Καπνός Τουρκίας	ἡ ὀκᾶ	10-20
Καπνός Ἑλλάδος	»	6-15
Καραβόπανα Μελίτης	ὁ πήχυς	1 10-2
Καρφία Τουρκίας, Αὐστρίας, Βελγίου	ἡ ὀκᾶ	4
Καφές Ρίου, Αὐστρίας, Γαλλίας, Ἑλλάδος	»	8-9
Κέγχρος Τουρκίας	τὸ κοιλόν	16
Κηρός ἀκατέργαστος Τουρκίας	ἡ ὀκᾶ	20
Κηρός ἐκ σπέρματος κητείου Τουρκίας, Αὐστρίας, Γαλλίας	»	13
Κηρός κατεργασμένος Ἑλλάδος, Αὐστρίας	»	30
Κόλλα Ἀγγλίας, Γαλλίας	»	5
Κριθῆ Τουρκίας	τὸ κοιλόν	14 16
Λίβανος Ἀγγλίας, Τουρκίας	ἡ ὀκᾶ	3-4
Λινέλαιον Ἀγγλίας, Τουρκίας	»	6-7
Μαστίχη Τουρκίας	»	80-120
Μυρομάστιχον Τουρκίας	»	40-60
Μολυβδίδες (σκάγια) Τουρκίας	»	3
Μόλυβδος Γαλλίας	»	3 20-4
Νήματα Ἑλλάδος, Ἀγγλίας	»	15-17
ἽΟνοι Τουρκίας	ἕκαστος	200-700
Ὀρυζα Ἀγγλίας, Ἰταλίας, Αὐστρίας	ἡ ὀκᾶ	1 30-2

Πάσται	Ἰταλίας, Ἑλλάδος	ἡ ὀκᾶ	3 20
Παστοὶ ἰχθύες	Τουρκίας, Ἰταλίας, Αὐστρίας	»	4 20
Πετρέλαιον	Τουρκίας, Ἀμερικῆς	τὸ κιβώτιον	40
Πιπέρι	Τουρκίας, Ἀγγλίας	ἡ ὀκᾶ	6-10
Πίσσα καὶ πισσάσφαλτος	Τουρκίας	»	1
Πλίνθοι	Γαλλίας	ἡ χιλιάς	250
Πρόβατα	Τουρκίας	ἕκαστον	40-70
Ρητίνη	Ἑλλάδος	ἡ ὀκᾶ	1 20
Ρητινόπισσα	Αὐστρίας	»	1
Ρόμι	Ἀγγλίας	τὸ γαλόνιον	10
Ρόμι	Αὐστρίας	»	6 20
Ροῦς ὁ ἐρυθρὸς	Τουρκίας, Αὐστρίας	ἡ ὀκᾶ	1
Σήσαμος	Τουρκίας	»	3
Σίδηρος	Ἀγγλίας, Ρωσίας	ὁ στατήρ	50-100
Σίκαλις	Τουρκίας	τὸ κοιλὸν	16
Σίτος	Τουρκίας	»	20-26
Σίτος	Αἰγύπτου	»	18-20
Σίτος	Ρουμανίας	»	18-20
Σίτος	Ρωσίας	»	20-26
Σόδα	Ἀγγλίας	ὁ στατήρ	40
Στουπέτζι	Ἰταλίας	ἡ ὀκᾶ	4-7
Στραγάλια	Τουρκίας	»	2 20
Σχοινία	Αὐστρίας, Ρωσίας, Ἰταλίας	»	6-7
Ταραμᾶς	Ρωσίας	»	3
Τουμβεκί	Τουρκίας	»	13
Τυρὸς	Ἑλλάδος	»	7
Ἰταλικά διέφορα	Τουρκίας, Γαλλίας, Γερμανίας	κατὰ τὸ εἶδος αὐτῶν	
Ἰφάσματα παντοειδῆ	Τουρκίας, Γαλλίας, Γερμανίας	ὁμοίως	
Φάρμακα	Τουρκίας, Γαλλίας	ὁμοίως	
Φασίολοι	Τουρκίας	ἡ ὀκᾶ	1 20
Φωσφορικὰ πυρετα	Αὐστρίας, Γαλλίας	τὸ κιβώτιον	2 20
Χαβιέριον μαῦρον	Ρωσίας	ἡ ὀκᾶ	50-60
Χαβιέριον κόκκινον	Ρωσίας	»	6
Χαλβᾶς	Τουρκίας	»	4
Χάλυψ	Ἀγγλίας, Αὐστρίας	»	3 20
Χάρτης γραφῆς	Αὐστρίας, Γαλλίας	ἡ δεσμὶς	15

Παραβάλλοντες δὲ τὴν εἰσαγωγὴν πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, ἔχομεν τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα.

Ἐν ἔτει 1875	εἰσαγωγὴ γρόσια	11,679,688	ἐξαγωγὴ	10,580,976
» 1876	»	»	»	9,610,348
» 1877	»	»	»	11,619,660
» 1878	»	»	»	11,020,410
» 1879	»	»	»	12,305,582
» 1880	»	»	»	13,865,792
» 1881	»	»	»	15,893,645
» 1882	»	»	»	12,607,970
» 1883	»	»	»	13,938,656
» 1884	»	»	»	13,160,074

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν καταφαίνεται ὅτι ἡ Σχμός ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἐξασκεῖ εὐρύτερον ἐμπόριον ἢ ἡ Γαλλία (1) καὶ ὅτι κατὰ πᾶν ἔτος ἡ εἰσαγωγὴ ὑπερτερεῖ τὴν ἐξαγωγὴν κατὰ ἑκατομμύρια γροσίων· τὸ προσγιγνόμενον δὲ τῆς ἐξαγωγῆς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς χρηματικὸν ἔλλειμμα, ὅπερ ὅπωςδήποτε ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν πάσης κοινωνίας, ἀναπληροῦται ἐκ τε τῆς ναυτιλίας καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ ἐργαζομένων Σαμίων, οἵτινες ἀντίμετρον τῆς ἑαυτῶν ἐργασίας εἰσάγουσιν ἐν Σχμῶ χρήμα.

Πέρασ διδόντες εἰς τὸ περὶ ἐμπορίου τῶν Σαμίων κεφάλαιον τοῦτο, δημοσιεύομεν καὶ διατίμησιν τῶν νομισμάτων ὡς ταῦτα ἐν Σχμῶ νῦν δύνανται.

Χρυσῶν.

Δούπια ἰσπανικὴ	δύναται	γρόσια	340
Δούπια πορτογαλικὴ			160
Φλωρίον αὐστριακὸν τριῶν κριμιτζῶν			150
Λίρα ἀγγλικὴ			120
Λίρα τουρκικὴ			110
Πῶλιον ρωσικόν			97
Εἰκοσάδραχμον ἑλληνικὸν βασιλέως Γεωργίου			96
Εἰκοσάφραγκον γαλλικόν			96
Μαχμουτιές τουρκικὸς			72
Κριμιτζα αὐστριακὴ, ὀλλανδικὴ καὶ ἐνετικὴ			55

(1) Reclus, Nouvelle Geographie Universelle Tom. IX. p 631.

Φλωρίον πολιτικόν καὶ ρουπούτιον
Εἰκοσάριον τουρκικὸν παλαιὸν
Φλωρίον μισίριον
Εἰκοσάριον τουρκικὸν νέον
Δωδεκάριον παλαιὸν γεγραμμένον
Δωδεκάριον νέον τῶν ἀριθμῶν 17, 18, 19
Ρουμπιές

Ἀργυρῶν.

Πεντόδραχμον ἐλληνικὸν βασιλέως Γεωργίου
Πεντόφραγκον γαλλικόν, ἰταλικόν, ρουμανικόν, σερβικόν
Δίστηλον ἰσπανικὸν παλαιὸν
Τάληρον αὐστριακὸν ρηγγίνας
Τάληρον φιδωτὸν ἢ Μεδιολάνων
Τάληρον βουαρικόν, σπαθάτον, σικελικὸν τοῦ ἀριθμοῦ 120
Δίστηλον ἰσπανικὸν νέον
Μετζιτιές τουρκικὸς
Τάληρον ἀμερικανικὸν ἡλίου
Πεντόδραχμον ἐλληνικὸν βασιλέως Ὁθωνος
Τάληρον πρωσικόν
Καρπόβολον ρωσικὸν τοῦ γύρου
Ὅμοιον παλαιὸν
Ρουπία ἀγγλοῖνδική
Φιορίνιον αὐστριακόν
Λίρα τοσκάνης ἀργυρᾶ
Σελίνιον ἀγγλικόν
Δραχμὴ ἐλληνικὴ βασιλέως Γεωργίου
Φράνκον γαλλικόν, ἰταλικόν, ρουμανικόν, σερβικόν
Δραχμὴ ἐλληνικὴ βασιλέως Ὁθωνος
Κερμάτιον καρποβύλου ρωσικοῦ 30 καπικίων
Ὅμοιον » » 25 καπικίων
Ὅμοιον » » 15 καπικίων
Ὅμοιον » » 10 καπικίων
Ἐξάριον τουρκικόν
Σφάντζικον αὐστριακὸν ἀτρύπητον
Πεντάριον τουρκικόν
Φιορινάκιον αὐστριακόν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΘΟΝ.

Ναυτιλία τῶν νεωτέρων Σαμίων.

Τὰ κατὰ τὴν νεωτερικὴν Σάμον ἐξειτίζουσι, πολλὰκις ἐγεννήθη ἡμῖν ἡ ἀπορία τίνας ἔνεκεν οἱ καθ' ἡμᾶς Σάμιοι, νησιῶται ὄντες καὶ ἀπόγονοι ἀνδρῶν συγκαταριθμουμένων τοῖς πρώτοις τῶν θαλασσοπόρων τῆς ἀρχαιότητος, ἤκιστα μὲν τῶν θαλασσίων ἐπεμελήθησαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἔστρεψαν πρὸς τὴν τῆς γῆς καλλιέργειαν, ἐν ᾧ ἄλλως γνωστὸν αὐτοῖς ἐτύγχανεν ὅτι οἱ τῆς θαλάσσης ἐργάζεται ἀείποτε εὖρον ἐν αὐτῇ πηγὴν ἀνεξάντλητον πλούτου, καὶ ἐν ᾧ παραδείγματα ὑπ' ὀφθαλμοῖς εἶχον πλείστα, καθ' ἃ νῆσοι μικραὶ καὶ ἄσχημοι, τῆς ναυτιλίας ἐπιμεληθεῖσαι, εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν δυνάμεως καὶ εὐπορίας ἀνῆλθον. Τῆς τοιαύτης δ' ἀπορίας τὴν λύσιν πάντοτε εὖρομεν ἐν τούτῳ, ὅτι, τῆς γῆς τῆς Σάμου παρεχομένης πάντα τὰ πρὸς τερπνὸν καὶ ἄνετον βίον, οἱ κάτοικοι αὐτῆς, αὐτόρως καὶ εὐδαιμόνως ζῶντες, παρὰ λόγον ἔκρινον νὰ στερηθῶσι τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς εὐζωίαν τε καὶ ἡσυχίαν καὶ μείζω εὐπραγίαν ἐπιδιώξωσιν ἐν μέσῳ κινδύνων ποικίλων, προερχομένων ἕκ τε τῆς θαλάσσης αὐτῆς καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν πειρατῶν, οἵτινες τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἐπετίθεντο τοῖς ναυτιλομένοις καὶ αὐτοῖς αἰχμαλωτεύοντες, τῆς δὲ κἀκείσε δίκην κτηνῶν ἐπώλουν. Πείθει δὲ ἡμᾶς εἰς τὴν τοιαύτην ἐπίλυσιν ὅτι τῶν νησιωτῶν ναυτικώτεροι ἐγένοντο οἱ κατοικοῦντες νήσους λυπρογαίους καὶ μὴ τὰ πρὸς βίον ἄνετον προσφερούσας, οἵαι ἢ Ὑδρα, αἰ Σπέτζαι, τὰ Ψαρά, ἢ Πάτμος, ἐν ᾧ ῥαθύμως σφόδρα τῶν θαλασσίων ἐπελάθοντο οἱ κατοικοῦντες νήσους εὐφόρους καὶ ἐριβώλακας, οἵαι ἢ Κύπρος, ἢ Κρήτη καὶ ἕτεραι ὅμοιαι αὐταῖς.

Ὡς δὲ καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ περὶ ἐμπορίου κεφαλαίῳ ἔφθημεν εἰπόντες, ἢ τῶν χρόνων ἐκείνων κατὰ στάσις οὐδαμῶς συνεβάλλετο τῇ ἀναπτύξει τῶν μετὰ τῆς ἄλλοδαπῆς συγκοινωνιῶν. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ οἱ Σάμιοι σπανίως ἐξήρχοντο τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ἐξαιρετικῶς δὲ τοῦτο ἔπραττον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς προσκύνησιν τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου μεταβαίνοντες. Ἄλλ' οἷα συγκίνησις κατελάμβανεν, οἷος φόβος ἐτάρασσε τοὺς οἰκείους τῶν οὕτως ἀποπλεόντων τῆς Σάμου! Οἱ κώδωνες συνεκάλουν τοὺς πιστοὺς ἐν τοῖς ναοῖς, ἐν οἷς δεήσεις ἐψάλλοντο πρὸς τὸν Θεόν, τὸν κύριον τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης καὶ

εὐρυχώρου ὑπὲρ κστευοδώσεως τῶν ναυστολούντων· οἶονεὶ δὲ τὸ ἔσχατον αὐτοὺς ἀποχαιρετῶντες οἱ ἐν Σάμῳ ἀπολειπόμενοι ἤρχοντο αὐτοῖς ἀκίνδυνον πλοῦν εἰς τὴν μακρὰν ἐκείνην ναυστολίαν καὶ αἰσίαν τὴν ἐπιστροφὴν. Μετ' ἀπεριγράπτου δὲ ἀγαλλίσεως προσεδέχοντο αὐτοὺς παλινοστοῦντας, διότι νεκροὶ ἦσαν καὶ ἀνέζησαν καὶ ἀπωλότες καὶ εὐρέθησαν. Πῶς γὰρ οὐ; Εἰς τῶν μεγάλων θαλασσοπόρων τῶν χρόνων ἐκείνων, διαπεραιωθείς τὸ βραχύτατον μεταξὺ Σάμου καὶ Πάτμου διάγραμμα, ἀπώλεσε κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπενδύτην· ἐπιτιμώμενος δὲ μετὰ τὴν εἰς Σάμον ἐπάνοδον ὑπὸ τῆς ἐκυτοῦ συζύγου διὰ τοῦτο, ἐδικαιολογεῖτο λέγων· *Αἶ! γυναῖκα, τὸ ταξείδι αὐτὰ ἔχουν! Δὲν δοξάζεις τὸν Θεὸν ὅτι ἔκαμα τέτοιο ταξείδι καὶ δὲν ἐθαλασσοπρίγηκα;* Καὶ ἤρξατο διηγούμενος περὶ τοῦ πλοῦ ἐκείνου, ὅσα οὐδ' ὁ Ὀδυσσεὺς περὶ τῆς δεκαετοῦς αὐτοῦ περιπλάνησεως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ. Οὕτως ἔκρινον τότε περὶ τῶν θαλασσοποριῶν· περὶ δὲ ναυστολίας γυναικῶν οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γείνη, διότι γυνὴ θαλασσοπορήσασα ἐλογίζετο ὡς ὑπόπτου διαγωγῆς, τὸ δὲ ἐπίθετον *καῖκοπερασμένη*, γυναικί διδόμενον, ἦτο μεγίστη αὐτῇ ὕβρις. Ἄλλως δὲ τὸ ξηνητεῦσθαι καὶ ἐν μέσῳ ἄλλοτριῶν ζῆν δὲν ἐθεωρεῖτο τοῖς καιροῖς ἐκείνοις πρᾶγμα ἐπίζηλον· ὅθεν καὶ δίστιχόν τι λέγει

*Ὅπου ἴται εἰς τὴν ξενειά, σὰν τὸ πουλί γυρίζει,
ἀνθεὶ σὰν τὸν βασιλικό, μ' ἀλήθεια δὲν μυρίζει.*

Τοιαύτης οὔσης τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ὀλιγόριθμα πλοῖα ἀκτοπλοϊκὰ, ξύλα κοινῶς ὀνομαζόμενα, εἶχον ἐν ἀρχῇ κατασκευασθῆ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μικροῦ τῆς νήσου ἐμπορίου καὶ διὰ τὴν μετὰ τῶν περικύκλω νήσων ἢ τῆς ἀντικειμένης ἀσιατικῆς παραλίας συγκοινωνίαν· ἐξετελεῖτο δὲ αὕτη ἀπὸ Μαρτίου μέχρις Ὀκτωβρίου τὸ πολὺ, διότι κατὰ τοὺς ἄλλους μῆνας τὰ πλοῖα ἔμενον προσωρμισμένα διὰ τὸν ἐκ τοῦ χειμῶνος κίνδυνον. Οἱ τῶν μικρῶν τούτων πλοίων κυβερνῆται, ρεῖλαι καλούμενοι, ἐτιμῶντο ὡς ἄνδρες πολλῶν ἀνθρώπων ἰδόντες ἄστεα καὶ νόον γνόντες· ἄλλως τε καὶ ἡ κατασκευὴ μεγαλειτέρων πλοίων ἦτο ἀπηγορευμένη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, κίνδυνον διορώσης εἰ ἐπετρέπετο τοῖς ὑπηκόοις αὐτῆς ἢ ναυπήγησις πλοίων μεγάλων. Πρῶτος δὲ Ἀλέξιος Ράπτης ὁ ἐκ Μαραθοκάμπου, μετακαλεσάμενος, πρὸ ἑκατὸν πενήκοντά που ἐτῶν, ναυπηγὸς ἐκ Πάτμου, ἐναυπήγησε μαρτίγον, δι' οὗ ἐξέτεινε τὸ στήδιον τῆς θαλασσοπορίας μέ-

χρη Σμύρνης, Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐτέρων τῆς Τουρκίας λιμένων, τιμώμενος ὡς ἀνὴρ παράτολμος καὶ ἐπιχειρηματίας. Ὅντως δὲ τοῖς τε χρόνοις ἐκείνοις καὶ ὀψιότερον ἔτι αἱ θαλασσοπορίαι ἦσαν λίαν κινδυνώδεις, διότι πειραταὶ πάσης φυλῆς καὶ πάσης θρησκείας, τὸ πέλαγος διαθέοντες καὶ τοὺς ναυτιλομένους προσβάλλοντες, διήρπαζον πάντα ὅσα οὗτοι ἐκέκτηντο καὶ, μὴ εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἀρκούμενοι οἱ ἀλάστορες, ἢ ἐφόνεον αὐτοὺς ἢ ἠχμαλώτευσον καὶ εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας μεταφέροντες, ἀνδραπόδοις ἐχρῶντο ἢ ὡς κτήνη ἐπέωλουν. Τῶν δυστυχῶν τούτων οἱ μὲν πλείους μετὰ πολυώδυνον βίον παρέδιδον τὸ πνεῦμα ἐν χώραις βαρβαρικαῖς, ὀλίγιστοι δ' ἐπετύγγανον νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν. Τίνας τῶν νεωτέρων Σαμιῶν λανθάνουσι τὰ κατὰ τὸν ὀδυνηρὸν θάνατον τοῦ Σεβαστοῦ Γιαγᾶ ἢ τίς αὐτῶν δὲν ἤκουσε τῶν παθημάτων τοῦ Γεωργίου Γρίμπλα ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ τοῦ Δημητρίου Ξυλάρα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μετὰ πολυχρόνιον αἰχμαλωσίαν καὶ μετὰ πολλῆς περιπετείας δυνηθέντων νὰ διαφύγῃσι τοὺς ἀγρίους αὐτῶν δεσπότας καὶ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐπιστρέψῃσι; Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὰ ὀνόματα τοῦ Μανουὴλ Κατραχάνα, τοῦ Κωνσταντίνου Κατραχάνα, τοῦ Ἀντωνίου Βασιλικῆς καὶ ἄλλων, οἵτινες, ὑπὸ Μελιταίων πειρατῶν αἰχμαλωτευθέντες καὶ αὐτοῖς εἰς τὸν πειρατικὸν βίον κατ' ἀνάγκην παρακολουθήσαντες, ἐμπειρότατοι δὲ διὰ τοῦτο περὶ τὰ πολεμικὰ γενόμενοι, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς πατρίδος προμάχων ὀψιότερον ἀνεδείχθησαν; Τούτων πάντων ἕνεκεν οἱ ναυτίλοι, ἀποπλέοντες τῆς Σάμου, ἐποιοῦν πρότερον λειτουργίαν ἐν τινὶ ἐξωκκλησίῳ, τιμωμένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ ἐτέρου ἀγίου, ὃν ἔσεβον, ἐξετέλουν τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα καὶ ἀπεχαιρέτων τοὺς ἑαυτῶν οἰκείους ὡς εἰ ἀπῆρχοντο εἰς ἀποδημίαν ἀνεπίστρεπτον καὶ μὴ ἔμελλον πλέον αὐτοὺς νὰ ἴδωσιν· ἀσμάτιον δὲ τι περιέσωσεν ἢ ἐν τὰ αἰσθηήματα, ὧν ἐνεφοροῦντο οἱ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἀπερχόμενοι.

*Μισεύω κ' ἀποχαιρετῶ τὴ Σάμο τὴν καυμένην,
τὰ πόδια μου πᾶν' ἐμπροστὰ κ' ὁ γοῦς μου πίσω μένει.*

Ἐτερον δὲ ἀσμάτιον γνωρίζει ἡμῖν τί ἐκείνοι ἐφρόνουν, ἀναχωροῦντες ἐκ Σάμου.

*Ὁ μισενμὸς εἶναι καυμὸς, τὸ κατενόδιο ζάλη
καὶ τὸ καλῶς ὀρίσετε εἶναι χαρὰ μεγάλη.*

Μετὰ Ἀλέξιον τὸν Ράπτην, ἐπὶ Ρωσοκρατίας, ἄνδρες ἐκ Λεωνιδίου, Βοιωτῶν τῆς Λακωνικῆς, καὶ Σπετζῶν, εἰς Σάμον ἐλθόντες, ἐναυπήγησαν πρὸς χρῆσιν τῶν Σαμίων πλοῖα, δι' ὧν ἐκείνοις συνέπλεον εἰς Ρωσίαν καὶ εἰς Εὐρώπην, ὠφελείας μεγίστας ἐκ τῶν τοιούτων πλόων συγκαρπούμενοι. Βαθμηδὸν δὲ οἱ Σάμιοι, ἐθάδες τῶν τῆς θαλάσσης γενόμενοι, ἐπηύξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑαυτῶν πλοίων καὶ κατήρτισαν οὕτως ἐμπορικὸν τινα στολίσκον, ὅστις οὐ σμικρῶν ὠφελειῶν τῇ νήσῳ πρόξενος ἐγένετο. Διεκρίνοντο δὲ τῶν Σαμίων ναυτίλων ἐπὶ μεγαλοπραγμοσύνη καὶ ναυτικῇ δεξιότητι οἱ Μακραθοκάμπιοι, ὧν πολλοὶ παρέσχον δείγματα τόλμης καὶ ἀφοβίας οὐ τῆς τυχούσης. Ὁ Ἰωάννης Δεληγιάννης, ἐπιβαίνων μόνος λέμβου χωρητικότητος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως τόνου, ἔπλευσεν ἐκ Σάμου εἰς Προποντίδα, δι' ἑτέρας δ' ἐπ' ἴσης μικρᾶς λέμβου ὁ Γεώργιος Δουδούνας ἐξ Ὑδρας εἰς Σάμον κατέπλευσε, ποθήσας νὰ γευθῇ σταφυλῶν τῆς ἑκυτοῦ πατρίδος· πλοικρίον τι δὲ μικρᾶς χωρητικότητος μήλοις ὁ Δημήτριος Γιαουντῆς φορτώσας, δι' αὐτοῦ εἰς Ταμίαθιν τῆς Αἰγύπτου ἔπλευσε καὶ αὐτόθι τὸ φορτίον μετὰ πολλοῦ τοῦ κέρδους ἐπώλησε. Πηραλείομεν δὲ τὰς ἐν τῷ ναυτικῷ βίῳ ἀριστείας τοῦ Σταματίου Γεωργιάδου, τοῦ τιμωμένου τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ἐιδέκ, πρὸς ὃν καὶ εἰς ἀλληλογραφίαν ἐκείνος διετέλει, τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀγγελινίδου καὶ ἄλλων Σαμίων ναυτίλων.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου, οἱ ἐκ Μακραθοκάμπου ναῦται ἐχρησίμευον καὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, προσλαμβανόμενοι ὡς τοιοῦτοι ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως καθ' ὠρισμένον ἀριθμὸν· ἐκαλοῦντο δὲ τότε *σεφερλιδες* καὶ εἰς τὰ ἴδια ἐπιστρέφοντες, ἀφ' οὗ ἔληγεν ὁ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν χρόνος, ἐτιμῶντο ὡς βασιλικοὶ ὑπηρέται καὶ διετέλουσαν ἀππλλαγμένοι φόρων τε καὶ ἀγγαρειῶν, διότι *ἔχαμαν* τὸ *σεφερι*. Ἐγγραφόν τι δέ, ὅπερ ὑπ' ὄψιν ἔχομεν, γνωρίζει ἡμῖν τὴν ἀμοιβήν, ἣν οἱ *σεφερλιδες* οὗτοι ἐλάμβανον, ἀπερχόμενοι ὡς ναῦται τοῦ τουρκικοῦ στόλου εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἔχει δὲ τὸ ἐγγραφον ὡς ἑξῆς.

Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ γράμματος φανερώσονται καὶ ὁμολογοῦν τὰ δύο μέρη ἤτοι ὁ Μιχαὴλ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Ἰωάννης Βρότζος ὅτι ὑπόσχομαι μὲ ἰδίαν τους γρώμην καὶ μὲ ἐνχαρίστησιν τους διὰ τὰ ὑπάγουσιν τὰ δουλεύουσιν εἰς τὴν βασιλικὴν δουλείσιν, καθὼς εἰμεθα προσταγμένα τὰ τρία χωρία ἤγουν Μαραθόκαμπον, Καστανία καὶ Λέκα· πρὸς τούτοις ἐσυμβιβάσθησαν καὶ ὑποσχέθησαν οἱ ἄνωθεν δύο διὰ τὰ ὑπάγουσιν καὶ τους ἐπληρώσαμεν ἀπὸ τὰ ἄνωθεν

τρία χωρία και τους εδωσαμεν του κάθε ενος γροσια 115 λεγω εκατον δεκα πεντε και οτι αλλην πληρωμην λαβουν απο την βασιλειαν να ηναι ιδικα τους. Ακομη εις οσον καιρον καμουν, να μην πληρωσουν σαλιαρε ουτε κανενα δουσιμον και ουτως υποσχονται δια να υπαγουν να δουλεψουν πιστεμενα και βεβαιονου.

1796 Μαρτίου 6.

Μιχαηλς Αθηναιος με το να μην ηξευρη να γραψη, βαζει το σημειον του δαχτυλου του και υποσχεται.

Ιωαννης Βροτζος βαζει το σημειον του δαχτυλου του.

Χωριον Λεκα υποσχομεθα.

Χωριον Κασταρεα υποσχομεθα.

Νικολακης παρακαλειως εγραψα και μαρτυρω.

Γάλλος τις περιηγητης ο Αιμυλιος Βλουνδ, γραψας περι Σαμου, φθινοντος του παρελθοντος αιωνος, εμυθολογησεν οτι οι Σαμιοι εξησκοουντο λιβαν εις την εν θαλασση καταδυσιν οπως αλιεωσι σπογγους και οτι δεν εγινοντο δεκτοι εις γαμον υπο παρθενων, εαν μη προτερον καθιστωντο ικανοι να διαμεινωσιν επι ημισειαν ωραν τουλαχιστον εν τη θαλασση. Ίσως εκ των μυθευματων τουτων αφορμην και ο ημετερος Ιακωβος Ραγκαβης λαβων, εγραψεν εν τοις Ελληνικοις αυτου οτι οι Σαμιοι εισιν αριστοι το επαγγελμα δυται και σπογγοθηραι και οτι εκ Σαμου ετησιως αποπλευουσι προς αλιειαν σπογγων εκατον και τεσσαρχοντα πλοιαρια. Και ομως ουδεποτε οι Σαμιοι ησαν σπογγοθηραι, ουδεποτε υπηρξε σχμικον πλοιαριον σπογγοθηρων.

Αρχομενου του αιωνος τουτου, ο εκ Παγωνδου Νικολαος Σταμουλος δαπανη δισχιλιων ενετικων φλωριων εναυπηγησε μεγχλον μαρτιγον και μετ αυτου επλευσεν εις διαφορα της Ευρωπης μερη, σφοδρα δια τουτο τιμωμενος· αλλα και ο εκ Καρλοβασιων Αναγνωστης Κεπετζακος, μικροτερου πλοιου κυβερνητης, επεκτεινας τους πλους αυτου μεχρι Μεθωνης και Κορωνης, εσεμνυνετο ως ταξειδεσας εις Μεθοκορωνα. Ελαβε δ επιδοσιν η των Σαμιων ναυτιλια κατα τους Ισπανικους πολεμους, καθ ους πλοια σαμικα, παραβιαζοντα λαθραίως τον αποκλεισμον τον παραλιων της Ισπανιας, εισηγαγον εκει προϊοντα της εκυτων πατριδος και ου σμικρον εκ τουτου ωφελουντο.

Εν ετει 1816 ο πολλα του αρχαιου τε και του νεου κοσμου περιελθων μερη Γεωργιος Τζιλης, εκ Μοντεβιδεου επιστρεψας, διηγειτο εν ενι

τῶν καφεψείων τοῦ Μαραθοκάμπου ὅτι εἶδε πλοῖον ἄνευ ἰστιῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πυρὸς πλέον, διὰ τροχῶν δὲ κινούμενον καὶ ἐκπέμπον ἀτμόν· ἐντυχὼν τότε ἐκεῖ τις Ἰωάννης Γιαγᾶς τοῦνομα καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Τζίλης ἐνέπαιζε τοὺς ἐν τῷ καφεψείῳ τοιαῦτα διηγούμενος, κατήνεγκεν εἰς αὐτὸν σφοδρὸν κολάφισμα, εἰπὼν μετ' ὀργῆς· *Καὶ τί μᾶς ἐνόμισες ὅτι εἴμεθα καὶ ἤλθες γὰρ μας εἶπες τέτοια ψεύματα εἰδῶ*; Τοσούτῳ ἀπίστευτος ἐλογίσθη ἢ δι' ἀτμοῦ κίνησις τῶν πλοίων· ὅτε ὁμοως Σάμιοί τινες ἐν ἔτει 1826 εἶδον τὴν ὑπὸ τοῦ Ἄστουγγος διοικουμένην ἀτμηλάτον Κκρτερίαν καὶ ἐλθόντες εἰς Σάμον ἐξήγγειλαν περὶ αὐτῆς, τότε οἱ πάντες ἐπείσθησαν ὅτι ἢ τοῦ Τζίλη διήγησις δὲν ἦτο ψευδής, δίστιχόν τι δὲ ποιηθὲν καὶ ἀδόμενον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν Σάμῳ, γνωρίζει ἡμῖν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἡ θεὰ ἀτμηλάτου σκάφους ἐνεπύτησε τοῖς τότε ἀνθρώποις.

*Ὁλα τ' ἄρμεν' ἄρμερίζουν μὲ κουπιὰ καὶ μὲ παριὰ
καὶ τοῦ Ἄστουγγε τὸ βατόρι ἄρμερίζει μὲ φωτιά.*

Μετὰ τὸ πέρας τῶν Ἰσπανικῶν πολέμων ἡ σαμικὴ ναυτιλία περιῆλθεν εἰς παρακμὴν ἔνεκεν ἰδίως τῆς εἰς τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ἐπελθούσης ἐκπτώσεως, διὰ τὴν ὁποῖαν ὀλίγοι μὲν τῶν Σαμίων πλοιάρχων διέσωσαν μέρος τῆς ἑαυτῶν οὐσίας, οἱ δὲ πλείους ἐντελῶς ταύτην ἀπέβαλαν· ὅθεν καὶ ἢ μετ' οὐ πολὺ ἀρξαμένη ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εὔρε τὴν Σάμον ἐστερημένην πλοίων ἱκανῶν πρὸς πόλεμον. Ἐν τούτοις διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος, ἐναυπηγήθη ὁ πύρων Ἀχιλλεὺς τοῦ Σταματίου Γεωργιάδου, ἐξοπλισθεὶς διὰ τηλεβόλων εἴκοσιν, ἢ ἡμιολία Χαρίκλεια τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιοῦ, ἐξοπλισθεῖσα διὰ τηλεβόλων ἕξ, ἢ ἡμιολία Σκύλλα τοῦ Παράσχου Τζακιροπούλου, ἐξοπλισθεῖσα διὰ τηλεβόλων τεσσάρων, ὁ μαρτίγος ἅγιος Νικόλαος τοῦ Θεοδώρου Φώκου καὶ ἢ μαρτιγίνα Παναγία τοῦ Μανουὴλ Χ. Γεωργίου, ἐξωπλισθέντα ἕκαστον δι' ἕξ τηλεβόλων, καὶ τινὰ μικρότερα πλοῖα, ἅτινα ἀπετέλουν τὸν σαμικὸν τότε στολίσκον· πρὸς δὲ τοῖς, ὑπῆρχον καὶ περὶ τὰ εἴκοσι πλοιάρια, οἷς ἐχρῶντο εἴτε ὡς ἀκτοπλοῖκοις εἴτε ὡς καταδρομικοῖς. Τῶν τελευταίων δὲ τούτων ἐπιβαίνοντες, εὐθαρσῶς προσέβαλλον οὐ μόνον τὰ τουρκικὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἅτινα ὑπελάμβανον δυσμενῶς πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλληνας διακείμενα· οὕτω περιῆλθέ ποτε μετὰ πεισματώδη ναυμαχίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πολεμικὸς τις αὐστριακὸς πύρων, ἄλλοτε δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Κο-

λομπώτας, συναντήσας πλοίω τινί υπόπτω, επέπετε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' αἰφνης θυρίδες ἱκαναί ἐν τοῖς πλευροῖς ἐκείνου ἠνεψήθησαν καὶ ἐκ τῶν θυρίδων προέκυψαν στόμια τηλεβόλων πολλῶν, πῦρ φοβερόν ἐξερευγομένων. Τὸ πλοῖον ἦτο ἀγγλικὸν πολεμικόν, αὐτοῦ δ' ἐπέβαινε ὁ ναύαρχος Ἄμιλτων, ὅστις, συλλαβὼν τὸν Σάμιον καταδρομέα, ἀπέστειλεν εἰς Μελίτην, ἔνθα ἐπὶ πολὺν οὗτος χρόνον δεσμώτης παρέμεινε.

Μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς ἡγεμονίας, τὸ ἐμπορικὸν τῶν Σαμίων ναυτικὸν ἤρξατο ἀναλαμβάνον, τῶν Μακραθοκαμπίων ναυπηγησάντων πάλιν ἱκανὰ πλοῖα, δι' ὧν εἰς οὐ σμικρὸν βαθμὸν εὐπορίας περιῆλθον· διέπρεπε δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἰωάννης Σπανός, ἀνὴρ ἀπλοῖκός μὲν τὰ ἦθη, ἀλλὰ τὰ μάλιστα συντελέσας εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐγχωρίου ναυτιλίας. Ναυπηγήσας περὶ τὰ εἴκοσι πλοῖα πάσης χωρητικότητος οὗτος, εἶχε τὴν *σερμαγιάν* ἢ ἐνθήκην ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἰδιαιτέρως ἐντὸς πηλίνου σκεύους ἀποκειμένου ἐπὶ *ραφίου* τινὸς τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου· μέλλοντος δὲ ν' ἀποπλεύσῃ πλοίου τινὸς αὐτοῦ, παρεδίδου ἐκ τοῦ οἰκείου σκεύους τὴν ἐκείνῃ προσήκουσαν *σερμαγιάν*, ἄνευ οὐδεμιᾶς τοῦ πλοίαρχου ἀποδείξεως. Τοσαύτη ὑπῆρχε τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἢ πίστις καὶ ἢ τιμιότης τῶν ἀνθρώπων. Διήρκεσε δὲ ἡ ἀκμὴ τῆς ναυτιλίας ταύτης μέχρι τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ πέμπτου, ὅτε ἄλλεπάλληλοι ζημίαι καὶ ἄλλαι αἰτίαι ἀντίξοοι ἐπήνεγκαν τὴν παντελῆ σχεδὸν καταστροφὴν τῆς τῶν Μακραθοκαμπίων ναυτιλίας.

Μετὰ δὲ τοὺς Μακραθοκαμπίους, ἐπεμελήθησαν τῶν θαλασσιῶν οἱ Καρλοβάσιοι, καὶ τοῦ Ἀναγνώστου Παπαῦ Νικολάου δόντος τὴν πρώτην ὤθησιν, ἤρξαντο ναυπηγοῦντες πλοῖα, οἷς ἐχρῶντο εἴτε πρὸς ἀποστολὴν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων ἀλλαχόσε εἴτε πρὸς ναύλωσιν ἐπὶ κερδοσκοπίᾳ· διεκρίνοντο δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δεξιότητι ναυτικῇ καὶ ἐπὶ τιμιότητι καὶ πρώτος μεταξὺ πάντων τῶν ναυτιλομένων ὁ ἐκ Καρλοβασιῶν πλοίαρχος Νικόλαος Χαρίτος μετὰ τοῦ ὑπὸ σαμικὴν σημαίαν πλοίου αὐτοῦ Παναγία Φανερωμένη διέπλευσε τὸν ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ ἐξηκοστῶ ἐβδόμῳ τμηθέντα ἰσθμὸν τοῦ Σουέζ· συλληφθεὶς δὲ ἐν τῇ θαλάσῃ ὑπὸ ἀγγλοῦ ναύαρχου ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα πωλῶν πνευματώδη ποτὰ, μόλις ἐσώθη, τοῦ πλοίου ἀφαιρεθέντος ἀπ' αὐτοῦ καὶ βυθισθέντος πρὸς τιμωρίαν. Δυστυχῶς καὶ ἡ τῶν Καρλοβασιῶν ναυτιλία ἤρξατο ἀπὸ τινος παρακμάζουσα, τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων πλοίων ἐπηρεασάντων τὴν δι' ἰστίων καὶ διὰ τοῦ ἀνέμου κινουμένην ναυτιλίαν, ἥτις καὶ διὰ τοῦτο παν-

ταχοῦ τανῦν παρήκμασεν, ὡς γνωστὸν τυγχάνει τοῖς πᾶσι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς σαμικῆς ναυτιλίας καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐν γένει.

Ὁ δὲ περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας παρ' ἡμῖν ἐν ἰσχυρῷ νόμος εἰς δύο διαιρεῖ κλάσεις τὰ σαμικὰ πλοῖα ὡς καὶ τὰ μετερχόμενα τὴν ἀκτοπλοῖαν καὶ τὴν ἀλιεῖαν πλοῖαρια· δῆλον ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τριάκοντα τόνων καὶ ἀνωτέρω ὑπαγονται τῇ δευτέρᾳ κλάσει, τὰ δὲ ἀπὸ τριάκοντα τόνων καὶ κατωτέρω περιλαμβάνονται ἐν τῇ πρώτῃ κλάσει. Ὡς σαμικὰ δὲ πλοῖα ἀναγνωρίζονται μόνον, πρῶτον τὰ ναυπηγούμενα ἐν Σάμῳ, δεύτερον τὰ δημευόμενα διὰ παράθεσιν τῶν νόμων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Σάμου, τρίτον τὰ ναυαγοῦντα ἐν σαμικοῖς παραλίοις καὶ ὡς ἀνίκανα πρὸς περαιτέρω πλοῦν πωλούμενα καὶ ἐπισκευαζόμενα ἐν Σάμῳ, τέταρτον τὰ ἀγοραζόμενα ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Σάμου ξένα πλοῖα ὑπὸ Σαμίων, παρακινουμένων εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῶν ὑπὸ οὐσιώδους ὠφελείας, καὶ ἕκτον ὅσα, χωρὶς νὰ ὑπάρχωνται μιᾷ τῶν προμνησθεισῶν κατηγοριῶν, εὐρέθησαν Σαμίοις ἀνήκοντα κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας νόμου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον, οὐδεὶς ξένος μὴ ὑπήκοος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας δύναται νὰ γείνη συνιδιοκτῆτης ἐπὶ σαμικῶν πλοίων, πλέον τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου εἰκονικότης ἀποτρέπεται καὶ οἱ τοιαύτην διαπραξάμενοι Σάμιοι αὐστηρῶς τιμωροῦνται, διὰ ταῦτα πᾶν περὶ εἰκονικότητος ἔγγραφον, παρ' ἄλλοδαπῶν προσαγόμενον, θεωρεῖται ἀπέναντι τῶν δικαστηρίων ἄκυρον. Ὅστις δ' ἐν γνώσει συμπράξῃ εἰς τὴν παράνομον ἀναγνώρισιν ξένου τινὸς πλοίου ὡς σαμικοῦ ἢ εἰς τὴν παράνομον ἕκδοσιν ναυτιλιακοῦ διπλώματος διὰ τοιοῦτο πλοῖον, μὴ εἰδοποιῶν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ ἡμερῶν τὴν διοίκησιν τῆς Σάμου, τιμωρεῖται διὰ προστίμου χιλίων γροσίων. Πρὸς δὲ τοῖς, πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ ἡμισυ τοῦλάχιστον τοῦ πληρώματος δέον νὰ ἦναι Σάμιοι· μόνον δ' ἐν ἀνάγκῃ δεδικαιολογημένη καὶ ἀποδεδειγμένη ἐνώπιον τῆς σαμικῆς ἐπιστασίας, ἔνθα ὑπάρχει τοιαύτη, ἢ, ἂν δὲν ὑπάρχη, ἐνώπιον τῆς ἐγχωρίου Ἀρχῆς, δύναται ὁ πλοίαρχος νὰ προσλαμβάνῃ εἰς τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἄλλοδαπούς ναύτας καὶ πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὠρισμένου ἀριθμοῦ.

Ἴνα διοικῆ δὲ τις πλοῖον πρώτης κλάσεως ἀπαιτεῖται, κατὰ τὸν ἐγχώριον νόμον, πρῶτον νὰ ἔχῃ συμπληρωμένην τὴν ἡλικίαν εἴκοσι τοῦλάχιστον ἐτῶν, δεύτερον νὰ μετῆλθε τὴν ναυτιλίαν τοῦλάχιστον ἐ-

πί τρία ἔτη ἢ διετέλεσε κυβερνήτης πλοιαρίου ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ τρίτον ἐξεταζόμενος εἰς τὸ πρακτικὸν τῆς ναυτικῆς μέρους, ἐνώπιον δύο ἀνεγνωρισμένων πλοιάρχων καὶ τοῦ οἰκείου λιμενάρχου, νὰ ἀναγνωρισθῆ ἱκανὸς δι' ὃ μέλλει νὰ μετέλθῃ ἐπάγγελμα. Ἴνα δὲ διοικῆ τις πλοῖον δευτέρως κλάσεως ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ συμπεπληρωμένην τὴν ἡλικίαν εἰκοσι δύο τοῦλάχιστον ἐτῶν, νὰ μετῆλθε τὴν ναυτιλίαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἢ διετέλεσε πλοίαρχος πλοίου πρώτης κλάσεως ὑπὲρ τὸ ἓν ἔτος ἢ ναύκληρος μεγάλου πλοίου ἐπέκεινα τῶν ὀγδοήκοντα τόνων ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἐξεταζόμενος, ὡς ἀνωτέρω, νὰ περὶ ἀποχωρήσας ἐνδείξει ἱκανότητα δι' ὃ μέλλει νὰ μετέλθῃ ἔργον. Ταῦτα ὅμως δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς κυβερνήτας πλοιαρίων χωρητικότητος ἐλάχιστος πέντε τόνων, οἵτινες ὑποχρεοῦνται νὰ περὶ ἀποχωρῶσι μόνον ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας λιμενικῆς Ἀρχῆς καὶ διὰ σαφῶν ἀποδεικνύωσι μάρτυριῶν ὅτι μετῆλθον ἐπὶ ἓν ἔτος τὴν ἀλιεῖαν ἢ τὴν ναυτιλίαν καὶ ὅτι κέκτηται τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενην ἱκανότητα.

Ὁ δὲ περὶ ἀστυνομίας ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἐν ἰσχύϊ νόμος, ὀρίζων τὰ προσόντα, ἅτινα ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ πᾶν σαμικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον διὰ νὰ θεωρηθῆ ἱκανὸν πρὸς πλοῦν, ὀρίζει συγχρόνως τὰ τε καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν ναυτῶν· τούτου δ' ἕνεκεν σπανίως τὰ ὑπὸ σαμικὴν σημαίαν πλοῖα περιέπεσαν εἰς τὰ ἀτοπήματα ἐκεῖνα, ἅτινα καὶ κολασίμὰ εἰσι καὶ τὴν σημαίαν, ὑφ' ἣ καλύπτονται οἱ ταῦτα διαπράσσοντες, κατασχύνουσι. Πρὸς πλείω μάλιστα τῆς τάξεως διατήρησιν, οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται πλοίαρχῳ σαμικοῦ πλοίου νὰ δέχηται ναύτην, μὴ φέροντα ἄδειαν τοῦ πλοιάρχου τοῦ τελευταίου πλοίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὗτος ὑπηρετεῖ, ἢ ἀπόδειξιν τῆς ἀρμοδίας λιμενικῆς Ἀρχῆς ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει τὸ κωλύον ἵνα ἐκεῖνος προσληθῆ ἐν ἐτέρῳ πλοίῳ ὡς ναύτης. Ἐπ' ἴσης αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται παντὶ Σαμίῳ πλοίαρχῳ νὰ πωλήσῃ τὸ πλοῖον, ὃ διευθύνει, ἐν μὲν τῇ Σάμῳ ἄνευ γνώσεως καὶ συμπράξεως τῆς ἀρμοδίας διοικητικῆς καὶ λιμενικῆς Ἀρχῆς, ἢ ὀφείλει ἐκεῖνος νὰ παραδώσῃ καὶ πάντα τοῦ πλοίου αὐτοῦ τὰ ἔγγραφα, λαμβάνων προσήκουσιν περὶ τοῦ τοιούτου ἀπόδειξιν, ἐκτὸς δὲ τῆς Σάμου ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἡγεμονικοῦ Ἐπιστάτου ἢ, ἐνθα τοιοῦτος δὲν ὑπάρχει, τοῦ προξένου τῆς Τουρκίας. Διὰ πᾶσαν παράδασιν τῆς τοιαύτης διατάξεως ὁ ἔνοχος, ἐκτὸς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐναντίον αὐτοῦ ἀγωγῆς τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀποστερεῖται διὰ παντός καὶ τὸ δικαίωμα τῆς πλοιαρχίας.

Ὁ περί δικαιοδοσίας τῶν Ἐπιστατῶν, περί ὧν ἐν τοῖς ἐπομένοις γενήσεται λόγος, ἐν ἰσχύϊ νόμος ὀρίζει ἐπ' ἴσης ὅτι ὀψέποτε σαμικὸν πλοῖον ναυαγήσῃ ἐν τοῖς κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἐπιστάτου παραλλοίς, ὀφείλει οὗτος, ἅμα τὸ ναυάγιον πληροφορηθεὶς, νὰ μεταβῆ ἐπιτοπίως καὶ παρὰσχῃ πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς διάσωσιν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν ἐπιπλῶν τοῦ πλοίου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν διασωθέντων. Παραλαμβάνων δὲ οὗτος πάντα τοῦ πλοίου τὰ ἔγγραφα, συντάσσει πρωτόκολλον περί τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, σημειῶν ἐν αὐτῷ ὅσας ἔλαβε πληροφορίας περί τοῦ ναυαγίου, περί τοῦ εἴδους τοῦ φορτίου, τοῦ ὀνόματος τοῦ πλοίαρχου, τοῦ κυρίου τοῦ πλοίου, τοῦ τόπου τοῦ ἀπόπλου, τῶν ὄρων τοῦ πλοῦ καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων· πρὸς τοῦτο δὲ δέχεται τὰς ἐξομολογήσεις τῶν παρόντων μελῶν τοῦ πληρώματος, μνείαν ποιούμενος τῶν ἀπόντων. Τῆς καταγραφῆς γενομένης, ἐξασφαλίζει τὰ διασωθέντα ἐμπορεύματα καὶ ἐπιπλᾶ ἐν ἀποθήκῃ, διπλᾶ τὰ κλειθρα ἐχούσῃ, ἐν τῶν ὀπίσθων δίδωσι τῷ τελώνῃ τοῦ τόπου, τὸ ἕτερον κρητῶν αὐτὸς καὶ ἀντίγραφον τοῦ πρωτοκόλλου ὅσον τάχιον πέμπων πρὸς τὸ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικὸν διοικητικὸν Γραφεῖον. Ἐὰν δὲ τὰ διασωθέντα πράγματα δὲν ζητηθῶσιν ὑπὸ τῶν νομίμων αὐτῶν κυρίων ἐντὸς ἐνὸς ἔτους καὶ μιᾶς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ναυαγίου, μετὰ τὰς προσηκούσας δημοσιεύσεις, πωλοῦνται ταῦτα ἐπὶ δημοπρασίας· ἐὰν ὁμως τὰ πράγματα ταῦτα ὑπόκεινται εἰς φθορὰν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκποιοῦνται ἀμέσως καὶ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν παρακατατίθεται ἐν τῷ τοῦ Γραφείου ταμείῳ, εἰδοποιούντος περί πάντων τούτων τοῦ Ἐπιστάτου τὴν ἡγεμονικὴν κυβέρνησιν.

Τὰ διάφορα δικαιώματα, εἰς ἃ ὑποβάλλεται ἡ σαμικὴ ναυτιλία, διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς λιμενικὰ καὶ εἰς ἐξωτερικὰ, τῶν ὑγειονομικῶν περιερχομένων εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διεθνoῦς ὑγειονομικοῦ συνεδρίου, παρ' οὗ μισθοδοτοῦται καὶ οἱ ἐν Σάμῳ ὑγειονομικοὶ ὑπάλληλοι. Πάντα τὰ ἀποπλέοντα τῶν λιμένων καὶ ὄρων τῆς ἡγεμονίας πλοῖα ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκτίσωσιν ὡς λιμενικὸν δικαίωμα διὰ μὲν τὴν ἐκδοσιν νέου ναυτολογίου γρῶσις δύο, διὰ δὲ τὴν ἐπιθεώρησιν ναυτολογίου πάντων ἐν γένει τῶν πλοίων καὶ πάσης χωρητικότητος πέντε παράδες δι' ἕκαστον τόνον· τούτοις προσθετέον καὶ τὸ ἐνόρμιον δικαίωμα, εἰς δὲ ὑποβάλλονται πάντα τὰ εἰς τὸν λιμένα Τηγαίου εἰσπλέοντα καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκπλέοντα σαμικὰ τε καὶ ξένα ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ ὄπερ, ἀρχόμενον ἀπὸ ἐνὸς γρῶσιου διὰ τὰ ἀπὸ τριῶν μέχρι πέντε

τόνων πλῆθια, ἀνέρχεται ὅσα τὰ ἀπὸ ἑκατὸν ἑνὸς τόνου καὶ ἔπεκεινα εἰς γρόσια εἴκοσι πέντε. Τὰ δὲ ἐξωτερικὰ δικαιώματά εἰσι διάφορα, κατὰ τόνον μὲν ἀπὸ δύο μέχρις εἴκοσι παράδων, πάλαι δὲ ἀπὸ δύο μέχρι πεντεκαίδεκα γροσίων, ἰδιαιτέρως ὑπαρχούσης διατιμήσεως δικαιωμάτων διὰ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡγεμονικὸν Γραφεῖον, ἧτοι κατὰ τόνον μὲν ἀπὸ τεσσάρων μέχρις εἴκοσι πέντε παράδων, παγίων δὲ ἀπὸ τριῶν μέχρις εἴκοσι γροσίων.

Πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας τῶν Σαμίων ἀνά τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος δύο μὲν ἡγεμονικὰ γραφεῖα, ἐν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἕτερον ἐν Σμύρῃ, δέκα δ' Ἐπιστάται ἐν Αἴνῳ, Ἐλλησπόντῳ, Καλλιουπόλει, Κυδωνίαις, Λήμνῳ, Μυτιλήνῃ, Νέχ' Ἐφέσῳ, Ραιδεστῷ, Τενέδῳ καὶ Χίῳ, εἴκοσι δὲ καὶ μία Ὑποεπιστάται ἐν Αἰθινίῳ, Ἀκκιοῖ, Ἀλατζάτοις, Ἀλικαρνασσῷ, Ἀλμπουκίῳ, Βαῦνδηρίῳ, Βρουύλοις, Γέροντι, Γκιουόρκειοι, Δωματίοις, Θύροις, Κελεμβεσίῳ, Κερκεζέ, Κομητουροῖς, Μελέσσῳ, Σεβδήκιοι, Σιβρισαρίῳ, Σπηλεῶ, Σωκίοις, Τζαγκλίῳ καὶ Τζεσμέ. Πάντες οὗτοι, δῆλον ὅτι οἱ Διευθυνταὶ τῶν δύο Γραφείων, οἱ Ἐπιστάται καὶ Ὑποεπιστάται διορίζονται δι' ἡγεμονικοῦ Διατάγματος, ὅπερ ἐνισχύει εἴτε ἐκτελεστήριον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, εἴτε ἀναγνωριστήριον τῶν νομαρχῶν πρὸς τοὺς ἐπάρχους, ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ τῶν ὁποίων ἐκεῖνοι διορίζονται· ἐκτὸς δὲ τῶν Διευθυντῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρῃ ἡγεμονικῶν Γραφείων καὶ τοῦ ἐν Νέχ' Ἐφέσῳ Ἐπιστάτου μισθοδοτουμένων ἐκ τοῦ δημοσίου τῆς Σάμου ταμείου, πάντες οἱ ἄλλοι εἰσὶν ἄμισθοι. Καθήκοντα δὲ οἱ ρηθέντες ἔχουσι νὰ ὑπερασπίζωσι τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν τῶν Σαμίων, νὰ προστατεύωσι τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια αὐτῶν, νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας νόμων καὶ διαταγμάτων, νὰ χορηγῶσι πᾶσαν τὴν δυνατὴν βοήθειαν καὶ συνδρομὴν τοῖς Σαμίοις, νὰ ἐνεργῶσι τὴν ἐπὶ τῶν Σαμίων δικαιοδοσίαν καὶ τὰ τοῦ συμβολαιογράφου, καθ' ἃ διαγράφουσιν ὄρια καὶ διατυπώσεις οἱ ἰδικοὶ νόμοι, καὶ νὰ παρέχωσι τῇ κυβερνήσει ὅλας τὰς πληροφορίες καὶ τὰ ἐγγραφα, δι' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῆται ἡ πρόοδος τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας τῆς νήσου.

Ἡ ἐμπορικὴ σημαία τῆς Σάμου ἀποτελεῖται ἐκ δύο χρωμάτων, τοῦ ἐρυθροῦ ἄνωθεν καὶ τοῦ κυανοῦ κάτωθεν, διατεμνομένων ἐν τῷ μέσῳ καθ' ἅπαν τὸ μῆκος διὰ λευκοῦ σταυροῦ· ἡ δὲ σαμικὴ ναυτιλία σύγ-

κείται ἐκ τῶν ἐπομένων πλοίων, ὧν οὐκ ὀλίγα εἰσὶ πεπαλιωμένα.

1 ἀτμοπλοίου	χωρητικότητος τόνων	102
1 μυοδρόμονος		247
16 παρώγων		2274
19 ἡμιολιῶν		1189
36 βομβαρδῶν		1255
238 βρατζερῶν, τζερνικίων, περαμάτων, λέμβων		1213
<hr/>		
311 πλοίων	χωρητικότητος τόνων ἐν ὅλοις	6280

Κατέπλευσαν δὲ ἀπὸ τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἔτους καὶ ἐντεῦθεν εἰς Σάμον πλοῖα ὡς ἑξῆς.

Ἐφ 1880 ἀτμοκίνητα	146	τόν. 95486	ιστιοφόρα	3655	τόν. 45140
Ἐφ 1881	» 145	» 73212	» 3849	» 38485	
Ἐφ 1882	» 306	» 121414	» 3660	» 35433	
Ἐφ 1883	» 473	» 130887	» 3979	» 33451	
Ἐφ 1884	» 474	» 135445	» 3680	» 31945	
<hr/>					
Ἐν ὅλοις	1544	556444	18823	184454	

Τῶν ὡς ἀνωτέρω καταπλευσάντων ἀτμοκινήτων σκαφῶν ἔφερον σημαίαν

Ἀγγλικήν	612	τόνων	140976
Αἰγυπτιακὴν	1	»	678
Αὐστριακὴν	315	»	298768
Βελγικὴν	2	»	1061
Γαλλικὴν	72	»	45798
Γερμανικὴν	1	»	754
Δανικὴν	1	»	1041
Ἑλληνικὴν	488	»	46364
Ἰταλικὴν	1	»	950
Ὀθωμανικὴν	30	»	1716
Ὀλλανδικὴν	19	»	18265
Ρωσικὴν	2	»	73
<hr/>			
Ἐν ὅλοις ἀτμοκίνητα	1544	τόνων	556444

Τὰ δὲ ἰστιοφόρα ἔμπαλιν πλοῖα ἔφερον σημαίαν ὡς ἑξῆς.

Ἀγγλικήν	24	τόνων	13739
Ἀμερικανικήν	1	»	498
Ἀυστριακήν	12	»	1676
Γαλλικήν	4	»	501
Γερμανικήν	8	»	1127
Ἑλληνικήν	802	»	25348
Ἱεροσολυμητικήν	1	»	46
Ἰταλικήν	27	»	4289
Ὄθωμανικήν	3525	»	41358
Ὀλλανδικήν	4	»	645
Ρωσικήν	5	»	390
Σχμικήν	14409	»	94534
Σουηδικήν	1	»	303
<hr/>		<hr/>	
Ἐν ὅλοις ἱστιοφόρα	18823	τόνων	184454

Ὁ ἀνωτέρω πίναξ καταδεικνύει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος προαγομένην τὴν δι' ἀτμοπλοίων συγκοινωνίαν τῆς ἡμετέρας νήσου μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἐν τέλει προσθετέον ὅτι ναυτικὴ ἀσφαλιστικὴ τράπεζα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σάμος*, ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ἑκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἕκτου συστάσα καὶ ἐδρεύουσα μὲν ἐν Λιμένι Βαθέος, ὑποκατάστημα δ' ἐν Νέῳ Καρλοβάσῳ ἔχουσα, διὰ τῆς πρόφρονος αὐτῆς διευθύνσεως παρέχει οὐ σμικρὰν ὑπηρεσίαν τῇ ἐπιχωρίῳ ναυτιλίᾳ, ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ ἐμπορίῳ, διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν πλοίων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἐν γένει κατὰ τῶν θαλασσίων κινδύνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Δημοσία παιδείαις.

Μαιρηγενεῖς ἐπ' ἀληθείας καὶ ὀλβιοδαίμονες λογιζέσθωσαν οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ζῶντες, διότι σχολεῖα καλῶς συγκεκροτημένα, διὰ βιβλιοθηκῶν τε καὶ μουσείων πεπλουτισμένα, καὶ διδάσκαλοι, ποικίλας τὰς γνώσεις ἔχοντες, ἀρδεύουσι τὸ πνεῦμα τῆς νεολαίας διὰ τῶν ναμάτων τῆς σοφίας· ὅθεν καὶ ὁ γραμμάτων ἄφειστος μένων σήμερον, ἑαυτὸν καὶ μόνον δίκαιον εἶναι καὶ αἰτιᾶται. Δὲν συνέβαινον ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους, καθ' οὓς καὶ σχολεῖα δὲν

ὑπῆρχον καὶ διδασκάλων σπάνις ἦτο καὶ βιβλίων ἢ πρόσκτησις ἀδύνατος τοῖς πολλοῖς ἐτύγχανεν· οὐδὲ ἄπορον ἄρα φανήσεται παντὶ μανθάνοντι ὅτι τοσαύτη μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπεκράτει ἐν Σάμῳ ἀπαιδευσία τε καὶ ἀμάθεια, ὥστε ὁσάκις οἱ τῆς νήσου προὔχοντες ἀνάγκην εἶχον νὰ ἐπιστείλωσιν εἴτε πρὸς τὸν προστάτην τῆς Σάμου σεῖχ-ουλ-ισλάμην εἴτε πρὸς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην εἴτε πρὸς τὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου διερμηνέα περὶ ὑποθέσεώς τινος, ἀνήγγελλον τοῦτο πρὸ δύο μηνῶν δυοῖς μοναχοῖς, Καλλινίκῳ καὶ Παναρέτῳ καλουμένοις καὶ ὡς τοῖς σοφωτάτοις τῆς νήσου, μονονουχί δὲ καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης τιμωμένοις, ἵνα τὸ γράμμα ἐτοιμάσωσιν. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ οἱ δύο ἐκεῖνοι σοφοὶ συνεργόμενοι καὶ ἐνδελεχῶς ἐπὶ δύο ὅλους μῆνας ἐργαζόμενοι, ἰδρωτί τε πολλῷ διὰ τὸ κοπιῶδες καὶ δυσχερὲς τοῦ ἔργου περιρραϊνόμενοι, συνεσκεύαζον, ἐπεσκεύαζον, διεσκεύαζον καὶ ἐπὶ τέλους δι' ἀμέτρων γὰρ καὶ οὖν πυκνοῦντες κατεσκεύαζον τὴν ἐπιστολήν, εἰς πρόλογον, διήγησιν καὶ ἐπίλογον αὐτὴν διαιροῦντες· ταύτην δὲ γαυριῶντες ἐπέδιδον τοῖς ἀγαθοῖς προκρίτοις, οἵτινες ἐν τῷ οἰκτρῷ ἐκείνῳ ἐξαμβλώματι χαίνοντες ἐθαύμαζον τοῦ Δημοσθένους τὴν δύναμιν καὶ τοῦ Ξενοφῶντος τὴν χάριν. Ἄλλος δὲ τῶν τότε σοφῶν, ὑπὲρ Ἀρχιμήδην τιμώμενος διὰ τὴν περὶ τὰ μαθηματικὰ ἰδίως μεγίστην αὐτοῦ ἀξίαν, ἦτο Γεώργιος τις Κουτζομανόλης τούπικλην, πρὸς ὃν κατέφευγον οἱ ἔχοντες νὰ ἐξομαλίσωσιν ἀπλουστάτην τινὰ πρόσθεσιν ἢ διαίρεσιν ὀλίγων κερματίων ἀργυρῶν καὶ ὅστις μετὰ πολυήμερον ἐνίοτε προσπάθειαν, εὐρίσκων τὸ ζητούμενον ἄθροισμα ἢ πηλίκον, ἐπεβεβαίοντο τὸ ἀσφαλὲς τοῦ εὐρήματος αὐτοῦ διὰ τῶν λέξεων *Καὺμένα παιδιὰ, μιὰ ἑβδομάδα ἔκαμα ὡς ποῦ νὰ τὸ ἔβρω!* τῶν πάντων θαυμαζόντων τοῦ ἀνδρὸς τὴν λογιστικὴν ἰκανότητα καὶ ἀκρίθειαν, μεθ' ἧς, μετὰ σύντονον ἐβδομαδιαίαν ἐργασίαν, ἔλυε τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἀπορήματα αὐτῶν.

Καὶ πῶς ὄχι; Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ πατήρ, ὁ ἐκ φιλομουσίας ἐφιέμενος ἵνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐξαγάγῃ τῆς τῶν ἀγραμμάτων τάξεως καὶ ἐπὶ τοῦ θώκου τῆς σοφίας ἀναβιβάσῃ, ἀπέστειλεν εἰς τὸν τοῦ χωρίου αὐτοῦ ἱερέα, διότι οἱ ἱερεῖς ἐλογίζοντο τότε οἱ μόνοι παιδείας εὐμοιροῦντες καὶ ἦσαν οἱ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι· ὕθεν καὶ εὐχόμενοι ἐν Σάμῳ οἱ οἰκτεῖοι παιδίον ἀρτιγέννητον, ἔλεγον νὰ σὲ δῶ καὶ παπᾶ, καὶ μέχρι δὲ τοῦ νῦν αἱ μητέρες, βαυκαλίζουσαι τὰ ἑαυτῶν βρέφη, ἐπάδουσι τὰ ἐπόμενα.

**Εχω γυιό, ἔχω χαρά,
γὰ τὸν κάμω καὶ παπᾶ,
μὲ δπομάρικα χρυσᾶ
καὶ φελόνια ἀργυρᾶ**

ἐν δὲ τοῖς ψαλλομένοις καλάνδροις ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὸν υἷὸν τοῦ οἰκοδεσπότης ἡ εὐχή

Νὰ δώσ' ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγία γὰ βάλῃ πετραχῆλι.

Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν ρυπαρῶ τινι δωματίῳ συγκεκλεισμένους καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὀκλάζοντας ἐν σχήματι ἀκτίνος τόξου, ἧς τὸ κέντρον παρὰ τῷ τοίχῳ κατεῖχεν ὁ διδάσκαλος ἐπὶ τάπητος ἢ χαμεύνης συνοκλάζων καὶ αὐτός, εἴκοσιν ἢ τριάκοντα παῖδας κρατοῦτας τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ τὴν *Φυλλάδα*, εἴτ' οὖν ἀλφαβητάριον ἐντὸς καλαμίου ἐσχισμένου ἐσφηνωμένην, τῇ δὲ δεξιᾷ *δείκτην* ἢ μικρὸν ξυλάριον ὅπως δι' αὐτοῦ διακρίνωσι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀθρόως ἀναγινώσκοντας, ταῦτόν εἶπειν ἀγρίας φωνὰς ρηγνύοντας. Τί δὲ καὶ πῶς ἀνεγίνωσκον; Οἱ μὲν πρωτόπειροι ἤρχοντο τῆς ἀναγνώσεως τῶν τῆς ἀλφαβήτου στοιχείων ἀπὸ τοῦ *Σταιρὲ βοήθει μοι καὶ κατὰ σειρὰν προβαίνοντες ἄλφα, βῆτα, γάμμα, δέλτα καὶ καθεξῆς, οἱ δ' ἐμπειρότεροι ἀπὸ τῶν τελευταίων πρὸς τὰ πρῶτα χωροῦντες, οἷον ὦμέγα, ψί, χί, φί, ὑψιλόν, ταῦ καὶ τὰ ἐξῆς, οἱ δὲ μᾶλλον προωδευμένοι τὰ πρῶτα καὶ τελευταῖα τῶν στοιχείων ἐναλλάξ συμπλέκοντες, οἷον ἄλφα ὦμέγα, βῆτα ψί, γάμμα χί, δέλτα φί, ἔψιλον ὑψιλόν, ζῆτα ταῦ καὶ τὰ ἐξῆς. *Ἄργος δὲ πανόπτης ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὁ διδάσκαλος ἐπώπτευε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καὶ ἀμειλίχτως διὰ τῆς μάστιγος, ἦν αἰεὶ παρ' ἑαυτῷ εἶχεν, ἐτιμῶρει τὴν ἐλαχίστην παρεκτροπὴν, τὴν ἐλαχίστην ἀμέλειαν, τῷ εὐτυπῶτι λόγῳ ὅτι ὡς ὁ πηλὸς ἀν μὴ τυφθῆ κέραμος οὐ γίνεται, οὕτω καὶ ὁ μωρὸς ἀν μὴ τυφθῆ φρόνιμος οὐ γίνεται. ἐν δὲ τοῖς βαρυτέροις πλημμελήμασι τὴν ἄκαμπτον αὐτοῦ δικαιοσύνην μόνος ὁ *φάλαγκας* καὶ ἡ *καβάλα* (1) ἠδύνατο νὰ ἐξιλεώσῃ. Οὕτως ὁ μαθητὴς ἐδιδάσκετο τὸ ἐρρί-*

(1) Ὁ *φάλαγκας* ἦτο ράβδος, ὡσεὶ ἐνὸς γαλλικοῦ μέτρου τὸ μῆκος, ἐν τοῖς ἄκροις ἔχουσα δύο ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων διεῖρε σχοινίον. ἔχον κόμβους ἵνα μὴ ἐκ τῶν ὀπῶν αὐτὸ ἐξέργηται. Ἐν τῷ σχοινίῳ ἔθετον τοὺς πόδας τοῦ ἀτακτήσαντος, οὗς δύο τῶν ἄλλων μαθητῶν κρατοῦντες ἀπὸ τῶν ἄκρων τὴν ράβδον καὶ ταύτην περιστρέφοντες, συνέσφιγγον εἰς τοὺς ἀτραγάλους καὶ ἀκινήτους ἐ-

νως καὶ φεύλως ἀναγινώσκειν τὴν Φυλλάδα, μεθ' ἣν προῦβιβάζετο εἰς τὸν Ὀκτώηχον, εἶτα εἰς τὸν Ψαλτῆρα καὶ ἐπὶ τέλος εἰς τὸ Ἀνθολόγιον, ὅτε ἤρχιζε διδασκόμενος γραφὴν καὶ ἀριθμητικὴν, ἥτις περιωρίζετο εἰς τὰ τέσσαρα πύθη μόνον καὶ εἰς τὴν μέθοδον τῶν τριῶν. Τούτων πάντων διδασκόντων, ὁ παῖς ἐξεσχολοῦσε τὰ γράμματα πλεόν. Ὅπόσον θαυμαστός, ὅπόσον ἐπίζητος ὁ ξεσχολήσας παῖς ! Οἷα δὲ χαρὰ, οἷα ἀγαλλίασις ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τότε !

*Τρισμάκαρες μὲν τοῦ πατρὸς καὶ πότνια μήτηρ,
τρिसμάκαρες δὲ κασίγνητοι.*

*Ἐξάλλως ἐκ χαρᾶς ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἰδίως καὶ εὐγνωμοσύνην μεγίστην πρὸς τὸν σοφὸν τοῦ σοφοῦ αὐτῆς υἱοῦ διδάσκαλον ἐκδηλοῦσα, ἐστελλεν αὐτῷ πλὴν τοῦ μηνιαίου μισθοῦ (1) καὶ ρινόμακτρον ἐκ βάμβακος, ἐν τινι τοῦ ὁποίου ἀκρᾶ προσέθει χρυσοῦν νόμισμα, ὡς ἐπὶ τῷ

κράτουν· μεθ' ὃ ὁ διδάσκαλος ἤρχιζε διὰ τῆς μάστιγος ἄκτυπῶν ἀπηνῶς ἐπὶ τῶν πελμάτων. Ἡ δὲ καβάλα ἦτο τοιαύτη· εἷς τῶν μαθητῶν ἀνεβάσταζεν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ τὸν ἀτακτῆσαντα, κρατῶν αὐτὸν σύναμα ἀπὸ τῶν χειρῶν, ὃ δὲ διδάσκαλος διὰ τῆς μάστιγος ἔδεβεν ἐκεῖνον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων. Τῆς τοιαύτης τιμωρίας ἐχρῶντο καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, κατωμίζοντες τοὺς παῖδας, ὡς ἔξεστιν ἰδεῖν ἐν εἰκόνι, εὐρεθείσῃ ἐν Ἡρακλείῳ καὶ παριστώσῃ τὸ ἔνδον σχολείου καὶ παῖδα τιμωρούμενον ἐκαλεῖτο δὲ ἡ τοιαύτη τιμωρία *catomidio* καὶ ἡ μάστιξ, δι' ἧς ὁ παῖς ἐμαστιγοῦτο *anguilla*. Ἰδὲ *Diction. des Antiq. Romaines et Greques* p 35, 129, 378.

(1) Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων συνίστατο εἰς παράδες εἴκοσι κατὰ μῆνα· πλὴν δὲ τούτων εἰς παράδες δύο κατὰ πᾶσαν Δευτέρα καλουμένους καὶ εἰς ἓνα ἄρτον Βαθμηδὸν δὲ ὁ μηνιαῖος οὗτος μισθὸς ἠϋξήσεν εἰς παράδες ἐξήκοντα, εἶτα δὲ εἰς ἑκατόν, ὄντινα ὑπέρογκον λογιζόμενον, μόνον οἱ ἄγαν εὐποροὶ ἐξέτινον. Ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ὁ μαθητὴς ἀπὸ ἐνδὸς βιβλίου προῦχώρει εἰς ἕτερόν τι ἀνώτερον, ἡ μήτηρ ἐφιλοδώρει τὸν διδάσκαλον διὰ κερματίου τινὸς ἀργυροῦ καὶ διὰ τηγανιτῶν· τῶν δὲ μαθητῶν ἐσθιόντων τῆς μεσημβρίας ἐν τῷ σχολείῳ καὶ δι' αὐτὸ φερόντων ἀπὸ τοῦ οἴκου ἐν καλάθοις πρωϊόθεν τὴν μεσημβρινὴν αὐτῶν τροφήν, ὁ διδάσκαλος δὲν ὤκνει νὰ ἐρευνήσῃ τί ἐκάστη τῶν καλῶν ἐνεῖχε καὶ νὰ κενώσῃ τὰ ἐμπεριεχόμενα, ἀν εὕρισκεν ὅτι ἦσαν τῆς ὀρέξεως αὐτοῦ. Εὐκόλως δὲ νοεῖται ὅτι πᾶς μαθητὴς προθύμως παρεχώρει τὰ ἐδέσματα, οἰκονομούμενος ὅπως ἡδύνατο ἐκ τῶν ἐδεσμάτων τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἐλπίδι ὅτι ὁ διδάσκαλος, ἀποστερῶν αὐτὸν τὴν βρώτην, τοῦλάχιστον ἤθελε καταστῆ φειδωλότερος περὶ τὰς μαστιγώτας.

πλείστον ρουμπιέν· σύναμα δ' ἐώρταζε διὰ τηγχνιτῶν τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐκ τοῦ σχολείου ἀποφοίτησιν. Αὐτὸς δὲ ὁ υἱὸς ὤφειλε νὰ ἐπιδείξῃ τὰς ἐαυτοῦ πολλὰς καὶ ποικίλας γνώσεις, τὰς εἰς τὸ φαύλως ἀνγινώσκειν συγκεφαλαιουμένας, κανοναρχῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν ἀπόστολον λέγων· ὁ δὲ τίτλος τοῦ διακόνου, ὃς προσηρτᾶτο ἔκτοτε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ διακογεωργίου ἢ διακοδημητρίου ἢ διακοῶανρου μετονομαζομένου, ἔμενεν ἰσόδιον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις τρανὸν μαρτύριον τῆς αὐτοῦ λογιότητος. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἐλθόντος εἰς Σάμον διδασκάλου τινός, Λαυρεντίου τοῦνομα, Κυπρίου δὲ τὴν πατρίδα, εὐρύτερον ἠνέφκται μαθήσεως σταδιον, τῇ Ἀνθολογίᾳ προστεθείσης τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκάρους καὶ τῆς ψυχολογίας ἐκ τῶν τοῦ Χρυσολωρᾶ· ὅτε δὲ ὀψιαιτέρον ἕτερος διδάσκαλος, Νικόλαος τοῦνομα, εἰσήγαγε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διστίχων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἐδίδαξεν ἄθλιὰ τινὰ μαθηματικὰ, τότε δὴ τότε οἱ πάντες, ἐκπληκτοὶ ἐπὶ τῷ θεάματι καὶ ἀκούσιματι, ἐπίστευσαν ὅτι αἱ μουσαι, καὶ Ἐλικῶνα καὶ ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον ἐκλιπούσκι, ἔστησαν ἐν μέσῃ τῇ Σάμῳ τὸν θρόνον αὐτῶν.

Ἄλλ' ἄρα γε ἠσθάνοντο οἱ τοῖς τότε χρόνοις ζῶντες καὶ πολλὴν τῶν γραμμᾶτων ἀνάγκη; Πρὸς τίνα εἶχον νὰ ἐπιστείλωσιν, ὅποια ἐγγραφα προὔκειτο νὰ συντάξωσι, τίνα ὠφέλειαν τὰ ἀναγνώσματα ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν αὐτοῖς, ποῦ ὑπῆρχον βιβλία; Διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν πωλητηρίων ἐγγράφων, τῶν προικοσυμφώνων, τῶν διαθηκῶν αὐτῶν δὲν ἐπῆρκει ἄρα γε ὁ τῆς ἐνορίας ἱερεὺς; ἢ μὴ ἀπητοῦντο διατυπώσεις περὶ τὴν σύνταξιν αὐτῶν; Μεταξὺ πλείστων τοιούτων ἐγγράφων, ἀνερίζωμεν ἐν πωλητηρίον, ὑπὸ τινος τῶν μᾶλλον σοφῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γραφέν, καὶ προσέχοντες μὴ ἐν τῇ ἀντιγραφῇ μεταβάλλωμέν τινὰ τῶν περὶ ὀρθογραφίας κανόνων τοῦ συντάξαντος, ἴδωμεν πῶς οἱ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει εὐπαίδευτοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἔγραφον.

† δηα τῆς παρουσις ωμο.λωγειας και κα.λεις απωδιειξος ωμο.λωγῶ και φανειρωνω αιγω ω κωνσταντις απῶ τι χορα ωτη ποε αιπου. λεισα αινα κωμάτη χοραφη στις χορας τον κάμπο τω ωπειον χορά. φει τωαι ποδ.λεια τον γειωργει τον αντον ει τοδ γον δηα ρια.ληα 2 λαιγο δειω και αι.λα.ιυ τα ασ.τραμου αιγω ω κωνσταντις απῶ τω γειῶργει σοα και αναι.ληπῶς και δηα τω βαιβαιων τις α.ληθηῶς αι. γραφα τιν παρσαν ωμο.λωγῆαν και δηα χήροζμου ης βεβεῶσῆν 1677

ὠκτωβρίου 13.

† οὐκὼν ὡς και γραφαις παπα νικολαος αιγραψα και μαρτιρό.

Ἄλλ' ἴσως τοῦ περιφανοῦς οἰκονόμου και γραφέως τούτου ἱερέως Νικολάου ἢ εὐμάθεια δὲν ἐπαρκεῖ μόνη ὅπως παράσχη ἀκριβοῦς γνῶσιν και τῶν τύπων και τῶν γραμματικῶν κανόνων, οἷς ἐχρῶντο οἱ τότε λόγιοι· ἀνατρέξωμεν λοιπὸν εἰς ἑτέρου σοφοῦ τὰ χαράγματα καὶ ἴδωμεν πῶς και οὗτος διὰ τῆς γραφικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος συνέδραμε τοῖς συγχωροῖς αὐτοῦ.

1685 αβγουστου 28.

† δια τις παροῦσις ομολογιας και καθοληκίς ἀποδηξὸς ομολογᾶ ἐδὸ ο παροντῆς κη ριανις γριμπας πορ σεπουλισε το χοραφι μου τιν γλιφαδα του διακοκοστατι του σεβαστακι δια ρεαληα 12 ολογραφα δοδέκα τα οπια ελαβὰ ἴγο ο κη ριανις εφχαριστιμὲνα κὲ δια το βεβεδὸν τις ἀλιθιάς εγραφτιν ι παροῦσα ομολογια κεδοθιν ις χιρας του διακοκοστατι με τις ιποκατοθε γεγραγενους ἀξιοπιστους μαρτιρες εχοντες κε ἐξουσια να κἀμι κε ντεζκερε το οπιο χοραφι απε τι μια μερια σινορο διμητρι βεργο κε απε τιν αλι μερια ρεμα το οπιο χοραφι αγορᾶσε ο διακοστατις 1723 μα με το να χαθι ο ντεζκερες κε ι ομολογια επιγεν ο διακοκοστατι κε ιβρεν τον κη ριανι κε εκαμε αλι ομολογια κε να κἀμι κε ντεζκερε με τιν βούλιν του κη ριανι κε με το θελιμὰ του.

† παπα διμητρις γρήφο κε μαρτιρο τα ανὸθι γεγραμμενα.

† διμητρις ματζαρις μαρτιρο. † μαρκος λακοβαρδιοτις μαρτιρο.

Και τούτων μὲν ἄλλις· σχολεῖον δὲ ὁπωσοῦν ἄξιον τῆς τοιαύτης κλήσεως γινώσκουμεν ὑπάρχον ἐν Σχμφ ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ ἐβδόμου ἐν Χώρχ, ἔνθα ἐρείψιμον ἤδη κτίριον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Δασκαλειὸ γνωστόν, ἀνκμιμνήσκει ἡμῖν τὸ πρῶτον καθίδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ ἡμέτεροι προπάτορες ἐδιδάσκοντο τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα (1)· ἡ διανοητικὴ ὁμως τῶν Σχμίων πρόοδος ἔλαβεν ἐπίδοσιν ἰδίως ἀπὸ τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ τετάρτου ἔτους, καθ' ὃ συνέστη ἐν Καρλοβασίσις ἢ ἀπὸ ἱεράρ-

(1) Λεξικὸν τρίγλωσσον Γεωργίου Κωνσταντίνου ἐν προλεγομένοις.

χου Πορφυρίου Ζαμπέτου τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς Πορφυριάς ἐπικληθεῖσα σχολή. Ὁ Πορφύριος οὗτος, περὶ οὗ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ γενήσεται λόγος, ἀποφασίσας, συναντιλαμβανομένῳ τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας Μεθοδίου τοῦ ἐκ Λέρου, νὰ ἰδρῦσῃ σχολὴν ἐν Σάμῳ, ἤψατο τῆς οἰκοδομῆς, ἀφιερῶσας πρὸς τοῦτο οὐ μόνον ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν πολύτομον βιβλιοθήκην, ἀλλὰ καὶ ἦν ἐκέκτητο ἐκ προγόνων ἐκκλησίαν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σοφίας τιμωμένην, μετὰ τοῦ εὐρέος αὐτῆς περιβόλου (1). Ἐπελήφθη δὲ τοῦ ἔργου μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου, διότι μεγίστης μὲν φιλομουσίας ἐνεφρεῖτο, τὰ μάλιστα δὲ τὴν τῶν ὁμοπολιτῶν αὐτοῦ ἠθικὴν πρόοδον ἐπεπόθει, εὐπαίδευτος καὶ αὐτὸς τυγχάνων καὶ τὰ ἐκ τῆς παιδείας καλὰ δυνάμενος νὰ ἐκτιμῆσῃ ἐπαρκῶς· τὸν δὲ ζῆλον αὐτοῦ ὑπεβόηθον θαυμασίως καὶ οἱ ἐγχώριοι, τὴν παιδευσιν τῶν ἑαυτῶν τέκνων ἐπιθυμοῦντες. Ἀναρπάστου ὅμως ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ τοῦ θανάτου γενομένου, τὸ ἡμιτελὲς ἀπολειφθὲν σχολεῖον συνετελέσθη ὀψιαιτέρον ὑπ' ἀνδρῶν φιλομούσων καὶ ζηλωτῶν, σύναμα δ' ἐπροικίσθη διὰ κτημάτων πολλῶν· περιελάμβανε δὲ αὐτὸ πλὴν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ δωμάτια ἱκανὰ διὰ τοὺς ἐξ ἀλλοδαπῆς μαθητὰς καὶ πρὸς τέρψιν αὐτῶν κῆπον εὐάνθη καὶ βιβλιοθήκην ἄξιαν λόγου, ἣτις ὅμως ἐγένετο δυστυχῶς ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ πρώτῳ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς διὰ τὴν ἀπροσεξίαν Μανουὴλ Καραγιάννη τινός. Εἰς μνημόσυνον δὲ ἀίδιον τοῦ

(1) Ὁ πρῶτος αὐτόθι ναὸς ἦτο μικρὸς καὶ θολωτός, κτισθεὶς πρὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς νήσου ὃ δὲ νῦν ὑπάρχων ἀνωκοδομήθη μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς Πορφυριάδος σχολῆς καὶ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀρχιερέως Πορφυρίου, καθ' ἣν φέρει ἐπὶ τῆς θύρας ἐπιγραφὴν, τοιαῦτα λέγουσαν.

αωέ. περὶ μῆνα Μάϊον.

Οὗτος ὁ περικαλλὲς ναὸς ἐπ' ὀνόματι ἀνηέρθη τῆς τριάδος τῶν αὐταδέλφων καλλιπαρθένων τε καὶ ἀθληφόρων τοῦ Χριστοῦ Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν Σοφίας, ἐπὶ ἀρχιερέως Δανιὴλ τοῦ Πελοποννησίου καὶ ἐπὶ διδασκάλων Σαμουὴλ καὶ Δανιὴλ αὐταδέλφων τῶν ἐξ Ἀνδρου, ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κωνσταντίνου Διαμαντῆ.

Χριστῶνυμε, εἴσελθε ἔνδον εὐσεβοφρόνως
ὄφρα τ' ὄν ἀντέεις λάβοις τ' ἀφθόνως.

φιλομούσου ιερέρχου καὶ τοῦ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ μετὰ Ζήλου πολλοῦ ἐργασθέντος πρὸς ἀποπεράτωσιν καὶ διαρρύθμισιν τοῦ σεπτοῦ ἐκείνου τῶν μουσῶν τεμένους γερασμίου μητροπολίτου Ἡρακλείας Μεθιδίου μεταγράφομεν ὧδε καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς σχολῆς ταύτης ἀπολυθὲν πατριαρχικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμ. ἔχον ὡς ἐξῆς.

Γαβριήλ

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὅσα μὲν καὶ οἷα τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθὰ πολλοῖς πολλὰκις διατεθρόληται· αὕτη καὶ γὰρ ἡμῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου διάκρισιν περιποιεῖ, τὰ μὲν ἐλέσθαι, τὰ δὲ φυγεῖν παραινοῦσα, ὑπ' αὐτῆς τε τὰ ἦθη κοσμούμεθα, ἐπαινετοὺς ἡμᾶς παρεχόμενοι. Αὕτη πῶς οἰκονομητέον, πῶς πολιτικοῖς χρηστέον πράγμασι καὶ μυρὶ' ἄλλα συμμέροντα τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἐκδιδάσκει τοὺς μετεληφότες καὶ τῇ ψυχῇ οἶον κάλλιστα περιτίθει τὸν κόσμον, τὴν γινώσκιν τῆς ἀληθείας αὐτῇ περιποιῶσα καὶ τὸν ἄνθρωπον, εἰ δυνατόν, ὅμοιον Θεῷ ἀποφαίνουσα. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία ὅπου ἂν κατιδῆ σχολὰς συνισταμένας πρὸς διδασκαλίαν, τοῦ τοιοῦτου θείου τῷ ὄντι χρήματος καὶ τῆς παρ' αὐτῆς ἀντιλήψεως δεομένας πρὸς διαμονήν, προθύμως πάνυ καὶ ἀφθόνως ἐπιδαψιλεύεται αὐταῖς τὴν ἀντίληψιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ὁ πατριερώτατος μητροπολίτης ἅγιος Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ, πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἑξάρχος πάσης Θράκης καὶ Μακεδονίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Μεθόδιος καὶ ὁ ποτὲ ἐπίσκοπος τῆς αὐτοῦ ιερότητος Τυρουλῶης μακαρίτης Πορφύριος, θείῳ ζήλῳ ἀμφοτέρω κεκινημένοι, ἔγνωσαν ἐκ συμφώνου εἰς ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν συστήσαι σχολεῖον ἐλληνικῶν μαθημάτων ἐν τῇ γήσῳ Σάμῳ, ἐν τῷ χωρίῳ Καρλόβασι λεγομένῳ, καταβαλόντες ἡ μὲν αὐτοῦ ιερότητος μετρητὰ γρόσια χιλιάδας τρεῖς καὶ παραχωρήσασα τῷ μακαρίτῃ ἐκεῖνῳ ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ συναγωγὴν καὶ ἐτέρων δύο χιλιάδων παρὰ τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος, παραλαβὼν τὰς ρηθείσας πέντε χιλιάδας τῶν γροσίων, ἀπέπλευσεν εἰς Σάμον ὡς οἰκοδομηθῶμενος καὶ συστησόμενος τὴν σχολήν, ἀγαθὴς τε καὶ ἀφιερῶσας εἰ. αὐτὴν τὴν ἐκεῖ προπατορικὴν κτιτορικὴν

αὐτοῦ ἐκκλησίαν, ἐπιλεγομένην τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ, καταγεγραμμένα ὄντα διὰ καθαροῦ καταστίχου, καὶ τὰ ἄπερ εἶχεν ἀρχιερατικὰ ἀπὸ τῆς εἰρημένης ἐπισκοπῆς καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἤρξατο τῆς οἰκοδομῆς. Ἄλλ' ἀνάρπαστος ἑπὶ τοῦ θανάτου γενόμενος, τὴν μὲν σχολὴν ἡμιτελῆ κατέλιπε, τινὰ δὲ τῶν εἰρημῶν ἄσπρων καὶ τὴν λοιπὴν περιουσίαν ἐκείνου οἰκοποιήσαντες καὶ ἄρχας οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι, ἤδη μετμετληθέντες κάκεινοι ἐφ' οἷς τὸ τοῦ συγγενοῦς κοινωφελὲς διεκώλυσαν βούλημα, ὡς ἔγνωμεν καὶ ἐβεβαιώθημεν ἀπὸ γράμματος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σάμου καὶ Ἰκαρίας συναδέλφου ἡμῶν ἀγαπητοῦ κυρ Δαυιδ, οὐ μόνον ἀπέδωκαν πάνθ' ὅσα περ ἀφείλοντο, διὰ γράμμάτων ἐνυπογράφων καὶ ἐμμετῶν τελείαν ἀποχὴν καὶ ἐξόφλησιν ποιήσαντες περὶ τε τῆς σχολῆς καὶ τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας καὶ τοῦ οἴκου, ὃν ὁ μακρῆς ὠκοδομεῖτο ἐ-
αυτῷ καὶ πάσης τῆς εἰς αὐτὸν ἀνατεθειμένης περιουσίας τοῦ μακαρίτου ἐκείνου Τυρουλώης, ἀλλὰ καὶ προσανέθηκαν, ἀφιέρωσαντες καὶ ἐξ ἰδίων εἰς αὐτὴν ἐν ἀμπέλιον καὶ οὕτως ἀνωκοδομήθη τὰ τῆς σχολῆς. Ἐπειδὴ οὖν οὕτω καλῶς ἐξετελέσθη τοῦτο τὸ κοινωφελὲς ἔργον καὶ ἤδη ὁ ρηθεὶς ἱερώτατος ἅγιος Ἡρακλείας, συνεδριάζων ἐν τῇ ἱερᾷ τῆς ἀδελφότητος ὁμηγύρει καὶ ἀπὸ στόματος ἐπιβεβαιῶν τὸ ἀνάθημα καὶ ἀφιέρωσιν τῶν εἰρημῶν ἄσπρων εἰς τὴν ρηθείσαν σχολὴν καὶ συναϊῶν τῷ μακαρίτῳ ἐκείνῳ Τυρουλώης εἰς ἣν ἐκεῖνος ἐποίησατο ἀφιέρωσιν τῶν ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἀρχιερατικῶν ἅ-
μα δὲ ἐπειδὴ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι ἐκείνου τοῦ μακαρίτου Τυρουλώης καὶ οἱ ἐκεῖθεν ἐκ Σάμου ἅπαντες πρόκριτοι χριστιανοὶ διὰ γράμματος τοῦ ρηθέντος ἀρχιερέως αὐτῶν τὰ πρὸς διαμοιρῆν τῆς σχολῆς ταύτης ἐπιμελούμενοι θερμῶς ἐδεήθησαν ἐπαχθῆναι αὐτὴν μετὰ τῆς ρηθείσης ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ κηδεμονίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῇ σταυροπηγιακῇ καὶ ἐλευθέρῳ τιμηθῆναι ἀξία ἐπὶ τοῖς ἀπαριθμησομένοις κεφαλαίοις, διὰ ταῦτα, τὴν δέησιν αὐτῶν ὡς εὐ-
λογον οὖσαν ἀποδεξάμενοι καὶ τὸν ρηθέντα συναδέλφον ἡμῶν ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον ἅγιον Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ τῆς ἐλευθεριότητος ταύτης καὶ μεγαλοπρεπείας ἐπαινέσαντες καὶ κοινῇ τε καὶ συνοδικῶς ἐνδέξαμενοι ἀπὸ καρδίας ὁμοφῶνως ἅπαντες τὰ εἰκότα καὶ ἐπειπόντες τῇ αὐτοῦ ἱερῆτι τὸ ἔργον τουτὶ πρόξενον παντὸς ἀγα-

θοῦ παρὰ τὸν βίον· καὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας καὶ οὐραγίου μακαριότητος παραίτιον. Ταῦτα οὖν ἐν εὐχαῖς καὶ ἐπαίνοις τοῖς προσήκουσιν ἐπειπόντες, προθύμως πάνυ πρὸς τὴν ἀξίωσιν καὶ βούλησιν συνηρέσαμεν. Δι' ὃ καὶ γράφοιτες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα τὸ ρηθὲν νεόδμητον σχολεῖον ἐν τῇ κῆσῳ Σάμῳ, ἐν τῷ χωρίῳ Καρλόβασι, ἡ εἰρημένη ἐκκλησία τῆς ἀγίας Σοφίας ὁμοῦ καὶ τὸ ὀσπῆτιον ὑπάρχωσι καὶ λέγωνται εἰς τὸ εἶξῃς καὶ παρὰ πάντων γνωρίζονται ἡμέτερα πατριαρχικὰ σταυροπηγικὰ ἐλεύθερα, ἀντεξούσια καὶ ἀκαταπάτητα, παρ' οὐτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλοντα διδόναι καὶ παρὰ μηδενὸς δεσποζόμενα εἰ μὴ μόνον παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, μνημονευομένου ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ καθολικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, τὸ δὲ ρηθὲν σχολεῖον ἐνεργῆται ἐς αἰεὶ ὑπὸ διδασκάλους πεπαιδευμένους πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ἀπαρταχόμενων κατ' ἔρωτα παιδείας ἀφικνουμένων. Τὰ δὲ ἄσπρα καὶ λοιπὰ πράγματα τοῦ σχολείου τούτου, τὰ τε ἤδη ὄντα καὶ τὰ ὑστερον προσγερόμενα ἄν, διασώζονται ἐν ἀσφαλεῖ καὶ τοκίζονται τὰ ἄσπρα παρὰ ἀνθρώποις ἐχεγγύοις καὶ ἀξιοπίστοις, διορίζονται καὶ ἐπιτροποὶ τοῦ σχολείου τούτου οἱ χρησιμώτεροι καὶ τιμώτεροι κοινῇ γνώμῃ καὶ ἐκλογῇ τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως, οἵτινες, ἐπισκεπτόμενοι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τὰ πράγματα καὶ ἄσπρα τοῦ σχολείου τούτου καὶ παραλαμβάνοντες τοὺς ἐκ τούτων καρποὺς καὶ τόκους, ὀφείλουσιν ἀποδιδόναι καὶ ἀποπληροῦν προθύμως τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, ποιούμενοι ἐξ αὐτῶν καὶ ὅσα ἄλλα δαπανήματα καὶ ἐξόδα. Ἐπὶ τέλους ὀφείλει ὁ κατὰ καιρὸν διδάσκαλος κατ' ἔτος προσκαλεῖν τὸν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέα καὶ ἀπὸ ἐξόδων τῆς σχολῆς ἐκτελεῖν μνημόσυνον εἰς ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν κτιτόρων αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ρηθείῳ ἐκκλησίᾳ ὁ κατὰ καιροὺς διδάσκαλος ἔχει τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, οἷαν ἔχουσι καὶ οἱ προσοτώτες ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις. Ἐκ τῶν εισοδημάτων τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὰ μὲν λόγῳ λειτουργιῶν καὶ τεσσαρακονταλειτούργων διδόμενα ἔχει ἀπολαμβάνειν ὁ διδάσκαλος ἵνα ἀπὸ τούτων πληροῖ τὸν μισθὸν τοῦ ἡμετέρου τῆς ἐκκλησίας, τὰ δὲ διδόμενα λόγῳ παρηγοίας ἢ προθέσεως ἢ ἀφιερώματος λαμβανέτωσαν οἱ ἐπίτροποι ὡς ἔν ἀπὸ

τούτων φωταγωγηται ἡ ἐκκλησία. Εἴ τις ποτὲ τῶν μαθητῶν ἐλεγχθείη καὶ φωραθείη σκανδαλοποιὸς καὶ ταραχώδης ἢ βίου αἰσχροῦ, ἐξέστω τῷ διδασκάλῳ, πρὸς τὴν καλὴν τῶν μαθητῶν κατάστασιν ἀφορῶντι, τιμωρεῖσθαι καὶ παιδεύειν τὸν πταίσαντα κατὰ τὸ πρέπον. Ἐκάστου ἔτους συνερχόμενοι οἱ ἐκεῖ ἐπίτροποι μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν προκριωτέρων τοῦ σχολείου θεωρήτωσαν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀφιλοπροσώπως τὸν λογαριασμόν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς σχολῆς. Εἰ χρεῖα τύχη δαπανηθῆναι ἄσπρα ἢ ἀγορασθῆναι ἢ πωληθῆναι τι πρᾶγμα τῆς σχολῆς, τοῦτο γινέσθω τῇ συναιρέσει τοῦ διδασκάλου. Ἐχέτω ἄδειαν ὁ διδάσκαλος καταλείπειν διάδοχον, ὃν ἂν αὐτὸς ἔληται ἔτι ζῶν· ἢ δ' ἀποθάνῃ ἄνευ διαδόχου, τότε μελέτω τοῖς ἐπιτρόποις καὶ τοῖς προκριτοῖς τοῦ χωρίου περὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀποκαταστάσεως. Ὁ οἶκος, ὃν περὶ ὁ μακαρίτης Τυρουλώης ὑποδομήσατο ἑαυτῷ, οὗτος ἔστω αἰεὶ εἰς κατοικίαν τοῦ διδασκάλου, ἢ δὲ δαπάνη τῶν ἄσπρων καὶ ἢ ἀγορὰ ἢ πώλησις τῶν πραγμάτων τῆς σχολῆς γινέσθω συναιρέσει οὐ μόνον τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν ἁγίου Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Ἐπὶ τούτοις ἔστωσαν ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίτροποι τῆς εἰρημένης σχολῆς ἐκ μὲν τῶν ἁγίων ἀρχιερέων οἱ ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι ὅτε ἅγιος Ἡρακλείας κὺρ Μεθόδιος, ὁ ἅγιος Κεζίκων κὺρ Ἀγάπιος καὶ ὁ ἅγιος Χαλκηδόνης κὺρ Παρθένιος καὶ οἱ τούτων διάδοχοι, ἐκ δὲ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν γουναράδων οἱ κατὰ καιροὺς προεστῶτες καὶ πρόκριτοι αὐτῶν, ὧν τῇ συναιρέσει καὶ γνώμῃ ἔχουσι διορίζεσθαι καὶ οἱ ἐκεῖ ἐν Σάμῳ ἐπίτροποι τῆς εἰρημένης σχολῆς. Ταῦτα δέδοκται καὶ ἀπεφάνθη συνοδικῶς· ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν μικρὸς ἢ μέγας, ἀνὴρ ἢ γυνή, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς τολμήσῃ ἀνατρέψαι τὰ ἐν τῷ παρόντι ἀποφανθέντα καὶ καταλύσαι τὸ κοινωφελὲς τοῦτο σχολεῖον, ὁ τοιοῦτος, ὡς μισόκαλος καὶ κοινοβλαβής, διεστραμμένος τε καὶ κακότροπος, ἀφορισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος. Ὁθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν καὶ τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη εἰς τὴν εἰρημένην σχολήν.

αἰφπδ'. κατὰ μῆνα Αὐγούστου.

† Γαβριήλ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμονήλ.	† Προύσης Ἀρθιμος.
† Ἡρακλείας Μεθόδιος.	† Δράμας Γρηγόριος.
† Κυζίκου Ἀγάπιος.	† Ἀρχιάλου Ἀθανάσιος.
† Νικομηδείας Μακάριος.	† Ναυπλίου Μελέτιος.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος.	† Κώου Δαριήλ.
† Δέρκων Δαριήλ.	

Πρῶτος τῆς σχολῆς ταύτης διδάσκαλος ἐγένετο Ἰάκωβος Σφίγκας, ὅστις, γεννηθεὶς ἐν Παγώνδῃ, ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ περιωνύμῳ τότε τῆς Πάτμου σχολῇ, μεθ' ὃ ἐπανελθὼν εἰς Σάμον, διωρίσθη διδάσκαλος τῆς Πορφυριάδος σχολῆς, κατὰ τὸ ἐπόμενον πατριαρχικὸν ἔγγραφον.

Γαβριήλ

ἐλέω Θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, γέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμμα-
τος γίνεται δη.λον ὅτι. ἐπειδὴ θεία συνάρσει ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κα-
τὰ τὸ χωρίον Καρλόθασι ἀποκατέστη σχολεῖον ἐλληρικῶν μαθημά-
των δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιώδους γράμ-
ματος ἐν τῇ ἐκεῖ ἡμετέρα πατριαρχικῇ καὶ σταυροπηγιακῇ ἐκκλησίᾳ
τῆς ἀγίας Σοφίας, τοῦτο δὲ διέμενε μέχρι τοῦδε ἄνευ διδασκάλου,
διὰ τοῦτο ἡμετριότης ἡμῶν, ὡς χρέος ἀπαραίτητον ἔχουσα περὶ τῆς
ὠφελείας τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν φρον-
τίζειν καὶ συσκευασμένα μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ εἰρημένου σχολεῖου,
τῶν ἀπ' ἀρχιερατικοῦ καταλόγου καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐν.λογημένου ρου-
φελου τῶν γουναράδων, καὶ ἐδροῦσα τοῖς τε ἡθεσι καὶ τῇ παιδείᾳ ἄ-
ξιον τῆς διδασκαλίας ταύτης τὸν ὀσιολογιώτατον ἐν ἱερομονάχοις
κὺρ Ἰάκωβον Σάμιον, τὸν καὶ συνεργὸν καὶ συμπράκτορα εἰς τὴν
ἀποκατάστασιν τοῦ σχολεῖου τούτου, κοινῇ γνώμῃ τῶν ρηθέντων ἐ-
πιτρόπων ἀποκαθιστῶμεν τὴν αὐτοῦ ὀσιολογιότητα διδάσκαλον τοῦ
εἰρημένου σχολεῖου ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἐπὶ συμφωνίᾳ μέντοι καὶ ὑ-
ποσχέσει αὐτοῦ τοιάδε, ὅπως ἐπιμελῆται ὡς οἷόν τε καὶ φροντίξῃ
τῆς τε ἐπιδόσεως τῆς ἐν μαθήμασι καὶ τῆς χρηστοθηείας τῶν κατ' ἑ-

ρωτα παιδείας προσερχομένων μαθητῶν, διδύσκων ἐπιμελῶς καὶ ἀόκνως τὸ κατὰ δύναμιν· μετὰ θάνατον δὲ αὐτοῦ ἔχη κληρονομεῖν καὶ παραλαμβάνει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ εἰρημέρη σχολή. Ἐν ὄσῳ δὲ ζῆ ὁ ρηθεις ὀσιολογιώτατος διδάσκαλος κῆρ Ἰακώβος, ἔχη πάντα τὰ προνόμια ὅσα ὡς ἠγοούμενος τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων καὶ καρπῶται παρὰ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς πάντα τὰ πρὸς ζωτροφίαν αὐτοῦ καὶ ἐνδουμασίαν ἀρκοῦντα ἀπὸ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ εἰρημέρου σχολείου, ἀνευ τοῦ ἀπαιτεῖν ἄλλο πολὺ ἢ ὀλίγον τι λόγῳ μισθοῦ. Ἦν δὲ ποτε κεχημικῶς δι' ἀσθένειαν ἢ γῆρας ἀδυνατήσῃ ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀποκατασταθῆ ἄλλος διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ τότε ὁ ρηθεις κῆρ Ἰακώβος ἔχη ἀπολαμβάνειν τὰ πρὸς ζωτροφίαν καὶ ἐνδουμασίαν αὐτοῦ διὰ τοὺς προλαβόντας ἀμισθεὶ κόπους ἕως ἂν ζῆ. Ταῦτα οὖν συμφωρήθη καὶ ἀπεγάρθη συνοδικῶς, τῇ γνώμῃ καὶ συναρτέσει τῶν εἰρημέρων ἐπιτρόπων τοῦ ρηθέντος σχολείου· δι' ὃ καὶ γράφοιτες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ἐπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ σπουδαιουργῶν, ἀποκαθιστῶμεν καὶ διορίζομεν τὸν ὀσιολογιώτατον ἐν ἱερομοράχοις κῆρ Ἰακώβον Σάμον διδάσκαλον τοῦ ρηθέντος ἐλλητικοῦ σχολείου, τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τὸ χωρίον Καρλόβασι, ὅπως ἀόκνως ἐπιτελῆ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπιμελῶς κατὰ τὰς ἐν τῷ παρόντι συμφωρίας καὶ ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰ κεφάλαια τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῷ προεκδεδομένῳ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ σιγγιλιώδει γράμματι περὶ τοῦ αὐτοῦ σχολείου. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ ρηθέντος ὀσιολογιωτάτου διδασκάλου κῆρ Ἰακώβου.

Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ αἴπδ'. ἰνδικτιῶνος γ'.

† Γαβριήλ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ρέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐφέσου Σαμουήλ.

† Προΐσης Ἀββίμος.

† Ἡρακλείας Μεθόδιος.

† Δράμας Γρηγόριος.

† Κεζίκου Ἀγάπιος.

† Ἀρχιμ. Ἀθανάσιος.

† Νικομηδείας Μακάριος.

† Νασπ.ίου Μελέτιος.

† Χαλκηδόνας Περθέσιος.

† Κίου Δανιήλ.

† Λέρκων Δανιήλ.

Μετὰ δὲ τὸν Ἰάκωβον σχολάρχαι τῆς Πορφυριᾶδος σχολῆς διετέλεσαν ἀλληλοδιαδόχως Μισαήλ καὶ Δανιήλ οἱ Ἄνδριοι, Μητροφάνης ὁ Κεῖος, Ἐλευθέριος ὁ Σμυρναῖος, Γεώργιος Παπαϊωάννου, Ἰάκωβος Σφόνδυλας, Ἀκάκιος Βαρβατιές, Γεώργιος Δημητριάδης, Ἰωάννης Λεκάτης καὶ Δημήτριος Ἰθαγένης οἱ Σάμιοι, Μιλτιάδης Βρατζάνος ὁ ἐκ Ψαρῶν, Παναγιώτης Χατζῆς ὁ ἐκ Τριπόλεως τῆς Πελοποννήσου, Λεωνίδας Ὁρφανὸς ὁ Σάμιος καὶ Παναγιώτης Χατζῆς αὐθις ὁ νῦν σχολάρχων, συνδιδασκόντων αὐτῷ Γεωργίου Μανταφούνη καὶ Ἰωάννου Γιαννικάκη τῶν Σαμίων.

Ἐκπαγείσης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἥς τοσοῦτῳ εὐθαρσῶς καὶ ἡ Σάμος μετέσχεν, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν καὶ ἐν τοῖς σχολείοις. Ὅθεν καὶ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς ἔτη ἐλεινὰ τινα γραμματοδιδασκαλεῖα ἐσώζοντο ἐν τῇ Σάμῳ, εἰς ἃ φοιτῶντες οἱ γραμματῶν ὀρεγόμενοι, ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν ἱερέων τὰ κοινὰ γράμματα. Κατὰ Ἰούλιον δὲ τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους, ἀφικομένου τοῦ Ἰωάννου Κωλέττου ὡς ἐπιτρόπου τῶν ἀνατολικῶν σποράδων καὶ συγκροτηθείσης γενικῆς συνελεύσεως, παρ' ἧς διωρίσθησαν ἐπαρχιακοὶ δημογέροντες ὁ Ἰωάννης Λεκάτης, ὁ Χριστόδουλος Μπατακίδης, ὁ Μανουὴλ Γαρουφαλῆς, ὁ Ἰωάννης Σφοῖνης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Σουβαλιτζῆς, πρώτη τῶν δημογερόντων αὐτῶν σκέψις ἐγένετο, εἰσηγησαμένου τοῦ Ἰωάννου Λεκάτου, περὶ συστάσεως σχολείων ἐλληνικῶν τε καὶ ἀλληλοδιδασκτικῶν πρὸς διάπλασιν πνευματικὴν τῆς νεολαίας· προτάσεως δὲ γενομένης περὶ εὐρέσεως πόρων σταθερῶν, ἐνεκρίθη ἵνα τὰ περισσεύοντα τῶν μοναστηριακῶν εἰσοδημάτων δαπανῶνται ὑπὲρ τῶν σχολείων. Οἱ ἡγούμενοι προθύμως τὴν τοιαύτην πρότασιν ἐδέξαντο καὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν προσήνεγκαν ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως σχολείων τὰ εἰσοδήματα τῶν μοναστηρίων πάντων, πλὴν τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἀπαιτουμένων, δι' ὅπερ καὶ ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἐξεδήλωσε τὴν εὐχρέσκειαν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

Ἑλληνικὴ Πολιτεία.

Ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς τοὺς ὀσιωτάτους ἡγουμένους τῶν ἐν Σάμῳ μοναστηρίων.

Ὁ ἔκτακτος ἐπίτροπος τοῦ τμήματος τῶν ἀνατολικῶν σποράδων κύριος Ἰωάννης Κωλέττης ὡς καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Σάμου μᾶς ἐπληροφόρησαν περὶ τῆς ἀξιοπαύρου προθυμίας καὶ τοῦ ζήλου, τὸν

ὁποῖον δεικνύετε ὑπὲρ τῆς συστάσεως καὶ διατηρήσεως τῶν κατὰ τὴν
νῆσον ταύτην ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων. Πραγματικὴ ἀπόδειξις
τοῦτου εἶναι ἢ τὴν ὁποίαν ἐκ συμφώνου ἐκάμετε ἤδη προσφορὰν τῶν
εἰσοδημάτων, ἅτινα περισσεύουσιν ἀπὸ τὴν δαπάνην τῆς ἐκκλησίας
καὶ τῶν μοναχῶν.

Τὴν προσφορὰν ταύτην παραδεχόμεθα ἐγγνωμότως ὡς ἐξ ὀνόμα-
τος καὶ ἐκ μέρους τῆς νεολαίας, ἣτις εἰς τὸν πατριωτισμὸν σας θέ-
λει χρεωστῆται τὴν λογικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσίν της. Πολλοὶ καὶ ἄλ-
λοι βέβαια θέλουσι μιμηθῆ τὸ ἔντιμον παράδειγμα τῶν μοναστηρίων
τῆς Σάμου καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο θέλετε εἶσθαι ἐπὶ μᾶλλον ἄξιοι τῆς
ἐθνικῆς ἐγγνωμοσύνης.

Θέλει δὲ φροντίσει ἢ κυβέρνησις γὰ κακοισθῶσι τὰ τῆς οἰκονομί-
ας τῶν παρ' ὑμῶν ἀφιερωθέντων εἰσοδημάτων εἰς τρόπον ὥστε
οἱ θεοσεβεῖς σκοποὶ σας γὰ λάβωσι πλήρη ἐνέργειαν.

Δράττοντες ἐνχαρίστως τῆς ἐνκαιρίας ταύτης, σᾶς προσφέρομεν
τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς τιμῆς καὶ ὑπολήψεώς μας.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 16 Μαρτίου 1829.

Ὁ κυβερνήτης

I. Α. Καποδίστριας.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας

II. Σπανόπουλος.

Τότε δὲ συνέστη καὶ ἐπιτροπεία, συγκειμένη ἐκ τοῦ Μανουὴλ Πα-
πλωματᾶ καὶ Ἀναγνώστου Χατζοπούλου, ἐντολὴν λαβοῦσα γὰ
συντάξῃ καταστατικὴν τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν προσόδων αὐτῶν.
Συνέστη δὲ καὶ σχολεῖον ἐν Λιμένι Βαθέος, ὃ ἤρξατο τῇ εἰκοστῇ πέμ-
πτῃ Μαΐου τοῦ 1829 τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, Ἰγνατίου μὲν τοῦ ἱερομο-
νάχου διδάσκοντος, εἴκοσι δὲ καὶ ἐνὸς μαθητῶν διδασκομένων. Ἀφικό-
μενος δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰς Σάμον Γεώργιος τις Μελισσηνὸς Πάτριος,
εἰσήγαγε τὴν καλουμένην ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, ἐπὶ τῇ βᾶσει
τῆς ὁποίας ἐξηκολούθησεν ἢ τῆς νεολαίας διδασκαλία ἐπὶ πολλὰ ὄψι-
αιτέρον ἔτη. Συστάσεως δὲ τῆς Σάμου εἰς ἡγεμονίαν, ὁ πρῶτος ἡγεμὼν
Στέφανος Βογορίδης, ἐπιθυμῶν γὰ δείξῃ ὅτι οὐχὶ ἀμελῶς διέκειται
παρὶ τὴν τῆς νεότητος παιδείαν, διέταξε τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς *Κεντρικοῦ*
Σχολείου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ τεσσάρων προκαταρκτικῶν ἑλληνι-

κῶν σχολείων ἐν τοῖς τέτταρσι τῆς νήσου τμήμασι. Τὸ δ' ἐπὶ τῇ συστάσει αὐτῶν ἡγεμονικὸν ἔγγραφον, χρονολογίαν φέρον 18 Ὀκτωβρίου 1837 καὶ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν ἐν Σάμῳ ἐπίτροπον τοῦ ἡγεμόνος Ἀλέξανδρον Φωτιάδην, ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἀνατίθρηστον εἶναι δεῖ αἱ δόξαι, αἱ ἐφέσεις καὶ αἱ πράξεις ἐκάστου ἀνθρώπου μορφώονται καθ' ἣν ἀγωγὴν ἤθελε λάβει ἐν καιρῷ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ὅτι ἡ φύσις εἶναι μᾶλλον εὐκαμπτος εἰς τὸ νὰ δεχθῆ ὅποιανδήποτε ἠθικὴν διάπλασιν, ὅτι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς παιδικῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθὴ εὐτυχία ἢ δυστυχία αὐτοῦ, τῶν συγγενῶν του καὶ τῆς κοινοῦ, καὶ ὅτι καθὼς ἐκάστου πατρός, οὕτως εἶναι χρέος ἐκάστης πατρικῆς διοικήσεως τὸ νὰ φροντίῃ ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν εὐσεβειαν, εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὰ καλὰ ἀγωγῆς τῆς νεολαίας τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἐνεπιστεύθη ἄνωθεν τὴν κυβέρνησιν. Τὸ μόνον δὲ μέσον εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ εἶναι ἡ σύστασις δημοσίων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ὅπου δύναται ἡ νεολαία νὰ δέχεται τὰ βῶτα, τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἀρχάς, ὅσαι τείνουσιν εἰς τὸ νὰ κατασταθῆ ὁ ἄνθρωπος καλὸς χριστιανός, ἐνάρετος πολίτης καὶ χρήσιμος εἰς ἑαυτόν, εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἀπὸ τοιαῦτα αἰσθημῆτα κινούμενοι, δὲν ἐπαύσαμεν ἀγ' ὅτου ἀνελάβομεν τὰς ἡγεμονικὰς ἡμῶν τοῦ νὰ προνοῶμεν ὑπὲρ τῆς ἐκπαίδευσως τῆς σαμικῆς νεολαίας, διδοῦντες τὰς ἡναλλογους εἰσηγήσεις πρὸς τε τὸν πανιερώτατον ἱεράρχην καὶ πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον διὰ νὰ φροντίσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐξοικοδομητικῆς πόρων εἴτε ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου μονῶν εἴτε καὶ ἀλλὰχόθεν, ἰκανῶν πρὸς σύστασιν δημοσίων σχολείων· καὶ χαρὰν ἠσθάνθημεν ἄμετρον, παρατηρήσαντες ὅτι τὸ ἔντιμα μέλη τῆς τελευταίας γενικῆς συνελεύσεως, ἐκτιμῶντα τὰς ἐπὶ τούτῳ πατριωτικὰς προτροπὰς τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου, προσδιώρισαν πόρους χρηματικοὺς διὰ τὴν σύστασιν μιᾶς ἐν Στεφανουπόλει κεντρικῆς σχολῆς καὶ τεσσάρων προκαταρκτικῶν ἐλληνικῶν σχολείων εἰς τὰ ἐπίλοιπα τμήματα τῆς νήσου.

Διὰ νὰ πραγματοποιηθῶσι λοιπὸν αἱ κοιναὶ εὐχαὶ καὶ ἐφέσεις, ἐφροντίσαμεν μετὰ πολλοῦ ζήλου διὰ τὴν ἐκλογήν καὶ ἀποστολὴν εἰς Σάμον ἀναγκαίων διδασκάλων, τοῦ τε παροσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Ἰωακείμ Κωνσταντᾶ καὶ τοῦ κυρίου Ρονέ, τοῦ μὲν ἐντελῶς συγκεκροτημένου κατὰ τὴν ἐλληνικὴν γραμματικὴν καὶ φιλολο-

γίαν καὶ ἰκανῶς ἐγκρατοῦς μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, τοῦ δὲ κυρίου Ρουὲ ὡς ἀντόχθορος γάλλου, ἐν ἔξει ἔχορτος τὴν γαλλικὴν πάτριον αὐτοῦ γλῶσσαν καὶ πλουτοῦντος διαφόρων ἐπωφελῶν εὐρωπαϊκῶν γνώσεων, ὥστε οὐδὲν ἄλλο μένει εἰ μὴ τὸ νὰ ἐπιταχυνθῆ ἢ ἔναρξίς τῆς κεντρικῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας ἡ σχολαρχία ἀνατίθεται εἰς τὴν παροσιότητά του καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θέλουσι διδάσκονται εἰς ἡμέραν καὶ ὥραν προσδιορισθησομένην ἢ ἱερὰ κατήχησις κατὰ τὰ ἀνώμματα δόγματα τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἢ ἐλληνικὴ φιλολογία καθ' ὅλους ἀντὶς τοὺς κλάδους, ἢ γαλλικὴ γλῶσσα, ἢ καλλιγραφία, ἢ ἀριθμητικὴ καὶ τὰ μαθηματικά, ἢ γεωγραφία καὶ ἱστορία καὶ ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὰ ἀναγκαιότερα καὶ ὅσα ἐπιδέχεται ἢ παροῦσα τῶν μαθητῶν κατάστασις· πρὸ πάντων δὲ ἡ κοσμιότης τῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἀρετῆς ἢ ἀσκήσις.

Ὁ μηνιαῖος μισθὸς τοῦ μὲν κυρίου Ἰωακείμ Κωνσταντᾶ προσδιορίζεται εἰς γρόσια ἑξακόσια, τοῦ δὲ κυρίου Ρουὲ εἰς γρόσια πεντακόσια καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ὑποδιδασκάλου τῆς αὐτῆς σχολῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκλογή ἀνατίθεται εἰς τὸν διαληθθέντα σχολάρχην, πρὸς ἑκατὸν πενήκοντα ἢ διακόσια γρόσια. Αἱ μισθοδοσίαι αὗται θέλουσι πληρῶνεσθαι ἐκ διαταγῆς τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου ἀπὸ τῶν ταμείων τῶν σχολείων, κρατούμενον ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Συγχρότως δὲ θέλει φροντίσει ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος νὰ διορίσῃ διδασκάλους εἰς τὰ προκαταρκτικὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα, ἅτινα ἕως τῆς ὥρας στεροῦνται τούτων, καὶ μετὰ τῆς ἐντίμου Βουλῆς καὶ τῶν δημαρχῶν τοῦ ἀρμοδίου τμήματος θέλει προνοήσῃ περὶ ἐξοικονομήσεως πόρων πρὸς ἐπαύξηνσιν τοῦ διδασκαλικοῦ μισθοῦ, πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ καταστήματος καὶ πρὸς ἀγορὰν ἀναγκαίων βιβλίων, διοριζῶν δι' ἕκαστον τῶν προμηθευθέντων προκαταρκτικῶν σχολείων ἰδιαιτέραν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τιμίων καὶ ἀξίων πολιτῶν διὰ νὰ διαχειρίζηται τοὺς ἀνευρεθησομένους τούτους πόρους καὶ τὴν διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν τῶν κτημάτων, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι προικοδοτημένα μερικὰ τῶν σχολείων τούτων· ἐκάστη δ' αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν ὀρεῖται νὰ δίδῃ κατ' ἔτος ἀκριβῆ λογαριασμὸν πρὸς τὴν δημαρχίαν τῆς κωμοπόλεως, ὅπου εὐρίσκεται τὸ προκαταρκτικὸν σχολεῖον, πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον.

Πρὸς τούτοις δὲ ὁ ἡμέτερος ἐπίτροπος θέλει ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὸ νὰ διατηρῆται εἰς ἐκάστην κοινότητα ἐν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων,

εδρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν τῆς ἀρμοδίας δημαρχίας καὶ ἐνὸς ἢ δύο τιμίων συνερχωρίων καὶ θέλει προτιθεῖν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν σταθερῶν πόρων διὰ τὴν συντήρησιν ἐκάστου τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων.

Ἐφορικὴ ἐπιτροπὴ, συγκειμένη ἐκ τῶν ἐντιμοτάτων κυρίων Ἀρτωρίου Γεωργιάδου καὶ Κωνσταντίνου Ἀρτωνιάδου καὶ ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς ἐντίμου Βουλῆς θέλει ἐφορεύει καὶ ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς τε κεντρικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἄλλων προκαταρκτικῶν καὶ ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, εἰς τὴν πρόοδον καὶ διαγωγὴν τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διδασκαλικῶν καθηκόντων καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ θέλει συσκέπτεται εἰς ἡμέρας προσδιωρισμένας περὶ παντὸς ὃ τι ἀφορᾷ τὴν πρόοδον τῶν διδασκομένων καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τελειότερον ἀποκατάστασιν τῶν σχολείων, καθυποβάλλουσα τὰς σκέψεις καὶ σχέδιά της ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσίν των εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ ἡμετέρου ἐπιτρόπου.

Ἡ ἀνωτέρα ἐποπτεία ἐπὶ τῆς κεντρικῆς σχολῆς καὶ τῶν προκαταρκτικῶν καὶ ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, ἐπὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἐπὶ ὄλων τῶν ἐπιτροπῶν γενικῶς ἐναπόκειται εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπιτρόπον, ὅστις μετὰ τοῦ πανιερωτάτου ἱεράρχου θέλει κάμνει δημοσίαν ἐξέτασιν καθ' ἑξαμηνιαρ μὲν τῶν μαθητῶν τῆς κεντρικῆς σχολῆς, κατ' ἔτος δὲ τῶν εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα διδασκομένων, διὰ τὰ φέρη εἰς ἄμειλλαν τοὺς μαθητιῶντας, ἀνταμειβομένων τῶν ἀρίστων, καὶ διὰ τὰ γνωρίῃ τὴν πρόοδον καὶ τοὺς καρποὺς τῶν καταστημάτων τούτων.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκρίναμεν ἀναγκαῖα καὶ χρέος ἡμῶν τὰ διατάξωμεν εἰς πραγματοποιήσιν τῶν κοινῶν εὐχῶν ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας.

Εἰς ἐνδειξιν δὲ τῆς ἡμετέρας ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου, τὸν ὁποῖον τρέφομεν ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τῆς καθ' ἡμᾶς ἡγεμονίας, τῆς ἠθικῆς προόδου καὶ βελτιώσεως τῶν Σαμίων, προσφέρομεν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἰδίων κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς κεντρικῆς ταύτης σχολῆς λόγῳ συνδρομῆς πέντε χιλιάδας γρόσια, τὰ ὅποια προστιθεμένων καὶ ὅσα εὐρίσκονται περισσεύοντα ἀπὸ μὴ δοθέντας μισθοὺς διδασκάλων ἐκ μαρτιου ἄχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν γίνεται ἀρχὴ τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν, θέλουσι χρησιμεύσει εἰς ἐπισκευὴν τοῦ κεντρικοῦ τούτου καταστήματος καὶ εἰς ἀγορὰν βιβλίων ὅσα ἤθελεν ἐγκρίνει ὁ σχολάρχης

ἀναγκαῖα ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὴν κεντρικὴν σχολὴν. Συγχρόνως δὲ ἀποτεινόμενοι καὶ πρὸς τὸν σεβασμιώτατον ποιμενάρχην, προσκαλοῦμεν τὴν αὐτοῦ παριερότητα ἵνα, ζήλω πατρικῶ κινουμένη ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῶν τέκνων τῆς, μὴ διαλείπη τὸν τεῦθεν προτρέπουσα τοὺς ἀπαρταχούσε τῆς νήσου χριστιανούς, ἰδίᾳ τε καὶ κοινῶς, εἰς τὸ νὰ κάμνωσι τὰς χριστιανικὰς προσφορὰς καὶ ἀφιερώσεις των εἰς τὴν κεντρικὴν ταύτην σχολὴν ὡς εἰς κατάστημα ἱερὸν καὶ κοινωφελέστατον, συντελοῦσα οὕτω εἰς ἐπαύξησιν τῶν πόρων αὐτῆς. Ὡσαύτως δὲ προτρέπομεθα εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπίτροπον ὅπως ἐν καιρῶ τῆς προσεχούσας γενικῆς συνελεύσεως καταβάλλῃ σπουδὴν καὶ ἡ εὐγενεία του εἰς τὸ νὰ ὑπονοηθῶσι καὶ ἄλλοι σταθεροὶ πόροι, δι' ὧν ἡ κεντρικὴ σχολὴ καὶ τὰ ὑποδεέστερα δημόσια σχολεῖα θέλουσι προαχθῆ εἰς βελτίονα κατάστασιν καὶ θέλουσι παράξει εἰς τὴν πατρίδα πλειότερους καὶ ἐπωφελεστέρους καρπούς καὶ μείζονα τὴν εὐκλείαν. Προῦόντος δὲ τοῦ χρόνου, πληροφοροῦμενοι τὴν κοινὴν προθυμίαν τῶν Σαμίων καὶ βλέποντες τοὺς καρπούς τῆς κεντρικῆς σχολῆς, τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητευομένων καὶ τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ ἐφῆσεις ἐκπληρουμένας, θέλομεν προθυμοποιηθῆ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὸ νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν πρόσodon τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καταστήματος, καταβάλλοντες ἐξ ἰδίων μᾶλλον εὐχαρίστως ἔτι τακτικωτέρας προσφορὰς καὶ χρηματικὰς βοηθείας.

Τὸ κεντρικὸν σχολεῖον, ἔλλιπῶς κατηρτισμένον, λίαν περιωρισμένως ἤρθευσε τοῖς νόμασι τῆς παιδείας τὴν διψῶσαν τοιαύτης νεολαίαν τῆς Σάμου· ἄλλως δὲ καὶ ἡ βογοριδικὴ διοίκησις οὔτε ἐνόει οὔτε ἐπεθύμει νὰ μορφώσῃ διὰ παιδεύσεως τοὺς τῶν Σαμίων παῖδας. Ὁ τὸν Βογορίδην ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχου διαδεξάμενος Γεώργιος Κονεμένος, κατιδὼν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν, ἐν ἣ διετέλει ἡ δημοσία παιδείσις, ἀπεφάσισε, τῆς γενικῆς συνελεύσεως συμψηφισαμένης ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ πεντηκοστῶ πρώτῳ, τὴν σύστασιν τεσσάρων ἑλληνικῶν σχολείων καὶ εἴκοσι δύο ἀλληλοδιδασκτικῶν, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ εὖρη διδασκάλους ἐγγυρίους ἀξίους ὅπως ὑπηρετήσωσιν, ἅτε τῶν πόρων τῆς νήσου μὴ ἐπιτρεπόντων τὴν ἐξ ἀλλοδαπῆς πρόσκλησιν τοιούτων, ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, δι' ἧς, ἐξαγγέλλων τὴν προσεχῆ σύστασιν τῶν ἀνωτέρω μνησθέντων σχολείων, προσεκάλει τοὺς βουλομένους νὰ διορισθῶσι διδάσκαλοι καὶ ἰδίως δημοδιδάσκαλοι νὰ ὑποβάλλωσι τοὺς ἐαυτῶν τίτλους· ἵνα δὲ ὑποδείξωμεν ὅποια σπάνις ἀν-

δρῶν ὑπῆρχε τότε, δημοσιεύομεν τὴν ἀναφορὰν ἐνὸς τῶν αἰτησαμένων διδασκαλικὴν θέσιν καὶ διὰ τὴν δῆθεν ἑλληνομάθειαν αὐτοῦ λογιζομένου ἐκ τῶν λογιωτέρων, ἀφίνοντες τὴν κατάληψιν τῆς ἐννοίας αὐτῆς εἰς τὴν εὐφυΐαν τοῦ ἀναγνώστου.

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον τοποτηρητὴν τῆς ἡγεμονίας.

Ἐπειδὴ ἐνάγομαι ἀπὸ τῆν ὑπ' ἀριθμὸν 793 διαταγὴν τῆς διοικήσεως νὰ ἀναφέρω τὴν κατάστασίν μου, ἀναφέρω ὅτι γνωρίζω τὴν ἑλληνικὴν τέχνην, τὴν ἀλλοιολογικὴν παιδείαν καὶ τὴν μουσικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν κατάστασιν, προσόντα ἰκανωτάτως νὰ ὑπηρετήσω εἰς κάθε ἐπάγγελμα βαθμοῦ, οἷον τελωνεῖον καὶ τὰ τοιαῦτα· διότι καὶ ὁ δυστυχὴς πατήρ μου, κτυπηθεὶς παρὰ τῶν κοζονίων, κείται ἡμιθαρήσ και λύσας τὴν παρθενικὴν ζώνην, ἐξετελέσατο δις τὸ πονηρὸν καὶ ὑποσημειοῦμαι.

Τηλικύτης λειψανδρίας ὑπαρχούσης, ὁ Κονεμένος ἐκ τῶν ἐνότων κατήρτισε τὸ προσωπικὸν τῶν ἰδρυθέντων σχολείων, ἅτινα βεβαίως δὲν ἠδύναντο γενναίους νὰ ἀποφέρωσι καρπούς. Τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει, ἡ γενικὴ συνέλευσις ἐψηφίσαστο τὴν ἴδρυσιν ἀνωτέρου τινὸς ἐκπαιδευτηρίου· μὴ ἐπιτρεψῶν ὅμως τῶν περιστάσεων ταύτην τότε, μόλις τῇ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πέμπτου ἔτους διὰ διατάγματος τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Γκίκα συνέστη τὸ κληθὲν *Πυθαγόρειον Γυμνάσιον*, διορισθέντων ἐν ἀρχῇ τριῶν καθηγητῶν Λεοντίου Κληρίδου τοῦ Κυπρίου, ὡς διδασκάλου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, Γερασίμου Ραζῆ τοῦ Κεφαλλῆνος, ὡς διδασκάλου τῶν μαθηματικῶν, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς ἱστορίας ἐν γένει, καὶ τοῦ ἐξ Ἰταλίας Ἰωάννου Ρωμάνου, ὡς διδασκάλου τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς γλώσσης· ἤρξατο δὲ ἡ διδασκαλία ἐν τῷ γυμνασίῳ τῇ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου. Τῇ πέμπτῃ Αὐγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους ὁ αὐτὸς ἡγεμὼν διώρισε δύο ἐτέρους καθηγητάς, τὸν Διονύσιον Σταματιάδην καὶ τὸν Μανουὴλ Προβαταρίδην, ἀμφοτέρους Σαμίους, πέντε δὲ ὀψιαιτέρον μῆνας, εἴτ' οὖν τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ Δέκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συνεπλήρωσε τὸν καθηγητικὸν σύλλογον, διορίσας γυμνασιάρχην τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου Παναγιώτην Οἰκονόμον τὸν ἐξ Ἰωαννίνων.

Ὁ δὲ τὸν Ἰωάννην Γκίκα ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ διαδεχόμενος Μιλτιάδης

Ἄριστάρχης διώρισε τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους γυμνασίαρχον Ἰωάννην Σφοῖνην τὸν Σάμιον, διορίσας σύναμα τὸν μὲν Παναγιώτην Μοσκούτην καθηγητὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον Βακαλόπουλον καθηγητὴν τῆς λατινικῆς καὶ ἄλλων μαθημάτων. Ἀποχωρήσαντος δὲ τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ δευτέρου τοῦ Ἰωάννου Σφοῖνη ἀπὸ τῆς γυμνασιαρχίας, ἢ τοῦ Γυμνασίου διεύθυνσις καὶ ἐποπτεία ἀνετέθη Γρηγορίῳ Κωνσταντῆ τῷ Σαμίῳ μέχρι τῆς δωδεκάτης Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε γυμνασίαρχος διορίσθη Κωνσταντῖνος Κόντος ὁ Ἀμφισεύς, ὁ ὀψικίτερον καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ γενόμενος, ἐφ' οὗ καὶ τὸ Γυμνάσιον ἤνθησε λίαν. Παραιτηθέντος δὲ τῇ ἐνάτῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ πέμπτου αὐτοῦ, ἢ τοῦ Γυμνασίου διεύθυνσις ἀνετέθη τῷ καθηγητῇ Δημητρίῳ Ἀντωνοπούλῳ, ὃν τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ Ἰουλίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους διεδέξατο ὡς προσωρινὸς διευθυντὴς ὁ καθηγητὴς Εὐστάθιος Καρατζᾶς. Αὐτὸν δὲ διεδέξατο ὡς γυμνασίαρχος τῇ δωδεκάτῃ Αὐγούστου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ ἐνάτου Ἰωάννης Παντούρης ὁ ἐκ Γάνου καὶ αὐτόν, γυμνασιαρχήσαντα μέχρι τῆς δεκάτης ὀγδόης Ἰουλίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐβδομηκοστοῦ τρίτου, διεδέξατο Κωνσταντῖνος Καταβαίνης ὁ Σάμιος, ὃν παλιν παραιτηθέντα, διεδέξατο Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης, ὁ Σάμιος, ὁ καὶ νῦν γυμνασιαρχῶν, συνδιδασκόντων Γεωργίου Σωτηρίου, Δημητρίου Κώνστα καὶ Νικολάου Βασιλείου, τῶν Σαμίων, τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν, Φιλίππου Ράμφου τοῦ ἐκ Μήλου τὰ μαθηματικά, Κωνσταντῖνου Βοτζαλίδου τοῦ Σαμίου τὰ ἱερὰ μαθήματα καὶ Λέοντος Φιλιππούση τοῦ Σμυρναίου, τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν· πάντες δὲ οἱ ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἕχρι τοῦ νῦν μαθητεύσαντες ἀριθμοῦνται εἰς 2549, ὧν

Σάμιοι μὲν

2406

ἄλλοδαποὶ δὲ

143

2549

Τῶν δὲ ἄλλοδαπῶν ὅσοι ἐμαθήτευσαν ἐν τῷ Πυθαγορείῳ

Γυμνασίῳ ἐγένοντο ἐκ Νέας Ἐφέσου

26

Ἐκ Γέροντος

12

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως

11

Ἐκ Κεφαλληνίας

10

Ἐξ Ἰκαρίας	7
Ἐκ Κελεμθεσίου	7
Ἐκ Σωκίων	6
Ἐξ Αἰδινίου	8
Ἐξ Ἰωαννίνων	6
Ἐκ Χίου	5
Ἐκ Δωματίων	4
Ἐκ Ζαγοράς	4
Ἐκ Κιμώλου	4
Ἐκ Νισσύρου	4
Ἐκ Θεσσαλονίκης	3
Ἐκ Λαρίσσης	3
Ἐξ Αἴνου	2
Ἐκ Κῶ	2
Ἐκ Προύσης	2
Ἐκ Σμύρνης	3
Ἀνά εἰς ἐξ Ἀθηνῶν, Αἰγίου, Βερολίνου, Βώλου, Γκιαούρκειοι, Θήρας, Κέας, Κονίτζης, Κύμης, Λέρου, Μυλάσσων, Πάτμου, Σπάρτης, Τριπόλεως καὶ Χαλκίδος	16

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως· ἡ δὲ κατωτέρα ἐνεργεῖται ἐν Σάμῳ διὰ τεσσάρων σχολαρχείων ἐν Λιμένι Βαθῆδος, Καρλοβασιόις, Μαραθοκάμπῳ καὶ Μυτιληνοῖς ὑπαρχόντων, διὰ τριῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Βουρλιώταις, Πύργῳ καὶ Παγώνδῳ καὶ διὰ τριῶν δημοτικῶν σχολείων ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις. Τοῦ λόγου δὲ περὶ τῶν τοιούτων σχολείων ὄντος, δίκαιον εἶναι νὰ μνημονώσωμεν τῆς ἐν Μυτιληνοῖς *Εὐθυμιάδος Σχολῆς*, τῆς τὸ ὄνομα ἐχούσης ἀπὸ Εὐθυμίου ἱεροδιακόνου, τοῦ ἀειμνήστου αὐτῆς εὐεργέτου. Εὐθύμιος δὲ οὗτος, ὁ τοῦπίκλῃν Καλύμνιος, γεννηθεὶς ἐν Μυτιληνοῖς, ἀφ' οὗ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐν τῇ γεννητεῖρᾳ αὐτοῦ κωμοπόλει, ἠσπύσατο τὸν μοναχικὸν βίον καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐν ἣ ἐχειροτονήθη καὶ ἱεροδιακόνος. Ἀπελθὼν δὲ κατόπιν εἰς Μολδαυίαν, διήνυσεν ἐκεῖ βίον ἐνάρετον, ἄχρις οὗ ἀπεβίωσεν τῷ ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιδύτῳ τεσσαράκον-

στῶ ὀγδόῳ ἐν Γουργιέβῳ, παθὼν ἐκ φθίσεως τοῦ λάρυγγος· εὐγνωμό-
νως δὲ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ἀναμιμνησκόμενος, ἐκληροδότησε μέρος
τῆς περιουσίας αὐτοῦ πρὸς ἴδρυσιν καὶ διατήρησιν ἐλληνικῆς ἐν Μυτι-
ληνοῖς σχολῆς, ἣτις εἶναι τὸ νῦν σχολαρχεῖον. Εἰς μνημόσυνον δὲ διη-
νεκίς τῆς τοῦ ἀνδρὸς φιλοπατρίας τε καὶ φιλομουσίας δημοσιεύομεν
τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ὡς ἐξῆς ἔχουσιν.

Ἐν ὀνόματι τῆς τρισυποστάτου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.

*Ὅσον βέβαιος ὅτι ὁ θάνατος ἔρχεται, τοσοῦτον ἄδηλος ἡ ὥρα καὶ
ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐμφανίζεται· δι' ὃ καὶ ὀφείλομεν τὰ εἰμένα ἀγρυ-
πνοῖ ἵνα, ὅταν τὸ χρεῶν ἐπέλθῃ, εὖρῃ ἡμᾶς ἐτοιμοὺς καὶ καλῶς δια-
τεθειμένους. Ταῦτα κατὰ νοῦν ἔχων καὶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐλάχι-
στος ἱεροδιάκονος Εὐθύμιος καὶ θέλων ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου
ἢ μικρὰ περιουσία μου, τὴν ὁποίαν μοι ἐδωρήσατο ἢ παράγαθος Πρό-
γυια, διανεμηθῇ μὲ τρόπον ὥστε τὰ προσπορισθῆ ἐξ αὐτῆς μικρόν
τι ὄφελος καὶ διὰ τῆς ἀμαρτωλῆν μου ψυχῆν, σώας ἤδη ἔχων τὰς
φρένας καὶ ἀκεραίας τὰς αἰσθήσεις μου, καίτοι ἐνοχλούμενος ὑπὸ
τῆς νόσου, ἣτις κατέχει με ἤδη κλινήρη, οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιά-
στως ἐνέκρινα τὰ τὴν διατάξω διὰ τῆς παρούσης μου, καθὼς τὸ ἐν
ἐμοὶ πνεῦμα καθοδηγεῖ, ἐξαιτούμενος κατὰ πρόωτον τὴν παρὰ Θεοῦ
ἐκτίληψιν καὶ ἄφεσιν τῶν πλημμεληθέντων μοι καὶ ἐπομένως παρὰ
τῶν ἀδελφῶν μου χριστιανῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν παρ' ἐκείνων, πρὸς
οὗς ἔπταισα ἢ παρεπίκρανα αὐτοὺς ἐν ταῖς βιωτικαῖς μου σχέσεσι,
τὴν ἀδελφικὴν τῶν συγχώρησιν, ἀπονέμων κατὰ ἐγκαρδίως αὐτοῖς
τὰ ὅμοια. Ἡ δὲ τελευτά μου θέλησις εἶναι ὡς ἀκολουθῶς.*

Πᾶσά μου ἡ περιουσία συνίσταται.

*α. Εἰς ἐν ὀσπήτιον, τὸ ὅποσον ἔκτισα πλησίων τοῦ τείχους
τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου Γκόλια πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ἐπὶ
τόπον ἀρήκοτος μὲν τῷ εἰρημένῳ μοναστηρίῳ, ἐχούσης δ' ἐμφυ-
τεσσεως δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ τῆς κυρίας Ζωήτσας Σιροτάνκας, ἣτις
μοι παρεχώρησεν αὐτὸ τὸ δικαίωμα ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ ἵνα, ζῶντος
μὲν ἐμοῦ, μείνῃ εἰς διακατοχὴν τοῦ ἡμίσεος ὀσπητίου, μετὰ δὲ τὸν
θάνατόν μου, ὀλοκλήρου αὐτοῦ, μέχρις ὅτου διατελεῖ ζῶσα καὶ μετὰ
τὴν ἀποβίωσίν της τὰ μεταβαίῃ ὀλοκλήρου ἢ δεσπατεία αὐτοῦ εἰς
ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελον τὸ ἀφήσει διὰ διαθήκης μου ἢ ἄλ-
λως πῶς διαβιβάσω αὐτό, καθὼς περὶ ταύτων ἐγένετο μεταξὺ ἐμοῦ
καὶ αὐτῆς ἑγγραφῆς συμφωνία.*

β'. Εἰς ἓν ἀμπέλιον κείμενον εἰς Ἀγιάντιδες εἰς τὴν πατρίδα μου Σάμον, ἀγορὰν ἰδίαν ἰδικήν μου.

γ'. Εἰς δύο χωράφια κείμενα ἐπὶ τῇ αὐτῇ γῆσιν Σάμῳ, ὧν τὸ μὲν ἐδρῖσκειται εἰς τὸ Κάστρον τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὴν Χορδοῆν Ἐλάταν εἰς τὸν κήμτον τῆς Χώρας, πατρικὴ κληρονομία.

δ'. Εἰς ἓν ἀμπέλιον ἐσταῖθα εἰς Βιολδασία, κείμενον εἰς τὸ χωρίον Τομέστι τοῦ θέματος Ἰστίας.

ε'. Εἰς κινητὴν περιουσίαν συρισταμένην εἰς Ἰῶνα, εἰς δάνεια, εἰς προκαταβολὴν ἑκατὸν πενήντα φλωρίων διὰ τὴν ποσέσιαν τῆς μουσικῆς Δουαζέτη, εἰς διάφορα οἰκιακὰ ἔπιπλα, ρούχα, σκευὴ καὶ τὰ παρόμοια.

Α'. Ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων πραγμάτων, τὸ ὀσπῆτιον σημειωθὲν ὑπ' ἀριθμὸν α'. λεγατεύω καὶ διορίζω τὰ δοθῆ εἰς τὸ ἐν τῇ πατρίδι μου ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ κείμενον παρὰ τῇ γῆν καλουμένην Στεφανουπόλει ἐπὶ τοῦ ὄρους Δομοιζβοροῦ, τὸ ὀποιον θέλει λάβει εἰς ἐξουσίαν του ἅμα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς ἀνωτέρω εἰρημένης κυρίας Ζωήτσας Σιροτόρκας, ἥτις θέλει τὸ ἐξουσιάζει ἕως τότε κατὰ τὴν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτῆς συμφωνίαν. Ὁμοίως λεγατεύω εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ τὸ εἰς τὸ Κάστρον τοῦ ἁγίου Νικολάου χωράφιον, διαληθθὲν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθμὸν γ'. καὶ θέλω ἵνα οἱ ἐκεῖσε ἐπισκοπούμενοι ἅγιοι πατέρες, ἀφ' οὗ λάβουν εἰς διακατοχήν τὸ εἰρημένον ὀσπῆτιον καὶ πωλήσωσιν αὐτό, ἀγοράσωσι κτήματα φέροντα ἐτησίαν πρόσσοδον, ἥτις ὁμοῦ μετὰ τὸ εἰρημένον χωράφιον χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνακουρισμὸν τῶν γυναικῶν ἐξόδων διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ ἱερᾷ μονῇ πτωχοὺς πατέρας καὶ συναδέλφους, ζητῶν παρ' αὐτῶν συγχώρησιν καὶ καθικετέων αὐτοὺς ὅπως μέμνηται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τοῦ ἐλαχίστου Εὐθυμίου ἱεροδιακόνου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ, ὅστις, καίτοι μακρὰν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἰῶν, διετήρησεν ὁμως ἀνεξάλειπτον τὴν μνήμην τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐνεργειῶν του, ὡς παιδιόθεν ἀνατραφεὶς ἐν αὐτῷ, διδαχθεὶς τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ ἀξιωθεὶς τῆς χειροτονίας τοῦ ἱεροδιακόνου.

Β'. Ἡ δὲ λοιπὴ μου περιουσία, διαλαμβανόμενη ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθμοῦ δ'. καὶ ἐ. δη.λα δη τὰ κινητὰ μου μετὰ τοῦ εἰς Τομέστι ἀμπέλιον καὶ τὴν ὁποῖαν ἔκτιμῶ εἰς χίλια φλωρία, ἀφ' οὗ μετὰ τὸν θάνατόν μου πωληθῆ διὰ δημοπρασίαν καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐξαγορευμένου

ποσοῦ πληρωθῶσιν ὅσα ἤθελον εὑρεθῆ ὅτι χρεωστῶ δι' ὑπογραφῶν μου, τὸ ὑπόλοιπον θέλει διαιρεθῆ εἰς δύο ἴσα μερίδια, καὶ τὸ μὲν ἐν μερίδιον λεγατέω εἰς τὴν ἐλληρικὴν σχολὴν τὴν ἐν τῇ κωμοπόλει Μυτιληνῶν τῆς Σάμου, ὁμοῦ καὶ τὸ ἄλλο χωράφιον, τὸ εδρισχόμενον εἰς τὴν Χορδῆν Ἑλαιαν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερον. Λαμβάνουσα δὲ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς σχολῆς τὰ χρήματα ταῦτα, θέλει φροντίσειν ἵνα τὰ καταθέσῃ εἰς μέρος ἀσφαλές μὲ τόκον, τὸν ὅποσον ὁμοῦ μὲ τὴν πρόσδορον τοῦ χωραφίου ἵνα ἐξοδευθῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς σχολῆς καὶ εἰς ἀγορὰν βιβλίων πτωχῶν μαθητῶν. Ἄν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ σχολῆ αὐτῆ δὲν ἀποκατασταθῆ τακτικῶς, ὡς ὑπεσχέθη πρὸς ἐμὲ ἐγγράφως ἢ ἐκεῖ Δημάρχια ἢ ἀποκαθισταμένη πρὸς καιρὸν, διαλυθῆ ἔπειτα, τότε τὰ χρήματα ταῦτα καὶ τὸ χωράφιον ἵνα μὴ δίδωνται εἰς αὐτὴν τὴν σχολὴν, ἀλλὰ ἵνα δοθοῦν εἰς τὴν Κεντρικὴν Σχολὴν τῆς Σάμου διὰ ἵνα ἐνεργῆται μ' αὐτὰ κατὰ τὸν προορηθέντα τρόπον περὶ τῆς ἐν τῇ κωμοπόλει Μυτιληνῶν σχολῆς.

Γ'. Ἀπὸ δὲ τὸ ὑπόλοιπον ἡμῖς θέλει δοθοῦν λεγάτα εἰς τοὺς συγγενεῖς μου ὡς ἐφεξῆς.

Τριάκοντα φλωρία τῷ ἀδελφῷ μου Μαρουῆλ ὁμοῦ καὶ τὸ εἰς Ἀργιάντιδες ιδιόκτητόν μου ἀμπέλιον, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερον.

Πεντήκοντα φλωρία εἰς τὰ δύο παιδία ὄρφανὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Γεωργίου.

Εἴκοσι φλωρία εἰς τὰ τέσσαρα παιδία τῆς ἀδελφῆς μου Παγώνας.

Αὕτη ἡ ποσότης, τὴν ὅποιαν λεγατέω εἰς τοὺς εἰρημένους συγγενεῖς μου, ἂν καὶ φαίνεται μικρά, εἶναι ὁμως ἱκανῶς ἀρκετὴ, διότι τοὺς εἰρημένους τοὺς ἐπεσκέφθη καὶ ἐπερίθαλψα κατὰ καιρὸν, καθ' ὅσον τὰ μέσα μου καὶ αἱ περιστάσεις μοι τὸ ἐσυγχώρησαν. Ταῦτα δὲ τὰ λεγάτα θέλουν δοθῆ εἰς τοὺς εἰρημένους σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ὁποιαδήποτε μεταβολὴ καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν περιουσίαν μου εἴτε πρὸς ἀύξησιν αὐτῆς εἴτε πρὸς ἐλάττωσιν. Ὅσα δὲ ἤθελον περισεύσει μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀνωτέρω λεγάτων ἐκ τοῦ μεριδίου τούτου, ταῦτα θέλουν ἐξοδευθῆ εἰς τὴν κηδεῖαν μου, μημηόσυνά μου, ἐλέη, ὡς ἤθελον ἐγκρίνει οἱ ἐπιτροποὶ μου, καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἔξοδα πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ τακτοποιήσιν τῆς περιουσίας μου.

Δ'. Ἐπιτρόπους δὲ ἡγουν ἐκτελεστάς τῆς παρούσης μου διαθήκης διορίζω τοὺς κυρίους Κώνσταρ Πολυάλην, Γεώργιον Παρασχίδην καὶ Τρηγόριον Κυρνίτζην, ἐκ τῶν ὀπίσμων ἐτελευταίος οὗτος θέλει

εἰς αὐτὴν ἀδιεργητήσιν τῶν χρεωδῶν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας μου, τῇ συμφωνίᾳ ἄμωσ καὶ συγκαταθέσει καὶ τῶν ἄλλων. Καὶ ἐπειδὴ θέλει τρέξει, θέλει κοπιᾶσει, θέλει ἐργασθῆ καὶ τυχὸν δικασθῆ, διὰ τοῦτο καὶ ἀρίτω γὰ λάβῃ ἐκ τῶν χρημάτων τῶν ἀναφισθέντων εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον Γ'. τῆς παρούσης διαθήκης πενήκοντα φλωρία λεγόντων εἰς ἀντιμισθίαν τῶν κόπων του. Παρακαλῶ δὲ τοὺς κυρίους μου ἐπιτρόπους, τόσοι διὰ τὴν μεταξὺ ἡμῶν ὑπάρξασαν φιλίαν, ὅσον καὶ διὰ τὸ φιλόφθρον καὶ χριστιανικόν, γ' ἀναδεχθῶσι τὸ βάρος τοῦτο, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ θεία πρόνοια θέλει γνωρίσει τοὺς κόπους των καὶ θέλουσ ἔχει ἀνωθεν τὴν ἀντιμισθίαν, ὡς διὰ τοῦτου καὶ τὴν ἐμὴν ἀμαρτωλὴν ψυχὴν ἐπακαπαύοντες καὶ τὰ λεγὰ καὶ κοινωφελῆ καταγῶγια, εἰς τὰ ὅποια λεγαστέω τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας μου, εὐεργετοῦντες τὰ μέγιστα.

Αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη μου καὶ τελευταία θέλησις, τὴν ὁποίαν ἐπικυρῶ μὲ τὴν ὑπογραφήν μου καὶ ἐπίθεσιν τῆς σφραγίδός μου, μαρτυρημένη καὶ ἀπὸ τοὺς κάτωθεν γεγραμμένους μάρτυρας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξεφράσθην τὴν θέλησίν μου, παρακαλέσας αὐτοὺς γὰ συνυπογράψωσι. Ὅστις δὲ πειραθῆ γὰ διαταραξῆ ἢ γὰ διασεισῆ αὐτήν, ὅχι μόνον θέλω γὰ μὴ εἰσακουσθῆ, ἀλλὰ καὶ ἔχω αὐτὸν ὑπόδικον καὶ θέλω ζητήσῃ λόγον ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ.

Ἐγένετο τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Αὐγούστου, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἐν ἔτει χιλιοσιτῶ ὀκτακοσιοσιτῶ τεσσαρακοσιτῶ ὀγδόῳ.

Εὐθύμιος ἱεροδιάκονος.

Πρωτοσύγκελοι Ἀγάπιος καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ μάρτυς.

Κωνσταντῖνος Κυρούσης, Καμινάρης μάρτυς.

Σταθρος Δερβίσης μάρτυς.

Κοδρέσχος Καμινάρης μάρτυς.

Ὅτι εἶναι μὲ τὴν ἰδίαν τελευταίαν θέλησιν τοῦ ὑπογεγραμμένου καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διατεθειμένου ἔγγραφα τὴν παρῶσαν διαθήκην καὶ μαρτυρῶ.

Μ. Πάσκου.

Ἡ δὲ τῶν κορασιῶν πίδευσις ἀνέκαθεν διετέλει παρημελημένη, μέγθην αὐτῶν φοιτῶντων ἐν ταῖς ἑρρένων σχολαῖσις, ὅπως τρῦτρο καὶ μέτροσ οὐδε γίνεται ἐν εἰς χωρίσις παρθενογῶγια ἰδικὰ δὲν ὑπέρχον.

οι. Πρῶτον δὲ παρθεναγωγεῖον συνέστη ἐν Σάμῳ τῷ ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πέμπτῳ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Γκίκα, τῆς φιλομούσου αὐτοῦ συζύγου Ἀλεξάνδρου ἐκ τῶν ἰδίων μισθοδοτουσίσης τὴν λογίαν διευθύντριαν αὐτοῦ Σαπφῶ Λεοντιάδα ἐρρυθμίσθησαν ὁμῶς ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ τῆς παιδείσεως τῶν κοραπίων ἐπὶ ἡγεμόνος Ἀριστάρχου, συστήσαντος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἐξηκοστῷ τὸ παρθεναγωγεῖον Λιμένος Βαθέος, οὗ διευθύντριαν διώρισε, εἰς Σμύρνην τῆς Σαπφῶς Λεοντιάδος ἀποχωρησάσης, τὴν Μαρίαν Τζαμανίδου· τῷ δ' ἐπιδόντι ἔτει ὁ αὐτὸς ἡγεμὼν μετεκαλέσατο ἐκ Σμύρνης τὴν καὶ πρότερον Σαπφῶ Λεοντιάδα, ἣτις, ἐκπονήσασα κανονισμὸν τῶν παρθεναγωγείων, ὑπέβαλεν αὐτὸν ὑπὸ τῆ ἐγκρίσει τῆς κυβερνήσεως. Ἐκοτοπε δὲ συνεστήθησαν τέσσαρα παρθεναγωγεῖα ἐν Σάμῳ, ἀνά ἓν ἐν ἑκάστη τῶν πρωτεύουσῶν κωμοπόλεων τῶν τεσσάρων τῆς νήσου τμημάτων.

Κατὰ δὲ τὸν διέποντα τὰ ἐν Σάμῳ σχολεῖα κανονισμῶν, ἣ ἐν αὐτοῖς παιδείσεσι διακρίεται εἰς προκαταρκτικὴν, γινομένην ἐν τοῖς δημοτικῶς σχολείοις, εἰς μέσσην, γινομένην ἐν τοῖς σχολαρχείοις καὶ τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις, καὶ εἰς ἀνωτέραν, γινομένην ἐν τῷ γυμνασίῳ. Ἡ ἐν τοῖς δημοτικῶς σχολείοις παιδείσεσι προβαίνει μέχρι τῆς διδασκαλίας τῶν τύπων ὀνομάτων, ἀντωνυμιῶν καὶ βρυτόνων ρημάτων τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς μετὰ τῶν ἀναγκαιοτέρων κανόνων, τῶν τεσσάρων τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν πράξεων ἐκ τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς, τῶν γενικῶν ὀρισμῶν καὶ τῶν τῆς Εὐρώπης, ἰδίως δὲ τῶν τῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἐκ τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας καὶ περιλήψεως γενικῆς ἱστορίας καὶ γραφῆς τῶν ἐπιπέδων γεωμετρικῶν σχημάτων. Ἡ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ σχολαρχείοις παιδείσεσι προβαίνει ἐν μὲν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, λαμβανομένου ὡς κειμένου ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Λυσίου καὶ τοῦ Ἰσοκράτους, γραμματικῆς δὲ τὸ ἑτυμολογικὸν καὶ εἰς ἐπανάληψιν μετὰ πληρεστατῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἀρχῶν συντάξεως, ἔτι δὲ ἐπανάληψιν τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἐκ τῆς στοιχειώδους γεωμετρίας εἰς τὴν ἐπιπεδομετρίαν· πρὸς δὲ τοῖς, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑρᾶς κατηχῆσεως, τὴν συνέχειαν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας τὴν Ἀφρικὴν, Ἀμερικὴν καὶ Ὠκεανίαν. Ἐκτὸς δὲ τῶν μαθημάτων τούτων γίνεται καὶ πρακτικὴ τις διδασκαλία, ἣτοι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει ἀνάγνωσις ἐκ κειμένου ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἕνα ἀποκτῶσιν οἱ μαθηταὶ εὐχέρειαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ

γραφῆ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκ χωρίων εὐλήπτων τῆς καθωμιλημένης γλώσσης ἵνα ἀσκῶνται εἰς τὸ ὀρθῶς γράφειν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τάξει γραφῆ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκ δυσκαταληπτοτέρων χωρίων τῆς καθωμιλημένης καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τάξει ἐπ' ἴσης γραφῆ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκ κειμένου τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ γραπταὶ ἐκθέσεις ἰδεῶν μικρῶν τιῶν διηγημάτων, λαμβανομένων ἐκ τῶν γνωστῶν τοῖς μαθηταῖς ἱστορικῶν γεγονότων. Ἐν τέλει ἢ ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ παίδευσις σκοπεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν, διδασκομένων ἐν αὐτῷ τοιούτων μαθημάτων, ὥστε βαθμηδὸν ἐκείνοι νὰ ἀναπτύσσωσι καὶ προσηκόντως τελειοποιῶσι τὰς ἐν τοῖς σχολαρχείοις προσκτηθείσας γνώσεις, νέας δὲ νὰ προσκτῶνται εἰς τε τὸν κοινωνικὸν βίον χρησίμους καὶ πρὸς ἀνωτέραν ἐπιστημονικὴν παιδείαν συμβαλλομένας.

Συμφώνως ἄρα τῷ σκοπῷ τούτῳ ἢ ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ διδασκαλία περιλαμβάνει μέχρι τῆς ἀποφοιτήσεως τῶν μαθητῶν ἐν μὲν τοῖς ἐλληνικοῖς μετρικὴν, ἐρμηνείαν εἰς Ὅμηρου Ἰλιάδα, εἰς Ὀμηρικοὺς ὕμνους, εἰς δράματα τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Εὐριπίδου, εἰς Θεοκρίτου εἰδύλλια καὶ εἰς Πινδάρου ᾠδὰς, ἀνάγνωσιν καὶ παράφρασιν εἰς τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου καὶ θέματα καὶ ἐκθέσεις ἰδεῶν, ἐν δὲ τοῖς λατινικοῖς ἐρμηνείαν ἐκ τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ συντακτικὸν μετ' ἐφαρμογῆς καὶ θέματα, ἐν δὲ τοῖς μαθηματικοῖς γεωμετρίας τὴν στερεομετρίαν καὶ τριγωνομετρίας τὰ περὶ ἐπιπέδων τριγώνων καὶ κοσμογραφίαν, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐλληνικὴν κατ' ἕκτασιν, ἐν δὲ τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν λογικὴν, πρὸς δὲ πειραματικὴν φυσικὴν καὶ χριστιανικὴν ἠθικὴν, καὶ ἐν τοῖς γαλλικοῖς ἐρμηνείαν εἰς τοὺς ἐπικηδεῖους λόγους τοῦ Βοσσουέτου καὶ εἰς τὰς τραγωδίας τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Ρακίνα μετ' ἐφαρμογῆς τοῦ συντακτικοῦ καὶ θεμάτων. Ἐν τῇ βαθμολογίᾳ δίδεται πλείων προσοχὴ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν λατινικὴν καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ ὁ μὲν βαθμὸς τῆς ἐλληνικῆς ἔχει τετραπλασίαν ἀξίαν, ὁ δὲ τῆς λατινικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν διπλασίαν τοῦ τῶν ἄλλων μαθημάτων· ἐπομένως ὅπως τηρῆται ἀκριβῶς ἡ ἀναλογία αὕτη κατὰ τὴν βαθμολογίαν, ὁ μὲν καθηγητῆς τῆς ἐλληνικῆς ἔχει τέσσαρας ψήφους, ὁ δὲ τῆς λατινικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν ἀνὰ δύο καὶ οἱ λοιποὶ ἀνὰ μίαν.

Καὶ τσαῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἐν Σάμῳ συστήματος· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων ἑκατέρου τοῦ φύλλου ἔχει ὡς ἐξῆς.

Όνομα Χωρίου	Σχολείον	Διδάσκοντες	Αιδήσκουσαι	Μαθηταί	Μαθήτριαι	Σύνολον μαθη-ευόντων.
Αιμάν Βαθός	Γυμνάσιον	7		80		
	Σχολαρχείον	3		96		
	Παρθεναγωγείον	3	5		186	
	Δημοτικόν Σχολείον	2		152		
Βαθύ	»	2		269	90	
Παλαϊόκαστρον	»	1		28	3	
Κοκκάρειον	»	1		66	9	
Βουρλιώται	Ἑλληνικόν Σχολείον	1		21		
	Δημοτικόν Σχολείον	2		75	27	
Ἅγιος Κωνσταντῖνος	»	1		38	3	
Μανολάται	»	1		25	7	
Νεφέσαι	»	1		32	3	
		25	5	882	328	1210

Όνομα χωρίου	Σχολείον	Διδά- σχοιτες	Διδά- σχοισσαι	Μαθηται	Μαθη- τριαι	Σύνολον μαθητευόντων.
Ν. Καρλόδοσι	Σχολαρχεϊον	3		85		
	Παρθενωγωγεϊον	3	3		208	
	Δημοτικόν Σχολεϊον	2		166		
Μ. Καρλόδοσι	»	2		106	50	
Π. Καρλόδοσι	»	1		72	21	
Κωνταχεϊτικα	»	1		45	40	
Φοῦρνοι	»	1		24	11	
Κοντέτικα	»	1		35	3	
Πλάτανος	»	1		47	8	
Καστανέα	»	1		39	5	
Δέικα	»	1		60	15	
		17		679	331	1010

Όνομα χωρίου	Σχολείον	Διδά- σκοντες	Διδά σκουσαι	Μαθηταί	Μαθή- τραι	Σύνολον μαθητευόντων
Μαραθόκαμπος	Σχολαρχείον	3		24		
	Παρθεναγωγείον	1	2	167	95	
	Δημοτικόν Σχολείον	2		42	4	
Πρίναι	»	1		32	6	
Άραχάτοι	»	1		89	4	
Κουμέτσια	»	1		22	4	
Σκουρβείκια	»	1		21	40	
Νεοχώριον	»	1		76	25	
Σπαθαράτοι	»	2				
		13	2	473	148	621

Όνομα χωρίου	Σχολεῖον	Διδά- σχοιτες	Διδά- σχοισαι	Μαθηται	Μαθη- τριαι	Σύνολον μαθητευόντων
Μυτιλήνη	Σχολαρχεῖον Παρθενωρχεῖον	3	2	43	120	
Χώρα	Δημοτικὸν Σχολεῖον	2		166	11	
Τηγάνιον	" "	2		90	25	
Πύργος	" "	1		31	15	
	Ἑλληνηκὸν Σχολεῖον	1		29		
	Δημοτικὸν Σχολεῖον	1		80	17	
Κουμαραδαῖοι	" "	1		17	3	
Ἀρβανῖται	" "	1		17	3	
Μαυρατῆται	" "	1		32	13	
Μύλοι	" "	1		27	2	
Παγώνδας	" "	1		16	3	
	Ἑλληνηκὸν Σχολεῖον	1		22		
	Δημοτικὸν Σχολεῖον	2		102	43	
			17			
			2			
			655			
					43	
			252			
						907

Συνοψίζοντες τούς προηγουμένους τέσσαρας πίνακας, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν Σάμῳ ὑπάρχουσιν ἐν Γυμνάσιον, τέσσαρα σχολαρχεῖα, τρία ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τέσσαρα παρθεναγωγεῖα· ἐν αὐτοῖς δ' εὐρηνται ἑβδομήκοντα δύο μὲν οἱ διδασκοντες, ἑνδεκά δ' αἱ διδάσκουσαι καὶ τρισχίλιοι καὶ ἐπτακόσιοι τεσσαράκοντα ὀκτὼ μαθηταί, ὧν δισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι ἑννέα τοῦ ἄρρενος φύλλου καὶ χίλιοι πεντήκοντα ἑννέα τοῦ θήλειος. Τῆς δὲ παιδεύσεως δωρεὰν παρεχομένης, τὸ δημόσιον τῆς Σάμου ταμεῖον ἐπὶ ἐτησίου προϋπολογισμοῦ γροσίων τριῶν ἑκατομμυρίων καὶ ἑπτακοσίων ἑνετήκοντα χιλιάδων δαπανᾷ

διὰ μὲν τὸ Πυθαγόρειον Γυμνάσιον	γρόσια	93.320
διὰ δὲ τὰ τέσσαρα σχολαρχεῖα	»	68.940
διὰ δὲ τὰ τρία ἑλληνικὰ σχολεῖα	»	15.000
διὰ δὲ τὰ τέσσαρα παρθεναγωγεῖα	»	74,640
διὰ δὲ τὰ τριήκοντα τρία δημοτικὰ σχολεῖα	»	124 200
		<hr/>
ἐν ὅλοις γρόσια		376,100

Πρὸς τὴν δημοσίαν παιδείαν συνδέεται ὁμολογουμένως καὶ ἡ τυπογραφία· πρῶτος δὲ εἰσπαγῶν ταύτην ἐν Σάμῳ εἶναι Μανουὴλ Γαρρουφαλῆς ὁ Σάμιος, ἀγοράσας τῷ ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἐγδίδω ἐν Σύρῳ μικρὸν τι τυπογραφεῖον καὶ μετενεγκὼν αὐτὸ εἰς Καρλοβάσια, ἐνθα ἐξετύπωσε δύο μόνον βιβλία, τὸ μὲν ἐπιγραφόμενον *Χαριθῆμος, ποίημα πατριώτικόν Γεωργίου τοῦ Κλεάνθους*, τὸ δ' ἕτερον περιέχον συλλογὴν ἄτμμάτων τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ. Μὴ ὑπαρχουσῶν ὅμως ἰκνῶν ἐργασιῶν ἐν Σάμῳ, ὁ Γαρρουφαλῆς μετεκόμισε πάλιν τὸ ἑαυτοῦ τυπογραφεῖον εἰς Σύρον, ἔθθη κατὰ Ἰούνιον τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους ἐπώλησεν αὐτὸ τῷ Ἰωάννῃ Λεκάτῃ, ὅστις, τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως ἀπαγορευσάσης πολιτικῶν λόγων ἕνεκα τὴν ἐρχασίαν εἰς πόντα τὰ τυπογραφεῖα, ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὸ τυπογραφεῖον ἐκ νέου εἰς Σάμον. Μετὰ τινὰ χρόνον ὁ Λεκάτης προσέλαβε συνέταιρον τὸν Γεώργιον Κλεανθὴν καὶ μετ' αὐτοῦ ἐξετύπωσαν τραγωδίαν τοῦ Βολταίρου ὑπὸ τίτλον *Ὁ φαταλισμὸς ἢ ὁ προφήτης Μωάμεθ, τραγωδία εἰς πράξεις πέντε τοῦ Βολταίρου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Φωτεινῆς Θ. Σπαθῆ. Ἐκ Καρλοβατίου Σάμου 1832* σελίς 1—74, καὶ ἕτερον βιβλίον ἐπιγραφὴν φέρον *Σαμίων πρεσβεῖα ἢ πρακτικὰ Σάμου ἐκδοθέντα ὑπὸ Β. Ματθιουδάκη. Ἐκ Καρλοβατίου Σάμου σελίς 1—182*. Ἐπιθυμῶντες

δὲ νὰ εὐρύνωσι τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, μετήνεγκαν κατὰ Ἰουόνιον τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ δευτέρου ἔτους τὸ τυπογραφεῖον εἰς Σύρον· ἐπειδὴ δ' ἐκεῖ ἐζητεῖτο τοιοῦτο πρὸς ἀγορὰν ὑπὸ τῆς λεγομένης μερίδος τῶν κυβερνητικῶν, ὁ Λεκάτης καὶ ὁ Κλεάνθης ἤλθον εἰς συμφωνίαν πρὸς αὐτοὺς περὶ ἐκτύπωσης φυλλαδίων καὶ βιβλίων συμφώνων ταῖς ἰδέαις, ὧν ἡ μερίς αὐτῶν ἐνεφορεῖτο. Πλὴν ἀλλ' ὁ τῆς Συροῦ διοικητῆς Γεώργιος Σαχίνης, δυσμενῶς πρὸς τοὺς κυβερνητικοὺς διακείμενος, ἐκώλυσε διὰ τῆς βίας τὴν τῶν φυλλαδίων καὶ βιβλίων ἐκείνων ἐκτύπωσιν· ὅθεν καὶ τὸ τυπογραφεῖον μὴ ἐπιτρεπομένης αὐτῷ ἐργασίας, ὑπὸ τῆ ἐποπτείας τοῦ Ἰωάννου Σφοῖνη ἀπολειφθέν, βαθυηδὸν κατεστράφη.

Δεύτερον δὲ τυπογραφεῖον συνέστη ἐπὶ τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς ἡγεμονίας Γεωργίου Κονεμένου κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου ἐν Χώρα, διευθυντοῦ αὐτοῦ διορισθέντος Δημητρίου Φωτιάδου τοῦ Σμυρναίου· συνέκειτο δὲ τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ ἐξ ἑνὸς πιεστήριου καὶ ἐκ χαρακτηρῶν ἐκ Βιέννης προερχομένων, δι' αὐτοῦ δ' ἐξετυποῦντο, λίαν ὁμως ἀτελῶς, τὰ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἔγγραφα καὶ τὰ ἐν χρήτει εἰς τὰ σχολεῖα διδασκτικὰ βιβλία. Οὕτως ἔχον τὸ τυπογραφεῖον, μετεκομίσθη ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πέμπτῳ εἰς Λιμένα Βαθῆος, ἔδραν τῆς κυβερνήσεως γενόμενον, καὶ ἐπλουτίσθη διὰ στοιχείων καινουργῶν· μετὰ ἑπτὰ δὲ ἔτη τῷ ὑπάρχοντι προσετέθη καὶ δεύτερον πιεστήριον, ἐπῆλθε δὲ καὶ ἐπαισθητὴ περὶ τὴν ἐκτύπωσιν βελτίωσις. Ἐν τῷ δὲ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει τὸ τυπογραφεῖον ἐπλουτίσθη διὰ τρίτου πιεστήριου, διὰ πολλῶν στοιχείων καὶ κοσμημάτων καὶ διὰ χαρακτηρῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἐν αὐτῷ δ' ἐκτυποῦνται ἤδη πάντα τὰ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἔγγραφα καὶ τὰ διὰ τὴν κατωτέραν παιδείαν χρειώδη βιβλία, προΐσταμένου μὲν τοῦ τυπογραφείου Ἐπαμεινώνδου Ἰωαννίδου τοῦ Σαμίου, πέντε δ' ἔργατῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων.

Τρίτον δὲ τυπογραφεῖον, περιέχον ἓν πιεστήριον, συνεστήσατο κατὰ Μάιον τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἔτους ἐν Λιμένι Βαθῆος διὰ μετοχῶν Ἀντώνιος Κακαγιάννης ὁ Σάμιος καὶ ἐν αὐτῷ ἐξετυπώθησαν διάφορα διδασκτικὰ βιβλία καὶ τινὰ συγγράμματα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταφρασθέντα· ἀλλὰ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐργασίας τὸ τυπογραφεῖον αὐτὸ δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν.

Ἐφημερίς δ' ἐξεδόθη ἐν Σάμῳ πρώτη ἡ ὀμώνυμος τῆ νήσῳ Σά-

μος, ἧς ὁ πρῶτος ἀριθμὸς χρονολογίαν φέρει τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ τρίτου. Καὶ περὶ μὲν ἐκδόσεως ἐγχωρίου ἐφημερίδος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βελτιώσεις* εἶχεν ἐκδοθῆ τῇ δωδεκάτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ πρώτου ἔτους ἀγγελία, αἰτησαμένου ἅδε· ἂν ἐκδόσεως ταύτης Κωνσταντίνου Καλβοκορέση τοῦ Χίου· μὴ ἐκδοθείσης δὲ τῆς Βελτιώσεως, ἐπετράπη ἡ ἐκδοσις τῆς προμνηθείσης ἐφημερίδος *Σάμου* Δημητρίῳ τῷ Λάκωνι, ὅστις ἤρξατο τῆς ἐκδόσεως ἐν σχήματι μικρῷ καὶ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος. Τὸν Λάκωνα διεδέξατο ὡς διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος ὁ Ἰωάννης Καμπύνης καὶ αὐτὸν ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἐξηκοστῷ ἐβδόμῳ ὁ Πελοπίδας Λεκάτης, παρ' οὗ καὶ τὸ σχῆμα τῆς ἐφημερίδος ἐμεγεθύνθη· τοῦτον διεδέξατο ὁ Κωνσταντῖνος Σταυρινίδης, αὐτὸν δὲ τῇ πρώτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐβδομηκοστοῦ τετάρτου ὁ ταῦτα γράφων μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ δευτέρου, ὅτε διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος ἐγένετο ὁ Σωκράτης Ἰωαννίδης, καὶ αὐτὸν πάλιν διεδέξατο μετὰ τριετίαν ὁ ταῦτα γράφων.

Δευτέρα δὲ ἐφημερίς ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀλήθεια*, ἧς ὁ πρῶτος ἀριθμὸς χρονολογίαν φέρει τὴν πρώτην Ἰουλίου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ, ἐν μικρῷ σχήματι καὶ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους Στεφανίδου· ἔπαυσεν ὁμῶς αὕτη ἐκδιδομένη μετὰ τὸν ἐβδομηκοστὸν ἐβδομον ἀριθμὸν.

Ἐπὶ τέλους μνημονευτέος ἐνταῦθα ὁ ἐν Λιμένι Βαθῆος ἄρτι συστάς Σύλλογος *Πυθαγόρας*, οὗ μέλη εἰσὶν ὑπερδικόσια ἐνταῦθά τε καὶ ἄλλαχοῦ καὶ σκοπὸς ἡ πνευματικὴ προαγωγή τῆς σαμιακῆς κοινωνίας διὰ δημοσίων ἀναγνωσμάτων καὶ διαλέξεων, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν γιγνομένων καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως ὁμωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος, ὕλην σύμφωνον πρὸς τὸν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου σκοπὸν περιέχοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Διαπρεπεῖς καὶ λόγιοι ἄνδρες τῆς νεωτέρας *Σάμου*.

Διαλαβόντες ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ περὶ τῆς δημοσίας ἐν

Σάμω παιδεύσεως, φέρωμεν ἤδη τὸν λόγον περὶ τῶν νεωτέρων Σαμίων τῶν εἴτε ἐν γράμμασιν εἴτε ἐν τέχναις εἴτε ἄλλως πως διαπρεψάντων ἢ διαπρεπόντων καὶ ὧν τὰ ὀνόματα καὶ νῦν μὲν διατελοῦσιν ἄγνωστα τοῖς πολλοῖς, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἤθελον ἐξ τηλα τέλει γίνεσθαι. οὗτω δὲ τὴν προσήκουσαν ἀποδιδομένην τιμὴν εἰς ἄνδρες ὠφελίμους μὲν τὸ καθ' ἑαυτοῦς γενομένους, διὰ δόξης δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν πατρίδα περιβαλόντας. Τοιοῦτοι δὲ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἐγένοντο οἱ δὲ.

Καίσαρ φιλόσοφος καὶ ἰατρός, ζῶν ἐν ἔτει 1588, μνημονεύμενος δ' ἐν τοῖς εἰλήμματι τοῦ ἐν Φερράρχ τῆς Ἰταλίας πανεπιστημίου ὡς καθηγητῆς αὐτοῦ (1).

Ἐμμαουήλ ἱερεὺς λόγιος, οὗ τὸ ὄνομα γεγραμμένον εὑρίσκεται ἐν τινὶ τῶν κωδίκων τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης οὕτως. *Ὁ μέγας πρωτοσύγκελος, προσμογάριος καὶ νοτάριος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μορεμβασίας Ἐμμαουήλ ἱερεὺς ὁ Σάμιος* (2).

Δαριήλ ἱεράρχης πρῶτον μὲν Ξάνθης, εἶτα δὲ Νέων Πιτρῶν, περὶ οὗ ἐν ἀρχαίῳ κώδικι τῆς τελευταίας ταύτης μητροπόλεως ἀναγινώσκωμεν τάδε. *Μετὰ τὸν ἔξαρχον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον, ἐχειροτορήθη τῷ 1697 ὁ κὴρ Δαριήλ ἀπὸ τῆς Ξάνθης, ἄνθρωπος σπουδαῖος καὶ εὐλαβής, μικρὸς πολὺ εἰς τὸ ἀνάστημα. Ἐχρημάτισε καὶ αὐτὸς ἐξ χρόνου Νέων Πιτρῶν καὶ ἐκυβερνήθη καὶ ἐπίδοτηται. Ἐπειτα ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς γαλεπῆς νόσου παροξυλίας καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μητρόπολι. Αὐτὸς ἔκαμε καὶ τὸ παλαιὸν ἀσημένιον τρικέριον καὶ ἦτο Σάμιος* (3).

Δημήτριος, διδάσκαλος, οὗ τὸ ὄνομα γίνεσθαι ἡμῖν γνωστὸν ἐκ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς.

*Τῷ παριερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ
πρώτῃν Ἀρτης κυρίῳ Νεοφύτῳ.*

Ἦμιστά τὴν σὴν ξεριζέτω παριερότητα, τό, Σάμιον ὄντα με καὶ τὰ τοῦ Σαμίου ἔναντα ἔχοντα, δηλονότι σιγαῖν ἄχρι πενταετίας καὶ μὴ παρτὶ ἐμβάλλεῖν δεξιάν, ἐπιβαλεῖν τὰς ὄψεις τῷ πελάγει τῶν σῶν χαρίτωρ. Καὶ γὰρ τούναρτιον ἄπαρ ἢ ἄν ξερον, σιγαῖν

(1) Ἑλληνομνήμενος φύλ. 10. σελ. 584.

(2) Lan. Iccci, comment. etc. Lib VI p. 99.

(3) Ἀττικὸν ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1861. σελ. 201.

παραλείπειν τοσοῦτον σμῆνος χάριτων ἅττα καὶ αὐτὸν Σίλσφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁμοίρους λόγου ἠρέθισαν ἢ εἰς θαῦμα καὶ ἐκπληξιν. Τί γὰρ περὶ αὐτῆς οὐ τοιοῦτον; Μήποτε ἡ πατρίς, τῶν Κυκλάδων ἢ καλλιόστη τε καὶ ἔρορος; Μὴ τὸ λαμπρὸν ἰὼ· σῶν γεννητόρων; Μὴ τὰ τῆς ἀνατροφῆς; Πάντα ταῦτα ἄλλης δεῖται γλώττης τεθηγμένης· ρητρεῖαν καὶ μὴ τῆς ἐμῆς ἄρτι ψελλιζούσης. Τὸ δὲ κλέος αὐτῶν αὐτὸς, ἅτε διὰ περιουσίας γέλλου τοῦ ἀκροτάτου πάντας τῶν ἐφειτῶν ὑπερήλθας τὸν κατ' αὐτόν, τὴν τε λαμπρότητα προγότων καὶ πατρίδος. Δι' ὅσε καλῶς ἢ τὰ πάντα πρωταγεύουσα πρόνοια ἀμειβομένη οὐ μόνον τῆς τε ἔσω καὶ ἔξω παιδείας τῷ διαδήματι κατεχόσμησεν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτῷ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης, ὅπερ ὄσον ἐτίμησας καὶ τῶν μακαρίων πάλαι ποτὲ λαμπρότων ἀρχιερέων τὴν ἰδέαν ἐν ἑαυτῷ ἐτίδρυσας, τίς ἂν ἐξείποι λόγοις; μᾶλλον δὲ τί δεῖ λόγων; Ἐνθα πόλις ὄλαι, ἃς ποτε δίδυνας τοῖς πάντων στόμασι κήρυκες διαπρόσειοι τῆς σῆς ἐννομίας, ἀκροτάτης σωφροσύνης, τῆς τῶν νόμων ἀκρίβειστάτης φυλακῆς, τῆς περὶ τοὺς δεομένους προνοίας. Τίς τᾶλλα ὧς ἐστὶ διὰ θαύματος ἄξιον τῶν περὶ αὐτῆς· τὴν ἐν τῇ τετρακτιῦ τῶν ἀρετῶν ἀριότητα, καὶ ἐν τῇ τριτῦ τῶν αὐτῶν τελειότητα; Τίς τὸ εὐπρόσιτον; Τίς τὸ ἀνένδοτον ἐν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεσι; Τίς τὸ λιτὸν τῆς διαίτης; Τίς τὸ κόσμιον τῆς περιβολῆς; Τὸ δὲ χριστομίμητον τῆς ταπεινοφροσύνης τίς; τὸν ὑπὲρ τῶν ἀδικησάντων ζῆλον; καὶ τὴν τῶν θείων δογματίων ἀκρίβειαν; Ἄλλ' ὦ! πῶς ἔλαβον ἑμαυτόν, δι' ἀπειροκαλίαν κνήθῃ τὴν θιλασσαν ἐξαντλεῖν ἐπιβαλλόμενος, καὶ ὄμμασι κάλλη καὶ ἄστρα οὐρανοῦ διαμετρεῖν ἀμβλυωπὴ κατεχομένους; Θᾶττον γὰρ ἂν τις τοιούτοις ὀργάνοις χρησάμενος διέλθοι ἐκεῖνα ἢ αὐτὸς τοιαύτη ἀμούση γλώττη τὰ σά. Ἄλλ' οὖν γε ἐπεὶ καὶ Θεῷ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν, τῷ συνήθει σου τρόπῳ χρησάμενος, μᾶλλον δὲ κἂν τοῦτῳ τὸν ἀρχιποιμένα Χριστὸν ζῆλῶν, τὸν εἰπόντα «ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με», μὴ ἀπαξιώσης τὰ παρόντα κἂν γοῦν τῆς πρώτης ἐντεύξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν τῆς σῆς θεοπειθοῦς εὐχῆς καὶ εὐλογίας.

αψλά. Μαρτίου ε΄.

Δημήτριος Σάμιος διδάσκαλος (1).

1) Δελτίον τῆς Ἑταιρίας τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν σελ. 71.

Διορύσιος ιεροδιάκονος λόγιος, μαθητεύσας ἐν τῇ Ἀθωνικῇ σχολῇ ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν· ἀπαντᾷ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀνομάτων καὶ ἄλλων τῆς σχολῆς ἐκείνης μαθητῶν ἐν γεγραμμένῃ τῇ 14 Μαρτίου 1759 ἀναφορᾷ πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον, ἐκλιπαρούμενον ἵνα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφήσῃ διδάσκαλον αὐτῶν τὸν Εὐγένιον, ὅστις προσεκαλεῖτο τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Νεκτᾶριος μητροπολίτης Σάρδεων, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1745 ὑπὸ Ἀνδρέου Μοσχονᾶ τοῦ Σαμίου, ἱερέως, καὶ Θεοδούλης Θωμαίδος τῆς Πατμίας. Εἰσελθὼν παῖς, ἔτι ὡς δόκιμος εἰς τὴν ἐν Πάτρμφ ἱεράν Μονὴν τοῦ Θεολόγου καὶ πολλῇ εὐλαβείᾳ καὶ χρηστότητι κεκοσμημένος, ἐφείλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ τότε καθηγουμένου τῆς Μονῆς, παρ' οὗ καὶ οἰκονόμος τῶν κτημάτων αὐτῆς πρῶτον μὲν εἰς τὴν νησίδα Λειψόν, εἶτα δὲ καὶ εἰς Λέρον ἀπεστᾶλη· ἐρίσας ὅμως μετ' οὐ πολὺ δι' ἀγνώστους ἡμῖν λόγους πρὸς τοὺς προεστηκότας αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν ἐκείθεν τῷ ἔτει 1785 καὶ πτωχὸς καὶ ἀνέστιος κατέφυγεν εἰς Χίον, ἔνθα ἐντυχὼν Μελετίῳ τῷ μητροπολίτῃ Νικομηδείας, ἐπανερχομένῳ ἐκ τῆς ἐν Κύπρῳ ἐξορίας, ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ παρ' αὐτῷ ὡς θαλαμηπόλος διέμεινεν ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. Τὴν ὁμοίαν δὲ διακονίαν καὶ παρά τῷ τοῦ Μελετίου διαδόχῳ, Ἀθανασίῳ τῷ ἀπὸ Λιθύης, τῷ ὀψικίτερον ἀπαγχονισθέντι, ἐπί τινα χρόνον ἐξεπλήρωσεν· ἀλλὰ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τοῦ Ἀθανασίου ἕνεκεν μικροῦ παραπτώματος αὐτὸν λίαν ἀποτόμως ἐπιτιμήσαντος, μὴ ὑπομείνας, κατέφυγεν εἰς τὸ παρακείμενον μέγαρον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μουρούζη καὶ ἤρξατο τὴν αὐτοῦ σύζυγον ἐκλιπαρῶν ὅπως διδάσκαλον τῶν ἑαυτῆς τέκνων προσλάβῃ. Ἡ δὲ, καμφθεῖσα, προσέλαβεν ὄντως τὸν Νεκτᾶριον, ὀλίγα γράμματα γινώσκοντα, ὡς παιδαγωγὸν καὶ σῶμα ὡς ἱερέα τοῦ μεγάρου, κεχειροτονημένον ἤδη τοιοῦτον τυγχάνοντα. Τῷ δὲ Μουρούζη, ἡγεμόνι Μολδαυίας διορισθέντι, παρηκολούθησεν εἰς Ἰάσιον ὁ Νεκτᾶριος, τύπον ἀρετῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἑαυτὸν παρεχόμενος· ἀποβιώσαντος δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, εἶτ' οὖν τῷ 1792 ἔτει τοῦ μητροπολίτου Μολδαυίας καὶ ἐξ ὑπαμοιβῆς προβιβασθέντων τῶν δύο αὐτόθι ἐπισκόπων, τοῦ δὲ τιτουλαρίου ἐπισκόπου καὶ προεστῶτος τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος προαχθέντος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βλαδιμιρίου, ὁ ἡγεμὼν ἠθέλησε νὰ ἀναδείξῃ ἱεράρχην καὶ προϊστάμενον τῆς Μονῆς ἐκείνης τὸν ἱερέα Νεκτᾶριον, ᾧ

(1) Πανδώρας Τόμ. ΙΑ'. ἔτους 1861 σελ. 245.

καὶ ἐξήγγειλε τὴν τοιαύτην εὐμενῆ πρόθεσιν. Ὅτε ὁμως παρὰ πᾶσαν προδοκίαν ἤκουσε τοῦ Νεκταρίου ἐπιμόνως ἀρνούμενου νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν τοῦ ἡγεμόνος ἀπόφασιν λόγῳ τῆς ἐαυτοῦ ἀναξιοῦτος πρὸς τοιοῦτο ὑψηλὸν λειτούργημα, τότε δὴ ἀγνακτῆσας ἐκείνος, κακῶς ἐκ τοῦ μεγάρου καὶ μεθ' ὕδρων τὸν ταπεινόφρονα ἱερέα ἐξεδίωξε. Περίλυπος καὶ κλαίων σχεδὸν ὁ Νεκτᾶριος, κατέφυγε παρὰ τῇ προστατίδι αὐτοῦ ἡγεμονίδι, τὴν δυσχερῆ αὐτοῦ θέσιν ἐκτραγωδῶν καὶ τὴν μεσιτείαν αὐτῆς ἐκλιπαρῶν ὅπως δυσωπήτη τὸν ἤδη ἐξωρισμένον ἡγεμόνα· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο, τῆς ἡγεμονίδος ἐντειλαμένης τῷ ἱερεὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τοῦ ἡγεμόνος γραφεῖον καὶ συγγνώμην διὰ τὴν ἀπειθειαν αὐτοῦ ἐκζητήσῃ. Καὶ δὴ συμμορφωθείς ὁ Νεκτᾶριος πρὸς τὴν τῆς ἡγεμονίδος παρακéléυσιν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ ἔστη ταπεινῶς, τὴν τοῦ ἡγεμόνος ἔλευσιν ἀπεκδεχόμενος· εἰσελθόντος δ' ἐκείνου καὶ τὸν Νεκτᾶριον ψυχρῶς ἐρωτήσαντος τί ζητεῖ, *Τὴν συγγνώμην σου, ἀπεκρίθη οὗτος, αὐθέρτα, καὶ δὲν θὰ φανῶ σοι πλέον παρήκοος. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἀπαιτεῖς, καὶ Ἐφέσου μητροπολίτης γίγνομαι καὶ Καισαρείας καὶ Ἡρακλείας καὶ Χαλκηδόνος καὶ Λέρκων καὶ Τυρρόβου καὶ πατριάρχης ἔτι γίγνομαι, ἔν σὸν θέλημα τὸ τοιοῦτο ἦναι. Ἡ διὰ τοῦ ἀπλοϊκοῦ καὶ ἀστείου τούτου τρόπου αἴτησις συγγνώμης ἐνέπλησε φαιδρότητος τὸν ἡγεμόνα, ὅστις, καγχάζων, εἶπεν αὐτῷ Ἄφ' οὗ καὶ πατριάρχης γίνεσαι, συγχωρῶ σοι· καὶ γράψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, προῦκάλεσε τὴν ἐκδοσιν ἀδείας πρὸς χειροτονίαν τοῦ Νεκταρίου εἰς τὸ ἀξίωμα ἱερέου Σχόδεων καὶ τοιοῦτο δὴ τινι τρόπῳ ἀνέλαβεν οὗτος τὴν ἡγουμενίαν τῆς ἐν Ἰασίῳ μεγάλης καὶ πλουσίας Μονῆς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.*

Ὁ νέος ἱεράρχης ἦτο ἀπλοϊκὸς τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους, φιλελεήμων, εὐειδῆς τὴν ὄψιν, χαρίεις καὶ τοῖς πᾶσι σεβαστός· ἀπήλαυε δὲ πολλῆς τιμῆς παρὰ τοῖς ἔκτοτε ἡγεμόσι καὶ ἰδίως παρὰ τῷ ἡγεμόνι Καρκατζᾶ, ὅστις καὶ πνευματικὸν τῆς αὐλῆς αὐτὸν κατέστησε καὶ ὡς τοιοῦτον καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Ἰασίου παρέλαβον· ὅθεν καὶ δι' αὐτοῦ πολλοὶ πολλὰς ὑποθέσεις εἰς πέρας ἤγαγον, ὥστε σὺν τῇ τιμῇ καὶ μεγάλῃν περιουσίαν ὁ ἀνὴρ ἐκτήσατο, ἧς ὁμως ἀρίστην ἐποίησατο χρῆσιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἔτει 1806 προσέθηκεν εἰς τὴν οἰκοδομήν τῆς Μονῆς νέον τμήμα, ἔνθα ὑποδόμησε τὸ συνοδικὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸ δωμάτια· ὀψιμαίτερον δὲ ἰδίᾳ δαπάνῃ κατεσκευάσεν ἐν Πάμφῳ τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς τοῦ Θεολόγου Μονῆς λιθόστρω-

τον, μήκους χιλίων καὶ πεντακοσίων μέτρων, ὡς καὶ τὴν καλλίστην ἀποδόχρην τῆς νήσου. Ἐν ἔτει δὲ 1820 κατεσκευάσθη καὶ ἐχρύσωσε τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεολόγου, τούτων πάντων προσδεησάντων δαπάνην πεντακιτηλίων δραχμῶν· ἀλλὰ καὶ διὰ διχθήκης ἀφιέρωσε τῇ αὐτῇ Μονῇ ἑνδεκακισηχίλια γρόσια, ὧν τοὺς τόκους προώρισεν ἵνα διανεμῶνται δις τοῦ ἔτους κατὰ τὸ πάσχα καὶ τὰ χριστούγεννα εἰς ἐνδεεῖς οἰκογενείας, ἔτι δὲ καὶ δύο ἀποθήκας ἐν Ἰασίῳ, ἀποπερούσας ὑπὲρ τὰς ἐκκτὸν λίρας ἑνιαυσίως, τῇ Μονῇ ἐκληροδότησεν, αἵτινες μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐδημεύθησαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα. Εἰς βεθὺ γῆρας καταντήσας ὁ Νεκτάριος, προὔτιθετο, ἐπανελθὼν εἰς Πάτμον, νὰ διακύσῃ ἐν τῇ αὐτοῦ Μονῇ τὰς ὑστάτας αὐτοῦ ἡμέρας· πλὴν ἐνσκηψάσης τῷ ἔτει 1832 χολέρα· ἐν Ἰασίῳ, ἐγένετο μετὰ καὶ ἄλλων ἀνάρπαστος ὑπ' αὐτῆς, τὸ ὀγδοηκοστὸν ἑβδόμον τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων καὶ τεσσαράκοντα ἔτη βίου· ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος Μονῇ, ἐν ἣ καὶ τέθειπται. Εἰκὼν δὲ τοῦ ἱερέως τούτου εὑρεταὶ ἀνηρτημένη ἐν τῇ ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκῃ.

Προφύριος τοῦ πάλην Ζαμπέτης, ἐπίσκοπος διατελέσας Ἰουρουλῶης, ἐγενήθη τῷ ἔτει 1701 ἐν Νέῳ Καραϊσκάκῳ, υἱὸς ἱερέως Γεωργίου γενόμενος· παιδείας δὲ ὀρεγόμενος εὐρυτέρως, ἀπῆλθεν, ἀφ' οὗ ἐν Σάμῳ ἐδιδάχθη τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, εἰς Πάτμον, ἔνθα ἠκροάσατο Γερμανίου τοῦ Κρητῶς καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Μικαρίου, καὶ μετὰ τριετῆ ἐν Πάτμῳ διατριβῆν, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀμυζουσαν τότε αὐτοῦ Μεγαλὴν τοῦ Γένους Σχολήν· ἀπόφοιτος δὲ αὐτῆς γενόμενος, ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ προτελήθη ὡς γραμματεὺς ὑπὸ τοῦ τότε ἱερέως Κυζίκου, ὅστις βεθμηθὸν καὶ εἰς πρωτοσύγκελον αὐτὸν προήγαγε. Χηρευσάσης δὲ μετ' οὐ πολὺ ποιμενάρχου τῆς τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας ὑποκειμένης ἐπισκοπῆς Ἰουρουλῶης, ὁ Προφύριος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος αὐτῆς καὶ ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη ὁσίως καὶ θεοφιλῶς τὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης λογικὸν ποίμνιον εἰς νομᾶς σωτηρίου ἐποδηγήτησε. Θέλων δὲ καὶ τῇ ἐαυτοῦ πατρίδι νὰ γείνη ὠφελίμος, ἀπεράσισε τῇ συνδρομῇ Μεθροδίου τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας, καθ' ἣ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἱστορήσαμεν, νὰ οἰκοδομήσῃ σχολεῖον ἐν Σάμῳ· ὅθεν οὐ μόνον ἦν ἐν Καραϊσκάκῳ ἐκ προγόνων ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σοφίας ἐκείνητο ἐκκλησίαν παρεχώρησε πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν πολῦτιμον ἐτι βιβλιοθήκην αὐτοῦ. Ἄ-

φικόμενος δὲ εἰς Σάμον, μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου ἤψατο τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τῶν μουσῶν τεμένους· ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ θάνατος τῷ ἔτει 1781, ἀνῆρπασεν αὐτόν, ὑπόδειγμα φιλομουσίας ἀξιοχρηστον γενόμενον καὶ μνήμην ἀγῆρω τοῖς ἑαυτοῦ ὁμοπολίταις καταλιπόντα.

Ἰγνάτιος ἐκ Βαθέος, γεννηθεὶς τῷ ἔτει 1741 καὶ διατελέσας πρῶτον ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἐφέσου, ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Λιτίτζης τῷ ἔτει 1788 ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ ἀποβιώσαντος τοιοῦτου Ἀθανασίου· προαιτηθεὶς δὲ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς Σάμον κατὰ Μάιον τοῦ 1801 καὶ, ἀφιερῶσας πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν εἰς τὴν Μονὴν τῆς ἁγίας Ζώνης, ἐγένετο ἀδελφός αὐτῆς. Ἀπεβίωσε δὲ οὗτος κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1811 ἐν Λιμένι Βαθέος, ἔνθα εἶχεν ἐκμισθώσει τὸ εἰς τὴν ρηθεῖσαν Μονὴν ἀνήκον μετόχιον τοῦ ἀγίου Νικολάου.

Νεοφύτος ἐκ Καρλοβασίων, διατελέσας καθηγούμενος τῆς ἐν Ἀθωνι Μονῆς τοῦ Κρακαλλου καὶ ἀναλώσας τὰ πρὸς ἀνιστόρησιν καὶ καλλωπισμὸν τοῦ νῆρου τοῦ ἐν αὐτῷ νεοῦ, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐπομένης ἀνορθογράφου ἐπιγραφῆς, τῆς γεγραμμένης ἐπὶ τῆς πύλης αὐτοῦ ἐν τῇ λιτῇ.

*Ἀνεστορίθη καὶ ἐγκαλοπίσθη ὁ παρὼν ἄρτιος
διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ παροσιώτατου
προηγουμένου κνρ Νεοφύτου ἐκ νήσου Σάμο
ἐκ κόμης Κυρλοβασί, ἔτους αψρ' ἡονηίου κθ'.
χειρ εὐτελοῦς Σεραφεῖμ καὶ Κοσμᾶ τῶν ἱερομονάχων
τῶν ἐξ Ἰωαννίνων (1).*

Πανάρετος πρῶτον ἀρχιεπίσκοπος Λιτίτζης καὶ εἶτα μητροπολίτης Προύσης, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1765 ἐν Βαθει ὑπὸ πατρός Σταματίου καὶ μητρός Σταματίας· ἀποσταλεὶς δ' ἐν ἔτει 1779 ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἀρχιμανδρίτου Μεθοδίου εἰς Κυθωνίας, ἐξ-παιδεύθη ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε αὐτῇ σχολῇ, μεθ' ἧς, εἰς Μυτιλήνην ἀπελθὼν, ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ, διδάσκων τε καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον κηρύττων. Ἀναχωρήσας εἶτα ἐκ Μυτιλήνης ὁ Πανάρετος, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἔνθα ἡ Ἐκκλησία, προσηκόντως τιμῶσα τὴν χρηστότητα καὶ τὸ εὐπαιδευτον τοῦ ἀνδρός, προήγαγεν αὐτόν εἰς τὸ ἱεραρχικὸν ἀξίωμα, ἀρχιεπίσκοπον Λιτίτζης κατα-

(1) Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείας ἔτος Ε'. τεῦχος ιγ'. σελ. 190.

στήσασα· ἔμεινε δ' ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ ἐπὶ τέσσαρα μόνον ἔτη, διότι, λησταὶ ἐπιδραμόντες, διήρπασαν μὲν τὴν πόλιν, ἐπυρπόλησαν δὲ τὸ τοῦ ἱερέως οἶκημα, ἀπήγαγον δὲ εἰς τὰ ὄρη πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ, μόνον τοῦ Παναρέτου μεθ' ἑνὸς διακόνου τῆς αἰχμαλωσίας φυγῇ σωθέντος καὶ τοὺς αἰχμαλωτευθέντας χρημάτων δόσει ὀψιαιτέρον ἐξαγοράσαντος. Τούτων ἕνεκεν ὁ ἱερέως παρητήσατο τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λιτίτζης καὶ ἔμενον ἐφησυχάζων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄχρις οὗ, τῷ ἔτει 1817 χηρευσάσης ποιμενάρχου τῆς μητροπόλεως Προύσης, ἡ Ἐκκλησία προήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ τοῦ μητροπολίτου τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀξίωμα, ὅπερ ἐπὶ τρία διετήρησεν ἔτη. Νόσῳ δὲ ὀδυνηρᾷ συσχεθεὶς, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, προτιθέμενος νὰ διέλθῃ ἐν αὐτῇ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου· ταχθεὶς δ' ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τῆς Μονῆς ἀγίας Ζώνης καὶ πλείστας αὐτῇ εὐεργεσίας προσενεγκών, ἔλαβεν εἰς κατοικίαν τὸ ἐν Λιμένι Βαθῆς μετόχιον τοῦ ἀγίου Νικολάου. Ἐπὶ τέσσαρα δὲ ἔτη αὐτόθι διαβιώσας, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἐπιτύχῃ τῆς ἐκδόσεως αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, δυνάμει τοῦ ὁποίου νὰ μετατρέψῃ τὸ εὐτελὲς μετόχιον εἰς περικαλλῆ ναόν. Λαβὼν δὲ τὸ τοιοῦτο διάταγμα, ἠθέλησε, πρὶν ἢ εἰς Σάμον ἐπιστρέψῃ, νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ εὐλογήσῃ τὸ ἐν Προύσῃ ἄλλοτε λογικὸν αὐτοῦ ποιμνιον· πλὴν ἀλλ' ἀρρωστήσας κατὰ τὸν πλοῦν, ἀπεβίωσεν ἐν Μουδανίοις καὶ ἐτάφη αὐτόθι. Ἦτο δὲ ὁ ἀνὴρ εἰδήμων τῆς τε ἑλληνικῆς καὶ τῆς τουρκικῆς γλώσσης καὶ ἐντριθέστατος περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν· σώζονται δὲ αὐτοῦ ἀνέκδοτοι λόγοι διέφοροι καὶ ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ.

Παρθένιος ἱερομόναχος ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1767 ἐν Καρλοβασίαις· παιδευθεὶς δ' ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε σχολῇ τῆς Πάτμου, ἐπέστρεψεν εἰς Σάμον καὶ ἐγένετο τῇ 30 Νοεμβρίου 1817 ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Σταυροῦ, ἧς προέστη ἐπὶ ἐκκαίδεκα ἔτη· ἀπεβίωσε δὲ τῇ 23 Νοεμβρίου 1833. Ἦτο δὲ ὁ ἀνὴρ εὐπαιδευτος καὶ πολλῇ ἀρετῇ κεκοσμημένος· κατέλιπε δὲ εὐχὰς διαφόρους, λόγους καὶ ἐπιστολάς ποικίλης ὕλης, ἀποκείμενα ἐν τῇ ρηθείσῃ Μονῇ.

Ἰάκωβος ἱερομόναχος τοῦπίκλῃν *Σφίγκας* ἐγεννήθη τὴν ἕκτην δεκάδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν Παγώνδῃ ὑπὸ Γεωργίου ἱερέως, Ἰωάννης τῷ κατὰ κόσμον ὀνόματι καλούμενος· παιδευθεὶς ἐν Σάμῳ τὰ κοινὰ μαθήματα, μετέβη εἰς Πάτμον, ἔνθα ἐπηύξησε τὰς γνώσεις αὐτοῦ, μεθ' ὃ εἰς τὴν ἑκυτοῦ πατρίδα ἐπανελθὼν, ἐδίδαξεν ἐπιτυχῶς

ἐν τῇ Πορφυριάδι τῶν Καρλοβασίων σχολῇ. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ ἀνὴρ ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1850 ἐν Σάμῳ· σώζονται δὲ αἱ ἐπόμεναι ἕξ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαί, ὧν αἱ δύο πρῶται Δανιὴλ Κεραμέως τοῦ πάνυ ἀποκείνται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου, αἱ δὲ μετ' αὐτάς τέσσαρες ἕτεραι Σεργίου Μικραίου, προϊσταμένου τότε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλοσοφικῆς σχολῆς, εὑρηνται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχίου.

Ἰακώβω Σαμίῳ.

Εἰ καὶ ἔκρινας εἰδέναι μου τοὺς λόγους οὐδαμῶς (δῆλον δὲ ἐξ ὧν σιγῆν ἀσκεῖς, ἐμοῦ γράφορτος) δι' ὃ καὶ μιμῆσθαι τῶν εἰκότων τυγχάνει, ἵνα μὴ τὴν ἀποκειμένην τῆς εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων λαλοῦσιν εὐρῶ καταδικῆν· ἀλλ' οὖν ἔτι ἐν ἐλπίσιν εἰμί, καὶ μὴ τὸν τῆς φιλίας δεσμόν, καὶ ταῦτα δὲ τοῦ λόγιου Ἑρμοῦ χαλκευθέντα, τὸν ἡμᾶς ἀλλήλους συνάψαντα, διαρρήξειν σε, εἰ μὴ μᾶλλον προσοικειωθῆς ἐκείνῳ καὶ τὰ αὐτοῦ ὀργιάσαι, αἰσχύνῃν ἴδιαν ποιῆ συγγενέσθαι διὰ γραμμάτων ἐμοὶ τῷ μάτην καὶ οἶον παραχωρήσει ἐκείνου παρονομαζομένῳ καὶ τοῦ αὐτοῦ σοὶ κοινωροῦντι ὀνόματος. Τούτου χάριν ἐθάρρησα πάλιν τοῖς παροῦσι δι' ὄχλου γίνεσθαι γράμμασιν, ἀξιῶν ἐνμενοῦς αὐτὰ παρά σοι τεχεῖν ὑποδοχῆς καὶ τῆς ποθονμένης ἀπαρτήσεως· τούτου γὰρ μάλιστα ὑπηγόρευται. Δεύτερον δέ, ὃ καὶ μᾶλλον σε πείσει, φιλιόδελφον ὄντα καὶ εὐποίαις χαίροντα, ὃ ἀρ' ἡμῶν ὡς ὑμᾶς ἐνδημήσας καὶ παρ' ὑμῖν ἀμείψας τὸν βίον, ὃ μακαρίτης Θεολόγος, μέρος τι τῶν αὐτοῦ σκευῶν ἐποίησατο ἄμφιά τινα τῶν ἐνθάδε τιτὸς μαθητῶν, Κωνσταντίου Κρητὸς (οἶον ἀντερία δύο μετὰ τοῦ ἀσταρίου καὶ ἓνα τζουμπὲ τζόχινον) ἅτινα παραδέδωκεν αὐτῷ ἵνα συρράψῃ καὶ ἀποκομίσει. Ὑστερούμενος οὖν ὁ μαθητῆς τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἱματίων, μᾶλλον δὲ γεμνητεύων, ἐνδακρὺς προσῆλθέ μοι, δεόμενος δι' ἐμοῦ τῆς σῆς λογίφτητος ἵνα ἀποστείλῃς αὐτῷ τὰ ἱμάτια ταῦτα καὶ οὕτως ἀποκαταστῆ διὰ σου τὸ δίκαιον. Μνησθεὶς οὖν τοῦ μακαρισμοῦ τοῦ περιβάλλοντος γυμνοῦς, πέμψον αὐτῷ ταῦτα, ἐμοὶ δὲ συγγνώμην καὶ τὴν ἀγαθὴν τῆς μεριοποθήτου μοι σαύτου ὑγιείας ἐπαγγελίαν.

Ἰακώβω.

Ἄσμενος λίαν ἐχομισάμην τὰ ἀδελφικὰ αὐτῆς γράμματα καὶ ὑπε-

ρήσθην ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ἐφετωτάτης μοι ὑγείας, καὶ ὡς ἔοικεν οὐ μόνον ἐπιθυμῶ σπάνιον, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ἀλλὰ καὶ εὐφρόσυτον. Τί οὖν διὰ ταῦτα συγχωρήσω σοὶ ἀνακαλέσασθαι τὸ ἔθος καὶ τὴν λιθείσαν σιγὴν συνδέσαι; μὴ γένοιτο· τῶν ἀτόπων γὰρ καὶ φίλων ἀπαρόντων εἰδνία τοῦτο καὶ ἡ ἱερὰ αὐτῆς σύνεσις, πάντα κάλων κινεῖ ἐν τοῖς γράμμασιν, ὥστε τὸν ἐπακολουθοῦντα τῇ σιωπῇ δίκαιον ἔλεγχον ἀποσμηξαι. Δι' ὃ κήγῳ, ἠκιστὶ τοῖς παρελθοῦσι προσχῶν, ἀνακαινωθεῖση τῇ ἀρχαίᾳ γυμνασίᾳ συνεορτάζω καὶ συνευφροίνομαι διὰ πατρός τελέειν, ἀλλὰ μὴ χρόνῳ τιτὶ ὑπορρυποῦσθαι, ὅπερ πρότερον ἔπαθεν, ἐπευχόμενος. Χαίρω δὲ ἐπὶ σοὶ καὶ ἐν οἷς μέτρια φρονῶν εἰσποιεῖς μοι τὰ σαύτου καὶ τὸν γαλακτοτροφῆσαντὴ ποτε ἀντὶ τροφῆς ποιεῖς, ὃ πρὸς εὐγνώμονος τρόπου καὶ ἡγαθοῦ. Δι' ὃ με καὶ τοῖς ῥήμασι τούτοις ὡς ἀπὸ ρινὸς ἔλκει καὶ οὐκ αἰσχύνομαι ὁμολογεῖν ἠττάσθαι τῆς σῆς μούσης τῇ αἰμυλλᾷ καὶ οὐκ ἀποστήσομαι τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀφειλομένης πατρικῆς προστασίας, ὅπερ ἦ ησας. Ὅποια δὲ νῦν τὰ περὶ τῶν καθιερωθέντων τῇ σῇ σχολῇ βιβλίων, λέγοντος ἀκοβῆ τοῦ κῦρ Λεοτίου ἵνα μὴ μακροῦς ἀποτείνω λόγουι, τοῦ χρόνου μὴ συγχωροῦντος. Εἴης δὲ μοι ὑγειαιῶν καὶ εὐθυμίας, περιπόθητε. Περὶ τοῦ δωρηθέντος ἐλαίου, χάριτας αὐτῇ ὁμολογῶν ἀπίρρονς, συγγνώμην αἰτῶ, μὴ ἔχω ἀντιδωρεῖσθαι μηδέν, εἰ μὴ τὸν ἄρωθεν ἔλεον.

Τῷ ἱερολογιωτάτῳ διδασκάλῳ κυρίῳ Ἰακώβῳ εἰς Σάμον.

Ὡς μὲν ἐλύπησε διὰ τῆς σιγῆς. ἤδη οὐκ ἔν εἵποιμι· εὐφρανετὶ ἀλλ' οὖν διὰ τῆς γραφῆς ὅτι ἐνωδύθη καὶ εὐ ἔχει καὶ τὰ τῆς σχολῆς εὐθετεῖ, τῶν Σαμίων συμπροθυμομένων ἐπὶ τοῦργον καὶ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀποδεχομένων παιδείαν εἴτ' οὖν βελτίωσιν καὶ κατ' ἐνχῆν ὦ. εἰπεῖν πάντων ἐπιτρεχόντων εἰς σύστασιν τῆς γεοπαγοῦς ταύτης ἐστίας τῶν λόγων, τοῦ Θεοῦ σκαιρομένου καὶ συμπράττοντος, δι' ἣν προσέθετο ἀπ' ἀρχῆς κοινωρελῆ γνώμην καὶ σπουδὴν ἀξιώχρων, καθ' ἣν καὶ σπεύδει συντίρονσα καὶ ἐμμετεῖ φιλοπονοῦσα, κατὰ τὸν φιλόπονον γεωργόν, γεοθαλῆ φυτεῖοντα ἄμπελον, καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα ἐκ βύθρων διαριστῶντα ἐπὶ ἐδραῖοις τοῖς θεμελίοις καὶ ὑποστρώμασιν διέδροπον μέγαρον καὶ περικαλλῆ σηκὸν τῶν μοσῶν, μῆλλον καθιέρνοντα αὐτῇ τῇ σομίᾳ ἐναγῆς τέμενος καὶ ἱερὸν γαόν. Ἐπὶ τούτοις οὖν χαίρω καὶ συνηδομαι αὐτῇ, κοινὰ τὰ τῶν φίλων

ποιούμενος· οὐχ ἥττον δὲ ἐπιτέρπει με καὶ τὸ τῆς χώρας εὐθετον καὶ ὠραῖον, τό τε παιταχόθεν ἀνειμένον καὶ σύμφυτον καὶ τὸ μήτε λίαν ἀπώχισθαι τῆς κώμης μήτ' αὐτῆς ὀχλώδους ἐμπλάσθαι λέσχης, θορύβου καὶ ὀμαδοῦ ἀπηλλοτριμένον. Τὰ τε ἐντὸς εὖοσμα ἄρθη τῶν καρποφόρων φυτῶν ὡς ἠδὲ μοι ἐμπρέει καὶ τὰ ἐκτὸς καθηδύρει με ἄριστα· καθιλαρύνει δέ μου τὴν ὄψιν σύμπασα ἡ θεὰ καὶ κατακηλοῦσί μου τὴν ἀκοήν παῖδες Διόλου ἀντιπρέοιτες. Καὶ ἐφαπλοὶ τὸν περιπατοῦν ἢ παστὰς καὶ ἐπαγαπαύουσιν οἱ κοιτῶνες τῆς νεοδημήτου οἰκίας καὶ ὁλως γίνομαι διὰ τῆς καλλίστης ἐκφράσεως συνίστωρ χαρίτων ὡς ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος συνοργιάζων ταῖς μουσαίαις πρὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Δι' ὃ καὶ χάριν ὁμολογῶ τῆς εὐεπειας, μᾶλλον δὲ ἐμμελείας ὅτι οὕτως ἀκριβῶς ἐξέθετο καὶ διέγραψεν, ἄριστα ἐκφρασάμενος οἰκίας περιήολον καὶ περιοχὴν, καὶ τούτων εὖρος καὶ μῆκος, ἐνθεσίην τε καὶ ἔκθεσιν, φυτείας εἶδη, ἀέρος κατάστασιν καὶ ἀνέμων πρὸς καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὄψιν καὶ θεῶν ἐκκεχυμένην ἐπιτερπέστατα· καὶ οὐδὲν ἀρῆκεν ὧν ἔδει με εἰδέναι ἵνα καὶ τὴν ἄλλην ἐν σπονδαλοῖς ραστώνῃν πρὸς τὰς χρεῖας γνῶσωμαι καὶ τοὺς πατριώτας αὐτῆς ἐπαινέσω μᾶλλον δέ, κατὰ τὸν σοφὸν Σειράχ, μακαρίσω. Μακάριος γάρ, φησί, ὁ παρακώπτων διὰ τῶν θνητῶν σοφίας καὶ ὃς ἐπὶ τῶν θυρωμάτων αὐτῆς ἀκροάσεται· ὁ καταλύων σὺνεργῆς τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ πῆξει πάσσαλον ἐν τοίχοις αὐτῆς, στήσει τὴν σκητὴν αὐτοῦ κατὰ χεῖρας αὐτῆς καὶ καταλίσει ἐν καταλύματι ἀγαθῶν, θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν τῇ σκέπη αὐτῆς καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς ἀνλισθήσεται. Οὕτως οὖν τὸν ἐκπεφυκότα τοῖς εὐσεβέσι σοφίας ἔρωτα, χάριν θεόδοτον ἐν τῷ οἴκῳ τῆς σοφίας τῷ περιωρῆμῳ αὐτῆς πατριαρχικῶ σταυροπηγίῳ μετὰ τηλικούτου μακαρισμοῦ διεκπυρσεύουσα καὶ κοινοποιούσα τὴν ἀρετὴν, μηδ' ἐμοῦ ἐπιλάθοιτο διηγεκῶς φιλοῦσα καὶ εὐχομένη ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἐνίοτε τὰ κατ' αὐτὴν ἐπισημαίνουσα καὶ ἐνφραίνουσα, δι' ὧν προάγοι ἐν τοῖς κατὰ πρόθεσιν αἰρετοῖς καὶ παραμυθημένῃ ἐν οἷς περ γὰρ ῶ διαπορῶ. Τὰ γὰρ κατ' ἐμέ, ὡς οἶδε, πολλῆς γέμει τῆς τοῦ ἐτέρου συστοιχίας, πάντοθεν ἐπιφρυμένον τοῦ λιγυαίνοντος καὶ ἐπισχεῖν οὐ ἐρᾷ, μὴ ἐφικνουμένου τοῦ σπουδάζοντος καὶ ὡς εἰπεῖν ἐν λιθώδεσι προσκόπτοτος καὶ πολλαχῶς κακοιμένου· ἐρρωμένην δὲ καὶ ἐνημεροῦσαν διαφυλάττοι αὐτὴν ὁ Κύριος εἰς ἔτη πάμπολλα.

ἠψπέ. Ἰουλίον κέ.

Τῷ παραιοιολογιωτάτῳ διδασκάλῳ τῆς Σάμου κὺρ Ἰακώβῳ·

Ἦκεν ἐπ' ἐμὲ τῆς ἱερᾶς σου χειρὸς τὰ χαράγματα, τὴν ὀμβροφόρον ἐφαπλοῦντα νεφέλην καὶ ὕσεν ἐπὶ τῷ δίψει μόν, εἰ καὶ ὄψιμον, πάμπορον μέντοι καὶ ζωηρὸν δετόν, ὥστε αἴφνης διέλυσε τὸν αὐχμὸν τῆς σιγῆς, τὸν πολὺν ἐκείνον καὶ χρόνιον. Ἦκε δὴ ἐγκαίρως, ὅτε οὐκ ἔτι οἶός τε ἐγενόμην διακαρτερεῖν τῷ δεινῷ καὶ τὰ εἰκότα φιλοσοφεῖν καὶ μὴ ἀπολοφύρεσθαι μηδὲ σιγᾶν ἐπὶ τῇ τσαύτῃ σιγῇ· πέρυσσι γὰρ πολλὰ παθῶν, πλεονα δ' ἀντιστήσεις τοῖς λογισμοῖς, ἤκιστα ἐγενόμην χείρων τῆς ἀτυχίας τῆτες δ' ἠρξάμην ἐπιβοᾶν, τοῦ πόθου λίαν σφαδάλοντος, ὡς οὐκ ἔτι στέγειν τὴν σιγὴν δυναμένου. Οὐ γὰρ προφάσεων σκήψεις ἱκαναὶ τοσοῦτον ἀντισηκῶσαι χρόνον, οὐδὲ λόγοις ἔτι παρειπεῖν ἐδόκει πρὸς ἄλλος. Ἦκε τοίνυν καὶ εὐφροσύνης ἀπάσης ἐρέπλησε· τοσοῦτον γὰρ περιῆν λόγων δυνάμει καὶ σοφίας χάριτι καὶ ἀγάπης εὐλικρινεῖα, ὅσον οὐχ ὅπως τὴν ἐκ τσοῦτου ἀχλὺν περιελεῖν, ἀλλὰ σύμπασαν συλλαβόντα ἐμπνεῦσαι, ὅση τις ἀφ' Ἐλικῶνος καὶ τῶν Μουσῶν, ὅση δέ τις ἀπὸ ἀγάπης πηγάζει ἢ χάρις καὶ ἐπαρθεῖ ἢ ἠδονὴ καὶ ἐπιλάμπει ἢ φαιδρότης καὶ ἐπιρρεῖ ἢ χαρὰ καί, ὡς εἰπεῖν, συντρέχει σύμπασα καλλογή. Ταῦτα τοίνυν δεξάμενος, λελυμένος τῆς πρὶν συνοχῆς, οὐκ ἔτι μνημορεῦω τῆς τότε λύπης, οὐδ' ἐγκαλῶ τῆς σιγῆς, ἀλλ' ἐπαπολαύων τῶν νῦν ἀγαθῶν, τῶν ἴσων καὶ αὐθις τυχεῖν ἀξιῶ. Ἐχάρην δὲ οὐ μετρίως καὶ ὅτι εὐδοοῦται ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῆς καὶ ὅτι προάγεται ἢ σχολῇ καὶ ὡς συμπαρῶν συνήδομαι καὶ ἀπολαύω τῶν ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν καλῶν· τὰ γὰρ κατ' ἐμέ, τῶν μὲν ἀγαθῶν χεῖρω, τῶν δὲ χειρόνων χρηστότερα, ποῦ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὡς οἶδε. Ἄγω περιάγομαι, ἐπισπῶ κατασπῶμαι, περιστοιχοῦμαι ἀπολείπομαι, σπεύδω ἀπολήγω, ἐπιλαμβάνω παλινοδρομῶ, πίπτω ρικῶ, καταβάλλομαι παλαίω, παίνομαι καρτερῶ. Εἰ δέ τι κερδαίνω οὐκ οἶδα· τοῦτο δὴ σὺ νοῖδα ὅτι τὸ μὲν σῶμα ὑπορρέει, τὸ δὲ πνεῦμα ἐξασθενεῖ, περιβλέπω φυγεῖν καὶ ποῦ ποτε ἀποδράσειν οὐ συνορῶ. Τὰ τῆς πατρίδος μου, ὡς καλῶς με ὑπομιμνήσκει, ἔλκει, ἀπώθει· καλὰ δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ συνεῖναι αὐτῇ κάλλιστον, προσίσταται δέ μοι τὰ τοῦ σώματος πάθη, ὥστε ἐπὶ τὸν Κύριον θέμενος πᾶσαν τὴν περὶ ἐμῆς μερίμνας, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐίρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ ποιῆσαι με δέομαι, ὑπὲρ οὐ ἐνχομένη μοι μὴ διαλίποι. Ἀρένων καὶ τὴν ἐπιγεγραμμένην πρὸς τὸν ἡγεμόνα Β.λαχίας ἐπιστολὴν αὐτῆς καὶ ἡ-

ρεσέ μοι ἴθην σφραγισάμενος ἐπέδωκα τῷ γραμματοκομιστῇ. Ἄλλα καὶ αὐθις μὴ ἀμελήσῃ ἐπιπέμψαι, αἰτησαμένη βοήθειάν τινα τῆς σχολῆς· οὐ γὰρ ὑπὲρ αὐτῆς, ὑπὲρ δὲ τῶν κοινῶν ἐξαιτεῖ, ὥστε οὐκ αἰσχύνῃ τοῦτο περιποιεῖ, εἰς δέοντα προκαλουμένη τοὺς δυνατούς. Ἡμῶν δὲ μάλιστα φροντίζειν ὑπὲρ τῶν λόγων· δι' ὃ καὶ γὰρ μόνον ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ αἰσχύνομαι ἰκέτης γινόμενος πρὸς οὐκ οὐδέποτε περὶ ἄλλων ἠρώχθησα. Ἐρρωμένην δὲ καὶ εὐημεροῦσαν διαφυλάττοι ταύτην ὁ Κύριος.

αψ'πζ' Ἀπριλίου κζ'.

Τῷ διδασκάλῳ Ἰακώβῳ εἰς Σάμον.

Πολλῆς ἐρούσης τῆς πρὸς τὸ γράφειν ὀρμῆς, τῇ μὲν ἀναπειράζει ταύτην ὑπόνοιά τις τῶν περὶ ἐμέ, τῇ δὲ κελεύει γραμματοκομιστῶν, ὡς φησιν, ἔλλειψις. Δι' ὃ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐσίγησε καὶ κατοδυνᾶται μὲν τῆς πρὸς με σιγῆς, ὀλοφύρεται δὲ καὶ τῆς ἀποτυχίας, αἷς ἀπέστειλε τῶν ἀποκριτικῶν, ὡς λίαν ἐφιεμένη τῶν ἐμῶν καὶ ποθοῦσα εἰδέναι τὰ κατ' ἐμέ. Ἄλλα τῆς μὲν πρὸς τὸ λέγειν ὀρμῆς οὐδαμῶς ἐνδοιάζω, ὧφειλε δὲ μὴ τὰ ἴσα ὑμᾶς ἀπαιτεῖν, ἐν μὴ ἴσοις διάγοντας· πέφυκε γὰρ εὐπαθοῦντας περιλαλεῖν καὶ διαχειῖσθαι ἐν ἔαρι καὶ φωνεῖν ᾧδικώτερον, τοὺς δὲ χειμαζομένους στεγνάζειν καὶ κατέχειν σὺν τῷ πνεύματι τὴν φωνὴν καὶ περιστέλλειν τὰ πτεῖλα τοῦ καιροῦ τὴν κάκην ἀλείνοντας. Ἡ οὐχὶ ταῦτα καὶ ἀηδόνες ποιοῦσι καὶ τᾶλλα τὰ ᾧδικώτατα; ἢ ἡμᾶς, ὡς ἐσμέν νῦν ἄγροεῖ; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλως ἐλαττωθεῖην καὶ ταῦτα ἐν τοῖς φιλικοῖς. Ὄφειλεν οὖν ἐπιστέλλειν καὶ μὴ ἐπιμετρῆν τὰ γραφόμενα. Ἐπεὶ δὲ μέτρῳ φιλοσοφεῖν ἤρεσε καὶ δι' ὀλίγων ὡς μὴ πρότερον δεξαμένη ὠμίλησεν, ἀντιμετρῶ νῦν τὰ ἴσα δι' ἐρός πρὸς ἐκάτερον ἀμειβόμενος, ἵνα μηκέτι ὀφείλω ἐν λόγοις, καίτοι τοῦ καιροῦ σιγᾶν κελεύοντος καὶ περιθρεῖν εἰ ποθέν τι φαιδρὸν ἐπαταεῖλη καὶ λύση τοῦ καιροῦ τὴν ἀχλὺν τὴν ἐπιούσαν σύμπασι κατήφειαν. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τὸ κριτὸν πᾶν ἄγεται τὸ κατ' αἴσθησιν, οὕτω τοι τὰ κατὰ μέρος· ἀλγεῖν δὲ ἀθρόα ἀνατρέχει ἐπὶ τὴν ἄρχουσαν. Διὰ ταῦτα ἡμᾶς ἐπισιγᾶν σβγκυρεῖ, ὑμᾶς δὲ ὡς ἐν χειμῶνι περιάδειν καὶ προσλαλεῖν καὶ διὰ τοιοῦτων ἄρα συνεχῶς εὐφραίνειν προσήκει, ἀδιαλείπτως εὐχομένους ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς Θεόν, παρ' οὐ καὶ τὰ ἔτη.

αψ'πθ'. Φεβρουαρίου γ'.

Τῷ αὐτῷ.

Ἰδὸν τοῖς προτέροις προστίθημι καὶ δεύτερα γράμματα. Εἰ μὲν οὖν ζηλώσει, ὥστε μὴ ἀντιμετρεῖν, ἀλλὰ ἐτιμετρεῖν τοῖς γραφομέ-
 ροις, θᾶπτον ἀντιπέμψειεν καὶ δράσειεν ἢν βέλτιον. Εἰ δὲ μαθητῶν
 καὶ μαθημάτων καὶ ὅλως σχολῆς μέριμναν σκήψεται, ὄφληται μὲν
 πολλά, ἐλεγχθήσεται δὲ οὐχ ὅπως ἀδικοῦσα τὸν πόθον καὶ φίλων
 ὀλιγοροῦσα καὶ ταῦτα κηδομένων ἄει καὶ συμπράττειν προθυμομέ-
 ρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνμαρῶν κομιδῇ μὴ περιγυρομένη. Οἶδε
 γὰρ ἐν οἷς ἐγὼ διαθλώ, ἀλλὰ φιλικῶς καθηκόντων ἄει μελήσας καὶ
 σιγῶντων τῶν φίλων, οὐδέποτε ἀπελειπόμην καὶ γράφοντας ἄει ὑ-
 περβαλεῖν ἐτισπεύδω καὶ ἐκὼν ἐν τοῖς φιλικοῖς ἥμιστα αἰροῦμαι φέ-
 ρειν τὰ ἥττονα καὶ πλεονεχτεῖν φιλῶ ἐν αὐτοῖς, περιφορᾶς τσοαύ-
 τῆς ὀλιγορῶν καὶ δυσχερείας περιγεγόμενος· πάντα γὰρ φιλικῶς ἡ-
 γοῦμαι ἐλάσσορα καὶ εἰ φιλικῶν ποθοῦσαν λόγος παραμυθῆται, τοῦ
 παντὸς εἶναι λόγου θαμὰ καὶ γράφειν ποιοῦμαι, κἄν ἐξῆς εὐρω, οἶ-
 τινες διαβαίρωσι πρὸς τοὺς φίλους, συνεχῶς ὁμιλεῖν οὐ παύομαι,
 ἄει τῶν ἴσων ἐφιέμενος καὶ τυχεῖν ἐπιεικείας ἀξιῶν. Ἄλλως δέ μοι
 καὶ ὁ λόγος οἰκείος διδασκάλους δοκεῖ καὶ τὸ συνεχῶς ἀπαντᾶν γρά-
 φοντας ἐπάναγκες ἵνα τῆς παραφρομένης ἡμῶν ἄλλοθεν ἐν τοῖς λό-
 γοις δυσχερείας λύσωμεν τὰ προσιστάμενα καὶ τὰ κωλύοντα ἀπω-
 σώμεθα καὶ γενώμεθα ἐνμαρῶς τῶν λόγων αὐτῶν τῆς σχολῆς γνή-
 σιοι. Περὶ ὧν ἰδεῖ με καὶ αὐθις λέγειν, λίαν ἐπιμελήσεται καὶ φυ-
 λάξεται μὲν τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς οἰκείαν περιφορᾶν, ἀποκλείσει
 δὲ τὴν σχολὴν τοῖς μὴ ἄλλωι ἢ λόγου δὴ ἕνεκα εἰσιούσιν. Ἀπωθή-
 σαι δὲ τοῖς ἄρχουσι τὰ τελικὰ καὶ τοῖς βιωτικοῖς τὴν τοῦ βίου τερ-
 θρείαν. Ἀπαλλαγῆσεται δὲ καὶ συγγενῶν προσπαθείας ἢ περιπετεί-
 ας καὶ κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθὴν πρόθεσιν ἐμμερεῖ ἐν οἴκῳ σοφί-
 ας λυχνον ἐπὶ λυχρίας ἀψαμένῃ, δαδοχοῦντα καὶ φωτίζοντα τὰ πρὸς
 σωτηρίαν ψυχῶν, τὸ αἰρετώτατον βίου τέλος, τῆς σπουδῆς τὸ κρά-
 τιστον, τὸ μόνον ἐκ παντὸς ἀνυσιμώτατον. Τῶν γὰρ ἄλλων πολ-
 λοὶ εἰσιν οἱ φροντίζοντες, ἀρετῆς δὲ ὀλίγοι καὶ ταύτην παρακλιδη-
 λένοντες τὰ πολλὰ καὶ παραφθείροντες. Παραποιεῖται δὲ καὶ τοῖς
 τελειοτέροις ὑπορρέονσα ταῖς ἀπάταις τοῦ βίου καὶ χυδαίαις προλή-
 ψεσι, μάλιστα νῦν τῇ δοκούσῃ δῆθεν τῶν κοινῶν κηδεμονίᾳ, εἴτ' οὖν
 κακοπραγία, ἧς τὸ οἰκονομοῦμενον καὶ σπονδαζόμενον χρήματα, ἀρ-
 χαι δὲ πάθη κοινὰ καὶ ἀσυντελής ρεμβασμὸς καὶ ἀλυσιτελής κερο-

δοξία, ἐν οἷς οἱ συσχεθέντες τῶν διδασκάλων καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν οὐδὲν ἀπώνατο. Μᾶλλον δὲ καταπροέμενοι καιρὸν καὶ σφῶν αὐτῶν ἔργον, ὕστερον μετεμελήθησαν ἀρήνυτα. Τί δὲ καὶ θεραπεύειν τοὺς δυνατοὺς καὶ τίς ἢ ἐξ αὐτῶν ἐπιγινόμενη ὠφέλεια τοῖς ἐν ταπεινώσει πολλῇ καὶ ὀλιγωρίᾳ τῶν ματαίων μόλις ἐνοδοιμένοις καὶ ἀναστομοῦσι πηγὰς σοφίας; Ἡ δοκεῖ ἡμῶν κήδεσθαι καὶ παρόντας φιλεῖν καὶ ἀπόντων μεμνηθῆσθαι; ἢ κίστα, ἀλλ' ἑαυτοῖς χαρίζουσι ἡμᾶς καταχρώμενοι. Ὡστε, εἰ μὴ αὐτοὶ ἑαυτοὺς περιστέλλωμεν, οὐκ ἂν τι τῆς ἄλλης βλάβης φύγοιμεν καὶ ἡσυχίας καὶ τῶν λόγων αὐτῶν γενοίμεθα. Μῶν οὐκ ἐπεγνώ τὰ ἐνταῦθα; κομιδῇ ἄρα ἀστεγὸς οὐ δοκεῖ. ὦφειλε δὲ ἐρημικὸς εἶναι καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀπλότητος καὶ ὀλιγωρίας τῶν πολιτικῶν καὶ εἰπεῖν ἄλις δρυὸς ἢ, ὡς ἄλλος τις ἂν φαίη, λωτοῦ, μᾶλλον δὲ κίρκης· μαγγαρεία γὰρ ἢ ἄν πολιτικῇ, ἢν ἐμφρόνως κατέγνων καὶ ἀπεσεύσατο καὶ ἢν πολλὰκις τῶν προῖσχομένων κατέπνυσε. Ταύτην γοῦν καὶ εἰσέτι ἐκκλίνοισα παραφυλάττειτο· δολερὸν γὰρ τὸ θηρίον, καὶ καθ' ἑαυτὴν γενομένη τὸν ἡσυχον καὶ ἀπράγμονα βίον διάγει, μήτε τις πολυφίλος μήτε ἄλλως δυνατὸς καὶ δυναμένοις γινώσκων εἶναι φιλοτιμομένη, ἀλλὰ πτωχὸς ἐν πένθει καὶ ἐν πολλοῖς κοινὸς καὶ ἐν πᾶσι ἴσος τις εἶναι σπουδάζουσα καὶ εἰς βάθος ἐμφυτευούσα καὶ ἐν ἀπραγμοσύνῃ πολλῇ ἐνισχύουσα τοὺς λόγους καὶ γρησίαν τὴν ἀρετὴν διερεργοῦσα κατὰ μίμησιν τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἀνυψώσῃ τὴν σχολὴν καὶ δώη τύπον ὀρθοῦ βίου ἐν καιροῖς τοιούτοις. Τὰ γὰρ ἐκ κιβδήλου ζήλου ἤτοι πρὸς ἐπίδειξιν ἢ πρὸς χάριν συνιστάμενα, Ἀδώνιδος ἀντικρὺς κῆλοι, πρὸς ὦραν ἀνθούντες, μηδένα καρπὸν ἀποφέροντες, ὧν τὴν ματαιοπορίαν κατέγνων καὶ καταγελά τῆς ἀπάτης, εἰ τὸ εἶναι ἐν πᾶσι τοῦ δοκεῖν πρόσλοιο, κοινωφελὲς καὶ σπουδαῖος καὶ διδάσκαλος, τομεὺς λόγου ψυχωφελοῦς ὦν, τῆς τῶν βιωτικῶν λέσχης μηδαμῶς ἀνεχόμενος, οἷόν μοι καὶ ὁ πόθος διατυποῖ καὶ ἐλπίδες στέφουσι καὶ αἱ πρῶται ἀρχαὶ καὶ αἱ συχναὶ ἐκεῖναι ὀμιλῆαι παρεγγυῶνται. Καὶ ἀγαλλιάσεται δὴ ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὴν καλὴν ταύτην θέαν, τὸν κάλλιστον τοῦτον ἀνδριάντα ἐφεξῆς ἐγειρόμενον καθορῶσα ἐν τοῖς ἐπομένοις φιλικοῖς γράμμασιν. Οὐ γὰρ οἶμαι διαλιπεῖν ἐπιστέλλουσα συνεχῶς ὅτι καὶ ἠγάπησεν εὐλιχρινῶς, λίαν φιλομένη καὶ ποθεῖ δ-περαγαπῶντας καὶ παραμυθεῖν σπεύδει οἷς κατορθοὶ κάμνοντας, λίαν γὰρ ἀπληθῆσα ἐν τούτοις τοῖς κόποις. Δι' ὃ καὶ δέομαι συνεπι-

λαβέσθαι ταῖς πρὸς Θεὸν εὐχαῖς, μάλιστα τὰ πρὸς σωτηρίαν ἔξαι-
τουμένην παρὰ Κυρίου, παρ' οὗ καὶ τὰ ἔτη αὐτῆς εἶησαν ὅτι πλεῖστα
καὶ παρευτυχῆ.

αψφθ'. Ὀκτωβρίου.

Ἰωάννης Σταυρινίδης ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1788 ἐν Βαθει, ἔνθα διδά-
χθεις τὰ πρῶτα γράμματα, ἀπῆλθεν ὀψιμαίτερον εἰς Χίον πρὸς ἐπαύξη-
σιν τῶν γνώσεων αὐτοῦ. Καὶ μεγάλην μὲν παιδείαν δὲν ἐκέκτητο ὁ ἄ-
νθρωπος, ἦτο ὅμως φύσει πεπροικισμένος εὐφυΐα πολλῇ, καταπληκτικὴν δὲ
εἶχεν εὐχέρειαν περὶ τὸ ποιεῖν ἐκ τοῦ προχείρου στίχους πλήρεις χάρι-
τος, ἔστι δ' ὅτε καὶ βωμολόχου ἀστειότητος, οἵτινες ἄχρι τοῦ νῦν ἀπὸ
στόματος εἰς στόμα παρὰ τοῖς Σαμίοις φέρονται. Ἐν Ἀθήναις διατρί-
βων οὗτος κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1818, ἐφοῖτα συνεχῶς παρὰ τῷ γεραρῷ
Κωνσταντίνῳ Οἰκονόμῳ τῷ ἐξ Οἰκονόμων, οὗ ὁ οἶκος ἦτο ὡς εἶπεῖν
λέσχη ἐσπερινῇ τῶν τότε λογίων· ὅθεν καὶ μιᾶ τῶν τοιούτων ἐσπερί-
δων, ἐν ᾗ παρῆν ὁ Σταυρινίδης, πολλὰ πολλῶν λεγόντων, ἐκείνου δὲ
σιωπηλῶς ἀκρωμένου, ὁ Οἰκονόμος ἠρώτησεν αὐτὸν τί πράττων δὲν
ἠμιλεῖ. Τότε ὁ Ἰωάννης Σταυρινίδης μετὰ πολλῆς τῆς ἐτοιμότητος
ἀπεκρίθη.

Τοὺς λόγους σου, διδάσκαλε, ἀκούω καὶ θαυμάζω,
ἐννέα πλὴν ἐσήμανεν ἡ ὥρα καὶ ρυστάζω.

Πρὸς τὴν ἀπόκρισιν δὲ ταύτην τοῦ Οἰκονόμου ἐμμέτρως ἀπαντήσαντος,

Ἔως γὰρ σημάγη δέκα,
λέγω σου ἀκόμη στέκα.

Ὁ Σταυρινίδης ἀπεκρίθη χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν γὰρ σκεφθῆ,

Ἐπειδὴ μου λέγεις στέκα,
θὰ σταθῶ ἕως τὰς δέκα.

Ἐρωτήσαντος δ' αὐτὸν πάλιν τοῦ Οἰκονόμου,

Καὶ ποίαν ὥραν ἐξυπνᾶς συνήθως, Ἰωάννη :

ἐκείνος ἀπεκρίθη,

Πρὸ τοῦ ν' ἀρχισ' ὁ ἥλιος τὴν λάμψιν του γὰ βγάνη.

Ἄλλοτε πάλιν συναντήσας Ἀλεξάνδρῳ Λυκούργῳ, τῷ ὀψιμαίτερον
προχειρισθέντι ἀρχιεπισκόπῳ Σύρου καὶ Τήνου, πορευομένῳ μετὰ βι-
βλίου ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὑπὸ μάλης πρὸς τινα διδάσκοντα σύ-

τὸν τὴν τοιαύτην μουσικὴν, εἶπεν αὐτῷ ἐν πάσῃ τῇ σοβαρότητι.

*Ἀλέξανδρε, αὐτοῦ ποῦ πᾶς, ἐγὼ θά σου συστήσω,
νὰ πάρης κ' ἕνα γαῖδαρο νὰ σου κρατῇ τὸ ἴσο.*

Ἐπισκεψάμενος δέ ποτε τὸν Ἀλέξανδρον τοῦτον, οἰκοῦντα ἐν τῷ οἴκῳ ἱερέως ἔχοντος δυσειδεστάτην πρεσβυτέραν, καὶ ἰδὼν ἀμφοτέρους τούτους τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνομιλοῦντας, στραφεὶς πρὸς τὸν ἱερέα εἶπεν,

*Ὡρα νὰ σ' εὔρη γιὰ παπᾶ σὲ καὶ τὴν παπαδιά σου,
μὰ ὅταν τὴν ἀγόραζες, δὲν εἶχες τὰ γναλιά σου;*

Διατριβῶν ἐν Σύρῳ, ἔτυχε μετὰ Γεωργίου τοῦ πρωτοψάλτου ἐν τινὶ κήπῳ εὐθυμῶν· ἀπέναντι δὲ τοῦ Γεωργίου ἴστατο δεδεμένος ὄνος τις. Μετὰ διαφόρους ὁμιλίαις, ὁ Γεώργιος ἤρξατο ψάλλων· ὁ δὲ Σταυρινίδης, ἀφίσας ἐκείνον νὰ τελειώσῃ τὸ ᾄσμα, ἀφελῶς εἶπεν αὐτῷ·

*Ἐκείνος ὁποῦ στέκεται, Γεώργι' ἀντικρὺ σου,
εἴνενα 'μοιάζει 'ς τὴν φωνὴ καὶ εἰς τὴν μουσικὴ σου.*

Τότε δὲ διημερίθη μεταξὺ τοῦ πρωτοψάλτου καὶ τοῦ Σταυρινίδου περὶ τῆς ιδιότητος καὶ τῶν προσόντων τοῦ ὄνου διάλογος διὰ στίχων ἀστείυτατος, ὃν ὁμως διὰ τὸ βωμολοχικὸν τῶν ἐννοιῶν δὲν δυνάμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ εὐφυέστατος ἀνὴρ οὗτος τῇ 4 Φεβρουαρίου 1849 ἐξ ἐντερίτιδος ἐν Σύρῳ.

Ἰωάννης Δεκάτης ἐγεννήθη τῇ 30 Μαΐου 1778 ἐν Λέκῃ, υἱὸς ἱερέως Σταματίου γενόμενος. Παιδευθεὶς πρῶτον μὲν ἐν τῇ Πορφυριάδι τῶν Καρλοβασιῶν σχολῇ, εἶτα δὲ ἐν τῇ τῆς Πάτμου καὶ τῇ τῆς Χίου, προσελήθη ὡς γραμματεὺς ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου Κυρίλλου καὶ ὡς τοιοῦτος διετέλεσε παρ' αὐτῷ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, μεθ' ἃ, εὐρυτέρας ὀρεγόμενος παιδείας, ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην, ἔνθα ἠκμαζε τότε τὸ Γυμνάσιον αὐτῆς, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς Χίον. Ἐκμαθὼν πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν Ἰταλικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἐπανῆλθεν εἰς Σάμου καὶ, ὑπὸ ὑπὸ πολλῆς μὲν εὐφυΐας πεπροικισμένος, ὑπὸ πολλῆς δὲ φιλοπατρίας διαφλεγόμενος, μετέσχε τῶν προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, διατελέσας καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ διάστημα εἰς τῶν ἐνθερμοτέρων τῆς Σάμου προμάχων. Καὶ ἐν ἔτει μὲν 1821 διωρίσθη εἰς τῶν τριῶν ἐφόρων Καρλοβασιῶν, τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει γραμματεὺς τοῦ κοινοῦ· κατὰ Ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1825 ἀπεστῆλη εἰς τῶν πληρεξουσίων τῆς Σάμου εἰς τὴν ἐν Ἐπιδύρῳ συγκροτηθε-

σαν ἔθνικὴν τῶν Ἑλλήνων συνέλευσιν, τὰς περιπετείας τῆς ὁποίας ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ δευτέρου τόμου ἱστορήσαμεν· ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ταύτης, διωρίσθη σχολάρχης τῆς ἐν Καρλοβασίῳ σχολῆς καὶ τῷ ἔτει 1828 ἐπαρχιακὸς δημογέρον Σχμοῦ. Κατὰ Φεβρουάριον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τοῦ διοικητοῦ τῆς Σχμοῦ Ἰωάννου Κωλέττου διορισθέντος γραμματέως τῶν πολεμικῶν, ὁ Λεκάτης ἐξελέχθη εἰς ἐκείνων, οἵτινες ὄφειλον ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ λαοῦ τῆς Σχμοῦ νὰ προσενέγκωσι τὰ σεβάζματα αὐτοῦ τῷ κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννη Καποδίστρια. Διορισθέντος δὲ τοῦ Δημητρίου Χριστίδου διοικητοῦ τῆς Σχμοῦ, ἐπέστρεψε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα, ἔνθα διωρίσθη γενικὸς ἀστυνόμος. Κατὰ τὴν τετάρτην ἔθνικὴν συνέλευσιν ἐξελέχθη καὶ αὐθὺς μετ' ἄλλων πληρεξούσιος τῆς Σχμοῦ, ἀλλὰ δι' ἔλλειψιν χρημάτων τοῦ κοινοῦ ἐνεκρίθη νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖσε δύο μόνοι, ὁ Ἀντώνιος Γεωργιάδης καὶ ὁ Χριστόδουλος Ματακίδης. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1833 ἐξελέχθη μέλος τῆς ἐν Χώρῃ συνελεύσεως, τῷ δ' ἐπίοντι ἔτει ἀπεστάλη ὡς πληρεξούσιος μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνδρεάδου εἰς Ναύπλιον ὅπως διαπραγματευθῆ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τὸ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Σχμίων, οὗ ἔνεκεν καὶ εἰς Εὐβοίαν μετέβη πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκεῖ γαιῶν. Ἔργασθεις δὲ μετὰ πρόφρονος ζήλου πρὸς διακάνονσιν τοῦ ἀκανθωδεστάτου τούτου ζητήματος, ἔμεινεν ἐν Ἑλλάδι, διορισθεὶς ἀλληλοδιαδόχως πρωτοδίκης ἐν Ναυπλίῳ καὶ Χαλκίδι καὶ πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν ἐν Σύρῳ μέχρι τοῦ ἔτους 1845. Μὴ δυνάμενος ὁμῶς νὰ ζήσῃ μακρὰν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὑπὲρ ἧς ἐν τοῖς πρώτοις ἡγωνίσαστο, παρήτησε καὶ θέσεις καὶ στάδιον εὐρὺ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπακέκμησεν ἐν Σχμῳ, ἔνθα μετασχὼν τῶν τότε περιπετειῶν τῆς πατρίδος, καθ' ἃ κατὰ πλάτος ἐν τόμῳ τρίτῳ ἱστορήσαμεν, καὶ καταδιώξεις ποικίλας ὑποστάς, ἀπεβίωσεν ἐν Λέκῃ τῇ 2 Φεβρουαρίου 1860, μνήμην εὐπαιδέυτου καὶ φιλοπάτριδος ἀνδρὸς τοῖς ἐπιγενομένοις καταλιπὼν· σώζονται δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύματα ἀνέκδοτα, ἐν οἷς πολλαὶ καὶ περίεργοι ἀπαντῶσιν εἰδήσεις περὶ τῶν τότε ἐν Σχμῳ γενομένων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ νεκροταφείῳ Λέκας τάφου αὐτοῦ ἀναγινώσκειται ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή.

Ἰωάννης Π. Σ. Λεκάτης

Ἐγεννήθη τῇ λ'. Μαΐου 1778.

Ἀπέθανε τῇ β' Φεβρουαρίου 1860.

Γεώργιος Παπαϊωάννου, γεννηθείς τῷ ἔτει 1781 ἐν Καρλοβασίαις, ἐμαθήτευσε πρῶτον μὲν ἐν Σάμῳ, εἶτα δ' ἐν Πάτρῳ παρὰ Δανιὴλ τῷ Κεραμεῖ, ἐπὶ τέλους δ' ἐν Κυδωνίαις, ἔνθα καὶ συνεπλήρωσε τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς, μεθ' ἃ ἐπανελθὼν εἰς Σάμον, ἐδίδαξεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ Πορφυριάδι σχολῇ. Διεκρίνετο δὲ οὗτος οὐ μόνον ἐπὶ παιδείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τεραστίῳ μνημονικῷ, ὅπερ τοσοῦτῳ ἰσχυρὸν εἶχεν, ὥστε δις ἀναγνοὺς τὰ δύο πρῶτα στοιχεῖα τοῦ λεξικοῦ τοῦ Σουίδα, ἀπεστήθισεν εἶτα εὐκόλως αὐτά. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος τῷ 1823 ἐν Κυδωνίαις.

Θεόκλητος ἐκ Βαθείος ἐπίσκοπος Μετρῶν καὶ Ἀθύρων. Χειροτονηθεὶς ἐν Σάμῳ πρεσβύτερος, προσεκολλήθη παρὰ Διονυσίῳ τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διετέλεσεν ἐπίτροπος αὐτοῦ ἐν Ραιδεστῷ· χηρευσάσης δὲ τῆς ὑπὸ τῇ μητροπόλει Ἡρακλείας ὑποκειμένης ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, ὁ Θεόκλητος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος αὐτῆς τῷ ἔτει 1834 καὶ ἐποίμανεν αὐτὴν ὁσίως καὶ ἐπὶ εἰκοσι καὶ πέντε ἔτη, ἄχρις οὗ ἀπεβίωσεν εἰς βαθὺ ἑλληλακῶς γῆρας ἐν Καλλικρατείᾳ, παραλίῳ κωμοπόλει τῆς ἑαυτοῦ ἐπισκοπῆς. Καὶ πολλὴν μὲν παιδείαν δὲν ἐκέκτητο ὁ ἀνὴρ, ἦτο ὅμως ρέκτης καὶ δραστήριος περὶ τὸ διοικεῖν ἐν χρόνοις μάλιστα λίαν χαλεποῖς· τοῦτο δὲ ἀπέδειξε γενναίως ὑπερασπίσας τὰ συμφέροντα τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ καὶ ἀόκνως ἀντεπεξελθὼν κατὰ δύο ἀτασθάλων διοικητῶν, ὧν καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀπόλυσιν, ἀπαλλάξας οὕτω τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ παρανομίας ἐκείνων. Ὅθεν καὶ ποθεινὴ καὶ σεβαστὴ τηρεῖται ἄχρι τοῦ νῦν ἡ μνήμη τοῦ ἱεράρχου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων.

Κύριλλος ὁ δεύτερος ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Κωνσταντῖνος δὲ τῷ κατὰ κόσμον ὀνόματι καὶ τούπικλην Κρητικός, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1795 ἐν Χώρῳ ἐκ πατρὸς Νικολάου καὶ μητρὸς Εἰρήνης. Ἀποθανούσης τῆς μητρὸς, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, κηπουρὸς ὢν, παρέδωκε τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, μονογενῆ ὄντα, εἰς ἓν πλοιάρχιον σαμικὸν ὡς ναυτόπαιδα· ἀλλὰ δαρεῖς οὗτος ποτε ἀπηνῶς ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, διότι ἐξ ἀπροσεξίας ἀνέτρεψε χύτραν, ἐν ἣ ἐψέοντο κύαμοι, ἀπέδρα τοῦ πλοίου κρύφα καί, εἰς Χώραν ἀνελθὼν, κατέφυγε παρὰ τινι θείᾳ αὐτοῦ, ἀποδυρόμενος καὶ παρακαλῶν ἵνα λάβῃ οἶκτον καὶ σῶσιν αὐτὸν ἀπὸ ἐπαγγέλματος, ὅπερ ἐφαίνετο ἀλλότριον αὐτῷ. Ἦτο δὲ πλήρης ἀκαθαρσίας καὶ ἐλκῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν. Ἡ δὲ, ἀφ' οὗ ἐκαθάρισεν αὐτὸν καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐθεράπευσεν, ἀγνοοῦντος τοῦ πατρὸς, παρέδωκεν αὐτὸν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ἐπὶ ἀρετῇ καὶ εὐσεβείᾳ διακρινόμενον Παρθένιον, πρω-

τοσύγκελον τοῦ ἱεράρχου Σάμου Δανιήλ· ἔμεινε δὲ οὕτως ὁ νεαρὸς Κωνσταντῖνος ἐν τῇ μητροπόλει, ὑπηρετῶν μὲν τῷ ρηθέντι πρωτοσυγκέλω καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, διδασκόμενος δὲ καὶ τὰ κοινὰ γράμματα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Χειροτονηθεὶς δὲ ἀναγνώστης ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, ἀνεγίνωσκε τὰς ἱεράς ἀκολουθίας ἐν τῇ μητροπόλει εὐκρινῶς τε καὶ καθαρῶς, δι' ὃ καὶ παρὰ πάντων ἠγαπᾶτο· ἤθελε δὲ καὶ εἰς τὸν τοῦ διακόνου βαθμὸν προαχθῆ, εἰ μὴ ὁ ἱεράρχης Δανιήλ ἐκωλύετο ὑπὸ βαθυτάτου γήρωσ ἵνα λειτουργήσῃ. Εἶναι δὲ περιεργον ὅτι ὁ ἐνάρετος ἐκεῖνος ποιμὴν προῦφήτευσεν ὡς εἶπειν περὶ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος τοῦ μικροῦ τότε καὶ ἀφανοῦς Κωνσταντίνου· διότι περιερχόμενός ποτε τὰ τῆς μητροπόλεως δωμάτια, ὅπως συνήθως ἐποίει, θέλων νὰ γινώσκῃ τί οἱ περὶ αὐτὸν πράττουσι καὶ ἰδῶν που τὸν Κωνσταντῖνον ὑπτίον καθεύδοντα καὶ τὰς χεῖρας ἔχοντα οἰοῦναι εὐλογούσας, εἶπε τῷ πρωτοσυγκέλω τὸ πρᾶγμα διηγούμενος. *Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γείνη μέγας ἄνθρωπος, θὰ γείνη ἀρχιερεὺς.* Ἀλλὰ καὶ ὅτε ἀναγνώστην αὐτὸν ἐχειροθέτησε, μετὰ χαριεντισμοῦ εὐχόμενος εἶπεν αὐτῷ· *Καὶ πατριάρχης!*

Ἐκδημήσαντος δὲ πρὸς κύριον τοῦ Δανιήλ καὶ αὐτὸν διαδεξαμένου τοῦ Κυρίλλου, ὁ Κωνσταντῖνος ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ τῷ ἔτει 1816 δίακονος, μετονομασθεὶς Κύριλλος καὶ ἔμεινεν ὡς τοιοῦτος ὑπηρετῶν ἐν τῇ μητροπόλει ἐπέκεινα τοῦ ἔτους. Παθὼν δὲ ὑπ' εὐλογίας ἐν Βαθει, ἀπεχώρησε καὶ ἔμεινε νοσηλευόμενος παρὰ τινι οἰκογενείᾳ, πρὸς ἣν ὀψιαιτέρον διὰ παντοίων χαρίτων ἐξεδήλωσε τὴν ἑαυτοῦ εὐγνωμοσύνην· ἀναλαβὼν δ' ἐκ τῆς νόσου, μετέβη εἰς τὴν τοῦ Σταυροῦ Μονήν, ἔνθα εἶχεν ἀποχωρήσει καὶ ὁ πρωτοσύγκελος Παρθένιος, ἡγούμενος αὐτῆς ἐγκαθιδρυθεὶς. Μετ' οὐ πολὺ ὁμως ἐζήτησεν αὐτὸν ὁ τότε ἐν Σάμῳ πρωτοσύγκελος τοῦ ἁγίου Τάφου Ματθαῖος ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐν Μυτιληνοῖς ἀγιοταφικῷ ναοῦ· ὅθεν χειροτονηθεὶς ἱερεὺς παρὰ τοῦ ἐν Σάμῳ διατρίβοντος τότε ἐπισκόπου Σταγῶν Ἀμβροσίου, οὐ μόνον τὰ χρέη ἐφημερίου αὐτόθι ἐξετέλει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀντικειμένην ἄσιατικὴν ἠπειρον συνεχῶς πρὸς συλλογὴν ἐλεῶν ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Τάφου ἀπεστέλλετο. Ἐξ ὧν δὲ ἀνεγίνωσκεν ἐν τοῖς προσκυνηταρίοις τῆς ἁγίας γῆς καὶ ἐξ ὧν παρὰ τοῦ πρωτοσυγκέλου Ματθαίου συνεχῶς ἤκουε περὶ τῶν ἁγίων τόπων, διηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Κυρίλλου πόθος ἄσβεστος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Ἱεροσολύμων· ὁ δὲ πόθος οὗτος ἐκραταιώθη ἔτι μᾶλλον καὶ ἐξ ὄνειρου, ὃ καθ' ὑπνους

εἶδε. Δῆλα δὴ ἐφάνη αὐτῷ ὅτι μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὅτι παρουσιάζας ἐνώπιον πολιτοῦ ἱεράρχου, ὅστις ἦτο ὁ μητροπολίτης Πέτρας, ἤκουσε παρ' αὐτοῦ λόγων τοιῶνδε. *Καλῶς ὤρισες, Κύριλλε· ὁ Θεός σε ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς, καὶ παραχρῆμα ἐκάθισεν αὐτὸν ἐπὶ θρόνου λαμπροῦ, πρὸ τοῦ ὁποῖου προσελθόντες οἱ ἐκεῖ περιεστῆμενοι ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλοι κληρικοί, προσέφεραν αὐτῷ τιμὰς μεγάλαις. Τοιοῦτο ἰδὼν ὄνειρον, οὐδὲν μὲν τῷ Ματθαίῳ εἶπε τότε, ἠρώτησεν ὁμῶς περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ μητροπολίτου Πέτρας, ἣν εὗρεν ὁμοίαν πρὸς ἣν εἶδε κατ' ὄναρ· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ματθαίου ἄδειαν τε ἵνα εἰς Ἱεροσόλυμα μεταβῆ καὶ ἐπιστολὰς συστατικὰς πρὸς τοὺς αὐτόθι. Ἐκείνου δὲ ἀνάγκην τῆς τοῦ Κυρίλλου παρουσίας ἔχοντος καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἄδειαν ἀναβάλλοντος, συσκευασθεὶς οὗτος μιᾶ τῶν ἡμερῶν τοῦ 1819, ἐγένετο ἄφαντος ἐκ τοῦ μετοχίου, ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν ἐκεῖ διατρέβοντα πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Πολύκαρπον.*

Εὐμενῶς ὁ πατριάρχης ὑπεδέξατο τὸν ἄγνωστον ἱερέα· ἰδὼν δ' αὐτὸν εὐπρεπῆ καὶ σεμνὸν τοὺς τρόπους, ἄριστά τε τὰς ἱεράς ἀκολουθίας γινώσκοντα καὶ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν γεγύμνασμένον, ἐκράτησεν αὐτὸν ὡς διαβαστήν, εἶτ' οὖν ἀναγνώστην ἐν τῷ πατριαρχείῳ. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἰκανοῦ, προσκαλεσάμενος εἶπεν αὐτῷ ὅτι προὔτιθετο νὰ ἀποστείλῃ πρωτοσύγκελον τοῦ ἁγίου Γάφου εἰς Σέρρας· ἀντιτάξεντος δὲ τοῦ Κυρίλλου ὅτι καλὸν ἐνόμιζε νὰ μεταβῆ πρῶτον εἰς Ἱεροσόλυμα ἵνα γινῶ τὸν τόπον, εἶτα δὲ εἰς Σέρρας ἀπέλθῃ, ὁ πατριάρχης ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπέπληξεν αὐτὸν ὡς δῆθεν ἀπειθοῦντα, εὐρίσκων ὁμῶς ὀρθοὺς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, συνοδεύσοντας τοὺς προσκυνητάς, οἵτινες ἔμελλον τῷ ἔτει 1820 νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖσε.

Ὅτε ὁ Κύριλλος, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφικόμενος, ἐθέξατο τὸν μητροπολίτην Πέτρας, τότε ἐξεπλάγη, διότι ἦτο αὐτῇ ἐκείνη ἡ ὄψις, ἣν καθ' ὕπνου ἐν Σάμῳ εἶδεν. Ἐγένετο δὲ κατὰ πρῶτον ἐκεῖ ἐφημέριος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, εἶτα δὲ ἡγούμενος τῆς μονῆς ἁγίου Νικολάου καὶ μετὰ ταῦτα ἡγούμενος τῆς Γεθσημανεῖ· ἐπὶ τέλους τῷ ἔτει 1830 ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Σεβαστείας, μετὰ ὀκτῶ δὲ ἔτη προύβιβάσθη μητροπολίτης Λύδδης, ὅτε καὶ ἐπίτροπος τοῦ πατριάρχου διωρίσθη. Μεταβάντος δὲ τῷ 1838—1839 τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τοῦ Κυρίλλου πολλὰς αὐτῷ περιποιήσεις ἐπιδοχίλευσαμένου, τοιαύτην πρὸς αὐτὸν ὁ

σατράπης εκείνος ἀγάπην ἔλαβεν, ὥστε συνεχῶς μετεκαλεῖτο αὐτὸν πρὸς συνδιάλεξιν καὶ, δηλητηρίασιν παρὰ τῶν περὶ αὐτὸν φοβούμενος, ἐκ τοῦ μοναστηρίου πρυσσεπορίζετο πάντα τὰ ἐδώδιμα· τοῦτο δὲ πολλῶν καλῶν αἰτία ὀψιαίτερον εἰς τὸν ἅγιον Τάφον ἐγένετο. Ἐν ἔτει δὲ 1845 ἀποβιώσαντος τοῦ τὸν Πολύκαρπον διαδεξαμένου Ἀθανασίου καὶ Ἱεροθέου τοῦ μητροπολίτου Θαβωρίου, ὅστις ἦτο προωρισμένος κοινῆ τῶν ἀγιοταφιτῶν γνώμη διάδοχος αὐτοῦ ὡς φιλορρώσου πολεμηθέντος ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἐκλογῆς γενομένης, ἀνεδείχθη πατριάρχης ὁ Κύριλλος. Οὕτως ἄρα ἐξεπληρώθη ἡ τοῦ ἀοιδίου ἱεράρχου Δανιὴλ πρόρρησις καὶ τὸ ὄναρ, ὅπερ εἶδε ποτε οὗτος ἐν Σάμῳ· τὴν δ' ἐκλογὴν αὐτοῦ ἀνήγγειλε καὶ τοῖς ἐν Σάμῳ διὰ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς.

Κύριλλος

ἐλέω Θεοῦ

*πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ
καὶ πάσης Παλαιστίνης.*

† Ὅσιώτατε ἅγιε καθηγούμενε τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ, κύριε Γρηγόριε, τέκνον ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη σοὶ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, ἐνλογία καὶ συγχώρησις.

Ἐπερωτῶντες δὲ τὰ κατὰ σὲ σωτηριώδη καὶ θυμῆρη καὶ ἐπευχόμενοι ὀλοκαρδίως τῇ ἐναρέτῳ καὶ σεμνοπρεπεὶ ὀσιότητι σου τὰς ἀνηκούσας τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν παρὰ Θεοῦ ἐπιδαψιλεύσεις, ἐμφαίνομεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν πατρικοῦ γράμματος ὅτι διὰ τῆς θείας χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ τῆς συνοδικῆς κοινῆς ψήφου καὶ ἀποφάσεως ἐκλεχθέντες, προεβιβάσθημεν εἰς τὸν ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὰ μέσα τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ ἐπεστηρίχθημεν πρὸς τούτῳ καὶ δι' ὑψηλῆς διαταγῆς καὶ βασιλικῆς παρασήμου, ὥστε ἡδὴ καθῆκον ἐκρίναμεν νὰ εἰδοποιήσωμεν ταῦτα καὶ τῇ φίλῃ ἡμῶν ὀσιότητι σου, ὡς ἡμετέρῳ πατριώτῃ, ὅπως πληροφορηθεῖς περὶ τούτων, ἐμπλησθεῖση χαρᾶς πνευματικῆς, προσφέρων καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῷ ὑψίστῳ δεήσεις καὶ ἰκεσίας πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἐνδυνάμωσιν ἡμῶν, ὥστε νὰ ποιμάνωμεν θεαρέστως καὶ σωτηριωδῶς τὸν περιούσιον λαὸν καὶ τὸν οἶκον τοῦτον τοῦ Θεοῦ νὰ διακυβερνήσωμεν

εὐτυχῶς καὶ ἀνεπηρέαστως. Γινώσκουσα δὲ ἡ φίλη καὶ ἐνάρετός σου ψυχὴ τὴν ἡμετέραν πρὸς σὲ πατρικὴν ἀγάπην καὶ ὅτι ἐφιέμεθα τοῦ νὰ μανθάνωμεν τὰ κατὰ σέ, τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα, αἴσια καὶ εὐτυχῆ, προτρέπομεν εὐνοϊκῶς ὅπως τοῦ λοιποῦ μὴ διαλείψῃ εὐαγγελιζόμενος διὰ γραμμάτων ἡμῖν τοῖς φιλοῦσί σε ἐν Χριστῷ τὴν θεοσυντήρητον κατ' ἄμφω ὑγιείαν καὶ εὐζωίαν σου καὶ φανερὰ ποιῶν ἡμῖν πάντα τὰ καθ' ὑμᾶς καὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ ὄμῶν καὶ σεβασμοῦ μοναστηρίου εὐτυχῶς διατρέχοντα ἵνα καὶ ἐν τούτοις εὐφραινώμεθα πνευματικῶς. Καὶ τοσαῦτα μὲν χάριν ἀγάπης πνευματικῆς καὶ χάριν εὐλογίας πρὸς εἴδησιν καὶ πληροφορίαν σου· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος σὺν τῇ ἡμετέρᾳ ὀλοψύχῳ εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ τῆς ὁσιότητός σου διὰ βίου παντός.

Ἐν Ἱερουσαλὴμ αὐγὸς Ἰουλίου Ἰουλιανῆς.

† Ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ ἐν Χριστῷ αὐτῆς εὐχέτης.

Ὁ Κύριλλος κατὰ τὴν μακροχρόνιον πατριαρχεῖαν αὐτοῦ πλείστα ἀξιώματα ἔργα διεπράξατο, φιλομουσότητος δὲ ἀνεδείχθη, καίτοι παιδείας ἄγευστος. Νοσοκομεῖον ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ φαρμακείου ἔκτισε, σχολεῖα ἀνήγειρεν, ἐκκλησίας ἔνθα τοιαῦται δὲν ὑπῆρχον ἐκ βάρθρων ὠκοδόμησεν, ἐτέρας δ' ἐρεψίμους ἀνεκαίνισε, παρθεναγωγεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεστήσατο, ἀπόρους νέους ἐν Ἑλλάδι τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐξεπαίδευσε, βιβλία πρὸς καταρτισμὸν ἐν πίστει τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων τε καὶ Ἀράβων κατὰ χιλιάδας ἐξετύπωσε καὶ διένειμε, πρὸς πολλοὺς περισπασμοὺς ἐπάλασε· δὲν ἦτο ὅμως καὶ πεπρωμένον αὐτῷ νὰ ἀποθάνῃ ἐν δόξῃ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἐπῆλθε τὸ λεγόμενον βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία, συγκαλέσασα αὐτόθι μεγάλην σύνοδον, ἀπεκήρυξε μὲν τοὺς τὸν φυλετισμὸν παραδεχομένους καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ παρασυναγωγὰς πῆξαντας ὡς σχισματικούς καταδίκασε, πάντα δὲ μετ' αὐτῶν θρησκευτικὸν σύνδεσμον διέρρηξεν. Ὁ πατριάρχης Κύριλλος τότε, εἴτε μὴ εὐρίσκων συμφέρουσαν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἰδίᾳ τὴν καταδίκην ὀλοκλήρου τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους εἴτε καὶ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, τῆς τὰ πάντα μετελθούσης ἵνα ἐκμηδενίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου, ἠρνήσατο νὰ συμπράξῃ αὐτῇ καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντα Ὅρον νὰ ἀναγνωρίσῃ. Ἐν ᾧ δ' ἐρεθισμῷ διετέλουν τὰ πνεύματα, τὸ τοιοῦτο παρὰ τῶν πολλῶν ἐξε-

λείφθη τότε ὡς προδοσία ἔθνικῶν συμφερόντων καὶ προσπάθειαι μέγισται κατεβλήθησαν ἵνα πεισθῇ ὁ πατριάρχης ὅπως μεταβάλη γνώμην καὶ, τοῖς ἄλλοις πρωθιεράρχαις συμφρονῶν, καταδικάσῃ τοὺς τὸν φυλετισμὸν ἀσπασμένους βουλγάρους· πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος ἐν τῇ ἰδέᾳ αὐτοῦ, ἣν ὑπελάμβανεν ὡς μόνην ὀρθὴν καὶ σωτήριον. Ἡ τοιαύτη ἐπιμονὴ ἐξήγειρε σφοδρὰν κατὰ τοῦ πατριάρχου κατακραυγὴν παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἣ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σύνοδος, συνελθοῦσα, ἐκήρυξεν αὐτὸν ἔκπτωτον τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος διὰ τῆς ἐπομένης πράξεως.

Σήμερον τῇ ζ'. Νοεμβρίου, ἡμέρα τρίτη, ὥρα δωδεκάτη τῆς ἡμέρας τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, συνελθόντα ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἅπαντα τὰ ἐνδημούντα μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὴν τελευταίαν ὀριστικὴν ἀπάντησιν, ἣν ἡ αὐτοῦ μακαριότης ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Κύριλλος ὁ Β'. ἔδωκε περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Ὄρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει νομίμως τε καὶ καυορικῶς συγκροτηθείσης ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς τὸν τε φυλετισμὸν ἀποκηρυξάσης καὶ καταδικασάσης καὶ τοὺς τοῦτον παραδεχομένους καὶ ἐπ' αὐτῷ καινοφανεῖς παρασυναγωγὰς παραπήξοντας τοῦτ' αὐτὸ σχισματικοὺς κηρυξάσης, ἀπεφήνατο ὁμοθυμῶ γνῶμη τάδε.

Ἐπειδὴ ἡ αὐτοῦ μακαριότης πάντα ὅσα ἐν τῇ συνοδικῇ ἐπιστολῇ τῆς κδ'. Ἰανουαρίου αὐξθ'. ἔγραψε πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκήρυξεν ἀνθαιρέτως καὶ αὐτογνωμόνως, μὴ συγκατατεθεὶς ἀποδέξασθαι τὴν κατὰ τῆς ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγῆς συγκροτηθεῖσαν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, καίπερ ἐπανελημμένως παροτρυνθεὶς καὶ λιπαρῶς παρακληθεὶς, ἠρνήσατο ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου συμφωνῆσαι μεθ' ἡμῶν καὶ συναποδέξασθαι τὸν ὑπ' αὐτῆς ἐκτεθέντα Ὄρον, τούτου ἕνεκα ὡς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις τοῦ εἰρημέρου Ὄρου ὑποκείμενον αὐτὸν καὶ τοῦτ' αὐτὸ σχισματικὸν θεωροῦντες, περιερχόμεθα εἰς τὴν λυπηρὰν καὶ δυσάρεστον ἀνάγκην τοῦ λύσαι τὸν ὄρκον τῆς πρὸς αὐτὸν ὑποταγῆς καὶ πειθαρχίας καὶ διακόψαι τοῦ λοιποῦ πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν καὶ συγκοινωνίαν, μήτε συμπράττοντες αὐτῷ μήτε ὡς νόμιμον καὶ καυορικὸν ποιμένα καὶ ἀρχηγὸν ἡμῶν ἀποδεχόμενοι.

Ἐπὶ τούτῳ ἐγείρειο ἡ παροῦσα πρᾶξις καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ κώ-

Ἰδι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ἀντίγραφα δ' αὐ-
τῆς ἀποσταλῆσονται πρὸς τε τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς πά-
σας τὰς λοιπὰς ἀυτοκεφάλους ὀρθοδόξους ἐκκλησίας.

- | | |
|-------------------------------------------------------------|---------------------------|
| † Ὁ Γάλῃς Προκόπιος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Βηθλεέμ. | |
| † Ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ. | † Ὁ Ἀβδόης Νεόφυτος. |
| † Ὁ Θαβωρίου Γρηγόριος. | † Ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος. |
| † Ὁ Ἰορδάνου Θεόκλητος. | † Ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ. |
| | † Ὁ Τιβεριάδος Νεκτάριος. |

Μετὰ τὴν ἀποκήρυξιν ταύτην ὁ Κύριλλος, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάν-
των, ἐξέλιπε τῇ ἕκτῃ Δεκεμβρίου τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ μεταβὰς εἰς Κων-
σταντινούπολιν, ἐζήσεν αὐτόθι ἰδιωτεύων καὶ ὑφ' ὄλων παρορώμενος.
Οἱ μέχρι πρὸ μικροῦ κήρυκες διαπρύσιοι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ὑπερόχου
αὐτοῦ εὐσεβείας, οἱ μέχρι πρὸ μικροῦ θυμασταὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζήλου καὶ
τῆς φιλοπατρίας τοῦ ἀνδρός, λάβροι ἐξάνεστησαν κατ' αὐτοῦ καὶ, ὅ-
πως συνήθως ἐν τοιαύταις συμβαίνει περιστάσεσι, μομφῶν συναυλία καὶ
ὑβρεων καὶ κατακρίσεων ἠκούσθη κατὰ τοῦ τλήμονος πρωθιεράρχου.
Ἐκτοτε ἡ ζωὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀληθὲς μαρτύριον, ἐφ' ὅσον καὶ δεινὸν
ἀρρώστημα ἀπὸ ἐτῶν κατατρύχον αὐτόν, ἐπέσκηψε σφοδρότερον, πόνους
καὶ ἀλγηδόνας δυσβαστάκτους αὐτῷ συνεπαγόμενον· ὑπὸ τῷ βάρει
δὲ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἠθικῶν καὶ σωματικῶν ἀνιῶν ὑπέκυψε τῇ
δεκάτῃ ὥρᾳ πρὸ μεσημβρίας τῆς 18 Αὐγούστου 1877, ἡμέρας πέμ-
πτης, εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, συγκατηλαγμένος μὲν ἤδη τῇ ἐκκλησίᾳ
τυγχάνων, ὑψηλὸς δὲ τῷ φρονήματι καὶ ἐκ τῆς θείας δικαιοσύνης ἀπ-
εκδεχόμενος τὸ ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον γέρας τῶν πολλῶν καὶ μακρο-
χρονίων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀγώνων. Ἐτάφη δὲ ἐν Νεοχωρίῳ Κωνσταν-
τινουπόλεως ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ αὐτόθι ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχίου, ὅ-
περ πρὸ εἴκοσι καὶ ἕξ ἐτῶν ἐκ βάρων ἀνεκαίνισεν. Ἀνακομιδῆς δὲ γε-
νεμένης τῶν ὀστέων αὐτοῦ τῇ δωδεκάτῃ Νοεμβρίου 1883, ἱεουργούν-
των τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νικοδήμου καὶ τῶν μητροπολιτῶν
Σκυθουπόλεως καὶ Ἰορδάνου, ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διατριβόν-
των, ταῦτα μετεκομίσθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ κατετέθησαν ἐν τοῖς
αὐτόθι τάφοις τῶν ἀειμνήστων πατριαρχῶν τῆς Σιωνίτιδος ἐκκλησίας,
ὧν ἐγένετο καὶ αὐτὸς εἰς τῶν μᾶλλον ρεκτῶν, εἰ καὶ οἱ χρόνοι καθ' οὓς
ἐπατριάρχευσεν ἦσαν χαλεποί. Ἐπὶ τῷ ἀποικομένῳ δὲ πρωθιεράρχῃ
Λεάνδρῳ ὁ Ἀρβανιτῆκης ἐποίησε τὸ ἐπόμενον ἠρωελεγεῖον ἐπίγραμμα.

*Πρῶτα μὲν ἐν Σάμῳ, ἐν Βύζαντος δ' ὕστατον ἄστει
 ἔδρακεν ἡμερτὴν λαμπάδα ἡελίου
 κυδάλιμος Κύριλλος ὁ δεύτερος, ὃς ῥ' ὀσιωθεὶς
 ἐξ ἔτι παιδὸς ἐκὼν παμμεδέοντι Θεῷ,
 τοῖσι Σιωνίτησι μολῶν πατράσιν κατέλεκτο
 καὶ Χριστοῦ πρόφρων ἀμφεπόλεψε τάφον·
 αὐτὰρ ἔπειτα Σιῶν ἀναδειχθεὶς πρωθιεράρχης
 ἱερὸν ἀγλάϊσεν θῶκον ἀδελφοθέου.
 Ἄλλ' ὦ τῆς δειλῶν μερόπων ἀγχιστρόφου αἴσης,
 τῆς καὶ Κυρίλλου μάρτυς ἄελπτα πάθη·
 ἱροῦ γὰρ θρόνου ἐκβληθεὶς ἐπὶ γήραος οὐδῶ,
 ρούσῳ ὑπὸ χρονίῃ λευγαλέῃ ἐδάμη.*

Τὴν αὐτὴν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡμέραν ὁ πρωθιεράρχης Κύριλλος, μετακαλεσάμενος παρὰ τῆ κλίνῃ αὐτοῦ τὸν Διευθυντὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡγεμονικοῦ σαμικοῦ γραφείου, Ἐν σοὶ νομίζω, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὄλην βλέπω τὴν Σάμον καὶ ὄλους τοὺς Σαμίους. *Λυποῦμαι ὅτι τὸ γῆρας καὶ ἡ μακρὰ μου ἀσθένεια δὲν μοι ἐπέτρεψαν, καθ' ἃ ἐπεπόθουν, γὰ ἐπισκεφθῶ τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς μου· ἀλλ' οὕτως ἔδοξε τῷ Κυρίῳ.* Τὸ δὲ ἀμνησίκαιον καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρὸς μαρτυρεῖ πρὸς ἄλλοις πολλοῖς καὶ ἡ ἐπομένη αὐτοῦ διαθήκη.

† *Εἰς τὸ ὄρομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
 καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀμήν.*

Πᾶσι μὲν καθόλου τοῖς ἀνθρώποις ἀναγκαῖα ἐστὶ καὶ ὠφέλιμος ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ὑφ' οὗ γίνονται ἀνάραστοι ἐν ἡμέρᾳ, ἢ οὐ γινώσκουσι, μάλιστα δὲ τοῖς εἰς τὸν κύριον καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστευουσιν εὐσεβέσι χριστιανοῖς, οἵπερ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιστώθημεν καὶ ἐδιδάχθημεν ὅτι πάροικοί ἐσμεν ἐν τῇ παρούσῃ προσκαιρῷ ζωῇ καὶ παρεπίδημοι, τὸ δὲ ἀληθὲς ἡμῶν πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Ἡ τοῦ θανάτου μνήμη ἄγει ἡμᾶς σωτηρίως εἰς συναισθησιν τῆς ματαιότητος τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, διαρίστησιν εἰς προσευχὴν καὶ μετάνοιαν καὶ ἀπεργάζεται ἐγρηγορότας καὶ ἐτοίμους πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ κύριος ἐρετέλλετο ἐν εὐαγγελίοις λέγων, « γρηγορεῖτε ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ἣ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ».

Ταῦτα τοῖνυν οὕτως ἔχοντα οἰδότες καὶ ἐνθυμούμενοι ἡμεῖς, πρῶ-

ἡν πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος, βουλόμενοί τε ἵνα μὴ μόνον κατὰ τὰ ἄλλα διατελώμεν παρεσκευασμένοι πρὸς τὴν εἰς οὐρανὸν ἐκδημίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τῆς ἐδρισκομένης ἡμῖν μικρᾶς περιουσίας, διατιθέμεθα σήμερον τὴν παροῦσαν ἡμῶν διαθήκην καὶ ἰδίᾳ χειρὶ κοθυπογράφου αὐτῆν, ὅπως ἡ κυρία καὶ ἀπαράτρεπτος ἐπὶ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου. Καὶ πρῶτον ἐξαιτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῖν ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ πατριερωτάτων ἀρχιερέων καὶ παρὰ πάντων τῶν ἡμῖν γνωρίμων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἀφίεμεν δὲ καὶ ἡμεῖς πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς τε φιλοῦσι καὶ τοῖς μισοῦσι τὴν ἀπὸ καρδίας συγχώρησιν· δεῦτερον δὲ διατάσσομεν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ γνωστοποιούμεν ὡς ἑξῆς.

Χρήματα μὲν ἐν μετρητοῖς οὐκ ἔχομεν οὐδὲ ἠδυνάμεθα ἔχειν, καθότι ὅτε ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήχθημεν βιαίως εἰς ὑπερορίαν, ἕκατὸ μόλις γρόσια εὐρέθησαν παρ' ἡμῖν, ὥστε ἠναγκάσθημεν ὅπως διὰ δαρείου ἐξοικονομήσωμεν τὰ τῆς ὁδοπορίας ἡμῶν ἕξοδα· εἴ τι δὲ ἠδυνήθημεν περισσεῦσαι ἐκ τῆς ἐνταῦθα διδομένης ἡμῖν χορηγίας, τοῦτο προσεδαπαρήσαμεν εἰς ἐλέη καὶ εἰς συντήρησιν δύο σπουδαστῶν ἐνδὸς ἐν Παρίσι τοῖς καὶ ἑτέρου ἐν Πετροπόλει καὶ ἐλάχιστόν τι δπόλοιπον διανεμοῦμεν ἰδιοχείρως ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῆς ζωῆς ἡμῶν ὥρᾳ πρὸς τὴν ἡμετέραν συνοδείαν καὶ θεραπείαν χάριν εὐχῆς καὶ εὐλογίας. Τοῦτων ἕνεκα ἡ περιουσία ἡμῶν συνίσταται μοραδικῶς ἐκ τῶν ἀκολούθων ἱερῶν κειμηλίων καὶ σκευῶν καὶ πραγμάτων ἁ. ἐξ ἐνδὸς σταυροῦ ἐγκολπίου, κεκοσμημένου λίθοις πολυτίμοις καὶ δωρημένου πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ μεγαλειοτάτου αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸ ἔτος αὐθ'. καὶ ἐκ δύο ἐτέρων ἐγκολπίων, κεκοσμημένων ὡσαύτως λίθοις πολυτίμοις, ὧν τὸ μὲν, φέρον ἐν μίλιτῳ τὴν εἰκόνα τῆς Παραγίας, ἐδωρήθη ἡμῖν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου αὐτοκράτορος Νικολάου κατὰ τὸ αὐμά. τὸ δὲ σταυρὸς ὧν, κατεσκευάσθη ὑφ' ἡμῶν καὶ φέρει ἐπιγεγραμμένον τὸ ἡμέτερον ὄνομα. Προσέτι ἐξ ἐνδὸς καθιστοῦ σταυροῦ τοῦ ἀγιασμοῦ, ἐπ' ἴσης λίθοις πολυτελέσι κεκοσμημένου καὶ ἐμπεριέχοτος γνήσιον τμήμα τιμίου ξύλου τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ ἑτέρου σταυροῦ ἐγκολπίου, ὃν ἐδωρήσατο πρὸς ἡμᾶς ὁ μεγαλειότατος αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν ἐνδημίαν αὐτοῦ· β'. ἐκ μιᾶς ἀρχιερατικῆς στολῆς μετὰ μαρδίου καὶ μίτρας, ἐχούσης σταυροῦ ἐξ ἀδαμάντων, μιᾶς πα-

τερίτσας μετὰ δικηροτρικηρῶν ἀργυρῶν καὶ δύο κηροπηγῶν, ἅπερ πάντα κατεσκευάσαμεν γεωσιτὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ διετίας καὶ προσέτι ἐξ ἐνόου μικροῦ τετραεναγγελίου, σμάλτοις καὶ λθοῖς ρωσικοῖς κεκοσμημένον· γ'. ἐκ τεσσάρων παρασήμων τῶν ὑψηλῶν κυβερνήσεων Τουρκίας, Ρωσίας, Πρωσίας καὶ Ἑλλάδος· δ'. ἐξ ἐνδυμάτων καὶ τιγῶν ἐπίπλων καὶ σκευῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν τῆς ἡμετέρας περιουσίας, τὰ μὲν τέσσαρα πολύτιμα ἐγκόλπια μετὰ τοῦ ἱεροῦ σταυροῦ τοῦ ἀγιασμοῦ κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν παράγιον τάφον τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν πρὸς μνημόσυνον διηλεκτὸς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς ἀναστάσεως. Ὡσαύτως κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν παράγιον τάφον τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν μετὰ τῆς μίτρας καὶ τῶν δικηροτρικῶν, ὡς καὶ τὰ τῶν εἰρημένων ὑψηλῶν κυβερνήσεων παράσημα· εἰς δὲ τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα αὐτοῦ ἀφίεμεν πάντα ἡμῶν τὰ ἐνδύματα, ἐξ ὧν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κύριος Ἱερόθεος λήψεται πρὸς ἐνθύμησιν μίαν μηλόγουναν, ἐν ράσον καὶ ἐν ἀντερί ἀτλάζι καὶ τσακσίρι. Δοθήσονται δὲ τῷ παριερωτάτῳ Σεβαστείας κὺρ Νικηφόρῳ μία σαμουρόγουνα καὶ ἐν ράσον καὶ τῷ παριερωτάτῳ Φιλαδελφείας κὺρ Ἰωάσαφ μία σιτζαπόγουνα μεθ' ἐνόου ράσου καὶ προσέτι τοῖς ἀγίοις ἀρχιμανδρῆταις Ἐπιφανίῳ καὶ Κυρίλλῳ Ἀθαρασιάδῃ καὶ τῷ ἀγίῳ Καμαράσῃ ἀνὰ μία γούνα ἢ κορτογούνη χάριν εὐχῆς καὶ εὐλογίας, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἐνδύματα ἔχουσι διαρρηθῆναι πρὸς τοὺς ἀπορωτέρους τῶν ἀδελφῶν.

Τὴν δὲ ἀργυρᾶν πατερίτζαν μετὰ τοῦ ἀδαμαντοστολιστοῦ σταυροῦ αὐτῆς καὶ τὸ μικρὸν τετραεναγγέλιον μετὰ τῶν δύο κηροπηγῶν ἀφιεροῦμεν πρὸς μνημόσυνον εἰς τὴν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν Σάμῳ ἱερὰν καὶ σεβασμίαν μονὴν τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Πάντα δὲ τὰ ἐδρισκόμενα ἡμῖν βιβλία ἀφίεμεν εἰς τὴν ἐν Μαλαγαρίῳ τῆς Σάμου συνεστημένην Ἱερατικὴν Σχολὴν καὶ παραγγέλλομεν ὅπως μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ἡμῶν παραδοθῶσι τὰ δύο ταῦτα ἀφιερῶματα πρὸς τὸν κύριον Διευθυντὴν τοῦ ἐνταῦθα Σαμικοῦ ἡγεμονικοῦ Γραφείου ἵνα ἀποσταλῶσι παρ' αὐτοῦ εἰς τὰ οἰκεῖα μέρη.

Ἄρθ' ὧν δὲ διὰ τῆς παρούσης διαθήκης κληροδοτοῦμεν τῷ ἱερῷ κοινῷ τοῦ παραγίου τάφου καὶ μάλιστα ἀρθ' ὧν ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη παρέσχομεν αὐτῷ παρτοίων ἐκδουλεύσεων, ἃς γινώσκει ὁ κύριος, ἀξιούμεν παρ' αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως ἐνταῦθα μὲν ποιήσεται

τὴν δαπάνην τῆς κηδείας ἡμῶν, ἣν θέλομεν τελεσθῆναι ἄνευ πολυτελείας, ἐν δὲ τῇ ἀγίᾳ πόλει ἐκτελέσῃ φιλαδέλφως τὰ κανονικὰ ἡμῶν μνημόσυνα.

Ταῦτα διατιθέμεθα οἰκεία θελήσει καὶ ἐλευθέρα γνώμη καὶ βουλόμεθα ὅπως ἐκτελεσθῶσιν ἀπαραλλάκτως· ἐφ' ᾧ καὶ ὑπογράφομεν ἰδίᾳ χειρὶ καὶ σφραγίζομεν τῇ ἡμετέρᾳ σφραγίδι πρὸς βεβαίωσιν καὶ πίστωσιν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ κγ'. Ἰουλίου αἰωζ'.

(Τ. Σ.) † Ὁ πρῶην Ἱεροσολύμων Κύριλλος ἀποφαίνεται.

Ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος μαρτυρῶ καὶ βεβαιῶ κατ' αἰτησιν τοῦ ἰδίου μακαριωτάτου.

Συναποδεικνύει δὲ τὸ ἐμφοροῦν τὸν ἀοίδιμον πρωθιεράρχην αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας καὶ ἡ ἐπομένη αὐτοῦ ἐπιστολή.

Κύριλλος

ἐλέω Θεοῦ

πατριάρχης τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλῆμ
καὶ πάσης Παλαιστίνης.

† Ὁσιώτατε καθηγούμενε τῆς ἐν Σάμῳ ἱεράς καὶ σεβασμίας μονῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τέκνον ἐν κυρίῳ ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ Γρηγόριε, τὴν ὀσιολογιότητά σας εὐχόμενοι πατρικῶς ἀπὸ ψυχῆς, ἐν ἀγίῳ πνεύματι εὐλογοῦμεν.

Ἐπέπρωτο ἄρα διαρβορτες τὸν πρὸς Κωνσταντινούπολιν αἴσιον ἡμῶν πλοῦν γὰ παραπλεύσωμεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοκινήτου τὰς ροτιοδυτικὰς ὄχθας τῆς φιλάτης ἡμῶν πατρίδος καὶ γὰ χαιρετήσωμεν μακρόθεν τὸ ἔδαφος αὐτῆς, εὐχόμενοι ἀπὸ βαθέων ψυχῆς ὑπὲρ ἐνημερίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν. Ἡ καρδία ἡμῶν ἔπαλλεν ὑπὸ τοῦ γλυκυτάτου τοῦ πατριωτισμοῦ αἰσθήματος καὶ ἠλεκτρίζετο ὑπὸ διαπύρου πόθου εἰς τὸ γὰ ἐπιβῶμεν ἐπὶ τοῦ ποθεινοτάτου τόπου τῆς γεννήσεως ἡμῶν καὶ ἐπαραβλέπορτες τὰ ἐν αὐτῷ ἡμῖν περισπούδαστα γὰ ἀπολαύσωμεν μετὰ τοσοῦτον ἤδη χρόνον τοὺς φίλους ἡμῶν καὶ πατριώτας. Ὁ δὲ πόθος ἡμῶν οὗτος ἠνξήθη πρὸ πάντων εἰς τὸ ἔπακρον, ὅταν διαβαίνορτες ὑπὸ τὸν οὐρανομήκη Κέρκην, ἐθεώμεθα μετὰ θάμβους τὰς νεφοσκεπεῖς αὐτοῦ ἀκρωρείας καὶ ἀνεπεμπάζομεν τὸν ροῦν ἡμῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Εὐοῖ! πόσος

τῷ ὄντι ἔρως πατρίδος εἶχε καταλάβει ἡμᾶς τὴν στιγμήν ἐκείνην !
Ἄλλ' ὁμως τὸ σπουδαῖον τῶν περιστάσεων ὑπερέσχε καὶ ἀπέτρεψεν
ἡμᾶς νὰ γευθῶμεν τῆς γλυκυτάτης θυμηδίας καὶ νὰ ποτισθῶμεν τὸ
νᾶμα τῆς πνευματικῆς ἐκείνης εὐφροσύνης, τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸ
καθ' Ὅμηρον νόστιμον ἡμᾶρ· δι' ὃπερ περιήλθομεν περίλυποι, προσ-
ιδόντες μακρόθεν τὴν ποθητὴν ἡμῖν πατρίδα καὶ ἐνλογήσαντες ἐν-
δομῶχος τὸν λαὸν αὐτῆς. Ὑγιῶς δὲ ἐνταῦθα ἀφικόμενοι, ἐσπεύσα-
μεν σήμερον ἵνα παραμυθούμενοι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ, ἐ-
ρευνησώμεν διὰ γράμματος τὰ περὶ τῆς εὐκταίας ἡμῖν ὑγείας της
καὶ εὐχόμενοι πατρικῶς, ἐνλογήσωμεν δι' αὐτῆς καὶ ἄπυσαν τὴν ἰε-
ρὰν ἀδελφότητά της, ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπευχθηθῶμεν αὐτῇ ἀπὸ καρδίας
ὅπως ἐορτάσασα μετὰ τῆς ἀδελφότητός της ἐν χαρᾷ καὶ εἰρήνῃ τὰς
χαρμοσύνους ἡμέρας τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ, ἀπολαβῆ καὶ
παρευδαίμονα τὴν εἴσοδον τοῦ νέου ἔτους μετ' ἐπιτεύξεως παντὸς ἐ-
φετοῦ καὶ σωτηριώδους καταθνήμιον εἰς παράτασιν τῆς χαρᾶς τῆς πα-
τρικῆς ἡμῶν καρδίας, ἀφ' ἧς καὶ ἐξαιτούμεθα αὐτῇ παρὰ Κυρίου ἐτη
πλεῖστα, εἰρηρικὰ καὶ σωτήρια.

Κωνσταντινουπόλει τῇ λ'. Δεκεμβρίου αἰωνώ'.

† Ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης ὑμῶν.

Ἀλέξανδρος Ἀνδρόνικος γεννηθεὶς τῷ ἔτει 1798 ἐν Καρλοβασί-
οις, ἀπῆλθε νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν εἰς Ἱταλίαν, ἔνθα διδασκθεὶς τὴν ζω-
γραφικὴν, ἐγένετο ἄριστος ζωγράφος, διακριθεὶς ἰδίως ἐν τῷ κλάδῳ
τῆς ἀγογραφίας· ἔργα δὲ αὐτοῦ ἐξάισια κοσμοῦσι πλείστους τῶν ἐν
Σάμῳ, Χίῳ καὶ Κρήνῃ ναῶν. Διδάξας δὲ πολλοὺς τὴν ζωγραφικὴν καὶ
διάδοχον αὐτοῦ ἐν τῇ τέχνῃ καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Πηνε-
λόπην, ἀπεβίωσεν ὁ καλλιτέχνης οὗτος τῷ ἔτει 1866 ἐν Καρλοβασίοις.

Γεώργιος Γερροντής ἐγεννήθη τῷ 1798 καὶ ἐξεπαιδεύθη πρῶτον μὲν
ἐν Σάμῳ, εἶτα δὲ ἐν Σμύρνῃ, μεθ' ὃ ἐπανακάμψας εἰς τὴν ἑαυτοῦ πα-
τρίδα, ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τε τοῖς Καρλοβασίοις καὶ
ἐν τῇ Χώρῃ. Ὑπηρετήσας δὲ καὶ πολιτικῶς ἐν κρισιμωτάτοις περι-
στάσει τῇ πατρίδι, ἀπεστάλη ὡς παραστάτης τῶν Σαμίων εἰς τὴν
βουλὴν ἐν Ναυπλίῳ, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τῷ ἔτει 1833, προσβληθεὶς ὑ-
πὸ τύφου.

Χριστόδουλος Ματακίδης ἐγεννήθη τῷ 1799 ἐν Βαθεὶ καὶ προση-
κόντως ἐν Πάτρῳ παιδευθεὶς, ἔλαθε μέρος ἐνεργότατον κατὰ τὸν ὑ-

πὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Σαμίων· ὡς πληρεξούσιος δὲ αὐτῶν μετέσχε πικρῶν σχεδὸν τῶν ἐθνικῶν συνελεύσεων. Μετὰ δὲ τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὸν ὡς δικαστῆς ἐν Ἑλλάδι, γενόμενος καὶ εἰς τῶν ἐκδοτῶν τοῦ τριτόμου λεξικοῦ Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ· ἀπεβίωσε δὲ τῷ ἔτει 1847 ἐν Σύρῳ ἐκ φθινάδος νόσου.

Διορύσιος τοῦ Πίκλην *Χριστοφίδης*, ἐπίσκοπος Λέρνης, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1800 ἐν Παγώνδῃ, Δημήτριος τῷ κατὰ κόσμον ὀνόματι καλούμενος. Πανώλους τῷ ἔτει 1814 ἐν Σάμῳ ἐνσκηψάσης καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ συμπάσης ὑπὸ τοῦ νοσήματος ἐκείνου ἀναρπάστου γενομένης, ὁ Δημήτριος, ὄρφανὸς ἀπολειφθεὶς, εἰσήχθη ὡς δόκιμος ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀγίας Ζώνης· τῇ προτροπῇ δὲ τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ διδασκάλῳ Ἰγνατίῳ ἐν Βαθεῖ, ὀψιαιτέρον δὲ μετέβη καὶ εἰς Πάτμον, ἔνθα συμπληρώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ διωρίσθη εἰς τῶν ἐφημερίων τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου. Σταλείς δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν ὑποθέσεων τῆς αὐτῆς μονῆς καὶ αὐτόθι παραμείνας, ἐγένετο γνωστὸς τῷ πατριάρχῃ, ὅστις, ἐκτιμήσας τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν τοῦ ἀνδρός, προεχειρίσατο αὐτὸν ἐν ἔτει 1843 εἰς ἐπίσκοπον Λέρνης· ἐπὶ ἔνενακαίδεκα δ' ἔτη τὸ ποιμνιον αὐτοῦ ἐν ὁσιότητι ποιμνάνας, ἀπεβίωσε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1862 ἐν Πάτμῳ. Διεκρίνετο δὲ ὁ ἱεράρχης οὗτος ἐπὶ ἱεροπρεπείᾳ καὶ καλλιφωνίᾳ, μουσικώτατος τυγχάνων, οἱ δὲ Καλύμνιοι καὶ Λέριοι ἄχρι τοῦ νῦν μετ' ἐγκωμίων μνημονεύουσι τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἀγαθοῦ ποιμενάρχου ἐκείνου.

Ἰωάννης Σφοῖνης, γεννηθεὶς τῷ 1800 ἐν Μαραθοκάμπῳ, ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Σάμῳ, εἶτα δ' ἐφοίτησεν ἀλληλοδιδάχως ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Χίου καὶ τῶν Κυδωνιῶν, ἔνθα συνεκλήρωσε τὰς ἐπιστημονικὰς. Ἐπαθλοῦ δ' ἔπειτα Πάτριαν, ὁ ἱεράρχης ἐδίδαξε καὶ αὐτὸς αὐτόθι ἐπὶ τρία ἔτη, τῆς δ' ἐπιτυχοῦς αὐτοῦ διδασκαλίας μαρτύριον ἔστω τὸ ἐξῆς πατριαρχικὸν γράμμα.

Θεόφιλος

ἐλέω Θεοῦ

πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

Ὑποδοχῆς καὶ φιλοτιμίας ἀπάσης ἡγητέον ἀξίους τοὺς ἀρετῆς τε ἀντιποιουμένους καὶ παιδείας καὶ λόγων καὶ πόρων ἐχομένους ἐπαινετῶν, ὧν εἰς ἐστὶ καὶ ὁ ἐλλογιμώτατος κύριος Ἰωάννης Σφοῖνης, Σάμιος, νέος μὲντοι τῆν ἡλικίαν, φρόνημα δὲ κεκτημένος γη-

ραιὸν καὶ λαμπρὸς μὲν τῇ παιδείᾳ, λαμπρὸς δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἀνάστημα, λαμπρὸς δέ τοι καὶ οἷς εἰλήφει πόνοις τὴν καθ' ἡμᾶς νεολαίαν ἐκπαιδεῦσαι χρησιῶς καὶ ἀφθόνως προθυμηθεὶς, ἱκανῶς ἔχων πρὸς τηλικούτου ἔργον· ὧν ἀπάντων χάριν καὶ ἡμεῖς διὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης ἤγομεν εἰκότως τὴν αὐτοῦ λογιότητα. Ὅν ἤδη τῶν τῆδε ἀπαίροντα, εἰ καὶ οἰκοθεν ἔχοντα τὸ ἀξιεπαῖνον, ἀλλὰ γε ἠκιστα ἡμῖν ἀλλότριον ἐκρίθη τοῖς δε τοῖς γράμμασι παραδηλώσαι τοῖς ἀπανταχοῦ τὰ κατ' αὐτὸν ἢ κεκόσμηται παιδείᾳ καὶ τῇ ἀληθινῇ ἀρετῇ.

Ἐν Πάτμῳ τῇ ιθ'. Σεπτεμβρίου αἰωνῆ'.

† Ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος.

Ἐδίδαξε δὲ ὁ Σφοίνης καὶ ἐν Μαραθοκάμπῳ ἐπὶ δύο πού ἔτη καὶ πληρεξούσιος καὶ γραμματεὺς ἐν διαφόροις τοπικαῖς τῆς Σάμου συνελεύσεσι διετέλεσεν· ἀποκλεισθείσης δὲ τῆς αὐτοῦ πατρίδος τῶν ὀρίων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἀπῆλθεν εἰς Σῦρον, ἔνθα σχολὴν συστήσάμενος, πολλοὺς μαθητὰς ἐπὶ τρία ἔτη ἐδίδαξε. Κληθεὶς δὲ καθηγητῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἰδρυθέν τότε Εὐαγγελικὸν Γυμνάσιον, ἐδίδαξεν αὐτόθι τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐπὶ ἓν ἔτος, μεθ' ὃ ἐδίδαξεν ὡς σχολάρχης ἐπὶ ἑξαετίαν ἐν Χαλκίδι, ἐπὶ τετραετίαν ἐν Σκοπέλῳ, ἐπὶ τριετίαν ἐν Κύμῳ καὶ ἐπὶ ἑπταετίαν αὖθις ἐν Χαλκίδι, μεθ' ὃ προήχθη εἰς καθηγητὴν τοῦ ἐν Λαμῆν Γυμνασίου. Κληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀριστάρχου τῷ ἔτει 1859 ὡς γυμνασιάρχος τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου, ἐδίδαξεν αὐτόθι μέχρι τοῦ ἔτους 1862, ὅτε εἰς Ἑλλάδα ἐπανακάμψας, ἀνέλαβεν αὖθις τὴν θέσιν καθηγητοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ Χαλκίδος· ἀποχωρήσας δὲ τῆς ὑπηρεσίας, ἔζησεν ἰδιωτεύων ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτη πόλει, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1875. Ὁ Σφοίνης ἐξέδωκεν ἐν Σύρῳ κατὰ Αὐγούστον τοῦ 1832 τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκράτους μετὰ σημειώσεων, εἰλημμένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῶν τοῦ Κοραΐ, καὶ μετ' ἐπιλόγου προτρέποντος τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας εἰς παιδείαν· ἐπ' ἴσης ἔργον αὐτοῦ εἶναι Ἐπιτομὴ ἠθικῆς, ἐραρισθεῖσα ἐν Μαραθοκάμπῳ Σάμου ἐκ τῆς ἠθικῆς τοῦ Νεοφύτου Βάμβα ὑπὸ Ἰωάννου Σφοίνῃ, πρὸς χρῆσιν τῶν φιλαρέτων νέων καὶ νεαρῶν. Ἀθήνησι 1853.

Ἰωσήφ Δούκας, γεννηθεὶς τῷ 1801 ἐν Βαθει, ἐξεπαιδεύθη ἐν Πίσσαις καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν ἰατρικὴν καὶ ἰατρὸς πολυμαθέστατος καὶ

δοκίμωτατος ἀναδειχθείς, μετῆλθε τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ φιλανθρώπως ἐν Ναυπλίῳ ἐν χρόνοις δυσχερεστάτοις· ἐτελεύτησεν ὁμως δυστυχῶς νεώτατος, μόλις τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἄγων τῷ 1831 ἐν Βαθεῖ, θῦμα γενόμενος φθινάδος νόσου.

Γεώργιος Κλεάνθης μουσικὸς καὶ ποιητὴς εὐφάνταστος, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1801 ἐν Καρλοβάσις, τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ αὐτόθι Πορφυριάδι σχολῇ διδαχθείς. Ἀναγνώστης, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἦτο ἄνθρωπος σκληρὸς καὶ τραχέως προσεφέρετο τῷ υἱῷ, ὃν ἐπὶ τέλος ἠνάγκασε νὰ εἰσέλθῃ εἰς ὃ εἶχε κατασκευάσει πλοῖον ὡς εἰς τῶν ναυτῶν· πλὴν ἀλλὰ τὸ τοῦ ναύτου ἔργον ἦτο ἀλλότριον τῆς εὐγενοῦς τοῦ νέου φύσεως καὶ αἱ ταλαιπωρίαι, ἅς ἐν τῇ θαλάσῃ ὑφίστατο, ἠνάγκασαν αὐτόν, ἅμα μετὰ τοῦ πλοίου προσορμισθέντα εἰς Σμύρνην τῷ 1819, νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ Λογοθέτην Λυκούργον, ἐκεῖ τότε μένοντα, καὶ παρακαλέσῃ ὅπως αὐτόν παρ' ἑαυτῷ προσλάβῃ, ἀπαλάσσωσιν ἀπὸ τῶν τῆς θαλάσσης δεινῶν. Ὁ Λυκούργος, συγκαταθέσει τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, προσέλαβεν ὄντως παρ' ἑαυτῷ τὸν νέον, εἰσήγαγεν αὐτόν ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε σχολῇ τῆς Σμύρνης, ἔνθα καὶ συνεπλήρωσεν οὗτος τὰς σπουδὰς αὐτοῦ· μυηθεὶς δὲ ὀψιμαίτερον εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἔλαβε, κατὰ τὸ τότε ἔθιμον, τὸ ἐπώνυμον Κλεάνθης, ὃπερ διετήρησεν ἕκτοτε. Ἐκτραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τῷ Λυκούργῳ εἰς Σχῆμον ἀπελθόντι συνώδευσεν ὁ Κλεάνθης, καὶ τὴν σπάθην τοῦ προμάχου τῆς πατρίδος ζωσθεὶς, συμμετέσχεν ὅλων τῶν κακουχιῶν καὶ ὅλων τῶν κινδύνων τοῦ πολυχρονίου ἐκείνου ἀγῶνος ὡς τε στρατιώτης καὶ ὡς γραμματεὺς τοῦ Λυκούργου. Ἦτο δὲ φύσις εὐγενῆς καὶ εὐμοιροῦσα φαντασίας ποιητικῆς, φαντασίας ὁμως μὴ πάντοτε συνοδευομένης καὶ ὑπὸ κρίσεως εὐσθενοῦς· ὅθεν καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀπαντῶσιν ἰσχυρὰ μὲν ποιητικὰ ἄλλατα, ἀσυναρτησίᾳ δὲ ἰδεῶν, οὐδ' ὅλως ὁμοία πρὸς τὴν ἐν τοῖς λυρικοῖς ποιήμασιν ἀπαντῶσαν. Πρῶτα δοκίμια τῆς μουσῆς αὐτοῦ ἦσαν ἔλεγχοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, πολλὰ δ' ἕτεροι ποιήσεις αὐτοῦ ἐτυπώθησαν καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα φέρονται, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἀνέκδοτοι παρὰ διαφόροις ἀπόκεινται. Ὡς ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, τοῦ ποιητικοῦ χαρίσματος καὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων, ἐφ' οἷς διεκρίνετο, ὁ Κλεάνθης ἦτο τοῖς πᾶσι προσφιλέως· ὅθεν καὶ εἰς γάμον ἔλαβε τὴν καλλίστην τὸ εἶδος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν Σχῆμῳ παρθένον Κλεοπάτραν, ἣ, ὡς αὐτὸς ὠνόμαζε, Πάτραν, θυγατέρα τοῦ χιλιάρχου Σταμα-

τιου Γεωργιάδου, ἧς ἐκ παίδων ἦρχτο. Ἐπελθούσης δὲ τῆς εἰς Εὐβοίαν μεταναστεύσεως τῶν Σαμίων, ὁ Κλεάνθης συναπῆλθε μετὰ τῆς συζύγου· ἀλλ' ἔνεκα τῶν κακουχιῶν, παθοῦσα ἡ Κλεοπάτρα, ἀπεβίωσεν ἐξ ἁώρου τοκετοῦ τῷ ἔτει 1834 ἐν Καρύστῳ, ἔνθα κατέφυγεν ἡ τοῦ χιλιάρχου Γεωργιάδου οἰκογένεια, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ Κλεάνθης εἶχε μεταβῆ εἰς Τήνον ὅπως παραλάβῃ ἐκεῖθεν ἄλλους τῶν Σαμίων ἐκ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος μεταναστεύσαντας καὶ τὰ πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἐνεργήσῃ. Εἰς πένθος ἄφατον ἐβυθίσθη ὁ ἀτυχῆς σύζυγος ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἐκείνη καὶ τὸ βαθύ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἄλγος ἐξεδήλωσε διὰ παθητικωτάτων ποιήσεων εἰς τὴν Πάτραν αὐτοῦ· ἰδοὺ δὲ εἰς τῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἐκείνης θρήνων τοῦ Κλεάνθους.

*Καταιβαίνει ὁ ἥλιος ἔς τὴν δύσι
καὶ χειμῶνας βογκάει βαρῦς,
τὰ πλεούμενα βρίσκουν λιμένα,
τὰ πουλιὰ κατοικιάζουν ρωρίς.*

*Ὁ βοσκὸς χειμαδιάζει τ' ἀρνάκια,
περιστέρι μ' ἑταῖρι συζῆ,
τὰ τρυγόνια ζευγάρι ζευγάρι
κατοικιάζουν ἔς τοὺς βράχους μαζῆ.*

*Καὶ ἐγὼ, ρυκτοποῦλι θλιμμένο,
ἔρημος ἔρημα λαγκάδια γυρνῶ,
μὲ τὸ ἄχ μὲ τὸ ὄχ σὰν ἐκείνο,
τὴν ἀθλίαν μου τύχην θρηνῶ.*

*ὦ ἀστέρι, ποῦ ἔρημος τάφος,
σὲ σκεπάζει μὲ χῶμα σκληρό,
μήτε στῆθός μου ἔμειρε πλεόν
μήτε δάκρυ ἔς τὰ μάτια ὑγρό.*

*Χθὲς στεφάνι λαμπροῦ ἡμεραίου
σὲ ἐστόλιζε νύμφην θεάν,
ἡλιοστάλλακτα κάλλιφ φοροῦσες
κ' ἀκτινόβολον εἶχες θωρειάν.*

Ἄγριος σήμερον τόπος καὶ τάφος
σὲ λαγκαδία κρατοῦν σκοτεινά,
ἐβασίλευσες, ἦλιε τῆς Σάμου,
ἔς τῆς Καρύστου τὰ μαῦρα βουρά.

ὦς τὸ ρόδον ἀρθοῦσες ὀπότεν
ἔχε ὑγείαν σοῦ εἶπα λοιπόν,
τῆς πατρίδος μου, Πάτρα, πηγαίνω
γὰ συντρέξω μέγαν σκοπόν.

Ἐπουργὸς καὶ υἱὸς τῆς πατρίδος
χρῆν ἔχ' ὑψηλὰ εἰς αὐτήν,
κάθε ἄλλο του χρέος ἀφίρει
γὰ πατρίδα, μητέρα σεπτήν.

Μὲ καρδιόχυτον δάκρυ με εἶδες,
ἄμε, μ' εἶπες, καλέ, ἔς τὸ καλό,
καὶ τὸ χέρι σου μ' ἔδωσες τότε
μὲ χειλάκι κλειστό, τρεμουλό.

Εἰς τὴν γέννα μου πλὴν ὅπ' ἄν ἦσαι
γὰ πετάξης γὰ ἴθις γὰ σ' ἰδῶ,
γὰ σου πῶ τῆς καρδιᾶς μου τὸν πόρο
καὶ τὸν κόσμον εἰς σὲ γ' ἀποῖδῶ.

Ποῦ γὰ ξέρω πῶς ἄωρη γέννα
σοῦ μελέτα ἢ τύχ' ἢ σκληρὰ
κί' ἀπ' τὴν Σάμον τὸν θάνατον πρόειδ.
ἢ ψυχὴ σου πολὺ καθαρά.

Μ' ἀνεζήτεις καὶ μαῦρα πελάγη
μ' ἐκρατοῦσαν μακρὰν ἀπὸ σέ,
καὶ ἄν ἦμουν πονεὶ γὰ πετάξω,
δέν σε πρόφθαγα, ἦλιε χρυσέ.

Στρέφω τέλος, τὰ ὄνειρα δείχνουν
πῶς στιγμή μ' ἀγαμέγει πικρά,
δὲν ἐπίστενα ὅτι τὸ φῶς μου
μαύρη γῆ τὸ σκεπάζει σκληρά.

Ἐστ' ἀκρογιάλι φωτῶ τῆς Μυκόνου
καὶ ἠχῶ μ' ἀπαρτάει βραχρά,
ἐβασίλευσ' ὁ ἥλιος τῆς Σάμου
ἔς τῆς Καρύστου τὰ μαῦρα βουρά.

Τίς γὰρ μ' ἔλεγε, φῶς μου, πῶς εἶχα
τὸ μελλοῦμενο τόσο σκληρό,
τῆς χαρᾶς τὸ ποτήρι καὶ εἴπια
μὲ φαρμάκι τοῦ πένθους σμικτό!

Οἶμοι! μάταιε ἄκοσμε κόσμε,
πόσον ἄδικος ἵστάθης εἰς ἐμέ,
τὰ καλά σου εἶν' ὄνειρα ὄλα,
πλοῦτη, δόξαι, χαρὰὶ καὶ τιμαί.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ, ὁ Κλεάνθης ἐβίωσεν ἐν πένθει καὶ ὑδύνη· δὲν παρήλθον δὲ τέσσαρα ἔτη καὶ ἐξεμέτρησε καὶ αὐτός τὸ ζῆν τὴν ὀγδόην πρὸς τὴν ἐνάτην Σεπτεμβρίου 1839 ἐν Χαλκίδι ἐκ μαρασμοῦ.

Ἐκτὸς ἄλλων σποράδην ἐκδοθεισῶν ποιήσεων τοῦ Κλεάνθους, ἐξεδόθη ἐν Σάμῳ τῷ ἔτει 1828 ἄνωνύμως καὶ δρᾶμά τι αὐτοῦ ἔμμετρον εἰς πέντε πράξεις ὑπὸ τίτλον *Χαρίδημος ὁ Σάμιος*, ἐν τῷ τέλει τοῦ ὁποίου προσετίθετο καὶ ὡδή τις εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ δέκα μῦθοι εἰς τὸ πεζόν, ἀλληγορικῶς εἰκονίζοντες τὴν τότε πολιτικὴν τῆς Σάμου κατάστασιν. Τῷ δὲ 1871 ἐξεδόθη ὑπὸ Δημοσθένους Σουβαλτζῆ ἐν Ἀθήναις συλλογὴ τις, ἐλλιπὴς ὅμως, τῶν ποιήσεων τοῦ Κλεάνθους ὑπὸ τίτλον *Ὁ Τυρταῖος τῆς Σάμου ἢ συλλογὴ τῶν σωζομένων ποιημάτων τοῦ Σαμίου ποιητοῦ Γεωργίου Κλεάνθους*.

Νεόφυτος Ματζῆρος, ἀρχιεπίσκοπος Λύδδης, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1804 ἐν Μυτιληνοῖς· εἰσελθὼν δὲ παῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος, προεχειρίσθη ἐν αὐτῇ ἱερέυς, μεθ' ὃ ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐγκατε-

βίωσεν αὐτόθι. Ὑπηρετήσας ὡς ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, χειροτονήθη τῇ 21 Φεβρουαρίου 1852 ἀρχιεπίσκοπος Θαβωρίου, μετὰ ἔννεα δ' ἔτη εἴτ' οὖν τῇ 15 Δεκεμβρίου 1861 προύβιβάσθη ἐπὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λύδδης καὶ ὡς τοιοῦτος διετέλεσεν ἄχρι τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1881, ὅτε, παθὼν ἐξ ἀποπληξίας, ἀπεβίωσεν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἱεράρχης ἀπλοϊκὸς μὲν τὰ ἥθη, ἀλλὰ χρηστὸς τὴν καρδίαν καὶ εὐσεβείας ἐμπεφορημένος.

Γεώργιος Λάρυγκας γεννηθεὶς τῷ 1804 ἐν Καρλοβασίοις, διεκρίνετο διὰ τὸ τεράστιον ἐπ' ἀληθείας μνημονικὸν αὐτοῦ· διότι ἠδύνατο ἀναγινώσκων πρότερον πολλὰς σελίδας βιβλίου τινός, ἀπροσκόπτως εἶτα καὶ εὐχερῶς νὰ ἀποστηθίζῃ αὐτάς.

Ματθαῖος Χ. Εὐαγγελινοῦ, γεννηθεὶς τῷ ἔτει 1805 ἐν Λιμένι Βαθέος, ἔνθα διακούσας τῶν τότε διδασκόμενων μαθημάτων, εἰσῆλθεν ἐν ἡλικίᾳ πεντεκαίδεκα ἐτῶν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Ζώνης· χειροτονηθεὶς δὲ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, προσελήφθη ὀφειλίτερον ὑπ' αὐτοῦ ὡς τοιοῦτος καὶ ἔμεινεν ἱκανὸν παρ' αὐτῷ χρόνον. Ἐν ἔτει 1824 ἀπελθὼν ἐκ Σάμου, μετέβη εἰς Τήνον, ἔνθα ὠκοδομεῖτο τότε ὁ ἱερός ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας, παρ' ᾧ ἔμεινεν ὡς ἱεροδιάκονος ἄχρι τοῦ 1828, ὅτε μετέβη εἰς Σύρον, ἧς ἦτο ἀρχιερεὺς ὁ Ἄνθιμος Κομιανός, ὅστις διώρισεν αὐτὸν ἱεροδιάκονον τοῦ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τιμωμένου ναοῦ. Ὁ τὸν Ἄνθιμον διαδεξάμενος Δανιὴλ, τιμῶν τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τίτλον ἄρχοντος τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ δὲ τὸν Δανιὴλ διαδεξάμενος Ἀλέξανδρος προεχειρίσατο αὐτὸν ἱερέα καὶ σὺναμα κατεστήσατο πρωτοσύγκελον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου. Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ βίου, ὁ Ματθαῖος προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Σύρου ἐν περιστάσεσι μάλιστα κρίσιμοις· διατελεῖ δὲ ὡς τοιοῦτος αὐτόθι, ἀπολαύων τοῦ γενικοῦ τῶν ἐγκατοίκων σεβασμοῦ.

Μεθόδιος Θεοδωρίδης ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1806 ἐν Μυτιληνοῖς καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Σάμῳ, Σύρῳ καὶ Τυρρηνίᾳ, πρῶτον μὲν ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Σωκίοις καὶ ἐν Ἡλουπόλει τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἶτα δὲ προσεκλήθη ὡς ἐφημέριος τῆς ἐν Μιθόρνῳ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν ἐκεῖ παρεπιδημούντων Ἑλλήνων. Ὡς ἐφημέριος καὶ ὡς διδάσκαλος τῶν τέκνων ἐκείνων ὑπηρετήσεν ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο ὄλα ἔτη, ἀποβιώσας αὐτόθι τῇ 30 Νοεμβρίου 1857 ἐξ ἄνθρακος.

Ίωακείμ Μερσιιάδης, ἐγεννήθη ἐν Βουρλιώταις τῷ ἔτει 1807: εἰσελθὼν δὲ ὡς μοναχὸς ἐν τῇ τοῦ Βροντᾶ μονῇ, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐσπούδασε περὶ τὴν θεολογίαν. Ἀπόφοιτος δὲ γενόμενος, διετέλεσε πρῶτον μὲν δικάκος τῆς ἐν Σύρῳ ἐκκλησίας, τῆς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμωμένης, εἶτα δὲ διωρίσθη διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς, μεθ' ἧς διωρίσθη ἱεροκῆρυξ κατὰ τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν. Θανόντος δὲ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐν Λιθόρῳ ἐλληνικῆς ἐκκλησίας Μεθοδίου Θεοδωρίδου, ἐκλήθη αὐτὸς διάδοχος ἐκείνου καὶ τοιοῦτος διεβίωσεν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπὶ δέκα ἔτη. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Σύρον, ἐγκατέστη αὐτόθι· παθὼν δὲ ἐξ ἀποπληξίας, ἀπεβίωσε τῇ 30 Ἰουνίου 1871, καταλιπὼν διὰ διαθήκης αὐτοῦ ἰκανὸν χρηματικὸν ποσὸν εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

Κωνσταντῖνος Σταματιιάδης, ἡμέτερος πρὸς πατρὸς θεῖος, ἐγεννήθη τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1808 ἐν Βαθει· ἡ δὲ τῶν Σταματιαδῶν οἰκογένεια εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς νήσου, Δήμου τοῦ ἀρχηγέτου αὐτῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πεντεκαιδεκάτου αἰῶνος διαπεραιωθέντος εἰς αὐτὴν ἐκ Μεγαλοπόλεως τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀγοράσαντος ἐν Παλαιοκάστρῳ τε Μεσοκάμπῳ τε καὶ ἀλλαχοῦ γαίας, ἃς τανῦν κληρονομικῶς κατέχουσιν ἐπέκεινα τῶν διακοσίων οἰκογενειῶν. Ἐγέννησε δὲ ὁ Δῆμος υἱὸν ἕνα, τοῦνομα Κωνσταντῖνον, ὅστις ἐξίκετο εἰς γῆρας βαθύτατον, οὗ ἕνεκα καὶ Ζαρωμένος ἐπεκλήθη, κυφὸς καὶ κεκυρτωμένος διὰ τὴν ἡλικίαν καταστάς. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐγέννησε θυγατέρας δύο καὶ υἱὸν ἕνα, τὸν Ἐμμανουήλ, ὅστις, γεννήσας θυγατέρας τέσσαρας καὶ υἱὸν ἕνα, Σταμάτιον τοῦνομα, ἔπεσε θῦμα τῆς δολοφόνου χειρὸς τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημητρίου Βασιλειᾶ, πρὸς ὃν εἶχε περιέλθει εἰς ἔριδας ἐκ κτηματικῶν λόγων. Ὁ δὲ Σταμάτιος ἐγέννησε τρεῖς θυγατέρας καὶ πέντε υἱούς, ὧν ὁ πρωτότοκος Ἐμμανουήλ ἐν παιδικῇ ἀπεβίωσεν ἡλικίᾳ, δεῦτερος δ' ἐγένετο Ἰωάννης, ὁ ἡμέτερος πατήρ, ὅστις, τῷ κερδῶφι Ἐρμῇ ἀσλοουθήσας, ἀπεβίωσεν ἐν γῆρᾳ πῖονι, τρίτος δὲ ὁ Νικόλαος, γεωκτῆμων διαβιώσας, τέταρτος δὲ ὁ Κωνσταντῖνος, περὶ οὗ ἤδη ὁ λόγος, καὶ πέμπτος ὁ Δημήτριος, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις ρηθήσεται· ἀπεβίωσε δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος πάππος Σταμάτιος, ὅπως καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ θάνατον βίαιον, φονευθεὶς τῇ 21 Ἰουλίου 1823, κατ' ἧ ἐν δευτέρῳ τόμῳ τοῦ παρόντος συγγράμματος ιστορήσαμεν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σταματιάδης, μετασχὼν νεώτατος ἔτι τὴν ἡλικίαν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σχῆμου καὶ τῶν ἀγώνων τῶν ὁμοπολιτῶν αὐτοῦ, ἀπῆλθε τῷ 1826 ἐξ αὐτῆς καὶ μετέβη εἰς Σῦρον, ἔνθα ἐδιδάχθη ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ ἐκ Κλεισούρας καὶ Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ τὴν ἐλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὰ μαθηματικὰ ἄχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε πρὸς ἐπαύξεισιν τῶν ἐχυτοῦ γνώσεων διεπεραιώθη εἰς Κέρκυραν ἵνα ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ σπουδᾶσῃ περὶ τὴν νομικὴν· παρέμεινε δὲ αὐτόθι ἐπὶ δύο ἔτη, ὅτε, νοσήσας, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σχῆμον. Ἀναρρώσας δὲ μετέβη τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Βονωνίαν, πόλιν τοῦ τότε παπικοῦ κράτους, καὶ ἐνεγράφη ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τοῦ πανεπιστημίου αὐτῆς· ἐκτραγείσης ὁμως μετ' οὐ πολὺ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως, τῆς τὸν ἐκθρονισμὸν τοῦ βασιλέως Καρόλου I ἐπενεγκούσης, καὶ τῆς Βονωνίας τῇ 4 Φεβρουαρίου 1831 συνεπαναστάσης κατὰ τοῦ πάπα, ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τῶν ἄλλων ἐνδημούντων ἐκεῖ Ἑλλήνων σπουδαστῶν ἐδράξατο ἐπ' ἴσης τῶν ὄπλων κατὰ τῆς παποκρατίας. Ὅθεν ὅτε εἰσῆλθεν εἰς Βονωνίαν ὁ πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως ἀποσταλὴς αὐστριακὸς στρατός, τότε συλληφθεὶς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐφυλακίσθη καὶ εἶτα ὡς ἀλλοδαπὸς ἐξωρίσθη τοῦ παπικοῦ κράτους. Καταφυγὼν δὲ εἰς Σιένην τῆς Τυρρηνίας, ἐπεράτωσεν ἐν τῷ αὐτόθι πανεπιστημιῷ τὰς νομικὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ τῷ ἔτει 1833 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς· ἐγκαταστάς δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρξατο μετερχόμενος εὐδοκίμως τὸ δικηγορικὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα καὶ ἐκδιδὸς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐφημερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, ἣτις εἶναι ἡ πρώτη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐκδοθεῖσα ἐλληνικὴ ἐφημερίς καὶ ἣτις διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις μικρὰν διάρκειαν ἔσχε, κωλυθείσης ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως τῆς ἐκδόσεως μετὰ τὸν δωδέκατον αὐτῆς ἀριθμὸν. Τότε δ' ἐπῆλθεν ἀστείον τι γεγονός, μαρτυροῦν τὴν πνευματικὴν κατὰστασιν τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τουρκίας ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις. Προσκληθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων διὰ τί ἐξέδιδεν ἐφημερίδα καὶ τίς ὁ σκοπὸς αὐτῆς· ἀποκριθέντος δ' ἐκείνου ὅτι ἐπιθυμῶν νὰ γείνη ὠφέλιμος τῷ δημοσίῳ ἐπελήφθη τῆς ἐκδόσεως ἐφημερίδος, ἡ δὲ ἐφημερίς σκοπὸν ἔχει τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν διάδοσιν τῶν κοινωφελῶν γνώσεων, ὁ ἀγαθὸς ὑπάλληλος, ἀπορῶν ἐπὶ τούτοις, ἠρώτησε τὸν Κωνσταντῖνον τί ἔμελλεν αὐτῷ περὶ τοῦ δημοσίου, ὥστε νὰ θέλῃ ὠφέλιμος αὐτῷ νὰ γείνη, καὶ διὰ τί

ἀφ' οὗ ἐνὶ ἐκέστω ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο τὴν προσήκουσαν γνῶσιν, δι' ἑσημερίδος οὗτος ἐπεθύμει νὰ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις τῶν ἀνθρώπων. Μιχτήν ὁ Κωνσταντῖνος προσεπέκθησε νὰ πείσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς ἐφημεριδογραφίας καὶ περὶ τῶν ἐκπολιτιστικῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων. Ὁ ἀφελὴς ὑπέκλληλος οὐδὲν τούτων ἐνενοεῖ καὶ ἀμετέπειστος ἔμενον· ἀποπέμπων δ' ἐπὶ τέλος αὐτὸν μετ' ὀργῆς, εἶπε τουρκιστὶ *Σὲν ἰσινὲ μπάκ, βὲ ἀ.λ.ἔμ νὲ ἰστέρσα γιαπισίν*, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον, *Σὺ περὶ σεαυτοῦ μόνον φροντίζον, τὸν δὲ κόσμον ἄφες νὰ πράττῃ ὃ τι ἂν θέλῃ*.

Ἐν ἔτει 1835 παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Βογορίδου ὁ Κωνσταντῖνος ἵνα, εἰς Σάμον ἐλθὼν, διαρρυθμίσῃ τὰ δικαστήρια αὐτῆς καὶ ἐνδρὺς εἰς τὴν τοιαύτην προκλήσιν ἐκ φιλοπατρίας, περιῆλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τὴν ἐγχώριον Ἀρχήν, συνεπέχ τῶν ὁποίων διεδραματίσθησαν αἰ σκηναί, ἃς ἱστορήσαμεν ἤδη ἐν τόμῳ τρίτῳ τοῦ παρόντος συγγράμματος· ὅθεν καὶ μετέβη εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος αὐτόθι. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τῆς Τουρκίας πρεσβευτῆς καὶ τοῦ Βογορίδου ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς Κωνσταντῖνος Μουσοῦρος, πικροτρόπως αὐτὸν καταδιώκων, διενήργησε παρὰ τῆ Ἑλληνικῆ κυβερνήσει οὔτε τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ἀλλ' οὔτε εἰς δημοσίαν θέσιν νὰ διορίσῃ, ὁ Κωνσταντῖνος, λαβὼν παρὰ τοῦ τῆς Γαλλίας πρεσβευτοῦ Πισκατόρη συστάσεις, ἀπῆλθε τῷ ἔτει 1840 εἰς Παρισίους, ἔνθα διέτριψεν ἐπὶ τρία ἔτη πρὸς ἐπαύξησιν τῶν ἑαυτοῦ γνώσεων. Ἐπανακάμψας δὲ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πρότερον πρὸς ἐγκαταβίωσιν αὐτοῦ προσκόμματα ἀπαντῶν, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐγκατάστασιν· ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἐνεργείῃ τοῦ ἡγεμόνος Βογορίδου, ὡς δῆθεν ἐπιβουλεσάμενος αὐτῷ τῇ 25 Ἰουλίου 1846, κατεκλείσθη ἐν φρικώδεσιν εἰρκταῖς καὶ ὑπέστη μαρτύρια ἄρρητα μέχρι τῆς 25 Ἰουλίου 1851, ὅτε, πολλαῖς τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐνεργείαις καὶ δαπάναις, ἐξήχθη τῶν εἰρκτῶν ἵνα εἰς Ἀμερικὴν ὡς ἐξόριστος σταλῆ· ἀλλὰ δραπετεύσας ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Χίον, κατέφυγε διὰ πλοιαρίου εἰς Τήνον, κἀκεῖθεν εἰς Ἀθήνας. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, μεταβληθέντων τῶν καιρῶν, ἀμείβουσα τὸν ἄνδρα ἐπὶ τῇ ἀκρᾷ φιλοπατρῆ καὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοῦ δεινοπαθήμασι, διώρισε καθηγητὴν ἐν τῷ ἐν Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου Γυμνασίῳ μέχρι τοῦ ἔτους 1873 καὶ εἶτα ἐν τῷ ἐν Σύρῳ, ἔνθα διετέλεσε τοιοῦτος ἄ-

χρι τοῦ ἔτους 1880, ὅτε ἔλαβε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ· σύναμα δὲ ἀπέ-
νειμεν αὐτῷ τὸ ἀργυροῦν ἀριστεῖον τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀνεκέρυξε λοχαγὸν
τῆς ἑλληνικῆς φάλαγγος.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σταματιάδης, ἐγκρατῆς τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινι-
κῆς, Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς ὄν, εἰργάσθη ἐν τῇ συντάξει διαφόρων
ἐν Ἀθήναις πολιτικῶν ἐφημερίδων, μεταφράσας δ' ἐξέδωκε τῷ ἔτει
1864 ἐν Ἀθήναις τὸν Ἐηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος ὑπὸ τίτλον *Τύχαι
τοῦ Τηλεμάχου, συγγραφεῖσαι μὲν γα.λ.ιστὶ ὑπὸ Φραγκίσκου Φερε-
λῶνος, μεταφρασθεῖσαι δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπὸ Κωνσταντίνου Στα-
ματιάδου, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Τριπόλει Γυμνασίου.*

Δημήτριος Σταματιάδης ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω, ἐγεννήθη τῇ 17
Μαρτίου 1810 ἐν Βαθειῇ ἀναχωρήσας δέ, ὡς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, τῷ
1826 ἐκ Σάμου καὶ εἰς Σύρον μεταβάς, διήκουσεν ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς δι-
δασκάλοις, Ἀθανασίῳ τῷ ἐκ Κλεισούρας καὶ Ἀνθίμῳ τῷ Γαζῆ τὰ ἐλ-
ληνικά, καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνῳ Πετρίδῃ τὰ ναυτικά. Ἐμεινε δ' ἐν Σύ-
ρῳ ἄχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε τῇ παρακελεύσει τοῦ ἀμερικανοῦ φιλέλ-
ληνος ἱατροῦ Χάους, τοῦ ἀποσταλέντος μετὰ τροφῶν καὶ ἱματίων ἵνα
διανείμῃ ταῦτα τοῖς γυμνηλοῖς τότε καὶ πειναλέοις Ἑλλησιν, ἀπῆλθεν
εἰς Ἀμερικὴν, συστάσας παρ' ἐκείνου λαβῶν πρὸς τὴν ἐν Ἀρτφόρδῃ
τῆς Κοννεκτικούτης ἐξόχως λογίαν καὶ ποιήτριαν Σιγούρνεη. Ἐκεῖ διέ-
τριψεν ἐπὶ τρία ἔτη, διδασκόμενος τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἀγγλικὴν φι-
λολογίαν· μεταβάς δ' ὀψιαιότερον εἰς Νέαν Υἱόρκην, ἐσπούδασεν αὐτόθι
περὶ τὴν ἱατρικὴν, ἧς ἐν ἔτει 1833 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ἀναχω-
ρήσας δ' ἐκείθεν, ἦλθε καὶ ἐγκατέμεινεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα
εὐδοκίμως ἄχρι τοῦ νῦν τὸν ἱατρὸν ἐπαγγέλλεται, φήμην ἀνδρὸς εὐ-
παιδεύτου καὶ φιλανθρώπου ἀπολαύων.

Ἐν μέσῳ τῶν ἱατρικῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν ὁ Δημήτριος δὲν ἔπαυσε
τάς μούσας θεραπεύων καὶ πρῶτον μὲν συνέταξε *Περιγραφὴν τῆς νή-
σου Σύρου*, ἣν μετὰ εἰκονογραφίας τοῦ λιμένος καὶ τῆς πόλεως ἐδη-
μοσίευσεν ἀγγλιστὶ τῷ ἔτει 1833 ἐν τῷ ἐν Νέῃ Υἱόρκῃ ἐκδιδομένῳ
περιοδικῷ συγγράμματι *Literary Carket*, τῷ δὲ ἔτει 1846 φιλοπονή-
σας ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον σύγγραμμά, ὑπὸ τίτλον *Φιλοσοφία τῆς
Φυσικῆς Ἱστορίας*, ἐφανισθεῖσα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ ἤδη τὸ πρῶτον
τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τοῦ ἱατροῦ Δ. Σταματιάδου. Ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει 1846 σελ. 1—470, περὶ οὗ ὁ Αἰὼν, ἐφημερὶς σπουδαία
τῶν Ἀθηνῶν, τοιαῦτα ἔγραψε. Τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου συγγράμ-

ματος ἢ ἀνάγνωσις εἶναι τερπνὴ καὶ ὠφέλιμος οὐ μόνον εἰς τοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἰδίως εἰς τοὺς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἀσχολουμένους, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἄνθρωπον τῶν γραμμάτων, ἐφιέμενον γὰρ λάβη γνῶσιν τινα τῶν ἀντικειμένων, μετὰ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται διηλεκτῶς εἰς σχέσιν καὶ τῶν ὁποίων ἢ ὑπαρξίς εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν καὶ συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτου συγγράμματος συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον, πεποιθήμεν, διὰ τῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς του θέλει ἐνισχύσει τὸν ἀξιότιμον καὶ φιλόπονον ὁμογενῆ ἡμῶν ἱατρὸν κύριον Σταματιάδην εἰς τὸ γὰρ εὐεργετήσῃ τὸ ἔθνος καὶ δι' ἄλλων τοιούτων ἐπωφελῶν πονημάτων, τῶν ὁποίων ἔχει ἔχει ἤδη παρτελῆ σχεδὸν ἔλλειψιν καὶ αἰσθάνεται μεγάλως τὴν ἀνάγκην (1). Πλείστα δὲ ἀναγνώσματα καὶ διαλέξεις αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, οὗ ὑπάρχει ἐκ τῶν πρωτίστων μελῶν, γενόμεναι, διὰ περιοδικῶν ἐδημοσιεύθησαν συγγραμμάτων σποράδην· τοιαῦται δὲ εἰσι *Περὶ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ὡς συμμάχων*, *Ἐξ ἡμέραι τῆς δημιουργίας*, *Περὶ τηλεφωρείου*, *Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τοῦ πυρός*, *Ἐπιστήμη καὶ ὁ πόλεμος*, *Διάφοροι βαθμοὶ τοῦ πολιτισμοῦ*, *Περὶ τῆς προοίους ἀναπτύξεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος τῶν ἐμφύχων ὄντων*, *Οἱ στωικοὶ τοῦ 19. αἰῶνος*, *Περὶ τῆς ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τοὺς φιλοσοφοῦντας τῶν νεωτέρων*, *Προσλαλιὰ ἐν τῷ Ζαπέφω παρθεναγωγείῳ*, *Περὶ ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως καὶ περὶ ζωῆς*, *Περὶ καλλιεργείας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν ταῖς ἠνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς*, *Περὶ προκαταρκτικοῦ σταδίου τῆς οἰνοφυλίτας*, *Παθήσεις τοῦ λόγου κλπ.* Μετέφρασε δὲ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τὴν ὑπὸ Βιλλιέλμου Πρέσκωτ *Ἱστορίαν τῆς κατακτῆσεως τοῦ Μεξικοῦ*. Διατελεῖ δὲ ὁ Δημήτριος Σταματιάδης νῦν πρόξενος τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐμμανουὴλ Κρητικίδης ἐγεννήθη ἐν Νέφ Καρλοβάσφ τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ αἰῶνος τούτου· τετραέτης ἀπορφανισθεὶς μητρός καὶ δεκατριέτης πατρός, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς γεννετείας αὐτοῦ κωμοπόλεως, ἀφ' οὗ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα, καὶ μετέβη χάριν εὐρυτέρας μαθήσεως εἰς Αἴγιναν, ἔνθα ὑπῆρχε τότε τὸ Κεντρικὸν Σχολεῖον καὶ ἐδίδα-

(1) Αἰῶνος ἀριθ. 740 τῆς 20 Νοεμβρίου 1846. Ἴδὲ καὶ τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἀμαλθείας ἀριθ. 391 τῆς 26 Ἰουλίου 1846.

σκην ὁ Γεώργιος Γεννάδιος. Ἀποπερατώσας δὲ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐκεῖ, μετέβη εἰς Σῦρον, ἐνθα ἤρξατο καὶ αὐτὸς διδάσκων· πορισθεὶς δὲ χρήματα τινα ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ κατετάχθη ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου, ἧς τῷ ἔτει 1854 ἔλαβεν ἀποφοιτητήριον τελειοδιδάκτου. Ἐπανακάμψας δὲ αὖθις εἰς Σῦρον, ἐγκατέμεινεν αὐτόθι ἄχρι τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1879, ὅτε ἀπεβίωσεν. Ἀνὴρ φιλόπατρις ὢν, ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος, τούτου δὲ δημοσιεύματα ἐγένοντο ἐν φυλλαδίοις τὰ ἐπόμενα.

Περίβασις Σαμίου εἰς τὰς μονὰς καὶ μετόχια τῆς Σάμου. Ἐν Ἐρμουπόλει 1854.

Ἀρχαῖοι νοοὶ τῆς Σάμου μετ' ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν. Ἐν Ἐρμουπόλει 1867.

Βίος τοῦ Πυθαγόρου, ἐρανισθεὶς ἐκ διαφόρων συγγραφέων. Ἐν Ἐρμουπόλει 1867.

Διάσημοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῆς Σάμου. Ἐν Ἐρμουπόλει 1868.

Τοπογραφία ἀρχαία καὶ σημερινὴ τῆς Σάμου. Ἐν Ἐρμουπόλει 1869.

Ἐπ' ἴσης ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐν Ἐρμουπόλει ἐκδιδομένῃ ἐφημερίδι Ἀστέρι τῶν Κυκλάδων *Περὶ τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων τῆς Σάμου.* Δυστυχῶς ἐν πᾶσι τοῖς δημοσιεύμασι τούτοις ὁ Κρητικίδης ἐξελέγχεται ἀβασανίστως ἀντιγράφων ἐτέρων τὰ παριστορήματα· οὐχ ἤττον ὁμως ἀξιέπαινος εἶναι ὁ ἀνὴρ διότι ἐνησχολήθη μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου περὶ τὰ πάτρια.

Ἰερόθεος, ὁ δεύτερος ὑπὸ τῷ αὐτῷ ὀνόματι πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1818 ἐν Χώρῃ, υἱὸς Κωνσταντίνου καὶ Βασιλικῆς γενόμενος· φοιτήσας δὲ ἐν τοῖς ἐν Χώρῃ καὶ Καρλοβασίοις σχολαίοις, εἰσῆλθεν ἐκκαίδεκα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σταυροῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος. Παρέμεινε δ' ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἄχρι τοῦ ἔτους 1845, ὅτε κατὰ πρόσκλησιν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου Β' μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ διετέλεσεν αὐτόθι διάκονος τοῦ πατριάρχου μέχρι τοῦ ἔτους 1850, καθ' ὃ ἀπεστάλη ἐξαρχικῶς εἰς Ἰάσιον πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐκεῖ ἀγιοταφικῆς ἐπιτροπῆς, παρ' ἧς διωρίσθη καὶ ταμίας. Τῇ 15 Μαρτίου 1852 ἀδεία τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἐχειροτονήθη ἐν Ἰασίῳ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Μολδαυίας Σωφρονίου πρεσβύτερος καὶ, προχειρισθεὶς εἰς ἀρχιμανδρίτην, διωρίσθη ἡγούμενος τῆς μονῆς Μπουρνόφσκης, ἧς πρέστη ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1860 προήχθη εἰς τὴν ἡγουμενίαν τῆς μο-

νῆς τοῦ Γαλατᾶ, ἐν ἣ διατέλεσε τοιοῦτος ἄχρις Ὀκτωβρίου τοῦ 1863, ὅτε ἐξορισθεὶς ἐκείθεν μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀγιοταφικῶν, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα διέτριψεν ἐν τῷ ἀγιοταφικῷ μετοχίῳ μέχρι τῆς 5 Φεβρουαρίου 1865, ὅτε μετὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου κατήλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἐκείθεν δὲ ἀπεστάλη ἡγούμενος τοῦ ἐν Σμύρνῃ Ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχίου. Ἐπὶ δέκα δὲ ὅλα ἔτη τοιοῦτος χρηματίσας, ἐξελέχθη τῇ 7 Μαΐου 1875 κοινῇ ψήφῳ τῆς Σιωνίτιδος ἐκκλησίας διάδοχος τοῦ πατριάρχου Προκοπίου Β'· καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀνῆλθε τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοθεοῦ, ἐφ' ὃν ἐκαθέσθη ἄχρι τῆς 11 Ἰουνίου 1882, ὅτε ἀπεβίωσεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ καταπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἵππου.

Θεοφάνης, τούπικλην Δεληγιάννης, μητροπολίτης Τριπόλεως, τῆς ὑπὸ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1819 ἐν Βαθει ὑπὸ Νικολάου καὶ Φωτεινῆς. Διδασθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῷ χωρίῳ αὐτοῦ, εἰσῆλθεν ὡς δόκιμος εἰς τὴν μονὴν τῆς ἀγίας Ζώνης, ἔνθα ἐχειροτονήθη τῇ 23 Ἀπριλίου 1837 διάκονος ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεοδοσίου· ἀπελθὼν δ' ἐκ Σάμου καὶ ὡς διάκονος ὑπηρετήσας πρῶτον μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς κατὰ τὴν ἀντικειμένην Ἀσιατικὴν ἡπειρον κωμοπόλεως Κελεμπεσίου, εἶτα δὲ ἐν τῇ τοῦ κατὰ τὸν Βόσπορον Ὀρτάκιοι, μετέβη τῷ ἔτει 1846 εἰς Δακίαν, ἔνθα εἰσῆλθεν ὡς ἱεροδιακονος εἰς τὴν μονὴν Ζλαταρίου, τὴν ἀνήκουσαν τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνῳ. Αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ προήχθη εἰς ἀρχιμανδρίτην ὑπὸ τοῦ ἡγουμενεύοντος Καλλιστράτου, διέτριψε δὲ ἄχρι τοῦ ἔτους 1852, ὅτε ἀπεστάλη ἡγούμενος τῆς ἐν Μολδαυίᾳ μονῆς Χάλκου. Φιλόκαλος ὁ ἀνὴρ ὢν, παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ εἰς τὴν ἐπιστάσιαν αὐτοῦ ἀνατεθέντος ἱεροῦ καθιδρύματος, ἐκ βῆθρων ἐγείρας οἰκοδομήματα, τὰ ὑπάρχοντα καλλωπίσας καὶ τοὺς πόρους τῆς μονῆς ἐπαυξήσας· δημιουθέντων δὲ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων, ὁ Θεοφάνης, ἀρνούμενος νὰ ὑποκύψῃ ταῖς ἀδίκοις ἐκείνου ἀξιώσεσι καὶ παραδώσῃ τὰ αἰτούμενα χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα τῆς μονῆς αὐτοῦ ἔγγραφα καὶ διὰ τοῦτο πλείστα ὑποστάς, κακῶς ἀπῆλθεν ἐκ Μολδαυίας, ἀφ' οὗ ἀκραδάντως ὑπεστήριξε τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῆς μονῆς Χάλκου δικαιώματα. Ὅθεν καὶ ὁ πατριάρχης Νικάνωρ, ἀμείβων τὰς πιστὰς τοῦ Θεοφάνους ὑπηρεσίας, προήγαγε τῷ ἔτει 1866 αὐτὸν εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, μητροπολίτην Τριπόλεως καταστή-

σας. Ἐξεδήλωσε δὲ καὶ πάλιν ὁ ἀνὴρ τὴν εὐστάθειαν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, εὐσθενῶς ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου Νικάνωρος κατὰ τοῦ πρηνόμως εἰσπηδήσαντος εἰς τὰ τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας Εὐγενίου τοῦ Ξηροποταμινοῦ, εἶτα δὲ καὶ ὑπὲρ Νείλου τοῦ Ἐσφιγμενίτου, ὃν ὁ μὲν πατριάρχης Νικάνωρ διάδοχον ὑπέδειξεν, ἡ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία καθῆρε καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ, ὡς παρὰ τοὺς κανόνας ἐκλιπόντα τὸ τῆς μετανοίας αὐτοῦ μοναστήριον καὶ εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν παρεισεργύσαντα. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνου ἀνάβασιν τοῦ Σωφρονίου, ὁ Θεοφάνης ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, προτιθέμενος ἐκεῖθεν νὰ μεταβῇ εἰς Σάμον καὶ ἐγκαταβίωσῃ ἐν αὐτῇ, εὐεργετικὸς τοῖς συμπολίταις αὐτοῦ γινόμενος· ἀλλὰ πάσχων ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος, ἀπεβίωσεν αἴφνω τῇ 11 Φεβρουαρίου 1873 ἐν Ἱεροσολύμοις.

Γρηγόριος Μπίστης, ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1825 ἐν Βαθεΐ· ἀπελθὼν δὲ χάριν προσκυνήσεως ἐν ἔτει 1847 εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐγκατέμεινεν αὐτόθι, ἔνθα βαθμηδὸν ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερέυς, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπηρετήσας, ἀπεστάλη εἶτα ἕξαρχος εἰς Κύπρον. Ἐπὶ ὀκτῶ δ' ἔτη ὡς τοιοῦτος αὐτόθι διατρίψας, μετεκλήθη εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πρῶτον μὲν διωρίσθη ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀρχαγγέλου, εἶτα δὲ τῇ 7 Μαΐου 1868 ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου. Ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο βραχὺ διετήρησεν, ἀποβιώσας τῇ 27 Αὐγούστου 1870 ἐν Ἱεροσολύμοις.

Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου, ἐγεννήθη τῇ 4 Νοεμβρίου 1827 ἐν Τηγανίῳ ὑπὸ Λογοθέτου Λυκοῦργου, ἀρχηγοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σαμίων, καὶ Εἰρήνης. Καίτοι δὲ ὁ πατρικὸς οἶκος ἔγεμεν ὀπλων καὶ μαχητῶν, τὸ δὲ φιλοπόλεμον φρόνημα ἦτο ἐν ἀκμῇ· ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως ἐκ τῆς τρυφερωτέρας αὐτοῦ ἡλικίας ἐξεδήλωσε κλίσιν ἀκατάσχετον πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ ἀντὶ παιδιῶν ἡγάπη νὰ ἀπομιμῆται ἱερατικὰς τελετάς· ἡ δὲ κλίσις αὕτη, τῆς ἡλικίας προΐουσης, τοσοῦτον ἐπηύξησεν, ὥστε ζωηρὰν ἐπήνεγκεν ὀψιαιτέρον μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ διαφωνίαν. Ὅτε ἐν ἔτει 1845 ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Ἀθήναις, τότε ὁ μὲν πατὴρ, γερουσικστῆς ἤδη ὢν, ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐγγραφόμενον ἐν τοῖς μητρώοις τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου· πλὴν ἄλλ' ἐκεῖνος ἐπέμενεν ἢ τῆς θεολογίας νὰ ἀκροασθῇ ἢ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ νὰ παραιτηθῇ. Ὅθεν καὶ ὁ πατὴρ τὸ τῆς

γνώμης ἀμετάθετον ἰδών, ἐνέδωκεν ἐπὶ τέλους, καὶ οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ἐγγραφεὶς φοιτητῆς τῆς θεολογίας, ἠκροάσατο τῶν θεολογικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν μαθημάτων ἄχρι τοῦ 1850 ἔτους. Ἐκτός δὲ τῶν τοῦ πανεπιστημίου καθηγητῶν, ἴδιον ὡς εἰπεῖν διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν ἔσχε τὸν ἀοίδιμον Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τῶν ἐξ Οἰκονόμων, εὖνουν ὄντα καὶ φίλον, ἐκ τῆς ἀναστροφῆς καὶ σοφῶν συνδιαλέξεων τοῦ ὁποίου πλείστας ὄσας ἠρύσκατο ὠφελείας, πολλὰ καὶ καλὰ ἀκούων τε καὶ μανθάνων. Κατὰ συμβουλήν αὐτοῦ ἐπεδόθη ἐπὶ διεικνείαν εἰς μελέτην ἰδίαν τῶν ἐλλήνων συγγραφέων, καὶ μάλιστα τῶν θείων πατέρων, εἰς ἄκρον δὲ ζηλωτῆς ὢν τῆς πατρῴας εὐσεβείας, ἐδημοσίευσεν τῷ 1851 ἔλεγχον κατὰ τοῦ ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Ἰωνᾶ Κίγκ, τοῦ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν τότε ταράσσοντος. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ἀπεστάλη παρὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ὡς ὑπότροφος εἰς Γερμανίαν· διαμείνας δὲ αὐτόθι ἐπὶ ἕξ ἔτη, διήνυσε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τούτου ἐν Λειψίᾳ, ἄλλων τε τῶν ἐπισήμων καθηγητῶν ἀκροώμενος καὶ Οὐίνερου τοῦ πάνυ. Ἐν δὲ Χάλλῃ διήκουσε τῶν ἐπιφανῶν θεολόγων Θολουκίου τε καὶ Μυλλέρου, τοὺς δὲ τελευταίους ἕξ μῆνας τῆς ἐν Γερμανίᾳ διατριβῆς αὐτοῦ διήνυσεν ἐν Βερολίνῳ, ἀκροασόμενος τοῦ πολυμαθοῦς Στράους καὶ ἐγγυμναζόμενος εἰς τὴν ρητορικὴν τοῦ ἀμβωνος· ἀπήγγειλε δ' ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς πρακτικῆς ὁμιλητικῆς τοὺς ἐπομένους λόγους. *Περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, Περὶ τῆς ζώσης πίστεως τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, Περὶ τῆς τελετῆς τοῦ πάσχα, Περὶ τῶν συμβολικῶν βιβλίων κ.λπ.* Οἱ λόγοι οὗτοι κατηύφραναν πάντας, ἰδίᾳ δὲ τὸν γηραιὸν καθηγητὴν Οὐίνερν, ὅστις ἀπὸ τῆς ἕδρας ἔντινι τῶν τοῦ φροντιστηρίου συνεδριῶν ἔλεξε τάδε. *Ἀδύνατον ἀποβαίνει μοι γὰρ μὴ συμμερισθῶ ὑμῖν τὰς συναισθήσεις, ὡς ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου λόγος ἐν ἐμοὶ διήγειρε. Τριάκοντα καὶ ἕξ παρήλθον ἤδη ἔτη, ἐξ ὅτου καθ' ἑβδομάδα φοιτῶ εἰς ταύτην τὴν αἴθουσαν. Ἐν αὐτῇ καὶ ἐγὼ ἔλαβον, ὡς εἰπεῖν, τὰς πρώτας πτέρυγας καὶ ἄλλους ἐδίδαξα γὰρ ἵπταται, οὐδέποτε ὁμως τοιαύτας ἔσχον συναισθήσεις, ὅσας σήμερον. Τοσοῦτον, ὦ Ἀλέξανδρε, ἐπενήρησας ἐπ' ἐμὲ διὰ τοῦ θαυμασίου σου λόγου, τοῦ διδόντος μοι ἀφορμὴν εἰς σκέψεις, ἃς οὐ μὴ ἀποκρύψω ἀφ' ὑμῶν. Ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν πρώτων ὀκτὼ αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἐκκλησία τῶν ἐπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ἔπαυσεν ἀπὸ τῆς ἐβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου· ἄρα αὐτὴ εἶναι ὁ μόνος τύπος τῆς ἀρχαί-*

ας διδασκαλίας και τῶν ἀρχαίων ἐθίμων. Ἀλλὰ τίς ἤλπιζεν ὅτι τὸν Ἀλέξανδρον, προκαλέσαντα διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ τοιαύτας ὑπὲρ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εὐφημίας, ἤθελεν εὐρεθῆ ἄνθρωπος νὰ κατηγορήτῃ ὡς τὰ τῶν διαμαρτυρομένων φρονοῦντα; Καὶ ὁμως τοιοῦτος εὗρηται ὁ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον παρὰ τῆ ἐν Βερολίῳ Ρωσικῇ πρεσβείᾳ ἐφημέριος Βασίλειος Πολισχάδωφ, ὅστις, ἀγνοοῦμεν τίνων κυρίως λόγων ἐμφορηθεὶς, ἐξέδωκε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου διατριβὴν ἐκτενῆ, διαβάλλων αὐτὸν ὡς δῆθεν τῆς ὀρθοδοξίας ἀποκλίνοντα. Ἐν τούτοις ἐκεῖνος, πρὶν ἢ εἰς Ἑλλάδα ἐπανακάμψῃ, ἐπεσκέψατο διαφόρους πανεπιστημιακὰς τῆς Γερμανίας πόλεις, ἐν αἷς ἐγνωρίσθη μετὰ πολλῶν σοφῶν θεολόγων καὶ ἰδίᾳ μετὰ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ περιωνύμου Ρέους· διατρίψας δὲ καὶ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐν Παρισίοις, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὀργῶν πρὸς διδασκαλίαν. Ἀλλ' ὁμως ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ ἀνεστάλη ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος ἕνεκα ραδιουργιῶν φθονερῶν τινῶν ἀνθρώπων· ὅθεν ἵνα διαλύσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ διαβολὰς, ἤρξατο δημοσιεῦσαι τὸν *Ἱερομνήμονα*, σύγγραμμα ἐπιστημονικὸν θεολογικόν, περιέχον ὕλην ἐκ πάντων τῶν κλάδων τῆς θεολογίας. Τῇ δὲ 9 Μαΐου 1860 διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ καὶ ἐπὶ ἐξαετίαν ἐδίδαξεν εὐδοκίμως, διαπρέψας εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογίας καὶ πλείστον ὅσον ἀκροατήριον ἐπισύρας. Ἐν τῷ μεταξύ, τῷ 1862. ἐχειροτονήθη, εἰς Ἱεροσόλυμα μεταβάς, ἱεροδιάκονος καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου Β'. τιμηθεὶς καὶ τῷ τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἀξιώματι. Εὐδοκίμησε δὲ καὶ ὡς ρήτωρ τοῦ ἄμβωνος εὐφραδείας ἕνεκα καὶ καλῆς ἀπαγγελίας· ἐκ τῶν ἐκφωνηθέντων δὲ ὑπ' αὐτοῦ λόγων ἐδημοσιεύθησάν τινες, αὐτῶν δὲ διακρίνονται οἱ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ἀθηνῶν ἐκφωνηθέντες εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων τελούμενον ἑτησίως μνημόσυνον τῶν κεκοιμημένων, οἱ ἐπιτάφιοι αὐτοῦ εἰς τὸν Μιχαὴλ Ποτλῆν, εἰς τὸν Μιχαὴλ Σουτζον, εἰς τὸν Γεώργιον Σαχίνην καὶ εἰς τὸν Εὐάγγελον Ζάπαν, ὁ κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν λειψάνων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου κλπ. Ἐθαυμάσθη δὲ καὶ ἐπηνέθη λίαν ὁ εἰς Ποτλῆν λόγος, διότι πρῶτος ὁ ρήτωρ ἀπ' ἄμβωνος ἐτόλμησε δημοσίᾳ νὰ ἐπαινέσῃ ἐπὶ φιλοπατρῖα καὶ ἀρετῇ ἄνδρας μετὰ τὴν ἕξωσιν τοῦ Ὀθωνος ἀδικουμένους καὶ ἀποστερηθέντας ἐπὶ δεκαετίαν τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα. Ἡ τόλμη αὕτη καὶ παρρησία διήγειρε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐκ ὀλίγους ἐχθρούς· ὅθεν καὶ ὅτε οἱ ἐν Σύρῳ, ἀποβλέποντες εἰς τὰ πλεονεκτήμα-

τα τοῦ ἀνδρός, ἐζήτησαν αὐτὸν ἐν ἔτει 1864 ἀρχιερέα, τότε οἱ ἔχθροὶ αὐτοῦ, ἀρχαῖοί τε καὶ νέοι, παντὶ σθένει πρὸς τοῦτο ἀντέπραξαν καὶ μόνις μετὰ δύο ἔτη, ὃ ἐστὶ τῇ 12 Ἰουνίου 1866 ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ, ἔνθα, διὰ τῶν πραγμάτων ἑαυτὸν μὲν ἀποδείξας ἄξιον τῆς τῶν Συρίων ἐκλογῆς, τοὺς δὲ ἐχθροὺς αὐτοῦ συκοφάντας, ἐτιμήθη καὶ ἡγαπήθη σφόδρα ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ποιμνίου.

Οὐ μόνον δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρός πολλὰ ἔξετίμησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν ξένη ὀρθόδοξοι διὰ πολλῆς αὐτὸν ἔσχον ὑπολήψεως· ὅθεν καὶ ὅτε, τῶν ἐν Λιβερπούλῃ τῆς Ἀγγλίας ὁμογενῶν οἰκοδομησάντων πολυτελεῆ ναόν, ἐδέησε νὰ προσκληθῇ ἀρχιερεὺς πρὸς ἐγκαινίαισιν αὐτοῦ, τότε κατὰ προτίμησιν προσεκλήθη ὁ τῆς Σύρου ἱεράρχης, ὅστις καὶ μετέβη ἐκεῖσε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1869. Ὅπόσων δὲ τιμῶν καὶ δεξιώτεων ἔτυχε παρ' αὐτῇ τε τῇ βασιλίσση Βικτωρίᾳ καὶ παρὰ τοῖς ἐπισήμοις κληρικοῖς καὶ πολιτικοῖς ἀνδράσι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς ἐσπερίας, δι' ὧν διῆλθεν, ἐπανακάμπτων εἰς τὰ ἴδια, ταῦτα κατὰ πλάτος αἴ τε ἀγγλικά καὶ αἱ ἑλληνικά ἐφημερίδες τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐξέθησαν. Καὶ τὰ μὲν πανεπιστήμια τῆς Ὄξωνίας καὶ τῆς Κανταβριγίας διδάκτορα τῆς θεολογίας ἐν ἐπισημότητι ἀνηγόρευσαν, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ, ζωγραφηθεῖσα, ἀνηρτήθη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν δύο προμνησθέντων πανεπιστημίων, ὁ δὲ πατριάρχης Γρηγόριος συνεχάρη αὐτῷ δι' ἐπιστολῆς ἐφ' αἷς ἠξιώθη ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τιμαῖς. Μεταξὺ δὲ ἄλλων καὶ ὁ εὐπαίδευτος ἄγγλος ἐπίσκοπος Λιγκολνίας Χριστόφορος, λαβὼν παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου δῶρα ἐκ προϊόντων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ χειροτεχνημάτων τῆς ἁγίας Γῆς, ἐπέστειλεν αὐτῷ ἐμμέτρως τοιαῦτα.

*Τῷ παριερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Σύρου καὶ Τήνου Ἀλεξάνδρῳ,
Χριστόφορος ἐπίσκοπος Λιγκολνίας χαίρειν ἐν κυρίῳ.*

*Χαῖρέ μοι Ἑλλήνων λογιώτατε, χαῖρε κράτιστε
ἀρχιερεῦ, σεμνῆς ἄνθος ὀμηλικίης.*

*Δῶρα σέθεν χαρίεντα, σοφῆς τεχνάσματα χειρὸς
ἠσπασάμην ἰλαρῶν ἀγκαλίαισιν πραπίδων·
μικτὰ δίδως ξουθῶν ἠδύσμασιν ἔργα μελισσῶν
ἠδὲ λόγου γλώσσης σύμβολα καὶ φιλίας·
θαύματ' ἐδωρήσω λευκαῖς τετυπωμένα κόγχαις*

*ἀγλαὰ σημείων δείγματα θεσπεσίων.
 Τὸν Θεὸν ἐκ τε Θεοῦ γεννώμενον ἄνδρα θεωρῶ,
 ἄφθιτον ἐκ θανάτου πρωτότοκον νεκρῶν·
 ἐνσάρκου βάπτισμα Λόγου καὶ ρεῦμα δέδορκα
 Πνεύματος ἀγνισθὲν ζωοδότου χάριτι·
 θαυμάζω Χριστοῦ δόξην στήλησθε φαεινῇ
 εἴματα καὶ φωνὴν σχιζομένης νεφέλης,
 δακτυλίους ὄρους τε φίλης ἐνότητος ἄγαλμα
 γηθοσύναις παρά σου χερσὶν ἐδεξάμεθα.
 ὦ Θεὸς εἰρήνης, δοῦναι δεσμοῖσιν ἐνοῦσθαι
 ἄγγλους ἔλλησι τῆς ἀγάπης ἀλύτοις·
 εἶθε μίαν πίστιν, μίαν ἐλπίδα συντηροῦντες,
 συναίσομεν αἰεὶ πατρίδ' ἐπουρανίαν.*

Προσκληθεῖς δὲ ὑπὸ τῶν παλαιοκαθολικῶν ἵνα μετάσχη τῆς ἐν Βόν-
 νη τῆς Γερμανίας κατὰ Αὐγούστου τοῦ 1875 συνεληθούσης συνόδου,
 μετέβη ἐκεῖσε καὶ διὰ τῆς παιδείας αὐτοῦ ἐφείλκυσε τὸν σεβασμὸν πάν-
 των τῶν μετασχόντων τῆς συνόδου· ἀλλ' ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ ὑγεία αὐ-
 τοῦ εἶχε πᾶθει καὶ τὰ σπέρματα φθίσεως τοῦ λάρυγγος εἶχον ἀναπτυ-
 χθῆ ἐν αὐτῷ. Δυστυχῶς δὲ μικρὸν μετὰ τὴν ἐκ Γερμανίας ἐπάνοδον
 αὐτοῦ ἀπέβιωσεν ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1875 ὡρᾷ ἐνάτῃ με-
 τὰ μεσημβριαν ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν· τὸ δὲ σῶμα
 αὐτοῦ, κομισθὲν εἰς Σῦρον, ἐτάφη μετὰ μεγίστης παρατάξεως ἐν τῷ
 αὐτόθι ναῶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ δὲ αὐτοῦ
 Λέανδρος ὁ Ἀρβανιτάκης ἐποίησε τὸ ἐπόμενον ἠρωελεγεῖον.

*Εὐάνδρου βλάστημ' ἀγλαὸν Σάμου, Ἑλλάδος εὖχος
 καὶ κλήρου Χριστοῦ κόσμον ἀριπρεπέα,
 θειοτέρης σοφίης βροτέης τ' ἐρικυδέα μύστην
 Σύρον καὶ Τήνου θειόφρον' ἀρχιθύτην,
 ἦνρ' Ἀλέξανδρον μενεδηίου νῆα Λυκόβργου,
 αἶ, αἶ, λευγαλέη ροῦσος ἄμερσε φάους,
 πᾶσα δ' ὀδύρεται Ἑλλάς, ἀποιχομένου ποθέουσα
 ἔξοχον ἰδμοσύνην καὶ μεγάλας ἀρετάς.*

Ὁ θάνατος τοῦ ἐξόχου ἱεράρχου κατέθλιψε τοὺς ἐν Εὐρώπῃ φίλους
 αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ τὸν περιφανῆ τῆς Ἀγγλίας πρωθυπουργὸν Γλάδστωνα,
 ὅστις, τηλεγραφικῶς παρὰ τοῦ πρυτάνεως τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστη-

μίου Ἐμμανουήλ Κοκκίνου μωθῶν τὸ ἀπαίσιον γεγονός, ἐπέστειλὲν αὐτῷ τάδε.

Τῷ κυρίῳ Ἐμμανουήλ Κοκκίνῳ,
πρυτάνει τοῦ ἐν Ἀθήναις παρεπιστημίου.

Μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ἐδεξάμην τὴν ἀπαισίαν εἰδησίαν τῆς ἀπόδιώσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου.

Ἐν τούτοις ὅλα τὰ προσωπικά μου αἰσθήματα πρὸς τὸν τόσῳ διακεκριμένον ἱεράρχην, ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις καὶ ὅλαι αἱ ἀτομικαὶ μου ἐντυπώσεις σχεδὸν ἀμαυροῦνται ἐνώπιον τῆς συναισθήσεως τῆς ἀμέτρου ζημίας, ἣν ὑπέστησαν οὐχὶ μόνον ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ καὶ ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ σύμπασα ἡ χριστιανοσύνη.

Ἐλαβον τὸ παρελθὸν σάββατον τὸ τηλεγράφημα, ὅπερ μετ' ἐξαιρέτου καλοκάγαθίας μοι ἀπεστέιλαι, ἀλλὰ κατὰ σύμπτωσιν εἶχε παραλειφθῆ ἐν τῇ ἀντιγραφῇ ἡ σημείωσις τοῦ μέρους τῆς προσελεύσεως καὶ διὰ τοῦτο μόλις σήμερον εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν τοῦ γὰ εὐχαριστήσω ὑμῖν ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ καὶ διομολογήσω πόσον ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας κοινωρῶ τῶν ὑμετέρων αἰσθημάτων. Ὡς πρὸς τὸν ἀειμνήστον, ἀπῆλθε βεβαίως εἰς τοὺς κόλπους τῶν δικαίων, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ παραδείσου. Γαίαν ἔχοι ἐλαφρὰν! κοιμηθῆτω ἐν εἰρήρῃ! Φρονῶ ὅτι οἱ κόποι τῆς μεταβάσεως καὶ τῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς ἐν Βόρρῃ συνόδου ἐξήντησαν τὰς ἤδη ἐξησθενωμένας αὐτοῦ δυνάμεις.

Ἀλλὰ πόσον ἔνδοξος εἶναι ὁ θάνατος, πόσον ἐνκλῆς τὸ μαρτύριον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης!

Εἶθε ὁ ὕψιστος γὰ ἀναστήσῃ καὶ μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν ὑμῶν καὶ ἀλλαχοῦ διαδόχους ἀληθῶς ἀποστολικούς εἰς τὸ ἱερὸν ἔργον καὶ λειτούργημα τοῦ ἀειμνήστου.

Πιστεύω ὅτι δὲν θέλει ὑστερήσει ἐν Ἑλλάδι δημοτελὲς καὶ διαρκὲς τὸ ἐνθύμημα εἰς μνήμην τοῦ αἰοιδίμου ἀρχιεπισκόπου. Ἐν τούτῳ περιπτώσει παρακαλῶ ὑμᾶς γὰ μοι ἐπιτρέψῃτε ὅπως καὶ ἐγὼ λάβω μέρος εἰς αὐτό.

Οὐδεὶς περισσότερον ἐμοῦ θέλει τηρήσει ἐν τῷ μέλλοντι πιστοτέραν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου αὐτοῦ χαρακτήρος, τῆς ἐξόχου αὐτοῦ διανοίας καὶ τῆς περισπουδάστου δι' ἐμὲ φιλίας, δι' ἣς εὐηρεστεῖτο γὰ με τιμῇ.

Δέξασθε, κύριε πρόταρι, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως, μεθ' ἧς ὑποσημειοῦμαι.

Ἐν τῷ Πύργῳ Χαβάρδεν τῆς Κυστρίας, τῇ 1 Νοεμβρίου 1875.

*Ταπεινότατος καὶ ἐνπειθέστατος ὑμῶν θεράπων
Γ. Ε. Γλάδστων.*

Πανάρετος τοῦπίκλην Κωνσταντινίδης ἐκ Βαθείος, ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας, ἐγεννήθη τῇ 28 Φεβρουαρίου 1831. Περαιτώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τοῖς Ἀθήνησι σχολείοις, ἔνθα ὁ πατήρ αὐτοῦ Κωνσταντίνος, μετασχὼν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τοῖς στρατηγοῖς Χατζῆ Χρήστῳ καὶ Φαβιέρῳ, εἶχεν ἐγκαταστῆ, εἰσῆλθε τῷ ἔτει 1854 εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων, ἐν ἧ μετὰ τρία ἔτη ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος. Καταταχθεὶς δ' ἐν τοῖς μαθηταῖς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἐπεράτωσε τὰς ἐν αὐτῇ σπουδὰς αὐτοῦ τῷ 1862 καὶ τῷ ἐπιόντι ἔτει κατετάχθη ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου, ἧς διήκουσε τὰ μαθήματα. Τῷ δὲ 1869 χάριν εὐρυτέρας θεολογικῆς μαθήσεως μετέβη εἰς Γερμανίαν, ἔνθα ἐπὶ πενταετίαν φοιτήσας ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τοῦ Βερολίνου, τῆς Λειψίας, τοῦ Μονάχου, τῆς Τυβίγγης καὶ ἐπὶ τέλος τῆς Ἑρλάγγης, ἀνηγορεύθη ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ διδάκτωρ· Ἐπινακχύψας δὲ τῷ ἔτει 1876 εἰς Ἀθήνας, διωρίσθη γραμματεὺς παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἔν δ' ἔτος ὑποστάς τὴν νενομισμένην δοκιμασίαν, διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς πατρολογίας. Τοιοῦτος δὲ ὢν, συνέγραψε α'. Πόνημα περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημείας τοῦ Πλάτωνος· β'. Μονογραφίαν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρείας Διονυσίου τοῦ μεγάλου· γ'. Μονογραφίαν περὶ τῶν πρώτων ἐπισκόπων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐφεξῆς ἀρχιεπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, ἧτοι σειρὰν βιογραφικὴν τῶν ἀρχιερέων τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ 52—1882 μ. Χ. δ'. Μονογραφίαν περὶ τῶν χριστιανικῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν. Διετέλεσε δὲ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἄχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1882, ὅτε ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας, ἣν ἐξακολουθεῖ ἄχρι τοῦ νῦν ποιμαίνων μετὰ ζήλου καὶ θεαρέστως.

Ἐπαμεινώνδας Βογιατζῆς, κρῆτιστος ἐκ Βαθείος παλαιστής, νικήσας τῇ 26 Ἰανουαρίου 1847 ἐν Ἀθήναις εἰς ἀγῶνα πύλης καὶ κατ-

αισχύνας διαβόητόν τινα Γάλλον ἀθλητήν, Καμβρώνην τοῦνομα, ὅστις, τεραστίαν σώματος ρώμην κεκτημένος, περιῆλθε πολλὰς τῆς ἑσπερίας χώρας, εἰς ἀγῶνα πάλης τοὺς βουλομένους προκαλῶν καὶ πάντοτε νικητῆς ἀναδειχθεὶς. Ἐλθὼν δὲ οὗτος καὶ εἰς Ἀθήνας, προῦκάλεσε γαύρως διὰ προκηρύξεων, πανταχοῦ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν πλατειῶν τοιχοκολληθεισῶν, τοὺς θέλοντας νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς αὐτόν· τὴν τῆλικαύτην δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀλαζονίαν μὴ ἀνεχόμενος ὁ Σάμιος Βογιατζίης, προσῆλθεν εἰς τὸ διαγώνισμα καὶ ἐπέτυχε νὰ ρίψῃ χαμαὶ καὶ καταβάλῃ τὸν Καμβρώνην. Ὅθεν καὶ δημῶδές τι ἄσμα ἐψάλλετο ἔκτοτε, λέγον

Σὰν δὲν ἤξευρες, Φραντζέζε, νὰ παλεύσης,
τί ἐκόλλας τὰ χαρτιά
ἔς τὰ σωκάκια τὰ πλατειά·

καὶ παροιμιωδῶς ἐλέγετο ἔρριξε τὸν Φραντζέζο ἐπὶ ἀνθρώπου γαυρῶντος καὶ ὑπεραιρομένου (1).

Δημήτριος Μιτζάκης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, μετασχὼν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, μετηνάστευσε μετὰ τῶν ἄλλων Σαμίων εἰς Χαλκίδα καὶ, εἰσελθὼν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, διετέλεσεν ἐπὶ μᾶκρόν χρόνον εἰσαγγελεὺς καὶ νομάρχης ἐν Ἑλλάδι· παραιτηθεὶς δὲ τῆς ὑπηρεσίας, μετῆλθε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου καὶ τοιοῦτος διατελῶν ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις.

Γεώργιος Λαχανᾶς ἐκ Βαθέος, υἱὸς τοῦ τὴν σημαίαν τῆς ἐπάναστάσεως ἐν Σάμῳ πρώτου ἀναπετάσαντος Κωνσταντίνου Λαχανᾶ, μεθ' οὗ μεταναστεύσας εἰς Ἑλλάδα, ὑπηρέτησεν αὐτόθι εἰς διαφόρους διοικητικὰς θέσεις, ἐπὶ τέλους δὲ ὡς ἑπαρχος καὶ ὡς νομάρχης, τανῦν δὲ ἐν Χαλκίδι ἐγκαταβιῶν.

Ἀριστείδης Μιτζάκης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διετέλεσε καθηγητῆς ἐν τῇ ἐν Πειραιεῖ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων καὶ ἑπαρχος ἐν διαφόροις ἑπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος.

Γεώργιος Ἀγγελινίδης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διετέλεσεν εἰσαγγε-

(1) Τοῦ λόγου περὶ φυσικῆς δυνάμεως ὄντος, δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν δύο Σαμίους, ὧν ὁ μὲν Νικόλαος Πελαγῆς καλούμενος, εἶχε τοσοῦτω ἰσχυρὰ τὰ ὀστέα τῆς κεφαλῆς, ὥστε ἀπλοῦν κάλυμμα φέρων καὶ κτυπῶν δι' αὐτῆς μέγα λίθινον ἰγδίον, διέσειεν αὐτό, ὁ δὲ, Δημήτριος Δράκος καλούμενος, διὰ τῶν ὀδόντων αὐτοῦ εἶλε κηταπληκτικὰ βάρη.

λεύς ἐν Ἑλλάδι, πληρεξούσιος Χαλκίδος ἐν τῇ δευτέρᾳ Ἀθήνησι γενικῆ τῶν ἐλλήνων συνελεύσει καὶ νομάρχης Ἀχτίας καὶ Ἡλίδος, τανῦν δὲ δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.

Σταμάτιος Λεκάτης ἐκ Λέκας, διατελέσας γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι καὶ πρόξενος ἐν Παλαιστίνῃ.

Κωνσταντῖνος Λεκάτης ἐκ Λέκας, ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατελέσας εἰσαγγελεὺς ἐν Ἑλλάδι, χρηματίσας δὲ καὶ πληρεξούσιος τῶν ἐν Σάμῳ ἐλλήνων ἐν τῇ Ἀθήνησι δευτέρᾳ ἐθνικῇ συνελεύσει.

Ἰωάννης Νικολαΐδης ἐκ Βαθῆος, διατελέσας εἰσαγγελεὺς ἐν Ἀθήναις, τανῦν δὲ τὸν δικηγόρον αὐτόθι ἐπαγγελλόμενος.

Δημοσθένης Μιτζάκης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, ὑπηρετήσας ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὡς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Σουῆζ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει, τανῦν δὲ τοιοῦτος ἐν Σκόδρᾳ τῆς Ἀλβανίας διατελῶν. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἔκτακτος πρεσβευτῆς πρὸς Ἰωάννην, τὸν τῆς Ἀβυssiνίας αὐτοκράτορα, τοσοῦτῳ ἐπιθεξίῳ ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, ὥστε ὁ αἰθίωψ ἐκείνος ἡγεμῶν αὐτὸν μὲν, πλὴν ἐτέρων τεκμηρίων εὐνοίας, περιέβαλε καὶ διὰ τιμῆντος βασιλικοῦ ἱματίου, πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς συμπαθέστερον διετέθη, ἀπόγονος ἐλλήνων καὶ αὐτὸς καυχώμενος ὅτι εἶναι περὶ δὲ τῆς ἐν Ἀβυssiνίᾳ διατριβῆς τοῦ Μιτζάκη καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς πλείστα καὶ περίεργα αἰ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐφημερίδες ἀνέγραψαν. Ὅτε δὲ τῷ παρελθόντι ἔτει ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις διὰ τὸν πρὸς τὸν Μάχδην ἐν Ἀφρικῇ πόλεμον περιῆλθεν εἰς δυσχερείας, τότε ῥητήσατο παρὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως τὴν εἰς Ἀβυssiνίαν ἀποστολὴν τοῦ Μιτζάκη ὅπως πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην ἵνα ἐνόπλιως κατὰ τοῦ ἀφρικανοῦ μαχητοῦ πκρέμῃ. Κατ' ἀκολουθίαν ἀποσταλεὶς τὸ δεύτερον εἰς Ἀβυssiνίαν ὁ Μιτζάκης ἐξεπλήρωσε μετὰ πολλῆς τῆς δεξιότητος τὴν ἄλλως λίαν δυσχερῆ διὰ τὴν ἀντίπραξιν καὶ τὰς ἀντιζηλίαις ἐνίων κυβερνήσεων ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν, καὶ τὴν τιμὴν καὶ εὐγνωμοσύνην τῆς βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας διὰ τοῦτο ἐφελκύσας, ἐτιμήθη παρ' αὐτῆς διὰ τοῦ παρασήμου τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

Κλεάνθης Παπάζογλης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, ποιητῆς εὐφάνταστος, οὗ διάφοροι ποιήσεις, ἐν διαφόροις τε περιοδικαῖς συγγραμμάσι καὶ ἰδίᾳ τυπωθεῖσιν, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν κεκτημένον ἄφθονον τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως.

Διδόντες πέρας εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, καταχωρίζομεν παρακατιόντες καὶ τὰ ὀνόματα τῶν λογίων καὶ ἐπιστημόνων Σαμίων, οἵτινες τανῦν ἐν Σάμῳ τε καὶ ἄλλαχού ζῶσι.

Α'. Κληρικοί.

Διονύσιος Σταματιάδης, ἱεροδιδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐγεννήθη τῷ ἔτει 1805 ἐν τῷ χωρίῳ Φούρνοις, Δημήτριος τῷ κατὰ κόσμον ὀνόματι καλούμενος. Διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τοῖς σχολείοις τῶν Καρλοβασίων καὶ τοῦ Μαραθοκάρπου, ὧν καθηγεῖτο τότε Ἰωάννης ὁ Σφοίνης, ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερεὺς ἐν ἔτει 1827 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σάμου Κυρίλλου καὶ ἐφημέριος διετέλεσεν ἐν τῇ ἐν τῷ χωρίῳ αὐτοῦ ἐνοριακῇ ἐκκλησίᾳ ἄχρι τοῦ ἔτους 1846, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην, εὐρυτέρας ἐφήμενος παιδείσεως. Μαθητεύσας δ' ἐπὶ ἐν ἔτος εἰς τὴν αὐτόθι Εὐαγγελικὴν Σχολήν, μετέβη ἐκ Σμύρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα τῇ προστατείᾳ τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Σωφρονίου εἰσῆχθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν· ἐπὶ ἕξ δὲ ὄλα ἔτη ἐν αὐτῇ παιδευθεὶς, ἀπεφοίτησε λαβὼν τὸ πτύχιον διδασκάλου τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θεολογίας. Ἐπανακάρψας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Σμύρνην, διωρίσθη διδάσκαλος τῆς αὐτόθι Εὐαγγελικῆς σχολῆς καθολικός τε ἱεροκῆρυξ Σμύρνης, καὶ ὡς τοιοῦτος διετέλεσεν ἄχρι τοῦ ἔτους 1858, ὅτε εἰς Σάμον ἔλθων, διωρίσθη καθηγητῆς τοῦ τότε συστάντος Πυθαγορείου Γυμνασίου καὶ ἱεροκῆρυξ. Προσκληθεὶς δὲ μετὰ τρία ἔτη εἰς Βρούλα τῆς Ἀσίας, ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ Ἀναξαγόρειον σχολεῖον ἐπὶ ἐν ἔτος ὡς σχολάρχης, μεθ' ὃ ἐν τῷ αὐτῷ τίτλῳ ἐδίδαξεν ἐν Ἡλιουπόλει· τελευταῖον δὲ εἰς Σάμον ἐπιστρέψας, διωρίσθη διευθυντῆς τῆς συστάσεως ἐν Μαλαγαρίῳ ἱερατικῆς σχολῆς, ἧς προέστη ἐπὶ ἔτη τέσσαρα. Ἐκτοτε ἀποχωρήσας εἰς τὴν γεννέτειραν αὐτοῦ κωμόπολιν, ζῆ ἐφησυχάζων, ἐστερημένος ὁμως κατὰ δυστυχίαν τῆς ὀράσεως.

Ὁ Διονύσιος Σταματιάδης ἐξεφώνησε πολλοὺς ἀπ' ἄμβωνος λόγους, ὧν τινες καὶ τύποις ἐξεδόθησαν· σύναμα δ' ἐδημοσίευσεν ἀπάντησιν κατὰ τῶν κακοδόξων διδασκαλιῶν τοῦ ἐν Λεύδῃ καθηγητοῦ Κίστ καὶ συνέταξεν *Ἱερὰν Ἱστορίαν*, ἣτις ἀπόκειται ἀνέκδοτος, *Περιγραφὴν τῆς Σάμου* ἐν εἰδει ἐγκωμίου καὶ λόγους ἠθικοὺς περὶ διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἠθικῶν ὑποθέσεων.

Κυρίλλος Χ. Μανόλης ἐκ Βαθέος· προσληφθεὶς οὗτος ὑπὸ τοῦ πα-

τριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου Β'. ἀφορμὰς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἔχοντας, ἐξεπαιδεύθη δαπάναις αὐτοῦ ἐν τοῖς σχολείοις τῶν Ἱεροσολύμων, εἶτα δὲ καὶ ἐν τῇ θεολογικῇ τῆς Χάλκης Σχολῇ, ἔνθα καὶ τὸ πτύχιον διδασκάλου τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θεολογίας ἔλαβε. Προχειρισθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πρωθιεράρχου πρῶτον μὲν ἱεροδιάκος, βραδύτερον δὲ πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα καρποφόρως ἐδίδαξε παρὰ τῇ αὐτόθι θεολογικῇ Σχολῇ δεκαετίαν ὅλην· ἀποχωρήσας δ' ἐκείθεν μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου πτώσιν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἔνθα εἰρηναῖον διάγει βίον.

Διονύσιος Κοκκόλης ἐκ Μυτιληνῶν, παιδευθεὶς ἐν τοῖς ἐν Σάμῳ καὶ Ἀϊδινίῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας σχολείοις, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Ἡλιουπόλεως Διονυσίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν. Ἑπταετίαν δ' ἐν αὐτῇ μαθητεύσας καὶ τοῦ πτυχίου διδασκάλου τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θεολογίας τυχὼν, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀϊδίνιον, ἔνθα χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ἐπισκόπου Ἡλιουπόλεως ἱεροδιάκονος, διέμεινε παρ' αὐτῷ ὡς ἱεροδιάκονος, γραμματεὺς καὶ ἱεροκῆρυξ ἐπὶ δύο ἔτη. Ἐλθὼν δὲ τῷ 1869 εἰς Σάμον, ἐδίδαξε πρῶτον μὲν ἐν Μαραθοκάρπῳ ὡς σχολάρχης, εἶτα δὲ ὡς καθηγητῆς παρὰ τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ μέχρις Αὐγούστου τοῦ 1884, ὅτε διωρίσθη προϋστάμενος τῆς Μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου· διατελεῖ δὲ ἤδη ἰδιωτεύων.

Ἀθανάσιος Καπουράλλης ἐκ Πύργου, διακούσας τῶν μαθημάτων τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου καὶ προσληφθεὶς ὡς διάκονος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βάρνης Κυρίλλου, παρηκολούθησεν αὐτῷ μετατεθέντι εἰς Καστορίαν, ὅτε καὶ προήχθη εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγκέλου ἀξίωμα καὶ τοιοῦτος διατελεῖ ὢν ἐν τῇ μητροπόλει Καστορίας, προταθεὶς ἄρτι ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου Καστορίας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἵνα προαγάγῃ αὐτὸν εἰς ἐπίσκοπον. Διακρίνεται δὲ ἐπὶ εὐφρονίᾳ τε καὶ ἐπὶ τέχνῃ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν.

Κωνσταντῖνος Βοτζαλλῆς ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διακούσας ἐπὶ ὀκταετίαν τῶν μαθημάτων τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς Σχολῆς, ἔλαβε τὸ πτύχιον διδασκάλου τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θεολογίας. Ἐπανακάμφας δ' εἰς Σάμον, διωρίσθη καθηγητῆς τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ καὶ τῷ παρθεναγωγείῳ Βαθέος, ἔνθα τανῦν ἐξακολουθεῖ διδάσκων.

Β'. Διδάσκαλοι.

Κωνσταντίνος Κλεάνθης ἐκ Νεοχωρίου, τελειοδίδακτος φιλοσοφίας ἐπὶ φιλολογίᾳ, ἐν Ἀθήναις παιδευθεὶς καὶ ἐπὶ χρόνον μακρὸν διατελέσας καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Τεργέστη, ἔνθα ἐγκαταβιοῖ· ἀνήγγειλεν οὗτος τὴν ἐν τέτταρσι τόμοις ἔκδοσιν τῶν ᾠδῶν τοῦ Πινδάρου μετὰ παραφράσεως καὶ σχολίων.

Κωνσταντίνος Καταιβαίνης ἐκ Φούρνων, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, ἐν Σάμῳ τε καὶ ἐν Ἀθήναις διδάξας ὡς καθηγητῆς, τανῦν δὲ γυμνασίαρχος τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου διατελῶν· φιλοπονήσας οὗτος ἐξέδωκε συντακτικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μάλιστα τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων καὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, οὗ πρώτη μὲν ἔκδοσις ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῷ 1882, δευτέρα δὲ τῷ 1884, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς ἰδικῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς.

Γεώργιος Σωτηρίου ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου καὶ καθηγητῆς τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου. Δημοσιεύματα αὐτοῦ εἰσι τὰ ἐπόμενα· *Λυκούργου Λόγος κατὰ Λεωκράτους, σχολιασθεὶς πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου*. Ἐν Ἀθήναις 1882 καὶ *Ἐπιστολὴ φιλολογικὴ πρὸς Ἀλφρέδον Ἐμερσῶνα, ἥτοι ἐρμηνευτικῆς καὶ κριτικῆς παραχορηγήματα*. Ἐν Σάμῳ 1882 σελ. 19.

Μαρουήλ Δούκας ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, διδάξας ὡς καθηγητῆς ἐν τῷ Πυθαγορείῳ γυμνασίῳ καὶ νῦν διδάσκων ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ τῆς Σμύρνης· τούτου δημοσιεύεται ἐναίσιμος διατριβή, τοιοῦτον φέρουσα τίτλον· *Πραγματικὴ περὶ τοῦ δυναμικοῦ ἂν ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ*. Ἐν Σάμῳ 1883.

Ἀριστομένης Στεριογιάννης ἐκ Πύργου, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, διδάξας ἐν Ἀθήναις, Κρήτῃ καὶ Θεσσαλονίκῃ, τανῦν δὲ γυμνασίαρχος τῆς ἐν Σμύρῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς διατελῶν.

Δημήτριος Κώνστας ἐκ Μαραθοκώμπτου, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, διδάξας ἐν Κρήτῃ, τανῦν δὲ καθηγητῆς ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ.

Θεμιστοκλῆς Σοφοῦλης ἐκ Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ

ἐν Βυρτζβούργῃ Πανεπιστημίου, ἐν Βερολίῳ, Μονάχῳ καὶ Βυρτζβούργῃ ἰδίως περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν παιδευθεὶς· τούτου ἐκδόσται ἐναίσιμος διατριβὴ *Hades in der antiken Kunst*, ἐν Βυρτζβούργῳ τῷ 1884 τυπωθεῖσα.

Νικόλαος Βασιλείου ἐκ Μανωλατῶν, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου, καθηγητὴς δὲ ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ διατελῶν· ὑπάρχει δὲ αὐτοῦ ἐκτετυπώμενη πράγματεία ἐναίσιμος ὑπὸ τίτλον *Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης περὶ προσωπικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀθαρσίας* ἐδόξαζε.

Γεώργιος Σβερκίδης ἐκ Βουρλιωτῶν, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου, διδάξας ἐν Κρήτῃ καὶ ἤδη καθηγητὴς ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ.

Δημοσθένης Μισιτζῆς ἐκ Βαθείος, παιδευθεὶς ἐν Σάμῳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, διδάξας δὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα αὐτόθι τε καὶ ἐν Φιλιππουπόλει· ἐκπονήσας δὲ οὗτος ἐξέδωκε τὰ ἐπόμενα ἔργα, ἀτινα καὶ ἐπὶ θεάτρων πολλάκις ἐδιδάχθησαν.

Ὁ Βελισάριος ἢ ἡ κακία καὶ ἡ ἀρετή, δράμα εἰς πράξεις πέντε. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870.

Ὁ ἐκδικούμενος ὑπηρέτης κωμῳδία μονόπρακτος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1871.

Ὁ Φιάκας κωμῳδία εἰς μέρη δύο. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1877.

Ὁ δοῦξ τῆς Βλακίας κωμῳδία μονόπρακτος. Ἐν Φιλιππουπόλει 1881.

Ὁ ἀπηλιπισμένος σύζυγος κωμῳδία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀρθοδέσμη τῶν παιδῶν, ἤτοι ποιήματα θρησκευτικὰ, ἠθικὰ, πραγματολογικὰ καὶ σκηνικὰ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1885.

Νικόλαος Κυριακοῦ ἐκ Μαραθοκάμπου, παιδευθεὶς ἐν Σάμῳ καὶ Ἀθῆναις, διατελεῖ διδάσκαλος ἐν δημοσίοις τε καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Εμμανουὴλ Κυριακοῦ, ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Σάμῳ τε καὶ ἐν Σύρῳ καὶ λίαν ἐπιδέξιος καλλιγράφος ὧν, διετέλεσε διδάσκαλος ἐν Σάμῳ, Χρυσουπόλει, Χαλκηδόνι καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐφιλοπόνησεν οὗτος *Δείγματα Ἑλληνικῆς Καλλιγραφίας* τῷ 1863 ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα, *Στοιχεῖα Ἑλληνικῆς Καλλιγραφίας* τῷ 1865 ἐπ' ἴσης ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα· παρεσκευασμένην δ' ἔχει πρὸς ἐκδοσὶν *Νέαν Ἑλληνικὴν Καλλιγραφίαν*, ἔργον πολλοῦ λόγου ἕξιον.

Γ'. Ἴατροί.

Φιλοκτήτης Νέγρης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Παρισίοις παιδευθεὶς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν καὶ διδάκτωρ μὲν τῆς φιλολογίας τοῦ Ἀθήνησι, διδάκτωρ δὲ τῆς ἰατρικῆς τοῦ τῶν Παρισίων πανεπιστημίου ὦν. Διετέλεσεν οὗτος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἰατρός τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ὀρθοδόξου κοινότητος, ἐπὶ δώδεκα δ' ἔτη ἐγένετο ἐπίσημος τῆς ἡγεμονίας ἰατρός· ἐδημοσίευσεν δὲ ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ χολέρας ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον. *Σκιαγράφησις χολέρας πρὸς κοινὴν γνῶσιν καὶ ἀπόκρουσιν τῆς νόσου ταύτης*, ὑπὸ *Φιλοκτήτου Νέγρου*, διδάκτορος τῆς ἰατρικῆς, ἰατροῦ τοῦ κοινοῦ τοῦ παραγίου *Τάφου*, κελεύσει τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων *Κυρίλλου* τοῦ Β'. Ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Π. Τάφου 1871.

Ξεροφῶν Παρᾶς ἐκ Λιμένος Βαθῆος, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πίσσαις παιδευθεὶς, τὸν ἰατρὸν δ' ἐν Σάμφῳ πρῶτον, εἶτα δ' ἐν Λέρῳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐπαγγειλάμενος, τανῦν διατελεῖ ἰατρός διευθυντῆς τῶν ἐν Σάμφῳ ὑγειονομείων καὶ τοῦ νοσοκομείου.

Χριστόδουλος Μαρταφούνης ἐκ Μεσαίου Καρλοβάσου, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ ἐν Παρισίοις τὴν ἰατρικὴν παιδευθεὶς, διδάκτωρ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἱπποκράτης Κωστάκης ἐκ Καστανέας, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Βασίλειος Γεωργιάδης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Πλάτων Γεωργιάδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Σοφοκλῆς Πετρόπουλος ἐκ Παγώνδου, ἐν Ἀθήναις, ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βιέννῃ παιδευθεὶς, διδάκτωρ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἀντώνιος Ἰωαννίδης ἐκ Μυτιληνῶν, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἀχιλλεὺς Στεφανίδης ἐκ Μυτιληνῶν, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Λάμπρος Βοηκλῆς ἐκ Λέκας, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου· μεταφράσας οὗτος ἐλληνιστὶ ἐμμέτρως τὴν Ἀλζίραν τοῦ Βολταίρου, ἐξέδωκε ταύτην τύποις τῷ ἔτει 1867 ἐν Σύρῳ ὑπὸ τίτλον *Ἀλζίρα τραγωδία εἰς πράξεις πέντε* ὑπὸ *Βολταίρου*, μεταφρα-

σθείσα ἑμμέτρως ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Βοηκλέους τοῦ Σαμίου.

Ἰωάννης Σικελιανὸς ἐκ Λιμένος Βαθείος, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἰωάννης Λεκάτης ἐκ Παχώνδου, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Παρισίοις διδάχθεις τὴν ἰατρικὴν, διδάκτωρ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Γεώργιος Παπαδιαμαντίδης ἐκ Βουρλιωτῶν, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἀνδρέας Γεωργαράς ἐκ Φούρνων, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Νικόλαος Φραντζῆς ἐκ Βαθείος, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Δημήτριος Κωνσταντινίδης ἐκ Μαραθοκάρπου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου ἐκ Μαραθοκάρπου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Δημοσθένης Χ. Ἀναγνώστου ἐκ Μεσαίου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Μιχαὴλ Χ. Δ. Κυριακοῦ ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Λάμπρος Βασιλείου ἐκ Χώρας, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.

Καὶ τοιοῦτοι μὲν εἰσιν οἱ ἐν Σάμῳ τανῦν τὴν ἰατρικὴν ἐξασκουῦντες ἐπιστήμονες ἰατροί· οἱ δ' ἐν ἄλλοδαπῇ τὸ τίμιον τοῦ ἀσκληπιάδου ἐπάγγελμα μετερχόμενοι, πλὴν Δημητρίου τοῦ Σταματιάδου, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ λόγος ἐγένετο, εἰσιν οἷδε.

Ἀλέξανδρος Σταματιάδης ἐκ Λιμένος Βαθείος, γεννηθεὶς τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1838 καὶ πικιδευθεὶς πρῶτον μὲν ἐν Ἀθήναις, εἶτα δὲ ἐν Πίσσαις, ἔνθα καὶ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς ἀνηγορεύθη. Ἐχρημάτισε δὲ ἰατρὸς τῆς ἡγεμονίας καὶ τῶν ὑγειονομιῶν ἐν Σάμῳ, εἶτα δὲ ὑγειονομικὸς ἰατρὸς ἐν Βαθυκόλπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀλλεπαλλήλως διευθυντὴς τῶν ὑγειονομιῶν Κρήτης, Χοδδεΐδας καὶ Δζέδδας ἐν Ἀραβίᾳ, ἔνθα τανῦν μένει· φιλοπονήματα δὲ αὐτοῦ τύποις ἐκδοθέντα εἰσὶ τὰ ἐπόμενα.

Τριακοταετῆς ζωῆ ἐνὸς χαρτοπαίχτου δρᾶμα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἐλευθέρως μεταφρασθέν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1863.

Κασσιανὴ καὶ Ἀκύλλας ἡ θρησκεία καὶ ἔρως δρᾶμα εἰς πράξεις.

δύο. Ἐν Ἀθήναις 1863.

Σαμία ὄρφανή ἢ ὁ θρῆναμος τῆς ἀρετῆς δράμα εἰς πράξεις τρεῖς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1863.

Γαλῆ καὶ κέων κωμωδία μονόπρακτος. Ἐν Ἀθήναις 1863.

Εἰς σπουδαστῆς ἐν Παρισίοις δράμα εἰς πράξεις τρεῖς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1872.

Ἐρωσ, ἐλπίς καὶ ἔλεος δράμα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς πράξεις τρεῖς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874.

Ὅσμαν ὁ νικητῆς δράμα μεταφρασθὲν καὶ τουρκιστί. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1877.

Ποιήταις διάφοροι, σποράδην ἐν περιοδικοῖς συγγράμμασι δημοσιευθεῖσαι.

Ἰωάννης Καλομοίρης ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ ἐν Πίσσαις πανεπιστημίου, τὸν ἰατρὸν ἐν Σμύρνῃ μετερχόμενος.

Εὐάγγελος Ἐμμανουήλ ἐκ Λιμένος Βαθέος, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τὸν ἰατρὸν δ' ἐν Αἰδίνῳ μετερχόμενος.

Χρῖστος Σαραντόπουλος ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου καὶ τὸν ἰατρὸν μετερχόμενος ἐν Τρικκάλοις, ἔνθα, πρὶν ἢ προσαρτηθῆ ἢ πόλις αὕτη τῷ Ἑλληνικῷ κράτει, ἐπὶ μακρὸν χρόνον διετέλεσε καὶ προξενικὸς πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος.

Χρῖστος Χατζῆ Δημητρίου ἐξ Ἀρβανιτῶν, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τὸν ἰατρὸν ἐν Πόρτ-Σαῆτ τῆς Αἰγύπτου μετερχόμενος.

Γεώργιος Ἀγαλλίδης ἐκ Μυτιληνῶν, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τὸν ἰατρὸν ἐν Αἰδίνῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετερχόμενος.

Εἰ δὲ καὶ τῇ ἰατρικῇ ἀναποσπάστως ἢ φαρμακοποιία συνδέεται, μνημονευτέος ἐνταῦθα ὁ ἐκ Μεσολίου Καρλοβάσου Δημήτριος Χατζιδάκης, πτυχιούχος φαρμακοποιὸς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, καὶ ὁ ἐκ Λιμένος Βαθέος Νικόλαος Πανᾶς, πτυχιούχος ἐπ' ἴσης φαρμακοποιὸς τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου, ἐν Σμύρνῃ τανῦν διευθύνων ἴδιον φαρμακεῖον (1).

(1) Ἀναγράφοντες τὰ ὀνόματα τῶν τανῦν ὑπαρχόντων ἐπιστημόνων Σαμίων ἰατρῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναμνησθῶμεν ἐν ὁδύνῃ καὶ ἐκείνων, οὓς βιά-

Δ'. Νομομαθεῖς.

Πελοπίδας Λεκάτης ἐκ Λέκας, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρόεδρος τῶν ἐν Σάμφ ἐφετῶν ὑπηρετήσας καὶ νῦν δικηγόρος.

Ἐπαμεινώνδας Φραγκούλης ἐκ Μυτιληνῶν, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν πρόεδρος τῶν ἐφετῶν.

Νικόλαος Σταματιάδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, παιδευθεὶς ἐν Ἀθήναις, ἐν Γενεύῃ καὶ ἐν Παρισίοις, διδάκτωρ τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, διατελέσας διευθυντῆς τοῦ ἐν Σμύρνῃ ἡγεμονικοῦ Γραφείου, γενικὸς εἰσαγγελεύς, εἰσαγγελεύς παρ' ἐφέταις καὶ τανῦν πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν Ἑλλάδος· παρ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ Τάλλικου μεταφρασθέντα ἔδημοσιεύθησαν τὰ ἐπόμενα.

Ἐυγενίου Βογγέ. Ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Πέτρου. Ἐν Σάμφ 1880.

Βιλλεματρ. Εἰκῶν τῆς χριστιανικῆς ἐγγλωττίας κατὰ τὸν δ'. μ. Χ. αἰῶνα. Ἐν Σάμφ 1881.

Γάστωρος Τισσανδιέ. Νανάγια ἀέρια. Ἐν Σάμφ 1884.

Ἀμεδαίου Θιερρύ. Ἱστορία τοῦ Ἀτήλα καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Ἐν Σάμφ 1884.

Βίκτωρος Οὐγγώ. Κλαύδιος ὁ φερέοικος. Ἐν Σάμφ 1884.

Ἐδουάρδου Σχουρέ. Ὁ μαθητῆς τοῦ Τιρτορέτου. Ἐν Σάμφ 1885.

Ἀλφρέδου Μωρύ. Περὶ μαγείας καὶ ἀστρολογίας. Ἐν Σάμφ 1885.

Ἀμεδαίου Θιερρύ. Τρεῖς ὑπουργοὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοῦς υἱοὺς τοῦ Θεοδοσίου, Ρουφῖνος, Εὐτρόπιος, Στιλίχων. Ἐν Σάμφ 1885.

Σωκράτης Ἰωαννίδης ἐκ Παγώνδου, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ

σκανος μοῖρα προώρως τὴν πατρίδα ἀπεστέρησεν, οἳ ἐγένοντο οἱ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου Ἀριστερέλης Μιτζάκης καὶ Πλούταρχος Πανέρης ἐκ Νέου Καρλοβάσου καὶ Σπυρίδων Σπυριδωνίδης ἐκ Μεσαίου Καρλοβάσου, καὶ ὁ Φώτιος Σταματιάδης ἐκ Μυτιληνῶν, πτυχιούχος φαρμακοποιός· ἀλλ' οὐδὲ καὶ τοῦ Ἱπποκράτους Λυκούργου ἐκ Καρλοβάσιων, Ἡρακλέους Νικολαΐδου ἐκ Λιμένος Βαθῆος καὶ Ξενοφώντος Γεωργιάδου ἐκ Βουρλιωτῶν δυνάμεθα νὰ ἀμνημονήσωμεν, οὗς δίκην στάχους ἐθέρισε τοῦ θανάτου τὸ δρέπανον ἐν τέλει τῶν ἰατρικῶν αὐτῶν σπουδῶν, τὸν μὲν πρῶτον ἐν Βυρτζβούργῃ τῆς Βαυαρίας, τὸν δὲ δεύτερον ἐν Παρισίοις καὶ τὸν τρίτον ἐν Ἀθήναις τὴν ἰατρικὴν ἐκμαθόντας.

Ἀθήνησι πανεπιστημίου, διατελέσας ἐφέτης, γενικός εἰσαγγελεύς καὶ διευθυντὴς τοῦ διοικητικοῦ Γραφείου, τανῦν δὲ τὸν δικηγόρον ἐπαγγελλόμενος.

Παύλος Γεωργιάδης ἐκ Βουρλιωτῶν, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, διατελέσας ἐφέτης καὶ πρόεδρος τῶν ἐν Βαθῆι πρωτοδικῶν, τανῦν δὲ δικηγόρος.

Δημήτριος Γεωργιάδης ἐκ Κοκκαρίου, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, διατελέσας πρόεδρος τοῦ ἐν Μαραθοκίμπω πρωτοδικείου καὶ τανῦν ἐφέτης.

Ἡρακλῆς Θαλασσινός ἐκ Λέκας, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου καὶ τανῦν πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου Μαραθοκίμπου.

Ξενοκράτης Ἰορδανίδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τὸ τοῦ δικηγόρου ἐπάγγελμα μετερχόμενος.

Μιλτιάδης Ἀρεζίνης ἐκ Βαθῆος, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Παρισίοις παιδευθείς, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν γενικός εἰσαγγελεύς.

Γεώργιος Ἐλευθεριάδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν πρωτοδίκης παρὰ τῷ πρωτοδικεῖῳ Μαραθοκίμπου.

Μιχαὴλ Πρωτοπαπᾶς ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν πρωτοδίκης παρὰ τῷ πρωτοδικεῖῳ Βαθῆος.

Φιλοκτῆτης Νικολαΐδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, τελειοδίδακτος τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν πρωτοδίκης.

Τιμολέων Νικολάου ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, τανῦν εἰσαγγελεύς ἐν Μαραθοκίμπω.

Ἐμμανουὴλ Χ. Κυριακοῦ ἐκ Νέου Καρλοβάσου, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, πρῶην πρωτοδίκης καὶ νῦν δικηγόρος.

Μαρουὴλ Νικολαΐδης ἐκ Λιμένος Βαθῆος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, δικηγόρος.

Ἡρακλῆς Στεφανίδης ἐκ Μυτιληνῶν, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, δικηγόρος.

Ἰωάννης Ἰωαννίδης ἐκ Κωντακαϊκῶν, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ

Ἀθήνησι πανεπιστημίου καὶ τανῦν πρωτοδίκης ἐν Μαραθοκάμπῳ.

Γεώργιος Γεωργιάδης ἐκ Νεοχωρίου, προλύτης τῆς νομικῆς σχολῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, πρῶην δικαστῆς καὶ νῦν δικηγόρος.

Καὶ οὗτοι μὲν εἰσιν οἱ ἐν Σάμῳ ὑπάρχοντες Σάμιοι νομομαθεῖς· πλὴν δ' αὐτῶν εὔρηνται ἐν Ἑλλάδι οἱ ἐπόμενοι.

Ἀνδρέας Παπαδρόσιος ἐκ Νέου Καρλοβάσου, τελειοδιδάκτος τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.

Πιθαγόρας Σφοίρης ἐκ Μαραθοκάμπου, τελειοδιδάκτος τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου, δικαστῆς καὶ νῦν συμβολαιογράφος ἐν Ἀθήναις (1).

Ε'. Καλλιτέχναι καὶ ἄλλοι.

Θεμιστοκλῆς Ἀνδρόνικος ἐκ Λιμένος Βαθῆος, ἐν Ἀθήναις, Γενεὺ τε καὶ Παρισίοις παιδευθεὶς, πτυχιούχος δὲ ἀρχιτέκτων τοῦ Ἀθήνησι πολυτεχνείου καὶ νῦν διευθύνων τμημα τοῦ ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Πατρῶν σιδηροδρόμου· ἐξέθηκεν οὗτος κοσμήματα ἀρχιτεκτονικὰ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων, τῇ γενομένῃ ἐν Ἀθήναις τῷ ἔτει 1870, τυχῶν διὰ ταῦτα ἐπαίνου.

Γεώργιος Ἀνδρόνικος ἐκ Μαραθοκάμπου, ξυλογράφος καὶ ἀγιογράφος δόκιμος, οὗ καλλιτεχνήματα, εἰκονίζοντα τὸν Πρόδρομον, τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὴν ρίζαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ δύο σταυροί, ἐβραβεύθησαν ἐν ταῖς παγκοσμίαις ἐκθέσεσι, ταῖς τοῖς ἔτεσι 1867 ἐν Παρισίοις καὶ 1873 ἐν Βιέννῃ γενομέναις. Ἄτερα δὲ καλλιτεχνήματα εἰκονίζοντα τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον ἔφιππον, τὴν ἁγίαν Τριᾶδα, τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, τὸν ἅγιον Νικόλαον, τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν ἅγιον Παντελεήμονα, τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἔτι δὲ τὸν Προμηθεῖα δεσμώτην, τὸν βασιλέα Ὄθωνα, τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐπὶ φύλλων ρόδου, τὸν Δημήτριον Βούλγαρον, τὴν Καλὴν Νικοδήμου, τὸν Ἰωάννην Σερπιέρην, τὸν Μιχαὴλ Κατζίμπαλην καὶ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐβραβεύθησαν ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν Ὀλυμπίων, ταῖς ἐν ἔτεσι 1870

(1) Ὅτι περὶ ἀποβιωσάντων ἰατρῶν εἶπομεν, ταῦτ' ἄστυχῶς ἐσμὲν ἠναγκασμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ περὶ τῶν ἀποβιωσάντων διδασκῶν τῆς νομικῆς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου Ἰωάννου Κλάδου ἐκ Λιμένος Βαθῆος, Ἰωάννου Τζάκωνος ἐκ Λέκας καὶ Μανουὴλ Πυργίου ἐκ Νέου Καρλοβάσου.

καὶ 1874 γενομέναις, δι' ἀργυροῦ δευτέρας τάξεως νομισματοσήμεου, ὡς ἐντέχνως καὶ μετ' ἀκριθείας ἐξεργασμένα. Ἔργον δὲ αὐτοῦ ἀξιόλογον εἶναι καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, κηρύσσων ἐν τῷ Ἀθήνησιν Ἀρείῳ Πάγῳ τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Ἀριστοτέλει *Μαρταφοῦνης* ἐκ Μεσαίου Καρλοβάσου, πτυχιούχος γεωπόνος τῆς ἐν Μομπελλιέ τῆς Γαλλίας γεωργικῆς σχολῆς καὶ ἐπόπτης τῆς γεωργίας καὶ τῶν δασῶν ἐν Σάμῳ διατελῶν. Ἐδημοσίευσεν οὗτος διαφόρους διατριβάς περὶ ἀμπελογραφίας καὶ περὶ δενδροστοιχιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Νοσολογικά.

Προαγόμενοι ἤδη νὰ γράψωμεν καὶ περὶ τῶν νόσων, αἵτινες ἐν Σάμῳ ἐπιπολάζουσιν, ἀρχόμεθα τοῦ περὶ τούτων λόγου ἀπὸ τῶν πρώτων αἰτιῶν τῆς γεννήσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ρητέον περὶ τοῦ τόπου καθόλου, ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν ἐξεταζομένου.

Ἡ Σάμος, νῆσος ὄρεινή, τὴν ἔκτασιν μετρία, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ μεγαλείτερον αὐτῆς μέγεθος ἔχουσα, νοτιώτερον τοῦ τριακοστοῦ ὀγδοῦ βορείου παραλλήλου καὶ δυσμικώτερον τοῦ τεσσαρακοστοῦ πέμπτου ἀνατολικοῦ παρὰ τὴν Ἰωνίαν κειμένη, δύναται φυσικώτερον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκ μόνου τοῦ Κερκετέως ἀποτελουμένη. Τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ὄρος, τὸ τὴν δυσμικὴν τῆς νήσου μοῖραν καθ' ἑαυτὸ ἀποτελοῦν, διὰ μεσοβούνων δὲ καὶ προβούνων σπανίων, ἀποτόμων καὶ ἀποκρημνῶν εἰς τὴν θάλασσαν κατερχόμενον καὶ ἀκτὰς μὲν ἀποτόμους καὶ βραχώδεις πολλὰς, οὐδένα δὲ λιμένα ἢ αἰγιαλον λόγου ἄξιον σχηματίζον, τὸ κωνοειδές, λέγομεν, τοῦτο ὄρος διὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης αὐτοῦ προβολῆς, τῆς ἀρχομένης μὲν ἐκ τῆς βορειοανατολικῆς αὐτοῦ ὑπωρείας, βορειοανατολικῶς ὡσαύτως χώρουσης, οὐ μικρὸν δὲ ὕψος ἐχούσης, σχηματίζει τὸ τῆς νήσου κέντρον, ὅποθεν λαμβάνουσι γένεσιν τρία δευτερεύοντα ἐπιμήκη ὄρη· ταῦτα δὲ διὰ τῶν προεκτεινομένων αὐτῶν ὑπωρειῶν ἐνούμενα μετὰ τε ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ Κερκετέως καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ, ἀποτελοῦσι καὶ ἐγκλείουσι τρεῖς εὐρείας μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ δι' ὑψωμάτων καὶ λόφων μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνωμάλους λεκάνας. Αἱ λεκάναι αὗται, αἵτινες ἀφ' ἐνὸς αὐτῶν μέρους ὑπὸ αἰγια-

λοῦ πάντοτε ὀρίζονται, δεχόμενοι τὰ ἐκ τῶν πρὸς αὐτὰς ἐστραμμένων ὄρειων πλευρῶν καταρρέοντα ὕδατα καὶ χύνουσαι αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν, σχηματίζουσι τρία ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα τῆς νήσου τμήματα. Τῶν λεκανῶν δὲ τούτων ἡ ἥττον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑψηλότερα καὶ οὐ μόνον ὀλιγώτερον δι' ὑψωμάτων ἀνώμαλος, ἀλλὰ καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐπίπεδος, ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τῆς νήσου κοιλάδα.

Ἐκ τῶν δευτερευόντων ὄρειων, ἅτινα πάντα ὑψοῦνται πλέον ἢ ἔλαττον ὑπεράνω τῆς τοῦ Κερκετέως προβολῆς, τὸ μὲν χωρεῖ πρὸς νότον, χωρίζον ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο πρὸς νότον λεκάνας, ἥτοι τὴν νοτίαν καὶ τὴν νοτιοδυσμικὴν, καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης, ἀκρωτηρίου δίκην· τὸ δὲ τρέπεται βορειοδυσμικῶς, σχηματίζον καὶ ἐγκλειον πρὸς βορρᾶν τὴν βορειοδυσμικὴν λεκάνην, τὴν νοτιοδυσμικῶς μὲν ὑπὸ τοῦ Κερκετέως, νοτιοανατολικῶς δὲ ὑπὸ τῆς προβολῆς αὐτοῦ ἀποτελουμένην καὶ ἐγκλειομένην, καὶ τὸ τρίτον τέλος, τὸ τῶν ἄλλων μείζον καὶ ὑψηλότερον, ἐπὶ μικρὸν μὲν ἀκολουθοῦν τῇ βορειοανατολικῇ τῆς τοῦ Κερκετέως προβολῆς διευθύνσει, ἵσταται αἴφνης πρὸς ἑω καί, κατερχόμενον μᾶλλον ἢ ἥττον ἀποτόμως, ἐπιδείκνυσι μέγα μέρος τοῦ ὕψους αὐτοῦ. Τούναντίον δὲ ἐκτείνεται πρὸς ἄρκτον καὶ μετὰ βραχὺ διχοτομεῖται εἰς πτέρυγας δύο, αἵτινες ἐφ' ὅσον βορείως προβαίνουσιν, ἐπὶ τοσοῦτο ταπεινούμεναί τε καὶ στενούμεναι, καθήκουσιν ἐπὶ τέλους μέχρι θαλάσσης, σχηματίζουσαι μικρὰ ἀκρωτήρια καὶ μεταξύ τούτων αἰγιαλόν.

Ἐκ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ δευτερεύοντος τούτου ὄρους ὑπωρείας, τῆς μικρὸν ἐχούσης ὕψος καὶ λόφοις καὶ ὑψώμασιν ἀνωμάλοις ποικιλομένης, λαμβάνει γένεσιν ἐπιμήκης βουνῶν σειρὰ, δίκην προβολῆς τοῦ ὄρους, σειρὰ ὑπερκειμένη τῆς ὑπωρείας καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτεινομένη. Αὕτη δ' ἐφ' ὅσον πρὸς ἀνατολὰς χωρεῖ, ἐπὶ τοσοῦτον εἰς μικροτέρους βουνούς καὶ λόφους διακλαδοῦται, ἀπολήγουσα τέλος εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μυκάλης, μεθ' ἧς οὐχὶ ἀπιθάνως ἠνοῦτο πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν. Τῶν ἀρχικῶν διακλαδώσεων ἡ μᾶλλον εἶπειν πλευρῶν ἢ νοτιωτέρα, ἐκτεινομένη πρὸς ἀνατολὰς, βαίνει μέχρι τοῦ πορθμοῦ, ἔνθα μικρὸν πρὸς νότον στρεφομένη, συντελεῖ εἰς σχηματισμὸν λιμένος. Ἡ πλευρὰ δὲ αὕτη ἀποτελεῖ κατὰ τὰ δύο περίπου τρίτα διὰ τῆς προεκτάσεως τῶν ὑπωρειῶν αὐτῆς τὴν κυρίαν τῆς νήσου κοιλάδα, περὶ ἧς λόγος ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐγένετο, καὶ φράσσει αὐτὴν ἀπὸ τε βορρᾶ καὶ ἀπ' ἀνατολῶν. Ἡ

πλευρά δὲ ἡ βορεία, κατὰ γρημμὴν εὐθεῖαν πρὸς ἕω μέχρι τινὸς ἐκτεινομένη, αἴφνης κάμπτεται ἰκανὸν καὶ σχηματίζει τόξον· χωροῦντα δ' εἶτα ἀντιστρόφως ὅλως καὶ ἐπομένως μᾶλλον ἢ ἥττον παρὰλλήλως πρὸς τὴν ἀρχικὴν διεύθυνσιν, σχηματίζει λεβητοειδῆ κόλπον καὶ λιμένα τὸν τοῦ Βαθέος, παρὰ τῇ ἀρκτώχῃ παρὰλίχ τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τούτου. Διέχμετοι ἐπὶ τέλους τῆς σειρᾶς διακλαδώσεις, εἰς βουνούς καὶ λόφους τεμνόμεναι καὶ αὐταί, σχηματίζουσι διὰ τῆς προεκτάσεως καὶ τῆς μετ' ἀλλήλων ἐνώσεως τῶν προπόδων αὐτῶν τὴν δευτερεύουσαν τῆς νήσου κοιλάδα, ὀριζομένην πρὸς ἕω ὑπὸ παραλίας ἐπὶ τοῦ τῆς Μυκάλῃς πορθμοῦ, καὶ ἐτέραν προσέτι ἐλάχιστονα ταύτης κοιλάδα, ὑπεράνω τῆς θαλάσσης ὑψομένην, λεβητοειδῆ καὶ ὑπὸ βουνῶν καὶ λόφων πανταχῇ ἐγκλειομένην.

Τὸ ἐν λόγῳ τρίτον ὄρος διὰ τῶν βορειοανατολικῶς ἀπογεγυμνωμένων πλευρῶν αὐτοῦ, τῶν χυνοῦσῶν τὰ λούοντα αὐτὰς ὕδατα ἀπ' εὐθείας, ἄνευ μεσολαβήσεως λεκάνης εἰς τὴν θάλασσαν, ἀποτελεῖ τέταρτον τῆς νήσου φυσικὸν τμήμα. Διακρίνεται δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου, τοῦ πρὸς νότον χωροῦντος ἢ νοτίου, ἐντελῶς διὰ τῆς διαφόρου ὅλως ἢ καὶ ἀντιθέτου φορᾶς αὐτοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ βορειοδυτικῶς τρεπομένου ἢ βορειοδυτικοῦ, ἀτελῶς διὰ τε τῆς διαφόρου πωρ φορᾶς τῶν ἑαυτοῦ πετερύγων καὶ διὰ φαρχύγων ἔτι καὶ ναπῶν. Κατ' ἀκολουθίαν τὰ ὄρη, καθιστῶντα τὴν Σάμον ὄρεινήν, διαιροῦσι φυσικῶς αὐτήν, ὡς εἶδη εἴρηται, εἰς τέσσαρα τμήματα, δῆλον ὅτι τὸ βορειοανατολικόν, τὸ βορειοδυτικόν, τὸ νοτιοδυτικόν καὶ τὸ νότιον.

Καίπερ δὲ ὄρεινὴ οὖσα ἢ νῆσος, διαπρέπει ἀλλ' ὅμως ἐπὶ φυτεῖς, τῇ καθωραϊζούσῃ ἔστιν ὅτε καὶ αὐτοὺς τοὺς βράχους αὐτῆς, ἅτε ἀφθονοῦσα γῆς τε γονίμου προσκεκολλημένης καὶ ἐν παχείῃ ἐνίοτε στιβάδι ἐπὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς πετρωμάτων, ὑδάτων τε πηγαίων, ἀναβρῶντων εἰς τὰ πρανή ἰδίᾳ τῶν ὀρέων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀρχηγόνων μὲν πετρωμάτων, τούτου δ' ἕνεκα γλυκέων καὶ διαυγῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πετρωμάτων τιτανούχων καὶ γυψούχων, καὶ διὰ τοῦτο σκληρῶν καὶ ἀτερήμων, ὡς ἐμπεριεχόντων διαλελυμένας πολλὰς ὀρυκτὰς οὐσίας. Ἀφθονεὶ δὲ ἡ νῆσος αὐτοφυῶν φυτῶν, ἐν οἷς συγκαταλέγονται πολλὰ πρὸς διατροφήν τοῦ ἀνθρώπου χρήσιμα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἰαματικά βότανα, ἅτινα ἀλλαχοῦ ἀνεγράψαμεν καὶ ὧν μνείαν ὧδε ποιούμεθα αὐθις· ἐκ τῶν θάμνων καὶ δειδρίων τοῦ ἐλελιφάσκου, τοῦ ὀριγάνου, τῆς βλή-

χωνος, τοῦ θύμου, τῆς δάφνης, τῆς λύγου, τῆς κομάρου, τοῦ πρίνου, τοῦ σχίνου καὶ τῆς σπάρτου, ἄτινα πάντα εὐόσμη ὄντα καὶ τινὰ αὐτῶν ἀιθαλῆ, πληροῦσι μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν εὐόσμων φυτῶν τὴν ἀτμόσφαιραν πτητικῶν εὐόσμων μορίων, καθιστῶντα ὅπωςδὴποτε διεγερτικωτέραν καὶ ἐπομένως ζωτικωτέραν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, καθωραϊζοῦσι δὲ καὶ τὸ ἔδαφος δάση ἀποτελοῦντα. Ἐκ δὲ τῶν δένδρων μνημονευτέον τῆς πεύκης, ἧς δάση πολλάκις περιβάλλουσι τὰς τῶν ὀρέων πλευρὰς καὶ τοὺς πρόποδας, ἰδίᾳ δὲ τὴν βορειοδυτικὴν τοῦ Κερκετεῶς πλευρᾶν. Καὶ ἐν ταῖς ἀκρωρείαις δὲ αὐταῖς, ἐνθα συνήθως βρύα καὶ λειχῆνες φύονται, ἀπαντᾷ τις οὐ μόνον θάμνους, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πεύκας· μόνος δὲ ὁ Κερκετεὺς φαλακρὰν ὄλως ἀποκαλύπτει κορυφὴν. Τὸ ὕψος τῶν ὀρέων καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἀκρωρειῶν παριστῶσιν ὕδους, αἰχμᾶς καὶ ὀδόντας, σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐκ πευκῶν πρὸ πάντων δάση ἐπηρεάζουσιν ἀναμφιδόλως τὴν ἠλεκτρικὴν καὶ ὑγρομετρικὴν τῆς ἀτμοσφαιρας κατάστασιν, ἀγείρουσι νέφη καὶ προκαλοῦσιν ὑετοὺς καὶ ὕμβρους, αἵτινες ἐκ περιτροπῆς ζωογονοῦσι τὴν φυτεῖαν καθόλου καὶ τρέφουσι τὰς τῶν ὑδάτων πηγὰς.

Ἐν Σάμῳ, ἐκτὸς ρυάκων, χειμάρρων καὶ ρευμάτων, ποταμὸς κυρίως δι' ὄλου τοῦ ἔτους ρέων δὲν ὑπάρχει, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖται ἐκ τε τῆς ἐλλείψεως χιονοσκεπέστων ὀρέων πρὸς τροφήν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῆς μεγάλης τῶν ὀρέων καὶ βουνῶν κλίσεως, ἐνεκα τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα κατέρχονται ταχέως καὶ ὀρμητικῶς εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ διὰ τὴν δευτέραν αἰτίαν ταύτην οὐδὲ λίμναι καὶ ἔλη ἄξια λόγου ὑπάρχουσιν. Ἐν μόνον τέλμα μᾶλλον ἢ ἔλος, κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς νοτιοανατολικῆς λεκάνης κείμενον, μολύνει τὴν τῆς λεκάνης ταύτης ἀτμόσφαιραν, ἐλείου μίσηματος ἐστία ὑπάρχον· ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ληφθήσεται πρόνοια περὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ τούτου.

Τὸ ἐξ ὑψωμάτων δὲ καὶ ταπεινωμάτων μικρῶν καὶ μεγάλων λίαν ἀνώμαλον τῆς νήσου ἔδαφος, ἔχον φυσικῶ τῶ λόγῳ κατὰ θέσεις ἀτμοσφαιρικὴν θερμοκρασίαν διάφορον καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν εἰδικὴν βαρύτητα καὶ ἐλαστικότητα τοῦ ἀέρος ἀλλοίαν, συντελεῖ πασιδήλως εἰς παραγωγὴν τοπικῶν τοῦ ἀέρος κινήσεων, αὐξάνει δὲ καὶ τὴν ταχύτητα τῶν κατὰ καιροὺς πνεόντων καθολικῶν ἀνέμων, μετατρέπον αὐτοὺς ἔστιν ὅτε καὶ εἰς λαίλαπας καὶ εἰς καταγίγδας.

Ἐκ τῶν ἡδη ρηθέντων ἐξάγεται ὅτι τὸ φυσικὸν τῆς Σάμου κλίμα,

εἰ καὶ θερμομετρικαὶ καὶ ὑγρομετρικαὶ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις ὅ-
λως ἐλλείπουσι, δέον νὰ ἦναι ψυχρὸν μᾶλλον ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ἢ τ-
τον ἢ ὑγρὸν· ὅτι τὸ κλίμα αὐτὸ δέον νὰ ἦναι ἄλλως ὑγιεινόν, διότι
τὸν ἀναπνεόμενον ἀέρα ἐξαγνίζει μὲν τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ καὶ τῷ ἐδά-
φει ἄφθονον ἠλεκτρικὸν ρευστόν, τὸ ἐν ὠρισμέναις τοῦ ἐνιχυτοῦ ὥραις
καὶ ἐν καιροῖς προσφόροις δι' ἀλλεπαλλήλων πολλακίς ἀστραπῶν,
βροντῶν καὶ κέραυνῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐνεργοῦν καὶ ἀναπτύσσον
ὄζονον, καθαρίζουσι δὲ οἱ τῇ ἠλεκτρικῇ ἐνεργείᾳ παρακολουθοῦντες συν-
ήθως ὄμβροι καὶ θύελλαι καὶ ὅλως ἀνανεοῦσιν ἀνεμοὶ καὶ λαίλαπες.
Συνελόντι δ' εἰπεῖν καὶ αὐταὶ αἱ πίτεις καθιστῶσι τὸν ἀέρα ζωτικώτε-
ρον, δραστηρίως ἐπιτείνουσαι τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ ὄξυγόνον καὶ μετὰ
τῶν μνημονευθέντων ἄνωθι αὐτοφυῶν θάμνων πληροῦσαι τὸν ἀέρα αὐ-
τὸν εὐόσμων πτητικῶν μορίων· τούτων ἕνεκα πιθανῶς καὶ οὐδὲν ἐν-
δημεῖ ἐν Σάμῳ νόσημα, ἐκτὸς ἂν τις θεωρήσῃ ἐνδημικὴν τὴν ἐλεφαν-
τίασιν, περὶ ἧς ἐν τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου λόγος ἔσται.

Ὁρεινῆς δὲ τῆς νήσου οὔσης, αἱ πλείσται τῶν οἰκήσεων αὐτῆς ἐπὶ
κλιτύων κείνται, ἔναι ἐπὶ ὄροπεδίῳ, ἄλλαι ἐν στεναῖς κοιλάσιν ἢ νά-
παις καὶ ἄλλαι εἰς τὰς ὑπωρείας, ἐλάχιστα δὲ καὶ αὐταὶ αἱ ἐν τοῖς
νεωτέροις χρόνοις συνεστηκυῖαι καὶ ἐπὶ παραλιῶν· πᾶσαι δὲ αἱ οἰκή-
σεις αὐταὶ ἰθρύνται ἐν γένει εἰς μέρη, ἔνθα πηγαῖον πρὸ πάντων γλυκὺ
ὑδωρ καὶ τὸ τῶν πέριξ τούτων γαιῶν καλλιεργήσιμόν τε καὶ γόνιμον,
προσείλκυον καὶ προσεκτῶντο οἰκιστᾶς. Τὸ ἄλλοῖον τῶν διαφόρων οἰ-
κήσεων ὕψος ὑπερᾶνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, σπουδαῖον ἔστιν
ὅτε, καθιστᾶ λίαν ποικίλην τὴν τῶν ὠρῶν θερμοκρασίαν ἐν γένει καὶ
τὴν μέσην ἰδίᾳ. Οἱ Ἀρβανῖται, φέρ' εἰπεῖν, τῶν χωρίων τὸ ὑψηλότε-
ρον, τὸ εἰς ὕψος τετρακοσίων μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσ-
σης κείμενον, ἔχουσι φυσικῶ τῶ λόγῳ θερμοκρακράσιαν πένυ διαφέρου-
σαν τοῦ ἐπὶ αὐτῆς ἐκτισμένου Λιμένος Βαθέος. Τὸ καθόλου μὲν ἀξιό-
λογον διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτοῦ καρποφορίαν, εἰ καὶ βραχῶδες τοῦ τό-
που ἔδαφος, γεωλογικῶς ὅμως κατὰ θέσεις διάφορον, τὸ ἐνυδρον ἢ ξη-
ρὸν τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ, ἢ πρὸς τὰ διάφορα τοῦ ὀρίζοντος σημεῖα καὶ
κατ' ἀκολουθίαν ἢ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀνέμους ἔκθεσις τῶν χωρί-
ων, ἢ ὑπαρξίς ἢ ἔλλειψις παρακειμένων δασῶν ἢ λειμώνων καὶ εἴ τις
ἄλλος τοῦ κλίματος παράγων, καθ' ἃ περ καὶ ἡ μετεωρολογικὴ τῆς
ἀτμοσφαιρας κατάστασις, ταῦτα πάντα ποικίλουσιν ἀναμφιβόλως τὸ
τῶν διαφόρων χωρίων κλίμα.

Καί τοιοῦτος μὲν ὁ τόπος· τὸν λόγον δὲ μεταφέροντες εἰς τοὺς οἰκοῦντας αὐτὸν καὶ ἐξετάζοντες τὸν βίον αὐτῶν, ὑπὸ ὑγιεινὴν πάντοτε ἔποψιν, εὐρίσκομεν ὅτι διὰ τῆς γεωργίας καὶ ἰδίως διὰ τῆς τῶν ἀμπέλων καλλιέργειας ζῶντες οὗτοι, ἐκτίθενται εἰς τὰς οὐχὶ σπανίως αἰφνιδίας τῆς ἀτμοσφαιρας κατὰ τε τὴν θερμομετρικὴν καὶ ὑγρομετρικὴν αὐτῆς κατάστασιν μεταβολάς· ὅτι πρῶτον ὁ οἶκος αὐτῶν, τὸ ἰδιαιτέρον οὕτως εἶπεν ἐκάστης οἰκογενείας κλίμα, ὅπερ ἐπηρεάζει μᾶλλον τὴν ὑγιεινὴν τῶν γυναικῶν, ἅτε τὸ πλείστον τῆς ζωῆς αὐτῶν οἰκουρουσῶν, καὶ δεύτερον ὁ ἱματισμὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, εἰ καὶ πλημμελεῖς καὶ μὴ ἐκπληροῦντες οὓς ἀπαιτεῖ ἡ ὑγιεινὴ ὄρουσ, οὐχ ἤττον ὁμως παρ' ὀλίγοις, καὶ παρὰ ταῖς γυναιξίν ἰδίως, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐλλόγως ὡς νόσων προφάσεις· ὅτι ἡ φυτικὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν πολλῶν τροφή ἐξ ὄσπριων, ἐλαιῶν καὶ κρομμύων συνισταμένη, καθίστησιν ἀνίσχυρον καὶ ἐλλιπῆ τὴν εἰς τὰς νοσεράς ἐπηρείας ἀντίστασιν τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καὶ γεννᾷ δυσκρασίας καὶ δυστροφίας· ὅτι ὁ πύρινος ἄρτος, οὗ γίνεται συνήθως χρῆσις, καὶ οἱ κύαμοι, οἱ σχετικῶς πρὸς τὰ λοιπὰ ὄσπρια πλείω ἐνέχοντες ἀζωτικὴν οὐσίαν καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄσπριων καταναλισκόμενοι ὑπὸ τῶν γεωργῶν, υποστηρίζουσι διὰ τῆς πλαστικότητος αὐτῶν τὸ μυικὸν σύστημα καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἀναπληροῦντες οὕτω κατὰ μέγα μέρος τὴν ἔλλειψιν συνήθους ζωικῆς τροφῆς· ὅτι οἶνω τε μετρίῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ ποτοῖς μετρίως χρώμενοι, εἰσὶ καθόλου νηφάλιοι καὶ ἐπομένως σπανιώτατα ὑπόκεινται εἰς χρονίας ἐξ οἰνοπνευμάτων δηλητηριάσεις καὶ τὰς ἐκ τούτων ὀργανικὰς ἀλλοιώσεις. Ἡ ρηθεῖσα δὲ αὐτῶν τροφή, ὁ σκληραγωγῶν αὐτοὺς γεωργικὸς βίος, ἡ ἀγωγή, τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, αἱ προλήψεις καὶ αὐτὸ δὲ πως τὸ ἐπικρατοῦν πολίτευμα, πάντα συντρέχουσιν ὅπως καθιστῶσιν αὐτοὺς ἰσχνούς, εὐτόνους, ρωμαλέους κατὰ τὸ σῶμα, πολλῶν ὑπερτέρους ἄλλων κατὰ τὸ πνεῦμα, ἀνδρείους, γενναίόφρονας κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τοῦ ἀγρίου μᾶλλον ἢ τοῦ ἡμέρου μετέχοντας κατὰ τοὺς τρόπους, καὶ περ ἄλλως ἐν γένει χρηστοὺς κατὰ τὰ ἤθη, ἐπὶ τέλους δὲ ὀξεῖς, ἀγρύπνουσ καὶ συνετοὺς κατὰ τὸ ἐργατικόν.

Εἰ δὲ καὶ περὶ κράσεων λόγος νὰ γείνη ἐπιτρέπωσιν οἱ τῶν ἰατρῶν νεωτερίζοντες, οἱ οὐδαμῶς κράσιν παραδεχόμενοι, ρητέον ὅτι ἡ χολερικὴ προεξέρχει τῶν λοιπῶν τριῶν κράσεων παρὰ τοῖς Σαμίοις, ὧν οἱ πλείονες δύνανται τῇ τοιαύτῃ νὰ ὑπαχθῶσι κράσει, μεθ' ἣν παρατηρεῖ-

ται ή λυμφατική και μετ' αυτήν ή αίματώδης και ή νευρική, ή άπαν-
τώσα παρά γυναιξί μάλιστα. Τῶν τριῶν τελευταίων ἐξόχως παρατη-
ροῦνται συνήθως συνδυασμοί μετ' ἀλλήλων· οὕτως ή τελευταία συν-
δυάζεται ὅτε μὲν μετὰ τῆς δευτέρας, ὅτε δὲ μετὰ τῆς τρίτης και ή
τρίτη αὐτὴ μίγνυται ἄλλοτε τῇ δευτέρῃ.

Τοιοῦτοι ἐν συνόλῳ οἱ κάτοικοι, οἵτινες πάλιν διαφέρουσι βεβαίως
πρὸς ἀλλήλους, καθ' ἃ διαφέρουσι φυσικῶς ἀλλήλων ἃ οἰκοῦσιν οὗτοι
διάφορα χωρία· τοιαῦται δὲ κατ' ἐπακολουθήσιν αἱ κυριώτεραι ἐξωτε-
ρικαὶ τε και ἐσωτερικαὶ αἰτίαι τῶν ἐν Σάμῳ νοσημάτων, τῶν τε μερι-
κῶν, τῶν ἄλλως ὀργανικῶν λεγομένων, και τῶν καθολικῶν ή λοιμικῶν,
τῶν ἀναπτυσσομένων ἐξ ὑποτιθεμένης εἰς τὸ αἷμα εἰσδύσεως κατωτά-
των ὀργανικῶν ὄντων φυτικῆς ή ζωικῆς φύσεως και δι' αὐτοῦ τοῦ μι-
κροσκοπίου ἔτι ἀοράτων, δίκην ζυμῶν ἐνεργούντων, ἔτι δὲ και τῶν πα-
ρασιτικῶν καλουμένων, τῶν νοσημάτων δῆλον ὅτι τῶν προερχομένων
ἐκ πρασιῶν ζωικῶν ή φυτικῶν, πάντων τούτων εἴτε διὰ γυμνοῦ ὀ-
φθαλμοῦ εἴτε και διὰ τοῦ μικροσκοπίου ὀρατῶν. Παραλείπομεν νὰ εἴ-
πωμεν περὶ τε ἰδιοσυστασίας και ἰδιοσυγκρασίας, περὶ ἡλικίας, γένους
και κληρονομικότητος, διότι οἱ τῶν νόσων τούτων δευτερεύοντες ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ παράγοντές εἰσι πανταχοῦ γῆς και πάντοτε οἱ αὐτοί.

Τῶν ἐν Σάμῳ παρατηρουμένων νόσων αἱ κυριώτεραι κατὰ λόγον
τῆς τε συχνότητος και σπουδαιότητος αὐτῶν εἰσιν αἱ ἐπόμεναι.

Α'. Οἱ ἐλειογενεῖς πυρετοὶ ὑπὸ πᾶσας αὐτῶν τὰς μορφὰς και πάν-
τας τοὺς τύπους, ἰδίῃ δὲ οἱ ἀπλοῖ, και ἐκ τούτων συνηθέστεροι οἱ τρι-
ταῖοι. Σποραδικὰ τῶν ἐλειογενῶν πυρετῶν κρούσματα ἀναφαίνονται
σχεδὸν πάντοτε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, γίνονται ὁμως
ταῦτα σπανιώτατα συνήθως ἀπὸ ὀκτωβρίου τελευτῶντος μέχρι μαρτίου
ἀρχομένου· ὥστε δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος, και μάλιστα τοῦ λίαν ψυχροῦ
και ξηροῦ, ἐλάχισται εἰσιν αἱ τοῦ νοσήματος ἐκδηλώσεις. Ἐπικρατοῦ-
σι δὲ τούναντιον, μορφὴν ἐπιδημικὴν ἔστιν ὅτε περιβαλλόμεναι και ἐ-
πιτάσεις και ὑφέσεις ὑφιστάμεναι κατὰ τε τὸ θέρος και τὰς ἀρχὰς τοῦ
φθινοπώρου, και ἰδίῃ κατὰ αὔγουστον και σεπτέμβριον. Τὸ τοὺς Σα-
μίους προσδόκλον ἐλειογενές μίγμα διττόν ἐστι· τὸ μὲν ἐγγώριον, τὸ
ἐνταῦθα δῆλον ὅτι ἀναπτυσσόμενόν τε και δρῶν, τὸ δὲ ἐν τῇ ἀντίπε-
ραν ἄσιατικῇ ἠπείρῳ πλουσιοπαρόχως ὑπάρχον και τοὺς ἐν ὄρχ θερούς
ἐκείσε διαπεριουμένους Σαμίους δηλητηριάζον, μὴ ἐκδηλούμενον δὲ
πολλάκις, ἀλλ' ή μετὰ τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον τῶν θεριστῶν. Καὶ

τοῦ μὲν αὐτόχθονος μιάσματος πηγαί ποικίλαι εἰσὶν, ὧν πρωτεύει τὸ μέχρι σήμερον, καθ' ἃ προηγουμένως εἴρηται, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Χώρας τέλμα, τῶν δὲ λοιπῶν, τῶν ἐλάχιστων μὲν σπουδαιότητα ἔχουσῶν, οὐχ ἥττον ὅμως καθ' ὅλην τὴν νῆσον ὑπαρχουσῶν τοῦ ἐλείου μιάσματος πηγῶν, τῶν δι' ὅλου τοῦ ἔτους μᾶλλον ἢ ἥττον δυναμένων κατὰ διελκείψεις νὰ ἐνεργῶσιν, ἀναφέροντες τὰς κοιλάδας, ἰδίως τὰς ὑπὸ παραλίαις ὀριζομένας ἕνεκα τῆς ἀναμίξεως γλυκέων μετὰ θαλασσίων ὑδάτων, καθ' ἅπερ ἐν Μεσοκάρπῳ. Αἱ κοιλάδες αὗται, καλυπτόμεναι, ἔστω καὶ ἐπὶ ἐλάχιστον χρόνον, ὑπὸ ὑδάτων, ἀναπτύσσουσι τὸ ἐν λόγῳ μίasma, κατὰ μικρὸν ζηραιόμεναι· ἀλλὰ καὶ αἱ χιμελοὶ αὗται, οἱ ἀγροὶ καὶ οἱ κῆποι, περιοδικῶς ἐντὸς τοῦ ἔτους σκαπτόμενοι καὶ ἀνακυκώμενοι, δύνανται νὰ παράσχωσι γένεσιν εἰς τὸ μίasma διὰ τῆς καλλιέργειας, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἢ εἰς ἀγρούς, ἀμπέλους καὶ κήπους μεταβαλλομένη χέρσος γῆ. Οὐχ ἥττον δὲ τις δικαιούται νὰ ὑποθέσῃ καὶ τὴν ὑπαρξίν ὑπογείων ἐλῶν ἐκ περιωρισμένων ὅλως καὶ προσκαίρων συναγωγῶν ὑδάτων ἐξατμιζομένων, καὶ ἐκ φυτῶν ἐν τοῖς ὕδασι αὐτοῖς σπυρομένων. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι συντρέχουσιν εἰς γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐλείου μιάσματος πρόσφοροι περιστάσεις μᾶλλον ἢ ἥττον γνωσταί. Τὸ δὲ τῆς ἀσιατικῆς ἠπείρου ἐλεῖον μίasma ἀφύθως παράγεται καὶ ἀναπτύσσεται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἐλῶν καὶ τελεμάτων τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων· προσβάλλει δὲ, καθ' ἃ ἐρρήθη, ἐκ τῶν ἡμετέρων τοὺς τε πρὸς θερισμὸν μόνον μεταβαίνοντας καὶ τοὺς ἐκείσε κατὰ διαφόρους τοῦ ἔτους ἐποχὰς καὶ πλέον ἢ ἔλαττον παρεπιδημοῦντας. Ἔνιοι τούτων καθ' ὅλην μὲν τὴν ἐν τῇ ἀσιατικῇ ἠπείρῳ διατριβὴν αὐτῶν μένουσιν ὅλως ἀθικτοὶ ὑπὸ τοῦ νοσήματος, προσβάλλονται δὲ μόνον κατὰ τὴν εἰς Σάμον ἐπάνοδον αὐτῶν, ὅτε ἐμφανίζεται ἐνεργοῦν τὸ ἐν τῇ ἀσιατικῇ ἠπείρῳ μὲν ἀπορροφηθὲν, ὅλως ὅμως λαθραῖον καὶ ἀδρανὲς ἐκεῖ μείναν ἐλεῖον μίasma.

Τῶν δ' ἐλειογενῶν πυρετῶν παρατηροῦνται πᾶσαι αἱ μορφαὶ καὶ πάντες οἱ τύποι, ἐξόχως ὅμως ἀπαντῶσιν οἱ ἀπλῆ διαλείποντες, καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδίᾳ οἱ τριταῖοι· ἀλλὰ καὶ λαθραῖοι καὶ ὑφέσιμοι καὶ κακοήθεις οὐκ εἰσὶ σπάνιοι, διαρκοῦντος ἰδίᾳ καὶ ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου, ὅτε παρατηρεῖται καὶ ὁ ψευδοσυνεχῆς, ὁ ἄλλως ἡμέτερος τύφος. Ἡ ἐλώδης καχεξία παρατηρεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς παρὰ τε τοῖς ἐν τῇ ἀσιατικῇ ἠπείρῳ διαρκῶς διαμένουσι καὶ ἐπομένως ἐγγωφίοις, ὧν τινες εἰς Σάμον πρὸς θεραπείαν μεταβαίνουσι, καὶ παρὰ τοῖς ἐπὶ

χρόνον παρεπιδημοῦσιν ἐκείσε Σαμίους. Οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐλείαν καχεξίαν νοσοῦντων βεβαιοῦσιν ὅτι οὐδεμίαν πρὸ τῆς καχεξίας εἶχον ὑποστῆ προσβολὴν οἰασδῆποτε ἐλειογενοῦς πυρετοῦ μορφῆς. Φαίνεται ὅτι τὸ ἔλειον μίασμα, χρονίως δηλητηριάζον, προφυλάσσει τὸν οὕτω δηλητηριαζόμενον ὄργανισμὸν ἀπὸ πάσης ὀξείας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μιάσματος δηλητηριάσεως ἢ μᾶλλον ἐξασθενεῖ τὸν ὄργανισμὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ μὴ δύνηται οὗτος νὰ ἀντεπιδράσῃ εἰς τὸν ὄξυν τοῦ δηλητηρίου ἐρεθισμὸν καὶ προκαλέσῃ πυρετὸν ἢ ἄλλην τινὰ ὀξείαν νοσηρὰν ἐκδήλωσιν. Δύναται δέ τις εἰπεῖν ὅτι τὸ τρίτον πῦρ τῶν ἐν Σάμφω παρατηρουμένων νοσημάτων ἀποτελοῦσιν αἱ δικάφοροι τοῦ ἐλειογενοῦς μιάσματος δράσεις καὶ ἀντιδράσεις· ἐπειδὴ δὲ καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν λοιπῶν νόσων περὶ τὴν λῆξιν αὐτῶν ἰδίχ, ὑφέσεις καὶ ἔστιν ὅτε διαλείψεις παριστῶσιν, ἅτε πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος μιάσματος ἐπηρεαζόμεναι, ἔπεται ὅτι οὐ σμικρὰ γίνεται χρῆσις τῆς κινήσης, τῆς ἄλλως καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς συνεχεῖς πράγματι πυρετοῦς καὶ τοὺς ὀξεῖς ρευματισμοὺς ἐλλόγως ἐνίοτε χορηγουμένης καὶ πανακείας οὕτω καθισταμένης. Ὅσάκις δὲ εἰς προφανῆ ἐλειογενῆ νοσήματα ἢ τῶν διαφόρων σκευασιῶν τοῦ περουβιανοῦ φλοιοῦ χρῆσις ἀποτύχη, τότε ὅλως σπάνιον εἶναι νὰ ἐπιτευχθῆ ἢ ἴσως δι' οἰουδῆποτε τῆς κινήσης ἀντεμβαλλομένου ἢ ἀναπληρωτικοῦ οὐ μόνον τοῦ ἀψιθίου φέρ' εἰπεῖν καὶ τοῦ παρθενίου, ὧν κοινῶς χρῆσις μεγάλῃ ἐν Σάμφω γίνεται, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐκαλύπτου, περὶ οὗ τοσαῦτα διεσαλπίσθησαν, καὶ αὐτοῦ δ' ἔτι τοῦ ἀρσενικοῦ, τοῦ μόνου σχεδὸν κατὰ χρονίων ἐλειογενῶν νοσημάτων δυναμένου μετὰ χρονίαν ὁμῶς χρῆσιν ἐπιτυχῶς νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ τῆς κινήσης κατὰ πασιδήλων ἀπλῶν ἐλειογενῶν πυρετῶν ἀντικαθιστᾶ αὐτὴν ἀποτελεσματικῶς ἡ ὑδροθεραπεία καὶ ἡ τοῦ ἀέρος ἀλλαγὴ μετὰ τονικῆς ἐνίοτε συνδυαζομένης θεραπείας.

B'. Κατάρροι τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος, τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐν παντὶ μὲν καιρῷ καὶ πάσῃ τοῦ ἔτους ὥρᾳ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ τοιοῦτους, ἀλλὰ τοὺς μὲν τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν συνεχεῖς καὶ ἐν εἴδει μικρᾶς ἐνίοτε ἐπιδημίας παρατηρεῖ τις, καθ' ἅπερ πανταχοῦ, ἀπὸ ἕαρος τελευτῶντος μέχρι φθινοπώρου ἀρχομένου, τοὺς δὲ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κατάρρους, τοὺς ἰδιοπαθεῖς ἀναμφιβόλως, εὕρισκει ἐπικρατοῦντας καὶ ἐνταῦθα καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ, κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, τοὺς ἰδίχ ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου εἰς τὸν χειμῶνα καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ

ἔαρ γενομένους, ὅποτε παρατηροῦνται καὶ αἱ αἰφνίδιαι καὶ σπουδαῖαι τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας τε καὶ ὑγρασίας μεταβολαί. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας ἢ μὲν σπουδαία αὐξήσις συμβάλλει τῇ ἀναπτύξει τῶν τε τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος κατάρρων, οὓς προκαλεῖ κατ' ἐξοχὴν ἢ ἀώρων καρπῶν χρῆσις καὶ αὐτὴ ἢ καρπῶν ἐν γένει κατὰ χρῆσιν, καὶ τῶν ὀφθαλμικῶν τῶν μηχανικῶς ἰδίᾳ προκαλουμένων ὑπὸ τοῦ ἐγειρομένου διὰ τῶν ἀνέμων κονιορτοῦ· ἢ δὲ αἰφνιδία καὶ σπουδαία ἐπ' ἴσης ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας γεννᾷ λαρυγγισμοὺς καὶ βρογχικοὺς κατάρρους. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου τῶν κατάρρων γαστροεντερικῶν τε καὶ ἀναπνευστικῶν ἐνεργεῖ καὶ ἡ προδιέθεσις καὶ ἡ ἐλάσσωσις τοῦ ὄργάνου ἀντίστασις· καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὸν λαρυγγικὸν κατάρρουν, ἐπειδὴ ὁ φάρυγξ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κοινὸς πρόδρομος τῶν τε πεπτικῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν, τούτου ἕνεκα καὶ τὸν ἰδιοπαθῆ αὐτοῦ κατάρρουν δύναται νὰ προκαλέσωσιν ἀμφοτέρω τὰ ρηθέντα τῶν κατάρρων αἷτια, τουτέστιν ἢ τε σπουδαία ἐπίτασις τῆς θερμότητος καὶ ἡ αἰφνιδία αὐτῆς ἐλάττωσις. Καθόλου δ' εἰπεῖν, τοιαῦταί εἰσιν αἱ πιθανώτεραι ἐν τῷ τόπῳ αἷτια τῶν κατάρρων· οὐχ ἦττον ὅμως πρὸς ἐξήγησιν τῶν κατὰ τινα ἔτη πολυπληθεστέρων ἀπαντώντων καταρροϊκῶν κρουσμάτων καὶ ὡσεὶ ἐπιδημικῶν, ἀναγκάζεται τις νὰ παραδεχθῇ καὶ ἄγνωστόν τινα αἷτιαν, ἐν τῷ ἀμπέχοντι πιθανῶς ἀναπτυσσομένην, εἰ καὶ κατὰ λόγον ἐγένοντο τὰ σημεῖα, κατὰ τὸν μέγαν τῆς ἰατρικῆς ἰδρυτὴν καὶ διδάσκαλον, ἐπὶ τοῖσιν ἄστροισι δύνουσά τε καὶ ἐπιτέλλουσιν, ἐν τε τῷ μεταπῶρῳ ὕδατα ἐγένοντο καὶ ὁ χειμῶν μέτριος καὶ μῆτε Μαρ εὐθῖος, μῆτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει, ἐν τε τῷ ἡρι ὕδατα ἐγένοντο ὡραῖα καὶ ἐν τῷ θέρει καὶ οὕτω τὸ ἔτος ὑγιεινότατον εἶκος εἶναι. Καὶ τῶν μὲν πεπτικῶν κατάρρων οὐδεὶς συνήθως ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος, τῶν πλείστων ἰωμένων· τινὲς ὅμως αὐτῶν διὰ τὴν κατ' ἔτος ἀνανέωσιν αὐτῶν εἰς χρονίους μεταβάλλονται. Τῶν δὲ ὀφθαλμικῶν, τῶν ἰδίᾳ τοὺς κηλίδας προσβαλλόντων, οἱ πλείους ἰώνται ἐπ' ἴσης ἐπιτυχῶς καὶ ἄνευ σχεδὸν θεραπείας τινὸς οὕτως εἰπεῖν καὶ ἐνίοτε παρὰ πᾶσαν τὴν ἄλογον καὶ ἐπιβλαβῆ θεραπείαν, ἧς ποιοῦνται χρῆσιν οἱ ὑπὸ ὀφθαλμικῶν κατάρρων προσβαλλόμενοι· ἔνιοι ὅμως αὐτῶν μετατρέπονται εἰς χρονίους μετὰ κοκκιάσεων, ἄλλοι γεννῶσιν ἔλκη τοῦ κερατοειδοῦς καὶ, τούτων ἰαθέντων, λευκὰς κηλίδας μᾶλλον ἢ ἦττον πυκνάς καὶ μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλας, σπανιώτατα δὲ ἄλλοι ἀπολή-

γουςιν εἰς διατρήσεις τοῦ ὑμένου αὐτοῦ, κήλην τῆς ἰριδος καὶ σταφυλώματα. Τῶν ἀναπνευστικῶν δὲ ὀργάνων οἱ κατάρροι, παραμελόμενοι ὑπὸ τῶν πολλῶν, τῶν περιττὴν λογιζομένων πᾶσαν τοῦ κατάρρου θεραπείαν, ἡμιτελῶς ἰῶνται, ὥστε μετὰ πολλὰς κατ' ἔτος ἀνανεώσεις ἢ ἐπιτάσεις μεταβάλλονται εἰς χρονίους λαρυγγικούς καὶ βρογχικούς, ἀπολήγοντας τοὺς τελευταίους μὲν τούτους εἰς ἐμφυσήματα καὶ βρογχικά ἀνευρύσματα, ἀμφοτέρους δέ, δῆλον ὅτι λαρυγγικούς τε καὶ βρογχικούς, διὰ τῆς τυροειδοῦς μεταμορφώσεως τῶν τε κυτταρωδῶν τῶν στοιχείων καὶ τῆς μεσοκυττάρου οὐσίας παρὰ τοῖς προδιαθεθειμένοις εἰς τῆξιν καὶ ἔλκωσιν τῶν ἰστῶν καὶ ἐπομένως εἰς λαρυγγικὴν καὶ πνευμονικὴν φθίσιν. Μεταξὺ δὲ τῶν πεπτικῶν ὀξέων κατάρρων συγκαταλέγεται καὶ ὁ λεγόμενος ἐφήμερος πυρετὸς καὶ ὁ γαστρικὸς πυρετὸς ἢ πεπτικὸς γαστρικὸς κατάρρους.

Γ'. *Χοιράδωσις.* Σύμφυτος ἢ ἐπίκτητος αὕτη ἢ δυστροφία ἢ γενικὴ περὶ τὴν θέσιν ἀνωμαλία κατέχει δυστυχῶς οὐ σμικρὰν τῶν παιδῶν μερίδα. Καὶ τῆς μὲν συμφύτου ἢ μὴ κληρονομικῆς ὑπάρχει βεβαίως αἰτία, δι' ἣν εἰ καὶ τὰ βρέφη ἀνατρέφονται θηλάζοντα τὸ μητρικὸν γάλα μέχρι δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, εἰ καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν ἀμφοτέροι ἀνθρώποι κατὰ τὴν ἰδιοσυστασίαν καὶ τὴν ὑγίειαν, τοῦλάχιστόν τινες καὶ μέχρι προβεβηκυίας ἡλικίας, οὐχ ἦττον πολλοὶ τῶν παιδῶν αὐτῶν παριστῶσι διαφόρους περὶ τὴν θρέψιν χοιραδικὰς διαταραχὰς καὶ ἰδίχ ὑγρὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξανθήματα, ὡς καὶ τῶν τραχηλικῶν λεμφικῶν ἀδένων ὑπερπλασίας. Ὁ δὲ τῆς ἐπικτητοῦ κυριώτερος λόγος ὑπάρχει ἐν τῇ κατὰ ποιότητα ἐλλιπεῖ τροφῇ, τῇ συνισταμένῃ κατὰ μέγα μέγα μέρος, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀποκλειστικῶς, ὡς καὶ ἐν ταῖς αἰτίαις εἶρηται, ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, ἐξ ὀσπρίων δῆλον ὅτι, ἐλαιῶν καὶ κρομμύων. Καὶ ἕνα μὲν τῶν χοιραδικῶν βρεφῶν καὶ παιδίων ἀποθνήσκουσιν ἐκ χοιραδικῶν τῆς κοιλίας παθήσεων, ἄλλα ἐξ ὑδροκεφάλου ἢ μᾶλλον ὑδροκεφαλοειδοῦς καὶ ἄλλα ἐκ πνευμονίας ὀξείας ἢ ὑπόξείας καὶ τῆς τῶν βρογχικῶν ἀδένων φλεγμονῆς· ἐκ δὲ τῶν περιωθέντων προσβάλλονται οὐχὶ σπάνια καὶ κατὰ τὴν ἡβὴν ὑπὸ ἐπιμόνων χρονίων παθήσεων τῶν ἀρθρώσεων καὶ ἰδίχ τῶν ὀστέων, ἄλλα δὲ διατηροῦσι καθ' ὅλον τὸν βίον ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν πρὸ πάντων τὰ τῆς ἰαθείσης χοιραδώσεως στίγματα. Τινὰ δὲ τούτων προσβάλλόμενα κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν ὑπὸ λαρυγγικῶν, βρογχικῶν καὶ πνευμονικῶν κατάρρων ἢ καὶ ὑμενογόνων πνευμονιῶν, ἀποθνήσκουσιν ἐκ πνευμονικῆς φθί-

σεως ἢ φθισικῆ.

Δ'. *Υμενογόμος πνευμονία.* Πολλάκις οὐ βραχὺς χρόνος παρέρχεται χωρὶς ὁ πρακτικὸς νὰ δυναθῇ νὰ παρατηρήσῃ οὐδεμίαν τοιαύτην σπανίως τὸναντίον κρούσματα αὐτῆς ἀλλεπάλληλα οὕτως εἶπεν ἀναφαίνονται κατὰ τοὺς ψυχροὺς ἰδίως μῆνας. Συνήθως ἡ νόσος αὕτη ἰᾶται· ἐνίοτε ὅμως, παρμελουμένη μάλιστα ἢ καὶ προσφόρου τυγχάνουσα ἐδάφους, παρτείνεται, μεταβάλλεται εἰς χρονίαν καὶ ἀπολήγει εἰς τυροειδεῖς τοῦ πνευμονικοῦ ἴστοῦ διηθήσεις, ἄλλως εἶπεν εἰς πνευμονικὴν φθίσιν.

Ε'. *Πλευρίτις.* Ἡ μὲν ξηρὰ καὶ συμφυτικὴ δὲν εἶναι σπανία τὸν χειμῶνα, ὁπότεν μετὰ ψύξεις ἐπέρχεται· συμβαίνει δ' ἐνίοτε ὥστε ὁ ἰατρὸς προσκαλούμενος διὰ νομιζομένην πλευροδυνίαν, ἅτε μὴ ὑπάρχοντος βηχός, ν' ἀνακαλύπτῃ διὰ τῆς ἀκροάσεως τὴν πλευρίτιδα αὐτήν, τὴν ἄλλως καὶ τῇ ὑμενογόνῳ πνευμονίᾳ οὐχὶ ἐκτάκτως συμπαρομαρτοῦσαν. Τὸ δὲ πλευρικὸν ἐξιδρώμα σπανίως ἀπαντᾷ· μόλις δ' ὁ μεγάλην πελατείαν κεκτημένος ἰατρὸς δύναται νὰ παρατηρήσῃ δύο ἢ τρία κρούσματα τὸ ἔτος.

ΣΤ'. *Φθίσις ἢ πνευμονική.* Ἡ νόσος αὕτη, ἢ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἐκτικὸς κατὰ συγκοπὴν, ἐναλλαγὴν ἀφώνων καὶ συνίζησιν καινῶς χτικιὸ καλουμένη, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐξόχως συνοδεύεται ὑπὸ ἐκτικοῦ ἢ καθ' ἕξιν πυρετοῦ, ἐμποιεῖ διὰ τε τὸ δυσίατον ἢ μᾶλλον εἶπεν ἀνίατον αὐτῆς καὶ τὴν χρονίαν πορείαν τῷ μὲν διαγινώσκοντι αὐτὴν ἰατρῷ λύπην καὶ ἀπελπισμόν, πᾶσι δὲ φόβον μέγαν καὶ προσέτι ἀποστροφὴν διὰ τὰ ἑαυτῆς συμπτώματα ἧτοι τὰς τε αἰμοπτυσίας, τὰ πυώδη καὶ γαγγραινώδη καὶ ἐπομένως δυσειδή καὶ δυσώδη πτύελα, τὰ μετὰ παρατεταμένον πολλάκις καὶ ἐπώδυνον βῆχα ἀποχρεμπτόμενα καὶ τέλος τὴν ὁσημέραι προῖοῦσαν τοῦ σώματος τῆξιν. Ὅτι δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὐξάνει τὸν πᾶρὰ τοῦ φθισιῶντος ἐμποιοῦμενον τοῖς πολλοῖς φόβον εἶναι καὶ ἡ πιστευομένη ὑπ' αὐτῶν μεταδοτικὴ τοῦ νοσήματος ἰδιότης, ἕνεκα τῆς ὁποίας αὐτόν τε μεθ' ὑποψίας πλησιάζουσι καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ μετὰ θάνατον τῆς οἰκίας οὕτως ἢ ἄλλως ἀποβάλλουσι μὲν σήμερον, ἐν προγενεστέροις δὲ χρόνοις καὶ ἕκαιον. Τὸ νόσημα δὲ τοῦτο δυστυχῶς δὲν εἶναι σπάνιον ἐν Σάμῳ· εἰς αὐτὸ δὲ προδιαθέτουσι τοὺς μὲν βεβαίως αἰ μὴπω ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἀποσβεσθεῖσαι χοιράδες. τοὺς δὲ πιθανώτατα ἢ λυμφατικὴ αὐτῶν κρᾶσις, ἄλλους δὲ ἢ ἀδύνατος καὶ τρωτὴ αὐτῶν ἰδιοσυστασία. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων οὐ μό-

νον ἢ φθισιγόνος τε καὶ φυματιογόνος χρονία καταρροϊκὴ πνευμονία, ἢ ἐν τῇ τῶν πνευμόνων κορυφῇ συνήθως ἐδράζουσα, ἀλλὰ καὶ αἰμορραγίαι καὶ βρογχικοὶ καὶ λαρυγγικοὶ κατάρροι χρονίζοντες καὶ ὑμενογόνοσ πνευμονία τῆσ κορυφῆσ ἰδίᾳ παρατεινομένη ἢ μὴ ἐντελῶσ διαλυομένη, δύνανται πᾶσαι αἱ παθήσεισ αὗται νὰ ἀπολήξωσιν εἰσ φθίσιν τῶν πνευμόνων καὶ κατ' ἀκλουθίαν εἰσ χρονίαν φυματίωσιν· διότι τὰ τυροειδῆ προϊόντα, τὰ ἐξ ἀτελοῦσ λιπώδουσ μεταμορφώσεωσ αἰμορραγιῶν καὶ φλεγμονωδῶν λειψάνων προερχόμενα, ἐν παντί μὲν ἄλλω τοῦ σώματοσ μέρει καθόλου, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῷ πνευμονικῷ παρεγχύματι, τοῖσ ἀναπνευστικοῖσ οὐδοῖσ καὶ τοῖσ τούτων λυμφικοῖσ ἀδέσειν ὑπάρχοντα προκαλοῦσι, καθ' ἃ σήμερον οἱ πλείουσ δοξάζουσι, τὴν ἀνάπτωσιν φυματίων, ἅτινα ἐπισπεύδουσι τὴν τραγικὴν τοῦ δράματοσ λύσιν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἢ λεγομένη καλπάζουσα φθίσισ παρατηρεῖται ἔστιν ὅτε· ἐκτός δὲ τῶν ἄνωθι ἐκτεθέντων προφανῶν λόγων, ὑπάρχει καὶ τισ ἄγνωστος, πιθανώτατα ἄμεσοσ κληρονομικὸσ, δι' ὃν χρονία ἢ καὶ ὀξεία σπανιώτατα φυματίωσισ ἀναπτύσσειται εἰσ τινασ, ὧν ἢ τε ὑγεία μέχρι τῆσ νεανικῆσ καὶ αὐτῆσ τῆσ ἀνδρικῆσ ἡλικίασ ἦν ζηλωτὴ καὶ ἢ ἰδιοσυστασία ἰσχυρά. Ἐτῶν δὲ προμνημονευθέντων λόγων πάντων οὐχ ἦττον καὶ οἱ ἐν Σάμῳ ὑπάρχοντεσ δυστυχῶσ ἀγύρται συμβάλλουσιν εἰσ αὔξησιν τῶν τῆσ φθίσεωσ θυμάτων· διότι λυπηρόν μὲν εἶπειν, ἀλλ' ἀληθὲσ τυγχάνει ὅτι οὐ μόνον οἱ τοῦ λαοῦ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τῶν νοημονεστέρων πολλοὶ προστρέχουσι πρῶτον εἰσ ἀγύρτασ, οἱ μὲν ἐξ ἀμαθίασ, οἱ δὲ ἐκ παθῶν καὶ φατριασμοῦ, οἱ πλείστοι δὲ ὅπωσ εὐωνότερον διὰ τῶν ἀγυρτῶν ἰαθῶσι, μὴ ἀποφασίζοντεσ νὰ ἀποταρθῶσιν εἰσ ἐπιστήμονασ, ἀλλ' ἢ ὅταν τὸ κακὸν προοδεύσῃ καὶ ὅλωσ ἀνίατον καταστῆ.

Ζ'. Νευρώσεισ. Ἐκ τῶν κεντρικῶν ἢ ἐκτεταμένων νευρώσεων μόνη συχνὴ παρατηρεῖται ὁ ὑστερισμὸσ ὑπὸ τὴν συνήθη αὐτοῦ μορφὴν, δῆλον ὅτι οὐχὶ τὴν σπασμωδικὴν, ἣτισ τούναντίον εἶναι σπανιωτάτη. Ἡ ὑποχονδρία εἶναι νόσημα σπάνιον ἐν Σάμῳ, ἢ δὲ ἐπιληψία εἶναι ἦττον σπάνιον νόσημα, ἰδίᾳ ὑπ' ἀμφοτέρασ τὰσ ἀτελεῖσ μορφὰσ αὐτῆσ ἦτοι τὴν τε παρὰ Γάλλοισ μικρὸν κακὸν λεγομένην καὶ τὸν ἐπιληπτικὸν ἱλιγγον. ἦττον σπανία ἐπ' ἴσῃσ εἶναι καὶ ἢ τῶν παιδῶν ἐκλαμψία, ἢ δὲ χορεία εἶναι σπανιωτάτη, καθ' ἅπερ ἄλλωσ καὶ ὁ τέτανοσ. Ἐκ τῶν περιφερικῶν δὲ νευρώσεων νευραλγίαι μὲν ἀπαντῶσιν οὐχὶ σπάνια ἢ τε τοῦ τριδύμου ἢ ἄλλωσ προσωπαλγία καὶ ἢ ἰσχιὰσ· τούτων δὲ ἢ πρώτη, ἔστιν ὅτε ἀπὸρροια τοῦ ἐλείου μίξματοσ, καθίσταται συχνότε-

ρα πασῶν τῶν ἄλλων. Ἄλλὰ καὶ ἡ λεγομένη ἡμικρανία δὲν εἶναι σπανία, παρὰ γυναιξὶ μάλιστα. Ἐκ δὲ τῶν περιφερικῶν σπασμωδικῶν νευρώσεων ἀναφέρομεν ὡς παρατηρούμενον ἐνταῦθα τὸν τονικὸν σπασμὸν ἐν τῇ τοῦ παραπληρωματικοῦ Βελλισείου νεύρου περιοχῇ, καθὼς καὶ τὴν τοῦ προσωπικοῦ νεύρου τονικὴν ἐπ' ἴσης σύσπασιν. Καὶ ἐκ τῶν περιφερικῶν παραλύσεων δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα μόνον τὴν τοῦ προσωπικοῦ νεύρου. Ἐκ τῶν ψυχικῶν νευρώσεων ἡ μανία τὰ μάλιστα ἐν Σάμφω σπανία· ἤττον δὲ σπάνια ἀπαντῶσι τὰ διάφορα τῆς μονομανίας εἶδη.

Η. Αἱμορραγίαι. Τούτων προτάσσομεν τὴν ρινορραγίαν, τὴν παρὰ τοῖς παισὶ συχνάκις ἀπαντῶσαν· ταύτη δ' ἐπονται ὡς πρὸς τὴν συχνότητα ἡ βρογχορραγία καὶ ἡ μητρορραγία, μετ' αὐτὰς δ' ἔρχονται ἡ ἐγκεφαλικὴ αἱμορραγία, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ στομάχου καὶ ἀπὸ τῆς κύστεως αἱμορραγία. Ἄπασαι δὲ αὐταὶ εἰσι διαφόρων αἰτιῶν ἀπότοκοι. Σημειοῦμεν δὲ μόνον ὅτι σπανιώτατα, ἵνα μὴ εἴπωμεν οὐδέποτε, παρατηροῦνται αἱμορραγίαι σκορβοῦτου συμπτωματικαί, καθότι καὶ τὸ σκορβοῦτον αὐτὸ εἶναι ἐν Σάμφω λίαν σπάνιον. Ἄπαξ μόνον ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη παρετηρήθη ὑφ' ἐνὸς τῶν ἐπιστήμων ἰατρῶν καὶ ἡ λεγομένη *αιμοφιλία* παρὰ πενταετεί τὴν ἡλικίαν κορασίῳ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ αἱμορραγίαι μᾶλλον ἢ ἤττον ἄφθονοι καὶ ἐπανηλειμμένοι ἐπήρχοντο ἐκ τῆς ρινός, τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὠτων αὐτῶν καὶ ἐπὶ τέλους ἐκχυμώσεις εὐρείαι ἀμφοτέρων τῶν ἐπιπεφυκότων καὶ πετέχεια καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος καὶ κατὰ τὸν βλεννογόνον τοῦ στόματος ἐφάνησαν· μετὰ δὲ παρέλευσιν δύο περίπου ἐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ρινορραγίας ἐπῆλθε καὶ ὁ ἐξ ἀνάγκης θάνατος, εἰ καὶ ἦν ἐν ἐνεργείᾳ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διετὲς διάστημα ἢ παρὰ τῆς ἐπιστήμης διατασσομένη στυπτικὴ καὶ τονικὴ θεραπεία καὶ ἰδίχ· ἢ διὰ τῶν σκευασίων σιδήρου καὶ κίνας.

Θ. Ἐλμινθίασις. Ἐκ τῶν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος ζωικῶν παρασίτων, ἐλμίνθων δῆλον ὅτι, εἶναι μὲν πάγκοινος καὶ ἐν πληθύϊ μάλιστα ἢ εἰς τὰς νηματοειδεῖς ὑπαγομένη στρογγύλη ἔλμινς, ἢ ἄλλως λομβρικοειδῆς ἄσκαρις καλουμένη, σπανίως ὁμως γίνεται πρόφασις νοσήματος εἴτε τοῦ σιτῶντος αὐτὴν σωλῆνος, εἴτε συμπαθητικοῦ· εἴτε κατ' ἀντανάκλασιν. Ἐκ τῶν νηματοειδῶν ἐλμίνθων παρατηρεῖται προσέτι καὶ ὁ σκωληκοειδῆς ὄξυουρος, ἢ παρὰ παισὶν ἰδίχ· ἐκ δὲ τῶν κεστοειδῶν μόνον τὴν μονήρη ταινίαν δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἰατρός ἐν

Σάμφ και ταύτην σπανιώτατα και μετά χρονίαν ἐν τῷ τόπῳ ἐξέσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, εἰ και οὐ σπανία γίγνεται χρῆσις χοιρείου κρέατος ἐν χειμῶνος ὥρα και οὐχί μετά δέουσιν πάντοτε ἔψησιν, ὡς ἐν τῇ τῶν ἀλλάντων χρήσει τοῦτο συμδαίνει.

I. Ρευματισμός. Ὁ ὀξύς τῶν ἄρθρων ρευματισμός σπανίως παρατηρεῖται. ἤττον σπάνιος εἶναι ὁ χρόνιος ἄρθρικός ρευματισμός κατά τὴν πλανητικὴν και τὴν μόνιμον αὐτοῦ μορφήν, οὐχί ὅμως και κατά τὴν παραμορφωτικὴν, τὴν λίαν σπανίως ἀπαντῶσαν. Συχνός δ' ἐστίν ὁ λεγόμενος μυϊκός ρευματισμός, ὁ και μυῶν θήκας και μῦς και τένοντας και περιταινίας προσβάλλων, ὃ τε ἐφήμερος και ὁ χρόνιος.

IA. Καρδιακὰ νοσήματα. Ταῦτά εἰσι πολλῶ ἤττον σπανιώτερα τῶν παρατηρουμένων ὀξέων ἄρθρικῶν ρευματισμῶν, καθ' ὅσον οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλά, καιτοι πολὺ σπανιώτερον βεβαίως, και οἱ χρόνιοι και οἱ μυϊκοὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ συμπέσωσι μετά τοπικῆς ἐνδοκαρδίτιδος τῶν τε στομιῶν και τῶν βαλβίδων τῆς καρδίας. Ἐκτὸς τούτου δὲ τοιαῦται ἐνδοκαρδίτιδες δυνατὸν ἴσως και μόναι νὰ προέλθωσι πιθανῶς ἐκ ψύξεως· ἢ κοινοτέρα δὲ παρατηρουμένη τῆς καρδίας πάθησις εἶναι ἡ τῆς μητροειδοῦς βαλβίδος ἀνεπάρκεια και μετ' αὐτὴν ἡ τῶν ἀορτικῶν βαλβίδων, ἀμφότεραι αἱ τὴν ἀριστερὰν καρδιακὴν ὑπερτροφίαν ἐπαγόμεναι. Ἡ πρωτοπαθὴς δὲ τῆς καρδίας ὑπερτροφία σπανιώτατα παρατηρεῖται, ἐν ᾧ τούναντίον παρατηρεῖ τις οὐχί σπανίως συμπτώματα, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν ἀλλ' ἢ εἰς μίαν ἀτροφίαν ἢ και ἀπλῆν τῆς καρδίας ἀτονίαν, ἀνευ δὲ ἄλλου ὅτι ὑλικοῦ προσκόμματος. Περικαρδίτιδα ξηρὰν μὲν ἢ πρόσφυτον σπανίως δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ· σπανιώτατα ὅμως τὴν μετ' ἐξιδρώματος περικαρδίτιδα, καθ' ἅπερ ἄλλως, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐρρήθη, και τὸ πλευριτικὸν ἐξίδρωμα.

IB. Ἐγκεφάλου και νωτιαίου μυελοῦ νοσήματα. Ταῦτα πάντα, ἐκτὸς τῆς μήπω ἄχρι σήμερον, ἐφ' ὅσον γινώσκωμεν, παρατηρηθείσης ἐπιδημικῆς μηνιγγίτιδος, ἀπαντῶσι πλέον ἢ ἔλαττον. Ἐν τοῖς πρώτοις τούτων ἀναφέρομεν παρὰ μὲν τοῖς γέρουσιν ἰδίχ τὴν τε ὑπεραιμίαν και τὴν εἴτε ἐξ αἱμορραγίας εἴτε και ἐκ θρομβώσεως ἀποπληξίαν τοῦ ἐγκεφάλου, καθ' ἅπερ ἄλλως και τὴν χρονίαν μυελίτιδα· παρὰ δὲ τοῖς παισὶ τὴν φυματιώδη μηνιγγίτιδα.

II. Ραχίτις. Οὐχί συχνὸν νόσημα ἐν Σάμφ· τούτου δ' ἐνεκα σπάνιαι και αἱ τοῦ σκελετοῦ παραμορφώσεις.

IIA. Ἡπατικὰ νοσήματα. Παραλείποντες τὰς αἱματηρὰς τοῦ ἥπα-

τος στάσεις, τὰς ἐκ πνευμονικῶν καὶ καρδιακῶν παθήσεων χρονίων ἢ καὶ ὄξειων ἐπιγινόμενας καὶ τὴν μοσχοκαροειδῆ ἀτροφικὴν μορφήν, ἀναφέρομεν ἰδιαζόντως τὰς οὐχὶ σπανίας ἐλειογενεῖς συμφορήσεις, ὡσπερ καὶ τὰς σπανιωτάτας μὲν, οὐχ' ἦττον ὅμως ὑπαρχούσας τῆς αὐτῆς φύσεως ἐξογκώσεις ἐνεκα τῶν ἐπαναλαμβανομένων τῆς φύσεως ταύτης συμφορήσεων, τῶν εἰς ὑπερπλασίας καὶ ὑπερτροφίας ἀποληγουσῶν. Κατόπιν τῶν ὑπεραιμιῶν τούτων τάσσεται ὁ καταρροϊκὸς ἴκτερος, μετ' αὐτὸν δὲ ἡ χρονία διάμεσος ἥπατιτις ἢ ἄλλως κίρρωσις, περὶ ἧς σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι δύο παθόντες καὶ τελευτήσαντες ἐκ ταύτης, ὠμολόγουν ἔτι ζῶντες ὅτι οὐ μόνον οὐδύλως ἦσαν οἰνοπνευματωδῶν καταχρασταί, ἀλλ' οὐδὲ χρῆσιν αὐτῶν ἐποιοῦντο. Τέλος μνημονευτέον τῶν τε χολολίθων καὶ τοῦ ἐκ τούτων κωλικοῦ· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀπαντῶντος καρκίνου τοῦ ἥπατος.

IE'. Τὰ μόνα σχεδὸν παρατηρούμενα τοῦ σπληνὸς νοσήματα, ἐκτὸς βεβίως τῶν ἐπιγενομένων εἰς καρδιακά, πνευμονικά καὶ ἥπατικά νοσήματα στάσεων, εἰσὶν αἱ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἐλείου μιάσματος ἀποτελούμεναι συμφορήσεις καὶ αἱ ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν συμφορήσεων τούτων προερχόμεναι χρόνιοι τοῦ σπληνὸς ἐξογκώσεις.

IST'. Τῶν δὲ νεφρῶν ἄξια σημειώσεως νοσήματα ἀπαντῶντα μὲν ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅπωςδ' ἴποτε σπάνια καὶ ταῦτα, κρίνονται ἢ βρίχθειος νόσος, ὄξειά τε καὶ χρονία, συνεπιέχ' πρὸ πάντων ψύξεως, καὶ αἱ ἐκ συγκριμάτων καὶ ἐξ ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων τῶν νεφρῶν αἰμορραγίαι, καθ' ἅπερ ἄλλως καὶ ὁ νεφρικός κωλικός.

IZ. Σπχνία παρατηρεῖται ἢ ἐκ ψύξεως καταρροϊκὴ κυστίτις, καθὼς καὶ ἢ ἐκ τῆς κύστεως αἱματουρία ἐνεκα λιθωδῶν ἐν αὐτῇ συγκριμάτων. Σπανίως ἐπ' ἴσης ἀπαντῶσι νευρώσεις τῆς κύστεως καὶ ἐπομένως καὶ νευραλγίαι· καὶ ἡ νυκτερινὴ δὲ ἐπούρησις παρὰ παισὶ καὶ ἡ σπερματόρροια παρ' ἐνήλιξιν εἰσὶν ἐκ τῶν σπανίων, ὁ δὲ μολυσματικὸς τῆς οὐρήθρας κατάρρους ἐστὶν ὅλως ἄγνωστος ἐν τῷ τόπῳ. Δέν δύναται τις ἐπομένως νὰ ἴδῃ τοιοῦτον κατάρρουν εἰ μὴ εἰς τοὺς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπανερχομένους ναύτας καὶ ἐμπόρους ἢ εἰς τοὺς ἐνταῦθα μεταβαίνοντας ξένους.

III. Ἐπὶ τῶν γυναικείων νοσημάτων σημειωτέον ὅτι αἱ Σάμιαι καθ' ὅλου, ἐκτὸς ἀνωμαλιῶν περὶ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν, προερχομένων ὡς τὰ πολλὰ ἐκ χλωριάσεως ἢ ἀναιμίας, εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι τῶν ἀλλαχού ποικίλων νοσημάτων τοῦ εἶδους τούτου καὶ ὅτι ἠδύναντο εἰς

ἀνθηροτέραν νὰ εὐρίσκωνται αἱ μητέρες κατὰστασιν, ἂν αἱ μαῖαι, συν-
 ρίσθησιν τῆς ἀμαθείας αὐτῶν ἔχουσαι, οὐδὲν ἐλάμβανον κατὰ τὸν το-
 κετὸν ἐνεργητικὸν μέρος, ἀλλὰ πρῶτον ἐν πάσῃ σχεδὸν περιπτώσει πε-
 ριωρίζοντο ἀπλῶς εἰς ἐνθάρρυνσιν καὶ περίθαλψιν τῶν ἐν ὠδίσειν εὐρι-
 σκομένων γυναικῶν καὶ οὐδὲν παρενέβαλλον πρόσκομμα διὰ τῆς ἀλό-
 γου καὶ ἐπιβλαβοῦς ἐπεμβάσεως αὐτῶν εἰς τὴν πολλακίς θαυματουργὸν
 τῆς φύσεως ἐνέργειαν, καὶ δεύτερον ἐν καιρῷ δυστοκίας πραγματικῆς,
 ὅπερ σπανιώτατον ἐν Σάμφῳ, προσεκάλουν ἐγκαίρως μαιευτῆρα. Οὐ-
 δεμία ἀμφιβολία ὅτι, ἂν μήτηρ τις νοσῇ χρόνιον μητρικὸν νόσημα, νο-
 σεῖ ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ἕνεκα μαΐας. Τῶν νοσημάτων τού-
 των τὰ ἥττον σπανίως παρατηρούμενά εἰσιν ὁ χρόνιος ἰδίχ μητρικός
 κατάρρους, ἢ ἐπὶ τὰ ὀπίσω τῆς μήτρας κλίσεις, παρεγχυματώδεις μη-
 τρίτιδες καὶ τέλος πάντων ἡ λευκόρροια ἢ ἔκ τε ἐνδομητρίτιδος καὶ
 ἐνδοκολπίτιδος προερχομένη.

ΙΘ'. *Διφθερίτις.* Σποραδικὰ μόνον κρούσματα τῆς νόσου ἀπὸ τῶν
 δύο τελευταίων δεκαετηρίδων ἤρξαντο γνωστὰ γινόμενα· τοῦτο δὲ εἶ-
 τε διότι οὐδαμῶς ἐν τῷ τόπῳ ὑπῆρχε τοιοῦτο μόλυσμα πρὸ τῆς ἐπο-
 χῆς ταύτης εἴτε διότι ἔλειπον οἱ δυνάμενοι νὰ διαγνώσωσι τὸ νόσημα
 ἐπιστήμονες ἰατροί. Ἐμφανίζεται δὲ ἡ νόσος διὰ σποραδικῶν πάντοτε
 μέχρι σήμερον κρουσμάτων κατὰ διάφορα μακρὰ ἢ βραχέα διαλείμμα-
 τα, καὶ ὅτε μὲν ἠπία εἰς μόνον τὰ περίσθμια ἐντοπιζομένη, ὅτε δὲ κα-
 κοήθης γενικευομένη καὶ λάρυγγά τε καὶ νεφρούς καὶ αὐτὸ τὸ νευρικὸν
 σύστημα προσέτι προσβάλλουσα καὶ τὸ αἷμα διαλύουσα. Καὶ κατὰ
 μὲν τὴν πρώτην τῆς νόσου μορφήν αἱ ἐν καιρῷ γινόμεναι καυτηριάσεις
 κατισχύουσιν αὐτῆς καὶ θριαμβεύουσι, καθόσον μάλιστα σπανιώτατα
 μὲν, οὐχ ἥττον ὅμως ἰᾶται ἔστιν ὅτε καὶ ἄνευ τινὸς θεραπείας· κατὰ
 τὴν δευτέραν ὅμως μορφήν, τὴν καθολικὴν, οὐδεμία συνήθως ἰσχύει θε-
 ραπεία, εἰς μάτην πάσης καυτηριάσεως καὶ μέσου οἰουδήποτε τῶν
 παρὰ τῆς ἐπιστήμης τεθειμένων. Ὡστε μέγας φόβος τοῦλάχιστον, ἵνα
 μὴ εἴπωμεν ἀπελπισμός, καταλαμβάνει δικαίως πάντοτε τὸν ἀπέναντι
 τοιαύτης διφθερίτιδος, καθ' ἅπερ ἄλλως τε καὶ ἀπέναντι πνευμονικῆς
 φθίσεως, εὐρισκόμενον ἰατρὸν.

Κ'. Ἡ ὕμενογόμος φαρυγγίτις ὡς καὶ ἡ ὕμενογόμος ἀπλή λαρυγ-
 γίτις, τουτέστιν ἢ μὴ ἀναπτυσσομένη τῇ ἐπηρείᾳ διφθερίτιδος καὶ
 κατ' ἀκολουθίαν αὐτῆς ἀπότοκος, εἰσὶ νοσήματα σπάνια, ἀντιθέτως
 πρὸς τὰς συχνὰς τῶν αὐτῶν ὀργάνων, φάρυγγος δῆλον ὅτι καὶ λάρυγ-

γός οὐχί πλέον ὑμενογόνου ἀλλὰ κατάρροϊκῆς φύσεως φλεγμονάς. Ρη-
τέον ὅμως ὅτι τῶν ἰατρῶν τινες ὑπολαμβάνουσιν ὡς διφθερίτιδας, ἃς
δῆθεν ἐθεράπευσαν, καί τινες ὑμενογόνους φαρυγγίτιδας, ὧν λίαν ὄν-
τως δυσχερῆς ἢ καὶ ἀδύνατος κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἢ ἀπὸ τῶν
διφθεριτικῶν διάγνωσις.

ΚΑ'. Ἐξανθηματικοὶ πυρετοί. Ἐκ τούτων ἀπαντῶσι μόναι ἡ ἰλα-
ρά, ἡ εὐλογία καὶ ἡ ἀνεμοευλογία· καὶ τούτων δὲ μόνῃ τῆς ἀνεμοευ-
λογίας κατ' ἔτος σχεδόν, ἐν ἕαρος πρὸ πάντων ὥρα, δύναται ὁ ἰατρός
νὰ ἴδῃ κρούσματά τινα, τῶν δὲ δύο πρώτων καὶ ἔτη παρέρχονται ἄνευ
ἐμφάνισεως κρούσματος. Ἐν διαστήματι ὀκτῶ ἐτῶν μόνῃ ἡ ἰλαρὰ ἐν-
έσκηψεν ἄπχξ ἐπιδημικῶς· τότε δὲ ὀρμηθεῖσα ἐκ Καρλοβασίων, ἔνθα
διεπεραιώθη ἐκ Σμύρνης πιθανώτατα, ἐπεσκέψατο ἅπαντας τοὺς δή-
μους τῆς νήσου, ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον τὸν πλησιέστερον βαθμηδὸν με-
ταβαίνουσα καὶ ὑπὸ ἡπίαν πάντοτε καὶ πανταχοῦ μορφὴν, καὶ κατέλη-
ξε τέλος εἰς Βαθύ, τὸ ἀντίθετον ὅλως τῆς νήσου ἄκρον, ἔνθα τὸ μόλυ-
σμα ἐπὶ τοσοῦτον ἡραιώθη καὶ ἐξησθένησεν, ὥστε καὶ ἀπώλεσε πᾶσαν
αὐτοῦ ἐνέργειαν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ νόσος τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς.
Ἐνταῦθα κατατάσσοντες καὶ τὸν κοκκύτην, μνημονεύομεν δύο αὐτοῦ
οὐχί λίαν ἡπίων ἐπιδημιῶν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ὀκταετοῦς χρονικοῦ δια-
στήματος.

ΚΒ'. Δερμικὰ νοσήματα. Τὰ κυριώτερα τῶν ἐν Σάμῳ δερμικῶν
νοσημάτων εἰσὶν ἐκτὸς τῶν διαφορῶν ἐρυθρημάτων· α'. τὸ παρά πιασι
καὶ ἰδίᾳ τοῖς χοιραδικοῖς ἐκζεμα τῆς κεφαλῆς (προσώπου καὶ κρανίου),
μάλιστα τὸ χρόνιον. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀπλοῦν ὀξὺ ἐκζεμα τοῦ προσώπου
ἀπαντᾷ παρά τοῖς ἐνήλιξι πρὸ πάντων, ὅτε συγγέεται πολλάκις ὑπό-
τε τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν μετὰ τοῦ ἐρυσιπέ-
λατος τοῦ προσώπου. β'. Τὸ τοῦ προσώπου ἐρυσίπελας αὐτό, τὸ μὴ
συχνὰ ἐν Σάμῳ παρατηρούμενον, τὸ κοινῶς ἀνεμοπύρωμα καὶ εἰς ἐπή-
ρειαν ἐξωτικοῦ, τουτέστι πνεύματος πονηροῦ καὶ ἀκαθάρτου, ἀποδιδό-
μενον· ὅθεν καὶ πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ προστρέχουσιν οἱ πολλοί, ὡς ἐν
τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ καθορᾶται, εἰς γοητείας καὶ εἰς ἐξορκισμοὺς καὶ
γραίδιχ' τε καὶ γότητες θαυμασίως ἐπιτυγχάνουσιν ἐνίοτε, ὅτε ὡς ἐπὶ
τὸ πολὺ πρόκειται περὶ ὀξέος περιγράφτου τοῦ προσώπου ἐκζέματος,
τὸ μὲν τιθέντες συνήθως ἐρυθροῦν ἐπὶ τοῦ προσώπου ὀθόνιον καὶ ἐπὶ
τούτου βάμβακα ἐπικαίοντες, τὸ δὲ ὑποτονθορίζοντες καὶ ἐγχειριδίῳ
μελανόχρουν λαβὴν ἔχοντι χειρονομοῦντες καὶ σκιαμαχοῦντες ἐπὶ τῆς

τοῦ ἀσθενοῦς κεφαλῆς κατὰ τοῦ ἀκαθάρτου ἀνυπάρχτου ἰχθυοῦ, ὃν αἱ ποπέμπουσιν εἰς τὰ τῆς θαλάσσης βύθη· ἄλλοτε δέ, ὅτε πρόκειται ὄντως περὶ ἐρυσιπέλατος, αὐτὸ ἐναντίον πίσης γοητείας ἀκολουθεῖ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ διανύει ἐντὸς ὠρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ἀπασαν τὴν κεφαλὴν, καίτοι δὲ σπανιώτατα οὐχ ἤττον κατέρχεται καὶ ποτε καὶ ἐπινέμεται καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος δέρμα, καὶ ἐν περιπτώσει τοιαύτη γίνεται κακότης, δίκην καθολικοῦ λοιμικοῦ νοσήματος. γ'. Πολὺ τοῦ ἐρυσιπέλατος συχνότερα παρατηρεῖται ἡ ὄξεια κνίδωσις, ἢ οὐ σπανίως τῇ ἐπηρείξ τοῦ ἐλείου μιάσματος ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπομένως πολλακίς τοὺς ἐλείους πυρετοὺς ἐπιπλέκουσα καὶ εἰς τὴν τῆς κινίνης χρῆσιν τέλεον ὑποχωροῦσα. Σπανιώτατα συμβαίνει νὰ ἴδῃ τις καὶ τὴν χρονίαν κνίδωσιν, καθ' ἧς προσκόπτει πᾶσα θεραπεία. δ'. Ἡ ἀκμή κατὰ τὰ πολύμορφα αὐτῆς εἶδη. ε'. Ἡ κνήφη ἰδίξ ἐπὶ γερόντων καὶ ἡ ψώρα, ἢ σπανία ὄλως. ς'. Ὁ ἔρπηξ, ὃ τε ἐπιχειλίος, ὃ τοῖς ἐλείοις πυρετοῖς συχνότατα παρομαρτῶν, καὶ ὃ τῆς πύσθης. ζ'. Ὁ τῶν χοιραδικῶν λειχήν. η'. Ὁ ἐσθιόμενος ἔρπηξ καὶ θ'. Ὁ τῶν μαστῶν σκίρρος. Ἄξιον σημειώσεως πρὸς τούτοις κρίνεται ὅτι ὁ ἀχώρ ἄγνωστος σχεδὸν τυγχάνει ἐν τῇ νήσῳ

ΚΓ'. Χειρουργικὴ παθολογία. Περιττὸν ὄλως νὰ ρηθῇ ὅτι τὰ διέφορα κατ' εἶδος τραύματα, ἐξαρθρώματα καὶ κατάγματα, κῆλαι καὶ καύματα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια οὐδαμῶς φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ἐνταῦθα ἐλλείπουσι. Σημειωτέον δ' ἐπ' αὐτῶν μόνον, ὅτι τὰ διὰ πυροβόλου τραύματά εἰσι λίαν σπάνια καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ταῖς ἑορταῖς τοῦ πύσθου, καὶ ὅτι πολλῶν τούτων σπανιώτερα διὰ τὴν ἐν Σάμῳ σπάνιν ἰσοβόλων ὄφρων, τῶν ἐχιδνῶν, εἰσὶ τὰ ἰσοφύρα τραύματα, ἐκτὸς ἂν τις θεωρήσῃ τοιαῦτα τὰ διὰ τὸ εὐίατον αὐτῶν ἐλαχίστης σπουδαιότητος ἄξια δῆγματα τῶν σκορπίων καὶ νύγματα σφηκῶν καὶ μελισσῶν. Ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν εἰς τὴν χειρουργικὴν παθολογίαν ὑπαγομένων νοσημάτων μείας ἰδίας τυγχάνουσιν ἐνταῦθα διὰ τὴν συχνότητα αὐτῶν ἐκ μὲν τῶν ὄγκων τὰ χοιραδικῆς φύσεως τῶν τραχηλικῶν λεμφικῶν ἀδένων ἐξογκώματα καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ἀθυρώματα, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν αἱ κῆλαι αἱ βουβωνικαὶ ἰδίως, ἢ χοιραδικῆς φύσεως χρονία ὀστείτις καὶ τερεθῶν, τὰ τε ἐκ τούτων καὶ τὰ ἐκ κισσῶν τῶν κάτω ἄκρων ἔλκη, οἱ κισσοὶ αὐτοὶ τῶν κάτω ἄκρων καὶ τέλος τὰ ἐν χειρουργικῇ γλώσσει γάγγλια καλούμενα, ἧτοι οἱ περίγραπτοι χρόνιοι ὑδρωπεῖς τῶν θηκῶν τῶν τενόντων.

ἤδη δὲ εἰρήσθωσάν τινα περί λύσεως καὶ πλείονα περί τῆς ἐνδη-
μούσης οὕτως εἶπεῖν λέπρας ἢ ἑλεφαντιάσεως. Περὶ ἀμφοτέρων τούτων
οὐδείς μετὰ τῶν λοιπῶν νόσων λόγος ἐγένετο, ἵνα μὴ καλπάζοντες δι-
έλθωμεν καὶ τὰς νόσους ταύτας, καθ' ὃν τρόπον διήλθομεν ὑπὸ τῆς
τοῦ συγγράμματος φύσεως ἐπειγόμενοι, τὰς πλείστας τῶν ἄρτι μνημο-
νευθεισῶν· ἀλλ' ἵνα ἐν τέλει δυνηθῶμεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν βραχὺ τι εἰς
αὐτάς, ἅτε οὐ σμικρὸν ἐνδιαφερούσας τὴν ἰδιωτικὴν καὶ τὴν δημοσίαν
ὑγίειαν ἕνεκα τῆς φύσεως καὶ τῶν ὀλεθρίων αὐτῶν ἀποτελεσμάτων.

Κατ' ἔτος σχεδὸν ἐν θέρους ὥρᾳ λόγος γίνεται περὶ δηγμάτων, τὰ
ὅποια ἄνθρωποι ὑφίστανται ἐκ μέρους λυσσώντων ζώων, ἰδίᾳ κυνῶν,
καὶ διὰ τὰ ὅποια οἱ δηχθέντες, ἀποτροπιαζόμενοι τὴν παρὰ τῆς ἐπι-
στήμης διατασσομένην ὡς μόνην ἀποτελεσματικὴν χειρουργικὴν θερα-
πείαν, τὴν διὰ βαθείας τομῆς δῆλον ὅτι εὐρυσιν τοῦ δήγματος καὶ
τὴν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου καυτηρίασιν αὐτοῦ, παραδίδονται
ἀσμένως εἰς χεῖρας ἀγυρτῶν, τῶν ὑπισχνουμένων αὐτοῖς τὴν δι' ἀλοι-
φῶν καὶ βοτάνων ἴασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωποι πρὸ τεσσάρων, πέντε, ἕξ,
ὀκτῶ καὶ ἐπέκεινα ἴσως ἐτῶν δηχθέντες ὑπὸ νομιζομένων λυσσαλέων
ζώων, ζῶσιν ἔτι καὶ τὴν ὑγίειαν εὖ ἔχουσιν, ἔπεται ὅτι ἢ πράγματι ἰά-
θησαν οὗτοι ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν ἢ ὅτι ἡ τῆς λύσεως ὑπονέμησις ἢ ἐπώ-
ασις διαρκεῖ πολὺ πλεον τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παραδεκτοῦ γενομένου
χρονικοῦ διαστήματος, δύναται δῆλον ὅτι νὰ διαρκέσῃ οὐ μόνον δύο
καὶ τρία τὸ πολὺ ἔτη, ἀλλὰ ἕξ, ὀκτῶ καὶ ἐπέκεινα. Τὸ τοιοῦτο δὲ λί-
αν ἀπελπιστικὸν ἦτο ἂν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διότι ὀλίγοι ἴσως τῶν
προβεβηκότων πως τὴν ἡλικίαν ἀνθρώπων δὲν ἐδήχθησαν κατὰ τὸν
βίον αὐτῶν ὑπὸ τινος ἐξηγριωμένου ζώου καὶ μάλιστα κυνός· ὅθεν καὶ
πάντες οὗτοι δέον νὰ φοβῶνται ὅτι θᾶπτον ἢ βράδιον μεθ' ὅσα καὶ ἂν
παρῆλθον ἔτη δύνανται νὰ καταστῶσι λυσσαλέοι, καθ' ὅσον πιθανῶς
τὸ δακὸν αὐτοῦ ζῶον νὰ ἐλύσῃ καὶ οὕτω διηνεκῶς νὰ φαντάζονται
ἀνηρητημένον ἐπὶ τῶν τραχήλων αὐτῶν τὸ τοῦ Δαμοκλέους ξίφος. Ἐν
τούτοις προτιμώτερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ πλείστα τῶν δηγμάτων
προέρχονται ἐκ κυνῶν, μὴ πράγματι λυσσώντων, ἀλλ' ἐξηγριωμένων,
μάλιστα δὲ πιθανώτατα μανιακῶν. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου οὐδεμία ἀμφι-
βολία ὑπάρχει ὅτι καὶ μεθ' ὅλην τὴν διὰ βοτάνων καὶ ἀλοιφῶν ἐμπει-
ρικὴν θεραπείαν, ὑπάρχουσι καὶ σπάνιαί τινες περιπτώσεις, καθ' ἃς
πράγματι ἀνεπτύχθη ἐν τῷ τόπῳ δυστυχῶς ἢ ἀνθρώπινος λύσσα, κα-
τόπιν δήγματος λυσσαλέου κυνός. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Σάμφῳ εἶθι-

σταί ὅπως ἀπαλλάξωσιν ὅσον ἔνεστι τάχιον ἀπὸ τῶν βασάνων καὶ τῆς ἀγωνίας τὸν δυστυχῆ λυσσαλέον νὰ διασθήσῃ λεπτοτρήτῃ κοσκίνῃ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, μεθ' ὃ, καθ' ἃ διατείνονται, ἀμέσως ἐπέρχεται ὁ ἀπὸ τοιαύτης ζωῆς λυτρωτῆς πράγματι θάνατος.

Ἡ νόσος τέλος πάντων λέπρα τῶν Ἑβραίων, ἑλεφαντίασις τῶν Ἑλλήνων, λώβη τῶν Βυζαντινῶν καὶ κοινῶς λώβα καλουμένη, ἐνδημεῖ δυστυχῶς, ἄγνωστον ἀπὸ τίνος ἐποχῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νήσῳ. Καὶ ναὶ μὲν ἐλάχιστοι ὑπάρχουσιν οἱ ἑλεφαντιῶντες ἢ λεπροὶ σχετικῶς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς Σάμου καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν λωβῶν ἄλλων τοῦ ἑλληνικοῦ πελάγους νήσων, ὡς ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐμφαίνεται, ἀλλ' ὅμως καὶ οὐδέποτε τέλεον οἱ τοιοῦτοι ἐκλείπουσιν. Ἡ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἑλεφαντιῶντων αἰτία ἀποδοτέα πρῶτον μετὰ βεβαιότητος εἰς προδιάθεσιν, μεταδιδομένην ἀπὸ γονέων εἰς τέκνα, τουτέστι κληρονομικὴν, ἢ εἰς προδιάθεσιν ἐπίκτητον, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μετὰ τίνος πιθανότητος εἰς τὸ κλίμα, τὸ ὕδωρ καὶ τὴν τροφήν. Καὶ τινα μὲν τῶν χωρίων οὐδέποτε ἔσχον γηγενεῖς λεπρούς, ἕτερα δὲ τούναντίον δυσφημοῦνται ἐπὶ τῇ μηδέποτε ἐλλείψει τοιούτων δυσμοίρων πλασμάτων.

Εὐχῆς ἔργον ἂν τις τῶν ἡμετέρων ἀσκληπιαδῶν θεωρήσῃ ἄξιον μελέτης τὸ ἀντικείμενον τοῦτο καί, ἐνσκήπτων εἰς αὐτό, δυνηθῆ νὰ ἀνεύρῃ τὰς αἰτίας τῆς τε διαφορᾶς ταύτης τῶν χωρίων ἰδίᾳ σχετικῶς πρὸς τὴν λώβην καὶ τῆς ἐν Σάμῳ καθόλου ὑπάρξεως τῆς νόσου ταύτης. Πιθανὸν νὰ ἀνεύρῃ ὅτι ἡ περὶ τὴν τροφήν κατάχρησις ἀλμυρῶν καὶ ἐλαιωδῶν, ὑπαρχούσης προδιαθέσεως, συμβάλλει οὐ σμικρὸν εἰς τὴν τῆς νόσου ἀνάπτυξιν. Βέβαιον ὅμως ὑπάρχει ὅτι ἡ μὴ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τῶν συνοικεσίων μεταξὺ λεπρῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ λεπροῦ καὶ ὑγινοῦς ἀφ' ἑτέρου διακωλύει ὡς εἰπεῖν ἐν τῷ τόπῳ τὴν νόσον, ἣν ἀναπτύσσουσι πρόσφοροι ἐξωτερικαὶ αἰτίαι καὶ προφάσεις· ὅθεν καὶ ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι, χωρούσης ὁσημέραι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς ἡμετέρας πατρίδος, δύναται ἵνα καὶ περὶ τούτου ἔτι ληφθῆ ἡ προσήκουσα πρόνοια, λίαν αὐστηρῶς ἀπαγορευομένων τῶν τοιούτων συνοικεσίων καὶ ἐκλείπουσης οὕτω τῆς πρωτίστης αἰτίας τῆς ἐν Σάμῳ ὑπάρξεως τῶν λωβῶν. Ἐν τούτοις λίαν εὐχάριστον τυγχάνει ὅτι ἂν μὴ ἐξέλιπε παρ' ἡμῖν τέλεον ἡ νόσος αὕτη, τούλάχιστον οὐδ' αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπ' αὐτῆς προσβεβλημένων, μᾶλλον δὲ ὁσημέραι καὶ ἐλαττοῦται, τὸ τοιοῦτο δὲ ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀπομόνωσιν, ἐν ἣ τὸν βίον αὐτοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ

διάγουσι, καὶ εἰς τὸν ἑκπατρισμόν· διότι οὐχὶ ὀλίγοι ἑλεφαντιῶντες τοῖς τελευταίοις τούτοις ἔτεσιν ἀπῆλθον ἐκ Σάμου ὅπως μακρὰν τῶν οἰκείων κρούσῃσι τὸ δυστύχημα αὐτῶν ἢ διὰ τῆς ἐπαιτείας προσπορισθῶσι τὰ χρειώδη πρὸς βίον ἥττον ἐπώδυνον

Ἐκ τῶν τριῶν τῆς νόσου ταύτης μορφῶν ἐπικρατεῖ ἡ φυματιώδης· πικρατρεῖται οὐχ ἥττον ἢ τε ἀναισθητικὴ καὶ ἡ κηλιδώδης. Ἡ τῆς φωνῆς ἐπὶ τὸ τραχὺ καὶ βραχνῶδες ἀλλοιώσεις, ἡ τῶν ὀφρύων καὶ βλεφαρίδων πτώσις, τὸ ἀδρὸν καὶ ξηρὸν τοῦ δέρματος, τοῦ ἀποβαλόντος τὸ φύσει λεῖον καὶ στιλπνόν, καὶ αἱ πλέον ἢ ἕλαττον περιγράφτοι, ποικιλόσχημοι καὶ ποικιλόχροοι μὲν καθόλου, συνήθως ὅμως ὑπέρυθροι κηλιδες ἀποτελοῦσι τὰς ἀρχικὰς τῆς νόσου ἐκδηλώσεις. Αἱ κηλίδες οὐ μόνον δύνανται νὰ στερεῶνται ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀναισθητικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκλείπωσιν ἐντελῶς πρὸς καιρὸν καὶ κατόπιν αὐθις νὰ ἀναφανῶσιν, ὅποτε πλέον ἀποκτῶσι τοὺς εἰδικούς αὐτῶν χαρακτῆρας. Φυμάτια δὲ ἐγείρονται ἐπὶ τε τῶν κηλίδων αὐτῶν καὶ ἐπὶ ἄλλων τῆς τοῦ σώματος ἐπιφανείας μερῶν, ἀναπτύσσονται δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὑποδορείῳ συνδεσμικῷ ἰστῷ· ἐκτὸς δὲ τῶν φυματίων τούτων, ἄτινα προϊόντος τοῦ χρόνου πίπτουσι τὰ μὲν εἰς ἐμπύησιν, τὰ δὲ καὶ εἰς γάγγραιναν καὶ ἕτερα εἰς ἐξέλκωσιν, ἐπέρχονται πρὸς τοῖς ἄλλοις νεκρώσεις ὀστέων καὶ γάγγραιναι τῶν ἄκρων ἰδίᾳ εἰς τρόπον ὥστε ἀποσπῶνται δάκτυλοι καὶ πολλάκις χεῖρες ὀλόκληροι συνήθως ἀνευ οἰασδῆποτε ὀδύνης. Ἐνεκα δὲ τῶν φυματίων, τῶν ἐλκῶν, τῶν αὐτομάτων ἀκρωτηριασμῶν καὶ λοιπῶν νοσερῶν ἀλλοιώσεων ἐπὶ τοσοῦτο παραμορφοῦται τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὥστε καθίσταται τὸ εἰδεχθέστερον ὃν ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεὶς ἄνθρωπος.

Κατὰ τοὺς προτέρους χρόνους οἱ ἑλεφαντιῶντες ἦσαν πολλῶ πλείους ἐν Σάμῳ ἢ τανῦν, ἡ δὲ τοιαύτη ἐλάττωσις ὀφείλεται, ὡς προείπομεν, εἰς τὸ ὅτι πολλοὶ αὐτῶν ἀπῆλθον ἀλλαχόσε, οἱ μὲν ὅπως διὰ τῆς ἐπαιτείας πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, οἱ δὲ ὅπως εἰσέλθωσιν ἐν λεπροκομείοις, τοιούτων δυστυχῶς παρ' ἡμῖν μὴ ὑπαρχόντων· καθ' ἃς δὲ συνελέξαμεν θετικωτάτας πληροφορίας, οἱ ἐν Σάμῳ ἑλεφαντιῶντες ἀνέρχονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα τριῶν, ὧν εἴκοσι δύο ἄνδρες καὶ εἴκοσι μία γυναῖκες. Τούτων δὲ οἱ μὲν πέντε ζῶσιν ἐκ τῶν προσόδων τῶν κτημάτων αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ ἐλέους τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν. Οἱ ἑλεφαντιῶντες πάντες οἰκοῦσιν ἐκτὸς τῶν χωρίων ἐν ἰδίῳ οἰκίσκοις· μεριζόμενοι δὲ κατὰ τμήματα καὶ χωρία ἔχουσιν ὡς ἐξῆς.

'Εξ Βαθίος	4608				
'Εξ Αιμίλιος Βαθίος	2290				
'Εξ Παλατιοκράτρου	734	1	2		
'Εξ Βουβλιωτών	1476	2			
'Εξ Μαυωλατών	332	1			
<hr/>					
'Εξ Χώρας	4365	1			
'Εξ Μυτιληνῶν	3489	1	1		
'Εξ Ἀρδανωτῶν	683		1		
'Εξ Πύργου	1487	7			
<hr/>					
'Εξ Νισαθοκράτου	3750	2			
'Εξ Καλαυπακταρτάσιων	611	1	3		
'Εξ Νεογυφίου	482	2	8		
'Εξ Σκουπείκων	493	2	3		
<hr/>					
'Εξ Παλατιῶ Καρλοβάσου	788			14	
'Εξ Δέκας	1045	1	1		
'Εξ Φούρων	678	1	1		
'Εξ Ἰκαρίας				2	
<hr/>					
'Ανῶρες		22	1	21	
<hr/>					
Συνολικὰς					43
<hr/>					
Αεργοί					5
<hr/>					
					20
<hr/>					
					11
<hr/>					
					7
<hr/>					

Ἐν τούτοις εἰ καὶ ἡ ἐπιστήμη οὐδόλως παραδέχεται σήμερον τὸ διὰ τυγχρωτισμοῦ, ἔτι δὲ καὶ διὰ συμβιώσεως μεταδοτικὸν τῆς νόσου, οὐχ ἤττον ὁ λαός, πιστεύων εἰς τὴν τοιαύτην μετάδοσιν, ἀπαιτεῖ τὴν ἐκ τῆς κοινωνίας ἀποπομπὴν τῶν λωβῶν καὶ, τῇ ἀληθείᾳ, μετὰ λόγου, ἀφ' οὗ τοιαύτην ἀπέχθειαν ἐμποιεῖ παντὶ ἀνθρώπῳ ἢ θεᾶ τῶν ὑπὸ τῆς νόσου ἠκρωτηριασμένων λωβῶν, καὶ ἀφ' οὗ δυσωδίαν οὐ σμικρὰν ἀναδίδουσι τὰ εἰδεχθῆ καὶ σαπρὰ αὐτῶν ἔλκη. Ὅπως δὴ ποτε ἡ εὐαγγελικὴ ἀρετὴ, δῆλον ὅτι ἡ τοῦ πλησίον ἀγάπη, ἢ ἄλλως φιλανθρωπία λεγομένη, ὑπαγορεύει ἡμῖν ἵνα μὴ δίκην ἀποπομπῶν τράγων ἀποδιώκωμεν τῆς κοινωνίας τοὺς ἐξ ἡμῶν παθόντας, αὐξάνοντες οὕτω τὰ δεινὰ καὶ ἐπιτείνοντες τὴν λύπην αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα τοῦναντίον πάσης ἐπιμελείας αὐτοὺς ἀξιώμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Ἱατρικὴ, ἱατροὶ καὶ γόητες.

Ἐὰν καὶ σήμερον ἔτι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μᾶλλον πεπολιτισμέναις χώραις, οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τῶν ἐπιστημῶν τοσοῦτους μεταξὺ τῶν μυστῶν αὐτῆς περιλαμβάνη τοὺς ἀγύρτας καὶ τοὺς γόητας ὅσους ἡ ἱατρικὴ καὶ ἐὰν ἀδύνατον ἦναι πᾶς ὁ διηγούμενος ὅτι πᾶσχει ἐκ τοιούτου ἢ τοιούτου ἀρρωστήματος νὰ μὴ εὖρη ἀμέσως ἱατρὸν ἐκείνον, πρὸς τὸν ὅποιον διηγείται τὸ ἑαυτοῦ ἀρρώστημα, ἄνευ ἐλαχίστου δισταγμοῦ ὑποδεικνύντα τὸ τῆς θεραπείας ἀλάθαστον φάρμακον, οὐδόλως ἄπορον φανήσεται ὅτι ἐν προγενεστέροις χρόνοις, καθ' οὓς ἱατρῶν μὲν ἐπιστημόνων ὑπῆρχε σπάνις, εἰ μὴ παντελῆς ἔλλειψις, ἀμυδροτάτας δὲ περὶ ἱατρικῆς γνώσεως οἱ ἄνθρωποι εἶχον, ὡς θεοὶ ἀπὸ μηχανῆς οἱ ἱατροὶ ἀνεδείκνυντο ἐν Σάμῳ, νήσῳ ἐν ἣ τὸ πάλαι καὶ Ἀσκληπιεῖα ὑπῆρχον (1). Ἦρκει νὰ παραλάβῃ τις πατρίθεν ὅτι κατὰ τοῦ τοιούτου νοσήματος ἐπενήργει βοτάνη τις ἢ νὰ συμπεριπατήσῃ μετὰ τινος τῶν ἐπαγγελματιῶν τὸν ἱατρὸν ἵνα καὶ αὐτὸς μεταμορφωθῇ αἴφνης εἰς ἀσκληπιᾶδην διάσημον· ἄλλως δὲ εἴτε διὰ τὸν ἀπλοῦκόν καὶ ἀπέριττον βίον, δν

(1) Wescher, texte et explication d'un decret etc. provenant de l'île de Carpathos. Revue archeologique 1863.

διήγον τότε οἱ ἄνθρωποι, κατὰ φύσιν μᾶλλον ζῶντες, εἴτε καὶ διὰ τὴν μὴ μετ' ἀκριβείας γιγνομένην διέγνωνσιν, ἄγνωστα μὲν ὄλως ἦσαν τὰ ἀρρωστήματα, τὰ ταλαιπωροῦντα τὴν ἀνθρωπότητα σήμερον, πλείστοι δὲ ἄχρι γήρως βαθυτάτου οὐδὲ φαρμάκου ἐγεύοντο, ὑγείας ὑπερπολαύοντες, ἀκατανόητα δὲ καὶ ξενὰ ἤθελον ἐκληφθῆ τὰ πολυειδῆ καὶ πολυσύνθετα ὀνόματα τῶν πολυποικίλων νόσων τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἄν δέ τις τῶν πρὸ ἡμῶν γεγενημένων ἤκουεν ὅτι πάσχει ἐξ ἀνεπαρκείας τῆς τριγλωχίνου βαλβίδος ἢ ἐκ κεγχροειδοῦς ἐγκεφαλομηνιγγίτιδος ἢ ἐκ βροχιεκτασίας ἢ ἐκ φλυζακιώδους ἐπιπεφυκίτιδος, ὁ τοιοῦτος πάντως ἂν ἐνέβλεπε πρὸς τὸν ταῦτα διαγινώσκοντα ἰατρὸν μετὰ θάμβους καὶ, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ποιῶν, ἔλεγεν ἂν καθ' ἑαυτὸν ὅτι ὁ ἰατρὸς ἐξέστη τὰς φρένας καὶ ὅτι πρὶν ἢ τῆς θεραπείας ἐτέρων ἐπιληφθῆ, αὐτὸς οὗτος θεραπείας ἐδεῖτο.

Καὶ μὴ τινι παρχόδοξον φανῆ τὸ τοιοῦτο· διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πᾶσαι αἱ ἀρρωστίαι εἰς δύο τοιαύτας συνεκεφαλαιοῦντο εἰς τὴν πούνταν ἢ πνευμονίαν, ἥτις ὅτε ἦτο σύνθετος ὠνομάζετο *πουντολοϊμικο*, καὶ εἰς τὴν *θέρμην* ἢ τὸν ἔλειον πυρετόν, ἥτις ἐπ' ἴσης ὅτε ἦτο σύνθετος ἐκαλεῖτο *θερμολοϊμικο*. Περιοριζομένης ἄρα εἰς ταῦτα καὶ μόνα τῆς διαγνώσεως πασῶν τῶν ἀρρωστιῶν καὶ ἡ θεραπεία δὲν ἀπῆται πολλά, οὐδὲ ποικιλόχροα φάρμακα, ἢ δὲ θεραπευτικὴ μέθοδος, ἵπποκρατικὴ οὔσα, συνίστατο εἰς τὸ ὅτι *ἂν τις εἶχε καῦσιν, ἔπρεπε γὰρ πάρη δροσιστικά, ἂν εἶχε κρῖον γὰρ πάρη θερμαντικά, ἂν ἦτον ἐνκοιλίος γὰρ πάρη στυπτικά καὶ ἂν ἦτο δυσκοιλίος γὰρ πάρη καθαρτικά*. Οἱ παθόντες *πούνταν* ἀναποφεύκτως ὤφειλον γὰρ βγάλουν αἷμα, τῇ δὲ ἀφαιμάξει ἐχρῶντο καὶ τῶν ὑγειαινόντων πολλοὶ ἀπαξ τοῦ ἔτους, τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ Μαΐου, ἔνιοι δὲ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐχάρασσον διὰ ξυροῦ τὰς ἑαυτῶν κνήμας, νομίζοντες ὅτι διὰ τούτου ἀπεσόβουν ἐπικείμενόν τινα κίνδυνον. Τῷ διὰ ξυροῦ δὲ χαράγματι ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ τῶν νηπίων ὅπως μὴ δῆθεν ταῦτα ὑπὸ ψωροφύτου πάθωσι· κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ τοῦ φλεβοτόμου ἐπάγγελμα ἦτο τίμιον, οἱ δὲ φλεβοτόμοι κατετάσσοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ αὐτῇ μετὰ τῶν ἰατρῶν μοίρᾳ.

Τί δὲ περὶ φλεβοτομίας οἱ πρὸ ἡμῶν ἐφρόνουν καὶ κατὰ τίνας ἡμέρας ἐνόμιζον ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει γὰρ βγάλῃ αἷμα καὶ κατὰ τίνας γὰρ ἀπέχεται τοῦ τοιοῦτου, μαρτυρεῖ ἡ ἐπομένη σημείωσις, ἐξηγμένη ἐκ τοῦ σοφοῦ ἐγχειριδίου ἐνός τῶν τότε ἰατρῶν. Ἡ φλεβοτομία, ἀναγράφεται ἐν αὐτῷ, τὴν πρώτῃν ἡμέραν τῆς σελήνης φέρει *θέρμην* καὶ δὲν.

εἶναι καλόν, εἰς τὴν δευτέραν φέρει ἀρρωστίαν καὶ ἀδυναμίαν, εἰς τὴν τρίτην φέρει ἀσθένειαν, εἰς τὴν τετάρτην ἐπέρχεται αἰφνιδίως ὁ θάνατος, εἰς τὴν πέμπτην εὐγαίνει ὕδωρ καὶ αἷμα καὶ δίδει ἐλαφρόν καλόν, εἰς τὴν ἕκτην γίνεται φρενῆρης καὶ ἀδιαθετεῖ τὸ σῶμα, εἰς τὴν ἑβδόμην ἐλαφρόνει τὸν στόμαχον καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν ὀγδόην γεννᾷ κεφαλαλγίαν, εἰς τὴν ἐνάτην ποιεῖ λέπραν, εἰς τὴν δεκάτην φέρει ἀσθένειαν, εἰς τὴν ἑνδεκάτην ὁμοίως φέρει ἀσθένειαν, εἰς τὴν δωδεκάτην εἰς ὄλον τὸν χρόνον ἀδύνατος, εἰς τὴν δεκάτην τρίτην παχαίνει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν δεκάτην τετάρτην ἀρρωστεῖ, εἰς τὴν δεκάτην πέμπτην ἰᾶται ἡ ψώρα καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν δεκάτην ἕκτην ἀποδιώκει τὸν φόβον καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἐλαφρόνει τὸ σῶμα καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν δεκάτην ὀγδόην φέρει ἀρρωστίαν, εἰς τὴν δεκάτην ἐνάτην ὁμοίως ἀσθένειαν, εἰς τὴν εἰκοστήν ἀπεχέτω παντελῶς, εἰς τὴν εἰκοστήν πρώτην φέρει ὄρεξιν καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν εἰκοστήν δευτέραν διώκει πᾶσαν ἀνάγκην καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν εἰκοστήν τρίτην δυναμόνει τὸ σῶμα καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν εἰκοστήν τετάρτην καταπραίνει τὸν θόρυβον τῆς χολῆς καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν εἰκοστήν πέμπτην τρέφει τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν εἰκοστήν ἕκτην διώκει πᾶσαν ἀσθένειαν καὶ εἶναι καλόν, εἰς τὴν εἰκοστήν ἑβδόμην φέρει θάνατον, εἰς τὴν εἰκοστήν ὀγδόην ἐπιβλαβής, εἰς τὴν εἰκοστήν ἐνάτην ἀποθνήσκει, εἰς τὴν τριακοστήν ἀπεχέτω παντελῶς.

Καὶ ὅμως τῆς ἰατρικῆς ἐν τοιαύτῃ ἀτελείᾳ καταστάσει οὔσης ἐν Σάμῳ, οἱ τότε ἄνθρωποι ἀσυγκρίτως τε μακροβιώτεροι ἤσαν καὶ πολλῷ κρείττονος ὑγείας ἀπήλαυον ἡμῶν, τῶν ἐν θυλακίοις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν φερόντων τὰ θαυματουργὰ καταπότια τοῦ Χολλοβάη, τὰ σιδηροῦχα σκευάσματα τοῦ Βλανκάρ καὶ τοῦ Γριμώ, τὰς πολυποικίλους φαρμακευτικὰς συνθέσεις τοῦ Βραβαί καὶ τοῦ Κεβέν καὶ ἐν πρώτῳ ἐλαφρᾶς ἀδιαθεσίας συμπτώματι περικυκλουμένων ὑπὸ διδακτόρων πάσης ἐθνότητος καὶ πανταχοῦ τῆς ὑψηλίου τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῶν πτύχιον πορισθέντων καὶ τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων λόγιον βεβαιούντων·

ἀφ' ὧντας ἤρταν οἱ πολλοὶ γιαιροί, πολλοὶ καὶ πᾶν' ἔς τὸν ἄδη.

Ποῦ οἱ ζωηροὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι οἱ ἐν γήρῳ βαθυτάτῳ τὸ νεανικὸν παράστημα καὶ τὴν νεανικὴν εὐκίνησιν ἔχοντες; Που οἱ σεβάζοιμοι ἐκεῖνοι πρεσβύται, οἱ ροδόχρους ἄχρι τέλους τὰς παρειὰς διατηροῦντες, οἱ τὸν ὀφθαλμὸν ἀκτινοβόλον διασώζοντες, οἱ τὴν εὐθυμον τῆς νεότη-

τος δὶχθεσιν μὴ ἀποβαλόντες; Ἐνθυμούμεθα πολλοὺς αὐτῶν ἰσχατογῆρους μὲν, ἀλλὰ φαιδροὺς ἔτι, ἀλλὰ φέροντας ἐπὶ τῶν σερβετῶν ἢ στροφίων αὐτῶν ἄνθη καλλιπέτηλα, ἀλλὰ τερπομένους ἐν τοῖς χόροις καὶ ἐν ταῖς θαλίαις, σὺναμα δὲ καὶ τέρποντας διὰ τῆς ἀπλοϊκότητος καὶ διὰ τῶν ἐπιχαρίτων διηγήσεων αὐτῶν. Νῦν δέ; Καὶ νῦν ἄνθρωποι, μόλις ὑπερβάντες τὸν οὐδὸν τῆς νεότητος, ἀποβαίνουσι ρικνοί, σοροπλήγες, σαπρόγηροι, γογγυστικοί, τὰ πάντα βχυρόμενοι, τοὺς πάντας βαρύνοντες.

Αἷτια πρῶτιστα τῶν νοσημάτων ἐλογίζοντο καὶ παρὰ πολλοῖς ἔτι λογίζονται ἡ βλασφημία εἰς κακὴν ὥραν γινομένη καὶ τὸ μάτιασμα ἢ ὁ βλάσκανος ὀφθαλμός. Κατὰ τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα πιστεύοντας ἡ βλασφημία ἀνθρώπου, ἐν ἡμέρᾳ σαββάτῳ γεννηθέντος, τυγχάνει οὕσα κινδυνώδης· δι' ὅπερ καὶ περὶ ἐκείνων λέγεται *κύτταξε γὰρ μὴ σε βλασφημίῃ ὃ δεῖνα, γιὰτ' εἶναι σαββατογεννημένος*. Ὄντως καὶ μέχρι τοῦδε ἡ πίστις εἰς τὴν κακὴν ὥραν, καθ' ἣν πᾶς λόγος ἐκφερόμενος ἢ πᾶσα ἀρὰ ἀπευθυνομένη κατὰ τινος, πραγματοποιοῦνται ἀναποφεύκτως ἐπὶ κακῶ ὅμως πάντοτε, ὑπάρχει λίαν παρὰ τῷ λαῶ ἑρριζωμένη· γεγονότα δὲ πολυάριθμα, ἅτινα οἱ ἔχεφρονέστεροι ἀποδίδουσιν εἰς σύμπτωσιν τυχαίαν, συνετέλεσαν πολλάκις ἵνα κρυτύνωσι παρὰ τοῖς ἀπλουστέροις τὴν περὶ κακῆς ὥρας τοιαύτην πεποιθήσιν. Ἐκ πολλῶν δὲ περιέργων συμπτώσεων ἀναγράφομεν τὰς ἐπομένας.

Πρὸ ἐτῶν ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ὀστέων τοῦ ἀποβιώσαντος προκρίτου Χριστοδοῦλου Παρμαξίζη ἐκ τοῦ μνήματος αὐτοῦ, τοῦ ὄντος ἐν τῷ προκυλίῳ τοῦ ἐν Λιμένι Βαθείος ναοῦ τοῦ ἀγίου Σπυριδῶνος· γυνὴ δὲ τις, Μαρῖα Γιοκαρίνη τοῦνομα, διερχομένη κατὰ συγκυρίαν, προσῆλθε τοῖς εἰς τὴν ἐξχωγὴν τῶν ὀστέων ἐργαζομένοις καὶ, τὸ μνήμα εὐπρεπὲς καὶ καλὸν ἰδοῦσα, εἶπε. *Τί ὦραϊον μνήμα! χαρὰ ἔς τον ποῦ θὰ τὸν βάλουν μέσα!* Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἑαυτῆς οἶκον· θελήτσα δ' ἐκεῖ ν' ἀνέλθῃ εἰς συκὴν τινα ἵνα κόψῃ σῦκα, κατέπεσεν ἐκ τοῦ δένδρου καὶ ἐφονεύθη. Αὐθημερόν δ' ἐθάπτετο ἐν τῷ μνήματι ἐκείνῳ, περὶ τοῦ ὁποίου ὀλίγας ὥρας πρότερον ἐξήνεγκε τὴν ἄχαριν εὐχήν· *Χαρὰ ἔς τον ποῦ θὰ τὸν βάλουν μέσα!*

Κατασκευαζομένου τοῦ νεκροταφείου Λιμένος Βαθείος, ἀνὴρ τις, Ἀναστάσιος Κυραννάκης τοῦνομα, διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ τοὺς πρὸς εὐτρεπισμὸν τοῦ χωρίου ἐργαζομένους ἰδὼν, προσῆλθεν αὐτοῖς· παρατηρήσας δ' ἐν μιᾷ τοῦ νεκροταφείου ἄκρᾳ ὄγκλην τινά, εἶπε μειδιῶν, Ἡ-

θέλα νὰ ἐγκαιρίσω ἐγὼ τὸ νεκροταφεῖον καὶ νὰ με θάψουν ἀπὸ κάτ' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀχλαδιά! Δὲν παρῆλθον δὲ ὥραι πολλαὶ καὶ ὁ εἰπὼν τοὺς λόγους τούτους, παθὼν ἐκ σφοδροτάτου κώλικος, ἀπεβίου, καί, πρῶτος τὸ νεκροταφεῖον ἐγκαινίζων, ἐνεταφιάζετο ὑπὸ τὴν ὄγχην, καθ' ἣν πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐκδηλώσει ἐπιθυμίαν.

Γυναικί τι, Μαρὶά Πετράκη καλουμένη, ἐξηγγέλθη καθ' ὃν χρόνον ἐν ἀμπέλῳ αὐτῆς εἰργάζετο ὅτι ἐν τῶν τέκνων αὐτῆς, ἀπὸ τῆς τοῦ οἴκου κλίμακος καταπεσόν, διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον· τούτου ἐκείνη ἀκούσασα, ἀνέκραξεν ἐν ἀνίχ, παιδί μου νὰ μὴ σώσω νὰ σ' ἰδῶ ἔτζη! καὶ κατηυθύνθη δρομαία εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἴνα δὲ βραχύνη τὴν ὁδόν, ἠθέλησε νὰ διέλθῃ δι' ἀγροῦ τινος, ὃν ἐχώριζεν ἀπὸ ἐτέρου τειχίον, μῶλις τριάκοντα ἑκατοστῶν γαλλικοῦ μέτρου ὕψος ἔχον· ἐν ᾧ δὲ διήρχετο αὐτὸ εἶτε ἐκ τῆς ἄκρας συγκινήσεως εἶτε ὀλισθήσασα, κατέπεσε χαμαὶ καὶ ἔμεινεν ἄπνους. Οὕτω δὲ δὲν ἔσωσε νὰ ἴδῃ τὸ ἑαυτῆς τέκνον ἐν ᾗ διετέλει οἰκτρᾶ καταστάσει, καθ' ἣν πρὸ ὀλίγων στιγμῶν πύχετο.

Καὶ περὶ μὲν τῆς κακῆς ὥρας ἄλλισ· πρὸς ἐξουδετέρωσιν δὲ τῆς βλασφημίας λαμβάνουσιν ἀγγεῖον ἀπιαστον, δῆλον ὅτι οὐ εἰσέτι δὲν ἐγένετο χρῆσις, καὶ πληροῦσιν αὐτὸ δι' ὕδατος, ἐκ τεσσαράκοντα πηγῶν εἰλημμένου καὶ ἀμιλήτου, τουτέστι χωρὶς νὰ ὁμιλήσωσι καθ' ὃν χρόνον ἀπὸ τῶν τεσσαράκοντα πηγῶν πληροῦσι τὸ ἀγγεῖον. Διὰ τοῦ τοιούτου ὕδατος τελεῖται ὑπὸ ἱερέως ἀγιασμός· πιόντος δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ βλασφημήσαντος ἢ ἐκεῖνου καθ' οὗ ἐξηνέχθη ἢ βλασφημία, πιστεύεται ὅτι οὕτως ἐκμηδενίζεται ἢ κακοποιὸς αὐτῆς ἐνέργεια.

Ὁ βάσκανος ὀφθαλμός, κατὰ τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα πιστεύοντας, δύναται οὐ μόνον ἐμψυχα ὄντα νὰ προσβάλλῃ, ἀλλὰ καὶ κτήνη νὰ θανατώσῃ καὶ δένδρα νὰ ἀποξηράνῃ· ἡ δὲ περὶ ματιάσματος, ἢ ὡς ἄλλως λέγεται ματιοῦ ξαγερικοῦ, πεποιθήσις, ἐπιρρωσθεῖσα καὶ ἐκ συμπτώσεων τινῶν, ὑπάρχει παρὰ τισι τοσοῦτω ἐδραία, ὥστε μετ' ἀπορίας, τῆ ἀληθείᾳ, ἠκούσαμεν ἀνθρώπων οὐχὶ τυχαίων, οὐδὲ γραμμάτων ἀγεύστων, διηγουμένων βασκανίας τὰ ἀποτελέσματα. Ἐν Παλαιοκᾶστρω παρὰ τῷ μετοχίῳ τῆς Μεταμορφώσεως, ἔλεγέ τις τούτων ἡμῖν, ὑπῆρχον πεντεκαίδεκα κυπαρίσσοι πᾶσαι ὑψηλαὶ καὶ ὠραῖαι, μία ὁμως αὐτῶν ἦτο παχυκορμότερα καὶ ὠραιότερα· μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν διελθόντος ἐλείθην ἀνδρός, βάσκανον τὸν ὀφθαλμὸν ἔχοντος καὶ εἰπόντος περὶ τῆς κυπαρίσσου ταύτης *Τί ὠραῖον κυπαρίσσι! πῶς ξεχωρίζει ἀ-*

νάμεσα εἰς τὰ ἄλλα! αὕτη μεθ' ὧρας τινὰς ἀπεξήρκτη. Διὰ τῆς πλατείας τῶν Μυτιληνῶν διήρχετο οὐ πρό πολλοῦ, διηγείτο ἕτερός τις ἡμῖν, ὄνος καὶ παρ' αὐτῇ πῶλος χαρίεις, ἐπισπώμενος διὰ τῆς καλλονῆς καὶ διὰ τῶν σκιρτημάτων αὐτοῦ τὰ βλέμματα τῶν ἐν τοῖς αὐτόθι καφεφείοις καθημένων· εἰπόντος δέ τινος αὐτῶν *Τί ὠραῖον που-λαράκι! ἰδέ το πῶς πηδᾷ!* μετ' ὀλίγας στιγμᾶς ὁ πῶλος ἐξέπνεε. Πλείστα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἠδυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν, διηγηθέντα ἡμῖν ὑπ' ἀνθρώπων ἀξιοπίστων· ἂν δ' ὅ τι ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς σύμπτωσιν τυχαίαν, ἤθελον ἕτεροι ἀποδώσει εἰς ὑπερφυσικὴν τινα ἐπενέργειαν, περὶ τούτου ἕκαστος ἰδίαν δύναται νὰ ἔχη γνώμην.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλοὶ διὰ νὰ μένωσιν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τε τῆς βλασφημίας καὶ ἀπὸ τοῦ βασκάνου ὀφθαλμοῦ, θέτουσιν εἰς τὸν λιχανὸν αὐτῶν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ δακτύλιον, ὑπὸ χρυσοχοῦ τινὸς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν κατασκευασθέντα, φρονούντες ὅτι ὁ ταιοῦτος δακτύλιος πολλὴν κέκτηται τὴν δύναμιν· ἕτεροι δὲ γράφοντες ἐπὶ χάρτου τρεῖς πεντάλφας, τὸ τρίγωνον πεντάγραμμον τὸ δι' ἀλλήλων τοῦ Πλουτάρχου, συμπτύσσοις τριγωνικῶς τὸν χάρτην καὶ ἐν αὐτῷ ἐγκλείουσι τεμάχιον ἄρτου, ἄλας, κνήρακας λεπτοῦς καὶ σύντριμμα λίθου κερραυνίτιδος, κοινῶς ἀστροπελέκι λεγομένης, μεθ' ὃ, ράπτοντες τὸν χάρτην μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐν μεταξωτῷ ὑφάσματι, ὡς περιάπτον ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἀναρτῶσιν. Ἐν τούτοις παρὰ πάντα ταῦτα, ἀδύνατον ἦτο, καὶ παρὰ πολλοῖς ἔτι εἶναι, νὰ ἀρρωστήσῃ ἐν Σάμῳ κῆρυκος, ἰδίως δὲ παιδίον, καὶ μὴ οἱ οἰκείοι αὐτοῦ ἀποδεχθῶσιν ὅτι τὸ ἀρρώστημα προῆλθεν ἀπὸ μάτι ξαγερικὸ· πρὸς ἐξακρίβωσιν δὲ τῆς ἀληθείας ποιούσι τέδε. Λαμβάνουσι ποτήριον, τὸ ὁποῖον πληροῦσιν ὕδατος ἀμιλήτου· εἶτα ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ ἢ ἕτερος τῶν στενῶν συγγενῶν τοῦ πάσχοντος, χέων ἐν τρυβλίῳ ὀλίγον ἔλαιον καὶ βυθίζων ἐν αὐτῷ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἀφίνει νὰ στάξωσιν ἐν τῷ τρυβλίῳ ἐκ τοῦ δακτύλου τρεῖς σταγόνες, μεθ' ὃ, βυθίζων πάλιν τὸν αὐτὸν δάκτυλον ἐν τῷ ἐλαίῳ, στάζει ἐκ τοῦ δακτύλου αὐτοῦ τρεῖς σταγόνες ἐλαίου ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ ἀμιλήτου ὕδατος, λέγων. Ἄβασκαμὸς ἐκίνησε, τὰ μάρμαρα ραί-ζει, ταῖς πέτραις πάει καὶ λυόρει, τὰ δένδρα ξεριζόρει κῆ αἰ Γιάκ-της τὸν ἐρωτᾷ ποῦ πᾶς ἀβάς, ἀβάς, ἀβασκαμέ;— Πάω 'ς τὸ (ὄνομα τοῦ δῆθεν ματιασμένου) νὰ πιῶ τὸ αἷμά του, νὰ φάω τὸ μυαλό του.— Φύγ' ἀπ' τὸ (ὄνομα τοῦ δῆθεν ματιασμένου) ποῦ 'ναι βαφτισμένο, μρωμένο, 'ς τὸ Χριστὸ παραδομένο· πήγαινε 'ς τὰ ὄρη, 'ς τὰ βουνὰ

ποῦ ἔχει *λίγια* *δίκερα*, *τρίκερα*, *τετράκερα*, *πεντάκερα*, *ἑξάκερα*, *ἑφτάκερα*, *ὀχτιάκερα*, *ἐννέακερα*, *δεκάκερα*, *ἐνδεκάκερα*, *δωδεκάκερα*. Μετὰ τὸν ἐν τῷ ἀμιλήτῳ ὕδατι σταλαγμὸν τῶν τριῶν σταγόνων τοῦ ἐλαίου καὶ τοὺς λόγους τούτους εἰ μὲν ὁ νοσῶν δὲν ἦναι *ματιασμένος*, αἱ τρεῖς σταγόνες τοῦ ἐλαίου, ἐπιπλεύουσαι τῷ ὕδατι, διακρίνονται καθαρῶς, εἰ μὲν ὅμως ἦναι *ματιασμένος*, αἱ τοῦ ἐλαίου σταγόνες, συμμιγνύμεναι τῷ ὕδατι, καθίστανται ἀδιάκριτοι.

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ *ματιάσματος* εἰ μὲν ὁ *ματιάσας* ἦναι γνωστός καὶ συγκατατίθεται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ βασκαθέντα τοῦ *ματιάσματος*, ρίπτουσι χαμαὶ τὸν *ματιασμένον*· ὁ δὲ *ματιάσας*, καπνίζων αὐτὸν ἢ διὰ τριχῶν τῆς ἰδίας κόμης ἢ διὰ στήμονος τοῦ ἰδίου ἱματίου, εἰς πῦρ καιομένων, διέρχεται ὕπερθεν αὐτοῦ τρίς, λέγων

ἀπ' τ' ἐμένα βασκαμένο,
ἀπ' τ' ἐμένα καὶ γειαμένο.

Εἰ δὲ ὁ βασκάνας διατελῇ ἄγνωστος, τότε ἢ ἐπαναλαμβάνουσι τρίς καθ' ἑκάστην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν ἐν τῷ ἀμιλήτῳ ὕδατι σταλαγμὸν τῶν σταγόνων τοῦ ἐλαίου, ὡς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἐκφωνοῦντες τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἢ καπνίζουσι τὸν πάσχοντα διὰ βαίων, ληφθέντων ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῇ κυριακῇ τῶν βαίων, ἢ διὰ ἀνθέων κοσμησάντων τὸν ἐπιτάφιον τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ ἢ δι' ἀνθέων δοθέντων ὑπὸ ἱερέως τῇ ἑορτῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ἐν θυμιατηρίῳ τιθεμένων, λέγοντες τρίς. *Τρεῖς σ' ἐβασκάνητε καὶ τρεῖς θά σε γειάνουτε ὁ πατήρ, ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα*. Ἕτεροι δὲ ποιοῦσι τόδε. Λαμβάνοντες ρινόμακτρον, χρώματος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐρυθροῦ, μετρῶσι δι' αὐτοῦ τὸν πάσχοντα ἀπὸ τοῦ ὠλεκράνου μέχρι τῶν δακτύλων· καταλείποντες δὲ καὶ δύο σπιθαμῶν μῆκος, ποιοῦσι κόμβον, εἶτα δὲ κυκλοειδῶς τὸ ρινόμακτρον ἀπλοῦντες, ἄπτονται τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ὑπάρχει ὁ κόμβος, τῇ δὲ δεξιᾷ ποιοῦσι τρίς ἐπὶ τοῦ πάσχοντος τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐπαναλαμβάνοντες τρίς· *Ἅγιοι Ἀνάργυροι καὶ θαυματουργοί, ἅγιε Χαράλαμπε, ἅγιε Τρόφων, ἅγιε Πατελέμων, ἂν ἦναι ἀπὸ βλασφήμια, ἀπὸ μάτι, νὰ λείπη ἀπὸ τὸ βαπτισμένο, ἀπὸ τὸ μυρωμένο, νὰ πάγ' ἐκεῖ ποῦ ψένη ὁ ἥλιος τὸ ψωμί κ' ἢ θάλασσα τ' ἄλατι*. *Ἐκεῖ νὰ τρώγῃ, ἐκεῖ νὰ πίνῃ, ἐκεῖ νὰ κατοικᾷ*. *Νὰ λείπη ἀπὸ τὸ βαπτισμένο κἢ ἀπὸ τὸ μυρωμένο*. Μεθ' ὃ, ἐκδύοντες τὸν πάσχοντα τῶν ἱματίων αὐτοῦ, ἐνδύουσιν αὐτὸν δι' ἐτέρων και-

νουργῶν, εὐλογηθέντων προηγουμένως ὑπὸ ἱερέως. Μηδενίζων τὴν ἐνέργειαν βασκάνου ὀφθαλμοῦ ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ ἀσπασμὸς αἰθίοπος· ἐπειδὴ δὲ λίαν σπανίως ἄνθρωπος μελάγχρους ἐφαίνετο ἐν Σάμῳ, ὁσάκις τοιοῦτος ἀφικνεῖτο, εὕρισκε, κατὰ τὸ χυδῆν λεγόμενον, τὸν διάβολόν του, προσκαλούμενος ὑπὸ πολλῶν μητέρων ἵνα τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἀσπασθῆ καὶ ἀντὶ τῶν ἀσπασμῶν φιλοδωρούμενος διὰ τρωγαλίων παντοειδῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ δι' ἀνθοσμίου, ὅστις ἐπὶ τέλους ἠνάγκαζε τὸν αἰθίοπανὰ μετανοήσῃ, διότι τοσοῦτον ἀφειδῶς ἔδωσε τοὺς ἀσπασμοὺς αὐτοῦ.

Πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τῶν νοσημάτων ὑπάρχει ἐν χρήσει τὸ ἐξῆς παράδοξον προφυλακτικὸν μέτρον. Τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, ἀναγινωσκομένων τῶν δώδεκα εὐαγγελίων, ἅμα τῇ ἀναγνώσει ἐκάστου αὐτῶν κατασκευάζουσι καὶ ἀνά ἓνα μικρὸν ἐκ κηροῦ σταυρόν, ὥστε, συμπληρουμένων τῶν δώδεκα εὐαγγελίων, ἔχουσι καὶ δώδεκα σταυροὺς, τοὺς ὁποίους, μεταφέροντες εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους, ἐπιμελῶς φυλάττουσι, τῇ πεποιθήσει ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ οἴκῳ θέλει ἀσθενήσῃ καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἔτος, σὺνάμα δὲ ὅτι καὶ τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει φυγαδεύονται οἱ κόρες. Τῇ δὲ μεγάλῃ παρασκευῇ οὔτε μαγειρεύουσι οὔτε ράπτουσι, λαμβάνοντες δὲ ἄνθη καὶ στοιχάδας ἐκ τοῦ ἐπιταφίου, ρίπτουσιν ἐν ὕδατι θερμῷ καὶ λούονται δι' αὐτοῦ, οὐδαμῶς λουόμενοι ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ παρασκευῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἤδη δὲ φέρε εἵπωμεν περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ἣ ἐχρῶντο, πολλοὶ δὲ καὶ χρῶνται ἔτι, ἀρρωστοῦντός τινος. Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῶν παιδίων.

Πρὸς θεραπείαν τῶν παιδικῶν ἀρρωστημάτων ἐν χρήσει εἰσὶν ἰδίως τὰ γητέματα ἢ γοητεύματα· δῆλον ὅτι ἐὰν παιδίον πάσχη ἐξ ἀφθῶν, ἐκθέτουσι αὐτὸ ὑπὸ τὰ ἄστρα τῆς νυκτός, ἢ δὲ μήτηρ, περιτυλίσσουσα τὴν ἄκραν τῆς ἑαυτῆς κόμης εἰς τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς χειρός, ἐμβάφει αὐτὸν μέλιτι ἀδόλῳ καὶ, τῷ δακτύλῳ δι' αὐτοῦ ἀλείφουσα τοῦ παιδίου τὸ στόμα, λέγει

*Ἀπόψε ἔχ' ὁ οὐρανὸς ἄστρα,
καὶ τὸ παιδί μου ἔχει αὐτρα·
αὔριο μῆδ' ὁ οὐρανὸς ἄστρα,
μῆδὲ τὸ παιδί μου αὐτρα.*

Ἐὰν παιδίον ἐκφύῃ ἐξανθήματα, τὰ κοινῶς φωτιαῖς λεγόμενα, γυνὴ ἀριστερόχειρ ἐκτίθησι αὐτὸ τῇ τελευταίᾳ πέμπτῃ τῆς σελήνης, ἐν

ὦρα νυκτός, ὑπὸ τὰ ἄστρα, λαμβάνουσα δὲ πυρέκβολα, ἐκτρίβει αὐτὰ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ πρὸ τοῦ προσώπου τοῦ παιδίου, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἐκ τῆς ἐκτριβῆς προερχόμενοι σπινθῆρες νὰ διευθύνωνται πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ταῦτα δὲ ποιούσα, λέγει· *Φευγάτε, φωτιαίς, καὶ θὰ σᾶς κίψῃ ὁ ζερβός*. Ἐπαναλαμβάνει δὲ ταῦτα ἐπὶ τρεῖς νύκτας ἀλληλοδιαδόχως, ἤτοι τὴν πέμπτην, παρασκευὴν καὶ σάββατον τῆς τελευταίας σελήνης, ἐκθέτουσα τὸ παιδίον ὑπὸ τοῖς ἄστροις.

Ἐὰν παιδίον πάσχη ἐκ φλεγμονῆς παρωτίδος, *μαγλᾶ* κοινῶς ὀνομαζομένης, διαγράφουσιν ἐπὶ ἐκάστης τῶν παρεῶν αὐτοῦ διὰ μελάνης *πεντάλφας*, λέγοντες, ἐν ᾧ διαγράφουσι τὰς πέντε πλευρὰς αὐτῆς, ἀνά μιάν τῶν ἐπομένων πέντε λέξεων *ἄσπιλε, ἀμόλυρτε, ἄφθορε, ἄχραρτε, ἀγνή*· ἡ δὲ δύναμις τῆς *πεντάλφας* καὶ τῶν λέξεων θεραπεύει, ὡς φρονοῦσι, τὸ παιδίον.

Ἐὰν παιδίον τι προσβληθῇ ὑπὸ διφθερίτιδος, συμπίπτει δὲ νὰ διέλθῃ ὑπερθεν τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ ἀσθενεῖ τὸ παιδίον, κόραξ κρωζων, αἰτία τοῦ νοσήματος λογίζονται οἱ τοῦ κόρακος κρωγμοί, δι' ὃ καὶ *κόρακας* τὸ νόσημα ἐπονομάζεται· πρὸς θεραπείαν δὲ γίνονται ἐντριβαὶ τοῦ τραχήλου τοῦ παιδίου διὰ τῆς χολῆς φανεθέντος κόρακος.

Ἀστεία δὲ τυγχάνει καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος, ἣ χρῶνται ὁσάκις παιδίον τι καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐπιληπτικῶν σπασμῶν. Ἐν ἀρχῇ ἔτι τοῦ πάθους καὶ πρὶν ἢ ἔτι ξένος τις ἤθελεν ἴδει αὐτὸ προσβαλλόμενον, ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ, παραλαμβάνοντες τὸ παιδίον, ὑπὸ τῶν σπασμῶν ταρασσόμενον, καὶ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ οἴκου φέροντες, βοῶσι *Πῆρ' ὁ λύκος τὸ παιδί! πῆρ' ὁ λύκος τὸ παιδί!* Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἀγνοούντων τί αἱ λέξεις αὗται σημαίνουσιν, ὑπολαμβάνοντες ὅτι πράγματι ἐγένετο παιδίον ὑπὸ λύκου ἀνάρπαστον, ἐξέρχονται τῶν ἑαυτῶν οἴκων δρομαῖοι πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ· ἕτεροι ὅμως, γινώσκοντες τὴν ἀληθῆ τῶν κραυγῶν σημασίαν, ἀποκρίνονται *Τὸ πῆρε ἀμὲ τό' φερε! τὸ πῆρε ἀμὲ τό' φερε!* καὶ διὰ τῶν τοιούτων λέξεων ἐπιδιώκεται ἡ τοῦ πάθους θεραπεία. Ἐτεροι ὅμως πρὸς ἴασιν τῶν ἐπιληπτικῶν σπασμῶν χρῶνται μεθόδῳ ἀπλουστέρῃ, δῆλον ὅτι ἐπαναλαμβάνουσι τρεῖς ἐν συνόλῳ τὸ σύμβολον τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν τῷ στόματι τοῦ παιδίου, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸ ὑπὸ τοῦ πάθους προσβάλλεται.

Ἐνσκηπτούσης δὲ τῆς νόσου εὐλογίας, ὅπως προφυλάξωσιν ἐκ τῆς προσβολῆς αὐτῆς τὰ παιδιά, ποιοῦσι τὰ λεγόμενα *νικολοβάβαρα*, δῆλον ὅτι συλλέγοντες ἀπὸ τῶν διαφόρων οἴκων πάντα ὅσα σπεύρον-

ται, οἶον σίτον, κριθήν, ὄροβον, σήσαμον, φασηόλους, κυάμους, φαίχες, ἔρεβινθους, ἄνησον, σπόρον βάμβακος καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, θέτουμεν ἐν μείζονι μὲν ποσότητι τὸν σίτον, ἐν ἐλάσσῳ δὲ πάντα τὰ ἄλλα ἐντὸς λέβητος χαλκίνου καὶ βραζουσι διὰ μέλιτος, σύναμα δὲ ποιουσι κολλύρας μικρὰς διὰ μέλιτος ἢ διὰ σιραίου διαβεβρεγμένας, γυναῖκες δὲ δύο, παραλαμβάνουσαι τὸν λέβητα, μεταφέρουσιν ἀπὸ τριστράτου εἰς τριστρατον καὶ ἐκεῖ, προσερχομένοις τοῖς παιδίοις, μεταδίδουσιν ἐκ τοῦ ταιούτου ὀνθυλείματος, μετὰ μῆλα, νὰ λλόρα.

Ἄσθενούντος δὲ τινος τῶν ἐν ἡλικίᾳ, οἱ πρὸ ἡμῶν, τινὲς δὲ καὶ νῦν ἔτι, μεταχειρίζονται πρὸς θεραπείαν κατὰ πρῶτον τὰ λεγόμενα *γυναικεῖα ἱατρικά*, συνιστάμενα εἰς θερμαντικὰ τινὰ ἀφεψήματα ἢ εἰς καθαρτηρίους τινὰς ζωμούςς χόρτων, πρὸς τοῦτο συλλεγομένων, ἢ εἰς ἐκλείγματα, ἅτινα ἱερὰ καλοῦνται. Ἐκ κρυμύων καταπλάσματα, αἱ δι' ἐλαίου καὶ ἄλοιφῶν παντοίων ἐντριβὰ καὶ ἡ χρῆσις φαρμάκων, ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, κατασκευαζομένων, εἰσὶν αἱ βῆσεις τῆς γυναικείας θεραπευτικῆς μεθόδου. Ὅταν ὅμως ἡ τοιαύτη μέθοδος ἀποτυγχάνῃ καὶ ἡ ἀρρώστια *μαλινιαρίζῃ*, ἢτοι ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς δεινοῦται, τότε τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἡ νόσος προέρχεται ἀπὸ κακούθαις, δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ μισανθρώπου δαίμονος, προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς ἵνα διὰ τῆς *μαχαίρας* τοῦ πνεύματος διαλύσῃ τὰς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, ὕψασμα δὲ δίκην αὐλαίας ἀναρτᾶται πρὸ τῆς θύρας τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ κατάκειται ὁ νοσῶν, εἰς σημεῖον τοῦ ὅτι διατελεῖ ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος εἰς ἄλλους, πλὴν τῶν τῆς οἰκογενείας μελῶν καὶ ὀλιγίστων τινῶν γνωρίμων. Αἱ ἀραὶ κατὰ τοῦ πρωτοουργοῦ τῆς παθήσεως σατάν, οἱ ἐξορκισμοὶ κατὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, αἱ δεήσεις ὑπὲρ ἀναρρώσεως τοῦ πάσχοντος, τὰ εὐχέλαια, αἱ κρυφολειτουργίαι (1), αἱ θυσίαι (2) διαδέχονται ἄλληλα ἐπιμονώτερον καὶ ἀφειδέστερον, ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ

(1) Κρυφολειτουργία λέγεται ἡ λειτουργία, ἣν ἐπιτελεῖ ἱερεὺς ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐν ἐξωκκλησίᾳ, εἰς ὃ μεταβάνει μόνος ἢ μετὰ μόνου τοῦ νοσοῦντος ἐν ὥρᾳ νυκτός, ἀποφεύγων νὰ ἴδῃ καθ' ὄδον ἢ συναντήσῃ ἢ λαλήσῃ ἀνθρώπῳ· ἡ κρυφολειτουργία αὕτη θεωρεῖται ὡς ἕκτακτον δύναμιν κεκτημένη.

(2) Θυσίαι καλοῦνται τὰ γινόμενα τ ἄ μ μ α τ α ἢ εὐχαὶ πρὸς ἐπίτευξιν ἀγαθοῦ τινος· ἐκ παραδείγματος τ ἄ σ σ ο υ σ ι μίαν ὀκτὼν θυμιάματος, ὅπερ φέροντες εἰς τὸν ναδὸν καίουσιν ἀδιαλείπτως ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἱερεὺς ἐπιτελεῖ τὴν λειτουργίαν, ἢ ποσὸν τι κηροῦ ἢ λαμπάδα ὠρισμένου μεγέθους, ἢ ἄλλο τι τῶν ταιούτων, ἅτινα ἀφιερῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ.

τέλος τῶν ἱεροπραξιῶν, ἀποπλυνόμενος τὰς χεῖρας, ραντίζει τὸν πᾶσχοντα τῷ ὕδατι, δι' οὗ ἀπεπλύνθη, ἢ ξεφορένει ἐπ' αὐτοῦ, τουτέστιν ἐκδύμενος, ἀποτίθην ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἱερατικὴν στολήν. Ἐν δὲ τις προσβλήθῃ ἐκ πάθους τινὸς καθ' ὃν χρόνον διέτριβεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καλούμενος ὁ ἱερεύς, πρῶτον μὲν ἀναγινώσκει ἐν τῷ τοῦ παθόντος οἴκῳ τὰς ὑπὲρ ἀναρρώσεως αὐτοῦ τεταγμένας εὐχάς, εἶτα δὲ ἀπερχόμενος εἰς τὸ μέρος, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἄρρωστος διατρίβων ἔπαθε, τελεῖ ἁγιασμὸν καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν συντρίβει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ περιείχετο τὸ ἁγιασθὲν ὕδωρ. Σύναμα δὲ περιδένει (τοῦτο δὲ ἰδίως γίνεται ὅποταν ἐνδημική τις νόσος ἐνσκήψῃ εἰς τὸ χωρίον) διὰ κηροποιήτου ταινίας τὴν ἐνοριακὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν· καλεῖται δὲ τὸ τοιοῦτο ζώσιμον καὶ ὁ τῆς ταινίας κηρός, συλλεγόμενος ὀψιαίτερον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, καλεῖται πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ ἀγίου, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἡ ἐκκλησία, ὑπὲρ ἀναρρώσεως τοῦ πᾶσχοντος. Πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν καὶ νοσοῦντός τινος οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ ταῖς ἡμέραις τοῦ πᾶσχα ποιοῦσι τὸ ἐξῆς· τάσσουσι κατὰ διαλείμματα ἀπὸ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας μέχρι τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ κατέκειται ὁ ἄρρωστος, ἀνθρώπους, οἵτινες ἅμα τοῦ ἱερέως ἐκφωνήσαντος τὸ *Χριστὸς ἀνέστη* μεταδίδουσι εἰς ἑτέρῳ τὸν *καλὸν λόγον* τοῦτον μέχρι τοῦ κατακειμένου ἀσθενοῦς, τοῦ τοιούτου τὰ μάλιστα συντελεστικοῦ εἰς τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ λογιζομένου.

Ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς, πλὴν τῶν πνευματικῶν φαρμάκων πρὸς ἀναρρωσιν τοῦ νοσοῦντος, ἐχρῶντο καὶ ἑτέροις παραδόξοις, ὡς τὸ ἐπόμενον γεγονός μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀποδεικνύει. Ἐν τῷ χωρίῳ Κοντείκις, παθόντος ποτέ τινος ἐκ πυρετοῦ μετὰ παραφροσύνης, προσεκλήθη εἰς ἱερεύς ἵνα θεραπεύσῃ αὐτόν· ὁ δὲ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συνήθων ἐξορκισμῶν, περιδέσας διὰ ταινιῶν πάντας τοῦ πᾶσχοντος τοὺς δακτύλους, κατέκλεισεν αὐτόν μετὰ δύο οἰκείων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τινὶ δωματίῳ, φροντίσας νὰ φράξῃ ἐρμητικῶς πᾶσας τῶν θυρίδων τὰς ὁπᾶς ἵνα μὴ εἰσέρχεται ἄηρ καὶ συστήσας τοῖς κεκλεισμένοις ἄκραν σιγὴν καὶ θῆρρος, ἐὰν ἤθελον ἀκούσει ἐν νυκτὶ τῶν δαιμόνων θορυβούντων ἢ κραυγαζόντων. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ὑπέστησαν τὴν τοιαύτην κάθειρξιν, κινδυνεύοντες νὰ ἀποθάνωσιν ἐξ ἀσφυξίας καὶ ἐκ πείνης· ἐξῆλθον δὲ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κάτισχνοι καὶ κατεσκελετευμένοι, καταρώμενοι τοῦ ἱερέως ἰατροῦ, ὅστις, ἀναλαβὼν νὰ θεραπεύσῃ ἕνα παράφρονα, μικροῦ ἐδέησε νὰ καταστήσῃ³ τοιούτους

τρεις, ἐν ὑγείᾳ τέως διατελοῦντας.

Ἄφ' οὗ δὲ γένηται ἡ προσήκουσα χρῆσις τῶν τε γυναικείων ἰατρικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν φαρμάκων, τὸ δὲ *μαλινιάρισμα τῆς ἀρρώστιας* ἐπιτείνεται, καλεῖται ἐπὶ τέλους καὶ ὁ ἰατρός, ἂν τὸ σεμνὸν τοῦτο ὄνομα ἐπιτρέπηται νὰ δώσωμεν εἰς ἀμαθῆ ἀγύρτην, τὰς ἰατρικὰς αὐτοῦ γνώσεις ἐξ οἰκογενειακῆς παραδόσεως ἢ ἐξ ἀπηρχαιωμένων τινῶν ἰατροσοφείων προσκτησάμενον. Εἰσερχόμενος οὗτος ἐν σοβαρότητι ὀνειψὲς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πάσχοντος, ποιεῖ κατὰ πρῶτον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, μεθ' ὃ ἐρωτᾷ ἂν οἱ οἰκεῖοι ἐκείνου *ἔκαμαν τὰ ἀγιωτικά*, δῆλα δὴ τοὺς ἐξορκισμούς, τὰς λειτουργίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποκρινομένων δ' ἐκείνων ὅτι πάντα ταῦτα ἐγένοντο ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι τὸ *διάβασμα τοῦ παπᾶ δὲν ἔπιασεν*, (ὑπάρχουσι δὲ ἱερεῖς, ὧν τὸ διάβασμα πιάνει, καὶ ἄλλοι, ὧν δὲν πιάνει), ὁ ἰατρός ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἀρρώστου ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἐπιστημονικῇ ἐμβριθείᾳ. Ἐπικαλούμενος δ' ἐν πρώτοις τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, εἶτα τὴν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου διὰ τοὺς ἄνδρας, τὴν τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης διὰ τὰς γυναῖκας, τὴν τοῦ ἀγίου Ἐλευθερίου διὰ τὰς ἐγκυμονούσας ἢ τὰς λεχώ, τὴν τοῦ ἀγίου Συμεῶνος διὰ τὰ παιδία, προστίθησι τῷ κερπῷ τῆς χειρὸς τοῦ πάσχοντος διὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ δακτύλων καὶ ἂν μὲν αἰσθάνηται εἰς τὸν λιχανὸν τὴν σφύγγιν ἐντονωτέραν, διαγινώσκει ὅτι ἡ πάθησις ὑπάρχει ἐν τῇ κεφαλῇ, ἂν δὲ εἰς τὸν μέσον δάκτυλον ὅτι ἡ πάθησις ὑπάρχει ἐν τῷ στήθει, ἂν δὲ εἰς τὸν παράμεσον ὅτι ἡ πάθησις ὑπάρχει ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἂν ἐπὶ τέλους αἰσθάνηται εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον τὴν σφύγγιν ἐντονωτέραν διαγινώσκει ὅτι ἡ πάθησις ὑπάρχει ἐν τοῖς κατωτέροις τοῦ σώματος μέλεσι. Τὰς περὶ σφυγμῶν θεωρίας ταύτας εὖρομεν ἀναγεγραμμένας ἐν χειρογράφῳ ἰατροσοφείῳ τῶν τότε χρόνων ὡς ἐξῆς.

Ὁ τεχνικὸς ἰατρός πρέπει νὰ πιάρῃ πρῶτον τὸ ἀριστερὸν χέρι, ἔπειτα τὸ δεξιόν· διότι εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους φανερόντι περισσότερον τὰ συμπτώματα τὸ ἀριστερὸν παρὰ τὸ δεξιόν.

Ἄφ' οὗ βάλῃς τὰ τέσσαρα δάκτυλα ἴσια καὶ ἰσοδύναμα ἐπάνω εἰς τὴν ἀρτηρίαν, θεμελίωσε τὸν ροῦν σου προσφυστάτα ἐπάνω εἰς τοὺς κτύπους, καὶ ὅταν εἰς τὸ πρῶτον δάκτυλόν σου διδῇ περισσότερην εἶδησιν ἢ ἀρτηρία, διακρίνεις ὅτι πάσχουσι τὰ μέλη τῆς κεφαλῆς.

Ὅταν σου δώσῃ περισσότερην εἶδησιν ἤτοι κέντημα εἰς τὸ δευτερόν, διακρίνε ὅτι πάσχουσι στήθη καὶ κεφαλὴ.

Όταν εις τὸ τρίτον, σημαίνει πάσχουσι τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ὑποχόντρια.

Όταν δὲ εις τὸ τέταρτον, δηλοποιεῖ τοὺς πόδας πάσχοντας.

Όπόταν δὲ πάλιν ἐννοῆς τὸ κέντημα σφοδρότερον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων δακτύλων σου καὶ βαρῆ ἔξω, πάσχει τὸ ὑπισθεν μέρος τοῦ λαιμοῦ, καὶ ἂν βαρῆ ἔσω, πάσχει τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ λαιμοῦ.

Καὶ όπόταν ἐννοῆς τὴν εἶδησιν τοῦ σφυγμοῦ μεταξὺ τῶν τεσσάρων δακτύλων καὶ βαρῆ ἔξω, ἐννόησον ὅτι πάσχουσι αἱ πλάταις· εἰ δὲ καὶ βαρῆ ἔσω, ἐννόησον τὸν στόμαχον ἢ κοιλίαν καὶ τὴν μέσσην.

Εἰ δὲ καὶ δίδῃ τὴν εἶδησιν μεταξὺ τῶν τριῶν δακτύλων, ἐννόησον ὅτι τὰ γόνατα πάσχουσι.

Καὶ πάλιν ὅταν εις τὸ πρῶτόν σου δάκτυλον ἐννοῆς τὸν τόνον τοῦ σφυγμοῦ δυνατώτερον, σημαίνει τὴν κορυφὴν καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν πάσχοντα· εἰ δὲ καὶ ὁ σφυγμὸς βαρῆ ἐντονώτερον εἰς τὴν ψίχαν τοῦ δευτέρου δακτύλου, δηλοῖ ὅτι πάσχουσι τὰ περὶ τὴν καρδίαν.

Ἡ δὲ ψίχα τοῦ τρίτου δακτύλου ἂν βαρῆ μέσα, γίνωσκε ὅτι πάσχουσι τὰ περὶ τὴν κοιλίαν ἔντερα, εἰ δὲ βαρῆ ἔξω, πάσχει ἀπὸ σιάτικα· εἰ δὲ βαρῆ εἰς τὰ δύο δάκτυλα τὰ ἀνάμεσα εἰς τὴν μέσσην τοὺς ἔξω, σημαίνει ὅτι πάσχει ὀλὴ ἢ ράχη.

Εἰ δὲ βαρῆ τὸ μικρὸν δάκτυλον εἰς τὸ κάτωθεν αὐτοῦ μέρος ἔξω, δηλοῖ πάθος τῶν ποδῶν.

Όμως τὰ δύο δάκτυλα τὰ πρῶτα ἂν βαρῶσι τὰ κεντήματα εἰς τὴν μέσσην τοὺς περισσότερον μέσα, σημαίνει πάθος εἰς τὸν λαιμόν.

Γίνωσκε ὅμως ὅτι ὅταν ὁ σφυγμὸς ἦναι γεμάτος καὶ δυνατός, ἔχει τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ αἵματος· ὅταν εἰς τοὺς κτύπους φαίνεται καπάδικος, ἔχει τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὸ γλέγμα, ὅταν ἦναι ψιλὸς καὶ δυνατός, ἔχει τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ἑσπέρην χολήν, εἰ δὲ ἦναι καπάδικος καὶ ἀδύνατος, ἔχει τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν μέλαιναν χολήν.

Ἔτερον μέσον διαγνώσεως τῆς νόσου ἐχρησίμευε τὸ οὔρον τοῦ πάσχοντος· ὅθεν καὶ ὁ ἰατρός, ἅμα νοσοῦντα ἐπισκεπτόμενος, διέτασεν αὐτὸν οὐρήσας τὸ ἑσπέρας νὰ τηρήσῃ τὸ οὔρον ἐντὸς ὑελίνου ἀγγείου καὶ τῇ ἐπομένῃ παρατήρῃ αὐτό, βῆσιν τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ ἔχων τοὺς ἐπομένους κανόνας, οὓς ἐξ ἑτέρου χειρογράφου ἱατροσοφείου ἐραυίζόμεθα.

Ἐὰν τὸ οὔρον τοῦ ἀρρώστου ἦναι ροδιόν, ἔχει τὴν αἰτίαν ἀπὸ

τὴν ξανθὴν χολὴν καὶ ἐθερμάνθη ὁ ἄνθρωπος· εἴαν δ' ἔχη τζίπαρ ἀπάνωθεν τοῦ ἡλίου, ἢ χολὴ ἐπερίσσευσε καὶ ἔκαυσε τὸ σῶμα.

Ἐὰν τὸ οὖρον ἦναι ὡς κρασί, ἔχη δὲ καὶ εἰς τὴν μέσην νέφος κρεμάμενον, ἢ γαστήρ αὐτοῦ ἐκρατήθη.

Ἐὰν τὸ οὖρον ἦναι κατάπυρον ὡς τὸ αἷμα, τὰ δύο στοιχεῖα δηλαδὴ ἢ ξανθὴ χολὴ καὶ τὸ αἷμα ἐσυγχίσθησαν καὶ σκοτιζουσι τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεφαλὴν.

Ἐὰν τὸ οὖρον ἦναι ἄσπρον κάτασπρον, ἢ ἀρρώστια προῆλθεν ἀπὸ κρύωμα.

Ἐὰν τὸ οὖρον ἔχη εἰς τὸν πάτον ὡσπερ ὄστρακον, ἀνάγκη ἀμέσως ὁ ἄρρωστος νὰ πάρῃ αἷμα.

Καὶ ἐπὶ τέλους εἴαν τὸ οὖρον ἔχη νέφος κρεμάμενον εἰς τὴν μέσην, ὁ ἄρρωστος γρήγορα θέλει θεραπευθῆ· εἴαν δὲ τὸ οὖρον εἰς τὴν μέσην ἔχη νέφος μαῦρον, ἀφεύκτως θὰ ἀποθάνῃ.

Ἄφ' οὗ συμφώνως ταῖς ἀνωτέρω περὶ σφυγμοῦ καὶ οὔρου θεωρίαις ὁ ἰατρός διεγίνωσκε τὴν νόσον, ἐξήγαγε τῶν θυλακίων αὐτοῦ πυξίδιον ἐκ λευκοσιδήρου καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐδίδου τῷ ἄρρωστῷ ὀσίν ἐκλείγματος, ματζοῦνι κοινῶς λεγομένου, ἐκ κενταυρίου δὲ καὶ ἄλλων φυτικῶν οὐσιῶν κατεσκευασμένου, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε τῷ ἰατρῷ διὰ τὰ πιάση τὸν τορὸν τῆς ἀρρώστιας. Ταύτοχρόνως δὲ συνίστα ἀποχὴν ἀπὸ παντός βρώματος, πλὴν ἀπλοῦ ροφήματος· τοῖς δὲ πάσχουσιν ἐξ ἐλκῶν ἢ ἐξ ὀφθαλμικῶν ἀρρωστημάτων ἀπηγόρευε τὴν βρώσιν ἄρτου ἡλυσισμένου, διότι, εἴαν ἐν τῷ ἄρτῳ περιείχετο ἄλας, ἐθύμωνεν ὀγριαρᾶς. Περὶ τὰ τοιαῦτα συνήθως περιστρέφετο ἢ πρώτη τοῦ ἰατροῦ ἐπίσκεψις.

Πρωίας δ' ἐπιγενομένης, ἐπανήρχετο πάλιν οὗτος, κομίζων τὰ κατὰλληλα πρὸς θεραπείαν φάρμακα, ἅτινα συνίσταντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς ἀφειψήματα χόρτων ἢ φύλλων καὶ ἀνθέων ὅσα γίνετα ὠρη, κατὰ τὴν ἰδιότροπον βούλησιν τοῦ ἰατροῦ συνειλεγμένων τε καὶ συνεσκευασμένων (1)· ἐνίοτε δὲ πρὸς θεραπείαν συνιστῶντο ἐντριβαὶ ἢ ἡ χρῆ-

(1) Ὑπὴρχον καὶ φάρμακα ἐνεργοῦντα ἐπὶ μόνων τῶν ἐπιστήμων καὶ εὐγενῶν ἀνθρώπων τῶν τότε χρόνων, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῆς ἐπομένης συνταγῆς, ἣν εὕρομεν ἀναγεγραμμένην ἐν τῷ ἰατροσοφείῳ διασήμου τινὸς ἀσκληπιάδου, ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη μακαρίτου. « Περὶ τζαλάπας μαγιστέριον, δίδεται εἰς τοὺς βασιλικούς καὶ μεγάλους ἄρχοντας, κινᾷ τὴν χολὴν καὶ τὰ φλέγματα χωρὶς παραγῆν. Ποίητον οὕτως· τζαλάπαν ὄσην θέλεις ἢ λίτρας 8 ἢ δρ. 8 καὶ τρί-

σις παραδόξων φαρμάκων και γητεμάτων. Ἐπί παραδείγματός, ἐπί διαρροίας τρίβοντες εἰς κόνιν λεπτήν λίθους τιθεμένους ἐπί τῶν διασταυρώσεων τῶν κλάδων ἀγρίας ἀπίου, καθ' ὃν χρόνον οἱ καρποὶ τοῦ δένδρου τούτου εἶναι ἄωροι, προσέφερον τὴν τοιαύτην κόνιν εἰς κατάποσιν. Ἐπί λιθιάσεως, πρὸς διέκλυσιν τοῦ ἐν τῇ κύστει ὑπάρχοντος οὐρολίθου ἐδίδωσαν ὡς φάγημα τῷ πάσχοντι στόμαχον πέρδικος, ὀρμώμενοι ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ τοιοῦτος στόμαχος ἐκέκτητο διαλυτικὴν ἐνέργειαν ἐπί τῶν λίθων, ἐφ' ὅσον καὶ οἱ πέρδικες κατ' ἐποχὰς τοιούτους τρώγουσιν. Ἐπί ἐξογκώσεως χοιραδικῶν τραχηλικῶν ἀδένων ἔτριβον ἔλαιον τὸν λαϊμόν τοῦ πάσχοντος, λέγοντες. *Νὰ σκορπίσης σὰν τῆς θάλασσης τὸν ἀφρόν, σὰν τῆς στρατάς τὸν κορνιαχτό.* Ἐπί δὲ τῶν διαφορῶν τραυμάτων, ἐν οἷς συνέπειξ παραμελήσεως ἐναπετίθεντο ὠχρία μυιῶν, λαμβάνοντες κλάδον βέτου, ἐσταύρωνον δι' αὐτοῦ τρίς τὴν πληγὴν, ἐπαναμβάνοντες τρίς· *κόβω βάτο και μποτζόνω και τῆς σκουληκόμυιγαις τὸν κῶλο και τοῦ σκουληκιοῦ τὴ μύτη.* Περὶ μαιευτικῶν δὲ ἀντικειμένων οὐδὲ λόγος δύνηται νὰ γείνη. Ἐπί παραδείγματός, ὅταν ἡ γυνὴ διετέλει ἐν ὤδισιν, ὁ ἰατρός συνίστα αὐτῇ νὰ δέσῃ εἰς τὸ ζερβὶ ποδάρι τοῦ ψαριοῦ ρουφοῦ (ὄρφοῦ) τὴν πέτρα ὅπου ἔχει ἔς τὸ μυαλὸ ὡς ποῦ νὰ ἐλευθερωθῇ και σὰν ἐλευθερώετο νὰ τὴν λύσῃ, διότι *ἔκαμνε ζημίαν.* ἐπί δὲ ἀνεπαρκείας τῶν ἐξωθουσῶν δυνάμεων ἔθετον τὴν γυναῖκα ἐπὶ κιβωτίου και ἐγρονθοκόπουν αὐτὴν εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ θώρακος. Ἐπί παθολογικοῦ δὲ τοκετοῦ ἐσχημάτιζον διὰ χαμμένης αἰώρακν και θέτοντες ἐπ' αὐτῆς τὴν ἐπίτοκον, ἐλίκνιζον, λέγοντες πρὶν μὲν τῆς ἀπαλλαγῆς μέσα τῆς *Μαριαῆς* ὁ γυιός, μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν *ἔξω τῆς Μαριαῆς* ὁ γυιός, οἷονεὶ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ πρὶν τε τοῦ τοκετοῦ και μετὰ τὸν τοκετόν. Οἷκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι πολλακίς ἢ τοιαύτη λίκνισις δυσάρεστα εἶχε τὰ ἀποτελέσματα.

Ἐὰν μετὰ τινὰς ἐπισκέψεις και μετ' ἀνωφελῆ παραπλησίων φαρμάκων χρῆσιν ὁ ἀσθενὴς ἔβαινε πρὸς τὰ χεῖρω, τότε ὁ ἰατρός ἐδίδου αὐτῷ τὸ *καλὸν ἰατρικόν*, τὸ ἄλλως ὀνομαζόμενον *παρτζιχέρι*, (σημαίνει δὲ ἡ λέξις αὕτη τουρκιστὶ ἀντιφάρμακον), δῆλον ὅτι βυθίζων ἐντός

ψε τὴν λειανὰ και βάλε ρακὴν πρώτην ἕως νὰ σκεπασθῇ τέσσαρα δάκτυλα ἀπάνου και νὰ σταθῇ εἰς ζεστόν τόπον· ὕστερον σούρωσον εἰς πανὶν μὲ τὸ μάγκανον και θέλει κατέθει ἢ σκόνῃ ἀντάμα μὲ τὸ ροδόσταγμα και ξήρανον αὐτὴν και δίδε εἰς τοὺς εὐγενεῖς και εἶναι θαυμασίον ».

ὕδατος ψυχροῦ πολυχρώματόν τινα λίθον, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἕκτακτον ἰαματικὴν ιδιότητα κεκτημένος, ἐδίδου τῷ νοσοῦντι εἰς πόσιν τὸ ὕδωρ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐβυθίσθη ὁ λίθος· πολλάκις ὅμως συνέβαιεν ὁ πίων νὰ παραδώσῃ τὴν τελευταίαν πνοὴν αὐθωρεῖ διὰ τὴν τοῦ ὕδατος ψυχρότητα. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πάντοτε σχεδὸν ἡ φύσις ἔφερεν εἰς τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε πέρασ τὸ νόσημα μᾶλλον ἢ τοῦ ἰατροῦ τὰ φάρμακα, ὅπου τὰ ταῦτα δὲν ἦσαν θανάσιμα· καὶ τις δὲ τῶν σοφῶν τούτων ἀσκληπιαδῶν, οὗ οἱ ἄρρωστοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προέκρινον τῆς τοῦ κόσμου τούτου ματαιότητος τὴν αἰώνιον ζωὴν, δημοσίᾳ ἐξέφερε τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ πῶς, ἐν ᾧ ἐδίδου φάρμακα πρὸς ἴασιν, οἱ ἄρρωστοι ὅμως εἶχον τὴν ἀνόητον ἐπιμονὴν νὰ ἀποθνήσκωσιν. Ἄλλως δὲ ὁ βάσκανος ὀφθαλμὸς, ἡ μαγεία, ἡ θεότης αὐτὴ συνεχῶς ἀνemiγνυτο εἰς τὰς ἰατρικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις· ὅθεν καὶ ἐπαρηγοροῦντο οἱ τοῦ ἀποθνήσκοντος οἰκεῖοι ἐκ τῆς ιδέας ὅτι, καθ' ἃ ἐν τινι μοιρολογίῳ λέγεται

*ἽΣ τὴ γέμισι τοῦ φεγγαριοῦ τοῦ κάμανε τὰ μάγια,
κῆ οὔτε γιατροὶ τὸν φθύσανε οὔτε παπᾶς μὲ τ' ἄγια.*

Ὁ δὲ ἰατρός, εἰς τὴν πλημμελῆ διάγνωσιν καὶ εἰς τὴν πλημμελεστέραν θεραπευτικὴν μέθοδον τοῦ ὁποίου ἔπρεπε πρωτίστως νὰ ἀποδοθῆ ὁ θάνατος, δὲν ἐδυσκολεύετο νὰ ἀποφύγῃ τὰς τῶν μεμψιμοιρίων κατακρίσεις ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν εἰμποροῦσε νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸν Θεόν. Μὴ γὰρ ὁ ἱερεὺς δὲν ἀνέγνω πάντας τοὺς ἐν τῷ εὐχολογίῳ ἐξορκισμούς; Μὴ γὰρ δὲν ὑπερεγένοντο οἱ ἀπαιτούμεναι λειτουργίαι; Μὴ γὰρ δὲν ἐδόθησαν ὅλα τὰ προσήκοντα φάρμακα; Ἄλλ' οὕτως ἐν ταῖς ἀνεξερευνητοῖς αὐτοῦ βουλαῖς ἠυδόκησεν ὁ κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου· εὐλογημένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πᾶσα δὲ κατὰ τῆς ἀποφάτεως αὐτοῦ μεμψιμοιρία ἀμαρτία μεγίστη. Πλὴν δὲ τούτων, ἡ ἕκθεσις πάσης νόσου ἐξηρτᾶτο καὶ ἐκ τῆς ἡμέρας τοῦ μηνός, καθ' ἣν ἐνόσει ὁ ἄνθρωπος, ὁ δὲ ἰατρός ἀδύνατον ἦτο νὰ μετατρέψῃ τῶν ἡμερῶν τὸ αἴσιον ἢ ἀπαίσιον. Ἐκ τῆς ἐπομένης δὲ ἀναγραφῆς, ἣ ἐνετύχωμεν ἐν τοῖς χειρογράφοις διαπρεποῦς ἀσκληπιάδου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὕπισθεν τῆς ὁποίας ὠχυροῦτο βεβαίως ὁ ἀοίδιμος ἐν ταῖς ἰατρικαῖς ἀποτυχίαις, μανθάνομεν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ νοσῶν τις ἐθεραπεύετο καὶ ἐν ποίᾳ νοσήσας ἐμέλλεν ἀναποφεύκτως νὰ ἀποθάνῃ.

Εἰς τὴν ἀ. τοῦ μηνός ἐὰν ἀσθενήσῃ ἄνθρωπος, φόβον ἔχει ἡμέρας τρεῖς, εἰ δὲ παρέλθῃ τὰς τρεῖς ἡμέρας, ἀσθενεῖ ἡμέρας λ'. καὶ ὑγειαί-

ρει. *Εἰς τὴν β'.* ἔχει φόβον θανάτου ἕως ἡμέρας ὀκτώ, εἰ δὲ παρέλθῃ τὰς ὀκτώ, ἀσθελεῖ ἡμέρας ιβ'. καὶ ἰᾶται. *Εἰς τὴν γ'.* εἰς ἀσθενήσῃ ἐλαφρὰ, ὑγιαίνει. *Εἰς τὴν δ'.* εἰς ἀσθενήσῃ, ἔχει φόβον θανάτου ἕως ἡμέρας εἰκοσι μίαν, εἰ δὲ παρέλθῃ ὑγιαίνει. *Εἰς τὴν ε'.* φόβον ἔχει, ἀλλ' οὐκ ἀποθνήσκει. *Εἰς τὴν ς'.* ἀσθελεῖ ἡμέρας πέντε καὶ ἰᾶται. *Εἰς τὴν ζ'.* θεραπεύεται. *Εἰς τὴν η'.* ἀσθελεῖ καὶ τελευτᾷ εἰς τὰς δώδεκα ἡμέρας. *Εἰς τὴν θ'.* ἀσθελεῖ δύο ὥρας καὶ ἰᾶται εἰς τὰς δεκατρεῖς ἡμέρας. *Εἰς τὴν ι'.* ἀσθελεῖ καὶ τελευτᾷ. *Εἰς τὰς ια'.* ἀσθελεῖ ἐλαφρὰ καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς ιβ'.* ἀσθελεῖ μὲ ἐλπίδας ζωῆς. *Εἰς τὰς ιγ'.* ἔχει φόβον ἡμέρας δεκαεξί, εἰ δὲ παρέλθουν ἰᾶται. *Εἰς τὰς ιδ'.* εἰς ἀσθενήσῃ περισσότερο ἀπὸ δέκα πέντε ἡμέρας ἀποθνήσκει. *Εἰς τὰς ιε'.* ἀρρωστᾷ ἐλαφρὰ καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς ις'.* ἀρρωστᾷ ἡμέρας δώδεκα καὶ ἰᾶται. *Εἰς τὰς ιζ'.* φόβον ἔχει ἡμέρας δέκα ἐννέα, εἰ δὲ παρέλθῃ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς ιη'.* ἀσθελεῖ καὶ τελευτᾷ. *Εἰς τὰς ιθ'.* ἀσθελεῖ ἡμέρας τρεῖς καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κ'.* ἀσθελεῖ ἡμέρας δέκα καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κα'.* ἀσθελεῖ καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κβ'.* εἰς ἀσθενήσῃ, ἔχει φόβον ἡμέρας ἐννέα καὶ ἰᾶται. *Εἰς τὰς κγ'.* ἀσθελεῖ, ἀλλ' οὐ θνήσκει. *Εἰς τὰς κδ'.* εἰς ἀσθενήσῃ, ἔχει φόβον ἡμέρας δέκα ἐξ καὶ ἄν παρέλθῃ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κε'.* εἰς ἀσθενήσῃ, ἀποθνήσκει καὶ οὐχ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κς'.* ἀσθελεῖ καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κζ'.* ἔχει φόβον καὶ τελευτᾷ. *Εἰς τὰς κη'.* ἀσθελεῖ πολὺ, ἀλλ' ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς κθ'.* ἀσθελεῖ ἐλαφρὰ καὶ ὑγιαίνει. *Εἰς τὰς λ'.* ἀσθελεῖ καὶ τελευτᾷ. *Εἰς τὰς λα'.* ἀσθελεῖ ἡμέρας ἐξ καὶ ἄν παρέλθῃ ὑγιαίνει.

Τὰ ἀνωτέρω δικαιολογήματα μετὰ μείζονος ἐξεφέροντο ἐντάρσεως καὶ πλείονας εὔρισκον τοὺς εἰς αὐτὰ πιστεύοντας, ὅσκις ἐνέσκηπτεν ἐνδημική τις νόσος, ἣν οἱ ἰατροὶ ἐκείνοι οὔτε νὰ διαγνώσωσιν οὔτε νὰ θεραπεύσωσιν ἠδύναντο καὶ ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποτέλεσμα θείας ὀργῆς κατὰ τῶν ὑπερπλεονασσῶν ἀμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὅτε πρὸ ἐτῶν ἐν Παγώνδῃ ἐνέσκηψε δεινὴ τις μεταδοτικὴ νόσος, ἐξ ἧς προσβληθέντες ἀπεβίωσαν ἐνενήκοντά που ἄνθρωποι, τότε οἱ αὐτόθι ἀσκληπιάδαι, μὴ νοσῶντες τὴν φύσιν αὐτῆς, διαπρασιῶς κατὰ τὰ εἰθισμένα διεσάλπισαν ὅτι ἡ νόσος ἐπῆλθε πρὸς τιμωρίαν τῶν τοῦ λαοῦ ἀμαρτημάτων καὶ ὁ λαὸς ἐνεθυμήθη ὅτι κατὰ τὰς ἀπόκρως τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀσεβῆς τις, Ἰωάννης Βουράκης τοῦνομα, μετεμυσθεὶς εἰς ἀρχιερέα, περιήρχετο τὰς ὁδοὺς, ἀπομιμούμενος τοὺς ἱεράρχας ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ἀρχιερατι-

κῶν αὐτῶν καθηκόντων· τῇ ἀπρεπεῖ δ' ἀπομιμήσει ταύτη ἀπέδοτο τὴν νόσον, ὡς θείας ἀγανακτήσεως ἔκρηξιν. Τοιαῦται δὲ διαγνώσεις δὲν ἦσαν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις σπάνιαι.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ ἰατρικῆς καὶ ἰατρῶν ἐν Σάμῳ ἐν προγενεστέροις χρόνοις, κρυφίως δὲ καὶ ἐν παραβύττῳ καὶ τανῦν ἐνιαχοῦ τὴν εὐπιστίαν τῶν ἀπλουστέρων ἐκμεταλλουμένων· φέρε δὲ νῦν εἰπωμεν καὶ περὶ τῶν ἀγυρτευμάτων, οἷς πολλοὶ τῶν τοιούτων ἰατρῶν ἐχρῶντο καὶ εἰς ἃ καὶ σήμερον ἔτι δὲν ἀπαξιούσι τινες νὰ προσφύγωσιν.

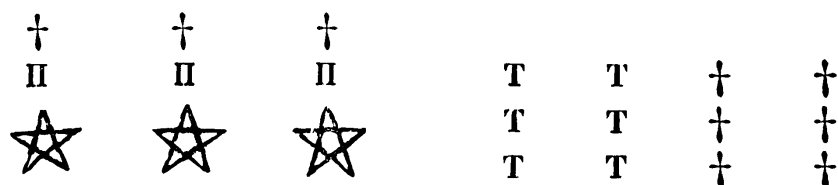
Ἐν Χώρῳ πρὸ ἐτῶν μετόκει ἐκ Κύπρου γέρων τις, πέντη μὲν ἀγράμματος, τὸν ἰητῆρα ὅμως, τοῦ ἐρυσσιπέλατος ἰδίῳ, ἐπαγγελλόμενος. Ἄνθρωπος εὐτελής καὶ εἰς τηλικούτον βαθμὸν οἰνοπότης, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐντύχη τις αὐτῷ ποτε νήφοντι, κατώρθωσε διὰ τῆς ἀγυρτίας αὐτοῦ νὰ ἀποκτήσῃ περιουσίαν ἰκανήν, διότι πανταχόθεν προσήρχοντο αὐτῷ ὄμαδοι πασχόντων οὐχὶ μόνον ἐξ ἐρυσσιπέλατος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑλκῶν καὶ τραυμάτων καὶ ἐκ πάσης συνελόντι εἰπεῖν νόσου καὶ μαλακίας. Δὲν ἐπεκαλεῖτο οὗτος τὸν Ἀσκληπιόν, ὡς ὁ τοῦ Ἀριστοφάνους ἦρωσ, οὐδὲ εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ κατέφευγεν, οὐδὲ φαρμάκοις δραστηρίοις ἐχρῆτο. Ὑπεχρέου ἀπλῶς τὸν πάσχοντα νὰ προσαγάγῃ αὐτῷ ποσότητά τινα πιτύρων καὶ φιάλην ζωροῦ οἴνου μέλανος· θερμαίνων δὲ τὰ εἶδη ταῦτα καὶ ἀλλήλοις συμμιγείς, ἐπέθετεν ὡς κατὰ πλάσμα ἐπὶ τοῦ ἐρυσσιπέλατος ἢ ἐπὶ τοῦ ἑλκους, ὅπερ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, κατὰ τὴν τῶν πολλῶν πίστιν, ἐθεραπεύετο. Ἡ τεραστία ὅμως αὕτη θεραπεία δὲν προήρχετο ἐκ τῶν πιτύρων ἢ ἐκ τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβάσματος τοῦ ἰητῆρος. Καὶ πρῶτον ἐπεκαλεῖτο οὗτος ἐν κυπριακῷ ἰδιώματι τὴν βοήθειαν πλείστων ὄσων ἀγίων μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ἑαυτῶν πατρίδος οὕτως ἄγιοι Δημήτριε ἀπὸ τῆ Σαλονίκη, ἄγιοι Σπυρίδωνα ἀπὸ τῆ Τζύπρο, ἄγιοι Νικόλαε ἀπὸ τὰ Μύραν καὶ οὕτω καθεξῆς, εἶτα δ' ἐκραύγαζεν ὡς μαινόμενος Φύζε, ζιάβολεν, ἀπὸ τὸ ζοῦλο τοῦ Σεοῦ ἢ ἀπὸ τὸ νερὸ εἶσαι ἢ ἀπὸ τὴν φωτίζαν ἢ ἀπὸ τὴν σάλασσαρ ἢ ἀπὸ τὸ φοῦρον ἢ ἀπὸ τὴν πόρταν ἢ ἀπὸ τὸ παράσυρον καὶ ἐξηκολούθει οὕτως ἀπαριθμῶν ὅσα ἀντικείμενα ὑπέπιπτον τῇ ἑαυτοῦ ὀράσει· μεθ' ὃ ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἀπήγγελλε τὰς μυστηριώδεις ταύτας λέξεις ἐρεφεντὲ ὄρουμον ἄρα χαχὰν ἐρεχμέ. Ἄφ' οὗ δὲ τρίς αὐτὰς ἐπανελάμβανεν, ἤρχιζε μετὰ κωμικῆς σοβαρότητος λέγων. Ἦταρε μιὰν ζυγαῖαν τζ' εἶχε δεκαφτὰ παιτζὰν τζαί τς ἀπομείρασιρ δεκάξηρ, τζαί τς ἀπομείρασιρ δέκα πέντε, τζαί τς ἀπομεί-

ρασιν δέκα τέσσαρα, τζαί τς ἀπομείρασιν δέκα τρία, τζαί τς ἀπομείρασιν δώδεκα, τζαί τς ἀπομείρασιν ἑντεκα, τζαί τς ἀπομείρασιν δέκα, τζαί τς ἀπομείρασιν ἑννέα, τζαί τς ἀπομείρασιν ὀχτώ, τζαί τς ἀπομείρασιν ἑφτά, τζαί τς ἀπομείρασιν ἕξην, τζαί τς ἀπομείρασιν πέντε, τζαί τς ἀπομείρασιν τέσσαρα, τζαί τς ἀπομείρασιν τρία, τζαί τς ἀπομείρασιν δύο, τζαί τς ἀπομείρασιν ἕνα γκαρένα και οὕτως ἔληγε τὸ θαυματουργὸν διάβασμα τοῦ ἐξόχου ἱατροῦ. Ἐὰν δέ τις τῶν ἀρρώστων, μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ, ἐγέλα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις παραδόξοις, ἤκουε παρ' ἐκείνου· σκάσε, ζιάβολεν, τί ὄσο ζελάς δὲν μπορῶ νὰ βγάλω τον ἀπὸ μέσα σου. Ὁ οὕτω διαβασμένος οἶνος και τὰ πίτυρα εἶχον τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἐπενήργουν δραστηρίως και ἐπὶ μακρὰν ἔτι μενόντων ἀρρώστων· σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ἀρρώστος ἢ ὁ παρ' αὐτοῦ ἀποστελλόμενος ὠφειλον νὰ προσφέρωσι τῷ ἱατρῷ σὺν δυσὶν ἢ τρισὶ γροσίοις και φιάλην πλήρη οἴνοπνεύματος, ἣν πρὸ τοῦ διαβάσματος ἐκείνος μέχρι πυθμένος ἐκένου.

Ἐτερος ἱατρός ἐχρῆτο τῇ ἐπομένῃ θεραπευτικῇ μεθόδῳ διὰ τοὺς ἐξ ἐρυσιπέλατος παθόντας· λαμβάνων ἑννέα τμήματα βάμβακος και ἑννέα τμήματα λίνου και παρατιθεὶς τὰ δύο εἶδη ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐλάμβανεν εἶτα διὰ ψαλίδος ἐν τμήμα βάμβακος και ἐν λίνου και, φλέγων αὐτὰ ἐν τῇ θρυαλλίδι λυχνίας, ἐσταύρωνε δι' αὐτῶν, θερμῶν ἔτι ὄντων, τὸ πάσχον μέρος, λέγων· στέλω τοῦ (ὄνομα τοῦ πάσχοντος) τὸ πρήξιμον ἔς τῆς θάλασσης τὰ βάθη. Ταῦτα δὲ ἔπραττε και ἔλεγεν ἑννεάκις· ὅτε δὲ διὰ τοῦ τελευταίου τμήματος τοῦ βάμβακος και τοῦ λίνου ἐσταύρωνε τὸ πάσχον μέρος, ἠρώτα τὸν πάσχοντα κατ' ὄνομα τί κάμνεις (δεῖνα); ἀποκρινομένου δ' ἐκείνου καλά, ὁ ἱατρός προσεπέλεγε· καλὰ νὰ γείνη και πάντα καλὰ και τοῦ (δεῖνα) τὸ πρήξιμον ἔς τῆς θάλασσης τὰ βάθη νὰ μείνη.

Ἀπλουστέρῃ μεθόδῳ θεραπείας τοῦ ἐρυσιπέλατος και τῶν ἐλκῶν ἐχρῶντο ἕτεροι τῶν τοιούτων ἀσκληπιαδῶν, γητεύοντες τὸ ἀρρώστημα ὡς ἐξῆς. Τρίβοντες τὸ πάσχον μέρος τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔλεγον· ἦτανε δέκα ἀδέρφια, ἔπειτα ἐμείνανε ἑννέα, ἔπειτα ἐμείνανε ὀχτώ, ἔπειτα ἐμείνανε ἑφτά, ἔπειτα ἐμείνανε ἕξην, ἔπειτα ἐμείνανε πέντε, ἔπειτα ἐμείνανε τέσσαρα, ἔπειτα ἐμείνανε τρία, ἔπειτα ἐμείνανε δύο, ἔπειτα ἐμείνανε ἕνα και ἔς τὸ τέλος δὲν ἔμεινε κανένα. Οἷα τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης ἀπλοποιήσις !

Περίεργος ἐπ' ἴσης θεραπευτικὴ μέθοδος, ἣ ἐχρῶντο ἐπὶ πασχόντων ἐξ ἐλείου πυρετοῦ καὶ ἣτις ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν πολλῶν ὡς τὸ δὴ κοινῶς λεγόμενον *ἀσφαλτη*, ἦτο ἡ ἐπομένη. Λαμβάνοντες σκόροδον, ἔγραφον ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀρκτικὸν στοιχεῖον τοῦ ὀνόματος τοῦ πάσχοντος, (ὅπερ ὑποτεθείσθω Πυθαγόρας,) παραπλεύρως τρίς, ἐκφωνοῦντες ἐν ἐκάστη γραφῇ τρίς τὴν τιμιωτέραν τῶν *Χερουβείμ* καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν *Σεραφείμ*, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν *Λόγον* τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον σε μεγαλύνομεν. Κάτωθεν τῶν τριῶν Π ἔγραφον τρεῖς πεντάλφας, λέγοντες ὁμοίως τρίς ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ *Λόγος* καὶ ὁ *Λόγος* ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ *Λόγος*. Παραπλεύρως τῶν Π καὶ τῶν πενταλφῶν ἔγραφον τρία Τ τὸ ἐν ὑπὸ τῷ ἄλλῳ, λέγοντες τρίς τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐξορκίσετε τὸν ἄνεμον τοῦτον· πλησίον ἐπ' ἴσης τῶν πρώτων τριῶν Τ ἔγραφον τρία ἕτερα, ἐπαναλαμβάνοντες τρίς τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, ἐξορκίσατε τὸν ἄνεμον τοῦτον. Μετὰ ταῦτα πλησίον τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν Τ ἔγραφον ἓνα σταυρόν, λέγοντες ἅγιε *Ἰωάννη* καὶ πρόδρομε καὶ βαπτιστὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν *Ἰησοῦ Χριστοῦ*, ἐξόρκισε τὸν ἄνεμον τοῦτον, ὑπὸ τῷ πρώτῳ δ' αὐτῷ σταυρῷ ἔγραφον δεύτερον, λέγοντες, ἅγιε *Δημήτριε* καὶ θαυματουργέ, ἐξόρκισε τὸν ἄνεμον τοῦτον καὶ ὑπὸ τῷ δευτέρῳ αὐτῷ σταυρῷ ἔγραφον τρίτον, λέγοντες ἅγιοι *Ἀνάργυροι* καὶ θαυματουργοὶ ἐξορκίσατε τὸν ἄνεμον τοῦτον. Ἐπ' ἴσης παραπλεύρως τῶν τριῶν σταυρῶν αὐτῶν ἔγραφον τρεῖς ἐτέρους, λέγοντες τρίς *Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ* καὶ ἐπὶ τέλους ὑπερθεῖν τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων τοῦ ὀνόματος τοῦ πάσχοντος, τρεῖς ὁμοίους, ἐπαναλαμβάνοντες τρίς τοὺς αὐτοὺς λόγους *Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ*. ὥστε ἐν συνόλῳ ἐπὶ τοῦ σκόροδου ἀπετελεῖτο τὸ ἐπόμενον διὰ γραμμᾶτων σχῆμα.



Τούτων γενομένων, ἔδενον ἐκ τῆς ρίζης τὸ σκόροδον διὰ μηρίνθου μὲ σαμαροθηλεία, λέγοντες *Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ*· ποιοῦντες δὲ μετὰ ταῦτα δύο κόμβους ἐν τῇ μηρίνθῳ πλησίον τοῦ σκόροδου καὶ λέγοντες δις *Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ*, προσέτι δ' ἄλλους τρεῖς κόμβους εἰς τὸ ἄκρον τῆς μηρίνθου καὶ ἐπαναλαμβάνοντες τρίς *Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ*,

ἔδιδον τὸ σκόροδον τῷ πάσχοντι, ὅστις ἀνήρτα εἰς τὸν ἑαυτοῦ τρέχον-
λον ἐπὶ τρεῖς τοῦλάχιστον ἡμέρας, ἀπεχόμενος κατὰ τὸν χρόνον τοῦ-
τον τῆς βρώσεως κρεῶν, βουτύρου, γάλακτος, ὠῶν, τυροῦ καὶ παντός
πράγματος ἐκ τῶν ἐξερχομένων. Τὴν περίφημον ταύτην συνταγὴν ὁ ἀ-
οίδιμος ἀσκληπιάδης συνίστα οὐχὶ μόνον τοῖς ἐξ ἐλείου πυρετοῦ πά-
σχουσιν, ἀλλὰ ἐν ἀρχῇ τῆς παθήσεως καὶ τοῖς ἐξ ἐρυσσιπέλατος προσ-
βληθεῖσιν· ἄλλως τε καὶ τῆς κινίνης ἢ χρῆσις ἦτο ἄγνωστος τῷ και-
ρῷ ἐκείνῳ, μάλιστα τῷ ἔτει 1833 εἰσαχθεῖσα ἐν Σάμῳ ὑπὸ ἰατροῦ Κε-
φαλλῆνος, ὅστις τῇ ἐπιούσῃ τῆς χρήσεως αὐτῆς συνεβούλευε τῷ πά-
σχοντι νὰ φάγῃ τεταριχευμένον κολοῖον σὺν ὄξυγάρῳ τε καὶ ἐλαίῳ.

Κατὰ δὲ τοῦ ἰκτέρου φαρμάκῳ σωτηρίῳ τοιῶδε ἐχρῶντο. Ἐν λεκάνῃ
περιεχοῦσῃ οἶνον ἀνθοσμῖαν ἔθετον πεπυρακτωμένον πέταλον, ἐξα-
χθέν ἐκ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ἵππου, σὺν αὐτῷ δὲ μικρὰς δεσμίδας τεσσα-
ράκοντα διαφόρων εἰδῶν θάμνων ἢ ἀνθέων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀπα-
ραιτήτως ἔδει νὰ εὑρίσκωνται τρεῖς γαρύφαλλα. Ἀφίνοντες δὲ οὕτως
ἐπὶ εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, ἀπεστράγγιζον αὐτὰ καὶ ἔδιδον τὸν οἶνον τῷ
πάσχοντι, ἕνα, πίνων, ὑγείης γένηται.

Κατὰ δὲ τοῦ καρδιοπαλμοῦ τοιῶδε ἐχρῶντο. Λημβάνοντες ἐπὶ τρεῖς
ἡμέρας ἀνὰ τρεῖς ἀπτήνας νεοσσοῦς περιστερῶν, διήνοιγον αὐτοὺς καί,
ἀσπαιρόντων ἔτι, ἐξῆγον τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἣν θερμὴν μετὰ τοῦ αἵ-
ματος ἔδιδον τῷ πάσχοντι νὰ καταπίῃ· οὕτω δὲ δια τῆς ἐπὶ τρεῖς ἡ-
μέρας καταπόσεως τῶν καρδιῶν ἐννέα νεοσσῶν περιστερῶν ἠξίουεν ἕνα
θεραπεύσωσι τὸ πάθος.

Πρὸς θεραπείαν τῆς ἐντεροκῆλης ἢ τοῦ καταλίματος, ὡς κοινῶς λέ-
γεται, ὑπῆρχεν ἑτέρα οὐχ ἦττον παράδελξος μέθοδος ἢ ἐπομένη. Τῆς
σελήνης ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς τετάρτῳ ὕσθι καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἐξδο-
μάδος πέμπτη, ὁ ἐξ ἐντεροκῆλης πάσχων, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐκα-
θαρίζετο δι' ὕδατος καὶ ἀπέχετο παντός μολυσμοῦ μέχρι καὶ αὐτῆς
τῆς οὐρήσεως, ἀπέκοπτε μέρος ὀνύχων ἀπὸ τῶν εἴκοσιν αὐτοῦ δακτύ-
λων καὶ μέρος τριχῶν ἀπὸ τε τῆς κόμης καὶ ἀπὸ πάντων τῶν τριχω-
τῶν αὐτοῦ μελῶν καί, συμμιγνύων ταῦτα σιέλῳ, μύξῃ, οὖρῳ, πᾶσι
συνελόντι εἰπεῖν τοῖς ἐκ τοῦ σώματος ἐκρέουσι μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κο-
πράνων, περιελάμβανε πάντα ταῦτα ἐν μικρῷ καλάμῳ, οὗ τὰς δύο ἄ-
κρας κηρῷ περιέφρασσε· σύναμα δ' ἐπιθέτων στέαρ χοίρειον καὶ μαγη-
δανὸν ἐπὶ τῶν ὄρχεων αὐτοῦ, ἀπῆρχετο μεθ' ἐνὸς τῶν οἰκείων εἰς ἀ-
γρόν, περιέχοντα συκὴν ἢ ἄμπελον καὶ ἐπ' αὐτῶν, οὐχὶ δ' ἐπὶ ἄλλου

τινός δένδρου, έποίησεν διά τρυπάνης όπήν, έντός τής όποιας εισήγαγε τόν περιπεφραγμένον κάλαμον, του μέν συνοδεύοντος οικείου τρίς έπερωτώντος *Τί κάμνεις αύτοϋ*; εκείνου δέ τρίς άποκρινομένου *Καρφόνω τούς όρχεις μου να μή με πιάσουν πλέον*. "Αν διά τής παραδόξου μεθόδου ταύτης ό πάσχων τότε δέν έθεραπεύετο, επανέλάμβανε ταύτά τή πρώτη ίκνουαρίου, έπετείφ έορτή του άγίου Βασιλείου, ή τή δεκάτη τετάρτη σεπτεμβρίου, έπετείφ έορτή τής άνυψώσεως του Σταυρου.

Καθ' έτέραν συνταγήν, τόν έξ έντεροκήλης πάσχοντα ήδύνατο να άντιπροσωπεύση έτερός τις και να εισαγάγη έν τή όπή τής συκής ή τής άμπέλου τόν τηνικαϋτα περιέχοντα κάλαμον, λέγων άπλώς *"Άγιε Παρτελεήμονα, άγιε Γεώργιε, άγιε Ιωάννη, τόν (όνομα του πάσχοντος) που καρφόνω, να δώσ' ή χάρις σας να ταβρατίση*. Τήν τοιαύτην δέησιν επανελάμβανε τρίς, μεθ' ό, καταλιμπάνων έν τή όπή τόν κάλαμον, άπήρχετο, χωρίς να στρέψη τό βλέμμα προς αύτήν.

Υπήρχε δέ και έτέρα τής έντεροκήλης θεραπευτική μέθοδος, ή έπομένη. Τής σελήνης έν τῷ τελευταίῳ τετάρτῳ αὐτῆς οὔσης, ό ιατρός έλάμβανε κλάδον πλατάνου, μῆκος τεσσάρων που μέτρων έχοντα, δν έσχίζεν έν τῷ μέσῳ, προσέχων όμως να μή διασπασθῶσι και τά άκρα αὐτοῦ οὔτως, ώστε άπετελειέτο έν 0 έπίμηκες· σχίζων δέ τόν κλάδον, έλεγε τρίς *'Εν αρχῇ ἦν ό λόγος και ό λόγος ἦν προς τόν Θεόν και Θεός ἦν ό λόγος και μετά ταῦτα επανελάμβανεν όμοίως τρίς τό σύμβολον τής χριστιανικῆς πίστεως, μεθ' ό ό πάσχων διήρχετο τρίς διά του σχίσματος του κλάδου*. Τούτου γιγνομένου, ό ίητήρ συνήνου τό σχίσμα και περιέδενεν όλόκληρον τόν κλάδον του πλατάνου διά λεπτοῦ θώμιγγος, είτα δ' ένεφύτευεν αὐτόν έν όρεινῷ τινι μέρει εκτός του χωρίου, και ἦσαν οι βεβαιουόντες ότι μετ' όλίγας ήμέρας ό πάσχων έθεραπεύετο.

Επί φλεγμονῆς τής κεφαλῆς ό ιατρός, λαμβάνων χάλκινον άγγειον πλήρες ύδατος και χέων αὐτό κατά σταγόνας έν τῷ κοίλῳ τής έαυτοῦ παλάμης, διέβρεχεν είτα μικρόν κατά μικρόν τήν κεφαλήν του πάσχοντος, επαναλαμβάνων τρίς *'Ανάτριχα ἦρτέ, τό κακό, ανάτριχα να φύγη, απ' τό μῦλο ἦρτε 'ς τό μῦλο να πάη*.

Προς θεραπείαν έμφράξεως του σπληνός υπήρχεν ή έπομένη μέθοδος. Λαμβάνοντες σπληνα τράγου, ένέπηγον έν αὐτῷ τεσσαράκοντα άκάνθας, κοπέισας εκ δένδρου λιμονέας τινός· έν τῷ μεταξύ δέ ό πάσχων επηρώτα τόν ταῦτα πράττοντα *Τί κάμνεις αύτοϋ*; ό δέ άπεκρίνετο.

*Κόβω τὴν σπλῆνα τοῦ (ὄνομα τοῦ πάσχοντος) διὰ τὰ μὴν πιάσῃ πλέ-
ον. Μεθ' ὃ λαμβάνων ὁ πάσχων, ἀνήρτα τὸν σπλῆνα τοῦ τράγου ἀπὸ
τῆς καπνοδόχης τοῦ οἴκου καὶ ἐντὸς αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ
καθορᾶται, καὶ κατελίμπανεν ἐκεῖ, ἄχρις οὗ ἤθελε σὺν τῷ χρόνῳ κα-
ταστραφῆ, ἀπεχόμενος τῆς βρώσεως σπληνός καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν
βίον.*

Πρὸς θεραπείαν τῆς ὀσφυαλγίας ἐλάμβανον καλάμιον, ἔχον ἐπτὰ
κόμβους, καὶ μαχαίριον, μαύρην τὴν λαβὴν ἔχον, καὶ ἐσχημάτιζον διὰ
τῶν δύο αὐτῶν σταυρῶν· πρηνοῦς δὲ τοῦ πάσχοντος πίπτοντος, ἐσταύ-
ρωνον τὴν ὀσφύν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐκ καλαμίου καὶ τοῦ μαχαιρίου σταυ-
ροῦ, λέγοντες "*Ἅγιος Πέτρος κῆ ἅγιος Παῦλος μοναστήρια κτίζανε,
ἐκκλησιαὶς θεμελιώνανε· πέρασ' ὁ (ὄνομα τοῦ πάσχοντος) κῆ ἔσκυ-
ψε νὰ πάρῃ πέτρα νὰ μολώσῃ, νὰ θεμελιώσῃ, ἐκκλησιὰ νὰ γλυτώ-
σῃ κῆ ἐξαφριάσθηκε, νὰ καθῆσῃ δὲν μπορεῖ, νὰ σηκωθῆ δὲν μπορεῖ.
Ἐκλαιε κῆ ἐθρήνουνταν, 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἀκούντανε. Ὁ Χριστὸς
τὸν ἀπάκουσε (λέγει τὸ ὄνομα τοῦ πάσχοντος) Πῶς κλαῖς καὶ θρή-
νεσαι καὶ 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἀκούεσαι ; — Χριστέ μ' ποιητή, Χριστέ μ'
μονογενῆ, ἅγιος Πέτρος κῆ ἅγιος Παῦλος μοναστήρια κτίζανε, ἐκ-
κλησιαὶς θεμελιώνανε, ἐπέρασα κῆ ἐγὼ κῆ ἔσκυψα νὰ πάρω πέτρα, νὰ
ριξῶ νὰ μολώσω, νὰ θεμελιώσω ἐκκλησιὰ νὰ γλυτώσω κῆ ἀποκόπη-
κα καὶ ἐκλειδιάστηκα, νὰ κάτζω δὲν μπορῶ, νὰ σηκωθῶ δὲν μπορῶ.
— Σύρε νὰ βρῆς καλάμ' ἐπτάκομπο καὶ μαχαῖρ' μαυρομάνικο, χέρι
πενταδάχτυλο κῆ ἐγὼ νὰ τὸ βλογήσω νὰ περάσῃ. Καὶ δι' αὐτῶν
τῶν λόγων καὶ ποιουμένου τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς ὀσφύος
τοῦ πάσχοντος πολλοὶ ἐπίστευον ὅτι ἔμελλον νὰ ἰαθῶσι.*

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἐπιθηλιωδῶν ὄγκων, τῶν κοινῶς μούρων κα-
λουμένων, ὁ ἰατρὸς ἐλάμβανε ξυλάριον, προσφάτως κεκαυμένον ἢ καὶ
μικρὸν πεπυρακτωμένον καὶ ἐγγίζων αὐτὸ ἐπὶ τοῦ θηλιώδους ὄγκου
καὶ αἴρων ἀλλεπαλλήλως αὐτό, ἔλεγεν "*Ἀδὰμ περιβόλι φύτευε, μοιριά
καὶ λεμοριά, ἡ λεμοριά ἐφύτρωσε καὶ ἡ μοιριά ξεράθηκε. Καὶ διὰ
τῶν λόγων τούτων ἐπεδίωκε τὴν τοῦ πάθους θεραπείαν.*

Εἰς θεραπείαν ἡλιοπληξίας ὁ γητεύων ἐλάμβανε τρεῖς ἀνθήλας λύγου
ἀμιλήτου, ἃς ἔθετεν ἐντὸς ποτηρίου, περιέχοντος *ἀμιλήτου* ὕδωρ, εἰς
τρόπον ὥστε αἱ μὲν ἀνθήλαι νὰ προέχωσι τοῦ ὕδατος, νὰ μένῃ δ' ἐν
αὐτῷ ὁ καυλός. Ταῦτα ἐξέθετεν ἐπὶ μίαν νύκτα εἰς τὰ ἄστρα ἢ, ὡς
κοινῶς ἐλέγετο, ἐξάστριζε, μεθ' ὃ λαμβάνων μίαν τῶν ἀνθηλῶν, διὰ-

βροχον ἐκ τοῦ ἀμιλήτου ὕδατος, ἐράντιζε δι' αὐτοῦ τὸ μέτωπον τοῦ πάσχοντος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, τρίς τὴν ἡμέραν τῇ πρωΐᾳ, μεσημβρίᾳ καὶ ἑσπέρᾳ, ἐν ἐκαστῷ ραντίσματι διὰ μιᾶς τῶν τριῶν ἀνθηλῶν λέγων "Αἰς Γιάννης ὁ πρόδρομος κάλεσμά ἔκαμε καὶ τοὺς ἀγίους κάλεσε καὶ τραπέζι ἔβαλε· τρώγατε κῆ ἐπίνατε καὶ τὸ Θεὸ δοξάζατε κῆ ὁ αἰς Γιάννης ὁ πρόδρομος δὲν ἔτρωγε, δὲν ἔπινε, μόν' τὸ Θεὸ ἐδόξαζε ;—" Αἰ Γιάννη μ' πρόδρομε, τί ἔχεις καὶ δὲν τρῶς καὶ δὲν πίνεις, μόνον τὸ Θεὸ δοξάζεις ;—" *Ἡλιος μ' ἐβάρεσε κατακούτελα, κατακαβκαλα. Δὲν ἔχει τρεῖς φούνταις ἀλνγαριὰ κῆ ἄπιστο νερὸ κῆ ἀμιλήτο νερὸ κῆ ἄδο.λο γυα.λι γὰ μ' τὸν ἐχύσουνε γὰ πάη 'ς τὰ βάθη τῆς θάλασσας ;* Καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων ἐπίστευον ὅτι ἔμελλεν ὑγιῆς γαίην ὁ πάσχων.

Πρὸς θεραπείαν τῆς αἰμορραγίας ἐλάμβανον διὰ τοῦ δακτύλου αἷμα ἐκ τοῦ ἀποσταζομένου καὶ δι' αὐτοῦ σημειοῦντες σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ πάσχοντος, ἔλεγον τρίς "Ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγία βγαίν' ἀπάνω 'ς τὸ βουνί, βρῖσκει λίμνη λιμνωτὴ καὶ ξεχειλιστὴ, κόρακας ἐζύμωσε καὶ ψωμί δὲν μοίρασε· με αὐτὸ τὸ θάμα, τῆς μύτης σου τὸ αἷμα στάμα. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὠκ τοῦ πάσχα, ἄτινα διενέμουσι τῇ νυκτὶ τῆς Ἀναστάσεως οἱ ἱερεῖς, θεωροῦνται ὡς ἔχοντα ἱαματικὴν κατὰ τῆς αἰμορραγίας, τῶν γυναικῶν ἰδίως, δύναμιν· ὅθεν καὶ εὐλαβῶς αὐτὰ τηροῦνται καὶ ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῶν ἐξ αἰμορραγίας πασχόντων ἐξαρτῶνται. Καλοῦνται δὲ τὰ ὠκ ταῦτα *κρατῆρες*, οἷονεὶ κρατοῦντα τὸν τοῦ αἵματος ροῦν.

ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐτέρα θεραπευτικὴ μέθοδος πρὸς θεραπείαν τοῦ αὐτοῦ νοσήματος ἢ ἐξῆς. Λαμβάνοντες κλειδα ἐκ θύρας τινός, ἔθετον αὐτὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐπὶ τοῦ στροφέως τῆς τραχηλικῆς μοίρας τῆς σπονδυλικῆς στήλης τοῦ πάσχοντος· ἐὰν δὲ ἡ τοιαύτη τῆς κλειδὸς ἐπίθεσις δὲν ὠφέλει, τότε ἔξεον κονίαν ἐκ μαρμάρου ἐκκλησίας καὶ ἐντὸς ὕδατος ἀμιλήτου προσέφερον ταύτην τῷ πάσχοντι πρὸς πόσιν.

Πρὸς θεραπείαν πληγῶν οἱ *γητεύοντες* τοιαῦτα ἔπραττον. Λαμβάνοντες μαχαίριον, μέλαιναν τὴν λαβὴν ἔχον, ἐσταύρωνον ἐπανελλημμένως τὸ πάσχον μέρος, λέγοντες *Βαγγελίστρα μ' Παναγία γὰ διώξης τὸ κακὸ ἀπ' τοῦ* (ὄνομα τοῦ ἔχοντος τὴν πληγὴν) *τὰ* (μέρος ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἢ πληγὴ) *ἢ ρεματικό, φειδοπύρωμα, βασκαρία ἢ φουσ' τὸ κακὸ, γὰ τὸ καρφώσω τὸ κακὸ* (καὶ ἔνυττε τὴν πληγὴν διὰ τῆς τοῦ μαχαίριου αἰχμῆς) *κῆ ἀπ' τὰ γύχια γὰ βγῆ καὶ γὰ μὴ φατερωθῆ.*

Νὰ τὰ καρφώσω τὰ κακὰ ἀρμένικα, τζιγκάνικα, ἀράπικα, μουκόβικα, γὰ τὰ καρφώσω τὰ κακὰ· ὡς σκορπᾶ ὁ ἥλιος εἰς τὰ βουνά, γὰ σκορπίσονται καὶ τὰ κακὰ ἀπὸ τοῦ (δεινός) τὰ (μέρος ἔνθα ἔπασχε).

Πρὸς θεραπείαν τῆς κριθῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐλάμβανον ἐν νόμισμα τουρκικοῦ παρᾶ, τρεῖς κόκκους κριθῆς, κόκκον ἄλατος καὶ τμημα ἄνθρακος· δένοντες δὲ ταῦτα πάντα ἐν ὑφάσματι, ἐσταύρωνον δι' αὐτοῦ τὸ πάσχον μέρος, λέγοντες *τζιτιος κῆ ὄχι κρίθος*, μεθ' ὃ ἔρριπτον τὸ δέμα εἰς τρίοδον.

Ἐπῆρχον δὲ καὶ μέθοδοι ἔτι ἀπλούστεραι πρὸς θεραπείαν νοσημάτων τινῶν, ὡς ἀλάθαστοι ὁμως ὑπὸ τῶν αὐτῆς συνιστώντων διασαλπίζομεναι. Ἄν ἄνθρωπός τις κατελαμβάνετο ὑπὸ κεφαλαλγίας, ἤρκει πρὸς θεραπείαν τοῦ παθήματος νὰ καρῆ ἐν χρῶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης παρασκευῆς, σὺν τῇ ὑποχρεώσει ὁμως οὐδαμῶς ἔκτοτε νὰ καρῆ ἢ νὰ ξυρισθῆ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς τοιαύτης ὑποχρεώσεως συνεπήγετο τὴν ἰσόβιον ἀπὸ τῆς κεφαλαλγίας ἀπαλλαγὴν.

Ἄν τις προσεβάλλετο ὑπὸ καταρράκτου, λαμβάνοντες ἤπαρ βροῦς καὶ μεγάλου τινὸς ἰχθύος καὶ ἐλαφρῶς ταῦτα ὀπτουῖντες, ἐνεστάλαζον τὸν ἐκθλιβόμενον ἀφρὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ὁ καταρράκτης ὑπέσχοντο ὅτι ἔμελλε νὰ θεραπευθῆ. Ἄν δ' ἄλλος τις ἔπασχεν ἐκ λευκώματος τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος, ἔκοπτον τὰ κάλλαια ἀλέκτορος ἢ ὄρνιθος καὶ ἐνσταλάσσοντες τὸ ἐκ τῆς ἀποκοπῆς ταύτης ἐκρέον αἷμα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, ἔλεγον ὅτι διὰ τούτου ἐθεραπεύετο τὸ λεύκωμα. Κατὰ δὲ τῆς ἐπισχέσεως τοῦ ὑστέρου βράζοντες ἀμύραν θαλασσίαν, ἔδιδον τὸ ἀφέψημα πρὸς πόσιν.

Πρωτότυπος δὲ διὰ τὸ λεκτικὸν αὐτῆς μέρος ὑπῆρχεν ἡ μέθοδος πρὸς θεραπείαν τοῦ εἰλεῦ. Κατακειμένου τοῦ πάσχοντος, ἐσταύρωνον τῇ χειρὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, ἔνθα τὸ ἄλγος, λέγοντες τὰ ἐπόμενα.

Παισχᾶν Ἀναρία, Ἀζαρία, Μισαήλ καὶ Βαλιτάσαρ, Δαριήλ μὴ καμαλαχὶ ὄλ καὶ ριελ Χριστὸς ὄραῶρ τοποτὲ γασὶ βελὸς νηπιὸν ἀσπίθου πορρὸς ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (ὄνομα τοῦ πάσχοντος) ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη φιεριοῦ, ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη φίε βράστη ριοῦ ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (ὄνομα τοῦ πάσχοντος). Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος. Θί, θί, θί, θί.

Πρὸς θεραπείαν πασχόντων ἀπὸ δοθιῆνος, τὸ φάρμακον ἦτο ἀπλούστατον· οἱ ἐπόμενοι λόγοι ὑπὸ τοῦ γόητος λεγόμενοι.

᾽Ω κουκουδί μου μακρό,
 πῶς ἐβγήκες μοναχό,
 καὶ δὲν ἔβγαινες μ' ἐκάτό,
 σὰν τὸ γρόθο ποῦ κρατῶ ;

Πῶς δέ σοι, ἀναγνώστα, φαίνονται αἱ τοιαῦται θεραπευτικαὶ μέθοδοι ; Καὶ ὅμως ἐνίοτε οἱ αὐταῖς χρώμενοι ἐθεραπεύοντο οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν τῶν φαρμάκων δυναμιν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν καὶ δυσεξήγητον αὐτῶν πίστιν, ὡς μεταξὺ ἄλλων ἀποδεικνύει τὸ ἐξῆς γεγονός. Ἄστειός τις εἶπε πρὸς πάσχοντα ἐκ πυρετοῦ ὅτι κατέχει κατὰ τῆς νόσου ταύτης φάρμακον, οὗ ἡ δύναμις ἦτο ἀναμφισβήτητος· γράψας δ' ἐπὶ τρυβλίου τὰς λέξεις *Νὰ γειάνης γὰ μὴ γειάνης τὸν ἀμήγαιον γὰ βγάνης*, ἔπλυνεν εἶτα δι' ὕδατος τὸ τρυβλίον καὶ τὸ ὕδωρ αὐτὸ προσέφερε τῷ πυρέσσοντι ὅπως πίη. ᾽Ω τοῦ θαύματος δέ, ὑγείης ἐκεῖνος ἐγένετο ἔκτοτε.

Ἄλλ' ὑπόμεινον, ἀναγνώστα, μικρὸν καὶ μείζονα τούτων διηγηθησόμεθά σοι.

Ἐν τινι χωρίῳ τῆς Σάμου ἔζη πρὸ ἐτῶν οἰκογένεια μετρίως κατὰστάσεως, ἧς τρία μέλη, δῆλον ὅτι δύο ἀδελφαὶ καὶ εἰς ἀδελφός, ἐξ ἐλεφαντιάσεως πάσχοντα, ματαίως ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἐπεδίωξαν τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν· ἀλλ' ἰατρίᾳ τις διόσημος προσηνέχθη ἐπὶ τέλος γὰρ θεραπείᾳ τοῦς πάσχοντας, ὧν τὸ πάθος, κατ' αὐτὴν, προήρχετο ἐξ ἐπενεργείας τῶν δαιμόνων. Ἴνα πείσῃ δὲ τὴν ἀπλοϊκὴν καὶ στοργῆς εὐνοήτου ἐμπορουμένην μητέρα ἐκείνων, πλείστα ὅσα τερατεύματα διηγήσατο αὐτῇ, δῆλα δὴ ὅτι ἐξ ὁμοίου ἀρρωστήματος οὐχὶ ὀλίγους ἐθεράπευσεν, ὅτι ἐκ τῶν ποδῶν ἐνὸς πάσχοντος ἐξήγαγε σκώληκα, ἐξήκοντα ὀργυιῶν μῆκος ἔχοντα, ὅτι, κατηγορουμένου τινὸς ἐπὶ ἀδικήματι, ἔδесе διὰ μαγείας τὴν τῶν δικαστῶν γλῶσσαν, ἀθωοσάντων αὐτόν, καὶ πλείστα ἄλλα τούτοις ὅμοια. Οὕτως ἐπελήφθη τῆς τῶν πασχόντων θεραπείας, ζήτησασα ἐν ἀρχῇ μόνον τεσσαράκοντα γρόσια πρὸς ἀγορὰν τῶν φαρμάκων. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστρεψε, φέρουσα φιάλην πλήρη ρευστοῦ τινος, σύναμα δ' ἐζήτησεν ἕτερα τεσσαράκοντα γρόσια ἵνα δι' αὐτῶν καὶ δεύτερον παρασκευάσῃ φάρμακον· ἐξηκολούθησε δὲ ἡ καλοῦ ἄγαθος ἰατρία γὰρ ἐπισκέπτεται τοῦς πάσχοντας ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη, τῇ ἐπομένῃ θεραπευτικῇ μεθόδῳ χρησαμένη. Πρῶτον μὲν ἐκάστῳ τῶν πασχόντων ἐπέθηκεν ἐκ διαλειμμάτων περὶ τὰς ἐκάτῳ βδέλλας, μεθ' ἧς κατέκρουσεν αὐτοῖς σικύας, εἶτα ἔ-

δωκεν αὐτοῖς πρὸς πόσιν ἰατρικὸν ρευστόν τι, ἐξύρισεν αὐτῶν τὰς ὀφρεῖς καὶ τὴν κόμην, προσέταξεν ἵνα καθεσθῶσιν ἐπὶ οὐροδοχείου, ἐν τῷ ὀποίῳ ἔρριψε κόνεις τινάς, ἤλοιψε τὰς ὀφρεῖς καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν δι' ἀλοιφῆς τινος πρὸς νέαν τριχοφυΐαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐνετείλατο τῇ μητρὶ νὰ ἐμπήξῃ μαχαίριον, μαύρην τὴν λαβὴν ἔχον, ἐν ἄρτῳ, ὃν μετὰ τοῦ μαχαίριου παρέλαβε διὰ τὰ κάμη μάγεια καὶ ἐξ οὗ μετὰ δύο ἡμέρας προσέφερε τοῖς πάσχουσι τεμάχιον ἵνα φάγωσι καὶ ὡς περι-απτον φέρωσι. Τί δὲ κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη καὶ διὰ τὴν τοιαύτην θεραπευτικὴν μέθοδον ἡ ἀσυνείδητος ἐκείνη ἰάτρια παρὰ τῆς ταλαιπώρου μητρὸς ἔλαβεν; Ἐξ σανίδας ἵνα δι' αὐτῶν κατασκευάσῃ κλίνην καὶ τρεῖς πήχεις ὑφάσματος μεταξωτοῦ ἵνα κατασκευάσῃ στρωμνὴν διὰ τοὺς δαίμονας, ἐννεακαίδεκα ὀργυιάς ἐτέρου ὑφάσματος μεταξωτοῦ, δύο ὑποκάμισα μεταξωτὰ διὰ τριχάπτων κεκοσμημένα, ἓνα πυροστάτην, ἐν τήγανον, πέντε ὄρνιθας, τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὀκᾶν ζακχάρεως καὶ ἴσην ποσότητα μέλιτος ὅπως δι' αὐτῶν παρασκευάσῃ ἔδισμα τοῖς δαίμοσι, δύο κηροπήγια ἵνα δι' αὐτῶν φωτισθῇ ἡ τῶν δαιμόνων τράπεζα, ἓνα χρυσοῦν δακτύλιον καὶ ἓνα πολύτιμον λίθον ἵνα προσνεχθῶσι δῶρα τοῖς δαίμοσιν, ἐν ἀγγεῖον χρυσοῦν, δι' οὗ νὰ πίνωσιν οἱ δαίμονες, ἐβδομήκοντα δράχμια μετὰξῆς καὶ ἐβδομήκοντα δράχμια νήματος ἵνα μέσου αὐτῶν διέλθωσιν οἱ δαίμονες καὶ, συστέλλοντες καὶ λύοντες αὐτὰ, διασκεδάσωσι τὴν μαγείαν, τέσσαρας ἄρτους ἵνα τελέσῃ λειτουργίαν, τρεῖς ὀκάδας ἀλεύρου ἵνα κατασκευάσῃ κολλύρια διὰ τοὺς δαίμονας, μίαν κτεῖνα ἐλεφαντίνην, ἣν μετεποιήσατο εἰς κόνιν, καθ' ἃ ἔλεγε, καὶ ἔδωκε τοῖς πάσχουσιν ἵνα φάγωσι, καὶ χρήματα ἐκ διαλειμμάτων ἐν ὄλοις τέσσαρας χιλιάδας τριακόσια εἴκοσιν ἕξ γρόσια! Ἡ κατὰ τῶν δαιμόνων ἐνέργεια τῆς ἀγύρτιδος ἰατρίας δὲν ἀπέβη εὐωνος τῇ εὐπίστῳ μητρὶ ἐκείνῃ.

Ἐτέρα μήτηρ, υἱὸν ἔχουσα ἐκ χοιράδων δεινῶς πάσχοντα, προσέφυγεν εἰς τὴν αὐτὴν ἰάτριαν, προθύμως χρηργήσασαν τὴν ἀφιλοερδῆ αὐτῆς συνδρομὴν καὶ βεβαίαν ὑποσχεθεῖσαν τῇ τοῦ πάθους ἴασιν· τίσι δὲ πρὸς τοῦτο φαρμάκοις ἐκείνη ἐχρήσατο καὶ τίνας ἐκαρπώσατο ὠφελείας; Ἐν πρώτοις ἐπέπασσε τὸν τράχηλον τοῦ παιδὸς διὰ κόνεως ἐκ τρεμεντίνης καὶ ἄλλων τοιούτων, ἐξ ἧς ἠνεώχθη πληγὴ· πείσασα δὲ τὴν ἀγαθὴν μητέρα ὅτι ἡ ἀρρώστια ἦτον ἀπ' ἔξω, πρῶτον μὲν ἐνετείλατο αὐτῇ νὰ κατασκευάσῃ κολλύρια ὅπως, φαγόντες οἱ δαίμονες, ἐξέλθωσι τοῦ παιδίου, εἶτα δὲ ἀπήτησε παρ' αὐτῆς νὰ κατασκευάσῃ πλακοῦν-

τας μετὰ πολλοῦ μέλιτος καὶ κανέλλας, οὓς ἔμελλεν ἡ ἰδία νὰ προσ-
ενέγκῃ τοῖς δαίμοσιν, ἐν θέσει Στήνια καλουμένην διαιτωμένους, ἐζήτη-
σε δὲ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἐν γρόσιον πρὸς προμήθειαν φαρμάκων τι-
νῶν. Ἡ δυστυχῆς μήτηρ τοὺς τε πλκκοῦντας μετὰ πλείστης ὀσης τῆς
ἐπιτηδειότητος κατεσκεύασε καὶ τὰ χρήματα μετὰ προθυμίας προσέ-
φερεν, ἐξηκολούθει δ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον οὔσα θυμὰ τῆς ἀπατεῶνος ἰα-
τρίνης, ὅτε μὲν ἄρτους καὶ ἔλαιον καὶ ἄλλα τῶν τοιούτων, ὅτε δὲ ἀρ-
γύριον παρεχομένη, ἄχρις οὗ οὐδεμίαν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ υἱοῦ αὐ-
τῆς βελτίωσιν διαβλέπουσα, κακῶς ἀπέπεμψε τὴν ἀναιδῆ γόησσαν.

Ἡ μετὰ δαιμόνων σύστασις τῶν ἀγυρτῶν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν
γυναικῶν ἰδίως, εὐπίστων φύσει οὐσῶν, συνεχῶς ἄλλοτε ἀπῆντα. Νέου
τινὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς παθόντος, ἡ μήτηρ ἐπληροφόρηθη ὑπὸ γυναικός,
τὴν ἰατρίνην ἐπαγγελλομένης, ὅτι ἐν Σάμφῳ ὑπῆρχεν εἰς ἀσκητῆς, πᾶ-
σαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἰώμενος. Τῆς μητρὸς τοῦ πάσχοντος
εἰς τὰ δίκτυα τῆς ἀγύρτιδος ἐμπεσούσης καὶ ἐρωτησάσης τί ὁ ἀσκη-
τῆς ἀπῆτει ἵνα τοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ὀφθαλμοὺς θεραπεύσῃ, ἡ ἀγύρτις
μετὰ τινῶν ἡμέρας ἀπεκρίθη ὅτι, ἐρωτήσασα τὸν ἀσκητὴν, ἔμαθε παρ'
αὐτοῦ ὅτι ἀπῆτει μίαν λαμπάδα, ὀλίγον λίβανον καὶ ἕνα ἄρτον. Τὸ
ἀπαίτημα ἐφάνη ἀπλοῦν, δι' ὃ καὶ παραχρῆμα ἐχορηγήθη. Μετὰ τι-
νας ἡμέρας ὁ ἀσκητῆς διὰ τῆς ἀγύρτιδος ἐζήτησε καὶ πάλιν τὰ ὁ-
μοια, τῇ προσθήκῃ ἑνὸς χρυσοῦ νομίσματος, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ κό-
ψῃ εἰς τρία μέρη καὶ ἕκαστον αὐτῶν κατορύξῃ ἐν μιᾷ τῶν τοῦ οἴκου
γωνιῶν. Καὶ τὸ νόμισμα αὐτὸ ἐδόθη· μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἐλθοῦσα εἰς
τὸν οἶκον τοῦ πάσχοντος ἡ ἀγύρτις, προσεποιήθη ὅτι κατώρυξε τὰ τμή-
ματα τοῦ χρυσοῦ νομίσματος ἐν τρισὶ λάκκοις, ἐν τῷ οἴκῳ ἀνοιχθείσιν,
ἐν οἷς ὅμως ἀντὶ χρυσοῦ κατώρυξε τρία ὄστᾶ. Μετὰ τινὰς πάλιν ἡμέρας
ἡ ἀγύρτις ἐζήτησε γρόσια ἐξήκοντα καὶ ἐν διὰ τὸν ἀσκητὴν, ὅστις
σύναμα παρήγγειλε τῇ μητρὶ νὰ ἐμβιδάσῃ τὸν πάσχοντα υἱὸν ἐντὸς
λέμβου καὶ διαπλεύσῃ τεσσαράκοντα ἐν κύματα ἵνα οὕτω λυθῶσι τὰ
μάγια· πρὸς δὲ ἐζήτησεν ἐν ἑκ λαχωρείου ὑφάσματος ἐπικάλυμμα, τὸ
ὁποῖον ὤφειλε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ σῶμά της ἡ μήτηρ, εὐχομένη νὰ
γείνη ὁ αὐτῆς υἱὸς ὑγιής ὡς ἦτο, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεννήθη. Μετὰ βρα-
χὺ ἐλθοῦσα πάλιν ἡ ἀγύρτις διεμήνυσε τῇ μητρὶ ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ
ἀσκητοῦ ὅτι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πάσχοντος εἶχον διὰ σύρματος δεδε-
μένους οἱ δαίμονες, οἵτινες ἔμελλον νύκτωρ νὰ ἔλθωσι καὶ ρίψωσι τὸ
σύρμα ἐν τῇ τῆς οἰκίας αὐλῇ· πράγματι δὲ μιᾷ τῶν πρωιῶν εὐρέθη ἐν

τῆ αὐτῆ ἔρριμμένη πλαγγών, περιέχουσα ἄλας, σήσαμον καὶ σύρματα. Μετὰ πολλὰς δὲ ἄλλας ὁμοίας ἀγυρτείας καὶ ἀργυρολογίας, οὐδὲμιᾶς βελτιώσεως ἐπιγιγνομένης εἰς τὴν τοῦ πάσχοντος κατάστασιν, ἡ μήτηρ αὐτοῦ λίαν βραδέως ἐνόησεν ἐπὶ τέλους ὅτι θῦμα ἐγένετο τῆς ἄκρας αὐτῆς εὐπιστίας.

Ἄλλ' ἂν ὑπῆρχον ἰατροὶ καὶ γόητες, ἀπλήστως τοὺς εἰς αὐτοὺς προστρέχοντας σκυλεύοντες, ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἕτεροι, οἵτινες, ρητέον τοῦτο πρὸς ἔπαινον τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτῶν, ἤρκοῦντο ἐν τοῖς μικροτέροις. Ἐκ παραδείγματος, πρὸς ἴατιν τῶν ἀκροχορδόνων εἰς αὐτῶν ἀπῆται μίαν ὄρνιν μετὰ πέντε γροσίων· φέρων δὲ τὸν πάσχοντα ὑπὸ τῷ φωτὶ τῆς σελήνης, τριημέρου οὔσης, καὶ ἀσκαρδαμυκτεῖ μετ' ἐκείνου πρὸς τὴν σελήνην ἀτενίζων, ἔνυσσε διὰ τῶν δακτύλων αὐτοῦ τὰς ἀκροχορδόνας, λέγων. Ὡ! καλῶς, καλῶς τὸ γειό, τὸ γειό τὸ φεγγαράκι. Τί μᾶς ἔφερες φεγγάρι; Σι.λιγοῦδία, μι.λιγοῦδία, μερμηγκιαῖς ξεριζωμένας, μεθ' ὃ ἀποσπάττων τὴν ὄρνιν, ἤλειψε τὰς ἀκροχορδόνας διὰ μέρους τοῦ λίπους αὐτῆς, τὸ δὲ ἀπολειπόμενον συνεβούλευε τῷ πάσχοντι, ἀσφαλίζων αὐτὸ διὰ λιθαρίου εἰλημμένου ἐκ πηγῆς ὕδατος διαυγοῦς, νὰ ἐκθέσῃ ἐπὶ τοῦ δώματος τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, τὴν δὲ πρωίαν τῆς τετάρτης ἡμέρας νὰ λάβῃ τὸ λίπος καὶ ἐν φρέατι ἢ ἐν τῇ θαλάσῃ ρίψῃ αὐτό. Καὶ αἱ μὲν ἀκροχορδόνες ἀμφίβολον ἦτο εἰ ἐθεραπεύοντο· ἡ ὄρνις ὅμως ἐχρησίμευε τῷ ἰατρῷ κάλλιστον βρῶμα, ἐν ᾧ τὰ πέντε γρόσια διεκόσμων τὸ θυλάκιον αὐτοῦ. Ἀπλουστέρα δὲ μέθοδος πρὸς θεραπείαν τῶν ἀκροχορδόνων ὑπῆρχεν ἡ ἐπομένη. Ὁ τοιαύτας ἔχων ἔδει νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ καθ' ἣν ὥραν ὁ ἱερεὺς λειτουργῶν λέγει. Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφία πρόσχωμεν, ἐκείνος νὰ λάβῃ κονιορτὸν ἢ χοῦν χαμύθεν καὶ τὰς ἀκροχορδόνας τρίβων δι' αὐτοῦ νὰ εἴπῃ τρεῖς στέραςέ μου τας καὶ διὰ τῶν λέξεων τούτων ἡξίου ὑγείης νὰ γείνη.

Παράδοξος δὲ, εἰ μὴ γελοία, ἦτο καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος, ἣ ἐχρῶντο ὅτε αἱ γυναῖκες δὲν καταβιάζουσι γάλα, ὡς κοινῶς λέγεται. Ἐξῶθεν τοῦ χωρίου Κοκκασίου ᾠλοδοῦμηται παρεκκλησίον τι, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τιμώμενον, καὶ παρ' αὐτῷ βλαστάνει χόρτος, ὅστις, κοπτόμενος, πολὺν ἐκφέρει γυμόν· ὀνομάζεται δὲ ὁ χόρτος οὗτος ὑπὸ τοῦ λαοῦ γα.λατοχόρτι. Ὅσκις λοιπὸν γυνή τις μετὰ τὸν τοκετὸν δὲν παρήγαγε γάλα, συνεβούλευον αὐτῇ νὰ τελέσῃ λειτουργίαν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου παρεκκλησίῳ, μεθ' ἣν νὰ φάγῃ ἐκ τοῦ

χόρτου εκείνου, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον. Τελεσθείσης τῆς λειτουργίας, ἡ γυνὴ ὤφειλε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ παρεκκλησίου, συμπεπλεγμένης τὰς χεῖρας ὀπισθεν ἔχουσα, ἐν τοιαύτῃ δὲ στάσει τοῦ σώματος προσερχομένη ἔνθα ἐφύετο ὁ χόρτος, ἔδει νὰ γονυπετήσῃ πρὸ αὐτοῦ καὶ τρεῖς βελάζουσα μπέ, μπέ, μπέ, νὰ κύψῃ καὶ διὰ τῶν ὀδόντων κόπτουσα, νὰ φάγῃ ἱκανὸν χόρτον. Τούτων πάντων μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως γιγνομένων, ἐλέγετο ὅτι κατήρχετο ἀμέσως τῇ γυναικὶ γάλα. Ἐν ἧ δὲ περιπτώσει διὰ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν δὲν ὑπῆρχε χλωρὸν γαλατοχόρτι, οἱ ἰατροί, βράζοντες ἐν θερμῷ ὕδατι ἀπεξηραμένον τοιοῦτο, ὅπερ ἐν καιρῷ περισυνάγοντες, ἐφύλασσον οἴκαδε, ἔδιδον τῇ γυναικὶ πρὸς πόσιν, ἀφ' οὗ ὅμως πρότερον ἐτελείτο ἢ ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου λειτουργία. Ἡ γαλακτοφόρος αὕτη μέθοδος μέχρι τοῦ νῦν ὑπάρχει παρὰ πολλαῖς ἐν χρήσει, ἐκτὸς ὅμως τοῦ βελάσματος, καὶ τὸ γαλατοχόρτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν γυναικῶν διατηρεῖ τὴν θαυματουργὸν αὐτοῦ ιδιότητα.

Ἐδυνάμεθα ἐπὶ μακρὸν νὰ παρατείνωμεν τὸν λόγον περὶ τῶν τοιούτων ἀσκληπιαδῶν καὶ ποικίλας συνταγὰς αὐτῶν νὰ μεταγράψωμεν ἵνα ἀκριβέστερον καταδείξωμεν τὸ ἰατρικὸν τῆς πρὸ ἡμῶν ἐποχῆς πνεῦμα καὶ τὰς γνώσεις, δι' ὧν ἐκοσμοῦντο οἱ ἰατροὶ ἐκεῖνοι, οἱ τὰ θεῖα τοῖς ἀγυρτεύμασι συμφύροντες· ἀλλὰ τὸν λέοντα δύναται τις καὶ ἐκ τοῦ ὄνουχου νὰ εἰκάζῃ. Ἐν τούτοις ἰατροὶ τοιοῦτοι καὶ θεραπευτικαὶ μέθοδοι παραπλήσια δὲν ἔλειπον ἐνίοτε νὰ ἐπισύρῃσι τὰ σκώμματα καὶ τοὺς σαρκασμοὺς τῶν ἤττον ἀπλοϊκῶν καὶ εὐπίστων ὄντων, οἵτινες διὰ τε λογοπαιγιῶν καὶ διὰ τῆς ποιήσεως ἐνίοτε ἐξεδήλουν τὰ κατὰ τῶν ἀγυρτῶν φρονήματα αὐτῶν. Καθ' ἑνὸς δὲ τῶν ἀσκληπιαδῶν ἐκείνων, Γεωργίου Χαλβατζῆ τοῦνομα ἐκ Μύλων, περιεσώθη ἡ ἐπομένη σάτυρα ἀνοικτίρμονός τινος τῶν μουσῶν βιαστοῦ.

*Σατυρίτζα εἰς τὸν ροῦν μου ἦλθε γιὰ τὰ σατυρίσω,
τοὺς ἰατροξυλοσόφους θέλω τὰ κατηγορήσω.*

*Καὶ ἀρχὴν ἀμέσως κάμνω ἀπὸ τὸν Χαλβατζιδάκη,
ὁποῦ λέγει ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἰατρονδάκι.*

*Φίλε μου τιμαλφέστατε κύριε Γεωργάκη,
τοῦ Χαλβατζῆ τὸ γέννημα, τῶν Μύλων τὸ καϊμάκι,
τρεῖς ἐπιστήμαις ἤκουσα τὰ λέγῃς πῶς ἤξεύρεις,
ἰατρικὴν, χειρουργικὴν καὶ χυμικὴν τεχνεύεις.*

*Λοιπὸν ἡ πολιτεία σου εἶν' ἑακούστη 'ς τὴ Σάμο,
ποῦ 'ν' ἀπὸ μοῦρα πλοῦσια καὶ κόρτζαις ποῦ στιφάρουν.
Τὸ μοῦρο δίδεις κίτησι, τὴν κόρτζα γιὰ κορδιάλι
τ' ἀγγούρι δυναμωτικό, ποῦ πώποτε δὲν σφάλλει.
Καὶ ἀπὸ τέτοια γιαιτρικά, καθὼς δὲν ἀμφιβάλλω,
εὐγάρεις δὰ τὸ ἓνα σου, εὐγάρεις καὶ τὸ ἄλλο.
Τὸ ὄνομά σου ἔφθασε κὴ ἀκούστηκε 'ς τὴν Πόλι
κ' οἱ ἄνθρωποι σ' ἐθαύμασαν πῶς εἶσαι τέτοιο γτόλι.
'Απὸ τὰ μάτια φαίνεσαι κὴ ἀπ' τὴν περπατησιά σου,
πῶς εἶσαι ἐξοχώτατος σὲ δείχνουν τὰ μαλλιά σου.
'Απ' τὸ μπαστοῦρι φαίνεσαι πῶς εἶσαι μεγιστάνος,
πῶς εἶσαι ἐξοχώτατος καὶ ἄξιος τζαρλατάνος.*

Καὶ τούτων μὲν ἄλλις· φέρωμεν δὲ ἤδη τὸν λόγον περὶ τῶν γοήτων ἐκείνων, οἵτινες τὴν ἀγυρτίαν αὐτῶν περιώριζον ἐξουδετεροῦντες δῆθεν τὰ δῆγματα τῶν ἰοβόλων ζῶων ἢ θεραπεύοντες τοὺς ὑπὸ τοιούτων δηχθέντας.

Ἐν Νενέδαις ὑπῆρχε γόης τις, ὅστις ἐκήρυσσεν ὅτι ἐξουδετέρου τὴν τῶν ὄφρων δηλητηριώδη ιδιότητα, ἢ δὲ πρὸς τοῦτο μέθοδος αὐτοῦ τοιαύτη τις ἦτο. Ἀπεγύμνου τὸν πῆχυν τῆς ἑαυτοῦ ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ ἔβρεχεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἰδίου σιέλου, προφέρων ταπεινῇ τῇ φωνῇ μυστηριώδεις τινὰς λόγους, μεθ' ὃ λαμβάνων τεμάχιον συνήθους σακχάρως, ἐθέρμαινε διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀναπνοῆς καὶ ἐδίδου εἰς βρῶσιν τῷ θέλοντι νὰ μὲνη ἀπρόσβλητος ἐκ τοῦ δηλητηρίου τῶν ὄφρων. Πολλοὶ προσήρχοντο αὐτῷ καὶ λαμβάνοντες ἔτρωγον τὸ τεμάχιον τῆς σακχάρως ἐκείνης, διεβεβαίουν δὲ ὕστερον ὅτι ὑπεβλήθησαν εἰς δῆγματα ὄφρων, χωρὶς ἐκ τούτων νὰ πάθωσί τι.

Ἄλλος γόης ἐξουδετέρου τὴν δύναμιν τοῦ δηλητηρίου οὐ μόνον τῶν ὄφρων, ἀλλὰ καὶ πᾶντων ἐν γένει τῶν δηλητηριωδῶν ἐρπετῶν, δίδων πρὸς βρῶσιν ρίζας χόρτων τινῶν αὐτῶν γνωστῶν· ἐν τούτοις ἀμφοτέροι οἱ προμνησθέντες γόητες συνεβούλευον τοῖς πελάταις αὐτῶν νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ δῆγματος τῆς ἐχίδνης καὶ τοῦ ζυγοῦ, ὃν κοινῶς πιστεύουσι δικέφαλον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Σάμῳ οἱ χωρικοὶ δοξάζουσι ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ ὄφεις δις τοῦ ἔτους, δῆλον ὅτι περιοδικῶς εἰσι δηλητηριώδεις· ἂν τὸ τοιοῦτο ἔχηται ἀληθείας ἀμφιβάλλομεν, ἴσως ὁμοίως οἱ γόητες ἐκεῖνοι, ἐπὶ τῆς τοιαύτης δοξασίας βασιζόμενοι, ἐξήσκουν τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν καθ' ὃν χρόνον οἱ ὄφεις θεωροῦνται ἀνεπικίνδυνοι,

Πρὸς ἐκμηδένισιν τοῦ ἰοῦ τοῦ σκορπίου ἕτερος γόης συνίστα ὡς φάρμακον τοὺς ἐπομένους ἀπλῶς λόγους, τρεῖς ἐπαναλαμβανομένους.

*Ἄϊ Γιάννη δίσημε,
δίσημε καὶ τρίσημε,
τὸ φίδι καὶ τὴν ὄχεντρα,
σκορπιὸ καὶ δασκαλό τετρα,
ὅσο γὰ ἄμψη γὰ βγ' ὁ ἥλιος
δέκα κορταρόξυ.λα.*

Πρὸς θεραπείαν δὲ τῆς ἐκ νύγματος σκορπίου πληγῆς, ἕτερος γόης ἐποίει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ νυχθέντος μέρους διὰ τῆς αἰχμῆς μαχαιρίου, λέγων ἄπ, μεθ' ὃ πτύων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους, ἐποίει δεύτερον σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγων χούτ, πτύων δὲ καὶ δεύτερον, ἐποίει καὶ τρίτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου μέρους σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγων ετ· πτύων δὲ καὶ τρίτον, ἐποίει καὶ τέταρτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου μέρους σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγων ἄπυρι. Διὰ τῆς τοιαύτης παραδόξου μεθόδου, τρεῖς ἐν πάσαις αὐτῆς ταῖς λεπτομερείαις ἐπαναλαμβανομένης, ὁ γόης ἐπηγγέλλετο νὰ καταπαύσῃ τοὺς ἐκ τοῦ νύγματος τοῦ σκορπίου πόνους (1).

Ἄλλ' οἱ γόητες ὤφειλον νὰ ἐπινοήσωσι καὶ ὑπερφυσικά τινα μέσα χάριν ἐκείνων, ὅσοι, μὴ γευσάμενοι τῆς θαυματουργοῦ σακχάρους ἢ τῶν περιφήμων ριζῶν, ὑφίσταντο τὴν ἐπενέργειαν τῶν μυσαρῶν ἐρπετῶν, δακνόμενοι ἢ νυσοόμενοι ὑπ' αὐτῶν· ἰδοὺ δ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί ἐγίγνετο. Παραλαμβάνων ὁ γόης τὸν παθόντα, ἔφερον εἰς ἄγρον κεχερσωμένον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔδει ἀπαραιτήτως νὰ ὑπάρχῃ πεφυτευμένον καὶ δένδρον καρυᾶς. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ ὁ γόης διὰ ῥάβδου διέγραφε τρεῖς παραλλήλους κύκλους, ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ὁποίων ἰστάμενος καὶ παρεστῶτα ἔχων τὸν παθόντα, ἐπρόφερε γεγονυῖα τῆ

(1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ ἐμπυσμὸς ἐθεωρεῖτο παράδοξον ἔχων ιδιότητα. Πρὸ δισχιλίων ἐτῶν ὁ Θεόκριτος ἔλεγεν « Ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρεῖς εἰς ἐμὸν ἔπτυσά κόλπῳ »· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης λόγον ποιούμενος περὶ περιστερῶν γράφει ὅτι τῶν νεοτῶν γενομένων, « ὁ ἄρρη ἐμπτύει αὐτοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον φασὶν ἵνα μὴ βασκανθῶσιν ». Ἄλλὰ καὶ ὁ Αἰλιανὸς λέγει ὅτι ὁ ἐμπυσμὸς φονεύει τοὺς φρύνας, τοὺς ὄφεις καὶ τὰς φύσσας, ταῦτ' ὁ βεβαιῶ καὶ ὁ Γαλήνης ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

φωνῆ, ἐάν μὲν ἐκεῖνος ἐδήχθη ὑπ' ἐγλήδνης, τοὺς ἐπομένους μύσθηριώ-
δεις λόγους.

Σάνρονμ σαρόνμ ἰζέ
κάρου καρὸνμ ἰζέ,
ριμποῦτι σπάκοιμ
ἀγεύραμον τίφτε
μαρονήλ παράκλητος.

Ἐάν δ' ἐδήχθη ὑπὸ ζυγοῦ, ὁ γόης ἀπήγγελλε τοὺς ἐπομένους λόγους.

Ἄστοζα μόρη ἀγατούτ, ἀστοζα ἀτούτ
σαρπὰ κοιμπὶ ἀγατούτ τζίμπρι σὰκ ἰσὰν
ἰὼ κεμπὶρ ἀρενὶρ σαμψὼν καζοένι μπόρα χρυστός
ἀραμπιτὶ μπόρια μπόρ, μπόρια μπόρ.

Ἐάν δ' ἐδήχθη ὑπὸ ὄφειος ἐτέρου γένους, ὁ γόης ἔλεγε τοιαῦτα.

Ὡς κάζον μπορὰν ὄροῦ τιμιρὶ
θάρις λοτόζα σαρακὶν
μπορία μπόρ μπόρια μίε μπόρ
γεαρό νιοχοῖρα μαζὰ κικαρά
κίντο τοκὶν ἀγέορα μόνες τέφτα.

Ἄτεροι δὲ τῶν γοήτων πρὸς ἴασιν δῆγματος τοῦ ὄφειος ἢ νήγματος
σχορπιού ἐποιοῦν τέδε· πρῶτον ἔλεγον μετὰ κατανούξεως

Σεράζι, σεράζ, σεράχ
σεράζι, σεράζ, σεράχ
σεράζι, σεράζ, σεράχ
ὕγιάνο ἄγια σεράγια ἔντορε
ἰσπαρνὸν ντερέχι σέρα
καρκαροῦτα σεμερεντοῦσα ρεποντουσάα,

μεθ' ὃ ἐποιοῦν τρίς τὸ σημεῖον τοῦ στυροῦ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός τοῦ
πάσχοντος, ἀδιαφόρως εἰς οἶονδ' ἕποτε μέρος τοῦ σώματος ἐδήχθη οὐ-
τος, λέγοντες τρίς

Κάρο καρὸτα
ράου σεντοῦτο
ρέπον τασάου
ἐμμαρονήλ παράκλητος.

Μετά μικράν δὲ σιγὴν ἐποίουν ἐκ νέου τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ἀπὸ τῶν δακτύλων πρὸς τὸν ὀπίσθιον ταρσὸν καὶ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μετάρσιον, λεγοντες

*Μιχαήλ, Γαβριήλ, Ραφαήλ
ραπουζὲ ραρτιουζὲ
ἐμμαρουήλ παράκλητος.*

Ἐν γένει δὲ κατὰ τῶν δηγμάτων πάντων τῶν ἰοβόλων ζώων ὑπῆρχεν ἐν χρήσει ἡ ἐπομένη γοητευτικὴ μέθοδος. Ποιοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς κύκλον καὶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ χαράσσοντες, ἔθετον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σταυροῦ ποτήριον πλήρες ὕδατος· λαμβάνοντες δὲ τοὺς τρισὶν αὐτῶν δακτύλοις ἐκ τῶν τεσσάρων τοῦ σταυροῦ ἄκρων χῶμα, ἐξεφώνουν *Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, μεθ' ὃ* ἔλεγον τὸν ρυθ'· ψαλμὸν ἄχρι τέλους. Εἶτα ρίπτοντες τὸ χῶμα, ὅπερ τοὺς τρισὶν αὐτῶν δακτύλοις ἐκράτουν, ἐν τῷ ποτηρίῳ καὶ καλύπτοντες τὸ ποτήριον διὰ τρυβλίου, ἐπανελάμβανον τρεῖς τοὺς ἐπομένους μυστηριώδεις λόγους.

*Ἀστόζα μόρα ἀγατοῦτ ἀστόζα ἀτοῦτ
χατζᾶ μπειτῆ ἀγατοῦτ σαρμοῦ
σανὶ σανὶ ἀτοῦτ σαρμπᾶ
κουμπὶν ἀγατοῦτ ἀχουραῖς
σνρμπὶ ἀγατοῦτ ἀκνριᾶ
ἀαρὶν οὐσοῦν ὄτοῦ ἀραμπιτιῆ
ἀναγαντοῦτ χαρμπινὸς
ὄσκουρὰν ὄσκαζὸν μπορὰν χρυστὸς
τζιμπιρὶν κεχηματὶ ἱμπιναρὰ
ἰσκουμπὶν ἀρενὶρ σαμφῶν
κατζμπινὸς ὄσκαζὸν μπορὰν ὄροῦ
τιμιρὲν θαρὶν πιτόζο σαρακὶν
σαρακὶν μπούρια μπούρ, μπούρια μπουρ
γεανουνηρ λουραμὲ ἀρακὴν ἀρακὴν
τοτουκὶν ἀγᾶ ὄραμῆ τευτίν.*

Μετά δὲ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν ἀνωτέρω ἔδιδον τῷ δηχθέντι νὰ πῆ ἐκ τοῦ ὕδατος, αὐτῶν, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἔπινεν, ἐπαναλαμβάνοντων εὐλα-

Ὡς Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Τὴν σημασίαν τῶν ἀνωτέρω λέξεων, ἂν τοιαύτην ἔχωσι, ματαίως προσεπαθήσαμεν νὰ μάθωμεν, εἰδήμονας πλείστων γλωσσῶν ἐρωτήσαντες· οὐδείς ὁμως ἠδυνήθη τὸ μυστήριον αὐτῶν νὰ λύσῃ. Ὅθεν καὶ ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω. Ἀλλὰ πλὴν τῶν διὰ τοὺς θηριοθήκτους γοήτων ὑπῆρχον, καὶ νῦν δ' εὐρηνται τοιοῦτοι, οἱ ἀξιούντες ὅτι δύνανται νὰ καταστήσωσι τοὺς ἀνθρώπους ἀοράτους, νὰ παραλύσωσι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, νὰ προκαλέσωσιν ἔριδας μεταξὺ δύο ἀτόμων, νὰ θεραπεύσωσι διὰ γοητειῶν ζῶα πάσχοντα ἢ νὰ ἀποδιώκωσι τὰ τοιαῦτα, ὀχληρὰ ἀποβαίνοντα.

Ὅπως καταστήσωσιν τινὰ ἀφανῆ καὶ ἀόρατον, λαμβάνοντες κρανίον ἀνθρώπου, ἐφύτευον ἐν αὐτῷ δύο ἢ τρεῖς ἐρέβινθους, ὧν ὁ εἰς ὀπωσδήποτε ἠξίουεν ὅτι ἐφύετο καὶ παρήγαγε καρπὸν· τὸν οὕτω παραγόμενον ἐρέβινθον ἔδιδον τῷ βουλομένῳ ἵνα γένηται ἀφαντος, ἐκεῖνος δὲ τιθεὶς αὐτὸν ἐν τῷ στόματι, ἐγίγνετο τοιοῦτος!

Ἴνα προκαλέσωσιν ἔριδα μεταξὺ δύο ἀτόμων, διὰ τῆς στενωτέρας τεῶς φιλίας πρὸς ἀλλήλους συνδεομένων, οἱ γοήτες τοιαῦτα συνεβούλευον. Λάβε κύνα καὶ γαλῆν καὶ συγκρούων τὰς κεφαλὰς ἀλλήλων, εἰπέ Ὡς ἀγαπᾷ ὁ σκύλος τὸν γάτον καὶ ὁ γάτος τὸν σκύλον, ἔιζεν νὰ ἀγαπᾷ καὶ ὁ . . . τὸν . . . Ταῦτα, συγκρουομένων τῶν κεφαλῶν τῶν ζώων, ἐπανάλαβε τρίς, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν γίνονται ταῦτα, ἀνάγκη ἕτερός τις νὰ ρίπτῃ ὑπερθεν τῶν κεφαλῶν τῶν ζώων ὕδωρ, ὅπερ νὰ χύνηται ἐντὸς σκαφιδίου ἢ λεκάνης τινός, κάτωθεν τῶν ζώων τεθειμένης, ἢ εἰ δυνατὸν αὐτὰ τὰ ζῶα νὰ ὦσιν ἐντὸς σκαφιδίου, ὥστε τὸ ριπτόμενον ἐπ' αὐτῶν ὕδωρ, νὰ χέηται ὅλον ἐντὸς αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπι τεμαχίου χάρτου γράψον τὸ ὄνομα τοῦ ἐνός τῶν δύο ἀτόμων, ἅτινα θέλεις νὰ ἐρίσωσι, δίπλωσον αὐτὸ καὶ θές ὑποκάτω τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας, δι' ἧς τὸ ἄτομον ἐκεῖνο εἰσέρχεται εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν. Τελευταῖον λαβὲ τὸ ἐντὸς τοῦ σκαφιδίου ὕδωρ καὶ, ραντίζων τὸν οὐδὸν τῆς θύρας, ἐπανάλαβε τὰς αὐτὰς γοητευτικὰς λέξεις Ὡς ἀγαπᾷ ὁ σκύλος τὸν γάτον καὶ ὁ γάτος τὸν σκύλον, ἔιζεν νὰ ἀγαπᾷ καὶ ὁ . . . τὸν . . . καὶ οὕτως ἐπέρχεται ἔρις μεταξὺ τῶν δύο ἀτόμων.

Ἐτέρα τῶν τοιούτων γοητειῶν ἦτο τὸ στοματόδεμα, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ἐν τισὶ τῶν χωρίων τελεῖται κατ' ἐκείνων, οὓς θέλει τις νὰ καταστήσῃ σιωπηλοὺς ὅπως μὴ ἀποκαλύψωσι μυστικόν τι ἢ ἀνισχύρους ὁ-

πως ἐνεργήσωσί τι καὶ τοῦ ὁποίου ἰέρειά εἰσι γυναῖκες· εἶναι δὲ τὸ στοματόδεμα λείψανον τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἐχρῶντο τῇ νεκρομαντείᾳ. Γυναῖκες τρεῖς λυσικόμοι καὶ κρητοῦσαι σκάλθητρα εἰλημμένα ἐκ κλιβάνου κειμένου ἐν τριῦδι ἢ, ὡς λέγουσιν, ἐν τριστράτῳ καὶ οὗ τὸ στόμιον εὔρηται πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμμένον, λαμβάνουσι ἐν ὧρᾳ νυκτὸς ἀπὸ νεκροταφείου τὸ σῶμα παιδίου ἀρτιθανοῦς ἢ, τοιούτου μὴ ὑπάρχοντος, κρανίον νεκροῦ καὶ, ἐρχόμενοι εἰς τριστρατον, ὀρύσσουσι τρεῖς λάκκους ὀριζοντίως, εἰς τριῶν βημάτων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ λάκκῳ ἀποθέτουσι τὸ ἀρτιθανὸς παιδίον ἢ, ἐλλείψει τοιούτου, τὸ νεκρικὸν κρανίον, λέγουσαι. Ὅπως δὲν μιλεῖ τὸ παιδί ἢ τὸ κεφάλι αὐτό, ἔτιζῃ γὰρ μὴ μιλεῖ καὶ ὁ . . . (ὄνομα ἐκείνου δὲ θέλουσι γὰρ καταστήσωσι σιωπηλόν). Ἐπαναφέρουσαι δὲ τὸ σῶμα ἢ τὸ κρανίον εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ἰππεύουσι εἶτα τὰ σκάλθητρα καὶ περιέρχονται δρομαῖαι τὰς ὁδοὺς, διασπείρουσαι τέφραν, ἣν φέρουσι ἐν τοῖς ἑαυτῶν θυλακίοις, καὶ τὰς προειρημένας ἐπαναλαμβάνουσαι λέξεις. Τὸ παράδοξον τοῦτο ἔθιμον, καθ' ὃ προείπομεν, τελεῖται καὶ τανῦν ἐν τισὶ χωρίοις, ἰδίως κατὰ τὸν χρόνον τῶν ὑπὸ τοῦ ὀργανικοῦ Χάρτου ὀριζομένων γενικῶν ἐκλογῶν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς προφυλάξεως· διότι πολλάκις αἱ ἐργάτιδες αὐτοῦ, συλληφθεῖσαι ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔπρασσον, ὑπέφεραν τὸ δὴ λεγόμενον τῶν παθῶν αὐτῶν τὸν τέραχον.

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἐκ κωλικοῦ νοσήματος προσβληθέντων ἵππων, βοῶν, ἡμιόνων καὶ ὄνων οἱ γόητες τοιαῦτα πράττουσιν. Ἐν ᾧ τὸ κτήνος κεῖται χυμαί, λαμβάνουσι μίαν ζώνην καὶ δι' αὐτῆς μετρώσι κατὰ μῆκος τὸ σῶμα ἐκείνου, εἶτα δὲ ποιούντες διὰ τῆς ζώνης τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ κτήνους, λέγουσι. Πέρω τὸ στροφομάχαιρο καὶ πάω 'ς τὸ στροφόλογγο καὶ κόβω μιὰ στροφόβεργα καὶ κάρω στροφοκάλαθο καὶ βάζω τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι μέσα καὶ ὅπως στέκει ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι μέσα 'ς τὸ καλάθι, γὰρ σταθῆ καὶ ὁ στρόφος μὲς τὴν κοιλίαν τοῦ ζῴου αὐτοῦ.

Καθ' ἑτέραν θεραπευτικὴν μέθοδον, παθόντος ἐκ κωλικοῦ νοσήματος κτήνους τινός, λαμβάνουσι ἀπὸ τῶν δύο χρωρῶν ζώνην, δι' ἧς ζωννύουσι πρῶτον παρθένον, τανύοντες δὲ αὐτὴν κατὰ μῆκος ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ πάσχοντος ζῴου, κινουσί ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰνάπαλιν, λέγοντες. Εὐγα στρόφο, εὐγα πόνο κῆ ἔμπα εἰς τῆς κορασιᾶς τὸ ζωγάρι. Τοὺς λόγους τούτους ἐπαναλαμβάνουσι τρεῖς, μεθ' ὃ διὰ τῆς αὐτῆς ζώνης περιζωννύουσι τὴν κοιλίαν τοῦ ζῴου, κρατοῦντες τὰς

δύο ἄκρας αὐτῆς καὶ σταυροειδῶς τὰς χεῖρας κινουῦντες, ἐπαναλαμβάνοντες **τὴ** τρίς πάλιν τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τελευταῖον δὲ δίδουσι τῷ κτήνι πρὸς βρῶσιν κρόμμιον ἐντὸς οἰνοπνεύματος, καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἴσως συντελεῖ ἀντὶ παντός ἄλλου γοητεύματος πρὸς τὴν θεραπείαν αὐτοῦ.

Πρὸς ἀποδιώξιν δὲ λυσσαλέου κυνὸς ποιοῦσι τάδε· λαμβάνοντες ἄρτον, ἐπιγράφουσιν ἐπ' αὐτοῦ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης τὰ γράμματα

σ	α	τ	ω	ρ
α	ρ	ε	τ	ω
τ	ε	ν	ε	τ
ω	τ	ε	ρ	α
ρ	ω	τ	α	σ

ἅτινα πανταχόθεν ἀναγινωσκόμενα, τετράκις μὲν ἀποτελοῦσι τὴν λέξιν σατώρ, δις δὲ τὴν λέξιν τερέτ. Τὸν οὕτως ἐπιγεγραμμένον ἄρτον προσφέρουσι τῷ λυσσαλέῳ κυνί, ὅστις ἀξιοῦσιν ὅτι, τρώγων αὐτόν, γίνεται ἄφαντος ἀποθνήσκων.

Διὰ δὲ τὴν τῶν μυρμηκῶν ἀποδιώξιν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς οὗτοι ἀποβαίνουσι ὀχληροί, δυσὶν οἱ γόητες μεθοδείαις χρῶνται. Κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν, λαμβάνουσι μαχαίριον, μαύρην τὴν λαβὴν ἔχον, καὶ εἰσάγοντες τὴν αἰχμὴν αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν μυρμηκῶν φωλεᾷ, περιστρέφουσι τὸ μαχαίριον, λέγοντες. *Μύρμηγκα, πρωτομύρμηγκα, πάρε τὸ ἀσκέρι σου καὶ φεῦγα, πάρε 'ς τὰ ὄρη 'ς τὰ βουνά, γὰ τρῶς ἄγρια ξύλα, γὰ μὴν πάρω τὴν τζάπα μου τὴ νίκοπη, τὴ δίκοπη, τὴν τρίκοπη, τὴν τετράκοπη, τὴν πεντάκοπη, τὴν ἐξάκοπη, τὴν ἐφτάκοπη, τὴν ὀχτάκοπη, τὴν ἐννιάκοπη, τὴ δεκάκοπη καὶ σε ξεπατώσω.* Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν μεθοδείαν, ἐγείρονται τῇ πρωίᾳ, πρὶν δὲ ἢ νιφθῶσιν ἢ ἐκτελέσωσι φυσικὴν τινα ἀνάγκην, λαμβάνοντες ἐκ τῆς τῶν μυρμηκῶν φωλεᾶς ἓνα τοιοῦτον, κτυπῶσιν αὐτόν ἐλαφρῶς διὰ ξυλαρίου, προσέχοντες ὅμως καὶ μὴ φρονεύσωσιν αὐτόν ἐν ᾧ δὲ κτυπῶσιν, ἐπαναλαμβάνουσι τρίς τὰ ἐπόμενα. *Μελιγγόρι πρωτομελιγγόρο, ὀδηγὲ τῆς μελιγγόναις, ποῦ 'σαι πῶσω χοιτρὸς κῆ εμπρός χοιτρὸς καὶ 'ς τὴ μέση λιανὸς καὶ μετ' τὸ βελουδένιο σκιαδί, γὰ πάρης τ' ἀσκέρι σου γὰ φέγης κῆ ἐδῶ θὰ κατοικήσω 'γὼ καὶ θὰ φέρω τὴν κλῶσσά μου κῆ ἔχει ἐβδομήντα δύο μισυ πουλιὰ καὶ θὰ σε πετζοκόφουν.* Ἡ ἐπὶ τὸ ἀπλοῦστερον ἐπαναλαμβάνουσι τρίς. *Μύρμηγκα πρωτομύρμηγα*

κα, μάξιψε τ' ἀσκέρι σὸν, θὰ βάλω τὴν κλωσσά μου, θὰ ἐφαίρω κὴ ἐσένα καὶ τὸ φουσατό σου· μεθ' ὃ ἀφίνουσι τὸν μύρμηκα ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φωλεάν. Συνετιζόμενοι δὲ δῆθεν παντες οἱ μύρμηκες ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ παθήματος ἐκείνου, καταλιμπάνουσι τὴν φωλεάν αὐτῶν καὶ ἀπέρχονται ἀλλαχόσε.

Πλὴν δὲ τούτων εὐρηνται γόητες ἰσχυριζόμενοι ὅτι δύνανται διὰ μυστηριωδῶν τινῶν λόγων νὰ ὑποχρεώσωσι τοὺς μύρμηκας ὅπως ἐκ τῶν σιτοβολῶνων σὺτῶν μεταφέρωσιν εἰς ὑποδεικνύμενον μέρος ὅσους δημοτριακοὺς καρποὺς ἔχουσιν ἀποτεθηκευμένους!

Πρὸς ἀμπόδεμα κυνῶν, ἵνα καταστήσωσιν αὐτοὺς ἀκινδύνους ἢ μὴ βαύζοντας, οἱ γόητες συνιστῶσι ταῦτα. Πρὶν ἢ ὁ κύων βαύσῃ, συμπλεξόν εἰς τὰ ὀπίσω τὰς χεῖρας καὶ κύψας λαβὴ χαμόθεν διὰ τῶν χειλέων τι, οἷον μικρὸν λίθον ἢ ξυλάριον ἢ ἕτερόν τι παραπλήσιον, ὅπερ φέρων ὑπὸ τῆ γλώττη, εἰπέ καθ' ἑαυτόν· Ὡς μιλεῖ ἡ πέτρα αὐτὴ ἢ τὸ ξυλάκι, ἔτλη δὰ νὰ γαυγίλῃ κὴ ὁ σκύλος. Ὅταν δὲ θέλωσι νὰ ξαμποδέσωσιν αὐτόν, τὸν λίθον ἢ τὸ ξυλάριον, δι' οὗ ἀμπόδεσαν τὸν κύνα καὶ ὅπερ φυλάττουσιν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν, λαμβάνουσι καθ' ὃν τροπόν καὶ ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν χειλέων καὶ ἀποπτύουσι χαμαί.

Πρὸς ἀμπόδεμα δὲ τῶν θῶων ἵνα μὴ βλάπτωσι ζῶα, χρῶνται τοῖς δε. Λαμβάνοντες λινάριον ἀπλεκτόν, στρέφουσιν αὐτὸ τῷ δακτύλῳ, λέγοντες· Δένω καὶ ἠμποδένω τὸν τζάκαλο καὶ τὴν τζακαλομάνα καὶ τοῦ τζακάλου τὰ παιδιὰ ἐβδομήντα δύο μισυ φυλαίς, νᾶχη τὸ στόμα του κλειδί, τὰ μάτια του σννεφο, τὰ δόντια του ζυμάρι, νὰ μὴν μπορῇ νὰ φάῃ τὸ κοπάδι. Τοὺς λόγους τούτους ἐπαναλαμβάνουσι τρεῖς, στρέφοντες καὶ τρεῖς κόμβους, ὧν τοὺς δύο ἐν τοῖς ἄκροις καὶ τὸν τρίτον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λιναρίου, ὅπερ τίθεται ὀψιαίτερον ἐν τοῖς ὀρνιθῶσι πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐν αὐτοῖς ὀρνίθων ἀπὸ τῶν θῶων. Ἐάν ὅμως ὁ τὸ ἀμπόδεμα ποιῶν σφάξῃ ὀρνίθα, ἢ τοῦ ἀμποδέματος δύναμις θεωρεῖται ὡς ἐξουδετερωθεῖσα, διότι δῆθεν αὐτὸ ἡματώθη καὶ πρέπει νὰ γείνη νέον ἀμπόδεμα κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαγραφείσαν μέθοδον.

Ἡ τοῦ ἀμποδέματος δύναμις λογίζεται ἀποτελεσματικώτατη, πολλοὶ δὲ ποιμένες διεβεβαίωσαν ἡμᾶς ὅτι ἀπολέσαντες αἰγας ἢ τράγους καὶ ἠμποδέσαντες τὸν ἀρπάσαντα αὐτοὺς θῶα, εὔρον μετὰ τινὰς ἡμέρας τὰ ἀπολεσθέντα ζῶα κατὰβροχα ἐκ σιέλων τοῦ θῶός, ἀλλ' ἐν ὑγειᾷ καταστῆσαι ἕτεροι δὲ διηγήσαντο ἡμῖν ὅτι εἶδον θῶα καὶ τράγον δίκην κυνῶν συμπαίζοντας. Ἄλλ' ἵνα οἱ μυστηριώδεις λόγοι διατηρῶσιν

πλήρη αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν, πρέπει ἀνὴρ πρὸς γυναίκα καὶ γυνὴ πρὸς ἄνδρα νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτούς, καὶ τοῦτο δὲ σπανίως· ὅθεν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς δυσκολίας κατένευσε γόης τις ἵνα γνωρίσῃ ἡμῖν τοὺς ἀνωτέρω ἐπὶ ἀμποδέματι θύων λόγους, οὓς πρότερον ἀνεκοίνωσε τῇ ἑαυτοῦ γυναικί, παρὰ τῆς ὁποίας παρελάβομεν αὐτούς ἡμεῖς. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον πιστεύουσιν ὅτι εὐρηνται γόητες δυνάμενοι νὰ διώκωσιν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τοὺς μῦς καὶ νὰ καθιστῶσιν ἀβλαβῆ τὰ δηλητηριώδη ἔντομα· ἐν τούτοις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπέισθησαν οἱ τοιοῦτοι νὰ καταστήσωσι γνωστὰς ἡμῖν τὰς λέξεις, αἵτινες τοσοῦτο παρὰδόξον ἐπενέργειαν ἔχουσιν ἐπὶ μυῶν καὶ ἐπὶ ἐντόμων!

Πρὸς ἀμποδέμα δὲ τῶν σκορπίων ἵνα μὴ κεντῶσιν, οἱ γόητες ἀπαγγέλλουσι τὰς ἐπομένας λέξεις.

*Ὁ Χριστὸς κῆ ὁ αἷς Γεώργιος
δένει καὶ χαλιόνει
τὸ σκορπιὸ καὶ τὸ λατόνι,
τὸν ὄφι καὶ τὴν ὄχεντρα
κῆ ὅλα τὰ κακὰ τῆς γῆς.*

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἀναγράφομεν ὧδε καὶ θαυματουργόν τι περίεργον, ὅπερ εἰς τῶν γοήτων ἐδίδου τοῖς εἰς βοήθειαν αὐτοῦ προστρέχουσι καὶ ὅπερ ἐκέκτητο τὴν ιδιότητα τοῦ καθιστᾶν τὸν αὐτὸ φέροντα ἀπρόσβλητον ὑπὸ ὄφρων καὶ σκοπίων καὶ ὑπὸ πίσης τῆς δυνάμεως τοῦ ἔχθρου.

*Μιχαὴλ στόμα δεῦτε, Γαβριὴλ χαλίνωσε, Φοροὴλ ὄμι πέρδε, ἔ-
ραφᾶ ἐλεληρό, δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ πάσης κακῆς τῶν κακῶν ἄν-
θρώπων καὶ μιαρῶν γυναικῶν, ὡς ἔδεσε καὶ ἔχαλίνωσεν ἡ ἁγία Αἰ-
κατερίνη τοὺς ἑκατὸν ἐπτὰ ρήτορας μὲ τὸ ἅγιον διὰ τῶν ἁγίων της
προσευχῶν. Διὰ τῆς ἁγίας της προσευχῆς, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέ-
σον γλώσσας καὶ τὰς γλώσσας κατὰ κράτος καὶ τὰ στόματά των νὰ
μὴν ἔχωσι παρησίαν εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Βασιλεῦ τῶν ἀπο-
θανόντων εἰς ταταμόρα ἀγατούκι ἄς το ζαατούκη χιζιμιπιτίρ, ἀγα-
τούκι σαριπί σαρισάρ, ἀγατούκι σαράπα κοιμηπη ἀγατούκι ἀχαρές,
σερτοούκι ἐρὰ ἐρὶν οὔσω ὄτον ἀραμπίτος ἀγατούκι χαρμιπίτος δς
κόραροι καὶ ἴζον μήπω ὄρην Χριστὸ τζιμιπρίν ἡμᾶς χῆμα τιμπίνα-
ρα εἰς καμιπὶν ἀρενήρ ἀφένη σφεσίρ καὶ μπίτος ὄς καζὸν μὴ πο-
ρὰν ὄρου τιμιρὶ θαρριρὸ τοῦτο σάρα καὶ ἄσαρα κῆν μὴ πορρια μὴ*

πὸρ μὴ πούρια, μὴ πὸρ μὴ πούρια, μὴ πὸρ γιανορῆν .λουαρὰ μια-
ρὰ κιναρκῆν τουτοκῆν ἀγιορὰ μαρῆν τιφτεκῆ.



Ἡ πρὸς τοὺς ἰατροὺς, οἷους ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, καὶ πρὸς τοὺς γόητας ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ ἐμετρικήσθη βεβαίως σφόδρα κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ἐντελῶς ὅμως καὶ δὲν ἐξέλιπε, διότι ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ ἐν πάσῃ χώρῃ εὕρηται πάντοτε οἱ τε ἀπα-
τῶντες καὶ οἱ ἀπατώμενοι, οὐδέποτε δὲ θέλουσιν ἐκλίπει οἱ εὐπιστοὶ τυγχάνοντες καὶ οἱ τὴν εὐπιστίαν ἐκείνων ἐμμεταλλευόμενοι. Καὶ σήμε-
ρον ἔτι ὑπάρχουσιν οἱ λεγόμενοι ἐμπειρικοὶ ἰατροί, οἱ ἦττον μὲν τῶν ἀγυρτῶν ἐπιτήδειοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀμαχητεὶ παραδιδόντες τὸ στάδιον εἰς τοὺς ἐπιστήμονας ἰατρούς. Καὶ τῶν ἐμπειρικῶν ὁ τύφος δὲν εἶναι μικρὸς, τὸ πολὺπειρον αὐτῶν ἐξαιρόντων καὶ ἰδίαις ἰατρικαῖς ἀνακαλύ-
ψεις διασαλπίζόντων καὶ διὰ συγγραφῶν νὰ πλουτήσωσι τὴν ἐπιστή-
μην ἐπαγγελλομένων· ἀνέκδοτα δὲ τινὰ μαρτυροῦσι τὰς τε γινώσεις καὶ τὸ ποιὸν αὐτῶν. Ἰατρὸς ἐπιστήμων ἠρώτη ποτὲ τινὰ τῶν ἐμπει-
ρικῶν ἂν μετὰ τῶν φαρμάκων κινίνης, μορφίνης καὶ στρυχνίνης εἶχεν ἐν τῷ φαρμακείῳ αὐτοῦ καὶ ἀνοητίην καὶ ἂν ἐποιεῖτο χρῆσιν αὐτῆς· ὁ δὲ, νομίζων ὅτι πᾶσα εἰς τὰς συλλαβὰς *ινη* λήγουσα λέξις εἶναι καὶ φάρμακον, μετέφερεν ἀπὸ τοῦ νοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ φαρμακεῖον τὴν ἀνοη-
τίην καὶ ἐν σοβαρότητι ἀπεκρίνετο ὅτι τοῦ τοιοῦτου φαρμάκου πολ-
λὴν ἐν τῷ φαρμακείῳ αὐτοῦ ἐκέκτητο ποσότητα καὶ μεγίστην ἐποιεῖτο εἰς τοὺς ἀρρώστους αὐτοῦ χρῆσιν. Ἄλλος δὲ τῶν τοιούτων ἐμπειρικῶν, ἀκούσας νὰ γίνηται λόγος περὶ *δεβετζησμεσί* (οὕτω δὲ τουρκιστὶ κα-
λοῦνται τὰ ἐκ δέρματος καμῆλου ὑποδήματα) ἠρώτησε τί ἡ λέξις αὐ-
τῆ ἐσήμαινεν· ἀστείου δὲ τινος εἰπόντος αὐτῷ ὅτι ὁ *δεβετζησμεσί* ἦτο περιώνυμος γάλλος ἰατρὸς καὶ ἐξενεγκόντος τὴν ἀπορίαν πῶς ὁ ἐμπει-
ρικὸς νὰ ἀγνοῇ τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα, ἐκεῖνος, προσποιούμενος ὅτι δὲν ἤκουσε κατὰ πρῶτον εὐκρινῶς τὸ ὄνομα, ἀπεκρίθη ὅτι οὐ μόνον τὸν πε-
ρικλεᾶ ἰατρὸν *δεβετζησμεσί* γινώσκει, ἀλλὰ καὶ τὰ συγγράμματα αὐ-
τοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ βιβλιοθήκῃ ἔχει καὶ πολλάκις αὐτοῖς συμβουλευέται.

Ἴνα δὲ συμπληρώσωμεν τὸ περὶ ἰατρῶν μέρος, ἀναγράφομεν ὧδε καὶ τρεῖς ἐκθέσεις ἰατροδικαστικὰς τριῶν τὸν ἐμπειρικὸν ἰατρὸν ἐν ἑπο-
χαῖς μακαρίαις ἐπαγγειλαμένων, φροντίσαντες νὰ διορθώσωμεν μόνον

τὸ ὀρθογραφικὸν αὐτῶν μέρος. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν ἔχει οὕτως.

Ὁ ὑποφαιρόμενος ἀεγγωρισμένος ἐμπειρικὸς ἰατρὸς τὴν δεκάτην πρῶτην ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος μηνός, μέσα τὰ μεσάνυχτα ἦλθεν ἢ σύζυγος τοῦ . . . εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ ἐκτυποῦσε τὴν θύραν, ἐν ᾧ ἐκοιμώμην. Τῆς εἶπα ποῖος εἶναι ποῦ κτυπᾷ; καὶ μου εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ . . . Τῆς εἶπα, τί ἀγαπᾶτε; καὶ μου ἀπεκρίθη ὅτι θέλω γὰρ σηκωθῶ γὰρ ὑπάγω γὰρ ἐπισκεφθῶ τὸν σύζυγόν της. Τῆς εἶπα, τί πάσχει; καὶ μου εἶπεν ὅτι τὸν ἐκτύπησαν καὶ τοῦ ἔσπασαν τὸ κεφάλι. Τότε τῆς εἶπα ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀρμόδιος γὰρ ἔλθω, εἶναι τοῦ ἰατροῦ τοῦ ἐπιστήμονος, καὶ μου ἀπεκρίθη αὐτὴ ὅτι ἐπῆγεν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀσθερεῖ καὶ με ἔστειλεν εἰς ἐλόγου σας. Τότε λοιπὸν, ἀφ' οὗ με εἶπεν αὐτά, προθύμως ἐσηκώθην καὶ τῆς εἶπα, πᾶμε. Ἐπῆγαμε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ φαρμακεῖον καὶ ἐπῆρα τὰ φάρμακα καὶ ἐπῆγαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παθόντος καὶ εὗρον αὐτὸν κραιπαλέων, προσποιοῦντας τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μεθύων. Εὗρον δύο κατὰ τὸ κρανίον τραύματα ἀρὰ μέσον μέτωπον καὶ ἰνία. Ἐβαλσάμωσα. Ἀλλὰ ἀκίνδυνα καὶ ἀσήμαντα καὶ δὲν ἔφεραν ἀνικανότητα πρὸς τὴν ἐργασίαν εἰ μὴ δύο ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ παθὼν ὁμολογεῖ.

Ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς.

Ἴδου δὲ καὶ ἑτέρα ἐκθεσις παρομοίου ἀσκληπιάδου.

Ὁ . . . ζωγράφος, κάτοικος τοῦ δήμου . . . γὰρ δὲ διαμένοντός εἰς τὸν δήμον . . . πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἐτῶν 27, τὴν νύκτα τῆς 27 Νοεμβρίου ὑποστεῖς ραπισμοὺς διὰ ραβδῶν καὶ μαχαιρῶν, ἀρηλεῶς καταμαστιζόμενος, ὃν δέσμιος ὁποῦ μετὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην προσκληθεὶς παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου . . . μετέβην μετὰ τοῦ πολιτάρχου πρὸς ἐπισκεψίην του, ἐποῦ ἐξετάσας εὗρον τάδε.

α'. Ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος κατὰ τὸν βράχιονα τρομεροὺς μώλωπας, οἵτινες φαίνεται προῆλθον ἔνεκα τοῦ σχοιρίου, μὲ τὸ ὅποιον εἶχον αὐτὸν δεμένον.

β'. Ἐπ' ἴσης κατὰ τὴν δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν ὠμοπλάτην μώλωπας θανατηφόρους, κτυπούμενος διὰ μαχαιρῶν καὶ ραβδῶν ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον ὥρας.

γ'. Ὁλον τὸ σῶμα αὐτοῦ καταχαραγμένον ἔνεκα τῶν πολλῶν ρα-

βδισμῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέστη, καὶ οὐχὶ μόνον τὸ ἔργον τοῦ ἔχασε, παρὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος εὐρίσκεται εἰς θέσιν γὰ πάθη· ὅθεν ἤδη εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψίν μου καὶ μετὰ πόσας ἡμέρας ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ ἦναι ἄνεργος τῆς ὑπηρεσίας του ἀμφιβάλλω. Ὁ καιρὸς ὁδηγός, ταῦτα ἐν συντόμῳ.

Τὰ ἐξοδα τῆς ἐκθέσεως παρακαλῶ γὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας, κῆρις εἰσαγγελεῦ, ὥστε γὰ λάβετε αὐτὰ παρὰ τῶν κατηγορουμένων καὶ ἐγχειρίσετε αὐτὰ πρὸς ἐμέ.

Ὁ ἰατρός.

Ἡ δὲ τρίτη ἰατροδικαστικὴ ἔκθεσις, ἀξία περιεργίας διὰ τὴν λακωνικὴν αὐτῆς συντομίαν καὶ ἐξ ἧς ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον ἐφωτίσθη ἡ δικαιοσύνη, ἔχει ὡς ἐξῆς.

Πρὸς τὸν εἰσαγγελεῖοντα δικαστηρίου Σάμου.

Πρὸ ἡμερῶν ἦλθε πρὸς ἡμᾶς ἡ . . . κλαιούσα καὶ ξυλοφορτωμένη καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν ἐξυλοφόρτωσεν ὁ . . . ἄνευ μαρτύρων.

Ὁ ἰατρός Δημήτριος.

Πρῶτοι δὲ πτυχιούχοι ἰατροὶ ἐν Σάμῳ τῇ δευτέρῃ δεκαετηρίδι τοῦ αἰῶνος τούτου ἐγκαταστάντες, ὑπῆρξαν ὁ Κωνσταντῖνος Μουσούρης καὶ ὁ Ἀνδρέας Πανᾶς, ἀμφότεροι Κεφαλλῆνες καὶ ἐν Πίσσαις τῆς Ἰταλίας παιδευθέντες, ἀλλὰ πολὺ ἀλλήλων τὰ τε φρονήματα καὶ τὸν χαρακτῆρα διαφέροντες· διότι ὁ μὲν πρῶτος διεκρίνετο ἐπὶ σκαιότητι, ἐπὶ ὀξύθυμίᾳ καὶ ἐπὶ ἐντελεῖ ἀθείᾳ, ὁ δὲ δεύτερος ἠδύνατο γὰ χρησιμεύσῃ ὑπογραμμὸς εὐπροσηγορίας, ἠπιότητος καὶ ἄκρας πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείας. Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μουσούρη, ἀνδρὸς εὐφυοῦς μὲν κατὰ τὰ ἄλλα καὶ εὐτραπέλου, ἀλλὰ παίζοντος ἐν οὐ παικτοῖς, πολλὰ ὑπάρχουσιν ἀνέκδοτα, ἀρκούμεθα ὁμῶς εἰς τὴν ἀναγραφὴν ἐνός καὶ μόνου, ἐξ οὗ καταδείκνυται ἄριστα ὁ τοῦ ἀνδρὸς χαρακτήρ. Ἀσθενεὶ ὄντι, ταῖς τελευταίαις τοῦ βίου αὐτοῦ στιγμαῖς, προσῆλθεν αὐτῷ ἱερεὺς καὶ προέτρεπεν ἵνα ἐξομολογηθῇ, κατὰ τὸ χριστιανικὸν καθῆκον, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλήψεως τύχῃ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν· ἐρωτήσαντι δὲ τῷ ἰατρῷ ἐν τίνι δικαιώματι ἐμερίμνα τοσοῦτο περὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς, οὗτος εἶπεν αὐτῷ ὅτι τοῦτο πράττει ὡς λειτουργὸς τοῦ Θεοῦ καὶ καθ' ἣν ἔχει ἀποστολήν. Τότε ὁ ἰατρός, ἔτε-

νίσας ὀργίλως πρὸς τὸν ἱερέα μὰ δεξιέ μου, μὴ μὲν, λέγει αὐτῷ, τὴν προκοῦρά σου, δῆλον ὅτι ἐξεζήτησε τὸ πληρεξούτιον ἔγγραφον, δι' οὗ ὁ Θεὸς τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὴν μέριμναν τοῦ ἱερέως· καὶ ταῦτα ἔλεγεν ἐτοιμοθάνατος ὢν. Ἦδη δ' ἐν Σάμῳ εὗρηται ἱκανοὶ ἐπιστήμονες ἰατροί, ὧν τὰ ὀνόματα ἀλλαχοῦ ἀνεγράψαμεν, ἐπιμελοῦμενοι τὴν δημοσίαν ὑγίαν μετὰ πάσης εὐσυνειδησίας καὶ προθυμίας.

Πολλὰ δὲ καὶ παράδοξα ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περιλαβόντες, δῶμεν πέρας εἰς αὐτὸ διὰ τῆς ἀναγραφῆς γεγονότος οὐχὶ ὀλιγώτερον παραδόξου, ἀλλ' ὅμως καὶ ἀληθοῦς. Οἱ πάντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ ἡμίονος, τὸ ὠφέλιμον τοῦτο καὶ ἰσχυρὸν ζῷον, μόνον προορισμὸν ἔχει τὸ μεταφέρειν ἄχθη ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο μέρος, οὐδεὶς δ' ἀπεξεδέχετο παρ' αὐτοῦ καὶ ἰατρικὰς ὑπηρεσίας· τὸ ἐπόμενον ὅμως γεγονός, ἐν τινι δήμῳ τῆς Σάμου ἐπισυμβάν, ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἡμίονοι δύνανται καὶ ὡς ὀφθαλμιάτροι ἐπιτυχῶς νὰ χρησιμεύσωσιν. Ἀνθρωπὸς τις, Κωνσταντίνος Ψωμάς τοῦνομα, ὀγδοηκοντούτης δέ που τὴν ἡλικίαν, πάσχων τύφλωσιν πρὸ δεκαετίας, μετέβαινεν εἰς τι μέρος, παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἡμίονον. Τὸ ζῷον, ὑπὸ τῶν μυιῶν παρενοχλούμενον, διηύθυνε πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν οὐρὰν αὐτοῦ, ἐν μιᾷ δὲ τῶν κινήσεων ἡ οὐρὰ ἐπληξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παρακολουθοῦντος τυφλοῦ καὶ ὦ τοῦ θαύματος! οὗτος ἀνέβλεψε. Πῶς λοιπὸν δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τὸ τοιοῦτον περίεργον γεγονός; Φαίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔπαθεν ὑπὸ καταρράκτου, ὃν δίκην χειρουργικῆς κοπίδος διέροηξεν ἡ τῆς ἡμιόπου οὐρὰ· οὕτω δὲ ἄνευ τινὸς δαπάνης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγχειρίσεως, ἐκεῖνος ἀνεκτήσατο ὃ τι εἶχεν ἀπολέσει.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Χωρογραφία τῆς καθ' ἡμᾶς Σάμου	σελίς 3
Διοικήσεις τῆς νήσου	» 104
Ἐκκλησία τῆς Σάμου	» 169
Ἐκκλησῖαι καὶ Μοναὶ	» 255
Γεωργία, κτηνοτροφία, ζωολογία	» 396
Ὄρυκτολογικὰ	» 434
Ἐμπόριον τῶν Σαμίων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις	» 442
Ναυτιλία τῶν νεωτέρων Σαμίων	» 477
Δημοσία παιδείαις	» 489
Διαπρεπεῖς καὶ λόγιοι ἄνδρες τῆς νεωτέρας Σάμου	» 523
Νοσολογικὰ	» 586
Ἱατρικὴ, ἰατροὶ καὶ γόητες	» 609